નુરાની

બેહિશ્તી ઝેવર

મુકમ્મલ ૧૧ હિસ્સે
(ભરત કામકે સાથ)

بہشتی زیور مکمّل

❁ મુસન્નિફ ❁

હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

• પ્રકાશક •

નુરાની કુતુબખાના

રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, મેઈન બજાર,
મુ. પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦
ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

ભરત કામકે સાથ

اصلی بہشتی زیور مکمل

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં.

◆ મુસન્નિફ ◆
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

* લિપ્યાંતર *
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

સર્વ હક સ્વાધીન છે.

અપની બાત

હકીમુલ-ઉમ્મત હઝરત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવીકી મશહૂર કિતાબ બેહિશ્તી ઝેવરકો કૌન નહીં જાનતા. ઔરતોં ઔર બચ્ચીયોંકે લિયે ઇસકો ઇસ્લામી શરીઅતકી ઇન્સાઇક્લોપેડિયા કહા જાએ તો બેજા ન હોગા, ઝિન્દગીકા કોનસા પેહલૂ એસા હૈ જિસ પર ઇસમેં બહસ ન કી ગઇ હો. ઇબાદતોંકી તફસીલ તો હૈ હી, ઉસસે મુતઅલ્લિક ઝરૂરી મસ્અલે ભી આ ગએ હૈં. ઇસકે અલાવહ લેન-દેન, મુઆમલાત, રહન-સહન, ઉઠના-બેઠના, ખાના-પીના, સોના-જાગના, નિકાહ-તલાક, બચ્ચોંકા લાલન-પાલન, દેખ-ભાલ, તા'લીમ ઔર તરબિયત, અખ્લાક ઔર અકીદા, યહાં તક કે હર દિન કામ આનેવાલી ઘરેલૂ દવાએં વગૈરહ સભી કુછ ઇસમેં મૌજૂદ હૈં, ઇસ લિયે અગર યે કહા જાએ તો બેજા ન હોગા કે બેહિશ્તી ઝેવર હર ઘરકી ન સિર્ફ દીની બલ્કે દુન્યવી ઝરૂરત ભી હૈ.

એસી અહમ ઝરૂરતકો સિર્ફ ઉર્દૂ તક મેહદૂદ રખના ફૂલકી ખુશ્બૂકો કિસી ડિબિયામેં બંદ કરનેકી તરહ થા.

આજ ગુજરાતી ઝબાન જિસ તેઝીસે મુસલમાન ઘરાનોંમેં ફેલ રહી હૈ ઉસે બતાનેકી ઝરૂરત નહીં. કુછ જગહેં તો એસી ભી હૈં જહાંકે મુસલમાન સિર્ફ ગુજરાતી હી જાનતે હૈં, ઉર્દૂ ઉનકે લિયે અજનબી ઝબાન હૈ. એસે લોગોંકી ઝરૂરતકો દેખતે હુએ બેહિશ્તી ઝેવરકે ગુજરાતીમેં જલ્દ છાપે જાનેકી ઝરૂરત બહોત હી મેહસૂસ હો રહી થી. બેહિશ્તી ઝેવરકે નામ પર બેહિશ્તી ઝેવરકા મઝાક ઉડાનેવાલી કિતાબેં પેહલેસે બાઝારમેં મિલ રહી થી. લેકિન બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ ઔર અસલી શકલમેં અબ તક કોઇ ન થી, ઇસ લિયે ઔર ભી મુકમ્મલ બેહિશ્તી ઝેવર લાનેકી ઝરૂરત થી. ચુનાંચે યે ગુજરાતી એડીશન ઇસી ઝરૂરતકે પૂરા કરનેકી એક મા'મૂલી કોશિશ હૈ. અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાએ.

અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ હૈ કે વો ઇસ કિતાબકો લોગોંકી હિદાયતકા ઝરીયા બનાએ ઔર ઉર્દૂ એડીશનકી તરહ ઇસે ભી લોગોંમેં મકબૂલ કરે, તાકે હમારે લિયે આખિરતમેં કામિયાબીકા વસીલા હો સકે.

નોટ :- ઇસ કિતાબમેં જહાં જહાં મુશ્કિલ અલ્ફાઝકા હાશિયા દિયા ગયા હૈ ઉન અલ્ફાઝ પર ઔર ઉસકી સતર (લીટી) કે કિનારે પર ભી ઉસકા નંબર દે દિયા ગયા હૈ, જિસસે હાશિયાકા લફઝ તલાશ કરનેમેં સહૂલત રહે.

(મૌલવી) સુલેમાન મજાહરી

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત મૌલાના અશરફ અલી થાનવી (રહ.) કી ઝિન્દગીકી એક ઝલક

હકીમુલ ઉમ્મત હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ અશરફ અલી થાનવી (રહ.) કી પૈદાઈશ ૫ રબીઉસ્સાની સન ૧૨૮૦ હિ. કો સુબહે સાદિકકે વક્ત કસ્બા થાના ભવન જિલ્લા મુઝફ્ફર નગરમેં હુઈ.

પેશીનગોઈ

હાફિઝ ગુલામ મુરતઝા સાહબ પાનીપતી (રહ.) ને જો એક ઝબરદસ્ત સૂફી બુઝુર્ગ થે. આપકી પૈદાઈશકી પેશીનગોઈ ઉસ વક્ત ફરમાઈ થી, જબ કે ઈસકા કોઈ અતા-પતા ભી ન થા ઔર આપકા નામ અશરફ અલી થાનવી ઉસી વક્ત તજવીઝ ફરમાયા થા, આપ દધિયાલકી તરફસે ફારૂકી ઔર નનિહાલકી તરફસે અલવી થે.

તા'લીમ ઔર તરબિયત

આપકે વાલિદ અબ્દુલ હક સાહબ (રહ.) પૈસે ઔર જાઈદાદવાલે ઔર ખૂબ ખર્ચવાલે ઈન્સાન થે. ઉન્હોંને આપને બેટેકી તા'લીમ ઔર તરબિયત બળી મેહનત ઔર મશક્કત ઔર ખુલે દિલસે કી.

મૌલાનાકી શુરૂ'કી તા'લીમ થાના ભવનમેં હુઈ. મૌલાના ફતહ મુહમ્મદ સાહબસે અરબીકી ઈબ્તિદાઈ કિતાબેં ઔર ફારસીકી દરમિયાની કિતાબેં પઢી. ફિર અપને મામૂં વાજિદ અલી સાહબસે ફારસીકી ઉંચી કિતાબોંકો પૂરા કિયા.

દેવબંદમેં

ઝીકા'દહ સન ૧૨૯૫ હિ. મેં દારૂલ ઉલૂમ દેવબંદ ભેજે ગએ ઔર વહાંસે સન ૧૩૦૧ મેં ફારિગ હુએ. ઉસ વક્ત આપકી ઉમ્ર ૧૯-૨૦ બરસકે દરમિયાન થી.

દેવબંદમેં મૌલાના મુહમ્મદ યાકૂબ સાહબ આપકે ખાસ ઉસ્તાદ રહે. ઉનકીકી નિગરાનીમેં આપને ઉસ ઝમાનેમેં ઈફ્તા (ફતવા દેને) કી મશ્ક ભી કી. ઉસ ઝમાનેમેં આપકો મુનાઝરાસે ભી દિલચસ્પી થી ઔર આર્યોં કે મુકાબલેમેં કઈ મઅરકે જીત લિયે. આપકે ઝહન ઔર કાબિલિયતકો દેખતે હુએ મૌલાના મુહમ્મદ યાકૂબ સાહબને પેશીનગોઈ

ફરમાઇ થી, જહાં જાઓગે બસ તુમહી તુમ હોંગે, બાકી સારા મૈદાન સાફ.

ઉસ વકતકે ઉસ્તાદોં ઓર બુઝુર્ગોંમેં આપકી મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી (રહ.) સે બહોત ઝિયાદહ અકીદત ઓર મુહબ્બત થી જો ઝિન્દગીકે આખિર તક કાઇમ રહી. એક બાર કિસી ઝરૂરતસે મૌલાના ગંગોહી (રહ.) દેવબંદ તશ્રીફ લાએ તો આપને બયઅતકી દરખ્વાસ્ત કી, મગર મૌલાનાને મસ્લિહત ન સમઝી. ફિર જબ ૧૨૯૯ હિ. મેં મૌલાના હજકે લિયે રવાના હુએ તો આપને હઝરત હાજી સાહબ (રહ.) કી ખિદમતમેં એક ખત લિખ ભેજા કે વો મૌલાના ગંગોહી (રહ.) કો આપકી બયઅત પર રાઝી કરમા લેં, મગર ઇસ ખતકે જવાબમેં હઝરત હાજી (રહ.) ને ખુદ હી આપકે બાતિનકી તરબિયત અપને ઝિમ્મે લે લી. ઓર જબ સન ૧૩૦૧ ઇ. મેં આપ મક્કા મુઅઝઝમા હાઝિર હુએ ઓર ઇસ બાર આપને હઝરત શેખકી ખિદમતમેં લગભગ છ મહીને કિયામ ફરમાયા. એક ફૈઝ પહોંચાનેકી તાકત ઇતની ઝિયાદહ ઓર દૂસરી તરફ ફૈઝ હાસિલ કરનેકી ચાહત ઇસ દરજાકી, તો નતીજા યે હુવા કે કુછ હી દિનોંમેં શાગિર્દ ઓર ઉસ્તાદ ઓર પીર-મુરીદ એક હી રંગમેં રંગ ગએ. હઝરત હાજી સાહબ (રહ.) મારે ખુશીકે ફરમાને લગે કે બસ, તુમ ઠીક-ઠીક મેરે તરીકે પર હો, અબ અગર ઇલ્મ ઓર મા'રિફતસે મુતઅલ્લિક હઝરત (રહ.) સે કોઇ કુછ પૂછતા, તો આપ અપને ઇસ ખાસ મુરીદકી તરફ ઇશારા ફરમા દેતે, ઇનસે પૂછ લો, યે ખૂબ સમઝ ગએ હૈં.

દો નસીહતેં

જબ છ મહીનેકે કિયામકે બા'દ આપ વતન લૌટને લગે તો હઝરત હાજી (રહ.) ને દો નસીહતેં ફરમાઇં, જિનમેંસે એક યે થી કે જબ કાનપુરસે દિલ ઘબરા જાએ તો બસ થાના ભવન હી મેં આકર અલ્લાહ તઆલાકે ભરોસે બૈઠ જાએં. યે સન ૧૩૧૧ હિ. કા વાકિઆ હૈ.

મક્કા મુકર્રમાકે ઇસ છ મહીનેકે કિયામમેં આપને મશ્હૂર આલિમ કારી અબ્દુલ્લાહ સાહબ મુહાજિર મક્કીસે તજ્વીદકા ફન સીખા ઓર ઉસમેં મહારત હાસિલ કી.

સદર મુદર્રિસકી હૈસિયતસે

ગુઝર ચુકા કે સન ૧૩૦૧ હિ. મેં આપને કોર્સસે ફરાગત પાઇ. ઇત્તિફાકસે ઉન દિનોં કાનપુર મહલ્લા ફૈઝે આમમેં સદર મુદર્રિસ (હેડ મૌલાના) કી જગહ ખાલી થી. ક્યૂંકે ઉસકે સદર મુદર્રિસ મૌલાના અહમદ હસન સાહબ કિસી બાત પર નારાઝ હોકર અલગ હો ગએ થે. ઓર આપકી આલિમાના ઝાતકા અસર યે થા કે કિસીકી આપકી જાનશીનીકી હિમ્મત ન હોતી થી. હકીમુલ ઉમ્મતકો યે સારી તફસીલ મા'લૂમ ન થી. જબ મદ્રસેકી તરફસે પેશકશ હુઇ તો આપને અપને બુઝુર્ગોં કે મશ્વરેસે યે ખિદમત કબૂલ કર લી.

કાનપુર પહોંચકર ઇસ ઝિમ્મેદારીકે ઓહદેસે આપકી તબીઅત કુછ ઘબરા ગઇ, લેકિન અલ્લાહકી ગૈબી મદદને હર મુશ્કિલકો આસાન કર દિયા ઓર પઢનેવાલોં ઓર પઢાનેવાલોંમેં ઇસ જવાં ઉમ્ર સદર મુદર્રિસકે ઇલ્મ ઓર ફઝલકા સિક્કા બૈઠ ગયા. લેકિન કુછ હી મહીને ગુઝરે હોંગે કે આપને મદ્રસેકે ઝિમ્મેદારોંસે નારાઝ હોકર ઇસ્તિફા પેશ કર દિયા.

નયે મદ્રસેકી બુનિયાદ

વતન લૌટનેકે ખ્યાલસે પેહલે હઝરત શાહ ફઝલુર્રહમાન સાહબ ગંજ મુરાદાબાદીકી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ. કાનપુરવાલોંને જો આપકે પઢને-પઢાને ઓર વઅઝ ઓર નસીહતસે પૂરી અકીદત રખતે થે, આપકી જુદાઇકો ન પૂરા હો પાનેવાલા નુકસાન સમઝા, ઓર ગંજ મુરાદાબાદસે જબ આપ લૌટે હૈં તો મજબૂર કરકે કાનપુર હીમેં રોક લિયા.

યહાં આપને જામેઅ મસ્જિદ કાનપુરમેં એક નયે મદ્રસેકી બુનિયાદ ડાલી ઓર ઉસકા નામ જામિઉલ ઉલૂમ રખ્ખા જો આજ તક કાઇમ હૈ.

ઇસ મદ્રસેકી ખિદમત આપને ૧૪ બરસ તક અંજામ દી. ઓર જબ ઇસ મુદ્દતમેં એસે લોગ પૈદા હો ગએ જો મદ્રસેકો અચ્છી તરહ સંભાલ સકતે થે, ઓર દૂસરી તરફ જબ કાનુપરકે કિયામસે તબીઅત ઘબરા ગઇ તો આપને બળે અચ્છે ઢંગસે ખુદકો ઇસ ઝિમ્મેદારીસે અલગ કર લિયા ઓર હઝરત શેખકી નસીહતકે મુતાબિક થાના ભવનકી ખાનકાહ ઇમદાદિયામેં અલ્લાહ પર ભરોસા કરકે કિયામ ફરમા લિયા.

યે સન ૧૩૧૫ હિજરીકી બાત હૈ.

થાના ભવનમેં

થાના ભવન પહોંચકર લોગોંકી ઝાતી ઇસ્લાહ ઓર બાતિની તરબિયતકા કામ બહોત આગે બઢ્હા. ખાનકાહ ઇમદાદિયા તો બાતિની મરીઝોંકે ઇલાજકા મરકઝ બન ગઇ. આમ આદમી હો યા આલિમ, નયા હો યા પુરાના સબ હી કિસમકે લોગ આને લગે. ઓર ઉનકા આના ઇતના લગાતાર ઓર ઇતના ઝિયાદહ હુવા કે વક્તકી હુકૂમતને ખુદસે કસ્બા થાના ભવનકો એક રેલવે સ્ટેશન કરાર દે દિયા.

આપકે મુરીદ સૈંકડોં નહીં હઝારોં હૈં. સિર્ફ ઉન લોગોંકી તા'દાદ જો મુરીદ બનનેકે અહલ કરાર દિયે ગએ, ડેઢ્હ સૌ (૧૫૦) કે કરીબ પહોંચતી હૈ, જો આપકે બા'દ ભી ઇસ કામમેં લગે હુએ હૈં. ઓર ફૈઝ પહોંચાનેકે ઇસ હલ્કેકા અસર ન સિર્ફ ભારત ઓર પાકિસ્તાન તક પહોંચા, બલ્કે હિજાઝ ઓર આફ્રિકા ઓર ઉન તમામ દેશોંમેં જહાં-જહાં હિન્દુસ્તાની મુસલમાન ફૈલે હૈં યે અસર બરાબર મોજૂદ હૈ.

આપ સબ કુછ થે

આપકી બાત કમાલોંકા મજમૂઆ ઔર ફઝાઈલકી જામેઅ થી. હાફિઝ, કારી, મુદર્રિસ, તફસીર લિખનેવાલે, હદીસકે માહિર, ફિકહકે આલિમ, વઅઝ કરનેવાલે સૂફી, ફલસફી, મુનાઝરા કરનેવાલે, નાઝિમ, નાશિર (પ્રકાશક) ઔર ખાનકાહ નશીં, આપ સબ કુછ થે, જિસકી હવા હી આપકી ઇલ્મી નિશાનિયોંસે મિલતી હૈ, લેકિન ઇન સબસે બઢકર યે કે આપને અપને ફઝાઈલ ઔર કમાલાતકો તસવ્વુફકી ઇસ્લાહ ઔર તકમીલમેં લગા દિયા.

ઇસ લિયે યે કેહના ગોયા સહીહ હૈ કે આપકો તમામ દૂસરે ઇલ્મી ઔર અમલી કમાલાત દિયે ગયે, ઇસ લિયે ગએ થે કે વો ફન નયે સિરેસે જાગે જો દુનિયામેં ખીંચાતાની ઔર હિન્દુસ્તાનમેં ગુરબતકી હાલતમેં થા, જિસકા અસલી મકસદ ગુમ હો ચુકા થા. ઔર જહાં કહી ઉસકા નામ ઔર નિશાન થા ભી તો વહાં ઇલ્મમેં સિર્ફ વહ્દતુલ વુજૂદ ઔર વહ્દતુશ્શુહૂદ કી અધૂરી તા'બીર પર ઔર અમલમેં સિર્ફ ઝિક્ર ઔર ફિક્ર ઔર મુરાકબાકે કુછ ઉસૂલ પર પૂરા પૂરા ભરોસા કર લિયા ગયા થા.

આપકી કોશિશોંકા નતીજા

આપકી તા'લીમ ઔર તરબિયત, કિતાબેં, વઅઝ ઔર તબ્લીગકી વજહસે સહીહ અકીદેકી ગૂંજ લોગોં તક પહોંચી, સહીહ મસ્અલોંકા ફૈલાવ અમલમેં આયા, દીની તા'લીમકા ઇન્તિઝામ હુવા, રસમોં ઔર બિદઅતોંકી જડેં કટી. નબી (સ.અ.વ.) કી સુન્નતોંકો નયી ઝિન્દગી મિલી. જો ગાફિલ થે ચોકન્ના હુએ, ઔર જો સોયે થે જાગે, ભૂલોંકો યાદ આઇ, બે-તઅલ્લુકોંકો અલ્લાહ તઆલાસે તઅલ્લુક પેદા હુવા, રસૂલ (સ.અ.વ.) કી મુહબ્બતસે સીને ગરમાએ. ઔર અલ્લાહકી યાદસે દિલ રોશન હુએ. ઔર વો ફન જો જોહરસે ખાલી હો ચુકા થા, શિબલી ઔર જુનેદ, બુસ્તામી ઔર જીલાની, સહરવર્દી ઔર સરહન્દી (રહ.) જૈસે બુઝુર્ગોંકે ખઝાનોંસે ભર ઉઠા.

વો એક મુજદ્દિદ

યે વો શાને તજદીદ થી જો ઇસ સદીમેં વકતકે મુજદ્દિદ મૌલાના અશરફ અલી થાનવી (રહ.) કે લિયે અલ્લાહ તઆલાને મખસૂસ ફરમાઇ.

વફાત

ગરઝ ઇસ કદર ફેઝ પહોંચાનેકે બા'દ ઇલ્મ ઔર ઇરફાનકા યે સૂરજ ૧૬-૧૭

રજબ સન હિ. ૧૩૬૨ કી દરમિયાની રાતમેં ૮૨ સાલ ૩ મહીના ૧૧ દિનકી ઉમ્ર પાકર હમેશાકે લિયે ડૂબ ગયા. ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન.

વફાતકે પાંચ બરસ પેહલે હી સે મેદા ઓર જિગરકી ખરાબીને પેરેશાન કર રખ્ખા થા, કભી કબ્જ હોતા ઓર બરાબર કાઇમ રેહતા. ઓર કભી દસ્ત આતે તો લગાતાર કઈ કઈ દિન તક ચલે જાતે. ઈલાજમેં કોઇ કસર નહીં છોડી ગઈ, મગર મર્ઝ બઢ્હતા ગયા જૂં જૂં દવા કી.

યહાં તક કે ભૂખ બંદ હો ગઈ. બહોત હી કમઝોર ઓર ઓર નિઢાલ હો ગએ, ઓર અકસર બેહોશી રેહને લગી, લેકિન જિતની દેર હોશ રેહતા, હાઝિર રેહનેવાલોંકો નસીહત ભરી બાતેં કેહતે-સુનાતે, ઓર ઉસ વક્ત પતા ભી ન ચલતા કે આપકે દિમાગ પર બીમારીને કુછ અસર ડાલા હે.

એક વાકિઆ

એક વાકિઆ ઠીક ઈસી હાલતકા હે. તીન સો રૂપિયેકા એક મનીઓર્ડર આયા, ઉસમેં લિખ્ખા થા, મૈંને એક મન્નત માની થી કે અગર કારોબારમેં કામિયાબી હોગી તો તીનસો રૂપિયે હઝરતેવાલાકી ખિદમતમેં ભેજૂંગા. ચુનાંચે વોહી રકમ ખિદમતમેં ભેજી જા રહી હે, આપ માલિક હૈં, જહાં ચાહે ખર્ચ ફરમાએં.

ઈસકા જવાબ અપની કમઝોર ઉન્ગલિયોંસે બડી કઠિનાઈયોંકે સાથ યે દિયા, પેહલે તો તુમને લિખ્ખા થા કે આપ માલિક હૈં, બા'દકો ઈખ્તિયાર ખર્ચ કરનેકા દિયા હે, ઓર યે વકીલ બનાનેવાલી સૂરત હુઈ. ચૂંકે માલિક બનાને ઓર વકીલ બનાનેમેં શરઈ તોર પર ફર્ક હે, ઈસ લિયે વાપસ કિયા જાતા હે.

બીમારીકે દિન ગુઝરતે ગએ. પીર (સોમવાર) ૧૫ રજબ સન હિ. ૬૨ કો સુબહસે બરાબર દસ્ત આને લગે ઓર દિન ઈસી તરહ ગુઝરા. રાત આઈ તો અપની છોટી બીવીકો બુલાકર પૂછા કે કયા દોનૂંકા ખર્ચ અદા હો-ચુકા હે ? જબ તસલ્લી ભરા જવાબ મિલ ગયા તો ફરમાયા, આજ તો હમ જા રહે હૈં. ઈસકે બા'દ બે-હોશી છા ગઈ ઓર સવા ઘંટે તક રહી. સાંસ તેઝ તેઝ ચલતા રહા. ઓર કિતની હી ઓરતોંને દેખા, જબ સાંસ ઉપર આતા તો આપકી બીચકી ઓર શહાદતકી ઉન્ગલીકે બીચમેં હથેલીકે પીછેસે એક એસી તેઝ રોશની નિકલતી કે જલતે હુએ કુમકુમે ફીકે પડ જાતે થે. રોશની સાંસકે ઉતાર ચઢ્હાવકે સાથ આતી જાતી રહી. ઓર જબ સાંસ આખિર હુવા તો યે નૂર ભી છુપ ગયા. કયા અજબ કે જિન ઉન્ગલિયોંસે હકીકતેં ઓર મા'રિફતેં કાગઝ પર ઢલતી રહીં, યે નૂર ઉસીકા હો.



જનાઝા

ઇન્તિકાલકી ખબર હવાકી તરહ ફેલી ઔર ચાહનેવાલોંકે દિલોં પર બિજલી બનકર ગિરી. દિલ્લી ઔર ઉસકે આસપાસકે ઇલાકોંસે સ્પેશલ ટ્રેનેં છુટી ઔર હઝારોં અકીદતમંદ સુબહ હોતે હોતે થાના ભવન પહોંચ ગએ. ઇન હઝારોં શૈદાઇયોંકે સાથ મૌલાના થાનવી (રહ.) કા જનાઝા નિકલા. ઇદગાહમેં જનાઝેકી નમાઝ પઢી ગઇ ઔર ફિર ખુદ આપહીકે વકફ કિયે કબ્રસ્તાનમેં જિસકા તારીખી નામ કબ્રસ્તાને ઇશ્ક બાઝાન હે, ઇસ સચ્ચે આશિકકે જિસ્મકો સુપુર્દે ખાક કિયા ગયા. નવ્વરલ્લાહુ મર્કદહૂ.

એક વસિય્યત

યૂં તો હઝરત (રહ.) ને જો વસિય્યતેં ફરમાઇ હૈં, વો સબકી સબ સર આંખોં પર, લેકિન ઉનમેંસે સિર્ફ એક નકલ કી જાતી હે ઔર ઇસી પર યે બાત-ચીત ખત્મ હો જાતી હે.

આપને ફરમાયા,

જહાં તક મુમ્કિન હો દુનિયા ઔર ઉસકી ચીઝોંસે જી ન લગાવેં. ઔર કિસી વક્ત ભી આખિરતકી ફિકરસે ગાફિલ ન હોં. હમેશા એસી હાલતમેં રહેં કે અગર ઇસી વક્ત મૌતકા પૈગામ આ જાએ તો ફિકર ઇસકી ન હો.

લી લા અખ્શર્તની ઇલા અજલિન્ કરીબ. ફઅસ્સદ-ક વ અકુમ્ મિનસ્સાલિહીન.

ઔર હર વક્ત યે સમઝેં, શાયદ અબ સાંસ ઉખડ જાએ.

ઔર હમેશા રાતકે ગુનાહોંસે પેહલે દિનકે ઔર દિનકે ગુનાહોંસે પેહલે રાતકે ઇસ્તિગ્ફાર કરતે રહેં, ઔર જહાં તક હો સકે બંદોંકા હક અદા કર કરકે અપના બોઝ હલ્કા કરતે રહેં.

આપકી કિતાબેં

આપને અપની કિતાબેં જિનકી તા'દાદ એક હઝારકે કરીબ હે, અપને બા'દ અપની યાદગાર છોડી. ઉનમેં છ સો કે કરીબ તો વઅઝ ઔર નસીહતેં હૈં.

તફસીર બયાનુલ કુરઆન

ઉન કિતાબોંમેં સબસે બડી કિતાબ તફસીર બયાનુલ કુરઆન હે, જો બારહ હિસ્સોંમેં હે.

તફસીર બયાનુલ કુરઆનકે બારેમેં કહા જાતા હે કે અપની ઝબાન ઔર અંદાઝકે

હિદાયતસે વેસી તફસીર આજ તક નહીં લિખ્ખી ગઇ. ઝબાન નિહાયત આસાન કે ક્યા શહરી, ક્યા દેહાતી, ક્યા આલિમ, ક્યા જાહિલ સભી ઉસ્સે પૂરા ફાઇદા ઉઠા સકતે હૈં. આયતોંકે શાને નુઝૂલ, લફઝોંકે મતલબ ઔર મઆની, વાકિઆતકી તરતીબ, ફિકહકે મસ્અલે, યે ઔર ઇસી તરહકી દૂસરી ચીઝોંને ઇસ તફસીરકી અહમિયત બઢ્હા દી હૈ.

ફતાવા ઇમદાદિયા

ઇસકે બા'દ ફિકહમેં ફતાવા ઇમદાદિયા હૈ જો કઇ હિસ્સોંમેં હૈ.

બેહિશ્તી ઝેવર

સબસે મશ્હૂર કિતાબ બેહિશ્તી ઝેવર હૈ, જો ઇસ વક્ત આપકે હાથમેં હૈ, ઔર જો બહોત હી ઝિયાદહ મશ્હૂર ઔર મકબૂલ કિતાબ હૈ ઔર જિસ્સે કરોડોં આદમિયોંને ફાઇદા ઉઠાયા હૈ.

આ'માલે કુરઆની

આ'માલે કુરઆની કુરઆનકી રોશનીમેં તૈયાર કી ગઇ અમલિયાતકી કિતાબ હૈ.

ઇસકે અલાવહ અકીદા સહીહ કરને, બિદઅતોંકા તોડ કરને ઔર તસવ્વુફકે બારેમેં આપકી બહોતસી કિતાબેં હૈં.

ઇસ્લાહુર્રુસૂમ

ઇસ્લાહુર્રુસૂમ મુસલમાનોંમેં પાઇ જાનીવાલી રસમોંકી ઇસ્લાહ ઔર સુધારસે મુતઅલ્લિક હૈ. ઇસ કિતાબમેં હર કિસમકી રસમોંકો ઇસ્લામકી કસોટી પર કસા ગયા હૈ, ઔર જો ચીઝ કસોટી પર પૂરી નહીં ઉતરી હૈ તો ઉસે ખોટા કરાર દે દિયા ગયા હૈ. ઝાહિર હૈ ખોટી ચીઝ બાઝારસે કોઇ નહીં ખરીદતા, જાન-બૂઝકર ખોટી ચીઝ લેના નાદાની ઔર બેવકૂફી હૈ, તો ફિર ખોટી રસમોંકો અપના કર ક્યૂં અપની આખિરત ખરાબ કી જાએ.

તા'લીમુદ્દીન

આપકી કિતાબ તા'લીમુદ્દીન કમ પઢ્હે લિખ્ખે બચ્ચોં-બચ્ચીયોંકે લિયે એક બડી મુફીદ કિતાબ હૈ. ઇસમેં અકીદોં પર ભી બહસ હૈ, શિર્ક ઔર બિદઅતોંકી બુરાઇયાં ભી બતાઇ ગઇ હૈં. જો કુછ ભી હૈ સબ હદીસ ઔર કુરઆનકી રોશનીમેં હૈ.

હયાતુલ મુસ્લિમીન

ઇસી તરહ બચ્ચોંકી એક કિતાબ આપકી હયાતુલ મુસ્લિમીન ભી હૈ જો બચ્ચોંકો દીનસે મુહબ્બત પૈદા કરાનેકે લિયે બહોત ઝરૂરી હૈ, વૈસે-બડે ભી ઇસ્સે ફાઇદા ઉઠા સકતે હૈં.

નશ્રુત્તીબ-ફી ઝિક્રિન્નબિય્યિલ હબીબ

આપને આં હઝરત (સ.અ.વ.) કી મુબારક ઝિન્દગી પર ભી કલમ ઉઠાયા ઓર ખૂબ ઉઠાયા. નશ્રુત્તીબ-ફી ઝિક્રિન્નબિય્યિલ હબીબ સીરત હી કી કિતાબ હે, જિસમેં હર વાકિએકો પૂરે હવાલોંકે સાથ, દલીલ ભરે અંદાઝમેં લિખ્ખા ગયા હે. સીરત પર એસી ઠોસ ઓર દલીલોં ભરી કિતાબ બહોત કમ મિલતી હે.

મવાઈઝે હસના કામિલ

આપકે વઅઝ ઓર નસીહત જો બહોત ઝિયાદહ કીમતી જવાહરપારોંસે કમ નહી મવાઈઝે હસના કામિલ કે નામસે અબ તક ચાર હિસ્સોંમેં છપ ચુકે હેં.

ઇન્સાનકી ઉસૂલી ઓર પાકીઝા ઝિન્દગી બનાનેકે લિયે ઇન મવાઈઝે હસના કે ચારોં હિસ્સોંકા પઢના નિહાયત ઝરૂરી હે.

પેહલે દોનૂં હિસ્સોંમેં રમઝાનકે આદાબ ઓર ઇબાદત ઓર દીની ઇલ્મકી તલબ પર બડી ઇબરત ઓર નસીહતકી બાતેં હેં. સાથ હી મુરાકબેકા બડા ઝોરદાર બયાન ભી હે. મુહિસને ઇન્સાનિયત હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી રોશન હિદાયતોં ઓર મો'મિનોં પર આં હઝરત (સ.અ.વ.) કે હુકૂક ક્યા હેં, યે ઝિક્રે રસૂલ (સ.અ.વ.) ઓર મુહબ્બતે રસૂલ (સ.અ.વ.) કા નાદિર નમૂના હે.

તીસરે ઓર ચોથે હિસ્સેમેં વઅઝ ઓર નસીહતેં હેં.

પેહલા વઅઝ વઅઝુલ મુજાહિદ હે, યા'ની અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં આનેવાલી આઝમાઈશોં પર જમે રેહના અસલ હિદાયત હે. દૂસરા વઅઝ દુઆઓં ઓર ઉસકી કબૂલિયત પર આરિફાના બહસસે મુતઅલ્લિક હે. તીસરા વઅઝ ઝિક્ર ઓર ફિક્રકે અસરારકા દલીલ ભરા બયાન હે. ચોથા વઅઝ અલ્લાહવાલોં પર મુસીબતેં ઓર મુશ્કિલેં આએં તો કેસે ઉનસે નિમટના ચાહિયે. પાંચવાં વઅઝ અલ્લાહ તઆલાકે દરબારકી ઝરૂરી હાઝરીસે મુતઅલ્લિક હે. વહાંકી શરમસે બચનેકે લિયે કેસી ઝિન્દગી ગુઝારની ચાહિયે.

ઇસકે અલાવહ નબિયોંસે મુહબ્બતકા મતલબ, નેકિયોંકા શૌક, બુરાઇયોંસે નફરત, ઇસ્લામકી ચાશની હાસિલ કરનેકે તરીકે, સદમોં ઓર ગમોંસે નજાત હાસિલ કરનેકે લિયે સહીહ રાસ્તા, ઓર હર ખૂશી ઓર ના-ખૂશી બરદાશ્ત કરનેકા સચ્ચા દર્સ ઓર સહીહ સબક લેનેકે લિયે ઇસ કિતાબસે ફાઇદા ઉઠાના ચાહિયે.

હુકૂકુલ બેત

હઝરત મોલાનાકી એક ઓર કિતાબ હુકૂકુલ બેત હે જિસમેં મુસ્લિમ ઘરાનોંકો સંવારનેકી બેહતરીન નસીહતેં હેં. કિતાબ ઓર સુન્નતકી રોશનીમેં એક ખાકા બનાયા ગયા હે, જિસમેં રેહકર હર મુસલમાન ઘરાના જન્નત બન સકતા હે.

ફઝાઈલે ઈસ્તિગ્ફાર

મૌલાનાકી એક કિતાબ ફઝાઈલે ઈસ્તિગ્ફાર ભી હૈ. કૌન નહીં જાનતા કે નબિયોંકે અલાવહ દુનિયાકા હર આદમી ગુનાહ કર સકતા હૈ, ગુનેહગાર હોતા હૈ. યે ગુનાહ યા તો સઝાકી વજહ બનેંગે યા મઆફ કર દિયે જાએંગે. સઝા ઔર વો ભી આખિરતકી સઝા, ખુદાકી પનાહ ! કિતની સખ્ત હોગી, સોચા નહીં જા સકતા. બસ એક હી રાસ્તા હૈ, તૌબા, ઈસ્તિગ્ફાર. ઈસી ઈસ્તિગ્ફારકી ફઝીલત ઔર અહમિયત પર યે કિતાબ અપની મિસાલ આપ હૈ.

મૌલાનાકી હર કિતાબ ઈસી તરહકી વઅઝ ઔર નસીહતકી બાતોંસે ભરી હુઇ હૈ ઔર પઢને-સમઝનેવાલોંકે લિયે એક બેહતરીન તોહફા હૈ, અમલવાલોંકે લિયે તો ઉનકી હેસિયત રાહનુમાકી હૈ.

અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો અચ્છી બાતોં પર અમલ કરને ઔર બુરી બાતોંકે છોડનેકી તૌફીક અતા ફરમાએ. આમીન !



ફેહરિસ્ત અસલી બેહિશ્તી ઝેવર

મઝમૂન	સફા

પેહલા હિસ્સા (૨૯ - ૭૮)

મઝમૂન	સફા

દૂસરા હિસ્સા (૭૯ - ૧૪૨)

મઝમૂન	સફા

ચોથા હિસ્સા (૨૦૭ - ૨૬૪)

મઝમૂન	સફા

પાંચવાં હિસ્સા (૨૬૫ - ૩૨૬)

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

છઠ્ઠા હિસ્સા (૩૨૭ - ૩૯૪)

મઝ્મૂન	સફા

સાતવાં હિસ્સા (૩૯૫ - ૪૫૬)

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

આઠવાં હિસ્સા (૪૫૭ - ૫૨૩)

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફા

નવ્વાં હિસ્સા (૫૨૫ - ૫૪૬)

દસવાં હિસ્સા (૫૪૭ - ૫૭૮)

મઝમૂન	સફહા

ગ્યારહવાં હિસ્સા (૫૭૯ - ૭૧૯)

મઝમૂન	સફા

મઝમૂન	સફહા

નેક બીબિયાં કરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈ
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

પેહલા હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મુઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગેરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

✱ લિપ્યાંતર ✱
(મૌલવી) સુલેમાન મઝાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા પેહલા હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી કાલ ફી કિતાબિહી. યા અય્યુહલ્લઝીન આમનૂ કૂ અન્ફુસકુમ વ અહ્‌લીકુમ નારંવ્ વકૂદુહન્નાસુ વલ્હિજારતુ. વ કાલલ્લાહુ તઆલા, વઝકુર્ન મા યુત્લા ફી બુયૂતિકુન્ન મિન્ આયાતિલ્લાહિ વલ્હિકમતિ. વસ્સલાતુ વસ્સલામુ અલા રસૂલિહી મુહમ્મદિન્ સફ્વતિલ્ અંબિયાઈલ્લઝી કાલ ફી ખિતાબિહી, કુલ્લુકુમ રાઈન્ વ કુલ્લુકુમ મસઊલુન્ અન્ રઈય્યતિહી. વ કાલ અલૈહિસ્સલામુ, તલબુલ્ ઈલ્મિ ફરીઝતુન્ અલા કુલ્લિ મુસ્લિમિંવ્વ મુસ્લિમતિંવ્ વ અલા આલિહી વ અસ્હાબિહિલ્ મતાદીન 'વલ્મુઅદ્દિબીન બિઆદાબિહી.

અમ્મા બા'દ !

હકીર નાચીઝ અશરફ અલી થાનવી હનફી કેહના યે ચાહતા હે કે એક મુદ્દતસે હિન્દુસ્તાનકી ઔરતોંકે દીનકી તબાહીકો દેખ દેખકર દિલ દુખતા થા ઔર ઉસકે ઈલાજકી ફિકરમેં રેહતા થા. ઔર ફિકરકી બળી વજહ યે થી કે યે તબાહી સિર્ફ ઉનકે દીન તક હી નહીં થી, બલ્કે દીનસે ગુઝરકર ઉનકી દુનિયા તક પહોંચ ગઈ થી. ઔર ઉનકી ઝાતસે ગુઝરકર ઉનકે બચ્ચોં, બલ્કે બહોતસે પેહલૂઓંસે ઉનકે શૌહરોં તક અસર કર ગઈ થી, ઔર જિસ રફતારસે યે તબાહી બબ્હતી જાતી થી ઉસકે અંદાઝેસે યે મા'લૂમ હોતા થા કે અગર જલ્દ સુધાર ન લાયા ગયા તો શાયદ યે રોગ કરીબ-કરીબ લા ઈલાજ હો જાએ, ઈસ લિયે ઈલાજકી ફિકર ઝિયાદહ હુઈ ઔર ઈસ તબાહીકી વજહ ઈલ્કાએ ઈલાહી[1], તજ્રુબોં, દલીલોં ઔર ખૂદ ઝરૂરી ઈલ્મસે સિર્ફ યે મા'લૂમ હુઈ કે ઔરતોંકા દીની ઈલ્મકા ન જાનના હે, જિસ્સે ઉનકે અકીદે, ઉનકે મઆમલે, ઉનકે અખ્લાક ઔર રેહને-સેહનેકા ઢંગ સબ બરબાદ હો રહા હે, બલ્કે ઈમાન તક બચના મુશ્કિલ હે, ક્યૂંકે કુફ્રકી કુછ બાતેં ઔર કુછ કામભી ઉનસે હો જાતે હૈં. ઔર ચૂંકે બચ્ચે ઉનકી ગોદોંમેં પલતે હૈં ઝમાનેકે સાથ ઉનકે કામકે રંગ-ઢંગ, ઉનકે ખ્યાલાત ભી સાથ સાથ દિલમેં જમતે જાતે હૈં, જિસ્સે દીન તો ઉનકા તબાહ હોતા હી હે, મગર દુનિયા ભી બે-લુત્ફ ઔર નીરસ હો જાતી હે. ઈસ વજહસે બુરે અકીદોંસે બુરે અખ્લાક, ઔર બુરે અખ્લાકસે બુરે અમલ, ઔર બુરે અમલસે બુરે મઆમલે પૈદા હોતે હૈં ઔર યેહી જડ હે ખાને-કમાનેમેં ગંદગીકી. રહા

---

૧. અલ્લાહકી તરફસે દિલમેં ડાલી હુઈ બાત.

શૌહર, અગર ઉન્હીં જૈસા હુવા તો દો ફસાદિયોંકે જમા' હોનેસે ફસાદ (બિગાળ) મેં ઔર તરક્કી હુઇ, જિસ્સે આખિરતકી તબાહી ઝરૂરી હૈ, મગર ઝિયાદાતર ઇસ ફસાદકા અંજામ આપસી લળાઇ-ઝગળોંકી શકલમેં નિકલકર દુનિયાકી બરબાદી ભી હો જાતી હૈ. ઔર અગર શૌહરમેં સમઝ હુઇ તો ઉસ બેચારેકો જનમ ભરકી કૈદ મિલ ગઇ. બીવીકી હર હરકત ઉસ બેચારે શૌહરકે લિયે તકલીફ પહોંચાનેવાલી ઔર ઉસકી હર નસીહત ઉસ બીવીકો ના-ગવાર ઔર બોઝ. અગર સબર ન હો સકા તો નૌબત ફૂટ ઔર અલાહેદગી તક પહોંચ ગઇ. ઔર અગર સબર કિયા ગયા તો કભી કૈદ હોનેમેં સંદેહ હી નહીં ઔર દીનકા ઇલ્મ ન રખનેકી વજહસે ઉનકી દુનિયા ભી ખરાબ હોતી હૈ, જૈસે કિસીકી ગીબત[1] કી, ઉસ્સે દુશ્મની હો ગઇ. ઔર ઉસ્સે કોઇ નુકસાન પહોંચ ગયા. ઔર 1
જૈસે ઇઝઝત ઔર નામ પૈદા કરનેકે લિયે બેકારકી રસમોંમેં ખર્ચ કિયા ઔર દૌલતમંદી ગરીબીમેં બદલ ગઇ. ઔર જૈસે શૌહરકો નારાઝ કર દિયા, ઉસને નિકાલ બાહિર કિયા યા લાપરવાઇકે સાથ નઝર ફેર લી. ઔર જૈસે ઔલાદકો બેજા લાડ-પ્યાર કિયા ઔર વો બે-હુનર ઔર ના-મુકમ્મલ રેહ ગઇ ઔર ઉનકો દેખ-દેખકર સારી ઉમ્ર કોફતમેં ગુઝરી ઔર જૈસે માલ ઔર ઝેવરકા લાલચ બઢ્હા

ઔર લાલચ જિતના ન મિલા તો તમામ ઉમ્ર ઇસી ઉધેડબુનમેં કાટી ઔર ઇસી તરહ બહોતસે બિગાળ ઝરૂરી ઔર છૂતકી તરહ ફૈલનેવાલે ઇસ ન જાનનેકી વજહસે પૈદા હોતે હૈં, ચૂંકે હર ચીઝકા ઇલાજ ઉસકી ઝિદ (ઉલટ) સે હોતા હૈ, ઇસ લિયે ઇસકા ઇલાજ દીની ઇલ્મકા જાનના યકીની હો ગયા. ઇસી વજહસે એક લમ્બી મુંદતસે ઇસ ફિકરમેં થા કે ઔરતોંકો પૂરા એહતિમામ[2] કરકે ઇલ્મે દીનકો ઉર્દૂહીમેં કયૂં ન હો, ઝરૂર 2
સિખલાયા જાએ, ઇસ ઝરૂરતસે મૌજૂદહ ઉર્દૂકી કિતાબેં દેખી ગઇ તો ઇસ ઝરૂરતકો પૂરા કરનેકે લિયે કાફી નહીં પાઇ ગઇ, કુછ કિતાબેં તો ગલત થી ઔર એ'તિબારકે કાબિલ હી નહીં પાઇ ગઇ. કુછ કિતાબેં જો એ'તિબારકે કાબિલ થી, ઉનકી ઇબારત[3] એસી આસાન 3
થી જો ઔરતોંકી સમઝમેં આ સકે. ફિર ઇનમેં એસે મઝામીન[4] મિલે-જુલે થે, જિનકા 4
તઅલ્લુક ઔરતોંસે કુછ ભી નહીં. કુછ કિતાબેં ઔરતોંકે લિયે પાઇ ગઇ, લેકિન વો ઇતની તંગ ઔર કમ થી કે ઝરૂરી મસ્અલે ઔર અહકામકે બતલાનેકે લિયે કાફી નહીં, ઇસ લિયે સોચા ગયા કે એક કિતાબ ખાસ ઉનકે લિયે એસી બનાઇ જાએ કે જિસકી ઇબારત બહોત હી આસાન હો, દીનકી તમામ ઝરૂરી બાતેં ઉસમેં આ જાએં ઔર જો અહકામ સિર્ફ મરદોંકે સાથ મખ્સૂસ હૈં ઉનકો ઇસમેં ન લિયા જાએ, ઔર એસી મુકમ્મલ હો કે સિર્ફ ઉસકા પઢ્હ લેનાં, રોઝમર્રાકી દીની ઝરૂરતોંમેં દૂસરી કિતાબોંસે બે-નિયાઝ કર દે. ઔર યૂં તો દીનકે ઇલ્મકા એક કિતાબમેં જમા' કર દેના ઝાહિર હૈ, ના-મુમ્કિન હૈ. ઇસી તરહ મુસલમાનોંકા ઉલમાસે બે-નિયાઝ હો જાના ભી ના-મુમ્કિન હૈ. કઇ સાલ તક યે ખ્યાલ

---

1. કિસીકે પીછે ઉસકી એસી બુરાઇ કરના, જો ઉસે મા'લૂમ હો તો ના-ગવાર હો.
2. ઇન્તિઝામ, વ્યવસ્થા 3. વાકય ઔર શબ્દ વગૈરહ. 4. વિષય.

દિલમેં પકતા રહા, લેકિન મુખ્તલિફ રૂકાવટોંકી વજહસે, જિસમેં સબસે બળી રૂકાવટ, વકતકા ન મિલના હે, ઇસકે શુરૂ' કરનેકી નૌબત ન આઇ. આખિર સન હિ. ૧૩૨૦ મેં જિસ તરહ બન પળા, ખુદાકા નામ લેકર ઉસકો શુરૂ' કર હી દિયા ઔર ખુદાકા ફઝલ શામિલે હાલ યે હુવા કે સાથ હી ઇસકે છપનેકા સામાન ભી કુછ હાસિલ હો ગયા. ઇસમેં
૧ અલ્લાહ તઆલાને રંગૂનકે મદ્રસા-એ-નિસવાં સૂરતીકે મોહતમિમ' સેઠ સાહબકા ઔર જનાબ મૌલાના અબ્દુલ ગફ્ફાર સાહબ લખનવી રહમતુલ્લાહ અલૈહિકો મરહૂમા સાહબઝાદીકા, જો હકીમ અબ્દુસ્સલામ સાહબ દાનાપુરીસે બિયાહી થી, હિસ્સા રખ્ખા થા કે ઉનકી રકમોંસે યે નેક કામ શુરૂ' હુવા,

અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાએ. દેખિયે આગે ઇસમેં કિસ કિસકા હિસ્સા હે. તાલીફ (લેખન) ઇસકી, નામકે લિયે ઇસ નાકારા ઔર નાચીઝસે જોળ દી ગઇ હે, સચ તો યે હે કે ઇસકે કુલ કરતા ધરતા મેરે પ્યારે અઝીઝ મૌલવી સૈયદ અહમદ અલી સાહબ ફતેહપુરી સલ્લમહૂ હૈં.

જઝાહુમુલ્લાહુ તઆલા ખૈરલ જઝાઇ અન્ની વ અન્ જમીઇલ્ મુસ્લિમીન વલ્મુસ્લિમાતિ. (અલ્લાહ તઆલા ઉન્હેં મેરી તરફસે ઔર તમામ મુસલમાન મરદોં ઔર ઔરતોંકી તરફસે બેહતરીન બદલા દે.)

૨ અબ યે કિતાબ, માશા અલ્લાહ² ચશ્મે બદ્દૂર અકસર ઝરૂરતોં, બલ્કે દીનકે આદાબકો, બલ્કે ખાને-કમાને તક કી કુછ ઝરૂરતોંકી ભી ઇસ તરહ પૂરા કરતી હે કે અગર કોઇ ઇસકો શુરૂ'સે આખિર તક સમઝ કર પઢ લે તો દીનકી જાનકારીમેં એક દરમિયાની કિસમકે આલિમકે બરાબર હો જાએ. ઇસકે સાથ હી ઇબારત ઇતની આસાન હે કે ઇસ્સે ઝિયાદહ આસાન લિખના હમ લોગોંકે બસકા ન થા. જિન બાતોંકી ઔરતોંકો આમ તૌરસે ઝરૂરત નહીં હોતી, જૈસે જુમ્આ, દોનૂં ઇદ ઔર ઇમામત વગૈરહકે અહકામ, ઉનકો નિકાલ દિયા ગયા હે. સિર્ફ દો કિસમકે અહકામ લિયે ગએ હૈં.

એક વો જો મરદોં-ઔરતોંકી ઝરૂરતોંમેં મિલે-જુલે હૈં.

દૂસરે વો જો કે ઔરતોંકે સાથ મખ્સૂસ હૈં. ઔર ઇન મખ્સૂસ મસ્અલોંમેં ઇસ બાતકો ધ્યાનમેં રખ્ખા ગયા હે કે હાશિયે પર ઇસ સિલસિલેમેં મરદોંકે લિયે જો હુકમ હૈં, ઉન્હેંભી લિખ દિયા જાએ, તાકે મર્દ ભી ઇસ્સે ફાઇદા ઉઠા સકેં ઔર એસે મસ્અલોંમેં ગલતી ન કર સકેં.

નામ ઇસકા બેહિશ્તી ઝેવર ઔરતોંકે ઝૌકકો ધ્યાનમેં રખકર રખ્ખા ગયા, ક્યૂંકે અસલી ઝેવર દીનકે યેહી કમાલાત હૈં, ચુનાંચે જન્નતમેં ઇન્હીંકી બદૌલત ઝેવર પહેનનેકો મિલેગા. જૈસા કે અલ્લાહ તઆલાકા ઇરશાદ હે

યુહલ્લૌન ફીહા મિન અસાવિર. ઔર નબી (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં, તબ્લુગુલ હિલ્યતુ મિનલ્ મુઅ્મિનીન હૈસુ યબ્લુગુલ વુઝૂ.

૧. પ્રિન્સિપલ. ૨. જૈસા અલ્લાહને ચાહા.

ચૂંકે ઈસ વક્ત સહીહ અન્દાઝા નહીં હો સકતા કે યે કિતાબ કિતને હિસ્સોં તક પહોંચેગી. ઈસ લિયે ખત્મકે ઈન્તિઝારકો નેક કામમેં દેરકી વજહ સમઝકર મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે ઈસકે કઈ છોટે-છોટે હિસ્સે કર દિયે જાએં. ઈસ તરહ જલ્દ જલ્દ છપેગી ભી, ઔર પઢનેવાલોંકા ભી દિલ બઢેગા કે હમને એક હિસ્સા પઢ લિયા, દો હિસ્સે પઢ લિયે. ઔર તાલીફમેં ભી ગુંજાઈશ રહેગી કે જહાં તક ઝરૂરત સમઝી લિખતે ચલે જાઓ. ઔર યે ભી ફાઈદા હે કે અગર કોઈ લડકી કુછ હિસ્સોંકે મઝામીનકો દૂસરી કિતાબોંસે હાસિલ કર ચુકી હો તો પઢાનેમેં ઉસ હિસ્સેકી કમી કર દી જાએગી, યા કિસી ખાસ વજહસે કોઈ ખાસ હિસ્સા ઝરૂરી હો ઔર પેહલે પઢાના હો તો ઉસકે પઢને-પઢાનેમેં આસાની હો જાએગી.

ચુનાંચે યે પેહલા હિસ્સા હે જો કે આપકે હાથોંમેં હે. અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કીજિયે કે જલ્દ ઔર ખૂબિયોંકે સાથ ખાતમેકો પહોંચે. ઈસ દીબાચે (તમહીદ) મેં દર્જ આયતોં ઔર હદીસોંકે સાથ મરદોં પર વાજીબ હે કે ઈસમેં અપની બીવિયોં ઔર લડકિયોંકો લગાએં ઔર ઔરતોં પર વાજીબ હે કે ઈસકો હાસિલ કરેં, ઔલાદકો, ખાસ તૌરસે લડકિયોંકો ઈસ પર મુતવજ્જેહ કરેં. દિલકો ઉસ વક્ત ખુશી હોગી કે જો મઝામીન ઝહનમેં હેં, વો સબ જમા' હો જાએં ઔર છપ જાએં. ઔર મેં અપની આંખોંસે દેખ લૂં કે લડકિયોંકે કોર્સમેં આમ તૌરસે યે કિતાબ દાખિલ હો ગઈ હે ઔર ઘર-ઘર ઈસકી ચર્ચા હો રહી હે. આગે તૌફીક અલ્લાહ તઆલાકે કબ્ઝએ કુદરતમેં હે.

મેં જિસ વક્ત યે દીબાચા લિખનેકો થા, પરચા 'નૂરૂન અલા નૂર' મેં એક નઝમ ઈસ કિતાબકે નામ ઔર મઝમૂનસે મેલ ખાતી હુઈ નઝરસે ગુઝરી જો દિલકો ભલી મા'લૂમ હુઈ. જી ચાહા કે અપને દીબાચેકો ઈસી પર ખત્મ કરૂં, તાકે પઢનેવાલે ખાસ તૌરસે લડકિયાં દેખકર ખુશ હોં, ઔર ઈસ કિતાબકે મઝમૂનોંમેં ઉનકી ઝિયાદહ દિલચસ્પી હો, બલ્કે અગર યે નઝમ ઈસ કિતાબકે હર હિસ્સેકે શુરૂ'મેં હો તો કયા કેહને.

વો નઝમ યે હે.

અસલી ઈન્સાની ઝેવર

એક લડકીને યે પૂછા અપની અમ્મી જાનસે,
આપ ઝેવરકી કરેં તા'રીફ મુઝ અન્જાનસે.
કૌનસે ઝેવર હેં અચ્છે, યે બતા દીજિયે મુઝે,
ઔર જો બદ-ઝેબ[૧] હેં, વો ભી બતા દીજિયે મુઝે.
તાકે અચ્છે ઔર બુરેમેં મુઝકો ભી હો ઈમ્તિયાઝ[૨],
ઔર મુઝ પર આપકી બરકતસે ખુલ જાએ યે રાઝ.

---

૧. જો દેખનેમેં બુરે લગેં. ૨. ફર્ક.

યૂં કહા માં ને મુહબ્બતસે કે અય બેટી! મેરી,
૧ ગોશે દિલ[1]સે બાત સુન લો ઝેવરોંકી તુમ ઝરી.
૩ સીમ[2] વ ઝર[3] કે ઝેવરોંકો લોગ કેહતે હૈં ભલા,
પર ન મેરી જાન હોના તુમ કભી ઉન પર ફિદા.
સોને-ચાંદીકી ચમક બસ દેખનેકી બાત હૈ,
ચાર દિનકી ચાંદની ઔર ફિર અંધેરી રાત હૈ.
૪ તુમકો લાઝિમ હૈ કરો મરગૂબ[4] એસે ઝેવરાત,
દીન વ દુનિયાકી ભલાઈ, જિસ્સે અય જાં! આએ હાથ.
૫ સર પે ઝૂમર અકલકા રખના તુમ અય બેટી, મદામ[5],
ચલતે હૈં જિસકે ઝરીએસે હી સબ ઈન્સાંકે કામ.
બાલિયાં હોં કાનમેં અય જાન! ગોશે હોશ કી,
ઔર નસીહત લાખ તેરે ઝૂમકોંમેં હો ભરી.
૭ ઔર આવેઝે નસાએહ[6] હોં કે દિલ આવેઝ[7] હોં,
ગર કરે ઉન પર અમલ, તેરે નસીબે તેઝ હોં.
કાનકે પત્તે દિયા કરતે હૈં કાનોંકો અઝાબ,
૮ કાનમેં રખ્ખો નસીહત, હૈ જો ઔરાકે કિતાબ[8]
ઔર ઝેવર ગર ગલેકે કુછ તુઝે દરકાર હોં,
નેકિયાં પ્યારી મેરી! તેરે ગલેકા હાર હોં.
કુવ્વતે બાઝૂકા હાસિલ તુઝકો બાઝૂબંદ હો,
૯ કામિયાબીસે સદા તૂ ખુર્રમ વ ખુરસંદ[9] હો.
હૈં જો સબ બાઝૂ કે ઝેવર સબકે સબ બેકાર હૈં,
હિમ્મતેં બાઝૂકી અય બેટી! તેરી દરકાર હૈં.
હાથકે ઝેવરસે પ્યારી દસ્તકારી ખૂબ હૈ.
દસ્તકારી વો હુનર હૈ, સબકો જો મરગૂબ હૈ,
ક્યા કરોગી અય મેરી જાં! ઝેવરે ખલખાલકો,
ફેંક દેના ચાહિયે બેટી, બસ ઈસ જંજાલકો.
સબસે અચ્છા પાંવકા ઝેવર યે હૈ નૂરે બસર,
તુમ રહો સાબિત કદમ હર વક્ત રાહે નેક પર.
સીમ વ ઝરકા પાંવમેં ઝેવર ન હો તો ડર નહીં,
રાસ્તીસે પાંવ ફિસલે ગર ન મેરી જાં! કહીં.

---

૧. દિલકે કાનસે ગૌરસે સુનો, ૨. ચાંદી, ૩. સોના, ૪. પસંદીદા, ૫. હમેશા. ૬. નસીહતોંકે બુંદે, ૭ મનમોહક, ૮, કિતાબકે વરક (પન્ને), ૯. ખુશ વ કામિયાબ

સચ્ચી કહાનિયાં

પેહલી કહાની

પ્યારે નબી હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કિસી જંગલમેં એક શખ્સ રેહતા થા. બાદલમેં ઉસને અચાનક યે આવાઝ સુની કે ફલાં શખ્સકે બાગકો પાની દે. ઈસ આવાઝકે સાથ વો બાદલ ચલા ઔર એક કંકરીલે-પથરીલે ઈલાકેમેં ખૂબ પાની બરસા, ઔર તમામ પાની એક નાલેમેં જમા' હોકર ચલા. યે શખ્સ ઉસ પાનીકે પીછે હો લિયા. દેખતા કયા હે કે એક શખ્સ અપને બાગમેં ખડા હુવા બેલચે (ફાવડા) સે પાની ભર રહા હે. ઉસને બાગવાલેસે પૂછા કે અય અલ્લાહકે બન્દે ! તેરા કયા નામ હે? ઉસને વોહી નામ બતાયા જો ઉસને બાદલસે સુના થા. ફિર બાગવાલેને ઉસસે પૂછા અય ખુદાકે બન્દે! તૂ મેરા નામ કયૂં પૂછતા હે ? ઉસને કહા કે મૈંને ઉસ બાદલમેં જિસકા યે પાની હે, એક આવાઝ સુની કે તેરા નામ લેકર કહા કે ઈસકે બાગકો પાની દે. તૂ એસા કયા કામ કરતા હે કે ઈતના મકબૂલ હે? ઉસને કહા, જબ તુને પૂછા તો મુઝકો કેહના હી પડા કે મૈં ઈસકી કુલ પૈદાવારકો દેખતા હું, ઔર એક તિહાઈ ખૈરાત કર દેતા હું, એક તિહાઈ અપને બાલ બચ્ચોંકે લિયે રખ લેતા હું, ઔર એક તિહાઈ ફિર ઈસ બાગમેં લગા દેતા હું.

ફાઈદા :- સુબ્હાનલ્લાહ ! ખુદાકી કયા રહમત હે કે જો ઉસકે કેહને પર ચલતા હે ઉસકે કામ ગૈબસે ઈસ તરહ પૂરે હો જાતે હૈં કે ઉસે ખબર ભી નહી હોતી. સચ હે જો અલ્લાહકા હો ગયા ઉસકા અલ્લાહ હો ગયા.

દૂસરી કહાની

અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને એક બાર ફરમાયા કે બની ઈસરાઈલમેં તીન આદમી થે. એક કોઢી (કોઢવાલા), દૂસરા ગંજા ઔર તીસરા અંધા. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો આઝમાના ચાહા ઔર ઉનકે પાસ એક ફરિશ્તા ભેજા.

પેહલે વો કોઢીકે પાસ આયા ઔર પૂછા, તુઝકો કયા ચીઝ પ્યારી હે ? ઉસને કહા મુઝે અચ્છી રંગત ઔર ખૂબસૂરત ખાલ મિલ જાએ, ઔર યે બીમારી જાતી રહે જિસ્સે લોગ મુઝકો અપને પાસ બૈઠને નહી દેતે ઔર ઘિન કરતે હૈં. ઉસ ફરિશ્તાને અપના હાથ ઉસકે બદન પર ફેર દિયા. વો ઉસી વકત અચ્છા હો ગયા ઔર અચ્છી ખાલ ઔર ખૂબસૂરત રંગ નિકલ આયા. ફિર પૂછા તુઝકો કૈસા માલ પસંદ હે? ઉસને કહા ઊંટ. ઉસને એક ગાભન ઊંટનીભી ઉસે દે દી ઔર કહા, અલ્લાહ તઆલા ઈસમેં બરકત દે.

ફિર ગંજેકે પાસ આયા ઔર પૂછા, તુઝકો કયા ચીઝ પ્યારી હે? કહા મેરે બાલ અચ્છે નિકલ આએં ઔર યે બીમારી મુઝસે જાતી રહે કે લોગ જિસ્સે ઘિન કરતે હૈં.

ફરિશ્તાને અપના હાથ ઉસકે સર પર ફેર દિયા. વો ફૌરન અચ્છા હો ગયા ઔર અચ્છે બાલ નિકલ આએ. ફિર પૂછા, તુઝકો કૈસા માલ પસંદ હૈ? ઉસને કહા ગાય. ફિર ઉસકો એક ગાભન ગાય દે દી ઔર કહા, અલ્લાહ તઆલા ઈસમેં બરકત દે.

ફિર અંધેકે પાસ આયા ઔર પૂછા, તુઝકો ક્યા ચીઝ ચાહિયે? કહા અલ્લાહ તઆલા મેરી નિગાહ (આંખ) ઠીક કર દે કે સબ આદમિયોંકો દેખૂં. ઉસ ફરિશ્તાને આંખોં પર હાથ ફેર દિયા. અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી નિગાહ ઠીક કર દી. ફિર પૂછા, તુઝકો ક્યા માલ પ્યારા હૈ? કહા બકરી. તો ઉસકો એક ગાભન બકરી દે દી.

તીનોંકે જાનવરોંને બચ્ચે દિયે. થોડે દિનોંમેં ઉસકે ઊંટોંસે જંગલ ભર ગયા ઔર ઉસકી ગાયોં ઔર ઉસકી બકરિયોંસે ભી.

ફિર વો ફરિશ્તા ખુદાકે હુકમસે ઉસી પેહલી સૂરતમેં કોઢીકે પાસ આયા ઔર કહા, મૈં એક ગરીબ આદમી હૂં, મેરે સફરકા સબ સામાન ચુક ગયા. આજ મેરે પહોંચનેકા કોઈ ઝરીયા નહી સિવાએ ખુદાકે ઔર ફિર તેરા. મૈં અલ્લાહકે નામ પર જિસને તુઝે અચ્છી રંગત ઔર ખૂબસૂરત ખાલ દી તુઝસે એક ઊંટ માંગતા હૂં કે ઉસપર સવાર હોકર અપને ઘર પહોંચ જાઉં. વો બોલા ! યહાંસે ચલ દૂર હો. મુઝે ઔર બહોતસે હક અદા કરને હૈં. તુઝે દેનેકી ઈસમેં કોઈ ગુંઝાઈશ નહી. ફરિશ્તાને કહા, શાયદ તુઝકો મૈં પેહચાનતા હૂં. ક્યા તૂ કોઢી નહી થા કે લોગ તુઝસે ઘિન કરતે થે? ઔર ક્યા તૂ ગરીબ નહીં થા. ફિર તુઝકો ખુદાને ઈતના બહોત માલ દિયા ? ઉસને કહા વાહ ! ક્યા ખૂબ, યે માલ તો મેરી કઈ નસલોંસે બાપ-દાદાકે વક્તસે ચલા આતા હૈ. ફરિશ્તાને કહા, અગર તૂ ઝૂઠા હો તો ખુદા તુઝકો વૈસા હી કર દે જૈસા તૂ પેહલે થા.

ફિર ગંજેકે પાસ ઉસી પેહલી સૂરતમેં આયા ઔર ઉસી તરહસે સવાલ કિયા. ઉસને ભી વૈસા જવાબ દિયા. ફરિશ્તાને કહા, તૂ ઝૂઠા હો તો ફિર ખુદા તુઝકો વૈસા હી કર દે જૈસા પેહલે થા.

ફિર અંધેકે પાસ ઉસી પેહલી સૂરતમેં આયા ઔર કહા, મૈં મુસાફિર હૂં, બે-સામાન હો ગયા હૂં. આજ ખુદાકે અલાવા ઔર ફિર તેરે અલાવા કોઈ ઝરીયા નહીં હૈ. મૈં ઉસકે નામ પર જિસને દો-બારહ તુઝકો નિગાહ દી, તુઝસે એક બકરી માંગતા હૂં કે ઈસસે અપની કારવાઈ કરકે સફર પૂરા કરૂં. ઉસને કહા, બેશક મૈં અંધા થા, ખુદાને અપની રહમતસે મુઝે નિગાહ દી, જિતની બકરિયાં તેરા જી ચાહે લે જા, ઔર જિતની ચાહે છોડ જા. ખુદાકી કસમ ! કિસી ચીઝસે મૈં તુઝકો મના' નહી કરતા. ફરિશ્તાને કહા, તૂ અપના માલ અપને પાસ રખ. મુઝકો કુછ નહી ચાહિયે. તુમ તીનોંકી સિર્ફ આઝમાઈશ મંઝૂર થી. સો હો ચુકી. ખુદા તુઝસે ખુશ ઔર ઉન દોનૂંસે નારાઝ હુવા.

ફાઈદા :- સોચના ચાહિયે કે ઉન દોનૂંકો નાશુક્રીકા નતીજા મિલા કે તમામ માલ છિન ગયા, ઔર જૈસે થે વૈસે હી રેહ ગએ. ખુદા ઉનસે નારાઝ હુવા ઔર દુનિયા ઔર આખિરત દોનૂંમેં નાકામ રહે. ઔર ઈસ શખ્સકો શુક્રકી વજહસે ક્યા બદલા મિલા

કે માલ બચા રહા ઔર ખુદા ઉસ્સે ખૂશ હુવા. ઔર દુનિયા ઔર આખિરતમેં પૂરી કામિયાબી ભી મિલી.

તીસરી કહાની

એક બાર હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કે પાસ કહીંસે કુછ ગોશ્ત આયા. ઔર પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કો ગોશ્ત બહોત અચ્છા લગતા થા. ઈસ લિયે ઉમ્મે સલમા (રદિ.) ને ખાદિમા (નોકરાની) સે ફરમાયા કે ગોશ્ત તાકમેં રખ દે. શાયદ હઝરત ખાના પસંદ કરેં. ઉસને તાકમેં રખ દિયા. ઈતનેમેં એક માંગનેવાલા આયા ઔર દરવાઝે પર ખળે હોકર આવાઝ દી, ભેજો અલ્લાહકે નામ પર, ખુદા બરકત કરે. ઘરમેંસે જવાબ આયા, ખુદા તુઝકો ભી બરકત દે. ઈસ લફઝમેં યે ઈશારા હે કે કોઈ ચીઝ દેનેકો મૌજૂદ નહીં હે. વો માંગનેવાલા ચલા ગયા.

ઈતનેમેં અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) તશરીફ લાએ. ફરમાયા અય ઉમ્મે સલમા ! તુમ્હારે પાસ ખાનેકી કોઈ ચીઝ હે? ઉન્હોંને કહા હાં, ઔર ખાદિમા (નોકરાની) સે કહા જા આપકે લિયે ગોશ્ત લે આ. વો ગોશ્ત લેને ગઈ, કયા દેખતી હે કે વહાં ગોશ્તકા તો નામ ભી નહીં હે, સિર્ફ એક સફેદ પત્થરકા ટુકળા રખ્ખા હે. આપને ફરમાયા કે તુમને માંગનેવાલેકો ન દિયા થા, ઈસ લિયે વો ગોશ્ત પત્થર બન ગયા.

ફાઈદા :- ગૌર કીજિયે, ખુદાકે નામ પર ન દેનેકી યે નહૂસત હુઈ કે ઉસ ગોશ્તકી સૂરત બિગળ ગઈ ઔર પત્થર બન ગયા. ઈસી તરહ જો શખ્સ માંગનેવાલેસે બહાના કરકે ખૂદ ખાતા હે વો પત્થર ખા રહા હે, જિસકા યે અસર હે કે પત્થર દિલી ઔર દિલકી સખ્તી બળ્હતી ચલી જાતી હે. ચૂંકે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી બીવીયોંકે સાથ ખુદા તઆલાકી બળી ઈનાયત ઔર રહમત હે, ઈસ લિયે ઈસ ગોશ્તકી સૂરત ખુલી નિગાહમેં બદલ દી, તાકે ઉસકે ઈસ્તે'માલસે બચી રહેં.

ચોથી કહાની

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કી આદત થી કે ફજરકી નમાઝ પળ્હકર અપને સાથિયોંકી તરફ રૂખ કરતે ઔર ફરમાતે કે તુમમેંસે રાતકો કિસીને કોઈ ખ્વાબ તો નહીં દેખા ? અગર કોઈ દેખતા તો બતા દિયા કરતા થા. આપ ઉસકા કુછ ફલ (તા'બીર) બતા દિયા કરતે થે. આદતકે મુતાબિક એક બાર સબસે પૂછા કે કિસીને કોઈ ખ્વાબ દેખા હે? સબને કહા નહીં દેખા. આપને ફરમાયા, મૈંને આજ રાત એક ખ્વાબ દેખા હે કે દો આદમી મેરે પાસ આએ ઔર મેરા હાથ પકળકર મુઝકો એક પાકીઝા ઝમીન પર લે ચલે. દેખતા હૂં કે એક આદમી બેઠા હુવા હે ઔર દૂસરા ખળા હે, ઔર ઉસકે હાથમેં લોહેકા ઝમ્બૂર હે. (યા'ની એક ઓઝાર જિસ્સે મેખ યા'ની ખીલીકો નિકાલા જાતા હે). ઈસ બેઠે હુએકે કલ્લે

(જબળે) કો ઉસ્સે ચીર રહા હે, યહાં તકકે ગુદ્દી તક જા પહોંચતા હે. ફિર દૂસરેકે સાથ ભી યેહી મઆમલા કર રહા હે, ફિર વો કલ્લા ઉસકા દુરૂસ્ત હો જાતા હે, ફિર ઉસકે સાથ એસા હી કરતા હે. મૈંને પૂછા, યે ક્યા બાત હે? વો દોનૂં આદમી બોલે, આગે ચલો. હમ આગે ચલે, યહાં તક કે એક એસે શખ્સ પર ગુઝર હુવા જો લેટા હુવા હે ઔર ઉસકે સર પર એક આદમી બળા ભારી પત્થર લિયે હુએ ખળા હે. ઉસ્સે ઉસકા સર બળે ઝોરસે ફોળતા હે, જબ વો પત્થર ઉસકે સર પર દે મારતા હે પત્થર લુળકકર દૂર જા ગિરતા હે. જબ વો ઉસકે ઉઠાનેકે લિયે જાતા હે તો લૌટકર ઉસકે પાસ આને નહીં પાતા કે ઉસકા સર ફિર અચ્છા ભલા જૈસા થા વૈસા હી હો જાતા હે, ઔર વો ફિર ઉસકો ઉસી તરહ ફોળતા હે. મૈંને પૂછા યે ક્યા હે? વો દોનૂં બોલે આગે ચલો.

હમ આગે ચલે, યહાં તક કે હમ ગાર (ગુફા) મેં પહોંચે જો તન્નૂર જૈસા થા, નીચેસે ચૌળા થા ઔર ઉપરસે તંગ. ઉસમેં આગ જલ રહી હે, ઔર ઉસમેં બહોતસે નંગે મર્દ ઔર ઔરતેં ભરી હુઈ હૈં, જિસ વકત વો આગ ઉપરકો ઉઠતી હે ઉસકે સાથ હી વો સબ ઉઠ જાતે હૈં, યહાં તક કે નિકલનેકે કરીબ હો જાતે હૈં. ફિર જિસ વકત બેઠતી હે વો ભી નીચે ચલે જાતે હૈં. મૈંને પૂછા, યે ક્યા હે? વો દોનૂં બોલે, આગે ચલો. હમ આગે ચલે. યહાં તક કે એક ખૂનકી નહર પર પહોંચે. ઉસકે બીચમેં એક આદમી ખળા હે, ઔર નહરકે કિનારે પર એક આદમી ખળા હે, ઔર ઉસકે સામને બહોતસે પત્થર પળે હૈં. વો નહરકે અંદરવાલા આદમી નહરકે કિનારેકી તરફ આતા હે ઔર જિસ વકત નિકલના ચાહતા હે તો કિનારેવાલા આદમી ઉસકે મુંહ પર એક પત્થર ઈસ ઝોરસે મારતા હે કે વો આદમી પેહલી જગહ પર જા પહોંચતા હે. ફિર જબ કભી વો નિકલના ચાહતા હે ઉસી તરહ પત્થર મારકર ઉસે હટા દેતા હે. મૈંને પૂછા યે ક્યા હૈ ? વો બોલે, આગે ચલો.

હમ આગે ચલે. યહાં તક કે એક હરે બાગમેં જા પહોંચે. ઉસમેં એક બળા દરખ્ત હે, ઔર ઉસકે નીચે એક બુઢ્ઢા આદમી ઔર બહોતસે બચ્ચે બેઠે હૈં. ઔર દરખ્તકે કરીબ એક ઔર આદમી બેઠા હુવા હે. ઉસકે સામને આગ જલ રહી હે ઔર વો ઉસકો ધોંક રહા હે. ફિર વો દોનૂં મુઝકો ચળ્હાકર દરખ્તકે ઉપર લે ગએ, ઔર એક ઘર દરખ્તકે બીચમેં બહોત ખૂબસૂરત બન રહા થા ઉસમેં લે ગએ. મૈંને એસા ઘર કભી નહીં દેખા થા. ઉસમેં મર્દ, બુઢ્ઢે, જવાન ઔર ઔરતેં ઔર બચ્ચે બહોતસે થે. ફિર ઉસ્સે બાહિર લાકર ઔર ઉપર લે ગએ. વહાં એક ઘર પેહલે ઘરસે ભી અચ્છા થા ઉસમેં લે ગએ. ઉસમેં બુઢ્ઢે ઔર જવાન થે. મૈંને ઉન દોનૂં આદમિયોંસે કહા કે તુમને મુઝકો તમામ રાત ફિરાયા. અબ બતાઓ યે સબ ક્યા ભેદ થે?

ઉન્હોંને કહા કે વો આદમી જો તુમને દેખા થા કે ઉસકે કલ્લે ચીરે જાતે થે વો આદમી ઝૂઠા હે, ઝૂઠી બાતેં કરતા થા ઔર વો બાતેં પૂરી દુનિયામેં મશહૂર હો જાતી થી. ઉસકે સાથ કિયામત તક ઈસી તરહ કરતે રહેંગે. જિસકા સર ફોળતે હુએ દેખા વો એસા આદમી હે કે અલ્લાહ તઆલાને ઉસકો કુર્આનકા ઈલ્મ દિયા, વો રાતકો ઉસ્સે ગાફિલ

હોકર સો રહા, ઔર દિનકો ઉસપર અમલ ન કિયા. કિયામત તક ઉસકે સાથ યેહી મઆમલા રહેગા. જિનકો તુમને આગકી ખોહમેં દેખા વો ઝિના કરનેવાલે લોગ હૈં. ઔર જિસકો ખૂનકી નહરમેં દેખા વો સૂદ (વ્યાજ) ખાનેવાલા હૈ. દરખ્તકે નીચે જો બુઝુર્ગ બૈઠે થે વો હઝરત ઇબ્રાહીમ (અલૈ.) થે. ઔર ઉનકે આસપાસ જો બચ્ચે દેખે વો લોગોંકી નાબાલિગ ઔલાદ હૈં. ઔર જો આગ ધોંક રહા હૈ વો માલિકે દારોગા (દોઝખકા સરદાર) હૈ. ઔર પેહલા ઘર જિસમેં અભી આપ દાખિલ હુએ મુસલમાનોંકા હૈ, ઔર યે દૂસરા ઘર શહીદોંકા હૈ, ઔર મૈં જિબ્રાઇલ હૂં, ઔર યે મીકાઇલ હૈં. ફિર બોલે સર ઉપર ઉઠાઓ. મૈંને સર ઉઠાયા તો મેરે ઉપર એક સફેદ બાદલ દિખાઇ દિયા, બોલે યે તુમ્હારા ઘર હૈ. મૈંને કહા, મુઝે છોળો મૈં અપને ઘરમેં દાખિલ હો જાઉં. બોલે, અભી તુમ્હારી ઉમ્ર બાકી હૈ, પૂરી નહીં હુઇ. અગર પૂરી હો ચુકતી તો અભી ચલે જાતે.

ફાઇદા :- જાનના ચાહિયે કે નબિયોંકા ખ્વાબ વહી હોતા હૈ. યે તમામ વાકિઆત સચ્ચે હૈં. ઇસ હદીસસે કઇ ચીઝેં મા'લૂમ હુઇ.

એક ઝૂઠકે બારેમેં કે સઝા કૈસી હૈ,
દૂસરે આલિમ બગૈર અમલકે બારેમેં,
તીસરે ઝિનાકે બારેમેં,
ચોથે સૂદકે બારેમેં,
ખુદા સબ મુસલમાનોંકો ઇન કામોંસે બચાએ રખ્ખે.

અકીદોં[1]કા બયાન

અકીદા નં. ૧ :- તમામ આલમ પેહલે બિલકુલ નાપેદ થા. ફિર અલ્લાહ તઆલાકે પૈદા કરનેસે મોજૂદ હુવા.

અકીદા નં. ૨ :- અલ્લાહ એક હૈ, વો કિસીકા મોહતાજ નહીં, ન ઉસને કિસીકો જના, ન વો કિસીસે જના ગયા, ન કોઇ ઉસકી બીવી હૈ. કોઇ ઉનકે મુકાબલેકા નહીં.

અકીદા નં. ૩ :- વો હમેશાસે હૈ ઔર હમેશા રહેગા.

અકીદા નં. ૪ :- કોઇ ચીઝ ઉસકે જૈસી નહીં, વો સબસે નિરાલા હૈ.

અકીદા નં. ૫ :- વો ઝિન્દા હૈ, હર ચીઝ પર ઉસકો કુદરત હૈ. કોઇ ચીઝ ઉસકે ઇલ્મસે બાહિર નહીં. વો સબ કુછ દેખતા હૈ, સુનતા હૈ, કલામ ફરમાતા હૈ. ઉસકા કલામ હમ લોગોંકે કલામકી તરહ નહીં. જો ચાહે કરતા હૈ કોઇ ઉસકો રોક-ટોક કરનેવાલા નહીં. વોહી પૂજનેકે કાબિલ હૈ, ઉસકા કોઇ સાઝી નહીં. અપને બંદોં પર મહેરબાન હૈ, બાદશાહ હૈ, સબ એબોંસે પાક હૈ, વોહી અપને બંદોંકો સબ આફતોંસે બચાતા હૈ. વોહી

---

૧. દિલસે માનને ઔર ઝબાનસે ઇકરાર કરનેકા નામ અકીદા હૈ. ઇસ્લામ ઉન તમામ બાતોંકો માનને ઔર ઇકરાર કરનેકો અકીદા કેહતા હૈ જો બુનિયાદ હૈ, જૈસે ખુદાકો એક માનના, હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કો આખિરી નબી માનના વગૈરહ.

ઈઝ્ઝતવાલા હે, બળ્હાઈવાલા હે, સારી ચીઝોંકા પૈદા કરનેવાલા હે, ઉસકા કોઈ પૈદા કરનેવાલા નહી, ગુનાહોંકા બખ્શનેવાલા હે, ઝબરદસ્ત હે, બહોત દેનેવાલા હે, રોઝી પહોંચાનેવાલા હે, જિસકી રોઝી ચાહે તંગ કર દે, ઓર જિસકી ચાહે ઝિયાદહ કર દે, જિસકો ચાહે પસ્ત (ઝલીલ) કર દે, જિસકો ચાહે બુલંદ કર દે, જિસકો ચાહે ઈઝ્ઝત દે ઓર જિસકો ચાહે ઝિલ્લત દે. ઈન્સાફ કરનેવાલા હે, બળે તહમ્મુલ (બરદાશ્તવાલા) હે. ખિદમત ઓર ઈબાદતકી કદરદાની કરનેવાલા હે, દુઆકો કબૂલ કરનેવાલા હે, સુનનેવાલા હે, વો સબ પર હાકિમ હે, ઉસપર કોઈ હાકિમ નહી, ઉસકા કોઈ કામ હિકમતસે ખાલી નહી, વો સબકા કામ બનાનેવાલા હે, ઉસીને સબકો પૈદા કિયા હે, વોહી કિયામતમેં ફિર પૈદા કરેગા, વોહી જિલાતા (ઝિન્દા કરતા) હે, વોહી મારતા હે, ઉસકી નિશાનીયોં ઓર કારીગરીયોંકો સબ જાનતે હૈં. ઉસકી ઝાતકી બારીકીકો કોઈ નહીં જાન સકતા. ગુનાહ કરનેવાલોંકી તૌબા કબૂલ કરતા હે. જો સઝાકે કાબિલ હૈં ઉનકો સઝા દેતા હે, વોહી હિદાયત કરતા હે. દુનિયામેં જો કુછ હોતા હે ઉસીકે હુકમસે હોતા હે, બગૈર ઉસકે હુકમકે કોઈ પત્તા નહીં હિલ સકતા, ન વો સોતા હે ન ઉંઘતા હે, વો પૂરી કાઈનાતકી હિફાઝતસે થકતા નહી, વોહી સબ ચીઝોંકો થામે હુએ હૈ. ઈસી તરહ તમામ અચ્છી ઓર કમાલકી કારીગરીયાં ઉસમેં હૈં. ગૈબકા જાનનેવાલા હે.

અકીદા નં. ૬ :- ઉસકી સબ સિફતેં હમેશાસે હૈં ઓર હમેશા રહેંગી, ઓર ઉસકી કોઈ સિફત કભી જા નહી સકતી.

અકીદા નં. ૭ :- મખ્લૂકકી સિફતોંસે વો પાક હે, ઓર કુર્આન ઓર હદીસમેં કુછ જગહોં પર જો એસી બાતોંકી ખબર દી ગઈ હે તો ઉનકા મતલબ અલ્લાહકે હવાલે કરેં કે વોહી ઉસકી હકીકત જાનતા હે. ઓર હમ ખોદ કુરેદ કિયે બગૈર ઈસ તરહ ઈમાન લાતે હૈં ઓર યકીન કરતે હૈં કે જો કુછ ઈસકા મતલબ હે વો ઠીક ઓર બરહક હે, ઓર યેહી બાત બેહતર હે યા ઈસકે કુછ મુનાસિબ મતલબ લગા લેં, જિસ્સે યે સમઝમેં આ જાએ.

અકીદા નં. ૮ :- કાઈનાતમેં જો કુછ ભલા બુરા હોતા હે સબકો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે હોનેસે પેહલે હમેશાસે જાનતા હે. ઓર અપને જાનનેકે લિહાઝસે ઉસકો પૈદા કરતા હે. તકદીર ઈસીકા નામ હે. ઓર બુરી ચીઝોંકો પૈદા કરનેમેં બહોતસે ભેદ હૈં, જિનકો હર એક નહી જાનતા.

અકીદા નં. ૯ :- બંદોંકો અલ્લાહ તઆલાને સમઝ ઓર ઈરાદા દિયા હે જિસ્સે વો સવાબ ઓર અઝાબકે કામ અપને દિલસે કરતે હૈં. મગર બંદોંકો કિસી કામકે પૈદા કરનેકી તાકત નહી હે. ગુનાહકે કામસે અલ્લાહ તઆલા નારાઝ ઓર સવાબકે કામસે ખૂશ હોતે હૈં.

અકીદા નં. ૧૦ :- અલ્લાહ તઆલાને બંદોંકો એસે કામકા હુકમ નહી દિયા જો બંદોંસે ન હો સકે.

અકીદા નં. ૧૧ :- કોઇ ચીઝ ખુદાકે ઝિમ્મે ઝરૂરી નહી. ઔર જો કુછ મહેરબાની કરે ઉસકા ફઝલ (મહેરબાની) હે.

અકીદા નં. ૧૨ :- બહોતસે પૈગમ્બર અલ્લાહ તઆલાકે ભેજે હુએ બંદોંકો સીધી રાહ બતલાને આએ, ઔર યે સબ ગુનાહોંસે પાક હૈં. ઉનકી ગિનતી પૂરી તરહ અલ્લાહહીકો મા'લૂમ હે. ઉનકી સચ્ચાઇ બતલાનેકો અલ્લાહ તઆલાને ઉનકે હાથોં એસી નઇ નઇ મુશ્કિલ મુશ્કિલ બાતેં ઝાહિર કી જો ઔર લોગ નહી કર સકતે. એસી બાતોંકો મોઅજિઝા કેહતે હૈં.

ઉનમેં સબસે પેહલે આદમ (અલૈ.) થે. ઔર સબકે બા'દ મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) હૈં, ઔર બાકી બીચમેં હુએ.

ઇનમેંસે બા'ઝ બહોતસે મશ્હૂર હૈં, જૈસે હઝરત નૂહ (અલૈ.), ઇબ્રાહીમ (અલૈ.), ઇસ્હાક (અલૈ.), ઇસ્માઇલ (અલૈ.), યાકૂબ (અલૈ.), યૂસુફ (અલૈ.), દાઉદ (અલૈ.), સુલેમાન (અલૈ.), અય્યૂબ (અલૈ.), મૂસા (અલૈ.), હારૂન (અલૈ.), ઝકરિય્યા (અલૈ.), ઇસા (અલૈ.), ઇલ્યાસ (અલૈ.), યૂનુસ (અલૈ.), લૂત (અલૈ.), ઇદરીસ (અલૈ.), ઝુલકિફલ (અલૈ.), સાલેહ (અલૈ.), હૂદ (અલૈ.) ઔર શુએબ (અલૈ.).

અકીદા નં. ૧૩ :- સબ પૈગમ્બરોંકી ગિનતી અલ્લાહ તઆલાને કિસીકો નહીં બતાઇ, ઇસ લિયે યે અકીદા રખ્ખે કે અલ્લાહ તઆલાકે ભેજે હુએ જિતને પૈગમ્બર હૈં હમ ઉન સબ પર ઇમાન લાતે હૈં જો હમકો મા'લૂમ હે ઉનપર ભી ઔર જો નહીં મા'લૂમ ઉનપર ભી.

અકીદા નં. ૧૪ :- પૈગમ્બરોંમેં બા'ઝકા રૂતબા બા'ઝસે બળા હે. સબસે ઝિયાદહ રૂતબા હમારે પૈગમ્બર મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.અ.વ.) કા હે, ઔર આપકે બા'દ કોઇ નયા પૈગમ્બર નહી આ સકતા. કિયામત તક જિતને આદમી ઔર જિન્નાત હોંગે આપ સબકે પૈગમ્બર હૈં.

અકીદા નં. ૧૫ :- હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો અલ્લાહ તઆલાને જાગતેમેં જિસમકે સાથ મક્કાસે બૈતુલ મુકદ્દસમેં ઔર વહાંસે સાતોં આસમાનોં પર, ઔર વહાંસે જહાં તક અલ્લાહકો મંઝૂર હુવા પહોંચાયા, ઔર ફિર મક્કામેં પહોંચા દિયા. ઉસે મેઅરાજ કેહતે હૈં.

અકીદા નં. ૧૬ :- અલ્લાહ તઆલાને બા'ઝ મખ્લૂકકો નૂરસે પેદા કરકે ઉનકો હમારી નઝરોંસે છુપા દિયા હે. ઉનકો ફરિશ્તે કેહતે હૈં. બહોતસે કામ ઉનકે હવાલે હૈં. વો કભી અલ્લાહકે હુકમકે ખિલાફ કોઇ કામ નહી કરતે. જિસ કામમેં લગા દિયા હે ઉસમેં લગે હૈં. ઉનમેં ચાર ફરિશ્તે બહોત મશ્હૂર હૈં. હઝરત જિબ્રાઇલ (અલૈ.), હઝરત મીકાઇલ (અલૈ.), હઝરત ઇસરાફીલ (અલૈ.) ઔર હઝરત ઇઝરાઇલ (અલૈ.).

અલ્લાહ તઆલાને બા'ઝ મખ્લૂકકો આગસે બનાયા હે, વો ભી હમકો દિખાઇ નહી દેતે. ઉનકો જિન્ન કેહતે હૈં. ઉનમેં અચ્છે ઔર બુરે સબ તરહકે હોતે હૈં. ઉનકે

ઓલાદભી હોતી હે, ઉનમેં સબસે ઝિયાદહ મશ્હૂર ખબીસ ઈબ્લીસ યા'ની શૈતાન હે.

અકીદા નં. ૧૭ :- મુસલમાન જબ ખૂબ ઈબાદત કરતા હે ઓર ગુનાહોંસે બચતા હે, ઓર દુનિયાસે મુહબ્બત નહી રખતા, ઓર પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી હર તરહ ખૂબ તાબે'દારી કરતા હે તો વો અલ્લાહ તઆલાકા દોસ્ત ઓર પ્યારા હો જાતા હે. ઐસે શખ્સકો વલી કેહતે હૈં. ઐસે શખ્સસે કભી ઐસી ઐસી બાતેં હોને લગતી હૈં જો દૂસરોંસે નહીં હો સકતી. ઉન બાતોંકો કરામત કેહતે હૈં.

અકીદા નં. ૧૮ :- વલી કિતનેહી બળે દરજેકો પહોંચ જાએ મગર નબીકે બરાબર નહીં હો સકતા.

અકીદા નં. ૧૯ :- વલી ખુદાકા કિતના હી પ્યારા હો જાએ મગર જબ તક હોશ ઓર હવાસ બાકી હૈં, શરીઅતકા પાબંદ રેહના ફર્ઝ હે. નમાઝ, રોઝા, ઓર કોઇ ઈબાદત મઆફ નહી હોતી. જો ગુનાહકી બાતેં હૈં વો ઉસકે લિયે દુરૂસ્ત નહીં હો જાતી.

અકીદા નં. ૨૦ :- જો શખ્સ શરીઅતકે ખિલાફ હો વો ખુદાકા દોસ્ત નહીં હો સકતા, અગર ઉસકે હાથસે કોઇ તઅજ્જુબકી બાત દિખાઇ દે યા તો વો જાદૂ હે યા નફસ યા શૈતાનકા ધંધા હે, ઈસમેં અકીદા ન રખના ચાહિયે.

અકીદા નં. ૨૧ :- વલી લોગોંકો કુછ ભેદકી બાતેં સોતે જાગતેમેં મા'લૂમ હો જાતી હૈં, ઉસકો કશ્ફ યા ઈલ્હામ કેહતે હૈં, અગર વો શરીઅતકે મુતાબિક હે તો કબૂલ હે, ઓર અગર શરીઅતકે ખિલાફ હે તો રદ (બાતિલ) હે.

અકીદા નં. ૨૨ :- અલ્લાહ ઓર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને દીનકી સબ બાતેં કુર્આન ઓર હદીસમેં બંદોંકો બતા દીં, અબ કોઇ બાત દીનમેં નિકાલના દુરૂસ્ત નહી. ઐસી નઇ બાતકો બિદઅત કેહતે હૈં. બિદઅત બહોત બળા ગુનાહ હે.

અકીદા નં. ૨૩ :- અલ્લાહ તઆલાને બહોતસી છોટી બળી કિતાબેં આસમાનસે જિબ્રાઇલ (અલૈ.) કી મઅરિફત બહોતસે પૈગમ્બરોં પર ઉતારી, તાકે યે અપની અપની ઉમ્મતોંકો દીનકી બાતેં બતલાએં-સુનાએં. ઉનમેં ચાર કિતાબેં બહોત મશ્હૂર હૈં. તૌરેત હઝરત મૂસા (અલૈ.) કો મિલી. ઝબૂર હઝરત દાઉદ (અલૈ.) કો, ઈન્જીલ હઝરત ઈસા (અલૈ.) કો, કુર્આન હમારે પૈગમ્બર મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કો મિલી. ઓર કુર્આન મજીદ આખરી કિતાબ હે. અબ કોઇ કિતાબ આસમાનસે ન આએગી. કિયામત તક કુર્આન મજીદ હી કા હુકમ ચલતા રહેગા.

દૂસરી કિતાબોંકો ગુમરાહ લોગોંને બહોત કુછ બદલ ડાલા હે, મગર કુર્આન મજીદકી હિફાઝતકા અલ્લાહને વા'દા ફરમાયા હે, ઉસકો કોઇ નહી બદલ સકતા.

અકીદા નં. ૨૪ :- હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો જિસ જિસ મુસલમાનને દેખા હે ઉનકો સહાબી કેહતે હૈં. ઉનકી બળી બળી બુઝુર્ગિયાં આઇ હૈં, ઉન સબસે મુહબ્બત ઓર અચ્છા ગુમાન રખના ચાહિયે. અગર ઉનકા આપસમેં કોઇ લળાઇ-ઝગળા સુનનેમેં આએ તો ઉસકો ભૂલ-ચૂક સમઝે, ઉનકી કોઇ બુરાઇ ન કરે, ઉન સબમેં સબસે

બબ્હકર ચાર સહાબી હૈં. હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક (રદિ.). યે હમારે પૈગમ્બર સાહબકે બા'દ ઉનકી જગહ પર બૈઠે ઔર દીનકા બન્દોબસ્ત કિયા, ઈસ લિયે પેહલે ખલીફા કેહલાએ. તમામ ઉમ્મતમેં યે સબસે બેહતર હૈં.

ઉનકે બા'દ હઝરત ઉમર (રદિ.), યે દૂસરે ખલીફા હૈં. ઉનકે બા'દ હઝરત ઉસમાન (રદિ) યે તીસરે ખલીફા હૈં. ઉનકે બા'દ હઝરત અલી (રદિ.) યે ચોથે ખલીફા હૈં.)

અકીદા નં. ૨૫ :- સહાબીકા ઈતના બળા રૂતબા હે કે બળેસે બળા વલી ભી અદના દરજે (છોટે દરજે) કે સહાબીકે બરાબર મરતબામેં નહીં પહોંચ સકતા.

અકીદા નં. ૨૬ :- પૈગમ્બર સાહબકી ઔલાદ ઔર બીવિયાં સબ ઈઝઝતકે કાબિલ હૈં. ઔલાદમેં સબસે બળા મરતબા હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કા હે, ઔર બીવિયોંમેં હઝરત ખદીજા (રદિ.) ઔર હઝરત આઈશા (રદિ.) કા હે.

અકીદા નં. ૨૭ :- ઈમાન જબ દુરૂસ્ત હોતા હે કે અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કો સબ બાતોંમેં સચ્ચા સમઝે ઔર ઈન સબકો માન લે. અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી કિસી બાતમેં શક કરના, ઉસકો ઝુઠલાના યા ઉસમેં એબ લગાના, યા ઉસકે સાથ મઝાક ઉળાના ઈન સબ બાતોંસે ઈમાન જાતા રેહતા હે.

અકીદા નં. ૨૮ :- કુર્આન ઔર હદીસકે ખુલે ખુલે મતલબકો ન માનના ઔર ઐંચ પેંચ કરકે (મારી મરોળકર) અપને મતલબ બનાનેકો માઅના ઘળના બદદીનીકી બાત હે.

અકીદા નં. ૨૯ :- ગુનાહકે હલાલ સમઝનેસે ઈમાન જાતા રેહતા હે.

અકીદા નં. ૩૦ :- ગુનાહ ચાહે કિતના બળા હો જબ તક ઉસકો બુરા સમઝતા રહે ઈમાન નહીં જાતા. હાં કમઝોર હો જાતા હે.

અકીદા નં. ૩૧ :- અલ્લાહ તઆલાસે નિડર હો જાના, નાઉમ્મીદ હો જાના કુફ્ર હે.

અકીદા નં. ૩૨ :- કિસીસે ગૈબકી બાતેં પૂછના ઔર ઉસકા યકીન કર લેના કુફ્ર હે.

અકીદા નં. ૩૩ :- ગૈબકા હાલ સિવાએ અલ્લાહ તઆલાકે કોઈ નહીં જાનતા. હાં નબિયોંકો વહી સે ઔર વલિયોંકો કશ્ફ ઔર ઈલ્હામસે, ઔર આમ લોગોંકો નિશાનીયોંસે કુછ બાતેં મા'લૂમ હો જાતી હૈં.

અકીદા નં. ૩૪ :- કિસીકા નામ લેકર કાફિર કેહના યા લા'નત કરના બળા ગુનાહ હે. હાં યે કેહ સકતે હૈં કે ઝાલિમોં પર લા'નત, ઝૂઠોં પર લા'નત. મગર જિનકા નામ લેકર અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને લા'નત કી હે યા ઉનકે કાફિર હોનેકી ખબર દી હે ઉનકો કાફિર મલઊન કેહના ગુનાહ નહીં.

અકીદા નં. ૩૫ :- જબ આદમી મર જાતા હે, અગર દફનાયા જાએ તો દફનાનેકે બા'દ ઔર અગર ન દફનાયા જાએ તો જિસ હાલમેં હો ઉસકે પાસ દો ફરિશ્તે જિનમેં

એક મુન્કર, દૂસરેકો નકીર કેહતે હૈં. આકર પૂછતે હૈં, તેરા પરવરદિગાર કૌન હૈ ? તેરા દીન કયા હૈ ? હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે બારેમેં પૂછતે હૈં કે યે કૌન હૈં ? અગર મુરદા ઈમાનદાર હો તો ઠીક ઠીક જવાબ દેતા હૈ. ફિર ઉસકે લિયે સબ તરહકા ચૈન હૈ. જન્નતકી તરફકી ખિડકી ખોલ દેતે હૈં, જિસમેંસે ઠંડી ઠંડી હવા ઔર ખૂશ્બુ આતી હૈ, ઔર વો મઝેમેં પળકર સોતા હૈ. ઔર અગર મુરદા ઈમાનદાર ન હો તો વો સબ બાતોંમેં કેહતા હૈ કે મુઝે કુછ ખબર નહીં, ઉસપર બળી સખ્તી ઔર અઝાબ કિયામત તક હોતા રેહતા હૈ, ઔર બા'ઝકો અલ્લાહ તઆલા યે ઈમ્તિહાન મુઆફ કર દેતા હૈ, મગર યે સબ બાતેં મુરદેકો મા'લૂમ હોતી હૈં. હમ લોગ નહીં દેખતે. જૈસે સોતા આદમી ખ્વાબમેં સબ કુછ દેખતા હૈ ઔર જાગતા આદમી ઉસકે પાસ બે-ખબર બૈઠા રેહતા હૈ.

અકીદા નં. ૩૬ :- મરનેકે બા'દ હર રોઝ સુબહ ઔર શામ મુરદેકા જો ઠિકાના હૈ દિખા દિયા જાતા હૈ. જન્નતીકો જન્નત દિખલાકર ખૂશખબરી દેતે હૈં, ઔર દોઝખીકો દોઝખ દિખલાકર હસરત બઢાતે હૈં.

અકીદા નં. ૩૭ :- મુરદેકે લિયે દુઆ યા કુછ ખૈરાત વગૈરહ બખ્શાનેસે ઉસકો સવાબ પહોંચતા હૈ, ઈસ્સે ઉસકો બળા ફાઈદા હોતા હૈ.

અકીદા નં. ૩૮ :- અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને જિતની નિશાનિયાં કિયામતકી બતલાઈ હૈં, સબ ઝરૂર હોનેવાલી હૈં. ઈમામ મેહદી (અલૈ.) ઝાહિર હોંગે ઔર ખૂબ ઈન્સાફસે બાદશાહી કરેંગે, કાના દજ્જાલ નિકલેગા ઔર દુનિયામેં બહોત ફસાદ મચાએગા, ઉસકો મારનેકે વાસ્તે હઝરત ઈસા (અલૈ.) આસમાનસે ઉતરેંગે ઔર ઉસકો માર ડાલેંગે. યાજૂજ-માજૂજ બળે ઝબરદસ્ત લોગ હૈં, વો તમામ ઝમીન પર ફૈલ પળેંગે ઔર બળા ઉધમ મચાએંગે, ફિર ખુદાકે કહરસે હલાક હોંગે. એક અજીબ તરહકા જાનવર ઝમીનસે નિકલેગા ઔર આદમિયોંસે બાતેં કરેગા. પશ્ચિમકી તરફસે સૂરજ નિકલેગા, કુરઆન મજીદ ઉઠ જાએગા ઔર થોળે દિનોંમેં મુસલમાન મર જાએંગે ઔર તમામ દુનિયા કાફિરોંસે ભર જાએગી. ઔર ઈસકે સિવા ઔર બહોતસી બાતેં હોંગી.

અકીદા નં. ૩૯ :- જબ સારી નિશાનિયાં પૂરી હો જાએંગી તો કિયામતકા સામાન શુરૂ' હોગા. હઝરત ઈસરાફીલ (અલૈ.) ખુદાકે હુકમસે સૂર ફૂંકેંગે, યે સૂર એક બહોત બળી ચીઝ સીંગકી શકલ પર હૈ. ઔર ઈસ સૂરકે ફૂંકનેસે તમામ ઝમીન ઔર આસમાન ફટકર ટુકળે ટુકળે હો જાએંગે, તમામ મખ્લૂક (જીવ-જંતુ) મર જાએંગે ઔર જો મર ચુકે હૈં ઉસકી રૂહે બે-હોશ હો જાએગી, મગર અલ્લાહ તઆલાકો જિનકા બચાના મંઝૂર હૈ વો અપને હાલ પર રહેંગે. એક મુદ્દત ઈસી હાલત પર ગુઝર જાએગી.

અકીદા નં. ૪૦ :- ફિર જબ અલ્લાહ તઆલાકો મંઝૂર હોગા કે તમામ કાઈનાત ફિર પૈદા હો જાએ તો દૂસરી બાર ફિર સૂર ફૂંકા જાએગા, ઉસ્સે ફિર સારી કાઈનાત પૈદા હો જાએગી, મુરદે ઝિન્દા હો જાએંગે ઔર કિયામતકે મૈદાનમેં સબ ઈકઠે હોંગે ઔર

વહાંકી તકલીફોંસે ઘબરાકર સબ પૈગમ્બરોંકે પાસ સિફારિશ કરાને જાએંગે. આખિર હમારે પૈગમ્બર સાહબ (સ.અ.વ.) સિફારિશ કરેંગે, તરાઝૂ ખળી કી જાએગી, બુરે-ભલે અમલ તોલે જાએંગે, ઉનકા હિસાબ હોગા, કુછ બગૈર હિસાબ હી જન્નતમેં જાએંગે, નેકોંકા નામએ આ'માલ દાહને હાથમેં ઔર બુરોંકા બાએં હાથમેં દિયા જાએગા. પૈગમ્બર સાહબ (સ.અ.વ.) અપની ઉમ્મતકો હૌઝે કૌસર[1]કા પાની પિલાએંગે જો દૂધસે ઝિયાદહ ૧
સુફેદ ઔર શહદસે ઝિયાદહ મીઠા હોગા, પુલ સિરાત[2] પર ચલના હોગા. જો નેક લોગ ૨
હૈં વો ઉસ્સે પાર હોકર બેહિશ્તમેં પહોંચ જાએંગે. જો બુરે હૈં વો ઉસપર સે દોઝખમેં ગિર પળેંગે.

અકીદા નં. ૪૧ :- દોઝખ પૈદા હો ચુકી હે, ઉસમેં સાંપ-બિચ્છૂ ઔર તરહ તરહકા અઝાબ હે. દોઝખિયોંમેંસે જિનમેં ઝરાભી ઈમાન હોગા વો અપને આ'માલકી સઝા ભુગતકર પૈગમ્બરોં ઔર બુઝુર્ગોંકી સિફારિશસે નિકલકર બેહિશ્તમેં દાખિલ હોંગે, ચાહે કિતનેહી બળે ગુનેહગાર હો. ઔર જો કાફિર ઔર મુશ્રિક હૈં વો ઉસમેં હમેશા રહેંગે ઔર ઉનકો મૌતભી ન આએગી.

અકીદા નં. ૪૨ :- બેહિશ્ત (જન્નત) ભી પૈદા હો ચુકી હે, ઔર ઉસમેં તરહ તરહકે ચૈન ઔર નેઅમતેં હૈં. બેહિશ્તિયોંકો કિસી તરહકા ડર ઔર ગમ ન હોગા ઔર વો ઉસમેં હમેશા રહેંગે, ન ઉસમેં સે નિકલેંગે ઔર ન વહાં મરેંગે.

અકીદા નં. ૪૩ :- અલ્લાહ તઆલાકો ઈખ્તિયાર હે કે છોટે ગુનાહ પર સઝા દે દે યા બળે ગુનાહકો અપની મહેરબાનીસે બખ્શ દે ઔર ઉસપર બિલકુલ સઝા ન દે.

અકીદા નં. ૪૪ :- શિર્ક ઔર કુફ્રકા ગુનાહ અલ્લાહ તઆલા કભી કિસીકા મુઆફ નહીં કરતા, ઔર ઉસકે સિવા ઔર ગુનાહ જિસકો ચાહેગા અપની મહેરબાનીસે મુઆફ કર દેગા.

અકીદા નં. ૪૫ :- જિન લોગોંકા નામ લેકર અલ્લાહ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ઉનકા બેહિશ્તી (જન્નતી) હોના બતલા દિયા હે, ઉનકે સિવા કિસી દૂસરેકો બેહિશ્તી હોનેકા યકીની હુકમ નહીં લગા સકતે, હાં, અચ્છી નિશાનિયાં દેખકર અચ્છા ગુમાન રખના ઔર ઉસકી રહમતસે ઉમ્મીદ રખના ઝરૂરી હે.

અકીદા નં. ૪૬ :- બેહિશ્તમેં સબસે બળી નેઅમત અલ્લાહ તઆલાકા દીદાર હે, જો બેહિશ્તિયોંકો નસીબ હોગા. ઉસકી લઝ્ઝતકે મુકાબલેમેં તમામ નેઅમતેં ઘટિયા મા'લૂમ હોગી.

અકીદા નં. ૪૭ :- દુનિયામેં જાગતે હુએ ઈન આંખોંસે અલ્લાહ તઆલાકો કિસીને નહીં દેખા ઔર ન કોઈ દેખ સકતા હે.

---

૧. કૌસર જન્નતમેં દૂધકી એક નહર હે. ૨. જન્નત તક પહોંચનેકા એક પુલ, જિસે સિર્ફ જન્નતી લોગ હી પાર કર સકેંગે.

અકીદા નં. ૪૮ :- ઉમ્ર ભરમેં કોઇ કૈસા હી ભલા-બુરા હો, મગર જિસ હાલત પર ખાત્મા હોતા હે, ઉસકે મુતાબિક ઉસકો અચ્છા-બુરા બદલા મિલતા હે.

અકીદા નં. ૪૯ :- આદમી ઉમ્રભરમેં જબ કભી તોબા કરે યા મુસલમાન હો, અલ્લાહ તઆલાકે વહાં મકબૂલ હે, હાં મરતે વકત જબ દમ ટૂટને લગે ઓર અઝાબકે ફરિશ્તે દિખાઇ દેને લગેં, ઉસ વકત ન તોબા કબૂલ હોતી હે ઓરે ન ઈમાન.

૧
ફસલ[1]

ઈસકે બા'દ મુનાસિબ મા'લૂમ હોતા હે કે કુછ બુરે અકીદે, રસમેં ઓર કુછ બળે બળે ગુનાહ જો અકસર હોતે રેહતે હેં, જિનસે ઈમાનમેં નુકસાન આ જાતા હે, બયાન કર દિયે જાએં, તાકે લોગ ઉનસે બચતે રહેં. ઈનમેંસે કુછ બિલકુલ કુફ્ર ઓર શિર્ક હેં, કુછ કુફ્ર ઓર શિર્કકે કરીબ હેં ઓર કુછ બિદઅત ઓર ગુમરાહી ઓર કુછ સિર્ફ ગુનાહ. મતલબ યે હે કે સબસે બચના ઝરૂરી હે. ફિર જબ ઈન ચીઝોંકા બયાન હો ચુકેગા તો ઉસકે બા'દ
૨ ગુનાહોંસે જો દુનિયાકા નુકસાન ઓર ઈતાઅત'સે જો દુનિયાકા નફા' હોતા હે, કુછ થોળાસા ઉસકા બયાન કરેંગે, ક્યૂંકે દુનિયાકે નફા'-નુકસાનકા લોગ ઝિયાદહ ખ્યાલ કરતે હેં, શાયદ ઈસી ખ્યાલસે કુછ નેક કામકી તોફીક ઓર ગુનાહસે પરહેઝ હો.

૩, ૪
કુફ્ર[3] ઓર શિર્ક[4]કી બાતેં

કુફ્રકો પસંદ કરના, કુફ્રકી બાતોંકો અચ્છા જાનના, કિસી દૂસરેસે કુફ્રકી કોઇ બાત કરાના, કિસી વજહસે અપને ઈમાન પર શરમિન્દા હોના કે અગર મુસલમાન ન હોતે તો ફલાની બાત હાસિલ હો જાતી, ઓલાદ વગૈરહ કિસીકે મર જાને પર રંજમેં ઈસ કિસ્મકી બાતેં કેહના, ખુદાકો બસ ઈસીકો મારના થા ? દુનિયા ભરમેં મારનેકે લિયે બસ યેહી થા? ખુદાકો એસા ન કરના ચાહિયે થા, એસા ઝુલ્મ કોઇ નહી કરતા જૈસા તૂને કિયા, અલ્લાહ ઓર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે કિસી હુકમકો બુરા સમઝના, ઉસમેં એબ નિકાલના, કિસી નબી યા ફરિશ્તેકો હકીર સમઝના, ઉનકો એબ લગાના, કિસી બુઝુર્ગ યા પીરકે સાથ યે અકીદા રખના કે હમારે સબ હાલકી ઉસકો હર વકત ખબર રેહતી હે, નજૂમી, પંડિત યા જિસ પર જિન્ન ચઢ્હા હો, ઉસસે ગૈબકી ખબરેં પૂછના યા ફાલ ખુલવાના, ફિર ઉસકો સચ જાનના, કિસી બુઝુર્ગકે કલામસે ફાલ દેખકર ઉસકો યકીની સમઝના, કિસીકો દૂરસે પુકારના ઓર યે સમઝના કે ઉસકો ખબર હો ગઇ, કિસીકો નફા' નુકસાનકા માલિક સમઝના, કિસીસે મુરાદેં માંગના યા રોઝી યા ઓલાદ માંગના, કિસીકે નામકા રોઝા રખના, કિસીકો સિજદા કરના, કિસીકે નામકા જાનવર છોળના યા

---

૧. અધ્યાય, ૨. ફરમાં બરદારી, ૩. ઈસ્લામકી બુનિયાદી બાતોંસે ઈન્કારકો કુફ્ર કેહતે હેં, ૪. ખુદાકે સાથ કિસીકો શરીક કરનેકો શિર્ક કેહતે હેં.

ચઢાવા ચઢાના, કિસીકે નામકી મન્નત માનના, કિસીકી કબર યા મકાનકા તવાફ કરના, ખુદાકે હુકમકે મુકાબલેમેં કિસી દૂસરી બાત યા રસમકો આગે ચલાના, કિસીકે સામને ઝુકના યા તસ્વીરકી તરફ ખળા રેહના, તોપ પર બકરા ચઢાના, કિસીકે નામ પર જાનવર ઝબ્હ કરના, જિન્ન-ભૂત-પ્રેત વગૈરહકે છોળ દેનેકે લિયે ઉનકી ભેંટ દેના ઓર બકરા વગૈરહ ઝબ્હ કરના, બચ્ચેકે જીનેકે લિયે ઉસકે નારકા પૂજના, કિસીકી દુહાઇ દેના (મદદ તલબ કરના), કિસી જગહકા કા'બાકે બરાબર અદબ ઓર ઇઝ્ઝત કરના, કિસીકે નામ પર બચ્ચેકે કાન-નાક છેદના, બાલી ઓર બુલ્લાક (નાકકા ઝેવર) પહેનાના, કિસીકે નામકા બાઝૂ પર પૈસા બાંધના યા ગલેમેં નાળા ડાલના, સેહરા બાંધના, ચોટી રખના, બધ્ધી (ફૂલોંકા હાર) પહેનાના, ફકીર બનાના, અલી બખ્શ, હુસૈન બખ્શ, અબ્દુન્નબી વગૈરહ નામ રખના, કિસી જાનવર પર કિસી બુઝુર્ગકા નામ લેકર ઉસકા અદબ કરના, દુનિયાકે કારોબારકો સિતારોંકે અસરસે સમઝના, અચ્છી બુરી તારીખ ઓર દિનકા પૂછના, શગૂન લેના, કિસી મહીને યા તારીખકો મનહૂસ સમઝના, કિસી બુઝુર્ગકા નામ વઝીફેકે તૌર પર જપના (યા'ની ઉસકે નામકી તસ્બીહ પઢના), યા કેહના કે ખુદા ઓર રસૂલ (સ.અ.વ.) અગર ચાહેગા તો ફલાં કામ હો જાએગા, કિસી કે નામ યા સરકી કસમ ખાના, તસ્વીર રખના, ખાસ તૌરસે કિસી બુઝુર્ગકી તસ્વીર બરકતકે લિયે રખના ઓર ઉસકી તા'ઝીમ કરના.

બિદઅતોં[1], બુરી રસમોં ઓર બુરી બાતોંકા બયાન

કબરોં પર ધૂમ ધામસે મેલા કરના, ચિરાગ જલાના, ઓરતોંકા વહાં જાના, ચાદરેં ડાલના, પુખ્તા (પક્કી) કબરેં બનાના, બુઝુર્ગોં કે રાઝી કરનેકો કબરોંકી હદસે ઝિયાદહ તા'ઝીમ કરના, કબરકો ચૂમના-ચાટના, ખાક મલના, તવાફ યા સિજદા કરના, કબરોંકી તરફ નમાઝ પઢના, મિઠાઇ, ચાવલ, ગુલગુલે (મીઠા પકોડા) વગૈરહ ચઢાના, તાઝિયા યા અલમ વગૈરહ રખના, ઉસપર હલવા મલીદા ચઢાના, ઉસકો સલામ કરના, કિસી ચીઝકો અછૂતી (હલ્કી) સમઝના, મુહર્રમકે મહીનેમેં પાન ન ખાના, મહેંદી-મિસ્સી ન લગાના, મર્દ કે પાસ ન રેહના, લાલ કપળા ન પહેનના, બીવીકી સહનક (રકાબી, થાલી) તક મરદોંકો ન ખાને દેના, તીજા, ચાલીસવાં વગૈરહકો ઝરૂરી સમઝકર કરના, ઝરૂરતકે બાવજૂદ ઓરતકે દૂસરે નિકાહકો એબકી બાત સમઝના, નિકાહ, ખત્ના, બિસ્મિલ્લાહ વગૈરહમેં અગરચે વુસ્અત (માલી તાકત) ન હો, મગર સારી ખાનદાની રસમેં કરના, ખાસ તૌરસે પૈસા કર્ઝ કરકે નાચ-રંગ વગૈરહ કરના, હોલી, દીવાલીકી રસમેં કરના, સલામકી જગહ બન્દગી વગૈરહ કેહના યા સિર્ફ સર પર હાથ રખકર ઝુક

૧. કોઇ એસી નઇ બાત જો ઇસ્લામી અકીદોંસે મેલ ન ખાએ ઓર મઝહબમેં દાખિલ કર દી જાએ બિદઅત કેહલાતી હૈ.

જાના, દેવર, જેઠ, ફૂફીઝાદ, ખાલાઝાદ ભાઇકે સામને બેશરમીકે સાથ યા ઔર કિસી
૧ નામહરમ'કે સામને આના, ગગરા (પાનીકા બળા મટકા) દરિયાસે ગાતે બજાતે લાના, રાગ-બાજા, ગાના સુનના, ડોમનિયોં (ગાનેવાલિયોં) વગૈરહકો નચાના ઔર દેખના, ઉસપર ખૂશ હોકર ઉનકો ઇન્આમ દેના, નસબ પર ફખર કરના યા કિસી બુઝુર્ગસે મન્સૂબ હોનેકો નિજાતકે લિયે કાફી સમઝના, કિસીકે નસબમેં ખરાબી હો ઉસપર તઅ્ન કરના, પેશેકો ઝલીલ સમઝના, હદસે ઝિયાદહ કિસીકી તા'રીફ કરના, શાદિયોંમેં ફુઝૂલ ખર્ચી ઔર ખુરાફાત બાતેં કરના, હિન્દુઓંકી રસમેં કરના, દુલ્હાકો ખિલાફે શરીઅત પોશાક (લિબાસ) પહેનાના, કંગના, સેહરા બાંધના, મહેંદી લગાના, આતિશબાઝી, ટટ્ટિયોં (બિયાહ શાદીકે મૌકા' પર જો ફૂલ સજાકર લે જાતે હૈં) વગૈરહકા સામાન કરના, ફુઝૂલ સજાવટ કરના, ઘરકે અંદર ઔરતોંકે દરમિયાન દુલ્હાકો બુલાના ઔર સામને આ જાના, તાક-ઝાંકકર ઉસકો દેખ લેના, સિયાની સમઝદાર સાલિયોં વગૈરહકા સામને આના, ઉનસે હંસી-દિલ્લગી કરના, ચોથી ખેલના (યા'ની ચોથીકે રોઝ દુલ્હનકે ઘર જાકર ફૂલોં, સબ્ઝી, તરકારિયોંકો એક દૂસરે પર ફેંકના) જિસ જગહ દુલ્હા દુલ્હન લેટે હોં ઉસકે ગિર્દ જમા' હોકર બાતેં સુનના, ઝાંકના, તાકના, અગર કોઇ બાત મા'લૂમ હો જાએ તો ઉસકો ઔરોંસે કેહના, માંઝે બિઠલાના ઔર એસી શર્મ કરના જિસ્સે નમાઝેં કઝા હો જાએ, શેખીસે મહર ઝિયાદહ મુકર્રર કરના, ગમીમેં ચિલ્લાકર રોના, મુંહ ઔર સીના પીટના, બયાન કરકે રોના, ઇસ્તે'માલી ઘડે તોડ ડાલના, જો કપળે ઉસકે બદનસે લગે સબકો ધુલવાના, સાલ ભર યા કુછ ઝિયાદહ ઉસ ઘરમેં અચાર ન પળના, કોઇ ખુશીકા કામ ન કરના, ખાસ ખાસ તારીખોંમેં ફિર ગમકા તાઝા કરના, હદસે ઝિયાદહ સાજ-સજ્જામેં (ઝેબો-ઝીનતમેં) લગ જાના, સાદા પહેનાવા એબદાર સમઝના, મકાનમેં તસ્વીરેં લગાના, ખાસદાન (પાનકા ડિબ્બા), ઇત્રદાન, સુરમાદાની, સલાઇ વગૈરહ ચાંદી-સોનેકી ઇસ્તે'માલ કરના, બહોત બારીક કપળા યા બજતા ઝેવર પહેનના, લહેંગા (ઘઘરા, દેહાતી ઔરતોંકા ગરારા) પહેનના, મરદોંકે મજમા'મેં જાના, ખાસ તૌરસે તાઝિયા દેખને ઔર મેલોંમેં જાના, મરદોંકા રંગ-ઢંગ અપનાના, બદન ગુદવાના, ખુદાઇ રાત કરના (યા'ની રસમકે તૌર પર પૂરી રાત જાગના), ટોટકા (જાદૂ) કરના, સિર્ફ સાજ-સજ્જાકે લિયે દીવારગીરી (દીવારકા પરદા)-છતગીરી (છતકા પરદા) લગાના, સફરકો જાતે વક્ત યા લૌટતે વક્ત ગૈર-મહરમકે ગલે લગના, યા ગલે લગાના, ઝીનેકે લિયે લળકેકા કાન યા નાક છેદના, લળકેકો બાલી (કાનકા ઝેવર) યા બુલાક (નાકકા ઝેવર) પહેનાના, રેશમી કુસુમ યા ઝા'ફરાનકા રંગા હુવા કપળા યા હંસલી (ગલેકા ઝેવર) યા ઘુંઘરૂ (પાંવકા ઝેવર) યા ઔર કોઇ ઝેવર પહેનાના, કમ રોનેકે લિયે અફયૂન (અફીમ) ખિલાના, કિસી બીમારીમેં શેરકા દૂધ યા ઉસકા ગોશ્ત ખિલાના, ઇસ કિસમકી ઔર બહોતસી બાતેં હૈં, નમૂનેકે તૌર પર ઇતની બયાન કર દી ગઇં.

૧. એસા ગૈર મર્દ જિસ્સે શાદી હો સકતી હે.

કુછ બળે બળે ગુનાહ જિનકે કરનેવાલે પર બહોત સખ્તી આઇ હૈ

ખુદાસે શિર્ક કરના, નાહક ખૂન કરના, વો ઔરતેં જિનકી ઔલાદ નહીં હોતી, કિસીકે સંવરમેં કુછ એસે ટોટકે (જાદૂ) કરતી હૈં કે યે બચ્ચા મર જાએ ઔર હમારે ઔલાદ હો, યે ભી ઇસી ખૂનમેં દાખિલ હૈ. માં-બાપકો સતાના, ઝિના કરના, યતીમકા માલ ખાના, જૈસે અકસર ઔરતેં ખાવિંદકે તમામ માલ ઔર જાઇદાદ પર કબ્ઝા કરકે છોટે બચ્ચોંકા હિસ્સા ઉળાતી હૈં, લળકિયોંકો મીરાસકા હિસ્સા ન દેના, કિસી ઔરતકો ઝરાસે શુબહમેં ઝિનાકી તોહમત લગાના, ઝુલ્મ કરના, કિસીકો ઉસકે પીછે બુરાઇસે યાદ કરના, ખુદા તઆલાકી રહમતસે નાઉમ્મીદ હોના, વા'દા કરકે પૂરા ન કરના, અમાનતમેં ખિયાનત કરના, ખુદાએ તઆલાકા કોઇ ફર્ઝ, જૈસે નમાઝ, રોઝહ, હજ, ઝકાત છોળ દેના, કુરઆન શરીફ પઢકર ભુલા દેના, ઝૂઠ બોલના, ખાસ તૌરસે ઝૂઠી કસમ ખાના, ખુદાકે સિવા ઔર કિસીકી કસમ ખાના, યા ઇસ તરહ કસમ ખાના કે મરતે વક્ત કલિમા નસીબ ન હો, ઈમાન પર ખાત્મા ન હો, ખુદાકે સિવા ઔર કિસીકો સિજદા કરના, બિલા ઉઝર નમાઝ કઝા કર દેના, કિસી મુસલમાનકો કાફિર યા ખુદાકી માર, ખુદાકી ફિટકાર, ખુદાકા દુશ્મન વગૈરહ કેહના, કિસીકા ગિલા-શિકવા કરના, યા સુનના, ચોરી કરના, બ્યાજ (વ્યાજ) લેના, અનાજકી મેંહગાઇસે ખૂશ હોના, મોલ (પૈસા) ચુકાકર પીછે ઝબરદસ્તીસે કમ કર દેના, ગૈર-મહરમકે પાસ તન્હાઇમેં બૈઠના, જુવા ખેલના, કુછ ઔરતેં ઔર લળકિયાં બદ-બદકે ગિટ્ટે યા ઔર કોઇ ખેલ ખેલતી હૈં યે ભી જુવા હૈ, કાફિરોંકી રસમેં પસંદ કરના, ખાનેકો બુરા કેહના, રાગ-બાજા સુનના, નાચ દેખના, કુદરત હોને પર ભી નસીહત ન કરના, કિસીસે મસખરાપન કરકે બે-ઇઝ્ઝત ઔર શરમિંદા કરના, કિસીકા એબ ઢૂંઢના.

ગુનાહોંસે કુછ દુનિયાકે નુકસાનોંકા બયાન

ઇલ્મસે મેહરૂમ રેહના, રોઝી કમ હો જાના, ખુદાકી યાદસે વહશત હો જાના, આદમિયોંસે વહશત હો જાના, ખાસ કર નેક આદમિયોંસે, અકસર કામોંમેં મુશ્કિલ પળ જાના, દિલમેં સફાઇ ન રેહના, દિલમેં ઔર કભી કભી તમામ બદનમેં કમઝોરી હો જાના, ફરમાં બરદારીસે મેહરૂમ રેહના, ઉમર ઘટ જાના, તૌબાકી તૌફીક ન હોના, કુછ દિનોંમેં ગુનાહકી બુરાઇ દિલસે જાતી રેહના, અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઝલીલ હો જાના, દૂસરી મખ્લૂકકો ઉસકા નુકસાન પહોંચના ઔર ઇસ વજહસે ઉસપર લા'નતેં કરના, અકલમેં ખરાબી પૈદા હો જાના, અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી તરફસે ઉસપર લા'નત હોના, ફરિશ્તોંકી દુઆસે મેહરૂમ રેહના, પૈદાવારમેં કમી હોના, શરમ ઔર ગૈરતકા જાતા

રેહના, અલ્લાહ તઆલાકી બળાઈ ઉસકે દિલસે નિકલ જાના, નેઅમતોંકા છિન જાના, બલાઓંકી ભીળ લગ જાના, ઉસપર શેતાનોંકા મુકર્રર હો જાના, દિલકા પરેશાન રેહના, મરતે વકત મુંહસે કલિમા ન નિકલના, ખુદાકી રહમતસે માયૂસ હોના ઓર ઈસ વજહસે બગૈર તૌબા મર જાના.

ઈબાદતસે કુછ દુનિયાકે ફાઈદોંકા બયાન

રોઝી બળ્હના, તરહ તરહકી બરકત હોના, તકલીફ ઓર પરેશાની દૂર હો જાના, મુરાદોંકે પૂરા હોનેમેં આસાની હોના, લુત્ફકી ઝિન્દગી હોના, બારિશ હોના, હર કિસમકી બલાકા ટલ જાના, અલ્લાહ તઆલાકા મહેરબાન ઓર મદદગાર રેહના, ફરિશ્તોંકો હુકમ હોના કે ઉસકા દિલ મઝબૂત રખ્ખો, સચ્ચી ઈઝ્ઝત ઓર આબરૂ મિલના, મરતબેકા બુલંદ હોના, સબકે દિલોંમેં ઉસકી મુહબ્બત હો જાના, કુર્આનકા ઉસકે હકમેં શિફા હોના, માલકા નુકસાન હો જાએ તો ઉસકા અચ્છા બદલા મિલ જાના, દિન બ-દિન નેઅમતમેં તરક્કી હોના, માલ બળ્હના, દિલમેં રાહત ઓર તસલ્લી રેહના, આગેકી નસલમેં નફા' પહોંચના, ઝિન્દગીમેં ગૈબી બશારતેં નસીબ હોના, મરતે વકત ફરિશ્તોંકા ખુશખબરી સુનાના, મુબારકબાદ દેના, ઉમ્ર બળ્હના, ગરીબી ઓર ફાકાસે બચા રેહના, થોળી ચીઝમેં ઝિયાદહ બરકત હોના, અલ્લાહ તઆલાકા ગુસ્સા જાતા રેહના.

વુઝૂકા બયાન

વુઝૂ કરનેવાલીકો ચાહિયે કે વુઝૂ કરતે વકત કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરકે કિસી ઉંચી જગહ બૈઠે કે છીંટે ઉળકર ઉપર ન પળેં, ઓર વુઝૂ શુરૂ' કરતે વકત બિસ્મિલ્લાહ કહે.

સબસે પેહલે તીન બાર ગટ્ટોં તક હાથ ધોએ, ફિર તીન બાર કુલ્લી કરે ઓર મિસ્વાક કરે, અગર મિસ્વાક ન હો તો કિસી મોટે કપળે યા સિર્ફ ઉન્ગલીસે અપને દાંત સાફ કરે કે સબ મેલ-કુચેલ જાતા રહે. અગર રોઝેદાર ન હો તો ગરારા કરકે અચ્છી તરહ સારે મુંહમેં પાની પહોંચાએ, ઓર અગર રોઝા હો તો ગરારા ન કરે કે શાયદ કુછ પાની હલકમેં ચલા જાએ, ફિર તીન બાર નાકમેં પાની ડાલે ઓર બાએં હાથસે નાક સાફ કરે, લેકિન જિસકા રોઝા હે વો જિતની દૂર તક નરમ નરમ ગોશ્ત હે ઉસસે ઉપર પાની ન લે જાએ, ફિર તીન બાર મુંહ ધોએ, ઈસ તરહ કે સરકે બાલોંસે લેકર ઠોડીકે નીચે તક ઓર ઈસ કાનકી લવ સે ઉસ કાનકી લવ તક સબ જગહ પાની બેહ જાએ, દોનૂં ભવોં કે નીચે ભી પાની બેહ જાએ, કહીં સૂખા ન રહે, ફિર તીન બાર દાહના હાથ કોહનિયોં સમેત ધોએ ફિર બાયાં હાથ, ઓર એક હાથકી ઉન્ગલિયોંકો દૂસરે હાથકી ઉન્ગલિયોંમેં ડાલકર ખિલાલ કરે ઓર અંગૂઠી, છલ્લા (કડા), ચુડી જો કુછ હાથોંમેં પેહને હો હિલા લે કે કહીં સૂખા ન રેહ જાએ, ફિર એક બાર સારે સરકા મસહ કરે, ફિર કાનકા મસહ કરે, અંદરકી

તરફકી કલિમાકી ઉન્ગલીસે ઔર કાનકે ઉપરકા અંગૂઠોંસે મસહ કરે, ફિર ઉન્ગલિયોંકે પીછેકી તરફસે ગરદનકા મસહ કરે, લેકિન ગલેકા મસહ ન કરે યે બુરા ઔર મના' હે. કાનકે મસહ કરનેકે લિયે નયે પાનીકે લેનેકી ઝરૂરત નહી હે. સરકે મસહસે જો બચા હુવા પાની હાથમેં લગા હુવા હે વોહી કાફી હે. ઔર તીન બાર દાહના પાંવ ટખનોં સમતે ધોએ, ફિર બાયાં પાંવ ટખનોં સમેત તીન બાર ધોએ, ઔર બાએં હાથકી છુન્ગલિયોંસે પૈરોંકી ઉન્ગલિયોંકા ખિલાલ કરે, પૈરકી દાહની છુન્ગલિયાંસે શુરૂ' કરે ઔર બાઇં છુન્ગલિયાં પર ખતમ કરે.

યે વુઝૂ કરનેકા તરીકા હે, લેકિન ઉસમેં કુછ ચીઝેં એસી હેં કે અગર ઉસમેંસે એક ભી છૂટ જાએ યા કુછ કમી રેહ જાએ તો વુઝૂ નહી હોતા, જૈસે પેહલે બે-વુઝૂ થી અબ ભી બે-વુઝૂ રેહગી. એસી ચીઝોંકો ફર્ઝ કેહતે હેં.

ઔર કુછ બાતેં એસી હેં કે ઉનકે છૂટ જાનેસે વુઝૂ તો હો જાતા હે, લેકિન ઉનકે કરનેસે સવાબ મિલતા હે. ઔર શરીઅતમેં ઉનકે કરનેકી તાકીદભી આઇ હે. અગર કોઇ અકસર છોળ દિયા કરે તો ગુનાહ હોતા હે. એસી ચીઝોંકો સુન્નત કેહતે હેં. ઔર કુછ ચીઝેં એસી હેં જિનકે કરનેસે સવાબ હોતા હે ઔર ન કરનેસે કુછ ગુનાહ નહીં હોતા, ઔર શરીઅતમેં ઉનકે કરનેકી તાકીદભી નહી હે. એસી બાતોંકો મુસ્તહબ[1] કેહતે હેં.

મસ્અલા[2] ૧ :- વુઝૂમેં ફર્ઝ સિર્ફ ચાર હેં. એક બાર સારા મુંહ ધોના, એક-એક બાર કોહનિયોં સમેત દોનૂં હાથ ધોના, એક બાર ચોથાઇ સરકા મસહ કરના, એક બાર ટખનોં સમેત દોનૂં પાંવ ધોના. બસ ફર્ઝ ઇતના હી હે. ઇસમેંસે અગર એક ચીઝભી છૂટ જાએગી યા કોઇ જગહ બાલ બરાબર ભી સૂખી રેહ જાએગી તો વુઝૂ ન હોગા.

મસ્અલા ૨ :- પેહલે ગટ્ટોં તક દોનૂં હાથ ધોના ઔર બિસ્મિલ્લાહ કેહકર કુલ્લી કરના, ઔર નાકમેં પાની ડાલના, મિસ્વાક કરના, સારે સરકા મસહ કરના, હર ઉઝવ (અંગ) કો તીન બાર ધોના, કાનોંકા મસહ કરના, હાથ ઔર પૈરોંકી ઉન્ગલિયોંકા ખિલાલ કરના, યે સબ બાતેં સુન્નત હેં. ઔર ઇસકે સિવા ઔર જો બાતેં હેં વો સબ મુસ્તહબ હેં.

મસ્અલા ૩ :- જબ યે ચારોં ઉઝવ ધુલ જાએંગે જિનકા ધોના ફર્ઝ હે તો વુઝૂ હો જાએગા, ચાહે વુઝૂકા ઇરાદા હો યા ન હો. જૈસે કોઇ નહાતે વકત સારે બદન પર પાની બહાલે ઔર વુઝૂ ન કરે, યા હોઝમેં ગિર પળે યા પાની બરસતેમેં બાહિર ખળી હો જાએ ઔર વુઝૂકે યે ઉઝવ ધુલ જાએં તો વુઝૂ હો જાએગા, લેકિન સવાબ વુઝૂકા ન મિલેગા.

મસ્અલા ૪ :- સુન્નત યેહી હે કે ઇસ તરહસે વુઝૂ કરે જિસ તરહ હમને બયાન

---

૧. મુસ્તહબ પસંદીદહકો કેહતે હેં, યા'ની એસા કામ જિસે શરીઅત પસંદીદહ નિગાહસે દેખે. ૨. કુર્આન હદીસ ફિર ઉમ્મતકે મિલકર કિયે ગએ ફેસલેકી રોશનીમેં શરીઅતમેં જો બાત તય કર દી જાએ ઉસે મસ્અલા કેહતે હેં.

ઊયા હૈ. ઔર અગર કોઈ ઉલટા વુઝૂ કરે કે પેહલે પાંવ ધો ડાલે ઔર ફિર મસહ[1] કરે, ફિર દોનૂં હાથ ધોએ, ફિર મુંહ ધો ડાલે યા ઔર કિસી તરહ ઉલટ-પુલટ કરકે વુઝૂ કરે તો ભી વુઝૂ હો જાતા હૈ, લેકિન સુન્નતકે મુતાબિક વુઝૂ નહીં હોતા ઔર ગુનાહકા ડર હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ઈસી તરહ અગર બાયાં પાંવ પેહલે ધોયા તબ ભી વુઝૂ હો ગયા, લેકિન મુસ્તહબકે ખિલાફ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- એક ઉઝ્વકો ધોકર દૂસરે ઉઝ્વકો ધોનેમેં ઈતની દેર ન લગાએ કે પેહલા ઉઝ્વ સૂખ જાએ, બલ્કે ઉસકે સૂખનેસે પેહલે દૂસરા ઉઝ્વ ધો ડાલે. અગર પેહલા ઉઝ્વ સૂખ ગયા ફિર દૂસરા ઉઝ્વ ધોયા તો વુઝૂ હો જાએગા, લેકિન યે બાત સુન્નતકે ખિલાફ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- ઉઝ્વકે ધોતે વક્ત યે ભી સુન્નત હૈ કે ઉસપર હાથ ભી ફેર લે, તાકે કોઈ જગહ સૂખી ન રહે. સબ જગહ પાની પહોંચ જાએ.

મસ્અલા ૮ :- વક્ત આનેસે પેહલે હી વુઝૂ નમાઝકા સામાન ઔર તેયારી કરના બેહતર ઔર મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૯ :- જબ તક કોઈ મજબૂરી ન હો ખૂદ અપને હાથસે વુઝૂ કરે, કિસી દૂસરેસે પાની ન ડલવાએ, ઔર વુઝૂ કરનેમેં દુનિયાકી કોઈ બાતચીત ન કરે, બલ્કે હર ઉઝ્વકે ધોતે વકત બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ, ઔર કલિમા (લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ ર્રસૂલુલ્લાહ) પઢા કરે, ઔર પાની કિતનાહી ઝિયાદહ ક્યૂં ન હો, ચાહે દરિયાકે કિનારે પર હો, લેકિન તબભી પાનીકો ઝરૂરતસે ઝિયાદહ ખર્ચ ન કરે, ઔર ન પાનીમેં બહોત કમી કરે કે અચ્છી તરહ ધોનેમેં પરેશાની હો. ન કિસી ઉઝ્વકો તીન બારસે ઝિયાદહ ધોએ. ઔર મુંહ ધોતે વકત પાનીકા છીંટા ઝોર ઝોરસે મુંહ પર ન મારે, ન ફુંકાર મારકર છીંટેં ઉડાએ, ઔર આંખોંકો બહોત ઝોરસે બંદ ન કરે કે યે સબ બાતેં મકરૂહ ઔર મના' હૈં. અગર આંખ યા મુંહ ઝોરસે બંદ કિયા ઔર પલક યા હોંઠ પર કુછ સૂખા રેહ ગયા, યા આંખકે કોનેમેં પાની નહીં પહોંચા તો વુઝૂ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૦ :- અંગૂઠી, છલ્લે (કડા), ચૂડી, કંગન, વગૈરહ અગર ઢીલે હોં કે બગૈર હિલાએ ભી ઉનકે નીચે પાની પહોંચ જાએ, તબ ભી ઉનકા હિલા લેના મુસ્તહબ હૈ. ઔર અગર એસે તંગ હોં કે બગૈર હિલાએ પાની ન પહોંચનેકા ગુમાન હો તો ઉનકો હિલાકર અચ્છી તરહ પાની પહોંચા દેના ઝરૂરી ઔર વાજીબ હૈ. નથ (નાકકી નથની) કા ભી યે હુકમ હૈ. અગર સૂરાખ ઢીલા હૈ, ઉસ વકત તો હિલાના મુસ્તહબ હૈ. ઔર જબ તંગ હો કે બે-ફિરાએ ઔર હિલાએ પાની ન પહોંચેગા તો મુંહ ધોતે વકત ઘુમાકર ઔર હિલાકર પાની અંદર પહોંચાના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કિસીકે નાખુનમેં આટા લગકર સૂખ ગયા હો ઔર ઉસકે નીચે પાની નહીં પહોંચા તો વુઝૂ નહીં હુવા. જબ યાદ આએ ઔર આટા દેખે તો

---

૧. મસહ ભીગે હાથકે ફેરનેકો કેહતે હૈં, વૈસે સર પર ભીગા હાથ ફેરના મુરાદ હૈ જો ફર્ઝ હૈ.

આટા છુબાકર પાનીમેં ડાલ લે, ઔર અગર પાની પહોંચાનેસે પેહલે કોઇ નમાઝ પઢ્હ લી હો તો ઉસકો લૌટા દે ઔર ફિરસે પઢ્હે.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીકે સર પર અફશાં ચુની (સોને-ચાંદીકા બુરાદા યા કતરન જો ઔરતેં ખૂબસૂરતીકે લિયે બાલોં પર છિબકતી યા સર પર ચુનતી હૈં) હો ઔર ઉપર ઉપરસે પાની બહા લે કે અફશાં ન છુટને પાએ તો વુઝૂ નહીં હોતા. સરકા સબ ગોંદ છોબાકર મુંહ ધોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૩ :- જબ વુઝૂ કર ચુકે તો સૂરએ ઈન્ના અન્ઝલ્ના ઔર યે દુઆ પઢ્હે અલ્લાહુમ્મજ્ અલ્ની મિનત્તવ્વાબીન વજ્અલ્ની મિનલ્મુતતહ્હિરીન. વજ્અલ્ની મિન્ ઈબાદિકસ્સાલિહીન વજ્અલ્ની મિનલ્લઝીન લા ખૌફુન્ અલૈહિમ વલા હુમ્ યહ્ઝનૂન.

મસ્અલા ૧૪ :- જબ વુઝૂ કર ચુકે તો બેહતર હૈ કે દો રકઅત નમાઝ પઢ્હે. ઈસ નમાઝકો જો વુઝૂકે બા'દ પઢ્હી જાતી હૈ તહિય્યતુલ વુઝૂ કેહતે હૈં. હદીસ શરીફમેં ઈસકા બડા સવાબ આયા હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર એક વકત વુઝૂ કિયા થા, ફિર દૂસરા વકત આ ગયા ઔર અભી વુઝૂ નહીં ટૂટા હૈ તો ઉસી વુઝૂસે નમાઝ પઢ્હના જાઈઝ હૈ. ઔર અગર તાઝા વુઝૂ કરે તો બહોત સવાબ મિલતા હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- જબ એક બાર વુઝૂ કર લિયા ઔર અભી વો ટૂટા નહીં, તો જબ તક ઉસ વુઝૂસે કોઇ ઈબાદત ન કર લે, ઉસ વકત તક દૂસરા વુઝૂ કરના મકરૂહ ઔર મના' હૈ. અગર નહાતે વકત કિસીને વુઝૂ કિયા હૈ તો ઉસી વુઝૂસે નમાઝ પઢ્હના ચાહિયે. બગૈર ઉસકે ટૂટે દૂસરા વુઝૂ ન કરે, હાં અગર કમસે કમ દો રકઅત ઈસ વુઝૂસે પઢ્હ ચુકી હો તો વુઝૂ કરનેમેં કુછ હરજ નહીં, બલ્કે સવાબ હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- કિસીકે હાથ યા પાંવ ફટ ગએ ઔર ઉસમેં મોમ-રોગન (તેલ) યા ઔર કોઇ દવા ભર લી (ઔર ઉસકે નિકાલનેસે નુકસાન હોગા) ઔર બગૈર ઉસકે નિકાલે ઉપર હી ઉપર પાની બહા દિયા તો વુઝૂ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- વુઝૂ કરતે વકત એડી પર યા કિસી ઔર જગહ પાની નહીં પહોંચા ઔર જબ પૂરા વુઝૂ હો ચુકા, તબ મા'લૂમ હુવા કે ફલાની જગહ સૂખી હૈ તો વહાં પર સિર્ફ હાથ ફેર લેના કાફી નહીં હૈ, બલ્કે પાની બહાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર હાથ-પાંવ વગેરહમેં કોઇ ફોળા હૈ યા કોઇ એસી બીમારી હૈ કે ઉસપર પાની ડાલનેમેં નુકસાન હોતા હૈ તો પાની ન ડાલે, વુઝૂ કરતે વકત સિર્ફ ભીગા હાથ ફેર લે, ઉસકો મસહ કહતે હૈં. ઔર અગર યે ભી નુકસાન કરે તો હાથ ભી ન ફેરે, ઉતની જગહ છોડ દે.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર ઝખમ પર પટ્ટી બંધી હો ઔર પટ્ટી ખોલ કર ઝખમ પર મસહ કરનેસે નુકસાન હો યા પટ્ટી ખોલને-બાંધનેમેં બડી કઠનાઇ ઔર તકલીફ હો

તો પટ્ટીકે ઉપર મસહ કર લેના દુરૂસ્ત હે. અગર એસા ન હો તો પટ્ટી પર મસહ કરના દુરૂસ્ત નહીં, પટ્ટી ખોલકર ઝખમ પર મસહ કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર પૂરી પટ્ટીકે નીચે ઝખમ નહીં હે તો પટ્ટી ખોલકર ઝખમ છોળકર ઓર સબ જગહ ધો સકે તો ધોના ચાહિયે, ઓર અગર પટ્ટી ન ખોલ સકે તો સારી પટ્ટી પર મસહ કર લે. જહાં ઝખમ હે વહાં ભી ઓર જહાં ઝખમ નહીં હે વહાં ભી.

મસ્અલા ૨૨ :- હડ્ડીકે ટૂટ જાનેકે વકત જો બાંસકી ખપચિયાં રખકર ઠિખટ્ટી બનાકર બાંધતે હૈં, ઉસકા ભી યેહી હુકમ હે કે જબ તક ઠિખટ્ટી ન ખોલ સકે, ઠિખટ્ટીકે ઉપર હાથ ફેર લિયા કરે. ઓર ફસ્દ (નશ્તર લગાને, ખરાબ ખૂન નિકલવાને) કી પટ્ટીકા ભી યેહી હુકમ હે કે અગર ઝખમકે ઉપર મસહ ન કર સકે તો પટ્ટી ખોલકર કપળેકી ગદ્દી પર મસહ કરે, ઓર અગર કોઈ ખોલને-બાંધનેવાલા ન મિલે તો પટ્ટી હી પર મસહ કરે.

મસ્અલા ૨૩ :- ઠિખટ્ટી ઓર પટ્ટી વગૈરહમેં બેહતર તો યે હે કે સારી ઠિખટ્ટી પર મસહ કરે. ઓર અગર સારી પર ન કરે, બલ્કે આધીસે ઝિયાદહ પર કરે તો ભી જાઈઝ હે, અગર સિર્ફ આધી યા આધીસે કમ પર કરે તો જાઈઝ નહીં હે.

મસ્અલા ૨૪ :- અગર ઠિખટ્ટી યા પટ્ટી ખુલકર ગિરે ઓર ઝખમ ભી અચ્છા નહીં હુવા તો ફિર બાંધ લે, ઓર વોહી પેહલા મસહ બાકી હે, ફિર મસહ કરનેકી ઝરૂરત નહીં હે. અગર ઝખમ અચ્છા હો ગયા હે કે અબ બાંધનેકી ઝરૂરત નહીં હે તો મસહ ટૂટ ગયા, અબ ઉતની જગહ ધોકર નમાઝ પળ્હે ઓર સારા વુઝૂ દોહરાના ઝરૂરી નહીં હે.

વુઝૂ તોડનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- પાખાના, પેશાબ ઓર હવા જો પીછેસે નિકલે, ઉસ્સે વુઝૂ ટૂટ જાતા હે. હાં અગર આગેકી રાહસે હવા નિકલે જૈસા કે કભી બીમારીસે એસા હો જાતા હે તો ઉસ્સે વુઝૂ નહીં ટૂટતા. ઓર અગર આગે યા પીછેસે કોઈ કીળા જૈસે કેંચવા (કરમિયા-ચરમ) યા કંકરી વગૈરહ નિકલે તો વુઝૂ ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીકે કોઈ ઝખમ હો, ઉસમેંસે કીડા નિકલા યા કાનસે નિકલા યા ઝખમમેંસે કુછ ગોશ્ત કટકર ગિર પળા ઓર ખૂન નહીં નિકલા તો ઉસ્સે વુઝૂ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૩ :- અગર કિસીને ફસ્દ લી (યા'ની નશ્તર લગવાયા) યા નકસીર ફૂટી યા ચોટ લગી ઓર ખૂન નિકલ અયા. ફોળે-ફૂંસીસે યા બદન ભરમેં ઓર કહીંસે ખૂન નિકલા યા પીપ નિકલી તો વુઝૂ જાતા રહા. હાં, અગર ઝખમકે મુંહ હી પર રહે, ઝખમકે મુંહસે આગે ન બળ્હે તો વુઝૂ નહીં ગયા. ઓર અગર કિસીકો સૂઈ ચુભ ગઈ ઓર ખૂન નિકલ આયા, લેકિન બહા નહીં તો વુઝૂ નહીં ટૂટા, ઓર જો ઝરા ભી બેહ પળા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસીને નાક સીંકી ઔર ઉસમેં જમે હુએ ખૂનકી ફુટકિયાં નિકલી તો વુઝૂ નહીં ગયા. વુઝૂ જબ ટૂટતા હે કે પતલા ખૂન નિકલે ઔર બેહ પળે, સો અગર કિસીને અપની નાકમેં ઉન્ગલી ડાલી, ફિર જબ ઉસકો નિકાલા તો ઉન્ગલીમેં ખૂનકા ધબ્બા મા'લૂમ હુવા, લેકિન વો ખૂન બસ ઇતના હી હે કે ઉન્ગલીમેં તો થોળાસા લગ જાતા હે, લેકિન બેહતા નહીં તો ઉસ્સે વુઝૂ નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા ૫ :- કિસીકી આંખકે અંદર કોઇ દાના વગૈરહ થા વો ટૂટ ગયા. યા ખુદ ઉસને તોડ દિયા ઔર ઉસકા પાની બેહકર આંખમેં તો ફેલ ગયા, લેકિન આંખકે બાહિર નહીં નિકલા તો ઉસકા વુઝૂ નહીં ટૂટા, ઔર અગર આંખકે બાહિર પાની નિકલ પળા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા. ઇસી તરહ અગર કાનકે અંદર દાના હો ઔર ટૂટ જાએ તો જબ ખૂન-પીપ સૂરાખકે અંદર ઉસ જગહ તક રહે જહાં પાની પહોંચાના ગુસલકે વકત ફર્ઝ નહીં હે, તબ તક વુઝૂ નહીં જાતા. ઔર એસી જગહ પર આ જાએ જહાં પાની પહોંચાના ફર્ઝ હે તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને અપને ફોળે યા છાલેકે ઉપરકા છિલકા નોચ ડાલા ઔર ઉસકે નીચે ખૂન યા પીપ દિખાઇ દેને લગા, લેકિન વો ખૂન-પીપ અપની જગહ પર ઠેહરા હે, કિસી તરફ બહા નહીં તો વુઝૂ નહીં ટૂટા. ઔર જો બેહ પળા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા.

મસ્અલા ૭ :- કિસીકે ફોળેમેં બહોત બળા ઘાવ હો ગયા તો જબ તક ખૂન-પીપ ઉસકે સૂરાખકે અંદર હી અંદર હે, બાહિર નિકલકર બદન પર ન આએ ઉસ વકત તક વુઝૂ નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા ૮ :- અગર ફોળે-ફુંસીકા ખૂન આપસે નહીં નિકલા, બલ્કે ઉસને દબાકર નિકાલા હે તબ ભી વુઝૂ ટૂટ જાએગા જબ કે વો ખૂન બેહ જાએ.

મસ્અલા ૯ :- કિસીકે ઝખમસે થોળા થોળા ખૂન નિકલને લગા, ઉસને ઉસપર મિટ્ટી ડાલ દી યા કપળેસે પૂંછ લિયા, ફિર થોળાસા નિકલા, ફિર ઉસને પૂંછ ડાલા, ઇસી તરહ કઇ બાર કિયા કે ખૂન બેહને ન પાયા તો દિલમેં સોચે, અગર એસા મા'લૂમ હો, અગર પૂંછા ન જાતા તો બેહ પળતા તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા. ઔર અગર એસા હો કે પૂંછા ન જાતા તબ ભી ન બેહતા તો વુઝૂ ન ટૂટેગા.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીકે થૂકમેં ખૂન મા'લૂમ હુવા તો અગર થૂકમેં ખૂન બહોત કમ હે ઔર થૂકકા રંગ સુફેદી યા ઝરદી માઇલ હે તો વુઝૂ નહીં ગયા. ઔર અગર ખૂન ઝિયાદહ યા બરાબર હે ઔર રંગ સુર્ખી માઇલ હે તો વુઝૂ ટૂટ ગયા.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર દાંતસે કોઇ ચીઝ કાટી ઔર ઉસ ચીઝ પર ખૂનકા ધબ્બા મા'લૂમ હુવા યા દાંતમેં ખિલાલ કિયા ઔર ખિલાલમેં ખૂનકી લાલી દિખાઇ દી, લેકિન થૂકમેં બિલકુલ ખૂનકા રંગ નહીં મા'લૂમ હોતા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીને જોનક (પાનીકા ચાર પાંચ ઇંચ લંબા કીડા જિસ્સે ખરાબ ખૂન નિકાલનેકે લિયે આદમીકે બદન પર લગાતે હેં - જળોઇ) લગવાઇ ઔર

જોનકમેં ઇતના ખૂન ભર ગયા કે અગર બીચસે કાટ દો તો ખૂન બેહ પળે તો વુઝૂ જાતા રહા, ઓર ઇતના ન પિયા હો બલ્કે બહોત કમ પિયા હો તો વુઝૂ નહીં ટૂટતા. ઓર મચ્છર યા મખ્ખી યા ખટમલને ખૂન પિયા તો વુઝૂ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૧૩ :- કિસીકે કાનમેં દર્દ હોતા હે ઓર પાની નિકલા કરતા હે તો યે પાની જો કાનસે બેહતા હે નાપાક હે. અગરચે કુછ ફોળા-ફુંસી ન મા'લૂમ હોતી હો. પસ ઉસકે નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાએગા જબ કાનકે સૂરાખસે નિકલકર ઉસ જગહ તક જાએ જિસકા ધોના ગુસલ કરતે વકત ફર્ઝ હે. ઇસી તરહ અગર નાકસે પાની નિકલે ઓર દર્દ ભી હોતા હો તો ઇસ્સે વુઝૂ ટૂટ જાએગા. એસે હી અગર આંખેં દુખતી હોં ઓર ખટકતી હોં તો પાની બેહને ઓર આંસૂ નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હે. ઓર અગર આંખેં ન દુખતી હોં, ન ઉનમેં કુછ ખટક હો તો આંસૂ નિકલનેસે વુઝૂ નહીં ટૂટેગા.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર છાતીસે પાની નિકલતા હે ઓર દર્દ ભી હોતા હે તો વો ભી નાપાક હે, ઉસ્સે વુઝૂ જાતા રહેગા. ઓર અગર દર્દ નહીં હે તો નાપાક નહીં હે ઓર ઉસ્સે વુઝૂ ભી ન ટૂટેગા.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર કય હુઇ ઓર ઉસમેં ખાના યા પાની યા પિત ગિરે તો અગર મુંહ ભર કય હુઇ હો તો વુઝૂ ટૂટ ગયા, ઓર મુંહ ભર કય નહીં હુઇ તો વુઝૂ નહીં ટૂટા. ઓર મુંહ ભર હોનેકા યે મતલબ હે કે મુશ્કિલસે મુંહમેં રૂકે. ઓર અગર કય મેં સિરા બલગમ ગિરે તો વુઝૂ નહીં ગયા, ચાહે જિતના હો. મુંહ ભર હો યા ન હો સબકા એક હુકમ હે. ઓર અગર કય મેં ખૂન ગિરે તો અગર પતલા ઓર બેહતા હુવા હો તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા, ચાહે કમ હો ચાહે ઝિયાદહ, મુંહ ભર હો યા ન હો. ઓર અગર જમા હુવા ટુકળે ટુકળે ગિરે ઓર મુંહ ભર હો તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા, ઓર અગર કમ હો તો વુઝૂ ન જાએગા.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર થોળી થોળી કરકે કઇ બાર કય હુઇ, લેકિન સબ મિલાકર ઇતની હે કે અગર એક બાર ગિરતી તો મુંહ ભર હો જાતી, તો અગર એક હી મતલી બરાબર બાકી રહી ઓર થોળી થોળી કય હોતી રહી તો વુઝૂ ટૂટ ગયા. ઓર અગર એક હી મતલી બરાબર નહીં રહી, બલ્કે પેહલી બારકી મતલી જાતી રહી થી ઓર જી અચ્છા હો ગયા થા, ફિર દૂસરી બાર મતલી શુરૂ' હુઇ ઓર થોળીસી કય હો ગઇ, ફિર જબ યે મતલી જાતી રહી ઓર તીસરી બાર ફિર મતલી શુરૂ' હોકર કય હુઇ તો વુઝૂ નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા ૧૭ :- લેટે લેટ આંખ લગ ગઇ યા કિસી ચીઝસે ટેક લગાકર બેઠે-બેઠે સો ગઇ, ઓર એસી ગફલત હો ગઇ કે અગર વો ટેક ન હોતી તો ગિર પળતી તો વુઝૂ જાતા રહા. ઓર અગર નમાઝમેં બેઠે બેઠે યા ખળે ખળે સો જાએ તો વુઝૂ નહીં ગયા. ઓર અગર સિજદેમેં સો જાએ તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

મસ્અલા ૧૮ :- અગર નમાઝસે બાહિર બેઠે બેઠે સો જાએ ઓર અપના ચૂતડ એળીસે દબા લે ઓર દીવાર વગૈરહ કિસીસે ટેક ભી ન લગાએ તો વુઝૂ નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા ૧૯ :- બૈઠે બૈઠે નીંદકા એક ઐસા ઝોંકા આયા કે ગિર પળી તો અગર ગિરકે ફૌરન હી આંખ ખુલ ગઇ તો વુઝૂ નહીં ગયા. ઔર જો ગિરનેકે ઝરા બા'દ આંખ ખુલી હો તો વુઝૂ જાતા રહા. ઔર અગર બૈઠી ઝૂમતી રહી, ગિરી નહીં તબ ભી વુઝૂ નહીં ગયા.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર બે-હોશ હો ગઇ ઔર જુનૂન (પાગલપન) સે અકલ જાતી રહી તો વુઝૂ જાતા રહા, ચાહે બે-હોશી ઔર જુનૂન થોળી હી દેર રહા હો. ઔર ઐસે હી અગર તમ્બાકૂ વગૈરહ કોઇ નશાકી ચીઝ ખા લી ઔર ઇતના નશા હો ગયા કે અચ્છી તરહ નહીં ચલા જાતા ઔર કદમ ઇધર ઉધર બહકતા ઔર ડગમગાતા હે તો ભી વુઝૂ જાતા રહા.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર નમાઝમેં ઇતની ઝોરસે હંસી નિકલ ગઇ કે ઉસને આપ ભી અપની આવાઝ સુન લી ઔર ઉસકે પાસ વાલિયોંને ભી સબને સુન લી, જૈસે ખિલખિલાકર હંસનેમેં સબ પાસ વાલિયાં સુન લેતી હૈં, ઇસ્સે ભી વુઝૂ ટૂટ ગયા. ઔર નમાઝભી ટૂટ ગઇ, ઔર અગર ઐસા હુવા કે અપનેકો આવાઝ સુનાઇ દે, મગર સબ પાસવાલિયાં ન સુન સકેં, અગરચે બહોત હી પાસવાલી સુન લે, ઇસ્સે નમાઝ ટૂટ જાએગી, વુઝૂ ન ટૂટેગા. અગર હંસીમેં સિર્ફ દાંત ખુલ ગએ, આવાઝ બિલકુલ ન નિકલી તો ન વુઝૂ ટૂટા ઔર ન નમાઝ ગઇ, હાં છોટી લળકી જો અભી જવાન ન હુઇ હો, ઝોરસે નમાઝમેં હંસે યા તિલાવતકે સિજદેમેં બળી ઔરતકો હંસી આએ તો વુઝૂ નહીં જાતા, હાં વો સિજદા ઔર નમાઝ જાતી રહેગી જિસમેં હંસી આઇ.

નોટ :- મસ્અલા ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, સફા <u>૭૬</u> પર લિખ્ખે ગએ હૈં.

મસ્અલા ૨૬ :- વુઝૂકે બા'દ નાખુન કટાએ યા ઘાવકે ઉપરકી મુરદાર ખાલ નોચ ડાલી તો વુઝૂમેં કોઇ નુકસાન નહીં આયા, ન તો વુઝૂકે દોહરાનેકી ઝરૂરત હે ઔર ન હી ઉતની જગહકો ફિર તર કરનેકા હુકમ હે.

મસ્અલા ૨૭ :- વુઝૂકે બા'દ કિસીકા સતર[૧] દેખ લિયા યા અપના સતર ખુલ ગયા યા નંગી હોકર નહાઇ યા નંગે હી નંગે વુઝૂ કિયા તો ઉસકા વુઝૂ દુરૂસ્ત હે, ફિર વુઝૂ દોહરાનેકી ઝરૂરત નહીં હે. હાં બગૈર મજબૂરીકે કિસીકા સતર દેખના યા અપના દિખલાના ગુનાહકી બાત હે.

મસ્અલા ૨૮ :- જિસ ચીઝકે નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હે વો ચીઝ નાપાક હોતી હે, ઔર જિસ્સે વુઝૂ નહીં ટૂટતા વો નાપાકભી નહીં. તો અગર ઝરાસા ખૂન નિકલા કે ઝખમકે મુંહસે બહા નહીં, યા ઝરાસી કય હુઇ, મુંહ ભર નહીં હુઇ ઔર ઉસમેં ખાના યા પાની યા પિત યા જમા' હુવા ખૂન નિકલા તો યે ખૂન ઔર કય નાપાક નહીં હે, ઔર અગર કપળે યા બદનમેં લગ જાએ ઉસકા ધોના વાજીબ નહીં. ઔર અગર મુંહ ભર કય હુઇ ઔર ખૂન ઝખમસે બેહ ગયા તો વો નાપાક હે, ઉસકા ધોના વાજીબ હે. ઔર અગર

૧. છુપાનેકી જગહ

ઈતની કય કરકે કટોરે યા લોટેકો મુંહ લગા કરકે કુલ્લીકે વાસ્તે પાની લિયા તો વો બરતન નાપાક હો જાએગા, ઈસ લિયે ચુલ્લુસે પાની લેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૯ :- છોટા લળકા જો દૂધ ડાલતા હે, ઉસકા ભી વોહી હુકમ હે કે અગર મુંહ ભર ન હો તો નાપાક નહીં હે, ઔર જબ મુંહ ભર હો તો નાપાક હે. અગર ઉસકે બગૈર ધોએ નમાઝ પળ્હેગી તો નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૩૦ :- અગર વુઝૂ કરના તો યાદ હે ઔર ઉસકે બા'દ વુઝૂ ટૂટના અચ્છી તરહ યાદ નહીં કે ટૂટા હે યા નહીં ટૂટા, તો એસા વુઝૂ બાકી સમઝા જાએગા, ઉસ્સે નમાઝ દુરૂસ્ત હે, લેકિન ફિર વુઝૂ કર લેના બેહતર હે.

મસ્અલા ૩૧ :- જિસકો વુઝૂ કરનેમેં શક હો કે ફલાં ઉઝ્વ ધોયા હે યા નહીં, તો વો ઉઝ્વ ફિર ધો લેના ચાહિયે, ઔર અગર વુઝૂ કર ચુકનેકે બા'દ શક હુવા તો કુછ પરવા ન કરે વુઝૂ હો ગયા. હાં અગર યકીન હો જાએ કે ફલાની બાત રેહ ગઈ હે તો ઉસકો કર લે.

મસ્અલા ૩૨ :- બે-વુઝૂ કુરઆન મજીદકા છૂના દુરૂસ્ત નહીં હે, હાં અગર એસે કપળેસે છૂ લે જો બદનસે જુદા હો તો જાઈઝ હે. દોપટ્ટા યા કુરતેકે દામનસે જબ કે ઉસકો પેહને ઓળ્હે હુએ હો તો ઉસ્સે છૂના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર ઉતરા હુવા હો તો ઉસ્સે છૂના દુરૂસ્ત હે. ઔર ઝુબાની પળ્હના દુરૂસ્ત હે. ઔર કલામ મજીદ ખુલા હુવા રખ્ખા હે ઉસકો દેખ દેખકર પળ્હા, લેકિન હાથ નહી લગાયા યે ભી દુરૂસ્ત હે. ઈસી તરહ બે-વુઝૂ એસે તા'વીઝકા ઔર એસી તશ્તરીકા છૂના ભી દુરૂસ્ત નહીં જિસમેં કુરઆન કરીમકી આયત લિખ્ખી હો. ખૂબ યાદ રખ્ખો.

ગુસલકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ગુસલ કરનેવાલીકો ચાહિયે કે પેહલે ગટ્ટોં તક દોનૂં હાથ ધોએ, ફિર ઈસ્તિન્જેકી જગહ ધોએ, હાથ ઔર ઈસ્તિન્જેકી જગહ પર નાપાકી હો તબ ભી ઔર ન હો તબ ભી, હર હાલમેં ઈન દોનૂંકો પેહલે ધોના ચાહિયે, ફિર જહાં બદન પર નજાસત લગી હો પાક કરે ફિર વુઝૂ કરે, અગર કિસી ચોકી યા પત્થર પર ગુસલ કરતી હો તો વુઝૂ કરતે વક્ત પાંવ ભી ધો લે ઔર એસી જગહ હે કે પાંવ ભર જાએંગે ઔર ગુસલકે બા'દ ફિર ધોને પળેંગે તો સારા વુઝૂ કરે, મગર પાંવ ન ધોએ, ફિર વુઝૂકે બા'દ તીન બાર અપને સર પર પાની ડાલે, ફિર તીન બાર દાહને હાથ પર પાની ડાલે, ઈસ તરહ કે સારે સર પર પાની બેહ જાએ, ફિર ઉસ જગહસે હટકર પાક જગહ પર આ જાએ ઔર પાંવ ધોએ. ઔર અગર વુઝૂકે વક્ત પાંવ ધો લિયે હોં તો અબ ધોનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- પેહલે સારે જિસ્મ પર અચ્છી તરહ હાથ પાંવ ફેર લે તબ પાની બહાએ, તાકે સબ જગહ અચ્છી તરહ પાની પહોંચ જાએ, સૂખા ન રહે.

મસ્અલા ૩ :- ગુસલકા તરીકા જો હમને અભી બયાન કિયા સુન્નતકે મુતાબિક હે, ઉસમેંસે કુછ ચીઝેં ફર્ઝ હૈં કે ઉનકે બગૈર ગુસલ દુરૂસ્ત નહીં હોતા, આદમી નાપાક રેહતા હે. ઔર કુછ ચીઝેં સુન્નત હૈં, ઉનકે કરનેસે સવાબ મિલતા હે ઔર અગર ન કરેં તો ભી ગુસલ હો જાતા હે.

ફર્ઝ તો સિર્ફ તીન ચીઝેં હૈં,

૧. ઈસ તરહ કુલ્લી કરના કે સારે મુંહમેં પાની પહોંચ જાએ.

૨. નાકમેં પાની ડાલના જહાં તક નરમ જગહ હે.

૩. સારે બદન પર પાની પહોંચાના.

મસ્અલા ૪ :- ગુસલ કરતે વકત કિબ્લેકી તરફ મુંહ ન કરે. ઔર પાની બહોત ઝિયાદહ ન ફેંકે ઔર ન બહોત કમ લે કે અચ્છી તરહ ગુસલ ન કર સકે. ઔર એસી જગહ ગુસલ કરે કે ઉસે કોઈ ન દેખે, ઔર ગુસલ કરતે વકત બાતેં ન કરે. ઔર ગુસલકે બા'દ કિસી કપળેસે અપના બદનં પૂંછ ડાલે, ઔર બદન ઢાંકનેમેં બહોત જલ્દી કરે, યહાં તક કે અગર વુઝૂ કરતે વકત પાંવ ન ધોએ હોં તો ગુસલકી જગહસે હટ કર પેહલે અપના બદન ઢાંકે, ફિર દોનૂં પાંવ ધોએ.

મસ્અલા ૫ :- અગર તન્હાઈકી જગહ હો જહાં કોઈ ન દેખ પાએ તો નંગે હોકર નહાના ભી દુરૂસ્ત હે, ચાહે ખળી હોકર નહાએ યા બેઠકર, ઔર ચાહે ગુસલખાનેકી છત પિટી (બની) હો યા ન પિટી હો, લેકિન બેઠકર નહાના બેહતર હે, કયૂંકે ઈસમેં પરદા ઝિયાદહ હે. ઔર નાફસે લેકર ઘુટનેકે નીચે તક દૂસરી ઔરતકે સામને ભી બદન ખોલના ગુનાહ હે. અકસર ઔરતેં દૂસરીકે સામને બિલકુલ નંગી હોકર નહાતી હૈં, યે બળી બે-ગૈરતીકી બાત હે.

મસ્અલા ૬ :- જબ સારે બદન પર પાની ખૂબ પળ જાએ ઔર કુલ્લી કરે ઔર નાકમેં પાની ડાલ લે તો ગુસલ હો જાએગા, ચાહે ગુસલ કરનેકા ઈરાદા હો ચાહે ન હો, તો અગર પાની બરસતેમેં ઠંડી હોનેકી ગરઝસે ખળી હો ગઈ, યા હૌઝ વગૈરહમેં ગિર પળી ઔર સબ બદન ભીગ ગયા ઔર કુલ્લી ભી કર લી ઔર નાકમેં પાની ડાલ લિયા તો ગુસલ હો ગયા. ઈસી તરહ ગુસલ કરતે વકત કલિમા પઢના યા પઢકર પાની દમ કરના ઝરૂરી નહીં, ચાહે કલિમા પઢે યા ન પઢે, હર હાલમેં આદમી પાક હો જાતા હે, બલ્કે નહાતે વકત કલિમા યા ઔર કોઈ દુઆ ન પઢના બેહતર હે, ઉસ વકત કુછ ન પઢે.

મસ્અલા ૭ :- અગર બદન ભરમેં બાલ બરાબર ભી કોઈ જગહ સૂખી રેહ જાએ તો ગુસલ ન હોગા. ઈસી તરહ અગર ગુસલ કરતે વકત કુલ્લી કરના ભૂલ ગઈ યા નાકમેં પાની નહીં ડાલા તો ભી ગુસલ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૮ :- અગર ગુસલકે બા'દ યાદ આએ કે ફલાની જગહ સૂખી રેહ ગઈ થી તો ફિરસે નહાના વાજીબ નહીં, બલ્કે જહાં સૂખા રેહ ગયા હો ઉસીકો ધો લે, લેકિન સિર્ફ હાથ ફેર લેના કાફી નહીં હે, બલ્કે થોળા પાની ઉસ જગહ બહા લેના ચાહિયે, ઔર

અગર કુલ્લી કરના ભૂલ ગઇ હો તો અબ કુલ્લી કરે, અગર નાકમેં પાની ન ડાલા હો તો અબ ડાલ લે. મતલબ યે કે જો ચીઝ રેહ ગઇ હો અબ ઉસકો કર લે, નયે સિરેસે ગુસલ કરનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- અગર કિસી બીમારીકી વજહસે સર પર પાની ડાલના નુકસાન કરે તો સર છોળકર ઔર સારા બદન ધો લે, તબ ભી ગુસલ હો ગયા, લેકિન જબ અચ્છી હો જાએ તો અબ સર ધો ડાલે, ફિરસે નહાનેકી ઝરૂરત નહીં.

નોટ :- મસ્અલા નં. ૧૦ સફા નં. ૭૬ લિખ્ખા ગયા હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર સરકે બાલ ગુંધે હુએ ન હોં તો સબ બાલ ભિગોના ઔર સારે જડોંમેં પાની પહોંચાના ફર્ઝ હે. એક બાલ ભી સૂખા રેહ ગયા યા એક બાલકી જડમેં પાની નહીં પહોંચા તો ગુસલ નહીં હોગા. ઔર બાલ ગુંધે હુએ હોં તો બાલોંકા ભિગોના મઆફ હે, હાં સબ જડોંમેં પાની પહોંચાના ફર્ઝ હે, એક જડ ભી સૂખી ન રેહને પાએ. ઔર અગર બગૈર ખોલે સબ જડોંમેં પાની ન પહોંચ સકે તો ખોલ ડાલે ઔર બાલોંકો ભી ભિગો દે.

મસ્અલા ૧૨ :- નથ ઔર બાલિયોં ઔર અંગૂઠી-છલ્લોંકો ખૂબ હિલા લે કે પાની સૂરાખમેં પહોંચ જાએ. ઔર અગર બાલિયાં ન પેહની હોં, તબ ભી ઇરાદા કરકે સૂરાખોંમેં પાની ડાલ લે, એસા ન હો કે પાની ન પહોંચે ઔર ગુસલ સહીહ ન હો, હાં અગર અંગૂઠી-છલ્લે ઢીલે હોં કે બગૈર હિલાએ ભી પાની પહોંચ જાએ તો હિલાના વાજીબ નહીં, લેકિન હિલા લેના અબ ભી મુસ્તહબ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર નાખુનમેં આટા લગકર સૂખ ગયા ઔર ઉસકે નીચે પાની નહીં પહોંચા તો ગુસલ નહીં હુવા, જબ યાદ આએ ઔર આટા દેખે તો છુળાકર પાની ડાલ લે, અગર પાની પહોંચાનેસે પેહલે કોઇ નમાઝ પળ્હ લી હો તો ઉસકો લૌટા દે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર હાથ-પાંવ ફટ ગએ હોં ઔર ઉસમેં મોમ-રોગન યા કોઈ દવા ભરી હો તો ઉસકે ઉપર પાની બહા લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૫ :- કાન ઔર નાકમેં ભી ખ્યાલ કરકે પાની પહોંચાના ચાહિયે, પાની ન પહોંચે તો ગુસલ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૬ :- નહાતે વક્ત કુલ્લી નહી કી, લેકિન મુંહ ભરકે પાની પી લિયા કે સારે મુંહમેં પહોંચ ગયા તો ભી ગુસલ હો ગયા, ક્યૂંકે મતલબ તો સારે મુંહમેં પાની પહોંચ જાનેસે હે, કુલ્લી કરે યા ન કરે, હાં અગર ઇસી તરહ પાની પિયે કે સારે મુંહ ભરમેં પાની ન પહોંચે તો યે પાની કાફી નહીં હે, કુલ્લી કર લેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર બાલોંમેં યા હાથ-પાંવમેં તેલ લગા હુવા હે કે બદન પર પાની અચ્છી તરહ ઠહેરતા નહીં હે, બલ્કે પળતે હી ઢલક જાતા હે તો ઇસકા કુછ હરજ નહીં હે, જબ સારે બદન ઔર સારે સર પર પાની ડાલ લિયા, ગુસલ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૮ :- અગર દાંતોંકે બીચમેં ડલીકા ટુકળા ફંસ ગયા તો ઉસકો

ખિલાલસે નિકાલ ડાલે, અગર ઈસકી વજહસે દાંતોંકે બીચમેં પાની ન પહોંચેગા તો ગુસલ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૯ :- માથે પર અફશાં ચુની હો યા બાલોંમેં ઈતના ગોંદ લગા હૈ કે બાલ અચ્છી તરહ ન ભીગેંગે તો ગોંદ ખૂબ છુળા ડાલે ઔર અફશાં ધો ડાલે, અગર ગોંદકે નીચે પાની ન પહોંચેગા, ઉપર હી ઉપરસે બેહ જાએગા તો ગુસલ ન હોગા.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર મિસ્સીકી ધળી (યા'ની એક મંજનકી તેહ) જમા લી હૈ તો ઉસકો છુળાકર કુલ્લી કરે, નહીં તો ગુસલ ન હોગા.

મસ્અલા ૨૧ :- કિસીકી આંખેં દુખતી હૈં, ઈસ લિયે ઉસકી આંખોંસે કીચડ બહોત નિકલા ઔર ઐસા સૂખ ગયા કે અગર ઉસકો ન છુળાએગી તો ઉસકે નીચે આંખકે કોયે પર પાની ન પહોંચેગા તો ઉસકા છુળા ડાલના વાજીબ હૈ, ઉસકે છુળાએ બગૈર ન વુઝૂ દુરૂસ્ત હૈ ન ગુસલ.

કિસ પાનીસે વુઝૂ કરના ઔર નહાના દુરૂસ્ત હૈ ઔર કિસ પાનીસે નહાના દુરૂસ્ત નહીં ?

મસ્અલા ૧ :- આસમાનસે બરસે હુએ પાની ઔર નદી-નાલે, ચશ્મે ઔર કુંવે-તાલાબ ઔર દરિયાઓંકે પાનીસે વુઝૂ ઔર ગુસલ કરના દુરૂસ્ત હૈ, ચાહે મીઠા પાની હો યા ખારા.

મસ્અલા ૨ :- કિસી ફલ યા દરખ્ત યા પત્તોંસે નિચોળે હુએ અર્ક (રસ) સે વુઝૂ કરના દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ જો પાની તરબૂઝસે નિકલતા હૈ ઉસ્સે ઔર ગન્ને (શેરડી) વગૈરહકે રસસે વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૩ :- જિસ પાનીમેં કોઈ ઔર ચીઝ મિલ ગઈ હો, યા પાનીમેં કોઈ ચીઝ પકા લી ગઈ, ઔર ઐસા હો ગયા કે અબ બોલ ચાલમેં ઉસકો પાની નહીં કેહતે, બલ્કે ઉસકા કુછ ઔર નામ હો ગયા તો ઉસ્સે વુઝૂ ઔર ગુસલ જાઈઝ નહીં, જૈસે શરબત, શીરા ઔર શોરબા ઔર સિરકા ઔર ગુલાબ ઔર અર્ક ગાંવઝબાં વગૈરહ કે ઈનસે વુઝૂ દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૪ :- જિસ પાનીમેં કોઈ પાક ચીઝ પળ ગઈ ઔર પાનીકે રંગ યા મઝેમેં કોઈ ફર્ક આ ગયા, લેકિન વો ચીઝ પાનીમેં પકાઈ નહીં ગઈ, ન પાનીકે પતલે હોનેમેં કોઈ ફર્ક આયા, જૈસે કે બેહતે હુએ પાનીમેં કુછ રેત મિલી હુઈ હોતી હૈ યા પાનીમેં ઝાફરાન મિલ ગયા હો ઔર ઉસકા બહોત હલ્કા રંગ આ ગયા હો યા સાબુન પળ ગયા યા ઈસી તરહકી કોઈ ચીઝ પળ ગઈ તો ઈન સબ સૂરતોંમેં વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ ચીઝ પાનીમેં ડાલકર પકાઈ ગઈ, ઉસ્સે રંગ-મઝા વગૈરહ બદલા તો ઈસ પાનીસે વુઝૂ દુરૂસ્ત નહી, હાં અગર એસી ચીઝ પકાઈ ગઈ જિસ્સે

મેલ-કુચેલ ખૂબ સાફ હો જાતા હે, ઓર ઉસકે પકાનેસે પાની ગાળ્હા ન હુવા તો ઉસ્સે વુઝૂ દુરૂસ્ત હે, જૈસે કે મુરદા નેહલાનેકે લિયે બેરીકી પત્તિયાં પકાતે હૈં તો ઈસમેં કુછ હરજ નહીં, હાં અગર ઈતની ઝિયાદહ ડાલ દે કે પાની ગાળ્હા હો ગયા તો ઉસ્સે વુઝૂ ઓર ગુસલ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- કપળા રંગનેકે લિયે ઝાફરાન ઘોલા યા પુડિયાં ઘોલી તો ઉસ્સે વુઝૂ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર પાનીમેં દૂધ મિલ ગયા તો અગર દૂધકા રંગ અચ્છી તરહસે પાનીમેં આ ગયા તો વુઝૂ દુરૂસ્ત નહીં, ઓર અગર દૂધ બહોત કમ થા કે રંગ નહીં આયા તો વુઝૂ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- જંગલમેં કહીં થોળા પાની મિલા તો જબ તક ઉસકી નાપાકીકા યકીન ન હો જાએ ઉસ વકત તક ઉસ્સે વુઝૂ કરે, સિર્ફ ઈસ ખ્યાલસે ન છોળ દે કે શાયદ
૧ નાપાક હો. અગર ઈસકે હોતે હુએ તયમ્મુમ[૧] કરેગી તો તયમ્મુમ ન હોગા.

મસ્અલા ૯ :- કિસી કુંવે વગૈરહમેં દરખ્તકે પત્તે ગિર પળે ઓર પાનીમેં બદબૂ આને લગી ઓર રંગ ઓર મઝા ભી બદલ ગયા તો ભી ઉસ્સે વુઝૂ દુરૂસ્ત હે, જબ તક કે પાની ઈસ તરહ પતલા બાકી રહે.

મસ્અલા ૧૦ :- જિસ પાનીમેં નાપાકી પળ જાએ ઉસ્સે વુઝૂ ઓર ગુસલ કુછ ભી દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે વો નાપાકી થોળી હો યા બહોત હો. હાં અગર બેહતા હુવા પાની હો તો વો નાપાકીકે પળનેસે નાપાક નહીં હોતા જબ તક ઉસકે રંગ યા મઝા યા બૂ મેં ફર્ક ન આએ. ઔર જબ નાપાકીકી વજહસે ઉસકા રંગ યા મઝા બદલ ગયા યા બૂ આને લગી તો બેહતા હુવા પાની ભી નાપાક હો જાએગા, ઉસ્સે વુઝૂ દુરૂસ્ત નહીં. જો પાની ઘાસ, તિનકે, પત્થરકો બહા લે જાએ વો બેહતા પાની હે, ચાહે કિતના હી ધીરે ધીરે બેહતા હો.

મસ્અલા ૧૧ :- બળા ભારી હૌઝ જો દસ હાથ લમ્બા, દસ હાથ ચૌળા ઔર ઈતના ગેહરા હો કે અગર ચુલ્લૂસે પાની ઉઠાએ તો ઝમીન ન ખુલે, યે ભી બેહતે હુએ પાનીકી તરહ હે, એૈસે હૌઝકો દેહ દર દેહ કેહતે હૈં. અગર ઈસમેં એૈસી નાપાકી પળ જાએ જો પળ જાનેકે બા'દ દિખલાઈ નહીં દેતી, જૈસે પેશાબ, ખૂન, શરાબ વગૈરહ, તો ચારોં તરફ વુઝૂ કરના દુરૂસ્ત હે જિધર ચાહે વુઝૂ કરે. અગર એૈસી નાપાકી પળ જાએ જો દિખાઈ દેતી હે જૈસે મુરદા કુત્તા, તો જિધર પળા હો ઉસ તરફ વુઝૂ ન કરે, ઉસકે સિવા ઓર જિસ તરફ ચાહે કરે. હાં અગર ઈતને બળે હૌઝમેં ઈતની નાપાકી પળ જાએ કે રંગ યા મઝા બદલ જાએ યા બદબૂ આને લગે તો નાપાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર બીસ હાથ લમ્બા યા પાંચ હાથ ચૌળા યા પચીસ હાથ લમ્બા ઓર ચાર હાથ ચૌળા હો, વો હૌઝ ભી દેહ દર દેહ કે જૈસા હે.

---

૧. પાની ન મિલને પર કિસી સૂખી, પાક ધૂલદાર જગહ પર હાથ મારકર હાથ ઓર મુંહ મલનેકો તયમ્મુમ કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૧૩ :- છત પર નાપાકી પળી હે ઓર પાની બરસા ઓર પરનાલા ચલા, તો અગર આધી યા આધીસે ઝિયાદહ છત નાપાક હે તો વો પાની નાપાક હે. ઓર અગર છત આધીસે કમ નાપાક હે તો વો પાની પાક હે. ઓર અગર નાપાકી પરનાલેકે પાસ હી હો ઓર ઇતની હો કે સબ પાની ઉસ્સે મિલકર આતા હો વો નાપાક હે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર પાની ધીરે ધીરે બેહતા હો તો બહોત જલ્દી જલ્દી વુઝૂ ન કરે કે જો ધોવન ગિરતા હે વોહી હાથમેં આ જાએ.

મસ્અલા ૧૫ :-દેહ દર દેહ હોઝમેં જહાં ધોવન ગિરા હે, અગર વહીંસે ફિર પાની ઉઠા લે તો ભી જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કોઇ કાફિર યા લળકા, બચ્ચા અપના હાથ પાનીમેં ડાલ દે, તો પાની નાપાક નહીં હોતા, હાં અગર મા'લૂમ હો જાએ કે ઉસકે હાથમેં નાપાકી લગી થી તો નાપાક હો જાએગા, લેકિન છોટે બચ્ચેકા કુછ એ'તિબાર નહીં. ઇસ લિયે જબ તક કોઇ ઓર પાની મિલે ઉસકે હાથ ડાલે હુએ પાનીસે વુઝૂ ન કરના બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૭ :- જિસ પાનીમેં એસી જાનદાર ચીઝ મર જાએ જિસકે બેહતા હુવા ખૂન નહીં હોતા, યા બાહિર મરકર પાનીમેં ગિર પળે તો પાની નાપાક નહીં હોતા, જૈસે મચ્છર, મખ્ખી, ભિળ, તતેયા, બિચ્છૂ, શહદકી મખ્ખી યા ઇસી કિસમકી ઓર જો કોઇ ચીઝ હો.

મસ્અલા ૧૮ :- જિસ ચીઝકી પૈદાઇશ પાનીકી હો ઓર હર દમ પાની હી મેં રહા કરતી હો ઉસકે મર જાનેસે પાની ખરાબ નહીં હોતા, પાક રેહતા હે, જૈસે મછલી, મેંડક, કછવા, કેકડા વગૈરહ. ઓર અગર પાનીકે સિવા ઓર કિસી ચીઝમેં મર જાએ જૈસે સિરકા, શીરા, દૂધ વગૈરહ તો વો ભી નાપાક નહીં હોતા, ઓર ખુશ્કીકા મેંડક ઓર પાનીકા મેંડક દોનૂંકા એક હુકમ હે. યા'ની ન ઇસકે મરનેસે પાની નાપાક હોતા હે ન ઉસકે મરનેસે, લેકિન અગર ખુશ્કીકે કિસી મેંડકમેં ખૂન હોતા હો તો ઉસકે મરનેસે પાની વગૈરહ જો ચીઝ હો નાપાક હો જાએગી.

ફાઇદા :- પાનીકે મેંડકકી પેહચાન યે હે કે ઉસકી ઉન્ગલિયોંકે બીચમેં ઝિલ્લી (પરદા) લગી હોતી હે ઓર ખુશ્કીકે મેંડકકી ઉન્ગલિયાં અલગ અલગ હોતી હૈં.

મસ્અલા ૧૯ :- જો ચીઝ પાનીમેં રેહતી હો, લેકિન ઉસકી પૈદાઇશ પાનીકી ન હો ઉસકે મર જાનેસે પાની ખરાબ ઓર નાપાક હો જાતા હે. જૈસે બતખ (બતક) ઓર મુર્ગાબી. ઇસી તરહ મેંડક મરકર પાનીમેં ગિર પળે તો ભી નાપાક હો જાતા હે.

મસ્અલા ૨૦ :- મેંડક, કછવા વગૈરહ અગર પાનીમેં મરકર બિલકુલ ગલ જાએ ઓર ટુકળે ટુકળે હોકર પાનીમેં મિલ જાએ તો ભી પાની પાક હે, લેકિન ઉસકા પીના ઓર ઉસ્સે ખાના પકાના દુરુસ્ત નહીં, હાં વુઝૂ ઓર ગુસલ ઉસ્સેં કર સકતે હૈં.

મસ્અલા ૨૧ :- ધૂપકે જલે હુએ પાનીસે સુફેદ દાગ હો જાનેકા ડર હે, ઇસ લિયે ઉસ્સે વુઝૂ ઓર ગુસલ ન કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૨ :- મુરદારકી ખાલકો જબ ધૂપમેં સૂખા ડાલેં યા કુછ દવા વગૈરહ લગાકર દુરૂસ્ત કર લેં કે પાની મર જાએ ઔર રખનેસે ખરાબ ન હો તો પાક હો જાતી હે, ઉસપર નમાઝ પળહના દુરૂસ્ત હે. ઔર મશક વગૈરહ બનાકર ઉસમેં પાની રખના ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન સુવ્વરકી ખાલ પાક નહીં હોતી દૂસરી સબ ખાલેં પાક હો જાતી હેં, મગર આદમીકી ખાલસે કોઈ કામ લેના ઔર બરતના (ઈસ્તે'માલ કરના) બહોત ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૨૩ :- કુત્તા, બંદર, બિલ્લી, શેર વગૈરહ જિનકી ખાલ બનાનેસે પાક હો જાતી હે, બિસ્મિલ્લાહ કેહકર ઝબ્હ કરનેસે ભી ખાલ પાક હો જાતી હે, ચાહે બનાઇ હો યા બે-બનાઈ. હાં, ઝબ્હ કરનેસે ઉનકા ગોશ્ત પાક નહીં હોતા ઔર ઉનકા ખાના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૪ :- મુરદારકે બાલ ઔર સીંગ ઔર હડ્ડી ઔર દાંત યે સબ ચીઝેં પાક હેં. અગર પાનીમેં પળ જાએં તો નાપાક ન હોગા. હાં અગર હડ્ડી ઔર દાંત વગૈરહ પર ઉસ મુરદારકી કુછ ચિક્નાઇ વગૈરહ લગી હો તો વો નાપાક હે ઔર પાનીભી નાપાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૨૫ :- આદમીકી ભી હડ્ડી ઔર બાલ પાક હેં, લેકિન ઉનકો બરતના ઔર કામમેં લાના જાઇઝ નહીં, બલ્કે ઈઝ્ઝતસે કિસી જગહ દફન કર દેના ચાહિયે.

કુંવેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કુંવેમેં કોઇ નાપાકી ગિર પળે તો કુંવા નાપાક હો જાતા હે ઔર પાની ખીંચ ડાલનેસે પાક હો જાતા હે, ચાહે થોળી નાપાકી ગિરે યા બહોત, સારા પાની નિકાલના ચાહિયે. જબ સારા પાની નિકલ જાએગા તો પાક હો જાએગા. કુંવેકે અંદરકે કંકર, દીવાર, વગૈરહકે ધોનેકી ઝરૂરત નહીં, વો સબ અપને આપહી પાક હો જાએંગે. ઈસી તરહ રસ્સી-ડોલ, જિસ્સે પાની નિકાલના હે, કુંવેકે પાક હોનેસે અપને આપ હી પાક હો જાએંગે, ઈન દોનૂં કે ભી ધોનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- સબ પાનીકે નિકાલનેકા યે મતલબ હે કે ઈતના નિકાલેં કે પાની ટૂટ જાએ ઔર આધા ડોલ ભી ન ભરે.

મસ્અલા ૩ :- કુત્તા, બિલ્લી, ગાય, બકરી વગૈરહ પેશાબ કર દે યા કોઈ ઔર નાપાકી ગિરે તો સબ પાની નિકાલા જાએ.

મસ્અલા ૪ :- અગર આદમી યા કુત્તા યા બકરી યા ઈસીકે બરાબર કોઈ ઔર જાનવર ગિરકર મર જાએ તો સારા પાની નિકાલા જાએ.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઇ જાનદાર ચીઝ કુંવેમેં મર જાએ ઔર ફૂલ જાએ યા ફટ જાએ તબ ભી સબ પાની નિકાલા જાએ, ચાહે છોટા જાનવર હો ચાહે બળા. તો અગર ચૂહા

યા ગોરય્યા મરકર ફૂલ જાએ યા ફટ જાએ તો સબ પાની નિકાલના ચાહિયે.

મસ્અલા ૬ :- અગર ચૂહા યા ચિળિયા (ચકલી) યા ઇસીકે બરાબર કોઇ ઔર ચીઝ ગિરકર મર ગઇ, લેકિન ફૂલી-ફટી નહીં તો બીસ ડોલ નિકાલના વાજીબ હે ઔર તીસ નિકાલ ડાલેં તો બેહતર હે. લેકિન પેહલે ચૂહા નિકાલ લેં તબ પાની નિકાલના શુરૂ' કરેં, અગર ચૂહા ન નિકાલા તો ઇસ પાની નિકાલનેકા કુછ એ'તિબાર નહીં, ચૂહા નિકાલનેકે બા'દ ફિર ઉતના હી પાની નિકાલના પળેગા.

મસ્અલા ૭ :- બળી છિપકલી (ગરોળી) જિસમેં બેહતા હુવા ખૂન હોતા હે ઉસકા હુકમ ભી યે હે કે અગર મર જાએ ઔર ફૂલે-ફટે નહીં તો બીસ ડોલ નિકાલના ચાહિયે ઔર તીસ ડોલ નિકાલના બેહતર હે. ઔર જિસમેં બેહતા હુવા ખૂન ન હોતા હો ઉસકે મરનેસે પાની નાપાક નહીં હોતા.

મસ્અલા ૮ :- અગર કબૂતર યા મુરગી યા બિલ્લી યા ઇસીકે બરાબર કોઇ ચીઝ ગિરકર મર જાએ ઔર ફૂલે નહીં તો ચાલીસ ડોલ નિકાલના વાજીબ હે ઔર સાઠ ડોલ નિકાલ દેના બેહતર હે.

મસ્અલા ૯ :- જિસ કુંવે પર જો ડોલ પળા રેહતા હે ઉસીકે હિસાબસે નિકાલના ચાહિયે, ઔર અગર ઇતને બળે ડોલસે નિકાલા જિસમેં પાની બહોત સમાતા હે તો ઉસકા હિસાબ લગા લેના ચાહિયે. અગર ઉસમેં દો ડોલ સમાતા હે તો દો ડોલ સમઝેં, ઔર અગર ચાર ડોલ સમાતા હો તો ચાર ડોલ સમઝના ચાહિયે. મતલબ યે હે કે જિતને ડોલ પાની ઉસમેં આતા હો ઉસીકે હિસાબસે ખીંચા જાએગા.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કુંવેમેં ઇતના બળા સૂત હે કે સબ પાની નહીં નિકલ સકતા, જૈસે જૈસે પાની નિકાલતે હૈં વૈસે વૈસે ઉસમેંસે ઔર નિકલ આતા હે તો જિતના પાની ઉસમેં ઉસ વકત મોજૂદ હે, અંદાઝા કરકે ઉસી કદર પાની નિકાલ ડાલેં.

ફાઇદા :- પાનીકા અંદાઝા કરનેકી કઇ શકલેં હૈં.

એક યે હે કે મિસાલકે તોર પર પાંચ હાથ પાની હે તો એક દમ લગાતાર સો (૧૦૦) ડોલ પાની નિકાલકર દેખો કે કિતના પાની કમ હુવા. અગર એક હાથ કમ હુવા હો તો બસ ઉસીસે હિસાબ લગા લો કે સો ડોલમેં એક હાથ પાની ટૂટા તો પાંચ હાથ પાની પાંચસોમેં નિકલ જાએગા.

દૂસરે યે કે જિન લોગોંકો પાનીકી પેહચાન હો ઔર ઉસકા અંદાઝા આતા હો, ઐસે દો દીનદાર મુસલમાનોંસે અંદાઝા કરા લો, જિતના વો કહેં નિકલવા દો, ઔર જહાં યે દોનૂં બાતેં મુશ્કિલ મા'લૂમ હો તીન સો ડોલ નિકલવા લેં.

મસ્અલા ૧૧ :- કુંવેમેં મરા હુવા ચૂહા યા ઔર કોઇ જાનવર નિકલા ઔર યે મા'લૂમ નહીં કે કબસે ગિરા હે ઔર અભી ફૂલા-ફટા ભી નહીં હે તો જિન લોગોંને ઉસ કુંવેસે વુઝૂ કિયા હે, એક દિન-રાતકી નમાઝેં દોહરાએં ઔર ઉસ પાનીસે જો કપળે ધોએ હે ફિર ઉનકો ધોના ચાહિયે. ઔર અગર ફૂલ ગયા હે યા ફટ ગયા હે તો તીન દિન-

રાતકી નમાઝેં દોહરાના ચાહિયે. હાં, જિન લોગોંને ઉસ પાનીસે વુઝૂ નહીં કિયા હૈ વે ન દોહરાએં, યે બાત તો એહતિયાતકી હૈ. વરના કુછ આલિમોંને યે કહા હૈ કે જિસ વક્ત કુંવેકા નાપાક હોના મા'લૂમ હુવા હૈ, ઉસી વકતસે નાપાક સમઝેંગે, ઉસસે પેહલેકી નમાઝ ઔર વુઝૂ સબ દુરૂસ્ત હૈ, અગર કોઇ ઇસ પર અમલ કરે તબ ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- જિસકો નહાનેકી ઝરૂરત હૈ વો ડોલ ઢૂંઢનેકે લિયે કુંવેમેં ઉતરા ઔર ઉસકે બદન ઔર કપળે પર નાપાકીકી ગંદગી નહીં હૈ તો કુંવા નાપાક ન હોગા. એૈસે હી અગર કાફિર ઉતરે ઔર ઉસકે કપળે ઔર બદન પર નાપાકી ન હો તબ ભી કુંવા પાક હૈ, હાં અગર નાપાકી લગી હો તો નાપાક હો જાએગા, ઔર સબ પાની નિકાલના પળેગા. ઔર અગર શક હો કે મા'લૂમ નહીં કે કપળા નાપાક હૈ યા પાક તબ ભી કુંવા પાક સમઝા જાએગા, લેકિન અગર દિલકી તસલ્લીકે લિયે બીસ યા તીસ ડોલ નિકલવા દેં તબ ભી કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૧૩ :- કુંવેમેં બકરી યા ચૂહા ગિર ગયા ઔર ઝિન્દા નિકલ આયા તો પાની પાક હૈ, કુછ ન નિકાલા જાએ.

મસ્અલા ૧૪ :- ચૂહેકો બિલ્લીને પકળા ઔર ઉસકે દાંત લગનેસે ઝખમી હો ગયા, ફિર ઉસસે છૂટકર ઉસી તરહ ખૂનસે ભરા હુવા કુંવેમેં ગિર પળા તો સારા પાની નિકાલા જાએ.

મસ્અલા ૧૫ :- ચૂહા તાબદાન (દીવારકે સૂરાખ-નાલી) સે નિકલકર ભાગા ઔર ઉસકે બદનમેં નાપાકી ભર ગઇ, ફિર કુંવેમેં ગિર પળા તો સારા પાની નિકાલા જાએ, ચૂહા કુંવેમેં મર જાએ યા ઝિન્દા નિકલે.

મસ્અલા ૧૬ :- ચૂહેકી દુમ કટકર ગિર પળે તો સારા પાની નિકાલા જાએ. ઇસી તરહ વો છિપકલી જિસમેં બેહતા ખૂન હોતા હો ઉસકી દુમ ગિરનેસે ભી સબ પાની નિકાલા જાએગા.

મસ્અલા ૧૭ :- જિસ ચીઝકે ગિરનેસે કુંવા નાપાક હુવા હૈ, અગર વો ચીઝ કોશિશકે બાવજૂદ ન નિકલ સકે તો દેખના ચાહિયે કે વો ચીઝ કૈસી હૈ. અગર વો ચીઝ એૈસી હૈ કે ખૂદ તો પાક હોતી હૈ, લેકિન નાપાકી લગનેસે નાપાક હો ગઇ હૈ, જૈસે નાપાક કપળા, નાપાક ગેંદ, નાપાક જૂતા, તબ ઉસકા નિકાલના મઆફ હૈ, વૈસે હી પાની નિકાલ ડાલેં. અગર વો ચીઝ એૈસી હૈ કે ખૂદ નાપાક હૈ જૈસે મુરદા જાનવર, ચૂહા વગૈરહ તો જબ તક યે યકીન ન હો જાએ કે યે ગલ-સળકર મિટ્ટી હો ગયા હૈ ઉસ વકત તક કુંવા પાક નહીં હો સકતા, ઔર જબ યે યકીન હો જાએ ઉસ વકત સારા પાની નિકાલ દેં, કુંવા પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૮ :- જિતના પાની કુંવેમેંસે નિકાલના ઝરૂરી હો, ચાહે એક દમ નિકાલેં, ચાહે થોળા થોળા કઇ બારમેં નિકાલેં, હર તરહ પાક હો જાએગા.

જાનવરોંકે ઝૂઠેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- આદમીકા ઝૂઠા પાક હે, ચાહે બદ-દીન હો, યા હેઝ[1] યા નિફાસ[2] મેં હો, હર હાલમેં પાક હે. ઈસી તરહ પસીના ભી ઈન સબકા પાક હે, હાં અગર ઉસકે હાથ યા મુંહમેં કોઇ નાપાકી લગી હો તો ઉસ્સે વો ઝૂઠા નાપાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૨ :- કુત્તેકા ઝૂઠા નાપાક હે. અગર કિસી બરતનમેં મુંહ ડાલ દે તો તીન બાર ધોનેસે પાક હો જાએગા, ચાહે મિટ્ટીકા બરતન હો ચાહે તાંબે વગૈરહકા, ધોનેસે સબ પાક હો જાતે હૈં, લેકિન બેહતર યે હે કે સાત બાર ધોએ ઔર એક બાર મિટ્ટી લગાકર માંઝ ભી ડાલે કે ખૂબ સાફ હો જાએ.

મસ્અલા ૩ :- સુવ્વરકા ઝૂઠાભી નાપાક હે. ઈસી તરહ શેર, ભેળિયા, બંદર, ગીદડ વગૈરહ જિતને ચીર ફાળકર ખાનેવાલે જાનવર હૈં સબકા ઝૂઠા નાપાક હે.

મસ્અલા ૪ :- બિલ્લીકા ઝૂઠા પાક તો હે, લેકિન મકરૂહ (નાપસંદીદહ) હે. દૂસરા પાની હોતે હુએ ઉસ્સે વુઝૂ ન કરે, હાં અગર કોઇ ઔર પાની ન મિલે તો ઉસ્સે વુઝૂ કર લે.

મસ્અલા ૫ :- દૂધ, સાલન વગૈરહમેં બિલ્લીને મુંહ ડાલ દિયા તો અગર અલ્લાહને સબ કુછ ઝિયાદહ દિયા હો તો ઉસે ન ખાએ, ઔર અગર ગરીબ આદમી હો તો ખા લે, ઈસમેં કુછ હરજ નહી ઔર ગુનાહ નહીં હે, બલ્કે એસે આદમીકે લિયે મકરૂહ ભી નહીં હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર બિલ્લીને ચૂહા ખાયા ઔર ફોરન આકર બરતનમેં મુંહ ડાલ દિયા તો વો નાપાક હો જાએગા. ઔર જો થોળી દેર ઠહેરકે મુંહ ડાલે કે અપના મુંહ ઝબાનસે ચાટ ચુકી હો તો નાપાક ન હોગા, બલ્કે મકરૂહ હી રહેગા.

મસ્અલા ૭ :- ખુલી હુઇ મુરઘીયાં જો ઈધર ઉધર ગંદી પલીદ ચીઝેં ખાતી ફિરતી હૈં, ઉનકા ઝૂઠા મકરૂહ હે. ઔર જો મુરઘી બંદ રેહતી હે ઉસકા ઝૂઠા મકરૂહ નહીં, બલ્કે પાક હે.

મસ્અલા ૮ :- શિકાર કરનેવાલે પરિન્દે જૈસે શિકરા, બાઝ વગૈરહ ઉનકા ઝૂઠા ભી મકરૂહ હે, લેકિન જો પાલતૂ હો ઔર મુરદાર ન ખાને પાએ ઔર ન ઉસકી ચોંચમેં કિસી નાપાકીકે લગે હોનેકા શુબહ હો, ઉસકા ઝૂઠા પાક હે.

મસ્અલા ૯ :- હલાલ જાનવર, જૈસે મેંઢા, બકરી, ભેળ, ગાય, ભેંસ, હરની વગૈરહ ઔર હલાલ ચિળિયા જૈસે મૈના (કાબર), તોતા, ફાખ્તા (હોલી), ગોરય્યા ઈન સબકા ઝૂઠા પાક હે.

મસ્અલા ૧૦ :- જો ચીઝેં ઘરોમેં (દરમેં) રહા કરતી હૈં જૈસે સાંપ, બિચ્છૂ, ચૂહા, છિપકલી વગૈરહ ઉનકા ઝૂઠા મકરૂહ હે.

---

૧. માહવારી, ૨. બચ્ચા પેદા હોનેકે બા'દકા ખૂન.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર ચૂહા રોટી કાટ કર ખા જાએ તો બેહતર યે હે કે ઉસ જગહસે થોળીસી તોડ ડાલે તબ ખાએ.

મસ્અલા ૧૨ :- ગધે ઔર ખચ્ચરકા ઝૂઠા પાક હે, લેકિન વુઝૂ હોનેમેં શક હે, તો અગર કહીં સિર્ફ ગધે-ખચ્ચરકા ઝૂઠા પાની મિલે ઔર ઉસકે સિવા ઔર પાની ન મિલે તો વુઝૂ ભી કરે ઔર તયમ્મુમ ભી કરે, ઔર ચાહે પેહલે વુઝૂ કર લે ઔર ચાહે પેહલે તયમ્મુમ કર લે, દોનૂં ઇખ્તિયાર હેં.

મસ્અલા ૧૩ :- જિન જાનવરોંકા ઝૂઠા નાપાક હે ઉસકા પસીના પાક હે. ઔર જિનકા ઝૂઠા પાક હે ઉનકા પસીના ભી પાક હે, ઔર જિનકા ઝૂઠા મકરૂહ હે ઉનકા પસીનાભી મકરૂહ હે, ઔર ગધે ઔર ખચ્ચરકા પસીના પાક હે. કપળે ઔર બદન પર લગ જાએ તો ધોના વાજીબ નહીં, લેકિન ધો ડાલના બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૪ :- કિસીને બિલ્લી પાલી ઔર વો પાસ આકર બૈઠી, ઔર હાથ વગૈરહ ચાટતી હે તો જહાં ચાટે યા ઉસકા લુઆબ (થૂક) લગે ઉસકો ધો ડાલના ચાહિયે. અગર ન ધોયા, યૂંહી રેહને દિયા તો મકરૂહ ઔર બુરા કિયા.

મસ્અલા ૧૫ :- ગૈર મર્દકા ઝૂઠા ખાના ઔર પાની ઔરતકે લિયે મકરૂહ હે જબ કે વો જાનતી હો કે યે ઉસકા ઝૂઠા હે, ઔર અગર મા'લૂમ ન હો તો મકરૂહ નહીં.

તયમ્મુમકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઇ જંગલમેં હે ઔર બિલકુલ મા'લૂમ નહીં કે પાની કહાં હે, ન વહાં કોઇ એસા આદમી હે જિસ્સે પૂછે તો એસે વક્ત તયમ્મુમ કર લે, ઔર અગર કોઈ આદમી મિલ ગયા ઔર ઉસને એક મીલ શરઇકે અંદર અંદર પાનીકા પતા બતાયા ઔર ઔર ગુમાન ગાલિબ હુવા કે યે સચ્ચા હે, યા આદમી તો નહી મિલા, લેકિન કિસી નિશાનીસે ખૂદ ઉસકા જી કેહતા હે કે યહાં એક મીલ શરઇકે અંદર અંદર કહીં પાની ઝરૂર હે તો પાનીકા ઇતના ખોજના (ઢૂંઢના) કે ઉસકો ઔર ઉસકે સાથિયોંકો કિસી કિસમકી તકલીફ ઔર હરજ ન હો ઝરૂરી હે, બગૈર ઢૂંઢે તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં હે. ઔર અગર ખૂબ યકીન હે કે પાની એક મીલ શરઇકે અંદર હે તો પાની લાના વાજીબ હે.

ફાઈદા :- શરઇ મીલ અંગ્રેજી મીલસે કુછ ઝિયાદહ હોતા હે. યા'ની અંગ્રેજી એક મીલ પૂરા ઔર ઉસકા આઠવાં હિસ્સા યે સબ મિલકર એક શરઇ મીલ હોતા હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર પાનીકા પતા ચલ ગયા, લેકિન પાની એક મીલસે દૂર હે તો ઇતની દૂર જાકર પાની લાના વાજીબ નહીં, બલ્કે તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઈ આબાદીસે એક મીલકે ફાસલે પર હો ઔર એક મીલસે કરીબ કહીં પાની ન મિલે તો ભી તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે, ચાહે મુસાફિર હો યા મુસાફિર ન હો, થોળી દૂર જાનેકે લિયે નિકલી હો.

મસ્અલા ૪ :- અગર રાહમેં કુંવા તો મિલ ગયા, મગર લોટા-ડોરી (રસ્સી) પાસ નહીં હે, ઈસ લિયે કુંવેસે પાની નહીં નિકાલ સકતી, ન કિસી ઓર સે માંગે મિલ સકતા હે તો ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કહીં પાની મિલ ગયા, લેકિન બહોત થોડા હે, તો અગર ઈતના હો કે એક એક બાર મુંહ ઓર દોનૂં હાથ પાંવ ધો સકે તો તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં હે, બલ્કે એક એક બાર ઈન ચીઝોંકો ધોએ ઓર સરકા મસહ કર લે. ઓર કુલ્લી વગૈરહ કરના, યા'ની વુઝૂકી સુન્નતેં છોડ દે. ઓર અગર ઈતના ભી ન હો તો તયમ્મુમ કર લે.

મસ્અલા ૬ :- અગર બીમારીકી વજહસે પાની નુક્સાન કરતા હો કે અગર વુઝૂ યા ગુસલ કરેગી તો બીમારી બઢ જાએગી યા દેરમેં અચ્છી હોગી તબ ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, લેકિન અગર ઠંડા પાની નુક્સાન કરતા હો ઓર ગરમ પાની નુક્સાન ન કરે તો ગરમ પાનીસે ગુસલ કરના વાજીબ હે, હાં અગર એસી જગહ હે કે ગરમ પાની નહીં મિલ સકતા તો તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર પાની કરીબ હે યા'ની યકીની તૌર પર એક મીલસે કમ દૂર હે તો તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં, જાકર પાની લાના ઓર વુઝૂ કરના વાજીબ હે. મરદોંસે શરમકી વજહસે યા પરદેકી વજહસે પાની લેનેકો ન જાના ઓર તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત નહીં. એસા પરદા જિસમેં શરીઅતકા કોઈ હુકમ છુટ જાએ, નાજાઈઝ ઓર હરામ હે. ઓઢકર યા સારે બદન પર ચાદર લપેટકર જાના વાજીબ હે, હાં લોગોંકે સામને બેઠકર વુઝૂ ન કરે ઓર ઉનકે સામને મુંહ-હાથ ન ખોલે.

મસ્અલા ૮ :- જબ તક પાનીસે વુઝૂ ન કર સકે, બરાબર તયમ્મુમ કરતી રહે, ચાહે જિતને દિન ગુઝર જાએં કુછ ખ્યાલ ન કરે, જિતની પાકી વુઝૂ ઓર ગુસલ કરનેસે હોતી હે ઉતની હી પાકી તયમ્મુમસે ભી હો જાતી હે. યે ન સમઝે કે તયમ્મુમસે અચ્છી તરહ પાક નહીં હોતી.

મસ્અલા ૯ :- અગર પાની મોલસે (પૈસેસે) બિકતા હે તો અગર ઉસકે પાસ દામ (પૈસે) ન હોં તો તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર દામ પાસ હોં ઓર રાસ્તેમેં કિરાયે-ભાડેકી જિતની ઝરૂરત પડેગી ઉસ્સે ઝિયાદહ ભી હે તો ખરીદના વાજીબ હે, હાં અગર ઈતના મહેંગા બેચે કે ઈતને દામ કોઈ લગા નહીં સકતા તો ખરીદના વાજીબ નહીં, તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે. ઓર અગર કિરાયા વગૈરહ યા'ની રાસ્તેકે ખર્ચસે ઝિયાદહ દામ નહી હેં તો ભી ખરીદના વાજીબ નહીં, તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કહીં ઈતની સરદી પડતી હો ઓર બરફ ગિરતા હો કે નહાનેસે મર જાને યા બીમાર હો જાનેકા ડર હો ઓર રઝાઈ લિહાફ વગૈરહ કોઈ એસી ચીઝ ભી નહીં કે નહાકર ઉસમેં ગરમ હો જાએ તો એસી મજબૂરીકે વક્ત તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કિસીકે આધેસે ઝિયાદહ બદંન પર ઝખમ હો યા ચીચક નિકલી હો તો નહાના વાજીબ નહીં, બલ્કે તયમ્મુમ કર લે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર કિસી મૈદાનમેં તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પળ્હ લી ઔર પાની વહાંસે કરીબ હી થા, લેકિન ઉસકો ખબર ન થી તો તયમ્મુમ ઔર નમાઝ દોનૂં દુરૂસ્ત હૈં, જબ મા'લૂમ હો દોહરાના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર સફરમેં કિસી ઔરકે પાસ પાની હો તો અપને જી કો દેખે, અગર અંદરસે દિલ કેહતા હો કે અગર મૈં માંગુંગી તો પાની મિલ જાએગા તો બગૈર માંગે હુએ તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર અંદરસે દિલ યે કેહતા હો કે માંગનેસે વો આદમી પાની નહીં દેગા તો બગૈર માંગે ભી તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પળ્હ લેના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન અગર નમાઝકે બા'દ ઉસ્સે પાની માંગા ઔર ઉસને દે દિયા તો નમાઝકો દોહરાના પળેગા.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર ઝમઝમકા પાની ઝમઝમીમેં ભરા હુવા હૈ તો તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં, ઝમઝમિયોંકો ખોલકર ઉસ પાનીસે નહાના ઔર વુઝૂ કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસીકે પાસ પાની તો હૈ, લેકિન રાસ્તા ઐસા ખરાબ હૈ કે કહીં પાની નહીં મિલ સકતા, ઈસ લિયે રાહમેં પ્યાસકે મારે તકલીફ ઔર હલાકતકા ડર હો તો વુઝૂ ન કરે, તયમ્મુમ કર લેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર ગુસલ કરના નુકસાન કરતા હો ઔર વુઝૂ નુકસાન ન કરે તો ગુસલકી જગહ તયમ્મુમ કર લે. ફિર અગર તયમ્મુમ ગુસલકે બા'દ ટૂટ જાએ તો વુઝૂકે લિયે તયમ્મુમ ન કરે, બલ્કે વુઝૂકી જગહ વુઝૂ કરના ચાહિયે. ઔર અગર ગુસલકે તયમ્મુમસે પેહલે કોઇ બાત વુઝૂ તોડનેવાલી ભી પાઇ ગઇ ઔર ફિર ગુસલકા તયમ્મુમ કિયા હો તો ભી તયમ્મુમ ગુસલ ઔર વુઝૂ દોનૂંકે લિયે કાફી હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- તયમ્મુમ કરનેકા તરીકા યે હૈ કે દોનૂં હાથ પાક ઝમીન પર મારે ઔર સારે મુંહ પર મલ લે, ફિર દૂસરી બાર ઝમીન પર દોનૂં હાથ મારે ઔર દોનૂં હાથોં પર કોહની સમેત મલે. ચૂડિયોં, કંગનોં વગૈરહકે દરમિયાન અચ્છી તરહ મલે, અગર ઉસકે ખ્યાલમેં નાખુન બરાબર ભી કોઇ જગહ છૂટ જાએગી તો તયમ્મુમ ન હોગા. અંગૂઠી-છલ્લે ઉતાર ડાલે તાકે કોઇ જહગ છૂટ ન જાએ, ઉન્ગલિયોંમેં ખિલાલ કર લે, જબ યે દોનૂં ચીઝેં કર લી તો તયમ્મુમ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૮ :- મિટ્ટી પર હાથ મારકે હાથ ઝાળ ડાલે, તાકે બાહોં ઔર મુંહ પર ભભૂત (સેપટ) ન લગ જાએ ઔર સૂરત ન બિગળે.

મસ્અલા ૧૯ :- ઝમીનકે સિવા ઔર જો ચીઝ મિટ્ટીકી કિસમસે હો ઉસપર ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હૈ જૈસે મિટ્ટી, રેત, પત્થર, ગચ, ચુના, હડતાલ, સુરમા, ગીરદ વગૈરહ, ઔર જો ચીઝ મિટ્ટીકી કિસમસે ન હો ઉસ્સે તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે સોના, ચાંદી, રાંગા (કલઇ), ગેહૂં, લકળી, કપળા, ઔર અનાજ વગૈરહ. હાં અગર ઇન ચીઝોં પર

મિટ્ટી લગી હો ઉસ વક્ત ઉનપર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૦ :- જો ચીઝ ન તો આગમેં જલે ઓર ન ગલે વો ચીઝ મિટ્ટીકી કિસમસે હે, ઉસપર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, ઓર જો ચીઝ જલ કર રાખ હો જાએ યા ગલ જાએ ઉસપર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ રાખ પર ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- તાંબેકે બરતન ઓર તકિયે ઓર ગદ્દે વગૈરહ કપળે પર તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર ઉસપર ઈતની ગર્દ હે કે હાથ મારનેસે ખૂબ ઉળતી હે ઓર હથેલિયોંમેં ખૂબ અચ્છી તરહ લગ જાતી હે તો તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર હાથ મારનેસે થોળી થોળી ગર્દ ઉળતી હો તો ભી ઉસપર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં. ઓર મિટ્ટીકે ઘળે, બદને (લોટા) પર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, ચાહે ઈસમેં પાની ભરા હો યા ન હો, લેકિન અગર ઉસપર રોગન ફિરા હુવા હો તો તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૨ :- અગર પત્થર પર બિલકુલ ગર્દ ન હો તબ ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, બલ્કે અગર પાનીસે ખૂબ ધુલા હુવા હો તબ ભી દુરૂસ્ત હે. હાથ પર ગર્દકા લગના કુછ ઝરૂરી નહી હે, ઈસી તરહ પક્કી ઈંટ પર ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, ચાહે ઉસપર કુછ ગર્દ હો ચાહે ન હો.

મસ્અલા ૨૩ :- કીચડસે તયમ્મુમ કરના અગરચે દુરૂસ્ત હે મગર મુનાસિબ નહીં. અગર કહીં કીચડકે સિવા ઓર કોઈ ચીઝ ન મિલે તો યે તરકીબ કરે કે અપના કપળા કીચડસે ભર લે, જબ યે સૂખે તો ઉસ્સે તયમ્મુમ કર લે. હાં અગર નમાઝકા વક્ત હી નિકલ જાતા હો તો ઉસ વક્ત જિસ તરહ બન પળે, તરસે ખુશકસે તયમ્મુમ કરે, નમાઝ કઝા ન હોને દે.

મસ્અલા ૨૪ :- અગર ઝમીન પર પેશાબ વગૈરહ કોઈ નાપાકી પળ ગઈ ઓર ધૂપસે સૂખ ગઈ ઓર બદબૂ ભી જાતી રહી તો વો ઝમીન પાક હો ગઈ. નમાઝ ઉસપર દુરૂસ્ત હે, લેકિન ઉસ ઝમીન પર તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહી, જબ મા'લૂમ હો કે યે ઝમીન એસી હે. ઓર અગર ન મા'લૂમ હો તો વહમ ન કરે.

મસ્અલા ૨૫ :- જિસ તરહ વુઝૂકી જગહ તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, ઉસી તરહ ગુસલકી જગહ ભી મજબૂરીકે વક્ત તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે. એસે હી જો ઓરત હૈઝ ઓર નિફાસસે પાક હુઈ હો, મજબૂરીકે વક્ત ઉસકો ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હે, વુઝૂ ઓર ગુસલકે તયમ્મુમમેં કોઈ ફર્ક નહી. દોનૂંકા એક હી તરીકા હે.

મસ્અલા ૨૬ :- અગર કિસીકો બતલાનેકે લિયે તયમ્મુમ કરકે દિખલાયા, દિલમેં અપને તયમ્મુમ કરનેકી નિય્યત નહીં, બલ્કે સિર્ફ ઉસકો દિખલાનેકા ઈરાદા હે તો ઉસકા તયમ્મુમ ન હોગા, ક્યૂંકે તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હોનેમેં તયમ્મુમ કરનેકા ઈરાદા ઝરૂરી હે, તો જબ તયમ્મુમ કરનેકા ઈરાદા ન હો, સિર્ફ દૂસરેકો બતલાને ઓર દિખલાનેકા ઈરાદા હો તો તયમ્મુમ ન હોગા.

મસ્અલા ૨૭ :- તયમ્મુમ કરતે વક્ત અપને દિલમેં બસ ઈતના ઈરાદા કર લે કે

મૈં પાક હોનેકે લિયે તયમ્મુમ કરતી હૂં યા નમાઝ પઢનેકે લિયે તયમ્મુમ કરતી હૂં તો તયમ્મુમ હો જાએગા, ઔર યે ઈરાદા કરના કે મૈં ગુસલકા તયમ્મુમ કરતી હૂં યા વુઝૂકા, કુછ ઝરૂરી નહીં હૈ.

મસ્અલા ૨૮ :- અગર કુરઆન મજીદકે છૂનેકે લિયે તયમ્મુમ કિયા તો ઈસસે નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હૈ, ઔર અગર એક નમાઝકે લિયે તયમ્મુમ કિયા, દૂસરે વકતકી નમાઝ ભી ઉસ્સે પઢના દુરૂસ્ત હૈ. ઔર કુરઆન મજીદકા છૂના ભી તયમ્મુમસે દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨૯ :- કિસીકો નહાનેકી ભી ઝરૂરત હૈ ઔર વુઝૂ ભી નહીં હૈ તો એક હી તયમ્મુમ કરે, દોનૂંકે લિયે અલગ અલગ તયમ્મુમ કરનેકી ઝરૂરત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૩૦ :- કિસીને તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પઢ લી, ફિર પાની મિલ ગયા ઔર વકત અભી બાકી હૈ તો નમાઝકા દોહરાના વાજીબ નહીં, વોહી નમાઝ તયમ્મુમસે દુરૂસ્ત હો ગઈ.

મસ્અલા ૩૧ :- અગર પાની એક શરઈ મીલસે દૂર નહી, લેકિન વકત બહોત તંગ હૈ. અગર પાની લેને જાએગી તો નમાઝકા વકત જાતા રહેગા તો ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહી હૈ, પાની લાએ ઔર નમાઝ કઝા પઢે.

મસ્અલા ૩૨ :- પાની મૌજૂદ હોતે વકત કુરઆન મજીદકે છૂનેકે લિયે તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત નહી હૈ.

મસ્અલા ૩૩ :- અગર આગે ચલકર પાની મિલનેકી ઉમ્મીદ હો તો બેહતર હૈ કે અવ્વલ વકત નમાઝ ન પઢે, બલ્કે પાનીકા ઈન્તિઝાર કરે, લેકિન ઈતની દેર ન લગાએ કે વકત મકરૂહ હો જાએ ઔર પાનીકા ઈન્તિઝાર ન કિયા, અવ્વલ હી વકત નમાઝ પઢ લી તબ ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩૪ :- અગર પાની પાસ હૈ, લેકિન યે ડર હૈ કે રેલ પરસે ઉતરેગી તો રેલ ચલ દેગી, તબ ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હૈ. યા સાંપ વગૈરહ કોઈ જાનવર પાનીકે પાસ હૈ જિસ્સે પાની નહીં મિલ સકતા તો ભી તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩૫ :- સામાનકે સાથ પાની બંધ રખ્ખા થા, લેકિન યાદ નહી રહા ઔર તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પઢ લી ફિર યાદ આયા કે મેરે સામાનમેં તો પાની બંધા હુવા હૈ તો અબ નમાઝકા દોહરાના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૬ :- જિતની ચીઝોંસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ, ઉનસે તયમ્મુમ ભી ટૂટ જાતા હૈ, ઔર પાની મિલ જાનેસે ભી તયમ્મુમ ટૂટ જાતા હૈ. ઈસી તરહ અગર તયમ્મુમ કરકે આગે ચલે ઔર પાની એક શરઈ મીલકે કમ ફાસલે પર રેહ ગયા તો ભી તયમ્મુમ ટૂટ ગયા.

મસ્અલા ૩૭ :- અગર વુઝૂકા તયમ્મુમ હૈ તો વુઝૂકે મુવાફિક પાની મિલનેસે તયમ્મુમ ટૂટેગા. ઔર ગુસલકા તયમ્મુમ હૈ તો જબ ગુસલકે મુવાફિક પાની મિલેગા તબ

તયમ્મુમ ટૂટેગા, ઔર અગર પાની કમ મિલા તો તયમ્મુમ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૩૮ :- અગર રાસ્તેમેં પાની મિલા, લેકિન ઉસકો પાનીકી કુછ ખબર ન હુઈ ઔર મા'લૂમ ન હુવા કે વહાં પાની હે તો ભી તયમ્મુમ નહીં ટૂટા. ઈસી તરહ અગર રાસ્તેમેં પાની મિલા ઔર મા'લૂમ ભી હો ગયા, લેકિન રેલ પરસે ન ઉતર સકી તો ભી તયમ્મુમ નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૩૯ :- અગર બીમારીકી વજહસે તયમ્મુમ કિયા હે તો જબ બીમારી જાતી રહી કે વુઝૂ ઔર ગુસલ નુકસાન ન કરે તો તયમ્મુમ ટૂટ જાએગા. અબ વુઝૂ ઔર ગુસલ કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૪૦ :- પાની નહીં મિલા ઈસ વજહસે તયમ્મુમ કર લિયા, ફિર એસી બીમારી હો ગઈ જિસ્સે પાની નુકસાન કરતા હે, ફિર બીમારીકે બા'દ પાની મિલ ગયા તો અબ તયમ્મુમ બાકી નહીં રહા, જો પાની ન મિલનેકી વજહસે કિયા થા, ફિરસે તયમ્મુમ કરે.

મસ્અલા ૪૧ :- અગર નહાનેકી ઝરૂરત થી ઈસ લિયે ગુસલ કિયા, લેકિન ઝરાસા બદન સૂખા રેહ ગયા ઔર પાની ખત્મ હો ગયા તો અભી વો પાક નહીં હુઈ, ઈસ લિયે ઉસકો તયમ્મુમ કર લેના ચાહિયે. જબ ભી પાની મિલે તો ઈતની સૂખી જગહકો ધો લે, ફિરસે નહાનેકી ઝરૂરત નહીં હે.

મસ્અલા ૪૨ :- અગર એસે વકત પાની મિલા કે વુઝૂ ભી ટૂટ ગયા તો ઈસ સૂખી જગહકો પેહલે ધો લે ઔર વુઝૂકે લિયે તયમ્મુમ કરે, ઔર અગર પાની ઈતના કમ હે કે વુઝૂ તો હો સકતા હે, લેકિન વો સૂખી જગહ ઈતને પાનીમેં નહીં ધુલ સકતી તો વુઝૂ કરે ઔર ઉસ સૂખી જગહકે લિયે ગુસલકા તયમ્મુમ કર લે. હાં અગર ઈસ ગુસલકા તયમ્મુમ પેહલે કર ચુકી હો તો અબ ભી તયમ્મુમ કરનેકી ઝરૂરત નહીં, વોહી પેહલા તયમ્મુમ બાકી હે.

મસ્અલા ૪૩ :- કિસીકા કપળા યા બદનભી નાપાક હે ઔર વુઝૂકી ભી ઝરૂરત હે ઔર પાની થોળા હે તો બદન ઔર કપળા ધો લે ઔર વુઝૂકે બદલે તયમ્મુમ કર લે.

મોઝોં પર મસહ કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર ચમળેકે મોઝે વુઝૂ કરકે પહેન લે ઔર ફિર વુઝૂ ટૂટ જાએ તો ફિર વુઝૂ કરતે વકત મોઝોં પર મસહ કર લેના દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર મોઝા ઉતારકર પાંવ ધો લિયા કરે તો યે સબસે બેહતર હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર વો મોઝા ઈતના છોટા હે કે ટખને મોઝેકે અંદર છુપે હુએ ન હોં તો ઉસપર મસહ દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર બગૈર વુઝૂકે મોઝા પહેન લિયા તો ઉસપર મસહ દુરૂસ્ત નહીં, ઉતારકર પાંવ ધોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- સફરમેં તીન દિન તીન રાત તક મોઝોં પર મસહ કરના દુરૂસ્ત હે

ઓર જો સફરમેં ન હો ઉસકો એક દિન એક રાત, ઔર જિસ વકતસે વુઝૂ ટૂટા હે ઉસ વક્તસે એક દિન એક રાત તક, યા તીન દિન તીન રાતકા હિસાબ કિયા જાએગા. જિસ વકતસે મોઝા પહેના હે ઉસકા એ'તિબાર ન કરેંગે, જૈસે કિસીને ઝોહરકે વકત વુઝૂ કરકે મોઝા પહેના, ફિર સૂરજ ડૂબનેકે વકત વુઝૂ ટૂટા તો અગલે દિનકે સૂરજ ડૂબને તક મસહ કરના દુરૂસ્ત હે. ઔર સફરમેં તીસરે દિનકે સૂરજ ડૂબને તક. જબ સૂરજ ડૂબ ગયા તો અબ મસહ કરના ભી દુરૂસ્ત નહીં રહા.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઈ એસી બાત હો ગઈ જિસ્સે નહાના વાજીબ હો ગયા, તો મોઝા ઉતારકર નહાએ, ગુસલકે સાથ મોઝે પર મસહ કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૫ :- મોઝેકે ઉપરકી તરફ મસહ કરે, તલવેકી તરફ મસહ ન કરે.

મસ્અલા ૬ :- મોઝે પર મસહ કરનેકા તરીકા યે હે -

હાથકી ઉન્ગલિયાં તર કરકે આગેકી તરફ રખ્ખે, ઉન્ગલિયાં તો સમૂચી (પૂરી) મોઝે પર રખ દે ઔર હથેલી મોઝેસે અલગ રખ્ખે, ફિર ઉનકો ખીંચકર ટખનેકી તરફ લે જાએ ઔર ઉન્ગલિયોંકે સાથ સાથ હથેલી ભી રખ દે, ઔર હથેલી સમેત ઉન્ગલિયોંકો ખીંચકર લે જાએ તો ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર કોઈ ઉલટા મસહ કરે યા'ની ટખનેકી તરફસે ખીંચકર ઉન્ગલિયોંકી તરફ લાએ તો ભી જાઈઝ હે, લેકિન મુસ્તહબકે ખિલાફ હે. એસે હી અગર લમ્બાઈમેં મસહ ન કરે ઔર ચૌડાઈમેં મસહ કરે તો યે ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન મુસ્તહબકે ખિલાફ હે.

મસ્અલા ૮ :- અગર તલવે યા એડી યા મોઝેકે અગલ-બગલ (આસપાસ) મેં મસહ કરે તો યે મસહ દુરૂસ્ત નહીં હુવા.

મસ્અલા ૯ :- અગર પૂરી ઉન્ગલિયોંકો મોઝે પર નહીં રખ્ખા, બલ્કે સિર્ફ ઉન્ગલિયોંકા સર મોઝા પર રખ દિયા ઔર ઉન્ગલિયાં ખળી રખ્ખી તો યે મસહ દુરૂસ્ત નહીં હુવા. હાં અગર ઉન્ગલિયોંસે પાની ટપક રહા હો જિસ્સે બેહકર તીન ઉન્ગલિયોંકે બરાબર પાની મોઝે કો લગ જાએ તો દુરૂસ્ત હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૦ :- મસહમેં મુસ્તહબ તો યે હે કે હથેલીકી તરફસે મસહ કરે, ઔર અગર કોઈ હથેલીકે ઉપરકી તરફ મસહ કરે તો ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કિસીને મોઝે પર મસહ નહીં કિયા, લેકિન પાની બરસતે વક્ત બાહિર નિકલી યા ભીગી ઘાસમેં ચલી તો મસહ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૨ :- હાથકી તીન ઉન્ગલિયાં ભર હર મોઝે પર મસહ કરના ફર્ઝ હે, ઇસ્સે કમમેં મસહ દુરૂસ્ત ન હોગા.

મસ્અલા ૧૩ :- જો ચીઝ વુઝૂ તોડ દેતી હે ઉસ્સે મસહ ભી ટૂટ જાતા હે. ઔર મોઝોંકે ઉતાર દેનેસે ભી મસહ ટૂટ જાતા હે. તો અગર કિસીકા વુઝૂ તો નહીં ટૂટા, લેકિન ઉસને મોઝે ઉતાર ડાલે તો મસહ જાતા રહા. અબ દોનૂં પાંવ ધો લે, ફિરસે વુઝૂ કરનેકી

ઝરૂરત નહીં હે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર એક મોઝા ઉતાર ડાલા તો દૂસરા મોઝા ભી ઉતારકર દોનૂં પાંવકા ધોના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર મસહકી મુદ્દત પૂરી હો ગઇ તો ભી મસહ જાતા રહા. અગર વુઝૂ ન ટૂટા હો તો મોઝા ઉતારકર દોનૂં પાંવ ધોએ, પૂરે વુઝૂકો દોહરાના વાજીબ નહીં. ઔર અગર વુઝૂ ટૂટ ગયા હો તો મોઝા ઉતારકર પૂરા વુઝૂ કરે.

મસ્અલા ૧૬ :- મોઝે પર મસહ કરનેકે બા'દ કહીં પાનીમેં પાંવ પળ ગયા ઔર મોઝા ઢીલા થા, ઇસ લિયે મોઝેકે અંદર પાની ચલા ગયા, ઔર સારા પાંવ યા આધેસે ઝિયાદહ પાંવ ભીગ ગયા તો ભી મસહ જાતા રહા. દૂસરા મોઝા ભી ઉતાર દે ઔર દોનૂં પાંવ અચ્છી તરહસે ધોએ.

મસ્અલા ૧૭ :- જો મોઝા ઇતના ફટ ગયા હો કે ચલનેમેં પાંવકી છોટી તીન ઉન્ગલિયોંકે બરાબર ખુલ જાતા હે તો ઉસપર મસહ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ઉસ્સે કમ ખુલતા હે તો મસહ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૮ :- અગર મોઝેકી સીવન (સિલાઇ) ખુલ ગઇ, લેકિન ઉસમેંસે પાંવ નહીં દિખલાઇ દેતા તો મસહ દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર ઐસા હો કે ચલતે વક્ત તો તીન ઉન્ગલિયાંકે બરાબર પાંવ દિખાઇ દેતા હે ઔર યૂં નહી દિખાઇ દેતા તો મસહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર એક મોઝેમેં દો ઉન્ગલિયોંકે બરાબર પાંવ ખુલ જાતા હે ઔર દૂસરે મોઝેમેં એક ઉન્ગલીકે બરાબર તો કુછ હરજ નહીં, મસહ જાઇઝ હૈ. ઔર અગર એક હી મોઝા કઇ જગહસે ફટા હે ઔર સબ મિલાકર તીન ઉન્ગલિયોંકે બરાબર ખુલ જાતા હે તો મસહ જાઇઝ નહીં, ઔર અગર ઇતના કમ હો કે સબ મિલાકર ભી પૂરી તીન ઉન્ગલિયોંકે બરાબર નહીં હોતા તો મસહ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૦ :- કિસીને મોઝે પર મસહ કરના શુરૂ' કિયા ઔર અભી એક દિન-રાત ગુઝરને ન પાયા થા કે મુસાફિર હો ગઇ તો તીન દિન તીન રાત તક મસહ કરતી રહે, ઔર અગર સફરસે પેહલે હી એક દિન-રાત ગુઝર જાએ તો મુદ્દત ખત્મ હો ચુકી, પાંવ ધોકર ફિર મોઝા પેહને.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર સફરમેં મસહ કરતી થી, ફિર ઘર પહોંચ ગઇ તો અગર એક દિન-રાત પૂરી હો ચુકી હે તો અબ મોઝા ઉતાર દે, અબ ઉસપર મસહ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર અભી એક દિન રાત ભી નહીં પૂરી હુઇ તો એક દિન-રાત પૂરી કરે, ઉસ્સે ઝિયાદહ તક મસહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૨ :- અગર જુર્રાબ (મોઝા) કે ઉપર મોઝા પહેના હે તબ ભી મોઝે પર મસહ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૩ :- જુર્રાબોં પર મસહ કરના દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર ઉન્પર

ચમળા ચલ્હા દિયા ગયા હો યા સારે મોઝે પર ચમળા ન ચળ્હાયા હો, બલ્કે મર્દાના જૂતેકી શકલ પર ચમળા લગા દિયા ગયા હો, બહોત સંગીન ઔર સખ્ત હો કે રાસ્તા ભી ચલ સકતી હો તો ઈન સૂરતોંમેં જુર્રાબ પર ભી મસહ કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૪ :- બુરકા' ઔર દસ્તાનોં (હાથકે મોઝે) પર મસહ દુરૂસ્ત નહીં.

બકિય્યા મસાઈલ સફા ૫૭ કે

વુઝૂકો તોડનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૨૨ :- મર્દકે હાથ લગાનેસે યા યૂં હી ખ્યાલ કરનેસે અગર આગેકી રાહસે પાની આ જાએ તો વુઝૂ ટૂટ જાતા હે ઔર ઉસ પાનીકો જો જોશકે વક્ત નિકલતા હે મઝી કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨૩ :- બીમારીકી વજહસે રીંટકી તરહ લેસદાર પાની આગેકી રાહસે આતા હો તો એહતિયાત ઈસ કેહનેમેં હૈં કે વો પાની નાપાક હે ઔર ઉસકે નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા ૨૪ :- પેશાબ યા મઝીકી બૂંદ સૂરાખસે બાહિર નિકલ આઇ, લેકિન અભી ઉસી ખાલકે અંદર હે જો ઉપર હોતી હે, તબ ભી વુઝૂ ટૂટ ગયા. વુઝૂ ટૂટનેકે લિયે ખાલસે બાહિર નિકલના ઝરૂરી નહીં હે.

મસ્અલા ૨૫ :- મર્દકી પેશાબકી જગહસે જબ ઔરતકી પેશાબકી જગહ મિલ જાએ ઔર કુછ કપળા વગૈરહ બીચમેં આળ ન હો તો વુઝૂ ટૂટ જાતા હે. ઐસે હી અગર દો ઔરતેં અપની અપની પેશાબ કરનેકી જગહેં મિલાએં તબ ભી વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ, લેકિન યે ખૂદ બહોત બુરા ઔર ગુનાહ હે. દોનૂં હાલતોંમેં ચાહે કુછ નિકલે ચાહે ન નિકલે એક હી હુકમ હે.

બકિય્યહ મસ્અલા સફા ૬૦ કા

ગુસલકા બયાન

મસ્અલા ૧૦ :- પેશાબકી જગહ આગેકી ખાલકે અંદર પાની પહોંચાના ગુસલમેં ફર્ઝ હે, અગર પાની ન પહોંચેગા તો ગુસલ ન હોગા.

જિન ચીઝોંસે ગુસલ વાજીબ હોતા હે ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- સોતે યા જાગતેમેં જબ જવાનીકે જોશકે સાથ મની નિકલ આએ તો ગુસલ વાજીબ હો જાતા હે, ચાહે મર્દકે હાથ લગાનેસે પેહલે યા સિર્ફ ખ્યાલ ઔર ધ્યાન કરનેસે નિકલે યા ઔર કિસી તરહસે નિકલે, હર હાલમેં ગુસલ વાજીબ હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર આંખ ખુલી ઔર કપળે યા બદન પર મની લગી હુઈ દેખી તો ભી ગુસલ કરના વાજીબ હે, ચાહે સોતેમેં કોઇ ખ્વાબ દેખા હો યા ન દેખા હો.

તમ્બીહ :- જવાનીકે જોશકે વક્ત અવ્વલ-અવ્વલ જો પાની નિકલતા હે ઉસકે

નિકલનેસે જોશ ઝિયાદહ હો જાતા હે, કમ નહીં હોતા, ઉસે મઝી કેહતે હૈં. ઔર ખૂબ મઝા આકર જબ જી ભર જાતા હે ઉસ વકત જો નિકલતા હે ઉસકો મની કેહતે હૈં. ઔર પેહચાન ઇન દોનૂં કી યે હે કે મની નિકલનેકે બા'દ જી ભર જાતા હે ઔર જોશ ઠંડા પળ જાતા હે. ઔર મઝી કે નિકલનેસે જોશ કમ નહી હોતા, બલ્કે ઝિયાદહ હો જાતા હે, ઔર મઝી પતલી હોતી હે ઔર મની ગાઢી હોતી હે. ઇસ લિયે સિર્ફ મઝીકે નિકલનેસે ગુસલ વાજીબ નહીં હોતા, હાં વુઝૂ ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા ૩ :- જબ મર્દકે પેશાબકી જગહકી સુપારી અંદર ચલી જાએ ઔર છુપ જાએ તો ભી ગુસલ વાજીબ હો જાતા હે, ચાહે મની નિકલે યા ન નિકલે. મર્દકી સુપારી આગેકી રાહમેં ગઇ હો તો ભી ગુસલ વાજીબ હે, ચાહે કુછ ભી ન નિકલા હો. ઔર અગર પીછેકી રાહમેં ગઇ હો તબ ભી ગુસલ વાજીબ હે, લેકિન પીછેકી રાહમેં કરના ઔર કરાના બળા ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૪ :- જો ખૂન આગેકી રાહસે હર મહીને આયા કરતા હે ઉસકો હૈઝ કેહતે હૈં. જબ યે ખૂન બંદ હો જાએ તો ગુસલ કરના વાજીબ હે. ઔર જો ખૂન બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ આતા હે ઉસકો નિફાસ કેહતે હૈં, ઉસકે બંદ હોને પર ગુસલ કરના વાજીબ હે. કેહનેકા મતલબ યે હે કે ચાર ચીઝોંસે ગુસલ વાજીબ હોતા હે.

૧. જોશકે સાથ મની નિકલના.
૨. મર્દકી સુપારીકા અંદર ચલા જાના.
૩. હૈઝ, યા
૪. નિફાસકે ખૂનકા બંદ હો જાના.

મસ્અલા ૫ :- છોટી લળકીસે અગર કિસી મર્દને સોહબત કી જો અભી જવાન નહીં હુઇ તો ઉસપર ગુસલ વાજીબ નહીં, લેકિન આદત ડલનેકે લિયે ઉસસે ગુસલ કરાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૬ :- સોતેમેં મર્દકે પાસ રેહને ઔર સોહબત કરનેકા ખ્વાબ દેખા ઔર મઝા ભી આયા, લેકિન આંખ ખુલી તો દેખા કે મની નહીં નિકલી હે તો ઉસપર ગુસલ વાજીબ નહીં હે, હાં અગર મની નિકલ આઇ હો તો ગુસલ વાજીબ હે. ઔર અગર કપળે યા બદન પર કુછ ભીગા ભીગા મા'લૂમ હો, લેકિન યે ખ્યાલ હો કે યે મઝી હે મની નહી હે, તબ ભી ગુસલ કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર થોળીસી મની નિકલી ઔર ગુસલ કર લિયા, ફિર નહાનેકે બા'દ મની નિકલ આઇ તો ફિર નહાના વાજીબ હે. ઔર અગર નહાનેકે બા'દ શૌહરકી મની નિકલી જો ઔરતકે અંદર થી તો ગુસલ દુરુસ્ત હો ગયા, ફિર નહાના વાજીબ નહી હે.

મસ્અલા ૮ :- બીમારીકી વજહસે યા ઔર કિસી વજહસે આપ હી આપ મની નિકલ આઇ, અગર જોશ ઔર ખ્વાહિશ બિલકુલ નહીં થી તો ગુસલ વાજીબ નહીં, હાં

વુઝૂ ટૂટ જાએગા.

મસ્અલા ૯ :- મિયાં-બીવી દોનૂં એક પલંગ પર સો રહે થે, જબ ઉઠે તો ચાદર પર મનીકા ધબ્બા દેખા, ઔર સોતેમેં ખ્વાબકા દેખના ન મર્દકો યાદ હે ન ઔરતકો તો દોનૂં નહા લેં, એહતિયાત ઈસીમેં હે, ક્યૂંકે મા'લૂમ નહીં યે કિસકી મની હે.

મસ્અલા ૧૦ :- જબ કોઈ કાફિર મુસલમાન હો જાએ તો ઉસકો ગુસલ કર લેના મુસ્તહબ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- જબ કોઈ મુરદેકો નેહલાએ તો નેહલાનેકે બા'દ ગુસલ કર લેના મુસ્તહબ હે.

મસ્અલા ૧૨ :- જિસ પર નહાના વાજીબ હે વો અગર નહાનેકે પેહલે કુછ ખાના-પીના ચાહે તો પેહલે અપને હાથ ઔર મુંહ ભી ધો લે ઔર કુલ્લી કર લે, તબ ખાએ-પિએ. ઔર અગર બગૈર હાથ-મુંહ ધોએ ખા.પી લે તબ ભી કોઈ ગુનાહ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૩ :- જિનકો નહાનેકી ઝરૂરત હે ઉનકો કુરઆન મજીદકા છૂના ઔર ઉસકા પઢના ઔર મસ્જિદમેં જાના જાઈઝ નહીં હે, ઔર અલ્લાહ તઆલાકા નામ લેના ઔર કલિમા પઢના ઔર દુરૂદ શરીફ પઢના જાઈઝ હે, ઔર ઈસ કિસમકે મસ્અલોંકો હમ ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા હૈઝકે બયાનમેં અચ્છી તરહસે બયાન કરેંગે, વહાં દેખ લેના ચાહિયે.

૧ **મસ્અલા ૧૪ :-** તફસીર[૧] કી કિતાબોંકો બગૈર નહાએ ઔર બગૈર વુઝૂ છૂના મકરૂહ હે, ઔર તર્જુમેવાલે કુરઆનકો છૂના બિલકુલ હરામ હે.

૧. કુરઆનકી ટીકા ઔર વ્યાખ્યા.

✱ પેહલા હિસ્સા ખતમ હુવા ✱



[illegible]

નેક બીબિયાં ઘરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ
દૂસરા હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગેરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા દૂસરા હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

નાપાકીકે પાક કરનેકા બયાન

૧ **મસ્અલા ૧ :-** નજાસત (નાપાકી)[1] કી દો કિસમેં હૈં.

એક યે જિસકી નાપાકી ઝિયાદહ સખ્ત હૈ. થોડીસી લગ જાએ તબ ભી ધોનેકા હુકમ હૈ, ઈસકો નજાસતે ગલીઝા કેહતે હૈં.

દૂસરે યે જિસકી નાપાકી ઝરા કમ ઓર હલ્કી હૈ ઉસકો નજાસતે ખફીફા કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- ખૂન ઓર આદમીકા પાખાના-પેશાબ ઓર મની ઓર શરાબ ઓર કુત્તે-બિલ્લીકા પાખાના-પેશાબ ઓર સુવ્વરકા ગોશ્ત (માંસ) ઓર ઉસકે બાલ ઓર હડ્ડી વગૈરહ ઉસકી સારી ચીઝેં ઓર ઘોડે-ગધે, ખચ્ચરકી લીદ, ઓર ગાય, બૈલ, ભૅંસ વગૈરહકા ગોબર ઓર બકરી, ભેડકી મેંગની (લેડી) વગૈરહ, મતલબ યે કે સબ જાનવરોંકા પાખાના ઓર મુરઘી, બતખ ઓર મુરગાબીકી બીટ (અઘાર) ઓર ગધે ઓર ખચ્ચર ઓર સબ હરામ જાનવરોંકા પેશાબ યે સબ ચીઝેં નજાસતે ગલીઝા હૈં.

મસ્અલા ૩ :- છોટે દૂધ પીતે બચ્ચેકા પેશાબ-પાખાના ભી નજાસતે ગલીઝા હૈ.

મસ્અલા ૪ :- હરામ પરિન્દોંકી બીટ ઓર હલાલ જાનવરોંકા પેશાબ જૈસે બકરી, ગાય, ભૅંસ વગૈરહ ઓર ઘોડેકા પેશાબ નજાસતે ખફીફા હૈ.

મસ્અલા ૫ :- મુરઘી, બતખ, મુર્ગાબીકે સિવા ઓર હલાલ પરિન્દોંકી બીટ (અગાર) પાક હૈ. જૈસે કબૂતર, ગોરય્યા યા'ની ચિડિયા, મૈના વગૈરહ. ઓર ચિમગાદડ (ચામાંચુડી) કા પેશાબ ઓર બીટ ભી પાક હૈ.

મસ્અલા ૬ :- નજાસતે ગલીઝામેંસે અગર પતલી ઓર બેહનેવાલી ચીઝ કપડે યા બદનમેં લગ જાએ તો અગર ફૈલાવમેં રૂપિયેકે બરાબર યા ઉસસે કમ હો તો મઆફ હૈ, ઉસકો ધોએ બગૈર અગર નમાઝ પઢ લે તો નમાઝ હો જાએગી, લેકિન ન ધોના ઓર ઈસી તરહ નમાઝ પઢતે રેહના મકરૂહ ઓર બુરા હૈ. ઓર અગર રૂપિયેસે ઝિયાદહ હો તો વો મઆફ નહીં, બગૈર ઉસકે ધોએ નમાઝ ન હોગી. ઓર અગર નજાસતે ગલીઝામેંસે ગાઢી ચીઝ લગ જાએ, જૈસે પાખાના ઓર મુરઘી વગૈરહકી બીટ. તો અગર વઝનમેં

---

૧. જિન મઝામીનસે પેહલે યે હિસ્સા શુરૂ' થા વો સફા ૧૩૨ સે ૧૪૧ તક લિખ્ખે હુએ મિલેંગે.

સાડે ચાર માશા યા ઉસ્સે કમ હો તો બે-ધોએ હુએ નમાઝ દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર ઉસ્સે ઝિયાદહ લગ જાએ તો બે-ધોએ નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર નજાસતે ખફીફા કપડે યા બદનમેં લગ જાએ તો જિસ હિસ્સેમેં લગી હે અગર ઉસકે ચોથાઈસે કમ હો તો મુઆફ હે.

ઔર અગર પૂરા ચોથાઈ યા ઉસ્સે ઝિયાદહ હો તો મુઆફ નહીં. યા'ની આસ્તીનમેં લગી હે તો આસ્તીનકી ચોથાઈસે કમ હો, ઔર અગર કલીમેં લગી હે તો ઉસકી ચોથાઈસે કમ હો, અગર દોપટ્ટેમેં લગી હે તો ઉસકી ચોથાઈસે કમ હો તબ મુઆફ હે.

ઈસી તરહ અગર નજાસતે ખફીફા હાથમેં ભરી હે તો હાથકી ચોથાઈસે કમ હો તો મુઆફ હે. ઈસી તરહ અગર ટાંગમેં લગ જાએ તો ઉસકી ચોથાઈસે કમ હો તબ મુઆફ હે, મતલબ યે હે કે જિસ ઉઝ્વમેં લગે ઉસકી ચોથાઈસે કમ હો. ઔર અગર પૂરા ચોથાઈ હો તો મુઆફ નહીં, ઉસકા ધોના વાજીબ હે. યા'ની બગૈર ધોએ હુએ નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૮ :- નજાસતે ગલીઝા જિસ પાનીમેં પડ જાએ તો વો પાની ભી નાપાક હો જાતા હે, ઔર નજાસતે ખફીફા પડ જાએ તો પાનીભી નજસે ખફીફ (હલકા-નાપાક)) હો જાતા હે, ચાહે કમ પડે યા ઝિયાદહ .

મસ્અલા ૯ :- કપડેમેં નાપાક તેલ લગ ગયા ઔર હથેલીકે ગેહરાવ યા'ની રૂપિયેસે કમ ભી હે, લેકિન વો એક-દો દિનમેં ફૈલકર ઝિયાદહ હો ગયા તો જબ તક રૂપિયેસે ઝિયાદહ ન હો મુઆફ હે, ઔર જબ બઢ ગયા તો મુઆફ નહીં રહા. અબ ઉસકા ધોના વાજીબ હે, બગૈર ધોએ હુએ નમાઝ ન પઢ્હે.

મસ્અલા ૧૦ :- મછલીકા ખૂન નાપાક નહીં હે. અગર લગ જાએ તો કુછ હરજ નહીં. ઈસી તરહ મખ્ખી, ખટમલ, મચ્છરકા ખૂન ભી નાપાક નહીં હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર પેશાબકે છીંટે સૂઈકી નોકકે બરાબર પડ જાએં કે દેખનેસે દિખાઈ ન દેં તો ઈસકા કુછ હરજ નહીં, ધોના વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર દલદાર નાપાકી લગ જાએ, જૈસે પાખાના, ખૂન તો ઈતના ધોએ કે નાપાકી છુટ જાએ તો કપડા પાક હો જાએગા, ઔર અગર બદનમેં લગ ગઈ હો તો ઉસકા ભી યે હુકમ હે, હાં અગર પેહલી બાર હી મેં નાપાકી છુટ ગઈ તો દો-બારહ ઔર ધો લેના બેહતર હે, ઔર અગર દો-બારહમેં છૂટી હે તો એક બાર ઔર ધો લે, મતલબ યે કે તીન બાર પૂરે કર લેના બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર એસી નજાસત હે કે કઈ બાર ધોને ઔર નાપાકીકે છુટ જાને પર ભી બદબૂ નહીં ગઈ યા કુછ ધબ્બા રેહ ગયા હે તો ભી કપડા પાક હો ગયા, સાબુન વગૈરહ લગાકર ધબ્બા છુડાના ઔર બદબૂ દૂર કરના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- ઔર અગર પેશાબકી તરહકી કોઈ ચીઝ લગ ગઈ જો દલદાર નહીં હે તો તીન બાર ધોએ ઔર હર બાર નિચોડે ઔર તીસરી બાર અપની તાકત

ભર ખૂબ ઝોરસે નિચોળે તબ પાક હોગા, તો અગર ખૂબ ઝોરસે ન નિચોળેગી તો કપળા પાક ન હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર નાપાકી એસી ચીઝમેં લગી હે જિસકો નિચોળ નહીં સકતી, જૈસે તખ્ત, ચટાઇ, ઝેવર, મિટ્ટી યા ચીનીકે બરતન, બોતલ, જૂતા વગૈરહ. તો ઉસકે પાક કરનેકા તરીકા યે હે કે એક બાર ધોકર ઠહેર જાએ. જબ પાની ટપકના બંદ હો જાએ ફિર ધોએ, ફિર જબ પાની ટપકના રૂકે તબ ફિર ધોએ. ઈસી તરહ તીન બાર ધોએ તો યે ચીઝ પાક હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૬ :- પાનીકી તરહ જો ચીઝ પતલી ઔર પાક હો ઉસ્સે નાપાકીકા ધોના દુરૂસ્ત હે. તો અગર કોઇ ગુલાબ યા અર્ક ગાંવઝબાં યા કિસી અર્ક (રસ) યા સિરકાસે ધોએ તો ભી ચીઝ પાક હો જાએગી, લેકિન ઘી ઔર તેલ ઔર દૂધ વગૈરહ કિસી એસી ચીઝસે ધોના દુરૂસ્ત નહીં જિસમેં કે ચિકનાઇ હો વો ચીઝ નાપાક રહેગી.

નોટ :- મસ્અલા નં. ૧૭ સફા <u>૧૪૧</u> પર હે.

મસ્અલા ૧૮ :- જૂતે ઔર ચમળેકે મોઝેમેં અગર દલદાર નાપાકી લગકર સૂખ જાએ, જૈસે ગોબર, પાખાના, ખૂન, મિટ્ટી વગૈરહ, તો ઝમીન પર ખૂબ ઘિસકર નાપાકી છુળા ડાલનેસે પાક હો જાતા હે, એસે હી ખુરચ ડાલનેસે ભી પાક હો જાતા હે, ઔર અગર સૂખી ન હો તબ ભી. અગર ઈતના રગળ ડાલે ઔર ઘિસ દે કે નાપાકીકા નામ ઔર નિશાન બાકી ન રહે તો પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર પેશાબકી તરહ કોઇ નાપાકી જૂતે યા ચમળેકે મોઝેમેં લગ ગઇ જો દલદાર નહીં હે તો બે-ધોએ પાક નહીં હોગા.

મસ્અલા ૨૦ :- કપળા ઔર બદન સિર્ફ ધોને હી સે પાક હોતા હે, ચાહે દલદાર નાપાકી લગે યા બે-દલકી, કિસી ઔર તરહ પાક નહીં હોતા.

મસ્અલા ૨૧ :- આઇનેકા શીશા ઔર છુરી, ચાકુ, ચાંદી-સોનેકે ઝેવરાત, ફૂલ, તાંબે, લોહે, ગિલટ, શીશે વગૈરહકી ચીઝેં અગર નાપાક હો જાએં તો ખૂબ પૂંછ ડાલને ઔર રગળ ડાલને યા મિટ્ટીસે માંઝ ડાલનેસે પાક હો જાતી હેં, લેકિન અગર નકશીવાલી ચીઝેં હોં તો બે-ધોએ પાક ન હોંગી.

મસ્અલા ૨૨ :- ઝમીન પર નાપાકી પળ ગઇ, ફિર એસી સૂખ ગઇ કે નાપાકીકા નિશાન બિલકુલ જાતા રહા, ન તો નાપાકીકા ધબ્બા હે ન બદબૂ આતી હે તો ઈસ તરહ સૂખ જાનેસે ઝમીન પાક હો જાતી હે, લેકિન એસી ઝમીન પર તયમ્મુમ દુરૂસ્ત નહીં, હાં નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત હે. જો ઈંટેં યા પત્થર ચુના યા ગારેસે ઝમીનમેં ખૂબ જમા દિયે ગએ હોં કે બે-ખોદે ઝમીનસે અલગ ન હો સકેં ઉનકા ભી યે હુકમ હે કે સૂખ જાને ઔર નાપાકીકા નિશાન ન રેહનેસે પાક હો જાએંગે.

મસ્અલા ૨૩ :- જો ઈંટેં સિર્ફ ઝમીનમેં બિછા દી ગઇ હેં, ચુના યા ગારેસે ઉનકી જોળાઇ નહીં કી ગઇ હે વો સૂખનેસે પાક ન હોંગી, ઉનકો ધોના પળેગા.

મસ્અલા ૨૪ :- ઝમીન પર ખળી હુઇ ઘાસભી સૂખને ઔર નજાસત (નાપાકી) કા નિશાન જાતે રેહનેસે પાક હો જાતી હૈ. ઔર અગર કટી હુઇ ઘાસ હો તો બે-ધોએ પાક ન હોગી.

મસ્અલા ૨૫ :- નાપાક ચાકૂ, છુરી યા મિટ્ટી ઔર તાંબે વગૈરહકે બરતન, અગર દહકતી હુઇ આગમેં ડાલ દિયે જાએં તો ભી પાક હો જાતે હૈં.

મસ્અલા ૨૬ :- હાથમેં કોઇ નાપાક ચીઝ લગી થી, ઉસકો કિસીને ઝબાનસે તીન બાર ચાટ લિયા તો ભી પાક હો જાએગા, મગર ચાટના મના' હૈ. યા છાતી પર બચ્ચેકી કય કા દૂધ લગ ગયા, ફિર બચ્ચેને તીન બાર ચૂસકર પી લિયા વો પાક હો ગયા.

મસ્અલા ૨૭ :- અગર કોરા બરતન નાપાક હો જાએ ઔર વો બરતન નાપાકીકો ચૂસ લે તો સિર્ફ ધોનેસે પાક ન હોગા, બલ્કે ઉસમેં પાની ભર દે, જબ નાપાકીકા અસર પાનીમેં આ જાએ તો ગિરાકર ફિર ભર દે, ઇસી તરહ બરાબર કરતી રહે. જબ નાપાકીકા નામ ઔર નિશાન બિલકુલ જાતા રહે, ન રંગ બાકી રહે ન બદબૂ તબ પાક હોગા.

મસ્અલા ૨૮ :- નાપાક મિટ્ટીસે જો બરતન કુમ્હારને બનાએ તો જબ તક વો કચ્ચે હૈં નાપાક હૈં, જબ પકા લિયે ગએ તો પાક હો ગએ.

મસ્અલા ૨૯ :- શહદ યા શીરા યા ઘી-તેલ નાપાક હો ગયા તો જિતના તેલ વગૈરહ હો ઉતના યા ઉસ્સે ઝિયાદહ પાની ડાલકર પકાએ. જબ પાની જલ જાએ તો ફિર પાની ડાલકર જલાએ. ઇસી તરહ તીન બાર કરનેસે પાક હો જાએગા. યા યૂં કરો કે જિતના ઘી-તેલ હો ઉતના હી પાની ડાલકર હિલાઓ. જબ વો પાનીકે ઉપર આ જાએ તો કિસી તરહ ઉઠા લો. ઇસી તરહ તીન બાર પાની મિલાકર ઉઠાઓ તો પાક હો જાએગા. ઔર ઘી અગર જમ ગયા હો તો પાની ડાલકર આગ પર રખ દો જબ પિઘલ જાએ તો ઉસકો નિકાલ લો.

મસ્અલા ૩૦ :- નાપાક રંગમેં કપળા રંગા તો ઇતના ધોએ કે પાની સાફ આને લગે તો પાક હો જાએગા, ચાહે કપળેસે રંગ છૂટે યા ન છૂટે.

મસ્અલા ૩૧ :- ગોબરકે કુન્ડે (છાણા) ઔર લીદ વગૈરહ નાપાક ચીઝોંકી રાખ પાક હૈ, ઔર ઉનકા ધુવાં ભી પાક હૈ. રોટીમેં લગ જાએ તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૩૨ :- બિછોનેકા એક કોના નાપાક હૈ ઔર બાકી સબ પાક હૈ તો પાક કોને પર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩૩ :- જિસ ઝમીનકો ગોબરમેં લીપા હો યા મિટ્ટીમેં ગોબર મિલાકર લીપા હો વો નાપાક હૈ, ઉસપર બગૈર કોઇ પાક ચીઝ બિછાએ નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩૪ :- ગોબરસે લીપી હુઇ ઝમીન અગર સૂખ ગઇ હો તો ઉસપર ગીલા કપળા બિછાકર ભી નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન વો ઇતના ગીલા ન હો કે ઉસ ઝમીનકી કુછ મિટ્ટી છૂટકર કપળેમેં ભર જાએ.

મસ્અલા ૩૫ :- પાંવ ધોકર નાપાક ઝમીન પર ચલી ઔર પાંવકા નિશાન ઝમીન પર બન ગયા તો ઉસ્સે પાંવ નાપાક ન હોગા. હાં અગર પાંવકે પાનીસે ઝમીન ઈતની ભીગ જાએ કે ઝમીનકી કુછ મિટ્ટીકા વો નાપાક પાની પાંવમેં લગ જાએ તો નાપાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૩૬ :- નાપાક બિછોને પર સોઈ ઔર પસીનેસે વો કપળા નમ (ગીલા) હો ગયા તો ઉસકા ભી યે હુકમ હે કે ઉસકા કપળા ઔર બદન નાપાક ન હોગા. હાં અગર ઈતના ભીગ જાએ કે બિછોનેમેંસે કુછ નાપાકી છૂટકર બદન યા કપળેકો લગ જાએ તો નાપાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૩૭ :- નાપાક મહેંદી હાથોં-પૈરોંમેં લગાઈ તો તીન બાર અબ ધો ડાલનેસે હાથ-પૈર પાક હો જાએંગે, રંગકા છુળાના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૮ :- નાપાક સુરમા યા કાજલ આંખોંમેં લગાયા તો ઉસકા પૂંછના ઔર ધોના વાજીબ નહીં. હાં અગર ફેલકર આંખકે બાહિર આ ગયા હો તો ધોના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૩૯ :- નાપાક તેલ સરમેં ડાલ લિયા યા બદનમેં લગા લિયા તો કાઈદેકે મુતાબિક તીન બાર ધોનેસે પાક હો જાએગા. ખલી (ખોળ) ડાલકર યા સાબુન લગાકર તેલકા છુળાના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૪૦ :- કુત્તેને આટેમેં મુંહ ડાલ દિયા, યા બંદરને ઝૂટા કર દિયા તો અગર આટા ગુંધા હુવા હો તો જહાં મુંહ ડાલા હે ઉતના નિકાલ ડાલે બાકીકા ખાના દુરુસ્ત હે. ઔર અગર સુખા આટા હો તો જહાં જહાં ઉસકે મુંહકા લુઆબ (થૂક) હો નિકાલ ડાલે, બાકી સબ પાક હે.

મસ્અલા ૪૧ :- કુત્તેકા લુઆબ (રાલ) નાપાક હે ઔર ખુદ કુત્તા નાપાક નહીં. તો અગર કુત્તા કિસીકે કપળે યા બદનસે છૂ જાએ તો નાપાક નહીં હોતા, ચાહે કુત્તેકા બદન સુખા હો યા ગીલા. હાં અગર કુત્તેકે બદન પર કોઈ નાપાકી હો તો ઔર બાત હે.

મસ્અલા ૪૨ :- રુમાલી (બિસ્તક) ભીગી હોનેકે વકત હવા નિકલે તો ઉસ્સે કપળા નાપાક નહીં હુવા.

મસ્અલા ૪૩ :- નાપાક પાનીમેં જો કપળા ભીગ ગયા થા, ઉસકે સાથ પાક કપળેકો લપેટકર રખ દિયા ઔર ઉસકી તરી ઉસ પાક કપળેમેં આ ગઈ, લેકિન ન તો ઉસમેં નાપાકીકા કુછ રંગ આયા ન બદબૂ આઈ તો અગર યે પાક કપળા ઈતના ભીગ ગયા હો કે નિચોળનેસે એક આધ કતરા ટપક પળે યા નિચોળતે વકત હાથ ભીગ જાએ તો વો પાક કપળા ભી નાપાક હો જાએગા. ઔર અગર ઈતના ન ભીગા હો તો પાક હોગા.

ઔર અગર પેશાબ વગૈરહ ખાસ નાપાકીકે ભીગે હુએ કપળેકે સાથ લપેટ દિયા

તો જબ પાક કપળેમેં ઝરા ભી ઉસકી નમી (તરી) ઓર ધબ્બા આ ગયા તો નજિસ (નાપાક) હો જાએગા.

મસ્અલા ૪૪ :- અગર લકળીકા તખ્તા એક તરફસે નાપાક હે ઓર દૂસરી તરફસે પાક હે તો અગર ઇતના મોટા (જાડા) હે કે બીચસે ચિર સકતા હે તો ઉસકો પલટકર દૂસરી તરફ નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત હે. ઓર અગર ઇતના મોટા (જાડા) ન હો તો દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૪૫ :- દો તેહકા (ડબલ) કોઇ કપળા હે ઓર એક તેહ (હિસ્સા) નાપાક હે દૂસરી પાક હે તો અગર દોનૂં તહેં સિલી હુઇ ન હો તો પાક તેહકી તરફ નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર સિલી હુઇ હો તો પાક તેહ પર ભી નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત નહીં હે.

ઇસ્તિન્જેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ સોકર ઉઠે તો જબ તક ગટ્ટે તક હાથ ન ધો લે તબ તક હાથ પાનીમેં ન ડાલે, ચાહે હાથ પાક હો ઓર ચાહે નાપાક હો. અગર પાની છોટે બરતનમેં રખ્ખા હો, જૈસે લોટા, આબખોરા તો ઉસકો બાએં હાથસે ઉઠાકર દાહને હાથ પર ડાલે, ઓર તીન બાર ધોએ. ફિર બરતન દાહને હાથમેં લેકર બાયાં હાથ તીન બાર ધોએ. ઓર અગર છોટે બરતનમેં પાની ન હો બળે મટકે વગૈરહમેં હો તો કિસી આબખોરે (ગ્લાસ) વગૈરહસે નિકાલ લે, લેકિન ઉન્ગલિયાં પાનીમેં ન ડૂબને પાએં, ઓર અગર આબખોરા વગૈરહ કુછ ન હો તો બાએં હાથકી ઉન્ગલિયોંસે ચુલ્લૂ બનાકે પાની નિકાલે, ઓર જહાં તક હો સકે પાનીમેં ઉન્ગલિયાં કમ ડાલે. ઓર પાની નિકાલકે પેહલે દાહના હાથ ધોએ, જબ વો હાથ ધુલ જાએ તો દાહના હાથ જિતના ચાહે ડાલ દે ઓર પાની નિકાલકે બાયાં હાથ ધોએ, ઓર યે તરીકા હાથ ધોનેકા ઉસ વક્ત હે કે હાથ નાપાક ન હોં. ઓર અગર નાપાક હોં તો હરગિઝ મટકેમેં ન ડાલે, બલ્કે કિસી ઓર તરીકેસે પાની નિકાલે કે નાપાક ન હોને પાએ, મિસાલકે તૌર પર પાક રૂમાલ ડાલકે નિકાલે ઓર જો પાનીકી ધાર રૂમાલસે બહે ઉસ્સે હાથ પાક કરે, યા ઓર જિસ તરહ મુમ્કિન હો.

મસ્અલા ૨ :- જો નાપાકી આગે યા પીછેકે રાસ્તેસે નિકલે ઉસ્સે ઇસ્તિન્જા કરના સુન્નત હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર નાપાકી બિલકુલ ઇધર ઉધર ન લગે ઓર ઇસ લિયે પાનીસે ઇસ્તિન્જા ન કરે, બલ્કે પાક પત્થર યા ઢેલેસે ઇસ્તિન્જા કર લે ઓર ઇતના પૂંછ ડાલે કે નાપાકી જાતી રહે, ઓર બદન સાફ હો જાએ તો ભી જાઇઝ હે, લેકિન યે બાત સફાઇ તબીઅતકે ખિલાફ હે. હાં અગર પાની ન હો યા કમ હો તો મજબૂરી હે.

મસ્અલા ૪ :- ઢેલેસે ઇસ્તિન્જા કરનેકા કોઇ ખાસ તરીકા નહીં હે, બસ ઇતના

ધ્યાન રખ્ખે કે નાપાકી ઈધર ઉધર ફૈલને ન પાએ ઔર બદન ખૂબ સાફ હો જાએ.

મસ્અલા ૫ :- ઢેલેસે ઈસ્તિન્જા કરનેકે બા'દ પાનીસે ઈસ્તિન્જા કરના સુન્નત હૈ, લેકિન અગર નાપાકી હથેલીકે ગેહરાવ યા'ની રૂપિયેસે ઝિયાદહ ફૈલ જાએ તો ઐસે વકત પાનીસે ધોના વાજીબ હૈ. બે-ધોએ નમાઝ ન હોગી. અગર નાપાકી ફૈલી ન હો તો સિર્ફ ઢેલેસે પાક કરકે ભી નમાઝ દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- પાનીસે ઈસ્તિન્જા કરે તો પેહલે દોનૂં હાથ ગટ્ટે તક ધોએ, ફિર તન્હાઈકી જગહ જાકર બદન ઢીલા કરકે બૈઠે ઔર ઈતના ધોએ કે દિલ કેહને લગે કે અબ બદન પાક હો ગયા. હાં, અગર કોઈ શક્કી મિઝાજ (વહેમી) હો કે પાની બહોત ફેંકતી હૈ, ફિર ભી દિલ અચ્છી તરહ સાફ નહીં હોતા હો ઉસકો યે હુકમ હૈ કે તીન બાર યા સાત બાર ધો લે, બસ ઈસ્સે ઝિયાદહ ન ધોએ.

મસ્અલા ૭ :- અગર કહીં તન્હાઈકા મૌકા' ન મિલે તો પાનીસે ઈસ્તિન્જા કરનેકે વાસ્તે, કિસીકે સામને અપને બદનકો ખોલના દુરૂસ્ત નહીં. ન મર્દકે સામને ન કિસી ઔરતકે સામને. ઐસે વકત ઈસ્તિન્જા ન કરે, ઔર બે-ઈસ્તિન્જા કિયે નમાઝ પઢ્હ લે. ક્યૂંકે બદનકા ખોલના બળા ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- હડ્ડી ઔર નાપાકી જૈસે ગોબર, લીદ વગૈરહ ઔર કોઈલા ઔર કંકર ઔર શીશા (કાચ) ઔર પક્કી ઈંટ ઔર ખાનેકી ચીઝ ઔર કાગઝસે ઔર દાહને હાથસે ઈસ્તિન્જા કરના બુરા ઔર મના' હૈ. ન કરના ચાહિયે, લેકિન અગર કોઈ કર લે તો બદન પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૯ :- ખળે ખળે પેશાબ કરના મના' હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- પેશાબ ઔર પાખાના કરતે વકત કિબ્લેકી તરફ મુંહ કરના ઔર પીઠ કરના મના' હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- છોટે બચ્ચેકો કિબ્લેકી તરફ બિઠાકર પાખાના યા પેશાબ કરાનાભી મકરૂહ ઔર મના' હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- ઈસ્તિન્જાકે બચે હુએ પાનીસે વુઝૂ કરના દુરૂસ્ત હૈ ઔર વુઝૂકે બચે હુએ પાનીસે ઈસ્તિન્જા ભી દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન ન કરના બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- જબ પાખાના-પેશાબકો જાએ તો પાખાનાકે દરવાઝેસે બાહિર બિસ્મિલ્લાહ કહે ઔર યે દુઆ પઢ્હે -

અલ્લાહુમ્મ ઈન્ની અઊઝુ બિક મિનલ્ખુબ્સિ વલ્ખબાઈસ.

ઔર નંગે સર ન જાએ. ઔર અગર કિસી અંગૂઠી વગૈરહ પર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કા નામ હો તો ઉસકો ઉતાર ડાલે. ઔર પેહલે બાયાં પાંવ (પૈર) રખ્ખે. ઔર અંદર ખુદાકા નામ ન લે. અગર છીંક આએ તો સિર્ફ દિલહી દિલમેં અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કહે, ઝબાનસે કુછ ન કહે. ન વહાં કુછ બોલે ન બાત કરે. ફિર જબ નિકલે તો દાહના પાંવ પેહલે નિકાલે ઔર દરવાઝેસે નિકલકર યે દુઆ પઢ્હે -

શુક્રાનક અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અઝહબ અન્નિલ્અઝા વ આફાની. ઔર ઈસ્તિન્જાકે બા'દ બાએં હાથકો ઝમીન પર રગળકર યા મિટ્ટીસે મલકર ધોએ.

નમાઝકા બયાન

અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક નમાઝકા બહોત બળા મરતબા હૈ. કોઈ ઈબાદત અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક નમાઝસે ઝિયાદહ પ્યારી નહીં હૈ. અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદોં પર પાંચ વક્તકી નમાઝેં ફર્ઝ કર દી હૈં, ઉનકે પળ્હનેકા બળા સવાબ હૈ ઔર ઉનકે છોળ દેનેસે બળા ગુનાહ હોતા હૈ.

હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે જો કોઈ અચ્છી તરહસે વુઝૂ કિયા કરે ઔર ખૂબ અચ્છી તરહ દિલ લગાકે નમાઝ પળ્હા કરે, કિયામતકે દિન અલ્લાહ તઆલા ઉસકે છોટે છોટે ગુનાહ સબ બખ્શ દેગા ઔર જન્નત દેગા. ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે નમાઝ દીનકા સુતૂન હૈ, જિસને નમાઝકો અચ્છી તરહ પળ્હા ઉસને દીનકો દુરુસ્ત રખ્ખા. ઔર જિસને ઈસ સુતૂનકો ગિરા દિયા (યા'ની નમાઝકો ન પળ્હા) ઉસને દીનકો બરબાદ કર દિયા.

ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે કિયામતમેં સબસે પેહલે નમાઝ હી કી પૂછ હોગી. ઔર નમાઝિયોંકે હાથ ઔર પાંવ ઔર મુંહ કિયામતમેં આફતાબકી તરહ ચમકતે હોંએ. ઔર બે-નમાઝી ઈસ દૌલતસે મેહરૂમ રહેંગે.

ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે નમાઝિયોંકા હશ્ર કિયામતકે દિન નબિયોં, શહીદોં ઔર વલિયોંકે સાથ, ઔર બે-નમાઝિયોંકા હશ્ર ફિરઔન, હામાન, કારૂન ઔર બળે બળે કાફિરોંકે સાથ હોગા. ઈસ લિયે નમાઝ પળ્હના બહોત ઝરૂરી હૈ, ઔર ન પળ્હનેસે દીન ઔર દુનિયા દોનૂંકા બહોત નુકસાન હોતા હૈ. ઈસ્સે બળ્હકર ઔર ક્યા હોગા કે બે-નમાઝીકા હશ્ર કાફિરોંકે સાથ કિયા ગયા, બે-નમાઝી કાફિરોંકે બરાબર સમઝા ગયા. ખુદાકી પનાહ ! નમાઝ ન પળ્હના કિતની બુરી બાત હૈ.

હાં, ઈન લોગોં પર નમાઝ વાજિબ નહીં, મજનૂન (પાગલ), છોટે લળકે-લળકી જો અભી જવાન ન હુએ હોં. બાકી સબ મુસલમાનોં પર ફર્ઝ હૈ. લેકિન ઔલાદ જબ સાત બરસકી હો જાએ તો ઉસકે માં-બાપકો હુકમ હૈ કે ઉનસે નમાઝ પળ્હવાએં, ઔર જબ દસ બરસકી હો જાએ તો મારકર પળ્હાએં, ઔર નમાઝકા છોળના કભી કિસી વક્ત દુરુસ્ત નહીં હૈ. જિસ તરહ હો સકે નમાઝ ઝરૂર પળ્હે, હાં અગર નમાઝ પળ્હના ભૂલ ગઈ, બિલકુલ યાદ હી ન રેહા, જબ વક્ત જાતા રહા તબ યાદ આયા કે મૈંને નમાઝ નહીં પળ્હી યા ઐસી ગાફિલ સો ગઈ કે આંખ ન ખુલી ઔર નમાઝ કઝા હો ગઈ તો એસે વક્ત ગુનાહ ન હોગા. લેકિન જબ યાદ આએ ઔર આંખ ખુલે તો વુઝૂ કરકે ફૌરન કઝા પળ્હ લેના ફર્ઝ હૈ. હાં અગર વક્ત મકરૂહ હો તો ઝરા ઠહેર જાએ, તાકે મકરૂહ વક્ત નિકલ જાએ. ઈસી તરહ જો નમાઝેં બેહોશીકી વજહસે નહીં પળ્હી ઈસમેં ભી ગુનાહ

નહીં, લેકિન હોશ આનેકે બા'દ ફૌરન કઝા પઢની પડેગી.

નોટ :- મસ્અલા ૧ સફા ૧૪૧ ઔર જવાન હોનેકા બયાન સફા ૧૪૨ પર હે.

નમાઝકે વકતોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- પિછલી રાતકી સુબહ હોતે વકત પૂરબકી તરફ યા'ની જિધરસે સૂરજ નિકલતા હે, આસમાનકી લમ્બાન પર કુછ સફેદી દિખાઇ દેતી હે, ફિર થોડી દેરમેં આસમાનકે કિનારે પર ચૌડાનમેં સફેદી મા'લૂમ હોતી હે ઔર દેખતે દેખતે બઢતી ચલી જાતી હે ઔર થોડી દેરમેં બિલકુલ ઉજાલા હો જાતા હે તો જબસે યે ચૌડી સફેદી દિખાઇ દે, તબસે ફજરકી નમાઝકા વકત શુરૂ' હો જાતા હે, ઔર સૂરજ નિકલને તક બાકી રેહતા હે. જબ સૂરજકા થોડાસા કિનારા નિકલ આતા હે તો ફજરકા વકત ખત્મ હો જાતા હે,
૧ લેકિન અવ્વલહી વકત બહોત તડકે (જલ્દી) નમાઝ પઢ લેના બેહતર હે.'

મસ્અલા ૨ :- દોપહર ઢલ જાનેસે ઝોહરકા વકત શુરૂ' હો જાતા હે. ઔર દોપહર ઢલ જાનેકી નિશાની યે હે કે લમ્બી ચીઝોંકા સાયા પશ્ચિમસે ઉત્તરકી તરફ સરકતા સરકતા બિલકુલ ઉત્તરકી સીધમેં આકર પૂરબકી તરફ મુડને લગે, બસ સમઝો કે દોપહર ઢલ ગઇ. ઔર પૂરબકી તરફ મુંહ કરકે ખડે હોનેસે બાએં હાથકી તરફકા નામ ઉત્તર હે, ઔર એક પેહચાન ઇસસેભી આસાન હે, વો યે કે સૂરજ નિકલકર જિતના ઊંચા હોતા હે હર ચીઝકા સાયા ઘટતા જાતા હે તો જબ ઘટના રૂક જાએ ઉસ વકત ઠીક દોપહરકા વકત હે. ફિર જબ સાયા બઢના શુરૂ' હો જાએ તો સમઝો કે દિન ઢલ ગયા. તો ઉસી વકતસે ઝોહરકા વકત શુરૂ' હોતા હે. ઔર જિતના સાયા ઠીક દોપહરકો હોતા હે ઉસકો છોડકર જબ તક હર ચીઝકા સાયા દોગુના (ડબલ) હો જાએ ઉસ વકત તક ઝોહરકા વકત રેહતા હે. મિસાલકે તૌર પર એક હાથ લકડીકા સાયા ઠીક દોપહરકો ચાર ઉન્ગલ થા તો જબ તક દો હાથ ઔર ચાર ઉન્ગલ ન હો તબ તક ઝોહરકા વકત હે ઔર જબ દો હાથ ઔર ચાર ઉન્ગલ હો ગયા તો અસરકા વકત આ ગયા. ઔર અસરકા વકત સૂરજ ડૂબને તક બાકી રેહતા હે, લેકિન જબ સૂરજકા રંગ બદલ જાએ ઔર ધૂપ પીલી પડ જાએ ઉસ વકત અસરકી નમાઝ પઢના મકરૂહ હે. અગર કિસી વજહસે ઇતની દેર હો ગઇ તો ખેર પઢ લે, કઝા ન કરે, લેકિન ફિર કભી ઇતની દેર ન કરે, ઔર ઇસ અસરકે સિવા ઔર કોઇ નમાઝ એસે વકત પઢના દુરૂસ્ત નહીં હે, ન કઝા, ન નફલ, કુછ ન પઢે.

મસ્અલા ૩ :- જબ સૂરજ ડૂબ ગયા તો મગરિબકા વકત આ ગયા, ફિર જબ તક પશ્ચિમકી તરફ આસમાનકે કિનારે પર લાલી બાકી રહે તબ તક મગરિબકા વકત રેહતા હે, લેકિન મગરિબકી નમાઝમેં ઇતની દેર ન કરે કે તારે ખૂબ ચટક જાએં (રોશન

૧. ઔર યે હુકમ ઔરતોંકા હે ઔર મરદોંકે લિયે હુકમ યે હે કે જબ ઉજાલા હો જાએ તબ પઢે, બહોત અંધેરેમેં ન પઢે.

હો જાએં) કે ઈતની દેર કરના મકરૂહ હૈ. ફિર જબ વો લાલી જાતી રહે તો ઈશાકા વકત શુરૂ' હો ગયા ઔર સુબહ હોને તક બાકી રેહતા હૈ, લેકિન આધી રાતકે બા'દ ઈશાકા વકત મકરૂહ હો જાતા હૈ ઔર સવાબ કમ મિલતા હૈ, ઈસ લિયે ઈતની દેર કરકે નમાઝ ન પઢે, ઔર બેહતર યે હૈ કે તિહાઈ રાત જાનેસે પેહલે હી પેહલે પઢ લે.

મસ્અલા ૪ :- ગરમીકે મૌસમમેં ઝોહરકી નમાઝમેં જલ્દી ન કરે. ગરમીકી તેઝીકા વકત જાતા રહે તબ પઢના મુસ્તહબ હૈ. ઔર સરદીમેં અવ્વલ વકત પઢ લેના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ઔર અસરકી નમાઝ ઝરા ઈતની દેર કરકે પઢના બેહતર હૈ કે વકત આનેકે બા'દ અગર કુછ નફલેં પઢના ચાહે તો પઢ સકે, ક્યૂંકે અસરકે બા'દ તો નફલેં પઢના દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે ગરમીકા મૌસમ હો યા સરદીકા, દોનૂંકા એક હી હુકમ હૈ, લેકિન ઈતની દેર ન કરે કે સૂરજમેં પીલાપન આ જાએ ઔર ધૂપકા રંગ બદલ જાએ. ઔર મગરિબકી નમાઝમેં જલ્દી કરના ઔર સૂરજ ડૂબતેહી પઢ લેના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જો કોઈ તહજ્જુદકી નમાઝ પિછલી રાતકો ઉઠકર પઢા કરતી હો તો અગર પક્કા ભરોસા હો કે આંખ ઝરૂર ખુલેગી તો ઉસકો વિત્રકી નમાઝ તહજ્જુદકે બા'દ પઢના બેહતર હૈ, લેકિન અગર આંખ ખુલનેકા એ'તિબાર (ભરોસા) ન હો ઔર સો જાનેકા ડર હો તો ઈશાકે બા'દ સોનેસે પેહલે પઢ લેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૭ :- બાદલકે દિન ફજર, ઝોહર ઔર મગરિબકી નમાઝ ઝરા દેર કરકે પઢના બેહતર હૈ, ઔર અસરમેં જલ્દી કરના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- સૂરજ નિકલનેકે વકત ઔર ઠીક દોપહરકો ઔર સૂરજ ડૂબતે વકત કોઈ નમાઝ સહીહ નહીં હૈ, હાં અસરકી નમાઝ અગર અભી નહીં પઢી હો તો યે સૂરજ ડૂબતે વકત ભી પઢ લે. ઔર ઈન તીનોં વકત તિલાવતકા સિજદા ભી મકરૂહ ઔર મના' હૈ.

મસ્અલા ૯ :- ફજરકી નમાઝ પઢ લેનેકે બા'દ જબ તક સૂરજ નિકલકે ઊંચા ન હો જાએ નફલ નમાઝ પઢના મકરૂહ હૈ. હાં સૂરજ નિકલનેસે પેહલે કઝા નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હૈ ઔર તિલાવતકા સિજદાભી દુરૂસ્ત હૈ, ઔર જબ સૂરજ નિકલ આયા તો જબ તક ઝરા રોશની ન આ જાએ કઝા નમાઝ ભી દુરૂસ્ત નહીં. ઐસે હી અસરકી નમાઝ પઢ લેનેકે બા'દ નફલ નમાઝ પઢના જાઈઝ નહીં, હાં કઝા ઔર સિજદેકી આયતકા સિજદા દુરૂસ્ત હૈ. લેકિન જબ ધૂપ ફીકી પઢ જાએ તો યે ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- ફજરકે વકત સૂરજ નિકલ આનેકે ડરસે જલ્દીકે મારે સિર્ફ ફર્ઝ પઢ લિયે તો અબ જબ તક સૂરજ ઊંચા ઔર રોશન ન હો જાએ તબ તક સુન્નત ન પઢે. જબ ઝરા રોશની આ જાએ તબ સુન્નત વગૈરહ ઔર જો નમાઝ ચાહે પઢે.

મસ્અલા ૧૧ :- જબ સુબહ હો જાએ ઔર ફજરકા વકત આ જાએ તો દો રકઅત સુન્નત ઔર દો રકઅત ફર્ઝકે અલાવા ઔર કોઈ નફલ નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત

નહીં. યા'ની મકરૂહ હે, હાં કઝા નમાઝેં પઢના ઔર સિજદેકી આયત પર સિજદા કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર ફજરકી નમાઝ પઢનેમેં સૂરજ નિકલ આયા તો નમાઝ નહીં હુઇ. સૂરજમેં રોશની આ જાનેકે બા'દ કઝા પઢે. ઔર અગર અસરકી નમાઝ પઢનેમેં સૂરજ ડૂબ ગયા તો નમાઝ હો ગઇ, કઝા ન પઢે.

મસ્અલા ૧૩ :- ઇશાકી નમાઝ પઢનેસે પેહલે સો રેહના મકરૂહ હે, નમાઝ પઢકે સોના ચાહિયે, લેકિન કોઇ મરીઝ હે યા સફરસે બહોત થકા-માંદા હો ઔર કિસીસે કેહ દે કે મુઝકો નમાઝકે વકત જગા દેના તો સો રેહના દુરૂસ્ત હે.

નમાઝકી શરતોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નમાઝ શુરૂ' કરનેસે પેહલે કઇ ચીઝેં વાજીબ હેં, અગર વુઝૂ ન હો તો વુઝૂ કરે, નહાનેકી ઝરૂરત હો તો ગુસલ કરે. બદન પર યા કપડે પર કોઇ નાપાકી લગી હો તો ઉસકો પાક કરે, જિસ જગહ નમાઝ પઢની હે વો ભી પાક હોની ચાહિયે, સિર્ફ મુંહ ઔર દોનું હથેલિયાં ઔર દોનૂં પાંવકે સિવા સરસે પાંવ તક સારા બદન ખૂબ
૧ ઢાંક લે.' કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરકે જિસ નમાઝકો પઢના ચાહતી હે ઉસકી નિય્યત યા'ની દિલસે ઇરાદા કરે, વકત આનેકે બા'દ નમાઝ પઢે. યે સબ ચીઝેં નમાઝકે લિયે શર્ત હેં. અગર ઇનમેં સે એક ચીઝભી છુટ જાએગી તો નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૨ :- બારીક તન્ઝેબ (એક કિસમકા બહોત ઝિયાદહ બારીક કપડા) યા બક યા જાલી વગૈરહકા બડા બારીક દોપટ્ટા ઓઢકર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર નમાઝ પઢતે વકત ચોથાઇ પિંડલી યા ચોથાઇ રાન યા ચોથાઇ બાંહ ખુલ જાએ ઔર ઇતની દેર ખુલી રહે, જિતની દેરમેં તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકે તો નમાઝ જાતી રહી ફિરસે પઢે. ઔર અગર ઇતની દેર ન લગી, બલ્કે ખુલતે હી ઢાંક લિયા તો નમાઝ હો ગઇ. ઇસી તરહ જિતને બદનકા ઢાંકના વાજીબ હે, ઉસમેંસે જબ ચોથાઇ હિસ્સા ખુલ જાએગા તો નમાઝ ન હોગી, જૈસે એક કાનકા ચોથાઇ યા ચોથાઇ સર, ચોથાઇ બાલ યા ચોથાઇ પેટ યા ચોથાઇ પીઠ, ચોથાઇ ગરદન, ચોથાઇ સીના (છાતી) વગૈરહ ખુલ જાનેસે નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૪ :- જો લડકી અભી જવાન નહીં હુઇ, અગર ઉસકી ઓઢની (ઓઢણી) સરક ગઇ ઔર ઉસકા સર ખુલ ગયા તો ઉસકી નમાઝ હો ગઇ.

મસ્આલ ૫ :- અગર કપડે યા બદન પર કુછ નાપાકી લગી હે, લેકિન પાની કહીં નહીં મિલતા તો ઇસી તરહ નાપાકીકે સાથ નમાઝ પઢ લે.

---

૧. યે સિર્ફ ઔરતોંકા હુકમ હે ઔર મરદોંકો સિર્ફ નાફકે નીચેસે લેકર ઘુટને તક ઢાંકના ફર્ઝ હે, ઇસકે અલાવા ઔર બદન ખુલા હો તો નમાઝ હો જાએગી. લેકિન બિલા ઝરૂરત ઐસા કરના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૬ :- ઔર અગર સારા કપળા નાપાક હો યા પૂરા કપળા તો નાપાક નહીં લેકિન બહોત હી કમ પાક હે, યા'ની એક ચોથાઇસે કમ પાક હે ઔર બાકી સબકા સબ નાપાક હે તો એસે વકત યે ભી દુરૂસ્ત હે કે ઉસ કપળેકો પેહને પેહને નમાઝ પળ્હે, ઔર યે ભી દુરૂસ્ત હે કે કપળા ઉતાર ડાલે ઔર નંગી હોકર નમાઝ પળ્હે, લેકિન નંગી હોકર નમાઝ પળ્હનેસે ઉસ નાપાક કપળેકો પહેનકર પળ્હના બેહતર હે. ઔર અગર ચોથાઇ કપળા યા ચોથાઇસે ઝિયાદહ પાક હો તો નંગી હોકર નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત નહીં. ઉસી નાપાક કપળેકો પહેનકર પળ્હના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકે પાસ બિલકુલ કપળા ન હો તો નંગી નમાઝ પળ્હે, લેકિન એસી જગહ પળ્હે કે કોઇ દેખ ન સકે, ઔર ખળે હોકર નમાઝ ન પળ્હે, બલ્કે બૈઠકર પળ્હે, ઔર રૂકૂઅ-સિજદા અદા કરે તો ભી દુરૂસ્ત હે, નમાઝ હો જાએગી, લેકિન બેઠકર પળ્હના બેહતર હે.

મસ્અલા ૮ :- સફરમેં કિસીકે પાસ થોળાસા પાની હે કે અગર નાપાકી ધોતી હે તો વુઝૂકે લિયે નહીં બચતા, ઔર અગર વુઝૂ કરે તો નાપાકી પાક કરનેકે લિયે પાની ન બચેગા તો પાનીસે નાપાકી ધો ડાલે, ફિર વુઝૂકે લિયે તયમ્મુમ કરે.

મસ્અલા ૯ :- ઝોહરકી નમાઝ પળ્હી, લેકિન જબ પળ્હ ચુકી તો મા'લૂમ હુવા કે જિસ વકત નમાઝ પળ્હી થી ઉસ વકત ઝોહરકા વકત નહીં થા, બલ્કે અસરકા વકત આ ગયા થા, તો અબ ફિર કઝા પળ્હના વાજીબ નહી હે, બલ્કે વો નમાઝ જો પળ્હી હે કઝામેં આ જાએગી ઔર એસા સમઝેંગે કે ગોયા કઝા પળ્હી થી.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર વકત આનેસે પેહલે હી નમાઝ પળ્હ લી તો નમાઝ નહીં હોગી.

નિય્યત કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ઝબાનસે નિય્યત કરના ઝરૂરી નહીં, બલ્કે દિલમેં જબ ઇતના સોચ લે કે આજકી ઝોહરકી ફર્ઝ નમાઝ પળ્હતી હું, અગર સુન્નત પળ્હતી હો તો યે સોચ લે કે મેં આજકી ઝોહરકી સુન્નત પળ્હતી હું, બસ ઇતના ખ્યાલ કરકે અલ્લાહુ અકબર કહે ઔર હાથ બાંધ લે તો નમાઝ હો જાએગી. જો લંબી-ચોળી નિય્યત લોગોંમેં મશહૂર હે, ઉસકા કેહના ઝરૂરી નહીં હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર ઝબાનસે નિય્યત કેહના ચાહે તો ઇતના કેહ દેના કાફી હે, નિય્યત કરતી હું મેં આજ ઝોહરકે ફર્ઝકી અલ્લાહુ અકબર યા નિય્યત કરતી હું મેં ઝોહરકી સુન્નતોંકી અલ્લાહુ અકબર. ઔર ચાર રકઅત નમાઝ ઝોહર, મુંહ મેરા તરફ કા'બા શરીફકે યે સબ કેહના ઝરૂરી નહીં હે, ચાહે કહે, ચાહે ન કહે.

મસ્અલા ૩ :- અગર દિલમેં તો યે ખ્યાલ હે કે ઝોહરકી નમાઝ પળ્હતી હું, લેકિન ઝોહરકી જગહ ઝબાનસે અસરકા વકત નિકલ ગયા તો ભી નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર ભૂલેસે ચાર રકઅતકી જગહ છ રકઅત યા તીન રકઅત ઝબાનસે નિકલ જાએ તો ભી નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા ૫ :- અગર કઇ નમાઝેં કઝા હો ગઇ હૈં, ઔર કઝા પઢ્હનેકા ઇરાદા કિયા હે તો વકત મુકર્રર કરકે નિય્યત કરે, યા'ની યૂં નિય્યત કરે કે મૈં ફજરકી કઝા પઢ્હતી હૂં. અગર ઝોહરકી કઝા પઢ્હની મંઝૂર હો તો યૂં નિય્યત કરે કે ઝોહરકે ફર્ઝકી કઝા પઢ્હતી હૂં. ઇસી તરહ જિસ વકતકી કઝા પઢ્હની હો, ખાસ ઉસીકી નિય્યત કરના ચાહિયે. અગર સિર્ફ ઇતની નિય્યત કર લે કે મૈં કઝા નમાઝ પઢ્હતી હૂં ઔર ખાસ ઉસ વકતકી નિય્યત નહીં કી તો કઝા સહીહ ન હોગી, ફિરસે પઢ્હની પડેગી.

મસ્અલા ૬ :- અગર કઇ દિનકી નમાઝેં કઝા હો ગઇ તો દિન-તારીખભી મુકર્રર કરકે નિય્યત કરના ચાહિયે, જૈસે કિસીકી સનીચર, ઇતવાર, પીર ઔર મંગલ, ચાર દિનકી નમાઝેં જાતી રહી તો અબ સિર્ફ ઇતની નિય્યત કરના કે મૈં ફજરકી કઝા પઢ્હતી હૂં દુરૂસ્ત નહીં હે, બલ્કે યૂં નિય્યત કરે કે સનીચરકી ફજરકી કઝા પઢ્હતી હૂં, ફિર ઝોહર પઢ્હતે વકત કહે કે સનીચરકી ઝોહરકી કઝા પઢ્હતી હૂં. ઇસી તરહ કેહતી જાએ, ફિર જબ સનીચરકી સબ નમાઝેં કઝા કર ચુકે તો કહે કે ઇતવારકી ફજરકી કઝા પઢ્હતી હૂં. ઇસી તરહ સબ નમાઝેં કઝા પઢ્હે. અગર કઇ મહીને ઔર કઇ સાલકી નમાઝેં કઝા હોં તો મહીને ઔર સાલકા ભી નામ લે ઔર કહે કે ફલાં સાલકે ફલાં મહીનેકી ફલાં તારીખકી ફજરકી નમાઝ કઝા પઢ્હતી હૂં. ઇસ તરહ નિય્યત કિયે બગૈર કઝા સહીહ નહીં હોતી.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકો દિન, તારીખ, મહીના, સાલ, કુછ યાદ ન હો તો યૂં નિય્યત કરે કે ફજરકી નમાઝેં જિતની મેરે ઝિમ્મે કઝા હૈં, ઉનમેંસે જો સબસે પેહલી હે ઉસકી કઝા પઢ્હતી હૂં, યા ઝોહરકી નમાઝેં જિતની મેરે ઝિમ્મે કઝા હૈં ઉનમેંસે જો સબસે પેહલી હે ઉસકી કઝા પઢ્હતી હૂં. ઇસી તરહ નિય્યત કરકે બરાબર કઝા પઢ્હતી રહે. જબ દિલ ગવાહી દે દે કે અબ સબ નમાઝેં જિતની જાતી રહી થી સબકી સબ પઢ્હ ચુકી હૂં તો કઝા પઢ્હના છોડ દે.

મસ્અલા ૮ :- સુન્નત ઔર નફલ ઔર તરાવીહકી નમાઝમેં સિર્ફ ઇતની નિય્યત કર લેના કાફી હે કે મૈં નમાઝ પઢ્હતી હૂં, સુન્નત હોને યા નફલ હોનેકી કુછ નિય્યત નહીં કી તો ભી દુરૂસ્ત હે, મગર સુન્નત તરાવીહકી નિય્યત કર લેના ઝિયાદહ એહતિયાતકી બાત હે.

કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કિસી એસી જગહ હે કે કિબ્લા મા'લૂમ નહીં હોતા કે કિધર હે, ઔર ન વહાં કોઇ એસા આદમી હે જિસ્સે પૂછ સકે તો અપને દિલમેં સોચે. જિધર દિલ ગવાહી દે ઉસ તરફ પઢ્હ લે. અગર બે-સોચે પઢ્હ લેગી તો નમાઝ ન હોગી,

લેકિન અગર બા'દમેં મા'લૂમ હો જાએ કે ઠીક કિબ્લાકી તરફ હી પળ્હી હે તો નમાઝ હો જાએગી. ઔર અગર વહાં આદમી તો મૌજૂદ હે, લેકિન પરદા ઔર શરમકી વજહસે પૂછા નહીં, ઇસી તરહ નમાઝ પળ્હ લી તો ભી નમાઝ નહીં હુઇ. એસે વક્ત એસી શરમ ન કરની ચાહિયે, બલ્કે પૂછકે નમાઝ પળ્હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઇ બતલાનેવાલા ન મિલા, ઔર દિલકી ગવાહી પર નમાઝ પળ્હ લી, ફિર મા'લૂમ હુવા કે જિધર નમાઝ પળ્હી હે ઉધર કિબ્લા નહીં હે તો ભી નમાઝ હો ગઇ.

મસ્અલા ૩ :- અગર બે-રૂખ નમાઝ પળ્હતી થી, ફિર નમાઝ હી મેં મા'લૂમ હો ગયા તો કિબ્લાકી તરફ ઘૂમ જાએ. અબ મા'લૂમ હોનેકે બા'દ અગર કિબ્લાકી તરફ ન ફિરેગી તો નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઇ કા'બા શરીફકે અંદર નમાઝ પળ્હે તો યે ભી જાઇઝ હે ઔર ઇસકે અંદર નમાઝ પળ્હનેવાલીકો ઇખ્તિયાર હે, જિધર ચાહે મુંહ કરકે નમાઝ પળ્હે.

મસ્અલા ૫ :- કા'બા શરીફકે અંદર ફર્ઝ નમાઝભી દુરૂસ્ત હે ઔર નફલભી દુરૂસ્ત હે.

ફર્ઝ નમાઝ પળ્હનેકે તરીકેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નમાઝકી નિય્યત કરકે અલ્લાહુ અકબર કહે, ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહતે વક્ત અપને દોનૂં હાથ કંધે[૧] તક ઉઠાએ. હાથકો દોપટ્ટેસે બાહિર ન ૧
નિકાલે, ફિર સીના[૨] પર બાંધ લે, ઔર દાહને હાથકી હથેલીકો બાએં હાથકે પિછલે ૨
હિસ્સે[૩] પર રખ દે ઔર યે દુઆ પળ્હે - ૩

સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિક વ તબારકસ્મુક વ તઆલા જદ્દુક વ લા ઇલાહ ગૈરૂક.

ફિર અઊઝુ બિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ. ઔર બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ પળ્હકર અલ્હમ્દુ પળ્હે ઔર વલઝ્ઝાલ્લીન કે બા'દ આમીન પળ્હે. ફિર બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ પળ્હ કે કોઇ સૂરત પળ્હે. ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહ કે રૂકૂઅમેં જાએ

ઔર સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઝીમ તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર કહે ઔર રૂકૂઅમેં દોનૂં હાથકી ઉન્ગલિયાં મિલા કર ઘુટનોં[૪] પર રખ દે ઔર દોનૂં બાઝૂ પેહલૂસે ૪
ખૂબ મિલાએ રહે.[૫] ઔર દોનૂં પાંવકે ટખને બિલકુલ મિલા દે, ફિર સમિઅલ્લાહુ લિમન્ ૫

---

૧. ઔર મર્દ દોનૂં કાનોંકી લૌ તક હાથ ઉઠાએ.
૨. ઔર મર્દ નાફકે નીચે હાથ બાંધે.
૩. ઔર મર્દ દાહને હાથસે બાયાં પોંહચા પકળ લે.
૪. ઔર મર્દ અપને દોનૂં ઘુટને પકળ લે ઔર ઉન્ગલિયાં ખુલી રખ્ખે.
૫. ઔર મર્દ બાઝૂ પેહલૂસે અલગ રખ્ખે.

હમિદહ, રબ્બના લકલ્હમ્દ કેહતી હુઈ સરકો ઉઠાએ. જબ ખૂબ સીધી ખળી હો જાએ તો ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહતી હુઈ સિજદેમેં જાએ. ઝમીન પર પેહલે ઘુટને રખ્ખે, ફિર કાનોંકે બરાબર હાથ રખ્ખે ઔર ઉન્ગલિયાં ખૂબ મિલા લે, ફિર દોનૂં હાથોંકે બીચમેં સર રખ્ખે ઔર સિજદેકે વક્ત સર ઔર નાક દોનૂં ઝમીન પર રખ દે ઔર હાથ ઔર પાંવકી ઉન્ગલિયાં કિબ્લેકી તરફ રખ્ખે, મગર પાંવ ખળે ન કરે, બલ્કે દાહની તરફકો નિકાલ દે

૧ ઔર ખૂબ સિમટકર ઔર દબ'કર સિજદા કરે કે પેટ દોનૂં રાનોંસે ઔર બાહેં દોનૂં

૨ પેહલૂસે મિલા દે ઔર દોનૂં બાહેં ઝમીન પર રખ દે[૨]. ઔર સિજદેમેં કમસે કમ તીન બાર સુબ્હાન રબ્બિયલ્આ'લા કેહ કે અલ્લાહુ અકબર કેહતી હુઈ ખળી હો જાએ ઔર ઝમીન પર હાથ ટેકકર ન ઉઠે. ફિર બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્માનિર્રહીમ કેહકર અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પળ્હકે દૂસરી રકઅત ઈસી તરહ પૂરી કરે. જબ દૂસરા સિજદા કર ચુકે તો

૩ બાએં ચૂતડ[૩] પર બૈઠે ઔર અપને દોનૂં પાંવ દાહની તરફ નિકાલ દે ઔર દોનૂં હાથ અપની રાનોં પર રખ લે ઔર ઉન્ગલિયાં ખૂબ મિલાકર રખ્ખે. ફિર પળ્હે -

અત્તહિય્યાતુ લિલ્લાહિ વસ્સલવાતુ વત્તય્યિબાતુ અસ્સલામુ અલૈક અય્યુહન્નાબિય્યુ વ રહ્મતુલ્લાહિ વ બરકાતુહૂ અસ્સલામુ અલૈના વ અલા ઈબાદિલ્લા હિસ્સાલિહીન અશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વ અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વ રસૂલુહૂ.

ઔર જબ કલમે પર પહોંચે તો બીચકી ઉન્ગલી ઔર અંગૂઠેસે હલકા બનાકર લા ઈલાહ કેહનેકે વક્ત કલમેકી ઉન્ગલી ઉઠાએ ઔર ઈલ્લલ્લાહ કેહનેકે વક્ત ઝુકા દે, મગર અકદ ઔર હલ્કાકી શકલ આખિર નમાઝ તક બાકી રખ્ખે. અગર ચાર રકઅત પળ્હના હો તો ઈસ્સે ઝિયાદહ ઔર કુછ ન પળ્હે, બલ્કે ફૌરન અલ્લાહુ અકબર કેહકર ઉઠ ખળી હો ઔર દો રકઅત ઔર પળ્હ લે. ઔર ફર્ઝ નમાઝમેં પિછલી દો રકઅતમેં અલ્હમ્દુ કે સાથ કોઈ સૂરત ન મિલાએ. જબ ચોથી રકઅત પર બૈઠે, ફિર અત્તહિય્યાતુ પળ્હ કે યે દુરૂદ પળ્હે -

અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદિંવ્વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા સલ્લૈત અલા ઈબ્રાહીમ વ અલા આલિ ઈબ્રાહીમ ઈન્નક હમીદુમ્મજીદ. અલ્લાહુમ્મ બારિક અલા મુહમ્મદિંવ્વ અલા આલિ મુહમ્મદિન્ કમા બારકત અલા ઈબ્રાહીમ વ અલા આલિ ઈબ્રાહીમ ઈન્નક હમીદુમ્મજીદ.

ફિર યે દુઆ પળ્હે -

રબ્બના આતિના ફિદ્દુન્યા હસનતંવ્વ ફિલ્આખિરતિ હસનતંવ્વ કિના અઝાબન્નારિ. યા યે દુઆ પળ્હે -

---

૧. મર્દ ખૂબ ખુલકર સિજદા કરે ઔર પેટકો રાનોંસે ઔર બાહેં પેહલૂસે અલગ રખ્ખે.

૨. મર્દ ઝમીન પર કોહનિયાં ન રખ્ખે.

૩. મર્દ અપના દાહના પાંવ ખળા રખ્ખે ઔર બાએં પાંવ પર બૈઠે.

અલ્લાહુમ્મગ્ફિર્લી વલિ વાલિદય્ય વ લિજમીઈલ્ મુઅ્મિનીન વલ્મુઅ્મિનાતિ વલ્મુસ્લિમીન વલ્મુસ્લિમાતિ અલ્અહ્યાઈ મિન્હુમ વલ્અમવાત. યા કોઈ ઔર દુઆ પઢે જો હદીસમેં યા કુરઆને મજીદમેં આઈ હો. ફિર અપની દાહની તરફ સલામ ફેરે ઔર કહે -

અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહ્મતુલ્લાહ. ફિર યેહી કેહકર બાઈં તરફ સલામ ફેરે ઔર સલામ ફેરતે વક્ત ફરિશ્તોં પર સલામ કરનેકી નિય્યત કરે.

યે નમાઝ પઢનેકા તરીકા હૈ, લેકિન ઈસમેં જો બાતેં ફર્ઝ હૈં, ઉનમેંસે એક બાત ભી છુટ જાએ તો નમાઝ નહીં હોતી, ચાહે જાન બૂઝકર છોડે યા ભૂલેસે, દોનૂંકા એક હી હુકમ હૈ.

ઔર કુછ ચીઝેં વાજીબ હૈં કે ઈસમેંસે અગર કોઈ ચીઝ જાન બૂઝકર છોડ દે તો નમાઝ નિકમ્મી ઔર ખરાબ હો જાતી હૈ ઔર ફિરસે નમાઝ પઢની પડતી હૈ. અગર કોઈ ફિરસે ન પઢે તો ખૈર ! તબ ભી ફર્ઝ સરસે ઉતર જાતા હૈ, લેકિન બહોત ગુનાહ હોતા હૈ. ઔર અગર ભૂલેસે છુટ જાએ તો સહ્વકા સિજદા કરનેસે નમાઝ હો જાએગી.

ઔર કુછ ચીઝેં સુન્નત હૈં ઔર કુછ ચીઝેં મુસ્તહબ હૈં.

મસ્અલા ૨ :- નમાઝમેં છ ચીઝેં ફર્ઝ હૈં.

(૧) નિય્યત બાંધતે વક્ત અલ્લાહુ અકબર કેહના. (૨) ખડા હોના. (૩) કુરઆનમેંસે કોઈ સૂરત યા આયત પઢના. (૪) રૂકૂઅ કરના, (૫) દોનૂં સિજદે કરના ઔર (૬) નમાઝકે આખિરમેં જિતની દેર અત્તહિય્યાત પઢનેમેં લગતી હો ઉતની દેર બૈઠના.

મસ્અલા ૩ :- યે ચીઝેં નમાઝમેં વાજીબ હૈં, અલ્હમ્દુ પઢના ઉસકે સાથ કોઈ સૂરત મિલાના હર ફર્ઝકો અપને અપને મૌકા' પર અદા કરના ઔર પેહલે ખડે હોકર અલ્હમ્દુ પઢના. ઔર ફિર સૂરત મિલાના ફિર રૂકૂઅ કરના, ફિર સિજદા કરના, દો રકઅત પર બૈઠના, દોનૂં બૈઠકોંમેં અત્તહિય્યાત પઢના, વિત્રકી નમાઝમેં દુઆએ કુનૂત પઢના, અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહ્મતુલ્લાહ કેહકર સલામ ફેરના, હર ચીઝકો ઈત્મીનાનસે અદા કરના, બહોત જલ્દી ન કરના.

મસ્અલા ૪ :- ઈન બાતોંકે સિવા જિતની ઔર બાતેં હૈં વો સબ સુન્નત હૈં, લેકિન કુછ ઈસમેં મુસ્તહબ હૈં.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ નમાઝમેં અલ્હમ્દુ ન પઢે, બલ્કે કોઈ ઔર આયત યા કોઈ પૂરી સૂરત પઢે યા સિર્ફ અલ્હમ્દુ પઢે ઉસકે સાથ કોઈ સૂરત યા કોઈ આયત ન મિલાએ યા દો રકઅત પઢકે ન બૈઠે, બે-બૈઠે ઔર અત્તહિય્યાત પઢે બગૈર તીસરી રકઅતકે લિયે ખડી હો જાએ યા બૈઠ તો ગઈ, લેકિન અત્તહિય્યાત નહીં પઢી, તો ઈન સૂરતોંમેં સરસે ફર્ઝ તો ઉતર જાએગા, લેકિન નમાઝ બિલકુલ નિકમ્મી ઔર ખરાબ હૈ, ફિરસે પઢના વાજીબ હૈ, ન દોહરાએગી તો બહોત બડા ગુનાહ હોગા. હાં, અગર

ભૂલેસે એસા કિયા હો તો સિજદએ સહ્વ કર લેનેસે નમાઝ દુરૂસ્ત હો જાએગી.

મસ્અલા ૬ :- અગર અસ્સલામુ અલૈકુમ વ રહ્મતુલ્લાહ કેહકર સલામ નહીં ફેરા, બલ્કે જબ સલામકા વક્ત આયા તો કિસીસે બોલ પળી, બાતેં કરને લગી, યા ઉઠકર કહીં ચલી ગઇ યા ઔર કોઇ એસા કામ કિયા જિસ્સે નમાઝ ટૂટ જાતી હે તો ઇસકા ભી યે હુકમ હે કે ફર્ઝ તો ઉતર જાએગા, લેકિન નમાઝકા દોહરાના વાજીબ હે. ફિરસે ન પળ્હે તો બળા ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૭ :- અગર પેહલે સૂરત પળ્હી, ફિર અલ્હમ્દુ પળ્હી તબ ભી નમાઝ દોહરાના પળેગી, ઔર અગર ભૂલેસે એસા કર લે તો સિજદએ સહ્વ કર લે.

મસ્અલા ૮ :- અલ્હમ્દુકે બા'દ કમસે કમ તીન આયતેં પળ્હની ચાહિયે. અગર એક હી આયત યા દો આયતેં અલ્હમ્દુ કે બા'દ પળ્હે તો અગર વો એક આયત ઇતની બળી હો કે છોટી છોટી તીન આયતોંકે બરાબર હો જાએ તબ ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૯ :- અગર કોઇ રૂકૂઅસે ખળી હોકર યા રૂકૂઅમેં સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઝીમ ન પળ્હે યા સિજદેમેં સુબ્હાન રબ્બિયલ્અા'લા ન પળ્હે યા આખિરકી બેઠકમેં અત્તહિય્યાતુકે બા'દ દુરૂદ શરીફ ન પળ્હે તો ભી નમાઝ હોગી, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હે. ઇસી તરહ અગર દુરૂદ શરીફકે બા'દ કોઇ દુઆ ન પળ્હી, સિર્ફ દુરૂદ શરીફ પળ્હકર સલામ ફેર દિયા, તબ ભી નમાઝ દુરૂસ્ત હે, લેકિન સુન્નતકે ખિલાફ હે.

મસ્અલા ૧૦ :- નિય્યત બાંધતે વક્ત હાથોંકો ઉઠાના સુન્નત હે. અગર કોઇ ન ઉઠાએ તબ ભી નમાઝ દુરૂસ્ત હે, મગર સુન્નતકે ખિલાફ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- હર રકઅતમેં બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ પળ્હકર અલ્હમ્દુ પળ્હે ઔર જબ સૂરત મિલાએ તો સૂરતસે પેહલે બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ પળ્હ લે, યે બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૨ :- સિજદાકે વક્ત અગર નાક ઔર સર દોનૂં ઝમીન પર ન રખ્ખે, બલ્કે સિર્ફ સર ઝમીન પર રખ્ખે ઔર નાક ન રખ્ખે તો ભી નમાઝ દુરૂસ્ત હે. ઔર સર નહીં લગાયા, સિર્ફ નાક ઝમીન પર લગાઇ તો નમાઝ નહીં હુઇ. હાં, અગર કોઇ મજબૂરી હો તો સિર્ફ નાક લગાના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર રૂકૂઅકે બા'દ અચ્છી તરહ ખળી નહીં હુઇ, ઝરાસા સર ઉઠાકર સિજદેમેં ચલી ગઇ તો નમાઝ ફિરસે પળ્હ લે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર દોનૂં સિજદોંકે બીચમેં અચ્છી તરહ નહીં બેઠી, ઝરાસા સર ઉઠાકર દૂસરા સિજદા કર લિયા તો અગર ઝરા હી સર ઉઠાયા હો તો એક હી સિજદા હુવા, દોનૂં સિજદે અદા નહીં હુએ. ઔર નમાઝ બિલકુલ નહીં હુઇ. ઔર અગર ઇતની ઉઠી હો કે કરીબ કરીબ બેઠનેકે હો ગઇ હો તો ખેર ! નમાઝ સરસે ઉતર ગઇ, લેકિન બળી નિકમ્મી ઔર ખરાબ હો ગઇ, ઇસ લિયે ફિરસે પળ્હના ચાહિયે, નહીં તો બળા ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર પિયાલ (પરાળ) પર યા રૂઈ કી ચીઝ પર સિજદા કરે તો સરકો ખૂબ દબા કર સિજદા કરે, ઈતના દબાએ કે ઉસ્સે ઝિયાદહ ન દબ સકે, અગર ઉપર ઝરા ઈશારેસે સર રખ દિયા, દબાયા નહીં તો સિજદા નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૬ :- ફર્ઝ નમાઝમેં પિછલી દો રકઅતોંમેં અગર અલ્હમ્દુકે બા'દ કોઈ સૂરત ભી પઢ લી તો નમાઝમેં નુકસાન નહીં આયા, નમાઝ બિલકુલ સહીહ હે.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર પિછલી દો રકઅતોંમેં અલ્હમ્દુ ન પઢે, બલ્કે તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ કેહ લે તો ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન અલ્હમ્દુ પઢ લેના બેહતર હે. ઔર અગર કુછ ન પઢે, ચુપકી ખડી રહે[1] તો ભી કુછ હરજ નહીં, નમાઝ ૧
દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૮ :- પેહલી દો રકઅતોંમેં અલ્હમ્દુકે સાથ સૂરત મિલાના વાજીબ હે. અગર કોઈ પેહલી દો રકઅતોંમેં સિર્ફ અલ્હમ્દુ પઢે, સૂરત ન મિલાએ યા અલ્હમ્દુ ભી ન પઢે, સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ પઢતી રહે. તો અબ પિછલી રકઅતોંમેં અલ્હમ્દુકે સાથ સૂરત મિલાના ચાહિયે, ફિર અગર જાન બૂઝકર એસા કિયા હે તો નમાઝ ફિરસે પઢે, ઔર અગર ભૂલેસે કિયા હો તો સહ્‌વકા સિજદા કર લે.

મસ્અલા ૧૯ :- નમાઝમેં અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત વગૈરહ સારી ચીઝેં ધીરે ઔર ચુપકેસે પઢે,[2] લેકિન ઈસ તરહ પઢના ચાહિયે કે ખૂદ અપને કાનમેં આવાઝ ઝરૂર ૨
આએ. અગર અપની આવાઝ ખૂદ અપને આપકો ભી સુનાઈ ન દે તો નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૨૦ :- કિસી નમાઝકે લિયે કોઈ સૂરત મુકર્રર ન કરે, બલ્કે જો જી ચાહે પઢા કરે, સૂરત મુકર્રર કર લેના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૨૧ :- દૂસરી રકઅતમેં પેહલી રકઅતસે ઝિયાદહ લંબી સૂરત ન પઢે.

મસ્અલા ૨૨ :- સબ ઔરતેં અપની અપની નમાઝ અલગ અલગ પઢેં, જમાઅતસે ન પઢેં. ઔર જમાઅતકે લિયે મસ્જિદમેં જાના ઔર વહાં જાકર મરદોંકે સાથ પઢના ન ચાહિયે. અગર કોઈ ઔરત અપને શૌહર વગૈરહ કિસી મહરમકે સાથ જમાઅત કરકે નમાઝ પઢે તો ઉસકે મસ્અલે કિસીસે પૂછ લે. ચૂંકે એસા મૌકા' કમ હોતા હે, ઈસ લિયે હમને બયાન નહીં કિયે. હાં, ઈતની બાત યાદ રખ્ખે કે અગર કભી એસા મૌકા' હો તો કિસી મર્દકે બરાબર હરગિઝ ન ખડી હો, બિલકુલ પીછે રહે, વરના ઉસકી નમાઝ ભી ખરાબ હોગી ઔર ઉસ મર્દકી નમાઝ ભી બરબાદ હો જાએગી.

---

૧. યા'ની તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ કેહનેકે બરાબર ચુપકી ખડી રહે.

૨. ઔર મર્દ ભી ઝોહર ઔર અસરકી નમાઝમેં ચુપકેસે પઢે, ઔર ફજર ઔર મગરિબ ઔર ઈશામેં અગર ઈમામ હે તો ઝોરસે પઢે, ઔર અકેલા હો તો ઈખ્તિયાર હે જિસ તરહ ચાહે પઢે.

મસ્અલા ૨૩ :- અગર નમાઝ પઢતેમેં વુઝૂ ટૂટ જાએ તો વુઝૂ કરકે ફિરસે
૧ નમાઝ પઢે.૧

મસ્અલા ૨૪ :- મુસ્તહબ યે હૈ કે જબ ખડી હો તો અપની નિગાહ સિજદેકી જગહ રખ્ખે ઔર જબ રૂકૂઅમેં જાએ તો પાંવ પર નિગાહ રખ્ખે ઔર જબ સિજદા કરે તો નાક પર ઔર સલામ ફેરતે વકત કંધોં પર નિગાહ રખ્ખે. ઔર જબ જમાઇ (બગાસુ) આએ તો મુંહ ખૂબ બંદ કરે, અગર ઔર કિસી તરહ ન રૂકે તો હાથકી
૨ હથેલીકે ઉપરકી તરફસે રોકે. ઔર જબ ગલા સેહલાએ૨ તો જહાં તક હો સકે ખાંસીકો રોકે ઔર ઝબ્ત કરે.

કુરઆન મજીદ પઢનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કુરઆન શરીફકો સહીહ સહીહ પઢના વાજીબ હૈ. હર હર્ફ (અક્ષર) કો ઠીક ઠીક પઢે હમઝા ઔર એનમેં જો ફર્ક હૈ ઉસી તરહ બડી હા ઔર છોટી હા મેં, ઔર ઝા ઔર ઝાલ મેં, ઔર સીન ઔર થા ઔર સૉદ મેં ઠીક નિકાલકે પઢે, ઔર પૂરી આવાઝ નિકાલકર પઢે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીસે કોઇ હર્ફ (અક્ષર) નહીં નિકલતા જૈસે બડી હા કી જગહ છોટી હા યા એન નહીં નિકલતા યા થા, સીન, સૉદ સબકો સીન હી પઢતી હૈ તો સહીહ પઢનેકી મશ્ક કરના ઝરૂરી હૈ. અગર સહીહ પઢનેકી મેહનત ન કરેગી તો ગુનેહગાર હોગી ઔર ઉસકી કોઇ નમાઝ સહીહ ન હોગી, હાં અગર મેહનતસે ભી દુરૂસ્ત ન હો તો મજબૂરી હૈ.

મસ્અલા ૩ :- અગર બડી હા, એન વગેરહ સબ હુરૂફ સહીહ નિકલતે હૈં, લેકિન એસી બે-પરવાઇસે પઢતી હૈ કે બડી હા કી જગહ છોટી હા ઔર એનકી જગહ હમ્ઝા હમેશા પઢતી જાતી હૈ કુછ ખ્યાલ કરકે નહીં પઢતી તબ ભી ગુનેહગાર હૈ, ઔર નમાઝ સહીહ નહીં હોતી.

મસ્અલા ૪ :- જો સૂરત પેહલી રકઅતમેં પઢી હૈ, વોહી સૂરત દૂસરી રકઅતમેં ફિર પઢ ગઇ તો ભી કુછ હરજ નહીં,લેકિન બે-ઝરૂરત એસા કરના બેહતર નહીં.

મસ્અલા ૫ :- જિસ તરહ કુરઆન મજીદમેં સૂરતેં આગે પીછે લિખ્ખી હૈં, નમાઝમેં ઉસી તરહ પઢના ચાહિયે. જિસ તરહ અમ્મકે સીપારેમેં લિખ્ખી હૈં ઉસ તરહસે ન પઢે. યા'ની જબ પેહલી રકઅતમેં કોઇ સૂરત પઢે તો અબ દૂસરી રકઅતમેં ઉસકે બા'દ વાલી સૂરત પઢે, ઉસકે પેહલે વાલી સૂરત ન પઢે, જૈસે કિસીને પેહલી રકઅતમેં

---

૧. ચૂંકે બિનાકી શરાઇત ઔર મસ્અલે બહોત નાઝુક હૈં ઔર ઇખ્તિલાફી મસ્અલા હૈ, ઇસ લિયે વે સબ મસ્અલે છોડ દિયે ગએ હૈં.

૨. યા'ની ગલેકે અંદર ખુજલી હોને લગે.

કુલ્યા અય્યુહલ્કાફિરૂન પઢ્હી તો અબ ઈઝા જાઅ યા કુલ્હુવલ્લાહુ યા કુલ્અઊઝુ બિરબ્બિલ્ ફલક યા કુલ્અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ પઢ્હે ઓર અલમ તર કૈફ ઓર લિઈલાફિ વગૈરહ ઉસકે ઉપરકી સૂરતેં ન પઢ્હે કે ઈસ તરહ પઢ્હના મકરૂહ હૈ, લેકિન અગર ભૂલેસે ઈસ તરહ પઢ્હ જાએ તો મકરૂહ નહીં હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જબ કોઈ સૂરત શુરૂ' કરે તો બે-ઝરૂરત ઉસકો છોડકર દૂસરી સૂરત શુરૂ' કરના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- જિસકો નમાઝ બિલકુલ ન આતી હો યા નઈ નઈ મુસલમાન હુઈ હો, વો સબ જગહ સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ પઢ્હતી રહે તો ફર્ઝ અદા હો જાએગા, લેકિન નમાઝ બરાબર સીખતી રહે. અગર નમાઝ સીખનેમેં કોતાહી કરેગી તો બહોત ગુનેહગાર હોગી.

નમાઝ તોડ દેનેવાલી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જાન બૂઝકર યા ભૂલેસે નમાઝમેં બોલ ઉઠી તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૨ :- નમાઝમેં આહ યા ઓહ યા ઉફ યા હાય કહે યા ઝોરસે રોએ તો નમાઝ જાતી રેહતી હૈ, હાં અગર જન્નત ઓર દોઝખકી યાદ કરનેસે દિલ ભર આયા ઓર ઝોરસે આવાઝ નિકલ પડી યા આહ યા ઉફ વગૈરહ નિકલી તો નમાઝ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૩ :- બે-ઝરૂરત ખંખારને ઓર ગલા સાફ કરનેસે જિસ્સે એક આધ હર્ફ (અક્ષર) ભી પૈદા હો જાએ તો નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ, હાં મજબૂરીકે વક્ત ખંખારના દુરૂસ્ત હૈ ઓર નમાઝ નહીં જાતી.

મસ્અલા ૪ :- નમાઝમેં છીંક આઈ ઉસપર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કહા તો નમાઝ નહીં ગઈ, લેકિન કેહના નહીં ચાહિયે. ઓર અગર કિસી દૂસરેકો છીંક આઈ ઓર ઉસને નમાઝમેં હી ઉસકો યર્હમુકલ્લાહ કહા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૫ :- કુરઆન શરીફમેં દેખ દેખકર પઢ્હનેસે નમાઝ ટૂટ જાતી હૈ.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝમેં ઈતની મુંહ ગઈ કે સીના કિબ્લેકી તરફસે ફિર ગયા તો નમાઝ ટૂટ ગઈ.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને સલામકા જવાબ દિયા ઓર વ અલૈકુમુસ્સલામ કહા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૮ :- નમાઝકે અંદર જોડા (ચોટલો) બાંધા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૯ :- નમાઝમેં કોઈ ચીઝ ખાઈ યા કુછ ખા-પી લિયા તો નમાઝ જાતી રહી. યહાં તક કે અગર એક તિલ યા ધરા ઉઠાકર ખા લે તો ભી નમાઝ ટૂટ જાએગી, હાં અગર ધરા વગૈરહ કોઈ ચીઝ દાંતોંમેં અટકી હુઈ થી, અબ ઉસકો નિગલ ગઈ તો અગર

ચનેસે કમ હો તબ તો નમાઝ હો ગઇ. ઔર અગર ચનેકે બરાબર યા ઝિયાદહ હો તો નમાઝ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૧૦ :- મુંહમેં પાન દબા હુવા હે ઔર ઉસકી પીક હલકમેં જાતી રહે તો નમાઝ નહીં હુઇ.

મસ્અલા ૧૧ :- કોઇ મીઠી ચીઝ ખાઇ ફિર કુલ્લી કરકે નમાઝ પઢને લગી, લેકિન મુંહમેં ઉસકા મઝા કુછ બાકી હે ઔર થૂકકે સાથ હલકમેં જાતા હે તો નમાઝ સહીહ હે.

મસ્અલા ૧૨ :- નમાઝમેં કુછ ખુશખબરી સુની ઔર ઉસપર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહ દિયા, યા કિસીકી મૌતકી ખબર સુની, ઉસપર ઇન્ના લિલ્લાહિ વ ઇન્ના ઇલૈહિ રાજિઊન પઢા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૧૩ :- નમાઝમેં બચ્ચેને આકર દૂધ પી લિયા તો નમાઝ જાતી રહી. હાં અગર દૂધ નહીં નિકલા તો નમાઝ હો ગઇ.

મસ્અલા ૧૪ :- કોઇ લઢકા વગૈરહ ગિર પઢા, ઉસકે ગિરતે વક્ત બિસ્મિલ્લાહ કેહ દિયા તો નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૧૫ :- અલ્લાહુ અકબર કેહતે વક્ત 'અ' કો બઢા દિયા ઔર આ..લ્લાહુ અકબર કહા તો નમાઝ જાતી રહી. ઇસી તરહ અગર અકબરકે 'બ' કો બઢાકર પઢા ઔર અલ્લાહુ અકબા..ર કહા તો ભી નમાઝ જાતી રહી.

મસ્અલા ૧૬ :- કિસી ખત યા કિસી કિતાબ પર નઝર પઢી ઔર ઉસકો અપની ઝબાનસે નહીં, લેકિન દિલ હી દિલમેં મતલબ સમઝ ગઇ તો નમાઝ નહીં ટૂટી, હાં અગર ઝબાનસે પઢ લે તો નમાઝ જાતી રહેગી.

મસ્અલા ૧૭ :- નમાઝીકે સામનેસે અગર કોઇ ચલા જાએ યા કુત્તા-બિલ્લી, બકરી, વગૈરહ કોઇ જાનવર નિકલ જાએ તો નમાઝ નહીં ટૂટી, બલ્કે સામનેસે જાનેવાલે આદમીકો બઢા ગુનાહ હોગા. ઇસ લિયે ઐસી જગહ નમાઝ પઢના ચાહિયે જહાં આગેસે કોઇ ન નિકલે, ઔર ફિરને ચલનેમેં લોગોંકો તકલીફ ન હો. ઔર અગર એસી અલગ જગહ કોઇ ન હો તો અપને સામને લકઢી ગાઢે જો કમસે કમ એક હાથ લમ્બી ઔર એક ઉન્ગલ મોટી (જાડી) હો ઔર ઉસ લકઢીકે પાસ ખઢી હો ઔર ઉસકો બિલકુલ નાકકે સામને ન રખ્ખે, બલ્કે દાહની યા બાઇં આંખકે સામને રખ્ખે. અગર કોઇ લકઢી ન ગાઢે તો ઉતની હી ઊંચી કોઇ ઔર ચીઝ સામને રખ લે, જૈસે મૂંઢા (મૂંઢકી કુરસી). તો અબ સામનેસે જાના દુરૂસ્ત હે, કોઇ ગુનાહ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૮ :- કિસી ઝરૂરતકી વજહસે અગર કિબ્લાકી તરફ આધા કદમ આગે બઢ ગઇ યા પીછે હટ ગઇ, લેકિન સીના કિબ્લેકી તરફસે નહીં ફિરા તો નમાઝ દુરૂસ્ત હો ગઇ, લેકિન અગર સિજદેકી જગહસે આગે બઢ જાએગી તો નમાઝ ન હોગી.

જો ચીઝેં નમાઝમેં મકરૂહ ઔર મના' હૈં ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- મકરૂહ વો ચીઝ હે જિસ્સે નમાઝ તો નહીં ટૂટતી, લેકિન સવાબ કમ હો જાતા હે ઔર ગુનાહ હોતા હે.

મસ્અલા ૨ :- અપને કપળે યા બદન યા ઝેવરસે ખેલના યા કંકરિયોંકો હટાના મકરૂહ હે. હાં, અગર કંકરિયોંકી વજહસે સિજદા ન કર સકે તો એક-દો મરતબા હાથસે બરાબર કર દેના ઔર હટા દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- નમાઝમેં ઉન્ગલિયાં ચટખાના ઔર કૂલ્હે પર હાથ રખના ઔર દાહને-બાએં મુંહ મોળકે દેખના યે સબ મકરૂહ હે. હાં, અગર કનખિયોંસે કુછ દેખે ઔર ગરદન ન ફેરે તો ઐસા કરના મકરૂહ તો નહીં હે, લેકિન બિલા સખ્ત ઝરૂરતકે ઐસા કરના ભી અચ્છા નહીં હે.

મસ્અલા ૪ :- નમાઝમેં દોનૂં પાંવ ખળે રખકર બૈઠના યા ચાર ઝાનૂ બૈઠના યા કુત્તેકી તરહ બૈઠના યે સબ મકરૂહ હે. હાં, દુઃખ-બીમારીકી વજહસે જિસ તરહ બૈઠનેકા હુકમ હે ઉસ તરહ ન બૈઠ સકે તો જિસ તરહ બૈઠ સકે બૈઠ જાએ. ઉસ વકત કુછ મકરૂહ નહીં હે.

મસ્અલા ૫ :- સલામકે જવાબમેં હાથ ઉઠાના ઔર હાથસે સલામકા જવાબ દેના મકરૂહ હે, ઔર અગર ઝબાનસે જવાબ દિયા તો નમાઝ ટૂટ ગઇ જૈસા કે ઉપર બયાન હો ચુકા હે.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝમેં ઇધર-ઉધરસે અપને કપળેકો સમેટના ઔર સંભાલના કે મિટ્ટીસે ન ભરને પાએ, મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૭ :- જિસ જગહ યે ડર હો કે કોઇ નમાઝમેં હંસા દેગા, ખ્યાલ હટ જાએગા તો નમાઝમેં ભૂલ-ચૂક હો જાએગી, ઐસી જગહ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૮ :- અગર કોઇ આગે બૈઠી બાતેં કર રહી હો, યા કિસી ઔર કામમેં લગી હો તો ઉસકે પીછે ઉસકી પીઠકી તરફ મુંહ કરકે નમાઝ પળ્હના મકરૂહ નહીં હે. લેકિન અગર બૈઠનેવાલીકો ઇસ્સે તકલીફ હો ઔર વો ઉસ રૂક જાનેસે ઘબરાએ તો ઐસી હાલતમેં કિસીકે પીછે નમાઝ ન પળ્હે, યા વો ઇતને ઝોર ઝોરસે બાતેં કરતી હો કે નમાઝમેં ભૂલ જાનેકા ડર હે તો વહાં નમાઝ ન પળ્હના ચાહિયે મકરૂહ હે. ઔર કિસીકે મુંહકી તરફ મુંહ કરકે નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૯ :- અગર નમાઝીકે સામને કુરઆન શરીફ યા તલવાર લટકી હો તો ઇસકા કુછ હરજ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૦ :- જિસ ફર્શ પર તસ્વીરેં બની હોં ઉસપર નમાઝ હો જાતી હે, લેકિન તસ્વીર પર સિજદા ન કરે. ઔર તસ્વીરવાલા જા નમાઝ (મુસલ્લા) રખના મકરૂહ હે. ઔર તસ્વીરકા ઘરમેં રખના બળા ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર તસ્વીર સરકે ઉપર હો યા'ની છતમેં યા છતરીમેં (ચંદનીમેં) તસ્વીર બની હો યા આગેકી તરફકો હો, યા દાહની તરફ યા બાઇં તરફ હો તો નમાઝ મકરૂહ હે, ઔર અગર પાંવકે નીચે હો તો નમાઝ મકરૂહ નહીં, લેકિન અગર બહોત છોટી તસ્વીર હો કે અગર ઝમીન પર રખ દે તો ખળે હોકર ન દિખાઇ દે યા પૂરી તસ્વીર ન હો, બલ્કે સર કટા હુવા ઔર મિટા હો તો ઇસકા કુછ હરજ નહીં. એસી તસ્વીરસે કિસી સૂરતમેં નમાઝ મકરૂહ નહીં હોતી, ચાહે જિસ તરહ હો.

મસ્અલા ૧૨ :- તસ્વીરવાલા કપળા પહેનકર નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- પેળ યા મકાન વગૈરહ કિસી બે-જાન ચીઝકા નકશા બના હો તો યે મકરૂહ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૪ :- નમાઝકે અંદર આયતોંકા યા કિસી ચીઝકા ઉન્ગલિયોં પર ગિનના મકરૂહ હે, હાં અગર ઉન્ગલિયોંકો દબાકર ગિનતી યાદ રખ્ખે તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૧૫ :- દૂસરી રકઅતકો પેહલી રકઅતસે ઝિયાદહ લમ્બી કરના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૬ :- કિસી નમાઝમેં કોઇ સૂરત મુકર્રર કર લેના કે હમેશા વો પળ્હા કરે, કોઇ ઔર સૂરત કભી ન પળ્હે યે બાત મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૭ :- કંધે પર રૂમાલ ડાલકર નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૮ :- બહોત બુરે ઔર મૈલે-કુચેલે કપળે પહેનકર નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે. ઔર અગર દૂસરે કપળે ન હો તો જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૧૯ :- પૈસા-કોળી વગૈરહ કોઇ ચીઝ મુંહમેં લેકર નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે. ઔર અગર એસી ચીઝ હો કે નમાઝમેં કુરઆન શરીફ વગૈરહ નહીં પળ્હ સકતી તો નમાઝ નહીં હુઇ, ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૨૦ :- જિસ વક્ત પેશાબ-પાખાના ઝોરસે લગા હો એસે વકત નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૨૧ :- જબ બહોત ભૂખ લગી હો ઔર ખાના તૈયાર હો તો પેહલે ખા લે તબ નમાઝ પળ્હે. બગૈર ખાના ખાએ નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે. હાં, અગર વકત તંગ હોને લગે તો પેહલે નમાઝ પળ્હ લે.

મસ્અલા ૨૨ :- આંખેં બંદ કરકે નમાઝ પળ્હના બેહતર નહીં હે. લેકિન આંખ બંદ કરનેસે નમાઝમેં દિલ ખૂબ લગે તો બંદ કરકે પળ્હનેમેં કોઇ બુરાઇ નહીં.

મસ્અલા ૨૩ :- બે-ઝરૂરત નમાઝમેં થૂકના ઔર નાક સાફ કરના મકરૂહ હે, ઔર અગર ઝરૂરત પળે તો દુરૂસ્ત હે, જૈસે કિસીકો ખાંસી આઇ ઔર મુંહમેં બલગમ આ ગયા તો અપને બાઇં તરફ થૂક દે યા કપળેમેં લેકર મલ ડાલે, ઔર દાહની તરફ ઔર કિબ્લેકી તરફ ન થૂકે.

મસ્અલા ૨૪ :- નમાઝમેં ખટમલને કાટ ખાયા તો ઉસકો પકળકે છોળ દે,

નમાઝ પઢનેમેં મારના અચ્છા નહીં. ઔર અગર ખટમલને અભી કાટા નહીં હૈ તો ઉસકો ન પકડે. બે-કાટે પકડના ભી મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૨૫ :- ફર્ઝ નમાઝમેં બે-ઝરૂરત દીવાર વગૈરહ કિસી ચીઝકે સહારે ખડા હોના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૨૬ :- અભી સૂરત પૂરી ખત્મ નહીં હુઇ, દો-એક કલિમે રેહ ગએ થે કે જલ્દીકે મારે રૂકૂઅમેં ચલી ગઇ ઔર સૂરતકો રૂકૂઅમેં જાકર ખત્મ કિયા તો મકરૂહ હુઇ.

મસ્અલા ૨૭ :- અગર સિજદેકી જગહ પાંવસે ઊંચી હો, જૈસે કોઇ દેહલીઝ (ચોખટ) પર સિજદા કરે તો દેખો કિતની ઊંચી હૈ. અગર એક બાલિશ્તસે ઝિયાદહ ઊંચી હૈ તો નમાઝ દુરૂસ્ત ન હોગી. ઔર અગર એક બાલિશ્ત યા ઇસસે કમ હૈ તો નમાઝ દુરૂસ્ત હૈ. લેકિન બે-ઝરૂરત ઐસા કરના મકરૂહ હૈ.

જિન વજહોંસે નમાઝકા તોડ દેના દુરૂસ્ત હૈ ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નમાઝ પઢતેમેં રેલ ચલ દે ઔર ઉસપર અપના અસ્બાબ (સામાન) રખ્ખા હુવા હૈ યા બાલ-બચ્ચે સવાર હૈં તો નમાઝ તોડકે બૈઠ જાના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨ :- સામને સાંપ આ ગયા તો ઉસકે ડરસે નમાઝકા તોડના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- નમાઝમેં કિસીને જૂતી ઉઠા લી ઔર ડર હૈ કે અગર નમાઝ ન તોડેગી તો લેકર ભાગ જાએગા તો ઉસકે લિયે નમાઝ તોડ દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- રાતકો મુરઘી ખુલી રેહ ગઇ ઔર બિલ્લી ઉસકે પાસ આ ગઇ તો ઉસકે ખૌફસે નમાઝ તોડ દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૫ :- કોઇ નમાઝમેં હૈ ઔર હાંડી ઉબલને લગી, જિસકી લાગત (કીમત) તીન-ચાર આના હૈ તો નમાઝ તોડકર ઉસકો દુરૂસ્ત કર દેના જાઇઝ હૈ, મતલબ યે હૈ કે જબ ઐસી ચીઝકે બરબાદ હો જાને યા ખરાબ હો જાનેકા ડર હૈ, જિસકી કીમત તીન-ચાર આના હો તો ઉસકી હિફાઝતકે લિયે નમાઝકા તોડ દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૬ :- અગર નમાઝમેં પેશાબ યા પાખાના ઝોર કરે તો નમાઝ તોડ દે ઔર ફારિગ હોકર ફિર પઢે.

મસ્અલા ૭ :- કોઇ અંધી ઔરત યા મર્દ જા રહા હૈ ઔર આગે કુંવા હૈ ઔર ઉસમેં ગિર પડનેકા ડર હૈ, ઉસકે બચાનેકે લિયે નમાઝકા તોડ દેના ફર્ઝ હૈ. અગર નમાઝ નહીં તોડી ઔર વો ગિરકે મર ગયા તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકે બચ્ચે વગૈરહકે કપડોંમેં આગ લગ ગઇ ઔર વો જલને લગા તો ઉસકે લિયે ભી નમાઝ તોડ દેના ફર્ઝ હૈ.

મસ્અલા ૯ :- માં-બાપ, દાદા-દાદી, નાના-નાની કિસી મુસીબતકી વજહસે પુકારેં તો ફર્ઝ નમાઝકો તોડ દેના વાજીબ હૈ, જૈસે કિસીકા માં-બાપ વગૈરહ બીમાર હૈ ઔર પાખાના વગૈરહ કિસી ઝરૂરતસે ગયા ઔર આતેમેં યા જાતેમેં પાંવ ફિસલ ગયા

ઔર ગિર પળા તો નમાઝ તોડકે ઉસે ઉઠા લે, લેકિન અગર કોઇ ઔર ઉઠાનેવાલા હો તો બે-ઝરૂરત નમાઝ ન તોડે.

મસ્અલા ૧૦ :- ઔર અભી ગિરા ભી નહી હે, લેકિન ગિરનેકા ડર હે ઔર ઉસને ઉસકો પુકારા તબ ભી નમાઝ તોડ દે.

મસ્અલા ૧૧ :- ઔર અગર કિસી એસી ઝરૂરતકે લિયે નહીં પુકારા યૂં હી પુકારા હે તો ફર્ઝ નમાઝકા તોડ દેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- ઔર અગર નફલ યા સુન્નત પળ્હતી હો, ઉસ વક્ત માં-બાપ, દાદા-દાદી, નાના-નાની પુકારેં, લેકિન યે ઉનકો મા'લૂમ નહીં હે કે ફલાની નમાઝ પળ્હ રહી હે તો એસે વકત ભી નમાઝકો તોડકર ઉનકી બાતકા જવાબ દેના વાજીબ હે, ચાહે કિસી મુસીબતસે પુકારેં ઔર ચાહે બે-ઝરૂરત પુકારેં, દોનૂંકા એક હુકમ હે. અગર નમાઝ તોડકે ન બોલે તો ગુનાહ હોગા, ઔર અગર વો જાનતે હોં કે નમાઝ પળ્હતી હે ફિર ભી પુકારેં તો નમાઝ ન તોડે, લેકિન અગર કિસી ઝરૂરતસે પુકારેં ઔર ઉનકો સખ્ત તકલીફ હોનેકા ડર હો તો નમાઝ તોડ દે.

વિત્ર નમાઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- વિત્રકી નમાઝ વાજીબ હે ઔર વાજીબકા દરજા કરીબ કરીબ ફર્ઝકે બરાબર હે, છોળ દેનેસે બળા ગુનાહ હોતા હે, ઔર અગર કભી છૂટ જાએ તો જબ મૌકા' મિલે, ફૌરન ઉસકી કઝા પળ્હની ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- વિત્રકી તીન રકઅતેં હેં. દો રકઅત પળ્હકે બેઠે ઔર અત્તહિય્યાત પળ્હે ઔર દુરૂદ બિલકુલ ન પળ્હે, લેકિન અત્તહિય્યાત પળ્હ ચુકનેકે બા'દ ફૌરન ઉઠ ખળી હો, ઔર અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પળ્હકર અલ્લાહુ અકબર કહે, ઔર કંધે તક હાથ ઉઠાએં[1] ઔર ફિર બાંધ લે, ફિર દુઆએ કુનૂત પળ્હકે રૂકૂઅ કરે ઔર તીસરી રકઅત પર બેઠકર અત્તહિય્યાત ઔર દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆ પળ્હકર સલામ ફેરે.

મસ્અલા ૩ :- દુઆએ કુનૂત યે હે -

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નસ્તઇનુક વ નસ્તગ્ફિરુક વ નુઅ્મિનુ બિ-ક વ નતવક્કલુ અલૈક વ નુષ્ની અલૈકલ્ખૈર વ નશ્કુરુક વલા નક્ફુરુક વ નખ્લઉ વ નત્રુકુ મંય્યફ્જુરુક અલ્લાહુમ્મ ઇય્યાક નઅ્બુદુ વલક નુસલ્લી વ નસ્જુદુ વ ઇલૈક નસ્આ વ નહ્ફિદુ વ નર્જૂ રહ્મતક વ નખ્શા અઝાબક ઇન્ન અઝાબક બિલ્કુફ્ફારિ મુલ્હિક.

મસ્અલા ૪ :- વિત્રકી તીનોં રકઅતોંમેં અલ્હમ્દુ કે સાથ સૂરત મિલાના ચાહિયે, જેસા કે અભી બયાન હો ચુકા હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર તીસરી રકઅતમેં દુઆએ કુનૂત પળ્હના ભુલ ગઇ ઔર જબ રૂકૂઅમેં ચલી ગઇ તબ યાદ આ ગયા તો અબ દુઆએ કુનૂત ન પળ્હે, બલ્કે નમાઝકે

૧. મર્દ કાનકી લૌ તક હાથ ઉઠાએં.

ખતમ પર સહ્વકા સિજદા કરે, ઔર અગર રૂકૂઅ છોળકર ઉઠ ખળી હો ઔર દુઆએ કુનૂત પળ્હ લે, તબ ભી ખૈર નમાઝ હો ગઇ, લેકિન એસા ન કરના ચાહિયે થા ઔર સહ્વકા સિજદા ઇસ સૂરતમેં વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- અગર ભૂલેસે પેહલી યા દૂસરી રકઅતમેં દુઆએ કુનૂત પળ્હ ગઇ તો ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ. તીસરી રકઅતમેં ફિર પળ્હના ચાહિયે ઔર સહ્વકા સિજદાભી કરના પળેગા.

મસ્અલા ૭ :- જિસકો દુઆએ કુનૂત યાદ ન હો વે પળ્હ લિયા કરે.

રબ્બના આતિના ફિદ્દુન્યા હસનતંવ્વ ફિલ્આખિરતિ હસનતંવ્વ કિના અઝાબન્નાર. યા તીન બાર યા રબ્બિ યા રબ્બિ યા રબ્બિ કેહ લે તો નમાઝ હો જાએગી.

સુન્નત ઔર નફલ નમાઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ફજરકે વક્ત ફર્ઝસે પેહલે દો રકઅત નમાઝ સુન્નત હૈ. હદીસમેં ઉસકી બળી તાકીદ આઇ હૈ. કભી ઉસકો ન છોળે. અગર કિસી દિન દેર હો ગઇ ઔર નમાઝકા વક્ત બિલકુલ આખિરી હો ગયા તો એસી મજબૂરીકે વક્ત સિર્ફ દો રકઅત ફર્ઝ પળ્હ લે, લેકિન જબ સૂરજ નિકલ આએ ઔર ઊંચા હો જાએ તો સુન્નતકી દો રકઅત કઝા પળ્હ લે.

મસ્અલા ૨ :- ઝોહરકે વક્ત પેહલે ચાર રકઅત સુન્નત પળ્હે, ફિર ચાર રકઅત ફર્ઝ, ફિર દો રકઅત સુન્નત. ઝોહરકે વક્તકી યે છ રકઅતેં ભી ઝરૂરી હૈં. ઇનકે પળ્હનેકી બહોત તાકીદ આઇ હૈ. બે-વજહ છોળ દેનેસે ગુનાહ હોતા હૈ.

મસ્અલા ૩ :- અસરકે વક્ત પેહલે ચાર રકઅત સુન્નત પળ્હે, ફિર ચાર રકઅત ફર્ઝ પળ્હે, લેકિન અસરકે વક્તકી સુન્નતોંકી તાકીદ નહીં હૈ. અગર કોઇ ન પળ્હે તો ભી કોઇ ગુનાહ નહીં હોતા ઔર જો કોઇ પળ્હે ઉસકો બહોત સવાબ મિલતા હૈ.

મસ્અલા ૪ :- મગરિબકે વક્ત પેહલે તીન રકઅત ફર્ઝ પળ્હે, ફિર દો રકઅત સુન્નત પળ્હે. યે સુન્નતેંભી ઝરૂરી હૈં, ન પળ્હનેસે ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૫ :- ઇશાકે વક્ત બેહતર ઔર મુસ્તહબ યે હૈ કે પેહલે ચાર રકઅત સુન્નત પળ્હે, ફિર ચાર રકઅત ફર્ઝ, ફિર દો રકઅત સુન્નત પળ્હે, ફિર અગર જી ચાહે તો દો રકઅત નફલ ભી પળ્હ લે. ઇસ હિસાબસે ઇશાકી છ રકઅત સુન્નત હુઇ. ઔર અગર કોઇ ઇતની રકઅતેં ન પળ્હે તો પેહલે ચાર રકઅત ફર્ઝ પળ્હે, ફિર દો રકઅત સુન્નત પળ્હે, ફિર વિત્ર પળ્હે. ઇશાકે બા'દ દો રકઅતેં પળ્હના ઝરૂરી હૈં, ન પળ્હેગી તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૬ :- રમઝાન શરીફકે મહીનેમેં તરાવીહકી નમાઝ ભી સુન્નત હૈ. ઇસકી ભી તાકીદ આઇ હૈ, ઇસકા છોળ દેના ઔર ન પળ્હના ગુનાહ હૈ. ઔરતેં

તરાવીહકી નમાઝ અકસર છોળ દેતી હૈં, એેસા હરગિઝ ન કરના ચાહિયે. ઈશાકે ફર્ઝ
ઔર દો સુન્નતોંકે બા'દ બીસ રકઅત તરાવીહ પળ્હના ચાહિયે. દો રકઅતકી નિય્યત
૧ બાંધે, ચાહે' ચાર રકઅત કી, મગર દો-દો રકઅત પળ્હના ઝિયાદહ બેહતર હે. જબ
બીસોં રકઅત પળ્હ લે તો ફિર વિત્ર પળ્હે.

ફાઈદા :- જિન સુન્નતોંકા પળ્હના ઝરૂરી હે, યે સુન્નતે મુઅક્કદા કેહલાતી હૈં. ઔર રાત-દિનમેં એૈસી સુન્નતેં બારહ હૈં, દો ફજરકી, ચાર ઝોહરસે પેહલે, દો ઝોહરકે બા'દ, દો મગરિબકે બા'દ ઔર દો ઈશાકે બા'દ ઔર રમઝાનમેં તરાવીહ. કુછ આલિમોંને તહજ્જુદકો ભી મુઅક્કદામેં ગિના હે.

મસ્અલા ૭ :- ઈતની નમાઝેં તો શરીઅતકી તરફસે મુકર્રર હૈં. અગર ઈસસે ઝિયાદહ પળ્હનેકો કિસીકા દિલ ચાહે તો જિતના ચાહે ઝિયાદહ પળ્હે ઔર જિસ વકત ચાહે પળ્હે. ઈતના ખ્યાલ રખ્ખે કે જિન વકતોંમેં નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે ઉસ વકત ન પળ્હે. ઔર સુન્નતકે અલાવહ જો કુછ પળ્હેંગી ઉસકો નફલ કેહતે હૈં. જિતની ઝિયાદહ નફલેં પળ્હેંગી ઉતનાહી ઝિયાદહ સવાબ મિલેગા. ઉસકી કોઈ હદ નહીં હે. કુછ ખુદાકે બંદે એેસે હુએ હૈં કે સારી રાત નફલેં પળ્હા કરતે થે ઔર બિલકુલ નહીં સોતે થે.

મસ્અલા ૮ :- યા'ની નીચે દી હુઈ નફલોંકા સવાબ બહોત ઝિયાદહ હોતા હે. ઈસ લિયે ઔર નફલોંસે ઈસકા પળ્હના બેહતર હે કે થોળીસી મેહનતમેં બહોત સવાબ મિલતા હે. વો યે હૈં તહિય્યતુલ વુઝૂ, ઈશ્રાક, ચાશ્ત, અવ્વાબીન, તહજ્જુદ, સલાતુત્તસ્બીહ.

મસ્અલા ૯ :- તહિય્યતુલ વુઝૂ ઈસકો કેહતે હૈં કે જબ કભી વુઝૂ કરે તો વુઝૂકે બા'દ દો રકઅત નફલ પળ્હ લિયા કરે. હદીસ શરીફમેં ઈસકી બળી ફઝીલત આઈ હે, લેકિન જિસ વકત નફલ નમાઝ મકરૂહ હે ઉસ વકત ન પળ્હે.

મસ્અલા ૧૦ :- ઈશ્રાકકી નમાઝકા યે તરીકા હે કે જબ ફજરકી નમાઝ પળ્હ ચુકે તો જાએ નમાઝ (મુસલ્લા) પરસે ન ઉઠે. ઉસી જગહ બેઠે બેઠે દુરૂદ શરીફ યા કલિમા યા કોઈ ઔર વઝીફા પળ્હતી રહે ઔર અલ્લાહકી યાદમેં લગી રહે, દુનિયાકી કોઈ બાતચીત ન કરે, ન દુનિયાકા કોઈ કામ કરે. જબ સૂરજ નિકલ આએ, ઊંચા હો જાએ તો દો રકઅત યા ચાર રકઅત પળ્હ લે તો એક હજ ઔર એક ઉમરહકા સવાબ મિલતા હે, ઔર અગર ફજરકી નમાઝકે બા'દ કિસી દુનિયાકે ધંધેમેં લગ ગઈ, ફિર સૂરજ ઊંચા હો જાનેકે બા'દ ઈશ્રાકકી નમાઝ પળ્હી તો ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન સવાબ કમ હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૧ :- ફિર જબ સૂરજ ખૂબ ઝિયાદહ ઊંચા હો જાએ ઔર ધૂપ તેઝ હો

---

૧. મરાકિયુલ ફલાહમેં હે કે હર દો રકઅત પળ્હકર સલામ ફેરે, ઔર અગર મિલાએ યા'ની દો રકઅતસે ઝિયાદહ એક સલામમેં પળ્હે, અગર હર દો રકઅત પર અત્તહિય્યાત પળ્હે તો દુરૂસ્ત હે, ઝિયાદહ સહીહ કોલ યે હે કે જાન બૂઝકર એેસા કરના મકરૂહ હે ઔર તરાવીહ સહીહ હો જાએગી. સબ રકઅતેં હિસાબમેં ગિની જાએંગી ઔર અગર હર દો રકઅત પર ન બેઠે, સિર્ફ આખિરમેં બીસ રકઅત પૂરી કરકે યા ચાર રકઅત પર બેઠે તો દો હી રકઅત સમઝી જાએગી.

જાએ, તબ કમસે કમ દો રકઅત પઢે, યા ઈસ્સે ઝિયાદહ પઢે. યા'ની ચાર રકઅત, આઠ રકઅત યા બારહ રકઅત પઢે, ઈસકો ચાશ્ત કેહતે હૈં. ઈસકા ભી બહોત સવાબ હે.

મસ્અલા ૧૨ :- મગરિબકે ફર્ઝ ઔર સુન્નતોંકે બા'દ કમસે કમ છ રકઅતેં ઔર ઝિયાદહસે ઝિયાદહ બીસ રકઅતેં પઢે, ઈસકો અવ્વાબીન કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૧૩ :- આધી રાતકો ઉઠકર નમાઝ પઢનેકા બડા હી સવાબ હે, ઈસીકો તહજ્જુદ કેહતે હૈં. યે નમાઝ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક બહોત મકબૂલ હે, ઔર સબસે ઝિયાદહ ઈસકા સવાબ મિલતા હે. તહજ્જુદકી કમસે કમ ચાર રકઅતેં ઔર ઝિયાદહસે ઝિયાદહ બારહ રકઅતેં હૈં, ન પઢ સકો તો દો હી રકઅતે સહી. આધી રાતકો હિમ્મત ન હો તો ઈશાકે બા'દ પઢ લે, મગર વૈસા સવાબ ન હોગા. ઈસકે અલાવહ ભી રાત-દિન જિતની પઢની ચાહે નફલેં પઢે.

મસ્અલા ૧૪ :- સલાતુત્તસ્બીહકા હદીસ શરીફમેં બડા સવાબ આયા હે, ઔર ઈસકે પઢનેસે બહોત ઝિયાદહ સવાબ મિલતા હે. હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને અપને ચચા હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) કો યે નમાઝ સિખાઈ થી ઔર ફરમાયા થા કે ઈસકે પઢનેસે તુમ્હારે સબ ગુનાહ અગલે-પિછલે, નયે-પુરાને, છોટે-બડે સબ મઆફ હો જાયેંગે ઔર ફરમાયા થા કે અગર હો સકે તો હર રોઝ યે નમાઝ પઢ લિયા કરો ઔર હર રોઝ ન હો સકે તો હફતામેં એક બાર પઢ લિયા કરો, અગર હફતામેં ન હો સકે તો હર મહીનેમેં પઢ લિયા કરો, ઔર હર મહીનેમેં ન હો સકે તો હર સાલમેં એક બાર પઢ લિયા કરો, અગર યે ભી ન હો સકે તો ઉમ્ર ભરમેં એક બાર પઢ લો.

નમાઝ પઢનેકા તરીકા યે હે કે ચાર રકઅતકી નિય્યત બાંધે. ઔર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ ઔર અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત જબ પઢ ચુકે તો રૂકૂઅસે પેહલે પંદરહ બાર યે પઢે -

સુબ્હાનલ્લાહિ વલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ વલા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર.

ફિર રૂકૂઅમેં આએ ઔર સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઝીમ કેહનેકે બા'દ દસ બાર ફિર યે પઢે. ફિર રૂકૂઅસે ઉઠે ઔર સમિઅલ્લાહુલિમન્ હમિદહ કે બા'દ ફિર દસ બાર પઢે, ફિર સિજદેમેં જાએ. ઔર સુબ્હાન રબ્બિયલ્આ'લા કે બા'દ ફિર દસ બાર પઢે, ફિર સિજદેસે ઉઠકે દસ બાર ફિર દૂસરા સિજદા કરે. ઈસમેં ભી દસ બાર પઢે, ફિર સિજદેસે ઉઠકર બૈઠે ઔર દસ બાર પઢકે દૂસરી રકઅતકે લિયે ખડી હો.

ઈસી તરહ દૂસરી રકઅત પઢે, ઔર જબ દૂસરી રકઅતમેં અત્તહિય્યાતકે લિયે બૈઠે તો પેહલે વોહી દુઆ દસ બાર પઢ લે તબ અત્તહિય્યાત પઢે. ઈસી તરહ ચારોં રકઅતેં પઢે.

મસ્અલા ૧૫ :- ઇન ચારોં રકઅતોંમેં જો સૂરત ચાહે પઢે, કોઈ સૂરત મુકર્રર નહીં હે.

ફસલ

મસ્અલા ૧ :- દિનકો નફલેં પળ્હે તો ચાહે દો રકઅતકી નિય્યત બાંધે, ઔર ચાહે ચાર ચાર રકઅતકી નિય્યત બાંધે, ઔર દિનકો ચાર રકઅતસે ઝિયાદહકી નિય્યત બાંધના મકરૂહ હૈ. ઔર અગર રાતકો એક દમસે છ-છ યા આઠ-આઠ રકઅતકી નિય્યત બાંધ લે તો ભી દુરૂસ્ત હૈ, ઔર ઇસ્સે ઝિયાદહકી નિય્યત બાંધના રાતકો ભી મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર ચાર રકઅતોંકી નિય્યત બાંધે ઔર ચારોં પળ્હીની ભી ચાહે તો જબ દો રકઅત પળ્હકર બૈઠે ઉસ વકત ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે અત્તહિય્યાતકે બા'દ દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆભી પળ્હે, ફિર બગૈર સલામ ફેરે ઉઠ ખળી હો, ફિર તીસરી રકઅત પર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પળ્હકર અઊઝુ ઔર બિસ્મિલ્લાહ ઔર અલ્હમ્દુસે શુરૂ' કર દે, ફિર ચોથી રકઅત પર બૈઠકર અત્તહિય્યાત વગૈરહ સબ પળ્હકર સલામ ફેરે. ઔર અગર આઠ રકઅતકી નિય્યત બાંધી હૈ ઔર આઠોં રકઅતેં એક સલામસે પૂરી કરના ચાહે તો ચોથી રકઅત પર સલામ ન ફેરે, ઔર ઇસી તરહ દોનૂં બાતેં અબ ભી દુરૂસ્ત હૈં, ચાહે અત્તહિય્યાત દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆ પળ્હકર ખળી હો જાએ, ઔર ફિર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પળ્હે, ઔર ચાહે સિર્ફ અત્તહિય્યાત પળ્હકર ખળી હોકર બિસ્મિલ્લાહ ઔર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહસે શુરૂ' કર દે. ઔર ઇસી તરહ છટ્ઠી રકઅતમેં બૈઠકર ભી ચાહે અત્તહિય્યાત, દુઆ સબ કુછ પળ્હકર ખળી હો, ફિર સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પળ્હે, ઔર ચાહે સિર્ફ અત્તહિય્યાત પળ્હકર ખળી હોકર બિસ્મિલ્લાહ ઔર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ શુરૂ' કર દે, ઔર આઠવીં રકઅતમેં બૈઠકર સબ કુછ પળ્હકર સલામ ફેરે. ઇસી તરહ હર દો રકઅત પર ઇન દોનૂં બાતોંકા ઇખ્તિયાર હૈ.

મસ્અલા ૩ :- સુન્નત ઔર નફલકી સબ રકઅતોંમેં અલ્હમ્દુકે સાથ સૂરત મિલાના વાજીબ હૈ. અગર જાન બૂઝકર સૂરત ન મિલાએગી તો ગુનેહગાર હોગી, ઔર અગર ભૂલ ગઇ તો સહ્વકા સિજદા કરના પળેગા, ઔર સહ્વકે સિજદેકા બયાન આગે આએગા.

મસ્અલા ૪ :- નફલ નમાઝકી જબ કિસીને નિય્યત બાંધ લી તો અબ ઉસકો પૂરા કરના વાજીબ હો ગયા, અગર તોડ દેગી તો ગુનેહગાર હોગી, ઔર જો નમાઝ તોડી હૈ ઉસકી કઝા પળ્હની પળેગી, લેકિન નફલકી હર દો રકઅત અલગ અલગ હૈં, અગર ચાર યા છ રકઅતકી નિય્યત બાંધે તો સિર્ફ દો હી રકઅતકા પૂરા કરના વાજીબ હુવા, ચારોં રકઅતેં વાજીબ નહીં હુઇ, પસ અગર કિસીને ચાર રકઅત નફલકી નિય્યત કી, ફિર દો રકઅત પળ્હકર સલામ ફેર દિયા તો કુછ ગુનાહ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસીને ચાર રકઅતકી નિય્યત બાંધી ઔર અગર અભી દો રકઅતેં પૂરી ન હુઇ થી કે નમાઝ તોડ દી તો સિર્ફ દો રકઅતકી કઝા પળ્હે.

મસ્અલા ૬ :- ઔર અગર ચાર રકઅતકી નિય્યત બાંધી ઔર દો રકઅત પઢ ચુકી, તીસરી યા ચોથીમેં નિય્યત તોડ દી તો અગર દૂસરી રકઅત પર બૈઠકર ઉસને અત્તહિય્યાત વગૈરહ પઢી હૈ તો ફક્ત દો રકઅતકી કઝા પઢે. ઔર અગર દૂસરી રકઅત પર નહીં બૈઠી, બગૈર અત્તહિય્યાત પઢે ભૂલસે ખડી હો ગઇ યા જાન બૂઝકર ખડી હો ગઇ તો પૂરી ચારોં રકઅતોંકી કઝા પઢે.

મસ્અલા ૭ :- ઝોહરકી ચાર રકઅત સુન્નતકી નિય્યત અગર ટૂટ જાએ તો પૂરી ચાર રકઅતેં ફિરસે પઢે, ચાહે દો રકઅત પર બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢી હો યા ન પઢી હો.

મસ્અલા ૮ :- નફલ નમાઝ બૈઠકર પઢના ભી દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન બૈઠકર પઢનેસે આધા સવાબ મિલતા હૈ, ઇસ લિયે ખડે હોકર પઢના બેહતર હૈ. ઇસમેં વિત્રકે બા'દકી નફલેંભી આ ગઇ, હાં બીમારીકી વજહસે ખડી ન હો સકે તો પૂરા સવાબ મિલેગા. ઔર ફર્ઝ નમાઝ ઔર સુન્નત જબ તક મજબૂરી ન હો બૈઠકર પઢના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- અગર નફલ નમાઝકો બૈઠકર શુરૂ' કિયા, ફિર કુછ બૈઠે બૈઠે પઢકર ખડી હો ગઇ યે ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- નફલ નમાઝ ખડે હોકર શુરૂ' કી, ફિર પેહલી હી રકઅત યા દૂસરી રકઅતમેં બૈઠ ગઇ યે ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- નફલ નમાઝ ખડે ખડે પઢી, લેકિન કમઝોરીકી વજહસે થક ગઇ તો કિસી લાઠી યા દીવારકા ટેક લગા લેના ઔર ઉસકે સહારેસે ખડા હોના ભી દુરૂસ્ત હૈ, મકરૂહ નહીં.

ઇસ્તિખારેકી નમાઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કોઇ કામ કરનેકા ઇરાદા કરે તો અલ્લાહ મિયાંસે સલાહ લે લે. ઇસ સલાહ લેનેકો ઇસ્તિખારહ કેહતે હૈં. હદીસ શરીફમેં એસા કરને પર બહોત ઉભારા ગયા હૈ. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાસે સલાહ ન લેના ઔર ઇસ્તિખારહ ન કરના બદબખ્તી ઔર કમનસીબીકી બાત હૈ. કહીં મંગની કરે યા બિયાહ કરે યા સફર કરે યા ઔર કોઇ કામ કરે તો બગૈર ઇસ્તિખારહ કિયે ન કરે. તો ઇન્શા અલ્લાહ તઆલા કભી અપને કિયે પર શરમિન્દા ન હોગી.

મસ્અલા ૨ :- ઇસ્તિખારહકી નમાઝકા યે તરીકા હૈ કે પેહલે દો રકઅત નફલ નમાઝ પઢે, ઇસકે બા'દ ખૂબ દિલ લગાકર યે દુઆ પઢે -

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસ્તખીરુક બિઇલ્મિક વ અસ્તકદિરુક બિકુદરતિક વ અસ્અલુક મિન્ ફઝ્લિકલ્અઝીમ. ફઇન્નક તકદિરુ વલા અકદિરુ વ તઅ્લમુ વલા અઅ્લમુ વઅન્ત અલ્લામુલ્ ગુયૂબ. અલ્લાહુમ્મ ઇન્કુન્ત તઅ્લમુ અન્ન હાઝલ્અમ્ર

ખૈરુલ્લી ફીદીની વ મઆશી વ આકિબતિ અમ્રી ફકદિર્હુ લી વયસ્સિર્હુ લી સુમ્મ બારિક લી ફીહિ વ ઈન્કુન્ત તઅ્લમુ અન્ન હાઝલઅમ્ર શર્રુલ્લી ફીદીની વ મઆશી વ આકિબતિ અમ્રી ફસ્રિફ્હુ અન્ની વસ્રિફ્ની અન્હુ વ અકદિર લિયલ્ખૈર હૈસુ કાન સુમ્મ અર્ઝિની બિહી.

ઔર જબ હાઝલઅમ્ર પર પહોંચે તો ઉસકે પઢતે વક્ત ઉસી કામકા ધ્યાન કર લે જિસકે લિયે ઈસ્તિખારહ કરના ચાહતી હૈ. ઈસકે બા'દ પાક ઔર સાફ બિસ્તર પર કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરકે બાવુઝૂ સો જાએ. જબ સોકર ઉઠે ઉસ વક્ત જો બાત દિલમેં મઝબૂતીસે આએ વોહી બેહતર હૈ, ઉસીકો કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- અગર એક દિનમેં કુછ મા'લૂમ ન હુવા ઔર દિલકી પરેશાની દૂર નહીં હુઈ તો દૂસરે દિન ફિર ઐસા હી કરે. ઈસી તરહ સાત દિન તક કરે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ઝરૂર ઉસ કામકી અચ્છાઈ-બુરાઈ મા'લૂમ હો જાએગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર હજકે લિયે જાના હો તો યે ઈસ્તિખારહ ન કરે કે મૈં જાઉં યા ન જાઉં, બલ્કે યૂં ઈસ્તિખારહ કરે કે ફલાને દિન જાઉં યા ન જાઉં.

તૌબાકી નમાઝકા બયાન

અગર કોઈ બાત શરીઅતકે ખિલાફ હો જાએ તો દો રકઅત નમાઝ નફલ પઢકર અલ્લાહ તઆલાકે સામને ખૂબ ગિડગિડાકર ઉસ્સે તૌબા કરે ઔર અપને કિયે પર પછતાએ ઔર અલ્લાહ તઆલાસે મઆફ કરાએ, ઔર આગેકે લિયે પક્કા ઈરાદા કરે કે અબ કભી ન કરૂંગી. ઈસ્સે યે ગુનાહ અલ્લાહકી મહેરબાનીસે મઆફ હો જાતા હૈ.

કઝા નમાઝોં કે પઢનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસકી કોઈ નમાઝ છૂટ ગઈ હો તો જબ યાદ આએ ફૌરન ઉસકી કઝા પઢે, બગૈર કિસી મજબૂરીકે કઝા પઢનેમેં દેર લગાના ગુનાહ હૈ. તો જિસકી કોઈ નમાઝ કઝા હો ગઈ ઔર ઉસને ફૌરન ઉસકી કઝા ન પઢી, દૂસરે વક્ત પર દૂસરે દિન પર ટાલ દિયા કે ફલાને દિન પઢ લૂંગી ઔર ઉસ દિનસે પેહલે હી અચાનક મૌતસે મર ગઈ તો દોહરા (ડબલ) ગુનાહ હોગા. એક તો નમાઝકે કઝા હો જાનેકા ઔર દૂસરે ફૌરન કઝા ન પઢનેકા.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીકી કઈ નમાઝેં કઝા હો ગઈ તો જહાં તક હો સકે જલ્દીસે સબકી કઝા પઢ લે, હો સકે તો હિમ્મત કરકે એક હી વક્ત સબકી કઝા પઢ લે. યે ઝરૂરી નહીં કે ઝોહરકી કઝા ઝોહરકે વક્ત પઢે, ઔર અસરકી કઝા અસરકે વક્ત. ઔર અગર બહોતસી નમાઝેં કઈ મહીને યા કઈ સાલકી કઝા હોં તો ઉનકી કઝામેં ભી જહાં તક હો સકે જલ્દી કરે. એક-એક વક્ત દો-દો, ચાર-ચાર નમાઝેં કઝા પઢ લિયા

કરે. અગર કોઇ મજબૂરી હો તો ખૈર ! એક વક્ત એકે હી નમાઝકી કઝા સહીહ, યે બહોત કમ દરજાકી બાત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- કઝા પઢનેકા કોઇ વક્ત મુકર્રર નહીં હૈ. જિસ વક્ત સહૂલત હો વુઝૂ કરકે પઢ લે, હાં ઇતના ખ્યાલ રહે કે મકરૂહ વક્ત ન હો.

મસ્અલા ૪ :- જિસકી એક હી નમાઝ કઝા હુઇ, ઇસસે પેહલે કોઇ નમાઝ ઉસકી કઝા નહીં હુઇ યા ઇસસે પેહલે નમાઝેં કઝા તો હુઇ, લેકિન સબકી કઝા પઢ ચુકી હૈ, સિર્ફ ઇસી એક નમાઝકી કઝા પઢના બાકી હૈ તો પેહલે ઇસકી કઝા પઢ લે તબ કોઇ ઔર નમાઝ પઢે. અગર બગૈર કઝા પઢે હુએ અદા નમાઝ પઢી તો અદા દુરૂસ્ત નહીં હુઇ. કઝા પઢકે ફિર અદા પઢે. હાં, અગર કઝા પઢના યાદ નહીં રહા યા બિલકુલ ભૂલ ગઇ તો અદા દુરૂસ્ત હો ગઇ, અબ જબ યાદ આએ તો સિર્ફ કઝા પઢ લે, અદાકો ન દોહરાએ.

મસ્અલા ૫ :- અગર વક્ત બહોત તંગ હૈ કે અગર કઝા પેહલે પઢેગી તો અદા નમાઝકા વક્ત બાકી ન રહેગા તો પેહલે અદા પઢ લે, તબ કઝા પઢે.

મસ્અલા ૬ :- અગર દો યા તીન યા ચાર યા પાંચ નમાઝેં કઝા હો ગઇ ઔર સિવાએ ઇન નમાઝોંકે ઉસકે ઝિમ્મે કિસી ઔર નમાઝકી કઝા બાકી નહીં હૈ યા'ની ઉમ્ર ભરમેં જબસે જવાન હુઇ હૈ કભી કોઇ નમાઝ કઝા ન હુઇ યા કઝા તો હો ગઇ, લેકિન સબકી કઝા પઢ ચુકી હૈ તો જબ તક ઇન પાંચોંકી કઝા ન પઢ લે, તબ તક અદા નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. ઔર જબ ઇન પાંચોંકી કઝા પઢે તો ઇસ તરહ પઢે કે જો નમાઝ સબસે અવ્વલ છૂટી હૈ પેહલે ઉસકી કઝા પઢે, ફિર ઉસકે બા'દ વાલી, ફિર ઉસકે બા'દ વાલી. ઇસી તરહ તરતીબસે પાંચોંકી કઝા પઢે.

જૈસે કિસીને પૂરે એક દિનકી નમાઝ નહીં પઢી. ફજર, ઝોહર, અસર, મગરિબ, ઇશા. યે પાંચોં નમાઝેં છૂટ ગઇ તો પેહલે ફજર, ફિર ઝોહર, ફિર અસર, ફિર મગરિબ, ફિર ઇશા, ઇસી તરતીબસે કઝા પઢે. અગર પેહલે ફજરકી કઝા નહીં પઢી, બલ્કે ઝોહરકી પઢી યા અસરકી યા ઔર કોઇ તો દુરૂસ્ત નહીં હુઇ, ફિરસે પઢના પડેગી.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકી છ નમાઝેં કઝા હો ગઇ તો અબ ઉનકી કઝા પઢે બગૈર ભી અદા નમાઝ પઢના જાઇઝ હૈ, ઔર જબ ઇન છ નમાઝોંકી કઝા પઢે તો જો નમાઝ સબસે અવ્વલ કઝા હુઇ હૈ, ઉસકો પેહલે કઝા પઢના વાજીબ નહીં હૈ, બલ્કે જો ચાહે પેહલે પઢે ઔર પીછે પઢે, સબ જાઇઝ હૈ, ઔર અબ તરતીબસે પઢના વાજીબ નહીં હૈ.

મસ્અલા ૮ :- દો-ચાર મહીને યા દો-ચાર સાલ હુએ કે કિસીકી છ નમાઝેં યા ઝિયાદહ કઝા હો ગઇ થી ઔર અબ તક ઉસકી કઝા નહીં પઢી, લેકિન ઉસકે બા'દસે હમેશા નમાઝ પઢતી રહી, કભી કઝા નહીં હોને પાઇ. મુદ્દતકે બા'દ અબ ફિર એક નમાઝ જાતી રહી તો ઇસ શકલમેં ભી બગૈર ઉસકી કઝા પઢે હુએ અદા નમાઝ પઢના

દુરૂસ્ત હે ઔર તરતીબ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૯ :- કિસીકે ઝિમ્મે છ નમાઝેં યા બહોતસી નમાઝેં કઝા થી, ઈસ વજહસે તરતીબસે પળ્હના ઉસપર વાજીબ નહી થા, લેકિન ઉસને એક-એક, દો-દો કરકે સબકી કઝા પળ્હ લી, અબ કિસી નમાઝકી કઝા પળ્હના બાકી નહીં રહી તો અબ ફિર જબ એક નમાઝ યા પાંચ નમાઝેં કઝા હો જાએં તો તરતીબસે પળ્હની પળેગી, ઔર બગૈર ઈન પાંચોંકી કઝા પળ્હે અદા નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અબ ફિર અગર છ નમાઝેં છૂટ જાએં તો ફિર તરતીબ મઆફ હો જાએગી, ઔર બગૈર ઉન છ નમાઝોંકી કઝા પળ્હે ભી અદા પળ્હના દુરૂસ્ત હોગા.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીકી બહોતસી નમાઝેં કઝા હો ગઈ થી, ઉસને થોળી થોળી કરકે સબકી કઝા પળ્હ લી. અબ સિર્ફ ચાર-પાંચ નમાઝેં રેહ ગઈ તો અબ ઈન ચાર-પાંચ નમાઝોંકો તરતીબસે પળ્હના વાજીબ નહીં હે, બલ્કે ઈખ્તિયાર હે, જિસ તરહ ચાહે પળ્હે, ઔર બગૈર ઈસ બાકી નમાઝોંકી કઝા પળ્હે હુએ ભી અદા નમાઝ પળ્હ લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર વિત્રકી નમાઝ કઝા હો ગઈ ઔર સિવાએ વિત્રકે કોઈ ઔર નમાઝ ઉસકે ઝિમ્મે કઝા નહી હે તો બગૈર વિત્રકી નમાઝ પળ્હે હુએ ફજરકી નમાઝ પળ્હ લેના દુરૂસ્ત નહીં હે. અગર વિત્રકા કઝા હોના યાદ હો ફિર ભી પેહલે કઝા ન પળ્હે, બલ્કે ફજરકી નમાઝ પળ્હ લે તો અબ કઝા પળ્હકે ફજરકી નમાઝ ફિર પળ્હના પળેગી.

મસ્અલા ૧૨ :- સિર્ફ ઈશાકી નમાઝ પળ્હકે સો રહી, ફિર તહજ્જુદકે વક્ત ઉઠી ઔર વુઝૂ કરકે તહજ્જુદ ઔર વિત્રકી નમાઝ પળ્હી. તો ફિર સુબહકો યાદ આયા કે ઈશાકી નમાઝ ભૂલેસે બે-વુઝૂ પળ્હ લી થી તો અબ સિર્ફ ઈશાકી કઝા પળ્હે, વિત્રકી કઝા ન પળ્હે.

મસ્અલા ૧૩ :- કઝા સિર્ફ ફર્ઝ નમાઝોં ઔર વિત્રકી પળ્હી જાતી હે, સુન્નતોંકી કઝા નહીં હે. હાં, અગર ફજરકી નમાઝ કઝા હો જાએ તો અગર દોપહરસે પેહલે પેહલે કઝા પળ્હે તો સુન્નત ઔર ફર્ઝ દોનૂંકી કઝા પળ્હે. ઔર અગર દોપહરકે બા'દ કઝા પળ્હે તો સિર્ફ દો રકઅત ફર્ઝકી કઝા પળ્હે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર ફજરકા વકત તંગ હો ગયા, ઈસ લિયે સિર્ફ દો રકતઅ ફર્ઝ પળ્હ લિયે સુન્નત છોળ દી, તો બેહતર યે હે કે સૂરજ ઊંચા હોનેકે બા'દ સુન્નતકી કઝા પળ્હ લે, લેકિન દોપરહસે પેહલે હી પેહલે પળ્હ લે.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસી બે-નમાઝીને તૌબા કી, તો જિતની નમાઝેં ઉમ્ર ભરમેં કઝા હુઈ હૈં સબકી કઝા પળ્હના વાજીબ હે, તૌબાસે નમાઝેં મઆફ નહીં હોતી. હાં ન પળ્હનેસે જો ગુનાહ હુવા થા વો તૌબાસે મઆફ હો ગયા. અબ ઉનકી કઝા ન પળ્હેગી તો ફિર ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કિસીકી કુછ નમાઝેં કઝા હોં ગઇ હોં, ઔર ઉનકી કઝા પઢનેકી અભી નૌબત નહીં આઇ તો મરતે વકત નમાઝોંકી તરફસે ફિદયા દેનેકી વસિય્યત કર જાના વાજીબ હૈ, નહીં તો ગુનાહ હોગા. ઔર નમાઝકે ફિદયાકા બયાન રોઝેકે ફિદયાકે સાથ આએગા, ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા.

સિજદએ સહ્‌વકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નમાઝમેં જિતની ચીઝેં વાજીબ હૈં, ઉનમેંસે એક વાજીબ યા કઇ વાજીબ ભૂલેસે રેહ જાએં તો સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજીબ હૈ, ઔર ઉસકે કર લેનેસે નમાઝ દુરૂસ્ત હો જાતી હૈ. અગર સિજદએ સહ્‌વ નહીં કિયા નમાઝ ફિરસે પઢે.

મસ્અલા ૨ :- અગર ભૂલેસે કોઇ નમાઝકા ફર્ઝ છૂટ જાએ તો સિજદએ સહ્‌વ કરનેસે નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં હોતી, ફિરસે નમાઝ પઢે.

મસ્અલા ૩ :- સિજદએ સહ્‌વ કરનેકા તરીકા યે હૈ કે આખિરી રકઅતમેં સિર્ફ અત્તહિય્યાત પઢકે એક તરફ સલામ ફેરકર દો સિજદે કરે, ફિર બૈઠકર અત્તહિય્યાત ઔર દુરૂદ શરીફ ઔર દુઆ પઢકે દોનૂં તરફ સલામ ફેરે ઔર નમાઝ ખત્મ કરે.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસીને ભૂલકર સલામ ફેરનેસે પેહલે હી સિજદએ સહ્‌વ કર લિયા, તબ ભી અદા હો ગયા ઔર નમાઝ સહીહ હો ગઇ.

મસ્અલા ૫ :- અગર ભૂલેસે દો રૂકૂઅ કર લિયે યા તીન સિજદે કર લિયે તો સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝમેં અલ્હમ્દુ પઢના ભૂલ ગઇ, સિર્ફ કોઇ સૂરત પઢી યા પેહલે સૂરત પઢી ઔર ફિર અલ્હમ્દુ પઢી તો સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- ફર્ઝકી પેહલી દો રકઅતોંમેં સૂરત મિલાના ભૂલ ગઇ તો પિછલી દોનૂં રકઅતોંમેં સૂરત મિલાએ ઔર સિજદએ સહ્‌વ કરે, ઔર અગર પેહલી દો રકઅતોંમેંસે એક રકઅતમેં સૂરત નહીં મિલાઇ તો પિછલી એક રકઅતમેં સૂરત મિલાએ ઔર સિજદએ સહ્‌વ કરે, ઔર અગર પિછલી દો રકઅતોંમેં ભી સૂરત મિલાના યાદ ન રહા, ન પેહલી રકઅતોંમેં સૂરત મિલાઇ, ન પિછલી રકઅતોંમેં, બિલકુલ આખિરી રકઅતમેં અત્તહિય્યાત પઢતે વકત યાદ આયા કે દોનૂં રકઅતોંમેં યા એક રકઅતમેં સૂરત નહીં મિલાઇ, તબ ભી સિજદએ સહ્‌વ કરનેસે નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા ૮ :- સુન્નત ઔર નફલકી સબ રકઅતોંમેં સૂરત મિલાના વાજીબ હૈ, ઇસ લિયે અગર કિસી રકઅતમેં સૂરત મિલાના ભૂલ જાએ તો સિજદએ સહ્‌વ કરે.

મસ્અલા ૯ :- અલ્હમ્દુ પઢકર સોચને લગી કે કૌનસી સૂરત પઢે, ઔર ઇસ સોચ બિચારમેં ઇતની દેર લગ ગઇ જિતની દેરમેં તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકતી હૈ તો ભી સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર બિલકુલ આખિરી રકઅતમેં અત્તહિય્યાત ઔર દુરૂદ પઢ્હનેકે બા'દ શક હુવા કે મૈંને ચાર રકઅતેં પઢ્હી હૈં યા તીન, ઈસી સોચમેં ચુપ બૈઠી રહી ઔર સલામ ફેરનેમેં ઈતની દેર લગ ગઈ જિતની દેરમેં તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકતી હે, ફિર યાદ આ ગયા કે મૈંને ચારોં રકઅતેં પઢ્હ લી તો ઈસ શકલમેં ભી સિજદએ સહ્વ કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- જબ અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત પઢ્હ ચુકી ઔર ભૂલેસે કુછ સોચને લગી ઔર રૂકૂઅમેં ઈતની દેર હો ગઈ જિતની કે ઉપર બયાન હુઈ તો સિજદએ સહ્વ કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૨ :- ઈસી તરહ અગર પઢ્હતે પઢ્હતે બીચમેં રૂક ગઈ ઔર કુછ સોચને લગી ઔર સોચનેમેં ઈતની દેર લગ ગઈ યા જબ દૂસરી યા ચોથી રકઅત પર અત્તહિય્યાતકે લિયે બૈઠી તો ફૌરન અત્તહિય્યાત નહીં શુરૂ' કી, કુછ સોચનેમેં ઈતની દેર લગ ગઈ યા જબ રૂકૂઅસે ઉઠી તો દેર તક ખળી કુછ સોચા યા દોનૂં સિજદોંકે બીચમેં જબ બૈઠી તો કુછ સોચનેમેં ઈતની દેર લગા દી તો ઈન સબ શકલોંમેં સિજદએ સહ્વ કરના વાજીબ હે. મતલબ યે હે કે જબ ભૂલેસે કિસી બાતકે કરનેમેં દેર કર દેગી યા કિસી બાતકે સોચનેકી વજહસે દેર લગ જાએગી તો સિજદએ સહ્વ કરના વાજીબ હોગા.

મસ્અલા ૧૩ :- તીન રકઅત યા ચાર રકઅતવાલી ફર્ઝ નમાઝમેં જબ દો રકઅત પર અત્તહિય્યાતકે લિયે બૈઠી તો દો-બારહ અત્તહિય્યાત પઢ્હ ગઈ તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજીબ હે, ઔર અગર અત્તહિય્યાતકે બા'દ ઈતના દુરૂદ શરીફભી પઢ્હ ગઈ -**અલ્લાહુમ્મ સલ્લિ અલા મુહમ્મદ** યા ઈસ્સે ઝિયાદહ પઢ્હ ગઈ, તબ યાદ આયા ઔર ઉઠ ખળી હુઈ તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજીબ હે. ઔર અગર ઈસ્સે કમ પઢ્હા તો સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- નફલ નમાઝમેં દો રકઅત પર બૈઠકર અત્તહિય્યાતકે સાથ દુરૂદ શરીફભી પઢ્હના જાઈઝ હે, ઈસ લિયે નફલમેં દુરૂદ શરીફ પઢ્હનેસે સિજદએ સહ્વ નહીં હોતા, હાં, અગર દો-બારહ અત્તહિય્યાત પઢ્હ લે તો નફલમેં ભી સિજદએ સહ્વ વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૫ :- અત્તહિય્યાત પઢ્હને બૈઠી, મગર ભૂલેસે અત્તહિય્યાતકી જગહ કુછ ઔર પઢ્હ ગઈ યા અલ્હમ્દુ પઢ્હને લગી તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૬ :- નિય્યત બાંધનેકે બા'દ સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ કી જગહ દુઆએ કુનૂત પઢ્હને લગી તો સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં. ઈસી તરહ ફર્ઝકી તીસરી યા ચોથી રકઅતમેં અગર અલ્હમ્દુ કી જગહ અત્તહિય્યાત યા કુછ ઔર પઢ્હને લગી તો ભી સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૭ :- તીન રકઅત યા ચાર રકઅતવાલી નમાઝમેં બીચમેં બૈઠના ભૂલ ગઈ ઔર દો રકઅત પઢ્હકર તીસરી રકઅતકે લિયે ખળી હો ગઈ તો અગર નીચેકા

આધા ધડ અભી સીધા ન હુવા તો બૈઠ જાએ ઔર અત્તહિય્યાત પઢ લે, તબ ખડી હો ઔર એસી હાલતમેં સિજદએ સહ્‌વ કરના વાજીબ નહીં. ઔર અગર નીચેકા આધા ધડ સીધા હો ગયા તો ન બૈઠે, બલ્કે ખડી હોકર ચારોં રકઅતેં પૂરી કર લે. સિર્ફ આખિરમેં બૈઠે. ઔર ઇસ શકલમેં સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ હૈ. અગર સીધી ખડી હો જાનેકે બા'દ ફિર લૌટ જાએગી ઔર બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢેગી તો ગુનેહગાર હોગી ઔર સિજદએ સહ્‌વ કરના અબ ભી વાજીબ હોગા.

મસ્અલા ૧૮ :- અગર ચોથી રકઅત પર બૈઠના ભૂલ ગઇ તો અગર નીચેકા ધડ અભી સીધા નહીં હુવા તો બૈઠ જાએ ઔર અત્તહિય્યાત ઔર દુરૂદ વગૈરહ પઢકે સલામ ફેરે ઔર સિજદએ સહ્‌વ ન કરે. ઔર અગર સીધી ખડી હો ગઇ હો તબ ભી બૈઠ જાએ, બલ્કે અગર અલ્હમ્દુ ઔર સૂરત ભી પઢ ચુકી હો યા રૂકૂઅ ભી કર ચુકી હો તબ ભી બૈઠ જાએ, ઔર અત્તહિય્યાત પઢકે સિજદએ સહ્‌વ કરે, હાં અગર રૂકૂઅકે બા'દ ભી યાદ ન આયા ઔર પાંચવીં રકઅતકા સિજદા કર લિયા તો ફર્ઝ નમાઝ ફિરસે પઢે, યે નમાઝ નફલ હો ગઇ, એક રકઅત ઔર મિલાકે પૂરી છ રકઅત કરે ઔર સિજદએ સહ્‌વ ન કરે, ઔર અગર એક રકઅત ઔર નહીં મિલાઇ ઔર પાંચવીં રકઅત પર સલામ ફેર દિયા તો ચાર રકઅતેં નફલ હો ગઇ ઔર એક રકઅત બેકાર ગઇ.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર ચોથી રકઅત પર બૈઠી ઔર અત્તહિય્યાત પઢકે ખડી હો ગઇ તો સિજદા કરનેસે પેહલે જબ યાદ આએ બૈઠ જાએ, ઔર અત્તહિય્યાત ન પઢે, બલ્કે બૈઠકર ફૌરન સલામ ફેરકે સિજદએ સહ્‌વ કર લે. ઔર અગર પાંચવીં રકઅતકા સિજદા કર ચુકી તબ યાદ આયા તો એક રકઅત ઔર મિલા કે છ કર લે, ચાર ફર્ઝ હો ગએ ઔર દો નફલ, ઔર છઠી રકઅત પર સિજદએ સહ્‌વ ભી કરે. અગર પાંચવીં રકઅત પર સલામ ફેર દિયા ઔર અગર સિજદએ સહ્‌વ કર લિયા તો બુરા કિયા, ચાર ફર્ઝ હુએ ઔર એક રકઅત અકારત (બેકાર) ગઇ.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર ચાર રકઅત નફલ નમાઝ પઢી ઔર બીચમેં બૈઠના ભૂલ ગઇ તો જબ તક તીસરી રકઅતકા સિજદા ન કિયા હો તબ તક યાદ આને પર બૈઠ જાના ચાહિયે. ઔર અગર સિજદા કર લિયા તો ખૈર, તબ ભી નમાઝ હો ગઇ. ઔર સિજદએ સહ્‌વ ઇન દોનૂં શકલોંમેં વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર નમાઝમેં શક હો ગયા કે તીન રકઅતેં પઢી હૈં યા ચાર રકઅતેં, તો અગર યે શક ઇત્તિફાક (અચાનક) સે હો ગયા હૈ, એસા શક પડનેકી ઉસકી આદત નહીં હૈ તો ફિરસે નમાઝ પઢે, ઔર અગર શક કરનેકી આદત હૈ ઔર અકસર એસા શક હો જાતા હૈ તો દિલમેં સોચકર દેખે કે દિલ ઝિયાદહ કિધર જાતા હૈ. અગર ઝિયાદહ ગુમાન તીન રકઅત પઢનેકા હો તો એક ઔર પઢ લે, ઔર સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ નહીં હૈ, ઔર અગર ઝિયાદહ ગુમાન યે હૈ કે મૈંને ચારોં રકઅતેં પઢ લી હૈં તો ઔર રકઅત ન પઢે ઔર સિજદએ સહ્‌વ ભી ન કરે. ઔર અગર સોચનેકે બા'દ ભી

દોનૂં તરફ બરાબર ખ્યાલ રહે, ન તીન રકઅતકી તરફ ઝિયાદહ ખ્યાલ જાતા હે ઔર ન ચારકી તરફ, તો તીન હી રકઅતેં સમઝે ઔર એક રકઅત ઔર પઢ લે. લેકિન ઇસ સૂરતમેં તીસરી રકઅત પર ભી બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢે, તબ ખળી હોકર ચોથી રકઅત પઢે ઔર સિજદએ સહ્વ ભી કરે.

મસ્અલા ૨૨ :- અગર યે શક હુવા કે પેહલી રકઅત હે યા દૂસરી રકઅત, ઇસકા ભી યે હુકમ હે કે અગર ઇત્તિફાકસે યે શક પળા હો તો ફિરસે પઢે, ઔર અકસર શક પળ જાતા હે તો જિધર ઝિયાદહ ગુમાન જાએ ઉસકો ઇખ્તિયાર કરે. ઔર અગર દોનૂં તરફ બરાબર ગુમાન રહે, કિસી તરફ ઝિયાદહ ન હો તો એક હી સમઝે, લેકિન ઇસ પેહલી રકઅત પર બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢે કે શાયદ દૂસરી રકઅત હો, ઔર દૂસરી રકઅત પઢકે બૈઠે ઔર ઉસમેં અલ્હમ્દુ કે સાથ સૂરત ભી મિલાએ. ફિર તીસરી રકઅત પઢકે ભી બૈઠે કે શાયદ યે ચોથી હો. ફિર ચોથી રકઅત પઢે ઔર સિજદએ સહ્વ કરકે સલામ ફેરે.

મસ્અલા ૨૩ :- અગર યે શક હુવા કે યે દૂસરી રકઅત હે યા તીસરી તો ઇસકા ભી યે હુકમ હે. અગર દોનૂં ગુમાન બરાબર દર્જે કે હોં તો દૂસરી રકઅત પર બૈઠકર તીસરી રકઅત પઢે, ઔર ફિર બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢે કે શાયદ યે ચોથી હો, ફિર ચોથી પઢે ઔર સિજદએ સહ્વ કરકે સલામ ફેરે.

મસ્અલા ૨૪ :- અગર નમાઝ પઢ ચુકનેકે બા'દ યે શક હુવા કે ન જાને તીન રકઅત પઢી હૈં યા ચાર, તો ઇસ શકકા કુછ એ'તિબાર નહીં, નમાઝ હો ગઇ, હાં અગર ઠીક યાદ આ જાએ કે તીન હી હુઇ તો ફિર ખળી હોકર એક રકઅત ઔર પઢે ઔર સિજદએ સહ્વ કર લે, ઔર અગર પઢકે બોલ પળી હો યા ઔર કોઇ બાત કી જિસસે નમાઝ ટૂટ જાતી હે તો ફિરસે પઢે. ઇસી તરહ અગર અત્તહિય્યાત પઢ ચુકનેકે બા'દ યે શક હુવા તો ઉસકા યે હુકમ હે કે જબ તક ઠીક યાદ ન આએ ઉસકા કુછ એ'તિબાર ન કરે, લેકિન અગર કોઇ એહતિયાતકે તૌર પર નમાઝ ફિરસે પઢ લે તો અચ્છા હે કે દિલકી ખટક નિકલ જાએ ઔર શુબહ બાકી ન રહે.

મસ્અલા ૨૫ :- અગર નમાઝમેં કઇ બાતેં એસી હો ગઇ જિનસે સિજદએ સહ્વ વાજીબ હોતા હે તો એક હી સિજદા સબકી તરફસે કાફી હો જાએગા. એક નમાઝમેં દો-બારહ સિજદએ સહ્વ નહીં કિયા જાતા.

મસ્અલા ૨૬ :- સિજદએ સહ્વ કરનેકે બા'દ ફિર કોઇ બાત એસી હો ગઇ જિસ્સે સિજદા વાજીબ હોતા હે તો વોહી પેહલા સિજદા કાફી હે, અબ ફિર સિજદએ સહ્વ ન કરે.

મસ્અલા ૨૭ :- નમાઝમેં કુછ ભૂલ ગઇ થી જિસ્સે સિજદએ સહ્વ વાજીબ થા, લેકિન સિજદએ સહ્વ કરના ભૂલ ગઇ ઔર દોનૂં તરફ સલામ ફેર દિયા, લેકિન અભી ઉસી જગહ બૈઠી હે ઔર સીના કિબ્લેકી તરફસે નહીં ફેરા, ન કિસીસે કુછ

બોલી, ન કોઇ ઔર બાત એસી હુઇ જિસ્સે નમાઝ ટૂટ જાતી હે તો અબ સિજદએ સહ્વ કર લે, બલ્કે અગર ઇસી તરહ બેઠે બેઠે કલિમા ઔર દુરૂદ શરીફ વગૈરહ યા કોઇ વઝીફા ભી પઢને લગી હો તબ ભી કુછ હરજ નહીં. અબ સિજદએ સહ્વ કર લે તો નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા ૨૮ :- સિજદએ સહ્વ વાજીબ થા ઔર ઉસને જાન બૂઝકર દોનૂં તરફ સલામ ફેર દિયા ઔર યે નિય્યત થી કે મેં સિજદએ સહ્વ ન કરૂંગી, તબ ભી જબ તક કોઇ એસી બાત ન હો જિસ્સે નમાઝ જાતી રેહતી હે, સિજદએ સહ્વ કર લેનેકા ઇખ્તિયાર રેહતા હે.

મસ્અલા ૨૯ :- ચાર રકઅતવાલી યા તીન રકઅતવાલી નમાઝમેં ભૂલેસે દો રકઅત પર સલામ ફેર દિયા તો અબ ઉઠકર ઇસ નમાઝકો પૂરા કર લે ઔર સિજદએ સહ્વ કરે, હાં અગર સલામ ફેરનેકે બા'દ કોઇ બાત હો ગઇ, જિસ્સે નમાઝ જાતી રેહતી હે તો ફિરસે નમાઝ પઢે.

મસ્અલા ૩૦ :- ભૂલેસે વિત્રકી પેહલી યા દૂસરી રકઅતમેં દુઆએ કુનૂત પઢ ગઇ તો ઇસકા કુછ એ'તિબાર નહીં, તીસરી રકઅતમેં ફિર પઢે ઔર સિજદએ સહ્વ કરે.

મસ્અલા ૩૧ :- વિત્રકી નમાઝમેં શુબહ હુવા કે ન જાને યે દૂસરી રકઅત હે યા તીસરી રકઅત, ઔર કિસી બાતકી તરફ ઝિયાદહ ગુમાન નહીં હે, બલ્કે દોનૂં તરફ બરાબર દર્જેકા ગુમાન હે, તો ઉસી રકઅતમેં દુઆએ કુનૂત પઢે ઔર બેઠકર અત્તહિય્યાતકે બા'દ ખડી હોકર એક રકઅત ઔર પઢે ઔર ઉસમેં દુઆએ કુનૂત પઢે ઔર આખિરમેં સિજદએ સહ્વ કર લે.

મસ્અલા ૩૨ :- વિત્રમેં દુઆએ કુનૂતકી જગહ સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પઢ ગઇ, ફિર જબ યાદ આયા તો દુઆએ કુનૂત પઢી તો સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૩૩ :- વિત્રમેં દુઆએ કુનૂત પઢના ભૂલ ગઇ, સૂરત પઢકે રૂકૂઅમેં ચલી ગઇ તો સિજદએ સહ્વ વાજીબ હે.

મસ્અલા ૩૪ :- અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ પઢકે દો સૂરતેં યા તીન સૂરતેં પઢ ગઇ તો કુછ ડર નહીં ઔર સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૫ :- ફર્ઝ નમાઝમેં પિછલી દોનૂં રકઅતોં યા એક રકઅતમેં સૂરત મિલાઇ તો સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૬ :- નમાઝકે અવ્વલમેં સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ પઢના ભૂલ ગઇ યા રૂકૂઅમેં સુબ્હાન રબ્બિયલઅઝીમ નહીં પઢા યા સિજદેમેં સુબ્હાન રબ્બિયલઅ'લા નહીં કહા યા રૂકૂઅસે ઉઠકર સમિઅલ્લાહુ લિમન્ હમિદહ કેહના યાદ ન રહા, યા નિય્યત બાંધતે વક્ત કંધે તક હાથ નહીં ઉઠાએ યાં આખિરી રકઅતમેં દુરૂદ શરીફ યા દુઆ નહીં પઢી, યૂંહી સલામ ફેર દિયા તો ઇન સબ શકલોંમેં સિજદએ સહ્વ વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૩૭ :- ફર્ઝકી દોનૂં પિછલી રકઅતોંમેં યા એક રકઅતમેં અલ્હમ્દુ પઢના

ભૂલ ગઈ, ચુપકે ખળી રેહકે રૂકૂઅમેં ચલી ગઈ તો ભી સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૬૮ :- જિન ચીઝોંકો ભૂલકર કરનેસે સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ હોતા હે, અગર ઉનકો કોઈ જાન બૂઝકર કરે તો સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ નહીં રહા, બલ્કે નમાઝ ફિરસે પળ્હે. અગર સિજદએ સહ્‌વ કર ભી લિયા તબ ભી નમાઝ નહીં હુઈ. જો ચીઝેં નમાઝમેં ન ફર્ઝ હૈં ન વાજીબ, ઉનકો ભુલકર છોળ દેનેસે નમાઝ હો જાતી હે ઔર સિજદએ સહ્‌વ વાજીબ નહીં હોતા.

સિજદએ તિલાવતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કુરઆન શરીફમેં તિલાવતકે સિજદે ચૌદહ હૈં. જહાં જહાં કલામ મજીદકે કિનારે પર સિજદઃ લિખ્ખા હોતા હે, ઉસ આયતકો પળ્હકર સિજદા કરના વાજીબ હો જાતા હે, ઔર ઉસ સિજદેકો સિજદએ તિલાવત કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- સિજદએ તિલાવત કરનેકા તરીકા યે હે કે અલ્લાહુ અકબર કેહ કે સિજદા કરે ઔર અલ્લાહુ અકબર કેહતે વકત હાથ ન ઉઠાએ. સિજદેમેં કમસે કમ તીન બાર સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઅ્‌લા કેહ કે ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહકર સર ઉઠા લે, બસ સિજદએ તિલાવત અદા હો ગયા.

મસ્અલા ૩ :- બેહતર યે હે કે ખળી હોકર પેહલે અલ્લાહુ અકબર કેહકર સિજદામેં જાએ, ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહ કે ખળી હો જાએ. ઔર અગર બેઠકર અલ્લાહુ અકબર કેહકે સિજદેમેં જાએ, ફિર અલ્લાહુ અકબર કેહ કે ઉઠ બૈઠે, ખળી ન હો તબ ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪ :- સિજદેકી આયતકો જો શખ્સ પળ્હે, ઉસપર ભી સિજદા કરના વાજીબ હે, ઔર જો સુને ઉસપર ભી વાજીબ હો જાતા હે, ચાહે કુરઆન શરીફ સુનનેકે ઈરાદેસે બેઠી હો યા કિસી ઔર કામમેં લગી હો, ઔર બગૈર ઈરાદે કે સિજદેકી આયત સુન લી હો, ઈસ લિયે બેહતર યે હે કે સિજદેકી આયતકો ધીરેસે પળ્હે, તાકે કિસી ઔર પર સિજદા વાજીબ ન હો.

મસ્અલા ૫ :- જો ચીઝેં નમાઝકે લિયે શર્ત હૈં, વો સિજદએ તિલાવતકે લિયે ભી શર્ત હૈં, યા'ની વુઝૂકા હોના, જગહકા પાક હોના, બદન ઔર કપળેકા પાક હોના, કિબ્લેકી તરફ સિજદા કરના વગૈરહ.

મસ્અલા ૬ :- જિસ તરહ નમાઝકા સિજદા કિયા જાતા હે, ઉસી તરહ સિજદએ તિલાવતભી કરના ચાહિયે. કુછ ઔરતેં કુરઆન શરીફ હી પર સિજદા કર લેતી હૈં, ઉસસે સિજદા અદા નહીં હોતા ઔર સરસે (ઝિમ્મેસે) નહીં ઉતરતા.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકા વુઝૂ ઉસ વક્ત ન હો તો ફિર કિસી વકત વુઝૂ કરકે સિજદા કરે, ફૌરન ઉસી વકત સિજદા કરના ઝરૂરી નહીં હે, લેકિન બેહતર યે હે કે ઉસી વક્ત સિજદા કરે, ક્યૂંકે શાયદ બા'દમેં યાદ ન રહે.

મસ્અલા ૮ :- અગર કિસીકે ઝિમ્મે બહોતસે સિજદે તિલાવતકે બાકી હોં, અબ તક અદા ન કિયે હોં તો અબ અદા કરે, ઉમ્ર ભરમેં કભી ન કભી અદા કર લેને ચાહિયે. અગર કભી અદા ન કરેગી તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૯ :- અગર હૈઝ યા નિફાસકી હાલતમેં કિસીસે સિજદેકી આયત સુન લી તો ઉસપર સિજદા વાજીબ નહીં હુવા. ઔર અગર એસી હાલતમેં સુના જબ કે ઉસપર નહાના વાજીબ થા તો નહાનેકે બા'દ સિજદા કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર બીમારીકી હાલતમેં સુને ઔર સિજદા કરનેકી તાકત ન હો તો જિસ તરહ નમાઝકા સિજદા ઇશારેસે કરતી હે, ઉસી તરહ ઇસકા સિજદાભી ઇશારેસે કરે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર નમાઝમેં સિજદેકી આયત પઢે તો વો આયત પઢનેકે બા'દ ફૌરન હી નમાઝમેં સિજદા કરે, સૂરત પઢકે રૂકૂઅમેં જાએ. અગર ઉસ આયતકો પઢકર ફૌરન સિજદા ન કિયા, ઇસકે બા'દ દો આયતેં યા તીન આયતેં ઔર પઢ લી, તબ સિજદા કિયા તો યે ભી દુરૂસ્ત હે. ઔર અગર ઇસસે ભી ઝિયાદહ પઢ ગઇ તબ સિજદા કિયા તો સિજદા અદા તો હો ગયા, લેકિન ગુનેહગાર હુઇ.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર નમાઝમેં સિજદેકી આયત પઢી ઔર નમાઝહીમેં સિજદા ન કિયા તો અબ નમાઝ પઢનેકે બા'દ સિજદા કરનેસે અદા ન હોગા, હમેશાકે લિયે ગુનેહગાર રહેગી. અબ સિવાએ તૌબા ઇસ્તિગ્ફારકે ઔર કોઇ સૂરત મઆફી કી નહીં હે.

મસ્અલા ૧૩ :- સિજદેકી આયત પઢકર અગર ફૌરન રૂકૂઅમેં ચલી જાએ ઔર રૂકૂઅમેં યે નિય્યત કર લે કે મેં સિજદએ તિલાવતકી તરફસે ભી યેહી રૂકૂઅ કરતી હૂં તબ ભી વો સિજદા અદા હો જાએગા. ઔર અગર રૂકૂઅમેં યે નિય્યત નહીં કી તો રૂકૂઅકે બા'દ સિજદા જબ કરેગી તો ઉસી સિજદેસે સિજદએ તિલાવત ભી અદા હો જાએગા, ચાહે કુછ નિય્યત કરે, ચાહે ન કરે.

મસ્અલા ૧૪ :- નમાઝ પઢતેમેં કિસી દૂસરેસે સિજદેકી આયત સુને તો નમાઝમેં સિજદા ન કરે, બલ્કે નમાઝકે બા'દ કરે. અગર નમાઝહીમેં કરેગી તો યે સિજદા અદા ન હોગા, ફિર કરના પડેગા ઔર ગુનાહ ભી હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- એક હી જગહ બૈઠે બૈઠે સિજદેકી આયતકો કઇ બાર દોહરાકર પઢે તો એક હી સિજદા વાજીબ હે, ચાહે સબ બાર પઢકે આખિરમેં સિજદા કરે યા પેહલી બાર પઢકે સિજદા કર લે, ફિર ઉસીકો બાર બાર દોહરાતી રહે, ઔર અગર જગહ બદલ ગઇ તબ ઉસી આયતકો દોહરાયા, ફિર તીસરી જગહ જાકે વોહી આયત ફિર પઢી, ઇસી તર બરાબર જગહ બદલતી રહી તો જિતની બાર દોહરાએ ઉતનીહી બાર સિજદા કરે.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર એક હી જગહ બૈઠે બૈઠે સિજદેકી કઇ આયતેં પઢી તો

ભી જિતની આયતેં પઢે ઉતને સિજદે કરે.

મસ્અલા ૧૭ :- બૈઠે બૈઠે સિજદેકી કોઇ આયત પઢી, ફિર ઉઠ ખડી હુઇ, લેકિન ચલી ફિરી નહીં, જહાં બૈઠી થી વહાં ખડે ખડે વોહી આયત પઢી ફિર દોહરાઇ તો એક હી સિજદા વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- એક હી જગહ સિજદેકી આયત પઢી ઔર ઉઠકર કિસી કામકો ચલી ગઇ, ફિર ઉસી જગહ આકર વોહી આયત પઢી તબ ભી દો સિજદે કરે.

મસ્અલા ૧૯ :- એક જગહ બૈઠે બૈઠે સિજદેકી કોઇ આયત પઢી, ફિર જબ કુરઆન મજીદકી તિલાવત કર ચુકી તો ઉસી જગહ બૈઠે બૈઠે કિસી ઔર કામમેં લગ ગઇ, જૈસે ખાના ખાને લગી યા સીને-પિરોનેમેં લગ ગઇ યા બચ્ચેકો દૂધ પિલાને લગી, ઇસકે બા'દ ફિર વોહી આયત ઉસી જગહ પઢી, તબ ભી દો સિજદે વાજીબ હુએ. ઔર જબ કોઇ દૂસરા કામ કરને લગી તો ઐસા સમઝેંગે કે જગહ બદલ ગઇ.

મસ્અલા ૨૦ :- એક કોઠરી યા દાલાનકે એક કોનેમેં સિજદેકી કોઇ આયત પઢી, ઔર ફિર દૂસરે કોનેમેં જાકર વોહી આયત પઢી તબ ભી એક સિજદા હી કાફી હૈ, ચાહે જિતની બાર પઢે. હાં અગર દૂસરે કામમેં લગ જાનેકે બા'દ વોહી આયત પઢેગી તો દૂસરા સિજદા કરના પડેગા. ફિર તીસરે કામમેં લગનેકે બા'દ અગર પઢેગી તો તીસરા સિજદા વાજીબ હો જાએગા.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર બડા ઘર હો તો દૂસરે કોને પર જાકર દોહરાનેસે દૂસરા સિજદા વાજીબ હોગા, ઔર તીસરે કોને પર તીસરા સિજદા.

મસ્અલા ૨૨ :- મસ્જિદકા ભી યેહી હુકમ હૈ જો એક કોઠરીકા હુકમ હૈ. અગર સિજદેકી એક આયત કઇ બાર પઢે તો એક હી સિજદા વાજીબ હૈ, ચાહે એક હી જગહ બૈઠે બૈઠે દોહરાયા કરે યા મસ્જિદમેં ઇધર ઉધર ટહેલકર પઢે.

મસ્અલા ૨૩ :- અગર નમાઝમેં સિજદાકી એક હી આયતકો કઇ બાર પઢે તબભી એક હી સિજદા વાજીબ હૈ, ચાહે સબ બાર પઢકર આખિરમેં સિજદા કરે યા એક બાર પઢકર સિજદા કર લિયા ફિર ઉસી રકઅત યા દૂસરી રકઅતમેં વોહી આયત પઢે.

મસ્અલા ૨૪ :- સિજદેકી કોઇ આયત પઢી ઔર સિજદા નહીં કિયા, ફિર ઉસી જગહ નિય્યત બાંધ લી ઔર વોહી આયત ફિર નમાઝમેં પઢી ઔર નમાઝમેં સિજદએ તિલાવત કિયા તો યેહી સિજદા કાફી હૈ, દોનૂં સિજદે ઇસીસે અદા હો જાયેંગે. હાં અગર જગહ બદલ ગઇ તો દૂસરા સિજદા ભી વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૨૫ :- અગર સિજદેકી આયત પઢકર સિજદા કર લિયા, ફિર ઉસી જગહ નમાઝકી નિય્યત બાંધ લી ઔર વોહી આયત નમાઝમેં દોહરાઇ તો અબ નમાઝમેં ફિર સિજદા કરે.

મસ્અલા ૨૬ :- પઢનેવાલીકી જગહ નહીં બદલી, એક હી જગહ બૈઠે બૈઠે એક આયતકો બાર બાર પઢતી રહી, લેકિન સુનનેવાલીકી જગહ બદલ ગઇ કે પેહલી

બાર ઔર જગહ સુના થા, દૂસરી બાર દૂસરી જગહ, તીસરી બાર તીસરી જગહ, તો પઢનેવાલી પર એક હી સિજદા વાજીબ હે, ઔર સુનનેવાલી પર કઇ સિજદે વાજીબ હું, જિતની બાર સુને ઉતનેહી સિજદે કરે.

મસ્અલા ૨૭ :- અગર સુનનેવાલીકી જગહ નહીં બદલી, બલ્કે પઢનેવાલીકી જગહ બદલ ગઇ તો પઢનેવાલી પર કઇ સિજદે વાજીબ હોંગે, ઔર સુનનેવાલી પર એક હી સિજદા હે.

મસ્અલા ૨૮ :- સારી (પૂરી) સૂરતકો પઢના ઔર સિજદેકી આયતકો છોળ દેના મકરૂહ ઔર મના' હે. સિર્ફ સિજદેસે બચનેકે લિયે વો આયત ન છોળે કે ઇસમેં સિજદેસે ગોયા ઇન્કાર હે.

મસ્અલા ૨૯ :- અગર સૂરતમેં કોઇ આયત ન પઢે, સિર્ફ સિજદેકી આયત પઢે તો ઉસકા કુછ હરજ નહીં. ઔર અગર નમાઝમેં એસા કરે તો યે ભી શર્ત હે કે વો ઇતની બળી હો કે છોટી તીન આયતોંકે બરાબર હો, લેકિન બેહતર યે હે કે સિજદેકી આયતકો એક દો આયતોંકે સાથ મિલાકર પઢે.

બીમારકી નમાઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નમાઝકો કિસી હાલતમેં ન છોળે, જબ તક ખળે હોકર નમાઝ પઢનેકી તાકત રહે ખળે હોકર નમાઝ પઢતી રહે. ઔર જબ ખળા ન હુવા જાએ તો બેઠકર નમાઝ પઢે, બેઠે બેઠે રૂકૂઅ કરે ઔર રૂકૂઅ કરકે દોનૂં સિજદે કરે, ઔર રૂકૂઅકે લિયે ઇતના ઝુકે કે સર ઘુટનોંકે સામને આ જાએ.

મસ્અલા ૨ :- અગર રૂકૂઅ ઔર સિજદા કરનેકી ભી તાકત ન હો તો રૂકૂઅ ઔર સિજદેકો ઇશારેસે અદા કરે, ઔર સિજદેકે લિયે ઝિયાદહ ઝુક જાયા કરે.

મસ્અલા ૩ :- સિજદા કરનેકે લિયે તકિયા વગૈરહ કોઇ ઊંચી ચીઝ રખ લેના ઔર ઉસપર સિજદા કરના બેહતર નહીં. જબ સિજદેકી તાકત ન હો તો બસ ઇશારા કર લિયા કરે, તકિયાકે ઉપર સિજદેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- અગર ખળે હોનેકી તાકત તો હે, લેકિન ખળે હોનેસે બળી તકલીફ હોતી હે યા બીમારીકે બળ્હ જાનેકા ડર હે તબ ભી બેઠકર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર ખળી તો હો સકતી હે, લેકિન રૂકૂઅ ઔર સિજદા નહીં કર સકતી તો ચાહે ખળે હોકર પઢે ઔર રૂકૂઅ ઔર સિજદેકો ઇશારેસે અદા કરે, ઔર ચાહે બેઠકર પઢે ઔર રૂકૂઅ ઔર સિજદેકો ઇશારેસે અદા કરે, લેકિન બેઠકર પઢના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર બેઠનેકી ભી તાકત નહીં રહી તો પીછે ગાંવ તકિયા વગૈરહ લગાકર ઇસ તરહ લેટ જાએ કે સર ખૂબ ઊંચા રહે, બલ્કે કરીબ કરીબ બેઠનેકે રહે, ઔર પાંવ કિબ્લાકી તરફ ફેલા લે. ઔર અગર કુછ તાકત હો તો કિબ્લાકી તરફ પૈર

ન ફેલાએ બલ્કે ઘુટને ખળે રખ્ખે. ફિર સરકે ઇશારેસે નમાઝ પળ્હે, ઔર સિજદેકા ઇશારા ઝિયાદહ નીચા કરે. અગર ગાંવ તકિયાસે ટેક લગાકર ભી ઇસ તરહ ન લેટ સકે કે સર ઓર સીના વગૈરહ ઊંચા રહે તો કિબ્લાકી તરફ પૈર કરકે બિલકુલ ચિત (સીધી) લેટ જાએ, લેકિન સરકે નીચે કોઇ ઊંચા તકિયા રખ દે કે મુંહ કિબ્લાકી તરફ હો જાએ, આસમાનકી તરફ ન રહે, ફિર સરકે ઇશારેસે નમાઝ પળ્હે, રૂકૂઅકા ઇશારા કમ કરે ઔર સિજદેકા ઇશારા ઝરા ઝિયાદહ કરે.

મસ્અલા ૭ :- અગર ચિત (સીધી) ન લેટે, બલ્કે દાઇં યા બાઇં કરવટ પર કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરકે લેટે ઔર સરકે ઇશારેસે રૂકૂઅ ઔર સિજદા કરે યે ભી જાઇઝ હૈ, લેકિન ચિત લેટકર પળ્હના ઝિયાદહ અચ્છા હૈ.

મસ્અલા ૮ :- અગર સરકા ઇશારા કરનેકી ભી તાકત નહીં રહી તો નમાઝ ન પળ્હે, ફિર અગર એક રાત-દિનસે ઝિયાદહ યેહી હાલત રહી તો નમાઝ બિલકુલ મઆફ હો ગઇ, અચ્છે હોનેકે બા'દ કઝા પળ્હના ભી વાજીબ નહીં હૈ. ઔર અગર એક દિન રાતસે ઝિયાદહ યે હાલત નહીં રહી, બલ્કે એક દિન-રાતમેં ફિર ઇશારેસે પળ્હનેકી તાકત આ ગઇ તો ઇશારે હી સે કઝા પળ્હે. ઔર યે ઇરાદા ન કરે કે જબ બિલકુલ અચ્છી હો જાઉંગી તબ પળ્હુંગી કે શાયદ મર ગઇ તો ગુનેહગાર મરેગી.

મસ્અલા ૯ :- ઇસી તરહ અગર અચ્છા ભલા આદમી બેહોશ હો જાએ તો અગર બેહોશી એક દિન-રાતસે ઝિયાદહ ન હુઇ હો તો કઝા વાજીબ હૈ, ઔર અગર એક દિન-રાતસે ભી ઝિયાદહ હો ગઇ હો તો કઝા પળ્હના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- જબ નમાઝ શુરૂ' કી ઉસ વકત ભલી ચુંગી (તંદુરુસ્ત) થી, ફિર જબ થોળી નમાઝ પળ્હ ચુકી તો નમાઝ હી મેં કોઇ એસી રગ ચળ્હ ગઇ કે ખળી ન હો સકી તો બાકી નમાઝ બૈઠકર પળ્હે. અગર રૂકૂઅ સિજદા કર સકે તો કરે, નહીં તો રૂકૂઅ સિજદાકો સરકે ઇશારેસે કરે. ઔર અગર એસા હાલ હો ગયા કે બૈઠનેકી ભી તાકત ન રહી તો ઉસી તરહ લેટકર બાકી નમાઝકો પૂરી કરે.

મસ્અલા ૧૧ :- બીમારીકી વજહસે થોળી નમાઝ બૈઠકર પળ્હી, ઔર રૂકૂઅકી જગહ રૂકૂઅ ઔર સિજદેકી જગહ સિજદા કિયા, ફિર નમાઝમેં હી અચ્છી હો ગઇ તો ઉસી નમાઝકો ખળી હોકર પૂરી કરે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર બીમારીકી વજહસે રૂકૂઅ સિજદેકી તાકત ન થી, ઇસ લિયે સરકે ઇશારેસે રૂકૂઅ ઔર સિજદા કિયા, ફિર જબ કુછ નમાઝ પળ્હ ચુકી તો એસી હો ગઇ કે અબ રૂકૂઅ ઔર સિજદા કર સકતી હૈ તો અબ યે નમાઝ જાતી રહી. ઇસકો પૂરી ન કરે, બલ્કે ફિરસે પળ્હે.

મસ્અલા ૧૩ :- ફાલિજ (લકવા) ગિરા ઔર એસી બીમારી હો ગઇ કે પાનીસે ઇસ્તિન્જા નહીં કર સકતી તો કપળે યા ઢેલેસે પૂંછ ડાલા કરે, ઔર ઇસી તરહ નમાઝ પળ્હે, અગર ખુદ તયમ્મુમ ન કર સકે તો કોઇ દૂસરા તયમ્મુમ કરા દે. ઔર અગર ઢેલે યા

કપળેસે ભી પૂંછનેકી તાકત નહીં હૈ તો ભી નમાઝ કઝા ન કરે, ઈસી તરહ નમાઝ પળ્હે, કિસી દૂસરેકો ઉસકે બદનકા દેખના ઔર પૂંછના દુરૂસ્ત નહીં હૈ, ન માં, ન બાપ, ન લળકા, ન લળકી. હાં બીવીકો અપને મિયાંકા ઓર મિયાંકો અપની બીવીકા બદન દેખના દુરૂસ્ત હૈ. ઈસકે અલાવા કિસીકો દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- તંદુરૂસ્તીકે ઝમાનેમેં કુછ નમાઝેં કઝા હો ગઈ થીં, ફિર બીમાર હો ગઈ, તો બીમારીકે ઝમાનેમેં જિસ તરહ નમાઝ પળ્હનેકી તાકત હો ઉનકી કઝા પળ્હે, યે ઈન્તિઝાર ન કરે કે જબ ખળે હોનેકી તાકત આએ તબ પળ્હૂં, યા જબ બેઠને લગું, ઔર રૂકૂઅ સિજદા કરનેકી તાકત આએ તબ પળ્હૂં, યે સબ શૈતાની ખ્યાલાત હૈં, દીનદારીકી બાત યે હૈ કે ફૌરન પળ્હે, દેર ન કરે.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર બીમારકા બિસ્તર નાપાક હૈ, લેકિન ઉસકે બદલનેમેં બહોત તકલીફ હોગી તો ઉસીપર નમાઝ પળ્હ લેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- હકીમ (ડૉક્ટર) ને કિસીકી આંખ બનાઈ ઔર હિલને જુલનેસે મના' કર દિયા તો લેટે લેટે નમાઝ પળ્હતી રહે.

સફરકી હાલતમેં નમાઝ પળ્હનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઈ એક મંઝિલ યા દો મંઝિલકા સફર કરે તો ઈસ સફરસે શરીઅતકા કોઈ હુકમ નહીં બદલતા, ઔર શરીઅતકે કાયદેસે ઉસે મુસાફિર નહીં કેહતે. ઉસકો સારી બાતેં ઈસી તરહ કરની ચાહિયે જૈસે કે અપને ઘરમેં કરતી થી. ચાર રકઅતવાલી નમાઝકો ચાર રકઅત પળ્હે, ઔર મોઝા પેહને હો તો એક રાત-દિન મસહ કરે, ઈસકે બા'દ મસહ કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- જો કોઈ તીન મંઝિલ ચલનેકા ઈરાદા કરકે નિકલે વો શરીઅતકે કાયદેસે મુસાફિર હૈ. જબ અપને શહેરકી આબાદીસે બાહિર હો ગઈ તો શરીઅતસે મુસાફિર બન ગઈ, ઔર જબ આબાદીકે અંદર અંદર ચલતી રહે તબ તક મુસાફિર નહીં હૈ, ઔર સ્ટેશન અગર આબાદીકે અંદર હો તો આબાદીકે હુકમમેં હૈ, ઔર જબ આબાદીકે બાહિર હો તો વહાં પહોંચકર મુસાફિર હો જાએગી.

મસ્અલા ૩ :- તીન મંઝિલ યે હૈ કે અકસર પૈદલ ચલનેવાલે વહાં તીન રોઝમેં પહોંચા કરતે હૈં, અંદાઝન ઈસકા હમારે મુલ્કમેં કે દરિયા ઔર પહાળમેં સફર નહીં કરના પળતા, અડતાલીસ (૪૮) અંગ્રેઝી મીલ હૈ.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઈ જગહ ઈતની દૂર હૈ કે ઊંટ ઔર આદમીકી ચાલકે એ'તિબારસે તો તીન મંઝિલ હૈ, લેકિન તેઝ યક્કા (ઘોડાગાડી) યા તેઝ બેહલી (બળદ ગાડી) પર સવાર હૈ, ઈસ લિયે દો દિન હીમેં પહોંચ જાએગી, યા રેલમેં સવાર હોકર ઝરાસી દેરમેં પહોંચ જાએગી તબ ભી વો શરીઅતકે હિસાબસે મુસાફિર હૈ.

મસ્અલા ૫ :- જો કોઇ શરીઅતસે મુસાફિર હો વો ઝોહર ઔર અસર ઔર ઇશાકી ફર્ઝ નમાઝ દો-દો રકઅતેં પઢે, ઔર સુન્નતોંકા હુકમ હૈ કે જલ્દી હો તો ફજરકી સુન્નતોંકે અલાવા દૂસરી સુન્નતેં છોડ દેના દુરૂસ્ત હૈ, ઇસકે છોડ દેનેસે કુછ ગુનાહ ન હોગા. ઔર અગર કુછ જલ્દી ન હો, ન અપને સાથિયોંસે રેહ જાનેકા ડર હો તો ન છોડે, ઔર સુન્નતેં સફરમેં પૂરી પૂરી પઢે, ઇનમેં કમી નહીં હૈ.

મસ્અલા ૬ :- ફજર ઔર મગરિબ ઔર વિત્રકી નમાઝમેં ભી કોઇ કમી નહીં હૈ, જૈસે હમેશા પઢતી હૈ વૈસે હી પઢે.

મસ્અલા ૭ :- ઝોહર, અસર, ઇશાકી નમાઝ દો રકઅતોંસે ઝિયાદહ ન પઢે,
૧ પૂરી ચાર રકઅતેં પઢના ગુનાહ હૈ. જૈસે ઝોહરકે કોઇ છ[1] ફર્ઝ પઢે તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૮ :- અગર ભૂલેસે ચાર રકઅતેં પઢ લી તો અગર દૂસરી રકઅત પર બૈઠકર અત્તહિય્યાત પઢી હૈ તબ તો દો રકઅતેં ફર્ઝકી હો ગઇ, ઔર દો રકઅતેં નફલકી હો જાએંગી ઔર સિજદએ સહ્વ કરના પડેગા. ઔર અગર દો રકઅત પર ન બૈઠી હો તો ચારોં રકઅતેં નફલ હો ગઇં, ફર્ઝ નમાઝ ફિરસે પઢે.

મસ્અલા ૯ :- અગર રાસ્તેમેં કહીં ઠહેર ગઇ, તો અગર પંદરહ દિનસે કમ ઠહેરનેકી નિય્યત હૈ તો બરાબર વો મુસાફિર રહેગી, ચાર રકઅતવાલી ફર્ઝ નમાઝ દો રકઅત પઢતી રહે, ઔર અગર પંદરહ દિન યા ઇસ્સે ઝિયાદહ ઠહેરનેકી નિય્યત કર લી હૈ તો અબ વો મુસાફિર નહીં રહી. ફિર અગર નિય્યત બદલ ગઇ ઔર પંદરહ દિનસે પેહલે જાનેકા ઇરાદા હો ગયા તબ ભી મુસાફિર ન બનેગી, નમાઝેં પૂરી પૂરી પઢે, ફિર જબ યહાંસે ચલે તો અગર યહાંસે વો જગહ તીન મંઝિલ હો જહાં જાતી હૈ તો ફિર મુસાફિર હો જાએગી, ઔર જો ઇસ્સે કમ હો તો મુસાફિર નહીં હુઇ.

મસ્અલા ૧૦ :- તીન મંઝિલ જાનેકા ઇરાદા કરકે ઘરસે નિકલી, લેકિન ઘરહી
૨ સે યે ભી નિય્યત હૈ કે ફલાંને ગાંવ[2]મેં પંદરહ દિન ઠહેરૂંગી તો મુસાફિર નહીં રહી, રાસ્તે ભર પૂરી નમાઝેં પઢે. ફિર અગર ઉસ ગાંવમેં પહોંચકર પૂરે પંદરહ દિન ઠહેરના હુવા તબ ભી મુસાફિર ન બનેગી.

મસ્અલા ૧૧ :- તીન મંઝિલ જાનેકા ઇરાદા થા, લેકિન પેહલી મંઝિલ યા દૂસરી મંઝિલ પર અપના ઘર પડેગા, તબ ભી મુસાફિર નહીં હુઇ.

મસ્અલા ૧૨ :- ચાર મંઝિલ જાનેકી નિય્યતસે ચલી, લેકિન પેહલી દો મંઝિલેં હૈઝકી હાલતમેં ગુઝરી, તબ ભી વો મુસાફિર નહીં હૈ. અબ નહા-ધોકર પૂરી ચાર રકઅતેં પઢે. હાં, હૈઝસે પાક હોનેકે બા'દ ભી વો જગહ અગર તીન મંઝિલ હો યા ચલતે વક્ત પાક થી, રાસ્તેમેં હૈઝ આ ગયા હો તો વો મુસાફિર હૈ, નમાઝ મુસાફિરોંકી તરહ પઢે.

મસ્અલા ૧૩ :- નમાઝ પઢતે પઢતે નમાઝકે અંદર હી પંદરહ દિન ઠહેરનેકી

---

૧. યા'ની ક્યામકી (ઘર રેહનેકી) હાલતમેં બજાએ ચારકે છ પઢે.
૨. બશર્તે કે વો ગાંવ ઉસકે શહેરસે તીન મંઝિલસે કમ ફાસલે પર હો.

નિય્યત હો ગઈ તો મુસાફિર નહીં રહી. યે નમાઝ ભી પૂરી પઢ્હે.

મસ્અલા ૧૪ :- ચાર દિનકે લિયે રાસ્તેમેં કહીં ઠહેરના પળા, લેકિન કુછ એેસી બાતેં હો જાતી હૈં, રોઝ યે નિય્યત હોતી હૈ કે કલ પરસૂ ચલી જાઉંગી, લેકિન જાના નહીં હોતા. ઈસી તરહ પંદરહ યા બીસ દિન યા એક મહીને યા ઈસસે ભી ઝિયાદહ રેહના હો ગયા, લેકિન પૂરે પંદરહ દિન રેહનેકી કભી નિય્યત નહીં હુઈ તબ ભી મુસાફિર રહેગી, ચાહે જિતને દિન ઈસી તરહ ગુઝર જાએં.

મસ્અલા ૧૫ :- તીન મંઝિલ જાનેકા ઈરાદા કરકે ચલી, ફિર કુછ દૂર જાકર કિસી વજહસે ઈરાદા બદલ ગયા ઔર ઘર લૌટ આઈ તો જબસે ઘર લૌટનેકા ઈરાદા હુવા હૈ તભીસે મુસાફિર નહીં રહી.

મસ્અલા ૧૬ :- કોઈ અપને ખાવિંદકે સાથ હૈ. રાસ્તેમેં જિતના વો ઠહેરેગા, ઉતનાહી યે ઠહેરેગી. બગૈર ઉસકે ઝિયાદહ નહીં ઠહેર સકતી તો એેસી હાલતમેં શૌહરકી નિય્યતકા એ'તિબાર હૈ. અગર શૌહરકા ઈરાદા પંદરહ દિન ઠહેરનેકા હો તો ઔરતભી મુસાફિર નહીં રહી, ચાહે ઠહેરનેકી નિય્યત કરે યા ન કરે. ઔર મર્દકા ઈરાદા કમ ઠહેરનેકા હો તો ઔરતભી મુસાફિર હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- તીન મંઝિલ ચલકર કહીં પહોંચી, અગર વો અપના ઘર હૈ તો મુસાફિર નહીં રહી, ચાહે કમ રહે યા ઝિયાદહ. ઔર અગર અપના ઘર નહીં હૈ તો અગર પંદરહ દિન ઠહેરનેકી નિય્યત હો તબ તો મુસાફિર નહીં રહી, અબ નમાઝેં પૂરી પૂરી પઢ્હે. ઔર અગર ન અપના ઘર હૈ, ન પંદરહ દિન ઠહેરનેકી નિય્યત હૈ તો વહાં પહોંચને પર ભી મુસાફિર રહેગી, ચાર રકઅત ફર્ઝકી દો રકઅતેં પઢ્હતી રહેં.

મસ્અલા ૧૮ :- રાસ્તેમેં કઈ જગહ ઠહેરનેકા ઈરાદા હૈ, દસ દિન યહાં, પાંચ દિન વહાં, બારહ દિન વહાં, લેકિન પૂરે પંદરહ દિન કહીં ઠહેરનેકા ઈરાદા નહીં તબ ભી મુસાફિર રહેગી.

મસ્અલા ૧૯ :- કિસીને અપના શહેર બિલકુલ છોળ દિયા, કિસી દૂસરી જગહ અપના ઘર બના લિયા ઔર વહીં રેહને સેહને લગી, અબ પેહલે શહેરસે ઔર પેહલે ઘરસે કોઈ મતલબ નહીં રહા, તો અબ વો શહેર ઔર પરદેસ દોનૂં બરાબર હૈં, તો અગર સફર કરતે વક્ત રાસ્તેમેં વો પેહલા શહેર પળે ઔર દો ચાર દિન વહાં રેહના હો તો મુસાફિર રહેગી, નમાઝેં સફરકી તરહ પઢ્હેગી.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર કિસીકી નમાઝેં સફરમેં કઝા હો ગઈ તો ઘર પહોંચકર ભી ઝોહર, અસર, ઈશાકી દો હી રકઅતેં કઝા પઢ્હે, ઔર અગર સફરસે પેહલે ઝોહરકી નમાઝ કઝા હો ગઈ તો સફરકી હાલતમેં ચાર રકઅતેં ઉસકી કઝા પઢ્હે.

મસ્અલા ૨૧ :- શાદીકે બા'દ ઔરત અગર મુસ્તકિલ તૌર પર અપની સુસરાલ રેહને લગી તો ઉસકા અસલી ઘર સુસરાલ હૈ. તો અગર તીન મંઝિલ ચલકર ભાઈકે ઘર ગઈ ઔર પંદરહ દિન ઠહેરનેકી નિય્યત નહીં હૈ તો મુસાફિર રહેગી, સફરકે કાયદેસે

નમાઝ રોઝા અદા કરે. ઔર અગર વહાંકા રેહના હમેશાકે લિયે દિલમેં નહીં ઠાના તો જો વતન પેહલેસે અસલી થા વોહી અબ ભી અસલી રહેગા.

મસ્અલા ૨૨ :- દરિયામેં કશ્તી (નાવ) ચલ રહી હે ઔર નમાઝકા વક્ત આ ગયા તો ઉસી કશ્તી (નાવ) પર નમાઝ પઢ લે, ઔર અગર ખડે હોકર પઢનેમેં સર ઘૂમે (ચક્કર આએ) તો બેઠકર પઢે.

મસ્અલા ૨૩ :- રેલ પર નમાઝ પઢનેકા ભી યેહી હુકમ હે કે ચલતી રેલ પર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર ખડે હોકર પઢનેસે સર ઘૂમે યા ગિરનેકા ડર હો તો બેઠકર પઢે.

મસ્અલા ૨૪ :- નમાઝ પઢતેમેં રેલ ફિર ગઈ ઔર કિબ્લા દૂસરી તરફ હો ગયા તો નમાઝહીમેં ઘૂમ જાએ ઔર કિબ્લેકી તરફ મુંહ કર લે.

મસ્અલા ૨૫ :- અગર તીન મંઝિલ જાના હો તો જબ તક મરદોંમેંસે કોઈ અપના મહરમ યા શૌહર સાથ ન હો ઉસ વક્ત તક સફર કરના દુરૂસ્ત નહીં હે, ગૈર મહરમકે સાથ સફર કરના બડા ગુનાહ હે. ઔર અગર એક મંઝિલ યા દો મંઝિલ જાના હો તબ ભી ગૈર મહરમકે સાથ જાના બેહતર નહીં. હદીસમેં ઈસસે સખ્તીસે મના' કિયા ગયા હે.

મસ્અલા ૨૬ :- જિસ મહરમકો ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કા ડર ન હો, ઔર શરીઅતકી પાબંદી ન કરતા હો એસે મહરમકે સાથ ભી સફર કરના દુરૂસ્ત નહીં હે.

મસ્અલા ૨૭ :- યક્કા (ઘોડાગાડી) યા બેહલી (બળદ ગાડી) પર જા રહી હે ઔર નમાઝકા વક્ત આ ગયા તો બેહલીસે ઉતરકર કિસી અલગ જગહ પર ખડી હોકર નમાઝ પઢ લે, ઈસી તરહ બેહલી પર વુઝૂ ન કર સકે તો ઉતરકર કિસી આડમેં વુઝૂ કર લે. અગર બુરકા' પાસ ન હો તો ચાદર વગૈરહમેં ખૂબ લિપટકર ઉતરે ઔર નમાઝ પઢે, એસા ગેહરા પરદા જિસમેં નમાઝ કઝા હો જાએ હરામ હે, હર બાતમેં શરીઅતકી બાતકો આગે રખ્ખે, પરદેકી ભી વોહી હદ રખ્ખે જો શરીઅતને બતલાઈ હે, શરીઅતકી હદસે આગે બઢના ઔર ખુદાસે ઝર્દરૂ હોના બડી બેવકૂફી ઔર નાદાની હે, હાં બગૈર ઝરૂરત પરદેમેં કમી કરના બે-ગૈરતી ઔર ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૨૮ :- અગર એસી બીમાર હે કે બેઠકર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હે, તબ ભી ચલતી બેહલી પર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હે. ઔર અગર બેહલી ઠેહરી હી, લેકિન જુવા (ધુંસરી) બેલોંકે કંધોં પર રખ્ખા હુવા હે, તબ ભી ઉસપર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હે. બેલ અલગ કરકે નમાઝ પઢની ચાહિયે. યક્કાકા ભી યે હુકમ હે કે જબ તક ઘોડા ખોલકર અલગ ન કર દિયા જાએ, ઉસ વક્ત તક ઉસપર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત નહીં હે.

મસ્અલા ૨૯ :- અગર કિસીકો બેઠકર નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હો તો પાલકી ઔર મિયાને પર ભી નમાઝ પઢના દુરૂસ્ત હે, લેકિન પાલકી જિસ વક્ત કહારોંકે કંધોં

પર હો ઉસ વક્ત પઢના દુરૂસ્ત નહીં. ઝમીન પર રખવા લે તબ પઢે.

મસ્અલા ૩૦ :- અગર ઊંટસે યા બેહલીસે ઉતરનેમેં જાન યા માલકા અન્દેશા હૈ તો બગૈર ઉતરેભી નમાઝ દુરૂસ્ત હૈ.

ઘરમેં મૌત હો જાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ આદમી મરને લગે તો ચિત (સીધા) લિટા દો. ઉનકે પૈર કિબ્લેકી તરફ કર દો ઔર સર ઊંચા કર દો, તાકે મુંહ કિબ્લેકી તરફ હો જાએ ઔર ઉસકે પાસ બૈઠકર ઝોર ઝોરસે કલિમા પઢો, તાકે તુમકો પઢતે સુનકર ખુદ ભી કલિમા પઢને લગે. ઔર ઉસકો કલિમા પઢનેકા હુકમ ન કરો, ક્યૂંકે વો વક્ત બળા કઠિન હૈ, ન જાને ઉસકે મુંહસે ક્યા નિકલ જાએ.

મસ્અલા ૨ :- જબ વો એક બાર કલિમા પઢ લે તો ચુપ હો રહો. યે કોશિશ ન કરો કે બરાબર કલિમા જારી રહે ઔર પઢતે પઢતે દમ નિકલે, ક્યૂંકે મતલબ તો સિર્ફ ઇતના હૈ કે સબસે આખિરી બાત જો ઉસકે મુંહસે નિકલે, કલિમા હોના ચાહિયે. ઇસકી ઝરૂરત નહીં કે સાંસ ટૂટને તક કલિમા બરાબર જારી રહે. હાં, અગર કલિમા પઢ લેનેકે બા'દ ફિર કોઇ દુનિયાકી બાત ચીત કરે તો ફિર કલિમા પઢને લગો. જબ યે પઢ લે તો ફિર ચુપ રહો.

મસ્અલા ૩ :- જબ સાંસ ઉખળ જાએ ઔર જલ્દી જલ્દી ચલને લગે ઔર ટાંગેં ઢીલી પળ જાએં કે ખળી નં હો સકે ઔર નાક ટેઢી હો જાએ ઔર કન્પટિયાં બૈઠ જાએં તો સમઝો ઉસકી મૌત આ ગઈ. ઉસ વક્ત કલિમા ઝોર ઝોરસે પઢના શુરૂ' કરો.

મસ્અલા ૪ :- સૂરએ યાસીન પઢનેસે મૌતકી સખ્તી કમ હોતી હૈ. ઉસકે સરહાને યા ઔર કહીં ઉસકે પાસ બૈઠકર પઢ દો યા કિસીસે પઢવા દો.

મસ્અલા ૫ :- ઉસ વક્ત કોઇ એસી બાત ન કરો કે ઉસકા દિલ દુનિયામેં લગા રહે, ક્યૂંકે યે વક્ત દુનિયાસે જુદાઇ ઔર અલ્લાહ તઆલાકે દરબારમેં હાઝિરીકા વક્ત હૈ, એસે કામ કરો ઔર એસી બાતેં કરો કે દુનિયાસે દિલ ફિર કર અલ્લાહ તઆલાકી તરફ માઇલ હો જાએ કે મુરદેકી ભલાઇ ઇસીમેં હૈ. એસે વક્ત બાલ-બચ્ચોંકો સામને લાના ઔર કોઇ જિસ્સે ઉસકો ઝિયાદહ મુહબ્બત થી ઉસે સામને લાના ઔર એસી બાતેં કરના કે ઉસકા દિલ ઉનમેં લગ જાએ ઔર ઉનકી મુહબ્બત દિલમેં સમા જાએ, બળી બુરી બાત હૈ. દુનિયાકી મુહબ્બત લેકર રૂખસત હુઇ તો અલ્લાહકી પનાહ ! બુરી મૌત મરી.

મસ્અલા ૬ :- મરતે વક્ત અગર ઉસકે મુંહસે અલ્લાહ તઆલા ન કરે, કોઇ કુફ્રકી બાત નિકલ જાએ તો ઇસકા ખ્યાલ ન કરો, ન ઇસકા ચર્ચા કરો, બલ્કે યે સમઝો કે મૌતકી સખ્તીસે અકલ ઠિકાને નહીં રહી, ઇસ વજહસે એસા હુવા, ઔર અકલ જાતે રેહનેકે વક્ત જો કુછ હો સબ મુઆફ હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલાસે ઉસકી બખ્શિશકી દુઆ કરતી રહો.

મસ્અલા ૭ :- જબ મર જાએ તો સબ આ'ઝા (અંગ) દુરૂસ્ત કરો ઔર કિસી કપળેસે ઉસકા મુંહ ઇસ તરકીબસે બાંધો કે કપળા ઠોડીકે નીચેસે નિકલકર ઉસકે દોનૂં સિરે સર પરસે લે જાઓ ઔર ગિરહ લગા દો, તાકે મુંહ ફેલ ન જાએ, ઔર આંખેં બંદ કર દો ઔર નેહલાને ઔર કફનાનેમેં જહાં તક હો સકે જલ્દી કરો.

મસ્અલા ૮ :- મુંહ વગેરહ બંદ કરતે વકત યે દુઆ પળ્હો, બિસ્મિલ્લાહિ વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહિ.

મસ્અલા ૯ :- મર જાનેકે બા'દ ઉસકે પાસ લોબાન વગેરહ કુછ ખૂશ્બૂ લગા દી જાએ ઔર હેઝ ઔર નિફાસવાલી ઔરત જિસકો નહાનેકી ઝરૂરત હો ઉસકે પાસ ન રહે.

મસ્અલા ૧૦ :- મર જાનેકે બા'દ જબ તક ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ, ઉસકે પાસ કુરઆન મજીદ પળ્હના દુરૂસ્ત નહીં.

નેહલાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કફન-દફનકા સબ સામાન હો જાએ ઔર નેહલાના ચાહો તો પેહલે કિસી તખ્ત યા બળે તખ્તેકો લોબાન યા અગરબત્તી વગેરહ ખૂશ્બૂવાલી ચીઝકી ધૂની દે દો, તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર ચારોં તરફ ધૂની દેકર મુરદેકો ઉસપર લિટા દો ઔર કપળે ઉતાર લો ઔર કોઇ કપળા નાફસે લેકર ઝાનૂ તક ડાલ દો કે ઇતના બદન છુપા રહે.

મસ્અલા ૨ :- અગર નહાનેકી કોઇ જગહ અલગ હે કે પાની કહીં અલગ બેહ જાએગા તો ખેર, નહીં તો તખ્તકે નીચે ગળ્હા (ખાડો) ખુદવા લો કે સારા પાની ઉસીમેં જમા' રહે. અગર ગળ્હા ન ખુદવાયા ઔર પાની સારે ઘરમેં ફેલા, તબ ભી કોઇ ગુનાહ નહીં. કેહનેકા મતલબ સિર્ફ ઇતના હે કે આને જાનેમેં કિસીકો તકલીફ ન હો ઔર કોઇ ફિસલકર ન ગિર પળે.

મસ્અલા ૩ :- નેહલાનેકા તરીકા યે હે કે પેહલે મુરદેકો ઇસ્તિન્જા કરા દો, લેકિન ઉસકી રાનોં ઔર ઇસ્તિન્જેકી જગહ અપના હાથ મત લગાઓ, ઔર ઉસપર નિગાહ ભી ન ડાલો, બલ્કે અપને હાથમેં કોઇ કપળા લપેટ લો. ઔર જો કપળા નાફસે લેકર ઝાનૂ તક પળા હે, ઉસકે અંદર અંદર ધુલાઓ. ફિર ઉસકો વુઝૂ કરાઓ, લેકિન ન કુલ્લી કરાઓ, ન નાકમેં પાની ડાલો, ન ગટ્ટે તક હાથ ધુલાઓ, પેહલે મુંહ ધુલાઓ, ફિર હાથ કોહની સમેત, ફિર સરકા મસહ, ફિર દોનૂં પૈર ઔર તીન બાર રૂઇ તર કરકે દાંતોં ઔર મસોળોં પર ફેર દી જાએ, ઔર નાકકે દોનૂં સુરાખોંમેં ફેર દી જાએ તો ભી જાઇઝ હે. ઔર અગર મુરદા નહાનેકી હાજતમેં યા હેઝ ઔર નિફાસમેં મર જાએ તો ઇસ તરહસે મુંહ ઔર નાકમેં પાની પહોંચાના ઝરૂરી હે, ઔર નાક ઔર મુંહ ઔર કાનોંમેં રૂઇ ભર દો, તાકે વુઝૂ કરતે ઔર નેહલાતે વકત પાની ન જાને પાએ. જબ વુઝૂ કરા ચુકો

તો સરકો ગુલે ખીરૂસે યા કિસી ઔર ચીઝસે જિસ્સે સાફ હો જાએ, જૈસે બેસન યા ખલીસે મલકર ધોએ ઔર સાફ કરે, ફિર મુરદેકો બાઈં કરવટ પર લિટાકર બેરીકે પત્તે ડાલકર પકાયા હુવા હલ્કા ગરમ પાની તીન બાર સરસે પૈર તક ડાલે, યહાં તક કે બાઈં કરવટ તક પહોંચ જાએ, ફિર દાહની કરવટ પર લિટા દે. ઔર ઈસી તરહ સરસે પૈર તક તીન બાર ઈતના પાની ડાલે કે દાહની કરવટ તક પહોંચ જાએ, ઈસકે બા'દ મુરદેકો અપને બદનકી ટેક પર થોળા બિઠા દે ઔર ઉસકે પેટકો ધીરે ધીરે મલે ઔર દબા દે ઔર કુછ પાખાના નિકલે તો ઉસકો પૂંછકર ધો ડાલે, ઔર ગુસલમેં ઉસકે નિકલનેસે કુછ નુકસાન નહીં આયા, અબ ન દોહરાઓ. ઈસકે બા'દ ફિર ઉસકો બાઈં કરવટ પર લિટા દે ઔર કાફૂર પળા હુવા પાની સરસે પૈર તક તીન બાર ડાલે, ફિર સારા બદન કિસી કપળેસે પૂંછકર કફના દો.

મસ્અલા ૪ :- અગર બેરીકે પત્તે ડાલકર પકાયા હુવા પાની ન હો તો યેહી સાદા હલ્કા ગરમ પાની કાફી હે. ઈસીસે ઉસી તરહ તીન બાર નેહલા દે ઔર બહોત તેઝ ગરમ પાનીસે મુરદેકો ન નેહલાઓ, ઔર નેહલાનેકા યે તરીકા જો બયાન હુવા હે સુન્નત હે. અગર કોઈ ઈસ તરહ તીન બાર ન નેહલાએ, બલ્કે એક બાર સારે બદનકો ધો ડાલે, તબ ભી ફર્ઝ અદા હો ગયા.

મસ્અલા ૫ :- જબ મુરદેકો કફન પર રખ્ખો તો સર પર ઈત્ર લગા દો. અગર મર્દ હો તો દાળ્હી (દાઢી) પર ભી ઈત્ર લગા દો, ફિર સર ઔર નાક ઔર દોનૂં હથેલી ઔર દોનૂં ઘુટનોં ઔર દોનૂં પાંવ પર કાફૂર મલ દો. કુછ લોગ કફનમેં ઈત્ર લગાતે હૈં ઔર ઈત્રકી ફુરેરી કાનમેં રખ દેતે હૈં યે સબ જહાલત હે. જિતના શરીઅતમેં આયા હે ઉસ્સે ઝિયાદહ મત કરો.

મસ્અલા ૬ :- બાલોંમેં કંઘી ન કરો, નાખુન ન કાટો ઔર ન કહીંકે બાલ કાટો. સબ ઈસી તરહ રેહને દો.

મસ્અલા ૭ :- અગર કોઈ મર્દ મર ગયા ઔર મરદોંમેં કોઈ નેહલાનેવાલા નહીં હે તો બીવીકે અલાવા ઔર કિસી ઔરતકો ઉસકા ગુસલ દેના જાઈઝ નહીં હે, ચાહે મહરમ હી ક્યૂં ન હો. અગર બીવી ભી ન હો તો ઉસકો તયમ્મુમ કરા દો, લેકિન ઉસકે બદનમેં હાથ ન લગાઓ, બલ્કે અપને હાથમેં પેહલે દસ્તાને (હાથકે મોઝે) પહેન લો, તબ તયમ્મુમ કરાઓ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકા ખાવિંદ મર ગયા તો ઉસકી બીવીકો ઉસકા નેહલાના ઔર કફનાના દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર બીવી મર જાએ તો ખાવિંદકો બદન છૂના ઔર હાથ લગાના દુરૂસ્ત નહીં. હાં, દેખ સકતા હે, ઔર કપળેકે ઉપરસે હાથ લગાના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૯ :- જો ઔરત હેઝ યા નિફાસસે હો, વો મુરદેકો ન નેહલાએ કે યે મકરૂહ ઔર મના' હે.

મસ્અલા ૧૦ :- બેહતર યે હે કે જિસકા રિશ્તા ઝિયાદહ કરીબ હો વો નેહલાએ, અગર વો ન નેહલા સકે તો કોઈ દીનદાર નેક ઔરત નેહલાએ.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર નેહલાનેમેં કોઈ એબ દેખે તો કિસીસે ન કહે, અગર ખુદા-ન-ખ્વાસ્તા મરનેસે ઉસકા ચેહરા બિગળ ગયા ઔર કાલા હો ગયા તો યે ભી ન કહે, ઔર બિલકુલ ઈસકા ચર્ચા ન કરે કે સબ નાજાઈઝ હે. હાં, અગર વો ખુલ્લમ ખુલ્લા કોઈ ગુનાહ કરતી હો, જૈસે નાચતી થી યા ગાને-બજાનેકા પેશા (ધંધા) કરતી થી, યા રંડી થી તો એસી બાતેં કેહ દેના દુરૂસ્ત હે કે દૂસરે લોગ એસી બાતોંસે બચેં ઔર તૌબા કરેં.

કફનાનેકા બયાન

૧ મસ્અલા ૧ :- ઔરત[1]કો પાંચ કપળોંમેં કફનાના દુરૂસ્ત હે. એક કુરતા, દૂસરે ઈઝાર, તીસરે સર બંદ, ચોથે ચાદર, પાંચવેં સીના બંદ. ઈઝાર સરસે લેકર પાંવ તક હોના ચાહિયે, ઔર ચાદર ઉસ્સે એક હાથ બળી હો. ઔર કુરતા ગલેસે લેકર પાંવ તક હો, લેકિન ઉસમેં ન કલી હો, ન આસ્તીન. ઔર સર બંદ તીન હાથ લમ્બા ઔર સીના બંદ સીનેસે લેકર રાનોં તક ચૌળા ઔર ઈતના લમ્બા હો કે બંદ હો જાએ.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ પાંચ કપળોંમેં ન કફનાએ, બલ્કે તીન કપળે કફનમેં દે. એક ઈઝાર, દૂસરે ચાદર, તીસરે સર બંદ તો યે ભી દુરૂસ્ત હે ઔર ઈતના કફન ભી કાફી હે. ઔર તીન કપળોંસે કમ દેના મકરૂહ ઔર બુરા હે. હાં, અગર કોઈ મજબૂરી ઔર લાચારી હો તો કમ દેના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- સીના બંદ અગર સીનાસે લેકર નાફ તક હો તબ ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન રાનોં તક હોના ઝિયાદહ અચ્છા હે.

મસ્અલા ૪ :- પેહલે કફનકો તીન બાર યા પાંચ બાર યા સાત બાર લોબાન વગૈરહકી ધૂની દે દો, તબ ઉસમેં મુરદેકો કફનાઓ.

મસ્અલા ૫ :- કફનાનેકા તરીકા યે હે કે પેહલે ચાદર બિછાઓ, ફિર ઈઝાર, ઉસકે ઉપર કુરતા, ફિર મુરદેકો ઉસપર લે જાકર પેહલે કુરતા પહેનાઓ, ઔર સરકે બાલોંકો દો હિસ્સા કરકે કુરતેકે ઉપર સીને પર ડાલ દો. એક હિસ્સા દાહની તરફ ઔર એક બાઈં તરફ. ઈસકે બા'દ સર બંદ સર પર ઔર બાલોં પર ડાલ દો, ઉસકો ન બાંધો, ન લપેટો, ફિર ઈઝાર બંદ લપેટ દો, પેહલે બાઈં તરફ લપેટ દો ફિર દાહની તરફ. ઉસકે બા'દ સીના બંદ બાંધ દો, ફિર ચાદર લપેટો, પેહલે બાઈં તરફ ફિર દાહની તરફ, ફિર કિસી ધજ્જી (કપળેકી પટ્ટી) સે પૈર ઔર સરકી તરફ કફન બાંધ દો, ઔર એક બંદસે કમરકે પાસ ભી બાંધ દો કે રાસ્તેમેં કહીં ખુલ ન પળે.

મસ્અલા ૬ :- સીના બંદકો અગર સર બંદકે બા'દ ઈઝાર લપેટનેસે પેહલે હી બાંધ દિયા તો યે ભી જાઈઝ હે, ઔર સબ કફનોંકે ઉપરસે બાંધે તો ભી દુરૂસ્ત હે.

૧. મર્દકે લિયે સિર્ફ તીન કપળે સુન્નત હૈં. ઈઝાર, કુરતા, ચાદર.

મસ્અલા ૭ :- જબ કફના ચુકો તો રૂખસત કરો કે મર્દ લોગ નમાઝ પઢકર દફના દેં.

મસ્અલા ૮ :- અગર ઔરતેં જનાઝેકી નમાઝ પઢ લેં તો ભી જાઇઝ હૈ. લેકિન ચૂંકે એસા મૌકા' કભી નહીં હોતા, ઇસ લિયે હમ નમાઝે જનાઝહ ઔર દફનાનેકે મસ્અલે બયાન નહીં કરતે.

મસ્અલા ૯ :- કફનમેં યા કબરમેં અહદનામા યા અપને પીરકા શજરા યા ઔર કોઇ દુઆ રખના દુરૂસ્ત નહીં. ઇસી તરહ કફન પર યા સીના પર કાફૂરસે યા રોશનાઇસે કલિમા વગૈરહ યા કોઇ ઔર દુઆ લિખના ભી દુરૂસ્ત નહીં. હાં, કા'બા શરીફકા ગિલાફ યા અપને પીરકા રૂમાલ વગૈરહ કોઇ કપળા બરકતકે લિયે રખ દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- જો બચ્ચા ઝિન્દા પૈદા હુવા, ફિર થોળી હી દેરમેં મર ગયા યા પૈદા હોનેકે ફૌરન બા'દ હી મર ગયા તો વો ભી ઇસી કાયદેસે નેહલા દિયા જાએ ઔર કફનાકે નમાઝ પઢી જાએ, ફિર દફન કર દિયા જાએ ઔર ઉસકા નામ ભી કુછ રખ્ખા જાએ.

મસ્અલા ૧૧ :- જો લળકા માં કે પેટસે મરા હી પૈદા હુવા ઔર પૈદા હોતે વકત ઝિન્દગીકી કોઇ નિશાની નહીં પાઇ ગઇ, ઉસકો ભી ઇસી તરહ નેહલાઓ, લેકિન કાયદેકે મુવાફિક કફન ન દો, બલ્કે કિસી એક કપળેમેં લપેટકર દફન કર દો. ઔર નામ ઉસકા ભી કુછ ન કુછ રખ દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર હમલ ગિર જાએ તો અગર બચ્ચેકે હાથ-પાંવ, મુંહ-નાક વગૈરહ આ'ઝા કુછ ન બને હોં તો ન નેહલાએ ઔર ન કફનાએ, કુછ ભી ન કરે, બલ્કે કિસી કપળેમેં લપેટકર એક ગળ્હા (ખાડો) ખોદકર ગાળ્હ દો. ઔર ઉસ બચ્ચેકે કુછ આ'ઝા બન ગએ તો ઉસકા વોહી હુકમ હૈ જો મુરદા બચ્ચા પૈદા હોનેકા હૈ યા'ની નામ રખ્ખા જાએ ઔર નેહલા દિયા જાએ, લેકિન કાયદેકે મુવાફિક કફન ન દિયા જાએ, ન નમાઝ પઢી જાએ, બલ્કે કપળેમેં લપેટકર દફન કર દિયા જાએ.

મસ્અલા ૧૩ :- લળકેકા સિર્ફ સર નિકલા, ઉસ વકત વો ઝિન્દા થા, ફિર મર ગયા તો ઇસકા વોહી હુકમ હૈ જો મુરદા પૈદા હોનેકા હુકમ હૈ. હાં, અગર ઝિયાદહ હિસ્સા નિકલ આયા, ઉસકે બા'દ મરા તો ઐસા સમઝેંગે કે ઝિન્દા પૈદા હુવા. ઔર અગર સરકી તરફસે પૈદા હુવા તો સીને તક નિકલનેસે સમઝેંગે કે ઝિયાદહ હિસ્સા નિકલ આયા. ઔર અગર ઉલટા પૈદા હુવા તો નાફ તક નિકલના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર છોટી લળકી મર જાએ જો અભી જવાન નહીં હુઇ, લેકિન જવાનીકે કરીબ પહોંચ ગઇ હૈ તો ઉસકે કફનકે ભી વો પાંચ કપળે સુન્નત હૈં જો જવાન ઔરતકે લિયે હૈં. અગર પાંચ કપળે ન દો, તીન હી કપળે દો તબ ભી કાફી હૈ કે જો હુકમ સયાની (બાલિગ) ઔરતકા હૈ, વોહી કુંવારી ઔર છોટી લળકીકા ભી હુકમ હૈ, મગર સયાનીકે લિયે યે હુકમ તાકીદકે સાથ હૈ, ઔર કમ ઉમ્રકે લિયે બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- જો લળકી બહોત છોટી હો, જવાનીકે કરીબ ભી ન હુઇ હો, ઉસકે લિયે ભી બેહતર યે હે કે પાંચ કપળે દિયે જાએં ઔર દો કપળે દેના ભી દુરૂસ્ત હે. એક ઇઝાર, એક ચાદર.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કોઇ લળકા મર જાએ ઔર ઉસકે નેહલાને ઔર કફનાનેકી તુમકો ઝરૂરત પળે તો ઇસી તરકીબસે નેહલા દો જો ઉપર બયાન હો ચુકી, ઔર કફનાનેકા ભી યે તરીકા હે જો તુમકો મા'લૂમ હુવા. બસ ઇતના હી ફર્ક હે કે ઔરતકા કફન પાંચ કપળે હૈં ઔર મર્દકા કફન તીન કપળે. એક ચાદર, એક ઇઝાર, એક કુરતા.

મસ્અલા ૧૭ :- મર્દકે કફનમેં અગર દો હી કપળે હોં યા'ની ચાદર ઔર ઇઝાર હો ઔર કુરતા ન હો તબ ભી કુછ હરજ નહીં. દો કપળે ભી કાફી હૈં. ઔર દો સે કમ દેના મકરૂહ હે, લેકિન અગર કોઇ મજબૂરી હો તો મકરૂહ ભી નહીં.

મસ્અલા ૧૮ :- જો ચાદર જનાઝેકે ઉપર યા'ની ચારપાઇ પર ડાલી જાતી હે વો કફનમેં શામિલ નહીં હે. કફન સિર્ફ ઉતના હી હે જો હમને બયાન કિયા.

મસ્અલા ૧૯ :- જિસ શહેરમેં કોઇ મરે વહીં ઉસકા કફન-દફન કિયા જાએ, દૂસરી જગહ લે જાના બેહતર નહીં હે. હાં, અગર કોઇ જગહ કોસ-આધા કોસ દૂર હો તો વહીં લે જાનેમેં કોઇ હરજ નહીં હે.

હૈઝ ઔર ઇસ્તિહાઝાકા બયાન

(અગર પળ્હાનેવાલા મર્દ હો તો ઇન મસ્અલોંકો ખૂદ ન પળ્હાએ, યા તો અપની બીવીકે વાસ્તેસે સમઝાએ યા પળ્હનેવાલીકો હિદાયત કર દે કે ઇન મસ્અલોંકો અપને આપ દેખ લે, ઔર અગર પળ્હનેવાલા કમ ઉમ્ર લળકા હો ઉસકો ભી ન પળ્હાએં, બલ્કે હિદાયત કર દેં કે બા'દકો દેખ લેના.)

મસ્અલા ૧ :- હર મહીનેમેં આગેકી રાહસે જો મા'મૂલી ખૂન આતા હે ઉસકો હૈઝ (માહવારી) કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- કમસે કમ હૈઝકી મુદ્દત તીન દિન તીન રાત હે, ઔર ઝિયાદહસે ઝિયાદહ દસ દિન દસ રાત હે. કિસીકો તીન દિન તીન રાતસે કમ ખૂન આયા તો વો હૈઝ નહીં હે, બલ્કે ઇસ્તિહાઝા હે કે કિસી બીમારીકી વજહસે એસા હો ગયા હે. ઔર અગર દસ દિનસે ઝિયાદહ ખૂન આયા હે તો જિતના દસ દિનસે ઝિયાદહ આયા હે વો ભી ઇસ્તિહાઝા હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર તીન દિન તો હો ગએ, લેકિન તીન રાતેં નહીં હુઇં, જૈસે જુમ્આ કી સુબહસે ખૂન આયા ઔર ઇતવારકી શામકે વકત મગરિબકે બા'દ બંદ હો ગયા તબ ભી યે હૈઝ નહીં ઇસ્તિહાઝા હે. અગર તીન દિન-રાતસે ઝરા ભી કમ હો તો યે હૈઝ નહીં, જૈસે જુમ્આકો સૂરજ નિકલતે વકત ખૂન આયા ઔર પીરકે દિન સૂરજ

નિકલનેસે ઝરા પેહલે બંદ હો ગયા તો યે હેઝ નહીં ઈસ્તિહાઝા હે.

મસ્અલા ૪ :- હેઝકી મુદ્દતકે અંદર લાલ, પીલા, મટિયાલા, કાલા જો રંગ આએ સબ હેઝ હે. જબ તક ગદ્દી બિલકુલ સફેદ ન દિખાઈ દે. ઔર જબ ગદ્દી બિલકુલ સફેદ રહે, જૈસી કે રખ્ખી ગઈ થી તો અબ હેઝસે પાક હો ગઈ.

મસ્અલા ૫ :- નવ બરસસે પેહલે ઔર પચપન (૫૫) બરસકે બા'દ કિસીકો હેઝ નહીં આતા, ઈસ લિયે નવ બરસસે છોટી લળકીકો જો ખૂન આએ વો હેઝ નહીં બલ્કે ઈસ્તિહાઝા હે, ઔર અગર પચપન બરસકે બા'દ કુછ નિકલે, તો અગર ખૂન ખૂબ લાલ યા કાલા હો તો હેઝ હે. અગર પીલા યા હરા યા મટિયાલા રંગ હો તો હેઝ નહીં બલ્કે ઈસ્તિહાઝા હે. હાં, અગર ઉસ ઔરતકો ઈસ ઉમ્રસે પેહલે ભી પીલા યા હરા યા મટિયાલા રંગ આતા થા તો પચપન બરસકે બા'દ ભી યે રંગ હેઝ સમઝે જાએંગે, ઔર અગર આદતકે ખિલાફ એસા હુવા તો હેઝ નહીં બલ્કે ઈસ્તિહાઝા હે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકો હમેશા તીન યા ચાર દિન ખૂન આતા થા, ફિર કિસી મહીનેમેં ઝિયાદહ આ ગયા, લેકિન દસ દિનસે ઝિયાદહ નહીં આયા યે સબ હેઝ હે, ઔર અગર દસ દિનસે ભી બળ્હ ગયા તો જિતને દિન પેહલેસે આદતકે હૈં, ઉતના તો હેઝ હે બાકી સબ ઈસ્તિહાઝા હે. ઈસકી મિસાલ યે હે કે કિસીકો હમેશા તીન દિન હેઝ આનેકી આદત હે, લેકિન કિસી મહીનેમેં નવ દિન યા દસ દિન-રાત ખૂન આયા તો યે સબ હેઝ હે, ઔર અગર દસ દિન ઔર રાતસે એક લેહઝા (પલ) ભી ઝિયાદહ ખૂન આએ તો વોહી તીન દિન હેઝ હૈં ઔર બાકી દિનોંકા સબ ઈસ્તિહાઝા હે. ઈન દિનોંકી નમાઝેં કઝા પળ્હના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૭ :- એક ઔરત હે જિસકી કોઈ આદત મુકર્રર નહીં હે, કભી ચાર દિન ખૂન આતા હે કભી સાત દિન, ઈસી તરહ બદલતા રેહતા હે. કભી દસ દિન ભી આ જાતા હે તો યે સબ હેઝ હે. એસી ઔરતકો અગર કભી દસ દિન-રાત-ખૂન આએ તો દેખો કે ઈસ્સે પેહલે મહીનેમેં કિતને દિન હેઝ આયા થા, બસ ઉતને હી દિન હેઝકે હૈં ઔર બાકી સબ ઈસ્તિહાઝા હે.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકો હમેશા ચાર દિન હેઝ આતા થા, ફિર એક મહીનેમેં પાંચ દિન ખૂન આયા, ઈસકે બા'દ દૂસરે મહીનેમેં પંદરહ દિન ખૂન આયા તો ઈન પંદરહ દિનોંમેંસે પાંચ દિન હેઝકે હૈં ઔર દસ દિન ઈસ્તિહાઝા હે, ઔર પેહલી આદતકા એ'તિબાર ન કરેંગે ઔર યે સમઝેંગે કે આદત બદલ ગઈ ઔર પાંચ દિનકી આદત હો ગઈ.

મસ્અલા ૯ :- કિસીકો દસ દિનસે ઝિયાદહ ખૂન આયા ઔર ઉસકો અપની પેહલી આદત બિલકુલ યાદ નહીં કે પેહલે મહીનેમેં કિતને દિન ખૂન આયા થા તો ઉસકે મસ્અલે બહોત બારીક હૈં, જિનકા સમઝના મુશ્કિલ હે. ઔર એસા મોકા' ભી કમ આતા હે, ઈસ લિયે હમ ઈસકા હુકમ બયાન નહીં કરતે. અગર કભી ઝરૂરત પળે તો કિસી બળે આલિમસે પૂછ લેના ચાહિયે ઔર કિસી એસે વેસે મા'મૂલી મૌલવીસે હરગિઝ ન પૂછે.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસી લળકીને પેહલે પહલ ખૂન દેખા તો અગર દસ દિન યા ઉસ્સે કુછ કમ આએ સબ હૈઝ હૈ, ઔર જો દસ દિનસે ઝિયાદહ આએ તો પૂરે દસ દિન હૈઝ હૈ, ઔર જિતના ઝિયાદહ હો વો સબ ઈસ્તિહાઝા હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીને પેહલે પહલ ખૂન દેખા ઔર વો કિસી તરહ બંદ નહીં હુવા, કઈ મહીને તક બરાબર આતા રહા તો જિસ દિન ખૂન આયા હૈ ઉસ દિનસે લેકર દસ દિન-રાત હૈઝ હૈ, ઈસકે બા'દ બીસ દિન ઈસ્તિહાઝા હૈ. ઈસી તરહ બરાબર દસ દિન હૈઝ ઔર બીસ દિન ઈસ્તિહાઝા સમઝા જાએગા.

મસ્અલા ૧૨ :- દો હૈઝકે દરમિયાનમેં પાક રેહનેકી મુદત કમસે કમ પંદરહ દિન હૈં ઔર ઝિયાદહકી કોઇ હદ નહીં. તો અગર કિસી વજહસે કિસીકો હૈઝ આના બંદ હો જાએ તો જિતને મહીને તક ખૂન ન આએગા પાક રહેગી.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર કિસીકો તીન દિન તીન રાત ખૂન આયા, ફિર પંદરહ દિન તક પાક રહી, ફિર તીન દિન-રાત ખૂન આયા તો તીન દિન પેહલેકે ઔર તીન દિન યે જો પંદરહ દિનકે બા'દ હૈં હૈઝકે હૈં ઔર બીચમેં પંદરહ દિન પાકીકા ઝમાના હૈ.

મસ્અલા ૧૪ :- ઔર અગર એક યા દો દિન ખૂન આયા, ફિર પંદરહ દિન પાક રહી, ફિર એક યા દો દિન ખૂન આયા, તો બીચમેં પંદરહ દિન તો પાકીકા ઝમાના હી હૈ, ઈધર-ઉધર એક યા દો દિન જો ખૂન આયા હૈ વો ભી હૈઝ નહીં ઈસ્તિહાઝા હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર એક દિન યા કઈ દિન ખૂન આયા, ફિર પંદરહ દિનસે કમ પાક રહી હૈ, ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ, બલ્કે યૂં સમઝેંગે કે ગોયા અવ્વલસે આખિર તક બરાબર ખૂન જારી રહા, સો જિતને દિન હૈઝ આનેકી આદત હો, ઉતને દિન તો હૈઝકે હૈં, ઔર બાકી સબ ઈસ્તિહાઝા હૈ. મિસાલ ઈસકી યે હૈ કે કિસીકો હર મહીનેકો પેહલી ઔર દૂસરી ઔર તીસરી તારીખ હૈઝ આનેકા મા'મૂલ હૈ, ફિર કિસી મહીનેમેં ઐસા હુવા કે પેહલી તારીખકો ખૂન આયા, ફિર ચૌદહ દિન પાક રહી, ફિર એક દિન ખૂન આયા તો ઐસા સમઝેંગે કે સોલહ દિન ગોયા બરાબર ખૂન આતા રહા તો ઉસમેંસે તીન દિન શુરૂ' કે તો હૈઝકે હૈં, ઔર તેરહ દિન ઈસ્તિહાઝા હૈ. ઔર અગર ચોથી-પાંચવીં-છઠ્ઠી તારીખ હૈઝકી આદત થી તો યેહી તારીખેં હૈઝકી હૈં, ઔર તીન દિન શુરૂ' કે ઔર દસ દિન બા'દકે ઈસ્તિહાઝાકે હૈં. ઔર અગર ઈસકી કુછ આદત ન હો બલ્કે પેહલે પહલ ખૂન આયા હો તો દસ દિન હૈઝ હૈ ઔર છ દિન ઈસ્તિહાઝા હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- હમલ (ગર્ભ) કે ઝમાનેમેં જો ખૂન આએ યે ભી હૈઝ નહીં બલ્કે ઈસ્તિહાઝા હૈ, ચાહે જિતને દિન આએ.

મસ્અલા ૧૭ :- બચ્ચા પૈદા હોનેકે વકત બચ્ચા નિકલનેસે પેહલે જો ખૂન આએ વો ભી ઈસ્તિહાઝા હૈ, બલ્કે જબ તક બચ્ચા આધેસે ઝિયાદહ ન નિકલ આએ તબ તક જો ખૂન આએગા ઉસકો ઈસ્તિહાઝા હી કહેંગે.

હૈઝકે હુકમોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- હૈઝકે ઝમાનેમેં નમાઝ પઢના ઓર રોઝા રખના દુરૂસ્ત નહીં, ઇતના ફર્ક હૈ કે નમાઝ તો બિલકુલ મુઆફ હો જાતી હૈ, પાક હોનેકે બા'દ ભી ઉસકી કઝા વાજીબ નહીં હોતી, લેકિન રોઝા મુઆફ નહીં હોતા, પાક હોનેકે બા'દ કઝા રખને પડેંગે.

મસ્અલા ૨ :- અગર ફર્ઝ નમાઝ પઢતેમેં હૈઝ આ ગયા તો વો નમાઝ ભી મુઆફ હો ગઇ. પાક હોનેકે બા'દ ઉસકી કઝા ન પઢે. ઓર અગર નફલ યા સુન્નતમેં હૈઝ આ ગયા તો ઉસકી કઝા પઢની પડેગી, ઓર અગર આધે રોઝેકે બા'દ હૈઝ આયા તો વો રોઝા ટૂટ ગયા. જબ પાક હો તો કઝા રખ્ખે, અગર નફલ રોઝેમેં હૈઝ આ જાએ તો ઉસકી ભી કઝા રખ્ખે.

મસ્અલા ૩ :- અગર નમાઝકે આખિરી વક્તમેં હૈઝ આયા ઓર અભી નમાઝ નહીં પઢી હૈ તબ ભી મુઆફ હો ગઇ.

મસ્અલા ૪ :- હૈઝકે ઝમાનેમેં મર્દકે પાસ રેહના યા'ની સોહબત કરના દુરૂસ્ત નહીં, ઓર સોહબતકે અલાવહ ઓર સબ બાતેં દુરૂસ્ત હૈં. યા'ની સાથ ખાના-પીના, લેટના વગૈરહ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૫ :- કિસીકી આદત પાંચ દિનકી યા નવ દિનકી થી તો જિતને દિનકી આદત હો ઉતને હી દિન ખૂન આયા, ફિર બંદ હો ગયા તો જબ તક નહા ન લે તબ તક સોહબત કરના દુરૂસ્ત નહીં, ઓર અગર ગુસલ ન કરે તો જબ એક નમાઝકા વક્ત ગુઝર જાએ કે એક નમાઝકી કઝા ઉસકે ઝિમ્મે વાજીબ હો જાએ તબ સોહબત દુરૂસ્ત હૈ, ઇસસે પેહલે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- અગર આદત પાંચ દિનકી થી ઓર ખૂન ચાર હી દિન આકર બંદ હો ગયા તો નહાકર નમાઝ પઢના વાજીબ હૈ, લેકિન જબ તક પાંચ દિન પૂરે ન હો જાએં તબ તક સોહબત કરના દુરૂસ્ત નહીં હૈ કે શાયદ ફિર ખૂન આ જાએ.

મસ્અલા ૭ :- ઓર અગર પૂરે દસ દિન ઓર દસ રાત હૈઝ આયા તો જબસે ખૂન બંદ હો જાએ ઉસી વક્તસે સોહબત કરના દુરૂસ્ત હૈ, ચાહે નહા ચુકી હો યા અભી ન નહાઇ હો.

મસ્અલા ૮ :- અગર એક યા દો દિન ખૂન આકર બંદ હો ગયા તો નહાના વાજીબ નહીં હૈ, વુઝૂ કરકે નમાઝ પઢે, લેકિન અભી સોહબત કરના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. અગર પંદરહ દિન ગુઝરનેસે પેહલે ખૂન આ જાએ તો અબ મા'લૂમ હોગા કે વો હૈઝકા ઝમાના થા. હિસાબસે જિતને દિન હૈઝકે હોં ઉસકો હૈઝ સમઝે, ઓર અબ ગુસલ કરકે નમાઝ પઢે, ઓર અગર પૂરે પંદરહ દિન બીચમેં ગુઝર ગએ ઓર ખૂન નહીં આયા તો મા'લૂમ હુવા કે વો ઇસ્તિહાઝા થા, સો એક દિન યા દો દિન ખૂન આનેકી વજહસે જો નમાઝેં નહીં પઢી, અબ ઉનકી કઝા પઢના ચાહિયે.

મસ્અલા ૯ :- તીન દિન હૈઝ આનેકી આદત હૈ, લેકિન કિસી મહીનેમેં ઐસા હુવા કે તીન દિન પૂરે હો ચુકે ઔર અભી ખૂન બંદ નહીં હુવા તો અભી ગુસલ ન કરે, ન નમાઝ પઢે. અગર પૂરે દસ દિન-રાત યા ઉસ્સે કમમેં ખૂન બંદ હો જાએ તો ઈન સબ દિનોંકી નમાઝેં મુઆફ હૈં, કુછ કઝા ન પઢના પઢેગી, ઔર યૂં કહેંગે કે આદત બદલ ગઈ, ઈસ લિયે યે સબ દિન હૈઝકે હોંગે. ઔર અગર ગ્યારહવેં દિન ભી ખૂન આયા તો મા'લૂમ હુવા કે હૈઝકે સિર્ફ તીન હી દિન થે યે સબ ઈસ્તિહાઝા હૈ. પસ ગ્યારહવેં દિન નહાએ ઔર સાત દિનકી નમાઝેં કઝા પઢે ઔર અબ નમાઝેં ન છોડે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર દસ દિનસે કમ હૈઝ આયા ઔર ઐસે વક્ત ખૂન બંદ હુવા કે નમાઝકા વક્ત બિલકુલ તંગ હૈ કે જલ્દી ઔર ફુરતીસે નહા-ધો ડાલે તો નહાનેકે બા'દ બિલકુલ ઝરાસા વક્ત બચેગા, જિસમેં સિર્ફ એક બાર અલ્લાહુ અકબર કેહકર નિય્યત બાંધ સકતી હૈ, ઈસ્સે ઝિયાદહ કુછ નહીં પઢ સકતી, તબ ભી ઉસ વક્તકી નમાઝ વાજીબ હો જાએગી ઔર કઝા પઢની પઢેગી. ઔર અગર ઈસ્સે ભી કમ વક્ત હો તો વો નમાઝ મુઆફ હૈ, ઉસકી કઝા પઢના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- ઔર અગર પૂરે દસ દિન-રાત હૈઝ આયા ઔર ઐસે વક્ત બંદ હુવા કે બિલકુલ ઝરાસા બસ ઈતના વક્ત હૈ કે એક બાર અલ્લાહુ અકબર કેહ સકતી હૈ, ઈસ્સે ઝિયાદહ કુછ નહીં કેહ સકતી ઔર નહાનેકી ભી ગુંજાઈશ નહીં તો ભી નમાઝ વાજીબ હો જાતી હૈ ઉસકી કઝા પઢના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર રમઝાન શરીફમેં દિનકો પાક હુઈ તો અબ પાક હોનેકે બા'દ કુછ ખાના-પીના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. શામ તક રોઝેદારોંકી તરહસે રેહના વાજીબ હૈ, લેકિન યે દિન રોઝેમેં શુમાર ન હોગા, બલ્કે ઈસકી ભી કઝા રખની પઢેગી.

મસ્અલા ૧૩ :- ઔર અગર રાતકો પાક હુઈ ઔર પૂરે દસ દિન-રાત હૈઝ આયા હૈ તો અગર ઈતની ઝરા ભી રાત બાકી હો જિસમેં એક બાર અલ્લાહુ અકબર ભી ન કેહ સકે તબ ભી સુબહકા રોઝા વાજીબ હૈ, ઔર અગર દસ દિનસે કમ હૈઝ આયા હૈ તો અગર ઈતની રાત બાકી હો કે ફુરતીસે ગુસલ કર દેગી, લેકિન ગુસલકે બા'દ એક બાર ભી અલ્લાહુ અકબર ન કેહ પાએગી તો ભી સુબહકા રોઝા વાજીબ હૈ. અગર ઈતની રાત તો થી લેકિન ગુસલ નહીં કિયા તો રોઝા ન તોડે, બલ્કે રોઝાકી નિય્યત કર લે ઔર સુબહકો નહા લે. ઔર જો ઈસ્સે ભી કમ રાત હો યા'ની ગુસલ ભી ન કર સકે તો સુબહકો રોઝા જાઈઝ નહીં હૈ, લેકિન દિનકો કુછ ખાના-પીનાભી દુરૂસ્ત નહીં હૈ, બલ્કે સારા દિન રોઝેદારોંકી તરહ રહે, ફિર ઉસકી કઝા રખ્ખે.

મસ્અલા ૧૪ :- જબ ખૂન સૂરાખસે બાહિરકી ખાલમેં નિકલ આએ તબસે હૈઝ શુરૂ' હો જાતા હૈ, ઉસ ખાલસે બાહિર ચાહે નિકલે યા ન નિકલે, ઈસકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ. તો અગર કોઈ સૂરાખકે અંદર રૂઈ વગૈરહ રખ લે, જિસ્સે ખૂન બાહિર ન નિકલને પાએ તો જબ તક સૂરાખકે અંદર હી અંદર ખૂન રહે ઔર બાહિરવાલી રૂઈ

વગૈરહ પર ખૂનકા ધબ્બા ન આએ તબ તક હેઝકા હુકમ ન લગાએંગે, અબ ખૂનકા ધબ્બા બાહિરવાલી ખાલમેં આ જાએ યા રૂઈ વગૈરહ ખીંચકર બાહિર નિકાલ લે તબસે હૈઝકા હિસાબ હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- પાક ઔરતને ફરજ (યોની-પેશાબકી જગહ) કે અંદરકે હિસ્સેમેં ગદ્દી (કાગઝ યા કપળેકી તેહ) રખ લી થી, જબ સુબહ હુઇ તો ઉસપર ખૂનકા ધબ્બા દેખા તો જિસ વક્તસે ધબ્બા દેખા હે ઉસી વક્તસે હૈઝકા હુકમ લગા દેંગે.

ઈસ્તિહાઝા ઔર મા'ઝૂર[1] કે હુકમોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ઈસ્તિહાઝાકા હુકમ ઐસા હે જૈસે કિસીકી નકસીર ફૂટે ઔર બંદ ન હો, ઐસી ઔરત નમાઝ ભી પળ્હે ઔર રોઝા ભી રખ્ખે, કઝા ન કરની ચાહિયે, ઔર ઉસ્સે સોહબત કરના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- જિસકો ઈસ્તિહાઝા હો યા ઐસી નકસીર ફૂટી હો કે કિસી તરહ બંદ નહીં હોતી યા કોઇ ઐસા ઝખમ હે કે બરાબર બેહતા રેહતા હે (યા'ની પીપ નિકલતા રેહતા હે) કોઇ ઘળી બેહના બંદ નહીં હોતા યા પેશાબકી બીમારી હે કે હર વક્ત કતરા આતા રેહતા હે, ઈતના વક્ત નહીં મિલતા કે તહારત (પાકી) સે નમાઝ પળ્હ સકે તો ઐસે શખ્સકો મા'ઝૂર કેહતે હૈં. ઈસકા હુકમ યે હે કે હર નમાઝકે વક્ત વુઝૂ કર લિયા કરે, જબ તક વો વક્ત રહેગા તબ તક ઉસકા વુઝૂ બાકી રહેગા. હાં, જિસ બીમારીમેં વો મુબતલા હે ઉસકે સિવા અગર કોઇ ઔર બાત ઐસી પાઇ જાએ જિસ્સે વુઝૂ ટૂટ જાતા હે તો વુઝૂ જાતા રહેગા, ઔર ફિરસે કરના પળેગા. ઉસકી મિસાલ યે હે કે એક ઔરતકો ઈસ્તિહાઝા હુવા ઔર ઉસને ઝોહરકે વક્ત વુઝૂ કર લિયા તો જબ તક ઝોહરકા વક્ત રહેગા, ઈસ્તિહાઝાકે ખૂનકી વજહસે ઉસકા વુઝૂ ન ટૂટેગા. હાં, અગર પાખાના-પેશાબ ગઇ યા સૂઇ ચુભ ગઇ ઉસ્સે ખૂન નિકલ પળા તો વુઝૂ જાતા રહા, ફિર વુઝૂ કરે. જબ યે વક્ત ચલા ગયા, દૂસરી નમાઝકા વક્ત આ ગયા તો અબ દૂસરે વક્ત દૂસરા વુઝૂ કરના ચાહિયે. ઈસી તરહ હર નમાઝકે વક્ત વુઝૂ કર લિયા કરે, ઔર ઈસ વુઝૂસે ફર્ઝ, નફલ જો નમાઝ ચાહે પળ્હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર ફજરકે વક્ત વુઝૂ કિયા તો સૂરજ નિકલનેકે બા'દ ઉસ વુઝૂસે નમાઝ નહીં પળ્હ સકતી, દૂસરા વુઝૂ કરના ચાહિયે. ઔર જબ સૂરજ નિકલનેકે બા'દ વુઝૂ કિયા તો ઉસ વુઝૂસે ઝોહરકી નમાઝ પળ્હના દુરૂસ્ત હે, ઝોહરકે વક્ત નયા વુઝૂ કરનેકી ઝરૂરત નહીં હે. જબ અસરકા વક્ત આએગા તબ વુઝૂ કરના પળેગા. હાં, અગર કિસી ઔર વજહસે વુઝૂ ટૂટ જાએ તો યે ઔર બાત હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકે ઐસા ઝખમ થા કે હર દમ (ખૂન) બહા કરતા થા, ઉસને

૧. શરીઅતમેં મા'ઝૂર ઉસે કેહતે હૈં જો કિસી શરઇ ઉઝ્ર (બહાના) કી વજહસે કોઇ ઝરૂરી કામ ન કર સકે.

વુઝૂ કિયા, ફિર દૂસરા ઝખ્મ પૈદા હો ગયા ઔર બેહને લગા તો વુઝૂ ટૂટ ગયા, ફિરસે વુઝૂ કરે.

મસ્અલા ૫ :- આદમી મા'ઝૂર જબ બનતા હૈ ઔર યે હુકમ ઉસ વકત લગાતે હૈં કે પૂરા એક વકત ઈસી તરહ ગુઝર જાએ કે ખૂન બરાબર બહા કરે ઔર ઈતના ભી વકત ન મિલે કે ઉસ વકતકી નમાઝ પાકીસે પઢ સકે. અગર ઈતના વકત મિલ ગયા કે ઉસમેં પાકીસે નમાઝ પઢ સકતી હૈ તો ઉસકો મા'ઝૂર ન કહેંગે ઔર જો હુકમ અભી બયાન હુવા હૈ ઉસપર ન લગાએંગે. હાં, જબ પૂરા એક વકત ઈસી તરહ ગુઝર ગયા કે ઉસકો પાકીસે નમાઝ પઢનેકા મૌકા' નહીં મિલા તો વો મા'ઝૂર હો ગઈ. અબ ઈસકા વોહી હુકમ હૈ કે હર વકત નયા વુઝૂ કર લિયા કરે, ફિર જબ દૂસરા વકત આએ તો ઉસમેં હર વકત ખૂનકા બેહના શર્ત નહીં હૈ, બલ્કે વકત ભરમેં અગર એક બાર ભી ખૂન આ જાયા કરે ઔર સારે વકત બંદ રહે તો ભી મા'ઝૂર બની રહેગી. હાં, અગર ઈસકે બા'દ એક પૂરા વકત ઐસા ગુઝર જાએ જિસમેં ખૂન બિલકુલ ન આએ તો અબ મા'ઝૂર નહીં રહી. અબ ઈસકા હુકમ યે હૈ કે જિતની બાર ખૂન નિકલે વુઝૂ ટૂટ જાએગા, ખૂબ અચ્છી તરહ સમઝ લો.

મસ્અલા ૬ :- ઝોહરકા વકત કુછ હો લિયા થા તબ ઝખમ વગૈરહકા ખૂન બેહના શુરૂ' હુવા તો આખિરી વકત તકકા ઈન્તિઝાર કરે. અગર બંદ હો જાએ તો ખૈર, નહીં તો વુઝૂ કરકે નમાઝ પઢ લે. ફિર અગર અસરકે પૂરે વકતમેં ઈસી તરહ બહા કિયા કે નમાઝ પઢનેકી ફુરસત ન મિલી તો અબ અસરકા વકત ગુઝરનેકે બા'દ મા'ઝૂર હોનેકા હુકમ લગા દેંગે. ઔર અગર અસરકે વકતકે અંદરહી અંદર બંદ હો ગયા તો વો મા'ઝૂર નહીં હૈ, જો નમાઝેં ઈતને વકતમેં પઢી હૈં વો સબ દુરૂસ્ત નહીં હુઈ, ફિરસે પઢે.

મસ્અલા ૭ :- ઐસી મા'ઝૂર ઔરતને પેશાબ-પાખાના યા હવાકે નિકલનેકી વજહસે વુઝૂ કિયા, ઔર જિસ વકત વુઝૂ કિયા થા ઉસ વકત ખૂન બંદ થા, જબ વુઝૂ કર ચુકી તો ખૂન આયા તો ઈસ ખૂનકે નિકલનેસે વુઝૂ ટૂટ જાએગા. હાં જો વુઝૂ નકસીર વગૈરહકે સબબ કિયા હૈ, ખાસ વો વુઝૂ નકસીરકી વજહસે નહીં ટૂટતા.

મસ્અલા ૮ :- અગર યે ખૂન વગૈરહ કપડે પર લગ જાએ તો દેખો, અગર ઐસા હો કે નમાઝ ખત્મ કરનેસે પેહલે હી ફિર લગ જાએગા તો ઉસકા ધોના વાજીબ નહીં હૈ, ઔર અગર યે મા'લૂમ હો કે ઈતની જલ્દી ન ભરેગા, બલ્કે નમાઝ પાકીસે અદા હો જાએગી તો ધો ડાલના વાજીબ હૈ, અગર એક રૂપિયેકે બરાબર હો તો બગૈર ધોએ નમાઝ ન હોગી.

નિફાસકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ આગેકી રાહસે જો ખૂન આતા હૈ ઉસકો નિફાસ કેહતે હૈં. ઝિયાદહસે ઝિયાદહ નિફાસકે ચાલીસ દિન હૈં ઔર કમકી કોઈ હદ

નહીં. અગર કિસીકો એક-આધ ઘળી ખૂન આકર બંદ હો જાએ તો યે ભી નિફાસ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર બચ્ચા પૈદા હોનેકે બા'દ કિસીકો બિલકુલ ખૂન ન આએ તબ ભી જનનેકે બા'દ નહાના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૩ :- આધેસે ઝિયાદહ બચ્ચા નિકલ આયા, લેકિન અભી પૂરા નહીં નિકલા, ઉસ વકત જો ખૂન આએ વો ભી નિફાસ હૈ. અગર આધેસે કમ નિકલા થા ઉસ વકત ખૂન નિકલા તો વો ઈસ્તિહાઝા હૈ. અગર હોશ ઔર હવાસ બાકી હો તો ઉસ વકત ભી નમાઝ પળ્હે નહીં તો ગુનેહગાર હોગી. ન હો સકે તો ઈશારે હી સે પળ્હે કઝા ન કરે. લેકિન અગર નમાઝ પળ્હનેસે બચ્ચેકે ઝાએ' હો જાનેકા ડર હો તો નમાઝ ન પળ્હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકા હમલ ગિર ગયા તો બચ્ચેકા એક-આધ ઉઝવ બન ગયા હો તો ગિરનેકે બા'દ જો ખૂન આએ વો ભી નિફાસ હૈ. અગર બિલકુલ નહીં બના બસ ગોશ્ત હી ગોશ્ત હૈ તો યે નિફાસ નહીં. પસ અગર વો ખૂન હૈઝ બન સકે તો હૈઝ હૈ ઔર અગર હૈઝ ભી ન બન સકે, મિસાલકે તૌર પર તીન દિનસે કમ આએ યા પાકીકા ઝમાના અભી પૂરે પંદરહ દિન નહીં હુવા તો વો ઈસ્તિહાઝા હૈ.

મસ્અલા ૫ :- અગર ખૂન ચાલીસ દિનસે બળ્હ ગયા તો અગર પેહલે પહલ યે બચ્ચા થા તો ચાલીસ દિન નિફાસકે હૈં, ઔર જિતના ઝિયાદહ હૈ વો ઈસ્તિહાઝા હૈ. પસ ચાલીસ દિનકે બા'દ નહા ડાલે ઔર નમાઝ પળ્હના શુરૂ' કરે. ખૂન બંદ હોનેકા ઈન્તિઝાર ન કરે. ઔર અગર યે પેહલા બચ્ચા નહીં, બલ્કે ઈસ્સે પેહલે જન ચુકી હૈ ઔર ઉસકી આદત મા'લૂમ હૈ કે ઈતને દિન નિફાસ આતા હૈ તો જિતને દિન નિફાસકી આદત હો ઉતને દિન નિફાસકે હૈં ઔર જો ઈસ્સે ઝિયાદહ હૈ વો ઈસ્તિહાઝા હૈ.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકી આદત તીસ દિન નિફાસ આનેકી હૈ, લેકિન તીસ દિન ગુઝર ગએ ઔર અભી ખૂન બંદ નહીં હુવા તો અભી ન નહાએ. અગર પૂરે ચાલીસ દિન પર ખૂન બંદ હો ગયા તો યે સબ નિફાસ હૈ, ઔર અગર ચાલીસ દિનસે ઝિયાદહ હો જાએ તો સિર્ફ તીસ દિન નિફાસકે હૈં ઔર બાકી સબ ઈસ્તિહાઝા હૈ. ઈસ લિયે અબ ફૌરન ગુસલ કર ડાલે, ઔર દસ દિનકી નમાઝેં કઝા કરે.

મસ્અલા ૭ :- અગર ચાલીસ દિનસે પેહલે નિફાસકા ખૂન બંદ હો જાએ તો ફૌરન ગુસલ કરકે નમાઝ પળ્હના શુરૂ' કરે. ઔર અગર ગુસલ નુકસાન કરે તો તયમ્મુમ કરકે નમાઝ શુરૂ' કરે, હરગિઝ કોઈ નમાઝ કઝા ન હોને દે.

મસ્અલા ૮ :- નિફાસમેં ભી નમાઝ બિલકુલ મુઆફ હૈ, ઔર રોઝા મુઆફ નહીં, બલ્કે ઉસકી કઝા રખની ચાહિયે. ઔર રોઝા ઔર નમાઝ ઔર સોહબત કરનેકે યહાં ભી વોહી મસ્અલે હૈં જો ઉપર બયાન હો ચુકે હૈં.

મસ્અલા ૯ :- અગર છ મહીનેકે અંદર અંદર આગે પીછે દો બચ્ચે હો તો નિફાસકી મુદ્દત પેહલે બચ્ચેસે લી જાએગી. અગર દૂસરા બચ્ચા દસ-બીસ દિન યા દો એક મહીનેકે બા'દ હો તો દૂસરે બચ્ચેસે નિફાસકા હિસાબ ન કરેંગે.

નિફ઼ાસ ઔર હૈઝ વગૈરહકે હુકમોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો ઔરત હૈઝસે હો યા નિફ઼ાસસે હો ઔર જિસ પર નહાના વાજીબ હો, ઉસકો મસ્જિદમેં જાના ઔર કા'બા શરીફ઼કા તવાફ઼[1] કરના ઔર કલામ મજીદકા પઢના ઔર કલામ મજીદકા છૂના દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર કલામ મજીદ જુઝદાન[2] મેં યા રૂમાલમેં લપેટા હો યા ઉસપર કપડે વગૈરહકી ચોલી ચઢી હુઈ હો ઔર જિલ્દકે સાથ સિલી હુઈ ન હો, બલ્કે અલગ હો કે ઉતારનેસે અલગ હો સકે તો ઇસ હાલમેં કુરઆન મજીદકા છૂના ઔર ઉઠાના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨ :- જિસકા વુઝૂ ન હો ઉસકો ભી કલામ મજીદકા છૂના દુરૂસ્ત નહીં, હાં ઝબાની પઢના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- જિસ રૂપિયે યા પૈસેમેં યા તશ્તરીમેં યા તા'વીઝમેં યા કિસી ઔર ચીઝ પર કુરઆન શરીફ઼કી કોઇ આયત લિખ્ખી હો ઉસકો ભી છૂના ઇન લોગોંકે લિયે દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર કિસી થેલી યા બરતન વગૈરહમેં રખ્ખે હોં તો ઉસ થેલી ઔર બરતનકો છૂના ઔર ઉઠાના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- કુરતેકે દામન ઔર દોપટ્ટેકે આંચલસે (કિનારેસે) ભી કુરઆન મજીદકા પકડના ઔર ઉઠાના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર બદનસે અલગ કોઇ કપડા હો જૈસે રૂમાલ વગૈરહ ઉસ્સે પકડકર ઉઠાના જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- અગર પૂરી આયત ન પઢે, બલ્કે આયતકા ઝરાસા લફ઼ઝ યા આધી અયાત પઢે તો દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન યે આધી આયત ઇતની ન હો કે કિસી છોટીસી આયતકે બરાબર હો જાએ.

મસ્અલા ૬ :- અગર **અલ્હમ્દુ** કી પૂરી સૂરત દુઆકી નિય્યતસે પઢે ઔર દુઆએં જો કુરઆન કરીમમેં આઇ હૈં ઉનકો દુઆકી નિય્યતસે પઢે, તિલાવતકે ઇરાદેસે ન પઢે તો દુરૂસ્ત હૈ, ઇસમેં કુછ ગુનાહ નહીં હૈ જૈસે યે દુઆ -

રબ્બના આતિના ફ઼િદ્દુન્યા હસનતંવ્વ ફ઼િલ્આખિરતિ હસનતંવ્વ કિના અઝાબન્નાર.

તર્જુમા :- 'હમારે રબ હમેં દુનિયામેં ભી ભલાઇ દે ઔર આખિરતમેં ભી ભલાઇ દે ઔર હમેં આગકે અઝાબસે બચા.'

ઔર યે દુઆ **રબ્બના લા તુઆખિઝના ઇન્નસીના ઔ અખ્તઅ્ના રબ્બના વલા તહ્મિલ અલૈના ઇસરન્ કમા હમલ્તહૂ અલલ્લઝી-ન મિન્ કબ્લિના રબ્બના વલા તુહમ્મિલ્ના મા લા તાકત લના બિહી વઅ્ફુ અન્ના વગ્ફિર લના વર્હમ્ના અન્ત મૌલાના ફ઼ન્સુર્ના અલલ્કૌમિલ્કાફ઼િરીન.**

---

૧. ચારોં તરફ઼ ઘૂમના, હજકી એક ખાસ રસમ.
૨. વો કપડા જિસમેં કુરઆન મજીદ લપેટકર રખ્ખા જાએ.

તર્જુમા :- 'હમારે રબ ! હમસે અગર ભૂલ યા કોઇ ખતા હો જાએ તો હમેં પકળના નહીં. હમારે રબ ! હમ પર વો બોઝ ન ડાલ, હમમેં ઉસે બરદાશ્ત કરનેકી તાકત નહીં હે, હમસે દરગુઝર કરના, હમેં બખ્શ દે, હમ પર રહમ ફરમા, તૂહી હમારા મોલા (માલિક) હે, હમેં કાફિર કોમકે મુકાબલેમેં ગાલિબ ફરમા.'

યા ઓર કોઇ દુઆ જો કુરઆન શરીફમેં આઇ હો. દુઆકી નિય્યતસે સબકા પળ્હના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- દુઆએ કુનૂત[1] કા પળ્હના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- અગર કોઇ ઓરત લળકિયોંકો કુરઆન શરીફ પળ્હાતી હો તો એસી હાલતમેં હિજ્જે[2] લગવાના દુરૂસ્ત હે. ઓર રવાં પળ્હાતે વકત પૂરી આયત ન પળ્હે, બલ્કે એક-એક, દો-દો લફ્ઝકે બા'દ સાંસ તોડ દે ઓર કાટ કાટકર આયતકો રવાં કેહલાએ.

મસ્અલા ૯ :- કલિમા ઓર દુરૂદ શરીફકા પળ્હના, અલ્લાહ તઆલાકા નામ લેના, ઇસ્તિગ્ફાર પળ્હના (યા'ની અસ્તગ્ફિરુલ્લાહ કેહના) યા ઓર કોઇ વઝીફા પળ્હના જેસે લા હૌલ વલા કુવ્વત ઇલ્લા બિલ્લાહિલ્ અલિય્યિલ્ અઝીમ.

'નહીં હે કોઇ ગલબા ઓર તાકત, મગર ઉસ બુઝુર્ગ ઓર બરતર ખુદાકે લિયે.' પળ્હના મના' નહીં હે, યે સબ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- હેઝકે ઝમાનેમેં મુસ્તહબ હે કે નમાઝકે વકત વુઝૂ કરકે કિસી પાક જગહ થોળી દેર બેઠકર કુછ અલ્લાહ અલ્લાહ કર લિયા કરે, તાકે નમાઝકી આદત છૂટ ન જાએ, ઓર પાક હોનેકે બા'દ નમાઝસે જી ઘભરાએ નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીકો નહાનેકી ઝરૂરત થી ઓર અભી નહાને ન પાઇ થી કે હેઝ આ ગયા તો અબ ઉસપર નહાના વાજીબ નહીં, બલ્કે જબ હેઝસે પાક હો તબ નહાએ, એક હી ગુસલ દોનૂં બાતોંકી તરફસે હો જાએગા.

બકિય્યહ મસ્અલા સફા ૮૨ કા

નજાસતકે પાક કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧૭ :- બદનમેં યા કપળેમેં મની લગકર સૂખ ગઇ હો તો ખુરચકર ખૂબ મલ ડાલનેસે પાક હો જાએગા, ઓર અગર અભી સૂખી ન હો તો સિર્ફ ધોનેસે પાક હોગા, લેકિન અગર કિસીને પેશાબ કરકે ઇસ્તિન્જા નહીં કિયા થા એસે વકત મની નિકલી તો યે મલનેસે પાક ન હોગા, ઉસકો ધોના ચાહિયે.

બકિય્યહ મસ્અલા સફા ૮૮ કા

નમાઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીકે લળકા પેદા હો રહા હે, લેકિન અભી સબ નહીં નિકલા,

૧. યે દુઆ જો વિત્રકી નમાઝમેં પળ્હી જાતી હે ઇસકા બયાન આગે આએગા.

૨. ઉચ્ચારણ કરના

કુછ બાહિર નિકલા હૈ ઔર કુછ નહીં નિકલા. એસે વકત ભી અગર હોશ ઔર હવાસ બાકી હોં તો નમાઝ પઢના ફર્ઝ હૈ, કઝા કર દેના દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર નમાઝ પઢનેસે બચ્ચેકી જાનકા ડર હો તો નમાઝકા કઝા કર દેના દુરૂસ્ત હૈ. લેકિન ઈન સબકો ફિર જલ્દી કઝા પઢ લેના ચાહિયે.

જવાન હોનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કિસી લળકીકો હૈઝ આ ગયા યા અભી તક કોઈ હૈઝ તો નહીં આયા, લેકિન ઉસકે પેટ રેહ ગયા યા પેટ ભી નહીં રહા, લેકિન સપને (ખ્વાબ) મેં મર્દસે સોહબત કરાતે દેખા ઔર ઉસ્સે મઝા આયા ઔર મની નિકલ આઈ, ઈન તીનોં શકલોંમેં યે જવાન હો ગઈ. રોઝા, નમાઝ વગૈરહ શરીઅતકે સબ હુકમ-અહકામ ઉસપર લગાએ જાએંગે. અગર ઈન તીનોં બાતોંમેંસે કોઈ બાત નહીં પાઈ ગઈ, લેકિન ઉસકી ઉમ્ર પૂરે પંદરહ બરસકી હો ચુકી હૈ તબ ભી યે જવાન સમઝી જાએગી, ઔર જો હુકમ જવાનોં પર લગાએ જાતે હૈં અબ ઉસપર લગાએ જાએંગે.

મસ્અલા ૨ :- જવાન હોનેકો શરીઅતમેં બાલિગ હોના કેહતે હૈં. નવ બરસસે પેહલે કોઈ ઔરત જવાન નહીં હો સકતી. અગર ઉસકો ખૂન ભી આએ તો વો હૈઝ નહીં હૈ, જિસકા હુકમ ઉપર બયાન હો ચુકા હૈ.

✱ દૂસરા હિસ્સા ખતમ હુવા ✱



[illegible]

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

તીસરા હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

✱ લિપ્યાંતર ✱
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બેહિશ્તી ઝેવરકા તીસરા હિસ્સા

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

રોઝેકા બયાન

હદીસ શરીફમેં રોઝેકા બળા સવાબ આયા હે. ઓર અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક રોઝેદારકા બળા દરજા હે. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે જિસને રમઝાનકે રોઝે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકે વાસ્તે સવાબ સમઝકર રખ્ખે તો ઉસકે સબ અગલે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાએંગે. ઓર પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે રોઝેદારકે મુંહકી બદબૂ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક મુશ્કકી ખૂશ્બૂસે ઝિયાદહ પ્યારી હે. કિયામતકે દિન રોઝેકા બહોત ઝિયાદહ સવાબ મિલેગા.

રિવાયત હે કે રોઝેદારોંકે વાસ્તે કિયામતકે દિન અર્શકે તલે (નીચે) દસ્તરખ્વાન ચુના જાએગા. વો લોગ ઉસપર બૈઠકર ખાના ખાએંગે ઓર સબ લોગ અભી હિસાબ હી મેં ફંસે હોંગે. ઉસપર વો લોગ કહેંગે કે યે લોગ કૈસે હૈં કે ખાના ખા-પી રહે હૈં ઓર હમ અભી હિસાબહીમેં ફંસે હૈં. ઉનકો જવાબ મિલેગા કે યે લોગ રોઝે રખ્ખા કરતે થે ઓર તુમ લોગ રોઝે નહીં રખતે થે.

યે રોઝા ભી દીને ઈસ્લામકા બળા રૂકન (સુતૂન) હે. જો કોઈ રમઝાનકે રોઝે ન રખ્ખેગા બળા ગુનાહ હોગા. ઓર ઉસકા દીન (ધર્મ) કમઝોર હો જાએગા.

મસ્અલા ૧ :- રમઝાન શરીફકે રોઝે હર મુસલમાન પર જો પાગલ ઓર ના-બાલિગ ન હો ફર્ઝ હૈં, જબ તક કોઈ ઉઝર ન હો રોઝા છોળના દુરૂસ્ત નહીં હે. ઓર અગર કોઈ રોઝાકી નઝર (મન્નત) કરે તો નઝર કર લેનેસે રોઝા ફર્ઝ હો જાતા હે. ઓર
૧ કઝા ઓર કફ્ફારા' કે રોઝે ભી ફર્ઝ હે. ઈસકે અલાવા ઓર સબ રોઝે નફલ હૈં, રખ્ખે તો સવાબ હે ન રખ્ખે તો ગુનાહ નહીં. હાં, ઈદ ઓર બકરી ઈદકે દિન ઓર બકરી ઈદકે બા'દ તીન દિન રોઝોંકા રખના હરામ હે.

મસ્અલા ૨ :- જબસે ફજરકી નમાઝકા વક્ત શુરૂ' હોતા હે, ઉસ વક્તસે લેકર સૂરજ ડૂબને તક રોઝેકી નિય્યતસે સબ ખાના-પીના છોળ દે ઓર મર્દકે સાથ સોએ ભી

---

૧. કિસી શરઈ મજબૂરીસે જો રોઝે છૂટ જાએં વો કઝા કેહલાતે હૈં, ઓર સઝા (પ્રાયશ્ચિત) કે તોર પર જો રોઝે ઝરૂરી હોતે હૈં વો કફ્ફારા કેહલાતે હૈં.

નહીં, શરીઅતમેં ઈસકો રોઝા કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૩ :- ઝબાનસે નિય્યત કરના ઔર કુછ કેહના ઝરૂરી નહીં હૈ, બલ્કે દિલમેં યે ધ્યાન હૈ કે આજ મેરા રોઝા હૈ ઔર દિન ભર ન કુછ ખાયા ન પિયા, ન હમબિસ્તર હુઈ તો ઉસકા રોઝા હો ગયા, ઔર અગર કોઈ ઝબાનસે કેહ દે યા અલ્લાહ! મૈં તેરા કલ રોઝા રખ્ખૂંગી યા અરબીમેં કેહ દે 'વ બિસૌમિ ગદિન્નવૈતુ' તો ભી કુછ હરજ નહીં. યે ભી બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસીને દિન ભર ન કુછ ખાયા ઔર ન પિયા, સુબહસે શામ તક ભૂખી-પ્યાસી રહી, લેકિન દિલમેં રોઝાકા ઈરાદા ન થા, બલ્કે ભૂખ ન લગી યા કિસી ઔર વજહસે કુછ ખાને-પીનેકી નૌબત નહીં આઈ તો ઉસકા રોઝા નહીં હુવા. અગર દિલમેં રોઝાકા ઈરાદા કર લેતી તો રોઝા હો જાતા.

મસ્અલા ૫ :- શરીઅતસે રોઝાકા વક્ત સુબહે સાદિકસે શુરૂ' હોતા હૈ, ઈસ લિયે જબ તક સુબહ ન હો ખાના-પીના વગૈરહ સબ કુછ જાઈઝ હૈ. કુછ ઔરતેં પિછલે વક્તકી સેહરી ખાકર નિય્યત કી. દુઆ પઢકર લેટ રેહતી હૈ ઔર યે સમઝતી હૈં કે અબ નિય્યત કર લેનેકે બા'દ કુછ ખાના-પીના ન ચાહિયે, યે ગલત ખ્યાલ હૈ. જબ તક સુબહ ન હો બરાબર ખાતી-પીતી રહે, ચાહે નિય્યત કર ચુકી હો યા અભી ન કી હો.

રમઝાન શરીફકે રોઝેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- રમઝાન શરીફકે રોઝેકી અગર રાતસે નિય્યત કરે તો ભી ફર્ઝ અદા હો જાતા હૈ, ઔર અગર રાતકો રોઝા રખનેકા ઈરાદા ન થા, બલ્કે સુબહ હો ગઈ તબ ભી યે હી ખ્યાલ રહા કે મૈં આજકા રોઝા ન રખ્ખૂંગી, ફિર દિન ચઢે ખ્યાલ આ ગયા કે ફર્ઝ છોડ દેના બુરી બાત હૈ, ઈસ લિયે અબ રોઝાકી નિય્યત કર લી તબ ભી રોઝા હો ગયા, લેકિન સુબહકો ખા-પી ચુકી હો તો અબ નિય્યત નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૨ :- અગર કુછ ખાયા પિયા ન હો તો દિનકે ઠીક દોપહરસે એક ઘંટા પેહલે રમઝાન શરીફકે રોઝેકી નિય્યત કર લેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- રમઝાન શરીફકે રોઝોંમેં બસ ઈતની નિય્યત કર લેના કાફી હૈ કે આજ મેરા રોઝા હૈ યા રાતકો ઈતના સોચ લે કે કલ મેરા રોઝા હૈ, બસ ઈતની નિય્યતસે રમઝાનકા રોઝા અદા હો જાએગા. અગર નિય્યતમેં ખાસ યે બાત ન આઈ હો કે રમઝાન શરીફકા રોઝા હૈ યા ફર્ઝ રોઝા હૈ તબ ભી રોઝા હો જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- રમઝાનકે મહીનેમેં અગર કિસીને યે નિય્યત કી કે મૈં કલ નફલકા રોઝા રખ્ખૂંગી, રમઝાનકા રોઝા ન રખ્ખૂંગી, બલ્કે ઈસ રોઝેકી ફિર કઝા રખ્ખૂંગી તબ ભી રમઝાન હીકા રોઝા હોગા, નફલી રોઝા ન હોગા.

મસ્અલા ૫ :- પિછલે રમઝાનકા રોઝા કઝા હો ગયા થા ઔર પૂરા સાલ ગુઝર ગયા, અબ તક ઉસ્કી કઝા નહીં રખ્ખી, ફિર જબ રમઝાનકા મહીના આ ગયા તો ઉસ

કઝાકી નિય્યતસે રોઝા રખ્ખા, તબ ભી રમઝાન હી કા રોઝા હોગા, ઔર કઝાકા રોઝા ન હોગા. કઝાકા રોઝા રમઝાનકે બા'દ રખ્ખે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને નઝર (મન્નત) માની થી કે અગર મેરા ફલાં કામ હો જાએ તો મૈં અલ્લાહ તઆલાકે દો રોઝે યા એક રોઝા રખ્ખૂંગી, ફિર જબ રમઝાકા મહીના આયા તો ઉસને ઉસી નઝરકે રોઝે રખનેકી નિય્યત કી, રમઝાનકે રોઝેકી નિય્યત નહીં કી, તબ ભી રમઝાન હી કા રોઝા હુવા, નઝરકા રોઝા અદા નહીં હુવા. નઝરકે રોઝે રમઝાનકે બા'દ ફિર રખ્ખે. સબકા ખુલાસા યે હુવા કે રમઝાનકે મહીનેમેં જબ કિસી રોઝેકી નિય્યત કરેગી તો રમઝાન હી કા રોઝા હોગા, કોઇ ઔર રોઝા નહીં હોગા.

મસ્અલા ૭ :- શા'બાનકી ૨૯ વીં તારીખકો અગર રમઝાન શરીફકા ચાંદ નિકલ આએ તો સુબહકા રોઝા રખ્ખો, ઔર ન નિકલે યા આસમાન પર અબર (બાદલ) હો ઔર ચાંદ ન દિખાઇ દે તો સુબહકા રોઝા ન રખ્ખો. હદીસ શરીફમેં ઇસસે મના' કિયા ગયા હે, બલ્કે શા'બાનકે તીસ દિન પૂરે કરકે રમઝાનકે રોઝે શુરૂ' કરે.

મસ્અલા ૮ :- ૨૯ વીં તારીખકો બાદલકી વજહસે રમઝાન શરીફકા ચાંદ નહીં દિખાઇ દિયા તો સુબહકો નફલી રોઝા ભી ન રખ્ખો, હાં અગર એસા ઇત્તિફાક આયા કે હમેશા પીર (સોમવાર) ઔર જુમે'રાત યા ઔર કિસી મુકર્રર દિનકા રોઝા રખ્ખા કરતી થી ઔર કલ વેહી દિન હે તો નફલકી નિય્યતસે સુબહકો રોઝા રખ્ખ લેના બેહતર હે. ફિર અગર કહીંસે ચાંદકી ખબર આ ગઇ તો ઇસ નફલ રોઝેસે રમઝાનકા ફર્ઝ અદા હો ગયા, અબ ઉસકી કઝા ન રખ્ખે.

મસ્અલા ૯ :- બદલીકી વજહસે ૨૯ વીં તારીખકો રમઝાનકા ચાંદ દિખાઇ નહીં દિયા તો દોપહરસે એક ઘંટા પેહલે તક કુછ ન ખાઓ ન પિયો, અગર કહીંસે ખબર આ જાએ તો અબ રોઝાકી નિય્યત કર લો, ઔર અગર ખબર ન આએ તો ખાઓ પિયો.

મસ્અલા ૧૦ :- ૨૯ વીં તારીખકો ચાંદ નહીં હુવા તો યે ખ્યાલ ન કરો કે કલકા દિન રમઝાનકા તો હે નહીં, લાઓ મેરે ઝિમ્મે જો પાર (ગુઝિશ્તા) સાલકા એક રોઝા કઝા હે, ઇસકી કઝા હી રખ લું યા કોઇ નઝર માની થી ઉસકા રોઝા રખ લું. ઉસ દિન કઝાકા રોઝા ઔર કફ્ફારેકા રોઝા ઔર નઝરકા રોઝા રખના ભી મકરૂહ હે, કોઇ રોઝા ન રખના ચાહિયે. અગર કઝા યા નઝરકા રોઝા રખ લિયા, ફિર કહીંસે ચાંદકી ખબર આ ગઇ તો ભી રમઝાન હી કા રોઝા અદા હો ગયા, કઝા ઔર નઝરકા રોઝા ફિરસે રખ્ખે. ઔર અગર ખબર નહીં આઇ તો જિસ રોઝેકી નિય્યત કી થી વોહી અદા હો ગયા.

ચાંદ દેખનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર આસમાન પર બાદલ હે યા ગર્દ હે, ઇસ વજહસે રમઝાનકા ચાંદ નઝર નહીં આયા, લેકિન એક દીનદાર પરહેઝગાર સચ્ચે આદમીને

આકર ગવાહી દી કે મૈંને રમઝાનકા ચાંદ દેખા હૈ તો ચાંદકા સુબૂત હો ગયા, ચાહે વો મર્દ હો યા ઔરત.

મસ્અલા ૨ :- અગર બાદલકી વજહસે ઈદકા ચાંદ ન દિખાઈ દિયા તો એક આદમીકી ગવાહીકા એ'તિબાર નહીં હૈ, ચાહે જિતના બડા એ'તિબારવાલા આદમી હો, બલ્કે દો એ'તિબારવાલે ઔર પરહેઝગાર મર્દ યા એક દીનદાર મર્દ ઔર દો દીનદાર ઔરતેં અપને ચાંદકી ગવાહી દેં તબ ચાંદકા સુબૂત હોગા, વરના અગર ચાર ઔરતેં અપને ચાંદ દેખનેકી ગવાહી દેં તો ભી કબૂલ નહીં હૈ.

મસ્અલા ૩ :- જો આદમી દીનકા પાબંદ નહીં, બરાબર ગુનાહ કરતા રેહતા હૈ જૈસે નમાઝ નહીં પઢતા યા રોઝા નહીં રખતા યા ઝૂઠ બોલા કરતા હૈ યા ઔર કોઈ ગુનાહ કરતા હૈ, શરીઅતકી પાબંદી નહીં કરતા તો શરીઅતમેં ઉસકી બાતકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ, ચાહે જિતની કસમેં ખાકર બયાન કરે, બલ્કે ઐસે અગર દો-તીન આદમી હોં ઉસકા ભી એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૪ :- યે મશહૂર બાત હૈ કે જિસ દિન રજબકી ચોથી તારીખ હોતી હૈ ઉસ દિન રમઝાનકી પેહલી હોતી હૈ. શરીઅતમેં ઈસકા કોઈ એ'તિબાર નહીં હૈ, અગર ચાંદ ન હો તો રોઝા ન રખના ચાહિયે.

મસ્અલા ૫ :- ચાંદ દેખકર યે કેહના કે બહોત બડા હૈ, કલકા મા'લૂમ હોતા હૈ યે બુરી બાત હૈ. હદીસમેં આયા હૈ કે કિયામતકી નિશાની હૈ, જબ કિયામત નઝદીક હોગી તો લોગ ઐસા કહા કરેંગે. ખુલાસા યે હૈ કે ચાંદકે બડે-છોટે હોનેકા ભી એ'તિબાર ન કરો, ન હિંદુઓંકી ઈસ બાતકા એ'તિબાર કરો કે આજ દૂજ હૈ, આજ ઝરૂર ચાંદ હૈ, શરીઅતસે યે બેકારકી બાતેં હૈં.

મસ્અલા ૬ :- અગર આસમાન બિલકુલ સાફ હો તો દો ચાર આદમિયોંકે કેહને ઔર ગવાહી દેનેસે ભી ચાંદ સાબિત ન હોગા, ચાંદ રમઝાનકા હો યા ઈદકા. હાં અગર ઈતની કસરતસે લોગ અપના ચાંદ દેખના બયાન કરેં કે દિલ ગવાહી દેને લગે કે સબકે સબ બાત બનાકર નહીં આએ, ઈતને લોગોંકા ઝૂઠા હોના કિસી તરહ નહીં હો સકતા તબ સાબિત હોગા.

મસ્અલા ૭ :- શહેરમેં યે ખબર મશહૂર હૈ કે કલ ચાંદ હો ગયા, બહોત લોગોંને દેખા, બહોત ઢૂંઢા, તલાશ કિયા, લેકિન ફિર ભી કોઈ ઐસા આદમી નહીં મિલા, જિસને ખૂદ ચાંદ દેખા હો તો ઐસી ખબરકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને રમઝાન શરીફકા ચાંદ અકેલે દેખા, અલાવા ઉસકે શહેર ભરમેં કિસીને નહીં દેખા, લેકિન યે શરીઅતકા પાબંદ નહીં હૈ તો ઉસકી ગવાહીસે શહેરવાલે તો રોઝા ન રખ્ખે, લેકિન વો ખૂદ રોઝા રખ્ખે. ઔર અગર ઉસ અકેલે દેખનેવાલેને તીસ રોઝે પૂરે કર લિયે, લેકિન અભી ઈદકા ચાંદ નહીં દિખાઈ દિયા તો ૩૧ વાં રોઝા રખ્ખે ઔર શહેરવાલોંકે સાથ ઈદ કરે.

મસ્અલા ૯ :- અગર કિસીને ઇદકા ચાંદ અકેલે દેખા, ઇસ લિયે ઉસકી ગવાહીકો શરીઅતને એ'તિબાર નહીં કિયા તો ઇસ દેખનેવાલે આદમીકો ભી ઇદ કરના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. સુબહકો રોઝા રખ્ખે ઔર અપને ચાંદ દેખનેકા એ'તિબાર ન કરે ઔર રોઝા ન તોડે.

કઝા રોઝેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- હૈઝકી વજહસે યા ઔર કિસી વજહસે જો રોઝે જાતે રહે હોં, રમઝાનકે બા'દ જહાં તક જલ્દી હો સકે ઉનકી કઝા રખ લે, દેર ન કરે, બે-વજહ કઝા રખનેમેં દેર લગાના ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- રોઝેકી કઝામેં દિન-તારીખ મુકર્રર કરકે કઝાકી નિય્યત કરના કે ફલાની તારીખકે રોઝેકી કઝા રખતી હૂં યે ઝરૂરી નહીં હૈ, બલ્કે જિતને રોઝે કઝા હોં ઉતને હી રોઝે રખ લેને ચાહિયે. હાં અગર દો રમઝાનકે કુછ કુછ રોઝે કઝા હો ગએ, ઇસ લિયે દોનૂં સાલકે રોઝોંકી કઝા હૈ તો સાલકા મુકર્રર કરના ઝરૂરી હૈ યા'ની ઇસ તરહ નિય્યત કરે કે ફલાને સાલકે રોઝેકી કઝા રખતી હૂં.

મસ્અલા ૩ :- કઝા રોઝેમેં રાતસે નિય્યત કરના ઝરૂરી હૈ. અગર સુબહ હો જાનેકે બા'દ નિય્યત કી તો કઝા સહીહ ન હોગી, બલ્કે યે રોઝા નફલ હો ગયા, કઝાકા રોઝા ફિરસે રખ્ખે.

મસ્અલા ૪ :- કફ્ફારેકે રોઝેકા ભી યેહી હુકમ હૈ કે રાતસે નિય્યત કરના ચાહિયે, અગર સુબહ હોનેકે બા'દ નિય્યત કી તો કફ્ફારેકા રોઝા સહીહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૫ :- જિતને રોઝે કઝા હો ગએ હૈં, ચાહે સબકો એક દમસે રખ લે, ચાહે થોડે થોડે કરકે રખ્ખે, દોનૂં બાતેં દુરૂસ્ત હૈં.

મસ્અલા ૬ :- અગર રમઝાનકે રોઝે અભી કઝા નહીં રખ્ખે, ઔર દૂસરા રમઝાન આ ગયા તો ખૈર, અબ રમઝાનકે અદા રોઝે રખ્ખે, ઔર ઇદકે બા'દ કઝા રખ્ખે, લેકિન ઇતની દેર કરના બુરી બાત હૈ.

મસ્અલા ૭ :- રમઝાનકે મહીનેમેં દિનકો બેહોશ હો ગઇ, ઔર એક દિનસે ઝિયાદહ બેહોશ રહી તો સિર્ફ દો દિનકે રોઝે કઝા રખ્ખે. જિસ દિન બેહોશ હુઇ ઉસ એક દિનકી કઝા વાજીબ નહીં હૈ, ક્યૂંકે ઉસ દિનકા રોઝા નિય્યતકી વજહસે દુરૂસ્ત હો ગયા. હાં અગર ઉસ દિન રોઝેસે ન થી યા ઉસ દિન હલકમેં કોઇ દવા ચલી ગઇ ઔર વો હલકસે ઉતર ગઇ તો ઉસ દિનકી કઝા ભી વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- ઔર અગર રાતકો બેહોશ હુઇ હો તબ ભી જિસ રાતકો બેહોશ હુઇ, ઉસ એક દિનકી કઝા વાજીબ નહીં હૈ, બાકી ઔર જિતને દિન બેહોશ રહી સબકી કઝા વાજીબ હૈ. હાં અગર ઇસ રાતકો સુબહકા રોઝા રખનેકી નિય્યત ન થી, યા સુબહકો કોઇ દવા હલકમેં ડાલી ગઇ તો ઇસ દિનકા રોઝાભી કઝા રખ્ખે.

મસ્અલા ૯ :- અગર સારે રમઝાન ભર બેહોશ રહે તબ ભી કઝા રખના ચાહિયે. યે ન સમઝે કે સબ રોઝે મઆફ હો ગએ. હાં અગર જુનૂન (પાગલપન) હો ગયા ઔર પૂરે રમઝાન ભર દીવાની રહી તો ઉસ રમઝાનકે કિસી રોઝેકી કઝા વાજીબ નહીં. ઔર અગર રમઝાન શરીફકે મહીનેમેં કિસી દિન જુનૂન જાતા રહા, ઔર અકલ ઠિકાને હો ગઇ તો અબ રોઝે રખને શુરૂ' કરે ઔર જિતને રોઝે જુનૂનમેં ગએ હૈં ઉનકી કઝા ભી રખ્ખે.

નઝર (મન્નત) કે રોઝેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કોઇ નઝર માને તો ઉસકા પૂરા કરના વાજીબ હે, અગર ન રખ્ખેગી તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૨ :- નઝર દો તરહ કી હે. એક તો યે કે દિન-તારીખ તય કરકે નઝર માની કે યા અલ્લાહ ! અગર આજ ફલાં કામ હો જાએ તો કલ હી તેરા રોઝા રખ્ખુંગી, યા યૂં કહા કે યા અલ્લાહ ! અગર મેરી ફલાની મુરાદ પૂરી હો જાએ તો પરસૂ જુમ્આ કે દિન રોઝા રખ્ખુંગી. એસી નઝરમેં અગર રાતસે રોઝાકી નિય્યત કરે તો ભી દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર રાતસે નિય્યત ન કી હો દોપરહસે એક ઘંટા પેહલે પેહલે નિય્યત કરે યે ભી દુરૂસ્ત હે, નઝર અદા હો જાએગી.

મસ્અલા ૩ :- જુમ્આકે દિન રોઝા રખનેકી નઝર માની ઔર જબ જુમ્આ આયા તો બસ ઇતની નિય્યત કર લી કે આજ મેરા રોઝા હે. યે મુકર્રર નહીં કિયા કે નઝરકા હે યા નફલકા, સિર્ફ નફલકી નિય્યત કર લી તબ ભી નઝરકા રોઝા અદા હો ગયા. હાં અગર ઉસ જુમ્આકો કઝા રોઝા રખ લિયા ઔર નઝરકા રોઝા રખના યાદ ન રહા યા યાદ તો થા મગર જાન બૂઝકર કઝાકા રોઝા રખ્ખા તો નઝરકા રોઝા અદા ન હોગા, બલ્કે કઝાકા રોઝા હો જાએગા, નઝરકા રોઝા ફિર રખ્ખે.

મસ્અલા ૪ :- ઔર દૂસરી નઝર યે હે કે દિન-તારીખ તય કરકે નઝર નહીં માની, બસ ઇતના હી કહા કે યા અલ્લાહ ! અગર મેરા ફલાં કામ હો જાએ તો એક રોઝા રખ્ખુંગી યા કિસીકા નામ નહીં લિયા, વેસે હી કેહ દિયા કે પાંચ રોઝે રખ્ખુંગી, એસી નઝરમેં રાતસે નિય્યત કરના શર્ત હે, અગર સુબહ હો જાનેકે બા'દ નિય્યત કી તો નઝરકા રોઝા નહીં હુવા. બલ્કે યે રોઝા નફલ રોઝા હો ગયા.

નફલ રોઝેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નફલ રોઝેકી નિય્યત અગર યે તય કરકે કરે કે મૈં નફલકા રોઝા રખતી હૂં તો ભી સહીહ હે, ઔર અગર સિર્ફ ઇતની નિય્યત કરે કે મૈં રોઝા રખતી હૂ તબ ભી સહીહ હે.

મસ્અલા ૨ :- દોપહરસે એક ઘંટા પેહલે તક નફલકી નિય્યત કર લેના દુરૂસ્ત હે તો અગર દસ બજે તક, મિસાલકે તૌર પર રોઝા રખનેકા ઈરાદા નહીં થા, લેકિન અભી તક કુછ ખાયા-પિયા નહીં, ફિર જી મેં આ ગયા ઔર રોઝા રખ લિયા તો ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- રમઝાન શરીફકે મહીનેકે સિવા જિસ દિન ચાહે નફલકા રોઝા રખ્ખે, જિતને ઝિયાદહ રખ્ખેગી ઝિયાદહ સવાબ પાએગી. હાં રમઝાન ઈદકે દિન ઔર બકરી ઈદકી દસવીં, ગ્યારહવીં ઔર બારહવીં-તેરહવીં સાલ ભરમેં સિર્ફ પાંચ દિન રોઝે રખના હરામ હે, ઉસકે સિવા સબ રોઝે દુરૂસ્ત હૈં.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઈ શખ્સ ઈદકે દિન રોઝા રખનેકી મન્નત માને, તબ ભી ઉસ દિનકા રોઝા દુરૂસ્ત નહીં, ઉસકે બદલે કિસી ઔર દિન રખ લે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસીને યે મન્નત માની કે મૈં પૂરે સાલકે રોઝે રખ્ખૂંગી, સાલમેં કિસી દિનકા રોઝા ભી ન છોડૂંગી તબ ભી યે પાંચ રોઝે ન રખ્ખે, બાકી સબ રખ લે, ફિર ઉન પાંચોં રોઝોંકી કઝા રખ લે.

મસ્અલા ૬ :- નફલકા રોઝા નિય્યત કરનેસે વાજીબ હો જાતા હે, સો અગર સુબહકો યે નિય્યત કી કે આજ મેરા રોઝા હે, ફિર ઉસકે બા'દ તોડ દિયા તો અબ ઉસકી કઝા રખ્ખે.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને રાતકો ઈરાદા કિયા કે મૈં કલ રોઝા રખ્ખૂંગી, લેકિન ફિર સુબહ હોનેસે પેહલે ઈરાદા બદલ ગયા ઔર રોઝા નહીં રખ્ખા તો કઝા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૮ :- બગૈર શૌહરકી ઈજાઝતકે નફલ રોઝા રખના દુરૂસ્ત નહીં, અગર બગૈર ઉસકી ઈજાઝતકે રખ લિયા તો ઉસકે તોડવાનેસે તોડ દેના દુરૂસ્ત હે. ફિર જબ વો કહે તબ ઉસકી કઝા રખ્ખે.

મસ્અલા ૯ :- કિસીકે ઘર મેહમાન ગઈ યા કિસીને દા'વત કર દી ઔર ખાના ન ખાનેસે ઉસકા જી બુરા હોગા, દિલ ટૂટેગા તો ઉસકે લિયે નફલી રોઝા તોડ દેના દુરૂસ્ત હે, ઔર મેહમાનકી ખાતિરસે ઘરવાલેકો ભી તોડ દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને ઈદકે દિન નફલી રોઝા રખ લિયા ઔર નિય્યત કર લી તબ ભી તોડ દે ઔર ઉસકી કઝા રખના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- મુહર્રમકી દસવીં તારીખકો રોઝા રખના મુસ્તહબ હે. હદીસ શરીફમેં આયા હે કે જો કોઈ યે રોઝા રખ્ખે, ઉસકે ગુઝરે હુએ એક સાલકે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં.

મસ્અલા ૧૨ :- ઈસી તરહ બકરી ઈદકી નવ્વીં તારીખ રોઝા રખનેકા ભી બડા સવાબ હે. ઈસ્સે એક સાલકે અગલે ઔર એક સાલકે પિછલે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં, ઔર અગર શુરૂ' ચાંદસે નવ્વીં તક બરાબર રોઝા રખ્ખે તો બહોત હી બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૩ :- શબે બરાતકી પંદરહવીં ઔર ઈદુલ ફિત્રકે બા'દકે છ દિન

નફ્લ રોઝા રખનેકા ભી ઔર નફ્લ રોઝોંસે ઝિયાદહ સવાબ હૈ.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર હર મહીનેકી તેરહવીં, ચૌદહવીં ઔર પંદરહવી તીન દિનકા રોઝા રખ લિયા કરે વો ગોયા ઉસને સાલ ભર બરાબર રોઝે રખ્ખે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) યે તીન રોઝે રખ્ખા કરતે થે, એસે હી હર પીર ઔર જુમે'રાતકે દિન ભી રોઝા રખ્ખા કરતે થે. અગર કોઈ હિમ્મત કરે તો ઉનકા ભી બહોત સવાબ હૈ.

જિન ચીઝોંસે રોઝા નહીં ટૂટતા ઔર જિન ચીઝોંસે ટૂટ જાતા હૈ ઔર કઝા યા કફ્ફારા લાઝિમ આતા હૈ ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર રોઝેદાર ભૂલકર કુછ ખા લે યા પી લે યા ભૂલેસે ખાવિંદસે હમબિસ્તર હો જાએ તો ઉસકા રોઝા નહીં ગયા. અગર ભૂલકર પેટ ભર ભી ખા-પી લે તબ ભી રોઝા નહીં ટૂટતા. ઔર અગર ભૂલકર કઈ બાર ખા-પી લિયા તબ ભી રોઝા નહીં ગયા.

મસ્અલા ૨ :- એક શખ્સકો ભૂલકર કુછ ખાતે ઔર પીતે દેખા તો વો અગર ઈતના તાકતવાલા હૈ કે રોઝેસે ઝિયાદહ તકલીફ નહીં હોતી તો રોઝા યાદ દિલાના વાજીબ હૈ, ઔર અગર કોઈ બે-તાકત હો કે રોઝેસે તકલીફ હોતી હૈ તો ઉસકો યાદ ન દિલાએ, ખાને દે.

મસ્અલા ૩ :- દિનકો સો ગઈ ઔર એસા ખ્વાબ (સપના) દેખા, જિસ્સે નહાનેકી ઝરૂરત હો ગઈ તો રોઝા નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૪ :- દિનકો સુરમા લગાના, તેલ લગાના, ખૂશ્બૂ સૂંઘના દુરૂસ્ત હૈ, ઈસસે રોઝેમેં કુછ નુકસાન નહીં આતા, ચાહે જિસ વક્ત હો, બલ્કે અગર સુરમા લગાનેકે બા'દ થૂકમેં યા રેંટમેં સુરમેકા રંગ દિખાઈ દે તો ભી રોઝા નહીં ગયા ન મકરૂહ હુવા.

મસ્અલા ૫ :- મર્દ ઔરતકા સાથ લેટના, હાથ લગાના, પ્યાર કર લેના યે સબ દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન અગર જવાનીકા ઈતના જોશ હો કે ઈન બાતોંસે સોહબત કરનેકા ડર હો તો એસા ન કરના ચાહિયે, મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- હલકકે અંદર મખ્ખી ચલી ગઈ યા આપ હી આપ ધુવા ચલા ગયા યા ગર્દો ગુબારે ચલા ગયા તો રોઝા નહીં ગયા, હાં અગર જાન બૂઝકર એસા કિયા તો રોઝા જાતા રહા.

મસ્અલા ૭ :- લોબાન વગૈરહ કોઈ ધુની સુલગાઈ, ફિર ઉસકો અપને પાસ રખકર સૂંઘા તો રોઝા જાતા રહા. ઈસી તરહ હુક્કા પીનેસે ભી રોઝા જાતા રહા, હાં ઈસ ધુવેંકે સિવા ઈત્ર કેવડા, ગુલાબ, ફૂલ વગૈરહ ઔર ખૂશ્બૂકા સૂંઘના જિસમેં ધુવાં ન હો દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૮ :- દાંતોંમેં ગોશ્તકા રેશા અટકા હુવા થા યા ડલીકા ધળા (સોપારીકા ટુકળા) વગૈરહ કોઇ ઔર ચીઝ થી, ઉસકો ખિલાલસે નિકાલકર ખા ગઇ, લેકિન મુંહસે બાહિર નહીં નિકાલા યા આપ હી આપ હલકમેં ચલી ગઇ તો દેખો, અગર ચનેસે કમ હે તબ તો રોઝા નહીં ગયા, ઔર અગર ચનેકે બરાબર યા ઉસ્સે ઝિયાદહ હો તો જાતા રહા. હાં અગર મુંહસે બાહિર નિકાલ લિયા થા ફિર ઉસકે બા'દ નિગલ ગઇ તો હર હાલમેં રોઝા ટૂટ ગયા, ચાહે વો ચીઝ ચનેકે બરાબર હો યા ઉસ્સે ભી કમ હો, દોનૂંકા એક હી હુકમ હે.

મસ્અલા ૯ :- થૂક નિગલનેસે રોઝા નહીં જાતા, ચાહે જિતના હો.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર પાન ખાકર ખૂબ કુલ્લી-ગરગરા કરકે મુંહ સાફ કર લિયા, લેકિન થૂકકી સુરખી નહીં ગઇ તો ઇસકા કુછ હરજ નહીં, રોઝા હો ગયા.

મસ્અલા ૧૧ :- રાતકો નહાનેકી ઝરૂરત હુઇ, મગર ગુસલ નહીં કિયા, દિનકો નહાઇ તબ ભી રોઝા હો ગયા, બલ્કે અગર દિન ભર ન નહાએ તબ ભી રોઝા નહીં જાતા, હાં ઇસકા ગુનાહ અલગ હોગા.

મસ્અલા ૧૨ :- નાકકો ઇતને ઝોરસે સુડક લિયા કે હલકમેં ચલી અઇ તો રોઝા નહીં ટૂટતા. ઇસી તરહ મુંહકી રાલ સુડકકે નિગલ જાનેસે રોઝા નહીં જાતા.

મસ્અલા ૧૩ :- મુંહમેં પાન દબાકર સો ગઇ ઔર સુબહ હો જાનેકે બા'દ આંખ ખુલી તો રોઝા નહીં હુવા કઝા રખ્ખે, ઔર કફ્ફારા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- કુલ્લી કરતે વક્ત હલકમેં પાની ચલા ગયા ઔર રોઝા યાદ થા તો રોઝા જાતા રહા. કઝા વાજીબ હે, કફ્ફારા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર આપ હી આપ કય હો ગઇ તો રોઝા નહીં ગયા, ચાહે થોળીસી કય હુઇ હો યા ઝિયાદહ. હાં અગર અપને ઇખ્તિયારસે કય કી ઔર મુંહ ભર કય હુઇ તો રોઝા જાતા રહા, ઔર અગર ઇસ્સે થોળી હો તો ખૂદ કરનેસે ભી નહીં ગયા.

મસ્અલા ૧૬ :- થોળીસી કય આઇ, ફિર આપ હી આપ હલકમેં લૌટ ગઇ તબ ભી રોઝા નહીં ટૂટા, હાં અગર જાન બૂઝકર લૌટા લેતી હે તો રોઝા ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા ૧૭ :- કિસીને કંકરી યા લોહેકા ટુકળા વગૈરહ કોઇ એસી ચીઝ ખા લી જિસકો લોગ નહીં ખાયા કરતે, ઔર ઉસકો ન કોઇ દવાકે તૌર પર ખાતા હે તો ઉસકા રોઝા જાતા રહા. લેકિન ઉસપર કફ્ફારા વાજીબ નહીં. ઔર અગર એસી ચીઝ ખાઇ હો યા પી હો જિસકો લોગ ખાયા કરતે હૈં યા કોઇ એસી ચીઝ હે કે યૂં તો નહીં ખાતે, લેકિન દવાકે તૌર પર ઝરૂરતકે વક્ત ખાતે હૈં તો ભી રોઝા જાતા રહા, કઝા ઔર કફ્ફારા દોનૂં વાજીબ હૈં.

મસ્અલા ૧૮ :- અગર મર્દસે હમબિસ્તર હુઇ તબ ભી રોઝા જાતા રહા, ઉસકી કઝા ભી રખ્ખે ઔર કફ્ફારા ભી દે. જબ મર્દકે પેશાબકી જગહકી સુપારી અંદર ચલી ગઇ તો રોઝા ટૂટ ગયા, કઝા ઔર કફ્ફારા વાજીબ હો ગએ, ચાહે મની નિકલે યા ન નિકલે.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર મર્દને પાખાનેકી જગહ અપના ઉઝવ (અંગ) કર દિયા ઔર સુપારી અંદર ચલી ગઇ તબ ભી મર્દ ઔર ઔરત દોનૂંકા રોઝા જાતા રહા, કઝા ઔર કફ્ફારા દોનૂં વાજીબ હૈં.

મસ્અલા ૨૦ :- રોઝેકે તોડનેસે કફ્ફારા જબ હી લાઝિમ આતા હે, જબ કે રમઝાન શરીફમેં રોઝા તોડ ડાલે. ઔર રમઝાન શરીફકે અલાવા ઔર કિસી રોઝેકે તોડનેસે કફ્ફારા વાજીબ નહીં હોતા, ચાહે જિસ તરહ તોડે, અગરચે વો રમઝાનકી કઝા હી ક્યૂં ન હો. હાં અગર ઉસ રોઝેકી નિય્યત રાતસે ન કી હો યા રોઝા તોડનેકે બા'દ ઉસી દિન હેઝ આ ગયા હો તો ઉસકે તોડનેસે કફ્ફારા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- કિસીને રોઝેમેં નાસ લિયા યા કાનમેં તેલ ડાલા યા જુલાબમેં અમલ લિયા ઔર પીનેકી દવા નહીં પી તબ ભી રોઝા જાતા રહા, લેકિન સિર્ફ કઝા વાજીબ હે, ઔર કફ્ફારા વાજીબ નહીં, અગર કાનમેં પાની ડાલા તો રોઝા નહીં ગયા.

મસ્અલા ૨૨ :- રોઝેમેં પેશાબકી જગહ કોઇ દવા રખના યા તેલ વગૈરહ કોઇ ચીઝ ડાલના દુરૂસ્ત નહીં. અગર કિસીને દવા રખ લી તો રોઝા' જાતા રહા. કઝા વાજીબ હે, કફ્ફારા વાજીબ નહીં. ૧

મસ્અલા ૨૩ :- કિસી ઝરૂરતસે દાઇને પેશાબકી જગહ ઉન્ગલી ડાલી યા ખુદ ઉસને અપની ઉન્ગલી ડાલી, ફિર સારી ઉન્ગલી યા થોડીસી ઉન્ગલી નિકાલનેકે બા'દ ફિર કર દી તો રોઝા જાતા રહા, લેકિન કફ્ફારા વાજીબ નહીં. ઔર અગર નિકાલનેકે બા'દ ફિર નહીં કી તો રોઝા નહીં ગયા. હાં અગર પેહલે હી સે પાની વગૈરહ કિસી ચીઝમેં ઉન્ગલી ભીગી હુઇ હો તો પેહલી બારકે કરનેસે હી રોઝા જાતા રહેગા.

મસ્અલા ૨૪ :- મુંહસે ખૂન નિકલતા હે, ઉસકો થૂકકે સાથ નિગલ ગઇ તો રોઝા ટૂટ ગયા, હાં અગર ખૂન થૂકસે કમ હો ઔર ખૂનકા મઝા હલકમેં મા'લૂમ ન હો તો રોઝા નહીં ટૂટા.

મસ્અલા ૨૫ :- અગર ઝબાનસે કોઇ ચીઝ ચખ કરકે થૂક દી તો રોઝા નહીં ટૂટા, લેકિન બગૈર ઝરૂરત ઐસા કરના મકરૂહ હે. હાં, અગર કિસીકા શૌહર બળા બદ-મિઝાજ હો ઔર યે ડર હો કે સાલનમેં નમક-પાની દુરૂસ્ત ન હુવા તો નાકમેં દમ કર દેગા, ઉસકો નમક ચખ લેના દુરૂસ્ત હે, ઔર મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૬ :- અપને મુંહસે ચબાકર છોટે બચ્ચેકો કોઇ ચીઝ ખિલાના મકરૂહ હે, હાં અગર ઉસકી ઝરૂરત પળે ઔર મજબૂરી હો તો મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૭ :- કોઇલા ચબાકર દાંત માંઝના ઔર મંજનસે દાંત માંઝના મકરૂહ હે, ઔર અગર ઇસમેંસે કુછ હલકમેં ઉતર જાએગા તો રોઝા જાતા રહેગા. ઔર મિસ્વાકસે દાંત સાફ કરના દુરૂસ્ત હે, ચાહે સૂખી મિસ્વાક હો યા તાઝી ઇસી વકતકી

૧. યે હુકમ ઔરતોંકા હે ઔર મર્દ અપને પેશાબકી જગહસે સુરાખમેં તેલ વગૈરહ ડાલે તો રોઝા નહીં ટૂટતા.

તોડી હુઇ હો. અગર નીમ (લીમડા) કી મિસ્વાક હે ઔર ઉસકા કડવાપન મુંહમેં મા'લૂમ હોતા હે તબ ભી મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૮ :- કોઇ ઔરત ગાફિલ સો રહી થી યા બેહોશ પડી થી, ઉસસે કિસીને સોહબત કી તો રોઝા જાતા રહા, સિર્ફ કઝા વાજીબ હે કફ્ફારા વાજીબ નહીં, ઔર મર્દ પર કફ્ફારા ભી વાજીબ હે.

મસ્અલા ૨૯ :- કિસીને ભૂલેસે કુછ ખા લિયા ઔર યૂં સમઝી કે મેરા રોઝા ટૂટ ગયા, ઈસ વજહસે ફિર જાન બૂઝકર કુછ ખા લિયા તો અબ રોઝા જાતા રહા, સિર્ફ કઝા વાજીબ હે, કફ્ફારા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૦ :- અગર કિસીકો કય હુઇ ઔર વો યે સમઝી કે મેરા રોઝા ટૂટ ગયા, ઈસ ખ્યાલસે ફિર જાન બૂઝકર ખાના ખાયા ઔર રોઝા તોડ દિયા તો ભી કઝા વાજીબ હે, કફ્ફારા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩૧ :- અગર સુરમા લગાયા યા ફસ્દ લી યા તેલ ડાલા, ફિર સમઝી કે મેરા રોઝા ટૂટ ગયા, ઔર ફિર જાન બૂઝકર ખા લિયા તો કઝા ઔર કફ્ફારા દોનૂં વાજીબ હેં

મસ્અલા ૩૨ :- રમઝાનકે મહીનેમેં અગર કિસીકા રોઝા ઈત્તિફાકસે ટૂટ ગયા તો રોઝા ટૂટનેકે બા'દ ભી દિનમેં કુછ ખાના-પીના દુરુસ્ત નહીં હે. સારા દિન રોઝેદારોંકી તરહ રેહના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૩૩ :- કિસીને રમઝાનેમેં રોઝેકી નિય્યત હી નહીં કી, ઈસ લિયે ખાતી પીતી રહી, ઉસપર કફ્ફારા વાજીબ નહીં કફ્ફારા જબ હે, જબ કે નિય્યત કરકે તોડ દે.

સેહરી ખાને ઔર ઈફતાર કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- સેહરી ખાના સુન્નત હે ઔર ભૂખ ન હો ઔર ખાના ન ખાએ તો કમસે કમ દો-તીન છૂહારે હી ખા લે યા કોઇ ઔર ચીઝ થોડી બહોત ખા લે, કુછ ન સહી તો થોડાસા પાની હી પી લે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીને સેહરી ન ખાઇ, ઉઠકર એક આધ પાન હી ખા લિયા તો ભી સેહરી ખાનેકા સવાબ મિલ ગયા.

મસ્અલા ૩ :- સેહરીમેં જહાં તક હો સકે દેર કરકે ખાના બેહતર હે, લેકિન ઈતની દેર ન કરે કે સુબહ હોને લગે ઔર રોઝેમેં શુબહ પડ જાએ.

મસ્અલા ૪ :- અગર સેહરી બડી જલ્દી ખા લી, મગર ઉસકે બા'દ પાન-તમ્બાકુ, ચાય-પાન બડી દેર તક ખાતી-પીતી રહી, જબ સુબહ હોનેમેં થોડી દેર રેહ ગઇ તબ કુલ્લી કર ડાલી, તબ ભી દેર કરકે ખાનેકા સવાબ મિલ ગયા ઔર ઈસકા ભી વોહી હુકમ હે જો દેર કરકે ખાનેકા હુકમ હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર રાતકો સેહરી ખાનેકે લિયે આંખ ન ખુલી, સબકે સબ સો

ગએ તો બગૈર સેહરી ખાએ સુબહકા રોઝા રખ્ખો, સેહરી છૂટ જાનેસે રોઝા છોળ દેના બળી કમ-હિમ્મતીકી બાત હૈ ઔર બળા ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જબ તક સુબહ ન હો ઔર ફજરકા વકત ન આએ, જિસકા બયાન નમાઝોંકે વકતોંમેં ગુઝર ચુકા હૈ, તબ તક સેહરી ખાના દુરૂસ્ત હૈ, ઈસકે બા'દ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- કિસીકી આંખ દેરમેં ખુલી ઔર યે ખ્યાલ હુવા કે અભી રાત બાકી હૈ, ઈસ ગુમાન પર સેહરી ખા લી, ફિર મા'લૂમ હુવા કે સુબહ હો જાનેકે બા'દ સેહરી ખાઈ થી તો રોઝા નહીં હુવા, કઝા રખ્ખે ઔર કફફારા વાજીબ નહીં, લેકિન ફિર ભી કુછ ખાએ-પિયે નહીં, રોઝેદારોંકી તરહ રહે. ઈસી તરહ અગર સૂરજ ડૂબનેકે ગુમાનસે રોઝા ખોલ લિયા, ફિર સૂરજ નિકલ આયા તો રોઝા જાતા રહા. ઈસકી કઝા કરે, કફફારા વાજીબ નહીં. ઔર અબ જબ તક સૂરજ ન ડૂબ જાએ, કુછ ખાના-પીના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૮ :- ઈતની દેર હો ગઈ કે સુબહ હો જાનેકા શુબહ પળ ગયા તો અબ ખાના મકરૂહ હૈ, ઔર અગર ઐસે વકત કુછ ખા લિયા યા પાની પી લિયા તો બુરા કિયા ઔર ગુનાહ હુવા. ફિર અગર મા'લૂમ હો ગયા કે ઉસ વકત સુબહ હો ગઈ થી તો ઉસ રોઝેકી કઝા રખ્ખે, ઔર અગર કુછ ન મા'લૂમ હુવા, શુબહ હી શુબહ રેહ જાએ તો કઝા રખના વાજીબ નહીં હૈ, લેકિન એહતિયાતકી બાત યે હૈ કે ઉસકી કઝા રખ લે.

મસ્અલા ૯ :- મુસ્તહબ યે હૈ કે જબ સૂરજ યકીની તૌર પર ડૂબ જાએ તો ફૌરન રોઝા ખોલ ડાલે, દેર કરકે રોઝા ખોલના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- બદલીકે દિન ઝરા દેર કરકે રોઝા ખોલે. જબ ખૂબ યકીન હો જાએ કે સૂરજ ડૂબ ગયા હોગા તબ ઈફતાર કરે. ઔર સિર્ફ ઘડી-ઘડિયાલ વગૈરહ પર કુછ ભરોસા ન કરો, જબ તક કે તુમહારા દિલ ન ગવાહી દે દે. કયૂંકે ઘડી શાયદ કુછ ગલત હો ગઈ હો, બલ્કે અગર કોઈ અઝાન ભી કેહ દે, લેકિન અભી વકત હોનેમેં શુબહ હૈ, તબ ભી રોઝા ખોલના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- છૂહારેસે રોઝા ખોલના બેહતર હૈ ઔર કોઈ મીઠી ચીઝ હો ઉસસે ખોલે. વો ભી ન હો તો પાનીસે ઈફતાર કરે. કુછ ઔરતેં ઔર કુછ મર્દ નમકકી કંકરીસે ઈફતાર કરતે હૈં ઔર ઈસમેં સવાબ સમઝતે હૈં યે ગલત અકીદા હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- જબ તક સૂરજ ડૂબનેમેં શુબહ રહે, ઈફતાર કરના જાઈઝ નહીં.

કફફારેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- રમઝાન શરીફકે રોઝે તોડ ડાલનેકા કફફારા યે હૈ કે દો મહીને બરાબર લગાતાર રોઝે રખ્ખે, થોળે થોળે કરકે રોઝે રખના દુરૂસ્ત નહીં. અગર કિસી વજહસે બીચમેં દો એક રોઝે નહીં રખ્ખે તો અબ ફિરસે દો મહીનેકે રોઝે રખ્ખે. હાં

જિતને રોઝે હેઝકી વજહસે જાતે રહે હૈં વો મુઆફ હૈં. ઉનકે છૂટ જાનેસે કફ્ફારેમેં કુછ નુકસાન નહીં આયા, લેકિન પાક હોનેકે ફૌરન બા'દ ફિર રોઝે રખના શુરૂ' કર દે ઔર સાઠ રોઝે પૂરે કર લે.

મસ્અલા ૨ :- નિફાસકી વજહસે બીચમેં રોઝે છૂટ ગએ, પૂરે રોઝે લગાતાર નહીં રખ સકી તો ભી કફ્ફારા સહીહ નહીં હુવાં, સબ રોઝે ફિરસે રખ્ખે.

મસ્અલા ૩ :- અગર દુ:ખ, બીમારીકી વજહસે બીચમેં કફ્ફારેકે કુછ રોઝે છૂટ ગએ તબ ભી તંદુરૂસ્ત હોનેકે બા'દ ફિરસે રોઝે રખના શુરૂ' કર દે.

મસ્અલા ૪ :- અગર બીચમેં રમઝાનકા મહીના આ ગયા, તબ ભી કફ્ફારા સહીહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસીકો રોઝે રખનેકી તાકત ન હો તો સાઠ (૬૦) મિસ્કીનોંકો સુબહ શામ પેટ ભરકર ખાના ખિલા દે, જિતના ઉનકે પેટમેં સમાએ, ખૂબ
૧ તનકે ખા લેં.[1]

મસ્અલા ૬ :- ઇન મિસ્કીનોંમેં અગર કુછ બિલકુલ છોટે બચ્ચે હોં તો જાઇઝ નહીં, ઇન બચ્ચોંકે બદલે ઔર મિસ્કીનોંકો ફિર ખિલા દે.

મસ્અલા ૭ :- અગર ગેહૂંકી રોટી હો તો રૂખી-સૂખી ભી ખિલાના દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર જવ, બાજરા, જુવાર વગૈરહકી રોટી હો તો ઇસકે સાથ કુછ દાલ વગૈરહ દેના ચાહિયે, જિસકે સાથ રોટી ખાએ.

મસ્અલા ૮ :- અગર ખાના ન ખિલાએ, બલ્કે સાઠ મિસ્કીનોંકો કચ્ચા અનાજ દે દે તો ભી જાઇઝ હૈ. હર એક મિસ્કીનકો ઇતના ઇતના દે દે જિતના સદકએ ફિત્ર (ફિતરા) દિયા જાતા હૈ, ઇસકા ઝિક્ર સદકએ ફિત્રકે બાબમેં આએગા. (ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા)

મસ્અલા ૯ :- અગર ઇતને અનાજકી કીમત દે દે તો ભી જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસી દૂસરેસે કેહ દિયા કે તુમ મેરી તરફસે કફ્ફારા અદા કર દો ઔર સાઠ મિસ્કીનોંકો ખાના ખિલા દો. ઔર ઉસને ઇસકી તરફસે ખાના ખિલા દિયા યા કચ્ચા અનાજ દે દિયા તબ ભી કફ્ફારા અદા હો ગયા, ઔર અગર બગૈર ઉસકે કહે કિસીને ઉસકી તરફસે દે દિયા તો કફ્ફારા સહીહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર એક હી મિસ્કીનકો સાઠ દિન તક સુબહ ઔર શામ ખાના ખિલા દિયા યા સાઠ દિન તક કચ્ચા અનાજ યા કીમત દેતી રહી તબ ભી કફ્ફારા સહીહ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર સાઠ દિન તક લગાતાર ખાના નહીં ખિલાયા, બલ્કે બીચમેં કુછ દિન નાગા હો ગએ તો કુછ હરજ નહીં, યે ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર સાઠ દિનકા અનાજ હિસાબ કરકે એક ફકીરકો એક

---

૧. પા'ની કુછ ભી ભૂખ ન રહે.

હી દિન દે દિયા તો દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ એક હી ફકીરકો એક હી દિન અગર સાઠ બાર કરકે દે દિયા તબ ભી એક હી દિનકા અદા હુવા. એક કમ સાઠ (૫૯) મિસ્કીનોંકો ફિર દેના ચાહિયે. ઈસી તરહ કીમત દેનેકા ભી હુકમ હે યા'ની એક દિનમેં એક મિસ્કીનકો એક રોઝેકે બદલેસે ઝિયાદહ દેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર કિસી ફકીરકો સદકએ ફિત્રકી મિકદારસે કમ દિયા તો કફફારા સહીહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર એક હી રમઝાનકે દો યા તીન રોઝે તોડ ડાલે તો એક હી કફફારા વાજીબ હે. હાં અગર યે દોનૂં રોઝે એક હી રમઝાનકે ન હોં તો અલગ અલગ કફફારા દેના પડેગા.

જિન વજહોંસે રોઝા તોડ દેના જાઈઝ હે ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અચાનક એસી બીમાર પડ ગઈ કે અગર રોઝા ન તોડેગી તો જાન પર બન આએગી યા બીમારી બહોત બઢ જાએગી તો રોઝા તોડ દેના દુરૂસ્ત હે, જૈસે અચાનક પેટમેં એસા દર્દ ઉઠા કે બેતાબ હો ગઈ યા સાંપને કાટ ખાયા તો દવા પી લેના ઔર રોઝા તોડ દેના દુરૂસ્ત હે. એસે હી અગર એસી પ્યાસ લગે કે હલાકતકા ડર હે તો ભી રોઝા તોડ ડાલના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- હામિલા ઔરતકો કોઈ એસી બાત પેશ આ ગઈ, જિસ્સે અપની જાનકા યા બચ્ચેકી જાનકા ડર હે તો રોઝા તોડ ડાલના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- ખાના પકાનેકી વજહસે બેહદ પ્યાસ લગ આઈ ઔર ઈતની બેતાબી હો ગઈ કે અબ જાનકા ડર હે તો રોઝા ખોલ ડાલના દુરૂસ્ત હે, લેકિન અગર ખુદ ઉસને જાન બૂઝકર ઈતના કામ કિયા જિસ્સે એસી હાલત હો ગઈ તો ગુનેહગાર હોગી.

જિન વજહોંસે રોઝા ન રખના જાઈઝ હે ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર એસી બીમાર હે કે રોઝા નુકસાન કરતા હે ઔર યે ડર હે કે અગર રોઝા રખ્ખેગી તો બીમારી બઢ જાએગી યા દેરમેં અચ્છી હોગી યા જાન બાકી ન રહેગી તો રોઝા ન રખ્ખે. જબ અચ્છી હો જાએ તો ઉસકી કઝા રખ લે, લેકિન સિર્ફ અપને દિલમેં એસા ખ્યાલ કર લેનેસે રોઝા છોડના દુરૂસ્ત નહીં હે, બલ્કે જબ કોઈ મુસલમાન દીનદાર હકીમ ડાકટર કેહ દે કે રોઝા તુમકો નુકસાન કરેગા તબ છોડના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- અગર હકીમ યા ડાકટર કાફિર હે યા શરીઅતકા પાબંદ નહીં હે તો ઉસકી બાતકા એ'તિબાર નહીં, સિર્ફ ઉસકે કેહનેસે રોઝા ન છોડે.

મસ્અલા ૩ :- અગર હકીમને તો કુછ નહીં કહા, લેકિન ખુદ તજુર્બેકાર હે ઔર કુછ એસી નિશાનિયાં મા'લૂમ હુઈં જિનકી વજહસે દિલ ગવાહી દેતા હે કે રોઝા

નુક્સાન કરેગા તબ ભી રોઝા ન રખ્ખે. અગર ખૂદ તજ્રુબેંકાર નં હો ઔર ઉસકો બીમારીકા કુછ હાલ મા'લૂમ ન હો તો સિર્ફ ખ્યાલકા એ'તિબાર નહીં. અગર દીનદાર હકીમકે બતલાએ બગૈર ઔર અપને તજ્રુબેકી હી બુનિયાદ પર રમઝાનકા રોઝા તોડેગી તો કફ્ફારા દેના પડેગા, ઔર અગર રોઝા ન રખ્ખેગી તો ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર બીમારીસે અચ્છી હો ગઇ, લેકિન કમઝોરી બાકી હે ઔર યે ગુમાન ગાલિબ હે કે અગર રોઝા રખ્ખા તો ફિર બીમાર પડ જાએગી તબ ભી રોઝા ન રખના જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઇ સફરમેં હો તો ઉસકો દુરુસ્ત હે કે રોઝા ન રખ્ખે. ફિર કભી કઝા રખ લે ઔર સફરકે મા'ના વોહી હેં જિસકા નમાઝકે બયાનમેં ઝિક હો ચુકા હે. યા'ની તીન મંઝિલ જાનેકા ઇરાદા હો.

મસ્અલા ૬ :- સફરમેં અગર રોઝેસે કોઇ તકલીફ ન હો, જૈસે રેલ પર સવાર હે ઔર ખ્યાલ હે કે શામ તક ઘર પહોંચ જાઉંગી યા અપને સાથ રાહત ઔર આરામકા સામાન મૌજૂદ હે તો એસે વક્ત સફરમેં ભી રોઝા રખ લેના બેહતર હે, ઔર અગર રોઝા ન રખ્ખે, બલ્કે કઝા કર લે તબ ભી કોઇ ગુનાહ નહીં, હાં રમઝાન શરીફકે રોઝેકી જો ફઝીલત હે ઉસ્સે મેહરૂમ રહેગી. ઔર અગર રાસ્તેમેં રોઝાકી વજહસે તકલીફ ઔર પરેશાની હો તો એસે વક્ત રોઝા ન રખના બેહતર હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર બીમારીસે અચ્છી નહીં હુઇ ઉસીમેં મર ગઇ યા અભી ઘર નહીં પહોંચી, સફરહીમેં મર ગઇ તો જિતને રોઝે બીમારીકી વજહસે યા સફરકી વજહસે છૂટે હેં, આખિરતમેં ઉસકી પકડ ન હોગી, ક્યૂંકે કઝા રખનેકી મોહલત અભી ઉસકો નહીં મિલી થી.

મસ્અલા ૮ :- અગર બીમારીમેં દસ રોઝે ગએ થે, ફિર પાંચ દિન અચ્છી રહી, લેકિન કઝા રોઝે નહીં રખ્ખે તો પાંચ રોઝે તો મુઆફ હેં, સિર્ફ પાંચ રોઝોંકી કઝા ન રખને પર પકડી જાએગી. અગર પૂરે દસ દિન અચ્છી રહી તો પૂરે દસ દિનકી પકડ રહેગી. ઇસ લિયે ઝરૂરી હે કે જિતને રોઝોંકી પકડ ઉસપર હોનેવાલી હે, ઉતને હી રોઝોંકા ફિદયા દેને કે લિયે કેહકર મરે, જબ કે ઉસકે પાસ માલ હો. ઔર ફિદયાકા બયાન આગે આતા હે.

મસ્અલા ૯ :- ઇસી તરહ અગર સફરમેં રોઝે છોડ દિયે થે, ફિર ઘર પહોંચનેકે બા'દ મર ગઇ તો જિતને દિન ઘરમેં રહી હે, સિર્ફ ઉતને હી દિનકી પકડ હોગી. ઇસકો ભી ચાહિયે કે ફિદયાકી વસિય્યત કર જાએ. અગર રોઝે ઉસ્સે ઝિયાદહ છૂટે હોં તો ઉસકી પકડ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર રાસ્તેમેં પંદરહ દિન રેહનેકી નિય્યતસે ઠહેર ગઇ તો અબ રોઝા છોડના દુરુસ્ત નહીં, ક્યૂંકે શરીઅતસે વો અબ મુસાફિર નહીં રહી. હાં અગર પંદરહ દિનસે કમ ઠહેરનેકી નિય્યત હો તો રોઝા ન રખના દુરુસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- હામિલા ઔરત ઔર દૂધ પિલાનેવાલી ઔરતકો જબ અપની જાનકા યા બચ્ચેકી જાનકા ડર હો તો રોઝા ન રખ્ખે, ફિર કભી કઝા કર લે, લેકિન અગર શૌહર માલદાર હૈ કે કોઈ અન્ના (દૂધ પિલાનેવાલી) રખકર દૂધ પિલવા સકતા હૈ તો દૂધ પિલવાનેકી વજહસે માં કા રોઝા છોળના દુરૂસ્ત નહીં હૈ, હાં અગર વો એસા લળકા હૈ કે સિવાએ અપની માં કે કિસી દૂસરી ઔરતકા દૂધ નહીં પીતા તો એસે વકત માં કો રોઝા ન રખના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસી અન્નાને દૂધ પિલાનેકી નોકરી કી, ફિર રમઝાન આ ગયા ઔર રોઝાસે બચ્ચેકી જાનકા ડર હૈ તો અન્નાકો ભી રોઝા ન રખના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- ઔરતકો હેઝ આ ગયા યા બચ્ચા પેદા હુવા ઔર નિફાસ હો ગયા તો હેઝ ઔર નિફાસ રેહને તક રોઝા રખના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર રાતકો પાક હો ગઈ તો અબ સુબહકો રોઝા ન છોળે. અગર રાતકો ન નહાઈ હો તબ ભી રોઝા રખ લે ઔર સુબહકો નહા લે. ઔર અગર સુબહ હોનેકે બા'દ પાક હુઈ તો અબ પાક હોનેકે બા'દ રોઝેકી નિય્યત કરના દુરૂસ્ત નહીં, લેકિન કુછ ખાના-પીના ભી દુરૂસ્ત નહીં હૈ. અબ દિન ભર રોઝેદારોંકી તરહ રેહના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૫ :- ઈસી તરહ અગર કોઈ દિનકો મુસલમાન હુઈ યા દિનકો જવાન હુઈ તો અબ દિન ભર ખાના-પીના દુરૂસ્ત નહીં. ઔર અગર કુછ ખા લિયા તો ઉસ રોઝેકી કઝા રખના ભી નઈ મુસલમાન ઔર નઈ જવાનકે ઝિમ્મે વાજીબ નહીં હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- સફરમેં રોઝા રખનેકા ઈરાદા થા, લેકિન દોપરહસે એક ઘંટા પેહલે હી અપને ઘર પહોંચ ગઈ યા એસે વકતમેં પંદરહ દિન રેહનેકી નિય્યતસે કહીં રેહ ગઈ ઔર અબ તક કુછ ખાયા-પિયા નહીં હૈ તો અબ રોઝેકી નિય્યત કર લે.

ફિદયાકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસકો ઈતના બુઢાપા હો ગયા હો કે રોઝા રખનેકી તાકત નહીં રહી યા ઈતની બીમાર હૈ કે અબ અચ્છે હોનેકી ઉમ્મીદ ભી નહીં, ન રોઝા રખનેકી તાકત હૈ તો રોઝા ન રખ્ખે, ઔર હર રોઝેકે બદલે એક મિસ્કીનકો સદકએ ફિત્રકે બરાબર ગલ્લા (અનાજ) દે દે યા સુબહ શામ પેટ ભરકર ઉસકો ખાના ખિલા દે, શરીઅતમેં ઈસકો ફિદયા કેહતે હૈં. ઔર ગલ્લા (અનાજ) કે બદલેમેં ઈસ કદર ગલ્લાકી કીમત દે દે, તબ ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨ :- વો ગેહૂં અગર થોળે થોળે કરકે કઈ મિસ્કીનોંકો બાંટ દે તો ભી સહીહ હૈ.

મસ્અલા ૩ :- ફિર અગર કભી તાકત આ ગઈ યા બીમારીસે અચ્છી હો ગઈ તો સબ રોઝે કઝા રખને પળેંગે, ઔર જો ફિદયા દિયા હૈ ઉસકા સવાબ અલગ મિલેગા.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકે ઝિમ્મે કઈ રોઝે કઝા થે ઔર મરતે વકત વસિય્યત કર ગઈ કે મેરે રોઝોંકે બદલે ફિદયા દે દેના તો ઉસકે માલમેંસે ઉસકા વલી ફિદયા દે દે. ઔર કફન-દફન ઔર કર્ઝ અદા કરકે જિતના માલ બચે, ઉસકે એક તિહાઈમેંસે અગર સબ ફિદયા નિકલ આએ તો દે દેના વાજીબ હોગા.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઉસને વસિય્યત નહીં કી, મગર વલીને અપને માલમેંસે ફિદયા દે દિયા તબ ભી ખુદાસે ઉમ્મીદ રખ્ખે ફિર શાયદ ખુદા કબૂલ કર લે ઔર અબ રોઝોંકી પકળ ન કરે. ઔર બગૈર વસિય્યતકે ખૂદ મુરદાકે માલસે ફિદયા દે દેના જાઈઝ નહીં હૈ. ઈસી તરહ અગર તિહાઈ માલસે ઝિયાદહ હો જાએ તો વસિય્યતકે બા-વજૂદભી ઝિયાદહ દેના તમામ વારિસોંકી રઝામંદીકે બગૈર જાઈઝ નહીં. હાં અગર સબ વારિસ ખૂશીસે રાઝી હો જાએં તો દોનૂં શકલોંમેં ફિદયા દેના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન નાબાલિગ વારિસકી ઈજાઝતકા શરીઅતમેં કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ. બાલિગ વારિસ અપના હિસ્સા અલગ કરકે ઉસમેંસે દે દેં તો દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- અગર કિસીકી નમાઝેં કઝા હો ગઈ હોં ઔર વસિય્યત કરકે મર ગઈ કે મેરી નમાઝોંકે બદલેમેં ફિદયા દે દેના, ઈસકા ભી યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- હર વકતકી નમાઝકા ઉતના ફિદયા દે જિતના એક રોઝેકા
ફિદયા હૈ. ઈસ હિસાબસે રાત-દિનકે પાંચ ફર્ઝ ઔર એક વિત્ર છ નમાઝોંકી તરફસે એક
૧ છટાંક કમ પોને ગ્યારહ સેર ગેહૂં, અસ્સી રૂપિયે'કે સેરસે દે, મગર એહતિયાતકે તૌર પર
પૂરે ગ્યારહ સેર દે દે.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકે ઝિમ્મે ઝકાત બાકી હૈ અભી અદા નહીં કી, તો વસિય્યત કર જાનેસે ઉસકા ભી અદા કરના વારિસોં પર વાજીબ હૈ. અગર વસિય્યત નહીં કી ઔર વારિસોંને અપની ખૂશીસે દે દી તો ઝકાત અદા નહીં હુઈ.

મસ્અલા ૯ :- અગર વલી મુરદેકી તરફસે કઝા રોઝે રખ લે, યા ઉસકી તરફસે કઝા નમાઝ પઢ લે તો યે દુરૂસ્ત નહીં, યા'ની ઉસકે ઝિમ્મેસે ન ઉતરેંગે.

મસ્અલા ૧૦ :- બે-વજહ રમઝાનકા રોઝા છોળ દેના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર બળા ગુનાહ હૈ. યે ન સમઝે કે ઈસકે બદલે એક રોઝા કઝા રખ લૂંગી, ક્યૂંકે હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે રમઝાનકે એક રોઝેકે બદલેમેં અગર સાલ ભર બરાબર રોઝા રખતી રહે તબ ભી ઈતના સવાબ ન મિલેગા, જિતના રમઝાનમેં એક રોઝેકા સવાબ મિલતા.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કિસીને બદ-બખ્તીસે રોઝા ન રખ્ખા તો ઔર લોગોંકે સામને ન કુછ ખાએ, ન પિયે, ન યે ઝાહિર કરે કે આજ મેરા રોઝા નહીં હૈ, ઈસ લિયે કે ગુનાહ કરકે ઉસકો ઝાહિર કરના ભી ગુનાહ હૈ. ઔર અગર સબસે કેહ દેગી તો દોહરા (ડબલ) ગુનાહ હોગા, એક તો રોઝા ન રખનેકા, દૂસરા ગુનાહ ઝાહિર કરનેકા. યે જો મશહૂર હૈ કે ખુદાકી ચોરી નહીં તો બંદેકી કયા ચોરી. યે ગલત બાત હૈ, બલ્કે જો કિસી

૧. યા'ની અસ્સી તોલા

મજબૂરીસે રોઝા નહીં રખતી, ઉસકો ભી મુનાસિબ હૈ કે સબકે સામને કુછ ન ખાએ.

મસ્અલા ૧૨ :- જબ લળકા યા લળકી રોઝા રખનેકે લાઈક હો જાએં તો ઉનકો ભી રોઝેકા હુકમ કરે, ઔર જબ દસ બરસકી ઉમ્ર હો જાએ તો મારકર રોઝા રખવાએ. અગર સારે રોઝે ન રખ સકે તો જિતને રખ સકે રખ્ખા દે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર ના-બાલિગ લળકા યા લળકી રોઝા રખકર તોડ ડાલે તો ઉસકી કઝા ન રખવાએ, હાં અગર નમાઝકી નિય્યત કરકે તોડ ડાલે તો ઉસકો દોહરાએ.

એ'તિકાફકા બયાન

રમઝાન શરીફકી બીસવીં તારીખકા દિન છુપનેસે ઝરા પેહલેસે રમઝાનકી ૨૯ યા ૩૦ તારીખ યા'ની જિસ દિન ઈદકા ચાંદ નઝર આ જાએ, ઉસ તારીખકે દિન છુપને તક અપને ઘરમેં' જહાં નમાઝ પળ્હનેકી જગહ મુકર્રર રખ્ખી હૈ ઉસ જગહ પર પાબંદીસે ૧ જમકર બૈઠના, ઇસકો **એ'તિકાફ** કેહતે હૈં. ઇસકા બળા સવાબ હૈ, અગર એ'તિકાફ શુરૂ' કરે તો સિર્ફ પેશાબ-પાખાના યા ખાને-પીનેકી મજબૂરી હો તો વહાંસે ઉઠના દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર કોઈ ખાના-પાની દેનેવાલા હો તો ઉસકે લિયે ભી ન ઉઠે, હર વકત વહીં રહે ઔર વહીં સોએ, ઔર બેહતર યે હૈ કે બેકાર ન બૈઠે, કુરઆન શરીફ પળ્હતી રહે, નફલેં ઔર તસ્બીહેં જો તોફીક હો ઉસમેં લગી રહે, ઔર અગર હૈઝ યા નિફાસ આ જાએ તો એ'તિકાફ છોળ દે, ઇસમેં દુરૂસ્ત નહીં. ઔર એ'તિકાફમેં મર્દસે હમ બિસ્તર હોના, લિપટના, ચિપટના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

ઝકાતકા બયાન

જિસકે પાસ માલ હો ઔર ઉસકી ઝકાત નિકાલતી ન હો યે અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક બળી ગુનેહગાર હૈ, કિયામતકે દિન ઉસપર બળા અઝાબ હોગા. અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ, જિસકે પાસ સોના-ચાંદી હો ઔર વો ઉસકી ઝકાત ન દેતા હો, કિયામતકે દિન ઉસકે લિયે આગકી તખ્તિયાં બનાઈ જાએંગી, ફિર ઉસકો દોઝખકી આગમેં ગરમ કરકે ઉસકી દોનૂં કરવટેં ઔર પેશાની ઔર પીઠ દાગી જાએગી, ઔર જબ ઠંડી હો જાએગી ફિર ગરમ કર લી જાએગી. ઔર નબી અલૈહિસ્સલામને ફરમાયા હૈ, જિસકો અલ્લાહ તઆલાને માલ દિયા ઔર ઉસને ઝકાત ન અદા કી તો કિયામતકે દિન ઉસકા માલ બળા ઝેહરીલા ગંજા સાંપ બનાયા જાએગા ઔર વો ઉસકી ગરદનમેં લિપટ જાએગા. ફિર ઉસકે દોનૂં જબળે નોચેગા ઔર કહેગા, મૈં હી તેરા માલ હૂં, મૈં હી તેરા ખઝાના હૂં. ખુદાકી પનાહ ! ભલા ઇતને અઝાબકો કૌન સહાર સકતા હૈ, થોળીસી લાલચકે બદલે યે મુસીબત ભુગતના બળી બેવકૂફીકી બાત હૈ. ખુદા હી કી દી હુઈ દૌલતકો ખુદા હી કી રાહમેં ન દેના કિતની બેજા (બુરી) બાત હૈ.

૧. ઔર મરદોંકે લિયે ઐસી મસ્જિદમેં દુરૂસ્ત હૈ જિસમેં પાંચોં વકત નમાઝ હોતી હો.

૧ મસ્અલા ૧ :- જિસકે પાસ[૧] સાડે બાવન તોલા ચાંદી યા સાડે સાત તોલા સોના હો, એક સાલ તક બાકી રહે તો સાલ ગુઝરને પર ઉસકી ઝકાત દેના વાજીબ હે. ઔર અગર ઉસ્સે કમ હો તો ઉસપર ઝકાત વાજીબ નહીં, ઔર અગર ઉસ્સે ઝિયાદહ હો તો ભી ઝકાત વાજીબ હે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીકે પાસ આઠ તોલા સોના ચાર મહીને યા છ મહીને તક રહા, ફિર યે કમ હો ગયા ઔર દો-તીન મહીનેકે બા'દ ફિર મિલ ગયા, તબ ભી ઝકાત દેના વાજીબ હે. મતલબ યે હે કે જબ સાલકે શુરૂ' ઔર આખિરમેં માલદાર હો જાએ ઔર સાલકે બીચમેં કુછ દિન ઇસ મિકદારસે કમ રેહ જાએ તો ભી ઝકાત વાજીબ હોતી હે, હાં અગર સબ માલ જાતા રહે, ઇસકે બા'દ ફિર માલ મિલે તો જબસે ફિર મિલા હે તબસે માલકા હિસાબ કિયા જાએગા.

મસ્અલા ૩ :- કિસીકે પાસ આઠ-નવ તોલા સોના થા, લેકિન સાલ ગુઝરનેસે પેહલે પેહલે જાતા રહા, પૂરા સાલ ગુઝરને નહીં પાયા તો ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકે પાસ દો સો રૂપિયે હૈં ઔર ઉતને હી રૂપિયોંકી વો કર્ઝદાર ભી હે તો ઉસપર ઝકાત વાજીબ નહીં, ચાહે સાલ ભર તક રહે, ચાહે ન રહે. ઔર અગર ડેઢ સો કી કર્ઝદાર હે તો ભી ઝકાત વાજીબ નહીં, ક્યૂંકે ડેઢ સો રૂપિયે તો કર્ઝમેં ચલે ગએ, સિર્ફ પચાસ રૂપિયે રેહ ગએ, ઔર પચાસ રૂપિયેમેં ઝકાત વાજીબ નહીં હોતી.

મસ્અલા ૫ :- અગર દો સો રૂપિયે પાસ હૈં, ઔર એક સો રૂપિયે કી કર્ઝદાર હે તો એક સો કી ઝકાત વાજીબ હે.

મસ્અલા ૬ :- સોને-ચાંદીકે ઝેવર ઔર બરતન ઔર સચ્ચા ગોટા (ચાંદી-સોનેકે તારોંકા રેશમી કપડા) ઠપ્પા (સિક્કા) સબ પર ઝકાત વાજીબ હે, ચાહે પહેનતી રેહતી હો યા બંદ રખ્ખે હોં, ઔર કભી ન પહેનતી હો. મતલબ યે હે કે ચાંદી-સોનેકી હર ચીઝ પર ઝકાત વાજીબ હે, હાં અગર ઇતની મિકદાર કમ હો જો ઉપર બયાન હુઇ તોં ઝકાત વાજીબ ન હોગી.

મસ્અલા ૭ :- સોના ઔર ચાંદી અગર ખરા ન હો, બલ્કે ઉસમેં કુછ મેલ હો,

---

૧. યે હિસાબ એક તોલાકો બારહ માશાકા માનકર કિયા ગયા હે. અગર વઝન કિસી ઔર ચીઝસે કિયા જાવે, જૈસે રૂપિયોંસે કે રૂપિયા સાડે ગ્યારહ માશા ઠીક હોતા હે, યા કિસી ઔર વઝનસે તોલા જાવે તો કમી ઝિયાદતીકા હિસાબ કર લિયા જાવે.

નોટ :- સન હિજરી ૧૩૪૪ મેં જબ મુકમ્મલ ઔર મુદલ્લલ બેહિશ્તી ઝેવર છપી થી તો ઉસ હાશિયામેં રૂપિયોંકે વઝનસે ભી હિસાબ લિખ્ખા ગયા થા જિસ્સે પઢનેવાલોંકો ઉલઝન હોતી થી. દૂસરે ઉસી હાશિયામેં હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કે મહરકી રકમ ઉસ વકતકે ચાંદીકે ભાવસે મુકર્રર કરકે લિખ્ખી ગઇ થી, ફિર ચાંદીકા ભાવ બઢ્ઢ ગયા તો દૂસરે હઝરાતને ઉસ વકતકે ભાવસે રકમ લિખ દી, ઉસ્સે ભી ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ પઢનેવાલોંકો ઉલઝન હુઇ થી. ઇસ મરતબા મહરે ફાતમીકી તહકીક મહરકે બયાનકે હાશિયામેં કર દી ગઇ હે, ઇસ લિયે અગલા હાશિયા બિલકુલ હઝફ કર દિયા ગયા.

જૈસે ચાંદીમેં રાંગા (રેણ) મિલા હુવા હે તો દેખો, ચાંદી ઝિયાદહ હે યા રાંગા. અગર ચાંદી ઝિયાદહ હો તો ઈસકા વોહી હુકમ હે જો ચાંદીકા હુકમ હે યા'ની અગર ઈતની મિકદાર હો જો ઉપર બયાન હુઈ તો ઝકાત વાજીબ હે. ઔર અગર રાંગા ઝિયાદહ હે તો ઉસકો ચાંદી ન સમઝેંગે, બલ્કે રાંગા સમઝેંગે, તો જો હુકમ પીતલ, તાંબે, લોહે, રાંગે વગેરહ ચીઝોંકા હોગા, વોહી ઉસકા ભી હુકમ હે.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકે પાસ ન તો પૂરી મિકદાર સોનેકી હે, ન પૂરી મિકદાર ચાંદીકી, બલ્કે થોળા સોના હે ઔર થોળી ચાંદી, તો અગર દોનૂંકી કીમત મિલાકર સાડે બાવન તોલા ચાંદીકે બરાબર હો જાએ યા સાડે સાત તોલા સોનેકે બરાબર હો જાએ તો ઝકાત વાજીબ હે, ઔર અગર દોનૂં ચીઝેં ઈતની થોળી થોળી હૈં કે દોનૂંકી કીમત ન ઈતની ચાંદીકે બરાબર હે ઔર ન ઈતને સોનેકે બરાબર તો ઝકાત વાજીબ નહીં, ઔર અગર સોને ઔર ચાંદી દોનૂંકી પૂરી પૂરી મિકદાર હે તો કીમત લગાનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- માન લો કે કિસી ઝમાનેમેં પચ્ચીસ રૂપિયેકા એક તોલા સોના મિલતા હે, ઔર એક રૂપિયેકી ડેઢ તોલા ચાંદી મિલતી હે, ઔર કિસીકે પાસ દો તોલા સોના ઔર પાંચ રૂપિયે ઝરૂરતસે ઝિયાદહ હૈં, ઔર સાલ ભર તક વો રેહ ગએ તો ઉસપર ઝકાત વાજીબ હે, કયૂંકે દો તોલા સોના પચાસ રૂપિયેકા હુવા ઔર પચાસ રૂપિયેકી ચાંદી પછત્તર તોલા હુઈ, તો દો તોલા સોનેકી ચાંદી અગર ખરીદોગી તો પછત્તર તોલા મિલેગી ઔર પાંચ રૂપિયે તુમ્હારે પાસ હૈં, ઈસ હિસાબસે ઉતની મિકદારસે બહોત ઝિયાદહ માલ હો ગયા હે જિતને પર ઝકાત વાજીબ હે. હાં અગર સિર્ફ દો તોલા સોના હો ઔર ઉસકે સાથ રૂપિયે ઔર ચાંદી કુછ ન હોં તો ઝકાત વાજીબ ન હોગી.

મસ્અલા ૧૦ :- એક રૂપિયેકી ચાંદી દો તોલા મિલતી હે ઔર કિસીકે પાસ સિર્ફ ૩૦ રૂપિયે હૈં તો ઉસપર ઝકાત વાજીબ નહીં, ઔર યે હિસાબ ન લગાએંગે કે તીસ રૂપિયેકી ચાંદી સાઠ તોલા હુઈ, કયૂંકે રૂપિયા ચાંદીકા હોતા હે. ઔર જબ સિર્ફ ચાંદી યા સિર્ફ સોના પાસ હો તો વઝનકા એ'તિબાર હે, કીમતકા એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીકે પાસ સો રૂપિયે ઝરૂરતસે ઝિયાદહ રખ્ખે થે, ફિર સાલ પૂરા હોનેસે પેહલે પેહલે પચાસ રૂપિયે ઔર મિલ ગએ તો ઈન પચાસ રૂપિયોંકા હિસાબ ન કરેંગે, બલ્કે ઉસી સો રૂપિયેકે સાથ ઉસકો મિલા દેંગે. ઔર જબ ઉન સો રૂપિયોંકા સાલ પૂરા હોગા તો પૂરે ડેઢ સો કી ઝકાત વાજીબ હોગી ઔર ઐસા સમઝેંગે કે પૂરે ડેઢ સો પર સાલ ગુઝર ગયા.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીકે પાસ સો તોલે ચાંદી રખ્ખી થી, ફિર સાલ ગુઝરનેસે પેહલે દો-ચાર તોલા સોના આ ગયા, યા નવ-દસ તોલા સોના મિલ ગયા તબ ભી ઈસકા હિસાબ અલગ ન કિયા જાએગા, બલ્કે ઉસ ચાંદીકે સાથ મિલાકર ઝકાતકા હિસાબ હોગા. પસ જબ ઈસ ચાંદીકા સાલ પૂરા હો જાએગા તો ઈસ માલકી ઝકાત વાજીબ હોગી.

મસ્અલા ૧૩ :- સોને-ચાંદીકે સિવા ઔર જિતની ચીઝેં હૈં, જૈસે લોહા, તાંબા,

પીતલ, ગિલટ, રાંગા, વગૈરહ ઔર ઇન ચીઝોંકે બને હુએ બરતન વગૈરહ ઔર કપળે-જૂતે ઔર ઇસકે અલાવહ કુછ સામાન હો, ઇસકા હુકમ યે હૈ કે અગર ઇસકો બેચતી ઔર સોદાગરી (વેપાર) કરતી હો તો દેખો, વો સામાન કિતના હૈ, અગર ઇતના હૈ કે ઇસકી કીમત સાડે બાવન તોલા ચાંદી યા સાડે સાત તોલા સોનેકે બરાબર હૈ તો અબ સાલ ગુઝર જાએ તો સોદાગરી (વેપાર) કે ઇસ માલમેં ઝકાત વાજીબ હૈ, ઔર અગર ઇતના ન હો તો ઇસમેં ઝકાત વાજીબ નહીં. ઔર અગર વો માલ સોદાગરીકે લિયે નહીં હૈ તો ઇસમેં ઝકાત વાજીબ નહીં હૈ, ચાહે જિતના માલ હો. અગર હઝારોં રૂપિયેકા માલ હો તબ ભી ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- ઘરકા સામાન જૈસે પતેલી, દેગચી, દેગ યા ઔર બળી દેગ, સીની, લગન (થાલ) ઔર ખાને-પીનેકે બરતન ઔર રેહને-સેહનેકા મકાન ઔર પહેનનેકે કપળે, સચ્ચે મોતિયોંકે હાર વગૈરહ ઇન ચીઝોંમેં ઝકાત વાજીબ નહીં, હાં અગર યે સોદાગરીકા માલ હો તો ઇસ પર ઝકાત વાજીબ હૈ. મતલબ યે કે સોને-ચાંદીકે અલાવહ ઔર જિતના માલ-સામાન હો, અગર વો સોદાગરીકા માલ હૈ તો ઝકાત વાજીબ હૈ. નહીં તો ઇસમેં ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસીકે પાસ પાંચ-દસ ઘર હૈં, ઉનકો કિરાયા પર ચલાતી હૈ તો ઇન મકાનોં પર ભી ઝકાત વાજીબ નહીં, ચાહે જિતની કીમતકે હોં. ઐસે હી અગર કિસીને દો-ચાર સો રૂપિયેકે બરતન ખરીદ લિયે ઔર ઉનકો કિરાયે પર ચલાતી રેહતી હૈ તો ઇસપર ભી ઝકાત વાજીબ નહીં. મતલબ યે કે કિરાયે પર ચલાનેસે માલમેં ઝકાત વાજીબ નહીં હોગી.

મસ્અલા ૧૬ :- પહેનનેકે દોહરાવ (ડબલ) જોળે, ચાહે જિતને ઝિયાદહ કીમતી હોં, ઉનમેં ઝકાત વાજીબ નહીં, લેકિન અગર ઉનમેં સચ્ચા કામ હૈ ઔર ઇતના કામ હૈ કે અગર ચાંદી છુળાઇ જાએ તો સાડે બાવન તોલા યા ઇસ્સે ઝિયાદહ નિકલેગી તો ઇસ ચાંદી પર ઝકાત વાજીબ હૈ, ઔર અગર ઇતના ન હો તો ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- કિસીકે પાસ કુછ ચાંદી યા સોના હૈ ઔર કુછ સોદાગરીકા માલ હૈ તો સબકો મિલાકર દેખો, અગર ઉસકી કીમત સાડે બાવન તોલા ચાંદી યા સાડે સાત તોલા સોનેકે બરાબર હો જાએ તો ઝકાત વાજીબ હૈ, ઔર અગર ઇતના ન હો તો ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૮ :- સોદાગરીકા માલ વો કહેલાએગા જિસકો ઇસી ઇરાદેસે ખરીદ લિયા હો કે ઉસકી સોદાગરી કરેંગે તો અગર કિસીને અપને ઘરકે ખર્ચ કે લિયે યા શાદી વગૈરહકે ખર્ચકે લિયે ચાવલ લિયે, ફિર ઇરાદા હો ગયા કે લાઓ ઇસકી સોદાગરી કર લેં તો યે માલ સોદાગરીકા નહીં હૈ, ઇસપર ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર કિસી પર તુમહારા કર્ઝ આતા હો તો ઇસ કર્ઝ પર ભી ઝકાત વાજીબ નહીં હૈ, લેકિન કર્ઝકી તીન કિસમેં હૈં,

એક યે હૈ કે નકદ રૂપિયા યા સોના, ચાંદી કિસીકો કર્ઝ દિયા યા સોદાગરીકા માલ બેચા, ઉસકી કીમત બાકી હૈ ઔર એક સાલકે બા'દ યા દો તીન બરસકે બા'દ વસૂલ હુવા તો અગર ઈતની મિકદાર હો જિતની પર ઝકાત વાજીબ હોતી હૈ તો ઈન સબ બરસોંકી ઝકાત દેના વાજીબ હૈ, અગર ઈકઠ્ઠે ન વસૂલ હોં તો જબ ઉસમેંસે ગ્યારહ રૂપિયે મિલેં તબ ઉનકી ઝકાત વાજીબ હૈ, ઔર અગર ઈસ્સે કમ મિલે તો વાજીબ નહીં, ફિર જબ ગ્યારહ રૂપિયે ઔર મિલેં તો ઉસકી ઝકાત દે. ઈસી તરહ દેતી રહે. ઔર જબ દે તો સબ બરસોંકી દે. ઔર અગર કર્ઝ ઈસ્સે કમ હો તો ઝકાત વાજીબ ન હોગી, હાં અગર ઉસકે પાસ કુછ ઔર માલ ભી હો ઔર દોનૂં મિલાકર પૂરી હો જાએ તો ઝકાત વાજીબ હોગી.

મસ્અલા ૨૦ :- ઔર નકદ નહીં દિયા, ન સોદાગરીકા માલ બેચા હૈ, બલ્કે કોઈ ઔર ચીઝ બેચી થી જો સોદાગરીકી ન થી, જૈસે પહેનનેકે કપળે બેચ ડાલે યા ઘર ગ્રહસ્તીકા સામાન બેચ દિયા, ઉસકી કીમત બાકી હૈ ઔર ઈતની હૈ જિતનેમેં ઝકાત વાજીબ હોતી હૈ, ફિર વો કીમત કઈ બરસકે બા'દ વસૂલ હુઈ તો સબ બરસોંકી ઝકાત દેના વાજીબ હૈ, ઔર અગર સબ એક બાર કરકે ન વસૂલ હો, બલ્કે થોળા થોળા કરકે મિલે તો જબ તક ચવ્વન રૂપિયે બારહ આને ન વસૂલ હોં તબ તક ઝકાત વાજીબ નહીં હૈ,' જબ ચવ્વન રૂપિયે બારહ આને મિલ જાએં તો સબ બરસોંકી ઝકાત દેના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૨૧ :- તીસરી કિસ્મ યે હૈ કે શૌહરકે ઝિમ્મે મહર હો વો કઈ બરસકે બા'દ મિલા તો ઉસકી ઝકાતકા હિસાબ મિલનેકે દિનસે હોગા, પિછલે બરસોંકી ઝકાત વાજીબ નહીં, બલ્કે અગર અબ ઉસકે પાસ રખ્ખા હૈ ઔર ઉસપર સાલ ગુઝર જાએ તો ઝકાત વાજીબ હોગી, નહીં તો ઝકાત વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૨૨ :- અગર કોઈ માલદાર આદમી જિસ પર ઝકાત વાજીબ હૈ સાલ ગુઝરનેસે પેહલે હી ઝકાત દે દે ઔર સાલકે પૂરે હોનેકા ઈન્તિઝાર ન કરે તો ભી જાઈઝ હૈ, ઔર ઝકાત અદા હો જાતી હૈ. ઔર અગર માલદાર નહીં હૈ, બલ્કે કહીંસે માલ મિલનેકી ઉમ્મીદ થી, ઈસ ઉમ્મીદ પર માલ મિલનેસે પેહલે હી ઝકાત દે દી તો યે ઝકાત અદા નહીં હોગી, જબ માલ મિલ જાએ ઔર ઉસપર સાલ ગુઝર જાએ તો ફિર ઝકાત દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૩ :- માલદાર આદમી અગર કઈ સાલકી ઝકાત પેશગી (પેહલેસે) દે દે યે ભી જાઈઝ હૈ, લેકિન અગર કિસી સાલમેં માલ બળ્હ ગયા તો બળ્હતીકી ઝકાત ફિર દેની પળેગી.

મસ્અલા ૨૪ :- કિસીકે પાસ સો રૂપિયે ઝરૂરતસે ઝિયાદહ રખ્ખે હુએ હૈં ઔર સો રૂપિયે કહીં ઔરસે મિલનેકી ઉમ્મીદ હૈ, ઉસને પોને દો સો રૂપિયેકી ઝકાત સાલ પૂરા હોનેસે પેહલે હી પેશગી દે દી યે ભી દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન અગર સાલકે ખતમ હોને પર રૂપિયા નિસાબસે કમ હો ગયા તો ઝકાત તો મઆફ હો ગઈ, ઔર વો દિયા હુવા નફલ સદકા હો ગયા.

મસ્અલા ૨૫ :- કિસીકે માલ પર પૂરા સાલ ગુઝર ગયા, લેકિન અભી ઝકાત નહીં નિકલી થી કે સારા માલ ચોરી હો ગયા ઔર કિસી તરહસે જાતા રહા તો ઝકાતભી મુઆફ હો ગઇ, અગર ખુદ અપના માલ કિસીકો દે દિયા ઔર કિસી તરહ અપને ઇખ્તિયારસે હલાક (ખત્મ) કર ડાલા તો જિતની ઝકાત વાજીબ હુઇ વો મુઆફ નહીં હુઇ બલ્કે દેની પળેગી.

મસ્અલા ૨૬ :- સાલ પૂરા હોનેકે બા'દ કિસીને અપના સારા માલ ખૈરાત કર દિયા તબ ભી ઝકાત મુઆફ હો ગઇ.

મસ્અલા ૨૭ :- કિસીકે પાસ દો સો રૂપિયે થે, એક સાલકે બા'દ ઉસમેંસે એક સો ચોરી હો ગએ યા એક સો ખૈરાત કર દિયે તો એક સો કી ઝકાત મુઆફ હો ગઇ, સિર્ફ એક સો રૂપિયેકી ઝકાત દેની પળેગી.

ઝકાત અદા કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ માલ પર પૂરા સાલ ગુઝર જાએ તો ફૌરન ઝકાત અદા કર દે. નેક કામમેં દેર લગાના અચ્છા નહીં કે શાયદ અચાનક મૌત આ જાએ ઔર યે ફર્ઝ અપની ગરદન પર રેહ જાએ. અગર સાલ ગુઝરને પર ઝકાત અદા નહીં કી, યહાં તક કે દૂસરા સાલ ભી ગુઝર ગયા તો ગુનેહગાર હુઇ, અબ ભી તૌબા કરકે દોનૂં સાલકી ઝકાત દે દે. મતલબ યે હૈ કે ઉમ્ર ભરમેં કભી ન કભી ઝરૂર દે દે, બાકી ન રખ્ખે.

મસ્અલા ૨ :- જિતના માલ હૈ ઉસકા ચાલીસવાં હિસ્સા ઝકાતમેં દેના વાજીબ હૈ. યા'ની સો રૂપિયેમેં ઢાઇ રૂપિયે ઔર ચાલીસ રૂપિયેમેં એક રૂપિયા.

મસ્અલા ૩ :- જિસ વક્ત ઝકાતકા રૂપિયા કિસી ગરીબકો દે, ઉસ વક્ત અપને દિલમેં ઇતના ઝરૂર ખ્યાલ કર લે કે મૈં ઝકાતમેં દેતી હું. અગર યે નિય્યત નહીં કી, યૂંહી દે દિયા તો ઝકાત અદા નહીં હુઇ. ફિરસે દેના ચાહિયે, ઔર યે જિતના દિયા ઇસકા સવાબ અલગ મિલેગા.

મસ્અલા ૪ :- અગર ફકીરકો દેતે વક્ત યે નિય્યત નહીં કી તો જબ તક વો માલ ફકીરકે પાસ રહે, ઉસ વક્ત તક યે નિય્યત કર લેના દુરૂસ્ત હૈ. અબ નિય્યત કર લેનેસે ભી ઝકાત અદા હો જાએગી. હાં જબ ફકીરને ખર્ચ કર ડાલા, ઉસ વક્ત નિય્યત કરનેકા એ'તિબાર નહીં હૈ. અબ ફિરસે ઝકાત દે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને ઝકાતકી નિય્યતસે દો રૂપિયે નિકાલકર અલગ રખ લિયે કે જબ કોઇ હકદાર મિલેગા ઉસ વક્ત દે દૂંગી, ફિર જબ ફકીરકો દે દિયા ઉસ વક્ત ઝકાતકી નિય્યત કરના ભૂલ ગઇ તો ભી ઝકાત અદા હો ગઇ. હાં અગર ઝકાતકી નિય્યતસે નિકાલકર અલગ ન રખતી તો અદા ન હોતી.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને ઝકાતકે રૂપિયે નિકાલે તો ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે એક હી કો

સબ દે દે યા થોળા થોળા કઇ ગરીબોંકો દે, ઔર ચાહે ઉસી દિન સબ દે દે યા થોળા થોળા કરકે કઇ મહીનેમેં દે.

મસ્અલા ૭ :- બેહતર યે હે કે એક ગરીબકો કમસે કમ ઇતના દે દે કે ઉસ દિનકે લિયે કાફી હો જાએ ઔર કિસીસે માંગના ન પળે.

મસ્અલા ૮ :- એક હી ફકીરકો ઉતના માલ દેના જિતને માલકે હોનેસે ઝકાત વાજીબ હોતી હે મકરૂહ હે, લેકિન અગર દે દિયા તો ઝકાત અદા હો ગઇ. ઔર ઇસસે કમ દેના જાઇઝ હે, મકરૂહ ભી નહીં.

મસ્અલા ૯ :- કોઇ ઔરત કર્ઝ માંગને આઇ ઔર યે મા'લૂમ હે કે યે તંગદસ્ત ઔર ગરીબ હે કે કભી અદા ન કર સકેગી, યા એસી ન દેનેવાલી હે કે કર્ઝ લેકર કભી અદા નહીં કરતી, ઉસકો કર્ઝકે નામસે ઝકાતકા રૂપિયા દે દિયા ઔર અપને દિલમેં સોચ લિયા કે મેં ઝકાત દેતી હૂં તબ ભી ઝકાત અદા હો ગઇ, ચાહે વો અપને દિલમેં યેહી સમઝે કે મુઝે કર્ઝ દિયા હે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસીકો ઇનઆમકે નામસે કુછ દિયા, મગર દિલમેં યેહી નિય્યત હે કે મેં ઝકાત દેતી હૂં, તબ ભી ઝકાત અદા હો ગઇ.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસી ગરીબ આદમી પર તુમ્હારે દસ રૂપિયે કર્ઝ હેં ઔર તુમ્હારે માલકી ઝકાત ભી દસ રૂપિયે યા ઉસ્સે ઝિયાદહ હે. ઉસકો અપના કર્ઝ ઝકાતકી નિય્યતસે મઆફ કર દિયા તો ઝકાત અદા નહીં હુઇ, હાં ઉસકો દસ રૂપિયે ઝકાતકી નિય્યતસે દે તો ઝકાત અદા હો ગઇ. અબ યે રૂપિયા અપને કર્ઝમેં ઉસ્સે લે લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીકે પાસ ચાંદીકા ઇતના ઝેવર હે કે હિસાબસે તીન તોલા ચાંદી ઝકાતકી હોતી હે ઔર બાઝારમેં તીન તોલા ચાંદી દો રૂપિયેકી બિકતી હે તો ઝકાતમેં દો રૂપિયે દે દેના દુરૂસ્ત નહીં, ક્યૂંકે દો રૂપિયેકા વઝન તીન તોલા નહીં હોતા, ઔર ચાંદીકી ઝકાતમેં જબ ચાંદી દી જાએ તો વઝનકા એ'તિબાર હોતા હે, કીમતકા એ'તિબાર નહીં હોતા. હાં ઇસ શકલમેં અગર દો રૂપિયેકા સોના ખરીદ કરકે દે દિયા યા દો રૂપિયેકે પૈસે યા દો રૂપિયેકા કપળા યા ઔર કોઇ ચીઝ દે દી યા ખૂદ તીન તોલા ચાંદી દે દે તો દુરૂસ્ત હે. ઝકાત અદા હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૩ :- ઝકાતકા રૂપિયા ખૂદ નહીં દિયા, બલ્કે કિસી દૂસરેકો દિયા કે તુમ કિસી દૂસરેકો દે દેના. યે ભી જાઇઝ હે, અબ વો શખ્સ અગર દેતે વકત ઝકાતકી નિય્યત ન ભી કરે તબ ભી ઝકાત અદા હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૪ :- કિસી ગરીબકો દેનેકે લિયે તુમને દો રૂપિયે કિસીકો દે દિયે, લેકિન ઉસને ઠીક વોહી દો રૂપિયે ફકીરકો નહીં દિયે જો તુમને દિયે થે, બલ્કે અપને પાસસે દો રૂપિયે તુમ્હારી તરફસે દે દિયે ઔર યે ખ્યાલ કિયા કે વો રૂપિયે મેં લે લૂંગા. તબ ભી ઝકાત અદા હો ગઇ, બશર્તે કે તુમ્હારે રૂપિયે ઉસકે પાસ મૌજૂદ હોં. ઔર અબ વો શખ્સ અપને દો રૂપિયેકે બદલેમેં તુમ્હારે વો દોનૂં રૂપિયે લે લે, હાં અગર તુમ્હારે દિયે

હુએ રૂપિયે ઉસને પેહલે ખર્ચ કર ડાલે, ઉસકે બા'દ અપને રૂપિયે ગરીબકો દિયે તો ઝકાત અદા નહીં હુઈ, યા તુમહારે રૂપિયે ઉસકે પાસ રખ્ખે તો હૈં, લેકિન અપને રૂપિયે દેતે વક્ત યે નિય્યત ન કી કે મૈં યે રૂપિયે લે લૂંગા તબ ભી ઝકાત અદા નહીં હુઈ. અબ વો દોનૂં રૂપિયે ફિર ઝકાતમેં દે.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર તુમને રૂપિયે નહીં દિયે, લેકિન ઈતના કેહ દિયા કે તુમ હમારી તરફસે ઝકાત દેના, ઈસ લિયે તુમહારી તરફસે ઝકાત દે દે તો અદા હો ગઈ, ઔર જિતના ઉસને તુમહારી તરફસે દિયા હે અબ તુમસે લે લે.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર તુમને કિસીસે કુછ નહીં કહા, ઉસને બગૈર તુમહારી ઈજાઝતકે તુમહારી તરફસે ઝકાત દે દી તો ઝકાત અદા નહીં હુઈ, અબ અગર તુમ મંઝૂર ભી કર લો તબ ભી દુરૂસ્ત નહીં, ઔર જિતના તુમહારી તરફસે દિયા હે તુમસે વસૂલ કરનેકા ઉસકો હક નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- તુમને એક શખ્સકો અપની ઝકાત દેનેકે લિયે દો રૂપિયે દિયે તો ઉસકો ઈખ્તિયાર હે, ચાહે ખુદ કિસી ગરીબકો દે દે યા કિસી દૂસરેકે સુપુર્દ કર દે કે તુમ વો રૂપિયે ઝકાતમેં દે દેના. ઔર નામકા બતાના ઝરૂરી નહીં હે કે ફલાનેકી તરફસે યે ઝકાત દેના. ઓર વો શખ્સ દો રૂપિયે અગર અપને કિસી રિશ્તેદાર યા માં-બાપકો ગરીબ દેખકર દે દે તો ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન અગર વો ખુદ ગરીબ હો તો આપ હી લે લેના દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર તુમને યે કેહ દિયા હો કે જો ચાહો કરો ઔર જિસે જો ચાહે દે દે તો આપ ભી લે લેના દુરૂસ્ત હે.

પૈદાવારકી ઝકાતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કોઈ શહેર ગૈર મુસ્લિમકે કબ્ઝેમેં થા, વોહી લોગ વહાં રેહતે થે, ફિર મુસલમાન ઉન પર ચઢ આએ ઓર લડકર વો શહેર ઉનસે છીન લિયા, ઔર વહાં ઈસ્લામ ફેલાયા ઓર મુસલમાન બાદશાહને ઉનસે લેકર શહેરકી સારી ઝમીન ઉન્હી મુસલમાનોંકો બાંટ દી તો એસી ઝમીનકો શરીઅતમેં ઉશરી કેહતે હૈં, ઔર અગર ઉસ શહેરકે રેહનેવાલે લોગોંને અપની ખુશીસે ઈસ્લામ કબૂલ કર લિયા, લડનેકી ઝરૂરત નહીં પડી તબ ભી ઉસ શહેરકી સારી ઝમીન ઉશરી કેહલાએગી ઔર અરબકે મુલ્કકી ભી સારી ઝમીન ઉશરી હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીકે બાપ-દાદાસે યેહી ઉશરી ઝમીન બરાબર ચલી આતી હો યા કિસી ઐસે મુસલમાનસે ખરીદી જિસકે પાસ ઈસી તરહ ચલી આતી હો, એસી ઝમીનમેં જો કુછ પૈદા હો ઉસમેં ભી ઝકાત વાજીબ હે. ઓર ઉસકા તરીકા યે હે કે અગર ખેતકો સીંચના નં પડે, સિર્ફ બારિશકે પાનીસે પૈદાવાર હો ગઈ યા નદી ઔર દરિયાકે કિનારે પર તરાઈમેં કોઈ ચીઝ બોઈ ઔર બગૈર સીંચે પૈદા હો ગઈ તો એસે ખેતમેં જિતના પૈદા હુવા હે ઉસકા દસવાં હિસ્સા ખેરાત કર દેના વાજીબ હે, યા'ની દસ

મનમેં એક મન ઔર દસ સેરમેં એક સેર. ઔર અગર એક ખેતકો સીંચા યા'ની ચરસા (બેલ યા ભેંસકા ચમળા) પર ચલા કરકે યા કિસી ઔર તરીકેસે સીંચા હે તો પૈદાવારકા બીસવાં હિસ્સા ખેરાત કરે યા'ની બીસ મનમેં એક મન ઔર બીસ સેરમેં એક સેર ઔર યેહી હુકમ હે બાગકા. એસી ઝમીનમેં કિતની હી થોળી (ચીઝ) પૈદા હુઇ હો, બહરહાલ યે સદકા-ખેરાત કરના વાજીબ હે, કમ ઔર ઝિયાદહ હોનેમેં કુછ હરજ નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- અનાજ, સાગ, તરકારી, મેવા, ફલ, ફૂલ વગૈરહ જો કુછ પૈદા હો સબકા યેહી હુકમ હે.

મસ્અલા ૪ :- ઉશરી ઝમીન યા પહાળ યા જંગલસે અગર શહદ નિકાલા તો ઉસમેં ભી યે સદકા વાજીબ હે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને અપને ઘરકે અંદર કોઇ પેળ (દરખ્ત) લગાયા યા કોઇ ચીઝ તરકારીકી કિસમસે યા ઔર કુછ બોયા ઔર ઉસમેં ફલ આયા તો ઉસમેં યે સદકા વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર ઉશરી ઝમીન કોઇ ગૈર-મુસ્લિમ ખરીદ લે તો યે ઉશરી નહીં રેહતી, ફિર અગર ઉસ્સે મુસલમાન ભી ખરીદ લે યા કિસી ઔર તૌર પર ઉસકો મિલ જાએ તબ ભી યે ઉશરી ન હોગી.

મસ્અલા ૭ :- યે બાત કે દસવાં યા બીસવાં હિસ્સા કિસકે ઝિમ્મે હે યા'ની ઝમીનકે માલિક પર હે યા પૈદાવારકે માલિક પર હે ? ઇસમેં આલિમોંમેં બળા ઇખ્તિલાફ (મતભેદ) હે, મગર હમ આસાનીકે વાસ્તે યેહી બતલાયા કરતે હૈં કે પૈદાવારવાલેકે ઝિમ્મે હે, સો અગર ખેત ઠેકે પર હો, ચાહે નકદ પર યા ગલ્લે પર તો કિસાનકે ઝિમ્મે હોગા. ઔર અગર ખેત બટાઇ પર હો તો ઝમીનદાર ઔર કિસાન દોનૂં અપને અપને હિસ્સેકા દે.

જિન લોગોંકો ઝકાત દેના જાઇઝ હે ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસકે પાસ સાડે બાવન તોલા ચાંદી યા સાડે સાત તોલા સોના યા ઇતની હી કીમતકા સોદાગરીકા માલ હો, ઉસકો શરીઅતમેં માલદાર કેહતે હૈં. એસે શખ્સકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત નહીં. ઔર ઉસકો ઝકાતકા પૈસા લેના ઔર ખાના ભી હલાલ નહીં. ઇસી તરહ જિસકે પાસ ઇતની હી કીમતકા કોઇ માલ હો જો સોદાગરીકા માલ તો નહીં, લેકિન ઝરૂરતસે ઝિયાદહ હે, વો ભી માલદાર હે. એસે શખ્સકો ભી ઝકાત યા પૈસા દેના દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે ખૂદ ઇસ કિસમકે માલદાર પર ઝકાત વાજીબ ન હો.

મસ્અલા ૨ :- ઔર જિસકે પાસ ઇતના માલ નહીં, બલ્કે થોળા માલ હે યા કુછ ભી નહીં યા'ની એક દિનકે ગુઝારેકે લિયે ભી નહીં ઉસકો ગરીબ કેહતે હૈં. એસે લોગોંકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હે, ઔર ઇન લોગોંકો લેના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- બળી બળી દેગેં ઓર બળે બળે ફર્શ-ફરૂશ ઓર શામિયાને (તંબુ) જિનકી બરસોંમેં એક-આધ બાર કહીં શાદી-બિયાહમેં ઝરૂરત પળતી હે ઓર રોઝ રોઝ ઉનકી ઝરૂરત નહીં પળતી વો ઝરૂરી સામાનોંમેં દાખિલ નહીં.

મસ્અલા ૪ :- રેહનેકા ઘર ઓર પહેનનેકે કપળે ઓર કામ-કાજકે લિયે નોકર-ચાકર ઓર ઘરકી ઘરસ્તી જો અકસર કામમેં રેહતી હે યે સબ ઝરૂરી સામાનમેં દાખિલ હેં. ઈસકે હોનેસે માલદાર નહીં હોગી, ચાહે જિતની કીમત હો, ઈસ લિયે ઉસકો ઝકાતકા પેસા દેના દુરૂસ્ત હે. ઈસી તરહ પળ્હે હુએ આદમીકે પાસ ઉસકી સમઝ ઓર બરતાવકી કિતાબેં ભી ઝરૂરી સામાનમેં દાખિલ હેં.

મસ્અલા ૫ :- કિસીકે પાસ દસ પાંચ મકાન હેં જિનકો કિરાયે પર ચલાતી હે, ઓર ઈસકી આમ્દનીસે ગુઝર કરતી હે યા એક-આધ ગાંવ હે જિસકી આમ્દની આતી હે, લેકિન બાલ-બચ્ચે ઓર ઘરમેં ખાને-પીનેવાલે ઈતને ઝિયાદહ હેં કે અચ્છી તરહ બસર નહીં હોતી ઓર તંગી રેહતી હે ઓર ઉસકે પાસ કોઈ એસા માલ ભી નહીં જિસ પર ઝકાત વાજીબ હો તો એસે શખ્સકો ભી ઝકાતકા પેસા દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકે પાસ હઝાર રૂપિયે નકદ મોજૂદ હેં, લેકિન વો પૂરે હઝાર રૂપિયેકા યા ઉસ્સે ભી ઝિયાદહકા કર્ઝદાર હે તો ઉસકો ભી ઝકાતકા પેદા દેના દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર કર્ઝ હઝાર રૂપિયેસે કમ હો તો દેખો કર્ઝ દેકર કિતને રૂપિયે બચતે હેં. અગર ઈતને બચે જિતનેમેં ઝકાત-વાજીબ હોતી હે તો ઉસકો ઝકાતકા પેસા દેના દુરૂસ્ત નહીં, ઓર ઉસ્સે કમ બચે તો દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- એક શખ્સ અપને ઘરકા બળા માલદાર હે, લેકિન કહીં સફરમેં એસા મોકા' આયા કે ઉસકે પાસ કુછ ખર્ચ નહીં રહા, સારા માલ ચોરી હો ગયા, યા ઓર કોઈ વજહ એસી હુઈ કે અબ ઘર તક પહોંચનેકા ભી ખર્ચ નહીં રહા, એસે શખ્સકો ભી ઝકાતકા પેસા દેના દુરૂસ્ત હે. એસે હી અગર હાજીકે પાસ રાસ્તેકા ખર્ચ ચુક ગયા ઓર ઉસકે ઘરમેં બહોત માલ ઓર દોલત હે ઉસકો ભી દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- ઝકાતકા પેસા કિસી કાફિરકો દેના દુરૂસ્ત નહીં. મુસલમાન હી કો દે ઓર ઝકાત ઓર ઉશર ઓર સદકએ ફિત્ર ઓર કફ્ફારેકે સિવા ઓર ખેર-ખેરાતકો ભી દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૯ :- ઝકાતકે પેસેસે મસ્જિદ બનવાના યા કિસી લાવારિસ મુરદેકા કફન-દફન કર દેના, યા મુરદેકી તરફસે ઉસકા કર્ઝ અદા કર દેના યા કિસી ઓર નેક કામમેં લગા દેના ઠીક નહીં. જબ તક કિસી હકદારકો ન દિયા જાએ ઝકાત અદા ન હોગી.

મસ્અલા ૧૦ :- અપની ઝકાતકા પેસા અપને માં-બાપ, દાદા-દાદી, નાના-નાની, પરદાદા વગેરહ જિન લોગોંસે યે પેદા હુઈ હે, ઉનકો દેના દુરૂસ્ત નહીં હે. ઈસી તરહ અપની ઓલાદ ઓર પોતે-પડપોતે, નાની વગેરહ જો લોગ ઉસકી ઓલાદમેં દાખિલ હેં ઉનકો ભી દેના દુરૂસ્ત નહીં. એસે હી બીવી અપને મિયાંકો ઓર મિયાં અપની

બીવીકો ઝકાત નહીં દે સકતે.

મસ્અલા ૧૧ :- ઇન રિશ્તેદારોંકે અલાવા ઔર સબકો ઝકાત દેના દુરૂસ્ત હૈ, જૈસે બહન-ભાઇ, ભતીજા, ભાંજી, ચચા, ફૂફી, ખાલા, મામૂં, સોતેલી માં, સોતેલા બાપ, દાદા, સાસ, સુસર વગૈરહ સબકો દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- ના-બાલિગ લળકેકા બાપ અગર માલદાર હો તો ઉસકો ઝકાત દેના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર લળકા યા લળકી બાલિગ હો ગએ ઔર ખૂદ વો માલદાર નહીં, લેકિન માં માલદાર હૈ તો ઉનકો દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર છોટે બચ્ચેકા બાપ તો માલદાર નહીં, લેકિન માં માલદાર હૈ તો ઉસ બચ્ચેકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૪ :- સૈયદોંકો ઔર અલવીયોં (હઝરત અલીકી ઔલાદ) કો ઇસી તરહ જો હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) કી યા હઝરત જા'ફર (રદિ.) કી યા હઝરત અકીલ (રદિ.) યા હઝરત હારિસ બિન અબ્દુલ મુત્તલિબકી ઔલાદમેં હોં ઉનકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત નહીં. ઇસી તરહ જો સદકા શરીઅતસે વાજીબ હો ઉસકા દેના ભી દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે નઝર (મન્નત), કફ્ફારા, ઉશ્ર, સદકએ ફિત્ર ઔર ઇસકે સિવા ઔર કોઇ સદકા યા ખૈરાત દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- ઘરકે નોકર-ચાકર, ખિદમતગાર, મામા, દાઇ, ખિલાઇ (બચ્ચોંકો ખિલાનેવાલી ઔરત) વગૈરહકો ભી ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હૈ. લેકિન ઉનકી તંખ્વાહમેં (પગારમેં) હિસાબ ન કરે, બલ્કે તંખ્વાહસે ઝિયાદહ ઇન્આમ-ઇકરામકે તૌર પર દે દે ઔર દિલમેં ઝકાત દેનેકી નિય્યત રખ્ખે તો દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- જિસ લળકેકો તુમને દૂધ પિલાયા હૈ ઉસકો ઔર જિસને તુમકો બચપનમેં દૂધ પિલાયા હૈ ઉસકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- એક ઔરતકા મહર હઝાર રૂપિયે હૈ, લેકિન ઉસકા શૌહર બહોત ગરીબ હૈ, અદા નહીં કર સકતા તો ઐસી ઔરતકો ભી ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હૈ. ઔર અગર ઉસકા શૌહર અમીર હૈ, લેકિન મહર દેતા નહીં યા ઉસને અપના મહર મઆફ કર દિયા તો ભી ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત હૈ. ઔર અગર યે ઉમ્મીદ હૈ કે જબ માંગૂંગી તો વો અદા કર દેગા કુછ દેર ન કરેગા તો ઐસી ઔરતકો ઝકાતકા પૈસા દેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૮ :- એક શખ્સકો હકદાર સમઝકર ઝકાત દે દી, ફિર મા'લૂમ હુવા કે યે તો માલદાર હૈ યા સૈયદ હૈ યા અંધેરી રાતમેં કિસીકો દે દિયા, ફિર મા'લૂમ હુવા કે વો તો મેરી માં થી યા મેરી લળકી થી યા ઔર કોઇ ઐસા રિશ્તેદાર હૈ જિસકો ઝકાત દેના દુરૂસ્ત નહીં તો ઇન સબ શક્લોંમેં ઝકાત અદા હો ગઇ, દોબારહ અદા કરના વાજીબ નહીં. લેકિન લેનેવાલોંકો અગર મા'લૂમ હો જાએ કે યે ઝકાતકા પૈસા હૈ ઔર મૈં ઝકાત લેનેકા હકદાર નહીં હૂં તો ન લે ઔર ફેર દે (વાપસ કર દે). ઔર

અગર દેનેકે બા'દ મા'લૂમ હો કે જિસકો દિયા હે વો કાફિર હે તો ઝકાત અદા નહીં હુઇ, ફિર અદા કરે.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર કિસી પર શુબહ હો કે મા'લૂમ નહીં માલદાર હે યા મોહતાજ હે ? તો જબ તક છાન-બીન (તેહકીક) ન હો જાએ ઉસકો ઝકાત ન દે, અગર બગૈર છાન બીન કિયે દે દિયા તો દિલ ઝિયાદહ કિધર જાતા હે ? અગર દિલ યે ગવાહી દેતા હે કે વો ફકીર હે તો ઝકાત અદા હો ગઇ, ઔર અગર દિલ યે કહે કે વો માલદાર હે તો ઝકાત અદા નહીં હુઇ, ફિરસે દે, લેકિન અગર દેનેકે બા'દ મા'લૂમ હો જાએ કે વો ગરીબ હે તો ફિરસે ન દે, ઝકાત અદા હો ગઇ.

મસ્અલા ૨૦ :- ઝકાત દેનેમેં ઔર ઝકાતકે અલાવા ઔર સદકા ખેરાતમેં સબસે ઝિયાદહ અપને રિશ્તે-નાતેકે લોગોંકા ખ્યાલ રખ્ખો કે પેહલે ઇન્હીં લોગોંકો દો, લેકિન ઇનસે યે ન બતાઓ કે યે સદકા ઔર ખેરાતકી ચીઝ હે તાકે વો બુરા ન માનેં. હદીસ શરીફમેં આયા હે કે રિશ્તેદારોંકો ખેરાત દેનેસે દોહરા (ડબલ) સવાબ મિલતા હે. એક તો ખેરાતકા, દૂસરે અપને અઝીઝોંકે સાથ સુલૂક ઔર એહસાન કરનેકા. ફિર જો કુછ ઇનસે બચે વો ઔર લોગોંકો દો.

મસ્અલા ૨૧ :- એક શહેરકી ઝકાત દૂસરે શહેરમેં ભેજના મકરૂહ હે, હાં અગર દૂસરે શહેરમેં ઉસકે રિશ્તેદાર રેહતે હેં ઉનકો ભેજ દિયા યા યહાં વાલોંકે હિસાબસે વહાંકે લોગ ઝિયાદહ મોહતાજ હેં યા વો લોગ દીનકે કામમેં લગે હેં ઉનકો ભેજ દિયા તો મકરૂહ નહીં, કે દીનકા ઇલ્મ સીખનેવાલોં ઔર દીનદાર આલિમોંકો દેના બળા સવાબ હે.

સદકએ ફિત્રકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો મુસલમાન ઇતના માલદાર હો કે ઉસપર ઝકાત વાજીબ હો યા ઉસપર ઝકાત વાજીબ નહીં, લેકિન ઝરૂરી સામાનસે ઝિયાદહ ઇતની કીમતકા માલ ઔર સામાન હે જિતની કીમત પર ઝકાત વાજીબ હોતી હે તો ઉસપર ઇદકે દિનકા
૧ સદકા[1] દેના વાજીબ હે, ચાહે વો સોદાગરીકા માલ હો યા સોદાગરીકા ન હો, ઔર ચાહે સાલ પૂરા ગુઝર ચુકા હો યા ન ગુઝરા હો, ઔર ઇસ સદકાકો શરીઅતમેં સદકએ ફિત્ર કેહતે હેં.

મસ્અલા ૨ :- કિસીકે પાસ રેહનેકા બળા ઘર હે કે અગર બેચા જાએ તો હઝાર પાંચસોકા બિકે ઔર પંહેનનેકે બળે બળે કીમતી કીમતી કપળે હેં, મગર ઉનમેં ગોટા-લચકા નહીં, ઔર ખિદમતકે લિયે દો-ચાર ખિદમતગાર હેં, ઘરમેં હઝાર-પાંચસોકા ઝરૂરી સામાન ભી હે મગર ઝેવર નહીં, ઔર વો સબ કામમેં આયા કરતા હે, યા કુછ સામાન ઝરૂરતસે ઝિયાદહ ભી હે ઔર કુછ ગોટા લચકા (ચાંદી-સોનેકે તારોંકા રેશમી કપળા)

---

૧. આમ મુસલમાનોંમેં સદકએ ફિત્રકો ફિતરા ભી કેહતે હેં.

ઔર ઝેવરભી હે, લેકિન વો ઇતના નહીં કે જિતને પર ઝકાત વાજીબ હોતી હે તો એસે પર સદકએ ફિત્ર વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- કિસીકે દો ઘર હેં, એકમેં ખૂદ રેહતી હે ઔર એક ખાલી પળા હુ યા કિરાયે પર (ભાડેસે) દે દિયા હે તો દૂસરા મકાન ઝરૂરતસે ઝિયાદહ હે, મગર ઉસકી કીમત ઇતની હો કે જિતની પર ઝકાત વાજીબ હોતી હે તો ઉસપર સદકએ ફિત્ર વાજીબ હે ઔર એસેકો ઝકાતકા પૈસા દેના ભી જાઇઝ નહીં, હાં અગર ઉસી પર ઉસકા ગુઝારા હો તો યે મકાનભી ઝરૂરી સામાનમેં શામિલ હો જાએગા ઔર ઉસપર સદકએ ફિત્ર વાજીબ ન હોગા ઔર ઝકાતકા પૈસા લેના ઔર દેનાભી દુરૂસ્ત હોગા. મતલબ યે હે કે જિસકો ઝકાત ઔર સદકેકા પૈસા લેના દુરૂસ્ત હે ઉસપર સદકએ ફિત્ર વાજીબ નહીં, ઔર જિસકો સદકા ઔર ઝકાતકા લેના દુરસ્ત નહીં ઉસપર સદકએ ફિત્ર વાજીબ હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકે પાસ ઝરૂરી સામાનસે ઝિયાદહ માલ ઔર સામાન હે, લેકિન વો કર્ઝદાર ભી હે તો કર્ઝ નિકાલ કરકે દેખો ક્યા બચતા હે ? અગર ઉતની કીમતકા સામાન બચ રહે જિતનેમેં ઝકાત વાજીબ હોતી હે તો સકદએ ફિત્ર વાજીબ હે ઔર ઉસ્સે કમ બચે તો વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- ઇદકે દિન જિસ વક્ત ફજરકા વક્ત આતા હે ઉસી વક્ત યે સદકા વાજીબ હોતા હે. તો અગર કોઇ ફજરકા વક્ત આનેસે પેહલે હી મર ગયા તો ઉસપર સકદએ ફિત્ર વાજીબ નહીં, ઉસકે માલમેંસે ન દિયા જાએગા.

મસ્અલા ૬ :- બેહતર યે હે કે જિસ વક્ત લોગ નમાઝકે લિયે ઇદગાહમેં જાતે હેં ઉસ્સે પેહલે હી સદકા દે દે. અગર પેહલે ન દિયા તો ખેર બા'દમેં હી સહીહ.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને સકદએ ફિત્રકે દિનસે પેહલે હી રમઝાનમેં દે દિયા તબ ભી અદા હો ગયા. અબ દોબારહ દેના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૮ :- અગર કિસીને ઇદકે દિન સકદએ ફિત્ર નહીં દિયા તો મઆફ નહીં હુવા. અબ કિસી દિન દે દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૯ :- સદકએ ફિત્ર સિર્ફ અપની તરફસે વાજીબ હે. કિસી ઔર[1] કી તરફસે અદા કરના વાજીબ નહીં, ન બચ્ચોંકી તરફસે, ન માં-બાપકી તરફસે, ન શૌહરકી તરફસે, ન કિસી દૂસરેકી તરફસે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર છોટે બચ્ચેકે પાસ ઇતના માલ હો કે જિતનેકે હોનેસે સદકા વાજીબ હોતા હે, જૈસે ઉસકા કોઇ રિશ્તેદાર મર ગયા, ઉસકે માલમેંસે ઉસકે

---

૧. યે હુકમ ઔરતોંકા હે. ઔર મર્દ પર ના-બાલિગ બચ્ચોંકી તરફસે દેના ભી વાજીબ હે, લેકિન અગર ઔલાદ માલદાર હો તો બાપકે ઝિમ્મે વાજીબ નહીં, બલ્કે ઉનહીકે માલમેંસે દે. ઔર બાલિગ ઔલાદકી તરફસે ભી દેના વાજીબ નહીં, હાં અગર કોઇ લળકા પાગલ હો તો ઉસકી તરફસે ભી દે.

બચ્ચેકો હિસ્સા મિલા યા કિસી ઔર તરહસે બચ્ચેકો માલ મિલ ગયા તો ઉસ બચ્ચેકે માલમેંસે સદકએ ફિત્ર અદા કરે, લેકિન અગર વો બચ્ચા ઈદકે દિન સુબહ હોનેકે બા'દ પૈદા હુવા હો તો ઉસકી તરફસે સદકએ ફિત્ર વાજીબ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૧ :- જિસને કિસી રમઝાનકે રોઝે નહીં રખ્ખે ઉસપર ભી યે સદકા વાજીબ હે, ઔર જિસને રોઝે રખ્ખે ઉસપર ભી વાજીબ હે, દોનૂંમેં કુછ ફર્ક નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- સદકએ ફિત્રમેં અગર ગેહૂંકા આટા યા ગેહૂંકા સત્તૂ દે તો અસ્સી રૂપિયેકે સેર યા'ની અંગ્રેજી તોલસે આધી છટાંક ઉપર પોને દો સેર, બલ્કે એહતિયાતકે તોર પર પૂરે દો સેર યા કુછ ઝિયાદહ દે દેના ચાહિયે. ક્યૂંકે ઝિયાદહ હો જાનેમેં કુછ હરજ નહીં, બલ્કે બેહતર હે. ઔર અગર જવ યા જવકા આટા દે દે તો ઉસકા દો ગુના (ડબલ) દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર ગેહૂં ઔર જવ કે સિવા કોઈ ઔર અનાજ દિયા, જૈસે ચના, જુવાર તો ઈતના દે કે ઉસકી કીમત ઉતને ગેહૂં યા ઉતને જવકે બરાબર હો જાએ જિતને ઉપર બયાન હુએ.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર ગેહૂં ઔર જવ નહીં દિયા, બલ્કે ઉતને ગેહૂં ઔર જવ કી કીમત દે દી તો યે સબસે બેહતર હે.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર એક આદમીકા સદકએ ફિત્ર એક હી ફકીરકો દે દે યા થોડા થોડા કરકે કઈ ફકીરોંકો દે દે દોનૂં બાતેં જાઈઝ હેં.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કઈ આદમિયોંકા સદકએ ફિત્ર એક હી ફકીરકો દે દિયા યે ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૭ :- સદકએ ફિત્રકે હકદાર ભી વો લોગ હેં જો ઝકાતકે હકદાર હેં.

કુરબાનીકા બયાન

કુરબાની કરનેકા બળા સવાબ હે. અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે કુરબાનીકે દિનોંમેં કુરબાનીસે ઝિયાદહ કોઈ ચીઝ અલ્લાહ તઆલકો પસંદ નહીં. ઈન દિનોંમેં યે નેક કામ સબ નેકિયોંસે બળ્હકર હે. ઔર કુરબાની કરતે યા'ની ઝબહ કરતે વકત ખૂનકી જો બૂંદ ઝમીન પર ગિરતી હે તો ઝમીન તક પહોંચનેસે પેહલે હી અલ્લાહ તઆલાકે પાસ મકબૂલ હો જાતા હે. તો ખૂબ ખુશીસે ઔર ખૂબ દિલ ખોલકર કુરબાની કિયા કરો, ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે કુરબાનીકે જાનવરકે બદન પર જિતને બાલ હોતે હેં હર હર બાલકે બદલેમેં એક એક નેકી લિખ્ખી જાતી હે. ક્યા ખૂબ ! ભલા સોચો તો કે ઈસસે બળ્હકર ઔર ક્યા સવાબ હોગા કે કુરબાની કરનેસે હઝારોં-લાખોં નેકિયાં મિલ જાતી હેં. ભેળ (ઘેટા)-કે બદન પર જિતને બાલ હોતે હેં અગર કોઈ સુબહસે શામ તક ગિને તબ ભી ગિન ન પાએ તો સોચો તો કિતની નેકિયાં હુઈ. બળી દીનદારીકી બાત તો યે હે કે અગર કિસી પર કુરબાની કરના વાજીબ ભી ન હો તો

ભી ઈતને બે-હિસાબ સવાબકે લાલચમેં કુરબાની કર દેના ચાહિયે કે જબ યે દિન ચલે ગએ તો વો દૌલત કૈસે હાસિલ હોગી, ઔર ઈતની આસાનીસે ઈતની નેકિયાં કૈસે કમા સકેગી. ઔર અગર અલ્લાહને માલદાર ઔર અમીર બનાયા હો તો મુનાસિબ હે કે જહાં અપની તરફસે કુરબાની કરે જો રિશ્તેદાર મર ગએ હૈં જૈસે માં-બાપ વગૈરહ ઉનકી તરફસે ભી કુરબાની કર દે કે ઉનકી રૂહકો ઈતના બળા સવાબ પહોંચ જાએ. હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી તરફસે, આપકી બીવિયાંકી તરફસે, અપને પીર વગૈરહકી તરફસે કર દે, નહીં તો કમસે કમ ઈતના ઝરૂર કરેં કે અપની તરફસે કુરબાની કરે, ક્યૂંકે માલદાર પર તો વાજીબ હે, જિસકે પાસ માલ ઔર દૌલત સબ કુછ મૌજૂદ હે ઔર કુરબાની કરના ઉસપર વાજીબ હે, ફિર ભી ઉસને કુરબાની ન કી ઉસ્સે બળ્હકર બદ-કિસ્મત ઔર મેહરૂમ ઔર કૌન હોગા ઔર ગુનાહ રહા સો અલગ.

જબ કુરબાનીકા જાનવર કિબ્લા રૂખ લિટા દે તો પેહલે યે દુઆ કરે,

ઈન્ની વજ્જહ્તુ વજ્હિય લિલ્લઝી ફતરસ્સમાવાતિ વલ્અર્ઝ હનીફંવ્વ મા અ-ન મિનલ્મુશ્રિકીન. ઈન્ન સલાતી વ નુસુકી વ મહ્યાય વ મમાતી લિલ્લાહિ રબ્બિલ્આલમીન. લા શરીક લહૂ વ બિઝાલિક ઉમિર્તુ વ અ-ન અવ્વલુલ્ મુસ્લિમીન અલ્લાહુમ્મ મિન્ક વ લક.

ફિર બિસ્મિલ્લાહિ અલ્લાહુ અકબર કેહકર ઝબહ કરે. ઔર ઝબહ કરનેકે બા'દ યે દુઆ પળ્હે, અલ્લાહુમ્મ તકબ્બલ્હુ મિન્ની કમા તકબ્બલ્ત મિન્ હબીબિક મુહમ્મદિંવ્વ ખલીલિક ઈબ્રાહીમ અલૈહિમસ્સલાતુ વસ્સલામુ.

મસ્અલા ૧ :- જિસ પર સદકએ ફિત્ર વાજીબ હે ઉસપર બકરી ઈદકે દિનોંમેં કુરબાની કરના ભી વાજીબ હે. ઔર અગર ઈતના માલ ન હો જિતનેકે હોનેસે સદકએ ફિત્ર વાજીબ હો જાતા હે તો ઉસપર કુરબાની વાજીબ નહીં, લેકિન ફિરભી અગર કર દે તો બહોત સવાબ પાએ.

મસ્અલા ૨ :- મુસાફિર પર કુરબાની કરના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૩ :- બકરી ઈદકી દસવીં તારીખસે લેકર બારહવીં તારીખકી શામ તક કુરબાની કરનેકા વક્ત હે, ચાહે જિસ દિન કુરબાની કરે, લેકિન કુરબાનીકા સબસે બેહતરીન દિન બકરી ઈદકા દિન હે, ફિર ગ્યારહવીં, ફિર બારહવીં તારીખ.

મસ્અલા ૪ :- બકરી ઈદકી નમાઝ હોનેસે પેહલે કુરબાની કરના દુરૂસ્ત નહીં હે. જબ લોગ નમાઝ પળ્હ ચુકેં તબ કરેં., હાં અગર કોઈ કિસી દેહાતમેં ઔર ગાંવમેં રેહતી હો તો વહાં ફજરકી નમાઝકે બા'દ ભી કુરબાની કર દેના દુરૂસ્ત હે. શહેરકે ઔર કસ્બેકે રેહનેવાલે નમાઝકે બા'દ કરેં.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ શહેરકી રેહનેવાલી અપની કુરબાનીકા જાનવર કિસી ગાંવમેં ભેજ દે તો ઉસકી કુરબાની નમાઝસે પેહલે ભી દુરૂસ્ત હે, ચાહે યે શહેર હીમેં મૌજૂદ રહે, લેકિન જબ કુરબાની દેહાતમેં ભેજ દી તો નમાઝસે પેહલે કુરબાની કરના

દુરૂસ્ત હો ગયા. ઝબહ હોનેકે બા'દ ઉસકો મંગવા લે ઔર ગોશ્ત ખાએ.

મસ્અલા ૬ :- ૧૨ વીં તારીખ તક સૂરજ ડૂબનેસે પેહલે પેહલે કુરબાની કરના દુરૂસ્ત હે. જબ સૂરજ ડૂબ ગયા તો અબ કુરબાની કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- ૧૦ વીં તારીખસે ૧૨ વીં તારીખ તક જબ જી ચાહે કુરબાની કરે, ચાહે દિનમેં ચાહે રાતમેં, લેકિન રાતકો ઝબહ કરના બેહતર નહીં કે શાયદ કોઇ રગ ન કટે ઔર કુરબાની દુરૂસ્ત ન હો.

મસ્અલા ૮ :- ૧૦ વીં, ૧૧ વીં તારીખ સફરમેં થી, ફિર ૧૨ વીં તારીખકો સૂરજ ડૂબનેસે પેહલે ઘર પહોંચ ગઇ યા પંદરહ દિન કહીં ઠહેરનેકી નિય્યત કર લી તો અબ કુરબાની કરના વાજીબ હો ગયા. ઈસી તરહ અગર પેહલે માલ ન થા ઈસ લિયે કુરબાની વાજીબ ન થી, ફિર ૧૨ વીં તારીખકો સૂરજ ડૂબનેસે પેહલે માલ મિલ ગયા તો કુરબાની કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૯ :- અપની કુરબાનીકો અપને હાથસે ઝબહ કરના બેહતર હે. અગર ખૂદ ઝબહ કરના ન જાનતી હો તો કિસી દૂસરેસે ઝબહ કરા લે, ઔર ઝબહકે વક્ત વહાં જાનવરકે સામને ખળી હો જાના બેહતર હે. ઔર અગર ઐસી જગહ હે કે પરદેકી વજહસે સામને નહીં ખળી હો સકતી તો ભી ખૈર કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- કુરબાની કરને વક્ત ઝબાનસે નિય્યત પળ્હના ઔર દુઆ પળ્હના ઝરૂરી નહીં હે. અગર દિલમેં ખ્યાલ કર લિયા કે મેં કુરબાની કરતી હૂં ઔર ઝબાનસે કુછ નહીં પળ્હા, સિર્ફ બિસ્મિલ્લાહિ અલ્લાહુ અકબર કેહકર ઝબહ કર દિયા તો ભી કુરબાની દુરૂસ્ત હો ગઇ, લેકિન અગર યાદ હો તો દુઆ પળ્હ લેના બેહતર હે જો ઉપર બયાન હુઇ.

મસ્અલા ૧૧ :- કુરબાની સિર્ફ અપની તરફસે કરના વાજીબ હે. ઔલાદકી તરફસે વાજીબ નહીં, બલ્કે અગર ના-બાલિગ ઔલાદ માલદાર ભી હો તબ ભી ઉસકી તરફસે કરના વાજીબ નહીં. ન અપને માલમેંસે ન ઉસકે માલમેંસે. અગર કિસીને ઉસકી તરફસે કુરબાની કર દી તો નફલ હો ગઇ, લેકિન અપને માલમેંસે કરે. ઉસકે માલમેંસે હરગિઝ ન કરે.

મસ્અલા ૧૨ :- બકરા-બકરી, ભેળ (ઘેટા)-દુમ્બા, ગાય-બૈલ, ભેંસ-ભેંસા (પાડો), ઊંટ-ઊંટની, ઇતને જાનવરોંકી કુરબાની દુરૂસ્ત હે, ઔર કિસી જાનવરકી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૩ :- ગાય, ભેંસ, ઊંટમેં અગર સાત આદમી શરીક હોકર કુરબાની કરેં તો ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન શર્ત યે હે કે કિસીકા હિસ્સા સાતવેં હિસ્સેસે કમ ન હો ઔર સબકી નિય્યત કુરબાની કરનેકી યા અકીકે (મુંડન) કી હો, સિર્ફ ગોશ્ત ખાનેકી નિય્યત ન હો. અગર કિસીકા હિસ્સા સાતવેં હિસ્સેસે કમ હોગા તો કિસીકી કુરબાની દુરૂસ્ત ન હોગી, ન ઉસકી ભી જિસકા હિસ્સા સાતવેં હિસ્સેસે કમ હે.

177

મસ્અલા ૧૪ :- અગર બળે જાનવરમેં સાત આદમિયોંસે કમ લોગ શરીક હુએ, જૈસે પાંચ આદમી શરીક હુએ યા છ આદમી હુએ ઔર કિસીકા હિસ્સા સાતવેં હિસ્સસે કમ નહીં તબ ભી સબકી કુરબાની દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર આઠ આદમી શરીક હો ગએ તો કિસીકી કુરબાની સહીહ નહીં હુઈ.

મસ્અલા ૧૫ :- કુરબાનીકે વકત કિસીને ગાય ખરીદતે વકત યે નિય્યત કી (કે) અગર કોઇ ઔર મિલ ગયા તો ઉસકો ભી ઇસ ગાયમેં શરીક કર લેંગે, ઔર સાઝે (ભાગીદારી) મેં કુરબાની કર લેંગે, ઇસકે બા'દ કુછ ઔર લોગ ઇસ ગાયમેં શરીક હો ગએ તો યે દુરૂસ્ત હે. ઔર અગર ખરીદતે વકત ઉસકી નિય્યત શરીક કરનેકી ન થી બલ્કે પૂરી ગાય અપની તરફસે કુરબાની કરનેકા ઇરાદા થા તો અબ ઉસમેં કિસી ઔરકો શરીક કર લિયા તો દેખના ચાહિયે, જિસને શરીક કિયા હે વો અમીર હે કે (ઉસ) પર કુરબાની વાજીબ હે, યા ગરીબ હે જિસ પર કુરબાની વાજીબ નહીં. અગર અમીર હે તો દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર ગરીબ હે તો દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કુરબાનીકા જાનવર કહીં ગુમ હો ગયા ઇસ લિયે દુસરા ખરીદા, ફિર વો પેહલા ભી મિલ ગયા, અગર અમીર આદમીકો એસા ઇત્તિફાક હુ હો તો એક હી જાનવરકી કુરબાની ઉસપર વાજીબ હે, ઔર અગર ગરીબ આદમીકો એસા ઇત્તિફાક હુવા તો દોનૂં જાનવરકી કુરબાની ઉસપર વાજીબ હો ગઇ.

મસ્અલા ૧૭ :- સાત આદમી ગાયમેં શરીક હુએ તો ગોશ્ત બાંટતે વકત અટકલસે ન બાંટેં, બલ્કે ખૂબ ઠીક ઠીક તોલ તોલકર બાંટેં. નહીં તો અગર કોઇ હિસ્સા કમ યા ઝિયાદહ રહેગા તો સૂદ (વ્યાજ) હો જાએગા ઔર ગુનાહ હોગા. હાં અગર ગોશ્તકે સાથ કલ્લા, પાએ, ઔર ખાલકો ભી શરીક કર લિયા, જિસ તરફ કલ્લા, પાએ ઔર ખાલ હો ઉસ તરફ અગર ગોશ્ત કમ હો તો દુરૂસ્ત હે, ચાહે જિતના કમ હો. જિસ તરફ ગોશ્ત ઝિયાદહ થા ઉસ તરફ કલ્લા, પાએ, શરીક કિયે તો ભી સૂદ (વ્યાજ) હો ગયા ઔર ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૧૮ :- સાલ ભરસે કમકી બકરી દુરૂસ્ત નહીં. જબ પૂરે સાલકી હો તબ કુરબાની દુરૂસ્ત હે, ઔર ઊંટ પાંચ બરસસે કમકા દુરૂસ્ત નહીં હે. ઔર દુમ્બા ઔર ભેળ અગર ઇતના મોટા તાઝા હે કે સાલ ભરકા મા'લૂમ હોતા હો ઔર સાલ ભરવાલે ભેળ-દુમ્બોંમેં અગર છોળ દો તો કુછ ફર્ક ન મા'લૂમ હોતા હો તો [illegible] (છ) મહીનેકે દુમ્બે ઔર ભેળકી ભી કુરબાની દુરૂસ્ત હે. ઔર અગર [illegible] સાલ ભરકા હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૯ :- જો જાનવર [illegible] (તીસરે હિસ્સેકી) રોશની [illegible] હિસ્સેસે ઝિયાદહ [illegible] ઝિયાદહ કટ ગયા [illegible] ઝિયાદહ [illegible] જાનવરકી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૦ :- જો જાનવર ઈતના લંગડા હૈ કે સિર્ફ તીન પાંવસે ચલતા હૈ, ચોથા પાંવ રખ્ખા હી નહીં જાતા યા ચોથા પાંવ રખતા તો હૈ, લેકિન ઉસ્સે ચલ નહીં સકતા, ઉસકી ભી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં, ઓર અગર ચલતે વક્ત વો પાંવ ઝમીન પર ટેકકર ચલતા હૈ ઓર ચલનેમેં ઉસકા સહારા લગતા હૈ, લેકિન લંગડાકર ચલતા હૈ તો ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨૧ :- ઈતના દુબલા બિલકુલ મરિયલ જાનવર કે જિસકી હડ્ડિયોંમેં બિલકુલ ગૂદા ન રહા હો, ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં હૈ, ઓર અગર ઈતના દુબલા ન હો તો દુબલે હોનેસે કુછ હરજ નહીં, ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન મોટે-તાઝે જાનવરકી કુરબાની ઝિયાદહ બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૨૨ :- જિસ જાનવરકે બિલકુલ દાંત ન હોં ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં, ઓર અગર કુછ દાંત ગિર ગએ લેકિન જિતને ગિરે હૈં ઉનસે ઝિયાદહ બાકી હૈં તો ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨૩ :- જિસ જાનવરકે પૈદાઈશ હી સે કાન નહીં હૈં ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં હૈ. ઓર અગર કાન તો હૈં, લેકિન બિલકુલ ઝરા ઝરાસે છોટે છોટે હૈં તો ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨૪ :- જિસ જાનવરકે પૈદાઈશ હી સે સીંગ નહીં હૈં, યા સીંગ તો થે લેકિન ટૂટ ગએ ઉસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ. હાં અગર બિલકુલ જડસે ટૂટ ગએ હોં તો કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૨૫ :- ખસ્સી યા'ની બધિયા બકરે ઓર ભેડકી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ. જિસ જાનવરકે ખારિશ (ખુજલી) હો, ઉસકી ભી કુરબાની દુરૂસ્ત હૈ. હાં અગર ખારિશકી વજહસે બિલકુલ દુબલા હો ગયા હો તો દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૬ :- અગર જાનવર કુરબાનીકે લિયે ખરીદ લિયા તબ કોઈ એસા એબ હો ગયા જિસ્સે કુરબાની દુરૂસ્ત નહીં તો ઉસકે બદલે દૂસરા જાનવર ખરીદ કરકે કુરબાની કરે, હાં ગરીબ આદમી હો જિસપર કુરબાની કરના વાજીબ નહીં તો ઉસકે વાસ્તે દુરૂસ્ત હૈ કે વોહી જાનવરકી કુરબાની કર દે.

મસ્અલા ૨૭ :- કુરબાનીકા ગોશ્ત આપ ખાએ ઓર અપને રિશ્તે-નાતેકે લોગોંકો દે(દે) ઓર [illegible] ખેરાત કરે. ખેરાતમેં તિહાઈસે કમી ન કરે. લેકિન અગર [illegible] ભી કોઈ ગુનાહ નહીં હૈ.

મસ્અલા ૨૮ :- કુરબાનીકીં ખાલ યા તો યૂંહી ખેરાત કર દે ઓર યા બેચકર [illegible] ઝકાતકા પૈસા દેનાં દુરૂસ્ત [illegible] કરનં ચાહિયે. અગર વો પૈસે [illegible] હૈ, મગર અદા હો જાએંગે.

[illegible]

મસ્અલા ૨૯ :- અગર ખાલકો અપને કામમેં લાએ, જૈસે ઉસકી છલની બના લી યા મશક યા ડોલ યા જાનમાઝ[1] બનવા લી યે ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩૦ :- કુછ ગોશ્ત યા ચરબી યા છીછડે કસાઇકો મઝદૂરીમેં ન દે, બલ્કે મઝદૂરી અપને પાસસે અલગ દે.

મસ્અલા ૩૧ :- કુરબાનીકી રસ્સી, ઝોલ વગૈરહ સબ ચીઝેં ખેરાત કર દે.

મસ્અલા ૩૨ :- કિસી પર કુરબાની વાજીબ નહીં થી, લેકિન ઉસને કુરબાનીકી નિય્યતસે જાનવર ખરીદ લિયા તો અબ ઉસ જાનવરકી કુરબાની વાજીબ હો ગઇ.

મસ્અલા ૩૩ :- કિસી પર કુરબાની વાજીબ થી, લેકિન કુરબાનીકે તીનોં દિન ગુઝર ગએ ઓર ઉસને કુરબાની નહીં કી તો એક બકરી યા ભેળકી કીમત ખેરાત કર દે. ઓર અગર બકરી ખરીદ લી થી તો ઠીક વોહી બકરી ખેરાત કર દે.

મસ્અલા ૩૪ :- જિસને કુરબાની કરનેકી મન્નત માની, ફિર વો કામ પૂરા હો ગયા જિસકે વાસ્તે મન્નત માની થી તો અબ કુરબાની કરના વાજીબ હે, ચાહે માલદાર હો યા ન હો, ઓર મન્નતકી કુરબાનીકા સબ ગોશ્ત ફકીરોંકો ખેરાત કર દે, ન આપ ખાએ, ન અમીરોંકો દે. જિતના આપ ખાએ હો યા અમીરોંકો દિયા હો ઉતના ફિર ખેરાત કરના પળેગા.

મસ્અલા ૩૫ :- અગર અપની ખુશીસે મુરદેકો સવાબ પહોંચાનેકે લિયે કુરબાની કરે તો ઉસકે ગોશ્તમેંસે ખુદ ખાના ખિલાના યા બાંટના સબ દુરૂસ્ત હે, જિસ તરહ અપની કુરબાનીકા હુકમ હે.

મસ્અલા ૩૬ :- લેકિન અગર કોઇ મુરદા વસિય્યત કર ગયા હો કે મેરે તર્કા (છોળે હુએ માલ) મેંસે મેરી તરફસે કુરબાની કી જાએ, ઓર ઉસકી વસિય્યત પર ઉસીકે માલસે કુરબાની કી ગઇ તો ઉસ કુરબાનીકે તમામ ગોશ્ત વગૈરહકા ખેરાત કર દેના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૩૭ :- અગર કોઇ શખ્સ યહાં મૌજૂદ નહીં, ઓર દૂસરે શખ્સને ઉસકી તરફસે બગૈર ઉસકે હુકમકે કુરબાની કર દી તો યે કુરબાની સહીહ નહીં હુઇ, ઓર અગર કિસી જાનવરમેં ગાયબ[2]કા હિસ્સા બગૈર ઉસકે હુકમકે તજવીઝ કર લિયા તો ઓર હિસ્સેદારોંકી કુરબાની ભી સહીહ ન હોગી.

મસ્અલા ૩૮ :- અગર કોઇ જાનવર કિસીકો હિસ્સે પર દિયા હે તો યે જાનવર ઉસ પાલનેવાલેકી મિલ્કિય્યત નહીં હુવા, બલ્કે અસલ માલિકકા હી હે. ઇસ લિયે અગર કિસીને ઉસ પાલનેવાલીસે ખરીદકર કુરબાની કર દી તો કુરબાની નહીં હુઇ. અગર એસા જાનવર ખરીદના હો તો અસલ માલિકસે જિસને હિસ્સે પર દિયા હે ખરીદ લેં.

મસ્અલા ૩૯ :- અગર એક જાનવરમેં કઇ આદમી શરીક હૈં, ઓર વો સબ

---

૧. બિછાકર નમાઝ પળહનેકા કપળા યા કોઇ ઓર ચીઝ.

૨. જો હાઝિર ન હો દૂસરા આદમી.

ગોશ્તકો આપસમેં નહીં બાંટ લેતે, બલ્કે ઇકઠ્ઠે હી ફકીરોં ઔર દોસ્તોંકો બાંટના યા પકાકર ખાના ખિલાના ચાહેં તો ભી જાઇઝ હે. અગર બાંટેંગે તો ઉસમેં બરાબરી ઝરૂરી હે.

મસ્અલા ૪૦ :- કુરબાનીકી ખાલકી કીમત કિસીકો ઉજરત (બદલે યા મઝદૂરી) મેં દેના જાઇઝ નહીં, ક્યૂંકે ઉસકા ખેરાત કરના ઝરૂરી હે.

મસ્અલા ૪૧ :- કુરબાનીકા ગોશ્ત કાફિરોંકો ભી દેના જાઇઝ હે, શર્ત યે હે કે ઉજરતમેં ન દિયા જાએ.

મસ્અલા ૪૨ :- અગર કોઇ જાનવર ગાભન હો તો ઉસકી કુરબાની જાઇઝ હે, ફિર અગર બચ્ચા ભી ઝિન્દા નિકલે તો ઉસકો ભી ઝબહ કર દે.

અકીકે[1]કા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસકે કોઇ લળકા યા લળકી પૈદા હો તો બેહતર હે કે સાતવેં દિન ઉસકા નામ રખ દે ઔર અકીકા કર દે. અકીકા કર દેનેસે બચ્ચેકી સબ બલા-બલા દૂર હો જાતી હે ઔર આફતોંસે હિફાઝત રેહતી હે.

મસ્અલા ૨ :- અકીકેકા તરીકા યે હે કે અગર લળકા હો તો દો બકરી યા દો ભેળ ઔર લળકી હો તો એક બકરી યા એક ભેળ ઝબહ કરે, યા કુરબાનીકી ગાયમેં લળકેકે વાસ્તે દો હિસ્સે ઔર લળકીકે વાસ્તે એક હિસ્સા લે લે, ઔર સરકે બાલ મુંડા દે, ઔર બાલકે વઝનકે બરાબર ચાંદી યા સોના તોલકર ખેરાત કર દે, ઔર લળકેકે સરમેં અગર દિલ ચાહે ઝા'ફરાન લગા દે.

મસ્અલા ૩ :- અગર સાતવેં દિન અકીકા ન કરે તો જબ કરે સાતવેં દિન હોનેકા ખ્યાલ કરના બેહતર હે, ઔર ઇસકા તરીકા યે હે કે જિસ દિન બચ્ચા પૈદા હો ઉસકે એક દિન પેહલે અકીકા કર દે. યા'ની અગર જુમ્આકો પૈદા હુવા હો તો જુમે'રાતકો કર દે, ઔર અગર જુમે'રાતકો પૈદા હો તો બુધકો કરે. ચાહે જંબ કરે હિસાબસે સાતવાં દિન પળેગા.

મસ્અલા ૪ :- યે કાયદા હે કે જિસ વકત બચ્ચેકે સર પર ઉસ્તરા રખ્ખા જાએ ઔર નાઇ મુંડના શુરૂ' કર દે, ફોરન ઉસી વકત બકરી ઝબહ હો, યે બિલકુલ બેહૂદકી રસમ્ હે. શરીઅતસે સબ જાઇઝ હે, ચાહે સર મુંડનેકે બા'દ ઝબહ કરે યા ઝબહ કર દે તબ સર મુંડે. બે-વજહ એસી બાતેં ગળહ લેના બુરી બાત હે.

મસ્અલા ૫ :- જિસ જાનવરકી કુરબાની જાઇઝ નહીં ઉસકા અકીકા ભી દુરૂસ્ત નહીં, ઔર જિસકી કુરબાની દુરૂસ્ત હે ઉસકા અકીકા ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- અકીકાકા ગોશ્ત ચાહે કચ્ચા તકસીમ કરે, ચાહે પકા કરકે બાંટે, ચાહે દા'વત કરકે ખિલાએ સબ દુરૂસ્ત હે.

---

૧. સર મુંડન ઔર નામ રખનેકી તકરીબ

મસ્અલા ૭ :- અકીકેકા ગોશ્ત બાપ, દાદા-દાદી, નાના-નાની, વગૈરહ સબકો ખાના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૮ :- અગર કિસીકો ઝિયાદહ તાકત નહીં, ઇસ લિયે ઉસને લળકેકી તરફસે એક હી બકરીકા અકીકા કિયા તો ઇસકા ભી કુછ હરજ નહીં હૈ જાઇઝ હૈ. ઔર અગર બિલકુલ અકીકા હી ન કરે તો ભી કોઇ હરજ નહીં.

હજકા બયાન

જિસ શખ્સકે પાસ ઝરૂરતસે ઝિયાદહ ઇતના ખર્ચ હો કે સવારી પર ઓસત (દરમિયાની) દરજેસે ખાતા-પીતા ચલા જાએ ઔર હજ કરકે ચલા આએ, ઉસકે ઝિમ્મે હજ ફર્ઝ હો જાતા હૈ, ઔર હજકી બળી બુઝુર્ગી આઇ હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે જો હજ ગુનાહોં ઔર ખરાબિયોંસે પાક હો ઉસકા બદલા જન્નતકે અલાવા ઔર કુછ નહીં. ઇસી તરહ ઉમરહ[1] પર ભી બળે સવાબકા વા'દા ફરમાયા ગયા હૈ, ચુનાંચે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે હજ ઔર ઉમરહ દોનૂં ગુનાહોંકો ઇસ તરહ દૂર કરતે હૈં, જૈસે ભટ્ટી લોહેકે મેલકો દૂર કર દેતી હૈ, ઔર જિસકે ઝિમ્મે હજ ફર્ઝ હો ઔર વો ન કરે ઉસકે લિયે બળી ધમકી આઇ હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે જિસ શખ્સકે પાસ ખાને પીને ઔર સવારીકા ઇતના સામાન હો જિસ્સે યે અલ્લાહકે ઘર (કા'બા શરીફ) તક જા સકે ઔર ફિર વો હજ ન કરે, તો વો યહૂદી હોકર મરે યા ઇસાઇ હોકર મરે, ઔર ખુદાકો ઉસકી કુછ પરવાહ નહીં, ઔર યે ભી ફરમાયા હૈ કે હજકા છોળ દેના ઇસ્લામકા તરીકા નહીં હૈ.

મસ્અલા ૧ :- ઉમ્ર ભરમેં એક બાર હજ કરના ફર્ઝ હૈ ઔર કઇ બાર હજ કિયા તો એક ફર્ઝ હુવા ઔર સબ નફલ હૈં ઔર ઉસકા ભી બહોત બળા સવાબ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર જવાનીસે પેહલે લળકપનમેં કોઇ હજ કિયા હૈ ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ. ઔર અગર માલદાર હૈ તો જવાન હોનેકે બા'દ ફિર હજ કરના ફર્ઝ હૈ. ઔર જો હજ લળકપનમેં કિયા હૈ વો નફલ હૈ.

મસ્અલા ૩ :- અંધી પર હજ ફર્ઝ નહીં, ચાહે જિતની માલદાર હો.

મસ્અલા ૪ :- જબ કિસી પર હજ ફર્ઝ હો ગયા તો ફૌરન ઉસી સાલ હજ કરના વાજીબ હૈ, બગૈર મજબૂરીકે દેર કરના ઔર યે સોચના કે અભી ઉમ્ર પળી હૈ, ફિર કિસી સાલ હજ કર લેંગે દુરૂસ્ત નહીં હૈ, ફિર દો-ચાર બરસકે બા'દ ભી હજ કર લિયા તો અદા હો ગયા, લેકિન ગુનેહગાર હુઇ.

મસ્અલા ૫ :- હજ કરનેકે લિયે રાસ્તેમેં અપને શૌહરકા યા કિસી મહરમકા સાથ હોના ભી ઝરૂરી હૈ. બગૈર ઉસકે હજકે લિયે જાના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. હાં અગર મક્કેસે ઇતની દૂર પર રેહતી હો કે ઉસકે ઘરસે મક્કા તીન મંઝિલ ન હો તો બગૈર શૌહર ઔર

૧. હજકે દિનોંકે અલાવા દૂસરે દિન કા'બાકા તવાફ (પરિક્રમા) કો ઉમરહ કેહતે હૈં.

મહરમકે સાથ હુએ ભી જાના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર વો મહરમ ના-બાલિગ હો યા એસા બદ-દીન હો કે માં-બહન વગેરહકો ભી ઉસપર ઇત્મીનાન નહીં તો ઉસકે સાથ જાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- જબ કોઇ મહરમ ઇત્મીનાનકે કાબિલ સાથ જાનેકે લિયે મિલ જાએ તો અબ હજકો જાનેસે શૌહરકા રોકના દુરૂસ્ત નહીં. અગર શૌહર રોકે ભી તો ઉસકી બાત ન માને ઔર ચલી જાએ.

મસ્અલા ૮ :- જો લળકી અભી જવાન નહીં હુઇ, લેકિન જવાનીકે કરીબ હો ચુકી હે ઉસકો ભી બગૈર શરઇ મહરમકે જાના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ગૈર મહરમકે સાથ જાના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- જો મહરમ ઉસકો હજ કરાનેકે લિયે લે જાએ ઉસકા ખર્ચ ભી ઉસીપર વાજીબ હે, જો કુછ ખર્ચ હો દે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર સારી ઉમ્ર એસા મહરમ ન મિલા જિસકે સાથ સફર કરે તો હજ ન કરનેકા ગુનાહ ન હોગા, લેકિન મરતે વક્ત યે વસિય્યત કર જાના વાજીબ હે કે મેરી તરફસે હજ કરા દેના. મર જાનેકે બા'દ ઉસકે વારિસ ઉસીકે માલમેંસે કિસી આદમીકો ખર્ચ દેકર ભેજ દેં કે વો જાકર મુરદેકી તરફસે હજ કર આએ. ઉસકે ઝિમ્મેકા હજ ઉતર જાએગા ઔર હજકો જો દૂસરેકી તરફસે કિયા જાતા હે હજ્જે બદલ કેહતે હેં.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કિસીકે ઝિમ્મે હજ ફર્ઝ થા ઔર ઉસને સુસ્તીસે દેર કર દી ફિર વો અંધી હો ગઇ યા એસી બીમાર હો ગઇ કે વો સફરકે કાબિલ નહીં રહી તો ઉસકો ભી હજ્જે બદલકી વસિય્યત કર જાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર વો ઇતના માલ છોળકર મરી હો કે કર્ઝ વગેરહ દેકર તિહાઇ માલમેંસે હજ્જે બદલ કરા સકતે હેં, તબ તો વારિસ પર ઉસકી વસિય્યતકા પૂરા કરના ઔર હજ્જે બદલ કરાના વાજીબ હે. ઔર અગર માલ થોળા હે કે તિહાઇમેંસે હજ્જે બદલ નહીં હો સકતા તો ઉસકા વલી હજ ન કરાએ. હાં અગર એસા કરે કે તિહાઇ માલ મુરદેકા દે ઔર જિતના ઝિયાદહ લગે વો ખૂદ દે તો યે હજ્જે બદલ કરા સકતા હે. મતલબ યે હે કે મુરદેકે તિહાઇ માલસે ઝિયાદહ ન દે. હાં અગર ઉસકે સબ વારિસ ખુશીસે તૈયાર હોં કે હમ અપના હિસ્સા ન લેંગે, તુમ હજ્જે બદલ કરા દો તો તિહાઇ માલસે ઝિયાદહ લગા દેના ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન ના-બાલિગ વારિસોંકી ઇજાઝતકા શરીઅતમેં કોઇ એ'તિબાર નહીં હે, ઇસ લિયે ઉનકા હિસ્સા હરગિઝ ન લે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર વો હજ્જે બદલકી વસિય્યત કરકે મર ગઇ, લેકિન માલ કમ થા, ઇસ લિયે તિહાઇ માલમેં હજ્જે બદલ ન હો સકા ઔર તિહાઇસે ઝિયાદહ વારિસોંને ખુશીસે મંઝૂર ન કિયા, ઇસ લિયે હજ ન કરાયા ગયા તો ઉસ બેચારી પર કોઇ ગુનાહ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- સબ વસિય્યતોંકા યેહી હુકમ હે. તો અગર કિસીકે ઝિમ્મે

બહોત રોઝે યા નમાઝેં કઝા બાકી થી યા ઝકાત બાકી થી ઔર વસિય્યત કરકે મર ગઈ તો સિર્ફ તિહાઈ માલસે યે સબ કુછ કિયા જાએ, તિહાઈસે ઝિયાદહ બગૈર વારિસોંકી દિલી રઝામંદીકે લગાના જાઈઝ નહીં, ઔર ઈસકા બયાન પેહલે ભી આ ચુકા હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- બગૈર વસિય્યતકે ઉસકે માલમેં હજ્જે બદલ કરાના દુરૂસ્ત નહીં હૈ, હાં અગર સબ વારિસ ખુશીસે મંઝૂર કર લેં તો જાઈઝ હૈ. ઔર અલ્લાહ તઆલાને ચાહા તો ફર્ઝ હજ અદા હો જાએગા, મગર ના-બાલિગકી ઈજાઝતકા કોઈ એ'તિબાર નહીં હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર ઔરત ઈદ્દત¹ મેં હો તો ઈદ્દત છોળકર હજકો જાના ૧
દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- જિસકે પાસ મક્કા આને જાનેકા ખર્ચ હો ઔર મદીનેકા ખર્ચ ન હો ઉસકે ઝિમ્મે હજ ફર્ઝ હોગા. કુછ લોગ સમઝતે હૈં કે જબ તક મદીનેકા ભી ખર્ચ ન હો જાના ફર્ઝ નહીં, યે બિલકુલ ગલત ખ્યાલ હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- એહરામમેં ઔરતકો મુંહ ઢાંકનેકે લિયે મુંહસે કપળા લગાના દુરૂસ્ત નહીં. આજકલ ઈસ કામકે લિયે એક જાલીદાર પંખા બિકતા હૈં ઉસકો ચેહરે પર બાંધ લિયા જાએ ઔર આંખોંકે સામને જાલી રહે ઉસપર બુરકા' પળા રહે યે દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૯ :- હજકે બાકી મસ્અલે હજ કિયે બગૈર ન સમઝમેં આ સકતે હૈં ઔર ન યાદ રેહ સકતે હૈં. ઔર જબ હજકો જાએ વહાં મુઅલ્લિમ (હજકી તા'લીમ દેનેવાલે) લોગ સબ બતલા દેતે હૈં, ઈસ લિયે લિખનેકી ઝરૂરત નહીં સમઝી, ઈસી તરહ ઉમરહકા તરીકા વહાં જાકર મા'લૂમ હો જાતા હૈ.

મદીનેકી ઝિયારતકા બયાન

અગર ગુંજાઈશ હો તો હજકે બા'દ યા હજસે પેહલે મદીના મુનવ્વરા હાઝિર હોકર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે રોઝએ મુબારક ઔર મસ્જિદે નબવીકી ઝિયારતસે બરકત હાસિલ કરે. ઈસકે બારેમેં રસૂલે મકબૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જિસ શખ્સને મેરી વફાતકે બા'દ મેરી ઝિયારત કી ઉસકો વોહી બરકત મિલેગી જૈસે મેરી ઝિન્દગીમેં કિસીને મેરી ઝિયારત કી. ઔર યે ભી ફરમાયા હૈ કે જો શખ્સ ખાલી હજ કરે ઔર મેરી
ઝિયારત કો ન આએ ઉસને મેરે સાથ બળી બે-મુરૂવ્વતી કી. ઔર ઈસ મસ્જિદ² કે હકમેં ૨
આપને ફરમાયા હૈ કે જો શખસ ઈસમેં એક નમાઝ પળ્હે, ઉસકો પચાસ હઝાર નમાઝોંકે બરાબર સવાબ મિલેગા. અલ્લાહ હમ સબકો યે દૌલત નસીબ કરે ઔર નેક કામકી તૌફીક દે. આમીન યા રબ્બલ આલમીન !

---

૧. ઈદ્દત ઉસ મુદ્દતકો કેહતે હૈં જો એક ઔરત તલાક મિલને પર યા શૌહરકે મર જાને પર ગુઝરતી હૈ.

૧. મસ્જિદે નબવી.

મન્નત માનનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસી કામ પર ઈબાદતકી બાત કી કોઈ મન્નત માની, ફિર વૂં કામ પૂરા હો ગયા જિસકે લિયે મન્નત માની થી તો અબ મન્નતકા પૂરા કરના વાજીબ હૈ. અગર મન્નત પૂરી ન કરેગી તો બહોત ગુનાહ હોગા. લેકિન અગર કોઈ બેકારકી મન્નત હો જિસકા શરીઅતમેં કુછ એ'તિબાર નહીં તો ઉસકા પૂરા કરના વાજીબ નહીં, જૈસા કે હમ આગે બયાન કરતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને કહા યા અલ્લાહ ! અગર મેરા ફલાં કામ હો જાએ તો પાંચ રોઝે રખ્ખૂંગી તો જબ કામ હો જાએગા, પાંચ રોઝે રખને પળેંગે. ઔર અગર કામ નહીં હુવા તો ન રખ્ખે. અગર સિર્ફ ઈતના હી કહા હૈ કે પાંચ રોઝે રખ્ખૂંગી તો ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે પાંચોં રોઝે એક દમસે લગાતાર રખ્ખે ઔર ચાહે એક-એક, દો-દો કરકે પાંચ રોઝે પૂરે કરે, દોનૂં બાતેં દુરુસ્ત હૈં. ઔર અગર નઝર કરતે વકત યે કેહ દિયા કે પાંચ રોઝે લગાતાર રખ્ખૂંગી યા દિલમેં યે નિય્યત થી તો સબ એક દમસે રખને પળેંગે. અગર બીચમેં એક-આધ છુટ જાએ તો ફિરસે રખ્ખે.

મસ્અલા ૩ :- અગર યૂં કહા કે જુમ્આકા રોઝા રખ્ખૂંગી યા મુહર્રમકી પેહલી તારીખસે દસવીં તારીખ તક રખ્ખૂંગી તો ખાસ જુમ્એકા રોઝા રખના વાજીબ નહીં, ઔર મુહર્રમકી ખાસ ઈન હી તારીખોં હી મેં રોઝા રખના વાજીબ નહીં, જબ ચાહે દસ રોઝે રખ લે, લેકિન દસોં લગાતાર રખને પળેંગે, ચાહે મુહર્રમમેં રખ્ખે યા ઔર કિસી મહીનેમેં સબ જાઈઝ હૈ. ઈસી તરહ અગર યે કહા કે અગર મેરા યે કામ હો જાએ તો કલ હી રોઝા રખ્ખૂંગી તબ ભી ઈખ્તિયાર હૈ જબ ચાહે રખ્ખે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને નઝર કરતે વકત યૂં કહા કે મુહર્રમકે મહીનેમેં રોઝે રખ્ખૂંગી તો મુહર્રમકે પૂરે મહીનેકે રોઝે લગાતાર રખને પળેંગે, અગર બીચમેં કિસી વજહસે દસ-પાંચ રોઝે છુટ જાએં તો ઉસકે બદલેમેં ઈતને રોઝે ઔર રખ લે, સારે રોઝે ન દોહરાએ. ઔર યે ભી ઈખ્તિયાર હૈ કે મુહર્રમકે મહીનેમેં ન રખ્ખે, કિસી ઔર મહીનેમેં રખ્ખે, લેકિન સબ લગાતાર રખ્ખે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને મન્નત માની કે મેરી ખોઈ હુઈ ચીઝ મિલ જાએ તો મૈં આઠ રકઅત નમાઝ પઢ્ઢૂંગી તો ઉસકે મિલ જાને પર આઠ રકઅત નમાઝ પઢની પળેગી, ચાહે એક દમસે આઠોં રકઅતોંકી નિય્યત બાંધ લે યા ચાર-ચારકી નિય્યત બાંધે યા દો-દોકી સબ ઈખ્તિયાર હૈ. ઔર અગર ચાર રકઅતકી મન્નત માની તો ચારોં એક હી સલામસે પઢની હોગી, અલગ અલગ દો પઢનેસે નઝર અદા ન હોગી.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને એક રકઅત પઢનેકી મન્નત માની તો પૂરી દો રકઅતેં પઢની પળેગી.અગર તીનકી મન્નત કી તો પૂરી ચાર, પાંચકી મન્નત માની તો પૂરી ૭ પઢે. ઈસી તરહ આગેકા ભી યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- યૂં મન્નત માની કે દસ રૂપિયે ખૈરાત કરૂંગી યા એક રૂપિયા ખૈરાત કરૂંગી તો જિતના કહા હૈ ઉતના ખૈરાત કરે. અગર યૂં કહા કે પચાસ રૂપિયા ખૈરાત કરૂંગી ઔર ઉસકે પાસ ઉસ વકત સિર્ફ દસ રૂપિયે હૈં તો દસ હી રૂપિયે દેને પળેંગે. હાં અગર દસ રૂપિયેકે અલાવા કુછ માલ-સામાન ભી હૈ તો ઉસકી કીમત ભી લગા દેંગે. ઈસકી મિસાલ યે સમઝો કે દસ રૂપિયે નકદ હૈં ઔર સબ માલ-સામાન પંદરહ રૂપિયેકે હૈં યે સબ પચીસ રૂપિયે હુએ તો સિર્ફ પચીસ રૂપિયે ખૈરાત કરના વાજીબ હૈ. ઈસ્સે ઝિયાદહ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૮ :- અગર યૂં મન્નત માની કે દસ મિસ્કીનોંકો ખિલાઉંગી તો અગર દિલમેં કુછ ખ્યાલ હૈ કે એક વકત યા દો વકત ખિલાઉંગી તબ તો ઉસી તરહ ખિલાએ. અગર કુછ ખ્યાલ નહીં તો દો વકત દસ મિસ્કીનોંકો ખિલાએ. અગર કચ્ચા અનાજ દે તો ઈસમેં ભી યેહી બાત હૈ કે અગર દિલમેં કુછ ખ્યાલ થા કે હર એકકો ઈતના ઈતના દૂંગી તો ઉસી કદર દે. ઔર અગર કુછ ખ્યાલ નહીં થા તો હર એકકો ઉતના દે દે જિતના હમને સદકએ ફિત્રમેં બયાન કિયા હૈ.

મસ્અલા ૯ :- અગર યૂં કહા કે એક રૂપિયેકી રોટી ફકીરોંકો બાંટૂંગી તો ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે એક રૂપિયેકી રોટી દે દે, ચાહે એક રૂપિયેકી કોઈ ઔર ચીઝ દે યા એક રૂપિયા નકદ દે દે.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને યૂં કહા કે દસ રૂપિયે ખૈરાત કરૂંગી, હર ફકીરકો એક-એક રૂપિયા, ફિર દસોં રૂપિયે એક હી ફકીરકો દે દિયે તો ભી જાઈઝ હૈ, હર એક ફકીરકો એક એક રૂપિયા દેના વાજીબ નહીં. અગર દસ રૂપિયે બીસ ફકીરોંકો દે દિયે તો ભી જાઈઝ હૈ, ઔર અગર યૂં કહા કે દસ રૂપિયે દસ ફકીરોં પર ખૈરાત કરૂંગી તો ભી ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે દસ કો દે દે, ચાહે કમ ઝિયાદહ કરે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર યૂં કહા કે દસ નમાઝિયોંકો ખાના ખિલાઉંગી યા દસ હાફિઝોંકો ખિલાઉંગી તો દસ ફકીરોંકો ખિલાએ, ચાહે વો નમાઝી ઔર હાફિઝ હોં યા ન હોં.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીને કહા કે મક્કા શરીફમેં દસ રૂપિયે ખૈરાત કરૂંગી તો મક્કામેં ખૈરાત કરના વાજીબ નહીં, જહાં ચાહે ખૈરાત કરે, યા યૂં કહા થા કે જુમ્આકે દિન ખૈરાત કરૂંગી, ફલાને ફકીરકો દૂંગી તો જુમ્આકે દિન ખૈરાત કરના ઔર ઉસી ફકીરકો દેના ઝરૂરી નહીં. ઈસી તરહ અગર રૂપિયા મુકર્રર કરે કે યેહી રૂપિયા અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં દૂંગી તો ઠીક વોહી રૂપિયા દેના વાજીબ નહીં, ચાહે વો દે દે યા ઉતના હી ઔર દે દે.

મસ્અલા ૧૩ :- ઈસી તરહ અગર મન્નત માની કે જુમ્આકો મસ્જિદમેં નમાઝ પઢૂંગી યા મક્કામેં નમાઝ પઢૂંગી તો ભી ઈખ્તિયાર હૈ, જહાં ચાહે પઢે.

મસ્અલા ૧૪ :- કિસીને કહા અગર મેરા ભાઈ અચ્છા હો જાએ તો એક બકરી ઝબહ કરૂંગી યા યૂં કહા કે એક બકરીકા ગોશ્ત ખૈરાત કરૂંગી તો મન્નત હો ગઈ. અગર

યૂં કહા કે કુરબાની કરૂંગી તો કુરબાનીકે દિનોંમેં ઝબહ કરના ચાહિયે. ઔર દોનૂં શકલોંમેં ઉસકા ગોશ્ત ફકીરોંકે અલાવા ઔર કિસીકો દેના ઔર ખૂદ ખાના દુરૂસ્ત નહીં, જિતના ખૂદ ખાએ યા અમીરોંકો દે ઉતના ફિર ખૈરાત કરના પળેગા.

મસ્અલા ૧૫ :- એક ખાસ બળા જાનવર (જૈસે ગાય) કુરબાની કરનેકી મન્નત માની, ફિર વો જાનવર નહીં મિલા તો સાત બકરિયાં દે દે.

મસ્અલા ૧૬ :- યૂં મન્નત માની થી કે જબ મેરા ભાઇ આએ તો દસ રૂપિયે ખૈરાત કરૂંગી, ફિર આનેકી ખબર પાઇ ઔર આનેસે પેહલે હી રૂપિયે ખૈરાત કર દિયે તો મન્નત પૂરી નહીં હુઇ. આનેકે બા'દ ફિર ખૈરાત કરે.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર એસે કામકે હોને પર મન્નત માની જિસકે હોનેકો ચાહતી હો ઔર તમન્ના કરતી હો કે યે કામ હો જાએ, જૈસે યૂં કહે કે અગર મૈં અચ્છી હો જાઉંગી તો એસા કરૂં, અગર મેરા ભાઇ ખૈરિયતસે આ જાએ તો એસા કરૂં, અગર મેરા બાપ મુકદમેસે બરી હો જાએ યા નોકર હો જાએ તો એસા કરૂં, જબ યે કામ હો જાએ તો મન્નત પૂરી કર લે. ઔર અગર ઇસ તરહ કહે કે અગર મૈં તુઝસે બોલૂં તો દો રોઝે રખ્ખૂંગી યા યે કહા કે અગર આજ મૈં નમાઝ ન પળ્હૂં તો એક રૂપિયા ખૈરાત કરૂં, ફિર ઉસ્સે બોલ લી યા નમાઝ ન પળ્હી તો ઇખ્તિયાર હૈ કે ચાહે કસમકા કફફારા દે દે ઔર ચાહે દો રોઝે રખ્ખે ઔર એક રૂપિયા ખૈરાત કરે.

મસ્અલા ૧૮ :- યે મન્નત માની કે એક હઝાર બાર દુરૂદ શરીફ પળ્હૂંગી, એક હઝાર બાર કલિમા પળ્હૂંગી તો મન્નત હો ગઇ ઔર પળ્હના વાજીબ હો ગયા, ઔર અગર કહા કે હઝાર બાર સુબ્હાનલ્લાહ સુબ્હાનલ્લાહ પળ્હૂંગી યા હઝાર બાર લા હૌલ પળ્હૂંગી તો મન્નત નહીં હુઇ ઔર પળ્હના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૯ :- મન્નત માની કે દસ કલામ મજીદ ખતમ કરૂંગી યા એક પારા પળ્હૂંગી તો મન્નત હો ગઇ.

મસ્અલા ૨૦ :- યે મન્નત માની કે અગર ફલાં કામ હો જાએ તો મૌલૂદ શરીફ પળ્હૂંગી તો મન્નત નહીં હુઇ, યા યે મન્નત કી કે ફલાની બાત હો જાએ તો ફલાને મઝાર પર ચાદર ચળ્હાઉંગી યે ભી મન્નત નહીં હુઇ, યા શાહ અબ્દુલ હક કા તોશા માના યા સેહમની યા સૈયદ કબીરકી ગાય માની યા મસ્જિદમેં ગુલગુલે ચળ્હાને ઔર અલ્લાહ મિયાંકે તાક ભરનેકી મન્નત માની યા બળે પીરકી ગ્યારહવીંકી મન્નત માની તો યે મન્નત સહીહ નહીં હુઇ, ઉસકા પૂરા કરના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- મૌલા મુશ્કિલ કુશાકા રોઝા, આસ બી કા કુંડા યે સબ બેકારકી બાતેં હૈં ઔર મૌલા મુશ્કિલ કુશાકા રોઝા માનના શિર્ક હૈ.

મસ્અલા ૨૨ :- યે મન્નત માની કે ફલાં મસ્જિદ જો ટૂટી પળી હૈ ઉસકો બનવા દૂંગી યા ફલાં પુલ બંધવા દૂંગી તો યે મન્નત ભી સહીહ નહીં હૈ, ઉસકે ઝિમ્મે કુછ વાજીબ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૨૩ :- અગર યૂં કહા કે મેરા ભાઈ અચ્છા હો જાએ તો નાચ કરાઉંગી યા બાજા બજવાઉંગી તો યે મન્નત ગુનાહ હૈ, અચ્છે હોનેકે બા'દ એસા કરના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૨૪ :- અલ્લાહ તઆલાકે અલાવા કિસી ઓરસે મન્નત માનના, મિસાલકે તૌર પર યે કેહના અય બળે પીર ! અગર મેરા કામ હો જાએ તો મૈં તુમ્હારી યે બાત કરૂંગી, યા કબરોં ઓર મઝારોં પર જાના યા જહાં જિન્ન રેહતે હોં વહાં જાના ઓર દરખ્વાસ્ત કરના હરામ ઓર શિર્ક હૈ, બલ્કે ઉસ મન્નતકી ચીઝકા ખાના ભી હરામ હૈ. ઓર કબરોં પર જાનેસે ઔરતોંકો હદીસોંમેં મના' ભી કિયા ગયા હૈ. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને એસી ઓરતોં પર લા'નત ફરમાઈ હૈ.

કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બગૈર ઝરૂરત બાત બાતમેં કસમ ખાના બુરી બાત હૈ. ઈસમેં અલ્લાહ તઆલાકે નામકી બળી બે-અદબી હોતી હૈ, જહાં તક હો સકે સચ્ચી બાત પર ભી કસમ ન ખાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- જિસને અલ્લાહ તઆલાકી કસમ ખાઈ ઓર યૂં કહા કે અલ્લાહકી કસમ, ખુદાકી કસમ, ખુદાકી ઈઝઝત ઓર જલાલકી કસમ, ખુદાકી બુઝુર્ગી ઓર બળાઈકી કસમ તો કસમ હો ગઈ, અબ ઉસકે ખિલાફ કરના દુરૂસ્ત નહીં. અગર ખુદાકા નામ નહીં લિયા, સિર્ફ ઈતના કેહ દિયા, મૈં કસમ ખાતી હૂં કે ફલાં કામ ન કરૂંગી, તબ ભી કસમ હો ગઈ.

મસ્અલા ૩ :- અગર યૂં કહા કે ખુદા ગવાહ હૈ, ખુદા ગવાહ હૈ, ખુદાકો ગવાહ કરકે કેહતી હૂં, ખુદાકો હાઝિર ઓર નાઝિર જાનકર કેહતી હૂં તબ ભી કસમ હો ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- કુરઆન મજીદકી કસમ, કલામ મજીદકી કસમ, કલામુલ્લાહકી કસમ ખાકર કોઈ બાત કહી તો કસમ હો ગઈ, ઓર અગર કલામ મજીદકો હાથમેં લેકર યા ઉસપર હાથ રખકર કોઈ બાત કહી, લેકિન કસમ નહીં ખાઈ તો કસમ ન હુઈ.

મસ્અલા ૫ :- યૂં કહા કે અગર ફલાના કામ કરૂં તો બે-ઈમાન હોકર મરૂં, મરતે વક્ત ઈમાન ન નસીબ હો, બે-ઈમાન હો જાઉં, યા ઈસ તરહ કહા કે અગર ફલાં કામ કરૂં તો મૈં મુસલમાન નહીં તો કસમ હો ગઈ, ઉસકે ખિલાફ કરનેસે કફફારા દેના પળેગા ઓર ઈમાન ન જાએગા.

મસ્અલા ૬ :- અગર ફલાના કામ કરૂં તો હાથ ટૂટેં, દીદે (આંખેં) ફૂટેં, કોઢી હો જાઉં, બદન ફૂટ નિકલે, ખુદાકા ગઝબ ટૂટે, આસમાન ફટ પળે, દાના દાનાકી મોહતાજ હો જાઉં, ખુદાકી માર પળે, ખુદાકી ફિટકાર પળે, અગર ફલાં કામ કરૂં તો સુવ્વર ખાઉં, મરતે વક્ત કલિમા નસીબ ન હો, કિયામતકે દિન ખુદા ઓર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે સામને ઝર્દરૂ (ઝલીલ) હૂં ઈન બાતોંસે કસમ નહીં હોતી, ઈસકે

ખિલાફ કરનેસે કફફારા ન દેના પળેગા.

મસ્અલા ૭ :- ખુદાકે સિવા કિસી દૂસરેકી કસમ ખાનેસે કસમ નહીં હોતી, જેસે રસૂલુલ્લાહકી કસમ ! કા'બતુલ્લાહકી કસમ ! અપની આંખોંકી કસમ ! અપની જવાનીકી કસમ ! અપને હાથ-પૈરોંકી કસમ ! અપને બાપકી કસમ ! અપને બચ્ચેકી કસમ ! અપને પ્યારોંકી કસમ ! તુમહારે સરકી કસમ ! તુમહારી જાનકી કસમ ! તુમહારી કસમ ! અપની કસમ ! ઇસ તરહ કસમ ખાકર ફિર ઉસકે ખિલાફ કરે તો કફફારા ન દેના પળેગા, લેકિન અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કિસી દૂસરેકી કસમ ખાના બળા ગુનાહ હે. હદીસ શરીફમેં ઇસ્સે બહોત મના' કિયા ગયા હે. અલ્લાહકો છોળકર કિસીકી કસમ ખાના સિર્કકી બાત હે, ઇસ્સે બહોત બચના ચાહિયે.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને કહા તેરે ઘરકા ખાના મુઝ પર હરામ, યા યૂં કહા ફલાની ચીઝ મૈંને અપને ઉપર હરામ કર લી તો ઉસકે કેહનેસે યે ચીઝ હરામ નહીં હુઇ, લેકિન યે કસમ હો ગઇ. અબ અગર ખાએગી તો કફફારા દેના પળેગા.

મસ્અલા ૯ :- કિસી દૂસરેકે કસમ દિલાનેસે કસમ નહીં હોતી, જૈસે કિસીને તુમસે કહા, તુમહેં ખુદાકી કસમ, યે કામ ઝરૂર કરો તો યે કસમ નહીં હુઇ, ઇસકે ખિલાફ કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- કસમ ખાકર ઉસકે સાથ હી ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા કેહ દિયા, જૈસે કોઇ ઇસ તરહ કહે કે ખુદા કી કસમ ! ફલાં કામ ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા ન કરૂંગી, કસમ નહીં હુઇ.

મસ્અલા ૧૧ :- જો બાત હો ચુકી હે ઉસપર ઝૂઠી કસમ ખાના બળા ગુનાહ હે, જૈસે કિસીને નમાઝ નહીં પળ્હી ઓર જબ કિસીને પૂછા તો કેહ દિયા કે ખુદાકી કસમ! મૈં નમાઝ પળ્હ ચુકી, યા કિસીસે ગિલાસ ટૂટ ગયા ઓર જબ પૂછા તો કેહ દિયા, ખુદાકી કસમ ! મૈંને નહીં તોળા. જાન બૂઝકર ઝૂઠી કસમ ખા લી તો ઉસકે ગુનાહકી કોઇ હદ નહીં, ઔર ઉસકા કોઇ કફફારા નહીં. બસ દિન રાત અલ્લાહ તઆલાસે તૌબા ઓર ઇસ્તિગ્ફાર કરકે અપના ગુનાહ મઆફ કરાએ. સિવાએ ઇસકે ઔર કુછ નહીં હો સકતા ઔર અગર ગલતી ઔર ધોકેમેં ઝૂઠી કસમ ખા લી, જૈસે કિસીને કહા, ખુદાકી કસમ ! અભી ફલાં આદમી નહીં આયા, ઔર અપને દિલમેં યકીનકે સાથ યેહી સમઝતી હે કે સચ્ચી કસમ ખા રહી હૂં. ફિર મા'લૂમ હુવા કે વો ઉસ વકત આ ગયા થા તો યે મઆફ હે, ઇસમેં ગુનાહ ન હોગા ઔર કુછ કફફારા ભી નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર ઐસી બાત પર કસમ ખાઇ જો અભી નહીં હુઇ, બલ્કે આગે હોગી, જૈસે કોઇ કહે ખુદાકી કસમ ! આજ પાની બરસેગા, ખુદાકી કસમ ! આજ મેરા ભાઇ આએગા, ફિર વો નહીં આયા ઔર પાની નહીં બરસા તો કફફારા દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૩ :- કિસીને કસમ ખાઇ કે ખુદાકી કસમ ! આજ કુરઆન ઝરૂર પળ્હૂંગી તો અબ કુરઆન પળ્હના વાજીબ હો ગયા, ન પળ્હેગી તો ગુનાહ હોગા ઔર

કફફારા દેના પળેગા, ઓર અગર કિસીને કસમ ખાઇ કે ખુદાકી કસમ ! આજ મૈં ફલાં કામ ન કરૂંગી તો અબ વો કામ કરના દુરૂસ્ત નહીં. અગર કરેગી તો કસમ તોડનેકા કફફારા દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૪ :- કિસીને ગુનાહ કરનેકી કસમ ખાઇ કે ખુદાકી કસમ ! આજ ફલાંકી ચીઝ ચુરા લાઉંગી, ખુદાકી કસમ ! આજ નમાઝ ન પળ્હૂંગી, ખુદાકી કસમ ! અપને માં-બાપસે ન બોલૂંગી, તો ઐસે વકત કસમકા તોડ દેના વાજીબ હે. તોડકર કફફારા દે દે, નહીં તો ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસીને કસમ ખાઇ કે આજ મૈં ફલાં ચીઝ ન ખાઉંગી, ફિર ભૂલેસે ખા લી ઓર કસમ યાદ ન રહી, યા કિસીને ઝબરદસ્તી મુંહ ચીર કર ખિલા દી, તબ ભી કફફારા દે.

મસ્અલા ૧૬ :- ગુસ્સેમેં કસમ ખાઇ કે તુઝકો કભી એક કાડો ન દૂંગી, ફિર એક પૈસા યા રૂપિયા દે દિયા તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ, કફફારા દે.

કસમકે કફફારેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કિસીને કસમ તોડ દી તો ઉસકા કફફારા યે હે કે દસ મોહતાજોંકો દો વકત ખિલાએ યા કચ્ચા અનાજ દે દે, ઔર હર ફકીરકો અંગ્રેજી તોલસે આધી છટાંક ઉપર પોને દો સેર ગેહૂં દેના ચાહિયે, બલ્કે એહતિયાતકે તૌર પર પૂરે દો સેર દે દે, ઓર અગર જવ દે તો ઉસ્સે દો ગુને દે, બાકી ઔર સબ તરીકા ફકીરકો ખિલાનેકા વોહી હે જો રોઝેકે કફફારેમેં બયાન હો ચુકા હે, યા દસ ફકીરોંકો કપળા પહેના દે. હર ફકીરકો ઈતના ઈતના બળા કપળા દે જિસ્સે બદનકા ઝિયાદહ હિસ્સા ઢંક જાએ, જૈસે ચાદર યા બળા લમ્બા કુરતા દે દિયા તો કફફારા અદા હો ગયા, લેકિન યે કપળા બહોત પુરાના ન હોના ચાહિયે. અગર હર ફકીરકો સિર્ફ એક એક પાજામા દે દિયા તો કફફારા અદા નહીં હુવા. ઓર અગર લુંગીકે સાથ કુરતા ભી હો તો અદા હો ગયા. ઈન દોનૂં બાતોંમેં ઈખ્તિયાર હે ચાહે કપળે દે ઓર ચાહે ખાના ખિલાએ. હર તરહ કફફારા અદા હો ગયા. ઔર યે હુકમ જો બયાન હુવા જબ હે કે મર્દકો કપળા દે, ઔર અગર કિસી ગરીબ ઔરતકો કપળા દે દિયા તો ઈતના બળા કપળા હોના ચાહિયે કે સારા બદન ઢક જાએ ઓર ઉસ્સે નમાઝ પળ્હ સકે. ઈસ્સે કમ હોગા તો કફફારા અદા ન હોગા.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઇ ઐસી ગરીબ હો કે ન તો ખાના ખિલા સકતી હે ઓર ન કપળા દે સકતી હે તો લગાતાર તીન રોઝે રખ્ખે. અગર અલગ અલગ કરકે તીન રોઝે પૂરે કરે તો કફફારા અદા નહીં હુવા, તીનોં લગાતાર રખના ચાહિયે. અગર દો રોઝે રખનેકે બા'દ બીચમેં કિસી વજહસે એક રોઝા છુટ ગયા તો અબ ફિરસે તીનોં રખ્ખે.

મસ્અલા ૩ :- કસમ તોડનેસે પેહલે હી કફફારા અદા કર દિયા, ઈસકે બા'દ

કસમ તોડ દી તો કફ્ફારા સહીહ નહીં હુવા. અબ કસમ તોડનેકે બા'દ ફિર કફ્ફારા દેના ચાહિયે, ઔરં જો કુછ ફકીરોંકો દે ચુકી હૈ ઉસકો વાપસ લેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને કઈ બાર કસમ ખાઇ, જૈસે એક બાર કહા ખુદાકી કસમ! ફલાં કામ ન કરૂંગી, ઈસકે બા'દ ફિર કહા ખુદાકી કસમ ! ફલાં કામ ન કરૂંગી, ઉસી દિન યા ઉસકે દૂસરે યા તીસરે દિન. મતલબ યે કે ઈસી તરહ કઈ બાર કહા, યા યૂં કહા ખુદાકી કસમ ! અલ્લાહકી કસમ ! કુરઆન પાકકી કસમ ! ફલાં કામ ઝરૂર કરૂંગી, ફિર યે કસમ તોડ દી તો ઈન સબ કસમોંકા એક હી કફ્ફારા દે દે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીકે ઝિમ્મે કસમોંકે બહોતસે કફ્ફારે જમા' હો ગએ, તો મશહૂર કૌલકે મુતાબિક હર એકકા જુદા જુદા કફ્ફારા દેના ચાહિયે. ઝિન્દગીમેં ન દે તો મરતે વક્ત વસિય્યત કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- કફ્ફારેમેં ઉન્હીં મિસ્કીનોંકો કપળા દેના દુરૂસ્ત હૈ જિનકો ઝકાત દેના દુરૂસ્ત હૈ.

ઘરમેં જાનેકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને કસમ ખાઇ કે કભી તેરે ઘર ન જાઉંગી, ફિર ઉસકે દરવાઝેકી દહલીઝ પર ખળી હો ગઇ યા દરવાઝેકે છજ્જેકે નીચે ખળી હો ગઇ અંદર નહીં ગઇ તો કસમ નહીં ટૂટી, ઔર અગર દરવાઝેકે અંદર ચલી ગઇ તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને કસમ ખાઇ કે ઉસ ઘરમેં ન જાઉંગી, ફિર જબ વો ઘર ગિરકર બિલકુલ ખંડર હો ગયા તબ ઉસમેં ગઇ તો ભી કસમ ટૂટ ગઇ, ઔર અગર બિલકુલ મૈદાન હો ગયા, ઝમીન બરાબર હો ગઇ-ઔર ઘરકા નિશાન બિલકુલ મિટ ગયા ઉસકા ખેત બન ગયા યા મસ્જિદ બનાઇ ગઇ યા બાગ બના લિયા ગયા તબ ઉસમેં ગઇ તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૩ :- કસમ ખાઇ કે ઉસ ઘરમેં ન જાઉંગી, ફિર જબ વો ગિર ગયા ઔર ફિરસે બનવા લિયા ગયા તબ ઉસમેં ગઇ તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને કસમ ખાઇ કે તેરે ઘર ન જાઉંગી, ફિર કોઠા ફાંદકર આઇ ઔર છત પર ખળી હો ગઇ તો કસમ ટૂટ ગઇ, ભલે હી નીચે ન ઉતરે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને ઘરમેં બૈઠે હુએ કસમ ખાઇ કે અબ યહાં કભી નહીં આઉંગી, ઈસકે બા'દ થોળી દેર બૈઠી રહી તો કસમ નહીં ટૂટી, ચાહે જિતને દિન વહાં બૈઠી રહી. જબ બાહિર આકર ફિર આએગી તબ કસમ ટૂટેગી. ઔર અગર કસમ ખાઇ કે યે કપળા ન પેહનૂંગી, યે કેહકર ફૌરન ઉતાર ડાલા તો કસમ નહીં ટૂટી, ઔર અગર ફૌરન નહીં ઉતારા કુછ દેર પેહને રહી તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૬ :- કસમ ખાઇ કે ઈસ ઘરમેં ન રહૂંગી, ઈસકે બા'દ ફૌરન ઈસ

ઘરસે સામાન ઉઠાના, લે જાના, ઇન્તિઝામ કરના શુરૂ' કર દિયા તો કસમ નહીં ટૂટી, ઔર અગર ફૌરન નહીં શુરૂ' કિયા, કુછ દેર ઠહેર ગઇ તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૭ :- કસમ ખાઇ કે અબ તેરે ઘરમેં કદમ નહીં રખ્ખૂંગી તો મતલબ યે હે કે ન આઉંગી. અગર મિયાને (પાલકી) પર સવાર હોકર આઇ ઔર ઘરમેં ઉસી મિયાને પર બેઠી રહી, કદમ ઝમીન પર ન રખ્ખે તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને કસમ ખાકર કહા, તેરે ઘર કભી ન કભી ઝરૂર આઉંગી, ફિર આનેકા મૌકા' નહીં હુવા તો જબ તક ઝિન્દા હે કસમ નહીં ટૂટી, મરતે વકત કસમ ટૂટ જાએગી. ઉસકો ચાહિયે ઉસ વકત વસિય્યત કર જાએ કે મેરે માલમેંસે કસમકા કફ્ફારા દે દેના.

મસ્અલા ૯ :- કસમ ખાઇ કે ફલાંકે ઘર ન જાઉંગી, તો જિસ ઘરમેં વો રેહતી હો વહાં ન જાના ચાહિયે, ચાહે ખૂદ ઉસીકા ઘર હો યા કિરાયે પર રેહતી હો યા માંગ લિયા હો ઔર બગેર કિરાયા દિયે રેહતી હો.

મસ્અલા ૧૦ :- કસમ ખાઇ કે તેરે યહાં કભી ન આઉંગી, ફિર કિસીસે કહા કે તૂ મુઝે ગોદમેં લેકર વહાં પહોંચા દે, ઇસ લિયે ઉસને ગોદમેં લેકર વહાં પહોંચા દિયા તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ, હાં અગર ઉસને નહીં કહા, બગેર ઉસકે કહે કિસીને ઉસકો લાદકર વહાં પહોંચા દિયા તો કસમ નહીં ટૂટી. ઇસી તરહ અગર કસમ ખાઇ કે ઇસ ઘરસે કભી ન નિકલૂંગી, ફિર કિસીસે કહા કે તૂ મુઝકો લાદકર નિકાલ લે ચલ, ઔર વો લે ગયા તો કસમ ટૂટ ગઇ, ઔર અગર બગૈર કહે લાદકર લે ગયા તો કસમ નહીં ટૂટી.

ખાને-પીનેકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કસમ ખાઇ કે યે દૂધ ન પિઉંગી, ફિર વોહી દૂધ જમાકર દહી બના લિયા તો ઉસકે ખાનેસે કસમ ન ટૂટેગી.

મસ્અલા ૨ :- બકરીકા બચ્ચા પલા હુવા થા, ઉસપર કસમ ખાઇ ઔર કહા કે ઇસ બચ્ચેકા ગોશ્ત ન ખાઉંગી. ફિર વો બઢકર (બડી હોકર) પૂરી બકરી હો ગઇ તબ ઉસકા ગોશ્ત ખાયા તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૩ :- કસમ ખાઇ કે ગોશ્ત ન ખાઉંગી, ફિર મછલી ખાઇ યા કલેજી યા ઓઝરી ખાઇ તો કસમ ન ટૂટી.

મસ્અલા ૪ :- કસમ ખાઇ કે યે ગેહૂં ન ખાઉંગી, ફિર ઉસકો પિસવાકર રોટી ખાઇ તો કસમ નહીં ટૂટી, ઔર અગર ખૂદ ગેહૂં ઉબાલકર ખા લિયે યા ભુનવાકર ચબાએ તો કસમ ટૂટ ગઇ. હાં અગર યે મતલબ લિયા હો કે ઉનકે આટેકી કોઇ ચીઝભી ન ખાઉંગી તો હર ચીઝકે ખાનેસે કસમ ટૂટ જાએગી.

મસ્અલા ૫ :- અગર યે કસમ ખાઇ કે યે આટા ન ખાઉંગી તો ઉસકી રોટી ખાનેસે

કસમ ટૂટ જાએગી, ઔર અગર ઉસકા લિપટા (મોટે આટેકા હલવા-પતલા શીરા) યા હલવા યા કુછ ઔર પકાકર ખાયા તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ, ઔર અગર વૈસા હી કચ્ચા આટા ફાક ગઇ તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૬ :- કસમ ખાઇ કે રોટી ન ખાઉંગી તો ઉસ દેશમેં જિન ચીઝોંકી રોટી ખાઇ જાતી હૈ ન ખાના ચાહિયે, નહીં તો કસમ ટૂટ જાએગી.

મસ્અલા ૭ :- કસમ ખાઇ કે સિરી ન ખાઉંગી તો ચિળિયા, બટેર, મુરગી વગૈરહકા સર ખાનેસે કસમ ન ટૂટેગી. અગર બકરી યા ગાયકી સિરી ખાઇ તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૮ :- કસમ ખાઇ કે મેવા ન ખાઉંગી તો અનાર, સેબ, અંગૂર, છુહારા, બાદામ, અખરોટ, કિશમિશ (દ્રાક્ષ), મુનક્કા (બળી દ્રાક્ષ), ખજૂર ખાનેસે કસમ ટૂટ જાએગી, અગર ખરબૂઝા, તરબૂઝ ઔર કકડી, ખીરા, આમ, ખાએ તો કસમ નહીં ટૂટી.

ન બોલનેકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કસમ ખાઇ કે ફલાં ઔરતસે ન બોલૂંગી, ફિર જબ વો સોતી થી ઉસ વક્ત સોતેમેં ઉસ્સે કુછ કહા, ઔર ઉસકી આવાઝસે વો જાગ પળી તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૨ :- કસમ ખાઇ કે બગૈર માં કી ઇજાઝત ફલાંસે ન બોલૂંગી. ફિર માં ને ઇજાઝત દે દી લેકિન ઇજાઝતકી ખબર ભી ઉસકો નહીં મિલી થી કે ઉસ્સે બોલ દી ઔર બોલનેકે બા'દ મા'લૂમ હુવા કે માં ને ઇજાઝત દે દી થી તબ ભી કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૩ :- કસમ ખાઇ કે ઉસ લળકીસે કભી ન બોલૂંગી, ફિર જબ વો જવાન હો ગઇ યા બુળ્હયા હો ગઇ તબ બોલી તો ભી કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૪ :- કસમ ખાઇ કે કભી તેરા મુંહ ન દેખૂંગી તો મતલબ યે હૈ કે તુમસે મુલાકાત ન કરૂંગી, મેલ-જોલ ન રખ્ખૂંગી. અગર કહીં દૂરસે શક્લ દેખ લી તો કસમ નહીં ટૂટી.

બેચને ઔર ખરીદનેકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કસમ ખાઇ કે ફલાં ચીઝ મૈં ન ખરીદૂંગી, ફિર કિસીસે કેહ દિયા કે તુમ મુઝે ખરીદ દો, ઉસને મોલ લે દિયા તો કસમ નહીં ટૂટી. ઇસી તરહ અગર યે કસમ ખાઇ કે મૈં અપની ફલાં ચીઝ ન બેચૂંગી, ફિર ખુદ નહીં બેચા, દૂસરેસે કેહ દિયા તુમ બેચ દો. ઉસને બેચ દિયા તો કસમ નહીં ટૂટી. ઇસી તરહ કિરાયે પર લેનેકા હુકમ હૈ. અગર કસમ ખાઇ કે મૈં યે મકાન કિરાયે પર ન લૂંગી, ફિર કિસીકે ઝરીયેસે કિરાયે પર લે લિયા તો કસમ નહીં ટૂટી. હાં અગર કસમ ખાનેકા યેહી મતલબ થા કે ન તો ખુદ વો કામ કરૂંગી, ન કિસી દૂસરેકે ઝરીયેસે કરાઉંગી તો દૂસરે આદમીકે કર દેનેસે ભી કસમ ટૂટ જાએગી. ગરઝ યે કે જો મતલબ હોગા ઉસીકે મુતાબિક સબ હુકમ લગાએ જાએંગે યા યે

કે કસમ ખાનેવાલી ઔરત પરદાવાલી યા અમીરઝાદી હે કે ખુદ અપને હાથસે નહીં બેચતી, ન હી ખરીદતી હે તો એૈસી સૂરતમેં અગર યે કામ દૂસરેસે કેહકર કરાએ તબ ભી કસમ ટૂટ જાએગી.

મસ્અલા ૨ :- કસમ ખાઈ કે મૈં અપ. ઇસ લળકેકો ન મારૂંગી, ફિર કિસી દૂસરેસે કેહકર પિટવા દિયા તો કસમ નહીં ટૂટી.

રોઝે, નમાઝકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને બેવકૂફીસે કસમ ખાઈ કે મૈં રોઝા ન રખ્ખૂંગી, ફિર રોઝાકી નિય્યત કર લી તો દમ ભર ગુઝરનેસે ભી કસમ ટૂટ ગઈ. પૂરે દિન ઇન્તિઝાર ન કરના પળેગા. અગર થોળી દેર બા'દ રોઝા તોડ દેગી તબ ભી કસમ તોડનેકા કફ્ફારા દેના પળેગા. અગર યૂં કહા કે એક રોઝા ભી ન રખ્ખૂંગી તો રોઝા ખતમ હોનેકે વકત કસમ ટૂટેગી, જબ તક પૂરા દિન ન ગુઝરે ઔર રોઝા ખોલનેકા વકત ન આએ તબ તક કસમ ન ટૂટેગી. અગર વકત આનેસે પેહલે હી રોઝા તોડ ડાલા તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૨ :- કસમ ખાઈ કે મૈં નમાઝ ન પળ્હૂંગી, ફિર શરમિન્દહ હુઈ ઔર નમાઝ પળ્હને ખળી હુઈ, તો જબ પેહલી રકઅતકા સિજદહ કિયા ઉસ વકત કસમ ટૂટ ગઈ, ઔર સિજદહ કરનેસે પેહલે કસમ નહીં ટૂટી. અગર એક રકઅત પળ્હકર નમાઝ તોડ દે તબ ભી કસમ ટૂટ ગઈ. ઔર યાદ રખ્ખો કે એસી કસમેં ખાના બળા ગુનાહ હે. અગર એસી બેવકૂફી હો ગઈ તો ઉસકો ફૌરન તોડ ડાલે ઔર કફ્ફારા અદા કરે.

કપળે વગૈરહકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કસમ ખાઈ કે ઇસ કાલીન પર ન લેટૂંગી, ફિર કાલીન બિછાકર ઉસકે ઉપર ચાદર લગાઈ ઔર લેટી તો કસમ ટૂટ ગઈ, ઔર અગર ઉસ કાલીનકે ઉપર એક ઔર કાલીન યા કોઈ દરી બિછા લી, ઉસકે ઉપર લેટી તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૨ :- કસમ ખાઈ કે ઝમીન પર ન બેઠૂંગી, ફિર ઝમીન પર બોરી, કપળા યા ચટાઈ-ટાટ બિછાકર બેઠ ગઈ તો કસમ નહીં ટૂટી, ઔર અગર દોપટ્ટા જો ઓળ્હે હુએ હે ઉસીકા આંચલ બિછાકર બેઠ ગઈ તો કસમ ટૂટ ગઈ, હાં અગર દોપટ્ટા ઉતારકર બિછા લિયા તબ બેઠી તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૩ :- કસમ ખાઈ ઇસ ચારપાઈ યા ઇસ તખ્ત પર ન બેઠૂંગી, ફિર ઉસપર દરી યા કાલીન વગૈરહ બિછાકર બેઠ ગઈ તો કસમ ટૂટ ગઈ, ઔર અગર ઉસ

ચારપાઇ પર એક ઓર ચારપાઇ બિછાઇ ઔર તખ્તકે ઉપર એક ઔર તખ્ત બિછા લિયા, ફિર ઉપર ખાલી ચારપાઇ ઓર તખ્ત પર બેઠી તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૪ :- કસમ ખાઇ કે ફલાંકો કભી ન નેહલાઉંગી, ફિર ઉસકે મર જાનેકે બા'દ નેહલાયા તો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૫ :- શૌહરને કસમ ખાઇ કે તુઝકો કભી ન મારૂંગા, ફિર ઉસને ચોટિયા (ચોટી) પકળકર ઘસીટા યા ગલા ઘોંટ દિયા યા ઝોરસે કાટ ખાયા તો કસમ ટૂટ ગઇ. ઓર જો દિલ્લગી ઔર પ્યારમેં કાટા હો તો કસમ નહીં ટૂટી.

મસ્અલા ૬ :- કસમ ખાઇ કે ફલાંકો ઝરૂર મારૂંગી, ઔર યે ઇસકે કેહનેસે પેહલે હી મર ચુકી હે તો અગર ઉસકા મરના મા'લૂમ ન થા, ઇસ વજહસે કસમ ખાઇ તો કસમ ન ટૂટેગી, ઔર અગર જાન બૂઝકર કસમ ખાઇ તો કસમ ખાતે હી કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીને કિસી બાતકે કરનેકી કસમ ખાઇ, જૈસે યૂં કહા ખુદાકી કસમ ! અનાર ઝરૂર ખાઉંગી તો ઉમ્ર ભરમેં એક બાર ખા લેના કાફી હે, ઓર અગર કિસી બાતકે ન કરનેકી કસમ ખાઇ, જૈસે યૂં કહા ખુદાકી કસમ ! અનાર ન ખાઉંગી તો હમેશાકે લિયે છોળના પળેગા. જબ કભી ખાએગી તો કસમ ટૂટ જાએગી. હાં અગર એસા હો કે ઘરમેં અનાર-અંગૂર વગૈરહ હો ઔર ખાસ ઇન અનારોંકે લિયે કહા કે ન ખાઉંગી તો યે ઓર બાત હે યે ન ખાએ. ઉસકે સિવા ઓર મંગાકર ખાએ તો કુછ હરંજ નહીં.

દીનસે ફિર જાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર ખુદા-ન-ખ્વાસ્તા કોઇ અપને ઇમાન ઓર દીનસે ફિર ગઇ તો તીન દિનકી મોહલત દી જાએગી, ઔર જો ઉસકો શુબહ પળા ઉસ શુબહકા જવાબ દિયા જાએગા. અગર ઇતની મુદ્દતમેં મુસલમાન હો ગઇ તો ખેર, નહીં તો
૧ હમેશા[1]કે લિયે કેદ કર દેંગે, જબ તૌબા કરેગી તબ છોળેંગે.

મસ્અલા ૨ :- જબ કિસીને કુફ્રકા કલિમા ઝબાનસે નિકાલા તો ઇમાન જાતા રહા, ઔર જિતની નેકિયાં ઓર ઇબાદત ઉસને કી થી સબ બેકાર ગઇ. નિકાહ ટૂટ ગયા. ઓર ફર્ઝ હજ કર ચુકી હે તો વો ભી બરબાદ ગયા. અબ અગર તૌબા કરકે મુસલમાન
૨ હો ગઇ તો અપના નિકાહ ફિરસે પળ્હાએ ઓર ફિર દૂસરા હજ[2] કરે.

મસ્અલા ૩ :- ઇસી તરહ અગર કિસીકા મિયાં તૌબા-તૌબા બે-દીન (કાફિર) હો જાએ તો ભી નિકાહ જાતા રહા. અબ વો જબ તક તૌબા કરકે ફિરસે નિકાહ ન કરે,

---

૧. યે હુકમ સિર્ફ ઓરતોંકે લિયે હે, ઓર અગર ખુદા-ન-ખ્વાસ્તા મર્દ બે-ઇમાન હો જાએ તો તીન દિનકે અંદર ગરદન માર દી જાએગી.

૨. જબ કે દોબારહ મુસલમાન હોનેકે બા'દ માલદાર હો ઔર ઇતના માલ હો કે જિસ પર હજ ફર્ઝ હોતા હે.

ઔરત ઉસ્સે કુછ વાસ્તા ન રખ્ખે. અગર કોઈ મઆમલા મિયાં-બીવીકા સા હો તો ભી ગુનાહ હોગા, ઔર અગર ઝબરદસ્તી કરે તો ઉસકો સબસે ઝાહિર કર દે, શરમાએ નહીં. દીનકી બાતમેં કયા શરમ.

મસ્અલા ૪ :- જબ કુફ્રકા કલિમા ઝબાનસે નિકાલા ઈમાન જાતા રહા. અગર હંસી-દિલ્લગીમેં કુફ્રકી બાત કહે ઔર દિલમેં ન હો તબ ભી યે હુકમ હૈ. જૈસે કિસીને કહા કે કયા ખુદાકો ઈતની કુદરત નહીં જો ફલાં કામ કર દે. ઉસકા જવાબ દિયા હાં, નહીં હૈ. ઉસકે કેહનેસે કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને કહા ઉઠો ! નમાઝ પઢો. જવાબ દિયા, કૌન ઉઠક-બૈઠક કરે, યા કિસીને રોઝા રખનેકો કહા તો જવાબ દિયા, કૌન ભૂખા મરે, યા કહા રોઝા વો રખ્ખે જિસકે ઘર ખાના ન હો. યે સબ કુફ્ર હૈ.

મસ્અલા ૬ :- ઈસકો કોઈ ગુનાહ કરતે દેખકર કિસીને કહા, ખુદાસે નહીં ડરતી. જવાબ દિયા હાં, નહીં ડરતી તો કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૭ :- કિસીકો બુરા કામ કરતે દેખકર કહા, કયા તૂ મુસલમાન નહીં હૈ જો ઐસી બાત કરતી હૈ ? જવાબ દિયા હાં, નહીં. તો કાફિર હો ગઈ. અગર હંસીમેં કહા તબ ભી યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને નમાઝ પઢની શુરૂ' કી, ઈત્તિફાકસે ઉસપર કોઈ મુસીબત પડ ગઈ. ઉસને કહા કે યે સબ નમાઝ હી કી નહૂસત હૈ તો કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૯ :- કિસી કાફિરકી કોઈ બાત અચ્છી મા'લૂમ હુઈ, ઈસ લિયે તમન્ના કરકે કહા કે હમ ભી કાફિર હોતે તો અચ્છા થા કે હમ ભી ઐસા કરતે તો કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીકા લડકા મર ગયા, ઉસને યૂં કહા યા અલ્લાહ ! યે ઝુલ્મ મુઝપર કયૂં કિયા ? મુઝે કયૂં સતાયા ? તો ઈસકે કેહનેસે કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીને યૂં કહા કે અગર ખુદાભી મુઝસે કહે તો યે કામ ન કરૂં, યા યૂં કહા કે જિબ્રઈલ ભી અગર આએ તો ઉનકા કહા ન માનૂં તો કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીને કહા કે મૈં ઐસા કામ કરતી હૂં કે ખુદા ભી નહીં જાનતા તો કાફિર હો ગઈ.

મસ્અલા ૧૩ :- જબ અલ્લાહ તઆલાકો યા ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કો કુછ હકીર (તુચ્છ, છોટા) જાના યા શરીઅતકી બાતકો બુરા જાના, એબ નિકાલા, કુફ્રકી બાત પસંદ કી, ઈન સબ બાતોંસે ઈમાન જાતા રેહતા હૈ, ઔર કુફ્રકી ઈન બાતોંકો જિનસે ઈમાન જાતા રેહતા હૈ, હમને પેહલે હિસ્સેમેં સબ અકીદોંકે બયાન કરનેકે બા'દ ભી બયાન કિયા હૈ. વહાં દેખ લેના ચાહિયે. ઔર અપને ઈમાન સંભાલનેમેં બહોત એહતિયાત રખના ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકા ઈમાન ઠીક રખ્ખે ઔર ઈમાન પર હી ખાત્મા કરે. આમીન !

ઝબહ કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ઝબહ કરનેકા તરીકા યે હૈ કે જાનવરકા મુંહ કિબ્લેકી તરફ કરકે તેઝ છુરી હાથમેં લેકર બિસ્મિલ્લાહિ અલ્લાહુ અકબર કેહકે ઉસકે ગલેકો કાટે, યહાં તક કે ચાર નસેં કટ જાએં. એક નરખરા જિસ્સે સાંસ લેતા હૈ. દૂસરી વો નસ જિસ્સે દાના-પાની જાતા હૈ ઔર દો શહ રગેં (ખાસ નસેં) જો નરખરેકે દાએં-બાએં હોતી હૈં.

અગર ઈન ચારમેંસે તીન હી નસેં કટી તબ ભી ઝબહ દુરૂસ્ત હૈ, ઉસકા ખાના હલાલ હૈ. અગર દો હી નસેં કટી તો વો જાનવર મુરદાર હો ગયા, ઉસકા ખાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- ઝબહકે વકત બિસ્મિલ્લાહ જાન બૂઝકર નહીં કહા તો વો મુરદાર હૈ, ઔર ઉસકા ખાના હરામ હૈ, ઔર અગર ભૂલ જાએ તો ખાના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- કુંદ (બગૈર ધારવાલી) છુરીસે ઝબહ કરના મકરૂહ હૈ, ઔર મના' હૈ. ઉસમેં જાનવરકકો બહોત તકલીફ હોતી હૈ. ઈસી તરહ ઠંડા હોનેસે પેહલે ઉસકી ખાલ ખીંચના, હાથ-પાંવ તોડના-કાટના ઔર ઈન ચારોં નસોંકે કટ જાનેકે બા'દ ભી ગલા કાટે જાના યે સબ મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૪ :- ઝબહ કરનેમેં મુરગીકા ગલા કટ ગયા તો ઉસકા ખાના દુરૂસ્ત હૈ, મકરૂહ ભી નહીં. હાં ઈતના ઝિયાદહ ઝબહ કર દેના યે બાત મકરૂહ હૈ, મુરગી મકરૂહ નહીં હુઈ.

મસ્અલા ૫ :- મુસલમાનકા ઝબહ કરના બહરહાલ દુરૂસ્ત હૈ, ચાહે ઔરત ઝબહ કરે યા મર્દ, ચાહે પાક હો યા નાપાક, હર હાલમેં ઉસકા ઝબહ કિયા હુવા જાનવર ખાના હલાલ હૈ, ઔર કાફિરકા ઝબહ કિયા હુવા જાનવર ખાના હરામ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જો ચીઝ ધારદાર હો જૈસે ધારદાર પત્થર, ગન્ને (શેરડી) યા બાંસકા છિલ્કા, સબસે ઝબહ કરના દુરૂસ્ત હૈ.

હલાલ ઔર હરામ ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો જાનવર ઔર પરિન્દે શિકાર કરકે ખાતે પીતે રેહતે હૈં, યા ઉનકા ખોરાક સિર્ફ ગંદગી હૈ ઉનકા ખાના જાઈઝ નહીં, જૈસે શેર, ભેળિયા, ગીદડ, બિલ્લી, કુત્તા, બંદર, શિકરા, બાઝ, ગિધ વગૈરહ. ઔર જો એસે ન હોં જૈસે તોતા, મૈના, ફાખ્તા (હોલી), ચિડિયા, બટેર, મુરગાબી, કબૂતર, નીલગાય, હરન, બતખ, ખરગોશ વગૈરહ સબ જાનવર જાઈઝ હૈં.

મસ્અલા ૨ :- બિજ્જુ, ગોહ, કછવા, ભિળ, ખચ્ચર, ગધા, ગધીકા ગોશ્ત

ખાના ઓર ગધીકા દૂધ પીના દુરૂસ્ત નહીં. ધોબેકા ખાના જાઇઝ હે, લેકિન બેહતર નહીં. દરિયાકે જાનવરોંમેંસે સિર્ફ મછલી હલાલ હે, બાકી સબ હરામ હૈં.

મસ્અલા ૩ :- મછલી ઓર ટિડ્ડી વગૈરહ બગૈર ઝબહ કિયે ભી ખાના દુરૂસ્ત હે. ઇસકે સિવા ઓર કોઇ જાનદાર વગૈરહ બગૈર ઝબહ કિયે ખાના દુરૂસ્ત નહીં. જબ કોઇ ચીઝ મર ગઇ તો હરામ હો ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- જો મછલી મરકર પાનીકે ઉપર ઉલટી તેરને લગે ઉસકા ખાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૫ :- ઓઝડી ખાના હલાલ હે, ન હરામ હે, ન મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૬ :- કિસી ચીઝમેં ચ્યૂંટિયાં (કીડી) મર ગઇ તો બગૈર નિકાલે ખાના જાઇઝ નહીં, અગર એક આધ હલકમેં ચલી ગઇ તો મુરદાર ખાનેકા ગુનાહ હુવા. કુછ બચ્ચે, બલ્કે બડે ભી ગૂલરકે અંદરકે ભુંગે (છોટાસા કીડા) કે સાથ ગૂલર ખા જાતે હૈં, ઓર યૂં સમઝતે હૈં કે ઇસકે ખાનેસે આંખેં નહીં આતી યે હરામ હે. મુરદાર ખાનેકા ગુનાહ હોતા હે.

મસ્અલા ૭ :- ગોશ્ત હિન્દુ બેચતા ઓર યૂં કેહતા હે કે મૈંને મુસલમાનસે ઝબહ કરાયા હે, ઉસ્સે ખરીદકર ખાના દુરૂસ્ત નહીં, હાં જિસ વકતસે મુસલમાનને ઝબહ કિયા હે, અગર ઉસી વકતસે કોઇ મુસલમાન બરાબર બેઠા દેખ રહા હે, યા વો જાને લગા તો દૂસરા ઉસકી જગહ બૈઠ ગયા તબ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- જો મુરઘી ગંદગી ખાતી ફિરતી હો, ઉસકો તીન દિન બંદ રખકર ઝબહ કરના ચાહિયે, બગૈર બંદ કિયે ખાના મકરૂહ હે.

નશેકી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિતની શરાબેં હૈં સબ હરામ ઓર નજિસ (નાપાક) હૈં, તાડીકા ભી યેહી હુકમ હે. દવાકે લિયે ભી ઇનકા ખાના પીના દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કે જિસ દવામેં એસી ચીઝ પડી હો ઉસકા લગાના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- શરાબકે સિવા ઓર જિતને નશે હૈં, જૈસે અફયૂન (અફીણ), જાયફલ, ઝા'ફરાન વગૈરહ ઉનકા યે હુકમ હે કે દવાકે લિયે ઇતની મિકદાર ખા લેના દુરૂસ્ત હે કે બિલકુલ નશા ન આએ, ઓર ઉસ દવાકા લગાના ભી દુરૂસ્ત હે જિસમેં યે ચીઝેં પડી હોં. ઓર ઇતના ખાના કે નશા હો જાએ હરામ હે.

મસ્અલા ૩ :- તાડી ઓર શરાબકે સિરકાકા ખાના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪ :- કુછ ઓરતેં બચ્ચોંકો અફયૂન (અફીણ) દેકર લિટા દેતી હૈં કે નશેમેં પડે રહેં, રોએં-ધોએં નહીં યે હરામ હે.

ચાંદી-સોનેકે બરતનોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- સોને-ચાંદીકે બરતનમેં ખાના પીના જાઈઝ નહીં, બલ્કે ઈન ચીઝોંકા કિસી તરહભી ઈસ્તે'માલ કરના દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે સોને-ચાંદીકે ચમચેસે ખાના-પીના, ખિલાલસે દાંત સાફ કરના, ગુલાબ પાશસે ગુલાબ છિળકના, સુરમાદાની યા સલાઈસે સુરમા લગાના, ઈત્રદાનસે ઈત્ર લગાના, ખાસદાન (પાનકી ડિબિયા) મેં પાન રખના, ઈનકી પ્યાલીસે તેલ લગાના, જિસ પલંગકે પાએ ચાંદીકે હોં ઉનપર લેટના-બેઠના, ચાંદી-સોનેકી આરસીમેં મુંહ દેખના, યે સબ હરામ હે, હાં આરસીકા ઝીનતકે લિયે પહેનના દુરૂસ્ત હે, મગર મુંહ કભી ન દેખે. મતલબ યે કે ઈનકી ચીઝોંકા કિસી તરહ ભી ઈસ્તે'માલ દુરૂસ્ત નહીં.

લિબાસ ઔર પરદેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- છોટે લળકોંકો કળે-હંસલી (ગલેકા હાર) વગૈરહકા ઝેવર ઔર રેશમી કપળા પહેનાના, મખમલ પહેનાના જાઈઝ નહીં, ઈસી તરહ રેશમી ઔર ચાંદી-સોનેકા તા'વીઝ બનાકર પહેનાના ઔર કુસુમ ઔર ઝા'ફરાનકા રંગા હુવા કપળા પહેનાના દુરૂસ્ત નહીં. મતલબ કે જો ચીઝેં મરદોંકો હરામ હૈં વો લળકોંકો ભી ન પહેનાના ચાહિયે. હાં અગર કિસી કપળેકા બાના સૂતી હો ઔર તાના રેશમી હો તો ઐસા કપળા લળકોંકો પહેનાના જાઈઝ હે.

ઈસી તરહ અગર કિસી મખમલકા રૂવાં મખમલકા ન હો વો ભી દુરૂસ્ત હે, ઔર યે સબ મરદોંકો ભી દુરૂસ્ત હે. ઔર ગોટા-લચકા (સોને-ચાંદીકા તાર-સિક્કા) લગાકર કપળે પહેનાના ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન યે લચકા ચાર ઉન્ગલીસે ઝિયાદહ ચોળા ન હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- સચ્ચી કામદાર (ઝરીવાલી) ટોપી યા કોઈ ઔર કપળા લળકોંકો ઉસ વકત જાઈઝ હે જબ બહોત ઘના કામ ન હો. અગર ઈતના ઝિયાદહ કામ હે કે ઝરા દૂરસે દેખનેસે સબ કામ કામ મા'લૂમ હોતા હે કપળા બિલકુલ નહીં દિખાઈ દેતા તો ઉસકા પહેનાના જાઈઝ નહીં. યેહી હાલ રેશમકે કામકા હે કે અગર ઈતના ઘના હો તો લળકોંકો પહેનાના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૩ :- બહોત બારીક કપળા જૈસે મખમલ, જાલી, બક, આબેરવાં ઈનકા પહેનના ઔર નંગે રેહના દોનૂં બરાબર હૈં. હદીસ શરીફમેં આયા હે, બહોતસી કપળા પહેનનેવાલિયાં કિયામતકે દિન નંગી સમઝી જાએંગી. ઔર કુરતા, દોપટ્ટા બારીક હોં યે ઔર ભી ગઝબ હે.

મસ્અલા ૪ :- મરદાના જૂતા પહેનના ઔર મરદાની શકલ બનાના જાઈઝ

નહીં. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને એસી ઓરતોં પર લા'નત ફરમાઇ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ઓરતોંકો ઝેવર પહેનના જાઇઝ હૈ, લેકિન ઝિયાદહ ન પહેનના બેહતર હૈ. જિસને દુનિયામેં ન પહેના ઉસકો આખિરતમેં બહોત મિલેગા, ઓર બજતા ઝેવર પહેનના દુરૂસ્ત નહીં જૈસે ઝાંઝ (પાંવકા ઝેવર), છાગલ, પાઝેબ (કડે) વગૈરહ ઓર બજતા ઝેવર છોટી લળકીકો પહેનાના ભી જાઇઝ નહીં. ચાંદી-સોનેકે અલાવા ઓર કિસી ચીઝકા ઝેવર પહેનના ભી દુરૂસ્ત હૈ જૈસે પીતલ, ગિલટ, રાંગા વગૈરહ, મગર અંગૂઠી સોને-ચાંદીકે અલાવહ ઓર કિસી ચીઝ[૧] કી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- ઓરતકો સારા બદન સરસે પૈર તક છુપાએ રખનેકા હુકમ હૈ, ગૈર-મહરમકે સામને ખોલના દુરૂસ્ત નહીં, હાં બુઢ્ઢી ઓરતકો સિર્ફ મુંહ ઓર હથેલી ઓર ટખનેકે નીચે પૈર તક ખોલના દુરૂસ્ત હૈ, બાકી ઓર બદનકા ખોલના કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં. સરકે ઉપરસે અકસર દોપટ્ટા સરક જાતા હૈ ઓર ઇસી તરહ ગૈર-મહરમકે સામને આ જાતી હૈ, યે જાઇઝ નહીં. ગૈર-મહરમકે સામને એક બાલ ભી ન ખોલના ચાહિયે, બલ્કે જો બાલ કંઘીમેં ટૂટે હૈં ઓર કટે હુએ નાખુન ભી કિસી એસી જગહ ડાલે કે કિસી ગૈર-મહરમકી નિગાહ ન પળે, નહીં તો ગુનેહગાર હોગી. ઇસી તરહ અપને કિસી બદનકો યા'ની હાથ ઓર પૈર વગૈરહ કિસી આ'ઝાકો ગૈર-મહરમ મર્દકે બદનસે લગાના ભી દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૭ :- જવાન ઓરતકો ગૈર મર્દકે સામને અપના મુંહ ખોલના દુરૂસ્ત નહીં, ન એસી જગહ ખળી હો જહાં કહીં દૂસરા દેખ સકે. ઇસસે મા'લૂમ હો ગયા કે નઇ દુલ્હનકી મુંહ દિખાઇકી જો રસમ હૈ કે કુમ્બેકે સારે મર્દ આકર મુંહ દેખતે હૈં, યે હરગિઝ જાઇઝ નહીં ઓર બળા ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- અપને મહરમકે સામને મુંહ ઓર સીના ઓર સર ઓર બાહેં ઓર પિંડલી ખુલ જાએં તો કુછ ગુનાહ નહીં, ઓર પેટ ઓર પીઠ ઓર રાન ઉનકે સામને ભી ન ખોલના ચાહિયે.

મસ્અલા ૯ :- નાફસે લેકર ઝાનૂકે નીચે તક કિસી ઓરતકે સામને ભી ખોલના દુરૂસ્ત નહીં, યા'ની કુછ ઓરતેં નંગી સામને નહાતી હૈં, યે બળી બે-ગૈરતી ઓર નાજાઇઝ બાત હૈ. છઠ્ઠી (બચ્ચા પૈદા હોનેકે છ દિન બા'દકી રસમ) છલ્લેમેં (ઝચ્ચાકા ચાલીસવાં દિનમેં) નંગી કરકે નેહલાના ઓર ઉસપર મજબૂર કરના હરગિઝ દુરૂસ્ત નહીં. નાફસે ઝાનૂ તક હરગિઝ બદનકો નંગા ન કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કોઇ મજબૂરી હો તો ઝરૂરતકે મુતાબિક અપના બદન દિખલા દેના દુરૂસ્ત હૈ. જૈસે રાનમેં ફોળા હૈ તો સિર્ફ ફોળેકી જગહ ખોલો, ઝિયાદહ હરગિઝ ન ખોલો. ઇસકી સૂરત યે હૈ કે પુરાના પાજામા યા ચાદર પહેન લો ઓર ફોળેકી

૧. મરદોંકો ચાંદીકે સિવા કિસી ઓર ચીઝકી અંગૂઠીભી દુરૂસ્ત નહીં, ન સોના, ન કોઇ ચીઝ, સિર્ફ ચાંદીકી જાઇઝ હૈ, બશર્તે કે સાડે ચાર માશાસે કમ હો.

જગહ કાટ દો યા ફાળ દો, ઉસકો ડાકટર દેખ લે, લેકિન ડાકટરકે સિવા દૂસરે કિસીકા દેખના જાઈઝ નહીં, ન કિસી મર્દકો ન ઓરતકો. હાં અગર નાફ ઓર ઝાનૂંકે દરમિયાન ન હો, કહીં ઓર જગહ હો તો ઓરતકો દિખલાના દુરૂસ્ત હૈ. ઈસી તરહ અમલ લેતે વક્ત ઝરૂરતકે મુતાબિક ઉતના હી ખોલના દુરૂસ્ત હૈ, ઝિયાદહ ખોલના દુરૂસ્ત નહીં. યેહી હુકમ દાઈ-જનાઈકા હૈ કે ઝરૂરતકે વક્ત ઉસકે સામને બદન ખોલના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન જિતની ઝરૂરત હૈ ઉસ્સે ઝિયાદહ ખોલના દુરૂસ્ત નહીં. બચ્ચા પૈદા હોનેકે વક્ત યા કોઈ દવા લેતે વક્ત સિર્ફ ઉતના હી બદન ખોલના ચાહિયે, બિલકુલ નંગી હો જાના જાઈઝ નહીં. ઈસકી શકલ યે હૈ કે કોઈ ચાદર વગૈરહ બંધવા દી જાએ ઓર ઝરૂરતકે મુતાબિક સિર્ફ દાઈકે સામને બદન ખોલ દિયા જાએ. રાનેં વગૈરહ ન ખુલને પાએં ઓર દાઈકે સિવા કિસી ઓરકો બદન દેખના દુરૂસ્ત નહીં, બિલકુલ નંગા કર દેના ઓર સારી ઓરતોંકા સામને બેઠકર દેખના બિલકુલ હરામ હૈ. હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે સતર દેખનેવાલી ઓર દિખાનેવાલી દોનૂં પર ખુદાકી લા'નત હો. ઈસ કિસમકે મસ્અલોંકા બહોત ખ્યાલ રખના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૧ :- હમલ વગૈરહકે ઝમાનેમેં અગર દાઈસે પેટ મલવાના હો તો નાફકે નીચેકા બદન ખોલના દુરૂસ્ત નહીં, દોપટ્ટા વગૈરહ ડાલ લેના ચાહિયે. બગૈર ઝરૂરત દાઈકો ભી દિખાના જાઈઝ નહીં. યે જો રસમ હૈ કે પેટ મલતે વક્ત દાઈભી દેખતી હૈ ઓર દૂસરી ઘરવાલી માં-બહન વગૈરહ ભી દેખતી હૈં યે જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- જિતને બદનકા દેખના જાઈઝ નહીં, વહાં હાથ લગાના ભી જાઈઝ નહીં. ઈસી લિયે નહાતે વક્ત અગર બદનભી ન ખોલે, તબ ભી નાયન વગૈરહસે રાનેં મલવાના દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે કપળકે અંદર હાથ ડાલકર મલે, હાં અગર નાયન અપને હાથમેં કીસા (થેલી) પહેનકર કપળેકે અંદર હાથ ડાલકર મલે તો જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- કાફિર ઓરતેં જૈસે અહીરન (ગવાલન - હિંદુકી એક ઝાત), તંબૂલન (પાન બેચનેવાલી), તેલન, કોલન, ધોબન, ભંગન, ચમારન વગૈરહ જો ઘરોંમેં આ જાતી હૈં ઉનકા હુકમ યે હૈ કે જિતના પરદા ના-મહરમ મર્દસે હૈ, ઉતના હી ઉન ઓરતોંસે ભી વાજીબ હૈ, સિવાએ મુંહ ઓર ગટ્ટે તક હાથ ઓર ટખને તક પૈરકે ઓર કિસી એક બાલકા ખોલના ભી દુરૂસ્ત નહીં. ઈસ મસ્અલેકો ખૂબ યાદ રખ્ખો. સબ ઓરતેં ઈસકે ખિલાફ કરતી હૈં, મતલબ યે હૈ કે સર, સારા હાથ, ઓર પિંડલી ઉનકે સામને મત ખોલો ઓર ઈસ્સે યે ભી સમઝ લો કે અગર દાઈ-જનાઈ હિંદુ યા મેમ (ખાતૂન) હો તો બચ્ચા પૈદા હોનેકી જગહ ઉસકો દિખલાના દુરૂસ્ત હૈ ઓર સર વગૈરહ ઓર આ'ઝા (હિસ્સે) ઉસકે સામને ખોલના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- અપને શૌહરસે કિસી જગહકા પરદા નહીં હૈ, તુમકો ઉસકે સામને ઓર ઉસકો તુમ્હારે સામને સારે બદનકા ખોલના દુરૂસ્ત હૈ, મગર બે-ઝરૂરત એસા કરના અચ્છા નહીં.

મસ્અલા ૧૫ :- જિસ તરહ ખુદ મરદોંકે સામને આના ઔર બદન ખોલના દુરૂસ્ત નહીં, ઉસી તરહસે તાક-ઝાંકકે મરદોંકો દેખના ભી દુરૂસ્ત નહીં. ઔરતેં યૂં સમઝતી હૈં કે મર્દ હમકો ન દેખેં, હમ ઉનકો દેખ લેં તો કુછ નહીં યે બિલકુલ ગલત હે. કિવાડકી દરાઝસે યા કોઠે પરસે મરદોંકો દેખના, દુલ્હાકે સામને આ જાના યા કિસી તરહ દુલ્હાકો દેખના યે સબ ના-જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૧૬ :- ના-મહરમકે સાથ તન્હાઈકી જગહ બેઠના, લેટના દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે દોનૂં અલગ અલગ ઔર કુછ દૂરી પર હોં તબ ભી જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- અપને પીરકે સામને આના ઐસા હી હે જૈસે કિસી ગૈર-મહરમકે સામને આના, ઈસ લિયે યે ભી જાઈઝ નહીં. ઈસ તરહસે લેપાલક લળકા બિલકુલ ગૈર હોતા હે. લળકા બનાનેસે સચમુચ લળકા નહીં બના જાતા, સબકો ઉસ્સે વોહી બરતાવ કરના ચાહિયે જો બિલકુલ ગૈરોંકે સાથ કિયા જાતા હે. ઈસી તરહ જો ગૈર-મહરમ રિશ્તેદાર હૈં, જૈસે દેવર, જેઠ, બહનોઈ, નનદોઈ, ચચેરે, ફુફેરે ઔર મામૂંઝાદ ભાઈ વગૈરહ યે સબ શરીઅતસે ગૈર હૈં, સબસે ગેહરા પરદા હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૮ :- હિજળે, ખોજે, અંધેકે સામને આના ભી જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૯ :- કુછ ઔરતેં મનહિયાર (ચૂડી બેચનેવાલે) સે ચુડિયાં પહેનતી હૈં, યે બળી બેહૂદા બાત હે, બલ્કે જો ઔરતેં બાહિર ફિરતી હૈં ઉનકો ભી ઉસ્સે ચૂડિયાં પહેનના જાઈઝ નહીં.

કુછ ઔર મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- હર હફતે નહા-ધોકર નાફસે નીચે ઔર બગલ વગૈરહકે બાલ દૂર કરકે બદનકો સાફ સુથરા કરના મુસ્તહબ હે-હર હફતે ન હો તો પંદરહવેં દિન સહીહ, ઝિયાદહસે ઝિયાદહ ચાલીસ દિન, ઈસ્સે ઝિયાદહકો ઈજાઝત નહીં. અગર ચાલીસ દિન ગુઝર જાએં ઔર બાલ સાફ ન કિયે તો ગુનાહ હુવા.

મસ્અલા ૨ :- અપને માં-બાપ, શૌહર વગૈરહકા નામ લેકર પુકારના મકરૂહ ઔર મના' હે, કયૂંકે ઈસમેં બે-અદબી હે, લેકિન ઝરૂરતકે વકત જિસ તરહ માં-બાપકા નામ લેના દુરૂસ્ત હે, ઉસી તરહ શૌહરકા નામ લેના ભી દુરૂસ્ત હે. ઈસી તરહ ઉઠતે બૈઠતે, બાત-ચીત હર બાતમેં અદબકા ધ્યાન રખના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- કિસી જાનદાર ચીઝકો આગમેં જલાના દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે ભિડોંકો ફૂંકના, ખટમલ વગૈરહ પકળકર આગમેં ડાલ દેના યે સબ ના-જાઈઝ હે. હાં અગર મજબૂરી હો કે બગૈર ફૂંકે કામ ન ચલે તો ભિડોંકો ફૂંક દેના યા ચારપાઈમેં ખોલતા (તેઝ ગરમ) પાની ડાલ દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસી બાતકી શર્તે બાંધના જાઈઝ નહીં, જૈસે કોઈ કહે, સેર ભર

મિઠાઇ ખા જાઓ તો હમ એક રૂપિયા દેંગે. અગર ન ખા સકતે હો તો એક રૂપિયા તુમસે લે લેંગે. મતલબ કે જબ દોનૂં તરફસે શર્ત હો તો જાઈઝ નહીં, હાં અગર એક હી તરફસે હો તો દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૫ :- જબ કોઇ દો આદમી ચુપકે ચુપકે બાતેં કરતે હોં તો ઉનકે પાસ ન જાના ચાહિયે. છુપકે ઉનકો સુનના બળા ગુનાહ હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ જો કોઇ દૂસરોંકી બાતકી તરફ કાન લગાએ ઔર ઉનકો ના-પસંદ હો તો કિયામતકે દિન ઉસકે કાનમેં ગરમ સીસા ડાલા જાએગા. ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે બિયાહ-શાદીમેં દુલ્હા-દુલ્હનકી બાતેં સુનના દેખના બહોત બળા ગુનાહ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- શોહરકે સાથ જો બાતેં હુઈ હોં, જો કુછ મઆમલા પેશ આયા હો કિસી દૂસરેસે કેહના બળા ગુનાહ હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે ઇન ભેદોંકે બતલાનેવાલે પર સબસે ઝિયાદહ અલ્લાહ તઆલાકા ગુસ્સા ઔર ગઝબ નાઝિલ હોતા હૈ.

મસ્અલા ૭ :- ઈસ તરહ કિસીકે સાથ હંસી ઔર ચુહલ (દિલ્લગી) કરના કે ઉસકો ના-ગવાર હો ઔર તકલીફ હો દુરૂસ્ત નહીં. આદમી વહી તક ગુદગુદાએ જહાં તક હંસી આએ.

મસ્અલા ૮ :- મુસીબતકે વકત મૌતકી તમન્ના કરના ઔર અપનેકો કોસના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- પચીસી (ગોટીકા ખેલ), ચૌસર (એક ખેલ જો કોડીયોંસે ખેલા જાતા હૈ), તાશ વગૈરહ ખેલના દુરૂસ્ત નહીં હૈ, ઔર અગર બાઝી બદકર ખેલે તો યે ખુલા જુવા ઔર હરામ હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- જબ લળકા લળકી દસ બરસકે હો જાએં તો લળકોંકો માં-બાપ, ભાઇ-બહન વગૈરહકે પાસ ઔર લળકિયોંકો ભાઇ ઔર બાપકે પાસ લિટાના દુરૂસ્ત નહીં, હાં લળકા અગર બાપકે પાસ ઔર લળકી માં કે પાસ લેટે તો જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- જબ કિસીકો છીંક આએ તો અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહ લેના બેહતર હૈ, ઔર જબ અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહ લિયા તો સુનનેવાલેકો ઉસકે જવાબમેં યર્હમુકલ્લાહ કેહના વાજીબ હૈ, ન કહેગી તો ગુનેહગાર હોગી. ઔર યે ભી ખ્યાલ રખ્ખો કે અગર છીંકનેવાલી ઔરત યા લળકી હૈ તો ક કે બદલે કિ પળ્હે, ઔર અગર મર્દ યા લળકા હૈ તો એસા હી રહેને દે. ફિર છીંકનેવાલી ઈસકે જવાબમેં કહે, યગ્ફિરૂલ્લાહુ લના વ લકુમ, લેકિન છીંકનેવાલીકે ઝિમ્મે યે જવાબ વાજીબ નહીં, બલ્કે બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- છીંકકે બા'દ અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કેહતે કઇ આદમિયોંને સુના તો સબકો યર્હમુકલ્લાહ કેહના વાજીબ નહીં, અગર ઉનમેંસે એક કેહ દે તો સબકી તરફસે અદા હો જાએગા, લેકિન અગર કિસીને જવાબ ન દિયા તો સબ ગુનેહગાર હોંગે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર કોઇ બાર બાર છીંકે ઔર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કહે તો સિર્ફ તીન બાર યર્હમુકલ્લાહ કેહના વાજીબ હૈ, ઉસકે બા'દ વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- જબ કોઈ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા મુબારક નામ લે યા પળ્હે, યા સુને તો દુરૂદ શરીફ પળ્હના વાજીબ હો જાતા હે. અગર ન પળ્હા તો ગુનાહ હુવા, લેકિન અગર એક હી જગહ કઈ બાર નામ લિયા તો હર બાર દુરૂદ પળ્હના વાજીબ નહીં. એક બાર હી પળ્હ લેના કાફી હે, હાં અગર જગહ બદલ જાનેકે બા'દ ફિર નામ લિયા યા સુના તો ફિર દુરૂદ પળ્હના વાજીબ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૫ :- બચ્ચોંકી બાબરી વગેરહ બનવાના જાઈઝ નહીં, યા તો સારા સર મુંડવા દો, યા સારે સર પર બાલ રખવાઓ.

મસ્અલા ૧૬ :- ઈત્ર વગૈરહ કિસી ખુશ્બૂમેં અપને કપળે બસાના ઈસ તરહ કે ગેર મરદોં તક ઉસકી ખૂશ્બૂ જાએ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- નાજાઈઝ લિબાસકા સી કર (સિલાઈ કરકે) દેના ભી જાઈઝ નહીં. જૈસે શૌહર એસા લિબાસ સિલવા દે જો ઉસકો પહેનના જાઈઝ નહીં તો ઉઝર કર દે, ઈસી તરહ દરઝન (કપળે સીનેવાલી ઓરત) સિલાઈ પર એસા કપળા ન સિએ.

મસ્અલા ૧૮ :- ઝૂઠે કિસ્સે, બે-સનદ હદીસેં જો જાહિલોંને ઉર્દૂ કિતાબોંમેં લિખ દી હૈં ઓર મો'તબર કિતાબોંમેં ઉનકા કહીં સુબૂત નહીં, જૈસે નૂરનામા વગેરહ, ઓર હુસ્ન ઓર ઈશ્કકી કિતાબેં દેખના ઓર પળ્હના જાઈઝ નહીં, ઈસી તરહ ગઝલ ઓર કસીદોંકી કિતાબેં, ખાસકર આજકલકે નાવિલ ઓરતોંકો હરગિઝ ન દેખને ચાહિયે, ઉનકા ખરીદનાભી જાઈઝ નહીં. અગર અપની લળકિયોંકે પાસ દેખો તો જલા દો.

મસ્અલા ૧૯ :- ઓરતોંમેં ભી અસ્સલામુ અલૈકુમ ઓર મુસાફહા કરના સુન્નાત હે, ઈસકો રિવાજ દેના ચાહિયે, આપસમેં સલામ કિયા કરો.

મસ્અલા ૨૦ :- જહાં તુમ મેહમાન જાઓ કિસી ફકીર વગેરહકો રોટી ખાના મત દો, બગૈર ઉસકે પૂછે ઈજાઝત લિયે દેના ગુનાહ હે.

કોઈ ચીઝ પડી હુઈ પાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કહીં રાસ્તા ગલીમેં, બીબિયોંમેં, મેહફિલમેં યા અપને યહાં કોઈ મેહમાનદારી હુઈ થી યા વઅઝ કહેલવાયા થા, સબકે જાનેકે બા'દ કુછ મિલા યા ઓર કહીં કોઈ ચીઝ પડી પાઈ તો ઉસકો ખૂદ લે લેના દુરૂસ્ત નહીં, હરામ હે. અગર ઉઠાવે તો ઈસ નિય્યતસે ઉઠાવે કે ઉસકે માલિકકો તલાશ કરકે દે દૂંગી.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ ચીઝ પાવે (દેખે) ઓર ઉસકો ન ઉઠાયા તો કોઈ ગુનાહ નહીં, લેકિન અગર યે ડર હો કે અગર મૈં ન ઉઠાઉંગી તો કોઈ ઓર લે લેગા, ઓર જિસકી ચીઝ હે ઉસકો ન મિલેગી તો ઉસકા ઉઠા લેના ઓર માલિકકો પહોંચા દેના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૩ :- જબ કિસીને પડી હુઈ ચીઝ ઉઠાઈ તો અબ માલિકકા તલાશ

કરના, ઓર તલાશ કરકે દે દેના ઉસકે ઝિમ્મે હોંગા. અબ અગર ફિર વહીં ડાલ દિયા યા ઉઠાકર અપને ઘર લે આઇ, લેકિન માલિકકો તલાશ નહીં કિયા તો ગુનેહગાર હુઇ, ચાહે એસી જગહ પડી હો કે ઉઠાના ઉસકે ઝિમ્મે વાજીબ ન થા, યા'ની કિસી મેહફૂઝ જગહ પડી થી કે ઝાએ' હો જાનેકા ડર ન થા, યા એસી જગહ હો કે ઉઠા લેના વાજીબ હે દોનૂંકા યેહી હુકમ હે. ઉઠા લેનેકે બા'દ માલિકકો તલાશ કરકે પહોંચાના વાજીબ હો જાતા હે, ફિર વહીં ડાલ દેના જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૪ :- મેહફિલોંમેં ઓર મરદોં-ઓરતોંકે જમાવ જમઘટે (મજમા') મેં ખૂબ પુકારકે તલાશ કરે. અગર મરદોંમેં ખૂદ ન જા સકે તો અપને મિયાં વગૈરહ કિસી ઓરસે પુકરવાએ ઓર ખૂબ મશહૂર કરા દે. હમને એક ચીઝ પાઇ હે જિસકી હો આકર હમસે લે લેવે, લેકિન યે ઠીક પતા ન દે કે કયા ચીઝ પાઇ હે તાકે કોઇ ઝૂઠ ફરેબ કરકે ન લે લે, હાં કુછ ગોલ મોલ અધૂરા પતા બતલા દેના ચાહિયે, જૈસે યે કે એક ઝેવર હે, યા એક કપળા હે, યા એક બટવા (પાકીટ) હે જિસમેં કુછ નકદ (રૂપિયા) હે. અગર કોઇ આવે, અપની ચીઝકા ઠીક ઠીક પતા દેવે તો ઉસકે હવાલે કર દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૫ :- બહોત તલાશ કરને ઓર મશહૂર કરનેકે બા'દ જબ બિલકુલ માયૂસી હો જાએ કે અબ ઇસકા કોઇ વારિસ ન મિલેગા તો ઇસ ચીઝકો ખેરાત કર દે, અપને પાસ ન રખ્ખે. હાં અગર વો ખૂદ ગરીબ ઓર મોહતાજ હો તો ખૂદ હી અપને કામમેં લાવે, લેકિન ખેરાત કરનેકે બા'દ અગર ઇસકા માલિક આ ગયા તો ઇસકે દામ લે સકતા હે. ઓર અગર ખેરાત કરનેકો મંઝૂર કર લિયા તો ઉસકો ખેરાતકા સવાબ મિલ જાવેગા.

મસ્અલા ૬ :- પાલતૂ કબૂતર, તોતા, મેના, યા ઓર કોઇ ચિડિયા ઉસકે ઘર પર ગિર પડી ઓર ઉસને ઉસકો પકળ લિયા તો માલિકકો તલાશ કરકે પહોંચાના વાજીબ હો ગયા, ખૂદ લે લેના હરામ હે.

મસ્અલા ૭ :- બાગમેં આમ (કેરી) યા અમરૂદ (જામફળ) વગૈરહ પળે હેં તો ઉનકો બગૈર ઇજાઝત ઉઠાના ઓર ખાના હરામ હે. હાં અગર કોઇ એસી કમ કદર ચીઝ હે કે એસી ચીઝકો કોઇ તલાશ નહીં કરતા ઓર ન ઉસકે લેને ખાનેસે કોઇ બુરા માનતા હે ઉસકો ખર્ચમેં લાના દુરૂસ્ત હે, જૈસે રાસ્તેમેં એક બેર (બોર) પળા મિલા યા એક મુઠ્ઠી ચનેકી બોંટ (હરે કચ્ચે ચને) મિલે.

મસ્અલા ૮ :- કિસી મકાન યા જંગલમેં ખઝાના યા કુછ ગળા હુવા (દફન કિયા હુવા) માલ નિકલ આયા તો ઉસકા વોહી હુકમ હે જો પડી હુઇ ચીઝકા હે, ખૂદ લે લેના જાઇઝ નહીં, તલાશ ઓર કોશિશ કરનેકે બા'દ અગર માલિકકા પતા ન લગે તો[1] ઉસકો ખેરાત કર દે, ઓર ગરીબ હો તો ખૂદ ભી લે સકતી હે.

૧. મગર ચાહે ખૂદ લે યા દૂસરેકો ખેરાત કરેં, અગર માલિક આકર ઇસ ખેરાત કરને પર યા ઉસકે રખ લેનેકો રાઝી ન હો તો ઉસકો અપને પાससे વો ચીઝ દેની પળેગી.

વકફકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અપની કોઈ જાઈદાદ જૈસે મકાન, બાગ, ગાંવ વગૈરહ ખુદાકી રાહમેં ફકીરોં, ગરીબોં, મિસ્કીનોંકે લિયે વકફ કર દિયા કે ઈસ ગાંવકી તમામ આમ્દની મોહતાજોં પર ખર્ચ કર દી જાએ, યા બાગકે સબ ફલ-ફૂલ ગરીબોંકો દે દિયે જાએં, ઈસ મકાનમેં મિસ્કીન લોગ રહા કરેં, કિસી ઔરકે કામ ન આવે તો ઈસકા બળા સવાબ હૈ, જિતને નેક કામ હૈં મરનેસે બંદ હો જાતે હૈં, લેકિન યે ઐસા નેક કામ હૈ કે જબ તક વો જાઈદાદ બાકી રહેગી બરાબર કિયામત' તક ઉસકા સવાબ મિલતા રહેગા, જબ તક ફકીરોંકો રાહત ઔર નફા' મિલતા રહેગા બરાબર નામએ આ'માલમેં સવાબ લિખ્ખા જાવેગા.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ અપની ચીઝ વકફ કર દે તો કિસી નેક બખ્ત ઔર અમાનતદાર આદમીકે સુપુર્દ કર દે કે વો ઉસકી દેખ ભાલ કરે કે જિસ કામકે લિયે વકફ કિયા હૈ ઉસીમેં ખર્ચ હુવા કરે, કહીં બેકાર ખર્ચ ન હોને પાએ.

મસ્અલા ૩ :- જિસ ચીઝકો વકફ કર દિયા અબ વો ચીઝ ઉસકી નહીં રહી, અલ્લાહ તઆલાકી હો ગઈ, અબ ઉસકો બેચના, કિસીકો દેના દુરૂસ્ત નહીં. અબ ઉસમેં કોઈ શખ્સ અપના દખલ નહીં દે સકતા, જિસ બાતકે લિયે વકફ હૈ વોહી કામ ઉસ્સે લિયા જાવેગા ઔર કુછ નહીં હો સકતા.

મસ્અલા ૪ :- મસ્જિદકી કોઈ ચીઝેં જૈસે ઈંટ, ચુના, ગારા, લકળી, પત્થર વગૈરહ કોઈ ચીઝ અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે કિતની હી નિકમ્મી હો, લેકિન ઘરકે કામમેં ન લાના ચાહિયે, બલ્કે ઉસકો બેચકર મસ્જિદહી કે ખર્ચમેં લગા દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૫ :- વકફમેં યે શર્ત ઠહેરા લેના દુરૂસ્ત હૈ કે જબ તક મૈં ઝિન્દા હૂં, ઈસ વકફકી આમ્દની ચાહે સબકી સબ યા આધી, તિહાઈ (તીસરે હિસ્સેકી) અપને ખર્ચમેં લાયા કરૂંગી, ફિર મેરે બા'દ ફલાની નેક જગહ ખર્ચ હુવા કરે, અગર યૂં કેહ લિયા તો ઉતની આમ્દની ઉસકો લે લેના જાઈઝ હૈ ઔર હલાલ હૈ, ઔર યે બળા આસાન તરીકા હૈ કે ઈસમેં અપને આપકો ભી કિસી તરહકી તકલીફ ઔર તંગી હોનેકા અન્દેશા નહીં, ઔર જાઈદાદ ભી વકફ હો ગઈ. ઈસી તરહ અગર યૂં શર્ત કર દે કે ઈસકી આમ્દનીસે મેરી ઔલાદકો ઈતના દે દિયા જાયા કરે, ફિર જો બચે વો ઈસ નેક જગહમેં ખર્ચ હો જાવે, યે ભી દુરૂસ્ત હૈ, ઔર ઔલાદકો ઈસ કદર દિયા જાયા કરે.

---

૨. ઔર જિતને કામ ઐસે હૈં જિનકા નફા' જારી રેહતા હૈ ઉન સબકા યેહી હુકમ હૈ કે બરાબર સવાબ જારી રેહતા હૈ.

✱ તીસરા હિસ્સા ખતમ હુવા ✱

وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ

વ કા-લ રબ્બુકુમુદ્ઉની અસ્તજિબ લકુમ.

'ઔર તુમ્હારે પરવરદિગારને ફરમા દિયા હૈ કે મુઝકો પુકારો, મૈં તુમ્હારી દરખ્વાસ્ત કબૂલ કરૂંગા.'

કૌન મુસલમાન હૈ જો ખુદાસે લેના ન ચાહે,
ખુદાસે લેનેકા તરીકા દુઆ હૈ.

દુઆઓંકા અનમોલ ખઝાના

યા'ની

હિસ્ને હસીન મુતરજમ

અરબીકે સાથ

ગુજરાતી લીપીમેં

સોકર ઉઠનેકે વકતસે લેકર સોતે વકત તક કે તમામ ઝિન્દગીકે મા'મૂલાત ઔર પૈદા હોનેકે પેહલેસે લેકર મરનેકે બા'દ તક કે તમામ હાલાતસે મુતઅલ્લિક રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે નકલ કી ગઈ દુઆએં, અઝકાર ઔર હિદાયતોંકા બેહતરીન મજમૂઆ.

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

فالصلحت قنتت حفظت للغيب بما حفظ الله

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

ચોથા હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગેરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★

હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બેહિશ્તી ઝેવરકા ચોથા હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

નિકાહકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નિકાહ ભી અલ્લાહ તઆલાકી બળી નેઅમત હે. દુનિયા ઓર દીન દોનૂંકે કામ ઈસ્સે દુરૂસ્ત હો જાતે હૈં, ઓર ઈસમેં બહોતસે ફાઈદે ઓર બેઈન્તિહા મસ્લિહતેં હૈં. આદમી ગુનાહસે બચતા હે, દિલ ઠિકાને હો જાતા હે, નિય્યત ખરાબ ઓર ડાંવાડોલ નહીં હોને પાતી, ઓર બળી બાત યે હે કે ફાઈદાકા ફાઈદા ઓર સવાબકા સવાબ, ક્યૂંકે મિયાં બીવીકા પાસ બેઠકર મુહબ્બત પ્યારકી બાતેં કરના, હંસી દિલ્લગીમેં દિલ બેહલાના નફલ નમાઝોંસે ભી બેહતર હે.

મસ્અલા ૨ :- નિકાહ ફકત દો લફઝોંસે બંધ જાતા હે, જૈસે કિસીને ગવાહોંકે સામને કહા, મૈંને અપની લળકીકા નિકાહ તુમ્હારે સાથ કિયા. ઉસને કહા મૈંને કબૂલ કિયા, પસ નિકાહ બંધ ગયા, ઓર દોનૂં મિયાં બીવી હો ગએ, હાં અગર ઉસકી કઈ લળકીયાં હોં તો ફકત ઈતના કેહનેસે નિકાહ ન હોગા, બલ્કે નામ લેકર યૂં કહે કે મૈંને અપની કુદસિયાકા નિકાહ તુમ્હારે સાથ કિયા, વો કહે મૈંને કબૂલ કિયા.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને કહા, અપની ફલાની લળકીકા નિકાહ મેરે સાથ કર દો, ઉસને કહા મૈંને ઉસકા નિકાહ તુમ્હારે સાથ કર દિયા તો નિકાહ હો ગયા, ચાહે ફિર વો યૂં કહે કે મૈંને કબૂલ કિયા યા ન કહે નિકાહ હો ગયા.

મસ્અલા ૪ :- અગર ખૂદ ઓરત વહાં મોજૂદ હો ઓર ઈશારા કરકે યૂં કેહ દે કે મૈંને ઈસકા નિકાહ તુમ્હારે સાથ કિયા, વો કહે મૈંને કબૂલ કિયા તબ ભી નિકાહ હો ગયા, નામ લેનેકી ઝરૂરત નહીં. ઓર અગર વો ખૂદ મોજૂદ ન હો તો ઉસકા ભી નામ લેવે ઓર ઉસકે બાપકા ભી નામ લેવે ઈતને ઝોરસે કે ગવાહ લોગ સુન લેવેં. ઓર અગર બાપકો ભી લોગ ન જાનતે હોં, ઓર ફકત બાપકે નામ લેનેસે મા'લૂમ ન હો કે કિસકા નિકાહ કિયા જાતા હૈ તો દાદાકા નામ લેના ભી ઝરૂરી હે, મતલબ યે કે એસા પતા બયાન હોના ચાહિયે કે સુનનેવાલે સમઝ લેં કે ફલાનીકા નિકાહ હો રહા હે.

મસ્અલા ૫ :- નિકાહ હોનેકે લિયે યે ભી શર્ત હે કે કમસે કમ દો મરદોંકે યા એક મર્દ ઓર દો ઓરતોંકે સામને કિયા જાએ, ઓર વો લોગ અપને કાનોંસે નિકાહ હોતે

ઓર વો દોનૂં લફ્ઝ કેહતે સુનેં તબ નિકાહ હોગા. અગર તન્હાઈમેં એક ને કહા, મૈંને અપની લળકીકા નિકાહ તુમ્હારે સાથ કિયા. દૂસરેને કહા મૈંને કબૂલ કિયા તો નિકાહ નહીં હુવા. ઈસી તરહ અગર સિર્ફ એક આદમીકે સામને નિકાહ કિયા તબ ભી નહીં હુવા.

મસ્અલા ૬ :- અગર મર્દ કોઇ નહીં, સિર્ફ ઔરતેં હી ઔરતેં હોં તબ ભી નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં હે, દસ-બારહ કયૂં ન હોં. દો ઔરતોંકે સાથ એક મર્દ ઝરૂર હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૭ :- અગર દો મર્દ તો હૈં લેકિન મુસલમાન નહીં તો ભી નિકાહ નહીં હુવા. ઈસી તરહ અગર મુસલમાન તો હૈં લેકિન વો દોનૂં યા ઉનમેંસે અભી એક જવાન નહીં હુવા તબ ભી નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર એક મર્દ ઔર દો ઔરતોંકે સામને નિકાહ હુવા, લેકિન વો ઔરતેં અભી જવાન નહીં હુઇ યા ઉનમેં અભી એક જવાન નહીં હુઇ હે તબ ભી નિકાહ સહીહ નહી હુવા.

મસ્અલા ૮ :- બેહતર યે હે કે બળે મજમા'મેં નિકાહ કિયા જાએ, જૈસે નમાઝે જુમ્આકે બા'દ જુમ્આ મસ્જિદમેં યા ઔર કહીં, તાકે નિકાહકો આમ તોરસે લોગ જાન જાએં, ઔર છુપ-છુપાકે નિકાહ ન કરે. લેકિન અગર કોઇ એસી ઝરૂરત પળ ગઇ કે બહોત આદમી ન જા સકેં તો કમસે કમ દો મર્દ યા એક દો ઔરતેં મૌજૂદ હોં જો અપને કાનોંસે નિકાહ હોતે સુનેં.

મસ્અલા ૯ :- અગર મર્દ ભી જવાન હે ઔર ઔરત ભી જવાન હે તો વો દોનૂં અપના નિકાહ ખુદ કર સકતે હૈં. દો ગવાહોંકે સામને એક કેહ દે કે મૈંને અપના નિકાહ તેરેસે કિયા. દૂસરા કહે મૈંને કબૂલ કિયા બસ નિકાહ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસીને અપના નિકાહ ખુદ નહીં કિયા, બલ્કે કિસીસે કેહ દિયા કે તુમ મેરા નિકાહ કિસીસે કર દો યા યૂં કહા કે મેરા નિકાહ ફલાનેસે કર દો, ઔર ઉસનેં દો ગવાહોંકે સામને કર દિયા તબ ભી નિકાહ હો ગયા. અબ અગર વો ઈન્કાર ભી કરે તબ ભી કુછ નહીં હો સકતા.

જિન લોગોંસે નિકાહ કરના હરામ હે ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અપની ઓલાદકે સાથ ઔર પોતે-પરપોતે ઔર નવાસે વગૈરહકે સાથ નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર બાપ-દાદા, પર દાદા, નાના, પર નાના વગૈરહસે ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- અપને ભાઇ ઔર મામૂં ઔર ચચા ઔર ભતીજે ઔર ભાંજેકે સાથ નિકાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર શરીઅતમેં ભાઇ વો હે જો એક માં-બાપસે હો, યા ઉન દોનૂંકા બાપ એક હો ઔર માં દો હોં, યા ઉન દોનૂંકી માં એક હો ઔર બાપ દો હો. વો સબ ભાઇ હૈં. ઔર જિસકા બાપ ભી અલગ હો ઔર માં ભી અલગ હો યે ભાઇ નહીં, ઉસ્સે નિકાહ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૩ :- દામાદકે સાથ ભી નિકાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં હે, ચાહે લળકીકી રૂખસતી હો ચુકી હો ઔર દોનૂં મિયાં-બીવી એક સાથ રહે હોં, યા અભી રૂખસતી ન હુઇ હો, હર તરહ નિકાહ હરામ હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકા બાપ મર ગયા હો ઔર માં ને દૂસરા નિકાહ કિયા, લેકિન માં અભી ઉસકે પાસ રેહને ન પાઇ થી કે મર ગઇ યા ઉસને તલાક દે દી તો ઉસ સૌતેલે બાપસે નિકાહ કરના દુરૂસ્ત હે. હાં અગર માં ઉસકે પાસ રેહ ચુકી હો તો ઉસ્સે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૫ :- સૌતેલી ઔલાદસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, યા'ની એક મર્દકી કઇ બીવિયાં હેં તો સૌતકી ઔલાદસે કિસી તરહ નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે અપને મિયાંકે પાસ રેહ ચુકી હો યા ન રહી હો, હર તરહ નિકાહ હરામ હે.

મસ્અલા ૬ :- સુસર ઔર સુસરકે બાપ-દાદાકે સાથ ભી નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- જબ તક અપની બહન નિકાહમેં રહે, તબ તક નિકાહ બહનોઇસે દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર બહન મર ગઇ યા ઉસને છોળ દિયા ઔર ઇદ્દત પૂરી હો ચુકી હો તો અબ બહનોઇસે નિકાહ દુરૂસ્ત હે, ઔર તલાકકી ઇદ્દત પૂરી હોનસે પેહલે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૮ :- અગર દોનૂં બહનોંને એક હી મર્દસે નિકાહ કિયા તો જિસકા નિકાહ પેહલે હુવા વો સહીહ હે, ઔર જિસકા બા'દમેં કિયા ગયા વો નહીં હુવા.

મસ્અલા ૯ :- એક ઔરતકા નિકાહ એક મર્દસે હુવા તો અબ જબ તક વો ઔરત ઉસકે નિકાહમેં રહે તો ઉસકી ફૂફી ઔર ઉસકી ખાલા ઔર ભાંજી ઔર ભતીજીકા નિકાહ ઉસ મર્દસે નહીં હો સકતા.

મસ્અલા ૧૦ :- જિન દો ઔરતોંમેં એસા રિશ્તા હો કે અગર ઇન દોનૂંમેં કોઇ મર્દ હો તો આપસમેં દોનૂંકા નિકાહ ન હો સકતા, એસી દો ઔરતેં એક સાથ એક મર્દકે નિકાહમેં નહીં રેહ સકતી. જબ એક મર જાએ યા તલાક મિલ જાએ ઔર ઇદ્દત ગુઝર જાએ તબ દૂસરી ઔરત ઉસ મર્દસે નિકાહ કરે.

મસ્અલા ૧૧ :- એક ઔરત હે ઔર ઉસકી સૌતેલી લળકી હે, વે દોનૂં એક સાથ અગર કિસી મર્દસે નિકાહ કર લેં તો દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૨ :- લે-પાલકકા શરીઅતમેં કુછ એ'તિબાર નહીં. લળકા બનાનેસે સચમુચ વો લળકા નહીં હો જાતા, ઇસ લિયે લે-પાલકસે નિકાહ કર લેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૩ :- સગા મામૂં નહીં હે, બલ્કે કિસી રિશ્તેસે મામૂં લગતા હે તો ઉસ્સે નિકાહ દુરૂસ્ત હે. ઇસી તરહ અગર કિસી દૂરકે રિશ્તેસે ચચા યા ભાંજા યા ભતીજા હોતા હો, ઉસ્સે ભી નિકાહ દુરૂસ્ત હે. એસે હી અગર અપના ભાઇ નહીં હે, બલ્કે ચચાઝાદ ભાઇ હે, યા મામૂંઝાદ, ફૂફીઝાદ, ખાલાઝાદ ભાઇ હે ઉસ્સે ભી નિકાહ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૪ :- ઈસી તરહ દો બહનેં અગર સગી ન હોં, મામુંઝાદ યા ચચાઝાદ યા ફુફીઝાદ યા ખાલાઝાદ બહનેં હોં તો દોનૂં એક સાથ હી એક મર્દસે નિકાહ કર સકતી હૈં. ઐસી બહનકે રેહનેમેં ભી બહનોઈસે નિકાહ દુરૂસ્ત હૈ, યેહી હાલ ફૂફી ઓર ખાલા વગૈરહકા હૈ. અગર કોઈ દૂરકા રિશ્તા નિકલતા હો તો ફૂફી, ભતીજી ઓર ખાલા-ભાંજીકા એક સાથ હી એક મર્દસે નિકાહ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- જિતને રિશ્તે નસબકે એ'તિબારસે હરામ હૈં, વો રિશ્તે દૂધ પીનેકે એ'તિબારસે ભી હરામ હૈં, યા'ની દૂધ પિલાનેવાલીકે શોહરસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ક્યૂંકે વો ઉસકા બાપ હુવા, ઓર દૂધ શરીકી ભાઈસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં. જિસકો ઉસને દૂધ પિલાયા હૈ, ઉસ્સે ઓર ઉસકી ઓલાદસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ક્યૂંકે વો ઉસકી ઓલાદ હુઈ. દૂધકે હિસાબસે મામૂં-ભાંજા, ચચા-ભતીજા સબસે નિકાહ હરામ હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- દૂધ શરીકી દો બહનેં હોં તો વો દોનૂં એક સાથ એક મર્દકે નિકાહમેં નહીં રેહ સકતી. મતલબ યે કે જો હુકમ ઉપર બયાન હો ચુકા હૈ, દૂધકે રિશ્તોંમેં ભી યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- કિસી મર્દને કિસી ઓરતસે નિકાહ કિયા તો અબ ઉસ ઓરતકી માં ઓર ઉસ ઓરતકી ઓલાદકો ઉસ મર્દસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૮ :- કિસી ઓરતને જવાનીકી ખ્વાહિશકે સાથ બદ-નિય્યતીસે કિસી મર્દકો હાથ લગાયા તો અબ ઉસ ઓરતકી માં ઓર ઓલાદકો ઉસ મર્દસે નિકાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર મર્દને કિસી ઓરતકો હાથ લગાયા તો વો મર્દ ઉસકી માં ઓર ઓલાદ પર હરામ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૯ :- રાતકો અપની બીવીકો જગાનેકે લિયે ઉઠા, મગર ગલતીસે લડકી પર હાથ પડ ગયા યા સાસ પર હાથ પડ ગયા ઓર બીવી સમઝકર જવાનીકી ખ્વાહિશકે સાથ ઉસકો હાથ લગાયા તો અબ વો મર્દ અપની બીવી પર હમેશાકે લિયે હરામ હો ગયા. અબ કોઈ શકલ જાઈઝ હોનેકી નહીં હૈ. ઓર ઝરૂરી હૈ કે યે મર્દ ઉસ ઓરતકો તલાક દે દે.

મસ્અલા ૨૦ :- કિસી લડકેને અપની સૌતેલી માં પર બદનિય્યતીસે હાથ ડાલ દિયા તો અબ વો ઓરત અપને શૌહર પર બિલકુલ હરામ હો ગઈ. અબ કિસી સૂરતસે હલાલ નહીં હો સકતી. ઓર અગર ઉસ સૌતેલી માં ને સૌતેલે લડકેકે સાથ ઐસા કિયા તબ ભી યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૨૧ :- મુસલમાન ઓરતકા નિકાહ મુસલમાનકે સિવા કિસી ઓર મઝહબવાલે મર્દસે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૨ :- કિસી ઓરતકે મિયાંને તલાક દે દી યા વો મર ગયા. જબ તક તલાકકી ઈદ્દત યા મરનેકી ઈદ્દત પૂરી ન હો ચુકે, તબ તક દૂસરે મર્દસે નિકાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૨૩ :- જિસ ઔરતકા નિકાહ કિસી મર્દસે હો ચુકા હો તો અબ બગૈર તલાક લિયે ઔર ઇદ્દત પૂરી કિયે દૂસરેસે નિકાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૪ :- જિસ ઔરતકે શૌહર ન હો ઔર ઉસકો બદકારીસે હમલ હો ઉસકા નિકાહભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન બચ્ચા પૈદા હોનેસે પેહલે સોહબત કરના દુરૂસ્ત નહીં હાં, જિસને ઝિના કિયા થા, અગર ઉસીસે નિકાહ હો તો સોહબત ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૫ :- જિસ મર્દકે નિકાહમેં ચાર ઔરતેં હોં, અબ ઉસ્સે પાંચવી ઔરતકા નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ઉન ચારમેંસે અગર ઉસને એકકો તલાક દે દી તો જબ તક તલાકકી ઇદ્દત પૂરી ન હો ચુકે, કોઇ ઔર ઔરત ઉસ્સે નિકાહ નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૨૬ :- સુન્ની લળકીકા નિકાહ શીઆ મર્દકે સાથ બહોતસે આલિમોંકે ફતવેમેં દુરૂસ્ત નહીં.

વલીકા બયાન

લળકી ઔર લળકેકે નિકાહ કરનેકા જિસકો ઇખ્તિયાર હોતા હે ઉસકો વલી કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૧ :- લળકી ઔર લળકેકા વલી સબસે પેહલે ઉસકા બાપ હે. અગર બાપ ન હો તો દાદા, વો ન હો તો પરદાદા. અગર યે લોગ કોઇ ન હોં તો સગા ભાઇ, અગર સગા ભાઇ ન હો તો સૌતેલા યા'ની બાપ શરીક ભાઇ, ફિર ભતીજા, ફિર ભતીજેકા લળકા, ફિર ભતીજેકા પોતા. યે લોગ ન હોં તો સગા ચચા, ફિર સૌતેલા ચચા યા'ની બાપકા સૌતેલા ભાઇ, ફિર સગે ચચાકા લળકા, ફિર ઉસકા પોતા, ફિર સૌતેલે ચચા ઔર ઉસકી ઔલાદ. અગર બાપકા ચચા ઔર ઉસકે લળકે, પોતે, પડ પોતે, કોઇ ન હોં તો દાદાકા ચચા, ફિર ઉસકે લળકે, ફિર પોતે, ફિર પડ પોતે વગૈરહ. યે કોઇ ન હોં તો માં વલી હે, ફિર દાદી, ફિર નાની, ફિર સગી બહન, ફિર સૌતેલી બહન, જો બાપ શરીક હો, ફિર જો ભાઇ, બહન, માં શરીક હો, ફિર ફૂફી, ફિર મામૂં, ફિર ખાલા વગૈરહ.

મસ્અલા ૨ :- ના-બાલિગ શખ્સ કિસીકા વલી નહીં હો સકતા, ઔર કાફિર કિસી મુસલમાનકા વલી નહીં હો સકતા, ઔર મજનૂન-પાગલ ભી કિસીકા વલી નહીં હો સકતા.

મસ્અલા ૩ :- બાલિગ યા'ની જવાન ઔરત આઝાદ હે, ચાહે નિકાહ કરે ચાહે ન કરે, ઔર જિસકે સાથ ચાહે કરે, કોઇ આદમી ઉસપર ઝબરદસ્તી નહીં કર સકતા. અગર વો ખુદ અપના નિકાહ કિસીસે કરે તો નિકાહ હો જાએગા, ચાહે વલીકો ખબર હો યા ન હો, ઔર વલી ચાહે ખુશ હો યા ન હો, હર તરહ નિકાહ દુરૂસ્ત હે. હાં અગર બેમેલવાલે ઔર અપનેસે કમ ઝાતવાલેસે નિકાહ કર લિયા ઔર વલી નારાઝ હે, ફતવા ઇસપર હે કે નિકાહ દુરૂસ્ત ન હોગા. ઔર અગર નિકાહ તો અપને મેલ હી મેં કિયા,

લેકિન જિતના મહર ઉસ દાદહિયાલી ખાનદાનમેં બાંધા જાતા હે, જિસકો શરીઅતમેં મહરે મિસ્લ કેહતે હૈં. ઉસ્સે બહોત કમ પર નિકાહ કર લિયા તો ઈન સૂરતોંમેં નિકાહ તો હો ગયા, લેકિન ઉસકા વલી ઉસ નિકાહકો તોડવા સકતા હે, મુસલમાન હાકિમકે પાસ ફરિયાદ કર સકતા હે. યે નિકાહ તોડ દે, લેકિન ઈસ ફરિયાદકા હક ઉસ વલીકો હે જિસકા ઝિકર માં સે પેહલે આયા હે, યા'ની બાપસે લેકર દાદાકે ચચાકે બેટોં-પોતોં તક.

મસ્અલા ૪ :- કિસી વલીને જવાન લળકીકા નિકાહ ઉસકે પૂછે ઔર ઈજાઝત લિયે બગૈર કર દિયા તો વો નિકાહ ઉસકી ઈજાઝત પર હે. અગર વો લળકી ઈજાઝત દે તો નિકાહ હો ગયા, ઔર અગર વો રાઝી ન હો ઔર ઈજાઝત ન દે તો નહીં હુવા, ઔર ઈજાઝતકા તરીકા આગે આતા હે.

મસ્અલા ૫ :- જવાન કુંવારી લળકીસે વલીને આકર કહા કે મૈં તુમહારા નિકાહ ફલાનેકે સાથ કિયે દેતા હું, ઉસપર વો ચુપ હો રહી યા મુસ્કરા દી યા રોને લગી તો બસ યેહી ઈજાઝત હે. અબ વો વલી નિકાહ કર દે તો સહીહ હો જાએગા, યા કર ચુકા થા તો સહીહ હો ગયા. યે બાત નહીં કે જબ ઝબાનસે કહે તબ હી ઈજાઝત સમઝી જાએ. જો લોગ ઝબરદસ્તી કરકે ઝબાનસે કબૂલ કરાતે હૈં બુરા કરતે હૈં.

મસ્અલા ૬ :- વલીને ઈજાઝત લેતે વકત શૌહરકા નામ નહીં લિયા, ન ઉસકો પેહલેસે મા'લૂમ હે તો ઐસે વકત ચુપ રેહનેસે રઝામંદી સાબિત ન હોગી, ઔર ઈજાઝત ન સમઝેંગે, બલ્કે નામ ઔર નિશાન બતલાના ઝરૂરી હૈ કે લળકી ઈતના સમઝ જાએ કે યે ફલાં શખ્સ હે. ઈસી તરહ અગર યે નહીં બતલાયા ઔર મહરે મિસ્લસે બહોત કમ પર નિકાહ પઢ દિયા તો ઔરતકી ઈજાઝતકે બગૈર નિકાહ ન હોગા, ઈસ લિયે કાયદેકે મુતાબિક ફિર ઈજાઝત લેની ચાહિયે.

મસ્અલા ૭ :- અગર વો લળકી કુંવારી નહીં હે, બલ્કે એક નિકાહ પેહલે હો ચુકા હે યે દૂસરા નિકાહ હૈ ઉસ્સે ઉસકે વલીને ઈજાઝત લી ઔર પૂછા તો સિર્ફ ચુપ રેહનેસે ઈજાઝત ન હોગી, બલ્કે ઝબાનસે કેહના ચાહિયે. અગર ઉસને ઝબાનસે નહીં કહા સિર્ફ ચુપ રેહનેકી વજહસે વલીને નિકાહ કર દિયા તો નિકાહ મોકૂફ (રૂકા) રહા, બા'દમેં અગર યે ઝબાનસે મંઝૂર કર લે તો નિકાહ હો ગયા, ઔર અગર મંઝૂર ન કરે તો નહીં હુવા.

મસ્અલા ૮ :- બાપકે હોતે હુએ ચચા યા ભાઈ વગૈરહ કિસી ઔર વલીને કુંવારી લળકીસે ઈજાઝત માંગી તો સિર્ફ ચુપ રેહનેસે ઈજાઝત ન હોગી, બલ્કે ઝબાનસે ઈજાઝત દે તબ ઈજાઝત હોગી. હાં અગર બાપ હી ને ઉનકો ઈજાઝત લેનેકે લિયે ભેજા હો તો સિર્ફ ચુપ રેહનેસે ઈજાઝત હો જાએગી. મતલબ યે હે કે જો વલી સબસે કરીબ હો ઔર શરીઅતસે ઉસીકો પૂછનેકા હક હો, જબ વો ખૂદ યા ઉસકા ભેજા હુવા આદમી ઈજાઝત લે તબ ચુપ રેહનેસે ઈજાઝત હોગી. ઔર અગર હક થા દાદાકા ઔર પૂછા ભાઈને, યા હક થા ભાઈકા ઔર પૂછા ચચાને તો ઐસે વકત ચુપ રેહનેસે ઈજાઝત ન હોગી.

મસ્અલા ૯ :- વલીને બગૈર પૂછે ઔર બગૈર ઇજાઝત લિયે નિકાહ કર દિયા, ફિર નિકાહકે બા'દ ખૂદ વલીને યા ઉસકે ભેજે હુએ આદમીને આકર ખબર દી કે તુમ્હારા નિકાહ ફલાં કે સાથ કર દિયા ગયા તો ઇસ સૂરતમેં ભી ચુપ રેહનેસે ઇજાઝત હો જાએગી, ઔર નિકાહ સહીહ હો જાએગા, ઔર અગર કિસી દૂસરેને ખબર દી તો અગર વો ખબર દેનેવાલા નેક ઔર ભરોસેકે કાબિલ હે યા દો આદમી હૈં તબ ભી ચુપ રેહનેસે નિકાહ સહીહ હો જાએગા, ઔર અગર ખબર દેનેવાલા નેક આદમી ઔર ભરોસેકે કાબિલ નહીં હે તો સિર્ફ ચુપ રેહનેસે નિકાહ સહીહ ન હોગા, બલ્કે રૂકા રહેગા, જબ ઝબાનસે ઇજાઝત દે દે યા કોઇ ઔર એસી બાત પાઇ જાએ જિસ્સે ઇજાઝત સમઝ લી જાએ તબ નિકાહ સહીહ હોગા.

મસ્અલા ૧૦ :- જિસ શકલમેં ઝબાનસે કેહના ઝરૂરી હો ઔર ઝબાનસે ઔરતને ન કહા, લેકિન જબ મિયાં ઉસકે પાસ આયા તો સોહબતસે ઇન્કાર નહીં કિયા તબ ભી નિકાહ દુરૂસ્ત હો ગયા.

મસ્અલા ૧૧ :- યેહી હુકમ લળકેકા હે કે અગર જવાન હો તો ઉસપર ઝબરદસ્તી નહીં કર સકતે, ઔર વલી બગૈર ઉસકી ઇજાઝતકે નિકાહ નહીં કર સકતા. અગર બગૈર પૂછે નિકાહ કર દેગા તો ઇજાઝત પર રૂકા રહેગા. અગર ઇજાઝત દે દી તો હો ગયા, નહીં તો નહીં હુવા. હાં, ઇતના ફર્ક હે કે લળકેકે સિર્ફ ચુપ રેહનેસે ઇજાઝત નહીં હોતી, ઝબાનસે કેહના ઔર બોલના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર લળકી યા લળકા ના-બાલિગ હો તો વો ખૂદ મુખ્તાર નહીં હે. બગૈર વલીકે ઉસકા નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં હોતા. અગર ઉસને બગૈર વલીકે નિકાહ કર લિયા યા કિસી દૂસરેને કર દિયા તો વલીકી ઇજાઝત પર રૂકા રહેગા. અગર વલી ઇજાઝત દેગા તો નિકાહ હોગા, નહીં તો ન હોગા, ઔર વલીકો ઉસકે નિકાહ કરને, ન કરનેકા પૂરા ઇખ્તિયાર હે જિસ્સે ચાહે કર દે. ના-બાલિગ લળકે ઔર લળકિયાં ઇસ નિકાહકો ઉસ વકત રદ નહીં કર સકતે, ચાહે વો ના-બાલિગ લળકી કુંવારી હો યા પેહલે કોઇ નિકાહ હો ચુકા હો, ઔર રૂખસતી ભી હો ચુકી હો, દોનૂંકા એક હુકમ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- ના-બાલિગ લળકી યા લળકેકા નિકાહ અગર બાપને યા દાદાને કિયા હે તો જવાન હોનેકે બા'દ ભી ઇસ નિકાહકો રદ નહીં કર સકતે, ચાહે અપને મેલમેં કિયા હો યા બે-મેલ, કમ ઝાતવાલેસે કર દિયા હો, ઔર ચાહે મેહરે મિસ્લ પર નિકાહ કિયા હો યા ઉસ્સે બહોત કમ પર નિકાહ કર દિયા હો. હર તરેહ નિકાહ સહીહ હે. ઔર જવાન હોનેકે બા'દ ભી વો કુછ નહીં કર સકતે.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર બાપ-દાદાકે અલાવા કિસી ઔર વલીને નિકાહ કિયા હે ઔર જિસકે સાથ નિકાહ કિયા હે વો લળકા ઝાતમેં બરાબર દરજેકા ભી હે ઔર મહરભી મહરે મિસ્લ મુકર્રર કિયા હે, ઇસ શકલમેં ઉસ વકત તો નિકાહ સહીહ હો જાએગા, લેકિન જવાન હોનેકે બા'દ ઉનકો ઇખ્તિયાર હે, ચાહે ઇસ નિકાહકો બાકી

રખ્ખે, ચાહે મુસલમાન હાકિમકે પાસ નાલિશ (ફરિયાદ) કરકે તોડ ડાલે, ઔર અગર ઉસ વલીને લળકીકા નિકાહ કમ ઝાતવાલે મર્દસે કર દિયા યા મહરે મિસ્લસે બહોત કમ પર નિકાહ કર દિયા હે, યા લળકેકા નિકાહ જિસ ઔરતસે કિયા હે ઉસકા મહર ઉસ ઔરતકે મહરે મિસ્લસે બહોત ઝિયાદહ મુકર્રર કર દિયા તો વો નિકાહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૫ :- બાપ ઔર દાદાકે સિવા કિસી દૂસરેને નિકાહ કર દિયા થા, ઉસ લળકીકો અપને નિકાહકે હો જાનેકી ખબર થી, ફિર જવાન હો ગઇ ઔર અબ તક ઉસકે મિયાંને ઉસ્સે સોહબત નહીં કી થી તો જિંસ વકત જવાન હુઇ હે, ફોરન ઉસી વકત અપની નારાઝી ઝાહિર કર દે કે મેં રાઝી નહીં હૂં, યા યૂં કહે કે ઇસ નિકાહકો બાકી રખના નહીં ચાહતી, ચાહે ઉસ જગહ કોઇ ઔર હો ચાહે ન હો, બલ્કે બિલકુલ અકેલી બેઠી હો હર હાલમેં કેહના ચાહિયે. લેકિન સિર્ફ ઇસ્સે નિકાહ ન ટૂટેગા. શરઇ હાકિમકે પાસ જાએ, વો નિકાહ તોડ દે તબ ટૂટેગા. જવાન હોનેકે બા'દ અગર એક દમ[1] એક લહઝા (ક્ષણ-ઘડી) ભી ચુપ રહેગી તો અબ નિકાહ તોડ ડાલનેકા ઇખ્તિયાર ન રહેગા, ઔર અગર ઉસકો અપને નિકાહકી ખબર ન થી, જવાન હોનેકે બા'દ ખબર પહોંચી તો જિસ વકત ખબર મિલી હે ફોરન ઉસ વકત નિકાહસે ઇન્કાર કરે, એક લહઝા ભી ચુપ રહેગી તો નિકાહ તોડ ડાલનેકા ઇખ્તિયાર જાતા રહેગા.

મસ્અલા ૧૬ :- ઔર અગર ઉસકા મિયાં સોહબત કર ચુકા તબ જવાન હુઇ તો ફોરન જવાન હોતે હી ઔર ખબર પાતે હી ઇન્કાર કરના ઝરૂરી નહીં હે, બલ્કે જબ તક ઉસકી રઝામંદીકા હાલ મા'લૂમ ન હોગા તબ તક કબૂલ કરના ન કરનેકા હક બાકી હે, ચાહે જિતના ઝમાના ગુઝર જાએ, હાં જબ ઉસને સાફ ઝબાનસે કેહ દિયા કે મેં મંઝૂર કરતી હૂં યા કોઇ ઔર બાત પાઇ ગઇ જિસ્સે રઝામંદી સાબિત હુઇ, જૈસે અપને મિયાંકે સાથ તન્હાઇમેં મિયાં-બીવીકી તરહ રહી તો અબ ઇખ્તિયાર જાતા રહા, ઔર નિકાહ લાઝિમ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૭ :- કાઇદેસે જિસ વલીકો ના-બાલિગ લળકીકે નિકાહ કરનેકા હક હે, વો પરદેસમેં હે ઔર ઇતની દૂર હે કે અગર ઉસકા ઇન્તિઝાર કરે ઔર ઉસસે મશ્વરા લેં તો મોકા' હાથસે જાતા રહેગા, ઔર પૈગામ દેનેવાલા ઇન્તિઝાર ન કરેગા ઔર ફિર ઐસી જગહ મુશ્કિલસે મિલેગી, તો ઐસી સૂરતમેં ઇસકે બા'દવાલા વલી ભી નિકાહ કર સકતા હે. અગર ઉસને બગૈર ઉસકે પૂછે નિકાહ કર દિયા તો નિકાહ હો ગયા, ઔર ઇતની દૂર ન હો તો બગૈર ઉસકી રાય લિયે દૂસરે વલીકો નિકાહ ન કરના ચાહિયે. અગર કરેગા તો ઉસી વલીકી ઇજાઝત પર રૂકા રેહેગા, જબ વો ઇજાઝત દેગા તબ સહીહ હોગા.

૧. યે હુકમ લળકિયોંકા હે ઔર અગર લળકા જવાન હે તો ફોરન ઇન્કાર કરના ઝરૂરી નહીં, બલ્કે જબ તક રઝામંદી ન મા'લૂમ હો તબ તક કબૂલ કરને ન કરનેકા ઇખ્તિયાર બાકી રેહતા હે.

મસ્અલા ૧૮ :- ઇસ તરહ અગર હકદાર વલીકે હોતે હુએ દૂસરે વલીને ના-બાલિગકા નિકાહ કર દિયા, જૈસે હક તો થા બાપકા ઔર નિકાહ કર દિયા દાદાને, ઔર બાપસે બિલકુલ રાય નહીં લી તો વો નિકાહ બાપકી ઇજાઝત પર રૂકા રહેગા, યા હક તો થા ભાઇકા ઔર નિકાહ કર દિયા ચચાને, તો ભાઇકી ઇજાઝત પર રૂકા રહેગા.

મસ્અલા ૧૯ :- કોઇ ઔરત પાગલ હો ગઇ ઔર અકલ જાતી રહી ઔર ઉસકા જવાન લળકા ભી મૌજૂદ હે ઔર બાપ ભી હે, ઉસકા નિકાહ કરના અગર મંઝૂર હો તો ઉસકા વલી લળકા હે, ક્યૂંકે વલી હોનેમેં લળકા બાપસે ભી પેહલે હે.

કૌન-કૌન લોગ અપને મેલ ઔર અપને બરાબરકે હૈં ઔર કૌન-કૌન બરાબરકે નહીં ?

મસ્અલા ૧ :- શરીઅતમેં ઇતના બળા ખ્યાલ કિયા ગયા હે કે બે-મેલ ઔર બે-જોડ નિકાહ ન કિયા જાએ, યા'ની લળકીકા નિકાહ કિસી એસે મર્દકે સાથ મત કરો જો ઉસકે બરાબર દરજેકા ઔર ઉસકી ટક્કરકા નહીં.

મસ્અલા ૨ :- બરાબરી કઇ કિસમકી હોતી હે, એક તો નસબમેં બરાબર હોના, દૂસરે મુસલમાન હોનેમેં, તીસરે દીનદારીમેં, ચોથે માલમેં, પાંચવેં પેશેમેં (ધંધે-કારોબારમેં).

મસ્અલા ૩ :- નસબમેં બરાબરી તો યે હે કે શેખ ઔર સૈયદ, અન્સારી ઔર અલવી યે સબ એક દૂસરેકે બરાબર હૈં, યા'ની અગરચે સૈયદોંકા રૂતબા દૂસરોંસે બળ્હકર હે, લેકિન અગર સૈયદકી લળકી શેખકે યહાં બિયાહ ગઇ તો યે ન કહેંગે કે અપને મેલમેં નિકાહ નહીં હુવા, બલ્કે યે ભી મેલ હી હે.

મસ્અલા ૪ :- નસબમેં એ'તિબાર બાપકા હે, માં કા કુછ એ'તિબાર નહીં. અગર બાપ સૈયદ હે તો લળકા ભી સૈયદ હે, ઔર અગર બાપ શેખ હે તો લળકા ભી શેખ હે, માં ચાહે જૈસી હો. અગર કિસી સૈયદને કોઇ બાહિરકી ઔરત ઘરમેં ડાલ લી ઔર ઉસ્સે નિકાહ કર લિયા તો લળકે સૈયદ હુએ ઔર દરજેમેં સબ સૈયદોંકે બરાબર હૈં. હાં યે ઔર બાત હે કે જિસકે માં-બાપ દોનૂં ઊંચે ખાનદાનકે હોં ઉસકી ઝિયાદહ ઇઝ્ઝત હે, લેકિન શરીઅતમેં સબ એક હી મેલકે કેહલાએંગે.

મસ્અલા ૫ :- મુગલ, પઠાન સબ એક કોમ હૈં, મગર શેખ, સૈયદકે ટક્કરકે નહીં, અગર શેખ યા સૈયદકી લળકી ઉનકે યહાં બિયાહ આઇ તો કહેંગે કે બે-મેલ ઔર ઘટકર નિકાહ હુવા.

મસ્અલા ૬ :- મુસલમાન હોનેમેં બરાબરીકા એ'તિબાર ફકત મુગલ પઠાન વગૈરહ ઔર કૌમોંમેં હે, શેખોં, સૈયદોં, અલવીયોં, અન્સારીયોંમેં ઇસકા કુછ એ'તિબાર નહીં હે. તો જો શખ્સ ખુદ મુસલમાન હો ગયા ઔર ઉસકા બાપ કાફિર થા વો શખ્સ ઉસ ઔરતકે બરાબરકા નહીં જો ખુદ ભી મુસલમાન હે ઔર ઉસકા બાપ ભી મુસલમાન

ભી. ઔર જો શખ્સ ખુદ મુસલમાન હે ઔર ઉસકા બાપભી મુસલમાન હે, લેકિન ઉસકા દાદા મુસલમાન નહીં હે વો ઉસ ઔરતકે બરાબરકા નહીં જિસકા દાદાભી મુસલમાન હે.

મસ્અલા ૭ :- જિસકે બાપ-દાદા દોનૂં મુસલમાન હોં, લેકિન પરદાદા મુસલમાન ન હો તો વો શખ્સ ઉસ ઔરતકે બરાબર સમઝા જાવેગા, જિસકી કઇ પુશ્તેં (પેઢિયાં) મુસલમાન હોં. ખુલાસા યે કે દાદા તક હોનેમેં બરાબરીકા એ'તિબાર હે, ઉસકે બા'દ પરદાદા, ઔર નક્કડ દાદામેં બરાબરી ઝરૂરી નહીં હે.

મસ્અલા ૮ :- દીનદારીમેં બરાબરીકા યે મતલબ હે કે ઐસા શખ્સ જો દીનકા પાબંદ નહીં, લુચ્ચા, શોહદા (બદમાશ-ગુંડા), શરાબી, બદકાર આદમી હે. યે નેક બખ્ત પારસા (પરહેઝગાર)-દીનદાર ઔરતકે બરાબરકા ન સમઝા જાએગા.

મસ્અલા ૯ :- માલમેં બરાબરીકે મા'ના યે હૈં કે બિલકુલ મુફલિસ મોહતાજ માલદાર ઔરતકે બરાબરકા નહીં હે. ઔર અગર વો બિલકુલ મુફલિસ નહીં, બલ્કે જિતના મહર પેહલી રાતકો દેનેકા દસ્તૂર હે વો ઔર નફકા (ખર્ચ) દેનેકા અહલ હે તો અપને મેલ ઔર બરાબરકા હે, ચાહે સારા મહર ન દે સકે. ઔર યે ઝરૂરી નહીં કે જિતને માલદાર લળકીવાલે હૈં લળકા ભી ઉતના હી માલદાર હો, યા ઉસકે કરીબ કરીબ માલદાર હો.

મસ્અલા ૧૦ :- પેશા (ધંધા) મેં બરાબરી યે હે કે જુલાહે (કપળા બુનનેવાલે), દરઝીયોંકે મેલ ઔર જોળકે નહીં, ઇસી તરહ નાઇ, ધોબી વગૈરહભી દરઝીકે બરાબર નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- દીવાના, પાગલ આદમી હોશિયાર સમઝદાર ઔરતકે મેલકા નહીં.

મહરકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નિકાહમેં ચાહે મહરકા કુછ ઝિકર કરે ચાહે ન કરે, હર હાલમેં નિકાહ હો જાએગા લેકિન મહર દેના પળેગા, બલ્કે અગર કોઇ યે શર્ત કર લે કે હમ મહર ન દેંગે, બગૈર મહરકા નિકાહ કરતે હૈં તબ ભી મહર દેના પળેગા.

મસ્અલા ૨ :- કમસે કમ મહરકી મિકદાર તખમીનન (લગભગ) પોને તીન રૂપિયે ભર ચાંદી હે, ઔર ઝિયાદહકી કોઇ હદ નહીં, ચાહે જિતના મુકર્રર કરે, લેકિન મહરકા બહોત બઢ્ઢાના અચ્છા નહીં. તો અગર કિસીને ફકત એક રૂપિયા ભર ચાંદી યા એક રૂપિયા યા એક અઠન્ની મહર મુકર્રર કરકે નિકાહ કિયા તબ ભી પોને તીન રૂપિયે ભર ચાંદી દેની પળેગી. શરીઅતમેં ઇસ્સે કમ મહર નહીં હો સકતા, ઔર અગર રૂખસતીસે પેહલે હી તલાક દેવે તો ઇસકા આધા દેવે.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને દસ રૂપિયે યા બીસ યા સો યા હઝાર અપની હેસિયતકે

મુવાફિક કુછ મહર મુકર્રર કિયા, ઔર અપની બીવીકો રૂખસત કરા લાયા ઔર ઉસસે સોહબત કી યા સોહબત તો નહીં કી, લેકિન કિસી ઐસી જગહ રહે જહાં સોહબત કરનેસે રોકનેવાલી ઔર મના' કરનેવાલી કોઇ બાત ન થી, તો પૂરા મહર જિતના મુકર્રર કિયા હે અદા કરના વાજીબ હૈ. ઔર અગર યે કોઇ બાત નહીં હુઇ થી કે લળકા યા લળકી મર ગઇ તબ ભી પૂરા મહર દેના વાજીબ હે, ઔર અગર યે કોઇ બાત નહીં હુઇ ઓર મર્દને તલાક દે દી તો આધા મહર દેના વાજીબ હે. ખુલાસા યે હુવા કે મિયાં-બીવીમેં અગર એસી તન્હાઇ હો ગઇ જિસકા ઉપર બયાન હુવા યા દોનૂંમેંસે કોઇ મર ગયા તો પૂરા મહર વાજીબ હો ગયા, ઔર અગર વૈસી તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હોનેસે પેહલે હી તલાક હો ગઇ તો આધા મહર વાજીબ હુવા.

મસ્અલા ૪ :- અગર દોનૂંમેંસે કોઇ બીમાર થા યા રમઝાનકા રોઝા રખ્ખે હુએ થા યા હજકા એહરામ બાંધે હુએ થા યા ઔરતકો હૈઝ થા યા વહાં કોઇ ઝાંકતા તાકતા થા, ઐસી હાલતમેં દોનૂંકી તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હુઇ તો એસી તન્હાઇકા એ'તિબાર નહી હે, ઇસસે પૂરા મહર વાજીબ નહીં હુવા. અગર તલાક મિલ જાએ તો આધા મહર પાનેકી હકદાર હે. અલબત્તા અગર રમઝાનકા રોઝા ન થા, બલ્કે કઝા યા નફલ યા નઝરકા રોઝા દોનૂંમેંસે કોઇ રખ્ખે હુએ થા, ઐસી હાલતમેં તન્હાઇમેં રહી તો પૂરા મહર પાનેકી હકદાર હે. શોહર પર પૂરા મહર વાજીબ હો ગયા.

મસ્અલા ૫ :- શોહર ના-મર્દ હે લેકિન દોનૂં મિયાં બીવીમેં વેસી તન્હાઇ હો ચુકી હે તબ ભી પૂરા મહર પાવેગી, ઇસી તરહ અગર હિજડેને નિકાહ કર લિયા, ફિર તન્હાઇ ઔર યકજાઇકે બા'દ તલાક દે દી તબ ભી પૂરા મહર પાવેગી.

મસ્અલા ૬ :- મિયાં-બીવી તન્હાઇમેં રહે, લેકિન લળકી ઇતની છોટી હે કે સોહબતકે કાબિલ નહીં, યા લળકા બહોત છોટા હે કે સોહબત નહીં કર સકતા હે તો ઇસ તન્હાઇસે ભી પૂરા મહર વાજીબ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૭ :- અગર નિકાહકે વક્ત મહરકા બિલકુલ ઝિકર હી ન કિયા કે કિતના હે ? યા ઇસ શર્ત પર નિકાહ કિયા કે બગૈર મહરકે નિકાહ કરતા હું કુછ મહર ન દૂંગા, ફિર દોનૂંમેંસે કોઇ મર ગયા યા વેસી તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હો ગઇ જો શરીઅતમેં મો'તબર હે તબ ભી મહર દિલાયા જાવેગા. ઇસ સૂરતમેં મહરે મિસ્લ દેના હોગા. ઔર અગર ઇસ સૂરતમેં વેસી તન્હાઇસે પેહલે મર્દને તલાક દે દી તો મહર પાનેકી હકદાર નહીં હે, બલ્કે ફકત એક જોળા કપળા પાવેગી, ઔર યે જોળા મર્દ પર વાજીબ હે, ન દેગા તો ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા ૮ :- જોળેમેં ફકત ચાર કપળે મર્દ પર વાજીબ હૈં. એક કુરતા, એક સરબંદ યા'ની ઓઢની, એક પાજામા યા સાડી જિસ ચીઝકા દસ્તૂર હો, એક બળી ચાદર જિસમેં સરસે પૈર તક લિપટ સકે, ઇસકે સિવા ઔર કોઇ કપળા વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૯ :- મર્દકી જૈસી હેસિયત હો વેસે કપળે દેના ચાહિયે, અગર મા'મૂલી

આદમી હો તો સૂતી કપળે, ઔર અગર બહોત ગરીબ નહીં લેકિન બહોત અમીર ભી નહીં તો ટસર (કચ્ચા રેશમ-અદના દરજેકા રેશમ) કે કપળે, ઔર બહોત બળા અમીર હો તો ઉમદા રેશમી કપળે દેના ચાહિયે. લેકિન હર હાલમેં યે ખ્યાલ રહે કે ઉસ જોળેકી કીમત મહરે મિસ્લકે આધેસે ન બળ્હે, ઔર એક રૂપિયા છ આને યા'ની એક રૂપિયા એક ચવન્ની ઔર એક દુવન્ની ભર ચાંદીકે જિતને દામ હોં ઉસ્સે કમ કીમત ભી ન હો, યા'ની બહોત કીમતી કપળે જિનકી કીમત મહરે મિસ્લકે આધેસે બળ્હ જાવે મર્દ પર વાજીબ નહીં. યૂં અપની ખૂશીસે અગર વો બહોત કીમતી ઉસ્સે ઝિયાદહ બળ્હયા (ઉમદા) કપળે દે દે તો ઔર બાત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- નિકાહકે વકત તો કુછ મહર મુકર્રર નહીં કિયા ગયા, લેકિન નિકાહકે બા'દ મિયાં-બીવી દોનૂંને અપની ખૂશીસે કુછ મુકર્રર કર લિયા તો અબ મહરે મિસ્લ ન દિલાયા જાએગા, બલ્કે દોનૂંને અપની ખૂશીસે જિતના મુકર્રર કર લિયા હે વોહી દિલાયા જાવેગા, અલબત્તા અગર વૈસી તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હોનેસે પેહલે હી તલાક મિલ ગઇ તો ઇસ સૂરતમેં મહર પાનેકી હકદાર નહીં હે, બલ્કે સિર્ફ વોહી કપળેકા જોળા મિલેગા જિસકા ઉપર બયાન હો ચુકા હે.

મસ્અલા ૧૧ :- સો રૂપિયે યા હઝાર રૂપિયે અપની હૈસિયતકે મુવાફિક મહર મુકર્રર કિયા, ફિર શૌહરને અપની ખૂશીસે કુછ મહર ઔર બળ્હા દિયા ઔર કહા કે હમ સો રૂપિયેકી જગહ ડેળ્હસો રૂપિયે દે દેંગે તો જિતને રૂપિયે ઝિયાદહ દેનેકો કહે હૈં વો ભી વાજીબ હો ગએ, ન દેગા તો ગુનેહગાર હોગા. અગર વૈસી તન્હાઇ ઔર યકજાઇસે પેહલે તલાક મિલ ગઇ તો જિસ કદર અસલ મહર થા, ઉસીકા આધા દિયા જાએગા, જિતના બા'દમેં બળ્હાયા થા ઉસકો શુમાર નહીં કરેંગે. ઇસી તરહ ઔરતને અપની ખુશી ઔર રઝામંદીસે અગર કુછ મહર મઆફ કર દિયા તો જિતના મઆફ કિયા હે ઉતના મઆફ હો ગયા. ઔર અગર પૂરા મઆફ કર દિયા તો પૂરા મહર મઆફ હો ગયા. અબ ઉસકે પાનેકી હકદાર નહીં હે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર શૌહરને કુછ દબાવ ડાલકર, ધમકાકર પરેશાન કરકે મઆફ કરા લિયા તો ઇસ મઆફ કરનાસે મઆફ નહીં હુવા. અબ ઉસકે ઝિમ્મે અદા કરના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- મહરમેં રૂપિયા-પૈસા, સોના-ચાંદી કુછ મુકર્રર નહીં કિયા, બલ્કે કોઇ ગાંવ યા કોઇ બાગ યા કુછ ઝમીન મુકર્રર હુઇ તો યે ભી દુરૂસ્ત હે, જો બાગ મુકર્રર કિયા હે વોહી દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૪ :- મહરમેં કોઇ ઘોડા યા હાથી યા ઔર જાનવર મુકર્રર કિયા, લેકિન યે ન મુકર્રર કિયા કે ફલાં ઘોડા દૂંગા, યે ભી દુરૂસ્ત હે, એક મંઝોલા (દરમિયાની) ઘોડા જો ન બહોત બઢિયા હો ન બહોત ઘટિયા દેના ચાહિયે, યા ઉસકી કીમત દે. હાં અગર સિર્ફ ઇતના હી કહા કે એક જાનવર દે દૂંગા ઔર યે નહીં બતલાયા કે કૌનસા

જાનવર દેગા, તો યે મહર મુકર્રર કરના સહીહ નહીં હુવા. મહરે મિસ્લ દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૫ :- કિસીને બે-ફાઇદા નિકાહ કર લિયા થા, ઇસ લિયે મિયાં-બીવીમેં જુદાઇ કરા દી ગઇ. જૈસે કિસીને છુપાકે અપના/ નિકાહ કર લિયા, દો ગવાહોંકે સામને નહીં કિયા, યા દો ગવાહ તો થે, લેકિન બેહરે થે, ઉન્હોંને વો લફ્ઝ નહીં સુને થે જિનસે નિકાહ બંધતા હે, યા કિસીકે મિયાંને તલાક દે દી થી યા મર ગયા થા, ઔર અભી ઇદ્દત પૂરી નહીં હોને પાઇ કે ઉસને દૂસરા નિકાહ કર લિયા, યા કોઇ ઔર ઐસી હી બે-કાયદા બાત હુઇ ઇસ લિયે દોનૂંમેં જુદાઇ કરા દી ગઇ, લેકિન અભી મર્દને સોહબત નહીં કી હે તો કુછ મહર નહીં મિલેગા, બલ્કે અગર વૈસી તન્હાઇમેં એક જગહ રહે-સહે ભી હોં તબ ભી મહર ન મિલેગા, હાં અગર સોહબલ કર ચુકા હો તો મહરે મિસ્લ દિલાયા જાએગા, લેકિન અગર કુછ મહર નિકાહકે વક્ત ઠેહરાયા ગયા થા ઔર મહરે મિસ્લ ઉસ્સે ઝિયાદહ હે તો વોહી ઠેહરાયા હુવા મહર મિલેગા, મહરે મિસ્લ ન મિલેગા.

મસ્અલા ૧૬ :- કિસીને અપની બીવી સમઝકર ગલતીસે કિસી ગૈર-ઔરતસે સોહબત કર લી તો ઉસકો ભી મહરે મિસ્લ દેના પળેગા, ઔર સોહબતકો ઝિના ન કહેંગે, ન કુછ ગુનાહ હોગા, બલ્કે અગર પેટ રેહ ગયા તો ઉસ લળકેકા નસબ ભી ઠીક હે, ઉસકે નસબમેં કુછ ધબ્બા નહીં હે, ઔર ઉસકો હરામી કેહના દુરુસ્ત નહીં હે, ઔર જબ મા'લૂમ હો ગયા કે યે મેરી ઔરત ન થી તો અબ ઉસ ઔરતસે અલગ રહે. અબ સોહબત કરના દુરુસ્ત નહીં, ઔર ઉસ ઔરતકો ભી ઇદ્દત બૈઠના વાજીબ હે. અબ બગૈર ઇદ્દત પૂરી કિયે અપને મિયાંકે પાસ રેહના ઔર મિયાંકા સોહબત કરના દુરુસ્ત નહીં, ઔર ઇદ્દતકા બયાન આગે આએગા. ઇન્શા અલ્લાહ !

મસ્અલા ૧૭ :- જહાં કહીં પેહલી હી રાતકો સબ મહર દેનેકા રિવાજ હો, વહાં પેહલે હી દિન સારા મહર લે લેનેકા ઔરતકો ઇખ્તિયાર હે. અગર પેહલે દિન ન માંગા તો જબ માંગે તબ મર્દકો દેના વાજીબ હે, દેર નહીં કર સકતા.

મસ્અલા ૧૮ :- હિન્દુસ્તાનમેં રિવાજ હે કે મહરકા લેન-દેન તલાકકે બા'દ યા મર જાનેકે બા'દ હોતા હે કે જબ તલાક મિલ જાતી હે તબ મહરકા દા'વા કરતી હે, યા મર્દ મર ગયા ઔર કુછ માલ છોળ ગયા તો ઉસ માલમેંસે લે લેતી હે, ઔર અગર ઔરત મર ગઇ તો ઉસકે વારિસ મહરકે દા'વેદાર હોતે હેં, ઔર જબ તક મિયાં-બીવી સાથ રેહતે હેં તબ તક ન કોઇ દેતા હે, ન વો માંગતી હે, તો ઐસી જગહ ઇસ રિવાજકી વજહસે તલાક મિલનેસે પેહલે મહરકા દા'વા નહીં કર સકતી, હાં, પેહલી રાતકો જિતને મહરકી પેશગી દેનેકા રિવાજ હે ઉતના મહર પેહલે દેના વાજીબ હે. હાં અગર કિસી કૌમમેં યે રિવાજ ન હો તો ઉસકા યે હુકમ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૯ :- જિતને મહરકે પેશગી દેનેકી રસમ હે અગર ઉતના મહર પેશગી ન દિયા તો ઔરતકો ઇખ્તિયાર હે કે જબ તક ઉતના મહર ન પાએ તબ તક મર્દકો

સાથ ન સોને દે, ઔર એક બાર સોહબત કર ચુકા હે તબ ઈખ્તિયાર હે કે અબ દૂસરી બાર યા તીસરી બાર કાબૂ ન હોને દે. ઔર અગર વો અપને સાથ પરદેસ લે જાના ચાહે તો ઈતના મહર લિયે બગૈર પરદેસ ન જાએ. ઈસી તરહ અગર ઔરત ઈસ હાલતમેં અપને કિસી મહરમ રિશ્તેદારકે સાથ પરદેસ ચલી જાએ યા મર્દકે ઘરસે અપને મયકે ચલી જાએ તો મર્દ ઉસકો રોક નહીં સકતા, ઔર અબ ઈતના મહર દે દિયા તો અબ શૌહરકી ઈજાઝતકે બગૈર કુછ નહીં કર સકતી, મરઝી પાએ બગૈર કહીં આના જાના જાઈઝ નહીં, ઔર શૌહરકા જહાં જી ચાહે ઉસે લે જાએ, જાનેસે ઈન્કાર કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૦ :- મહરકી નિય્યતસે શૌહરને કુછ દિયા તો જિતના દિયા હે, ઉતના મહર અદા હો ગયા. દેતે વકત ઔરતસે યે બતલાના ઝરૂરી નહીં કે મૈં મહર દે રહા હું.

મસ્અલા ૨૧ :- મર્દને કુછ દિયા, લેકિન ઔરત તો કેહતી હે કે યે ચીઝ તુમને મુઝકો યૂંહી દી, મહરમેં નહીં દી, ઔર મર્દ કેહતા હે કે યે મૈંને મહરમેં દિયા તો મર્દ હી કી બાતકા એ'તિબાર કિયા જાએગા. હાં અગર ખાને-પીનેકી કોઈ ચીઝ થી તો ઉસકો મહરમેં ન સમઝેંગે, ઔર મર્દકી ઈસ બાત પર એ'તિબાર ન કરેંગે.

મહરે મિસ્લકા બયાન

ખાનદાની મહર યા'ની મહરે મિસ્લકા મતલબ યે હે કે ઉસ ઔરતકે બાપકે ઘરાનેમેંસે કોઈ દૂસરી ઔરત દેખો જો ઉસકે મિસ્લ હો, યા'ની અગર યે કમ ઉમ્ર હે તો વો ભી નિકાહકે વકત કમ ઉમ્ર હો. અગર યે ખૂબસૂરત હે તો વો ભી ખૂબસૂરત હો. ઈસકા નિકાહ કુંવારેપનમેં હુવા ઔર ઉસકા નિકાહ ભી કુંવારેપનમેં હુવા હો. નિકાહકે વકત જિતની માલદાર યે હે ઉતની હી વો ભી થી. જિસ દેશકી યે રેહનેવાલી હે ઉસ દેશકી વો ભી હે. અગર યે દીનદાર, હોશિયાર, સલીકેદાર, પઢી-લિખી હે તો વો ભી એસી હી હે. મતલબ યે હે કે જિસ વકત ઉસકા નિકાહ હુવા હે ઉસ વકત ઈન બાતોંમેં વો ભી ઈસીકી મિસ્લ થી જિસકા અબ નિકાહ હુવા તો જો મહર ઉસકા મુકર્રર હુવા થા, વોહી ઈસકા મહરે.મિસ્લ હે.

મસ્અલા ૧ :- બાપકે ઘરાનેકી ઔરતોંસે મુરાદ જૈસે ઉસકી બહનેં, ફૂફી, ચચેરી બહનેં વગૈરહ યા'ની ઉસકી દાદયાલી લડકિયાં. મહરે મિસ્લકે દેખનેમેં માં કા મહર ન દેખેંગે. હાં અગર માં ભી બાપ હી કે ઘરાનેમેંસે હો જૈસે બાપને અપને ચચાકી લડકીસે નિકાહ કર લિયા થા તો ઉસકા મહરભી મહરે મિસ્લ કહા જાએગા.

કાફિરોંકે નિકાહકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કાફિર લોગ અપને અપને મઝહબકે એ'તિબારસે જિસ તરીકાસે

નિકાહ કરતે હોં, સરીઅત ઉસકો ભી મો'તબર સમઝતી હે. અગર વો દોનૂં સાથ મુસલમાન હો જાએઁ તો અબ નિકાહ દોહરાનેકી કુછ ઝરૂરત બાકી નહીં રેહતી, નિકાહ અબ ભી બાકી હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર દોનૂંમેંસે એક મુસલમાન હો ગયા, દૂસરા નહીં હુવા તો નિકાહ જાતા રહા. અબ મિયાં બીવીકી તરહ રેહના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩ :- અગર ઔરત મુસલમાન હો ગઇ ઔર મર્દ મુસલમાન નહીં હુવા તો અબ જબ તક પૂરે તીન હેઝ ન આવેં તબ તક મર્દસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં.

બીવિયોંમેં બરાબરી કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસકી કઇ બીવિયાં હોં તો મર્દ પર વાજીબ હે કે સબકો બરાબર રખ્ખે, જિતના એક ઔરતકો દિયા હે દૂસરી ભી ઉતનેકી દા'વેદાર હો સકતી હે, ચાહે દોનૂં કુંવારી હોં યા દોનૂં બિયાહી હોં, યા એક તો કુંવારી હે ઔર દૂસરી બિયાહી બિયાહ લાયા, સબકા એક હુકમ હે. અગર એકકે પાસ એક રાત રહા તો દૂસરીકે પાસ ભી એક રાત રહે, ઇસકે પાસ દો યા તીન રાતેં રહા તો ઉસકે પાસ ભી દો યા તીન રાતેં રહે. જિતના માલ, ઝેવર, કપળે ઇસકો દિયે ઉતનેહીકી દૂસરી ઔરતભી દા'વેદાર હે.

મસ્અલા ૨ :- જિસકા નયા નિકાહ હુવા ઔર જો પુરાની હો ચુકી દોનૂંકા હક બરાબર હે, કુછ ફર્ક નહીં.

મસ્અલા ૩ :- બરાબરી ફકત રાતકે રેહનેમેં હે, દિનકે રેહનેમેં બરાબરી હોના ઝરૂરી નહીં, અગર દિનમેં એકકે પાસ ઝિયાદહ રહા ઔર દૂસરીકે પાસ કમ રહા તો કુછ હરજ નહીં, ઔર રાતમેં બરાબરી વાજીબ હે. અગર એકકે પાસ મગરિબકે બા'દ હી આ ગયા ઔર દૂસરીકે પાસ ઇશાકે બા'દ આ ગયા તો ગુનાહ હોગા, હાં અગર જો શખ્સ રાતકો નોકરીમેં લગા રેહતા હો, ઔર દિનકો ઘરમેં રેહતા હો, જૈસે ચોકીદાર, પેહરેદાર ઉસકે લિયે દિનકો બરાબરીકા હુકમ હે.

મસ્અલા ૪ :- સોહબત કરનેમેં બરાબરી કરના વાજીબ નહીં હે, અગર ઇસકી બારીમેં સોહબત કી હે તો દૂસરીકી બારીમેં કરે યે ઝરૂરી નહીં હે.

મસ્અલા ૫ :- મર્દ ચાહે બીમાર હે, યા ચાહે તંદુરૂસ્ત બહર હાલ રેહનેમેં બરાબરી કરે.

મસ્અલા ૬ :- એક ઔરતસે ઝિયાદહ મુહબ્બત હે દૂસરીસે કમ તો ઇસમેં કુછ ગુનાહ નહીં, ક્યૂંકે દિલ અપને ઇખ્તિયારમેં નહીં હોતા.

મસ્અલા ૭ :- સફરમેં જાતે વક્ત બરાબરી વાજીબ નહીં, જિસકો જી ચાહે સાથ લે જાવે, ઔર બેહતર યે હે કે નામ નિકાલ લે, જિસકા નામ નિકલે ઉસકો લે જાવે તાકે કોઇ અપને જી મેં નારાઝ ન હો.

દૂધ પીને ઔર પિલાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ બચ્ચા પૈદા હો તો માં પર દૂધ પિલાના વાજીબ હૈ, અલબત્તા અગર બાપ માલદાર હો ઔર કોઈ અન્ના (દૂધ પિલાનેવાલી) તલાશ કર સકે તો દૂધ ન પિલાનેમેં કુછ ગુનાહ ભી નહીં.

મસ્અલા ૨ :- કિસી દૂસરેકે લળકેકો બગૈર મિયાંકી ઈજાઝતકે દૂધ પિલાના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર કોઈ બચ્ચા ભૂખકે મારે તળપતા હો ઔર ઉસકે ઝાએ' હો જાનેકા ડર હો તો ઐસે વક્ત બગૈર ઈજાઝત ભી દૂધ પિલાવે.

મસ્અલા ૩ :- ઝિયાદહસે ઝિયાદહ દૂધ પિલાનેકી મુદ્દત દો બરસ હૈ. દો સાલકે બા'દ દૂધ પિલાના હરામ હૈ, બિલકુલ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- અગર બચ્ચા ખાને-પીને લગા તો ઈસ વજહસે દો બરસસે પેહલે હી દૂધ છુળા દિયા તબ ભી કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- જબ બચ્ચાને કિસી દૂસરી ઔરતકા દૂધ પિયા તો વો ઔરત ઉસકી માં બન ગઈ, ઔર ઉસ અન્નાકા શૌહર જિસકે બચ્ચાકા યે દૂધ હૈ ઉસ બચ્ચાકા બાપ હો ગયા, ઔર ઉસકી ઔલાદ ઉસકે દૂધ શરીકી ભાઈ-બહન હો ગએ ઔર નિકાહ હરામ હો ગયા, ઔર જો રિશ્તે નસબકે એ'તિબારસે હરામ હૈં વો રિશ્તે દૂધકે એ'તિબારસે ભી હરામ હો જાતે હૈં, લેકિન બહોતસે આલિમોંકે ફતવેમેં યે હુકમ જબ હી હૈ કે બચ્ચાને દૂધ પીનેકી મુદ્દતમેં દૂધ પિયા હો, ઔર જબ બચ્ચા દો બરસકા હો ચુકા ઉસકે બા'દ કિસી ઔરતકા દૂધ પિયા તો ઉસ પીનેકા કુછ એ'તિબાર નહીં, ઔર દૂધ પિલાનેવાલી ન માં બની ઔર ન ઉસકી ઔલાદ ઉસ બચ્ચાકે ભાઈ-બહન હુએ. ઈસ લિયે અગર આપસમેં નિકાહ કર દેં તો દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન ઈમામ આ'ઝમ (અબૂ હનીફા રહ.) જો બહોત બળે ઈમામ હૈં વો ફરમાતે હૈં કે અગર ઢાઈ બરસકે અંદર અંદર ભી દૂધ પિયા હો તબ ભી નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં. અલબત્તા અગર ઢાઈ બરસકે બા'દ દૂધ પિયા હો તો ઉસકા બિલકુલ એ'તિબાર નહીં હૈ, બે-ખટકે સબકે નઝદીક નિકાહ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જબ બચ્ચાકે હલક (ગલે) મેં દૂધ ચલા ગયા તો સબ રિશ્તે જો હમને ઉપર લિખ્ખે હૈં હરામ હો ગએ, ચાહે થોળા દૂધ પિયા હો યા બહોત ઈસકા કુછ એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર બચ્ચાને છાતીસે દૂધ નહીં પિયા, બલ્કે ઉસને અપના દૂધ નિકાલકર ઉસકે હલકમેં ડાલ દિયા તો ઉસ્સે ભી વો સબ રિશ્તે હરામ હો ગએ, ઈસી તરહ અગર બચ્ચાકે નાકમેં દૂધ ડાલ દિયા તબ ભી સબ રિશ્તે હરામ હો ગએ, ઔર અગર કાનમેં ડાલા તો ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૮ :- અગર ઔરતકા દૂધ પાનીમેં યા કિસી દવામેં મિલાકર બચ્ચાકો પિલાયા તો દેખો, દૂધ ઝિયાદહ હૈ યા પાની યા દોનૂં બરાબર. અગર દૂધ ઝિયાદહ હો યા

દોનૂં બરાબર હોં તો જિસ ઔરતકા દૂધ હૈ વો માં હો ગઇ ઔર સબ રિશ્તે હરામ હો ગએ, ઔર અગર પાની યા દવા ઝિયાદહ હૈ તો ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં, વો ઔરત માં નહીં બની.

મસ્અલા ૯ :- ઔરતકા દૂધ બકરી યા ગાયકે દૂધમેં મિલ ગયા ઔર બચ્ચાને પી લિયા તો દેખો, ઝિયાદહ કૌનસા હૈ. અગર ઔરતકા દૂધ ઝિયાદહ હો યા દોનૂં બરાબર હોં તો સબ હરામ હો ગએ, ઔર જિસ ઔરતકા દૂધ હૈ યે બચ્ચા ઉસકી ઔલાદ બન ગયા. ઔર અગર બકરીકા યા ગાયકા દૂધ ઝિયાદહ હૈ તો ઉસકા કુછ એ'તિબાર નહીં. એસા સમઝેંગે કે ગોયા ઉસને પિયા હી નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસી કુંવારી લળકીકે દૂધ ઉતર આયા, ઉસકો કિસી બચ્ચાને પી લિયા તો ઉસ્સે ભી સબ રિશ્તે હરામ હો ગએ.

મસ્અલા ૧૧ :- મુરદા ઔરતકા દૂધ દોહકર કિસી બચ્ચાકો પિલા દિયા તો ઉસ્સે ભી સબ રિશ્તે હરામ હો ગએ.

મસ્અલા ૧૨ :- દો લળકિયોંને એક બકરીકા યા એક ગાયકા દૂધ પિયા તો ઉસ્સે કુછ નહીં હોતા, વો ભાઇ-બહન નહીં હુએ.

મસ્અલા ૧૩ :- જવાન મર્દને અપની બીવીકા દૂધ પી લિયા તો વો હરામ નહીં હુઇ, અલબત્તા બહોત ગુનાહ હુવા, ક્યૂંકે દો-બરસકે બા'દ દૂધ પીના બિલકુલ હરામ હૈ.

મસ્અલા ૧૪ :- એક લળકા એક લળકી હૈ, દોનૂંને એક હી ઔરતકા દૂધ પિયા હૈ તો ઉનમેં નિકાહ નહીં હો સકતા, ચાહે એક હી ઝમાનામેં પિયા હો યા એકને પેહલે દૂસરેને કઇ બરસકે બા'દ, દોનૂંકા એક હી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- એક લળકીને બાકિરકી બીવીકા દૂધ પિયા તો ઉસ લળકીકા નિકાહ ન બાકિરસે હો સકતા હૈ, ન ઉસકે બાપ-દાદાકે સાથ, ન બાકિરકી ઔલાદકે સાથ, બલ્કે બાકિરકી જો ઔલાદ દૂસરી બીવીસે હૈ ઉસ્સે ભી દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૬ :- અબ્બાસને ખદીજાકા દૂધ પિયા ઔર ખદીજાકે શૌહર કાદિરકી એક દૂસરી બીવી ઝૈનબ થી જિસકો તલાક મિલ ચુકી હૈ તો અબ ઝૈનબ ભી અબ્બાસસે નિકાહ નહીં કર સકતી, ક્યૂંકે અબ્બાસ ઝૈનબકે મિયાંકી ઔલાદ હૈ, ઔર મિયાંકી ઔલાદસે નિકાહ દુરુસ્ત નહીં. ઇસી તરહ અગર અબ્બાસ અપની ઔરતકો છોળ દે તો વો ઔરત કાદિરકે સાથ નિકાહ નહીં કર સકતી, ક્યૂંકે વો ઉસકા સુસર હુવા. ઔર કાદિરકી બહન ઔર અબ્બાસકા નિકાહ નહીં હો સકતા, ક્યૂંકે યે દોનૂં ફુફી ભતીજે હુએ, ચાહે વો કાદિરકી સગી બહન હો યા દૂધ શરીક બહન હો, દોનૂંકા એક હુકમ હૈ. અલબત્તા અબ્બાસકી બહનસે કાદિર નિકાહ કર સકતા હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- અબ્બાસકી એક બહન સાજિદા હૈ. સાજિદાને એક ઔરતકા દૂધ પિયા, લેકિન અબ્બાસને નહીં પિયા તો ઉસ દૂધ પિલાનેવાલી ઔરતકા નિકાહ

અબ્બાસસે હો સકતા હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- અબ્બાસકે લળકેને ઝાહિદાકા દૂધ પિયા તો ઝાહિદાકા નિકાહ અબ્બાસકે સાથ હો સકતા હૈ.

મસ્અલા ૧૯ :- કાદિર ઔર ઝાકિર દો ભાઈ હૈં. ઔર ઝાકિરકી એક દૂધ શરીકી બહન હૈ તો કાદિરકે સાથ ઉસકા નિકાહ હો સકતા હૈ. અલબત્તા ઝાકિરકે સાથ નહીં હો સકતા, ખૂબ અચ્છી તરહ સમઝ લો, ચૂંકે ઈસ કિસમકે મસ્અલે મુશ્કિલ હૈં કે કમ સમઝમેં આતે હૈં, ઈસ લિયે હમ ઝિયાદહ નહીં લિખતે હૈં. જબ કભી ઝરૂરત પળે કિસી સમઝદાર બળે આલિમસે સમઝ લેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૦ :- કિસી મર્દકા કિસી ઔરતસે રિશ્તા લગા, ફિર એક ઔરત આઈ ઔર ઉસને કહા કે મૈંને તો ઈન દોનૂંકો દૂધ પિલાયા હૈ ઔર સિવાએ ઈસ ઔરતકે કોઈ ઔર ઈસ દૂધ પીનેકો નહીં બયાન કરતા, તો ફકત ઈસ ઔરતકે કેહનેસે દૂધકા રિશ્તા સાબિત ન હોગા, ઈન દોનૂંકા નિકાહ દુરૂસ્ત હૈ. બલ્કે જબ દો મો'તબર ઔર દીનદાર મર્દ યા એક દીનદાર મર્દ ઔર દો દીનદાર ઔરતેં દૂધ પીનેકી ગવાહી દેં તબ ઉસ રિશ્તાકા સુબૂત હોગા. અબ અલબત્તા નિકાહ હરામ હો ગયા હૈ, બગૈર ઐસી ગવાહીકે સુબૂત ન હોગા, લેકિન અગર ફકત એક મર્દ યા એક ઔરતકે કેહનેસે યા દો-તીન ઔરતોંકે કેહનેસે દિલ ગવાહી દેને લગે કે યે સચ કેહતી હોગી, ઝરૂર ઐસા હી હુવા હોગા તો ઐસે વકત નિકાહ ન કરના ચાહિયે કે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ શકમેં પળનેસે ક્યા ફાઈદા, અગર કિસીને કર લિયા તબ ભી ખૈર હો ગયા.

મસ્અલા ૨૧ :- ઔરતકા દૂધ કિસી દવામેં ડાલના જાઈઝ નહીં, ઔર અગર ડાલ દિયા તો ઉસકા ખાના ઔર લગાના ના-જાઈઝ ઔર હરામ હૈ. ઈસી તરહ દવાકે લિયે આંખમેં યા કાનમેં દૂધ ડાલના ભી જાઈઝ નહીં. ખુલાસા યે કે આદમીકે દૂધસે કિસી તરહકા નફા' ઉઠાના ઔર ઉસકો અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત નહીં.

તલાકકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો શૌહર જવાન હો ચુકા હો ઔર દીવાના ઔર પાગલ ન હો, ઉસકે તલાક દેનેસે તલાક પળ જાએગી. ઔર જો લળકા અભી જવાન નહીં હુવા ઔર દીવાના-પાગલ જિસકો અકલ ઠીક નહીં, ઉન દોનૂંકે તલાક દેનેસે તલાક નહીં પળતી.

મસ્અલા ૨ :- સોતે હુએ આદમીકે મુંહસે નિકલા કે તુઝકો તલાક હૈ યા યૂં કેહ દિયા કે મેરી બીવીકો તલાક તો ઈસ બળબળાનેસે તલાક ન પળેગી.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને ઝબરદસ્તી કિસીસે તલાક દિલાઈ, બહોત મારા-કૂટા, ધમકાયા કે તલાક દે દે, નહીં તો તુઝે માર ડાલૂંગા. ઈસ મજબૂરીસે ઉસને તલાક દે દી તબ ભી તલાક પળ ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને શરાબ વગેરહકે નશેમેં અપની બીવીકો તલાક દી, જબ હોશ આયા તો શરમિન્દા હુવા તબ ભી તલાક પળ ગઈ. ઈસી તરહ ગુસ્સેમેં તલાક દેનસે ભી તલાક પળ જાતી હૈ.

મસ્અલા ૫ :- શૌહરકે સિવા કિસી દૂસરેકો તલાક દેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હૈ. હાં, અગર શૌહરને કેહ દિયા કે તૂ ઉસકો તલાક દે દે તો વો ભી દે સકતા હૈ.

તલાક દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- તલાક દેનેકા ઈખ્તિયાર સિર્ફ મર્દકો હૈ. જબ મર્દને તલાક દે દી તો પળ ગઈ, ઔરતકા ઈસમેં કુછ બસ નહીં, ચાહે મંઝૂર કરે, ચાહે ન કરે. હર તરહ તલાક હો ગઈ. ઔર ઔરત અપને મર્દકો તલાક નહીં દે સકતી.

મસ્અલા ૨ :- મર્દકો સિર્ફ તીન તલાક દેનેકા ઈખ્તિયાર હૈ. ઉસ્સે ઝિયાદહકા ઈખ્તિયાર નહીં. તો અગર ચાર-પાંચ તલાક દે દે તબ ભી તીન હી તલાક હુઈ.

મસ્અલા ૩ :- જબ મર્દને ઝબાનસે કેહ દિયા કે મૈંને અપની બીવીકો તલાક દે દી, ઔર ઈતની ઝોરસે કહા કે ખૂદ ઈન લફ્ઝોંકો સુન લિયા, બસ ઈતના કેહતે હી તલાક પળ ગઈ, ચાહે કિસીકે સામને કહે, ચાહે તન્હાઈમેં ઔર ચાહે બીવી સુને યા ન સુને, હર હાલમેં તલાક હો ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- તલાક તીન કિસમકી હૈ. એક તો એસી તલાક જિસમેં નિકાહ બિલકુલ ટૂટ જાતા હૈ. અબ નિકાહ કિયે બગૈર ઉસ મર્દકે પાસ રેહના જાઈઝ નહીં. અગર ફિર ઉસીકે પાસ રેહના ચાહે ઔર મર્દ ભી ઉસકે રખને પર રાઝી હો તો ફિરસે નિકાહ કરના પળેગા. એસી તલાકકો બાઈન તલાક કેહતે હૈં.

દૂસરી વો જિસમેં એસા ટૂટા કે દોબારહ નિકાહ ભી કરના ચાહે તો કિસી દૂસરેસે પેહલે નિકાહ કરના પળેગા ઔર જબ વહાં તલાક હો જાએ તબ ઈદ્દતકે બા'દ ઉસ્સે નિકાહ હો સકેગા. એસી તલાકકો મુગલ્લઝા કેહતે હૈં.

તીસરી વો જિસમેં નિકાહ અભી નહીં ટૂટા. સાફ લફ્ઝોંમેં એક યા દો તલાક દેનેકે બા'દ હી અગર મર્દ શરમિન્દા હુવા તો ફિરસે નિકાહ કરના ઝરૂરી નહીં. બગૈર નિકાહકે ભી ઉસકો રખ સકતા હૈ, ફિર મિયાં-બીવીકી તરહ રેહને લગેં તો દુરુસ્ત હૈ. હાં અગર મર્દ તલાક દેકર ઉસપર કાઈમ રહા ઔર ઉસ્સે નહીં ફિરા તો જબ તલાકકી ઈદ્દત ગુઝર જાએગી તબ નિકાહ ટૂટ જાએગા ઔર ઔરત જુદા હો જાએગી, ઔર જબ તક ઈદ્દત ન ગુઝરેગી તબ તક રખને, ન રખને દોનૂં બાતોંકા ઈખ્તિયાર હૈ. એસી તલાકકો રજઈ તલાક કેહતે હૈં. હાં, અગર તીન તલાક દે દેં તો અબ ઈખ્તિયાર નહીં.

મસ્અલા ૫ :- તલાક દેનેકી દો કિસમેં હૈં. એક તો યે કે સાફ સાફ લફ્ઝોંમેં કેહ દિયા કે મૈંને તુઝકો તલાક દી, યા યૂં કહા મૈંને અપની બીવીકો તલાક દી, મતલબ યે કે

એેસી સાફ બાત કેહ દે જિસમેં તલાક દેનેકે સિવા કોઇ ઔર મતલબ નહીં નિકલ સકતા, એેસી તલાકકો સરીહ કેહતે હૈં.

દૂસરી કિસમ યે હે કે સાફ સાફ લફઝ નહીં, બલ્કે એેસે ગોલ-મોલ લફઝ કહે જિસમેં તલાકકા મતલબ ભી બન સકતા હે ઔર તલાકકે સિવા ઔર દૂસરે મા'ના ભી નિકલ સકતે હૈં, જૈસે કોઇ કહે કે મૈંને તુઝકો દૂર કર દિયા તો ઇસકા એક મતલબ તો યે હુ કે મૈંને તુઝકો તલાક દે દી, દૂસરા મતલબ યે હો સકતા હે કે તલાક તો નહીં દી, લેકિન તુઝકો અપને પાસ નહીં રખ્ખૂંગા, હમેશા અપને મયકેમેં પળી રેહ, તેરી ખબર ન લૂંગા યા યૂં કહે મુઝે તુઝસે કુછ વાસ્તા નહીં, મુઝે તુઝસે કુછ મતલબ નહીં, તૂ મુઝસે જુદા હો ગઇ, મૈંને તુઝકો અલગ કર દિયા, જુદા કર દિયા, મેરે ઘરસે ચલી જા, નિકલ જા, હટ જા, દૂર હો, અપને માં-બાપકે સર જાકે બૈઠ, અપને ઘર જા, મેરા-તેરા નિબાહ ન હોગા. ઇસી તરહકે ઔર લફઝ જિનમેં દોનૂં મતલબ નિકલ સકતે હૈં, એેસે તલાકકો કિનાયા કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૬ :- સરીહ તલાકકા બયાન :- અગર સાફ સાફ લફઝોંમેં તલાક દે તો ઝબાનસે નિકલતે હી તલાક પળ ગઇ, ચાહે તલાક દેનેકી નિય્યત હો, ચાહે ન હો, બલ્કે હંસી-દિલ્લગીમેં કહા હો, હર તરહ તલાક હો ગઇ, ઔર સાફ લફઝોંમેં તલાક દેનેસે તીસરી તલાક પળતી હે યા'ની ઇદ્દતકે ખત્મ હોને તક ઉસકે રખને ન રખનેકા ઇખ્તિયાર હે, ઔર એક બાર કેહનેસે એક હી તલાક પળેગી, ન દો પળેગી, ન તીન. હાં અગર તીન બાર કહે યા યૂં કહે કે તુઝકો તીન તલાક દીં તો તીન તલાક પળી.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને એક તલાક દી તો જબ તક ઔરત ઇદ્દતમેં રહે, તબ તક દૂસરી તલાક ઔર તીસરી તલાક ઔર દેનેકા ઇખ્તિયાર રેહતા હે, અગર દેગા તો પળ જાએગી.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને યૂં કહા કે તુઝકો તલાક દે દૂંગા તો ઇસ્સે તલાક નહીં હુઇ. ઇસી તરહ અગર કિસી બાત પર યૂં કહા કે અગર ફલાના કામ કરેગી તો તલાક દે દૂંગા, તબ ભી તલાક નહીં હુઇ, ચાહે યે કામ કરે યા ન કરે. હાં અગર યૂં કેહ દે અગર ફલાં કામ કરેગી તો તલાક હે તો ઉસકે કરનેસે તલાક પળ જાએગી.

મસ્અલા ૯ :- કિસીને તલાક દેકર ઉસકે સાથ ઇન્શા અલ્લાહ ભી કેહ દિયા તો તલાક નહીં પળી. ઇસી તરહ અગર યૂં કહા અગર ખુદા ચાહે તો તુઝકો તલાક, ઇસ્સે ભી કિસી કિસમકી તલાક નહીં પળતી. હાં અગર તલાક દેકર ઝરા ઠહેર ગયા ફિર ઇન્શા અલ્લાહ કહા તો તલાક પળ ગઇ.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને અપની બીવીકો તલાકન કેહકે પુકારા તબ ભી તલાક પળ ગઇ, ચાહે હંસીમેં કહા હો.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીને કહા જબ તૂ લખનઉ જાએ તો તુઝકો તલાક હે તો જબ તક લખનઉ ન જાએગી તલાક ન પળેગી, જબ વહાં જાએગી તબ પળેગી.

મસ્અલા ૧૨ :- કિનાયાકા બયાન :- ઔર અગર સાફ સાફ તલાક નહીં દી, બલ્કે ગોલ-મોલ લફ્ઝ કહે, ઔર ઇશારે-કિનાયાસે તલાક દી તો ઇન લફ્ઝોંકે કેહનેકે વક્ત અગર તલાક દેનેકી નિય્યત કી તો તલાક હો ગઇ, ઔર અવ્વલ કિસમકી યા'ની બાઇન હુઇ, અબ બગૈર નિકાહ કિયે નહીં રખ સકતા. અગર તલાકકી નિય્યત ન કી, બલ્કે દૂસરે મા'નાકે એ'તિબારસે કહા થા તો તલાક નહીં હુઇ, હાં અગર કરીનેસે મા'લૂમ હો જાએ કે તલાક હી દેનેકી નિય્યત થી, અબ વો ઝૂઠ બકતા હે તો અબ ઔરત ઉસકે પાસ ન રહે ઔર યેહી સમઝે કે મુઝે તલાક મિલ ગઇ, જૈસે બીવીને ગુસ્સેમેં કહા કે મેરા-તેરા નિબાહ ન હોગા, મુઝકો તલાક દે દે. ઉસને કહા અચ્છા, મૈંને છોળ દિયા તો યહાં ઔરત યેહી સમઝે કે મુઝે તલાક દે દી.

મસ્અલા ૧૩ :- કિસીને તીન બાર કહા તલાક, તલાક, તલાક, તો તીનોં તલાકેં પળ ગઇ, યા ગોલ લફ્ઝોંમેં તીન બાર કહા તબ ભી તીન પળ ગઇ, લેકિન અગર નિય્યત હી એક તલાકકી હે, સિર્ફ મઝબૂતીકે લિયે તીન બાર કહા થા કે બાત ખૂબ પક્કી હો જાએ તો એક હી તલાક હુઇ, લેકિન ઔરતકો ઉસકે દિલકા હાલ તો મા'લૂમ નહીં, ઇસ લિયે યેહી સમઝે કે તીન તલાકેં મિલ ગઇ.

રૂખસતીસે પેહલે તલાક હો જાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અભી મિયાંકે પાસ ન જાને પાઇ થી કે ઉસને તલાક દે દી યા રૂખસતી હો ગઇ, લેકિન અભી મિયાં-બીવીમેં વૈસી તન્હાઇ નહીં હોને પાઇ જિસકા શરીઅતમેં એ'તિબાર હે જિસકા બયાન મહરકે બાબમેં આ ચુકા હે, તન્હાઇ હોનેસે પેહલે હી તલાક દે દી તો તલાકે બાઇન પળી, ચાહે સાફ લફ્ઝોંમેં દી હો યા ગોલ લફ્ઝોંમેં. ઐસી ઔરતકો અબ તલાક દી જાએ તો પેહલી હી કિસમકી યા'ની બાઇન તલાક પળતી હે, ઔર ઐસી ઔરતકે લિયે તલાકકી ઇદ્દતભી કુછ નહીં હે. તલાક મિલનેકે બા'દ ફૌરન દૂસરે મર્દસે નિકાહ કર સકતી હે, ઔર ઐસી ઔરતકો એક તલાક દેનેકે બા'દ અબ દૂસરી-તીસરી તલાક ભી દેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, અગર દેગા તો ન પળેગી. અગર પેહલી હી બાર યૂં કેહ દે કે તુમકો દો તલાક યા તીન તલાક તો જિતની દી હે સબ પળ ગઇ. ઔર યૂં કહા તુમકો તલાક હે, તલાક હે, તલાક હે તબ ભી ઐસી ઔરતકો એક હી તલાક પળેગી.

મસ્અલા ૨ :- ઐસી ઔરતસે યૂં કહા કે અગર ફલાં કામ કરે તો તલાક હે, તલાક હે, તલાક હે. ઔર ઉસને વો કામ કર લિયા તો ઉસકે કરતે હી તીનોં તલાકેં પળ ગઇ.

મસ્અલા ૩ :- ઔર અગર મિયાં-બીવીમેં તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હો ચુકી હે, સોહબત ચાહે હો ચુકી હો યા અભી ન હુઇ હો, ઐસી ઔરતકો સાફ સાફ લફ્ઝોંમેં તલાક દેનેસે તલાકે રજઇ પળતી હે, જિસમેં નિકાહ કિયે બગૈર ભી રખ લેનેકા ઇખ્તિયાર

હોતા હૈ, ઔર ગોલ લફઝોંમેં બાઇન તલાક પળતી હૈ, ઔર ઇદ્દત ભી બૈઠના પળેગી. બગૈર ઇદ્દત પૂરી કિયે દૂસરેસે નિકાહ નહીં કર સકતી, ઔર ઇદ્દતકે અંદર ઉસકા મર્દ દૂસરી ઔર તીસરી તલાક ભી દે સકતા હૈ.

તીન તલાક દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને અપની ઔરતકો તીન તલાકેં દે દીં તો અબ વો ઔરત બિલકુલ ઉસ મર્દકે લિયે હરામ હો ગઇ, અબ ફિરસે નિકાહ કરે તબ ભી ઔરતકો ઉસ મર્દકે પાસ રેહના હરામ હૈ, ઔર યે નિકાહ નહીં હુવા, ચાહે સાફ લફઝોંમેં તીન તલાકેં દી હોં યા ગોલ લફઝોંમેં, સબકા એક હુકમ હૈ. અબ અગર ફિર ઉસી મર્દકે પાસ રેહના ચાહે ઔર નિકાહ કરના ચાહે તો ઉસકી સિર્ફ એક શકલ હૈ, વો યે કે પેહલે કિસી ઔર મર્દસે નિકાહ કરકે હમબિસ્તર હો. ફિર જબ યે દૂસરા મર્દ મર જાએ યા તલાક દે દે તો ઇદ્દત પૂરી કરકે પેહલે મર્દસે નિકાહ કર સકતી હૈ. દૂસરા ખાવિંદ કિયે બગૈર પેહલે ખાવિંદસે નિકાહ નહીં કર સકતી હૈ. અગર દૂસરા ખાવિંદ કિયા, લેકિન અભી વો સોહબત ન કરને પાયા થા કે મર ગયા યા સોહબત કરનેસે પેહલે હી તલાક દે દી તો ઇસકા કુછ એ'તિબાર નહીં. પેહલે મર્દસે નિકાહ જબ હી હો સકતા હૈ કે દૂસરે મર્દને સોહબત ભી કી હો. ઇસકે બગૈર પેહલે મર્દસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં. ખૂબ સમઝ લો.

મસ્અલા ૨ :- તીન તલાકેં એક દમસે દે દીં, જૈસે યૂં કેહ દિયા તુમકો તીન તલાક યા યૂં કહા તુઝકો તલાક હૈ, તલાક હૈ, તલાક હૈ યા અલગ કરકે તીન તલાકેં દીં, જૈસે એક આજ દી, એક કલ, એક પરસૂં યા એક ઇસ મહીનેમેં, એક દૂસરે મહીનેમેં, એક તીસરે મહીનેમેં. યા'ની ઇદ્દતકે અંદર અંદર તીનોં તલાકેં દે દીં, સબકા એક હી હુકમ હૈ. ઔર સાફ લફઝોંમેં તલાક દેકર ફિર રોક રખનેકા ઇખ્તિયાર ઉસ વક્ત હોતા હૈ જબ તીન તલાકેં ન દે, સિર્ફ એક યા દો દે. જબ તીન તલાકેં દે દીં તો અબ કુછ નહીં હો સકતા.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને અપની ઔરતકો એક તલાકે રજઇ દી, ફિર મિયાં રાઝી હો ગયા ઔર રોક રખ્ખા, ફિર દો ચાર બરસમેં કિસી બાત પર ગુસ્સા આયા તો એક તલાક રજઇ ઔર દે દી, જિસકે રોક રખનેકા ઇખ્તિયાર હોતા હૈ. ફિર જબ ગુસ્સા ઉતરા તો રોક રખ્ખા ઔર નહીં છોળા. યે દો તલાકેં હો ચુકીં, જબ ઇસકે બા'દ અગર કભી એક તલાક ઔર દેગા તો તીન પૂરી હો જાએંગી ઔર ઇસકા વોહી હુકમ હોગા જો હમને અભી બયાન કિયા કે દૂસરા ખાવિંદ કિયે બગૈર ઉસ મર્દસે નિકાહ નહીં હો સકતા. ઇસી તરહ અગર કિસીને તલાકે બાઇન દી જિસમેં રોક રખનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હોતા, નિકાહ ટૂટ જાતા હૈ, ફિર શરમિન્દા હુવા ઔર મિયાં-બીવીને રાઝી હોકર ફિરસે નિકાહ પળ્હવા લિયા. કુછ ઝમાને બા'દ ફિર ગુસ્સા આયા ઔર એક તલાકે બાઇન દી ઔર ગુસ્સા ઉતરનેકે બા'દ ફિર નિકાહ પળ્હવા લિયા, યે દો તલાકેં હુઇં.

અબ તીસરી બાર તલાક દેગા તો ફિર વોહી હુકમ હૈ કે ખાવિંદ કિયે બગૈર ઉસ્સે નિકાહ નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૪ :- અગર દૂસરે મર્દસે ઇસ શર્ત પર નિકાહ હુવા કે સોહબત કરકે છોળ દેગા તો ઇસ ઇકરાર લેનેકા કુછ એ'તિબાર નહીં. ઉસકો ઇખ્તિયાર હૈ ચાહે છોળે યા ન છોળે, ઔર જબ ભી ચાહે છોળે. યે ઇકરાર કરકે નિકાહ કરના બહોત ગુનાહ ઔર હરામ હૈ. અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે લા'નત હોતી હૈ, લેકિન નિકાહ હો જાતા હૈ. તો અગર ઇસ નિકાહકે બા'દ દૂસરે ખાવિંદને સોહબત કરકે છોળ દિયા યા મર ગયા તો પેહલે ખાવિંદકે લિયે હલાલ હો જાએગી.

કિસી શર્ત પર તલાક દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નિકાહ કરનેસે પેહલે કિસી ઔરતકો કહા, અગર મૈં તુઝસે નિકાહ કરૂં તો તુઝકો તલાક હૈ. તો જબ ઉસ ઔરતસે નિકાહ કરેગા તો નિકાહ કરતે હી તલાકે બાઇન પળ જાએગી. નિકાહ કિયે બગૈર અબ ઉસકો નહીં રખ સકતા. અગર યૂં કહા હો કે અગર તુઝસે નિકાહ કરૂં તો તુઝ પર દો તલાક, તો દો તલાકે બાઇન પળ ગઇ, ઔર અગર તીન તલાક કહા તો તીનોં પળ ગઇ ઔર અબ તલાકે મુગલ્લઝા હો ગઇ.

મસ્અલા ૨ :- નિકાહ હોતે હી જબ ઉસપર તલાક પળ ગઇ તો ઉસને ઉસી ઔરતસે ફિર નિકાહ કર લિયા તો અબ દૂસરે નિકાહ કરનેસે તલાક ન પળેગી. હાં અગર યૂં કહા હો, જિતની બાર તુઝસે નિકાહ કરૂં હર બાર તુઝકો તલાક હો, તો જબ નિકાહ કરેગી હર બાર તલાક પળ જાયા કરેગી, અબ ઉસ ઔરતકો રખનેકી કોઇ શકલ નહીં. દૂસરા ખાવિંદ કરકે અગર ઉસ મર્દસે નિકાહ કરેગી, જબ ભી તલાક પળ જાએગી.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને કહા, જિસ ઔરતસે નિકાહ કરૂં ઉસકો તલાક, તો જિસ્સે નિકાહ કરેગા ઉસપર તલાક પળ જાએગી. હાં તલાક પળનેકે બા'દ અગર ફિર ઉસી ઔરતસે નિકાહ કર લિયા તો તલાક નહીં પળી.

મસ્અલા ૪ :- કિસી ગૈર ઔરતસે જિસ્સે અભી નિકાહ નહીં કિયા હૈ, ઇસ તરહ કહા કે અગર તૂ ફલાં કામ કરે તો તુઝકો તલાક, ઇસકા કુછ એ'તિબાર નહીં. અગર ઉસ્સે નિકાહ કર લિયા ઔર નિકાહકે બા'દ ઉસને વોહી કામ કિયા તબ ભી તલાક નહીં પળી, ક્યૂંકે ગૈર ઔરતકો તલાક દેનકી યેહી સૂરત હૈ કે યૂં કહે, અગર તુઝસે નિકાહ કરૂં તો તલાક, કિસી ઔર તરહ તલાક નહીં પળ સકતી.

મસ્અલા ૫ :- ઔર અગર અપની બીવીસે કહા, તૂ ફલાં કામ કરે તો તુઝકો તલાક, અગર તૂ મેરે પાસસે જાએ તો તુઝકો તલાક, અગર તૂ ઉસ ઘરમેં જાએ તો તુઝકો તલાક, યા કિસી બાતકે હોને પર તલાક દી તો જબ વો કામ કરેગી તલાક પળ જાએગી, ઔર ન કરેગી તો ન પળેગી. ઔર તલાકે રજઇ પળેગી જિસમેં બગૈર નિકાહ ભી રોક

રખનેકા ઇખ્તિયાર હોતા હે. હાં અગર કોઇ ગોલ લફ્ઝ કેહતા, જૈસે યૂં કહે અગર તૂ ફલાં કામ કરે તો મુઝસે વાસ્તા નહીં, તો જબ વો કામ કરેગી તો તલાકે બાઇન પળેગી, બશર્તે કે મર્દને ઉસ લફ્ઝકે કેહતે વક્ત તલાકકી નિય્યત કી હો.

મસ્અલા ૬ :- અગર યૂં કહા, અગર તૂ ફલાં કામ કરે તો તુઝકો દો તલાક યા તીન તલાક તો જિતને તલાક કહે ઉતની પળેગી.

મસ્અલા ૭ :- અપની બીવીસે કહા થા, અગર તૂ ઉસ ઘરમેં જાએ તો તુઝકો તલાક, ઔર વો ચલી ગઇ ઔર તલાક પળ ગઇ. ફિર ઇદ્દતકે અંદર અંદર ઉસને રોક રખ્ખા યા ફિરસે નિકાહ કર લિયા તો અબ ફિર ઘરમેં જાનેસે તલાક ન પળેગી. હાં અગર યૂં કહા, જિતની બાર ઉસમેં જાએ હર બાર તુઝકો તલાક, યા યૂં કહા, જબ કભી તૂ ઘરમેં જાએ હર બાર તુઝકો તલાક તો ઇસ શકલમેં ઇદ્દતકે અંદર યા ફિર નિકાહ કર લેનેકે બા'દ દૂસરી બાર ઘરમેં જાનેસે દૂસરી તલાક હો ગઇ, ફિર ઇદ્દતકે અંદર યા તીસરે નિકાહકે બા'દ અગર તીસરી બાર ઘરમેં જાએગી તો તલાક પળ જાએગી. અબ તીન તલાકકે બા'દ ઉસસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર દૂસરા ખાવિંદ કરકે ફિર ઉસી મર્દસે નિકાહ કર લે તો અબ ઉસ ઘરમેં જાનેસે તલાક ન પળેગી.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને અપની ઔરતસે કહા કે અગર તૂ ફલાં કામ કરેગી તો તુઝકો તલાક. અભી ઉસને વો કામ નહીં કિયા થા કે ઉસને અપની તરફસે એક ઔર તલાક દે દી ઔર છોળ દિયા, ઔર કુછ મુદ્દત બા'દ ફિર ઉસી ઔરતસે નિકાહ કિયા ઔર ઉસ નિકાહકે બા'દ ઉસને વોહી કામ કિયા તો ફિર તલાક પળ ગઇ. હાં અગર-તલાક પળને ઔર ઇદ્દત ગુઝર જાનેકે બા'દ ઉસ નિકાહસે પેહલે ઉસને વોહી કામ કર લિયા હો તો અબ ઉસ નિકાહકે બા'દ ઉસ કામકે કરનેસે તલાક ન પળેગી, ઔર અગર તલાક પાનેકે બા'દ ઇદ્દતકે અંદર ઉસને વોહી કામ કિયા હો તબ ભી દૂસરી તલાક પળ ગઇ.

મસ્અલા ૯ :- કિસીને અપની ઔરતકો કહા, અગર તુઝકો હેઝ આએ તો તુઝકો તલાક. ઇસકે બા'દ ઉસને ખૂન દેખા તો અભીસે તલાકકા હુકમ ન લગાએંગે. જબ પૂરે તીન દિન-રાત ખૂન આતા રહે તો તીન દિન-રાતકે બા'દ યે હુકમ લગા દેંગે કે જિસ વક્તસે ખૂન આયા હે ઉસી વક્તસે તલાક પળ ગઇ થી. ઔર અગર યૂં કહા થા કે જબ તુઝકો એક હેઝ આએ તો તુઝકો તલાક તો હેઝકે ખત્મ હોને પર તલાક પળ ગઇ.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસીને બીવીસે કહા, અગર તૂ રોઝા રખ્ખે તો તુઝકો તલાક, તો રોઝા રખતે હી ફૌરન તલાક પળ ગઇ. હાં, અગર યૂં કહા, અગર તૂ એક રોઝા રખ્ખે યા દિન ભરકા રોઝા રખ્ખે તો તુઝકો તલાક, તો રોઝેકે ખતમ પર તલાક પળેગી. અગર રોઝા તોડ ડાલે તો તલાક ન પળેગી.

મસ્અલા ૧૧ :- ઔરતને ઘરસે બાહિર જાનેકા ઇરાદા કિયા. મર્દને કહા અભી મત જાઓ. ઔરત ન માની, ઇસપર મર્દને કહા, અગર તૂ બાહિર જાએ તો તુઝકો તલાક,

તો ઈસકા હુકમ યે હે કે અગર અભી બાહિર જાએગી તો તલાક પળેગી, ઔર અગર અભી ન ગઈ, કુછ દેરમેં ગઈ તો તલાક ન પળેગી, ક્યૂંકે ઈસકા મતલબ યેહી થા કે અભી ન જાઓ, ફિર જાના. યે મતલબ નહીં કે ઉમ્ર ભર કભી ન જાના.

મસ્અલા ૧૨ :- કિસીને યૂં કહા કે જિસ દિન તુઝસે નિકાહ કરૂં તો તલાક. ફિર રાતકે વકત નિકાહ કિયા તબ તલાક પળ ગઈ, ક્યૂંકે બોલ-ચાલમેં ઈસકા મતલબ યે હે કે જિસ વકત તુઝસે નિકાહ કરૂંગા તુઝકો તલાક.

બીમારકે તલાક દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બીમારીકી હાલતમેં કિસીને અપની ઔરતકો તલાક દે દી, ફિર ઔરતકી ઈદ્દત અભી ખત્મ ન હોને પાઈ થી કે ઈસી બીમારીમેં મર ગઈ તો શોહરકે માલમેંસે બીવીકા જિતના હિસ્સા હોતા હે, ઉતના ઉસ ઔરતકો ભી મિલેગા, ચાહે એક તલાક દી હો યા દો-તીન, ઔર ચાહે તલાકે રજઈ દી હો યા બાઈન, સબકા એક હી હુકમ હે. ઔર અગર ઈદ્દત ખત્મ હો ચુકી થી તબ વો મરા તો હિસ્સા ન પાએગી. ઈસી તરહ અગર મર્દ ઉસી બીમારીમેં ન મરા, બલ્કે ઉસસે અચ્છા હો ગયા થા, ફિર બીમાર હુવા ઔર મર ગયા તબ ભી હિસ્સા ન પાએગી, ચાહે ઈદ્દત ખત્મ હો ચુકી હો યા ન ખત્મ હુઈ હો.

૧ મસ્અલા ૨ :- ઔરતને તલાક માંગી, ઈસ લિયે મર્દ[૧] ને તલાક દે દી તબ ભી ઔરત હિસ્સા પાનેકી હકદાર નહીં, ચાહે ઈદ્દતકે અંદર મરે યા ઈદ્દતકે બા'દ, દોનૂંકા એક

૨ હુકમ હે. હાં અગર તલાકે રજઈ દી[૨] હો ઔર ઈદ્દતકે અંદર મરે તો હિસ્સા પાએગી.

મસ્અલા ૩ :- બીમારીકી હાલતમેં ઔરતસે કહા, અગર તૂ ઘરસે બાહિર જાએ તો તુઝકો બાઈન તલાક, ફિર ઔરત ઘરસે બાહિર ગઈ ઔર તલાકે બાઈન પળ ગઈ તો ઈસ સૂરતમેં હિસ્સા ન પાએગી કે એસા કામ ખૂદ ક્યૂં કિયા જિસ્સે તલાક પળી, ઔર અગર યૂં કહા, અગર તૂ ખાના ખાએ તો તુઝકો તલાકે બાઈન હે, યા યૂં કહા, અગર તૂ નમાઝ પળ્હે તો તુઝકો તલાકે બાઈન હે. એસી સૂરતમેં અગર વો ઈદ્દતકે અંદર મર જાએગા તો ઔરતકો હિસ્સા મિલેગા, ક્યૂંકે ઔરતકે ઈખ્તિયારસે તલાક નહીં પળી. ખાના ખાના ઔર નમાઝ પળ્હના ઝરૂરી હે ઉસકો કેસે છોળતી, ઔર અગર તલાકે રજઈ દી હો તો પેહલી સૂરતમેં ભી ઈદ્દતકે અંદર અંદર મરનેસે હિસ્સા પાએગી. મતલબ યે કે તલાકે રજઈમેં બહરહાલ હિસ્સા મિલતા હે, બસ શર્ત યે હે કે ઈદ્દતકે અંદર મરા હો.

મસ્અલા ૪ :- કિસી ભલે-ચંગે આદમીને કહા, જબ તૂ ઘરસે બાહિર નિકલે તો

---

૧. ઈસસે મુરાદ તલાકે બાઈન હે.

૨. ચાહે ખૂદ યા ઔરતકે માંગનેસે ઔર ચાહે ઉસને રજઈ માંગી હો યા બાઈન માંગી હો.

તુઝકો તલાકે બાઈન હે. ફિર જિસ વક્ત વો ઘરસે બાહિર નિકલી ઉસ વક્ત વો બીમાર થા ઓર ઈસી બીમારીમેં ઈદ્દતકે અંદર મર ગયા, તબ ભી હિસ્સા ન પાએગી.

મસ્અલા ૫ :- તંદુરૂસ્તીકે ઝમાનેમેં કહા, જબ તેરા બાપ પરદેસસે આએ તો તુઝકો બાઈન તલાક. જબ વો પરદેસસે આયા ઉસ વક્ત મર્દ બીમાર થા ઓર ઉસી બીમારીમેં વો મર ગયા તો હિસ્સા ન પાએગી, ઓર અગર બીમારીકી હાલતમેં યે કહા હો ઓર ઉસીમેં ઈદ્દતકે અંદર મર ગયા તો હિસ્સા પાએગી.

તલાકે રજઈમેં રજઅત કર લેને યા'ની રોક રખનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કિસીને રજઈ એક તલાક યા દો તલાકેં દીં તો ઈદ્દત ખત્મ કરનેસે પેહલે મર્દકો ઈખ્તિયાર હે કે ઉસકો રોક રખ્ખે, ફિરસે નિકાહ કરનેકી ઝરૂરત નહીં, ઓર ઓરત ચાહે રાઝી હો, ચાહે રાઝી ન હો ઉસકો કુછ ઈખ્તિયાર નહીં હે. ઓર અગર તીન તલાકેં દે દીં તો ઈસકા હુકમ ઉપર બયાન હો ચુકા, ઈસમેં યે ઈખ્તિયાર નહીં હે.

મસ્અલા ૨ :- રજઅત કરને યા'ની રોક રખનેકા તરીકા યે હે કે યા તો સાફ સાફ ઝબાનસે કેહ દે કે મેં તુઝકો ફિર રખ લેતા હૂં તુઝકો ન છોડૂંગા યા યૂં કેહ દે કે મેં અપને નિકાહમેં તુઝકો રૂજૂઅ કરતા હૂં યા ઓરતસે નહીં કહા કિસી દૂસરેસે કહા કે મૈંને અપની બીવીકો ફિર રખ લિયા ઓર તલાકસે બાઝ આયા. બસ ઈતના કેહ દેનેસે યે ફિર ઉસકી બીવી હો ગઈ, યા ઝબાનસે તો કુછ નહીં કહા, લેકિન ઉસસે સોહબત કર લી, ઉસકા બોસા લિયા, પ્યાર કિયા યા જવાનીકી ખ્વાહિશકે સાથ ઉસકો હાથ લગાયા તો ઈન સબ સૂરતોંમેં યે ઉસકી બીવી હો ગઈ, ફિરસે નિકાહ કરનેકી ઝરૂરત નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- જબ ઓરતકા રોક રખના મંઝૂર હો તો બેહતર હે કે દો ચાર લોગોંકો ગવાહ બના લે કે શાયદ કભી ઝગડા પડે તો કોઈ મુકર ન સકે. અગર કિસીકો ગવાહ ન બનાયા, તન્હાઈમેં એસા કર લિયા તબ ભી સહીહ હે, મતલબ તો હાસિલ હી હો ગયા.

મસ્અલા ૪ :- અગર ઓરતકી ઈદ્દત ગુઝર ચુકી તબ એસા કરના ચાહા તો કુછ નહીં હો સકતા. અબ અગર ઓરત મંઝૂર કર લે ઓર રાઝી હો તો ફિરસે નિકાહ કરના પડેગા. અગર વો રખ્ખે ભી તો ઓરતકા ઉસકે પાસ રેહના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૫ :- જિસ ઓરતકો હેઝ આતા હો ઉસકે લિયે તલાકકી ઈદ્દત તીન હેઝ હેં. જબ તીન હેઝ પૂરે હો ચુકે તો ઈદ્દત ગુઝર ચુકી. જબ યે બાત મા'લૂમ હો ગઈ તો અબ સમઝો, અગર તીસરા હેઝ પૂરે દસ દિન આયા હે તબ તો જિસ વક્ત ખૂન બંદ હુવા ઓર દસ દિન પૂરે હુએ ઉસ વક્ત ઈદ્દત ખત્મ હો ગઈ, ઓર રોક રખનેકા ઈખ્તિયાર જો મર્દકો થા જાતા રહા, ચાહે ઓરત નહા ચુકી હો ચાહે અભી ન નહાઈ હો, ઈસકા કુછ એ'તિબાર નહીં. ઓર અગર તીસરા હેઝ દસ દિનસે કમ આયા ઓર ખૂન બંદ હો ગયા

લેકિન અભી ઔરતને ગુસલ નહીં કિયા, ઔર ન કોઈ નમાઝ ઉસકે ઉપર વાજીબ હુઈ તો અબ ભી મર્દકા ઈખ્તિયાર બાકી હે. અબ ભી અપને ઈરાદેસે રૂકેગા તો ફિર ઉસકી બીવી બન જાએગી. હાં અગર ખૂન બંદ હોને પર ઉસને નહા લિયા યા નહાયા તો નહીં, લેકિન નમાઝકા વકત ગુઝર ગયા યા'ની એક નમાઝકી કઝા ઉસકે ઝિમ્મે વાજીબ હો ગઈ, ઈન દોનૂં સૂરતોંમેં મર્દકા ઈખ્તિયાર જાતા રહા. અબ નિકાહ કિયે બગૈર નહીં રખ સકતા.

મસ્અલા ૬ :- જિસ ઔરતસે અભી સોહબત ન કી હો, ન તન્હાઈ હુઈ હો ઉસકો તલાક દેનેસે રોક રખનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રેહતા, કયૂંકે જો તલાક દી જાએ તો બાઈન હી પળતી હે, જૈસા ઉપર બયાન હો ચુકા. ખૂબ યાદ રખ્ખો.

મસ્અલા ૭ :- અગર દોનૂં એક તન્હાઈમેં તો રહે, લેકિન મર્દ કેહતા હે મૈંને સોહબત નહીં કી, ફિર ઈસ ઈકરારકે બા'દ તલાક દે દી તો અબ તલાકસે બાઝ આનેકા ઈખ્તિયાર ઉસકો નહીં.

મસ્અલા ૮ :- જિસ ઔરતકો એક યા દો તલાકે રજઈ મિલી હોં જિસમેં મર્દકો તલાકસે બાઝ આનેકા ઈખ્તિયાર હોતા હે, એસી ઔરતકો મુનાસિબ હે કે ખૂબ બનાવ-સિંગાર કરકે રહા કરે કે શાયદ મર્દકા જી કભી ઉસકી તરફ ઝુક પળે ઔર રજઅત કરે. ઔર મર્દકા ઈરાદા અગર બાઝ આનેકા ન હો તો ઉસકો મુનાસિબ હે કે જબ ઘરમેં આએ તો ખાંસ ખંખાર કર આએ કે વો અપના બદન અગર કુછ ખુલા હો તો ઢક લે ઔર કિસી બે-મૌકા' જગહ પર નિગાહ ન પળે. ઔર જબ ઈદ્દત પૂરી હો ચુકે તો ઔરત કહીં ઔર જાકર રહે.

મસ્અલા ૯ :- અગર અભી રજઅત ન કી હો તો ઉસ ઔરતકો અપને સાથ સફરમેં લે જાના જાઈઝ નહીં. ઔર ઉસ ઔરતકો ઉસકે સાથ જાના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- જિસ ઔરતકો એક યા દો તલાકે બાઈન દે દી, જિસમેં રોક રખનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હોતા, ઉસકા હુકમ યે હે કે અગર કિસી ઔર મર્દસે નિકાહ કરના ચાહે તો ઈદ્દતકે બા'દ નિકાહ કરે. ઈદ્દતકે અંદર નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ખુદ ઉસીસે નિકાહ કરના મંઝૂર હો તો ઈદ્દતકે અંદર ભી હો સકતા હે.

બીવીકે પાસ ન જાનેકી કસમ ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસને કસમ ખાઈ ઔર યૂં કેહ દિયા, ખુદાકી કસમ ! અબ સોહબત ન કરૂંગા. ખુદાકી કસમ ! તુઝસે કભી સોહબત ન કરૂંગા, ખુદાકી કસમ ! કસમ ખાતા હૂં કે તુઝસે સોહબત ન કરૂંગા યા ઔર કિસી તરહ કહા તો ઉસકા હુકમ યે હે કે અગર ઉસને સોહબત ન કી તો ચાર મહીને ગુઝરને પર ઔરત પર તલાકે બાઈન પળ જાએગી. અબ નિકાહ કિયે બગૈર મિયાં-બીવીકી તરહ નહીં રેહ સકતે, ઔર અગર ચાર મહીનેકે અંદરહી અંદર ઉસને અપની કસમ તોડ ડાલી ઔર સોહબત કર લી તો તલાક ન

પળેગી. હાં, કસમ તોડનેકા કફ્ફારા દેના પળેગા. એસી કસમ ખાનેકો શરીઅતમેં ઈલા કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- હમેશાકે લિયે સોહબત ન કરનેકી કસમ નહીં ખાઇ, બલ્કે સિર્ફ ચાર મહીનેકી કસમ ખાઇ ઔર યૂં કહા, ખુદાકી કસમ ! ચાર મહીને તક તુઝસે સોહબત ન કરૂંગા તો ઈસમેં ભી ઈલા હો ગયા, ઈસકા ભી યેહી હુકમ હે, અગર ચાર મહીને તક સોહબત ન કરેગા તો તલાકે બાઇન પળ જાએગી, ઔર અગર ચાર મહીનેસે પેહલે સોહબત કર લે તો કસમકા કફ્ફારા દે. ઔર કસમકે કફ્ફારેકા બયાન ઉપર ગુઝર ચુકા હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર ચાર મહીનેસે કમકે લિયે કસમ ખાઇ તો ઈસકા કુછ એ'તિબાર નહીં, ઈસ્સે ઈલા ન હોગા. ચાર મહીનેસે એક દિનભી કમ કરકે કસમ ખાએ તબ ભી ઈલા ન હોગા, હાં જિત્તને દિનકી કસમ ખાઇ હે ઉતને દિનસે પેહલે પેહલે સોહબત ન કર લેગા તો કસમ તોડનેકા કફ્ફારા દેના પળેગા. ઔર અગર સોહબત ન કી તો ઔરતકો તલાક ન પળેગી ઔર કસમ ભી પૂરી રહેગી.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને સિર્ફ ચાર મહીનેકે લિયે કસમ ખાઇ, ફિર અપની કસમ નહીં તોડી, ઈસ લિયે ચાર મહીનેકે બા'દ તલાક પળ ગઇ ઔર તલાકકે બા'દ ફિર ઉસી મર્દસે નિકાહ હો ગયા તો અબ ઈસ નિકાહકે બા'દ અગર ચાર મહીને તક સોહબત ન કરે તો કુછ હરજ નહીં, અબ કુછ ન હોગા. ઔર અગર હમેશાકે લિયે કસમ ખા લી, જૈસે યૂં કેહ દિયા કે કસમ ખાતા હૂં કે અબ તુઝસે સોહબત ન કરૂંગા યા યૂં કહા, ખુદાકી કસમ! તુઝસે સોહબત ન કરૂંગા. ફિર અપની કસમ નહીં તોડી ઔર ચાર મહીનેકે બા'દ તલાક પળ ગઇ, ઈસકે બા'દ ફિર ઉસીસે નિકાહ કર લિયા ઔર નિકાહકે બા'દ ફિર ચાર મહીને તક સોહબત નહીં કી તો અબ દૂસરી તલાક પળ ગઇ. અગર તીસરી બાર ફિર ઉસીસે નિકાહ કર લિયા તો ઈસકા ભી યેહી હુકમ હે કે ઈસ નિકાહકે બા'દ ભી અગર ચાર મહીને તક સોહબત ન કરેગા તો તીસરી તલાક પળ જાએગી, ઔર અબ બગૈર દૂસરા ખાવિંદ કિયે ઉસ્સે ભી નિકાહ ન હો સકેગા, હાં દૂસરે યા તીસરે નિકાહકે બા'દ સોહબત કર લેતા તો કસમ ટૂટ જાતી, અબ કભી તલાક ન પળતી, હાં કસમ તોડનેકા કફ્ફારા દેના પળતા હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઈસી તરહ આગે પીછે તીનોં નિકાહોંમેં તીન તલાકેં પળ ગઇ, ઉસકે બા'દ ઔરતને દૂસરા ખાવિંદ કર લિયા. જબ ઉસને છોળ દિયા તો ઈદ્દત ખત્મ કરકે ફિર ઉસી મર્દસે નિકાહ કર લિયા ઔર ઉસને ફિર સોહબત નહીં કી તો અબ તલાક ન પળેગી, ચાહે જબ તક સોહબત ન કરે, લેકિન જબ કભી સોહબત કરેગા કસમકા કફ્ફારા દેના પળેગા, ક્યૂંકે કસમ તો યે ખાઇ થી કે કભી સોહબત ન કરૂંગા, વો કસમ ટૂટ ગઇ.

મસ્અલા ૬ :- અગર ઔરતકો તલાક બાઇન દે દી ફિર ઉસ્સે સોહબત ન કરનેકી કસમ ખા લી તો ઈલા નહીં હુવા. અબ ફિરસે નિકાહ કરનેકે બા'દ અગર સોહબત

ન કરે તો તલાક ન પળેગી, લેકિન જબ સોહબત કરેગા તો કસમ તોડનેકા કફફારા દેના પળેગા, ઔર અગર તલાકે રજઈ દેનેકે બા'દ ઇદ્દતકે અંદર એસી કસમ ખા લી તો ઇલા હો ગયા. અબ અગર રજઅત કરે ઔર સોહબત ન કરે તો ચાર મહીનેકે બા'દ તલાક પળ જાએગી, ઔર અગર સોહબત કરે તો કસમકા કફફારા દે.

મસ્અલા ૭ :- ખુદાકી કસમ નહીં ખાઈ, બલ્કે યૂં કહા અગર તુઝસે સોહબત કરૂંગા તો તુઝકો તલાક હે તબ ભી ઇલા હો ગયા, સોહબત કરેગા તો રજઈ તલાક પળ જાએગી ઔર કસમકા કફફારા ઇસ શકલમેં ન દેના પળેગા, ઔર અગર સોહબત ન કી તો ચાર માહકે બા'દ તલાકે બાઇન પળ જાએગી, ઔર અગર યૂં કહા, અગર તુઝસે સોહબત કરૂંગા તો મેરે ઝિમ્મે એક હજ હે યા એક રોઝા હે યા એક રૂપિયેકી ખૈરાત હે યા એક કુરબાની હે તો ઇન સબ સૂરતોંમેં ભી ઇલા હો ગયા. અગર સોહબત કરેગા તો જો બાત કહી હે વો કરની પળેગી, ઔર કફફારા દેના પળેગા, ઔર અગર સોહબત ન કી તો ચાર મહીને બા'દ તલાક પળ જાએગી.

ખુલઅકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર મિયાં-બીવીમેં કિસી તરહ નિબાહ ન હો સકે ઔર મર્દ તલાકભી ન દેતા હો તો ઔરતકો જાઇઝ હે કે કુછ માલ દેકર, યા અપના મહર દેકર અપને મર્દસે કહે કે ઇતના રૂપિયા લેકર મેરી જાન છોળ દે યા યૂં કહે કે જો મેરા મહર તેરે ઝિમ્મે હે ઉસકે બદલેમેં મેરી જાન છોળ દે. ઉસકે જવાબમેં મર્દ કહે, મૈંને છોળ દી તો ઉસસે ઔરત પર એક તલાકે બાઇન પળ ગઈ, રોક રખનેકા ઇખ્તિયાર મર્દકો નહીં હે, હાં અગર મર્દને ઉસી જગહ બૈઠે બૈઠે જવાબ નહીં દિયા, બલ્કે ઉઠ ખળા હૂવા યા મર્દ તો નહીં ઉઠા, ઔરત ઉઠ ખળી હૂઈ તબ મર્દને કહા, અચ્છા મૈંને છોળ દી તો ઇસસે કુછ નહીં હૂવા. જવાબ ઔર બયાન દોનૂં એક હી જગહ હોને ચાહિયે. ઇસ તરહ જાન છુળાનેકો શરીઅતમેં ખુલઅ કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- મર્દને કહા, મૈંને તુઝસે ખુલઅ કિયા. ઔરતને કહા, મૈંને કબૂલ કિયા તો ખુલઅ હો ગયા, હાં અગર ઔરતને ઉસી જગહ જવાબ ન દિયા હો, વહાંસે ખળી હો ગઈ હો યા ઔરતને કબૂલ હી નહીં કિયા તો કુછ નહીં હૂવા, લેકિન અગર ઔરત અપની જગહ બૈઠી રહી, ઔર યે કેહકર ઉઠ ખળા હૂવા ઔર ઔરતને ઉસકે બા'દ કબૂલ કર લિયા તબ ભી ખુલઅ હો ગયા.

મસ્અલા ૩ :- મર્દને સિર્ફ ઇતના કહા, મૈંને તુઝસે ખુલઅ કિયા ઔર ઔરતને કબૂલ કર લિયા ઔર રૂપિયે-પૈસેકા ઝિકર ન મર્દને કિયા ઔર ન ઔરતને તબ ભી જો હક મર્દકા ઔરત પર હે, ઔર જો હક ઔરતકા મર્દ પર હે સબ મુઆફ હૂવા. અગર મર્દકે ઝિમ્મે મહર બાકી હો તો વો ભી મુઆફ હો ગયા. ઔર અગર ઔરત પા ચુકી હે તો

ખૈર, અબ ઉસકા ફેરના વાજીબ નહીં, હાં ઇદ્દતકે ખત્મ હોને તક રોટી-કપળા ઔર રેહનેકા ઘર દેના પળેગા. હાં અગર ઔરતને કેહ દિયા હો કે ઇદ્દતકા રોટી-કપળા ઔર રેહનેકા ઘર ભી તુઝસે ન લુંગી તો વો ભી મઆફ હો ગયા.

મસ્અલા ૪ :- ઔર અગર ઉસકે સાથ કુછ માલ ભી ઝિકર કર દિયા, જૈસે યૂં કહા, સો રૂપિયેકે બદલે મૈંને તુઝસે ખુલઅ કિયા, ફિર ઔરતને કબૂલ કર લિયા તો ખુલઅ હો ગયા, અબ ઔરતકે ઝિમ્મે સો રૂપિયે દેને વાજીબ હો ગએ. અપના મહર પા ચુકી હો તબ ભી સો રૂપિયે દેને પળેંગે. ઔર અગર મહર અભી ન પાયા હો તબ ભી દેને પળેંગે, ઔર મહર ભી ન મિલેગા, ક્યૂંકે વો ખુલઅકી વજહસે મઆફ હો ગયા.

મસ્અલા ૫ :- ખુલઅમેં અગર મર્દકા કુસૂર હો તો મર્દકો રૂપિયા ઔર માલ લેના, જો મહર મર્દકે ઝિમ્મે હૈ ઉસકે બદલેમેં ખુલઅ કરના બળા ગુનાહ ઔર હરામ હૈ. અગર કુછ માલ લે લિયા તો ઉસકો અપને ખર્ચમેં લાના ભી હરામ હૈ, ઔર અગર ઔરત હી કા કુસૂર હો તો જિતના મહર દિયા હૈ ઉસસે ઝિયાદહ માલ ન લેના ચાહિયે, બસ મહરહી કે બદલેમેં ખુલઅ કર લે, અગર મહરસે ઝિયાદહ લે લિયા તો ભી ખૈર, બેજા (બુરા) તો હુવા લેકિન કુછ ગુનાહ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૬ :- ઔરત ખુલઅ કરને પર તૈયાર ન થી. મર્દને ઉસપર ઝબરદસ્તી કી ઔર ખુલઅ કરને પર મજબૂર કિયા યા'ની માર-પીટ કર, ધમકા કર ખુલઅ કિયા તો તલાક પળ ગઇ, લેકિન માલ ઔરત પર વાજીબ નહીં હુવા. ઔર અગર મર્દકે ઝિમ્મે મહર બાકી હો તો ભી મઆફ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૭ :- યે સબ બાતેં ઉસ વકત હૈં જબ ખુલઅકા લફઝ કહા હો યા યૂં કહા હો, સો રૂપિયેકે બદલેમેં મેરી જાન છોળ દે, યા યૂં કહા મેરે મહરકે બદલેમેં મુઝકો છોળ દે. ઔર અગર ઇસ તરહ નહીં કહા, બલ્કે તલાકકા લફઝ કહા જૈસે યૂં કહા સો રૂપિયેકે બદલેમેં તલાક દે દે તો ઉસકો ખુલઅ ન કહેંગે. અગર મર્દને ઉસ માલકે બદલેમેં તલાક દે દી તો એક તલાકે બાઇન પળ જાએગી, ઔર ઇસમેં કોઇ હક મઆફ નહીં હુવા, ન વો હક મઆફ હુએ જો મર્દકે ઉપર હૈં, નં વો જો ઔરત પર હૈં. મર્દને અગર મહર ન દિયા હો તો વો ભી મઆફ નહીં હુવા, ઔરત ઉસકી દા'વેદાર હો સકતી હૈ, ઔર મર્દ યે સો રૂપિયે ઔરતસે લે લેગા.

મસ્અલા ૮ :- મર્દને કહા, મૈંને સો રૂપિયેકે બદલેમેં તલાક દે દી તો ઔરતકે કબૂલ કરને પર રૂકા રહેગા. અગર ન કબૂલ કરે તો ન પળેગી, ઔર અગર કબૂલ કરે તો એક તલાકે બાઇન પળ ગઇ, લેકિન અગર જગહ બદલ જાનેકે બા'દ કબૂલ કિયા તો તલાક નહીં પળી.

મસ્અલા ૯ :- ઔરતને કહા મુઝે તલાક દે દે. મર્દને કહા, તૂ અપના મહર વગૈરહ અપને સબ હક મઆફ કર દે તો તલાક દે દૂં. ઇસપર ઔરતને કહા, અચ્છા ! મૈંને મઆફ કિયા. ઇસકે બા'દ મર્દને તલાક નહીં દી તો કુછ મઆફ નહીં હુવા. ઔર

અગર ઉસ મજલિસમેં તલાક દે દી તો મઆફ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૦ :- ઔરતને કહા તીન સો રૂપિયેકે બદલેમેં મુઝકો તલાક દે દો. ઈસ બાત પર મર્દને એક હી તલાક દી તો સિર્ફ એક સો રૂપિયે મર્દકો મિલેંગે, ઔર અગર દો તલાકેં દી તો દો સો, ઔર અગર તીનોં દે દી તો પૂરે તીનસો રૂપિયે ઔરતસે દિલાએ જાએંગે, ઔર સબ સૂરતોંમેં તલાકે બાઈન પડેગી, ક્યૂંકે માલકે બદલે હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- ના-બાલિગ લડકા ઔર દીવાના પાગલ આદમી અપની બીવીસે ખુલઅ નહીં કર સકતા.

બીવીકો માં કે બરાબર કેહનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને અપની બીવીસે કહા કે તૂ મેરી માં કે બરાબર હૈ યા યૂં કહા તૂ મેરે લિયે માં કે બરાબર હૈ, તૂ મેરે હિસાબમેં માં કે બરાબર હૈ, અબ તૂ મેરે નઝદીક માં જૈસી હૈ, માં કી તરહ હૈ તો દેખો, ઈસકા મતલબ ક્યા હૈ ? અગર યે મતલબ લિયા કે ઈઝઝતમેં, બુઝુર્ગીમેં, માં કે બરાબર હૈ યા યે મતલબ લિયા કે તૂ બિલકુલ બુઢિયા હૈ, ઉમ્રમેં મેરી માં કે બરાબર હૈ તબ તો ઈસ કેહનેસે કુછ નહીં હુવા. ઈસી તરહ અગર ઈસકે કેહને વક્ત કુછ નિય્યત નહીં કી ઔર કોઈ મતલબ નહીં લિયા, યૂં હી બક દિયા તબ ભી કુછ હરજ નહીં હુવા, ઔર અગર ઈસ કેહનેસે તલાક દેને ઔર છોડનેકી નિય્યત હૈ તો ઉસકો એક તલાકે બાઈન પડ ગઈ. ઔર અગર તલાક દેનેકી નિય્યત નહીં થી ઔર ઔરત છોડનેકા ઈરાદા ભી નહીં થા, બલ્કે મતલબ સિર્ફ ઈતના હૈ કે અગરચે તૂ મેરી બીવી હૈ, અપને નિકાહસે તુઝે અલગ નહીં કરતા, લેકિન અબ તુઝસે સોહબત કભી નહીં કરૂંગા. તુઝસે સોહબત કરનેકો અપને ઉપર હરામ કર લિયા, બસ રોટી કપડા લે ઔર પડી રહે. ગર્ઝ કે ઉસકે છોડનેકી નિય્યત નહીં, ફકત સોહબત કરનેકો અપને ઉપર હરામ કર લિયા હૈ ઈસકો શરીઅતમેં ઝિહાર કેહતે હૈં. ઈસકા હુકમ યે હૈ કે વો ઔરત રહેગી તો ઉસીકે નિકાહમેં, લેકિન મર્દ જબ તક ઉસકા કફફારા ન અદા કર દે તબ તક સોહબત કરના યા જવાનીકી ખ્વાહિશકે સાથ હાથ લગાના, ચૂમના, પ્યાર કરના હરામ હૈ, જબ તક કફફારા ન દેગા તબ તક વો ઔરત હરામ રહેગી, ચાહે જિતને બરસ ગુઝર જાએં. જબ મર્દ કફફારા દે દે તો દોનૂં મિયાં-બીવીકી તરહ રહેં, નિકાહ કરનેકી ઝરૂરત નહીં. ઔર ઈસકા કફફારા ઈસી તરહ દિયા જાતા હૈ, જિસ તરહ રોઝા તોડનેકા કફફારા દિયા જાતા હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર કફફારા દેનેસે પેહલે હી સોહબત કર લી તો બહોત ગુનાહ હુવા. અલ્લાહ તઆલાસે તૌબા કરે ઔર અબ પક્કા ઈરાદા કરે કે કફફારા દિયે બગૈર ફિર કભી સોહબત ન કરૂંગા, ઔર ઔરતકો ચાહિયે કે જબ તક મર્દ કફફારા ન દે તબ તક ઉસકો અપને પાસ આને ન દે.

મસ્અલા ૩ :- અગર બહનકે બરાબર યા બેટી યા ફૂફી યા ઓર કિસી એસી ઓરતકે બરાબર કહા, જિસકે સાથ નિકાહ હમેશા હરામ હોતા હે તો ઉસકા ભી યેહી હુકમ હે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને કહા તૂ મેરે લિયે સુવ્વરકે બરાબર હે તો અગર તલાક દેને યા છોળનેકી નિય્યત થી તબ તો તલાક પળ ગઇ, ઓર અગર ઝિહારકી નિય્યત થી યા'ની યે મતલબ લિયા કે તલાક તો નહીં દેતા, લેકિન સોહબત કરનેકો અપને ઉપર હરામ કિયે લેતા હૂં તો કુછ નહીં હુવા. ઇસી તરહ અગર કુછ નિય્યત ન કી હો તબ ભી કુછ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઝિહારમેં ચાર મહીને યા ઇસ્સે ઝિયાદહ મુદ્દત તક સોહબત ન કી ઓર કફ્ફારા ન દિયા તો તલાક નહીં પળી, ઉસ્સે ઇલા નહીં હોતા.

મસ્અલા ૬ :- જબ તક કફ્ફારા ન દે તબ તક દેખના, બાત-ચીત કરના હરામ નહીં, હાં પેશાબકી જગહકો દેખના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર હમેશાકે લિયે ઝિહાર નહીં કિયા, બલ્કે કુછ મુદ્દત મુકર્રર કર દી જૈસે યૂં કહે સાલ ભરકે લિયે યા ચાર મહીનેકે લિયે તૂ મેરે લિયે માં કે બરાબર હે, તો જિતની મુદ્દત મુકર્રર કી હે, ઉતની મુદ્દત તક ઝિહાર રહેગા. અગર ઉસ મુદ્દતકે અંદર સોહબત કરના ચાહે તો કફ્ફારા દે. ઓર અગર ઇસ મુદ્દતકે બા'દ સોહબત કરે તો કુછ ન દેના પળેગા. ઓર હલાલ હો જાએગી.

મસ્અલા ૮ :- ઝિહારમેં ભી અગર ફૌરન ઇન્શા અલ્લાહ કેહ દિયા તો કુછ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૯ :- ના-બાલિગ લળકા ઓર દીવાના-પાગલ આદમી ઝિહાર નહીં કર સકતા, અગર કરેગા તો કુછ ન હોગા. ઇસી તરહ અગર કોઇ ગૈર (પરાઇ) ઓરતસે ઝિહાર કરે જિસ્સે અભી નિકાહ નહીં કિયા હે તો ભી કુછ નહીં હુવા. અબ ઉસ્સે નિકાહ કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- ઝિહારકા લફ્ઝ અગર કઇ બાર કહે જૈસે દો બાર યા તીન બાર ભી કહા કે તૂ મેરે લિયે માં કે બરાબર હે તો જિતની બાર કહા હે ઉતને કફ્ફારે દેને પળેંગે, હાં દૂસરી તીસરી બાર કેહનેસે ખૂબ મઝબૂત ઓર પક્કે હો જાનેકી નિય્યત કી હો, નયે સિરેસે ઝિહાર કરનેકા ઇરાદા ન હો તો એક હી કફ્ફારા દે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કઇ ઓરતોંસે એસા કહા તો જિતની બીવિયાં હોં ઉતને હી કફ્ફારે દે.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર બરાબરકા લફ્ઝ નહીં કહા, ન મિસ્લ (જૈસે) ઓર તરહકા લફ્ઝ કહા, બલ્કે યૂં કહા તૂ મેરી માં હે યા યૂં કહા તૂ મેરી બહન હે તો ઇસ્સે કુછ નહીં હુવા, ઓરત હરામ નહીં હુઇ, લેકિન એસા કેહના બુરા ઓર ગુનાહ હે. ઇસી તરહ પુકારતે વકત યૂં કેહના મેરી બહન ફલાં કામ કરો, યે ભી બુરા હે, મગર ઇસ્સે કુછ

નહીં હોતા.

મસ્અલા ૧૩ :- કિસીને યૂં કહા અગર તુઝકો રખ્ખૂં તો માં કો રખ્ખૂં યા યૂં કહા અગર તુઝસે સોહબત કરૂં તો ઐસા માં સે કરૂં ઇસસે કુછ નહીં હુવા.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર યૂં કહા તૂ મેરે લિયે માં કી તરહ હરામ હે, તો અગર તલાક દેનેકી નિય્યત હો તો તલાક પડેગી, ઔર અગર ઝિહારકી નિય્યત હો યા કુછ નિય્યત ન કી હો તો ઝિહાર હો જાએગા, કફફારા દેકર સોહબત કરના દુરૂસ્ત હે.

ઝિહારકે કફફારેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ઝિહારકા કફફારા ઉસી તરહ હે જિસ તરહ રોઝા તોડનેકા કફફારા હે. દોનૂંમેં કુછ ફર્ક નહીં. વહાં હમને ખૂબ ખોલ ખોલકે બયાન કિયા હે, વહીં નિકાલ કર દેખા લો. અબ યહાં કુછ ઝરૂરી બાતેં જો વહાં નહીં બયાન હુઇં, હમ યહાં બયાન કરતે હેં.

મસ્અલા ૨ :- અગર તાકત હો તો મર્દ સાઠ રોઝે લગાતાર રખ્ખે, બીચમેં કોઇ છૂટને ન પાએ, ઔર જબ તક રોઝે ખત્મ ન હો ચુકેં તબ તક ઔરતસે સોહબત ન કરે. અગર રોઝે ખત્મ હોનેસે પેહલે ઉસી ઔરતસે સોહબત કર લી તો અબ સબ રોઝે ફિરસે રખ્ખે, ચાહે દિનકો ઉસ ઔરતસે સોહબત કી હો યા રાતકો, ઔર ચાહે જાન બૂઝકર એેસા કિયા હો યા ભૂલેસે સબકા એક હી હુકમ હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર શુરૂ' મહીના યા'ની પેહલી તારીખસે રોઝે રખને શુરૂ' કિયે તો પૂરે દો મહીને રોઝા રખ લે, ચાહે પૂરે સાઠ દિન હોં ઔર તીસ-તીસ દિનકા મહીના હો યા ઇસસે કમ દિન હો, દોનૂં તરહ કફફારા અદા હો જાએગા, ઔર અગર પેહલી તારીખસે રોઝે રખના ન શુરૂ' કિયે તો પૂરે સાઠ દિન રોઝે રખ્ખે.

મસ્અલા ૪ :- અગર કફફારા રોઝેસે અદા કર રહા થા ઔર કફફારા પૂરા હોનેસે પેહલે દિનકો યા રાતકો ભૂલેસે સોહબત કર લી તો કફફારા દોહરાના પડેગા.

મસ્અલા ૫ :- ઔર અગર રોઝેકી તાકત ન હો તો સાઠ ફકીરોંકો દો વકત ખાના ખિલાએ યા કચ્ચા અનાજ દે દે. અગર સબ ફકીરોંકો અભી ખાના નહીં ખિલા ચુકા થા કે બીચમેં સોહબત કર લી તો ગુનાહ તો હુવા, મગર ઇસ શકલમેં કફફારા દોહરાના ન પડેગા, ઔર ખાના ખિલાનેકી સબ વોહી સૂરત હે જો વહાં બયાન હો ચુકી હે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકે ઝિમ્મે ઝિહારકે દો કફફારે થે. ઉસને સાઠ મિસ્કીનોંકો ચાર-ચાર સેર ગેહૂં દે દિયે ઔર યે સમઝા કે હર કફફારેસે દો સેર દેતા હૂં, ઇસ લિયે દોનૂં કફફારે અદા હો ગએ, તબ ભી એક હી કફફારા અદા હુવા. દૂસરા કફફારા ફિર દેવે. ઔર અગર એક કફફારા રોઝા તોડનેકા થા દૂસરા ઝિહારકા, ઉસમેં એેસા કિયા તો દોનૂં અદા હો ગએ.

લિઆનકા બયાન

જબ કોઈ અપની બીવીકો ઝિનાકી તોહમત લગા દે યા જો લળકા પૈદા હો ઉસકો કહે કે યે મેરા લળકા નહીં, ન જાને કિસકા હૈ તો ઈસકા હુકમ યે હૈ કે ઔરત કાઝી ઔર શરીઅતકે હાકિમકે પાસ ફરિયાદ કરે તો હાકિમ દોનૂંસે કસમ લે, પેહલે શૌહરસે ઈસ તરહ કેહલાએ, મૈં ખુદાકો ગવાહ કરકે કેહતા હૂં કે જો તોહમત મૈંને ઉસકો લગાઈ હૈ ઉસમેં સચ્ચા હૂં, ચાર બાર ઈસી તરહ શૌહર કહે, ફિર પાંચવીં બાર કહે, અગર મૈં ઝૂઠા હૂં તો મુઝપર ખુદાકી લા'નત હો. જબ મર્દ પાંચવીં બાર કેહ ચુકે તો ઔરત ચાર બાર ઈસી તરહ કહે, મૈં ખુદાકો ગવાહ કરકે કેહતી હૂં કે ઈસને જો તોહમત મુઝકો લગાઈ હૈ ઈસ તોહમત લગાનેમેં યે ઝૂઠા હૈ, ઔર પાંચવીં બાર કહે, અગર ઈસ તોહમત લગાનેમેં યે સચ્ચા હો તો મુઝપર ખુદાકા ગઝબ ટૂટે. જબ દોનૂં કસમ ખા લેં તો હાકિમ દોનૂંમેં જુદાઈ કરા દેગા, ઔર તલાકે બાઈન પળ જાએગી, ઔર અબ યે લળકા બાપકા ન કહા જએગા, માં કે હવાલે કર દિયા જાએગા. ઈસ કસમા-કસમીકો શરીઅતમેં **લિઆન** કેહતે હૈં.

મિયાંકે લા-પતા હો જાનેકા બયાન

જિસકા શૌહર બિલકુલ લા-પતા હો ગયા, મા'લૂમ નહીં કે ઝિન્દા હૈ યા મર ગયા હૈ તો વો ઔરત દૂસરા નિકાહ નહીં કર સકતી, બલ્કે ઈન્તિઝાર કરતી રહે કે શાયદ આ જાએ. જબ ઈન્તિઝાર કરતે કરતે ઈતની મુદ્દત ગુઝર જાએ કે શૌહરકી ઉમ્ર નવ્વે બરસકી હો જાએ તો અબ હુકમ લગા દેંગે કે વો મર ગયા હોગા, સો અગર વો અભી જવાન હો ઔર નિકાહ કરના ચાહે તો શૌહરકી ઉમ્ર નવ્વે (૯૦) બરસકી હોનેકે બા'દ ઈદ્દત પૂરી કરકે નિકાહ કર સકતી હૈ, મગર શર્ત યે હૈ કે ઉસ લા-પતા મર્દકે મરનેકા હુકમ કિસી શરીઅતકે હાકિમને લગાયા હો.

ઈદ્દતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કિસીકા મિયાં તલાક દે દે યા ખુલઅ ઔર ઈલા વગૈરહ કિસી ઔર તરહસે નિકાહ ટૂટ જાએ યા શૌહર મર જાએ તો ઈન તમામ શકલોંમેં થોળી મુદ્દત તક ઔરતકો એક ઘરમેં રેહના પળતા હૈ. જબ તક યે મુદ્દત ખત્મ ન હો ચુકે તબ તક ઔર કહીં નહીં જા સકતી, ન કિસી ઔર મર્દસે અપના નિકાહ કર સકતી હૈ. જબ વો મુદ્દત પૂરી હો જાએ તો જી ચાહે કરે. ઈસ મુદ્દત ગુઝારનેકો ઈદ્દત કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- અગર મિયાંને તલાક દે દી તો તીન હૈઝ આને તક શૌહર હી કે

ઘર જિસમેં તલાક મિલી હે વહીં બેઠી રહે, ઉસ ઘરસે બાહિર ન નિકલે, ન દિનકો, ન રાતકો, ન કિસી દૂસરેસે નિકાહ કરે. જબ પૂરે તીન હેઝ ખત્મ હો ગએ તો ઇદ્દત પૂરી હો ગઇ, અબ જહાં જી ચાહે જાએ, મર્દને ચાહે એક હી તલાક દી હો યા દો તલાકેં દી હો, ઓર તલાકે બાઇન દી હો યા રજઇ, સબકા એક હી હુકમ હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર છોટી લળકીકો તલાક મિલ ગઇ જિસકો અભી હેઝ નહીં આતા યા ઇતની બુળહયા હે કે અબ હેઝ આના બંદ હો ગયા હે. ઇન દોનૂંકી ઇદ્દત તીન મહીને હેં. તીન મહીને બેઠી રહે. ઇસકે બા'દ ઇખ્તિયાર હે જો જી ચાહે કરે.

મસ્અલા ૪ :- કિસી લળકીકો તલાક મિલ ગઇ. ઉસને મહીનોંકે હિસાબસે ઇદ્દત શુરૂ' કી, ફિર ઇદ્દતકે અંદર હી એક-દો મહીનેકા હેઝ આ ગયા તો અબ પૂરે તીન હેઝ આને તક બેઠી રહે, જબ તક તીન હેઝ પૂરે ન હોં, ઇદ્દત ન ખત્મ હોગી.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસીકો પેટ હે ઓર ઉસી ઝમાનેમેં તલાક મિલ ગઇ તો બચ્ચા પેદા હોને તક બેઠી રહે, યેહી ઉસકી ઇદ્દત હે. જબ બચ્ચા પેદા હો ગયા ઇદ્દત ખત્મ હો ગઇ. તલાક મિલનેકે બા'દ થોળી હી દેરમેં અગર બચ્ચા પેદા હો ગયા તબ ભી ઇદ્દત ખત્મ હો ગઇ.

મસ્અલા ૬ :- અગર કિસીને હેઝકે ઝમાનેમેં તલાક દી તો જિસ હેઝમેં તલાક દી હે, ઉસ હેઝકા કુછ એ'તિબાર નહીં હે, ઉસકો છોળકર તીન હેઝ ઓર પૂરે કરે.

મસ્અલા ૭ :- તલાકકી ઇદ્દત ઉસી ઓરત પર હે જિસકો સોહબતકે બા'દ તલાક મિલી હો યા સોહબત તો અભી નહીં હુઇ, મગર મિયાં-બીવીમેં તન્હાઇ ઓર યકજાઇ હો ચુકી હે તબ તલાક મિલી, ચાહે વેસી તન્હાઇ હુઇ હો જિસ્સે પૂરા મહર દિલાયા જાતા હે યા વેસી તન્હાઇ હુઇ જિસ્સે પૂરા મહર વાજીબ નહીં હોતા, બહરહાલ ઇદ્દત બેઠના વાજીબ હે. ઓર અગર અભી બિલકુલ કિસી કિસમકી તન્હાઇ ન હોને પાઇ થી કે તલાક મિલ ગઇ તો એસી ઓરત પર ઇદ્દત નહીં, જૈસા કે ઉપર આ ચુકા હે.

મસ્અલા ૮ :- ગૈર-ઓરતકો અપની બીવી સમઝકર ધોકેસે સોહબત કર લી, ફિર મા'લૂમ હુવા કે યે બીવી ન થી તો ઉસ ઓરતકો ભી ઇદ્દત બેઠના હોગા. જબ તક ઇદ્દત ખત્મ ન હો ચુકે તબ તક અપને શૌહરકો ભી સોહબત ન કરને દે, નહીં તો દોનૂં પર ગુનાહ હોગા. ઉસકી ઇદ્દત ભી યેહી હે જો અભી બયાન હુઇ. અગર ઉસી દિન પેટ રેહ ગયા તો બચ્ચા હોને તક ઇન્તિઝાર કરે ઓર ઇદ્દત બેઠે, ઓર યે બચ્ચા હરામી નહીં હે, ઇસકા નસબ દુરૂસ્ત હે, જિસને ધોકેસે સોહબત કી હે ઉસીકા લળકા હે.

મસ્અલા ૯ :- કિસીને બે-કાયદા નિકાહ કર લિયા, જૈસે કિસી ઓરતસે નિકાહ કિયા થા, ફિર મા'લૂમ હુવા કે ઉસકા શોહર અભી ઝિન્દા હે ઓર ઉસને અભી તલાક નહીં દી, યા મા'લૂમ હુવા કે ઉસ મર્દ ઓર ઓરતને બચપનમેં એક ઓરતકા દૂધ પિયા હે, ઇસકા હુકમ યે હે કે અગર મર્દને ઉસ્સે સોહબત કર લી, ફિર હાલ ખુલનેકે બા'દ જુદાઇ હો ગઇ તો ભી ઇદ્દત બેઠના પળેગા. જિસ વકતસે મર્દને તોબા કરકે જુદાઇ

અપનાઇ, ઉસી વક્તસે ઇદ્દત શુરૂ' હો ગઇ. ઔર અગર અભી સોહબત ન હોને પાઇ તો ઇદ્દત વાજીબ નહીં, બલ્કે ઐસી ઔરતસે ખૂબ તન્હાઇ ઔર યકજાઇ ભી હો ચુકી હો, તબ ભી ઇદ્દત વાજીબ નહીં, ઇદ્દત જબ હી હૈ કે સોહબત હો ચુકી હો.

મસ્અલા ૧૦ :- ઇદ્દતકે અંદર ખાના-કપડા ઉસી મર્દકે ઝિમ્મે વાજીબ હૈ જિસને તલાક દી, ઔર ઇસકા બયાન અચ્છી તરહ આગે આતા હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીને અપની ઔરતકો તલાકે બાઇન દી યા તીન તલાકેં દે દી, ફિર ઇદ્દતકે અંદર ધોકેમેં ઉસસે સોહબત કર લી. અબ ઉસ ધોકેકી સોહબતકી વજહસે એક ઇદ્દત્ ઔર વાજીબ હો ગઇ. અબ તીન હૈઝ ઔર પૂરે કરે. જબ તીન હૈઝ ઔર ગુઝર જાએંગે તો દોનૂં ઇદ્દતેં ખત્મ હો જાએંગી.

મસ્અલા ૧૨ :- મર્દને તલાકે બાઇન દે દી ઔર જિસ ઘરમેં ઇદ્દત બૈઠી હૈ, ઉસીમેં વો ભી રેહતા હૈ તો ખૂબ અચ્છી તરહ પરદા બાંધ કર આડ કરે.

મૌતકી ઇદ્દતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીકા શૌહર મર ગયા તો વો ચાર મહીને ઔર દસ દિન તક ઇદ્દત બૈઠે. શૌહરકે મરતે વક્ત જિસ ઘરમેં રહા કરતી થી ઉસી ઘરમેં રેહના ચાહિયે, બાહિર નિકલના દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર કોઇ ગરીબ ઔરત હૈ જિસકે પાસ ગુઝારેકે મુતાબિક ખર્ચ નહીં, ઉસને ખાના-પકાને વગૈરહકી નોકરી કર લી, ઉસકો જાના ઔર નિકલના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન રાતકો અપને હી ઘરમેં રહા કરે, ચાહે સોહબત હો ચુકી હો યા ન હુઇ હો, ઔર ચાહે કિસી કિસ્મકી તન્હાઇ ઔર યકજાઇ હુઇ હો યા ન હુઇ હો, ઔર ચાહે હૈઝ આતા હો યા ન આતા હો, સબકા એક હી હુકમ હૈ કે ચાર મહીને દસ દિન ઇદ્દત બૈઠના ચાહિયે, હાં અગર વો ઔરત પેટસે થી, ઉસ હાલતમેં શૌહર મરા તો બચ્ચા પૈદા હોને તક ઇદ્દત બૈઠે. અબ મહીનોંકા કુછ એ'તિબાર નહીં હૈ, અગર મરનેસે દો ચાર ઘડી બા'દ બચ્ચા પૈદા હો ગયા તબ ભી ઇદ્દત ખત્મ હો ગઇ.

મસ્અલા ૨ :- ઘર ભરમેં જહાં જી ચાહે રહે, યે જો દસ્તૂર હૈ કે ખાસ એક જગહ મુકર્રર કરકે રેહતી હૈ કે ગમઝદાકી ચારપાઇ ઔર ખુદ ગમઝદા વહાંસે ટલને નહીં પાતી, યે બિલકુલ બેકારકી બાત હૈ ઇસકો છોડ દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- શૌહર ના-બાલિગ બચ્ચા થા ઔર જબ વો મરા તો ઉસકો પેટ થા તબ ભી ઉસકી ઇદ્દત બચ્ચા હોને તક હૈ, લેકિન યે લડકા હરામી હૈ, શૌહરકા ન કહા જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસીકા મિયાં ચાંદકી પેહલી તારીખકો મરા ઔર ઔરતકો હમલ નહીં તો ચાંદકે હિસાબસે ચાર મહીને દસ દિન પૂરે કરે, ઔર અગર પેહલી તારીખકો નહીં મરા હૈ તો હર મહીના તીસ-તીસકા લગાકર ચાર મહીને દસ દિન પૂરે

કરના ચાહિયે, ઔર તલાકકી ઇદ્દતકા ભી યેહી હુકમ હે. અગર હેઝ નહીં આતા, ન પેટ હે, ઔર ચાંદકી પેહલી તારીખકો તલાક મિલ ગઇ તો ચાંદકે હિસાબસે તીન મહીને પૂરે કર લે, ચાહે ૨૯ કા ચાંદ હો યા ૩૦ કા, ઔર અગર પેહલી તારીખકો તલાક નહીં મિલી હે તો હર મહીના તીસ-તીસ દિનકા લગાકર તીન મહીને પૂરે કર લે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને બે-કાયદા નિકાહ કિયા થા, જૈસે બગૈર ગવાહોંકે નિકાહ કર લિયા, યા બહનોઇસે નિકાહ હો ગયા ઔર ઉસકી બહનભી અબ તક ઉસકે નિકાહમેં હે, ફિર વો શોહર મર ગયા તો એસી ઔરત જિસકા નિકાહ સહીહ નહીં હુવા, મર્દકે મરનેસે ચાર મહીને દસ દિન ઇદ્દત ન બૈઠે, બલ્કે તીન હેઝ તક ઇદ્દત બૈઠે. હેઝ ન આતા હો તો તીન મહીને ઔર હમલસે હો તો બચ્ચા હોને તક બૈઠે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને અપની બીમારીમેં તલાકે બાઇન દે દી ઔર તલાકકી ઇદ્દત અભી પૂરી ન હોને પાઇ થી કે વો મર ગયા તો દેખો, તલાકકી ઇદ્દત બૈઠનેમેં ઝિયાદહ દિન લગેંગે યા મૌતકી ઇદ્દત પૂરી કરનેમેં. જિસ ઇદ્દતમેં ઝિયાદહ દિન લગેંગે વો ઇદ્દત પૂરી કરે, ઔર અગર બીમારીમેં તલાકે રજઇ દી હે ઔર અભી ઇદ્દત તલાકકી ન ગુઝરી થી કે શોહર મર ગયા તો ઉસ ઔરત પર વફાતકી ઇદ્દત ઝરૂરી હે.

મસ્અલા ૭ :- કિસીકા મિયાં મર ગયા મગર ઉસકો ખબર ન મિલી. ચાર મહીને દસ દિન ગુઝર ચુકનેકે બા'દ ખબર આઇ તો ઉસકી ઇદ્દત પૂરી હો ચુકી. જબસે ખબર મિલી હે તબસે ઇદ્દત બૈઠના ઝરૂરી નહીં. ઇસી તરહ અગર શોહરને તલાક દે દી, મગર ઉસકો ન મા'લૂમ હુવા, બહોત દિનોંકે બા'દ ખબર મિલી, જિતની ઇદ્દત ઉસકે ઝિમ્મે વાજીબ થી વો ખબર મિલનેસે પેહલેકી ગુઝર ચુકી તો ઉસકી ભી ઇદ્દત પૂરી હો ગઇ. અબ ઇદ્દત બૈઠના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૮ :- કિસી કામકે લિયે ઘરસે કહીં બાહિર ગઇ થી યા અપની પડોસનકે ઘર ગઇ થી કે ઇતનેમેં ઉસકા શૌહર મર ગયા તો અબ ફૌરન વહાંસે ચલી આએ ઔર જિસ ઘરમેં રેહતી થી વહીં રહે.

મસ્અલા ૯ :- મરનેકી ઇદ્દતમેં ઔરતકો રોટી-કપડા ન દિલાયા જાએગા, અપને પાસસે ખર્ચ કરે.

મસ્અલા ૧૦ :- કુછ જગહોંકા તરીકા હે કે મિયાંકે મરનેકે બા'દ સાલ ભર તક ઇદ્દતકે તૌર પર બૈઠી રેહતી હે, યે બિલકુલ હરામ હે.

સોગ કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસ ઔરતકો તલાકે રજઇ મિલી હે ઉસકી ઇદ્દત તો સિર્ફ યેહી હે કે ઇતની મુદ્દત તક ઘરસે બાહિર ન નિકલે, ન કિસી ઔર મર્દસે નિકાહ કરે. ઉસકો બનાવ-સિંગાર દુરૂસ્ત હે, ઔર જિસકો તીન તલાકેં મિલ ગઇ યા એક તલાકે બાઇન

મિલી યા ઔર કિસી તરહ નિકાહ ટૂટ ગયા યા મર્દ મર ગયા, ઇન સબ શકલોંમેં હુકમ યે હૈ કે જબ તક ઇદ્દતમેં રહે, તબ તક ન તો ઘરસે બાહિર નિકલે, ન અપના દૂસરા નિકાહ કરે, ન કુછ બનાવ-સિંગાર કરે, સબ બાતેં ઉસપર હરામ હૈં. ઇસ સિંગાર ન કરને ઔર મૈલે-કુચૈલે રેહનેકો લોગ સોગ કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- જબ તક ઇદ્દત ખત્મ ન હો તબ તક ખૂશ્બૂ લગાના, કપળે બસાના, ગેહનાં-ઝેવર પહેનના, ફૂલ પહેનના, સુરમા લગાના, પાન ખાકર મુંહ લાલ કરના, મિસ્સી (એક કિસમકા સિંગારકા મંજન) મલના, સરમેં તેલ ડાલના, કંઘી કરનાં, મહેંદી લગાના, અચ્છે કપળે પહેનના, રેશમી ઔર રંગે હુએ બહારદાર (ખુશનુમા) કપળે પહેનના યે સબ બાતેં હરામ હૈં. હાં અગર બહારદાર ન હોં તો દુરૂસ્ત હૈ, ચાહે જૈસા રંગ હો. મતલબ યે હૈ કે ઝીનતકા કપળા ન હો.

મસ્અલા ૩ :- સરમેં દર્દ હોનેકી વજહસે તેલ ડાલનેકી ઝરૂરત પળે તો જિસમેં ખુશ્બૂ ન હો વો તેલ ડાલના દુરૂસ્ત હૈ. ઇસી તરહ દવાકે લિયે સુરમા લગાના ભી ઝરૂરતકે વક્ત દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન રાતકો લગાએ ઔર દિનકો પૂંછ ડાલે. ઔર સર મલના ઔર નહાના ભી દુરૂસ્ત હૈ. ઝરૂરતકે વક્ત કંઘી કરના ભી દુરૂસ્ત હૈ, જૈસે કિસીને સર મલા યા જૂં પળ ગઇં, લેકિન પટ્ટી ન ઝુકા દે, ન બારીક કંઘીસે કંઘી કરે જિસમેં બાલ ચિકને હો જાતે હૈં, બલ્કે મોટે દંદાનેવાલી કંઘી કરે કે ખુબસૂરતી ન આને પાવે.

મસ્અલા ૪ :- સોગ કરના ઉસી ઔરત પર વાજીબ હૈ જો બાલિગ હો, ના-બાલિગ લળકી પર વાજીબ નહીં, ઉસકો યે સબ બાતેં દુરૂસ્ત હૈં. હાં, ઘરસે નિકલના ઔર દૂસરા નિકાહ કરના ઉસકો ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૫ :- જિસકા નિકાહ સહીહ નહીં હુવા થા, બે-કાયદા હો ગયા થા, વો તોડ દિયા ગયા યા મર્દ મર ગયા તો એસી ઔરત પર ભી સોગ કરના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૬ :- શૌહરકે અલાવા કિસી દૂસરેકે મરને પર સોગ કરના દુરૂસ્ત નહીં, હાં-અગર શૌહર મના' ન કરે તો અપને અઝીઝ ઔર રિશ્તેદારકે મરને પર ભી તીન દિન તક બનાવ-સિંગાર છોળ દેના દુરૂસ્ત હૈ, ઇસસે ઝિયાદહ બિલકુલ હરામ હૈ, ઔર અગર મના' કરે તો તીન દિન ભી ન છોળે.

રોટી-કપળેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બીવીકા રોટી-કપળા મર્દકે ઝિમ્મે વાજીબ હૈ. ઔરત ચાહે કિતની હી માલદાર હો, મગર ખર્ચ મર્દ હી કે ઝિમ્મે હૈ, ઔર રેહનેકે લિયે ઘર દેના ભી મર્દ હી કે ઝિમ્મે હૈ.

મસ્અલા ૨ :- નિકાહ હો ગયા, લેકિન રૂખસતી નહીં હુઇ, તબ ભી રોટી-કપળેકી દા'વેદાર હો સકતી હૈ, લેકિન અગર મર્દને રૂખસતી કરના ચાહા, ફિર ભી

રૂખસતી નહીં હુઇ તો રોટી-કપળા પાનેકી હકદાર નહીં.

મસ્અલા ૩ :- બીવી બહોત છોટી હે કે સોહબતકે કાબિલ નહીં, તો અગર મર્દને કામ-કાજકે લિયે યા અપના દિલ બેહલાનેકે લિયે ઉસકો અપને ઘર રખ લિયા તો ઉસકા રોટી-કપળા મર્દકે ઝિમ્મે વાજીબ હે. ઔર અગર ન રખ્ખા ઔર મયકે ભેજ દિયા તો વાજીબ નહીં, ઔર અગર શૌહર છોટા, ના-બાલિગ હો, લેકિન ઔરત બળી હે તો રોટી-કપળા મિલેગા.

મસ્અલા ૪ :- જિતના મહર પેહલે દેનેકા દસ્તૂર હે વો મર્દને નહીં દિયા, ઇસ લિયે વો મર્દકે ઘર નહીં જાતી તો ઉસકો રોટી-કપળા દિલાયા જાએગા, ઔર યૂંહી બગૈર વજહ મર્દકે ઘર ન જાતી હો તો રોટી-કપળા પાનેકી હકદાર નહીં હે. જબસે જાએગી તબસે દિલાયા જાએગા.

મસ્અલા ૫ :- જિતને ઝમાને તક શૌહરકી ઇજાઝતસે અપને માં-બાપકે ઘર રહે, ઉતને ઝમાનેકા રોટી-કપળા ભી મર્દસે લે સકતી હે.

મસ્અલા ૬ :- ઔરત બીમાર પળ ગઇ તો બીમારીકે ઝમાનેકા રોટી-કપળા પાનેકી હકદાર હે, ચાહે મર્દકે ઘર બીમાર પળે, યા અપને મયકેમેં, લેકિન અગર બીમારીકી હાલતમેં મર્દને બુલાયા, ફિર ભી નહીં આઇ તો અબ ઉસકે પાનેકી હકદાર નહીં રહી, ઔર બીમારીકી હાલતમેં સિર્ફ રોટી-કપળેકા ખર્ચ મિલેગા, દવા-ઇલાજ, હકીમ-ડાકટરકા ખર્ચ મર્દકે ઝિમ્મે વાજીબ નહીં, અપને પાસસે ખર્ચ કરે. અગર મર્દ દે ઉસકા એહસાન હે.

મસ્અલા ૭ :- ઔરત હજ કરને ગઇ તો ઉતને ઝમાનેકા રોટી-કપળા મર્દકે ઝિમ્મે નહીં, હાં અગર શૌહર ભી સાથ હો તો ઉસ ઝમાનેકા ખર્ચ ભી મિલેગા, લેકિન રોટી-કપળેકા જિતના ખર્ચ ઘરમેં મિલતા થા, ઉતના હી પાનેકી હકદાર હે, જો કુછ ઝિયાદહ લગે અપને પાસસે લગાએ, ઔર રેલ ઔર જહાઝ વગૈરહકા કિરાયા ભી મર્દકે ઝિમ્મે નહીં હે.

મસ્અલા ૮ :- રોટી-કપળેમેં દોનૂંકી રિઆયત કી જાએગી. અગર દોનૂં માલદાર હોં તો અમીરોંકી તરહકા ખાના-કપળા મિલેગા, ઔર અગર દોનૂં ગરીબ હોં તો ગરીબોંકી તરહ, ઔર મર્દ ગરીબ હો ઔર ઔરત અમીર, ઔર ઔરત ગરીબ હે ઔર મર્દ અમીર તો એસા રોટી-કપળા દે કે અમીરોંસે કમ હો ઔર ગરીબોંસે બળ્હા હુવા.

મસ્અલા ૯ :- ઔરત અગર બીમાર હે કે ઘરકા કારોબાર નહીં કર સકતી, યા એસે બળે ઘરકી હે કે અપને હાથસે પીસને-કૂટને, ખાના પકાનેકા કામ નહીં કરતી, બલ્કે એબ સમઝતી હે તો પકા પકાયા ખાના દિયા જાએગા, ઔર અગર દોનૂંમેંસે કોઇ બાત ન હો તો ઘરકા સબ કામ કાજ અપને હાથસે કરના વાજીબ હે, યે કામ ખુદ કરે, મર્દકે ઝિમ્મે સિર્ફ ઇતના હે કે ચૂલ્હા-ચક્કી, કચ્ચા અનાજ, લકળી, ખાને-પીનેકે બરતન લા દે, વો અપને હાથસે પકાએ-ખાએ.

મસ્અલા ૧૦ :- તેલ, કંઘી, સાબુન, ખલી, વુઝૂ ઓર નહાને-ધોનેકા પાની મર્દકે ઝિમ્મે હે. ઓર સુરમા-મિસ્સી, પાન-તંબાકુ મર્દકે ઝિમ્મે નહીં, ધોબીકી તંખ્વાહ મર્દકે ઝિમ્મે નહીં, અપને હાથસે ધોએ ઓર પેહને, ઓર અગર મર્દ દે દે ઉસકા એહસાન હે.

મસ્અલા ૧૧ :- દાઇ-જનાઇકી મઝદૂરી ઉસપર હે જિસને બુલવાયા. મર્દને બુલવાયા હો તો મર્દ પર ઓર ઔરતને બુલવાયા હો તો ઉસપર, ઓર જો બગૈર બુલાએ આ ગઇ તો મર્દ પર.

મસ્અલા ૧૨ :- રોટી કપડેકા ખર્ચ એક સાલકા યા ઇસ્સે કુછ કમ ઝિયાદહ પેશગી (પેહલેસે) દે દિયા તો અબ ઇસમેંસે કુછ લૌટા નહીં સકતા.

રેહનેકે લિયે ઘર મિલનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- મર્દ પર યે ભી વાજીબ હે કે બીવીકે રેહનેકે લિયે કોઇ એસી જગહ દે જિસમેં શૌહરકા કોઇ રિશ્તેદાર ન રેહતા હો, બિલકુલ ખાલી હો તાકે મિયાં-બીવી બિલકુલ બે-તકલ્લુફીસે રેહ સકેં, હાં અગર ઔરત ખુદ સબકે સાથ રેહના પસંદ કરે તો સાઝેકે ઘરમેં ભી રખના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- ઘરમેં સે એક જગહ ઔરતકો અલગ કર દે કે વો અપના માલ ઓર અસબાબ હિફાઝતસે રખ્ખે ઓર ખુદ ઉસમેં રહે સહે, ઓર ઉસકા તાલા-કુંજી અપને પાસ રખ્ખે, કિસી ઓરકો ઉસમેં દાખિલ ન હોને દે, સિર્ફ ઔરત હી કે કબ્ઝેમેં રહે તો બસ હક અદા હો ગયા. ઔરતકો ઇસ્સે ઝિયાદહકા દા'વા નહીં હો સકતા, ઓર યે નહીં કેહ સકતી કે પૂરા ઘર મેરે લિયે અલગ કર દો.

મસ્અલા ૩ :- જિસ તરહ ઔરતકો ઇખ્તિયાર હે કે અપને લિયે કોઇ અલગ ઘર માંગે, જિસમેં મર્દકા કોઇ રિશ્તેદાર ન રેહને પાએ, સિર્ફ ઔરત હી કે કબ્ઝેમેં રહે, ઉસી તરહ મર્દકો ઇખ્તિયાર હે કે જિસ ઘરમેં ઔરત રેહતી હે વહાં ઉસકે રિશ્તેદારોંકો ન આને દે, ન માં કો, ન બાપકો, ન ભાઇકો, ન કિસી દૂસરે રિશ્તેદારકો.

મસ્અલા ૪ :- ઔરત અપને માં-બાપકો દેખનેકે લિયે હફતેમેં એક બાર જા સકતી હે, ઓર માં-બાપકે સિવા ઓર રિશ્તેદારકે લિયે સાલ ભરમેં એક બાર, ઇસ્સે ઝિયાદહકા ઇખ્તિયાર નહીં. ઇસી તરહ ઉસકે માં-બાપ ભી હફતેમેં સિર્ફ એક બાર યહાં આ સકતે હેં. મર્દકો ઇખ્તિયાર હે કે ઇસ્સે ઝિયાદહ જલ્દી જલ્દી ન આને દે. ઓર માં-બાપકે સિવા ઓર રિશ્તેદાર સાલ ભરમેં સિર્ફ એક બાર આ સકતે હેં, ઇસ્સે ઝિયાદહ આનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, લેકિન મર્દકો ઇખ્તિયાર હે કે ઝિયાદહ દેર ન ઠહેરને દે, ન માં-બાપકો, ન કિસી દૂસરેકો. ઓર જાનના ચાહિયે કે રિશ્તેદારોંસે મતલબ વો રિશ્તેદાર હેં જિનસે નિકાહ હમેશાકે લિયે હરામ હે, ઓર જો એસે ન હોં વો શરીઅતમેં ગૈરકે બરાબર હેં.

મસ્અલા ૫ :- અગર બાપ બહોત બીમાર હે ઔર ઉસકા કોઈ ખબર લેનેવાલા નહીં તો ઝરૂરતકે મુતાબિક વહાં રોઝ જાયા કરે. અગર બાપ બે-દીન કાફિર હો તબ ભી યેહી હુકમ હે, બલ્કે અગર શૌહર મના' ભી કરે તબ ભી જાના ચાહિયે, લેકિન શૌહરકે મના' કરને પર જાનેસે રોટી-કપળેકા હક ન રહેગા.

મસ્અલા ૬ :- ગેર લોગોંકે ઘર જાના ન ચાહિયે. અગર નિકાહ શાદી વગેરહકી કોઈ મેહફિલ હો ઔર શૌહર ઇજાઝત ભી દે દે તો ભી જાના દુરૂસ્ત નહીં. શૌહર ઇજાઝત દેગા તો વો ભી ગુનેહગાર હોગા, બલ્કે મેહફિલકે ઝમાનેમેં અપને મહરમ રિશ્તેદારોંકે યહાં ભી જાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- જિસ ઔરતકો તલાક મિલ ગઈ વો ભી ઇદ્દત તક રોટી-કપળા ઔર રેહનેકા ઘર પાનેકી હકદાર હે. હાં, જિસકા ખાવિંદ મર ગયા હો ઉસકો રોટી-કપળા ઔર ઘર મિલનેકા હક નહીં, હાં ઉસકો મીરાસ સબ ચીઝોંમેં મિલેગી.

મસ્અલા ૮ :- અગર નિકાહ ઔરતહી કી વજહસે ટૂટા, જૈસે સૌતેલે લળકેસે ફંસ ગઈ, યા જવાનીકી ખ્વાહિશસે સિર્ફ હાથ લગાયા, કુછ ઔર નહીં હુવા, ઇસ લિયે મર્દને તલાક દે દી, યા વો બદ-દીન કાફિર હો ગઈ, ઇસ્લામસે ફિર ગઈ, ઇસ લિયે નિકાહ ટૂટ ગયા તો ઇન સબ શકલોંમેં ઇદ્દતકે અંદર ઉસકો રોટી-કપળા ન મિલેગા, હાં રેહનેકો ઘર મિલેગા. હાં, અગર વો ખૂદહી ચલી જાએ તો ઔર બાત હે, ફિર ન દિયા જાએગા.

લળકેકે હલાલી હોનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કિસી શૌહરવાલી ઔરતકે ઔલાદ હોગી તો વો ઉસી શૌહરકી કેહલાએગી, કિસી શુબહ પર યે કેહના કે યે લળકા ઉસકે મિયાંકા નહીં હે, બલ્કે ફલાંકા હે દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ઇસ લળકેકો હરામી કેહના ભી દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર ઇસ્લામકી હુકૂમત હો તો ઐસે કેહનેવાલેકો કોળે મારે જાએં.

મસ્અલા ૨ :- હમલકી મુદ્દત કમસે કમ છ મહીને હે, ઔર ઝિયાદહસે ઝિયાદહ દો બરસ. યા'ની કમસે કમ છ મહીનેકા લળકા પેટમેં રેહતા હે ફિર પૈદા હોતા હે, છ મહીનેસે પેહલે નહીં પૈદા હોતા, ઔર ઝિયાદહસે ઝિયાદહ દો બરસ પેટમેં રેહ સકતા હે, ઇસસે ઝિયાદહ પેટમેં નહીં રેહ સકતા.

મસ્અલા ૩ :- શરીઅતકા કાયદા હે કે જબ તક હો સકે તબ તક લળકેકો હરામી ન કહેંગે. જબ બિલકુલ મજબૂર હો જાએ તબ હરામી હોનેકા હુકમ લગાએંગે ઔર ઔરતકો ગુનેહગાર ઠેહરાએંગે.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને અપની બીવીકો તલાકે રજઈ દે દી, ફિર દો બરસસે કમમેં ઉસસે કોઈ લળકા પૈદા હુવા તો લળકા ઉસી શૌહરકા હે, ઉસકો હરામી કેહના દુરૂસ્ત નહીં. શરીઅતસે ઉસકા નસબ દુરૂસ્ત હે. અગર દો બરસસે એક દિન ભી કમ હો

તબ ભી યેહી હુકમ હે. એેસા સમઝેંગે કે તલાકસે પેહલેકા પેટ હે, ઔર દો બરસ તક બચ્ચા પેટમેં રહા ઔર અબ બચ્ચા હોનેકે બા'દ ઈસકી ઈદ્દત ખત્મ હુઈ, ઔર નિકાહસે અલગ હુઈ. હાં અગર વો ઔરત ઈસ જનનેસે પેહલે ખૂદ હી ઈકરાર કર ચુકી હો કે મેરી ઈદ્દત ખત્મ હો ગઈ તો મજબૂરી હે, અબ યે લળકા હરામી હે, બલ્કે એેસી ઔરતકો અગર દો બરસકે બા'દ લળકા હુવા ઔર અભી તક ઔરતને અપની ઈદ્દત ખત્મ હોનેકા ઈકરાર નહીં કિયા હે, તબ ભી યેહી લળકા ઉસી શૌહર હી કા હે, ચાહે જિતને બરસમેં હુવા હો. ઔર એેસા સમઝેંગે કે તલાક દે દેનેકે બા'દ ઈદ્દતમેં સોહબત કી થી ઔર તલાકસે બાઝ આ ગયા થા, ઈસ લિયે વો ઔરત અબ લળકા પેદા હોનેકે બા'દ ભી ઉસીકી બીવી હે ઔર નિકાહ દોનૂંકા નહીં ટૂટા. અગર મર્દકા લળકા ન હો તો વો કેહ દે, મેરા લળકા નહીં હે, ઔર જબ ઈનકાર કરેગા તો લિઆનકા હુકમ હોગા.

મસ્અલા ૫ :- અગર તલાકે બાઈન દે દી તો ઈસકા હુકમ યે હે કે અગર દો બરસે અંદર અંદર લળકા પેદા હો તબ તો ઉસી મર્દકા હોગા. ઔર અગર દો બરસકે બા'દ હો તો વો હરામી હે, હાં અગર દો બરસકે બા'દ પેદા હોને પર ભી મર્દ દા'વા કરે કે યે લળકા મેરા હે તો હરામી ન હોગા, ઔર એેસા સમઝેંગે કે ઈદ્દતકે અંદર ધોકેસે સોહબત કર લી હોગી, ઈસ્સે પેટ રેહ ગયા.

મસ્અલા ૬ :- અગર ના-બાલિગ લળકીકો તલાક મિલ ગઈ જો અભી જવાન તો નહીં હુઈ, લેકિન જવાનીકે કરીબ કરીબ હો ગઈ હે, ફિર તલાકકે બા'દ પૂરે નવ મહીનેમેં લળકા પેદા હો તો વો હરામી હે, ઔર અગર નવ મહીનેસે કમમેં પેદા હુવા તો શૌહરકા હે, હાં વો લળકી ઈદ્દતકે અંદર હો યા'ની તીન મહીનસે પેહલે ઈકરાર કર લે કે મુઝકો પેટ હે તો વો લળકા હરામી ન હોગા, દો બરસકે અંદર અંદર પેદા હોનેસે બાપકા કેહલાએગા.

મસ્અલા ૭ :- કિસીકા શૌહર મર ગયા તો મરનેકે વક્તસે અગર દો બરસકે અંદર લળકા પેદા હો તો વો હરામી નહીં, બલ્કે શૌહરકા લળકા હે, હાં અગર વો ઔરત અપની ઈદ્દત ખત્મ હો જાનેકા ઈકરાર કર ચુકી હો તો મજબૂરી હે. અબ હરામી કહા જાએગા. ઔર અગર દો બરસકે બા'દ પેદા હુવા હો તબ ભી હરામી હે.

તમ્બીહ :- ઈન મસ્અલોંસે મા'લૂમ હુવા કે જાહિલ લોગોંકી જો આદત હે કે અગર કિસીકે મરે પીછે નવ મહીનેસે એક દો મહીના ભી ઝિયાદહ ગુઝર કર લળકા પેદા હુવા તો ઉસ ઔરતકો બદકાર સમઝતે હૈં, યે બળા ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૮ :- નિકાહકે બા'દ છ મહીનાસે કમમેં લળકા પેદા હો તો વો હરામી હે, અગર પૂરે છ મહીના યા ઉસ્સે ઝિયાદહ મુદ્દતમેં હુવા હો તો વો શૌહરકા હે, ઉસપર ભી શુબહ કરના ગુનાહ હે. હાં અગર શૌહર ઈન્કાર કરે ઔર કહે કે મેરા નહીં હે તો લિઆનકા હુકમ હોગા.

મસ્અલા ૯ :- નિકાહ હો ગયા, લેકિન અભી રૂખસતી નહીં હુઈ થી કે લળકા

પૈદા હો ગયા તો વો લળકા શૌહર હી સે હૈ હરામી નહીં. ઔર ઉસકો હરામી કેહના દુરૂસ્ત નહીં. અગર શૌહરકા ન હો તો ઈન્કાર કરે, ઔર ઈન્કાર કરને પર લિઆનકા હુકમ હોગા.

મસ્અલા ૧૦ :- મિયાં પરદેસમેં હૈ ઔર મુદ્દત હો ગઈ, બરસ ગુઝર ગએ કે ઘર નહીં આયા, ઔર યહાં લળકા પૈદા હો ગયા તબ ભી વો હરામી નહીં, ઉસી શૌહરકા હૈ. હાં અગર વો ખબર પાકર ઈન્કાર કરે તો લિઆનકા હુકમ હોગા.

ઔલાદકી પરવરિશકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- મિયાં-બીવીમેં જુદાઈ હો ગઈ ઔર તલાક મિલ ગઈ, ઔર ગોદમેં બચ્ચા હૈ તો ઉસકી પરવરિશકા હક માં કો હૈ, બાપ ઉસકો નહીં છીન સકતા, લેકિન લળકેકા સારા ખર્ચ બાપહી કો દેના પળેગા, અગર માં ખૂદ પરવરિશ ન કરે, બાપકે હવાલે કર દે તો બાપકો લેના પળેગા, ઔરતકો ઝબરદસ્તી નહીં દે સકતા.

મસ્અલા ૨ :- અગર માં ન હો યા હૈ લેકિન ઉસને બચ્ચાકે લેનેસે ઈન્કાર કર દિયા તો પરવરિશકા હક નાની ઔર પરનાનીકો હૈ, ઉનકે બા'દ દાદી ઔર પરદાદી. યે ભી ન હોં તો સગી બહેનોંકા હક હૈ કે વો અપને ભાઈકી પરવરિશ કરેં. સગી બહેનેં ન હોં તો સૌતીલી બહેનેં, મગર જો બહેનેં એસી હોં કે ઉનકી ઔર ઉસ બચ્ચાકી માં એક હો વો પેહલે હૈં, ઔર જો બહેનેં એસી હોં કે ઉનકા ઔર ઉસ બચ્ચાકા બાપ એક હૈ વો પીછે હૈં, ફિર ખાલા ઔર ફિર ફૂફી.

મસ્અલા ૩ :- અગર માં ને કિસી એસે મર્દસે નિકાહ કર લિયા જો બચ્ચાકા મહરમ રિશ્તેદાર નહીં હોતા, યા'ની ઉસ રિશ્તામેં હમેશાકે લિયે હરામ નહીં હોતા તો અબ ઉસ બચ્ચાકી પરવરિશકા હક નહીં રહા. અલબત્તા અગર ઉસી બચ્ચાકે કિસી એસે રિશ્તેદારસે નિકાહ કિયા જિસમેં નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં હોતા, જૈસે ઉસકે ચચાસે નિકાહ કર લિયા યા એસા હી કોઈ ઔર રિશ્તા હો તો માં કા હક બાકી હૈ. માં કે સિવા કોઈ ઔર ઔરત જૈસે બહન, ખાલા વગૈરહ ગૈર-મર્દસે નિકાહ કર લે ઉસકા ભી યેહી હુકમ હૈ કે અબ ઉસ બચ્ચાકી પરવરિશકા હક નહીં રહા.

મસ્અલા ૪ :- ગૈર-મર્દસે નિકાહ કર લેનેકી વજહસે હક જાતા રહા થા, લેકિન ફિર ઉસ મર્દને છોળ દિયા યા મર ગયા તો અબ ફિર ઉસકા હક લૌટ આવેગા, ઔર બચ્ચા ઉસકે હવાલે કર દિયા જાવેગા.

મસ્અલા ૫ :- બચ્ચાકે રિશ્તેદારોંમેંસે અગર કોઈ ઔરત બચ્ચાકે પરવરિશકે લિયે ન મિલે તો અબ બાપ સબસે ઝિયાદહ હકદાર હૈ, ફિર દાદા વગૈરહ. ઈસી તરતીબસે જો હમ નિકાહકે વલીકે બયાનમેં ઝિકર કર ચુકે હૈં, લેકિન અગર ના-મહરમ રિશ્તેદાર હો ઔર લળકેકો ઉસે દેનેમેં આઈન્દા ચલકર કિસી ખરાબીકા અંદેશા હો તો

ઉસ સૂરતમેં ઐસે શખ્સકે સુપુર્દ કરેંગે જહાં હર તરહ ઈત્મીનાન હો.

મસ્અલા ૬ :- લળકા જબ તક સાત બરસકા ન હો તબ તક ઉસકી પરવરિશકા હક રેહતા હે. જબ સાત બરસકા હો ગયા તો અબ બાપ ઉસકો ઝબરદસ્તી લે સકતા હે, ઔર લળકીકી પરવરિશકા હક નવ બરસ તક રેહતા હે, જબ નવ બરસકી હો ગઇ તો બાપ લે સકતા હે, અબ ઉસકો રોકનેકા હક નહીં.

બેચને ઔર ખરીદનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ એક શખ્સને કહા, મૈંને યે ચીઝ ઈતને દામોં પર બેચ દી ઔર દૂસરેને કહા, મૈંને લે લી તો યે ચીઝ બિક ગઇ, ઔર જિસને ખરીદ લિયા હે વોહી ઉસકી માલિક બન ગઇ. અબ અગર વો ચાહે કે મૈં ન બેચું, અપને પાસ હી રેહને દૂં યા યે ચાહે કે મૈં ન ખરીદૂં તો કુછ નહીં હો સકતા, ઈસકો દેના પળેગા ઔર ઉસકો લેના પળેગા, ઔર ઇસ બિક જાનેકો બૈઅ કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- એકને કહા, મૈંને યે ચીઝ દો પૈસેકો તુમહારે હાથ બેચી. દૂસરીને કહા મુઝે મંઝૂર હે, યા યૂં કહા, મૈં ઈતને દામોં પર રાઝી હૂં, અચ્છા ! મૈંને લે લિયા તો ઈન સબ બાતોંસે વો ચીઝ બિક ગઇ. અબ ન તો બેચનેવાલીકો યે ઈખ્તિયાર હે કે ન દે, ઔર ન લેનેવાલીકો યે ઇખ્તિયાર હે કે ન ખરીદે, લેકિન યે હુકમ ઉસ વકત હે કે દોનૂં તરફસે યે બાત-ચીત એક હી જગહ બેઠે બેઠે હુઈ હો. અગર એકને કહા, મૈંને યે ચીઝ ચાર પૈસેકો તુમહારે હાથ બેચી, ઔર યે દૂસરી ચાર પૈસેકા નામ સુનકર કુછ નહીં બોલી, ઉઠ ખળી હુઇ યા કિસી ઔરસે સલાહ લેને ચીલી ગઇ યા ઔર કિસી કામકો ચલી ગઇ ઔર જગહ બદલ ગઇ તબ ઉસને કહા અચ્છા ! મૈંને ચાર પૈસેકો ખરીદ લી તો અભી વો ચીઝ નહીં બિકી. હાં અગર ઈસકે બા'દ વો બેચનેવાલી કુંજળન (તરકારી બેચનેવાલી) વગૈરહ યૂં કેહ દે કે મૈંને દે દી યા યૂં કહે, અચ્છા ! લે લી તો અલબત્તા બિક જાએગી. ઈસી તરહ વો કુંજળન ઉઠ ખળી હુઇ યા કિસી કામકો ચલી ગઈ, તબ દૂસરીને કહા, મૈંને લે લિયા, તબ ભી વો ચીઝ નહીં બિકી. મતલબ યે કે જબ એક હી જગહ દોનૂં તરફસે બાત-ચીત હોગી તબ વો ચીઝ બિકેગી.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને કહા, યે ચીઝ એક પૈસેકો દે દો, ઉસને કહા મૈંને દે દી, ઈસસે બૈઅ નહીં હુઇ. હાં ઇસકે બા'દ અગર ખરીદનેવાલીને ફિર કેહ દિયા કે મૈંને લે લી તો બિક ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને કહા, યે ચીઝ એક પૈસાકો મૈંને લે લી, ઉસને કહા લે લો તો બૈઅ હો ગઇ.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને કિસી ચીઝકે દામ ચુકાકર ઈતને દામ ઉસકે હાથ પર રખ્ખે, ઔર વો ચીઝ લી ઔર ઉસને ખુશીસે દામ લે લિયે, ફિર ન તો ઉસને ઝબાનસે

કહા કે મૈંને ઇતને દામોં પર યે ચીઝ બેચી ઔર ન ઉસને કહા મૈંને ખરીદી તો ઇસ લેન-દેન હો જાનેસે ભી ચીઝ બિક જાતી હૈ ઔર બૈઅ દુરુસ્ત હો જાતી હૈ.

મસ્અલા ૬ :- કોઇ કુંજળન અમરૂદ બેચને આઇ. બગૈર પૂછે-ગછે બળે બળે ચાર અમરૂદ ઉસકે ટોકરેસે નિકાલે ઔર એક પૈસા ઉસકે હાથ પર રખ દિયા ઔર ઉસને ખુશીસે પૈસા લે લિયા તો બૈઅ હો ગઇ, ચાહે ઝબાનસે કિસીને કુછ કહા હો, ચાહે ન કહા હો.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને મોતિયોંકી એક લળીકો કહા, યે લળી દસ પૈસેકો તુમ્હારે હાથ બેચી. ઉસપર ખરીદનેવાલીને કહા, ઇસમેંસે એક મોતી મૈંને લે લિયા યા યૂં કહા, આધે મોતી મૈંને ખરીદ લિયે તો જબ તક વો બેચનેવાલી ઉસપર રાઝી ન હો બૈઅ ન હોગી, ક્યૂંકે ઉસને પૂરી લળીકા મોલ (સોદા) કિયા હૈ તો જબ તક વો રાઝી ન હો, લેનેવાલીકો યે ઇખ્તિયાર નહીં હૈ કે ઉસમેંસે કુછ લે ઔર કુછ ન લે. અગર લે તો પૂરી લળી લેની પળેગી, અલબત્તા અગર ઉસને યે કેહ દિયા હો કે હર મોતી એક એક પૈસાકી. ઇસપર ઉસને કહા, ઇસમેંસે પાંચ મોતી મૈંને ખરીદે તો પાંચ મોતી બિક ગએ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીકે પાસ ચાર ચીઝેં હૈં, બિજલી, બાલી, બુંદે, પત્તે. ઉસને કહા, યે સબ મૈંને ચાર આનેકો બેચા તો ઉસકી મંઝૂરીકે બગૈર યે ઇખ્તિયાર નહીં હૈ કે કુછ ચીઝેં છોળ દે, ક્યૂંકે યે સબકો સાથ મિલાકર બેચના ચાહતી હૈ. હાં અગર હર ચીઝકી કીમત અલગ અલગ બતલાએ તો ઉસમેંસે એક-આધ ચીઝ ભી ખરીદ સકતી હૈ.

મસ્અલા ૯ :- બેચને ઔર ખરીદનેમેં યે ભી ઝરૂરી હૈ કે જો સૌદા ખરીદે, હર તરહસે ઉસકો સાફ કર લે, કોઇ બાત ઐસી ગોલ-મોલ ન રખ્ખે, જિસ્સે ઝગળા-બખેળા પળે, ઇસી તરહ કીમત ભી સાફ સાફ મુકર્રર ઔર તય હો જાના ચાહિયે. અગર ઇન દોનૂંમેંસે એક ચીઝ ભી અચ્છી તરહ મા'લૂમ ઔર તય ન હોગી તો બૈઅ સહીહ ન હોગી.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને રૂપિયેકી યા પૈસેકી કોઇ ચીઝ ખરીદી. અબ યે કેહતી હૈ, પેહલે તુમ રૂપિયા દો તબ મૈં ચીઝ દૂંગી. યે કેહતી હૈ પેહલે તૂ ચીઝ દે તબ મૈં રૂપિયા દૂં તો પેહલે ઉસ્સે દામ દિલવાએ જાએંગે. જબ યે દામ દે દે તબ ઉસ્સે વો ચીઝ દિલવા દેંગે. દામકે વસૂલ પાને તક ઉસ ચીઝકે ન દેનેકા ઉસકો ઇખ્તિયાર હૈ. ઔર અગર દોનૂં તરફ એકસી ચીઝ હૈ, જૈસે દોનૂં તરફ દામ હૈં યા દોનૂં તરફ સૌદા હૈ, જૈસે રૂપિયાકે પૈસે લેને લગે યા કપળેકે બદલે કપળા લેને લગે ઔર દોનૂંમેં યેહી ઝગળા આ પળે તો દોનૂંસે કહા જાએગા કે તુમ ઉસકે હાથ પર રખ્ખો ઔર વો તુમ્હારે હાથ પર રખ્ખે.

કીમતકે મા'લૂમ હોનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને મુઠ્ઠી બંદ કરકે કહા કે જિતને દામ હમારે હાથમેં હૈં, ઉતનેકો ફલાં ચીઝ દે દો, ઔર મા'લૂમ નહીં કે હાથમેં ક્યા હૈ ? રૂપિયા હૈ યા પૈસા હૈ, યા

અશરફી હે ઔર એક હે યા દો તો ઐસી બૈઅ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- કિસી શહેરમેં દો કિસમકે પૈસે ચલતે હૈં તો યે ભી બતલા દેં કે ફલાં પૈસેકે બદલેમેં યે ચીઝ લેતી હૂં. અગર કિસીને યે નહીં બતલાયા, સિર્ફ ઇતના હી કેહ દિયા કે મૈંને યે ચીઝ એક પૈસેકો બેચી. ઉસને કહા મૈંને લે લી તો દેખો, વહાં કિસ પૈસેકા ઝિયાદહ રિવાજ હે ? જિસ પૈસેકા રિવાજ ઝિયાદહ હો વોહી પૈસા દેના પળેગા. અગર દોનૂંકા રિવાજ બરાબર બરાબર હો તો બૈઅ દુરૂસ્ત નહીં રહી, બલ્કે ફાસિદ ઔર ખરાબ હો ગઇ.

મસ્અલા ૩ :- કિસીકે હાથમેં કુછ પૈસે હૈં ઔર ઉસને મુઠ્ઠી ખોલકર દિખલા દિયા કે ઇતને પૈસોંકી યે ચીઝ દે દો ઔર ઉસને વો પૈસે હાથમેં દેખ લિયે ઔર વો ચીઝ દે દી, લકિન યે નહીં મા'લૂમ હુવા કે કિતને આને હાથમેં હૈં ? તબ ભી બૈઅ દુરૂસ્ત હે. ઇસી તરહ અગર પૈસોંકી ઢેરી સામને બિછોને પર રખ્ખી હો, ઉસકા ભી યેહી હુકમ હૈ કે અગર બેચનેવાલી ઇતને દામોંકો ચીઝ બેચ ડાલે ઔર યે ન જાનેકે કિતને આને હૈં તો બૈઅ દુરૂસ્ત હે. મતલબ યે હૈ કે જબ અપની આંખસે દેખ લે કે ઇતને પૈસે હૈં, તો ઐસે વકત ઉસકો મિકદાર બતલાના ઝરૂરી નહીં હે, ઔર અગર ઉસને આંખસે નહીં દેખા હે તો ઐસે વકત મિકદારકા બતલાના ઝરૂરી હે, જૈસે યૂં કહે, દસ આનેકો યે ચીઝ હમને લી. અગર ઇસ સૂરતમેં ઉસકી મિકદાર મુકર્રર ઔર તય નહીં કી તો બૈઅ ફાસિદ હો ગઇ.

મસ્અલા ૪ :- કિસીને યૂં કહા આપ યે ચીઝ લે લેં કીમત તય કરનેકી કયા ઝરૂરત હે, જો દામ હોંગે આપસે વાજીબી લે લિયે જાએંગે. મૈં ભલા આપસે ઝિયાદહ લૂંગી ? યા યે કહા કે આપ યે ચીઝ લે લેં, મૈં અપને ઘર પૂછકર જો કુછ કીમત હોગી ફિર બતલા દૂંગી, યા યૂં કહા કે ઇસી મેલકી યે ચીઝ ફલાનીને લી હે, જો દામ ઉન્હોંને દિયે હૈં વોહી દામ આપ ભી દીજિયેગા, યા ઇસ તરહ કહા, જો આપકા જી ચાહે દે દીજિયેગા, મૈં હરગિઝ ઇન્કાર ન કરૂંગી, જો કુછ દે દોગી લે લૂંગી, યા ઇસ તરહ કહા, બાઝારસે પૂછવા લો, જો ઇસકી કીમત હો વો દે દેના, યા યૂં કહા ફલાનીકો દિખલા લો, જો કીમત વો કેહ દે તુમ દે દેના તો ઇન સબ શકલોંમેં બૈઅ ફાસિદ (ખરાબ) હે. હાં, અગર ઉસી જગહ કીમત સાફ મા'લૂમ હો ગઇ ઔર જિસ ગડબડકી વજહસે બૈઅ ફાસિદ હુઇ થી વો ગડબડ જાતી રહી તો બૈઅ દુરૂસ્ત હો જાએગી, ઔર અગર જગહ બદલ જાનેકે બા'દ મઆમલા સાફ હુવા તો પેહલી બૈઅ ફાસિદ રહી, હાં ઇસ સાફ હોનેકે બા'દ ફિર નયે સિરેસે બૈઅ કર સકતી હે.

મસ્અલા ૫ :- કોઇ દુકાનદાર મુકર્રર હે. જિસ ચીઝકી ઝરૂરત પળતી હે ઉસકી દુકાનસે આ જાતી હે, આજ સેર ભર સુપારી મંગા લી, કલ દો સેર કથ્થા આ ગયા, કિસી દિન પાવ ભર નારિયલ વગેરહ લે લિયા ઔર કીમત કુછ નહીં પુછવાઇ ઔર યૂં સમઝી કે જબ હિસાબ હોગા તો જો કુછ નિકલેગા દે દિયા જાએગા, યે દુરૂસ્ત હે. ઇસી તરહ

અત્તારકી દુકાનસે દવાકા નુસ્ખા બંધવા મંગવાયા ઔર કીમત નહીં પૂછી ઔર ખ્યાલ કિયા કે તંદુરૂસ્ત હોનેકે બા'દ જો કુછ દામ હોંગે દે દિયે જાએંગે યે ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકે હાથમેં એક રૂપિયા યા પૈસા હૈ, ઉસને કહા કે ઇસ રૂપિયેકી યે ચીઝ હમને લી તો ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે વોહી રૂપિયા દે ચાહે ઉસકે બદલે કોઇ ઔર રૂપિયા દે, મગર યે દૂસરા ખોટા ન હો.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને એક રૂપિયાકો કુછ ખરીદા તો ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે રૂપિયા દે દે ચાહે દો અઠન્નિયાં દે દે, ઔર ચાહે ચાર ચવન્નિયાં દે દે ઔર ચાહે આઠ દુવન્નિયાં દે દે, બેચનેવાલી ઉસકે લેનેસે ઇન્કાર નહીં કર સકતી. હાં અગર એક રૂપિયેકે પૈસે દે તો બેચનેવાલીકો ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે લે, ચાહે ન લે. અગર વો પૈસે લેને પર રાઝી ન હો તો રૂપિયા હી દેના પડેગા.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને કોઇ કલમદાન યા સંદૂકચા બેચા, ઉસકી કુંજી ભી બિક ગઇ. કુંજીકે દામ અલગ નહીં લે સકતી. ઔર ન કુંજીકો અપને પાસ રખ સકતી હૈ.

સૌદા મા'લૂમ હોનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અનાજ-ગલ્લા વગૈરહ સબ ચીઝોંમેં ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે તોલકે હિસાબસે લે ઔર યૂં કેહ દે કે એક રૂપિયેકે બીસ સેર ગેહૂં મૈંને ખરીદે ઔર ચાહે યૂં હી મોલ (સૌદા) કરકે લે લે ઔર યૂં કેહ દે કે ગેહૂંકી યે ઢેરી મૈંને એક રૂપિયેકી ખરીદી. ફિર ઉસ ઢેરીમેં ચાહે જિતને ગેહૂં નિકલેં સબ ઉસીકે હૈં.

મસ્અલા ૨ :- કુન્ડે (ઘડે-મટકે), આમ, અમરૂદ, નારંગી વગૈરહમેં ભી ઇખ્તિયાર હૈ કે ગિનતીકે હિસાબસે લે યા વૈસે હી ઢેરકા મોલ કરકે લે લે. અગર એક ટોકરીકે સબ આમ દો આનેકો ખરીદ લિયે ઔર ગિનતી ઉસકી કુછ મા'લૂમ નહીં કિતનેં હૈં તો બૈઅ દુરૂસ્ત હૈ, ઔર સબ આમ ઉસીકે હૈં, ચાહે કમ નિકલેં, ચાહે ઝિયાદહ.

મસ્અલા ૩ :- કોઇ ઔરત બેર વગૈરહ કોઇ ચીઝ બેચને આઇ, ઉસને કહા કે એક પૈસેકો ઇસ ઇંટકે બરાબર તોલ દે ઔર વો ભી ઇસ ઇંટકે બરાબર તોલ દેને પર રાઝી હો ગઇ ઔર ઉસ ઇંટકા વઝન કિસીકો મા'લૂમ નહીં કે કિતની ભારી નિકલેગી તો યે બૈઅ ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- આમકા યા અમરૂદ, નારંગી વગૈરહકા પૂરા ટોકરા એક રૂપિયેકો ઇસ શર્ત પર ખરીદા કે ઇસમેં ચાર સો આમ હૈં, ફિર ગિને ગએ તો ઇસમેં તીનસો નિકલે. લેનેવાલીકા ઇખ્તિયાર હૈ ચાહે લે, ચાહે ન લે, અગર લેગી તો પૂરા એક રૂપિયા ન દેના પડેગા, બલ્કે એક સૈંકડેકે દામ કમ કરકે સિર્ફ બ્યારહ આને દે ઔર અગર સાડે તીનસો નિકલે તો ચૌદહ આને દે. મતલબ યે હૈ કે જિતને આમ કમ હોં ઉતને દામ ભી કમ હો જાએંગે, ઔર અગર ઇસ ટોકરેમેં ચારસોસે ઝિયાદહ આમ હોં તો જિતને ઝિયાદહ હૈં વો

બેચનેવાલીકે હૈં, ઉસકો ચારસોસે ઝિયાદહ લેનેકા હક નહીં હૈ. હાં અગર પૂરા ટોકરા ખરીદ લિયા ઔર યે કુછ મુકર્રર નહીં કિયા કે ઇસમેં કિતને આમ હૈં તો જો કુછ નિકલે સબ ઉસીકા હૈ, ચાહે કમ નિકલે ચાહે ઝિયાદહ.

મસ્અલા ૫ :- બનારસી દોપટ્ટા યા ચિકનકા દોપટ્ટા યા પલંગપોશ યા ઇઝારબંદ વગૈરહ કોઇ એસા કપળા ખરીદા કે અગર ઇસમેંસે કુછ ફાળ લે તો નિકમ્મા ઔર ખરાબ હો જાએગા, ઔર ખરીદતે વકત યે શર્ત કર લી થી કે યે દોપટ્ટા તીન ગઝકા હૈ. ફિર જબ નાપા તો કુછ કમ નિકલા તો જિતના કમ નિકલા હૈ ઉસકે બદલેમેં દામ કમ ન હોંગે, બલ્કે જિતને દામ તય હુએ હૈં વો પૂરે દેને પળેંગે, હાં કમ નિકલનેકી વજહસે બસ ઇતની રિઆયત કી જાએગી કે દોનું તરફસે પક્કી બેઅ હો જાને પર ભી ઉસકો ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે લે ચાહે ન લે, ઔર કુછ ઝિયાદહ નિકલા તો વો ભી ઉસીકા હૈ, ઔર ઉસકે બદલેમેં દામ કુછ ઝિયાદહ ન દેના પળેંગે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને રાતકો દો રેશમી ઇઝારબંદ એક રૂપિયેકે લિયે. જબ સુબહકો દેખા તો મા'લૂમ હુવા કે એક ઉસમેં સૂતી હૈ તો દોનૂં બેઅ જાઇઝ નહીં હુઇ, ન રેશમીકી ન સૂતીકી. ઇસી તરહ અગર દો અંગૂઠિયાં શર્ત કરકે ખરીદી કે દોનૂંકા નગ ફીરોઝેકા હૈ, ફિર મા'લૂમ હુવા કે એકમેં ફીરોઝા નહીં હૈ, કુછ ઔર હૈ તો દોનૂંકી બેઅ નાજાઇઝ હૈ. અબ અગર ઉનમેંસે એકકા યા દોનૂંકા લેના મંઝૂર હો તો ઉસકી તરકીબ યે હૈ કે ફિરસે બાત-ચીત કરકે ખરીદે.

ઉધાર લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને અગર કોઇ સૌદા ઉધાર ખરીદા તો યે ભી દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન ઇતની બાત ઝરૂરી હૈ કે કુછ મુદ્દત મુકર્રર કરકે કેહ દે કે પંદરહ દિનમેં યા મહીને ભરમેં યા ચાર મહીનેમેં તુમ્હારે દામ અદા કર દૂંગી. અગર કુછ મુદ્દત મુકર્રર નહીં કી, સિર્ફ ઇતના કેહ દિયા કે અભી દામ નહીં હૈં, ફિર દે દૂંગી તો બેઅ ફાસિદ હો ગઇ, ઔર અગર ખરીદનેકે અંદર યે શર્ત નહીં લગાઇ, ખરીદકર કેહ દિયા કે મૈં ફિર દે દૂંગી તો કુછ ડર નહીં. ઔર અગર ન ખરીદનેકે અંદર કુછ કહા, ન ખરીદકર કુછ કહા તબ ભી બેઅ દુરૂસ્ત હોગી, ઔર ઇન દોનૂં શકલોંમેં ઉસ ચીઝકે દામ અભી દેના પળેંગે. હાં, અગર બેચનેવાલી કુછ દિનકી મોહલત દે દે તો ઔર બાત હૈ, લેકિન અગર મોહલત ન દે ઔર અભી દામ માંગે તો દેના પળેંગે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને ખરીદતે વકત યૂં કહા કે ફલાં ચીઝ હમકો દે દો, જબ ખર્ચ આએગા તબ દામ લે લેના યા યૂં કહા, જબ મેરા ભાઇ આએગા તબ દે દૂંગી યા યૂં કહા, જબ ખેતી કટેગી તબ દે દૂંગી યા ઉસને ઇસ તરહ કહા, બીવી ! તુમ લે લો જબ જી ચાહે દામ દે દેના તો બેઅ ફાસિદ હો ગઇ, બલ્કે કુછ ન કુછ મુદ્દત મુકર્રર કરકે લેના

ચાહિયે, ઔર અગર ખરીદકર એસી બાત કેહ દી તો બૈઅ હો ગઈ, ઔર સૌદેવાલીકો ઇખ્તિયાર હે કે અભી દામ માંગ લે, લેકિન સિર્ફ ખેતી કટનેકે મસ્અલેમેં ઇસ સૂરતમેં ખેતી કટનેસે પેહલે નહીં માંગ સકતી.

મસ્અલા ૩ :- નકદ દામોં પર એક રૂપિયેકે બીસ સેર ગેહૂં બિકતે હૈં, અગર કિસીસે ઉધાર લેનેકી વજહસે ઉસને એક રૂપિયેકે પંદરહ સેર દિયે તો યે બૈઅ દુરુસ્ત હે, મગર ઉસી વકત મા'લૂમ હો જાના ચાહિયે કે ઉધાર ખરીદ લેગી.

મસ્અલા ૪ :- યે હુકમ ઉસ વકત હે જબ કે ખરીદારસે અવ્વલ પૂછ લિયા હો કે નકદ લોગે યા ઉધાર. અગર ઉસને કહા નકદ, તો બીસ સેર દે દિયે. ઔર અગર મઆમલા ઇસ તરહ કિયા કે ખરીદારસે યૂં કહા કે અગર નકદ લોગે તો એક રૂપિયેકે ૨૦ સેર હોંગે, ઔર ઉધાર લોગે તો પંદરહ સેર હોંગે, યે જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- એક મહીનેકે વા'દે પર કોઇ ચીઝ ખરીદી, ફિર એક મહીના હો ચુકા તબ કેહ સુનકર કુછ ઔર મુદ્દત બઢવા લી કે પંદરહ દિનકી મોહલત ઔર દે દો તો તુમ્હારે દામ અદા કર દૂં, ઔર વો બેચનેવાલી ભી ઉસપર રાઝી હો ગઇ તો પંદરહ દિનકી મોહલત ઔર મિલ ગઇ, ઔર અગર વો રાઝી ન હો તો અભી દામ માંગ સકતી હે.

મસ્અલા ૬ :- જબ અપને પાસ દામ મૌજૂદ હોં તો નાહક કિસીકો ટાલના કે આજ નહીં કલ આના, ઇસ વકત નહીં, ઉસ વકત આના, અભી રૂપિયા તોડવાયા નહીં, જબ તોડવાયા જાએગા તબ દામ મિલેંગે, યે સબ બાતેં હરામ હે. જબ વો માંગે ઉસી વકત રૂપિયા તુડાકર દામ દે દેના ચાહિયે, હાં અગર ઉધાર ખરીદા હે તો જિતને દિને કે વા'દે પર ખરીદા હે, ઉતને દિનકે બા'દ દેના વાજીબ હોગા. અબ વા'દા પૂરા હોનેકે બા'દ ટાલના ઔર દૌડાના જાઇઝ નહીં હે, લેકિન અગર સચમુચ ઉસકે પાસ હે હી નહીં, ન કહીંસે બંદોબસ્ત કર સકતી હે તો મજબૂરી હે. જબ આએ ઉસ વકત ન ટાલે.

ફેર દેનેકી શર્ત કર લેનેકા બયાન ઔર ઇસકો શરીઅતમેં ખિયારે શર્ત કેહતે હૈં

મસ્અલા ૧ :- ખરીદતે વકત યૂં કેહ દિયા કે એક દિન યા દો દિન યા તીન દિન તક હમકો લેને ન લેનેકા ઇખ્તિયાર હે, જી ચાહેગા લેંગે નહીં તો વાપસ કર દેંગે, યે દુરુસ્ત હે. જિતને દિનકા ઇકરાર કર દિયા હે ઉતને દિન તક વાપસ કર દેનેકા ઇખ્તિયાર હે, ચાહે લે ચાહે વાપસ કર દે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને કહા થા કે તીન દિન તક મુઝકો લેને, ન લેનેકા ઇખ્તિયાર હે, ફિર તીન દિન ગુઝર ગએ ઔર ઉસને જવાબ કુછ નહીં દિયા, ન વો ચીઝ ફેરી તો અબ વો ચીઝ લેની પડેગી. ફેરનેકા ઇખ્તિયાર નહીં રહા, હાં અગર વો રિઆયત કરે

ફેર લે તો બેશક ફેર દે, બગૈર રઝામંદીકે નહીં ફેર સકતી હૈ.

મસ્અલા ૩ :- તીન દિનસે ઝિયાદહકી શર્ત કરના દુરૂસ્ત નહીં હૈ. અગર કિસીને ચાર પાંચ દિનકી શર્ત કી તો દેખો, તીન દિનકે અંદર ઉસને કુછ જવાબ દિયા યા નહીં. અગર તીન દિનકે અંદર ઉસને ફેર દિયા તો બેઅ ફિર ગઈ, ઔર અગર કેહ દિયા કે મૈંને લે લિયા તો બેઅ દુરૂસ્ત હો ગઈ ઔર અગર તીન દિન ગુઝર ગએ ઔર કુછ હાલ મા'લૂમ ન હુવા કે લેગી યા ન લેગી તો બેઅ ફાસિદ હો ગઈ.

મસ્અલા ૪ :- ઈસી તરહ બેચનેવાલી ભી કેહ સકતી હૈ કે તીન દિન તક મુઝકો ઈખ્તિયાર હૈ, અગર ચાહૂંગી તો તીન દિનકે અંદર ફેર લૂંગી તો યે ભી જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ખરીદતે વક્ત કેહ દિયા થા કે તીન દિન તક મુઝે ફેર દેનેકા ઈખ્તિયાર હૈ, ફિર દૂસરે દિન આઈ ઔર કેહ દિયા કે મૈંને તો વો ચીઝ લે લી, અબ ન ફેરૂંગી તો અબ વો ઈખ્તિયાર જાતા રહા, અબ નહીં ફેર સકતી, બલ્કે અગર અપને હી ઘરમેં આકર કેહ દિયા કે મૈંને યે ચીઝ લે લી, અબ ન ફેરૂંગી તબ ભી વો ઈખ્તિયાર જાતા રહા, ઔર જબ બેઅકા તોડના ઔર ફેરના મંઝૂર હો તો બેચનેવાલીકે સામને તોડના ચાહિયે, ઉસકી પીઠ પીછે તોડના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને કહા, તીન દિન તક મેરી માં કો ઈખ્તિયાર હૈ, અગર કહેગી તો લે લૂંગી, નહીં તો વાપસ કર દૂંગી તો યે ભી દુરૂસ્ત હૈ, અબ તીન દિનકે અંદર વો યા ઉસકી માં વાપસ કર સકતી હૈ, ઔર અગર ખૂદ વો યા ઉસકી માં કેહ દે કે મૈંને લે લી, અબ ન વાપસ કરૂંગી તો અબ વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા.

મસ્અલા ૭ :- દો યા તીન થાન (કપડેકા તાકા) લિયે ઔર કહા કે તીન દિન તક હમકો ઈખ્તિયાર હૈ કે ઈસમેંસે જો પસંદ હોગા એક થાન દસ રૂપિયેકો લેંગે તો યે દુરૂસ્ત હૈ. તીન દિનકે અંદર ઉસમેંસે એક થાન પસંદ કર લેવે, ચાર-પાંચ થાન અગર લિયે ઔર કહા કે ઉસમેંસે એક પસંદ કર લેંગે તો યે બેઅ ફાસિદ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને તીન દિન તક વાપસ કરનેકી શર્ત ઠહેરા લી થી ફિર વો ચીઝ અપને ઘર ઈસ્તે'માલ કરના શુરૂ' કર દી, જૈસે ઓઢનેકી ચીઝ થી તો ઓઢને લગી, યા પહેનનેકી ચીઝ થી ઉસકો પહેન લિયા, યા બિછાનેકી ચીઝ થી ઉસકો બિછાને લગી તો અબ વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા.

મસ્અલા ૯ :- હાં અગર ઈસ્તે'માલ અગર દેખનેકે વાસ્તે હુવા હૈ તો વાપસ દેનેકા હક હૈ, જૈસે સિલા હુવા કુરતા યા ચાદર યા દરી ખરીદી તો યે દેખનેકે લિયે કે કુરતા ઠીક ભી આતા હૈ યા નહીં, એક બાર પહેનકર દેખા ઔર ફૌરન ઉતાર દિયા યા ચાદરકી લંબાઈ-ચૌડાઈ ઓઢકર દેખી યા દરીકી લંબાઈ-ચૌડાઈ બિછાકર દેખી તો ભી વાપસ દેનેકા હક હાસિલ હૈ.



બગૈર દેખી ચીઝકે ખરીદનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને કોઇ ચીઝ બગૈર દેખે હુએ ખરીદ લી તો યે બૈઅ દુરુસ્ત હે, લેકિન જબ દેખે તો ઉસકો ઇખ્તિયાર હે, પસંદ હો તો રખ્ખે, નહીં તો વાપસ દે, અગરચે ઉસમેં કોઇ એબ ભી ન હો, ઓર જૈસી ઠહેરાઇ થી વૈસી હી હો તબ ભી રખ્ખે ન રખ્ખનેકા ઇખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને બગૈર દેખે અપની ચીઝ બેચ ડાલી તો ઇસ બેચનેવાલીકો દેખનેકે બા'દ વાપસ કર લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં. દેખનેકે બા'દ ઇખ્તિયાર સિર્ફ લેનેવાલીકો હોતા હે.

મસ્અલા ૩ :- કોઇ કુંજડન મટરકી ફલિયાં બેચનેકો લાઇ, ઉસમેં ઉપર તો અચ્છી-અચ્છી થીં, ઉનકો દેખકર પૂરા ટોકરા લે લિયા, લેકિન નીચે ખરાબ નિકલી તો અબ ભી ઉસકો વાપસ દેનેકા ઇખ્તિયાર હે. હાં, અગર સબ ફલિયાં એક જૈસી હોં તો થોડીસી ફલિયાં દેખ લેના કાફી હે, ચાહે સબ ફલિયાં દેખે, ચાહે ન દેખે, ફેરનેકા ઇખ્તિયાર ન રહેગા.

મસ્અલા ૪ :- અમરૂદ યા નારંગી વગૈરહ કોઇ ઐસી ચીઝ ખરીદી કે સબ બરાબર નહીં હુવા કરતી તો જબ તક સબ ન દેખે તબ તક ઇખ્તિયાર રેહતા હે. થોડેકે દેખ લેનેસે ઇખ્તિયાર નહીં જાતા.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઇ ખાને-પીનેકી ચીઝ ખરીદી તો ઉસમેં સિર્ફ દેખ લેનેકા એ'તિબાર ન કિયા જાએગા, બલ્કે ચખના ભી ચાહિયે. અગર ચખનેકે બા'દ ના-પસંદ ઠહેરે તો વાપસ કરનેકા ઇખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૬ :- બહોત ઝમાના હો ચુકા કે કોઇ ચીઝ દેખી થી, અબ આજ ઉસકો ખરીદ લિયા, લેકિન અભી દેખા નહીં, ફિર જબ ઘર લાકર દેખા તો જૈસી દેખી થી બિલકુલ વૈસા હી ઉસકો પાયા તો અબ દેખનેકે બા'દ વાપસ કર દેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે, હાં અગર ઇતને દિનોંમેં કુછ ફર્ક હો ગયા તો દેખનેકે બા'દ ઉસકે લેને ન લેનેકા ઇખ્તિયાર હોગા.

સૌદેમેં એબ નિકલ આનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ કોઇ ચીઝ બેચે તો વાજિબ હે જો કુછ ઉસમેં એબ ઓર ખરાબી હો સબ બતલા દે. ન બતલાના ઓર ધોકા દેકર એબ ડાલના હરામ હે.

મસ્અલા ૨ :- જબ ખરીદ ચુકી તો દેખા કે ઉસમેં કોઇ એબ હે, જૈસે થાનકો ચૂહોંને કતર ડાલા હે યા દોશાલે (શાલ) મેં કીડા લગ ગયા હે યા ઓર કોઇ એબ નિકલ આયા તો અબ ઉસ ખરીદનેવાલીકો ઇખ્તિયાર હે, ચાહે રખ લે ઓર લે લે, ચાહે વાપસ

હૈ, લેકિન અગર રખ લે તો પૂરે દામ દેના પળેંગે. ઈસ એબકે બદલેમેં કુછ દામકા લેના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર દામકી કમી પર વો બેચનેવાલી ભી રાઝી હો જાએ તો કમ કરકે દેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૩ :- કિસીને કોઈ થાન ખરીદકર રખ્ખા થા કે કિસી લળકેને ઉસકા એક કોના ફાળ ડાલા, યા કૈંચીસે કતર ડાલા, ઉસકે બા'દ દેખા કે યે અંદરસે ખરાબ હૈ, જગહ જગહ ચૂહે કતર ગએ હૈં તો અબ ઉસકો નહીં વાપસ કર સકતી, ક્યૂંકે એક ઔર એબ તો ઉસકે ઘરહીમેં હો ગયા હૈ, હાં ઉસ એબકે બદલેમેં જો કે બેચનેવાલીકે ઘરકા હૈ દામ કમ કર દિયે જાએં. લોગોંકો દિખાયા જાએ જો યે તજવીઝ (તય) કરેં, ઉતના કમ કર દો.

મસ્અલા ૪ :- ઈસી તરહ અગર કપળા કાટ ચુકી તબ એબ મા'લૂમ હુવા તબ ભી વાપસ નહીં કર સકતી, હાં દામ કમ કર દિયે જાએંગે. લેકિન અગર બેચનેવાલી કહે કે મેરા કટા હુવા દે દો ઔર અપને સબ દામ લે લો, મૈં દામ કમ નહીં કરતી તો ઉસકો યે ઈખ્તિયાર હાસિલ હૈ, ખરીદનેવાલી ઈન્કાર નહીં કર સકતી, ઔર અગર કાટકર સી ભી લિયા થા, ફિર એબ હુવા તો એબકે બદલે દામ કમ કર દિયે જાએંગે. ઔર બેચનેવાલી ઈસ સૂરતમેં અપના કપળા નહીં લે સકતી. ઔર અગર ઉસ ખરીદનેવાલીને વો કપળા બેચ ડાલા યા અપને ના-બાલિગ બચ્ચેકો પહેનાનેકી નિય્યતસે કાટ ડાલા, બશર્તે કે બિલકુલ ઉસકે દે ડાલનેકી નિય્યત હો ઔર ફિર ઉસમેં એબ નિકાલા તો અબ દામ કમ નહીં કિયે જાએંગે, ઔર અગર બાલિગ ઔલાદકી નિય્યતસે કાટા થા ઔર ફિર એબ નિકલા તો અબ દામ કમ કર દિયે જાએંગે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને એક અંડા એક પૈસેકે હિસાબસે કુછ અંડે ખરીદે, જબ તોડે તો સબ ગંદે નિકલે તો સારે દામ વાપસ લે સકતી હૈ, ઔર ઐસા સમઝેંગે કે ગોયા ઉસને બિલકુલ ખરીદે હી નહીં, ઔર અગર કુછ ગંદે નિકલે કુછ અચ્છે, તો ગંદોંકે દામ વાપસ લે સકતી હૈ, ઔર અગર કિસીને બીસ-પચ્ચીસ અંડોંકે ઈકઠ્ઠે દામ લગાકર ખરીદ લિયે કે યે સબ અંડે પાંચ આનેકો મૈંને લિયે તો દેખો કિતને ખરાબ નિકલે. અગર સો મેં પાંચ છ ખરાબ નિકલે તો ઈસકા કુછ એ'તિબાર નહીં, ઔર અગર ઝિયાદહ ખરાબ નિકલે તો ખરાબકે દામ હિસાબસે વાપસ લે.

મસ્અલા ૬ :- ખીરા, કકડી, ખરબૂઝા, તરબૂઝ, લૌકી (દુધી), બાદામ, અખરોટ વગૈરહ કુછ ખરીદે, અબ તોડે તો અંદરસે ખરાબ નિકલે તો દેખો કે કામમેં આ સકતે હૈં યા બિલકુલ નિકમ્મે ઔર ફૈંક દેનેકે કાબિલ હૈં. અગર બિલકુલ ખરાબ ઔર નિકમ્મે હોં તબ તો યે બૈઅ બિલકુલ સહીહ નહીં હુઈ, અપને દામ ફેર લે. ઔર અગર કિસી કામમેં આ સકતે હોં તો જિતને દામ બાઝારમેં લગેંગે ઉતને દિયે જાએંગે, પૂરી કીમત ન દી જાએગી.

મસ્અલા ૭ :- અગર સો બાદામમેં ચાર યા પાંચ ખરાબ નિકલે તો કુછ એ'તિબાર

નહીં, ઔર અગર ઝિયાદહ ખરાબ નિકલે તો જિતને ખરાબ હૈં ઉનકે દામ કાટ લેનેકા ઈખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૮ :- એક રૂપિયેકે પંદરહ સેર ગેહૂં ખરીદે યા એક રૂપિયેકા ડેઢ સેર ઘી લિયા ઉસમેંસે કુછ તો અચ્છા નિકલા ઔર કુછ ખરાબ નિકલા તો યે દુરૂસ્ત નહીં હે કે અચ્છા અચ્છા લે ઔર ખરાબ ખરાબ વાપસ કર દે, બલ્કે અગર લે તો સબ લેના પડેગા ઔર વાપસ કર દે તો સબ વાપસ કરે, હાં અગર બેચનેવાલી ખૂદ રાઝી હો જાએ કે અચ્છા અચ્છા લે લો ઔર જિતના ખરાબ હે વો વાપસ દો તો ઐસા કરના દુરૂસ્ત હે, ઉસકી મરઝીકે બગૈર નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૯ :- એબ નિકલનેકે વક્ત વાપસ દેનેકા ઈખ્તિયાર ઉસી વક્ત હે, જબ કે એબદાર ચીઝકે લેને પર કિસી તરહ રઝામંદી સાબિત ન હોતી હો. ઔર અગર ઉસીકે લેને પર રાઝી હો જાએ તો અબ ઉસકા વાપસ કરના જાઈઝ નહીં. હાં બેચનેવાલી ખૂશીસે વાપસ લે તો વાપસ કરના દુરૂસ્ત હે. જૈસે કિસીને એક બકરી યા ગાય વગૈરહ કોઈ ચીઝ ખરીદી. જબ ઘર લાઈ તો મા'લૂમ હુવા કે યે બીમાર હે યા ઈસકે બદનમેં કહીં ઝખ્મ હે તો અગર દેખનેકે બા'દ અપની રઝામંદી ઝાહિર કરે કે ખૈર હમને એબદાર હી લે લી તો અબ વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા, ઔર અગર ઝબાનસે નહીં કહા, લેકિન ઐસે કામ કિયે જિસ્સે રઝામંદી મા'લૂમ હોતી હે, જૈસે ઉસકી દવા-ઈલાજ કરને લગી તબ ભી વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા.

મસ્અલા ૧૦ :- બકરીકા ગોશ્ત ખરીદા, ફિર મા'લૂમ હુવા કે ભેંડ (ઘેટા) કા ગોશ્ત હે તો વાપસ કર સકતી હે.

મસ્અલા ૧૧ :- મોતિયોંકા હાર યા કોઈ ઔર ઝેવર ખરીદા ઔર કિસી વક્ત ઉસકો પહેન લિયા યા જૂતા ખરીદા ઔર પેહને-પેહને ચલને ફિરને લગી તો અબ એબકી વજહસે વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા. હાં અગર ઈસ વજહસે પહેના હો કે પાંવોંમેં દેખૂં આતા હે યા નહીં, ઔર પૈરકો ચલનેમેં કુછ તકલીફ તો નહીં હોતી તો ઈસ આઝમાઈશકે લિયે ઝરા દેરકે પહેનનેસે કુછ હરજ નહીં, અબ ભી વાપસ કર સકતી હે. ઈસી તરહ કોઈ ચારપાઈ યા તખ્ત ખરીદા ઔર કિસી ઝરૂરતસે ઉસકો બિછાકર બૈઠી યા તખ્ત પર નમાઝ પઢી ઔર ઈસ્તે'માલ કરને લગી તો અબ વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રહા. ઈસી તરહ ઔર સબ ચીઝોંકો સમઝ લો, અગર ઉસ્સે કામ લેને લગે તો વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રેહતા.

મસ્અલા ૧૨ :- બેચતે વક્ત ઉસને કેહ દિયા કે ખૂબ દેખ-ભાલ લો, અગર ઉસમેં કુછ એબ નિકલે યા ખરાબ હો તો મૈં ઝિમ્મેદાર નહીં. ઈસ કેહને પર ભી ઉસને લે લિયા તો અબ ચાહે જિતને એબ ઉસમેં નિકલેં, વાપસ કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હે. ઔર ઈસી તરહ બેચના ભી દુરૂસ્ત હે. ઈસ કેહ દેનેકે બા'દ એબકા બતલાના વાજિબ નહીં હે.

ઝૂઠી ઔર ગલત બૈઅ વગૈરહકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો બેઅ શરીઅતમેં બિલકુલ હી એ'તિબારકે કાબિલ ન હો ઔર ઝૂઠી હો ઔર એસા સમઝેં કે ઉસને બિલકુલ ખરીદા હી નહીં, ઔર ઉસને બેચા હી નહીં ઉસકો બાતિલ (ઝૂઠી) કેહતે હૈં. ઈસકા હુકમ યે હૈ કે ખરીદનેવાલી ઉસકી માલિક નહીં હુઈ, વો ચીઝ અબ તબ ઉસી બેચનેવાલીકી મિલ્કમેં હૈ, ઈસ લિયે ખરીદનેવાલીકો ન તો ઉસકા ખાના જાઈઝ, ન કિસીકો દેના જાઈઝ હૈ. કિસી તરહસે અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર જો બેઅ હો તો ગઈ હો, લેકિન ઉસમેં કુછ ખરાબી આ ગઈ હૈ, ઉસકો ફાસિદ (ગલત) બેઅ કેહતે હૈં. ઈસકા હુકમ યે હૈ કે જબ તક ખરીદનેવાલીકે કબ્ઝેમેં ન આ જાએ તબ તક વો ખરીદી હુઈ ચીઝ ઉસકી મિલ્કમેં નહીં આતી, ઔર જબ કબ્ઝા કર લિયા તો મિલ્કમેં તો આ ગઈ, લેકિન હલાલ-પાક નહીં હૈ, ઈસ લિયે ઉસકો ખાના-પીના યા કિસી ઔર તરહસે અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કે એસી બેઅકા તોડ દેના વાજીબ હૈ. લેના હો તો ફિરસે બેઅ કરેં ઔર ખરીદ લેં. અગર યે બેઅ નહીં તોડી, બલ્કે કિસી દૂસરેકે હાથ વો ચીઝ બેચ ડાલી તો ગુનાહ હુવા, ઔર દૂસરી ખરીદનેવાલીકે લિયે ઉસકા ખાના-પીના ઔર ઈસ્તે'માલ કરના જાઈઝ હૈ, ઔર યે દૂસરી બેઅ દુરૂસ્ત હો ગઈ. અગર નફા' લેકર બેચા હો તો નફા'કા ખૈરાત કર દેના વાજીબ હૈ, અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- ઝમીનદારોંકે યહાં યે જો રસમ હૈ કે તાલાબકી મછલિયાં બેચ દેતે હૈં, યે બેઅ બાતિલ હૈ. તાલાબકે અંદર જિતની મછલિયાં હોતી હૈં જબ તક શિકાર કરકે પકડી ન જાએ તબ તક ઉનકા કોઈ માલિક નહીં હૈ. શિકાર કરકે જો કોઈ પકડે વોહી માલિક બન જાતા હૈ. જબ યે બાત સમઝમેં આ ગઈ તો અબ સમઝો કે જબ ઝમીનદાર ઉનકા માલિક હી નહીં તો બેચના કૈસે દુરૂસ્ત હોગા. હાં, અગર ઝમીનદાર ખૂદ મછલિયાં પકડકર બેચા કરે તો દુરૂસ્ત હૈ. અગર કિસી દૂસરેસે પકડવા દેંગે તો વોહી માલિક બન જાએગા. ઝમીનદારકા ઉસ પકડી હુઈ મછલીમેં કુછ હક નહીં હૈ, ઈસી તરહ મછલિયોંકે પકડનેસે લોગોંકો મના' કરના ભી દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૩ :- કિસી ઝમીનમેં અપને આપ કોઈ ઘાસ ઉગી, ન ઉસને લગાયા, ન ઉસકો પાની દેકર સીંચા તો યે ઘાસ ભી કિસીકી મિલ્ક નહીં હૈ, જિસકા જી ચાહે કાટ લી જાએ, ન ઉસકા બેચના દુરૂસ્ત હૈ, ઔર કાટનેસે કિસીકો મના' કરના દુરૂસ્ત હૈ. હાં, અગર પાની દેકર સીંચા ઔર ખિદમત કી હો તો ઉસકી મિલ્ક હો જાએગી, અબ બેચના ભી જાઈઝ હૈ ઔર લોગોંકો મના' કરના ભી દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- જાનવરકે પેટમેં જો બચ્ચા હૈ, પૈદા હોનેસે પેહલે ઉસ બચ્ચેકા બેચના ભી ગલત હૈ, ઔર અગર પૂરા જાનવર બેચ દિયા તો દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન અગર યૂં કેહ દિયા કે મૈં યે બકરી બેચતી હૂં, લેકિન ઈસકે પેટકા બચ્ચા નહીં બેચતી હૂં, જબ બચ્ચા પૈદા હો તો વો મેરા હૈ તો યે બેઅ ફાસિદ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- જાનવરકે થનમેં જો દૂધ ભરા હૈ, દોહનેસે પેહલે ઉસકા બેચના બાતિલ હૈ, પેહલે દૂધ દોહ લે તબ બેચે. ઈસી તરહ ભેડ-દુમ્બાકે બાલ જબ તક કાટ ન લે તબ તક બાલોંકા બેચના નાજાઈઝ ઔર ગલત હૈ.

મસ્અલા ૬ :- જો ધની યા લકડી મકાન યા છતમેં લગી હુઈ હૈ, ખોદને યા નિકાલનેસે પેહલે ઉસકા બેચના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૭ :- આદમીકે બાલ ઔર હડ્ડી વગૈરહ કિસી ચીઝકા બેચના નાજાઈઝ ઔર ગલત હૈ, ઔર ઈન ચીઝોંકા અપને કામમેં લાના ઔર બરતના ભી દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૮ :- સુવ્વરકે સિવા દૂસરે મુરદારકી હડ્ડી ઔર બાલ ઔર સીંગ પાક હૈં, ઉનસે કામ લેના ભી જાઈઝ હૈ ઔર બેચના ભી જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૯ :- તુમને એક બકરી યા ઔર કોઈ ચીઝ કિસીસે પાંચ રૂપિયેકો ખરીદ લી, ઔર બકરી પર કબ્ઝા કર લિયા ઔર અપને ઘર મંગાકર બંધવાઈ, લેકિન અભી દામ નહીં દિયે, ફિર ઈત્તિફાકસે ઉસકે દામ ન દે સકી યા અબ ઉસકા રખના મંઝૂર ન હો, ઈસ લિયે તુમને કહા કે યે બકરી ચાર રૂપિયેમેં લે જાઓ, એક રૂપિયા હમ તુમકો ઔર દેંગે. યે બેચના ઔર લેના જાઈઝ નહીં. જબ તક ઉસકો રૂપિયા ન દે ચુકે ઉસ વક્ત તક કમ દામોં પર ઉસકે હાથ બેચના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને ઈસ શર્ત પર અપના મકાન બેચા કે એક મહીને તક હમ ન દેંગે, બલ્કે ખૂદ ઈસમેં રહેંગે, યા યે શર્ત ઠેહરાઈ કે ઈતને રૂપિયે તુમ હમકો કર્ઝ દે દો, યા કપડા ઈસ શર્ત પર ખરીદા કે તુમ હી કાટ કર સી દેના, યા યે શર્ત કી કે હમારે ઘર તક પહોંચા દેના, યા ઔર કોઈ એસી શર્ત મુકર્રર કી જો શરીઅતસે બેકાર ઔર નાજાઈઝ હૈ તો યે સબ ફાસિદ બેઅ હૈં.

મસ્અલા ૧૧ :- યે શર્ત કરકે એક ગાય ખરીદી કે યે ચાર સેર દૂધ દેતી હૈ તો બેઅ ફાસિદ હૈ. હાં અગર કુછ મિકદાર નહીં મુકર્રર કી, સિર્ફ યે શર્ત કી હૈ કે યે ગાય બહોત દુધારી (દૂધવાલી) હૈ તો યે બેઅ જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- મિટ્ટી યા ચીનીકે ખિલોને યા'ની તસ્વીરેં બચ્ચોંકે લિયે ખરીદે તો યે બેઅ ગલત હૈ. શરીઅતમેં ઈન ખિલોનોંકી કીમત નહીં, ઈસ લિયે ઈસકે કુછ દામ ન દિલાએ જાએંગે. અગર કોઈ તોડ દે તો કુછ જુરમાના ભી ન દેના પડેગા.

મસ્અલા ૧૩ :- કુછ અનાજ, ઘી, તેલ વગૈરહ રૂપિયાકે દસ સેર યા ઔર કુછ કીમત તય કરકે ખરીદા તો દેખો કે ઈસ બેઅકે બા'દ ઉસને તુમહારે યા તુમહારે ભેજે હુએ આદમીકે સામને તોલ કર દિયા હૈ, યા તુમહારે ઔર તુમહારે ભેજે હુએ આદમીકે સામને નહીં તોલા, બલ્કે કહા તુમ જાઓ, હમ તોલ કર ઘર ભેજે દેતે હૈં, યા પેહલેસે અલગ તોલા હુવા રખ્ખા થા ઉસને ઈસી તરહ ઉઠા દિયા, ફિર નહીં તોલા યે તીન શકલેં હુઈ. પેહલી શકલકા હુકમ યે હૈ કે ઘરમેં લાકર અબ ઉસકા તોલના ઝરૂરી નહીં હૈ. તોલે બગૈર ભી ઉસકા ખાના-પીના-બેચના વગૈરહ સબ સહીહ હૈ. ઔર દૂસરી ઔર તીસરી શકલકા

હુકમ યે હૈ કે જબ તક ખૂદ ન તોલ લે, તબ તક ઉસકા ખાના-પીના-બેચના વગૈરહ કુછ દુરૂસ્ત નહીં. અગર બગૈર તોલે બેચ દિયા તો યે બૈઅ ખરાબ હો ગઇ, ફિર અગર તોલ ભી લે તબ ભી યે બૈઅ દુરૂસ્ત નહીં હુઇ.

મસ્અલા ૧૪ :- બેચનેસે પેહલે ઉસને તોલકર તુમકો દિખાયા, ઇસકે બા'દ તુમને ખરીદ લિયા ઔર ફિર દોબારહ ઉસને નહીં તોલા તો ઇસ સૂરતમેં ભી ખરીદનેવાલીકો ફિર તોલના ઝરૂરી હૈ. બગૈર તોલે ખાના ઔર બેચના દુરૂસ્ત નહીં ઔર બેચનેસે પેહલે અગરચે ઉસને તોલકર દિખા દિયા હૈ લેકિન ઇસકા કુછ એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૧૫ :- ઝમીન ઔર ગાંવ ઔર મકાન વગૈરહકે અલાવા ઔર જિતની ચીઝેં હૈં ઉનકે ખરીદનેકે બા'દ જબ તક કબ્ઝા ન કરે તબ તક બેચના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર બકરી યા કોઇ ઔર ચીઝ ખરીદી. કુછ દિનકે બા'દ. એક ઔર શખ્સ આયા ઔર કહા કે યે બકરી તો મેરી હૈ, કિસીને યૂંહી પકળકર બેચ દી, ઉસકી નહીં થી, તો અગર વો અપના દા'વા કાઝી (મુસ્લિમ) કે યહાં દો ગવાહોંસે સાબિત કર દે તો કાઝીકે ફૈસલેકે બા'દ બકરી ઉસીકો દેના પળેગી, ઔર બકરીકે દામ ઉસ્સે કુછ નહીં લે સકતે, બલ્કે જબ બેચનેવાલા મિલે તો ઉસ્સે અપને દામ વસૂલ કરો, ઇસ આદમીસે કુછ નહીં લે સકતે.

મસ્અલા ૧૭ :- કોઇ મુરઘી યા બકરી યા ગાય વગૈરહ મર ગઇ તો ઉસકી બૈઅ હરામ ઔર ગલત હૈ, બલ્કે ઉસ મરી હુઇ ચીઝકો ભંગી યા ચમારકો ખાનેકે લિયે દેના ભી જાઇઝ નહીં. હાં ચમાર-ભંગિયોંસે ફેંકનેકે લિયે ઉઠવા દિયા, ફિર ઉન્હોંને ખા લિયા તો તુમ પર કુછ ઇલ્ઝામ નહીં. ઔર ઉસકો ખાલ નિકલવાકર ઠીક કર લેને ઔર બના લેનેકે બા'દ બેચના ઔર અપને કામમેં લાના દુરૂસ્ત હૈ, જૈસા કે પેહલે હિસ્સામેં હમને બયાન કિયા હૈ વહાં દેખ લો.

મસ્અલા ૧૮ :- જબ એકને મોલ-તોલ કરકે એક દામ ઠેહરાએ, ઔર વો બેચનેવાલા ઇતને દામોં પર રાઝી ભી હો તો ઉસ વકત કિસી દૂસરેકા દામ બળ્હાકર ખૂદ લે લેના જાઇઝ નહીં, ઇસી તરહ યૂં કેહના ભી દુરૂસ્ત નહીં કે તુમ ઇસ્સે ન લો. ઐસી ચીઝ મૈં તુમકો ઇસ્સે કમ દામોં પર દે દૂંગી.

મસ્અલા ૧૯ :- એક કુંજળનને તુમકો પૈસેકે ચાર અમરૂદ દિયે, ફિર કિસીને ઝિયાદહ તકરાર કરકે પૈસેકે પાંચ લિયે તો અબ તુમકો ઇસ્સે એક અમરૂદ ઔર લેનેકા હક નહીં. ઝબરદસ્તી કરકે લેના ઝુલ્મ ઔર હરામ હૈ, જિસ્સે જો કુછ તય હો બસ ઉતના હી લેનેકા ઇખ્તિયાર હૈ.

મસ્અલા ૨૦ :- કોઇ શખ્સ કુછ બેચતા હૈ, લેકિન તુમહારે હાથ બેચને પર રાઝી નહીં હોતા તો ઉસ્સે ઝબરદસ્તી લેકર દામ દે દેના જાઇઝ નહીં, કયૂંકે વો અપની ચીઝકા માલિક હૈ, ચાહે બેચે યા ન બેચે, ઔર જિસકે હાથ ચાહે બેચે. પુલિસવાલે અકસર ઝબરદસ્તીસે લે લેતે હૈં, યે બિલકુલ હરામ હૈ. અગર કિસીકા મિયાં પુલિસમેં

નોકર હો તો એસે મૌકા' પર મિયાંસે પૂછ લિયા કરે, યૂંહી ન બરત લે.

મસ્અલા ૨૧ :- ટકેકે (પૈસાકે) સેર ભર આલૂ લિયે, ઉસકે બા'દ તીન ચાર આલૂ ઝબરદસ્તી ઓર લે લિયે, યે દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર વો ખૂદ અપની ખૂશીસે કુછ ઓર દે દે તો ઉસકા લેના જાઈઝ હે. ઈસી તરહ જો દામ તય કર લિયે હેં, ચીઝકે લેનેકે બા'દ અબ ઉસ્સે કમ દામ દેના દુરૂસ્ત નહીં. હાં વો અગર અપની ખૂશીસે કુછ કમ કર દે તો કમ ભી દે સકતી હે.

મસ્અલા ૨૨ :- જિસકે ઘરમેં શહદકા છત્તા લગા હે વોહી માલિક હે, કિસી ગેરકા ઉસકો તોડના ઔર લેના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર ઉસકે ઘરમેં કિસી પરિન્દેને બચ્ચે દિયે તો વો ઘરવાલીકી મિલ્ક નહીં, બલ્કે જો પકડે ઉસીકે હેં, લેકિન બચ્ચોંકો પકડના ઔર સતાના દુરૂસ્ત નહીં હે.

* ચોથા હિસ્સા ખતમ હુવા *



નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

પાંચવાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★

હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બેહિશ્તી ઝેવરકા પાંચવાં હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ

નફા' લેકર યા દામકે દામ બેચનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- એક ચીઝ હમને એક રૂપિયેકો ખરીદી થી તો અબ અપની ચીઝકા હમકો ઈખ્તિયાર હે, ચાહે એકહી રૂપિયેકો બેચ ડાલેં ઔર ચાહે દસ-બીસ રૂપિયેકો બેચેં, ઈસમેં કોઈ ગુનાહ નહીં, લેકિન અગર મઆમલા ઈસ તરહ તય હુવા કે ઉસને કહા, એક આના રૂપિયા નફા' લેકર હમારે હાથ બેચ ડાલો, ઈસ પર તુમને કહા, અચ્છા હમને રૂપિયા પીછે એક આને નફા' પર બેચા તો અબ ઈકન્ની રૂપિયેસે ઝિયાદહ નફા' લેના જાઈઝ નહીં, યા યૂં ઠેહરા જિતનેકો ખરીદા હે ઉસપર ચાર આના નફા' લે લો, અબ ભી ઠીક ઠીક દામ બતલા દેના વાજીબ હે, ઔર ચાર આનેસેં ઝિયાદહ નફા' લેના દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર તુમને કહા કે યે ચીઝ હમ તુમકો ખરીદકે દામોં પર દેંગે, કુછ નફા' ન લેંગે તો અબ કુછ નફા' લેના દુરૂસ્ત નહીં, ખરીદ હી કે દામ ઠીક ઠીક બતલા દેના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૨ :- કિસી સૌદેકા યૂં મોલ કિયા કે ઈકન્ની રૂપિયેકે નફા' પર બેચ ડાલો, ઉસને કહા અચ્છા, મૈંને ઉતને હી નફા' પર બેચા, યા તુમને કહા કે જિતનેકો લિયા હે ઉતનેહી દામ પર બેચ ડાલો. ઉસને કહા, અચ્છા ! તુમ વોહી દે દો, નફા' કુછ ન દેના. લેકિન ઉસને યે ભી નહીં બતલાયા કે યે ચીઝ કિતનેકી ખરીદી, તો દેખો અગર ઉસી જગહ ઉઠનેસે પેહલે વો અપની ખરીદકે દામ બતલા દે તબ તો યે બૈઅ સહીહ હે. ઔર અગર ઉસી જગહ ન બતલાએ, બલ્કે યૂં કહે કે આપ લે જાઈએ, હિસાબ દેખકર બતલાયા જાએગા યા ઔર કુછ કહા તો યે બૈઅ સહીહ નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- લેનેકે બા'દ અગર મા'લૂમ હુવા કે ઉસને ચાલાકીસે અપની ખરીદ ગલત બતલાઈ હે ઔર નફા' વા'દાસે ઝિયાદહ લિયા હે તો ખરીદનેવાલીકો દામ કમ દેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હે, બલ્કે અગર ખરીદના મંઝૂર હે તો વોહી દામ દેને પડેંગે, જિતનેકો ઉસને બેચા હે. હાં યે ઈખ્તિયાર હે કે અગર લેના મંઝૂર ન હો તો વાપસ કર દે. ઔર અગર ખરીદકે દામ પર બેચ દેનેકા વા'દા થા ઔર યે વા'દા થા કે હમ નફા' ન લેંગે, ફિર ઉસને અપની ખરીદ ગલત ઔર ઝિયાદહ બતલાઈ તો જિતના ઝિયાદહ

બતલાયા હે ઉસકે લેનેકા હક નહીં હે, લેનેવાલીકો ઇખ્તિયાર હે કે સિર્ફ ખરીદકે દામ દે ઓર જો ઝિયાદહ હે વો ન દે.

મસ્અલા ૪ :- કોઇ ચીઝ તુમને ઉધાર ખરીદી તો અબ જબ તક દૂસરે ખરીદારકો યે ન બતલા દો કે ભાઇ યે ચીઝ હમને ઉધાર લી હે, ઉસ વકત તક ઉસકો નફા' પર બેચના યા ખરીદકે દામ પર બેચના ના-જાઇઝ હે, બલ્કે બતલા દે કે યે ચીઝ મૈંને ઉધાર ખરીદી થી, ફિર ઇસ તરહ નફા' લેકર યા દામકે દામ પર બેચના દુરૂસ્ત હે, હાં અગર ખરીદકે દામોંકા કુછ ઝિકર ન કરે, ફિર ચાહે જિતને દામ પર બેચ દે તો દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- એક કપળા એક રૂપિયેકા ખરીદા, ફિર ચાર આના દેકર ઉસકો રંગવાયા યા ઉસકો ધુલવાયા યા સિલવાયા તો અબ એસા સમઝેંગે કે સવા રૂપિયેકો ઉસને ખરીદ લિયા. ઇસ લિયે અબ સવા રૂપિયા ઉસકી અસલી કીમત બતા કરકે નફા' લેના દુરૂસ્ત હે, મગર યૂં ન કહે કે સવા રૂપિયેકો મૈંને લિયા હે, બલ્કે યૂં કહે કે સવા રૂપિયેમેં યે ચીઝ મુઝકો પળી હે, તાકે ઝૂઠ ન હોને પાએ.

મસ્અલા ૬ :- એક બકરી ચાર રૂપિયેકી ખરીદ લી, ફિર મહીને ભર તક રહી ઓર એક રૂપિયા ઉસકે ખિલાને-પિલાનેમેં લગ ગયા તો અબ પાંચ રૂપિયે ઉસકી અસલી કીમત ઝાહિર કરકે નફા' લેના દુરૂસ્ત હે. હાં, અગર વો દૂધ દેતી હો તો જિતના દૂધ દિયા હે ઉતના ઘટા દેના પળેગા. મિસાલકે તૌર પર અગર મહીને ભરમેં આઠ આનેકા દૂધ દિયા હે તો અબ ઉસકી અસલી કીમત સાડે ચાર રૂપિયે ઝાહિર કરે ઓર યૂં કહે કે સાડે ચારમેં મુઝકો પળી. ઓર ચૂંકે ઓરતોંકો ઇસ કિસમકી ઝરૂરત ઝિયાદહ નહીં પળતી, ઇસ લિયે હમ ઓર મસ્અલે નહીં બયાન કરતે.

સૂદી લેન-દેનકા બયાન

સૂદી લેન-દેનકા બળા ભારી ગુનાહ હે. કુરઆન મજીદ ઓર હદીસ શરીફમેં ઇસકી બળી બુરાઇ ઓર ઇસ્સે બચનેકી બળી ભારી તાકીદ આઇ હે. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને સૂદ દેનેવાલે ઓર બીચમેં પળકે સૂદ દિલાનેવાલે, સૂદી દસ્તાવેઝ લિખનેવાલે, ગવાહ વગૈરહ સબ પર લા'નત ફરમાઇ હે. ઓર ફરમાયા હે કે સૂદ દેનેવાલા ઓર લેનેવાલા ગુનાહમેં દોનૂં બરાબર હૈં, ઇસ લિયે ઇસ્સે બચના ચાહિયે, ઇસકે મસ્અલે બહોત નાઝુક હૈં. ઝરા ઝરાસી બાતમેં સૂદકા ગુનાહ હો જાતા હે, ઓર અંજાન લોગોંકો પતા ભી નહીં લગતા કે કયા ગુનાહ હુવા ? હમ ઝરૂરી ઝરૂરી મસ્અલે યહાં બયાન કરતે હૈં. લેન-દેનકે વકત હમેશા ઇનકા ખ્યાલ રખ્ખ કરો.

મસ્અલા ૧ :- હિન્દુસ્તાનકે રિવાજસે સબ ચીઝેં ચાર કિસમકી હૈં. એક તો ખૂદ સોના-ચાંદી યા ઉસકી બની હુઇ ચીઝ. દૂસરે ઇસકે સિવા ઓર વો ચીઝેં તો તોલકર બિકતી હૈં જૈસે અનાજ, ગલ્લા, લોહા, તાંબા, રૂઇ, તરકારી વગૈરહ. તીસરે વો ચીઝેં જો

ગઝસે નાપકર બિકતી હૈં જૈસે કપળા. ચોથે વો જો ગિનતીકે હિસાબમેં બિકતી હૈ જૈસે અંડે, આમ, અમરૂદ, નારંગી, બકરી, ગાય, ઘોડા, વગૈરહ. ઈન સબ ચીઝોંકા હુકમ અલગ અલગ સમઝ લો.

ચાંદી-સોને ઔર ઉસકી ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ચાંદી-સોનેકે ખરીદનેકી કઈ શકલેં હૈં. એક તો યે કે ચાંદીકો ચાંદીસે ઔર સોનેકો સોનેસે ખરીદા, જૈસે એક રૂપિયેકી ચાંદી ખરીદના મંઝૂર હૈ, યા આઠ આનેકી ચાંદી ખરીદી ઔર દામમેં અઠન્ની દી યા અશ્રફીસે સોના ખરીદા, મતલબ યે કે દોનૂં તરફ એક હી કિસમકી ચીઝ હૈ તો ઐસે વકત દો બાતેં વાજીબ હૈં. એક યે કે દોનૂં તરફકી ચાંદી યા દોનૂં તરફકા સોના બરાબર હો. દૂસરે યે કે જુદા હોનેસે પેહલે હી પેહલે દોનૂં તરફસે લેન-દેન હો જાએ, કુછ ઉધાર બાકી ન રહે. અગર ઈન દોનૂં બાતોંમેંસે કિસી બાતકે ખિલાફ કિયા હો તો સૂદ હો ગયા, જૈસે એક રૂપિયેકી ચાંદી તુમને લી તો વઝનમેં એક રૂપિયેકે બરાબર લેના ચાહિયે. અગર રૂપિયે ભરસે કમ લી યા ઉસસે ઝિયાદહ લી તો યે સૂદ હો ગયા. ઈસી તરહ અગર તુમને રૂપિયા દે દિયા, લેકિન ઉસને ચાંદી અભી નહીં દી, થોડી દેરમેં તુમસે અલગ હોકર દેનેકા વા'દા કિયા યા ઈસી તરહ તુમને અભી રૂપિયા નહીં દિયા, ચાંદી ઉધાર લે લી તો યે ભી સૂદ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- દૂસરી સૂરત યે હૈ કે દોનૂં તરફ એક કિસમકી ચીઝ નહીં, બલ્કે એક તરફ ચાંદી ઔર એક તરફ સોના હૈ, ઈસકા હુકમ યે હૈ કે વઝનકા બરાબર હોના ઝરૂરી નહીં, એક રૂપિયેકા ચાહે જિતના સોના મિલે જાઈઝ હૈ. ઈસી તરહ એક અશ્રફીકી ચાહે જિતની ચાંદી મિલે જાઈઝ હૈ, લેકિન જુદા હોનેસે પેહલે હી પેહલે લેન-દેન હો જાના, કુછ ઉધાર ન રેહના યહાં ભી વાજીબ હૈ, જૈસા કે અભી બયાન હુવા.

મસ્અલા ૩ :- બાઝારમેં ચાંદીકા ભાવ બહોત તેઝ હૈ યા'ની અઠારહ આનેકી રૂપિયે ભર ચાંદી મિલતી હૈ, રૂપિયે ભર કોઈ નહીં દેતા, ચાંદીકા ઝેવર બહોત અચ્છા બના હુવા હૈ ઔર દસ રૂપિયે ભર ઉસકા વઝન હૈ, મગર બારહસે કમમેં નહી મિલતા તો સૂદસે બચનેકા તરીકા યે હૈ કે રૂપિયેસે ન ખરીદો, બલ્કે પૈસોંસે ખરીદો. ઔર અગર ઝિયાદહ લેના હો તો અશ્રફીયોંસે ખરીદો. યા'ની અઠારહ આને પૈસોંકે બદલેમેં રૂપિયા ભર ચાંદી લે લો યા કુછ રેઝગારી યા'ની એક રૂપિયેસે કમ ઔર કુછ પૈસે દેકર ખરીદ લો તો ગુનાહ ન હોગા, લેકિન એક રૂપિયા નકદ ઔર દો આને પૈસે ન દેના ચાહિયે, નહીં તો સૂદ હો જાએગા. ઈસી તરહ અગર આઠ રૂપિયે ભર ચાંદી નવ રૂપિયેમેં લેના મંઝૂર હૈ તો સાત રૂપિયે ઔર દો રૂપિયેકે પૈસે દે દો, સાત રૂપિયેકે બદલેમેં સાત રૂપિયે ભર ચાંદી હો ગઈ, બાકી સબ ચાંદી ઈન પૈસોંકે બદલેમેં આ ગઈ. અગર દો રૂપિયેકે પૈસે ન દો તો કમસે કમ અઠારહ આનેકે પૈસે ઝરૂર દેને ચાહિયે, યા'ની સાત રૂપિયે ઔર ચૌદહ આનેકી

રેઝગારી ઔર અઠારહ આનેકે પૈસે દિયે તો ચાંદીકે મુકાબલેમેં તો ઉસીકે બરાબર ચાંદી આઇ, જો કુછ બચી-વો સબ પૈસોંકે બદલેમેં હો ગઇ. અગર આઠ રૂપિયે ઔર એક રૂપિયેકે પૈસે દોગી તો ગુનાહસે ન બચ સકોગી, ક્યૂંકે આઠ રૂપિયેકે બદલેમેં આઠ રૂપિયે ભર ચાંદી હોની ચાહિયે, ફિર યે પૈસે કૈસે, ઇસ લિયે સૂદ હો ગયા, મતલબ યે કે ઇતની બાત હમેશા ખ્યાલ રખ્ખો કે જિતની ચાંદી લી હે તો ઇસ્સે કમ ચાંદી દો ઔર બાકી પૈસે દો. અગર પાંચ રૂપિયે ભર ચાંદી લી હે તો પૂરે પાંચ રૂપિયે ન દો, દસ રૂપિયે ભર ચાંદી લી તો પૂરે દસ રૂપિયે ન દો, કમ દો, બાકી પૈસે શામિલ કર દો તો સૂદ ન હોગા, ઔર યે ભી યાદ રખ્ખો કે ઇસ તરહ હરગિઝ સૂદ ન તય કરો કે નવ રૂપિયેકી ઇતની ચાંદી દે દો, બલ્કે યૂં કહો કે સાત રૂપિયે ઔર દો રૂપિયેકે પૈસોંકે બદલેમેં યે ચાંદી દે દો. ઔર અગર ઇસ તરહ કહા તો ફિર સૂદ હો ગયા, ખૂબ સમઝ લો.

મસ્અલા ૪ :- ઔર અગર દોનૂં લેને-દેનેવાલે રાઝી હો જાએં તો એક આસાન બાત યે હે કે જિસ તરફ ચાંદી વઝનમેં કમ હો, ઉસ તરફ પૈસે શામિલ હોને ચાહિયે.

મસ્અલા ૫ :- ઔર એક ઇસ્સે ઝિયાદહ આસાન બાત યે હે કે દોનૂં આદમી જિતને ચાહે રૂપિયે રખ્ખે, ઔર જિતની ચાહે ચાંદી રખ્ખે, મગર દોનૂં આદમી એક પૈસા ભી શામિલ કર દેં, ઔર યૂં કેહ દેં કે હમ ઇસ ચાંદી ઔર ઇસ પૈસેકો ઇસ રૂપિયે ઔર ઇસ પૈસેકે બદલે લેતે હેં તો સારે બખેડોંસે બચ જાઓગી.

મસ્અલા ૬ :- અગર ચાંદી સસ્તી હે ઔર એક રૂપિયેકી ડેઢ રૂપિયે ભર મિલતી હેં, રૂપિયેકી રૂપિયે ભર લેનેમેં નુકસાન હે તો ઉસકે લેને ઔર સૂદસે બચનેકી યે શકલ હે કે દામોંમેં કુછ ન કુછ પૈસા ઝરૂર મિલા દો. કમસે કમ દો હી આને યા એક આના યા એક પૈસા હી સહીહ, જૈસે દસ રૂપિયેકી ચાંદી પંદરહ રૂપિયે ભર ખરીદી તો નવ રૂપિયે ઔર એક રૂપિયાકે પૈસે દે દો, યા દો હી આનેકે પૈસે દે દો. બાકી રૂપિયે ઔર રેઝગારી દે દો તો ઐસા સમઝેંગે કે ચાંદીકે બદલેમેં ઉસકે બરાબર ચાંદી લી, બાકી સબ ચાંદી ઇન પૈસોંકે બદલેમેં હે, ઇસ તરહ ગુનાહ ન હોગા. ઔર યે બાત યહાં ભી ઝરૂર ખ્યાલ રખ્ખો કે યૂં ન કહો કે દસ રૂપિયેકી ચાંદી દે દો, બલ્કે યૂં કહો કે નવ રૂપિયે ઔર એક રૂપિયેકે પૈસોંકે બદલેમેં યે ચાંદી દે દો, મતલબ યે કે જિતને પૈસે શામિલ કરના મંઝૂર હેં, મઆમલા કરતે વક્ત ઉનકો સાફ કેહ ભી દો, વરના સૂદસે બચાવ ન હોગા.

મસ્અલા ૭ :- ખોટી ઔર ખરાબ ચાંદી દેકર અચ્છી ચાંદી લેના હે, ઔર અચ્છી ચાંદી ઉસકે બરાબર નહીં મિલ સકતી તો યૂં કરો કે યે ખરાબ ચાંદી પેહલે બેચ ડાલો, જો દામ મિલેં ઉનકી અચ્છી ચાંદી ખરીદ લો, ઔર બેચને ઔર ખરીદનેમેં ઉસી કાયદેકા ખ્યાલ રખ્ખો જો ઉપર બયાન હુવા, યા યહાં ભી દોનૂં આદમી એક એક પૈસા શામિલ કરકે બેચ લો, ખરીદ લો.

મસ્અલા ૮ :- ઔરતેં અગર બઝ્ઝાઝ (કપડા બેચનેવાલા) સે સચ્ચા ગોટા-ઠપ્પા (સિક્કા), લચકા ખરીદતી હેં, ઉસમેં ભી ઇનહી મસ્અલોંકા ખ્યાલ રખ્ખો, ક્યૂંકે વો

ભી ચાંદી હે. ઔર રૂપિયા ચાંદીકા ઉસકે બદલે દિયા જાતા હે. યહાં ભી આસાન બાત વોહી હે કે દોનૂં તરફ એક એક પૈસા મિલા દિયા જાએ.

મસ્અલા ૯ :- અગર ચાંદી યા સોનેકી બની હુઇ ચીઝ ખરીદી હે, જિસમેં સિર્ફ ચાંદી હી ચાંદી હે, યા સિર્ફ સોના હે, કોઇ ઔર ચીઝ નહીં હે તો ઉસકા ભી યેહી હુકમ હે કે અગર સોનેકી ચીઝ ચાંદી યા રૂપિયોંસે ખરીદે યા ચાંદીકી ચીઝ અશરફીયોંસે ખરીદે તો વઝનમેં ચાહે જિતની હો જાઇઝ હે, સિર્ફ ઇતના ખ્યાલ રખ્ખે કે ઉસી વક્ત લેન-દેન હો જાએ, કિસીકે ઝિમ્મે કુછ બાકી ન રહે, ઔર અગર ચાંદીકી ચીઝ રૂપિયોંસે ઔર સોનેકી ચીઝ અશરફીયોંસે ખરીદે તો વઝનમેં બરાબર હોના વાજીબ હે, અગર કિસી તરફ કુછ કમી-ઝિયાદતી હો તો ઉસી તરકીબસે ખરીદો જો ઉપર બયાન હુઇ.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કોઇ ચીઝ એસી હે કે ચાંદીકે અલાવા ઇસમેં કુછ ઔર ભી લગા હુવા હે, મિસાલકે તૌર પર જોશનકે અંદર લાખ ભીર હુઇ હે ઔર લોન્ગોં (નાકકા ઝેવર) પર નગ જળે હેં, અંગૂઠિયોં પર નગીને રખ્ખે હેં યા જોશનોંમેં લાખ તો નહીં હે, લેકિન તાગોંમેં ગુંધે હુએ હેં, ઇન ચીઝોંકો રૂપિયોંસે ખરીદા તો દેખો, ઇસ ચીઝમેં કિતની ચાંદી હે, વઝનમેં ઉતને હી રૂપિયોંકે બરાબર હે જિતનેકો તુમને ખરીદા હે યા ઉસ્સે કમ હે યા ઉસ્સે ઝિયાદહ. અગર રૂપિયોંકી ચાંદીસે ઉસ ચીઝકી ચાંદી યકીનન કમ હો તો યે મઆમલા જાઇઝ હે, ઔર અગર બરાબર યા ઝિયાદહ હો તો સૂદ હો ગયા. ઔર ઉસ્સે બચનેકા વોહી તરીકા હે જો ઉપર બયાન હુવા કે દામકી ચાંદી ઉસ ઝેરવકી ચાંદીસે કમ રખ્ખો, ઔર બાકી પૈસે શામિલ કર દો. ઔર ઉસી વકત લેન-દેનકા હો જાના ઇન સબ મસ્અલોંમેં ભી શર્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અપની અંગૂઠીસે કિસીકી અંગૂઠી બદલ લી તો દેખો, અગર દોનૂં પર નગ લગા હો તબ તો બહરહાલ યે બદલ લેના જાઇઝ હે, ચાહે દોનૂંકી ચાંદી બરાબર હો યા કમ યા ઝિયાદહ સબ દુરૂસ્ત હે, હાં હાથકે હાથ હોના ઝરૂરી હે. ઔર અગર દોનૂં સાદી યા'ની બગૈર નગકી હોં તો બરાબર હોના શર્ત હે, અગર ઝરા ભી કમી-ઝિયાદતી હો ગઇ તો સૂદ હો જાએગા. અગર એક પર નગ હે ઔર દૂસરી સાદી તો અગર સાદીમેં ઝિયાદહ ચાંદી હો તો યે બદલના જાઇઝ હે, વરના હરામ ઔર સૂદ હે. ઇસી તરહ અગર ઉસી વકત દોનૂં તરફસે લેન-દેન ન હુવા, એકને તો અભી દે દી, દૂસરેને કહા કે બહન મેં ઝરા દેરમેં દે દૂંગી તો યહાં ભી સૂદ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૨ :- જિન મસ્અલોંમેં ઉસી વકત લેન-દેન હોના શર્ત હે, ઉસકા મતલબ યે હે કે દોનૂંકે જુદા ઔર અલગ હોનેસે પેહલેહી પેહલે લેન-દેન હો જાએ, અગર એક આદમી દૂસરેસે અલગ હો ગયા, ઉસકે બા'દ લેન-દેન હુવા તો ઉસકા એ'તિબાર નહીં. યે ભી સૂદમેં દાખિલ હે. મિસાલકે તૌરપર તુમને દસ રૂપિયેકી ચાંદી યા સોના યા ચાંદી-સોનેકી કોઇ ચીઝ સુનારસે ખરીદી તો તુમકો ચાહિયે કે રૂપિયા ઉસી વકત દે દો ઔર ઉસકો ચાહિયે કે વો ચીઝ ઉસી વકત દે દે. અગર સુનાર ચાંદી અપને સાથ

નહીં લાયા ઔર યૂં કહા કે મૈં ઘર જાકર અભી ભેજ દૂંગા તો યે જાઇઝ નહીં, બલ્કે ઉસકો ચાહિયે કે યહીં મંગવા દે, ઔર ઉસકે મંગાને તક લેનેવાલા ભી વહાંસે ન હિલે, ન ઉસકો અપને પાસસે અલગ હોને દે. અગર ઉસને કહા તુમ મેરે સાથ ચલો, ઘર પહોંચ કર દે દૂંગા તો જહાં જહાં વો જાએ, બરાબર ઉસકે સાથ રેહના ચાહિયે. અગર વો અંદર ચલા ગયા ઔર કિસી તરહ અલગ હો ગયા તો ગુનાહ હુવા, ઔર વો બૈઅ ના-જાઇઝ હો ગઇ, અબ ફિરસે મુઆમલા કરેં.

મસ્અલા ૧૩ :- ખરીદનેકે બા'દ તુમ ઘરમેં રૂપિયે લેને આએ યા વો કહીં પેશાબ વગૈરહકે લિયે ચલા ગયા યા અપની દુકાનકે અંદર હી કિસી કામકો ગયા ઔર એક દૂસરેસે અલગ હો ગયા તો યે ના-જાઇઝ ઔર સૂદી મુઆમલા હો ગયા.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર તુમ્હારે પાસ ઇસ વક્ત રૂપિયા ન હો ઔર ઉધાર લેના ચાહો તો ઉસકી તદબીર યે હૈ કે જિતને દામ તુમકો દેના ચાહિયે, ઉતને રૂપિયે ઉસ્સે કર્ઝ લેકર ઉસ ખરીદી હુઇ ચીઝકે દામ બેબાક (અદા-ચુક્તે) કર દો. કર્ઝકા અદા કરના તુમ્હારે ઝિમ્મે રેહ જાએગા, ઉસકો જબ ચાહે દેના.

મસ્અલા ૧૫ :- એક કામદાર (ઝરીવાલા) દોપટ્ટા યા ટોપી વગૈરહ દસ રૂપિયેકો ખરીદા તો દેખો, ઉસમેં કિતને રૂપિયે ભર ચાંદી નિકલેગી. જિતને રૂપિયે ભર ચાંદી ઉસમેં હો ઉતને રૂપિયે ઉસી વક્ત પાસ રેહને દેના વાજીબ હૈ. બાકી રૂપિયા જબ ચાહો દો. યેહી હુકમ જડાવ ઝેવર વગૈરહકી ખરીદકા હૈ. મિસાલકે તૌરપર પાંચ રૂપિયેકા ઝેવર ખરીદા ઔર ઉસમેં દો રૂપિયે ભર ચાંદી હૈ તો દો રૂપિયે ઉસી વક્ત દે દો, બાકી જબ ચાહે દેના.

મસ્અલા ૧૬ :- એક રૂપિયા યા કઇ રૂપિયેકે પૈસે લિયે યા પૈસે દેકર રૂપિયા લિયા તો ઉસકા યે હુકમ હૈ કે દોનૂં તરફસે લેન-દેન હોના ઝરૂરી નહીં હૈ, બલ્કે એક તરફસે હો જાના કાફી હૈ. મિસાલકે તૌરપર તુમને રૂપિયા તો ઉસી વક્ત દે દિયા, લેકિન ઉસને પૈસે ઝરા દેરકે બા'દ દિયે યા ઉસને પૈસે ઉસી વક્ત દે દિયે, તુમને રૂપિયા અલગ હોનેકે બા'દ દિયા, યે દુરૂસ્ત હૈ. હાં અગર પૈસોંકે સાથ કુછ રેઝગારી ભી લી હો તો ઉસકા લેન-દેન દોનૂં તરફસે ઉસી વક્ત હો જાના ચાહિયે કે યે રૂપિયા દે દે ઔર વો રેઝગારી દે દે, લેકિન યાદ રખ્ખો કે પૈસોંકા યે હુકમ ઉસી વક્ત હૈ જબ દુકાનદારકે પાસ પૈસે હૈં તો સહીહ, લેકિન વો કિસી વજહસે નહીં દે સકતા, યા ઘર પર થે વહાં જાકર લાએગા તબ દેગા. ઔર અગર પૈસે નહીં થે, યૂં કહા જબ સૌદા બિકે ઔર પૈસે આએં તો લે લેના યા કુછ પૈસે અભી દે દિયે ઔર બાકીકે બારેમેં કહા, જબ બિકરી હો ઔર પૈસે આએં તો લે લેના, યે દુરૂસ્ત નહીં, ઔર ચૂંકે અકસર પૈસોંકે મૌજૂદ ન હોને હી સે યે ઉધાર હોતા હૈ, ઇસ લિયે મુનાસિબ યેહી હૈ કે બિલકુલ પૈસે ઉધારકે ન છોડે, ઔર અગર કભી એસી ઝરૂરત પડે તો યૂં કરો કે જિતને પૈસે મૌજૂદ હૈં તો કર્ઝ લે લો ઔર રૂપિયા અમાનત રખ દો, જબ પૈસે દે ઉસ વક્ત બૈઅ કર લેના.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર અશરફી દેકર રૂપિયે લિયે તો દોનૂં તરફસે લેન-દેન

સામને રેહતે રેહતે હો જાના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૮ :- ચાંદી-સોનેકી ચીઝ રૂપિયોં યા અશરફીયોંસે ખરીદી ઔર યે શર્ત કર લી કે એક દિન તક હમકો લેને ન લેનેકા ઈખ્તિયાર હે તો યે જાઈઝ નહીં, એસે મઆમલેમેં યે ઇકરાર ન કરના ચાહિયે.

જો ચીઝેં તોલકર બિકતી હૈં ઉનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અબ ઉન ચીઝોંકા હુકમ સુનો જો તોલકર બિકતી હૈં, જૈસે અનાજ, ગોશ્ત, લોહા, તાંબા, તરકારી, નમક વગૈરહ. ઈસ કિસમકી ચીઝોંમેંસે અગર એક ચીઝકો ઉસી કિસમકી ચીઝસે બેચના ઔર બદલના ચાહો, મિસાલકે તૌરપર એક ગેહૂં દેકર દૂસરે ગેહૂં લિયે યા એક ધાન દેકર દૂસરે ધાન લિયે યા આટેકે બદલે આટા યા ઈસી તરહ કોઇ ઔર ચીઝ લી, મતલબ યે કે દોનૂં તરફ એક હી કિસમકી ચીઝ હો તો ઉસમેં ભી ઈન દોનૂં બાતોંકા ખ્યાલ રખના વાજીબ હે. એક તો યે કે દોનૂં તરફ બિલકુલ બરાબર હો, ઝરા ભી કિસી તરફ કમી-ઝિયાદતી ન હો વરના સૂદ હો જાએગા. દૂસરી યે કે ઉસી વકત હાથકે હાથ દોનૂં તરફસે કબ્ઝા ઔર લેન-દેન હો જાએ. અગર કબ્ઝા ન હો તો કમસે કમ ઈતના ઝરૂર હો કે દોનૂં ગેહૂં અલગ અલગ કર કે દિખાઓ, તુમ અપને ગેહૂં તોલકર અલગ રખ દો કે દેખો યે રખ્ખે હૈં, જબ તુમહારા જી ચાહે લે જાના. ઈસી તરહ વો ભી અપને ગેહૂં તોલકર રખ દે કે યે તુમહારે અલગ રખ્ખે હૈં, જબ ચાહો લે જાના. અગર યે ભી ન કિયા ઔર એક દૂસરેસે અલગ હો ગઈ તો સૂદકા ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૨ :- ખરાબ ગેહૂં દેકર અચ્છે ગેહૂં લેના મંઝૂર હે, યા બુરા આટા દેકર અચ્છા આટા લેના હે, ઈસ લિયે ઈસકે બરાબર કોઇ નહીં દેતા તો સૂદસે બચનેકા તરીકા યે હે કે ઈસ ગેહૂં યા આટે વગૈરહકો પૈસોંસે બેચ દો કે હમને ઈતના આટા દો આનેકો બેચા. ફિર ઈસી દો આનેકે બદલે અચ્છે લે લો, યે જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૩ :- ઔર અગર એસી ચીઝોંમેં જો તોલકર બિકતી હૈં એક તરફકી ચીઝ ન હો, જૈસે ગેહૂં દેકર ધાન લિયે યા જવ યા ચના યા જુવાર યા નમક યા ગોશ્ત, તરકારી વગૈરહ કોઇ ઔર ચીઝ લી, મતલબ યે હે કે ઈધર ઔર ચીઝ હે ઔર ઉધર ઔર ચીઝ, દોનૂં તરફ એક ચીઝ નહીં તો ઈસ શકલમેં દોનૂંકા વઝન બરાબર હોના વાજીબ નહીં. સેર ભર ગેહૂં દેકર ચાહે દસ સેર ધાન વગૈરહ લે લો, યા છટાંક ભર લો તો સબ જાઈઝ હે, હાં દૂસરી બાત યહાં ભી વાજીબ હે કે સામને રેહતે રેહતે દોનૂં તરફસે લેન-દેન હો જાએ, યા કમસે કમ ઈતના હો કે દોનૂંકી ચીઝેં અલગ અલગ કરકે રખ દી જાયેં, અગર એસા ન કિયા તો સૂદકા ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૪ :- સેર ભર ચનેકે બદલેમેં કંજડન (તરકારી બેચનેવાલી) સે કોઇ તરકારી લી, ફિર ચને નિકાલનેકે લિયે અંદર કોઠરીમેં ગઇ, વહાંસે અલગ હો ગઇ તો યે

હરામ ઓર ના-જાઇઝ હે, અબ ફિરસે મઆમલા કરે.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઇસ કિસમકી ચીઝ જો તોલકર બિકતી હે, રૂપેયા પૈસાસે ખરીદી યા કપડે વગૈરહ કિસી એસી ચીઝસે બદલી હે જો તોલકર નહીં બિકતી, બલ્કે ગઝસે નાપકર બિકતી હે યા ગિન્તીસે બિકતી હે, જૈસે એક થાન કપડા દેકર ગેહૂં વગૈરહ લિયે યા ગેહૂં ચને દેકર અમરૂદ, નારંગી, નાશપાતી, અંડે એસી ચીઝેં લી જો ગિનકર બિકતી હેં, મતલબ યે કે એક તરફ એસી ચીઝ હે જો તોલકર બિકતી હે, ઓર દૂસરી તરફ ગિન્તીસે યા ગઝસે નાપકર બિકનેવાલી ચીઝ હે તો ઇસ સૂરતમેં ઇન દોનૂંમેંસે કોઇ બાત ભી વાજીબ નહીં. એક પૈસેકે ચાહે જિતને લે લે, ગેહૂં-ચને વગૈરહ દેકર ચાહે જિતને અમરૂદ, નારંગી, વગૈરહ લે, ઓર ચાહે ઉસી વક્ત ઉસી જગહ રેહતે રેહતે લેન-દેન હો જાએ, ચાહે અલગ હોનેકે બા'દ હર તરહ યે મઆમલા દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- એક તરફ છના હુવા આટા હે, દૂસરી તરફ બગૈર છના હે યા એક તરફ મોટા હે, દૂસરી તરફ બારીક તો બદલતે વક્ત ઉન દોનૂંકા બરાબર હોના ભી વાજીબ હે, કમી ઝિયાદતી જાઇઝ નહીં. અગર ઝરૂરત પડે તો ઉસકા તરીકા વોહી હે જો બયાન હુવા. ઓર અગર એક તરફ ગેહૂંકા આટા હે, દૂસરી તરફ ચનેકા યા જુવાર વગૈરહકા તો અબ વઝનમેં દોનૂંકા બરાબર હોના વાજીબ નહીં, મગર વો દૂસરી બાત બહરહાલ વાજીબ હે કે હાથકે હાથ લેન-દેન હો જાએ.

મસ્અલા ૭ :- ગેહૂંકો આટેસે બદલના કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે સેર ભર આટા દેકર સેર હી ભર ગેહૂં હો, ચાહે કુછ કમ યા ઝિયાદહ હો, બહરહાલ ના-જાઇઝ હે, હાં અગર ગેહૂં દેકર ગેહૂંકા આટા નહીં લિયા, બલ્કે ચને વગૈરહ કિસી ઓર ચીઝકા આટા લિયા તો જાઇઝ હે, મગર હાથકે હાથ હો.

મસ્અલા ૮ :- સરસવ દેકર સરસવકા તેલ લિયા યા તિલ દેકર તિલ્લીકા તેલ લિયા તો દેખો, અગર યે તેલ જો તુમને લિયા હે, યકીનન ઇસસે ઝિયાદહ હે જો ઇસ સરસવ ઓર તિલમેં નિકલેગા તો યે બદલના હાથકે હાથ સહીહ હે, ઓર અગર ઇસકે બરાબર યા કમ હો યા શુબહ ઓર શક હો કે શાયદ ઇસસે ઝિયાદહ ન હો, દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કે સૂદ હે.

મસ્અલા ૯ :- ગાયકા ગોશ્ત દેકર બકરીકા ગોશ્ત લિયા તો દોનૂંકા બરાબર હોના વાજીબ નહીં, કમી-ઝિયાદતી જાઇઝ હે મગર હાથકે હાથ હો.

મસ્અલા ૧૦ :- અપના લોટા દેકર દૂસરેકા લોટા લિયા યા લોટેકો પતેલી વગૈરહ કિસી ઓર બરતનસે બદલા તો વઝનમેં દોનૂંકા બરાબર હોના ઓર હાથકે હાથ હોના શર્ત હે. અગર ઝરા ભી કમી-ઝિયાદતી હુઇ તો સૂદ હો ગયા, ક્યૂંકે દોનૂં ચીઝેં તાંબેકી હેં, ઇસ લિયે વો એક હી કિસમકી સમઝી જાએંગી. ઇસી તરહ અગર વઝનમેં બરાબર હો, હાથકે હાથ ન હુઇ તબ ભી સૂદ હુવા, હાં અગર એક તરફ તાંબેકા બરતન હો, દૂસરી તરફ લોહેકા યા પીતલ વગૈરહકા તો વઝનકી કમી-ઝિયાદતી જાઇઝ હે, મગર

હાથકે હાથ હો.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીસે સેર ભર ગેહૂં ઉધાર લિયે ઔર યૂં કહા કે હમારે પાસ ગેહૂં તો હૈં નહીં, હમ ઇસકે બદલે દો સેર ચને દે દેંગે તો જાઇઝ નહીં, ક્યૂંકે ઇસકા મતલબ તો યે હુવા કે ગેહૂંકો ચનેસે બદલતી હે, ઔર બદલતે વકત ઐસી ચીઝોંકા ઉસી વકત લેન-દેન હો જાના ચાહિયે, કુછ ઉધાર ન રેહના ચાહિયે. અગર કભી ઐસી ઝરૂરત પળે તો યૂં કરે કે ગેહૂં ઉધાર લે જાએ. ઉસ વકત ન કહે કે ઇસકે બદલે હમ ચને દેંગે, બલ્કે કિસી દૂસરે વકત ચને લાકર કહે, બહન ! ઉસ ગેહૂંકે બદલે તુમ યે ચને લે લો, યે જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૧૨ :- યે જિતને મસ્અલે બયાન હુએ સબમેં ઉસી વકત સામને રેહતે રેહતે લેન-દેન હો જાના યા કમસે કમ ઉસી વકત સામને દોનૂં ચીઝેં અલગ અલગ રખ દેના શર્ત હે. અગર ઐસા ન કિયા તો સૂદી મઆમલા હુવા.

મસ્અલા ૧૩ :- જો ચીઝેં તોલકર નહીં બિકતી, બલ્કે ગઝસે નાપકર યા ગિનકર બિકતી હૈં, ઉનકા હુકમ યે હે કે અગર એક હી કિસમકી ચીઝ દેકર ઉસી કિસમકી ચીઝ લી, જૈસે અમરૂદ દેકર દૂસરે અમરૂદ લિયે, યા નારંગી દેકર નારંગી લી, યા કપળા દેકર દૂસરા વૈસા હી કપળા લિયા તો બરાબર હોના શર્ત નહીં, કમી-ઝિયાદતી જાઇઝ હે, લેકિન ઉસી વકત લેન-દેન હો જાના વાજીબ હે, ઔર અગર ઇધર ઔર ચીઝ હે ઔર દૂસરી તરફ ઔર ચીઝ, જૈસે અમરૂદ દેકર નારંગી લી, ગેહૂં દેકર અમરૂદ લિયે યા તન્ઝેબ (સદરી) દેકર લઠ્ઠા (એક કિસમકા કપળા) યા ગાળ્હા (ખદર-સખ્ત) લિયા તો બહરહાલ જાઇઝ હે, ન તો દોનૂંકા બરાબર હોના વાજીબ હે, ઔર ન ઉસી વકત લેન-દેન હોના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૪ :- સબકા ખુલાસા યે હુવા કે ચાંદી-સોનેકે અલાવા અગર દોનૂં તરફ એક હી ચીઝ હો ઔર વો ચીઝ તોલકર બિકતી હો, જૈસે ગેહૂંકે બદલે ગેહૂં ઔર ચનેકે બદલને ચના વગેરહ, તબ તો વઝનમેં બરાબર હોના ભી વાજીબ હે, ઔર ઉસી વકત સામને રેહતે રેહતે લેન-દેન હો જાના ભી વાજીબ હે, ઔર અગર દોનૂં તરફ એક હી ચીઝ હે, લેકિન તોલકર નહીં બિકતી, જૈસે અમરૂદ દેકર અમરૂદ, ઔર નારંગી દેકર નારંગી યા કપળા દેકર વૈસા હી કપળા લિયા યા ઇધરસે ઔર ચીઝ ઔર ઉધરસે ઔર ચીઝ હે, લેકિન દોનૂં તોલકર બિકતી હૈં, જૈસે ગેહૂંકે બદલે ચના, ચનેકે બદલે જુવાર લેના, ઇન દોનૂં શકલોંમેં વઝનકા બરાબર હોના વાજીબ નહીં, કમી-ઝિયાદતી જાઇઝ હે ઔર હાં, ઉસી વકત લેન-દેન હોના વાજીબ હે ઔર જહાં દોનૂં બાતેં ન હોં યા'ની દોનૂં તરફ એક હી ચીઝ નહીં, ઇસ તરફ કુછ હે, ઔર ઉસ તરફ કુછ ઔર, ઔર વો દોનૂં વઝનકે હિસાબસે ભી નહીં બિકતી, વહાં કમી-ઝિયાદતી ભી જાઇઝ હે, ઔર ઉસી વકત લેન-દેન કરના ભી વાજીબ નહીં, જૈસે અમરૂદ દેકર નારંગી લેના, ખૂબ સમઝ લો.

મસ્અલા ૧૫ :- ચીનીકા એક બરતન દૂસરે ચીનીકે બરતનસે બદલ લિયા યા

ચીનીકો તમામ ચીનીસે બદલા તો ઈસમેં બરાબરી જાઈઝ નહીં, બલ્કે એકકે બદલે દો લે, તબ ભી જાઈઝ હે. ઈસી તરહ એક સૂઈ દેકર દો સૂઈયાં યા તીન-ચાર લેના ભી જાઈઝ હે, લેકિન અગર દોનૂં તરફ ચીની યા દોનૂં તરફ તામ (પૂરી) ચીની હો ઉસ વકત સામને રેહતે-રેહતે લેન-દેન હો જાના ચાહિયે, ઔર અગર કિસમ બદલ જાએ, જૈસે ચીનીસે તામ ચીની બદલી તો યે ભી જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૬ :- તુમહારે પાસ તુમહારી પડોસન આઈ કે તુમને જો સેર ભર આટા પકાયા હે, વો રોટી હમકો દે દો, હમારે ઘર મેહમાન આ ગએ હૈં, ઔર યે સેર ભર આટા યા ગેહૂં લે લો. ઈસ વકત રોટી દે દો, ફિર હમસે આટા યા ગેહૂં લે લેના, યે દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર નોકરસે કોઈ ચીઝ મંગાઈ તો ઉસકો ખૂબ સમઝાઓ કે ઈસ ચીઝકો ઈસ તરહ ખરીદકર લાના, કભી એસા ન હો કે વો બે-કાયદા ખરીદ લાએ, જિસમેં સૂદ હો જાએ, ફિર તુમ ઔર સબ બાલ-બચ્ચે ઉસકો ખાએં ઔર હરામ ખાના ખાનેકે વબાલમેં ગિરફતાર હોં ઔર જિસકો તુમ ખિલાઓ, જૈસે મિયાંકો, મેહમાનકો, સબકા ગુનાહ તુમહારે ઉપર પડે.

બૈઅ સલમકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ફસલકે કટનેકે બા'દ કિસીકો દસ રૂપિયે દિયે ઔર યૂં કહા કે દો મહીને યા તીન મહીનેકે બા'દ ફલાં મહીનેમેં ફલાં તારીખમેં હમ તુમસે ઈન દસ રૂપિયેકે ગેહૂં લેંગે, ઔર દામ ઉસી વકત તય કર લિયા કે રૂપિયેકે પંદરહ સેર યા રૂપિયોંકે બીસ સેરકે હિસાબસે લેંગે તો યે બૈઅ દુરૂસ્ત હે. જિસ મહીનેકા વા'દા હુવા હે ઉસ મહીનેમેં ઉસકો ઉસી દામ (ભાવ) ગેહૂં દેના પડેંગે, ચાહે બાઝારમેં મહેંગા બિકે ચાહે સસ્તા. બાઝારકે દામકા કુછ એ'તિબાર નહીં હે. ઈસ બૈઅકો બૈઅ સલમ કેહતે હૈં.

ઈસકે જાઈઝ હોનેકી કઈ શર્તેં હૈં, ઈનકો ખૂબ ગૌરસે સમઝો.

અવ્વલ શર્ત યે હે કે ગેહૂં વગૈરહકી હાલત ખૂબ સાફ સાફ એસી તરહ બતલા દે કે લેતે વકત દોનૂંમેં ઝગડા ન પડે, જૈસે કેહ દે કે ફલાં કિસમકા ગેહૂં દેના, બહોત પતલા ન હો, ન પાલા મારા હુવા હો, અચ્છા હો, ખરાબ ન હો, ઉસમેં કોઈ ઔર ચીઝ ચને-મટર વગૈરહ ન મિલે હોં, ખૂબ સૂખે હોં, ગીલે ન હોં. મતલબ યે કે જિસ કિસમકી ચીઝ લેના હો વેસી બતલા દેની ચાહિયે તાકે ઉસ વકત બખેડા ન હો. અગર ઉસ વકત સિર્ફ ઈતના કેહ દિયા કે દસ રૂપિયેકે ગેહૂં દે દેના તો ના-જાઈઝ હુવા, યા યૂં કહા કે દસ રૂપિયેકે ધાન દે દેના યા ચાવલ દે દેના, ઉસકી કિસમ કુછ નહીં બતાઈ યે સબ નાજાઈઝ હે.

દૂસરી શર્ત યે હે કે દામ ભી ઉસી વકત તય કરે, રૂપિયેકે પંદરહ સેર યા બીસ સેરકે હિસાબસે લેંગે. અગર યૂં કહા કે ઉસ વકત જો બાઝારકા દામ હો ઉસ હિસાબસે

હમકો દેના યા ઉસ્સે દો સેર ઝિયાદહ દેના તો યે જાઈઝ નહીં. બાઝારકે દામકા કુછ એ'તિબાર ન કરો. ઉસ વક્ત અપને લેનેકા દામ તય કર લો. વક્ત આને પર ઉસી મુકર્રર કિયે હુએ દામસે લે લો.

તીસરી શર્ત યે હૈ કે જિતને રૂપિયેકે લેને હોં ઉસી વક્ત બતલા દો કે હમ દસ રૂપિયે યા બીસ રૂપિયેકે ગેહૂં લેંગે. અગર યે નહીં બતલાયા યૂંહી ગોલ-મોલ કેહ દિયા કે સોબે રૂપિયેકે હમ ભી લેંગે તો સહીહ નહીં.

ચોથી શર્ત યે હૈ કે ઉસી વક્ત ઉસી જગહ રેહતે રેહતે સબ રૂપિયે દે. અગર મુઆમલા કરનેકે બા'દ અલગ હોકર ફિર રૂપિયા દિયા તો વો મુઆમલા બાતિલ (ગલત) હો ગયા. અબ ફિરસે કરના ચાહિયે. ઈસી તરહ અગર પાંચ રૂપિયે તો ઉસી વક્ત દે દિયે ઓર પાંચ રૂપિયે દૂસરે વક્ત દિયે તો પાંચ રૂપિયેમેં બૈઅ સલમ બાકી રહી, ઓર પાંચ રૂપિયેમેં ગલત હો ગઈ.

પાંચવીં શર્ત યે હૈ કે અપને લેનેકી મુદ્દત કમસે કમ એક મહીના મુકર્રર કરે કે એક મહીનેકે બા'દ ફલાની તારીખકો હમ ગેહૂં લેંગે. મહીનેસે કમ મુદ્દત મુકર્રર કરના સહીહ નહીં, ઓર ઝિયાદહ ચાહે જિતની મુકર્રર કરે જાઈઝ હૈ, લેકિન દિન, તારીખ, મહીના સબ મુકર્રર કર દે, તાકે બખેડા ન પડે કે વો કહે મૈં અભી ન દૂંગા, તુમ કહો નહીં આજ હી દો, ઈસ લિયે પેહલે હી સબ તય કર લો. અગર દિન-તારીખ મહીના મુકર્રર ન કિયા, બલ્કે યૂં કહા કે જબ ફસલ કટેગી તબ દે દેના તો યે સહીહ નહીં.

છઠી શર્ત યે હૈ કે યે ભી મુકર્રર કરે કે ફલાં જગહ વો ગેહૂં દેના યા'ની ઈસી શહેરમેં યા કિસી દૂસરે શહેરમેં જહાં લેના હો, વહાં પહોંચાનેકે લિયે કેહ દે, યા યૂં કેહ દે કે હમારે ઘર પહોંચા દેના. મતલબ યે હૈ કે જો મંઝૂર હો સાફ બતલા દે. અગર યે નહીં બતલાયા તો સહીહ નહીં, હાં અગર કોઈ હલ્કી ચીઝ હો, જિસકે લાને ઓર લે જાનેમેં કુછ મઝદૂરી નહીં લગતી, જૈસે મુશ્ક ખરીદા યા સચ્ચે મોતી યા ઓર કુછ તો લેનેકી જગહ બતલાના ઝરૂરી નહીં, જહાં યે મિલે ઉસકો દે દે. અગર ઈન શરતોંકે મુતાબિક કિયા તો બૈઅ સલમ દુરૂસ્ત હૈ, વરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- ગેહૂં વગૈરહ ગલ્લાકે અલાવા ઓર જો ચીઝેં એસી હોં કે ઉનકી હાલત બયાન કરકે મુકર્રર કર દી જાએ કે લેતે વક્ત કુછ ઝગડા હોનેકા ડર ન રહે, ઉનકા બૈઅ સલમ ભી દુરૂસ્ત હૈ, જૈસે અંડે, ઈંટ, કપડા, મગર સબ બાતેં તય કરકે કે ઈતની બડી ઈંટ હો, ઈતની લમ્બી, ઈતની ચૌડી, કપડા સૂતી હો, ઈતના બારીક હો, ઈતના મોટા હો, દેસી હો યા વિલાયતી હો, મતલબ યે હૈ કે સબ બાતેં બતલા દેના ચાહિયે, કુછ ગુંજલક (ઝગડા-બખેડા) બાકી ન રહે.

મસ્અલા ૩ :- રૂપિયેકી પાંચ ગઠરી યા પાંચ ખાંચી (બાંસકા બડા ટોકરા) કે હિસાબસે ભૂંસા બૈઅ સલમકે તૌર પર લિયા તો યે દુરૂસ્ત નહીં, ક્યૂંકે ગઠરી ઓર ખાંચીકે મિકદારમેં બડા ફર્ક હોતા હૈ, હાં અગર કિસી તરહસે સબ કુછ મુકર્રર ઓર તય કર લે

યા વઝનકે હિસાબસે બૈઅ કરે તો દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪ :- બૈઅ સલમકે સહીહ હોનેકી યે શર્ત હે કે જિસ વકત મઆમલા કિયા હે, ઉસ વકતસે લેકર લેને ઓર વસૂલ પાનેકે ઝમાના તક વો ચીઝ બાંઝારમેં મિલતી રહે, નાયાબ (અભાવ) ન હો. અગર ઇસ બીચ વો ચીઝ બિલકુલ નાયાબ હો જાએ કે ઇસ મુલ્કમેં બાઝારોંમેં ન મિલે તો દૂસરી જગહસે બહોત મુસીબત ઝેલકર મંગવા સકે તો બૈઅ બાતિલ હો ગઇ.

મસ્અલા ૫ :- મઆમલા કરતે વકત યે શર્ત કર દી કે ફસલકે કટને પર હમ ફલાં મહીનેમેં નયે ગેહૂં લેંગે યા ફલાં ખેતકે ગેહૂં લેંગે તો યે સહીહ નહીં, ઇસ લિયે યે શર્ત ન કરના ચાહિયે. ફિર મુકર્રર વકત પર ઉસકો ઇખ્તિયાર હે કે ચાહે નયે દે યા પુરાને, હાં અગર નયે ગેહૂં કટ ચુકે હોં તો નયે કી શર્ત કરના ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- તુમને દસ રૂપિયેકે ગેહૂંકા મઆમલા કિયા થા, વો મુદ્દત ગુઝર ગઇ, બલ્કે ઝિયાદહ હો ગઇ, મગર ઉસને અબ તક ગેહૂં નહીં દિયે, ન દેનેકી ઉમ્મીદ હે તો અબ યે કેહના જાઇઝ નહીં કે અચ્છા તુમ ગેહૂં ન દો, બલ્કે ઉસકે બદલે ઇતને ચને યા ધાન યા ઇતની ફલાં ચીઝ દે દો. ગેહૂંકે બદલે કિસી ઓર ચીઝકા લેના જાઇઝ નહીં, યા ઉસકો કુછ મોહલત દે દો ઓર મોહલતકે બા'દ ગેહૂં લો યા અપના રૂપિયા વાપસ લે લો. ઇસી તરહ અગર બૈઅ સલમકો તુમ દોનૂંને તોડ દિયા કે હમ વો મઆમલા તોડતે હેં ગેહૂં ન લેંગે, રૂપિયા વાપસ દે દો, યા તુમને નહીં તોડા, બલ્કે વો મઆમલા ખુદ હી ટૂટ ગયા, જૈસે વો ચીઝ નાયાબ હો ગઇ, કહીં નહીં મિલતી તો ઇસ શકલમેં તુમકો સિર્ફ રૂપિયે લેનેકા ઇખ્તિયાર હે, ઇસ રૂપિયેકે બદલે ઉસ્સે કોઇ ઓર ચીઝ લેના દુરૂસ્ત નહીં. પેહલે રૂપિયે લે લો, લેનેકે બા'દ ઉસ્સે જો ચીઝ ચાહો ખરીદો.

કર્ઝ લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો ચીઝ એસી હો કે ઉસી તરહકી ચીઝ તુમ દે સકતી હો, ઉસકા કર્ઝ લેના દુરૂસ્ત હે, જૈસે અનાજ, અંડે, ગોશ્ત વગૈરહ, ઓર જો ચીઝ એસી હો કે ઉસી તરહકી ચીઝ દેના મુશ્કિલ હે તો ઉસકા કર્ઝ લેના દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે અમરૂદ, નારંગી, બકરી, મુરઘી વગૈરહ.

મસ્અલા ૨ :- જિસ ઝમાનેમેં રૂપિયેકે દસ સેર ગેહૂં મિલતે થે, ઉસ વકત તુમને પાંચ સેર ગેહૂં કર્ઝ લિયે, ફિર ગેહૂં સસ્તે હો ગએ ઓર રૂપિયેકે બીસ સેર મિલને લગે તો તુમકો વોહી પાંચ સેર ગેહૂં દેના પડેંગે, ઇસી તરહ અગર મહેંગે હો ગએ તબ ભી જિતને લિયે હેં ઉતને હી દેને પડેંગે.

મસ્અલા ૩ :- જૈસે ગેહૂં તુમને દિયે થે, ઉસને ઉસ્સે અચ્છે ગેહૂં અદા કિયે તો ઉસકા લેના જાઇઝ હે, યે સૂદ નહીં, મગર કર્ઝ લેનેકે વકત યે કેહના દુરૂસ્ત નહીં કે હમ

ઈસ્સે અચ્છે હૈંગે, હાં વઝનમેં ઝિયાદહ ન હોના ચાહિયે. અગર તુમને દિયે હુએ ગેહૂંસે ઝિયાદહ લિયે તો યે ના-જાઈઝ હો ગયા. ખૂબ ઠીક ઠીક તોલકર લેના ચાહિયે, લેકિન અગર થોળા ઝુકતા તોલ દિયા તો કુછ ડર નહીં.

મસ્અલા ૪ :- કિસીસે કુછ રૂપિયા યા ગલ્લા ઈસ વા'દા પર કર્ઝ લિયા કે એક મહીને યા પંદરહ દિનકે બા'દ હમ અદા કર દેંગે ઔર ઉસને મંઝૂર કર લિયા તબ ભી યે મુદ્દતકા બયાન કરના બેકાર કહ્કે ના-જાઈઝ હે. અગર ઉસકો ઈસ મુદ્દતસે પેહલે ઝરૂરત પળે ઔર તુમસે માંગે યા બગૈર ઝરૂરત માંગે તો તુમકો ઉસી વક્ત દેના પળેગા.

મસ્અલા ૫ :- તુમને દો સેર ગેહૂં યા આટા વગૈરહ કુછ કર્ઝ લિયા, જબ ઉસને માંગા તો તુમને કહા, બહન ! ગેહૂં તો નહીં હૈં, ઈસકે બદલે તુમ દો આનેકે પૈસે લે લો. ઉસને કહા, અચ્છા, તો યે પૈસે ઉસી વક્ત સામને રેહતે રેહતે દે દેના ચાહિયે. અગર પૈસે નિકાલને અંદર ગઈ ઔર ઉસકે પાससે અલગ હો ગઈ તો વો મઆમલા બાતિલ હો ગયા, અબ ફિરસે કેહના ચાહિયે કે તુમ ઉસ ઉધારકે બદલે દો આને લે લો.

મસ્અલા ૬ :- એક રૂપિયેકે પૈસે કર્ઝ લિયે, ફિર પૈસે મહેંગે હો ગએ ઔર રૂપિયેકે સાઢે પંદરહ આને ચલે ગએ તો અબ સોલહ આને દેના વાજીબ નહીં, બલ્કે ઉસકે બદલે રૂપિયા દે દેના ચાહિયે. વો યૂં નહીં કેહ સકતી કે મૈં રૂપિયા નહીં લેતી, પૈસે લિયે હે વોહી લાઓ.

મસ્અલા ૭ :- ઘરોંમેં તરીકા હે કે દૂસરે ઘરસે ઈસ વક્ત દસ-પાંચ રોટી કર્ઝ મંગાઈ, ફિર જબ અપને ઘર પક ગઈ, ગિનકર ભેજ દી, યે દુરૂસ્ત હે.

કિસીકી ઝિમ્મેદારી લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- નઈમાકે ઝિમ્મે કિસીકે રૂપિયે યા પૈસે કર્ઝ થે, તુમને ઉસકી ઝિમ્મેદારી કર લી કે અગર યે ન દેગી તો મુઝસે લે લેના, યા યૂં કહા કે મૈં ઉસકી ઝિમ્મેદાર હૂં, દેનદાર હૂં યા ઔર કોઈ એસા લફઝ કહા કે જિસ્સે ઝિમ્મેદારી મા'લૂમ હુઈ, ઔર ઉસ હકદારને તુમ્હારી ઝિમ્મેદારી મંઝૂર ભી કર લી તો અબ ઉસકી અદાએગી તુમ્હારે ઝિમ્મે વાજીબ હો ગઈ. અગર નઈમા ન દે તો તુમકો દેના પળેંગે, ઔર ઉસ હકદારકો ઈખ્તિયાર હે કે જિસ્સે ચાહે તકાઝા કરે, ચાહે તુમસે ચાહે નઈમાસે. અબ જબ તક નઈમા અપના કર્ઝ અદા ન કર દે યા મઆફ ન કરાએ, તબ તક બરાબર તુમ ઝિમ્મેદાર હોગી, હાં અગર વો હકદાર તુમ્હારી ઝિમ્મેદારી મઆફ કર દે ઔર કેહ દે કે અબ તુમસે કુછ મતલબ નહીં, હમ તુમસે તકાઝા ન કરેંગે તો અબ તુમ્હારી ઝિમ્મેદારી નહીં રહી. અગર તુમ્હારી ઝિમ્મેદારીકે વક્ત હી ઉસ હકદારને મંઝૂર નહીં કિયા ઔર કહા, તુમ્હારી ઝિમ્મેદારીકા હમેં એ'તિબાર નહીં યા ઔર કુછ કહા તો તુમ ઝિમ્મેદાર નહીં હુઈ.

મસ્અલા ૨ :- તુમને કિસીકી ઝિમ્મેદારી કર લી થી ઔર ઉસકે પાસ રૂપિયે

અભી ન થે, ઈસ લિયે તુમકો દેના પળે, તો અગર તુમને ઉસ કર્ઝદારકે કેહનેસે ઝિમ્મેદારી કી હે, તબ તો જિતના તુમને હકદારકો દિયા હે ઈસ કર્ઝદારસે લે સકતી હો, ઔર અગર તુમને અપની ખુશીસે ઝિમ્મેદારી કી હે તો દેખો, તુમહારી ઝિમ્મેદારીકો પેહલે કિસને મંઝૂર કિયા ઉસ કર્ઝદારને યા હકદારને. અગર પેહલે કર્ઝદારને મંઝૂર કિયા તબ તો ઐસા હી સમઝેંગે કે તુમને ઉસકે કેહનેસે ઝિમ્મેદારી કી, ઈસ લિયે અપના રૂપિયા ઉસ્સે લે સકતી હો. ઔર અગર પેહલે હકદારને મંઝૂર કર લિયા તો જો કુછ તુમને દિયા હે કર્ઝદારસે લેનેકા હક નહીં, બલ્કે ઉસકે સાથ તુમહારી તરફસે એહસાન સમઝા જાએગા કે વૈસે હી ઉસકા કર્ઝ તુમને અદા કર દિયા. વો ખુદ દે દે તો ઔર બાત હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર હકદારને કર્ઝદારકો મહીને ભર યા પંદરહ દિન વગૈરહકી મોહલત દે દી તો અબ ઈતને દિન ઝિમ્મેદારી કરનેવાલીસે ભી તકાઝા નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૪ :- ઔર અગર તુમને અપને પાસસે દેનેકી ઝિમ્મેદારી નહીં કી થી, બલ્કે ઉસ કર્ઝદારકા રૂપિયા તુમહારે પાસ અમાનત રખ્ખા થા, ઈસ લિયે તુમને કહા થા કે હમારે પાસ ઉસ શખ્સકી અમાનત રખ્ખી હે, હમ ઉસમેંસે ન દેંગે, ફિર વો રૂપિયા ચોરી હો ગયા યા ઔર કિસી તરહ જાતા રહા તો અબ તુમહારી ઝિમ્મેદારી નહીં રહી, ન અબ તુમ પર ઈસકા દેના વાજીબ હે, ઔર ન વો હકદાર તુમસે તકાઝા કર સકતા હે.

મસ્અલા ૫ :- કહીં જાનેકે લિયે તુમને કોઈ યક્કા (ઘોડાગાડી,) યા બેહલી (બેલગાડી) કિરાયે પર લી, ઔર ઉસ બેહલીવાલેકી કિસીને ઝિમ્મેદારી કર લી કે અગર યે ન લે ગયા તો મૈં અપની બેહલી દે દૂંગા તો યે ઝિમ્મેદારી દુરૂસ્ત હે. અગર વો ન દે તો ઉસ ઝિમ્મેદારકો દેના પળેગી.

મસ્અલા ૬ :- તુમને અપની ચીઝ કિસીકો દી કે આપી ઉસ્કો બેચ આઓ. વો બેચ આયા લેકિન દામ નહીં લાયા ઔર કહા કે દામ કહીં નહીં જા સકતે, દામકા મૈં ઝિમ્મેદાર હું, ઉસ્સે ન મિલે તો મુઝસે લે લેના તો યે ઝિમ્મેદારી સહીહ નહીં.

મસ્અલા ૭ :- કિસીને કહા કે અપની મુરઘી ઈસમેં બંદ રેહને દો, અગર બિલ્લી લે જાએ તો મેરા ઝિમ્મા, મુઝસે લે લેના યે ઝિમ્મેદારી સહીહ નહીં.

મસ્અલા ૮ :- ના-બાલિગ લળકા યા લળકી અગર કિસીકી ઝિમ્મેદારી કરે તો વો ઝિમ્મેદારી સહીહ નહીં.

અપના કર્ઝ દૂસરે પર ઉતાર દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- શફીઆકા તુમહારે ઝિમ્મે કુછ કર્ઝ હે ઔર રાબિઆ તુમહારી કર્ઝદાર હે. શફીઆને તુમસે તકાઝા કિયા. તુમને કહા કે રાબિઆ હમારી કર્ઝદાર હે. તુમ અપના કર્ઝ ઉસીસે લે લો, હમસે ન માંગો. અગર ઉસી વકત શફીઆ યે બાત મંઝૂર કર લે ઔર રાબિઆ ભી ઈસપર રાઝી હો જાએ તો શફીઆકા કર્ઝ તુમહારે ઝિમ્મેસે ઉતર

ગયા, અબ શફીઆ તુમસે બિલકુલ તકાઝા નહીં કર સંકતી, બલ્કે ઉસી રાબિઆસે માંગે, ચાહે જબ મિલે. ઓર જિતના કર્ઝ તુમને શફીઆકો દિલાયા હે, ઉતના અબ તુમ રાબિઆસે નહીં લે સકતી, હાં અગર રાબિઆ ઈસ્સે ઝિયાદહકી કર્ઝદાર હે તો જો કુછ ઝિયાદહ હે વો લે સકતી હે. ફિર અગર રાબિઆને શફીઆકો દે દિયા તબ તો ખેર, ઓર અગર ન દિયા ઓર મર ગઈ તો જો કુછ માલ ઓર અસ્બાબ છોડા હે, વો બેચકર શફીઆકો દિલાએંગે. ઓર અગર ઉસને કુછ માલ નહીં છોડા જિસ્સે કર્ઝ દિલાયે, યા અપની ઝિન્દગીમેં હી મુકર ગઈ ઓર કસમ ખા લી કે કર્ઝસે મુઝકો કુછ વાસ્તા નહીં, ઓર ગવાહ ભી નહીં હે, અબ ઈસ સૂરતમેં ફિર શફીઆ તુમસે તકાઝા કર સકતી હે, ઓર અપના કર્ઝ તુમસે લે સકતી હે, ઓર અગર તુમહારે કેહને પર શફીઆ રાબિઆસે લેના મંઝૂર ન કરે યા રાબિઆ ઉસકો દેને પર રાઝી ન હો તો કર્ઝ તુમસે નહીં ઉતરા.

મસ્અલા ૨ :- રાબિઆ તુમહારી કર્ઝદાર ન થી, તુમને યૂંહી અપના કર્ઝ ઉસપર ઉતાર દિયા ઓર રાબિઆને માન લિયા ઓર શફીઆને ભી કબૂલ ઓર મંઝૂર કર લિયા, તબ ભી તુમહારે ઝિમ્મેસે શફીઆકા કર્ઝ ઉતરકર રાબિઆકે ઝિમ્મે હો ગયા, ઈસ લિયે ઈસકા ભી વોહી હુકમ હે જો અભી બયાન હુવા. ઓર જિતના રુપિયા રાબિઆકો દેના પડેગા, દેનેકે બા'દ તુમસે લે લે, ઓર દેનેસે પેહલે હી લે લેનેકા હક નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર રાબિઆકે પાસ તુમારે રૂપિયે અમાનત રખ્ખે થે, ઈસ લિયે તુમને અપના કર્ઝ રાબિઆ પર ઉતાર દિયા, ફિર વો રૂપિયે કિસી તરહ બરબાદ હો ગએ તો અબ રાબિઆ ઝિમ્મેદાર નહીં રહી, બલ્કે અબ શફીઆ તુમહીસે તકાઝા કરેગી ઓર તુમહીસે લેગી. અબ રાબિઆસે માંગને ઓર લેનેકા હક નહીં રહા.

મસ્અલા ૪ :- રાબિઆ પર કર્ઝ ઉતાર દેનેકે બા'દ અગર તુમહી યે કર્ઝ અદા કર દો ઓર શફીઆકો દે દો તો યે ભી સહીહ હે. શફીઆ યે નહીં કેહ સકતી કે મેં તુમસે ન લૂંગી, બલ્કે મેં તો રાબિઆ હીસે લૂંગી.

કિસીકો વકીલ કર દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસ કામકો આદમી ખૂદ કર સકતા હે, ઉસમેં યે ભી ઈખ્તિયાર હે કે કિસી દૂસરેસે કેહ દે તુમ હમારા યે કામ કર દો જૈસે, બેચના, ખરીદ લેના, કિરાયે પર લેના-દેના, નિકાહ કરના વગેરહ. જૈસે મામા (નોકર) કો બાઝાર સોદા લેને ભેજ દિયા યા મામા (ખાદિમા) કે ઝરીયેસે કોઈ ચીઝ બિકવાઈ યા પક્કા-બેહલી કિરાયે પર મંગવાયા. ઓર જિસ્સે કામ કરાયા હે શરીઅતમેં ઉસકો વકીલ કેહતે હૈં. જૈસે મામાકો યા કિસી નોકરકો સોદા લેને ભેજા તો વો તુમહારા વકીલ કેહલાએગા.

મસ્અલા-૨ :- તુમને મામાસે ગોશ્ત મંગવાયા, વો ઉધાર લે આઈ તો વો ગોશ્તવાલા તુમસે દામકા તકાઝા નહીં કર સકતા. ઉસી મામાસે તકાઝા કરે ઓર મામા

તુમસે તકાઝા કરેગી. ઈસી તરહ અગર કોઈ ચીઝ તુમને મામાસે બિકવાઈ તો ઉસ લેનેવાલેસે તુમકો તકાઝા કરને ઔર દામકે વસૂલ કરનેકા હક નહીં હે. ઉસને જિસ્સે ચીઝ પાઈ હૈ ઉસકો દામ ભી દેગા. ઔર અગર વો ખૂદ તુમકો દામ દે દે તબ ભી જાઈઝ હે. મતલબ યે હૈ કે અગર વો તુમકો ન દે તો તુમ ઝબરદસ્તી નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૩ :- તુમને નોકરસે કોઈ ચીઝ મંગવાઈ, વો લે આયા તો ઉસકો ઈખ્તિયાર હૈ કે જબ તક તુમસે દામ ન લે તબ તક વો ચીઝ તુમકો ન દે, ચાહે ઉસને અપને પાસસે દામ દે દિયે હોં યા અભી ન દિયે હોં, દોનૂંકા એક હુકમ હે, હાં અગર વો દસ પાંચ દિનકે વા'દે પર ઉધાર લાયા હો તો જિતને દિનકા વા'દા કર આયા હે ઉસ્સે પેહલે દામ નહીં માંગ સકતા.

મસ્અલા ૪ :- તુમને સેર ભર ગોશ્ત મંગવાયા થા, વો ડેઢ સેર ઉઠા લાયા તો પૂરા ડેઢ સેર લેના વાજીબ નહીં. અગર તુમ ન લો તો આધા સેર ઉસકો લેના પળેગા.

મસ્અલા ૫ :- તુમને કિસીસે કહા કે ફલાં બકરી જો ફલાંકે યહાં હે ઉસકો જાકર દો રૂપિયેમેં લે આઓ તો અબ વો વકીલ વોહી બકરી ખૂદ અપને લિયે નહીં ખરીદ સકતા. મતલબ યે હે કે જો ચીઝ ખાસ તુમ તય કરકે બતલા દો, ઉસ વકત ઉસકો અપને લિયે ખરીદના દુરૂસ્ત નહીં, હાં જો દામ તુમને બતલાએ હૈં, ઉસ્સે ઝિયાદહમેં ખરીદ લિયા તો અપને લિયે ખરીદના દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર તુમને કુછ દામ ન બતલાએ તો કિસી તરહ અપને લિયે નહીં ખરીદ સકતા.

મસ્અલા ૬ :- અગર તુમને કોઈ ખાસ બકરી નહીં બતલાઈ, બસ ઈતના કહા કે એક બકરીકી ઝરૂરત હે, હમકો ખરીદ દો તો વો અપને લિયે ભી ખરીદ સકતા હે, જો બકરી ચાહે તુમહારે લિયે ખરીદે ઔર જો બકરી ચાહે અપને લિયે ખરીદે. અગર ખૂદ લેનેકી નિય્યતસે ખરીદે તો ઉસકી હુઈ, ઔર અગર તુમહારે દેનેકી નિય્યતસે ખરીદે તો તુમહારી હુઈ, ઔર અગર તુમહારે દિયે હુએ દામોંસે ખરીદે તો ભી તુમહારી હુઈ, ચાહે જિસ નિય્યતસે ખરીદે.

મસ્અલા ૭ :- તુમહારે લિયે ઉસને બકરી ખરીદી, ફિર અભી તુમકો દેને ન પાયા થા કે બકરી મર ગઈ તો ઉસ બકરીકે દામ તુમકો દેને પળેંગે. અગર તુમ કહોગી કે તૂને અપને લિયે ખરીદી થી, હમારે લિયે નહીં ખરીદી તો અગર તુમ પેહલે ઉસકો દામ દે ચુકી હો તો તુમહારે ગએ, ઔર અગર તુમને અભી દામ નહીં દિયે ઔર અબ વો દામ માંગતા હે તો તુમ અગર કસમ ખા જાઓ કે તૂને અપને લિયે ખરીદી થી તો ઉસકી બકરી ગઈ, ઔર અગર કસમ ન ખા સકો તો ઉસકી બાતકા એ'તિબાર કરો.

મસ્અલા ૮ :- અગર નોકર યા મામા કોઈ ચીઝ મહેંગી ખરીદ લાઈ, અગર થોળા ફર્ક હે તબ તો તુમકો લેના પળેગા ઔર દામ દેના પળેંગે, ઔર અગર બહોત ઝિયાદહ મહેંગા લે આઈ કે ઈતને દામ કોઈ નહીં લગા સકતા તો ઉસકા લેના વાજીબ નહીં. અગર ન લો તો ઉસકો લેના પળેગા.

મસ્અલા ૯ :- તુમને કિસીકો કોઇ ચીઝ બેચનેકો દી તો ઉસકો યે જાઇઝ નહીં કે ખૂદ લે લે ઔર દામ તુમકો દે દે. ઇસી તરહ અગર તુમને કુછ મંગવાયા કે ફલાં ચીઝ ખરીદ લાઓ તો વો અપની ચીઝ તુમકો નહીં દે સકતા, ઔર અગર અપની ચીઝ દેના યા ખૂદ લેના મંઝૂર હો તો સાફ સાફ કેહ દે કે યે ચીઝ મૈં લેતા હૂં મુઝકો દે દો, યા યૂં કેહ દે કે યે મેરી ચીઝ તુમ લે લો ઔર ઇતને દામ દે દો, બગૈર બતલાએ હુએ ઐસા કરના જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- તુમને મામાસે બકરીકા ગોશ્ત મંગવાયા, વો બળેકા ગોશ્ત લે આઇ તો તુમકો ઇખ્તિયાર હે ચાહે લો ચાહે ન લો. ઇસી તરહ તુમને આલૂ મંગવાએ, વો ભિંડિયા લે આઇ યા કુછ ઔર લે આઇ તો ઉસકા લેના ઝરૂરી નહીં. મગર તુમ ઇન્કાર કરો તો ઉસકો લેના પળેગા

મસ્અલા ૧૧ :- તુમને એક પૈસેકી ચીઝ મંગાવાઇ, વો દો પૈસેકી લે આઇ તો તુમકો ઇખ્તિયાર હે કે એક હી પૈસાકે મુતાબિક લો ઔર એક પૈસેકી જો ઝિયાદહ લાઇ વો ઉસીકે સર ડાલો.

મસ્અલા ૧૨ :- તુમને દો આદમિયોંકો ભેજા કે જાઓ ફલાં ચીઝ ખરીદ લાઓ તો ખરીદતે વક્ત દોનૂંકો મૌજૂદ રેહના ચાહિયે, સિર્ફ એક આદમીકો ખરીદના જાઇઝ નહીં. અગર એક હી આદમી ખરીદે તો વો બૈઅ રૂક જાએગી. જબ તુમ મંઝૂર કર લોગી તો સહીહ હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૩ :- તુમને કિસીસે કહા કે હમેં એક ગાય યા બકરી યા ઔર કુછ કહા કે ફલાં ચીઝ ખરીદ કર લા દો, ઉસને ખૂદ નહીં ખરીદા, બલ્કે કિસી દૂસરેસે કેહ દિયા. ઉસને ખરીદા તો ઉસકા લેના તુમહારે ઝિમ્મે વાજીબ નહીં, ચાહે લો ચાહે ન લો, દોનૂં ઇખ્તિયાર હેં. હાં અગર વો ખૂદ તુમહારે લિયે ખરીદે તો તુમકો લેના પળેગા.

વકીલ હટા દેનેકા બયાન

વકીલકો હટા દેનેકા તુમકો હર વક્ત ઇખ્તિયાર હે, જૈસે તુમને કિસીસે કહા થા કે હમકો એક બકરીકી ઝરૂરત હે, કહીં મિલ જાએ તો લે લેના, ફિર મના' કર દિયા કે અબ ન લેના તો અબ ઉસકો લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં. અગર લેગા તો ઉસીકે સર પળેગી, તુમકો ન લેના પળેગી.

મસ્અલા ૧ :- અગર ખૂદ ઉસકો નહીં મના' કિયા, બલ્કે ખત લિખકર ભેજા યા આદમી ભેજકર ખબર કર દી કે અબ ન લેના, તબ ભી વો હટ ગયા. ઔર અગર તુમને ખબર નહીં દી, કિસી ઔર આદમીને અપને તૌરપર ઉસકો કેહ દિયા કે તુમકો ફલાંને હટા દિયા હે, અબ ન ખરીદના, તો અગર દો આદમિયોંને ખબર દી હો યા એક હી ને ખબર દી, અગર વો એ'તિબારકે કાબિલ ઔર શરીઅતકા પાબંદ હે તો હટા

દિયા ગયા, ઔર અગર એસા ન હો તો અભી હટા નહીં, અગર જો ખરીદ લે તો તુમકો લેના પળેગા.

મુઝારિબતકા બયાન યા'ની એકકા રૂપિયા એકકા કામ

મસ્અલા ૧ :- તુમને તિજારતકે લિયે કિસીકો રૂપિયે દિયે કે ઈસ્સે તિજારત કરો જો કુછ નફા' હોગા વો હમ તુમ બાંટ લેંગે યે જાઈઝ હે, ઈસકો મુઝારિબત કેહતે હેં, લેકિન ઈસકી કઈ શર્તે હેં. અગર ઈન શરતોંકે મુતાબિક હો તો સહીહ હે, નહીં તો ના-જાઈઝ ઔર ગલત હે.

એક તો જિતના રૂપિયા દેના હો વો બતલા દો, ઔર ઉસકો તિજારતકે લિયે દે ભી દો અપને પાસ ન રખ્ખો. અગર રૂપિયા ઉસકે હવાલે ન કિયા, અપને હી પાસ રખ્ખા તો યે મઆમલા ગલત હે.

દૂસરે યે હે નફા' બાંટનેકી શકલ તય કર લો ઔર બતલા દો કે તુમકો કિતના મિલેગા ઔર ઉસકો કિતના. અગર યે બાત તય ન હુઈ બસ ઈતના હી કહા કે નફા' હમ-તુમ દોનૂં બાંટ લેંગે તો યે ગલત હે.

તીસરે યે કે નફા' બાંટનેકો ઈસ તરહ તય ન કરો કે જિતના નફા' હો ઉસમેંસે દસ રૂપિયે હમારે બાકી તુમહારે, યા દસ રૂપિયે તુમહારે બાકી હમારે, મતલબ યે કે કુછ ખાસ રકમ તય ન કરો, ઈતની હમારી યા ઈતની તુમહારી, બલ્કે યૂં તય કરો કે આધા હમારા આધા તુમહારા, યા એક હિસ્સા ઉસકા દો હિસ્સા ઉસકે, યા એક હિસ્સા એકકા બાકી તીન હિસ્સે દૂસરેકે, મતલબ યે કે નફા'કી તકસીમ હિસ્સોંકે એ'તિબારસે કરના ચાહિયે, નહીં તો ગલત હો જાએગા. અગર કુછ નફા' હોગા તબ તો વો કામ કરનેવાલા ઉસમેંસે અપના હિસ્સા પાએગા. ઔર અગર કુછ નફા' ન હુવા તો કુછ ન પાએગા. અગર યે શર્ત કર લી કે અગર નફા' ન હુવા તબ ભી હમ તુમકો અસલ માલમેંસે ઈતના દે દેંગે તો યે મઆમલા ગલત હે. ઈસી તરહ અગર યે શર્ત કર લી કે અગર નુકસાન હોગા તો ઈસ કામકે કરનેવાલેકે ઝિમ્મે પળેગા યા દોનૂંકે ઝિમ્મે હોગા, યે ભી ગલત હે, બલ્કે હુકમ યે હે કે જો કુછ નુકસાન હો વો માલિકકે ઝિમ્મે હે, ઉસીકા રૂપિયા ગયા.

મસ્અલા ૨ :- જબ તક ઉસકે પાસ રૂપિયા મૌજૂદ હો ઔર ઉસને સામાન ન ખરીદા હો, તબ તક તો તુમકો ઉસકે રોક દેને ઔર રૂપિયા વાપસ લે લેનેકા ઈખ્તિયાર હે, ઔર જબ વો માલ ખરીદ ચુકા તો અબ રૂકવાનેકા ઈખ્તિયાર નહીં.

મસ્અલા ૩ :- અગર યે શર્ત કર લી કે તુમહારે સાથ હમ કામ કરેંગે યા હમારા ફલાં આદમી તુમહારે સાથ કામ કરેગા તો યે ગલત હે.

મસ્અલા ૪ :- ઈસકા યે હુકમ હે કે અગર વો મઆમલા સહીહ હુવા હે, કોઈ બેકારકી શર્ત નહીં લગાઈ હે તો નફા' મેં દોનૂં શરીક હેં, જિસ તરહ તય કિયા હો બાંટ

લેં, ઔર કુછ નફા' ન હો યા નુકસાન હો તો ઉસ આદમીકો કુછ ન મિલેગા ઔર નુકસાનકા જુર્માના ઉસકો ન દેના પળેગા, ઔર અગર વો મુઆમલા ફાસિદ હો ગયા તો ફિર વો કામ કરનેવાલા નફા' મેં શરીક નહીં હે, બલ્કે વો નોકરકી તરહ હે. યે દેખો કે એસા આદમી અગર નોકર રખ્ખા જાએ તો કિતની તંખ્વાહ દેની પળેગી, બસ ઉતની હી તંખ્વાહ ઉસકો મિલેગી, નફા' હો તબ ભી, ન હો તબ ભી, બહરહાલ તંખ્વાહ પાએગા, ઔર નફા' સબ માલિકકા હે, લેકિન અગર તંખ્વાહ ઝિયાદહ બેઠતી હે ઔર જો નફા' ઠેહરા થા અગર ઉસકે હિસાબસે દે તો કમ બેઠતા હે તો ઈસ શકલમેં તંખ્વાહ ન દેંગે, બલ્કે નફા' બાંટ લેંગે.

તમ્બીહ :- ચૂંકે ઈસ કિસમકે મસ્અલોંકી ઔરતોંકો બહોત કમ ઝરૂરત પળતી હે, ઈસ લિયે હમ ઝિયાદહ નહીં લિખતે. જબ કભી એસા મુઆમલા હુવા કરે, ઉસકી હર એક બાતકો કિસી મૌલવીસે પૂછ લિયા કરો, તાકે ગુનાહ ન હો.

અમાનત રખને ઔર ખાનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીને કોઈ ચીઝ તુમહારે પાસ અમાનત રખવાઈ ઔર તુમને લે લી તો અબ ઉસકી હિફાઝત કરના તુમ પર વાજીબ હો ગયા, ઔર અગર હિફાઝતમેં કોતાહી કી ઔર વો ચીઝ ખરાબ હો ગઈ તો ઉસકા જુર્માના યા'ની દંડ દેના પળેગા, હાં અગર હિફાઝતમેં કોતાહી નહીં હુઈ, ફિર ભી કિસી વજહસે જાતી રહી, જૈસે ચોરી હો ગઈ યા ઘરમેં આગ લગ ગઈ તો ઉસમેં જલ ગઈ તો ઉસકા જુર્માના વો નહીં લે સકતી, બલ્કે અમાનત રખતે વકત યે માન લિયા કે અગર જાતી રહી તો મેં ઝિમ્મેદાર હું, મુઝસે દામ લેના તબ ભી ઉસકો જુર્માના લેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં, યૂં તુમ અપની ખુશીસે દે દો વો ઔર બાત હે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને કહા, મેં ઝરા કામસે જાતી હું, મેરી ચીઝ રખ લો, તુમને કહા અચ્છા ! રખ દો, યા તુમ નહીં બોલી, વો તુમહારે પાસ રખકર ચલી ગઈ તો અમાનત હો ગઈ, હાં અગર તુમને સાફ કેહ દિયા કે મેં નહીં જાનતી ઔર કિસીકે પાસ રખ દો યા ઔર કુછ કેહ કે ઈન્કાર કર દિયા, ફિર ભી વો રખકર ચલી ગઈ તો અબ વો ચીઝ તુમહારી અમાનતમેં નહીં હે, હાં અગર ઉસકે ચલે જાનેકે બા'દ તુમને ઉઠાકર રખ લિયા તો અબ અમાનત હો જાએગી.

મસ્અલા ૩ :- કઈ ઔરતેં બેઠી થી ઉનકે સુપુર્દ કરકે ચલી ગઈ તો સબ પર ઉસ ચીઝકી હિફાઝત વાજીબ હે. અગર વો છોળકર ચલી ગઈ ઔર વો ચીઝ જાતી રહી તો જુર્માના દેના પળેગા, ઔર સબ સાથ નહીં ઉઠીં, એક એક કરકે ઉઠી તો જો સબસે આખિરમેં રેહ ગઈ, ઉસકે ઝિમ્મે હિફાઝત હો ગઈ. અબ વો અગર ચલી ગઈ ઔર ચીઝ જાતી રહી તો ઉસીસે જુર્માના લિયા જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- જિસકે પાસ કોઇ અમાનત હો ઉસકો ઇખ્તિયાર હે કે ચાહે ખૂદ અપને પાસ હિફાઝતસે રખ્ખે યા અપની માં-બહન, અપને શૌહર વગૈરહ કિસી એસે રિશ્તેદારકે પાસ રખ દે કે એક હી ઘરમેં ઉસકે સાથ રેહતે હોં, જિનકે પાસ અપની ચીઝ ભી ઝરૂરતકે વક્ત રખા દેતી હો, લેકિન અગર કોઇ ઇમાનદાર ન હો તો ઉસકે પાસ રખના દુરૂસ્ત નહીં. અગર જાન બૂઝકર એસે ગૈર એ'તિબારી આદમીકે પાસ રખ દિયા તો ખરાબ હો જાને પર જુર્માના દેના પળેગા, ઔર એસે રિશ્તેદારકે સિવા કિસી દૂસરેકે પાસ ભી પરાઇ અમાનતકા રખાના માલિકકી ઇજાઝતકે બગૈર દુરૂસ્ત નહીં, ચાહે વો બિલકુલ ગૈર હો યા કોઇ રિશ્તેદાર ભી લગતા હો. અગર દૂસરોંકે પાસ રખ દિયા તો ભી બરબાદ હો જાને પર જુર્માના દેના પળેગા. હાં વો ગૈર એસા શખ્સ હે કે યે અપની ચીઝેં ભી ઉસકે પાસ રખતી હે તો દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીને કોઇ ચીઝ રખવાઇ ઔર તુમ ભૂલ ગઇં, ઉસે વહીં છોળકર ચલી ગઇ તો જાતે રેહને પર જુર્માના દેના પળેગા, યા કોઠરી-સંદૂકચા વગૈરહકા તાલા ખોલકર તુમ ચલી ગઇ ઔર વહાં એરે-ગૈરે સબ જમા' હૈં ઔર વો ચીઝ એસી હે કે બગૈર તાલા લગાએ ઉસકી હિફાઝત નહીં હો સકતી, તબ ભી બરબાદ હો જાનેસે જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૬ :- ઘરમેં આગ લગ ગઇ તો એસે વક્ત ગૈરકે પાસ ભી પરાઇ અમાનતકા રખ દેના જાઇઝ હે, લેકિન જબ વો મજબૂરી જાતી રહે તો ફૌરન લે લેના ચાહિયે. અગર વાપસ ન લેગી તો જુર્માના દેના પળેગા. ઇસી તરહ મરતે વક્ત અગર કોઇ અપને ઘરકા આદમી મૌજૂદ ન હો તો પળોસીકે સુપુર્દ કર દેના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીને કુછ રૂપિયે અમાનત રખાવએ તો ઠીક ઉન્હીં રૂપિયોં પૈસોંકા હિફાઝતસે રખના વાજીબ હે, ન તો અપને રૂપિયોંમેં ઉનકા મિલાના જાઇઝ હે, ઔર ન ઉનકા ખર્ચ કરના જાઇઝ હે. યે ન સમઝો કે રૂપિયા પૈસા સબ બરાબર, લાઓ ઇસકો ખર્ચ કર ડાલેં, જબ માંગેગી તો અપના રૂપિયા દે દેંગે, હાં અગર ઉસને ઇજાઝત દે દી હો તો એસે વક્તમેં ખર્ચ કરના દુરૂસ્ત હે, લેકિન ઉસકા હુકમ યે હે કે અગર વેહી રૂપિયા તુમ અલગ રેહને દો, તબ વો રૂપિયા અમાનત સમઝા જાએગા. અગર જાતા રહા તો જુર્માના ન દેના પળેગા. ઔર અગર તુમને ઇજાઝત લેકર ઉસે ખર્ચ કર દિયા તો અબ વો તુમહારે ઝિમ્મે કર્ઝ હો ગયા, અમાનત નહીં રહા, ઇસ લિયે અબ બહરહાલ તુમકો દેના હોગા. અગર ખર્ચ કરનેકે બા'દ તુમને ઉતના હી રૂપિયા ઉસકે નામસે અલગ કરકે રખ દિયા તબ ભી વો અમાનત નહીં, વો તુમહારા હી રૂપિયા હે. અગર ચોરી હો ગયા તો તુમહારા ગયા, ઉસકો ફિર દેના હોગા, મતલબ યે કે ખર્ચ કરનેકે બા'દ જબ તક ઉસકો અદા ન કર દોગી, તબ તક તુમહારે ઝિમ્મે રહેગા.

મસ્અલા ૮ :- સો રૂપિયે કિસીને તુમહારે પાસ અમાનત રખવાએ, ઇસમેંસે પચાસ તુમને ઇજાઝત લેકર ખર્ચ કર ડાલે તો પચાસ રૂપિયે તુમહારે ઝિમ્મે કર્ઝ હો ગએ

ઓર પચાસ અમાનત હૈં. અબ જબ તુમ્હારે પાસ રૂપિયે હોં તો અપને પાસકે પચાસ રૂપિયે ઇસ અમાનતકે પચાસ રૂપિયોંમેં ન મિલાઓ. અગર ઉસમેં મિલા દોગી તો વો ભી અમાનત ન રહેંગે. યે પૂરે સો રૂપિયે તુમ્હારે ઝિમ્મે કર્ઝ હો જાએંગે. અગર જાતે રહે તો પૂરે સો દેને પળેંગે, ક્યૂંકે અમાનતકા રૂપિયા અપને રૂપિયોંમેં મિલા દેનેસે અમાનત નહીં રેહતા, બલ્કે કર્ઝ હો જાતા હે ઓર હર હાલમેં દેના પળતા હે.

મસ્અલા ૯ :- તુમને ઇજાઝત લેકર ઉસકે સો રૂપિયે અપને સો રૂપિયોંમેં મિલા દિયે તો વો સબ રૂપિયે દોનૂંકી શિરકતમેં હો ગએ. અગર ચોરી હો જાએં તો દોનૂંકા ગયા, કુછ ન દેના પળેગા, ઓર અગર ઉસમેંસે કુછ ચોરી હો ગયા, કુછ રેહ ગયા તબ ભી આધા ઉસકા ગયા, આધા ઇસકા ગયા. ઓર અગર સો એકકે હોં દો સો એક કે તો ઉસકે હિસ્સેકે મુતાબિક ઉસકા જાએગા. મિસાલકે તૌર પર અગર બારહ રૂપિયે જાતે રહે હોં તો ચાર રૂપિયે એક સો રૂપિયેવાલેકે ગએ, ઓર આઠ રૂપિયે દો સો વાલેકે ગએ. યે હુકમ ઉસી વક્ત હે જબ ઇજાઝતસે મિલાએ હોં. ઓર અગર બગૈર ઇજાઝતકે અપને રૂપિયોંમેં મિલા દિયા હો તો ઇસકા વોહી હુકમ હે જો બયાન હો ચુકા કે અમાનતકા રૂપિયા બગૈર ઇજાઝત અપને રૂપિયેમેં મિલા લેનેસે કર્ઝ હો જાતા હે, ઇસ લિયે અબ વો રૂપિયા અમાનત નહીં રહા. જો કુછ ગયા તુમ્હારા ગયા, ઉસકા રૂપિયા ઉસકો બહરહાલ દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૦ :- કિસીને બકરી યા ગાય વગૈરહ અમાનત રખવાઇ તો ઉસકા દૂધ પીના યા કિસી ઓર તરહ ઉસ્સે કામ લેના દુરૂસ્ત નહીં, હાં ઇજાઝતસે યે સબ જાઇઝ હો જાતા હે, બગૈર ઇજાઝત જિતના દૂધ લિયા હે ઉસકે દામ દેને પળેંગે.

મસ્અલા ૧૧ :- કિસીને એક કપળા યા ઝેવર યા ચારપાઇ વગૈરહ રખવાઇ, ઉસકી બગૈર ઇજાઝત ઉસકા બરતના દુરૂસ્ત નહીં. અગર ઉસને બગૈર ઇજાઝત કપળા યા ઝેવર વગૈરહ પહેના યા ચારપાઇ પર લેટી-બેઠી ઓર ઉસકે બરતનેકે ઝમાનેમેં વો કપળા ફટ ગયા યા ચોર લે ગયા યા ઝેવર-ચારપાઇ વગૈરહ ટૂટ ગઇ યા ચોરી હો ગઇ તો જુર્માના દેના પળેગા, હાં અગર તૌબા કરકે ફિર ઉસી તરહ હિફાઝતસે રખ દિયા, ફિર કિસી ઓર તરહ બરબાદ હુવા તો જુર્માના ન દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૨ :- સંદૂકમેંસે અમાનતકા કપળા નિકાલા કે શામકો યેહી પહેનકર ફલાં જગહ જાઉંગી, ફિર પહેનનેસે પેહલે હી વો જાતા રહા તો ભી જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૩ :- અમાનતકી ગાય યા બકરી બીમાર પળ ગઇ, તુમને ઉસકી દવા કી. ઉસી દવાસે વો મર ગઇ તો જુર્માના દેના પળેગા. અગર દવા ન કી ઓર વો મર ગઇ તો જુર્માના ન દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૪ :- કિસીને અમાનત રખનેકો રૂપિયા દિયા, તુમને બટવેમેં (પાકિટમેં) ડાલ લિયા યા ઇઝારબંદમેં બાંધ લિયા, લેકિન ડાલતે વક્ત વો રૂપિયા ઇઝારબંદમેં બટવેમેં નહીં પળા, બલ્કે નીચે ગિર ગયા, મગર તુમ યેહી સમઝી કે મૈંને બટવેમેં રખ

લિયા તો જુર્માના ન દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૫ :- જબ વોં અપની અમાનત માંગે તો ફોરન ઉસકો દે દેના વાજીબ હે. બગૈર કિસી મજબૂરીકે ન દેના ઓર દેર કરના જાઇઝ નહીં, અગર કિસીને અપની અમાનત માંગી, તુમને કહા બહન ! ઇસ વકત હાથ ખાલી નહીં, કલ લે લેના. ઉસને કહા, અચ્છા ! કલ સહીહ, તબ તો ખેર કુછ હરજ નહીં, ઓર અગર વો કલકે લેને પર રાઝી ન હુઇ ઓર ન દેનેસે ખફા હોકર ચલી ગઇ તો અબ વો ચીઝ અમાનત નહીં રહી, અબ અગર જાતી રહેગી તો તુમકો જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૬ :- કિસીને અપના આદમી અમાનત માંગનેકે લિયે ભેજા, તુમકો ઇખ્તિયાર હે કે ઉસ આદમીકો ન દો ઓર કેહલા ભેજા કે વો ખુદ હી આકર અપની ચીઝ લે જાએ, હમ કિસી દૂસરેકો ન દેંગે. ઓર અગર તુમને ઉસકો સચ્ચા સમઝકર દિયા ઓર ફિર માલિકને કહા કે મૈંને ઉસકો ન ભેજા થા, તુમને કયૂં દિયા તો વો તુમસે લે સકતા હે, ઓર તુમ ઉસ આદમીસે વો ચીઝ લોટા સકતી હો, ઓર અગર ઉસકે પાસસે વો જાતી રહી હો તો તુમ ઉસ્સે દામ નહીં લે સકતી હો, ઓર માલિક તુમસે દામ લેગા.

માંગેકી ચીઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીસે કપળા યા ઝેવર યા ચારપાઇ યા બરતન વગૈરહ કોઇ ચીઝ કુછ દિનકે લિયે માંગ લી કે ઝરૂરત નિકલ જાનેકે બા'દ દે દી જાએગી તો ઉસકા હુકમ ભી અમાનતકી તરહ હે. અબ ઉસકો અચ્છી તરહ હિફાઝતસે રખના વાજીબ હે. અગર બા-વજૂદ હિફાઝતકે જાતી રહી તો જિસકી ચીઝ હે ઉસકો જુર્માના લેનેકા હક નહીં હે, બલ્કે અગર તુમને ઇકરાર કર દિયા હો કે અગર જાએગી તો હમસે દામ લે લેના, તબ ભી જુર્માના લેના દુરૂસ્ત નહીં, હાં હિફાઝત ન કી, ઇસ વજહસે જાતી રહી તો જુર્માના દેના પળેગા, ઓર માલિકકો હર વકત ઇખ્તિયાર હે, જબ ચાહે અપની ચીઝ લે લે, તુમકો ઇન્કાર કરના દુરૂસ્ત નહીં. અગર માંગને પર ન દી તો ફિર બરબાદ હો જાને પર જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૨ :- જિસ તરહ બરતનેકી ઇજાઝત માલિકને દી હો, ઉસી તરહ બરતના જાઇઝ હે, ઉસકે ખિલાફ કરના દુરૂસ્ત નહીં. અગર ખિલાફ કરેગી તો જાતે રેહને પર જુર્માના દેના પળેગા, જેસે કિસીને ઓઢનેકો દુપટ્ટા દિયા, યે ઉસકો બિછાકર લેટી, ઇસ લિયે વો ખરાબ હો ગયા યા ચારપાઇ પર ઇતને આદમી લદ ગએ કે વો ટૂટ ગઇ યા શીશેકા બરતન આગ પર રખ દિયા વો ટૂટ ગયા યા કુછ ઓર એસી ખિલાફ બાત કી તો જુર્માના દેના પળેગા. ઇસી તરહ અગર ચીઝ માંગ લાઇ ઓર યે બદ-નિય્યતી કી કે અબ ઉસકો લોટાકર ન દૂંગી, બલ્કે હડપ કર જાઉંગી તબ ભી જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૩ :- એક યા દો દિનકે લિયે કોઇ ચીઝ મંગવાઇ તો અબ એક દો

દિનકે બા'દ વાપસ કર દેના ઝરૂરી હે, જિતને દિનકે વા'દા પર લાઈ થી, ઉતને હી દિનકે બા'દ અગર ન ફેરેગી તો જાતી રેહને પર જુર્માના દેના પળેગા.

મસ્અલા ૪ :- જો ચીઝ માંગ લી હે તો યે દેખના ચાહિયે કે માલિકને ઝબાનસે સાફ કેહ દિયા કે ચાહે ખૂદ બરતો, ચાહે દૂસરેકો દો, માંગનેવાલીકો દુરૂસ્ત હે કે દૂસરેકો ભી બરતનેકે લિયે દે દે. ઈસી તરહ અગર ઉસને સાફ તો નહીં કહા, મગર ઉસ્સે મેલ-જોલ એસા હે કે ઉસકો યકીન હે કે હર તરહ ઈસકી ઈજાઝત હે, તબ ભી યેહી હુકમ હે. ઓર અગર માલિકને સાફ મના' કર દિયા કે દેખો, તુમ ખૂદ બરતના, કિસી દૂસરેકો મત દેના, ઈસ સૂરતમેં કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં કે દૂસરેકો બરતનેકે લિયે દી જાએ.

ઓર અગર માંગનેવાલીને યે કેહકર મંગાઈ કે મેં તો બરતુંગી ઓર માલિકને દૂસરેકે બરતનેસે ન મના' કિયા, ઓર ન સાફ ઈજાઝત દી તો ઉસ ચીઝકો દેખો કેસી હે. અગર વો એસી હે કે સબ બરતનેવાલે ઉસકો એક હી તરહ બરતા કરતે હેં, બરતનેમેં ફર્ક નહીં હોતા તો ખૂદ ભી બરતના દુરૂસ્ત હે, ઓર દૂસરોંકો બરતનેકે લિયે દેના દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર વો ચીઝ એસી હે કે સબ બરતનેવાલે ઉસકો એક તરહ નહીં બરતા કરતે, બલ્કે કોઈ અચ્છી તરહ બરતતા હે કોઈ બુરી તરહ, તો એસી ચીઝ તુમ દૂસરેકો બરતનેકે વાસ્તે નહીં દે સકતી.

ઈસી તરહ અગર યે કેહકર મંગાઈ હે કે હમારા ફલાં રિશ્તેદાર યા મુલાકાતી બરતેગા ઓર માલિકને તુમહારે ન બરતનેકા ઝિકર નહીં કિયા તો ઈસ સૂરતમેં ભી યેહી હુકમ હે કે પેહલી કિસમકી ચીઝકો તુમ ભી બરત સકતી હો, ઓર દૂસરી કિસમકી ચીઝકો તુમ ન બરત સકોગી, સિર્ફ વોહી બરતેગા જિસકે બરતનેકે નામસે મંગાઈ હે, ઓર અગર તુમને યૂંહી મંગા ભેજી, ન અપને બરતનેકા નામ લિયા, ન દૂસરેકે બરતનેકા, ઓર માલિકને ભી કુછ નહીં કહા તો ઈસકા હુકમ યે હે કે પેહલી કિસમકી ચીઝકો તુમ ભી બરત સકતી હો, ઓર દૂસરેકો ભી બરતનેકે લિયે દે સકતી હો, ઓર દૂસરી કિસમકી ચીઝમેં હુકમ યે હે કે અગર તુમને બરતના શુરૂ' કર દિયા તબ તો દૂસરેકો બરતનેકે વાસ્તે નહીં દે સકતી ઓર, અગર દૂસરેસે બરતવા લિયા તો તુમ નહીં બરત સકતી, ખૂબ સમઝ લો.

મસ્અલા-૫ :- માં-બાપ વગૈરહકા કિસી છોટે ના-બાલિગકી ચીઝકા માંગે દેના જાઈઝ નહીં હે. અગર વો ચીઝ જાતી રહી તો જુર્માના દેના પળેગા. ઈસી તરહ અગર ખૂદ ના-બાલિગ અપની ચીઝ દે દે તો ઉસકા લેના ભી જાઈઝ નહીં હે.

મસ્અલા ૬ :- કિસીસે કોઈ ચીઝ માંગકર લાઈ ગઈ, ફિર વો માલિક મર ગયા તો અબ મરનેકે બા'દ વો માંગેકી ચીઝ નહીં રહી, અબ ઉસ્સે કામ લેના દુરૂસ્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર વો માંગનેવાલી મર ગઈ તો ઉસકે વારિસોંકો ઉસ્સે નફા' ઉઠાના દુરૂસ્ત નહીં.

હિબા યા'ની કિસીકો કુછ દે દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- તુમને કિસીકો કોઇ ચીઝ દે દી ઓર ઉસને મંઝૂર કર લિયા યા મુંહસે કુછ નહીં કહા, બલ્કે તુમને ઉસકે હાથ પર રખ દિયા ઓર ઉસને લે લિયા તો અબ વો ચીઝ ઉસીકી હો ગઇ, અબ તુમહારી નહીં રહી, બલ્કે વોહી ઉસકી માલિક હૈ, ઇસકો શરીઅતમેં હિબા કેહતે હૈં. લેકિન ઇસકી કઇ શરતેં હૈં.

એક તો ઉસકે હવાલે કર દેના ઓર ઉસકા કબ્ઝા કર લેના હૈ. અગર તુમને કહા કે યે ચીઝ હમને તુમકો દે દી, ઉસને કહા હમને લે લી, લેકિન અભી તુમને ઉસકે હવાલે નહીં કિયા તો યે દેના સહીહ નહીં હુવા. અભી તક વો ચીઝ તુમહારી હી મિલ્કમેં હૈ, હાં અગર ઉસ ચીઝ પર અપના કબ્ઝા કર લિયા તો અબ કબ્ઝા કર લેનેકે બા'દ ઉસકી માલિક બની.

મસ્અલા ૨ :- તુમને વોહી ચીઝ ઉસકે સામને ઇસ તરહ રખ દી કે અગર વો ઉઠાના ચાહે તો લે સકે, ઓર યે કેહ દિયા કે લો. ઇસકો લે, તો ઉસકે પાસ રખ દેનેસે ભી વો માલિક બન ગઇ, એસા સમઝેંગે કે ઉસને ઉઠા લિયા ઓર કબ્ઝા કર લિયા.

મસ્અલા ૩ :- બંદ સંદૂકમેં કુછ કપડે દે દિયે, લેકિન ઉસકી કુંજી નહીં દી તો વો કબ્ઝા નહીં હુવા, જબ કુંજી દેગી તબ કબ્ઝા હોગા, ઉસ વક્ત ઉસકી માલિક બનેગી.

મસ્અલા ૪ :- કિસી બોતલમેં તેલ રખ્ખા હૈ યા ઓર કુછ રખ્ખા હૈ, તુમને વો બોતલ કિસીકો દે દી, લેકિન તેલ નહીં દિયા તો યે દેના સહીહ નહીં. અગર વો કબ્ઝા કર લે તો ભી ઉસકી માલિક ન હોગી. જબ અપના તેલ નિકાલકે દોગી તબ યે માલિક હોગી, ઓર અગર તેલ કિસીકો દે દિયા, મગર બોતલ નહીં દી ઓર ઉસને બોતલ સમેત લે લિયા કે હમ ખાલી કરકે વાપસ કર દેંગે તો યે તેલકા દેના સહીહ હૈ, કબ્ઝા કર દેનેકે બા'દ માલિક બન જાએગી, મતલબ યે કે જબ બરતન વગેરહ કોઇ ચીઝ દો તો ખાલી કરકે દેના શર્ત હૈ. બગેર ખાલી કિયે દેના સહીહ નહીં હૈ.

ઇસી તરહ અગર કિસીને મકાન દિયા તો અપના સારા માલ અસ્બાબ નિકાલકે ખૂદ ભી ઉસ ઘરસે નિકલ કર દેના ચાહિયે. અગર કિસીકો આધા યા તિહાઇ યા ચોથાઇ ચીઝ દી, પૂરી ચીઝ ન દી તો ઉસકા હુકમ યે હૈ કે દેખો વો કિસ કિસમકી ચીઝ હૈ, આધી બાંટ દેનેકે બા'દ ભી કામકી રહેગી યા ન રહેગી. અગર બાંટ દેનેકે બા'દ ઉસ કામકી ન રહે, જૈસે ચકકી કે અગર બીચસે તોડ કે દે દો તો પીસનેકે કામકી ન રહેગી ઓર જૈસે ચોકી, પલંગ, પતેલી, લોટા, કટોરા, પ્યાલા, સંદૂક ઓર જાનવર વગેરહ એસી ચીઝોંકો બગેર બાંટે ભી આધી તિહાઇ જો કુછ દેના મંઝૂર હો જાઇઝ હૈ. અગર વો કબ્ઝા કરે તો જિતના હિસ્સા તુમને દિયા હૈ ઉસકી માલિક બન ગઇ ઓર વો ચીઝ સાઝેમેં હો ગઇ,

ઓર અગર વો ચીઝ એસી હૈ કે બાંટ દેને કે બા'દ ભી કામકી રહેગી, જૈસે ઝમીન, ઘર, કપડેકા થાન, જલાનેકી લકડી, અનાજ, ગલ્લા, દૂધ, દહી વગેરહ તો બગેર

બાંટે ઉનકા દેના સહીહ હે. અગર તુમને કિસીસે કહા, હમને ઇસ બરતનકા આધા ભી તુમકો દે દિયા ઔર વો કહે હમને લે લિયા તો યે દેના સહીહ નહીં હુવા, બલ્કે અગર વો બરતન પર કબ્ઝા ભી કર લે તબ ભી ઉસકી માલિક નહીં હુઈ, અભી સારા ભી તુમ્હારા હી હે, હાં ઇસકે બા'દ અગર ઉસમેંકા આધા ધી અલગ કરકે ઉસકે હવાલે કર દો તો અબ ઉસકી માલિક હો જાએગી.

મસ્અલા ૫ :- એક થાન યા એક મકાન યા બાગ વગૈરહ દો આદમિયોંને મિલકર આધા આધા ખરીદા તો જબ તક બાંટ ન લો તબ તક અપના આધા હિસ્સા કિસીકો દેના સહીહ નહીં.

મસ્અલા ૬ :- આઠ આને યા બારહ આને પૈસે દો આદમિયોંકો દિયે કે તુમ દોનૂં આધે આધે લે લો, યે સહીહ નહીં, બલ્કે આધે આધે બાંટ કરકે દેના ચાહિયે. હાં અગર દોનૂં ફકીર હોં તો બાંટનેકી ઝરૂરત નહીં, ઔર અગર એક રૂપિયા યા એક પૈસા દો આદમિયોંકો દિયા તો યે દેના સહીહ હે.

મસ્અલા ૭ :- બકરી યા ગાય વગૈરહકે પેટમેં બચ્ચા હે તો પૈદા હોનેસે પેહલે હી ઉસકા દે દેના સહીહ નહીં હે, બલ્કે પૈદા હોનેકે બા'દ અગર વો કબ્ઝા ભી કર લે તબ ભી માલિક નહીં હુઈ. અગર દેના હો તો પૈદા હોનેકે બા'દ ફિર દે દે.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને બકરી દી ઔર કહા કે ઇસકે પેટમેં જો બચ્ચા હે ઉસકો હમ નહીં દેતે, વો હમારા હી હે તો બકરી ઔર બચ્ચા દોનૂં ઉસીકે હો ગએ. પૈદા હોનેકે બા'દ બચ્ચેકે લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે.

મસ્અલા ૯ :- તુમ્હારી કોઇ ચીઝ કિસીકે પાસ અમાનત રખ્ખી હે, તુમને ઉસીકો દે દી તો ઇસ શકલમેં સિર્ફ ઇતના કેહ દેનેસે કે મૈંને લે લી, ઉસકી માલિક હો જાએગી, અબ આકર દોબારહ ઉસપર કબ્ઝા કરના શર્ત નહીં હે, કયૂંકે વો ચીઝ તો ઉસકે પાસ હે હી.

મસ્અલા ૧૦ :- ના-બાલિગ લળકા યા લળકી અપની ચીઝ કિસીકો દે દે તો ઉસકા દેના સહીહ નહીં હે, ઔર ઉસકી ચીઝ લેના ભી ના-જાઇઝ હે, ઇસ મસ્અલેકો ખૂબ યાદ રખ્ખો, બહોત લોગ ઇસમેં મુબતલા હૈં.

બચ્ચોંકો દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ખત્ના વગૈરહ યા કિસી જશ્નમેં છોટે છોટે બચ્ચોંકો જો કુછ દિયા જાતા હે, ઉસ્સે ખાસ બચ્ચોકો દેના નહીં હોતા, બલ્કે માં-બાપકો દેના હોતા હે, ઇસ લિયે વો સબ ન્યોતા (બખ્શિશ) બચ્ચેકી જાયદાદ નહીં, બલ્કે માં-બાપ ઉસકે માલિક હૈં, જો ચાહે કરેં. હાં, અગર કોઇ આદમી ખાસ બચ્ચે હી કો કોઇ ચીઝ દે તો ફિર વોહી બચ્ચા ઉસકા માલિક હે. અગર બચ્ચા સમઝદાર હે તો ખૂદ ઉસીકા કબ્ઝા કર લેના કાફી

હૈ, જબ કબ્ઝા કર લિયા તો માલિક હો ગયા. અગર બચ્ચા કબ્ઝા ન કરે યા કબ્ઝા કરનેકે લાઇક ન હો તો અગર બાપ હો તો ઉસકે કબ્ઝા કર લેનેસે ઔર અગર બાપ ન હો તો દાદાકે કબ્ઝા કર લેનેસે બચ્ચા માલિક હો જાએગા. અગર બાપ-દાદા મૌજૂદ ન હોં તો વો બચ્ચા જિસકી પરવરિશમેં હૈ ઉસકો કબ્ઝા કરના ચાહિયે, ઔર બાપ-દાદાકે હોતે માં, દાદી, નાની વગૈરહ ઔર કિસીકે કબ્જેકા એ'તિબાર નહીં હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર બાપ યા ઉસકે ન હોનેકે વક્ત દાદા અપને બેટે-પોતેકો કોઇ ચીઝ દેના ચાહે તો બસ ઇતના કેહ દેનેસે હિબા સહીહ હો જાએગા કે મૈંને ઉસકો યે ચીઝ દે દી, ઔર અગર બાપ-દાદા ન હોં ઉસ વક્ત માં, ભાઇ વગૈરહ ભી અગર ઉસકો કુછ દેના ચાહે, ઔર વો બચ્ચા ઉનકી પરવરિશમેં ભી હો, ઉનકે ઇસ કેહ દેનેસે ભી વો બચ્ચા માલિક હો ગયા, કિસીકે કબ્ઝા કરનેકી ઝરૂરત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૩ :- જો ચીઝ હો અપની સબ ઔલાદકો બરાબર દેના ચાહિયે. લડકા-લડકી સબકો બરાબર દે. અગર કભી કિસીકો કુછ ઝિયાદહ દે દિયા તો ભી ખૈર, કુછ હરજ નહીં, લેકિન જિસે કમ દિયા ઉસકો નુકસાન પહોંચાનેકા ઇરાદા ન હો, નહીં તો કમ દેના દુરુસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૪ :- જો ચીઝ ના-બાલિગકી મિલ્કિયત હો, ઉસકા યે હુકમ હૈ કે ઉસી બચ્ચેહી કે કામમેં લગાના ચાહિયે, કિસીકો અપને કામમેં લાના જાઇઝ નહીં. ખુદ માં-બાપ ભી અપને કામમેં ન લાએં, ન કિસી ઔર બચ્ચેકે કામમેં લાએં.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઝાહિરમેં બચ્ચેકો દિયા, મગર યકીનન મા'લૂમ હૈ કે મંઝૂર તો માં-બાપહી કો દેના હૈ, મગર ઉસ ચીઝકો છોટા સમઝકર બચ્ચેહી કે નામસે દે દિયા તો માં-બાપકી મિલ્કિયત હૈ, વો જો ચાહે કરેં, ફિર ઉસમેં ભી દેખ લે, અગર માં કે રિશ્તેદારોંને દિયા હૈ તો માં કા હૈ, ઔર અગર બાપકે રિશ્તેદારોંને દિયા હૈ તો બાપકા હૈ.

મસ્અલા ૬ :- અપને ના-બાલિગ લડકેકે લિયે કપડે બનવાએ તો વો માલિક હો ગયા, યા બાલિગ લડકીકે લિયે ઝેવર-ગેહના બનવાયા તો વો લડકી ઉસકી માલિક હો ગઇ. અબ ઉન કપડોંકા યા ઉસ ઝેવરકા કિસી ઔર લડકે યા લડકીકો દેના દુરુસ્ત નહીં, જિસકે લિયે બનવાએ હૈં ઉસીકો દે, હાં અગર બનાનેકે વક્ત સાફ કેહ દિયા કે યે મેરી હી ચીઝ હૈ, માંગેકે તૌરપર દેતા હૂં તો બનવાનેવાલેકી રહેગી. અક્સર દસ્તૂર હૈ કે બડી બહનેં કભી કભી છોટી ના-બાલિગ બહનોંસે યા ખુદ માં અપની લડકીસે દોપટ્ટા વગૈરહ માંગ લેતી હૈં તો ઉનકી ચીઝકા ઝરા દેરકે લિયે માંગ લેના ભી દુરુસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- જિસ તરહ ખુદ બચ્ચા અપની ચીઝ કિસીકો દે નહીં સકતા, ઉસી તરહ માં-બાપ ઉસકી ચીઝ કિસીકો બિલકુલ દે દેં યા થોડી દેર યા કુછ દિનકે લિયે માંગેકા દેં તો ઉસકા લેના દુરુસ્ત નહીં. હાં અગર માં-બાપકો ન હોનેકી વજહસે નિહાયત ઝરૂરત હો ઔર વો ચીઝ કહીં દૂસરેસે ઉનકો ન મિલ સકે તો મજબૂરી ઔર લાચારીકે વક્ત અપની ઔલાદકી ચીઝકા લેના દુરુસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૮ :- માં-બાપ વગૈરહકો બચ્ચેકા માલ કિસીકો કર્ઝ દેના ભી સહીહ નહીં, બલ્કે ખુદ કર્ઝ લેના ભી સહીહ નહીં, ખૂબ યાદ રખ્ખો.

દેકર વાપસ લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કુછ દેકર વાપસ લેના બળા ગુનાહ હે, લેકિન કોઇ વાપસ લે લે ઔર જિસકો દી થી, વો અપની ખુશીસે દે ભી દે તો અબ ફિર ઉસકી માલિક બન જાએગી, અગર કુછ બાતેં એસી હેં જિનસે વાપસ લેનેકા બિલકુલ ઇખ્તિયાર નહીં રેહતા, જૈસે તુમને કિસીકો બકરી દી, ઉસને ખિલાં પિલાકર ખૂબ મોટા-તાઝા કિયા તો વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે. યા કિસીકો ઝમીન દી, ઉસને ઘર બનવાયા યા બાગ લગાયા તો અબ વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, યા કપળા દેનેકે બા'દ ઉસને કપળેકો સી લિયા યા રંગ લિયા યા ધુલવાયા તો અબ વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં.

મસ્અલા ૨ :- તુમને કિસીકો બકરી દી, ઉસકે દો એક બચ્ચે હુએ તો વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર બાકી હે, લેકિન અગર વાપસ લે તો સિર્ફ બકરી વાપસ લે સકતી હે, વો બચ્ચા નહીં લે સકતી.

મસ્અલા ૩ :- દેનેકે બા'દ અગર દેનેવાલા યા લેનેવાલા મર જાએ તો ભી વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં રેહતા.

મસ્અલા ૪ :- તુમકો કિસીને કોઇ ચીઝ દી, ફિર ઉસકે બદલેમેં તુમને ભી કોઇ ચીઝ ઉસકો દે દી, ઔર કેહ દિયા કે લો બહન, ઉસકે બદલે તુમ યે લે લો તો બદલા દેનેકે બા'દ અબ ઉસકો વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે, હાં અગર તુમને યે નહીં કહા કે હમ યે ઉસકે બદલેમેં દેતે હેં તો વો અપની ચીઝ વાપસ લે સકતી હે, ઔર તુમ અપની ચીઝ ભી વાપસ લે સકતી હો.

મસ્અલા ૫ :- બીવીને અપને મિયાંકો યા મિયાંને અપની બીવીકો કુછ દિયા તો ઉસકે વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે. ઇસી તરહ અગર કિસીને એસે રિશ્તેદારકો કુછ દિયા જિસ્સે નિકાહ હમેશાકે લિયે હરામ હે, ઔર વો રિશ્તા ખૂનકા હે જૈસે ભાઇ-બહન, ભતીજા, ભાંજા, વગૈરહ તો ઉસ્સે વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર નહીં હે, ઔર અગર રિશ્તા તો હે લેકિન નિકાહ હરામ નહીં હે જૈસે ચચેરા, ફુફેરા બહન-ભાઇ વગૈરહ યા નિકાહ તો હરામ હે, લેકિન નસબ (ખાનદાન) કે એ'તિબારસે રિશ્તેદાર નહીં, યા'ની વો રિશ્તા ખૂનકા નહીં, બલ્કે દૂધકા રિશ્તા યા ઔર કોઇ રિશ્તા હે જૈસે દૂધ શરીક ભાઇ-બહન વગૈરહ યા દામાદ, સાસ, સુસર વગૈરહ તો ઉન સબસે વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર રેહતા હે.

મસ્અલા ૬ :- જિતની સૂરતોંમેં વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર હે, ઉસકા મતલબ યે હે કે અગર વો ભી વાપસ દેને પર રાઝી હો જાએ તો ઉસ વકત વાપસ લેનેકા ઇખ્તિયાર

હે, જૈસે ઉપર આ ચુકા, લેકિન ગુનાહ ઈસમેં ભી હે. ઔર અગર વો રાઝી ન હો ઔર ન વાપસ કરે તો કાઝીકે ફૈસલેકે અલાવા ઝબરદસ્તી વાપસ લેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં. ઔર અગર ઝબરદસ્તી બગૈર ફૈસલેકે વાપસ લિયા તો યે માલિક ન હોગા.

મસ્અલા ૭ :- જો કુછ હિબા કર દેનેકે હુકમ-અહકામ બયાન હુએ હૈં, અકસર ખુદાકી રાહમેં ખેરાત દેનેકે ભી વોહી હુકમ હૈં, મિસાલકે તૌર પર બગૈર કબ્ઝા કિયે ફકીરકી મિલ્કમેં ચીઝ નહીં જાતી, ઔર જિસ ચીઝકા બાંટ દેનેકે બા'દ દેના શર્ત હે, ઉસકા યહાંભી બાંટનેકે બા'દ હી દેના શર્ત હે. જિસ ચીઝકા ખાલી કરકે દે દેના ઝરૂરી હે, યહાં ભી ખાલી કરકે દેના ઝરૂરી હે, હાં દો બાતોંકા ફર્ક હે. એક હિબામેં રાઝી-ખૂશીસે વાપસ લેનેકા ઈખ્તિયાર રેહતા હે, ઔર યહાં વાપસ લેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રેહતા. દૂસરે આઠ-દસ આને પૈસે યા આઠ-દસ રૂપિયે અગર ફકીરોંકો દે દો કે તુમ દોનૂં બાંટ લેના તો યે ભી દુરૂસ્ત હે, ઔર હિબામેં ઈસ તરહ દુરૂસ્ત નહીં હોતા.

મસ્અલા ૮ :- કિસી ફકીરકો પૈસા દેને લગે, મગર ધોકેસે અઠન્ની ચલી ગઈ તો ઉસકે વાપસ લેનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હે.

કિરાયે પર લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જબ તુમને મહીના ભરકે લિયે ઘર કિરાયા પર લિયા ઔર અપને કબ્ઝેમેં કર લિયા તો મહીનેકે બા'દ કિરાયા દેના પળેગા, ચાહે ઉસમેં રેહનેકા મૌકા' હો યા ખાલી પળા રહા હો, કિરાયા બહરહાલ વાજીબ હે.

મસ્અલા ૨ :- દરજી કપળા સીકર યા રંગરેઝ રંગકર યા ધોબી કપળા ધોકર લાયા તો ઉસકો ઈખ્તિયાર હે કે જબ તક તુમસે ઉસકી મઝદૂરી ન લે લે તબ તક તુમકો કપળા ન દે. બગૈર મઝદૂરી દિયે ઉસસે ઝબરદસ્તી લેના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર કિસી મઝદૂરસે ગલ્લેકા એક બોરા એક આનાકે પૈસેકે વા'દા પર ઉઠવાયા તો અપની મઝદૂરી માંગનેકે લિયે તુમહારા ગલ્લા નહીં રોક સકતા, ક્યૂંકે વહાંસે લાનેકી વજહસે ગલ્લેમેં કોઈ બાત પૈદા નહીં હોતી, ઔર પેહલી સૂરતમેં એક નઈ બાત કપળેમેં પૈદા હો ગઈ.

મસ્અલા ૩ :- અગર કિસીને યે શર્ત કર લી કે મેરા કપળા તુમહી સીના યા તુમ હી રંગના યા તુમહી ધોના તો ઉસકો દૂસરેસે ધુલવાના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર અગર યે શર્ત નહીં કી તો કિસી દૂસરેસે ભી વો કામ કરા સકતી હે.

ગલત ઈજારે[1]કા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર મકાન કિરાયે પર લેતે વક્ત કુછ મુદ્દત બયાન નહીં કી કે કિતને દિને કે લિયે દિયા હે, યા કિરાયા નહીં તય કિયા, યૂં હી લે લિયા યા શર્ત કર લી કે

૧. ઈજારા કિરાયા યા મઝદૂરીકો કેહતે હૈં.

જો કુછ ઈસમેં ગિર-પળ જાએગા, વો ભી હમ અપને માલસે બના દિયા કરેંગે, યા કિસીકો ઘર ઈસ વા'દે પર દિયા કે ઉસકી મરમ્મત કરા દિયા કરે, ઔર ઉસકા યેહી કિરાયા હે, યે સબ ગલત ઈજારા હે, ઔર અગર યૂં કેહ દે કે તુમ ઈસ ઘરમેં રહો, ઔર ઈસકી મરમ્મત કરા દિયા કરો, કિરાયા કુછ નહીં તો યે રિઆયત હે ઔર જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને યે કેહકર મકાન કિરાયા પર લિયા કે દો રૂપિયે મહીને કિરાયા દિયા કરેંગે તો એક હી મહીનાકે લિયે ઈજારા સહીહ હુવા. મહીનાકે બા'દ માલિકકો ઉસમેંસે ઉઠા દેનેકા ઈખ્તિયાર હે. ફિર જબ દૂસરે મહીનેમેં તુમ રેહ પળે તો એક મહીનાકા ઈજારા ઔર સહીહ હો ગયા. ઈસી તરહ હર મહીનેમેં નયા ઈજારા હોતા રહેગા. હાં, અગર યે ભી કેહ દિયા કે ચાર મહીને યા છ મહીને રહૂંગા તો જિતની મુદ્દત બતલાઈ હે ઉતની મુદ્દત તક ઈજારા નહીં હુવા, ઈસ્સે પેહલે માલિક તુમકો નહીં ઉઠા સકતા.

મસ્અલા ૩ :- પીસનેકે લિયે કિસીકો ગેહૂં દિયે ઔર કહા, ઈસીમેંસે પાંવ ભર આટા પિસાઈ લે લેના યા ખેત કટવાયા ઔર કહા કે ઈસીમેંસે ઈતના ગલ્લા મઝદૂરી લે લેના યે સબ ગલત હે.

મસ્અલા ૪ :- ગલત ઈજારેકા હુકમ યે હે કે જો કુલ તય હુવા વો ન દિલાયા જાએગા, બલ્કે ઉતને કામકે લિયે જિતની મઝદૂરીકી રસમ હે યા એસે ઘરકે લિયે જિતને કિરાયેકી રસમ હો, વો દિલાયા જાએગા, લેકિન અગર રસમ ઝિયાદહ હે, ઔર તય કમ હુવા થા તો ફિર રસમકે મુતાબિક ન દિયા જાએગા, બલ્કે વોહી પાએગા જો તય હુવા હે. મતલબ યે હે કે જો કામ હો ઉસકે પાનેકા હકદાર હે.

મસ્અલા ૫ :- ગાને-બજાને, નાચને, બંદર નચાને વગેરહ જૈસી જિતની બેહૂદા ચીઝેં હૈં, ઉનકા ઈજારા સહીહ નહીં બિલકુલ ગલત હે, ઈસ લિયે કુછ ન દિલાયા જાએગા.

મસ્અલા ૬ :- કિસી હાફિઝકો નોકર રખ્ખા કે ઈતને દિન તક ફલાંકી કબ્ર પર પળ્હા કરો, ઔર સવાબ બખ્શા કરો, યે સહીહ નહીં ગલત હે. ન પળ્હનેવાલોંકો સવાબ મિલેગા, ન મુરદેકો, ઔર યે કુછ તંખ્વાહ પાનેકા હકદાર નહીં હે.

મસ્અલા ૭ :- પળ્હનેકે લિયે કોઈ કિતાબ કિરાયે પર લી તો યે સહીહ નહીં હે, બલ્કે ગલત હે.

મસ્અલા ૮ :- યે રસમ હે કે બકરી, ગાય, ભેંસકે ગાભન કરાનેમેં જિસકા બકરા, બૈલ, ભેંસા હોતા હે વો ગાભન કરાઈ લેતા હે, યે બિલકુલ હરામ હે.

મસ્અલા ૯ :- બકરી, ગાય ઔર ભેંસકો દૂધ પીનેકે લિયે કિરાયે પર લેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- જાનવરકો અધિયાન પર દેના દુરૂસ્ત નહીં, યા'ની યૂં કેહના કે મુરઘિયાં યા બકરિયાં લે જાઓ, ઔર અચ્છી તરહ પાલો-પોસો, જો કુછ બચ્ચે હોં આધે

તુમહારે, આધે હમારે, યે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- ઘર સજાનેકે લિયે ઝાળ-ફાનૂસ વગૈરહ કિરાયે પર લેના દુરૂસ્ત નહીં, અગર લાયા ભી તો દેનેવાલા કિરાયા પાનેકા હકદાર નહીં. હાં, અગર ઝાળ-ફાનૂસ જલાનેકે લિયે લાયા હો તો દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- કોઇ યક્કા-બેહલી કિરાયે પર કી તો મા'મૂલસે ઝિયાદહ બહોત આદમિયોંકા લદ જાના દુરૂસ્ત નહીં. ઇસી તરહ ડોલીમેં કહારોંકી ઇજાઝતકે બગૈર દો દો કા બૈઠ જાના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- કોઇ ચીઝ ખો ગઇ, ઉસને કહા જો કોઇ હમારી ચીઝ બતાએ કે કહાં હૈં ઉસકો એક પૈસા દેંગે, તો અગર કોઇ બતલા દે, તબ ભી પૈસા પાનેકી હકદાર નહીં હૈ, ક્યૂંકે યે ઇજારા સહીહ નહીં હુવા, ઔર અગર કિસી ખાસ આદમીસે કહા કે અગર તૂ બતલા દે તો પૈસા દૂંગી, તો અગર ઉસને અપની જગહ બૈઠે બૈઠે યા ખળે ખળે બતલા દિયા તો કુછ ન પાએગી, ઔર અગર કુછ ચલકે બતલા દિયા તો પૈસા-ધેલા જો કુછ વા'દા થા મિલેગા.

જુર્માના લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- રંગરેઝ, ધોબી, દરજી વગૈરહ કિસી પેશાવર (મઝદૂર) સે કોઇ કામ કરાયા તો વો ચીઝ જો ઉસકો દી હૈ ઉસકે પાસ અમાનત હૈ, અગર ચોરી હો જાએ યા કિસી ઔર તરહ બગૈર ઇરાદા મજબૂરીસે બરબાદ હો જાએ તો ઉસ્સે જુર્માના લેના દુરૂસ્ત નહીં, હાં અગર ઉસને ઇસ તરહ કુંદી કી (નકશા કિયા) કે કપળા ફટ ગયા યા અચ્છા રેશમી કપળા ભટ્ઠી પર ચઢ્હા દિયા, વો ખરાબ હો ગયા તો ઉસકા જુર્માના લેના જાઇઝ હૈ. ઇસી તરહ જો કપળા ઉસને બદલ દિયા તો ઉસકા જુર્માના લેના ભી દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર કપળા ખો ગયા હો ઔર વો કેહતા હૈ મા'લૂમ નહીં ક્યા હુવા, કહાં ગયા, ઉસકા જુર્માના ભી લેના દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર વો કહે કે મેરે યહાં ચોરી હો ગઇ, ઉસમેં જાતા રહા તો જુર્માના લેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- કિસી મઝદૂરકો ઘી, તેલ વગૈરહ ઘર પહોંચાનેકો કહા, ઉસ્સે રાસ્તેમેં ગિર પળા તો ઉસકા જુર્માના લેના જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૩ :- ઔર જો પેશાવર (મઝદૂર) નહીં, બલ્કે ખાસ તુમહારે હી કામકે લિયે હૈ, જૈસે નોકર-ચાકર યા વો મઝદૂર જિસકો તુમને એક યા દો ચાર દિનકે લિયે રખ્ખા હૈ, ઉસકે હાથસે જો કુછ જાતા રહે ઉસકા તાવાન (જુર્માના) લેના જાઇઝ નહીં, હાં અગર ખુદ જાન બૂઝકર નુકસાન કર દે તો જુર્માના લેના દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- લળકા ખિલાને પર જો નોકર હૈ, ઉસકી કોતાહીસે અગર બચ્ચેકા ઝેવર યા ઔર કુછ જાતા રહે તો ઉસકા જુર્માના લેના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

ઈજારાકે તોડ દેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કોઈ ઘર કિરાયે પર લિયા, વો બહોત ટપકતા હે યા કુછ હિસ્સા ઉસકા ગિર પળા યા ઓર કોઈ એસા એબ નિકલ આયા જિસ્સે અબ રેહના કઠિન હે તો ઈજારેકા તોડના દુરૂસ્ત હે, ઓર અગર બિલકુલ હી ગિર પળા હે તો ખુદ હી ઈજારા ટૂટ ગયા, તુમહારે તોડને ઓર માલિકકે રાઝી હોનેકી ઝરૂરત નહીં રહી.

મસ્અલા ૨ :- જબ કિરાયે પર લેનેવાલે ઓર દેનેવાલેમેંસે કોઈ મર જાએ તો ઈજારા ટૂટ જાતા હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઈ એસા ઉઝર પૈદા હો હો જાએ કે કિરાયેકો તોડના પળે તો મજબૂરીકે અંદર તોડ દેના સહીહ હે, જૈસે કહીં જાનેકે લિયે બેહલીકો કિરાયા કિયા, ફિર રાય બદલ ગઈ, અબ જાનેકા ઈરાદા નહીં રહા તો ઈજારા તોડ દેના સહીહ હે.

મસ્અલા ૪ :- યે જો રસમ હે કે કિરાયા તય કરકે ઉસકો કુછ બયાના દે દેતે હૈં, અગર જાના હો તો ફિર ઉસકો પૂરા કિરાયા દેતે હૈં, ઓર વો બયાના ઉસ કિરાયેમેંસે કાટ લિયા જાતા હે, ઓર જો જાના ન હો તો બયાના હઝમ કર લેતા હે, વાપસ નહીં દેતા, યે દુરૂસ્ત નહીં હે, બલ્કે ઉસકો વાપસ દેના ચાહિયે.

ઈજાઝતકે બગૈર કિસીકી ચીઝ લે લેનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કિસીકી ચીઝ ઝબરદસ્તીસે લે લેના યા પીઠ પીછે ઉસકી બગૈર ઈજાઝતકે લે લેના બળા ગુનાહ હે. કુછ ઔરતેં અપને શૌહર યા ઓર કિસી રિશ્તેદારકી ચીઝ બગૈર ઈજાઝત લે લેતી હૈં, યે ભી દુરૂસ્ત નહીં, ઓર જો ચીઝ બગૈર ઈજાઝત લે લી તો અગર વો ચીઝ અભી મૌજૂદ હો તો ઠીક વોહી ચીઝ વાપસ દેની ચાહિયે, ઓર અગર ખર્ચ હો ગઈ હો તો ઉસકા હુકમ યે હે કે-અગર એસી ચીઝ થી કે ઉસકે જૈસી બાઝારમેં મિલ સકતી હે, જૈસે ગલ્લા, ઘી, તેલ, રૂપિયા-પૈસા તો જૈસી ચીઝ લી હે વેસી મંગાકર દેના વાજીબ હે. ઓર અગર કોઈ એસી ચીઝ લેકર બરબાદ કર દી કે ઉસકે જૈસા મિલના કઠિન હૈ તો ઉસકી કીમત દેની પળેગી, જૈસે મુરઘી, બકરી, અમરૂદ, નારંગી, નાશપાતી વગૈરહ.

મસ્અલા ૨ :- પુરાની ચારપાઈકા એક આધ પાયા ટૂટ ગયા યા પટ્ટી યા ચૂલ (વો લકળી જિસકા સિરા દૂસરી લકળીમેં ડાલા જાએ) ટૂટ ગઈ યા ઓર કોઈ ચીઝ થી થી, વો ખરાબ હોનેસે જિતના ઉસકા નુકસાન હુવા હો દેના પળેગા.

મસ્અલા ૩ :- પરાએ રૂપિયેસે બગૈર ઝરૂરત તિજારત કી તો ઉસ્સે જો નફા' હુવા, ઉસકા લેના દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કે અસલ રૂપિયે માલિકકો વાપસ દે ઓર જો કુછ નફા' હો ઉસકો એસે લોગોંકો ખેરાત કર દે જો બહોત મોહતાજ હોં.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકા કપળા ફાળ ડાલા તો અગર થોળા ફટા હે તબ તો જિતના નુકસાન હુવા હે ઉતના હી જુર્માના દિલા દેંગે, ઔર અગર એસા ફાળ ડાલા કે અબ ઉસ કામકા નહીં રહા જિસ કામકે લિયે પેહલે થા, જૈસે દોપટ્ટા એસા ફાળ ડાલા કે અબ દોપટ્ટેકે કાબિલ નહીં રહા, હાં કુરતીયાં બન સકતી હૈં તો યે કપળા ઉસી ફાળનેવાલેકો દે દે, ઔર સારી કીમત ઉસ્સે ભર લે.

મસ્અલા ૫ :- કિસીકા નગ લેકર અંગૂઠી પર રખ લિયા તો અબ ઉસકી કીમત દેના પળેગી. અંગૂઠી તોડકર નગ નિકલવા કર દેના વાજીબ નહીં.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકા કપળા લેકર રંગ લિયા તો ઉસકો ઈખ્તિયાર હે, ચાહે રંગા-રંગાયા કપળા લે લે ઔર રંગનેસે જિતને દામ બઢ ગએ હૈં ઉતને દામ દે દે, ઔર ચાહે અપને કપળેકે દામ લે લે, ઔર કપળા ઉસીકે પાસ રેહને દે.

મસ્અલા ૭ :- જુર્માના દેનેકે બા'દ ફિર અગર વો ચીઝ મિલ ગઈ તો દેખના ચાહિયે કે જુર્માના અગર માલિકકે બતલાનેકે મુતાબિક દિયા હે તો અબ ઉસકા વાપસ કરના વાજીબ નહીં, વો ઉસકી હો ગઈ. ઔર અગર ઉસકે બતલાનેસે કમ દિયા તો ઉસકા જુર્માના વાપસ કરકે અપની ચીઝ લે સકતી હે.

મસ્અલા ૮ :- પરાઈ બકરી યા ગાય ઘરમેં ચલી આઈ તો ઉસકા દૂધ દોહના હરામ હે, જિતના દૂધ લેગી ઉસકે દામ દેને પળેંગે.

મસ્અલા ૯ :- સૂઈ, ધાગા, કપળેકી ચિંટ, પાન-તમ્બાકુ, કથ્થા ડલી, કોઈ ચીઝ બગેર ઈજાઝત લેના દુરૂસ્ત નહીં, જો લિયા હે ઉસકે દામ દેના વાજીબ હૈં, યા ઉસ્સે કેહકે મુઆફ કરા લે, નહીં તો કિયામતમેં દેના પળેગા.

મસ્અલા ૧૦ :- શૌહર અપને લિયે અગર કોઈ કપળા લાયા. કાટતે વકત ઉસમેંસે બચા યા ચુરાકર રખ્ખા ઔર ઉસકો નહીં બતાયા, યે ભી જાઈઝ નહીં, જો કુછ લેના હે કેહકર લો, ઔર ઈજાઝત ન દે તો ન લો.

સાઝેદારીકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- એક આદમી મર ગયા ઔર ઉસને કુછ માલ છોળા તો ઉસકા સારા માલ હકદારોંકે સાઝેમેં હે. જબ તક સબસે ઈજાઝત ન લે લે, તબ તક ઉસકો અપને કામમેં કોઈ નહીં લા સકતી. અગર લાએગી ઔર ફાઈદા ઉઠાએગી તો ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૨ :- દો બીબિયોંને મિલકર કુછ બરતન ખરીદે તો વો બરતન દોનૂંકે સાઝેમેં હૈં. બગેર ઉસ દૂસરીકી ઈજાઝત લિયે અકેલે એકકો બરતના ઔર કામમેં લાના યા બેચ ડાલના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩ :- દો બીબિયોંને અપને અપને પૈસે મિલાકર સાઝેમેં અમરૂદ, નારંગી, બેર, આમ, જામન, કકડી, ખીરે, ખરબૂઝે વગેરહ કોઈ ચીઝ ખરીદ મંગવાઈ, ઔર જબ

વો ચીઝ બાઝારસે આઇ તો ઉસ વકત ઉનમેંસે એક હે ઔર એક કહીં ગઇ હૂઇ હે તો યે ન કરો કે આધા ખુદ લે લો, ઔર આધા ઉસકા હિસ્સા નિકાલકર રખ દો કે જબ વો આએગી તો અપના હિસ્સા લે લેગી. જબ તક દોનૂં હિસ્સેદાર મૌજૂદ ન હોં હિસ્સા બાંટના દુરૂસ્ત નહીં હે, ઔર બગૈર ઉસકે આએ અપના હિસ્સા અલગ કરકે ખા ગઇ તો બહોત ગુનાહ હૂવા. હાં, અગર ગેહૂં યા ઔર કોઇ ગલ્લા સાઝેમેં મંગવાયા ઔર અપના હિસ્સા બાંટકર રખ દિયા ઔર દૂસરીકા ઉસકે આનેકે વકત ઉસકો દે દિયા, યે દુરૂસ્ત હે, લેકિન ઇસ સૂરતમેં દૂસરીકે હિસ્સેમેં ઉસકો દે દેનેસે પેહલે કુછ ચોરી વગૈરહ હો ગઇ તો વો નુકસાન દોનૂં આદમિયોંકા સમઝા જાએગા. વો ઉસ હિસ્સેમેં સાઝી હો જાએગી.

મસ્અલા ૪ :- સો સો રૂપિયે મિલાકર દો આદમિયોંને તિજારત કી, ઔર ઇકરાર કિયા કે જો કુછ નફા' હો આધા હમારા આધા તુમહારા તો સહીહ હે, ઔર અગર કહા, દો હિસ્સે હમારે ઔર એક હિસ્સા તુમહારા તો યે ભી સહીહ હે, ચાહે રૂપિયા દોનૂંકા બરાબર લગા હો યા કમ-ઝિયાદહ લગા હો સબ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- અભી કુછ માલ નહીં ખરીદા થા કે વો સબ રૂપિયા ચોરી હો ગયા યા દોનૂંકા રૂપિયા અભી અલગ અલગ રખ્ખા થા, ઔર દોનૂંમેંસે એકકા રૂપિયા ચોરી હો ગયા તો સાઝેદારી જાતી રહી, ફિરસે શરીક હોં તબ તિજારત કરેં.

મસ્અલા ૬ :- દો આદમિયોંને સાઝા કિયા ઔર કહા કેં સો રૂપિયે હમારે ઔર સો રૂપિયે અપને મિલાકર તુમ કપળેકી તિજારત કરો. ઔર નફા' આધા-આધા બાંટ લેંગે, ફિર દોનૂંમેંસે એકને કુછ કપળા ખરીદ લિયા, ફિર દૂસરેકે પૂરે સો ચોરી હો ગએ તો જિતના માલ ખરીદા હે વો દોનૂંકે સાઝેમેં હે, ઇસ લિયે આધી કીમત લે સકતા હે.

મસ્અલા ૭ :- તિજારતમેં યે શર્ત ઠેહરાઇ કે નફા'મેં દસ રૂપિયે યા પંદરહ રૂપિયે હમારે હેં, બાકી જો નફા' હો સબ તુમહારા હે તો યે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૮ :- તિજારતકે માલમેંસે કુછ ચોરી હો ગયા તો દોનૂંકા નુકસાન હૂવા. યે નહીં હે કે જો નુકસાન હો વો સબ એક હી કે સર પર પળે. અગર યે ઇકરાર કર લિયા કે જો નુકસાન હો તો સબ હમારે ઝિમ્મે હે, ઔર જો નફા' હો વો આધા-આધા બાંટ લો તો યે ભી દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- જબ સાઝા ના-જાઇઝ હો ગયા તો અબ નફા' બાંટનેમેં કૌલ ઔર ઇકરારકા કુછ એ'તિબાર નહીં, બલ્કે અગર દોનૂંકા માલ બરાબર હે તો નફા' ભી બરાબર બરાબર મિલેગા, ઔર અગર બરાબર ન હો તો જિસકા માલ ઝિયાદહ હે ઉસકો નફા' ભી ઉસી હિસાબસે મિલેગા, ચાહે જો કુછ ઇકરાર કિયા હો. ઇકરારકા ઉસ વકત એ'તિબાર હોતા હે જબ સાઝેદારી સહીહ હો ઔર ના-જાઇઝ ન હોને પાએ.

મસ્અલા ૧૦ :- દો ઔરતોંને સાઝા કિયા કે ઇધર ઉધરસે કુછ સીના-પિરોના આએ તો હમ તુમ દોનૂં મિલકર સિયા કરેંગે, ઔર જો કુછ સિલાઇ મિલેગી, આધી આધી બાંટ લિયા કરેંગે તો યે સાઝેદારી દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર યે ઇકરાર કર લિયા કે ચાર આને

યા આઠ આને હમારે બાકી સબ તુમહારે તો યે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- ઉન દોનૂંમેંસે એક ઔરતને કોઇ કપળા સીનેકે લિયે લિયા તો દૂસરી યે નહીં કેહ સકતી કે યે કપળા તુમને ક્યૂં લિયા હે તો તુમહી સિયો, બલ્કે દોનૂંકે ઝિમ્મે ઉસકા સિલના વાજીબ હો ગયા. યે ન સી સકે તો વો સી દે યા દોનૂં મિલકર સિએં. મતલબ યે હે કે સીનેસે ઇન્કાર નહીં કર સકતી.

મસ્અલા ૧૨ :- જિસકા કપળા થા વો માંગનેકે લિયે આઇ ઔર જિસને લિયા થા વો ઇસ વકત નહીં હે, બલ્કે દૂસરી ઔરત હે તો ઉસ દૂસરી ઔરતસે ભી તકાઝા કરના દુરૂસ્ત હે. વો ઔરત યે નહીં કેહ સકતી કે મુઝસે ક્યા મતલબ, જિસકો દિયા હો ઉસ્સે માંગો.

મસ્અલા ૧૩ :- ઇસી તરહ હર ઔરત ઉસ કપળેકી મઝદૂરી ઔર સિલાઇ માંગ સકતી હે. જિસને કપળા દિયા થા, વો યે બાત નહીં કેહ સકતી કે મૈં તુમકો સિલાઇ ન દૂંગી, બલ્કે જિસકો કપળા દિયા થા ઉસીકો સિલાઇ દૂંગી, જબ દોનૂં સાઝેમેં કામ કરતી હૈં તો હર ઔરત સિલાઇકા તકાઝા કર સકતી હે. ઇન દોનૂંમેંસે જિસકો સિલાઇ દે દેગી ઉસકે ઝિમ્મેસે અદા હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૪ :- દો ઔરતોંને સાઝેમેં કામ કિયા કે આઓ ! દોનૂં મિલકર જંગલસે લકળિયાં ચુન લાએં યા કંડે ચુન લાએં તો યે શિરકત સહીહ નહીં. જો ચીઝ જિસકે હાથમેં આએ વોહી ઉસકી માલિક હે, ઇસમેં સાઝા નહીં હે.

મસ્અલા ૧૫ :- એકને દૂસરીસે કહા કે યે હમારે અંડે અપની મુરઘીકે નીચે રખ લો, બચ્ચે નિકલેં તો દોનૂં આધમી આધોં આધ બાંટ લેંગે, યે દુરૂસ્ત નહીં હે.

સાઝેકી ચીઝ બાંટનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- દો આદમિયોંને મિલકર બાઝારસે ગેહૂં મંગવાએ, તો અબ બાંટતે વકત દોનૂંકા મૌજૂદ હોના ઝરૂરી નહીં હે. દૂસરા હિસ્સેદાર મૌજૂદ ન હો તબ ભી ઠીક ઠીક તોલકે ઉસકા હિસ્સા અલગ કરકે અપના હિસ્સા અલગ કર લેના દુરૂસ્ત હે, જબ અપના હિસ્સા અલગ કર લિયા તો ખાઓ-પીઓ, કિસીકો દે દો જો ચાહે કરો સબ જાઇઝ હે. ઇસી તરહ ઘી, તેલ, અંડે વગૈરહકા ભી હુકમ હે. મતલબ યે હે કે જો ચીઝ ઐસી હો કે ઉસમેં કુછ ફર્ક ન હોતા હો, જૈસે અંડે અંડે સબ બરાબર હૈં યા ગેહૂંકે દો હિસ્સે કિયે તો જૈસે યે હિસ્સા, વૈસા યે હિસ્સા દોનૂં બરાબર હૈં. ઐસી સબ ચીઝોંકા યેહી હુકમ હે કે દૂસરેકે ન હોનેકે વકત ભી હિસ્સા બાંટકર લેના દુરૂસ્ત હે, લેકિન અગર દૂસરીને અપના હિસ્સા નહીં લિયા થા કે કિસી તરહ જાતા રહા તો વો નુકસાન દોનૂંકા હોગા, જૈસે સાઝેદારીમેં બયાન હુવા. ઔર જિન ચીઝોંમેં ફર્ક હુવા કરતા હે, જૈસે અમરૂદ, નારંગી વગૈરહ, ઉનકા હુકમ યે હે કે જબ તક દોનૂં હિસ્સેદાર મૌજૂદ ન હોં, હિસ્સા બાંટકર લેના દુરૂસ્ત નહીં હે.

મસ્અલા ૨ :- દો લડકિયોંને મિલકર આમ, અમરૂદ, નારંગી વગૈરહ કુછ મંગવાયા ઔર એક કહીં ચલી ગઇ તો અબ ઉસમેંસે ખાના દુરૂસ્ત નહીં. જબ વો આ જાએ ઉસકે સામને અપના હિસ્સા અલગ કરો તબ ખાઓ, નહીં તો બહોત ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૩ :- દો ને મિલકર ચને ભુનવાએ તો સિર્ફ અંદાઝેસે બાંટ લેના દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કે ખૂબ ઠીક ઠીક તોલકર આધા આધા કરના ચાહિયે. અગર કિસી તરફ કમી-ઝિયાદતી હો જાએગી તો સૂદ હો જાએગા.

ગિરવી રખનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- તુમને કિસીસે દસ રૂપિયે કર્ઝ લિયે. ઔર એ'તિબારકે લિયે અપની કોઇ ચીઝ ઉસકે પાસ રખ દી કે તુઝે એ'તિબાર ન હો તો મેરી યે ચીઝ અપને પાસ રખ લે, જબ રૂપિયા અદા કર દૂં તો અપની ચીઝ લે લૂંગી યે જાઇઝ હે, ઇસકો ગિરવી કેહતે હૈં. લેકિન સૂદ દેના કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં, જૈસા કે આજકલ મહાજન સૂદ લેકર ગિરવી રખતે હૈં, યે દુરૂસ્ત નહીં. સૂદ લેના ઔર દેના દોનૂં હરામ હૈં.

મસ્અલા ૨ :- જબ તુમને કોઇ ચીઝ ગિરવી રખ દી તો અબ બગૈર કર્ઝ અદા કિયે અપની ચીઝકે માંગને ઔર લે લેનેકા હક નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- જો ચીઝ તુમ્હારે પાસ કિસીને ગિરવી રખ્ખી તો અબ ઉસ ચીઝકો કામમેં લાના, ઉસ્સે કિસી તરહકા નફા' ઉઠાના, જૈસે બાગકા ફલ ખાના, ઐસી ઝમીનકા ગલ્લા યા રૂપિયા લેકર ખાના, ઐસે ઘરમેં રેહના કુછ દુરૂસ્ત નહીં હૈ.

મસ્અલા ૪ :- અગર બકરી, ગાય વગૈરહ ગિરવી હો તો ઉસકા દૂધ, બચ્ચા વગૈરહ જો કુછ હો વો ભી માલિકકે પાસ ભેજે, જિસકે પાસ ગિરવી હે ઉસકો લેના દુરૂસ્ત નહીં. દૂધકો બેચકર દામકો ભી ગિરવીમેં શામિલ કર દે, અબ તુમ્હારા કર્ઝ અદા કર દે તો ગિરવીકી ચીઝ ઔર યે દામ દૂધકે સબ વાપસ કર દો, ઔર ખિલાઇકે દામ કાટ લો.

મસ્અલા ૫ :- અગર તુમને અપના કુછ રૂપિયા અદા કર દિયા, તબ ભી ગિરવીકી ચીઝ નહીં લે સકતી. જબ સબ રૂપિયા અદા કર દોગી તબ યે ચીઝ વાપસ મિલેગી.

મસ્અલા ૬ :- અગર તુમને દસ રૂપિયે કર્ઝ લિયે ઔર દસ હી રૂપિયેકી ચીઝ યા પંદરહ-બીસ રૂપિયેકી ચીઝ ગિરવી કર દી ઔર યે ચીઝ ઉસકે પાસસે જાતી રહી તો અબ ન તો વો તુમસે અપના કર્ઝ લે સકતા હે, ઔર ન તુમ ઉસ્સે અપની ગિરવીકી ચીઝકે દામ વાપસ લે સકતી હો. તુમ્હારી ચીઝ ગઇ ઔર ઉસકા રૂપિયા ગયા. ઔર અગર પાંચ હી રૂપિયેકી ચીઝ ગિરવી રખ્ખી ઔર વો જાતી રહી તો પાંચ રૂપિયે તુમકો દેના પડેંગે, પાંચ રૂપિયે મજરા હો ગએ.

વસિય્યતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- યે કેહના કે મેરે મરનેકે બા'દ મેરા ઇતના માલ ફલાં આદમીકો યા ફલાં કામમેં દે દેના યે વસિય્યત હે, ચાહે તંદુરૂસ્તીમેં કહે, ચાહે બીમારીમેં, ફિર ચાહે ઉસ બીમારીમેં મર જાએ યા તંદુરૂસ્ત હો જાએ. ઔર જો ખૂદ અપને હાથસે કહીં દે દે, કિસીકો કર્ઝા મઆફ કર દે તો ઉસકા હુકમ યે હે કે તંદુરૂસ્તીમેં હર તરહ દુરૂસ્ત હે, ઔર ઇસી તરહ જિસ બીમારીસે અચ્છી હો ગઇ, ઉસમેંભી દુરૂસ્ત હે, ઔર જિસ બીમારીમેં મર જાએ યે વસિય્યત હે, જિસકા હુકમ આગે આતા હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસીકે ઝિમ્મે નમાઝેં યા રોઝે યા ઝકાત યા કસમ ઔર રોઝા વગૈરહકા કફ્ફારા બાકી રેહ ગયા હો ઔર ઇતના માલ ભી મૌજૂદ હો તો મરતે વક્ત ઉસકે લિયે વસિય્યત કર જાના ઝરૂરી ઔર વાજીબ હે. ઇસી તરહ અગર કિસીકા કુછ કર્ઝ હો યા કોઇ અમાનત ઉસકે પાસ રખ્ખી હો ઉસકી વસિય્યત કર દેના ભી વાજીબ હે, ન કરેગી તો ગુનેહગાર હોગી, ઔર અગર કુછ રિશ્તેદાર ગરીબ હોં, જિનકો શરીઅતસે કુછ મીરાસ ન પહોંચતી હો ઔર ઉસકે પાસ બહોત માલ ઔર દૌલત હે તો ઉનકો કુછ દિલા દેના ઔર વસિય્યત કરના મુસ્તહબ[1] હે, ઔર બાકી લોગોંકે લિયે વસિય્યત કરને, ન કરનેકા ઇખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૩ :- મરનેકે બા'દ મુરદેકે માલમેંસે પેહલે તો ઉસકે કફન-દફનકા સામાન કરે, ફિર જો કુછ બચે ઉસ્સે કર્ઝ અદા કર દે. અગર મુરદેકા સારા માલ કર્ઝ અદા કરનેમેં લગ જાએ તો સારા માલ કર્ઝમેં લગા દેંગે, વારિસોંકો કુછ ન મિલેગા, ઇસ લિયે કર્ઝા અદા કરનેકી વસિય્યત પર બહરહાલ અમલ કરેંગે. અગર સબ માલ ઇસ વસિય્યતકી વજહસે ખર્ચ હો જાએ તબ ભી કુછ પરવાહ નહીં, બલ્કે અગર વસિય્યત ભી ન કર જાએ તબ ભી કર્ઝ પેહલે અદા કરેંગે. ઔર કર્ઝકે સિવા ઔર ચીઝોંકી વસિય્યતકા ઇખ્તિયાર સિર્ફ તિહાઇ માલમેં હોતા હે. યા'ની જિતના માલ છોળા હે, ઉસકી તિહાઇમેંસે અગર વસિય્યત પૂરી હો જાએ, જૈસે કફન-દફન ઔર કર્ઝામેં લગાકર તીનસો રૂપિયે બચે ઔર સો રૂપિયેમેં સબ વસિય્યતેં પૂરી હો જાએં તબ તો વસિય્યતકો પૂરી કરેંગે, ઔર તિહાઇ માલસે ઝિયાદહ લગાના વારિસોંકે ઝિમ્મે વાજીબ નહીં. તિહાઇમેંસે જિતની વસિય્યતેં પૂરી હો જાએં ઉસકો પૂરા કરે, બાકી છોળ દે, હાં અગર સબ વારિસ ખૂશીસે રાઝી હો જાએં કે હમ અપના હિસ્સા ન લેંગે, વો તુમ ઉસકી વસિય્યતમેં લગા દો તો ઉસ વકત તિહાઇસે ઝિયાદહભી વસિય્યતમેં લગાના જાઇઝ હે, લેકિન ના-બાલિગોંકી ઇજાઝતકા બિલકુલ એ'તિબાર નહીં હે. વો અગર ઇજાઝત ભી દેં તબ ભી ઉનકા હિસ્સા ખર્ચ કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- જિસ આદમીકો મીરાસમેં માલ મિલનેવાલા હો, જૈસે બાપ-માં,

૧. પસંદીદહ કામકો શરીઅતમેં મુસ્તહબ કેહતે હેં.

શૌહર-બેટા વગૈરહ ઉસકે લિયે વસિય્યત કરના સહીહ નહીં, ઔર જિસ રિશ્તેદારકા ઉસકે માલમેં કુછ હિસ્સા ન હો યા રિશ્તેદાર હી ન હો, કોઇ ગૈર હો, ઉસકે લિયે વસિય્યત કરના દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન તિહાઇ માલસે ઝિયાદહ દિલાનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, અગર કિસીને અપને વારિસકો વસિય્યત કર દી કે મેરે બા'દ ઉસકો ફલાની ચીઝ દે દેના યા ઇતના માલ દે દેના તો ઉસ વસિય્યતકે પાનેકા ઉસકો કુછ હક નહીં હૈ, હાં અગર ઔર સબ વારિસ રાઝી હો જાએં તો દે દેના જાઇઝ હૈ. ઇસી તરહ અગર કિસીકો તિહાઇસે ઝિયાદહ વસિય્યત કર જાએ તો ઉસકા ભી યેહી હુકમ હૈ. અગર સબ વારિસ ખુશીકે સાથ રાઝી હો જાએં તો તિહાઇસે ઝિયાદહ મિલેગા, વરના સિર્ફ તિહાઇ માલ મિલેગા ઔર ના-બાલિગોંકી ઇજાઝતકા કિસી સૂરતમેં એ'તિબાર નહીં હૈ, હર જગહ
૧ ઇસકા ખ્યાલ રખ્ખો, હમ બાર બાર કહાં તક લિખ્ખેં.[૧]

મસ્અલા ૫ :- અગરચે તિહાઇ માલમેં વસિય્યત કર જાનેકા ઇખ્તિયાર હૈ, લેકિન બેહતર યે હૈ કે પૂરી તિહાઇકી વસિય્યત ન કરે, કમકી વસિય્યત કરે, બલ્કે અગર બહોત ઝિયાદહ માલદાર ન હો તો વસિય્યત હી ન કરે, વારિસોંકે લિયે છોળ દે કે અચ્છી તરહ બસર કરેં, ક્યૂંકે અપને વારિસોંકો આરામમેં છોળ જાને પર સવાબ ભી મિલતા હૈ, હાં અગર ઝરૂરી વસિય્યત હો તો જૈસે નમાઝ-રોઝેકા ફિદયા તો ઉસકી વસિય્યત બહરહાલ કર જાએં, વરના ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૬ :- કિસીને કહા, મેરે બા'દ મેરે માલમેંસે સો રૂપિયે ખૈરાત કર દેના તો દેખો ! કફન-દફન ઔર કર્ઝ અદા કર દેનેકે બા'દ કિતના માલ બચા હૈ. અગર તીનસો યા ઉસ્સે ઝિયાદહ હો તો પૂરે સો રૂપિયા દેના ચાહિયે, ઔર જો કમ હો તો સિર્ફ તિહાઇ દેના વાજીબ હૈ. હાં, અગર સબ વારિસ બગૈર કિસી દબાવકે મંઝૂર કર લેં તો ઔર બાત હૈ.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકે કોઇ વારિસ ન હો તો ઉસકો પૂરે માલકી વસિય્યત કર દેના ભી દુરૂસ્ત હૈ, ઔર અગર સિર્ફ બીવી હો તો તીન ચોથાઇકી વસિય્યત દુરૂસ્ત હૈ. ઇસી તરહ અગર કિસીકે સિર્ફ મિયાં હૈ તો આધે માલકી વસિય્યત દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૮ :- ના-બાલિગકા વસિય્યત કરના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- યે વસિય્યત કી કે મેરે જનાઝેકી નમાઝ ફલાં આદમી પળ્હે, ફલાં શહેરમેં યા ફલાંકી કબરકે પાસ મુઝકો દફનાના, ફલાને કપળેકા કફન દેના, મેરી કબર પક્કી બના દેના, કબર પર કુબ્બા બના દેના, કબર પર કોઇ હાફિઝ બિઠા દેના કે કુરઆન મજીદ પળ્હ પળ્હકર બખ્શા કરે તો ઇસકા પૂરા કરના ઝરૂરી નહીં, બલ્કે તીન વસિય્યતેં આખિરકી બિલકુલ જાઇઝ નહીં, પૂરા કરનેવાલા ગુનેહગાર હોગા.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કોઇ વસિય્યત કરકે અપની વસિય્યતસે લૌટ જાએ

---

૧. લોગ ઇસમેં બળી બે-એહતિયાતી દિખાતે હૈં, ઇસ લિયે ઝિયાદહ તાકીદકે લિયે બાર બાર કહા જાતા હૈ, તાકે ખૂબ એહતિયાતી દિખાઇ જાએ.

યા'ની કેહ દે કે અબ મુઝે એસા મંઝૂર નહીં, ઇસ વસિય્યતકા એ'તિબાર ન કરના તો વો વસિય્યત બાતિલ (ગલત) હો ગઇ.

મસ્અલા ૧૧ :- જિસ તરહ તિહાઇ માલસે ઝિયાદહકી વસિય્યત કર જાના દુરૂસ્ત નહીં, ઉસી તરહ બીમારીકી હાલતમેં અપને માલકો તિહાઇસે ઝિયાદહ, અલાવા અપને ઝરૂરી ખર્ચ, ખાને-પીને, દવા-દારૂ વગૈરહકે ખર્ચ કરના ભી દુરૂસ્ત નહીં. અગર તિહાઇસે ઝિયાદહ દે દિયા તો વારિસોંકી ઇજાઝતકે બગૈર યે દેના સહીહ નહીં હુવા. જિતના તિહાઇસે ઝિયાદહ હે વારિસોંકો ઉસકે લેનેકા ઇખ્તિયાર હે, ઔર ના-બાલિગ અગર ઇજાઝત દે તબ ભી એ'તિબાર નહીં, ઔર વારિસકો તિહાઇકે અંદર ભી સબ વારિસોંકી ઇજાઝતકે બગૈર દેના દુરૂસ્ત નહીં, ઔર યે હુકમ જબ હે કે અપની ઝિન્દગીમેં દેકર કબ્ઝા ભી કરા દિયા હો. ઔર અગર દે તો દિયા, લેકિન કબ્ઝા અભી નહીં હુવા તો મરનેકે બા'દ કેહ દેના બિલકુલ હી ગલત હે, ઉસકો કુછ ન મિલેગા, વો સબ વારિસોંકા હક હે. ઔર યેહી હુકમ હે બીમારીકી હાલતમેં ખુદાકી રાહમેં દેને, નેક કામમેં લગાનેકા. મતલબ યે હે કે તિહાઇસે ઝિયાદહ કિસી તરહ ખર્ચ કરના જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- બીમારકે પાસ બીમાર પુર્સીકી ગર્ઝસે કુછ લોગ આ ગએ ઔર કુછ દિન યહીં લગ ગએ કે યહીં રેહતે ઔર ઉસકે માલમેં ખાતે-પીતે હેં, તો અગર બીમારકી ખિદમતકે લિયે ઉનકે રેહનેકી ઝરૂરત હો તો ખેર કુછ હરજ નહીં, ઔર અગર ઝરૂરત ન હો તો ઉનકે ખાને-પીનેમેં ભી તિહાઇસે ઝિયાદહ લગાના જાઇઝ નહીં, ઔર અગર ઝરૂરત ભી ન હો ઔર વો તીન વારિસ હોં તો તિહાઇસે કમ ભી બિલકુલ જાઇઝ નહીં. યા'ની ઉનકો ઉસકે માલમેંસે ખાના જાઇઝ નહીં. હાં, અગર સબ વારિસ ખુશીસે ઇજાઝત દે દેં તો જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- એસી બીમારીકી હાલતમેં જિસમેં બીમાર મર જાએ, અપના કર્ઝ મઆફ કરનેકા ભી ઇખ્તિયાર નહીં હે. અગર કિસી વારિસ પર કર્ઝ આતા થા, ઉસકો મઆફ કિયા તો મઆફ નહીં હુવા, અગર સબ વારિસ યે મઆફી મંઝૂર કરેં ઔર બાલિગ હોં તબ મઆફ હોગા, ઔર કિસી ગૈરકો મઆફ કિયા તો તિહાઇ માલસે જિતના ઝિયાદહ હોગા મઆફ ન હોગા. અકસર રસમ હે કે બીવી મરતે વકત અપના મહર મઆફ કર દેતી હે, યે મઆફ કરના સહીહ નહીં.

મસ્અલા ૧૪ :- હમલકી હાલતમેં દર્દ શુરૂ' હો જાનેકે બા'દ અગર કિસીકો કુછ દે યા મહર વગૈરહ મઆફ કરે તો ઇસકા ભી વોહી હુકમ હે જો મરતે વકત દેને-લેનેકા હે, યા'ની અગર ખુદા ન કરે ઇસમેં મર જાએ તબ તો યે વસિય્યત વારિસકે લિયે કુછ જાઇઝ નહીં, ઔર ગૈરકે લિયે તિહાઇસે ઝિયાદહ દેને ઔર મઆફ કરનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, હાં, અગર ખેરિયતસે બચ્ચા હો ગયા તો અબ વો લેના-દેના ઔર મઆફ કરના સહીહ હો ગયા.

મસ્અલા ૧૫ :- મર જાનેકે બા'દ ઉસકે માલમેંસે કફન-દફન કરો, જો કુછ

બચે તો સબસે પેહલે ઉસકા કર્ઝ અદા કરના ચાહિયે, વસિય્યત કી હો યા ન કી હો, કર્ઝકા અદા કરના બહરહાલ પેહલે નંબર પર હે. બીવીકા મહર ભી કર્ઝમેં દાખિલ હે. અગર કર્ઝ ન હો ઔર કર્ઝસે કુછ બચ રહે તો યે દેખના ચાહિયે, કુછ વસિય્યત તો નહીં હે. અગર કોઇ વસિય્યત કી હે તો તિહાઇમેં વો જારી હોગી, ઔર અગર નહીં કી થા વસિય્યતસે જો બચા હે વો સબ વારિસોંકા હક હે. શરીઅતસે જિન-જિનકા હિસ્સા હો કિસી આલિમસે પૂછ કર દે દેના ચાહિયે. યે જો રસમ હે કે જો જિસકે હાથ લગા, લે ભાગા, બળા ગુનાહ હે. યહાં ન દેગી તો કિયામતમેં દેના પળેગા, જહાં રૂપિયેકે બદલે નેકિયાં દેની પળેગી. ઇસ તરહ લળકિયોંકા હિસ્સા ભી ઝરૂર દેના ચાહિયે, શરીઅતસે ઉનકા ભી હક હે.

મસ્અલા ૧૬ :- મુરદેકે માલમેંસે લોગોંકી મેહમાનદારી, આનેવાલોંકી ખાતિર-મદારાત, ખિલાના-પિલાના, સદકા, ખેરાત વગૈરહ કુછ કરના જાઇઝ નહીં હે. ઇસી તરહ મરનેકે બા'દસે દફન તક જો કુછ અનાજ વગૈરહ ફકીરોંકો દિયા જાતા હે, મુરદાકે માલમેંસે ઉસકા દેના ભી હરામ હે. મુરદેકો હરગિઝ કુછ સવાબ નહીં પહોંચતા, બલ્કે સવાબ સમઝના સખ્ત ગુનાહ હે, ક્યૂંકે અબ યે માલ તો સબ વારિસોંકા હો ગયા. પરાયોંકા હક મારકર દેના એસા હી હે જેસે ગૈરકા માલ ચુરાકર દેના. સબ માલ વારિસોંકો બાંટ દેના ચાહિયે, ઉસકો ઇખ્તિયાર હે કે અપને અપને હિસ્સેમેંસે ચાહે શરીઅતકે મુતાબિક કુછ કરેં યા ન કરેં, બલ્કે વારિસોંસે ઇસ ખર્ચ કરને ઔર ખેરાત કરનેકી ઇજાઝત ભી ન લેના ચાહિયે, ક્યૂંકે ઇજાઝત લેનેસે સિર્ફ ઝાહિર દિલસે ઇજાઝત દેતે હેં કે ઇજાઝત ન દેનેમેં બદનામી હોગી. એસી ઇજાઝતકા કુછ એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- ઇસ તરહ યે જો રસમ હે કે ઉસકે ઇસ્તે'માલ કિયે કપળે ખેરાત કર દિયે જાતે હેં, યે ભી વારિસોંકી બગૈર ઇજાઝતકે હરગિઝ જાઇઝ નહીં. અગર વારિસોંમેં કોઇ ના-બાલિગ હો તો ઇજાઝત દેને પર ભી જાઇઝ નહીં, પેહલે માલ બાંટ લો તબ બાલિગ (જવાન) લોગ અપને હિસ્સેમેંસે જો ચાહે દેં, બગૈર બાંટે હરગિઝ ન દેના ચાહિયે.

નોટ :- મૌલવી અહમદ અલી સાહબ જિનકા ઝિક્ર પેહલે હિસ્સેકે શુરૂ'મેં હે, યહાં તકકે મઝમૂનકો તરતીબ દે ચુકે થે ઔર કુછ મુતફર્રિક કાગઝ લિખ ચુકે થે કે ૨૦ ઝીલહજ્જહ ૧૩૮૧ હિ. કો શહેર કન્નોજમેં અપને સુસરાલમેં ઇન્તિકાલ કર ગએ. ઇસ લિયે દુઆ કરો કે અલ્લાહ તઆલા ઉનકી મગફિરત ફરમાએ, ઔર ઉનકો જન્નતમેં બળે દરજે બખ્શે. અબ આગે જો મઝમૂન રેહ ગએ હેં, અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલ ઔર કરમકે
૧ ભરોસે પર લિખ્ખે જાતે હેં. પૂરા કરના ઉનકા કામ હે.[૧]

---

૧. ઇસકે બા'દ કુરઆન મજીદકો અચ્છી તરહ સવાંરકર સહીહ પળહનેકા બયાન હે, જો ગુજરાતી લીપીમેં સહીહ ન લિખ્ખે જા સકનેકી વજહસે છોળ દિયે ગએ.

શૌહરકે હકોંકા બયાન

અલ્લાહ તઆલાને શૌહરકા બળા હક બનાયા હે, ઔર બહોત બુઝુર્ગી દી હે. શૌહરકો રાઝી ઔર ખુશ રખના બળી ઈબાદત હે, ઔર ઉસકો ના-ખુશ ઔર નારાઝ કરના બહોત ગુનાહ હે. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે જો ઔરત પાંચોં વકતકી નમાઝ પળહતી રહે, ઔર રમઝાનકે મહીનેકે રોઝે રખ્ખે, ઔર અપની આબરૂકો બચાએ રહે, યા'ની પાક દામન રહે, ઔર અપને શૌહરકી તાબે'દારી ઔર ફરમાં બરદારી કરતી રહે, સો ઉસકો ઈખ્તિયાર હે જિસ દરવાઝેસે ચાહે જન્નતમેં ચલી જાએ.

મતલબ યે કે જન્નતકે આઠ દરવાઝોંમેંસે જિસ દરવાઝેસે ઉસકા જી ચાહે જન્નતમેં બગૈર ખટકે ચલી જાએ, ઔર હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે જિસકી મૌત એસી હાલત પર આએ કે ઉસકા શૌહર ઉસ્સે રાઝી હે તો વો જન્નતી હે.

ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અગર મૈં ખુદાકે સિવા કિસી ઔરકો સિજદા કરનેકે લિયે કેહતા તો ઔરતકો ઝરૂર હુકમ દેતા કે અપને મિયાંકો સિજદા કિયા કરે. અગર મર્દ અપની ઔરતકો હુકમ દે કે ઈસ પહાળકે પત્થર ઉઠાકર ઉસ પહાળ તક લે જાવે, ઔર ઉસ પહાળસે ઉઠાકર તીસરે પહાળ તક લે જાવે તો ઉસકો યેહી કરના ચાહિયે થા.

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે જબ કોઈ મર્દ અપની બીવીકો અપને કામકે લિયે બુલાએ તો ઝરૂર ઉસકે પાસ આએ. અગર ચૂલ્હે પર બૈઠી હો તબ ભી ચલી જાએ. મતલબ યે હે કે ચાહે જિતને ઝરૂરી કામ પર બૈઠી હો સબ છોળ છાળકર ચલી આએ, ઔર આપને યે ભી ફરમાયા હે કે કિસી મર્દને અપની ઔરતકો અપને પાસ લેટનેકે લિયે બુલાયા ઔર વો ન આઈ ફિર વો ઈસી તરહ ગુસ્સેમેં લેટા રહા તો સુબહ તક ઉસ ઔરત પર સારે ફરિશ્તે લા'નત કરતે રેહતે હૈં.

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને યે ભી ફરમાયા હે કે દુનિયામેં જબ કોઈ ઔરત અપને મિયાંકો સતાતી હે તો જો હૂર કિયામતમેં ઉસકી બીવી બનેગી, યૂં કેહતી હે તેરા ખુદા નાસ કરે, તૂ ઉસકો મત સતા યે તો તેરે પાસ મેહમાન હે. થોળે હી દિનોંમેં તુઝકો છોળ કર હમારે પાસ ચલા આએગા. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને યે ભી ફરમાયા હે કે તીન તરહકે આદમી એસે હૈં જિનકી ન તો નમાઝ કબૂલ હોતી હે, ન કોઈ ઔર નેકી મંઝૂર હોતી હે. એક તો વો લોંડી-ગુલામ જો અપને માલિકસે ભાગ જાએ, દૂસરે વો ઔરત જિસકા શૌહર ઈસ્સે ના-ખુશ હો, તીસરે વો જો નશેમેં મસ્ત હો.

કિસીને પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) સે પૂછા કે અય અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ! સબસે અચ્છી કૌન ઔરત હે ? તો આપને ફરમાયા, વો ઔરત કે જબ ઉસકા મિયાં ઉસકી તરફ દેખે તો ખુશ કર દે, ઔર જબ કુછ કહે તો કેહના માને, ઔર અપની જાન ઔર માલમેં કુછ ઉસકે ખિલાફ ન કરે જો ઉસકો ના-ગવાર હો. એક હક મર્દકા યે હે કે

ઉસકે પાસ હોતે હુએ બગૈર ઉસકી ઈજાઝતકે નફલ રોઝે ન રખ્ખા કરે, ઔર બગૈર ઉસકી ઈજાઝતકે નફલ નમાઝ ન પળ્હે. એક હક ઉસકા યે હે કે અપની સૂરત બિગાળકર મેલી-કુચેલી ન રહા કરે, બલ્કે બનાવ-સિંગારસે રહા કરે, યહાં તક કે અગર મર્દકે કેહને પર ઔરત સિંગાર ન કરે તો મર્દકો મારનેકા ઈખ્તિયાર હે. એક હક યે હે કે બગૈર મિયાંકી ઈજાઝતકે ઘરસે બાહિર કહીં ન જાએ, ન રિશ્તેદાર-નાતેદારકે ઘર, ન કિસી ગૈરકે ઘર

મિયાંકે સાથ નિબાહ કરનેકા તરીકા

યે ખૂબ સમઝ લો કે મિયાં-બીવીકા એસા વાસ્તા હે કે સારી ઉમ્ર ઉસીમેં બસર કરના હે. અગર દોનૂંકા દિલ મિલા હુવા રહા તો ઉસ્સે બળ્હકર કોઈ નેઅમત નહીં, અગર ખુદા ન કરે દિલોંમેં ફર્ક આ ગયા તો ઈસ્સે બળ્હકર કોઈ મુસીબત નહીં. ઈસ લિયે જહાં તક હો સકે મિયાંકા દિલ હાથમેં લિયે રહો, ઔર ઉસકી આંખકે ઈશારે પર ચલા કરો. અગર વો હુકમ કરે કે રાત ભર હાથ બાંધે ખળી રહો તો દુનિયા ઔર આખિરતકી ભલાઈ ઈસીમેં હે કે દુનિયાકી થોળીસી તકલીફ ગવારા કરકે આખિરતકી ભલાઈ ઔર સુર્ખરૂઈ હાસિલ કરો. કિસી વક્ત કોઈ બાત એસી ન કરો જો ઉસકે મિઝાજકે ખિલાફ હો. અગર વો દિનકો રાત બતલાએ તો તુમ ભી દિનકો રાત કેહને લગો. કમ સમઝી ઔર અંજામ ન સોચનેકી વજહસે કુછ ઔરતેં એસી બાત કર બેઠતી હેં જિનસે મર્દકે દિલમેં મેલ આ જાતા હે, કહીં બે-મોકા' ઝબાન ચલા દી, કોઈ બાત તા'ને-મેહનેકી કેહ ડાલી, ગુસ્સેમેં જલી-કટી બાતેં કેહ દી કે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ સુનકર બુરા લગે, ફિર જબ ઉસકા દિલ ફિર ગયા હો રોતી-ફિરતી હેં. યે ખૂબ સમઝ લો કે દિલ પર મેલ આ જાનેકે બા'દ અગર દો ચાર દિનમેં કેહ સુનકર તુમને મના ભી લિયા, તબ ભી વો બાત નહીં રેહતી જો પેહલે થી, ફિર હઝાર બાતેં બનાઓ, મઆફી-તલાફી ચાહો, લેકિન જૈસે પેહલે દિલ સાફ થા, અબ મુહબ્બત નહીં રેહતી. જબ કોઈ બાત હોતી હે તો યેહી ખ્યાલ આ જાતા હે કે યે વોહી હે જિસને ફલાને ફલાને દિન એસા કહા થા, ઈસ લિયે અપને શૌહરકે સાથ ખૂબ સોચ સમઝકર રેહના ચાહિયે કે ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કી ભી ખુશી હાસિલ હો ઔર તુમહારી દુનિયા ઔર આખિરત દોનૂં દુરૂસ્ત હો જાએં. સમઝદાર બીવિયોંકો કુછ બતલાનેકી તો કોઈ ઝરૂરત નહીં હે, વો ખૂદ હી હર બાતકે ભલે-બુરેકો દેખ લેગી, લેકિન ફિર ભી હમ કુછ ઝરૂરી બાતેં બયાન કરતે હેં, જિસ્સે તુમ ઉનકો ખૂબ સમઝ લોગી તો ઔર બાતેં ભી ઈસીસે મા'લૂમ હો જાએંગી. શૌહરકી હેસિયતસે ઝિયાદહ ખર્ચ ન માંગો જો કુછ જળે-મિલે, અપના ઘર સમઝકર ચટની-રોટી ખાકર બસર કરો. અગર કભી કોઈ ઝેવર યા કપળા પસંદ આયા હો તો અગર શૌહરકે પાસ ખર્ચ ન હો તો ઉસકી ફરમાઈશ ન કરો. ન ઉસકે ન મિલને પર હસરત કરો, બિલકુલ મુંહસે ન નિકાલો, ખૂદ સોચો કે અગર તુમને કહા તો વો અપને દિલમેં કહેગા કે ઉસકો હમારા કુછ ખ્યાલ નહીં, કે એસી

બગૈર મૌકા' ફરમાઇશ કરતી હૈ, બલ્કે અગર મિયાં અમીર હો તબ ભી જહાં તક હો સકે ખુદ કભી કિસી બાતકી ફરમાઇશ હી ન કરો, હાં અગર વો ખુદ પૂછે કે તુમ્હારે વાસ્તે ક્યા લાઍ તો ખૈર બતલા દો, કે ફરમાઇશ કરનેસે આદમી નઝરોંમેં ઘટ જાતા હૈ ઔર ઉસકી બાત હેટી (નાકદરી) હો જાતી હો. કિસી બાત પર ઝિદ ઔર હઠ ન કરો. અગર કોઇ બાત તુમ્હારે ખિલાફ ભી હો તો ઉસ વક્ત જાને દો, ફિર કિસી દૂસરે વક્ત મુનાસિબ તરીકેસે તય કર લેના. અગર મિયાં કે યહાં તકલીફસે ગુઝરે તો કભી ઝબાન પર ન લાઓ ઔર હમેશા ખુશી ઝાહિર કરતી રહો કે મર્દકો રંજ ન પહોંચે, ઔર તુમ્હારે ઇસ નિબાહસે ઉસકા દિલ બસ તુમ્હારી મુઠ્ઠીમેં હો જાએ. અગર તુમ્હારે લિયે કોઇ ચીઝ લાએ તો પસંદ આએ યા ન આએ, હમેશા ઉસપર ખુશી ઝાહિર કરો, યે ન કહો કે યે ચીઝ બુરી હૈ, હમેં પસંદ નહીં હૈ, ઇસ્સે ઉસકા દિલ થોડા હો જાએગા, ઔર ફિર કભી કુછ લાનેકો ન ચાહેગા ઔર અગર ઉસકી તા'રીફ કરકે ખુશીસે લે લોગી તો દિલ ઔર બઢેગા ઔર ફિર ઉસ્સે ઝિયાદહ ચીઝ લા દેગા.

કભી ગુસ્સેમેં આકર ખાવિંદકી ના-શુક્રી ન કરો, ઔર યૂં ન કેહને લગો કે મૂએ ઉજડે ઘરમેં આકર મૈંને દેખ લિયા, બસ સારી ઉમ્ર મુસીબત ઔર તકલીફ હીસે કટી. મેયા-બાબાને મેરી કિસ્મત ફોડ દી કે મુઝે એસી બલામેં ફંસા દિયા, એસી આગમેં ઝોંક દિયા, એસી બાતોંસે દિલમેં જગહ નહીં રેહતી.

હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે મૈંને દોઝખમેં ઔરતેં બહોત દેખીં. કિસીને પૂછા, અય અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ! દોઝખમેં ઔરતેં ક્યૂં ઝિયાદહ જાએંગી ? તો પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે યે દૂસરોં પર લા'નત કિયા કરતી હૈં. ઔર અપને ખાવિંદકી ના-શુક્રી બહોત કિયા કરતી હૈં. તો ખ્યાલ કરો યે ના-શુક્રી કિતની બુરી ચીઝ હૈ. ઔર કિસી પર લા'નત કરના યા યૂં કેહના, ફલાની પર ખુદાકી માર, ખુદાકી ફિટકાર, ફલાનીકા લા'નતી ચેહરા હૈ, મુંહ પર લા'નત બરસ રહી હૈ. યે સબ બાતેં બહોત બુરી હૈં.

શૌહરકો કિસી પર ગુસ્સા આ ગયા તો એસી બાત મત કહો કે ગુસ્સા ઔર ઝિયાદહ હો જાએ, હર વક્ત મિઝાજ દેખ કર બાત કરો. અગર દેખો કે ઇસ વક્ત હંસી-દિલ્લગીસે ખુશ હૈં તો હંસી-દિલ્લગી કરો, ઔર નહીં તો હંસી ન કરો. જૈસા મિઝાજ દેખો વૈસી બાતેં કરો. કિસી બાત પર તુમસે ખફા હોકર રૂઠ ગયા તો તુમ ભી ગાલ ફુલાકર ન બેઠી રહો, બલ્કે ખુશામદ કરકે, મઆફી-તલાફી કરકે, હાથ જોડકે જિસ તરહ બને ઉસકો મના લો, ચાહે તુમ્હારા કુસૂર ન હો, શૌહર હીકા કુસૂર હો તબ ભી તુમ હરગિઝ ન રૂઠો, ઔર હાથ જોડકર કુસૂર મઆફ કરાનેકો અપની ઇઝ્ઝત સમઝો. ઔર ખૂબ સમઝ લો કે મિયાં-બીવીકા મિલાપ સિર્ફ મુહબ્બતસે નહીં હોતા, બલ્કે મુહબ્બતકે સાથ મિયાંકા અદબ ભી કરના ઝરૂરી હૈ, મિયાંકો અપને બરાબર દરજામેં સમઝના બડી ગલતી હૈ, મિયાંસે હરગિઝ કભી કોઇ કામ મત લો, અગર વો મુહબ્બતમેં આકર કભી

હાથ યા સર દાબને લગે તો તુમ ન કરને દો, ભલા સોચો કે અગર તુમહારા બાપ એસા કરે તો ક્યા તુમકો ગવારા હોગા. ફિર શૌહરકા રૂતબા તો ઇસ્સે ભી ઝિયાદહ હૈ.

ઉઠને બૈઠનેમેં, બાતચીતમેં મતલબ કે હર બાતમેં અદબ તમીઝકા પાસ ઔર ખ્યાલ રખ્ખો, ઔર અગર ખૂદ તુમહારા હી કુસૂર હો તો એસે વક્ત ઍંઠ કર અલગ બૈઠના તો ઔર ભી પૂરી બેવકૂફી ઔર નાદાની હૈ, એસી બાતોંસે દિલ ફટ જાતા હૈ.

જબ કભી પરદેસસે આવે તો મિઝાજ પૂછો, ખૈરિયત પૂછો કે વહાં કિસ તરહ રહે, તકલીફ તો નહીં હુઇ, હાથ-પાંવ પકડ લો કે તુમ થક ગએ હોંગે, ભૂક હો તો રોટી પાનીકા બંદોબસ્ત કરો, ગરમીકા મોસમ હો તો પંખા ઝેલકર ઠંડા કરો, ગર્ઝ કે ઉસકી રાહત ઔર આરામકી બાતેં કરો, રૂપિયા પૈસાકી બાતેં હરગિઝ ન કરને લગો કે હમારે વાસ્તે ક્યા લાએ, કિતના ખર્ચ લાએ ? ખર્ચકા બટવા કહાં હૈ ? દેખેં કિતના હૈ ? જબ વો ખૂદ દેવે તો લે લો, યે હિસાબ મત પૂછો કે તંખ્વાહ તો બહોત હૈ, ઇતને મહીનેમેં બસ ઇતનાહી લાએ ? તુમ બહોત ખર્ચ કર ડાલતે હો. કિસમેં ખર્ચ કિયા ? ક્યા કર ડાલા ? કભી ખૂશીકે વક્ત સલીકાકે સાથ બાતોં બાતોંમેં પૂછ લો તો ખૈર ! ઉસકા કુછ હરજ નહીં. અગર ઉસકે માં-બાપ ઝિન્દા હોં ઔર રૂપિયા પૈસા સબ ઉનહીંકો દે દે, તુમહારે હાથ પર ન રખ્ખે તો કુછ બુરા ન માનો, બલ્કે અગર તુમકો દે દે તો ભી અકલમંદીકી બાત યે હૈ કે તુમ અપને હાથમેં ન લો, ઔર યે કહો કે ઉનહીંકો દેવે તાકે ઉનકા દિલ મૈલા ન હો, ઔર તુમકો બુરા ન કહેં કે બહુને લડકેકો અપને હી ફંદેમેં કર લિયા. જબ તક સાસ, સુસર ઝિન્દા રહેં ઉનકી ખિદમતકો, ઉનકી તાબે'દારીકો ફર્ઝ જાનો, ઔર ઉસીમેં અપની ઇઝ્ઝત સમઝો, ઔર સાસ, નનદોંસે અલગ હોકર રેહનેકી હરગિઝ ફિકર ન કરો કે સાસ નનદોંસે બિગાડ હો જાનેકી યેહી જડ હૈ. ખૂદ સોચો કે માં-બાપને ઉસે પાલા-પોસા, ઔર અબ બુઢાપેમેં ઇસ આસરે પર ઉસકી શાદી બિયાહ કિયા કે હમકો આરામ મિલે, ઔર જબ બહુ આઇ તો ડોલીસે ઉતરતેહી યે ફિકર કરને લગી કે મિયાં આજ હી માં-બાપકો છોડ દે, તો ફિર જબ માં કો મા'લૂમ હોતા હૈ કે યે બેટેકો હમસે છુડાતી હૈ તો ફસાદ ફૈલતા હૈ, કુમ્બાકે સાથ મિલ જુલકર રહો, અપના મઆમલા શુરૂ'સે અદબકા લિહાઝકા રખ્ખો, છોટોં પર મહેરબાની, બડોંકા અદબ કિયા કરો,

અપના કોઇ કામ દૂસરોંકે ઝિમ્મે ન રખ્ખો, ઔર અપની કોઇ ચીઝ પડી ન રેહને દો કે ફલાની ઉસકો ઉઠા લેગી. જો કામ સાસ-નનદેં કરતી હૈં તુમ ઉસકે કરનેસે શરમ ન કરો, તુમ બગૈર કહે ઉનસે લે લો ઔર કર દો, ઉસ્સે ઉનકે દિલોંમેં તુમહારી મુહબ્બત પૈદા હો જાએગી.

જબ જો દો આદમી ચુપકે ચુપકે બાતેં કરતે હોં તો ઉનસે અલગ હો જાઓ, ઔર ઉસકી ટોહ (સુરાગ-ખોજ) મત લગાઓ કે આપસમેં ક્યા બાતેં હોતી હૈં, ઔર ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ યે ભી ખ્યાલ ન કરો કે કુછ હમારી હી બાતેં હોતી હોંગી.

યે ભી ઝરૂર ખ્યાલ રખ્ખો કે સુસરાલમેં બે-અદબીસે મત રહો, અગરચે નયા ઘર

નયે લોગ હોનેકી વજહસે જી ન લગે, લેકિન જી કો સમઝાના ચાહિયે, ન કે વહાં રોને બેઠ ગઇ, ઔર જબ દેખો તો બેઠી રો રહી હે, જાતે દેર નહીં હોતી, ઔર આનેકા તકાઝા શુરૂ' કર દિયા.

બાત ચીતમેં ખ્યાલ રખ્ખો, ન તો આપ હી આપ ઇતની બક બક કરો જો બુરી લગે, ન ઇતની કમ કે મન્નત ખુશામદકે બા'દ ભી ન બોલો કે યે બુરા ઔર ગુરૂર સમઝા જાતા હે.

અગર સુસરાલમેં કોઇ બાત નાગવાર ઔર બુરી લગે તો મયકેમેં આકર ચુગલી ન ખાઓ, સુસરાલકી ઝરા ઝરાસી બાત આકર માં સે કેહના ઔર માંઓંકા ખૂદ ખોદ ખોદકર પૂછના બળી બુરી બાત હે, ઇસીસે લળાઇયાં પળતી હેં ઔર ઝગળે ખળે હોતે હેં. ઇસકે સિવા ઔર કોઇ ફાઇદા નહીં હોતા.

શૌહરકી ચીઝોંકો ખૂબ સલીકા ઔર તમીઝસે રખ્ખો, રેહનેકા કમરા ખૂબ સાફ રખ્ખો, ગંદા ન રહે, બિસ્તર મૈલા-કુચેલા ન હો, શિકન નિકાલ ડાલો, તકિયા મૈલા હો ગયા તો ગિલાફ (કવર) બદલ દો, ન હો તો સી ડાલો, જબ ખૂદ ઉસકે કેહને પર તુમને કિયા તો ઉસમેં કયા બાત રહી, લુત્ફ તો ઉસીમેં હે કે બગૈર કહે સબ ચીઝેં ઠીક કર દો.

જો ચીઝેં તુમહારે પાસ રખ્ખી હોં ઉનકો હિફાઝતસે રખ્ખો, કપળે હોં તો તેહ કરકે રખ્ખો યૂંહી મલ ગોંજકે ન ડાલો, કહીં ઇધર ઉધર ન ડાલો, કરીનાસે રખ્ખો, કભી કિસી કામમેં હીલા હવાલા ન કરો, ન કભી ઝૂઠી બાતેં બનાઓ કે ઉસ્સે એ'તિબાર જાતા રેહતા હે, ફિર સચ્ચી બાતકા ભી યકીન નહીં આતા.

અગર ગુસ્સામેં કભી કુછ બુરા ભલા કહે તો તુમ સબર કરો ઔર બિલકુલ જવાબ ન દો, વો ચાહે જો કુછ કહે તુમ ચુપકી બેઠી રહો, ગુસ્સા ઉતરનેકે બા'દ દેખના કે ખૂદ પછતાએગા, ઔર તુમસે કિતના ખૂશ રહેગા, ઔર ફિર કભી ઇન્શા અલ્લાહ તઆલા તુમપર ગુસ્સા ન કરેગા, ઔર અગર તુમ ભી બોલ ઉઠી તો બાત બઢ જાએગી, ફિર નહીં મા'લૂમ કહાં તક નૌબત પહોંચે.

ઝરા ઝરાસે શુબહ પર તોહમત ન લગાઓ કે તુમ ફલાનીકે સાથ બહોત હંસા કરતે હો, વહાં ઝિયાદહ જાયા કરતે હો, વહાં બેઠે કયા કરતે હો ? કે ઉસમેં અગર મર્દ બે-કુસૂર હુવા તો તુમ હી સોચો કે ઉસકો કિતના બુરા લગેગા, ઔર અગર સચમુચ ઉસકી આદત હી ખરાબ હે તો યે ખ્યાલ કરો કે તુમહારે ગુસ્સા કરને ઔર બકને ઝકનેસે કોઇ દબાવ ડાલકર ઝબરદસ્તી કરનેસે તુમહારાહી નુકસાન હે, અપની તરફસે દિલ મૈલા કરના હો તો કર લો. ઇન બાતોંસે કહીં આદત છૂટતી હે. આદત છુળાના હો તો અકલમંદીસે રહો, તન્હાઇમેં ચુપકેસે સમઝાઓ-બુઝાઓ, અગર સમઝાને-બુઝાને ઔર તન્હાઇમેં ગૈરત દિલાનેસે ભી આદત ન છૂટે તો ખૈર, સબર કરકે બેઠી રહો, લોગોંકે સામને ગાતી મત ફિરો, ઔર ઉસકો રૂસવા મત કરો, ન ગરમ હોકર ઉસકો કાબૂ કરના ચાહો કે ઉસમેં ઝિયાદહ ચિંડ હો જાતી હે, ઔર ગુસ્સામેં આકર ઝિયાદહ કરને લગતા હે.

અગર તુમ ગુસ્સા કરોગી, ઔર લોગોંકે સામને બક-ઝક કર રૂસવા કરોગી તો જિતના તુમસે બોલતા થા ઉતના ભી ન બોલેગા, ફિર ઉસ વક્ત રોતી ફિરોગી. ઔર યે ખૂબ યાદ રખ્ખો કે મરદોંકો ખુદાને શેર બનાયા હૈ, દબાવ ઔર ઝબરદસ્તીસે હરગિઝ કાબૂ નહીં હો સકતે, ઉનકો કાબૂ કરનેકી બહોત આસાન તરકીબ ખૂશામદ ઔર તાબે'દારી હૈ, ઉનપર ગુસ્સા ઔર ગરમી કરકે દબાવ ડાલના બળી ગલતી ઔર નાદાની હૈ, અગરચે ઉસકા અંજામ અભી સમઝમેં નહીં આતા, લેકિન ફસાદકી જડ પકળ ગઈ તો કભી ન કભી ઝરૂર ઉસકા ખરાબ નતીજા પૈદા હોગા.

લખનઉમેં એક બીવીકે મિયાં બળે બદ-ચલન હૈં, દિન-રાત બાહિર હી બાઝારી ઔરતકે પાસ રહા કરતે હૈં, ઘરમેં બિલકુલ નહીં આતે. ઔર ખાસ બાત યે કે વો બાઝારી ફરમાઈશેં કરતી હૈં કે આજ પુલાવ પકે, આજ ફલાની ચીઝ પકે. ઔર વો બીચારી દમ નહીં મારતી, જો કુછ મિયાં કેહલા ભેજતે હૈં રોઝાના બરાબર ખાના બાહિર ભેજ દેતી હૈ, ઔર કભી કુછ સાંસ નહીં લેતી હૈ. દેખો ! સારે લોગ ઉસ બીવીકી કૈસી વાહ વાહ કરતે હૈં, ઔર ખુદાકે યહાં ઉસકો જો રૂતબા મિલેગા વો અલગ રહા, ઔર જિસ દિન મિયાંકો અલ્લાહ તઆલાને હિદાયત દી ઔર બદ-ચલની છોળ દી ઉસી દિનસે બસ બીવીકે ગુલામહી હો જાએંગે.

ઔલાદકી પરવરિશ કરનેકા તરીકા

જાનના ચાહિયે કે યે બાત બળે ખ્યાલ રખનેકી હૈ કે બચપનમેં જો ભલી-બુરી આદત પળ જાતી હૈ વો ઉમ્ર ભર નહીં જાતી, ઈસ લિયે બચપનસે જવાન હોને તક ઉન બાતોંકા તરતીબસે ઝિકર કિયા જાતા હૈ.

(૧) નેક-બખ્ત દીનદાર ઔરતોંકા દૂધ પિલાએં, દૂધકા બળા અસર હોતા હૈ.

(૨) બચ્ચોંકી આદત હૈ કે બચ્ચોંકો કહી સિપાહી (પોલિસ) સે ડરાતી હૈં, કભી ઔર ડરાવની ચીઝોંસે. તો યે બુરી બાત હૈ. ઔર ઈસ્સે બચ્ચાકા દિલ કમઝોર હો જાતા હૈ.

(૩) ઉસકો દૂધ પિલાનેકે લિયે ઔર ખાના ખિલાનેકે લિયે વકત મુકર્રર રખ્ખો કે વો તંદુરૂસ્ત રહે.

(૪) ઉસકો સાફ-સુથરા રખ્ખો કે ઈસ્સે તંદુરૂસ્તી રેહતી હૈ.

(૫) ઉસકા બહોત બનાવ-સિંગાર મત કરો.

(૬) અગર લળકા હો તો ઉસકે સર પર બાલ મત બળ્હાઓ.

(૭) અગર લળકી હૈ ઉસકો જબ તક પરદેમેં બૈઠનેકે લાઈક ન હો જાએ, ઝેવર મત પહેનાઓ. ઈસ્સે એક તો ઉસકી જાનકા ખતરા હૈ, દૂસરે બચપનહીસે ઝેવરકા શૌક દિલમેં હોના અચ્છા નહીં.

(૮) બચ્ચોંકે હાથસે ગરીબોંકો ખાના, કપળા, પૈસા ઔર ઐસી ચીઝેં દિલવાયા

કરો. ઈસી તરહ ખાને-પીનેકી ચીઝેં ઉનકે ભાઈ-બહનોંકો યા ઔર બચ્ચોંકો બટવાયા કરો, તાકે ઉનકો સખાવતકી આદત હો, મગર યે યાદ રખ્ખો કે તુમ અપની ચીઝેં ઉનકે હાથસે દિલવાયા કરો. ખૂદ જો ચીઝ શુરૂ'સે ઉનહીકી હો, ઉસકા દિલવાના કિસીકો દુરૂસ્ત નહીં.

(૯) ઝિયાદહ ખાનેવાલોંકી બુરાઈ ઉસકે સામને કિયા કરો, મગર કિસીકા નામ લેકર નહીં, બલ્કે ઈસ તરહ કે જો કોઈ બહોત ખાતા હે લોગ ઉસકો હબશી કેહતે હૈં, ઉસકો બૈલ જાનતે હૈં.

(૧૦) અગર લળકા હો સફેદ કપળેસે લગાવ ઉસમેં પૈદા કરો ઔર રંગીન ઔર તકલ્લુફકે કપળેસે ઉસકો નફરત દિલાઓ કે એસે કપળે લળકિયાં પહેનતી હૈં, તુમ માશાઅલ્લાહ મર્દ હો. હમેશા ઉસકે સામને ઐસી બાતેં કિયા કરો.

(૧૧) અગર લળકી હો જબ ભી ઝિયાદહ માંગ-ચોટી ઔર બહોત તકલ્લુફકે કપળોંકી ઉસકો આદત મત ડાલો.

(૧૨) ઉસકી સબ ઝિદ પૂરી મત કરો કે ઈસ્સે મિઝાજ બિગળ જાતા હે.

(૧૩) ચિલ્લાકર બોલનેસે રોકો, ખાસકર અગર લળકી હો તો ચિલ્લાને પર ખૂબ ડાંટો, વરના બળી હોકર વોહી આદત હો જાએગી.

(૧૪) જિન બચ્ચોંકી આદતેં ખરાબ હૈં યા પઢને-લિખનેસે ભાગતે હૈં યા તકલ્લુફકે ખાનેંકે યા કપળેકે આદી હૈં, ઉસકે પાસ બૈઠનેસે, ઉનકે સાથ ખેલનેસે ઉનકો બચાઓ.

(૧૫) ઈન બાતોંસે ઉનકો ઘિન દિલાતી રહો. ગુસ્સા, ઝૂઠ બોલના, કિસીકો દેખકર જલના યા લાલચ કરના, ચોરી કરના, ચુગલી ખાના, અપની બાતકી પચ (હિમાયત) કરના, ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ઉસકો બનાના, બે-ફાઈદા બહોત બાતેં કરના, બે-બાત હંસના , ધોકા દેના, ભલી-બુરી બાતકા ન સોચના, ઔર જબ ઈન બાતોંમેંસે કોઈ બાત હો જાએ, ફૌરન ઉસકો રોકો. ઉસપર તમ્બીહ કરો.

(૧૬) અગર કોઈ ચીઝ તોડ-ફોડ દે યા કિસીકો માર બૈઠે મુનાસિબ સઝા દો, તાકે ફિર ઐસા ન કરે. ઐસી બાતોંમેં પ્યાર-દુલાર હમેશા બચ્ચેકો ખો દેતા હે.

(૧૭) બહોત સવેરે મત સોને દો.

(૧૮) સવેરે જાગનેકી આદત ડાલો.

(૧૯) જબ સાત બરસકી ઉમ્ર હો જાએ નમાઝકી આદત ડાલો.

(૨૦) જબ સ્કૂલ (મકતબ) મેં જાનેકે કાબિલ હો જાએ, સબસે પેહલે કુરઆન મજીદ પઢવાઓ.

(૨૧) જહાં તક હો સકે દીનદાર ઉસ્તાદસે પઢવાઓ.

(૨૨) સ્કૂલ જાનેમેં કભી રિઆયત ન કરો.

(૨૩) કિસી કિસી વકત ઉસકો ભલે લોગોંકે કિસ્સે સુનાયા કરો.

(૨૪) ઉનકો ઐસી કિતાબેં મત દેખને દો જિનમેં આશિકી, મા'શૂકીકી બાતેં યા

શરીઅતકે ખિલાફ મઝમૂન યા ઔર બેહૂદા કિસ્સે યા ગઝલેં વગૈરહ હોં.

(૨૫) એસી કિતાબેં પઢવાઓ જિનમેં દીનકી ઝરૂરી કારવાઈ આ જાએ.

(૨૬) સ્કૂલસે આનેકે બા'દ કિસી કદર દિલ બેહલાનેકે લિયે ઉસકો ખેલનેકી ઇજાઝત દો, તાકે ઉસકી તબીઅત ફીકી ન હો જાએ, લેકિન ખેલ એસા હો જિસમેં ગુનાહ ન હો, ચોટ લગનેકા ડર ન હો.

(૨૭) આતિશબાઝી યા બાજા યા ફુઝૂલ ચીઝેં ખરીદનેકે લિયે પૈસે મત દો.

(૨૮) ખેલ તમાશે દેખનેકી આદત મત ડાલો.

(૨૯) ઔલાદકો ઝરૂર કોઇ એસા હુનર સિખલા દો જિસ્સે ઝરૂરત ઔર મુસીબતકે વકત ચાર પૈસે હાસિલ કરકે અપના ઔર અપને બચ્ચોંકા ગુઝારા કર સકે.

(૩૦) લળકિયોંકો ઇતના લિખના પઢના સિખલા દો કે ઝરૂરી ખત ઔર ઘરકા હિસાબ-કિતાબ લિખ સકે.

(૩૧) બચ્ચોંકો આદત ડાલો કે અપને હાથસે કામ કિયા કરે. અપાહજ (મા'ઝૂર) ઔર સુસ્ત ન હો જાએં. ઉનકો કહો કે રાતકો બિછૌના અપને હાથસે બિછાએ. સુબહકો સવેરે ઉઠકર તેહ કરકે એહતિયાતસે રખ દે. કપળોંકી ગઠરી અપને ઇન્તિઝામમેં રખ્ખેં. ઉધડા-ફટા ખુદ સી લિયા કરેં. કપળે ચાહે મૈલે હોં, ચાહે ઉજલે હોં, એસી જગહ રખ્ખેં, જહાં કીળે યા ચૂહેકા ડર ન હો. ધોબનકો ખુદ ગિન કર દે ઔર લિખ લેં ઔર ગિનકર પડતાલ કર લેં. (યા'ની જાંચ લેં).

(૩૨) લળકિયોંકો તાકીદ કરો કે જો ઝેવર તુમ્હારે બદન પર હે, રાતકો સોનેસે પેહલે ઔર સુબહકો જબ ઉઠો દેખ-ભાલ લિયા કરો.

(૩૩) લળકિયોંસે કહો કે જો કામ ખાને-પકાને, સીને, પિરોને, કપળે રંગને, ચીઝ બનાનેકા ઘરમેં હુવા કરે, ઉસમેં ગૌર કરકે દેખા કરો કે કિસ તરહ હો રહા હે.

(૩૪) જબ બચ્ચેસે કોઇ બાત ખૂબીકી ઝાહિર હો ઉસપર શાબાશી દો, પ્યાર કરો, બલ્કે ઉસકો કુછ ઇનામ દો, તાકે ઉસકા દિલ બઢે. ઔર જબ ઉસકી કોઇ બુરી બાત દેખો, પેહલે તો ઉસકો અકેલેમેં સમઝાઓ કે દેખો બુરી બાત હે, દેખનેવાલે દિલમેં ક્યા કેહતે હોંગે, ઔર જિસ જિસકો ખબર હોગી વો દિલમેં ક્યા કહેગા, ખબરદાર ! ફિર મત કરના, અચ્છે લળકે એસા નહીં કરતે, ઔર ફિર વોહી કામ કરે તો મુનાસિબ સઝા દો.

(૩૫) માં કો ચાહિયે કે બચ્ચેકો બાપસે ડરાતી રહે.

(૩૬) બચ્ચેકો કોઇ કામ છુપાકર મત કરને દો, ખેલ હો યા ખાના હો યા કોઇ ઔર કામ હો. જો કામ છુપાકર કરતા હે, સમઝ જાઓ કે વો ઉસકો બુરા સમઝતા હે, સો અગર વો બુરા હે તો ઉસ્સે છુળવાઓ, ઔર અગર અચ્છા હે જૈસે ખાના-પીના તો ઉસ્સે કહો કે સબકે સામને ખાએ-પિએ.

(૩૭) કોઇ કામ મેહનતકા ઉસકે ઝિમ્મે મુકર્રર કર દો, જિસ્સે તંદુરુસ્તી ઔર હિમ્મત રહે, સુસ્તી ન આને પાએ, જૈસે લળકોંકે લિયે ડંડ, મુગદર કરના (વરઝિશકી

લકડી ઉઠાના), એક-આધ મીલ ચલના ઔર લડકિયોંકે લિયે ચક્કી યા ચરખા ચલાના ઝરૂરી હૈ. ઇસમેં યે ભી ફાઇદા હૈ કે ઇન કામોંકો એબ ન સમઝેંગે.

(૩૮) ચલનેમેં તાકીદ કરો કે બહોત જલ્દી ન ચલે, નિગાહ ઉપર ઉઠાકર ન ચલે.

(૩૯) ઉસકો નરમી અપનાનેકી આદત ડાલો, ઝબાનસે, ચાલસે, બરતાવસે, શેખી ન બગારને પાએ, યહાં તક કે અપને સાથી બચ્ચોંમેં બેઠકર અપને કપડે, મકાન યા ખાનદાન યા કિતાબ ઔર કલમ-દવાત, તખ્તી તક કી તા'રીફ ન કરને પાએ.

(૪૦) કભી કભી ઉસકો દો-ચાર પૈસે દે દિયા કરો કે અપની મરઝીકે મુતાબિક ખર્ચ કિયા કરે. મગર ઉસકો યે આદત ડાલો કે કોઇ ચીઝ તુમસે છુપાકર ન ખરીદે.

(૪૧) ઉસકો ખાનેકા તરીકા ઔર મેહફિલમેં ઉઠને-બેઠનેકા તરીકા સિખાઓ, થોડા થોડા હમ લિખ દેતે હૈં.

ખાનેકા તરીકા

દાહને હાથસે ખાઓ. શુરૂ'મેં બિસ્મિલ્લાહ પઢ લો. અપને સામનેસે ખાઓ, દૂસરોંસે પેહલે મત ખાઓ. ખાનેકો ઘૂરકર મત દેખો. ખાનેવાલોંકી તરફ મત દેખો. બહોત જલ્દી જલ્દી મત ખાઓ. ખૂબ ચબાકર ખાઓ, જબ તક એક-એક લુકમા ન નિગલ લો દૂસરા લુકમા મુંહમેં મત રખ્ખો. શોરબા વગૈરહ કપડે પર ટપકને ન પાએ. ઉન્ગલિયાં ઝરૂરતસેં ઝિયાદહ સનને ન પાએં.

મેહફિલમેં ઉઠને-બેઠનેકા તરીકા

જિસ્સે મિલો અદબસે મિલો. નરમીસે બોલો. મેહફિલમેં થૂકો નહીં, વહાં નાક મત સાફ કરો. અગર ઐસી ઝરૂરત હો તો વહાંસે અલગ ચલી જાઓ. વહાં અગર જમાઇ (બગાસુ) યા છીંક આ જાએ, મુંહ પર હાથ રખ્ખો. આવાઝ પસ્ત કરો. કિસીકી તરફ પાંવ મત કરો. ઠોડીકે નીચે હાથ દેકર મત બૈઠો. ઉન્ગલિયાં મત ચટખાઓ. બગૈર ઝરૂરત બાર બાર કિસીકી તરફ મત દેખો. અદબસે બૈઠી રહો. બહોત મત બોલો. બાત બાત પર કસમ મત ખાઓ, જહાં તક મુમ્કિન હો ખૂદ બાત મત શુરૂ' કરો. જબ દૂસરા આદમી બાત કરે ખૂબ ધ્યાનસે સુનો, તાકે ઉસકા દિલ ન દુખે, હાં અગર ગુનાહકી બાત હો મત સુનો, યા તો મના' કર દો યા વહાંસે ઉઠ જાઓ. જબ તક કોઇ આદમી બાત પૂરી ન કરે, બીચમેં મત બોલો. જબ કોઇ આએ ઔર મેહફિલમેં જગહ ન હો, ઝરા અપની જગહસે ખિસક જાઓ, મિલ મિલકર બૈઠ જાઓ કે જગહ હો જાએ. જબ કિસીસે મિલો યા રૂખસત હોને લગો તો અસ્સલામુ અલૈકુમ કહો, ઔર જવાબમેં વ અલૈકુમ અસ્સલામ કહો, ઔર તરહ તરહકે અલ્ફાઝ મત કહો.

હુકૂક કા બયાન

માં-બાપકે હુકૂક :-

(૧) ઉનકો તકલીફ ન પહોંચાઓ, ભલે હી ઉનકી તરફસે કુછ ઝિયાદતી હો.

(૨) ઝબાનસે બરતાવસે ઉનકી ઈઝઝત કરો.

(૩) જાઇઝ કામોંમેં ઉનકા કહા માનો.

(૪) અગર ઉનકો ઝરૂરત હો માલસે ઉનકી ખિદમત કરો, ભલે હી વો કાફિર હોં. માં-બાપકે મરનેકે બા'દ ઉનકે યે હુકૂક હૈં.

૧. ઉનકે લિયે મગફિરત ઔર રહમતકી દુઆ કરતા રહે. નફલ ઈબાદતોં ઔર ખૈરાતકા સવાબ ઉનકો પહોંચાતા રહે.

૨. ઉનકે મિલનેવાલોંકે સાથ એહસાન ઔર ખિદમતસે અચ્છી તરહ પેશ આએ.

૩. ઉનકે ઝિમ્મે જો કર્ઝ હો યા કિસી જાઇઝ કામકી વસિય્યત કર ગએ હોં, ઔર અલ્લાહ તઆલાને કુદરત (દૌલત) દી હો ઉસકો અદા કરે.

૪. ઉનકે મરનેકે બા'દ શરીઅતકે ખિલાફ રોને ઔર ચિલ્લાનેસે બચે, વરના ઉનકી રૂહકો તકલીફ હોગી. ઔર દાદા-દાદી ઔર નાના-નાનીકા હુકમ શરીઅતમેં માં-બાપ જૈસા હૈ. ઉનકે હુકૂકભી માં-બાપ જૈસે સમઝને ચાહિયે. ઈસી તરહ ખાલા ઔર મામૂં માં કી તરહ ઔર ચચા-ફૂફી બાપકી તરહ હૈં, જૈસા કે હદીસકે ઈશારેસે મા'લૂમ હોતા હૈ.

અન્નાકે હુકૂક :- (યા'ની દૂધ પિલાનેવાલીકે હુકૂક) યે હૈં -

(૧) ઉસકે સાથ અદબસે પેશ આના.

(૨) અગર ઉસકો માલકી ઝરૂરત હો ઔર અપને પાસ ગુંજાઇશ હો તો ઉસકા ખ્યાલ કરના.

સોતેલી માં :- ચૂંકે બાપકી દોસ્ત હૈ, ઔર બાપકે દોસ્તે સાથ એહસાન કરનેકા હુકમ આયા હૈ, ઈસ લિયે સોતેલી માં કે ભી કુછ હુકૂક હૈં, જૈસા અભી ઝિકર કિયા ગયા.

બળા ભાઈ :- હદીસકે મુતાબિક બાપ જૈસા હૈ, ઈસ લિયે મા'લૂમ હુવા કે છોટા ભાઈ ઔલાદ જૈસા હૈ, પસ ઉનકે આપસમેં વૈસે હી હુકૂક હોંગે જૈસે માં-બાપ ઔર ઔલાદકે હૈં. ઈસી તરહ બળી બહન ઔર છોટી બહનકો સમઝ લેના ચાહિયે.

રિશ્તેદારકોંકે હુકૂક :-

(૧) અપને સગે અગર મોહતાજ હોં ઔર ખાને-કમાનેકી કુદરત ન રખતે હોં તો ગુંજાઇશકે મુતાબિક ઉનકે ઝરૂરી ખર્ચકી ખબરગીરી રખ્ખો.

(૨) કભી કભી ઉનસે મિલતા રહે.

(૩) ઉનસે તઅલ્લુક ખત્મ ન કરે, બલ્કે અગર કુછ ભી ઉનસે તકલીફ ભી પહોંચે તો સબર બેહતર હે.

મુસરાલી રિશ્તેકા ઝિક્ર :- અલ્લાહ તઆલાને કુરઆન મજીદમેં નસબમેં ઝિકર ફરમાયા હે. ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે સાસ ઔર સુસર ઔર સાલે ઔર બહનોઈ ઔર દામાદ ઔર બહુ ઔર બીવીકી પેહલી ઔલાદ ઔર ઈસી તરહ મિયાંકી પેહલી ઔલાદકા ભી કુછ હક હોતા હે, ઈસ લિયે ઈન રિશ્તોંમેં ભી એહસાન ઔર અખ્લાકકી રિઆયત દૂસરોંસે ઝિયાદહ રખના ચાહિયે.

આમ મુસલમાનોંકે હુકૂક :-

(૧) મુસલમાન મુસલમાનકી ગલતીકો મઆફ કરે.
(૨) ઉસકે રોને પર રહમ કરે.
(૩) ઉસકે ઐબકો ઢાંકે.
(૪) ઉસકે ઉઝરકો કબૂલ કરે.
(૫) ઉસકી તકલીફકો દૂર કરે.
(૬) હમેશા ઉસકા ભલા ચાહે.
(૭) ઉસકી મુહબ્બત નિબાહે.
(૮) ઉસકે અહદકા ખ્યાલ રખ્ખે.
(૯) બીમાર હો તો પૂછે.
(૧૦) મર જાએ તો દુઆ કરે.
(૧૧) ઉસકી દા'વત કબૂલ કરે.
(૧૨) ઉસકા તોહફા કબૂલ કરે.
(૧૩) ઉસકે એહસાનકે બદલે એહસાન કરે.
(૧૪) ઉસકી નેઅમતકા શુક્ર અદા કરે.
(૧૫) ઝરૂરતકે વક્ત ઉસકી મદદ કરે.
(૧૬) ઉસકે બાલ-બચ્ચોંકી હિફાઝત કરે.
(૧૭) ઉસકા કામ કર દિયા કરે.
(૧૮) ઉસકી બાતકો સુને.
(૧૯) ઉસકી સિફારિશ કબૂલ કરે.
(૨૦) ઉસકો મુરાદસે ના-ઉમ્મીદ ન કરે.
(૨૧) વો છીંકકર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ કહે તો જવાબમેં યર્હમુકલ્લાહ કહે.
(૨૨) ઉસકી ગુમ હુઈ ચીઝ અગર મિલ જાએ તો ઉસકે પાસ પહોંચા દે.
(૨૩) ઉસકે સલામકા જવાબ દે.
(૨૪) નરમી ઔર અચ્છે અખ્લાકકે સાથ ઉસ્સે બાત-ચીત કરે.
(૨૫) ઉસકે સાથ એહસાન કરે.

(૨૬) અગર વો ઉસકે ભરોસે પર કસમ ખા બૈઠે તો ઉસકો પૂરા કરે.

(૨૭) અગર ઉસપર કોઇ ઝુલ્મ કરતા હો તો ઉસકી મદદ કરે. અગર વો કિસી પર ઝુલ્મ કરતા હો, રોક દે.

(૨૮) ઉસકે સાથ મુહબ્બત કરે, દુશ્મની ન કરે.

(૨૯) ઉસકો રૂસવા (ઝલીલ) ન કરે.

(૩૦) જો બાત અપને લિયે પસંદ કરે, ઉસકે લિયે ભી પસંદ કરે.

(૩૧) મુલાકાતકે વકત ઉસકો સલામ કરે, ઔર મર્દસે મર્દ ઔર ઔરતસે ઔરત મુસાફહા ભી કરે તો ઔર બેહતર હે.

(૩૨) અગર આપસમેં કભી રંજિશ (બિગાળ-નારાઝગી) હો જાએ તો તીન દિનસે ઝિયાદહ બાત ચીત છોળે નહીં.

(૩૩) ઉસપર બદ-ગુમાની (બેજા શુબહ) ન કરે.

(૩૪) ઉસ્સે જલે નહીં, ન બુગ્ઝ (દુશ્મની) રખ્ખે.

(૩૫) ઉસકો અચ્છી બાત બતલાએ, બુરી બાતસે મના' કરે.

(૩૬) છોટોં પર રહમ, બળોંકા અદબ કરે.

(૩૭) દો મુસલમાનોંમેં રંજિશ હો જાએ, ઉનકી આપસમેં સુલહ કરા દે.

(૩૮) ઉસકી ગીબત ન કરે.

(૩૯) ઉસકો કિસી તરહકા નુકસાન ન પહોંચાએ, ન માલમેં, ન આબરૂમેં.

(૪૦) ઉસકો ઉઠાકર ઉસકી જગહ ન બૈઠે.

પડોસીકે હુકૂક :-

(૧) ઉસકે સાથ એહસાન ઔર રિઆયતસે પેશ આએ.

(૨) ઉસકી બીવી-બચ્ચોંકી આબરૂકી હિફાઝત કરે.

(૩) કભી કભી ઉસકે ઘર તોહફા વગૈરહ ભેજતા રહે, ખાસ કર જબ કે વો ફાકાઝદા (ભૂખકા મારા) હો તો ઝરૂર થોળા બહોત ખાના ઉસકો દે.

(૪) ઉસકો તકલીફ ન દે. હલ્કી-હલ્કી બાતોંમેં ઉસ્સે ન ઉલઝે, ઔર જૈસે શહેરમેં પડોસી હોતા હે, ઈસી તરહ સફરમેં ભી હોતા હે, યા'ની સફરકા સાથી જો ઘરસે સાથ હુવા હો યા રાસ્તેમેં ઈત્તિફાકસે ઉસકા સાથ હો ગયા હો, ઉસકા હક ભી પડોસી જૈસા હી હે. ઉસકે હુકૂકકા ખુલાસા યે હે કે ઉસકે આરામકો અપને આરામસે મુકદમ રખ્ખે. કુછ આદમી રેલ યા બેહલીમેં દૂસરી સવારિયોંકે સાથ બહોત આપા-ધાપી (અપની અપની ફિકર) કરતે હેં, યે બહોત બુરી બાત હેં.

ઈસી તરહ જો દૂસરોંકા મોહતાજ હો :- જૈસે યતીમ ઔર બેવા યા બુઢ્ઢા યા મિસ્કીન ઔર બીમાર ઔર હાથ-પાંવસે મા'ઝૂર યા મુસાફિર યા સાઈલ ઉન લોગોંકે હુકૂક ઝિયાદહ હૈં -

(૧) ઈન લોગોંકી ખિદમત માલસે કરના.

(૨) ઈન લોગોંકા કામ અપને હાથસે કર દેના.

(૩) ઈન લોગોંકા દિલ રખના, તસલ્લી કરના, ઈનકી ઝરૂરત ઔર માંગકો રદ્દ ન કરના.

કુછ ઐસે હુકૂક જો સિર્ફ આદમી હોનેકી વજહસે હૈં :- ચાહે વો મુસલમાન ન હોં. વો ઈસ તરહ હૈં. -

(૧) બે-ખતા કિસીકો જાન યા માલકી તકલીફ ન દે.

(૨) બે-વજહ શરઈ કિસીકે સાથ બદ-ઝબાની (ગાલી ગલોચ) ન કરે.

(૩) અગર કિસીકો મુસીબત ઔર ફાકા ઔર બીમારીમેં ફંસા દેખે, ઉસકી મદદ કરે, ખાના-પીના દે દે, દવા દારૂ કર દે.

(૪) જિસ સૂરતમેં શરીઅતમેં સઝાકી ઈજાઝત દી હૈ, ઉસમેં ભી ઝુલ્મ ઔર ઝિયાદતી ન કરે.

જાનવરોંકે હુકૂક :-

(૧) જિસ જાનવરસે કોઈ ફાઈદા મુતઅલ્લિક ન હો ઉસકો કૈદ ન કરે, ખાસ તૌર સે બચ્ચોંકો ઘોંસલેસે નિકાલ લાના ઔર ઉનકે માં-બાપકો પરેશાન કરના બળા ઝુલ્મ હૈ.

(૨) જો જાનવર ખાનેકે કાબિલ હૈં, ઉનકો ભી સિર્ફ દિલ બેહલાનેકે તૌર પર કત્લ ન કરે.

(૩) જો જાનવર અપને કામમેં હૈં ઉનકે ખાને-પીને ઔર આરામ ઔર ખિદમતકા પુરે તૌરસે ઈન્તિઝામ કરે. ઉનકી તાકતસે ઝિયાદહ ઉનસે કામ ન લે, ઉનકો હદસે ઝિયાદહ ન મારે.

(૪) જિન જાનવરોંકો ઝબહ કરના હો યા તકલીફ પહોંચાનેવાલા હોનેકી વજહસે કત્લ કરના હો, તેઝ ઓઝારસે જલ્દી કામ તમામ કર દો, ઉસકો તડપાએ નહીં, ભૂખા-પ્યાસા રખકર જાન ન લે.



ઝરૂરી બાંત

અગર કિસી આદમીકે હકમેં કુછ કમી હો ગઇ હો તો ઉનમેં જો હક અદા કરનેકે કાબિલ હો અદા કરે, યા મઆફ કરાએ, જૈસે કિસીકા કર્ઝ રેહ ગયા થા, યા કિસીકી ખિયાનત વગૈરહ કી થી. ઔર જો સિર્ફ મઆફ કરાનેકે કાબિલ હો ઉનકો સિર્ફ મઆફ કરાએ, જૈસે ગીબત વગૈરહ કી થી. યા મારા થા. ઔર અગર કિસી વજહસે હકદારોંસે ન મઆફ કરા સકતા હે, ન અદા કર સકતા હે તો ઉન લોગોંકે લિયે હમેશા બખ્શિશકી દુઆ કરતા રહે, અજબ નહીં કે અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે દિન ઉન લોગોંકો રાઝી કરકે મઆફ કરા દેં, મગર ઉસકે બા'દ ભી જબ મૌકા' અદા કરનેકા યા મઆફ કરાનેકા હો ઉસ વકત ઉસમેં બે-પરવાહી ન કરે. ઔર જો હુકૂક ખુદ ઉસકે દૂસરોંકે ઝિમ્મે રેહ ગએ હોં જિનસે વસૂલીકી ઉમ્મીદ હો, નરમીકે સાથ ઉનસે વસૂલ કરે. ઔર જિનસે ઉમ્મીદ ન હો યા વો હુકૂક વસૂલ કરનેકે કાબિલ ન હોં, જૈસે ગીબત વગૈરહ, સો અગરચે કિયામતમેં ઉનકે બદલેમેં નેકિયોંકે મિલનેકી ઉમ્મીદ હે, મગર મઆફ કર દેનેમેં ઔર ઝિયાદહ સવાબ આયા હે, ઉસે બિલકુલ મઆફ કર દેના ઝિયાદહ બેહતર હે, ખાસકર જબ કોઇ આદમી મન્નત-ખુશામદ કરકે મઆફી ચાહે.

કુછ મસ્અલે જો બા'દમેં યાદ આએ

મસ્અલા ૧ :- જહાં હરામ ચીઝ ઝિયાદહ હો બગૈર પૂછે ખાના વહાં દુરૂસ્ત નહીં, અગર પૂછનેસે યે મા'લૂમ હો જાએ કે યે ખાસ ચીઝ હલાલકી હે, તો અગર બતલાનેવાલા નેક ઔર દીનદાર હે તો બગૈર ખટકે ઉસ પર અમલ દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર વો બુરા આદમી હે યા ઉસકા હાલ નહીં મા'લૂમ કે અચ્છા હે યા બુરા, તો ઉસકા હુકમ યે હે કે અગર દિલ યેહી ગવાહી દે કે યે આદમી સચ્ચા હે તો અમલ દુરૂસ્ત હે, ઔર જો દિલ ગવાહી ન દે તો અમલ દુરૂસ્ત નહીં. જૈસે આમોંકે આનેસે પેહલે કિસીને ફસલ બેચ ડાલી તો ઉસકો તુમ પઢ ચુકે હો કે હરામ હે. તો બસ્તીમેં ઇસકા રિવાજ ઝિયાદહ હે. ઔર ફલનેકે બા'દ પકા હે વો દુરૂસ્ત હે, ઔર બગૈર પૂછે ખાના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- બીમારીકો બુરા કેહના મના' હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઇ કાફિર ઔરત તુમહારે પાસ ખુશીસે મુસલમાન હોને આએ ઔર ઉસકે મુસલમાન કરનેમેં કિસી ઝગડે-ફસાદકા ડર ન હો તો મુસલમાન કર લો, ઔર તરીકા મુસલમાન કરનેકા યે હે કે ઉસ્સે કેહલવાઓ લા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ રસૂલુલ્લાહ.

યા'ની કોઇ પૂજનેકે લાઇક નહીં સિવાએ અલ્લાહકે, ઔર મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) સચ્ચે ભેજે હુએ (રસૂલ) હેં અલ્લાહકે, ઔર સચ્ચા જાનતી હું મૈં સબ પૈગમ્બરોંકો ઔર

ખુદાકી સબ કિતાબોંકો, ઔર માનતી હૂં ફરિશ્તોંકો ઔર કિયામતકો ઔર તકદીરકો. મૈંને છોળ દિયા અપના પેહલા દીન ઔર કબૂલ કિયા મૈંને ઈસ્લામ, ઔર મૈં પાંચોં વકતકી નમાઝ પઢ્હા કરૂંગી, ઔર રંમઝાનકે રોઝે રખ્ખા કરૂંગી. ઔર અગર માલ હુવા તો ઝકાત દૂંગી. અગર ઝિયાદહ ખર્ચ હોગા તો હજ કરૂંગી, ઔર અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કે સબ હુકમ બજા લાઉંગી. ઔર જિતની ચીઝોંસે અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને મના' કિયા હે સબસે બચી રહૂંગી. અય અલ્લાહ ! મુઝકો દીન ઔર ઈમાન પર સાબિત રખિયો. ઔર દીનકે કામોંમેં મેરી મદદ કીજિયો. ફિર જિતને મૌજૂદ હોં સબ અલ્લાહસે દુઆ કરેં કે અય અલ્લાહ ! ઈસકે ઈસ્લામકો કબૂલ કર ઔર હમકો ભી ઈસ્લામ પર કાઈમ રખ ઔર ઈમાન પર ખાત્મા કર.

મસ્અલા ૪ :- લગાઈ-બુઝાઈ (ચુગલખોરી) મત કરો.

મસ્અલા ૫ :- સુની હુઈ બાતકા એ'તિબાર મત કરો.

મસ્અલા ૬ :- કુછ ઔરતેં યે સમઝતી હૈં કે નાપાક કપળા ધોકર જબ તક સૂખ ન જાએ વો પાક નહીં હોતા, ઔર ઉસ્સે નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં યે બિલકુલ ગલત હે. કુછ ઔરતેં ઈસ મસ્અલેકે ન જાનનેકી વજહસે નમાઝ કઝા કર દેતી હૈં ઔર ફિર વકત નિકલે પીછે કીન પઢ્હતા હે. ઐસા મત સમઝો, ગીલેસે ભી બગૈર તકલ્લુફ નમાઝ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- કુછ ઔરતોંકા એ'તિબાર હે કે જિસકે આઠવાં બચ્ચા પૈદા હો તો ઉસકો એક ચરખા સદકામેં દેના ચાહિયે, વરના બચ્ચે પર ખતરા હે, યે સિર્ફ બકવાસ હે, તોબા કરની ચાહિયે.

મસ્અલા ૮ :- કુછ ઔરતેં ચીચકકો કોઈ ભૂત-આસેબ સમઝતી હૈં ઔર ઈસ વજહસે ઉસ ઘરમેં બહોત બખેડેસે કરતી હૈં, યે સબ બેકાર બાતેં હૈં, તોબા કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૯ :- જિસ કપળેમેંસે બાહેં યા સરકે બાલ યા ગરદન ઝલકતી હો, ઉસ્સે નમાઝ નહીં હોતી.

મસ્અલા ૧૦ :- જો ફકીર મેહનત-મઝદૂરી કર સકતા હો ઔર ફિર ભીખ માંગનેકા પેશા ઈખ્તિયાર કર લે, ઉસકો ભીખ દેના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- રેલકે સફરમેં અગર પાની ન મિલે તો તયમ્મુમ કરકે નમાઝ પઢ્હો. નમાઝ કઝા મત કરો.

મસ્અલા ૧૨ :- કુછ ઔરતેં ગરીબ મઝદૂરોંસે પરદા નહીં કરતી બળા ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- પરાઈ ચીઝ ચાહે કૈસી હી હલ્કે દામોંકી હો, મગર માલિકકી ઈજાઝતકે બગૈર હરગિઝ મત બરતો. ઔર જબ બરતો ઉસકો છોળકર મત ઉઠ જાઓ, માલિકકે સુપુર્દ કર દો કે દેખો બહન ! તુમહારી કૈંચી યા સૂઈ રખ્ખી હે.

મસ્અલા ૧૪ :- રેલકી સવારીમેં કિરાયેકા ઔર મેહસૂલકા સામાન લે જાનેકા કાઈદા રેલવાલોંકી તરફસે મુકર્રર હે. ઈસકે ખિલાફ કરના યા ધોકા દેના યા અસલ બાતકો છુપાના દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે વહાં યે કાઈદા હે કે જો મુસાફિર સબસે સસ્તે દરજેમેં

સફર કરે, જિસકો તીસરા દરજા (ઔર અબ દૂસરા) કેહતે હૈં, ઉસકો નાશ્તેકા ખાના ઔર ઓઢના, બિછોના ઔર ઇન ચીઝોંકે અલાવા પચીસ સેર બોઝકા અસ્બાબ લે જાનેકી ઇજાઝત હે,'[1] ઇસ પર મેહસૂલ નહીં પળતા, સિર્ફ અપના કિરાયા દેના પળતા હે, ઔર અગર થોળાસા ભી ઇસ્સે બળ્હ જાએ તો ઉસકો રેલ પર તુલવા કર જિતને મેહસૂલકા વહાં કાઇદા હે દેના ચાહિયે. ઔર યે પચીસ ઉસ સેરસે હે જો સેર અસ્સી રૂપિયેકે બરાબર હોતા હે, અબ અગર કોઇ આદમી ૨૬ સેર યા ૨૭ સેર અસ્બાબ ભી બગૈર તુલવાએ સાથ લે જાએ, ચાહે રેલવાલે ઉસકો ન ટોકેં, મગર વો અલ્લાહ તઆલાકે નઝ્દીક ગુનેહગાર હોગા. ઔર બા'ઝ યૂં કરતે હૈં કે અસ્બાબ તુલનેસે તીસ સેર નિકલા. બાબૂને કહા હમ બીસ સેર લિખ દેંગે, હમેં ઇતની રિશવત દો. ઇસમેં દો ગુનાહ હોંગે. એક તો ઝિયાદહ સામાન લે જાના ઔર મેહસૂલકા ન દેના, દૂસરા રિશવત દેના.

ઇસી તરહ વહાં યે કાઇદા હે કે જો બચ્ચા તીન બરસસે કમ હો, ઉસકા કિરાયા મુઆફ હે. ઔર જો પૂરે તીન સાલકા હો ઉસકા કિરાયા હે, ઔર ફિર બારહ બરસસે કમ આધા હે. જબ પૂરે બારહ બરસકા હો તબ પૂરા હે. તો અગર કિસીકે પાસ તીન બરસકા બચ્ચા હો ઔર વો બગૈર કિરાયા દિયે હુએ લે જાએગા, યા તીન બરસસે કમકા ઉસકો બતલા દે તો ઉસકો ગુનાહ હોગા. ઇસી તરહ અગર બારહ બરસસે બચ્ચેકો કમ બતલાકર આધે કિરાયેમેં લે જાના ચાહે તો ઉસકો ભી ગુનાહ હોગા, ઔર ઇન સબ સૂરતોંમેં કિયામતકે દિન બજાએ પૈસોં-રૂપિયોંકે નેકિયાં દેની પળેંગી, યા ઇન રેલવાલોંકે ગુનાહ ઉસકે સર ધરે જાએંગે.

મસ્અલા ૧૫ :- આજ જો અંગ્રેઝી બહોત પળ્હતે હૈં ઔર ઉસમેં કુછ બાતેં ઐસી ઐસી લિખ્ખી હૈં જો દીન ઔર ઇમાનકે ખિલાફ હૈં, ઔર દીનકા ઇલ્મ ઉન પળ્હનેવાલોંકો હોતા નહીં, ઇસ લિયે બહોત લળકે ઐસે હો જાતે હૈં કે ઉનકે દિલમેં ઇમાન નહીં રેહતા, ઔર મુંહસે ભી ઐસી બાતેં કેહ ડાલતે હૈં જિનસે ઇમાન જાતા રેહતા હે. અગર ઐસે લળકોંસે કોઇ મુસલમાન લળકી બિયાહી ગઇ, શરીઅતસે વો નિકાહ નહીં હોતા, ઔર જબ નિકાહ હી નહીં હોતા તો સારી ઉમ્ર બુરા કામ હોતા હે, ઉસકા વબાલ માં-બાપ પર દુનિયામેં ભી પળેગા, ઔર આખિરતમેં ભી અઝાબકા ડર બહોત હે, ઇસ લિયે ઝરૂરી હે કે અપની લળકી બિયાહનેકે વક્ત જિસ તરહ દામાદકે હસબ-નસબ ઘર-બારકી ખોજ કરતે હૈં, ઇસ્સે ઝિયાદહ ઉસકી છાનબીન કર લિયા કરેં કે વો દીનદાર ભી હે યા નહીં. અગર દીનદારી ન મા'લૂમ હો તો હરગિઝ લળકી ન દેં. ગરીબ દીનદાર હઝાર દરજા બેહતર હે બદ-દીન અમીરસે, ઔર એક બાત યે ભી દેખી હે કે જો આદમી દીનદાર નહીં હોતા વો બીવીકા હક ભી નહીં સમઝતા ઔર ઉસ્સે લગાવ ભી નહીં રખતા, બલ્કે કહીં કહીં તો યે હાલ હે કે કૌડી-પૈસાસે ભી તંગ રખતા હે. ફિર જબ ચૈન ન નસીબ હુવા તો નિરી (સિર્ફ) અમીરીકે નામકો લેકર કયા ચાટેંગે.

---

૧. અબ સબ મિલાકર ૩૫ કિલોગ્રામ -કી ઇજાઝત હે.

મસ્અલા ૧૬ :- યે જો મશહૂર હૈ કે કુતુબ (ધ્રુવ) તારાકી તરફ પાંવ ન કરે, બિલકુલ ગલત હૈ. ઈસ તારેકા શરીઅતમેં કોઈ અદબ નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- ઈસી તરહ યે જો મશ્હૂર હૈ કે રાતકે વકત દરખ્ત સોયા કરતે હૈં યે ભી બિલકુલ ગલત બાત હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- ઈસી તરહ યે જો મશહૂર હૈ કે ચારપાઈ પર નમાઝ પઢનેસે બંદર હો જાતા હૈ, બિલકુલ બેકાર બાત હૈ. અગર ચારપાઈ ખૂબ કસી હુઈ હો ઉસપર નમાઝ દુરૂસ્ત હૈ. અગર વો નાપાક હો તો કોઈ પાક કપડા ઉસપર બિછા લે, લેકિન બગૈર ઝરૂરત ઉસપર નમાઝ પઢનેસે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ગુલ-શોર હોતા હૈ.

મસ્અલા ૧૯ :- ઈસી તરહ યે મશહૂર હૈ કે પેહલી ઉમ્મતોંકે કુછ લોગ બંદર હો ગએ થે, યે બંદર ઉન્હીંકી નસલકે હૈં, યે ભી ગલત હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે વો બંદર સબ મર ગએ થે, ઉનકી નસલ નહીં ચલી, ઔર યે જાનવર બંદર પેહલેસે થા, યે નહીં કે બંદર ઉન્હીસે શુરૂ' હુએ.

મસ્અલા ૨૦ :- કુરઆન મજીદમેં જો ગલતી નિકલે ઉસકો ફૌરન સહીહ કર લો યા સહીહ કરા લો, નહીં તો ફિર યાદકા ભરોસા નહીં, હમેશા ગલત પઢા કરોગી, જિસ્સે ગુનેહગાર હોગી.

મસ્અલા ૨૧ :- યે કાઈદા હૈ કે અગર કુરઆન મજીદ કિસીકે હાથસે ગિર પડે તો ઉસકે બરાબર અનાજ તોલકર દેતી હૈં, યે કોઈ શરીઅતકા હુકમ નહીં હૈ. પેહલે બુઝુર્ગોંને શાયદ તમ્બીહકે વાસ્તે યે કાઈદા મુકર્રર કિયા હોગા તાકે આગેકો ઝિયાદહ ખ્યાલ રહે. સચ તો યે હૈ કે બડી અચ્છી મસ્લિહત હૈ, લેકિન કુરઆન મજીદકો બગૈર ઝરૂરત તરાઝૂકે પલ્લેમેં રખના યે ભી અદબકે ખિલાફ હૈ, ઈસ લિયે અગર અનાજ દેના હો તો વૈસે હી જિતની હિમ્મત હો દે દે, કુરઆન મજીદકો ન તોલે.

મસ્અલા ૨૨ :- કુછ ઔરતેં ઐસા કરતી હૈં કે ડોલીમેં બૈઠનેકે વકત ઝાહિર કરતી હૈં કે એક સવારી હૈ ઔર બૈઠ લેતી હૈં દો દો, યે ધોકા ઔર હરામ હૈ, હાં કહારોંસે કેહ દે, અગર વો ખૂશીસે ઉઠા લેં તો કુછ હરજ નહીં, વરના ઉનપર ઝબરદસ્તી નહીં.

મસ્અલા ૨૩ :- અકસર ઔરતેં એક સંદૂક સર પર લિયે ફિરા કરતી હૈં. ઈસ સંદૂકમેં તરહ તરહકે નકશે ઔર તસ્વીરેં બની હુઈ હૈં ઔર સંદૂકકે તખ્તેમેં ઉનકે દેખનેકે વાસ્તે આઈના લગા હુવા હોતા હૈ. પૈસા-દો પૈસા લેકર દિખાતી ફિરતી હૈં તો જિસ સંદૂકમેં જાનદાર ચીઝકી એક ભી તસ્વીર હો ઉસકી સૈર કરના મના' હૈ, ઈસી તરહ કુછ આદમી ઘરોંમેં અપને વો બાજે લાકર સબકો સુનાયા કરતે હૈં જિસમેં હર ચીઝકી આવાઝ બંદ હો જાતી હૈ, તો યાદ રખ્ખો કે જિસ આવાઝકા વૈસે સુનના મના' હૈ, ઈસ બાજેમેં ભી મના' હૈ જૈસે ગાના બજાના ઔર કુછ ઉસમેં કુરઆન પઢના બંદ કર દેતે હૈં તો કુરઆન મજીદ સુનના તો બહોત અચ્છી બાત હૈ, મગર ઉસમેં બંદ કરનેકા મતલબ સિર્ફ ખેલ-તમાશા હોતા હૈ, ઈસ લિયે યે ભી મના' હૈ. લડકિયોં ઔર ઔરતોંકો ઐસી ચીઝોંકા

લાલચ ન કરના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૪ :- બા'ઝ એસા કરતે હૈં કે ખોટા રૂપિયા જબ ઉનકે પાસ નહીં ચલતા તો ધોકા દેકર કિસીકો દે દેતે હૈં, યા રાતકો ઉસી તરહ ચલા દેતે હૈં યે બળા ગુનાહ હે. જિસને વો રૂપિયા તુમકો દિયા હે, ઉસીકો દે દો, ચાહે ઉસકો બતા કર દો, ચાહે કિસી તરકીબસે દે દો, સબ દુરૂસ્ત હે, મગર યે ઉસ વકત દુરૂસ્ત હે, જબ ખૂબ મા'લૂમ હો કે ફલાનેકે પાસસે આયા હે. ઓર અગર ઝરાભી શક હે તો દુરૂસ્ત નહીં. ઓર અગર કિસી આદમીકો બતા કર દો, વો ખૂશીસે લે લે તબ ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૫ :- જો મસ્અલા અચ્છી તરહ યાદ ન હો કિસીકો મત બતલાઓ.

મસ્અલા ૨૬ :- કભી એક આદમી આંખેં બંદ કિયે હુએ લેટા રેહતા હે, ઓર દો આદમી ઉસકો સોતા જાનકર આપસમેં કોઈ બાત છુપાકર કરને લગતે હૈં. અગર ઉનકો મા'લૂમ હો જાએ કે યે આદમી સોતા નહીં હે તો વો બાત હરગિઝ ન કરેં, એસે મોકેમેં ઉસ લેટનેવાલેકો વાજીબ હે કે બોલ પળે ઓર ઉનકી બાતેં ધોકાસે ન સુને, નહીં તો ગુનાહ હોગા.

મસ્અલા ૨૭ :- બા'ઝ બળી બુઢ્ઢિયોંકી, બલ્કે બા'ઝ જવાનોંકી ભી આદત હે કે મન્નત માનતી હૈં કે અગર મેરી ફલાની મુરાદ પૂરી હો જાએ તો મસ્જિદમેં જાકર સલામ કરૂં યા મસ્જિદકા તાક ભરૂં, ફિર મસ્જિદમેં જાકર અપની મન્નત પૂરી કરતી હૈં, સો યાદ રખ્ખો, ઓરતોંકા મસ્જિદમેં જાના દુરૂસ્ત નહીં, ન જવાનકો ન બુઢ્ઢીકો. કુછ ન કુછ બે-પરદગી ઝરૂરી હોતી હે. અલ્લાહકા સલામ યેહી હે કે કુછ નફલેં પઢ લો, દિલસે, ઝબાનસે શુક્ર અદા કર લો, સો યે ઘરમેં મુમ્કિન હે. ઓર તાક ભરના યેહી હે કે જો તૌફીક હો મોહતાજોંકો બાંટ દો, સો યે ભી ઘરમેં હો સકતા હે.

મસ્અલા ૨૮ :- નોટ કમ યા ઝિયાદહ પર બેચના દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે પાંચ રૂપિયેકા નોટ હો તો પોને પાંચ યા સવા પાંચકે બદલે બેચના દુરૂસ્ત નહીં, ઓર ખૈર કમીમેં તો કુછ મજબૂરી ભી હે, અગરચે ગુનેહગાર હોગા. મગર ઝિયાદહ બેચનેમેં કોઈ લાચારી ભી નહીં યા કમી પર ખરીદનેમેં યે તો ઝિયાદહ બુરા ઓર ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૨૯ :- કિસીકા ખત પઢના ઉસકી ઈજાઝતકે બગૈર દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩૦ :- કંઘીમેં જો બાલ નિકલેં, ઉનકો વૈસેહી મત ફેંક દિયા કરો, ન દીવારમેં રખ દિયા કરો જિસકો ના-મહરમ લોગ દેખેં. ઈન બાલોંકા ભી પરદહ હે, બલ્કે લકળી વગૈરહસે થોળી ઝમીન કુરેદકર ઉસમેં દબા દિયા કરો.

મસ્અલા ૩૧ :- જિસ મઝમૂનકો ઝબાનસે બયાન કરના ગુનાહ હે, ઉસકા ખતમેં લિખના ભી ગુનાહ હે, જૈસે કિસીકી ગીબત, શિકાયત, અપની બળ્હાઈ વગૈરહ.

મસ્અલા ૩૨ :- તારકી ખબરમેં કોઈ તરહકા શુબહ હે, ઈસ લિયે ચાંદ વગૈરહકી ખબરમેં ઉસકા એ'તિબાર નહીં.

મસ્અલા ૩૩ :- તાઊન (પ્લેગ) કી જગહસે દૂસરે શહેરકો યે સમઝકર ભાગ

જાના કે હમ ભાગનેસે બચ જાએંગે, મના' હે. ઔર જો ઈસી જગહ સબરસે કાઈમ રહે ઉસકો શહાદતકા દરજા મિલતા હે.

મસ્અલા ૩૪ :- કુછ લોગોંકી આદત હે કે કિસી લળકે યા મામાસે કેહ દિયા કે મસ્જિદમેં જાકર વહીંકે લોટેમેં પાની લેકર સબ નમાઝિયોંસે દમ કરા કર લેતે આના ફલાં બીમારકો પિલા દેંગે યા કુરઆન ખત્મ હોનેકે વક્ત પાનીમેં દમ કરા કર બરકતકે વાસ્તે લેતે આના. યાદ રખ્ખો કે મસ્જિદકા લોટા અપને બરતાવમેં લાના મના' હે, અપને ઘરસે કોઈ બરતન દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩૫ :- જાહિલોંમેં મશહૂર હે કે એક હાથમેં પાની ઔર એક હાથમેં આગ લેકર ચલના મનહૂસ હે યા યે મશહૂર હે કે મિયાં-બીવી એક બરતનમેં દૂધ ન ખાએં, નહીં તો ભાઈ-બહન હો જાએંગે યા એક પીરકે મુરીદ ન હોં નહીં તો ભાઈ-બહન હો જાએંગે, યા યે મશહૂર હે કે મુરીદનીસે નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં યા યે મશહૂર હે કે કેંચી ન બજાઓ, આપસમેં લળાઈ હો જાએગી યા દો આદમિયોંકે બીચમેંસે આગ લેકર મત નિકલો, નહીં તો ઉનમેં લળાઈ હો જાએગી, યા ઘરમેં ઘુંગચિયાં મત રેહને દો, નહીં તો ઘરમેં લળાઈ હોગી યા દો આદમી એક કંઘી ન કરેં, નહીં તો દોનૂંમેં લળાઈ હો જાએગી, યા દિનકો કહાનિયાં મત કહો, નહીં તો મુસાફિર રાસ્તા ભૂલ જાએંગે, યે સબ બેકારકી બાતેં હેં. એસા અકીદા રખના બહોત ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૩૬ :- કિસીકો હરામઝાદી યા કુત્તિયાંકી જની, યા સુવ્વરકી બચ્ચી યા કોઈ એસી બાંત મત કહો જિસ્સે ઉસકે માં-બાપકો ગાલી લગે. ઇન બેચારોંને તુમહારી ક્યા ખતા કી હે, ઔર ખુદ કુસૂરવારકો ભી કુસૂરસે ઝિયાદહ મત બુરા કહો.

મસ્અલા ૩૭ :- તમ્બાકૂ ખાના યા હુક્કા પીના યૂંહી બગૈર ઝરૂરત મકરૂહ હે, ઔર અગર કોઈ મજબૂરી હો તો કુછ ડર નહીં, મગર નમાઝકે વક્ત મુંહકો ખૂબ સાફ કર લે, ચાહે મિસ્વાકસે યા ધનિયાં ચબાકર યા જિસ તરહ હો સકે. અગર નમાઝમેં મુંહકે અંદર બદબૂ રહે તો ફરિશ્તોંકો તકલીફ હોતી હે ઇસ વાસ્તે મના' હે.

મસ્અલા ૩૮ :- અફયૂન અગર ઇલાજકે લિયે કિસી ઔર દવામેં ઇતનીસી મિલકાર ખા લી જાએ, જિસ્સે નશા બિલકુલ ન હો તો દુરૂસ્ત હે, મગર જેસે કુછ ઔરતેં બચ્ચોંકો દે દેતી હેં કે નશેકી ગફલતમેં પળે રહેં, રોએ નહીં યે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩૯ :- અકસર ઔરતેં કુરઆન મજીદ પળહનેમેં અગર ઉનકે મિયાંકા નામ આ જાએ તો ઉસકો છોળ જાતી હેં, યા ચુપકેસે કેહ લેતી હેં યે બેકાર બાત હે. કુરઆન મજીદ પળહનેમેં ક્યા શરમ.

મસ્અલા ૪૦ :- સિયાની લળકીકો જવાન મર્દસે કુરઆન યા કિતાબ પળહવાના ન ચાહિયે.

મસ્અલા ૪૧ :- લિખ્ખે હુએ કાગઝકા અદબ ઝરૂરી હે, વેસે હી ન ફેંક દેના ચાહિયે. જો ખત રદ્દી હો જાએ યા પંસારી (દવા બેચનેવાલે) કી દુકાનસે દવા કાગઝમેં

બંધી હુઈ આએ, ઓર વો દવાસે ખાલી કર લિયા જાએ તો એસે કાગઝોંકો યા તો કહીં હિફાઝતસે રખ લિયા કરો યા ફિર ઉનકો આગમેં જલા દિયા કરો. ઈસી તરહ જો લિખ્ખા હુવા કાગઝ રાસ્તેમેં પળા હુવા મિલે ઓર કિસીકે કામકા ન હો ઉસકો ભી ઉઠાકર રખ દિયા કરો યા જલા દિયા કરો.

મસ્અલા ૪૨ :- દસ્તરખ્વાનમેં જો રોટીકે ટુકળે રેહ જાતે હૈં ઉનકો એસી વૈસી જગહ મત ઝાળા કરો, બલ્કે કિસી અલાહિદા જગહ જહાં પાંવકે નીચે ન આએ, ઝાળ લિયા કરો.

મસ્અલા ૪૩ :- અગર કોઈ ખત લિખ રહા હો તો પાસ મિલકર બેઠકર ઉસકા ખત પળ્હના મના' હે.

મસ્અલા ૪૪ :- અગર કિસીકો નીચેકે આધે ધડમેં ઝખમ યા દાને હોં ઓર પાની પહોંચનેસે નુકસાન હો ઓર ઉસકો નહાનેકી ઝરૂરત હો ઓર નહાનેમેં ઉસકો બચા ન સકે તો તયમ્મુમ કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪૫ :- જાહિલોંમેં મશહૂર હે કે તસ્બીહ ફેરના ઈસ તરહ સીધા હે ઓર ઈસ તરહ ઉલટા હે, યે સબ બેકારકી બાત હે. અસલ મતલબ ગિનનેમેં હે, જિસ તરહ ચાહો ફેરો.

મસ્અલા ૪૬ :- દુરૂદ શરીફ વુઝૂકે બગૈર પળ્હનાભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪૭ :- લળકેકા કાન યા નાક છેદના મના' હે.

મસ્અલા ૪૮ :- બુરા નામ રખના મના' હે. અચ્છા નામ રખ્ખે, યા તો નબિયોંકે નામ પર રખ્ખે, યા અલ્લાહકે નામોંમેંસે કિસી નામ પર લફઝ 'અબ્દ' બળ્હા દે, જૈસે અબ્દુલ્લાહ, અબ્દુર્રહમાન, અબ્દુલબારી, અબ્દુલકુદ્દૂસ, અબ્દુલ જબ્બાર, અબ્દુલ ફત્તાહ યા ઓર કોઈ નામ કિસી આલિમસે રખવા લે.

મસ્અલા ૪૯ :- જાહિલ ઓરતોંમેં મશહૂર હે કે નમાઝ પળ્હ કર મુસલ્લાકો ઉલટ દો, નહીં તો ઉસપર શૈતાન નમાઝ પળ્હતા હે, યે બાત બિલકુલ ગલત હે.

મસ્અલા ૫૦ :- જાહિલ સમઝતે હૈં કે ઓરત અગર ઝચ્ચાખાનેમેં મર જાએ તો ભૂતની હો જાતી હે, યે બિલકુલ ગલત અકીદા હે, બલ્કે હદીસ શરીફમેં આયા હે કે એસી ઓરત શહીદ હોતી હે.

મસ્અલા ૫૧ :- જાહિલ સમઝતે હૈં કે ઓરત મર જાએ તો ઉસકા ખાવિંદ જનાઝેકા પાયા ભી ન પકળે, યે બિલકુલ ગલત હે, બલ્કે અગર વો મુંહભી દેખ લે તો કુછ ડર નહીં.

મસ્અલા ૫૨ :- અગર ઓરતકે પેટમેં બચ્ચા ઝિન્દા મા'લૂમ હો તો ઉસકા પેટ ફાળકર નિકાલ લેના ચાહિયે. એક જગહ લોગોંને એસી જહાલત કી કે ઉસ ઓરતકો નેહલાતે વક્ત બચ્ચાં પૈદા હોનેકી નિશાનિયાં મા'લૂમ હુઈ તો ઓરતોંને કહા, જલ્દી કરો. નહીં મા'લૂમ ક્યા હો જાએગા. ગરઝ ઉસકો જલ્દી કફના કર લે ગએ. જબ કબરમેં રખ્ખા

તો કફનકે અંદર બચ્ચેકે ગિરનેકી હરકત મા'લૂમ હુઈ. અફસોસ હે કે કિસીને કફન ખોલકર ભી ન દેખા. ફૌરન કબર પર તખ્તે રખકર મિટ્ટી ડાલ દી. અફસોસ હે કે ઔરતોંમેં ભી ઔર મરદોંમેં ભી કૈસી જહાલત આ ગઇ હે. યે સારી ખરાબી દીનકા ઇલ્મ ન હોને કી હે.

મસ્અલા ૫૩ :- યે જાહિલોંમેં મશહૂર હે કે ખાવિંદ અગર નામર્દ હો તો ઉસ્સે નિકાહ હી દુરૂસ્ત નહીં હોતા, ઔર બીવી ઉસ્સે પરદહ કરે. યે બિલકુલ ગલત બાત હે.

મસ્અલા ૫૪ :- ફાલ ખોલના, નામ નિકાલના, ચાહે બધની પર, ચાહે જૂતી પર, યા ઔર કિસી તરહ બહોત ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૫૫ :- ઔરતોંમેં અસ્સલામુ અલૈકુમ કેહને ઔર મુસાફહા કરનેકા રિવાજ નહીં હે. યે દોનૂં બાતેં સવાબકી હૈં, ઇનકો ફૈલાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૫૬ :- જહાં મેહમાન જાએ, કિસી ફકીરકો રોટીકા ટુકળા મત દો.

મસ્અલા ૫૭ :- કુછ જાહિલોંકા તરીકા હે જિસ દિન ઘરસે બોનેકે વાસ્તે અનાજ નિકલતા હે, ઉસ દિન દાને નહીં ભુનાતે. ઐસા અકીદા બિલકુલ ગુનાહ હે, છોળના ચાહિયે.

કુછ મસ્અલે ઔર[1]

મસ્અલા ૧ :- હર જાનવરકા પિત્તા ઉસકે પેશાબકે બરાબર નાપાક હે ઔર જુગાલીમેં (યા'ની જાનવરકા અપને ચારેકો મે'દેમેંસે નિકાલકર મુંહમેં લાકર ચબાનેમેં) જો નિકલતા હે વો ઉસકે પાખાનેકે બરાબર નાપાક હે.

મસ્અલા ૨ :- કુરઆન મજીદ ઔર સીપારે જબ ઇતને ફટે પુરાને હો જાએં કે ઉનમેં પળ્હા ન જા સકે યા ઇતના ઝિયાદહ ગલત લિખ્ખે હુએ હોં કે ઉનકા સહીહ કરના મુશ્કિલ હો તો ઉનકો એક પાક કપળેમેં લપેટકર ઐસી જગહ દફન કર દે જો પૈરોં તલે ન આએ યા ઇસ તરહ દફન કરે કે ઉસકે ઉપર મિટ્ટી ન પળે, યા'ની યા તો બગલી કબરકી તરહ ખોદેં ઔર બગલમેં દફન કર દે યા ઉસપર કિસી તખ્તે વગૈરહકો રખકર મિટ્ટી ડાલ દે.

ઇસ હિસ્સેકે પળ્હાનેકા તરીકા

(૧) ઇસ હિસ્સેમેં મઆમલાતકે બહોત ઝરૂરી મસ્અલે બયાન કિયે ગએ હૈં. ચૂંકે મઆમલોંકે અકસર મસ્અલોંમેં બે-એહતિયાતી કરનેસે બંદોંકે હુકૂક પૂરા ન કરનેકી પકળ હો જાતી હે, ઔર રોઝી હરામ હો જાતી હે, જિસકે ખાનેસે નેક કામોંમેં સુસ્તી ઔર બુરે

૧. અબ જો મસ્અલે આ રહે હૈં, મૌલવી મુહમ્મદ રશીદ સાહબ (રહ.) મુદર્રિસ મદ્રસા જામિઉલ ઉલૂમ, કાનપુરકે બળ્હાએ હુએ હૈં.

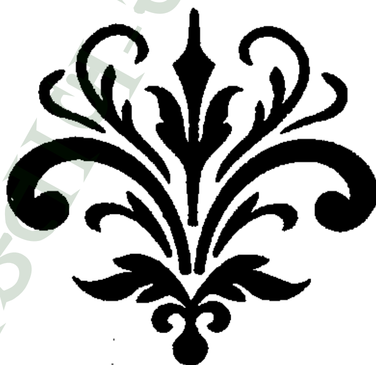
કામોંસે લગાવ પૈદા હોતા હે. ઇસ વાસ્તે ઇન મસ્અલોંકે સમઝાનેકી ઓર ઇનકે મુતાબિક અમલ કરાનેકી બળી કોશિશ કરની ચાહિયે.

(૨) મસ્અલોંકા તખ્તી પર લિખવાના, ઓર જો મસ્અલે સમઝસે બાહિર હોં ઉન પર નિશાન બનવા કર છુળવા દેના ઓર ફિર કાબિલિયત બળ્હ જાનેકે બા'દ ઉનકો સમઝા દેના ઓર પળ્હનેવાલિયોંકા ઇમ્તિહાન લેના વગૈરહ યે સબ બાતેં યહાં ભી પેહલે હિસ્સોંકી તરહ હૈં.

હિદાયત :- ઘરમેં જો લોગ અનપળ્હ હોં ઉનકો ભી યે મસ્અલે સુના સુનાકર સમઝા દિયા કરેં.

---

* પાંચવાં હિસ્સા ખતમ હુવા *



[illegible]

નેક બીબિયાં કરયાં બરદાર હેં, ખ્યાલ રખનેવાલી હેં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

છઠ્ઠા હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગેરહ બયાન કિયે ગએ હેં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા છઠ્ઠા હિસ્સા

بسم الله الرحمن الرحيم

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્માનિર્રહીમ

રસમોં કે બયાનમેં

ઇસમેં બુરી રસમોંકા બયાન હૈ ઔર ઇનમેં કઇ બાબ હૈં.

પેહલા બાબ ઉન રસમોંકે બયાનમેં જિનકો કરનેવાલે ભી ગુનાહ સમઝતે હૈં મગર હલ્કા જાનતે હૈં.

ઇસમેં કઇ બાતોંકા બયાન હૈ, બિયાહ-શાદીમેં નાચ-બાજેકા હોના, આતિશબાઝી છોડના, બચ્ચોંકી બાબરી રખના, તસ્વીર રખના, કુત્તા પાલના. હમ હર એકકો અલગ અલગ બયાન કરતે હૈં.

નાચકા બયાન

શાદિયોંમેં દો તરહકે નાચ હોતે હૈં. એક તો રંડી વગૈરહકા નાચ જો મર્દોનેમેં કરાયા જાતા હૈ. દૂસરા વો નાચ જો ખાસ ઔરતોંકી મેહફિલમેં હોતા હૈ કે કોઇ ડોમની (નાચનેવાલી), મીરાસન નાચતી હૈ, ઔર કુલ્હે વગૈરહ મટકા ચટકા કર તમાશા કરતી હૈ. યે દોનૂં હરામ ઔર ના-જાઇઝ હૈં.

રંડીકે નાચમેં જો જો ગુનાહ ઔર ખરાબિયાં હૈં, ઉનકો સબ જાનતે હૈં કે ના-મહરમ ઔરતકો સબ મર્દ દેખતે હૈં, યે આંખકા ઝિના હૈ. ઉસકે બોલને ઔર ગાનેકી આવાઝ સુનતે હૈં યે કાનકા ઝિના હૈ. ઉસસે બાતેં કરતે હૈં, યે ઝબાનકા ઝિના હૈ. ઉસકી તરફ દિલકો રગબત હોતી હૈ યે દિલકા ઝિના હૈ. જો ઝિયાદહ બે-હયા હૈં ઉસકો હાથભી લગાતે હૈં યે હાથકા ઝિના હૈ. ઉસકી તરફ ચલકર જાતે હૈં યે પાંવકા ઝિના હૈ. કુછ બદકારીભી કરતે હૈં તો યે અસલ ઝિના હૈ.

હદીસ શરીફમેં યે મઝમૂન સાફ સાફ આ ગયા હૈ કે જિસ તરહ બદકારી ઝિના હૈ, ઉસી તરહ આંખસે દેખના, કાનસે સુનના, પાંવસે ચલના, વગૈરહ ઇન સબ બાતોંસે ઝિનાકા ગુનાહ હોતા હૈ. ફિર ગુનાહકો ખુલ્લમ ખુલ્લા કરના શરીઅતમેં ઔર

ભી બુરા હૈ.

હદીસ શરીફમેં યે મઝમૂન આયા હૈ કે જબ કિસી કૌમમેં બે-હયાઇ ઔર ગંદગી ઇતની ફેલ જાએ કે લોગ ખુલ્લમ ખુલ્લા કરને લગેં, તો ઝરૂર ઉસમેં તાઊન (પ્લેગ) ઔર એસી બીમારિયાં ફેલ પળતી હૈં કે ઉનકે બુઝુર્ગોંમેં કભી નહીં હુઇ.

અબ સમઝો કે જબ યે નાચ એસી બુરી ચીઝ હૈ તો કુછ આદમી જો શાદીકે મૌકે પર ઇસકા સામાન કરતે હૈં યા દૂસરી તરફવાલોં પર તકાઝા કરતે હૈં, યે લોગ કિતને ગુનેહગાર હોતે હૈં, બલ્કે યે મેહફિલ કરાનેવાલા જિતને આદમિયોંકો ગુનાહકી તરફ બુલાતા હૈ, જિતના અલગ અલગ સબકો ગુનાહ હોતા હૈ, વો સબ મિલાકર ઉસ અકેલેકો ઉતના હી ગુનાહ હોગા, જૈસે માન લો કે મજલિસમેં સો આદમી આએ તો જિતના ગુનાહ હર હર આદમીકો હુવા, વો સબ ઉસ અકેલેકો હુવા. યા'ની મજલિસ કરનેવાલેકો પૂરે સો આદમિયોંકા ગુનાહ હુવા, બલ્કે ઉસકી દેખા દેખી જો કોઇ જબ કભી એસા જલ્સા કરેગા ઉસકા ગુનાહભી ઉસકો હોગા, બલ્કે ઉસકે મરનેકે બા'દ ભી જબ તક ઉસકા બુનિયાદ ડાલા હુવા સિલસિલા ચલેગા, ઉસ વક્ત તક બરાબર ઉસકે નામએ આ'માલમેં ગુનાહ બળ્હતા રહેગા. ફિર ઉસ મજલિસમેં બાજા-ગાજા ભી બે-ધડક બજાયા જાતા હૈ, જૈસે તબલા, સારંગી વગૈરહ યે ભી એક ગુનાહ હુવા.

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે મુઝકો મેરે પાલનહારને ઇન બાજોંકો મિટાનેકા હુકમ દિયા હૈ. ખ્યાલ કરનેકી બાત હૈ કે જિસકે મિટાનેકે લિયે પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) તશરીફ લાએં, ઉસકે રોનક દેનેવાલેકે ગુનાહકા કયા ઠિકાના.

દુનિયાકા નુકસાન ઇસમેં ઔરતોંકે લિયે યે હૈ કે કભી ઉનકે શૌહર યા દુલ્હાકી તબીઅત નાચનેવાલી પર આ જાતી હૈ ઔર અપની બીવીસે દિલ હટ જાતા હૈ. યે સારી ઉમ્ર રોતી હૈ, ફિર ગઝબ યે હૈ કે ઇસકો નામ ઔર ઇઝ્ઝત બળ્હાનેકી વજહ સમઝતી હૈં, ઔર ઇસકે ન હોનેકો ઝિલ્લત ઔર શાદીકી બે-રોનકી જાનતી હૈ. ઔર ગુનાહ પર ઘમંડ કરના ઔર ગુનાહ ન કરનેકો બે-ઇઝ્ઝતી સમઝના, ઇસ્સે ઇમાન ચલા જાતા હૈ તો યે દેખો કિતના બળા ગુનાહ હૈ.

કુછ લોગ કેહતે હૈં કે લળકીવાલા નહીં માનતા, બહોત મજબૂર કરતા હૈ, ઉનસે પૂછના ચાહિયે કે લળકીવાલા અગર યે ઝોર ડાલે કે પશ્વાસ (નાચનેકા પોશાક) પહેનકર તુમ ખૂદ નાચો તો કયા લળકી લેનેકે લિયે તુમ ખૂદ નાચોગે યા ગુસ્સાસે ભરકર મરને-મારનેકો તૈયાર હો જાઓગે ઔર લળકી ન મિલનેકી કુછ પરવાહ ન કરોગે.

પસ મુસલમાનોંકા ફર્ઝ હૈ કે શરીઅતને જિસકો હરામ કિયા હૈ, ઉસ્સે ઉતની હી નફરત હોની ચાહિયે, જિતની અપની તબીઅતકે ખિલાફ કામોંસે હોતી હૈ. તો જૈસે ઇસમેં શાદી હોનેકી કુછ પરવાહ નહીં હોતી, ઉસી તરહ શરીઅતકે ખિલાફકે કામોંમેં સાફ જવાબ દે દેના ચાહિયે કે ચાહે શાદી કરો ચાહે ન કરો, હમ હરગિઝ નાચ ન હોને દેંગે. ઇસી તરહ ઉસમેં શરીક ભી ન હોના ચાહિયે, ન દેખના ચાહિયે.

અબ રેહ ગયા વો નાચ જો ઔરતોંમેં હોતા હે ઉસકો ભી એસા હી સમઝના ચાહિયે, ચાહે ઉસમેં ઢોલ વગૈરહ કિસી કિસમકા બાજા હો યા ન હો હર તરહકા ના-જાઇઝ હે. કિતાબોંમેં બંદરોંકે નાચ-તમાશોં તકકો મના' લિખ્ખા હે તો આદમિયોંકે નચાના કિસ તરહ બુરા ન હોગા. ફિર યે કે કભી ઘરકે મરદોંકી ભી નઝર પળતી હે ઔર ઉસમેં વોહી ખરાબિયાં હોતી હૈં જિનકા અભી બયાન હુવા. ઔર કભી યે નાચનેવાલી ગાતી ભી હૈં ઔર ઘરસે બાહિર મરદોંકે કાનમેં આવાઝ પહોંચતી હે. જબ મરદોંકો ઔરતોંકા ગાના સુનના ગુનાહ હે તો જો ઔરત ઈસ ગુનાહકી વજહ બની વો ભી ગુનેહગાર હોગી.

કુછ ઔરતેં ઉસ નાચનેવાલીકે સર પર ટોપી રખ દેતી હૈં, ઔર મરદોંકી શકલ યા રૂપ બનાના ઔરતકો હરામ હે, તો ઈસ ગુનાહકી તજવીઝ કરનેવાલીભી ગુનેહગાર હોગી, ઔર અગર બાજા ઉસકે સાથ હો તો બાજેકી બુરાઇ અભી હમ લિખ ચુકે હૈં.

ઈસી તરહ ગાના હે, ચૂંકે અકસર ગાનેવાલી જવાન, અચ્છી આવાઝવાલી, ઈશ્ક ઔર મુહબ્બતકે મઝમૂન યાદ રખનેવાલી તલાશ કી જાતી હે ઔર અકસર ઉસકી આવાઝ ગૈર-મરદોંકે કાનમેં પહોંચતી હે, ઔર ઈસ ગુનાહકી વજહ ઘરકી ઔરતેં હોતી હૈં, ઔર કભી કભી એસે મઝમૂનોંકે શે'રોંસે કુછ ઔરતોંકે દિલ ભી ખરાબ હો જાતે હૈં, ફિર રાત રાત ભર યે સિલસિલા રેહતા હે, બહોતસી ઔરતોંકી નમાઝેં સુબહકી રેહ જાતી હૈં, ઈસ લિયે યે ભી મના' હે. મતલબ યે હે કે હર કિસમકા નાચ ઔર રાગ-બાજા જો આજકલ હુવા કરતા હે સબ ગુનાહ હે.

કુત્તા પાલને ઔર તસ્વીરોંકે રખનેકા બયાન

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા હે કે (રહમતકે) ફરિશ્તે ઉસ ઘરમેં દાખિલ નહીં હોતે જિસ ઘરમેં કુત્તા યા તસ્વીર હો. ઔર નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે સબસે ઝિયાદહ અઝાબ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક તસ્વીર બનાનેવાલેકો હોગા. હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને યે ભી ફરમાયા હે કે જો કોઇ ઈન તીન મકસદોંકે અલાવા કિસી ઔર વજહસે કુત્તા પાલે, યા'ની જાનવરોંકી હિફાઝત, ખેતકી હિફાઝત ઔર શિકારકે સિવા કિસી ઔર ફાઈદેકે લિયે કુત્તા પાલે, ઉસકે સવાબમેં હર દિન એક એક કીરાત ઘટતા રહેગા. દૂસરી હદીસમેં હે કે અલ્લાહ મિયાંકે યહાંકા કીરાત ઉહદ પહાડકે બરાબર હોતા હે.

ઈન હદીસોંસે તસ્વીરેં બનાના, તસ્વીર રખના, કુત્તા પાલના સબકા હરામ હોના મા'લૂમ હોતા હે, ઈસ લિયે ઈન બાતોંસે બહોત બચના ચાહિયે. ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે કુછ લળકિયાં યા ઔરતેં જો તસ્વીરદાર ગુડિયાં બનાતી હૈં, એસી ગુડિયાં બાઝારસે મંગાતી હૈં ઔર મિટ્ટી યા મિઠાઇકે ખિલોને બચ્ચોંકે લિયે મંગા દેતી હૈં, યે સબ મના' હૈં,

અપને બચ્ચોંકો ઈસ્સે રોકના ચાહિયે ઔર ઐસે ખિલોને તોડ દેના ચાહિયે, ઔર ઐસી ગુડિયાં જલા દેની ચાહિયે, ઈસી તરહ કુછ લળકે કુત્તોંકે બચ્ચે પાલા કરતે હૈં, માં-બાપકો ચાહિયે કે ઉનકો રોકેં, ન માનેં તો સખ્તી કરેં.

આતિશબાઝીકા બયાન

શબે બરાતમેં યા શાદીમેં અનાર-પટાખે ઔર આતિશબાઝી છુળાનેમેં બહોત ગુનાહ હૈં.

(૧) અવ્વલ તો યે હૈ કે પૈસા ફુઝૂલ બરબાદ હો જાતા હૈ. કુરઆન શરીફમેં માલ ઉળાનેવાલોંકો શૈતાનકા ભાઇ ફરમાયા હૈ, ઔર એક આયતમેં ફરમાયા હૈ કે માલ ફુઝૂલ ઉળાનેવાલોંકો અલ્લાહ તઆલા નહીં ચાહતે યા'ની ઉનસે બેઝાર (નારાઝ) હૈં.

(૨) દૂસરે હાથ-પાંવકે જલનેકા ડર યા મકાનમેં આગ લગ જાનેકા ખૌફ હૈ, ઔર અપની જાન યા માલકો ઐસી હલાકત ઔર ખતરેમેં ડાલના ખુદ શરીઅતમેં બુરા હૈ.

(૩) તીસરે અકસર લિખ્ખે હુએ કાગઝ આતિશબાઝીકે કામમેં લાએ જાતે હૈં. ખુદ હુરૂફભી અદબકી ચીઝ હૈ. ઇસ તરહકે કામોંમેં ઉનકો લાના મના' હૈ, બલ્કે કુછ કાગઝોં પર કુરઆનકી આયતેં યા હદીસેં યા નબિયોંકે નામ લિખ્ખે હુએ હોતે હૈં. બતલાઓ તો સહીહ ઇનકે સાથ બે-અદબી કરનેકી કિતની બળી મુસીબત હૈ તો તુમ અપને બચ્ચોંકો ઇન કામોંકે લિયે કભી પૈસા મત દો.

શતરંજ, તાશ, ગંઝફા, ચૌસર, કન્કવ્વેકા બયાન

હદીસોંમેં શતરંજકો બહોત મના' કિયા ગયા હૈ, ઔર તાશ, ગંઝફા, ચૌસર વગૈરહ ભી શતરંજ જૈસે હી હૈં, ઇસ લિયે સબ મના' હૈં, ઔર ફિર ઇનમેં દિલ ઇતના લગતા હૈ કે ઇનકા ખેલનેવાલા કિસી ઔર કામકા નહીં રેહતા, ઔર ઐસે આદમીકે દીન ઔર દુનિયાકે બહોતસે કામોંમેં ખલલ પળતા હૈ, તો જો કામ ઐસા હો વો બુરા ક્યૂં ન હોગા ? યેહી હાલ કન્કવ્વે (પતંગ) કા સમઝો કે યેહી ખરાબિયાં ઇસમેં ભી હૈં, બલ્કે કુછ લળકે ઉસકે પીછે છતોંસે ગિરકર મર ગએ હૈં. મતલબ યે હૈ કે તુમકો ખૂબ મઝબૂત રેહના ચાહિયે ઔર હરગિઝ અપને બચ્ચોંકો ઐસે ખેલ મત ખેલને દો, ન ઉનકો પૈસે દો.

બચ્ચોંકી બાબરી રખાનેકા યા'ની બીચમેંસે સર ખુલવાનેકા બયાન

હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે મના' ફરમાયા હૈ અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને કઝઅસે ઔર કઝઅકે મા'ના અરબીમેં યે હૈં કે કહીંસે સર મુંડાએ ઔર કહીંસે છોળ દે.

દૂસરા બાબ ઉન રસમોંકે બયાનમેં જિનકો લોગ જાઈઝ સમઝતે હૈં

જિતની રસમેં દુનિયામેં આનેકે વક્તસે મરતે દમ તક કી જાતી હૈં, ઉનમેંસે અકસર બલ્કે તમામ રસમેં ઉસી કિસમસે હૈં, જો બળે બળે સમઝદાર ઔર અકલમંદ લોગોંમેં બળે તૂફાનકી તરહ ફૈલ રહી હૈં, જિનકે બારેમેં લોગોંકા યે ખ્યાલ હૈ કે ઈસમેં ગુનાહકી કૌનસી બાત હૈ. મર્દ ઔર ઔરતેં જમા' હોતી હૈં, કુછ ખાના-પિલાના હોતા હૈ, કુછ દેના-દિલાના હોતા હૈ, કુછ નાચ નહીં, રંગ નહીં, રાગ-બાજા નહીં, ફિર ઈસમેં શરીઅતકે ખિલાફ હોનેકી કયા બાત હૈ જિસ્સે રોકા જાએ. ઈસ ગલત ખ્યાલકી વજહ સિર્ફ યે હુઈ કે આમ રસમ ઔર રિવાજ હો જાનેકી વજહસે અકલ પર પરદે પળ ગએ હૈં. ઈસ લિયે ઇન રસમોંકે અંદર જો ખરાબિયાં ઔર બારીક બુરાઈયાં હૈં, વહાં તક અકલકી પહોંચ નહીં હુઇ, જૈસે કોઈ નાદાન બચ્ચા મિઠાઈકા મઝા ઔર રંગ દેખકર સમઝતા હૈ કે યે તો બળી અચ્છી ચીઝ હૈ, ઔર ઈસકે નુકસાન ઔર ખરાબિયોં પર નઝર નહીં કરતા જો ઉસકે ખાનેસે પૈદા હોગી, જિનકો માં-બાપ સમઝતે હૈં, ઔર ઈસીકી વજહસે ઈસકો રોકતે હૈં, ઔર વો બચ્ચા ઇન ભલાઈ ચાહનેવાલોંકો અપના દુશ્મન સમઝતા હૈ. હાલાંકે ઇન રસમોંમેં જો ખરાબિયાં હૈં વો ઐસી નાઝુક, બારીક ઔર છુપી હુઇ ભી નહીં, બલ્કે હર આદમી ઈન રસમોંકી વજહસે પરેશાન ઔર તંગ હૈ. ઔર હર આદમી ચાહતા હૈ કે અગર યે રસમેં ન હોતીં તો બળા અચ્છા હોતા, લેકિન રિવાજ પળ જાનેકી વજહસે સબ ખુશી ખુશી કરતે હૈં, ઔર યે કિસીકો ભી હિમ્મત નહીં હોતી કે સબકો એક દમસે છોળ દેં, બલ્કે ખાસ બાત યે હૈ કે સમઝાઓ તો ઉલ્ટે ના-ખુશ હોતે હૈં, મતલબ યે કે હમ હર હર રસમકી ખરાબિયાં તુમહેં સમઝાએ દેતે હૈં, તાકે ઈન બેકારકી રસમોંકા ગુનાહ હોના સમઝમેં આ જાએ, ઔર ભારતકી યે બલા દૂર હોકર ખત્મ હો જાએ.

હર મુસલમાન મર્દ ઔર ઔરતકો લાઝિમ હૈ કે ઈન સબ બેહૂદા રસમોંકે મિટાને પર હિમ્મત બાંધે ઔર દિલ ઔર જાનસે કોશિશ કરે કે એક રસમ ભી બાકી ન રહે. ઔર જિસ તરહ હઝરત (સ.અ.વ) કે મુબારક ઝમાનેમેં સાદગીસે સીધે સાદે તૌર પર કામ હુવા કરતે થે, ઉસકે મુતાબિક અબ ફિર હોને લગેં. જો બીવિયાં ઔર મર્દ યે કોશિશ કરેંગે ઉનકો બળા સવાબ મિલેગા. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે સુન્નતકા તરીકા મિટ જાનેકે બા'દ જો કોઇ ઝિન્દા કર દેતા હૈ ઉસકો ભી શહીદોંકા સવાબ મિલતા હૈ, ચૂંકે સારી રસમેં તુમહારે હી મુતઅલ્લિક હૈં, ઈસ લિયે અગર તુમ ઝરાભી કોશિશ કરોગી તો બળી જલ્દી અસર હોગા ઈન્શા અલ્લાહ તઆલા !

બચ્ચા પૈદા હોનેકી રસમોંકા બયાન

(૧) યે ઝરૂરી સમઝા જાતા હે કે જહાં તક હો સકે પેહલા બચ્ચા બાપ હી કે ઘર હોના ચાહિયે, જિસ્સે કભી કભી પૈદાઇશકે કરીબ ઔરતકો ભેજનેમેં યે ભી ધ્યાન નહીં રેહતા કે યે સફરકે કાબિલ હે યા નહીં, જિસ્સે કભી બીમારીભી હો જાતી હૈ. હમલકો નુકસાન પહોંચ જાતા હે. મિઝાજમેં ઐસી તબ્દીલી ઔર થકન હો જાતી હૈ કે ઝચ્ચા (બચ્ચા જનનેવાલી ઔરત) બચ્ચાકો મુદ્દત તક ભુગતના પળતા હૈ, બલ્કે તજ્રુબેકાર લોગ કેહતે હૈં કે અકસર બીમારિયાં બચ્ચોંકી હમલકે ઝમાનેકી બે-એહતિયાતિયોંસે હોતી હૈં. મતલબ યે હૈ કે દો જાનોંકા નુકસાન ઇસમેં પેશ આતા હૈ, ફિર યે કે એક ગૈર-ઝરૂરી બાતકી ઇતની પાબંદી કે કિસી તરહ ટલને ^ ન પાએ, અપની તરફસે એક નયી શરીઅત બનાના હૈ, ખાસ તૌરસે જબ કે ઉ... સાથ યે ભી અકીદા હો કે ઉસકે ખિલાફ કરનેસે કોઇ નહૂસત હોગી યા હમારી બદનામી હોગી. મનહૂસ માનનેકા અકીદા તો બિલકુલ હી શિર્ક હે, ક્યૂંકે નફા' પહોંચાનેવાલા સિર્ફ અલ્લાહ હૈ કે જબ કિસી ચીઝકો મનહૂસ સમઝા ઔર યે જાના કે ઇસ્સે નુકસાન હોગા તો યે શિર્ક હો ગયા. ઇસી લિયે હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે બુરા શગૂન લેના કોઇ ચીઝ નહીં, ઔર એક હદીસમેં આયા હે કે ટોના-ટોટકા (જાદૂ મંતર) શિર્ક હૈ. ઔર બદનામીકા ડર કરના ઘમંડકી વજહસે હોતા હે, ઔર ઘમંડકા હરામ હોના સાફ સાફ કુરઆન મજીદ ઓર હદીસ શરીફમેં ઝિકર હુવા હૈ, ઓર અકસર ખરાબિયાં ઔર પરેશાનિયાં ભી ઇસી વજહસે ગલેકા હાર હો ગઇ હૈં.

(૨) કહીં કહીં પૈદા હોનેસે પેહલે છાજ યા'ની સૂપ યા છલનીમેં કુછ અનાજ ઔર સવા રૂપિયા મુશ્કિલકુશા કે નામકા રખ્ખા જાતા હૈ. યે ખુલા હુવા શિર્ક હે. ઔર વહીં યે દસ્તૂર હૈ કે જબ ઔરત પેહલે પેહલે હામિલા હોતી હૈ તો કભી પાંચવેં મહીને, કભી સાતવેં મહીને, કભી નવ્વેં મહીને ગોદ ભરી જાતી હૈ. યા'ની સાત કિસમકે મેવે એક પોટલીમેં બાંધકર હામિલા ઔરતકી ગોદમેં રખતી હૈં. ઔર પંજીરી (સોજી, ઘી, સૂંઠ, ગૂંદ, મેવા ઇન પાંચ ચીઝોંકા હલવા) ઔર ગુલગુલે પકા કર રત જગા (નિયાઝ) કરતી હૈં, ઔર જિસકા પેહલા બચ્ચા ઝાએઅ હો જાતા હૈ. ઉસકે લિયે યે રસમ નહીં હોતી. યે ભી ખ્વાહ-મ-ખ્વાહકી પાબંદી ઔર શગૂન હૈ, જિસકી બુરાઇ જગહ જગહ પઢ ચુકી હો. ઔર કહીં ઝચ્ચેકે પાસ તલવાર યા છુરી બલાઓંસે હિફાઝતકે લિયે રખ દેતી હૈં. યે ભી સિર્ફ ટોટકા ઔર શિર્કકી બાત હૈ.

(૩) પૈદા હોનેકે બા'દ ઘરવાલોંકે સાથ કુમ્બેકી ઔરતેં ભી નયૂતા (શાદીમેં રૂપિયા દેને-લેનેકી રસમ) કે તૌર પર કુછ જમા' કરકે દાઇકો દેતી હૈં, ઔર હાથમેં નહીં બલ્કે ઠેકરેમેં ડાલતી હૈં. ભલા યે દેનેકા કૌનસા મુનાસિબ તરીકા હૈ કે હાથકો છોળકર

ઠેકરેમેં ડાલા જાએ, ઔર અગર ઠેકરેમેં ન ડાલે, હાથ હી મેં દે તબ ભી સોચનેકી બાત હે કે ઉન દેનેવાલિયોંકા મકસદ ઔર નિય્યત કયા હે. જિસ વકત યે રસમ શુરૂ' હુઇ હોગી ઉસ વકતકી તો ખબર રહી નહીં કયા મસ્લિહત હો, શાયદ ખૂશીકી વજહસે હો કે સબ રિશ્તેદારોંકા દિલ ખૂશ હુવા હો ઔર ઇનામકે તૌર પર કુછ ન કુછ દે દિયા હો, મગર અબ તો યકીની બાત હે કે ખૂશી હો ન હો, દિલ ચાહે ન ચાહે, દેના હી પળતા હે. કુછેકી કુછ ઔરતેં બહોત ગરીબ હોતી હેં, ઉનકો ભી બુલાવે પર બુલાવા ભેજકર બુલાયા જાતા હે. અગર ન જાએં તો ઉમ્ર ભર શિકાયત રહે, ઔર અગર જાએં તો અઠન્ની યા ચવન્નીકા ઇન્તિઝામ કરકે લે જાએં, નહીં તો બીવિયોંમેં બળી ઝિલ્લત ઔર શરમિંદગી હો. મતલબ યે કે જાઓ ઔર ઝબરદસ્તી દેકર આઓ. યે કૈસા અંધેર હે કે ઘર બુલાકર લૂટા જાતા હે, ખૂશીકી જગહ બા'ઝકો તો પુરા બોઝ સેહના પળતા હે. ખૂદ હી ઇન્સાફ કરો કે યે કૈસા હે, ઔર ઇસ તરહ માલકા ખર્ચ કરના ઔર લેનેવાલોંકો યા ઘરવાલોંકો ઇસ લેને દેનેકી વજહ બનના કહાં જાઇઝ હે, કયૂંકે દેનેવાલેકી નિય્યત તો સિર્ફ અપની બળાઇ ઔર નેક નામી હે, જિસકે બારેમેં હદીસ શરીફમેં આયા હે કે જો કોઇ શોહરતકા કપળા પેહને, કિયામતમેં અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઝિલ્લતકા કપળા પહેનાએંગે, યા'ની જો કપળા ખાસ શોહરત ઔર નામકે લિયે પહેના જાએ ઉસપર યે અઝાબ હોગા તો મા'લૂમ હુવા શોહરત ઔર નામકે લિયે કોઇ કામ કરના જાઇઝ નહીં. યહાં તો ખાસ યેહી નિય્યત હોતી હે કે દેખનેવાલે કહેંગે કે ફલાનીને ઇતના દિયા, વરના તા'ના દેંગે, નામ રખ્ખેંગે કે ફલાની એસી કંજૂસ હે જિસ્સે એક ટકા ભી ન દિયા ગયા, ખાલી-ખૂલી આકર ઠૂંઠસી બેઠ ગઇ, એસે આનેહી કી કયા ઝરૂરત થી. દેનેવાલીકો તો ગુનાહ હુવા. અબ લેનેવાલીકો સુનિયે.

હદીસ શરીફમેં આયા હે કિસી મુસલમાનકા માલ ઉસકી દિલી ખૂશીકે બગૈર હલાલ નહીં, સો જબ કિસીને દિલ મસોસ કર (ઝબરદસ્તી) દિયા તો લેનેવાલીકો ગુનાહ હુવા. અગર દેનેવાલી ખાતી-પીતી ઔર માલદાર હે ઔર ઉસપર બોઝ ભી નહીં ગુઝરા, મગર મતલબ તો ઉસકા ભી વોહી શેખી ઔર ફખ્ર કરના હે, જિસકે બારેમેં હદીસ શરીફમેં આયા હે કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ઉન લોગોંકી દા'વત કબૂલ કરનેસે મના' ફરમાયા હે જો ફખ્રકે લિયે ખાના ખિલાએં. મતલબ યે હે કે એસેકા ખાના ખાના, યા ઇસકી કોઇ ચીઝ લેના ભી મના' હે. મતલબ યે કે લેનેવાલી ભી ગુનાહસે ન બચી, અબ ઘરવાલોંકો દેખો, વોહી લોગ બુલા બુલાકર ઇન ગુનાહોંકી વજહ હુએ તો વો ભી ગુનેહગાર હુઇ. મતલબ યે કે અચ્છા ન્યોતા હુવા કે સબકો ગુનાહમેં ન્યોતા દિયા ઔર ઇસ ન્યોતાકી (લેને-દેનેકી) રસમ જો અકસર તકરીબોમેં અદા કી જાતી હે, ઉસમેં ઇન ખરાબિયોંકે સિવા એક ઔર ભી ખરાબી હે, વો યે કે જો કુછ ન્યોતા આતા હે સબ અપને ઝિમ્મે કર્ઝ હો જાતા હે, ઔર કર્ઝકો બે-ઝરૂરત લેના મના' હે, ફિર કર્ઝકા યે હુકમ હે કે જબ કભી અપને પાસ હો અદા કર દેના ઝરૂરી હે ઔર યહાં ઇન્તિઝાર કરના પળતા હે

કે ઉસકે યહાં ભી જબ કભી કોઈ કામ હો તબ અદા કિયા જાએ. ઔર અગર કોઈ આદમી ન્યોતેકા બદલા એક-આધ દિનકે બા'દ હી દેને લગે તો હરગિઝ કોઈ કબૂલ ન કરે, યે દૂસરા ગુનાહ હુવા. ઔર કર્ઝકા હુકમ યે હૈ કે ગુંજાઈશ હો તો અદા કર દો, ન પાસ હો ન દો. જબ હોગા દે દિયા જાએગા. યહાં યે હાલ હૈ કે પાસ હો યા ન હો, કર્ઝ દામ દેકર ગિરવી રખકર હઝાર ફિકર કરકે લાઓ ઔર ઝરૂર દો, લેકિન તીનોં હુકમોંમેં શરીઅતકી મુખાલિફત હુઈ, ઈસ લિયે ન્યોતાકી રસમ જિસકા આજકલ દસ્તૂર હૈ જાઈઝ નહીં હૈ. ન કિસીકા કુછ લો ઔર ન દો. દેખો તો કે ઈસમેં ખુદા ઔર ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી ખૂશીકે સિવા રાહત ઔર આરામ કિતના બળા હૈ. ઈસી તરહ બચ્ચેકે કાનમેં અઝાન દેનેકે વક્ત ગુડ યા બતાશે બાંટનેકા પાબંદ હો જાના બિલકુલ શરીઅતકી હદસે નિકલના હૈ.

(૪) ફિર નાઈન ગોદમેં કુછ અનાજ ડાલકર સારે કુમ્બેમેં બચ્ચેકા સલામ કેહને જાતી હૈ ઔર વહાં સબ ઔરતેં ઉસકો અનાજ દેતી હૈં, ઈસમેં ભી વોહી ખ્યાલાત ઔર નિય્યતેં હૈં જો અભી ઉપર બયાન હુઈ, ઈસ લિયે ઉસકો ભી છોળના ચાહિયે.

(૫) ઘર પર સબ કમીનોં (નીચી ઝાતવાલોં) કો હક દિયા જાતા હૈ, જિનકો છત્તીસ થાંબા કેહતે હૈં, ઉનમેં કુછ લોગ ખિદમત ગુઝાર હૈં. ઉનકો તો હક સમઝકર યા ઈનામ સમઝકર દિયા જાએ તો કોઈ હરજ નહીં, બલ્કે બેહતર હૈ. મગર યે ઝરૂરી હૈ કે અપની કુદરત (તાકત) કા ધ્યાન રખ્ખે, યે ન કરે કે ચાહે-અનચાહે કર્ઝ લે, ચાહે સૂદ પર હી મિલે, મગર કર્ઝ ઝરૂર લે, અપની ઝમીન-બાગકો બેચના પળે યા કુછ ગિરવી રખ્ખે, અગર ઐસા કરેંગી તો નામ ઔર દિખાવાકી નિય્યત હોને યા બગૈર ઝરૂરત કર્ઝ લેને ઔર સૂદ દેનેકી વજહસે જો કે ગુનાહમેં સૂદ લેનેકે બરાબર હૈ યા ઘમંડ ઔર ફખ્રકી નિય્યત હોનેકી વજહસે ઝરૂર ગુનેહગાર હોગી. ખૈર યે તો ખિદમત ગુઝારોંકે ઈનામકે બારેમેં બાત થી, કુછ વો કમીન હૈં જો કિસી કામકે નહીં, ન વો કોઈ ખિદમત કરેં, ન કિસી કામ આએં, ન ઉનસે કોઈ ઝરૂરત પળે, મગર કર્ઝ દેનેવાલોંસે બળ્હકર તકાઝા કરનેકો મૌજૂદ ઔર ચાહે-અનચાહે ઉનકા દેના ઝરૂર. ઈસમેં ભી જો ખરાબિયાં ઔર જો જો ગુનાહ દેને-લેનેવાલોંકે હકમેં હૈં, ઉનકા બયાન ઉપર આ ચુકા હૈ, દોબારહ લિખનેકી ઝરૂરત નહીં. ફિર જબ ઉનકા કોઈ હક નહીં તો ઉનકો દેના એહસાન ઔર ઈનામ હૈ, ઔર એહસાનમેં ઐસી ઝબરદસ્તી કરના હરામ હૈ કે જી ચાહે ન ચાહે બદનામીકે ખ્યાલસે દેના હી પળે, ઔર ઈસ રસમકો જારી રખનેમેં ઈસ હરામ બાતકો તાકત પહોંચતી હૈ ઔર હરામ બાતકો તાકત પહોંચાના ઔર રિવાજ દેના ભી હરામ હૈ, ઈસકો ભી બિલકુલ રોકના ચાહિયે.

(૬) ફિર ધયાનિયોંકો દૂધ-ધુલાઈકે નામસે કુછ દિયા જાતા હૈ, ઈસમેં ભી વોહી ઝરૂરી સમઝના ઔર ઝબરદસ્તી દેના, અગર ખુશીસે દિયા તો નામ ઔર શોહરતકે લિયે દેના યે સબ ખરાબિયાં મૌજૂદ હૈં, ઔર ચૂંકે યે રસમ હિન્દુઓંકી હૈ, ઈસ લિયે ઈસમેં

૧ જો કાફિરોંસે મુશાબિહત' હે વો જુદા, ઇસ લિયે યે ભી જાઇઝ નહીં. મતલબ યે કે યે આમ કાયદા સમઝ લો કે જો રસમ ઇતની ઝરૂરી હો જાએ કે ચાહે ન ચાહે, ઝબરદસ્તી કરના પડે ઔર ન દેનેમેં ઇઝ્ઝત-નામકા ખ્યાલ હો યા સિર્ફ અપની બડાઇકી રાહસે કી જાએ વો રસમ હરામ હે, ઇતી બાત સમઝ લેનેસે બહોતસી બાતેં તુમકો ખૂદ હી મા'લૂમ હો જાએંગી.

(૭) અછવાની (એક કિસમકા હરીરા જો ઝચ્ચાકો દિયા જાતા હે) ફિર ગોંદ, પંજીરી (સોજી, ઘી, સૂંઠ, ગૂંદ, મેવા ઇન પાંચ ચીઝોંકા હલવા), સારે કુમ્બેમેં ઔર બિરાદરીમેં તકસીમ હોતી હે, ઇસમેં ભી વોહી નામ-શોહરત વગૈરહ ખરાબ નિય્યત ઔર નમાઝ-રોઝેસે બઢકર ઝરૂરી સમઝનેકી વજહ મૌજૂદ હે ઔર પંજીરીમેં એસી અનાજકી બે-કદરી હોતી હે કે ઇલાહી-તોબા ! તકરીબવાલેકી તો અચ્છી ખાસી લાગત લગ જાતી હે ઔર વો કિસીકે મુંહ તક ભી નહીં જાતી. ફિર ભલા અનાજકી એસી બે-કદરી કહાં જાઇઝ હે.

(૮) ફિર નાઇ ખત લેકર બહૂકે મયકે યા સુસરાલમેં ખબર કરને જાતા હે ઔર વહાં ઉસકો ઇનામ દિયા જાતા હે. ખ્યાલ કરનેકી બાત હે કે જો કામ ૧૫ પૈસેકે પોસ્ટ કાર્ડમેં નિકલ સકે, ઉસકે લિયે ખાસ એક આદમીકા જાના કૌનસી અકલકી બાત હે. ફિર વો ખાનેકો મિલે યા ન મિલે, નાઇ સાહબકા કર્ઝ જો (ખુદાકી પનાહ !) ખુદાકે કર્ઝસે બઢકર સમઝા જાતા હે, અદા કરના ઝરૂરી હે ઔર વોહી નામ ઔર શોહરતકી નિય્યત, ઝબરદસ્તી દેને વગૈરહકી ખરાબિયાં યહાં ભી હૈં. ઇસ લિયે યે ભી જાઇઝ નહીં.

(૯) સવા મહીનેકા ચિલ્લા નહાનેકે વકત ફિર સબ ઔરતેં જમા' હોતી હૈં ઔર સાથ વહીં ખાતી હૈં ઔર રાતકો કુમ્બે યા બિરાદરીમેં દૂધ-ચાવલ તકસીમ હોતે હૈં, ભલા સાહબ યે ઝબરદસ્તી ખાનેકી પખ (તકરાર) લગાનેકી કયા વજહ. દો કદમ પર તો ઘર હે, મગર ખાના યહાં ખાએં. યહાં વોહી કહાવત હે માન ન માન મૈં તેરા મેહમાન. દૂસરી તરફસે તો યે ઝબરદસ્તી ઔર ઘરવાલોંકી નિય્યત, વહી નામ ઔર તા'નોંસે બચનેકી યે દોનૂં વજહસે ઇસકે મના' હોનેકે લિયે કાફી હૈં. ઇસ લિયે દૂધ-ચાવલકી તકસીમ યે ભી બિલકુલ બેકાર બાત હે. એક બચ્ચેકે સાથ તમામ બડે-બુઢ્ઢોંકો ભી દૂધ પિલાના કયા ઝરૂરી હે. ફિર ઇસમેં ભી નમાઝ-રોઝેસે ઝિયાદહ પાબંદી ઔર નામ ઊંચા કરનેકી બાત ઔર ન કરનેસે બે-ઇઝ્ઝતીકા ઝહર મિલા હુવા હે, ઇસ લિયે યે ભી દુરુસ્ત નહીં.

(૧૦) ઇસ સવા મહીને તક ઝચ્ચાકો હરગિઝ નમાઝકી તૌફીક નહીં હોતી, બડી બડી નમાઝકી પાબંદ ભી બે-પરવાહી કર જાતી હે, હાલાંકે શરીઅતમેં યે હુકમ હે કે જબ ખૂન બંદ હો જાએ ફૌરન નહા લે. અગર નહાના નુકસાન કરે તો તયમ્મુમ કરે, નમાઝ પઢના શુરૂ' કરે. બગૈર કિસી ઉઝરકે એક વકતકી ભી નમાઝ છોડના સખ્ત ગુનાહ

૧. મિલતા જુલતા કામ

હૈ. હદીસ શીરફમેં હે કે જિસ કિસીને જાન બૂઝકર ફર્ઝ નમાઝ છોળ દી, વો ઈમાનસે નિકલ ગયા. ઔર હદીસ શરીફમેં હે કે એસા શખ્સ ફિરઓન, હામાન, કારૂનકે સાથ દોઝખમેં હોગા.

(૧૧) ફિર બાપકે ઘરસે સુસરાલ આને લિયે છૂછક તેયાર હોતી હે, જિસમેં ગુંજાઈશકે મુતાબિક સબ સુસરાલવાલોંકે જોડે ઔર બિરાદરીકે લિયે પંજીરી ઔર લળકીકે લિયે ઝેવર, બરતન, જોડે, વગૈરહ સબ હોતે હૈં. જબ બહૂ છૂછક લેકર સુસરાલમેં આઈ, વહાં સબ ઔરતેં છૂછક દેખને આતી હૈં ઔર એક વકત ખાના ખાકર ચલી જાતી હૈં. ઈન સબ બાતોંમેં જો ઈતની પાબંદી હે કે ફર્ઝ-વાજીબસે બળ્હકર સમઝી જાતી હૈં, ઔર વોહી નામ ઔર શોહરતકી નિય્યત જો કુછ હે સબ ઝાહિર હે, ભલા જિસમેં ઘમંડ વગૈરહ ઈતની ખરાબિયાં હો વો કૈસે જાઈઝ હોગી. ઈસી તરહ કુછ જગહોં પર યે રસમ હે કે બચ્ચેકી નનિહાલસે કુછ ખિચડી, મુરઘી, બકરી ઔર કપળે વગૈરહ છઠ્ઠીકે નામસે આતે હૈં. ઈસમેં ભી વોહી નામ, શોહરત ઔર ખ્વાહ-મ-ખ્વાહકી પાબંદી ઔર કુછ શગૂન ભી હે, ઈસ લિયે યે ભી મના' હે.

(૧૨) ઝચ્ચાકે કપળે, બિછૌના, જૂતિયાં વગૈરહ સબ દાઈકા હક સમઝા જાતા હે. કભી ઈસ પાબંદીકી વજહસે તકલીફભી ઉઠાની પળતી હે કે વોહી પુરાની જૂતી ઘસીટતી સડ સડ કરતી રહો. અચ્છા આરામકા બિછૌના કૈસે બિછે કે ચાર દિનમેં છિન જાએગા. ઈસમેં ભી વોહી ખરાબિયાં જો બયાન હુઈ મૌજૂદ હૈં.

(૧૩) ઝચ્ચાકો બિલકુલ નાપાક ઔર છૂત (પલીદ) સમઝના, ઉસસે અલગ બેઠના, ઉસકા ઝૂઠા ખા લેના તો કયા મા'ના, જિસ બરતનકો છૂ લે, ઉસમેં બગૈર ધોએ માંઝે પાની ન પીના, મતલબ યે કે બિલકુલ ભંગનકી તરહ સમઝના યે ભી બેકારકી ઔર બેહૂદા બાત હે.

(૧૪) યે ભી એક દસ્તૂર હે કે પાક હોને તક યા કમસે કમ છઠ્ઠી નહાને તક ઝચ્ચાકે શૌહરકો ઉસકે પાસ નહીં જાને દેતીં, બલ્કે ઈસકો એબ ઔર બહોત બુરા સમઝતી હૈં. ઈસ પાબંદીકી વજહસે કભી તો બળી પરેશાની ઔર હરજ હોતા હે કે કૈસી હી ઝરૂરત હો, મગર કયા મજાલ કે વહાં તક પહોંચ હો જાએ, યે કૌનસી અકલકી બાત હે. કભી કોઈ ઝરૂરી બાત કેહનેકી હુઈ ઔર કિસી ઔરસે કેહનેકે કાબિલ ન હુઈ યા કુછ કામ ન સહી તબ ભી શાયદ ઉસકા દિલ અપને બચ્ચેકો દેખનેકે લિયે ચાહતા હો. સારા જહાન તો દેખે, મગર વો ન દેખને પાએ, યે કાય બેકાર હરકત હે. અચ્છે સાહબઝાદે તશરીફ લે લાએ કે મિયાં-બીવીમેં જુદાઈ પળ ગઈ, ઈસ બે-અકલીકી ભી કોઈ હદ હે.

(૧૫) કહીં બચ્ચેકો છાજ યા'ની સૂપમેં (ટોકરેમેં) બિઠાતી હૈં યા ઝિન્દગીકે લિયે કિસી ટોકરીમેં રખકર ઘસીટતી હૈં, યે તો બિલકુલ હી ના-જાઈઝ શગૂન હે.

(૧૬) કુછ જગહોં પર છઠ્ઠીકે દિન તારે દિખાએ જાતે હૈં. ઝચ્ચાકો નેહલા-
22 ધુલાકર અચ્છેસે અચ્છા કીમતી કપળા પહેનાકર આંખેં બંદ કરકે રાતકો મકાનકે આંગનમેં

લાતી હૈં, ઓર કિસી તખ્ત પર ખળા કરકે આંખેં ખોલ દેતી હૈં કે પેહલે નિગાહ આસમાનકે સિતારે પર પળે, કિસી દૂસરેકો ન દેખે. યે ભી બિલકુલ બેહૂદા રસમ હે. ભલા ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ અચ્છે ખાસે આદમીકો અંધા બના દેના કેસી બદ-બખ્તી હે. ઓર શગૂન લેનેકા જો ગુનાહ હુવા વો અલગ. ઓર કહીં કહીં તારે ગિનવાનેકે બા'દ ઝચ્ચેકો સાત સુહાગનોંકે સાથ થાલ ખિલાયા જાતા હે, જિસમેં હર કિસમકા ખાના હોતા હે, તાકે કોઇ ખાના બચ્ચેકો નુકસાન ન કરે, યે ભી મના' હે.

(૧૭) છઠ્ઠીકે દિન લળકીવાલે ઝચ્ચાકે શોહરકો એક જોળા કપળા દેતે હૈં, ઇસમેં ભી ઇતની પાબંદી કર લેના, જિસકા મના' હોના બયાન હો ચુકા હે, બુરા હે.

(૧૮) ઝચ્ચેકો તીન બાર નેહલાનેકો ઝરૂરી જાનતી હૈં. છઠ્ઠીકે દિન છોટા ચિલ્લા ઓર બળા ચિલ્લા. શરીઅતસે તો સિર્ફ યે હુકમ થા કે જબ ખૂન બંદ હો જાએ તો નહા લે, ચાહે પૂરે ચાલીસ દિન પર ખૂન બંદ હો જાએ, ચાહે દો હી ચાર દિનમેં બંદ હો જાએ, ઓર યહાં યે તીન ગુસલ વાજીબ સમઝે જાતે હૈં. યે શરીઅતકા પૂરા મુકાબલા હુવા યા નહીં ? કુછ લોગ યે બહાના કરતે હૈં કે બગૈર નહાએ હુએ તબીયત ઘિન કિયા કરતી હે, ઇસ લિયે ઝચ્ચાકો નેહલા દેતી હૈં કે તબીયત સાફ હો જાએ ઓર મેલ-કુચેલ સાફ હો જાએ, ઇસકા જવાબ યે હે કે યે બહાના બિલકુલ ગલત હે. અગરં સિર્ફ યેહી વજહ હે તો ઝચ્ચાકા જબ દિલ ચાહે નહા લે. યે વક્તોંકી પાબંદી કેસી કે પાંચવેં દિન હી હો, ઓર ફિર દસવેં યા પંદરહવેં દિન હી હો, ઇસકે કયા મા'ના, અબ તો સિર્ફ રસમ હી રસમ હે, કોઇ ભી વજહ નહીં, બલ્કે યે દેખા જાતા હે કે જબ ઉસકા દિલ ચાહતા હે, ઉસ વક્ત નહીં નેહલાતી યા નેહલાનેસે કભી કભી ઝચ્ચા ઓર બચ્ચા દોનૂંકો નુકસાન પહોંચ જાતા હે, ઓર સબસે બળ્હકર ખાસ બાત યે કે જબ નિફાસ બંદ હોતા હે ઉસ વક્ત હરગિઝ નહીં નેહલાતી, જબ તક નેહલાનેકા વક્ત ન હો. ખૂદ બતલાઓ યે ખુલા ગુનાહ હે યા નહીં.

લળકા પેદા હોનેકે વક્ત યે બાતેં સુન્નત હૈં કે ઉસકો નેહલા-ધુલાકર દાહને કાનમેં અઝાન ઓર બાએં કાનમેં તકબીર કેહ દી જાએ ઓર કિસી દીનદાર બુઝુર્ગસે થોળા છુહારા ચબાકર ઉસકે તાલૂમેં લગા દિયા જાએ, ઇસકે અલાવા બાકી સબ રસમેં ઓર અઝાન દેનેવાલેકી મિઠાઇ વગૈરહ પાબંદીકે સાથ, યે સબ બેકાર, અકલકે ખિલાફ ઓર મના' હૈં.

અકીકેકી રસમોંકા બયાન

પૈદાઇશકે સાતવેં દિન લળકેકે લિયે દો બકરે ઓર લળકીકે લિયે એક ઝબહ કરના ઓર ઉસકા ગોશ્ત કચ્ચા યા પકાકર બાંટ દેના ઓર બાલોંકે બરાબર ચાંદી વઝન કરકે ખેરાત કર દેના ઓર સર મુંડનેકે બા'દ ઝાફરાન સરમેં લગા દેના, બસ યે બાતેં તો

મુવાબકી હૈં, બાકી જો બેકારકી રસમેં ઇસમેં નિકાલી ગઇ હૈં વો દેખનેકે કાબિલ હૈં.

(૧) બિરાદરી ઔર કુમ્બેકે લોગ જમા' હોકર સર મુંડનેકે બા'દ કટોરીમેં ઔર કુછ સૂપમેં (ટોકરીમેં), જિસકે અંદર કુછ અનાજ ભી રખ્ખા જાતા હૈ, કુછ નકદ ભી ડાલતે હૈં જો નાઇકા હક સમઝા જાતા હૈ, ઔર યે ઉસ ઘરવાલેકે ઝિમ્મે કર્ઝ સમઝા જાતા હૈ, ઔર ઉન દેનેવાલોંકે યહાં કોઇ કામ પળે તબ અદા કિયા જાએ. ઇસકી ખરાબિયાં તુમ ઉપર સમઝ ચુકી હો.

(૨) ઘયાતિયાં યા'ની બહન વગૈરહ યહાં ભી વહી અપના હક જો સચ પૂછો તો નાહક હૈ, લેતી હૈં, જિસમેં કાફિરોંકી મુશાબિહતકે સિવા ઔર કઇ ખરાબિયાં હૈં, જૈસે દેનેવાલેકી નિય્યત ખરાબ હોના, ક્યૂંકે યે યકીની બાત હૈ કે કભી ગુંજાઇશ નહીં હોતી, ઔર દેના બોઝ હોતા હૈ, મગર સિર્ફ ઇસ વજહસે કે ન દેનેમેં શરમિંદગી હોગી, લોગ તા'ને દેંગે, મજબૂર હોકર દેના પળતા હૈ. ઇસીકો રિયા યા દિખાવા કેહતે હૈં, ઔર નામ ઔર દિખાવેકે લિયે માલ ખર્ચ કરના હરામ હૈ. ઔર ખૂદ અપને દિલમેં સોચો કે ઇતના મજબૂર હો જાના જિસ્સે તકલીફ પહોંચે, કૌનસી અકલકી બાત હૈ. ઇસી તરહ લેનેવાલેકી યે ખરાબી કે યે દેના સિર્ફ ઇનામ ઔર એહસાન હૈ, ઔર એહસાનમેં ઝબરદસ્તી કરના હરામ હૈ, ઔર યે ઝબરદસ્તી હૈ કે અગર ન દે તો તા'ના સુને, બદનામ હો, ખાનદાન ભરમેં નકકૂ (બદનામ) બને. ઔર અગર કોઇ ખૂશીસે દે તબ ભી શોહરત ઔર નામકી નિય્યત હોના યકીની હૈ, જિસે કુરઆન ઔર હદીસમેં સાફ સાફ મના' કિયા ગયા હૈ.

(૩) પંજીરી (સોજી, ઘી, સૂંઠ, ગૂંદ, મેવા ઇન પાંચ ચીઝોંકા હલવા) કી તકસીમકી રૂસવાઇ યહાં ભી હોતી હૈ, જિસકા અકલકે ખિલાફ હોના ઉપર બયાન હો ચુકા હૈ, ઔર શોહરત ઔર નામ ભી મકસૂદ હોતા હૈ, જો હરામ હૈ.

(૪) ઇન રસમોંકી પાબંદીકી મુસીબતમેં કભી ગુંજાઇશ ન હોનેકી વજહસે અકીકા રોકે રખના પળતા હૈ ઔર મુસ્તહબ (પસંદીદહ કામ) કે ખિલાફ કિયા જાતા હૈ. કઇ જગહ તો કઇ કઇ બરસોં કે બા'દ હોતા હૈ.

(૫) એક યે ભી રસમ હૈ કે જિસ વકત બચ્ચેકે સર પર ઉસ્તરા રખ્ખા જાએ, ફૌરન ઉસી વકત બકરા ઝબહ હો યે ભી બેકાર બાત હૈ. શરીઅતસે ચાહે સર મુંડનેકે કુછ દેર બા'દ ઝબહ કરે યા ઝબહ કરકે સર મુંડાએ સબ દુરૂસ્ત હૈ. મતલબ યે હૈ કે ઉસ દિનમેં દોનૂં કામ હો જાને ચાહિયે.

(૬) સર નાઇકો ઔર રાન દાઇકો દેના ઝરૂરી સમઝના ભી બેકાર બાત હૈ, ચાહે દો યા ન દો, દોનૂં ઇખ્તિયાર હૈં, ફિર અપની મન ગઢત અલગ શરીઅત બનાનેસે કયા ફાઇદા, રાન ન દો, ઉસકી જગહ ગોસ્ત દે દો તો ઇસમેં કયા નુકસાન હૈ.

(૭) કિસી કિસી જગહ યે ભી તરીકા હૈ કે હડ્ડિયાં તોડનેકો બુરા જાનતે હૈં. દફન કર દેનેકો ઝરૂરી જાનતે હૈં. યે બે-બુનિયાદ પત્તેકી બાત હૈ. યેહી ખરાબિયાં ઉસ રસમમેં હૈ

જો દાંત નિકલનેકે વકત હોતી હૈં કે કુમ્બેમેં ઘૂંગનિયાં બટતી હૈં ઔર ઉનકા ન હોના ફર્ઝ ઔર વાજીબકે છૂટ જાનેસે બઢકર બુરા ઔર એબ સમઝા જાતા હે. ઈસી તરહ ખીર ચટાઈકી રસમકે છઠે મહીને બચ્ચેકો ખીર ચટાતી હૈં, ઔર ઉસ દિનસે ખાના શુરૂ' હો જાતા હે. યે ભી ખ્વાહ-મ-ખ્વાહકી પાબંદી હે, જિસકી બુરાઈ મા'લૂમ કર ચુકી હો. ઈસી તરહ વો રસમ જિસકા દૂધ છુળાનેકે વકત રિવાજ હે, મુબારકબાદકે લિયે ઔરતોંકા જમા' હોના ઔર ચાહે-અનચાહે ઉનકી દા'વત ઝરૂરી હોના, ખજૂરોંકા બિરાદરીમેં બાંટના, ગર્ઝ ઈન સબકા એક હુકમ હે. ઔર કિસી-કિસી જગહ ખજૂરોંકે સાથ એક ઔર રસમ હે કે એક કોરે ઘડેમેં પાની ભર કર ઈસપર ખજૂરેં રખકર લળકેકે હાથસે ઉઠવાતી હૈં, ઔર સમઝતી હૈં કે લળકા જિતની ખજૂરેં ઉઠાએગા ઉતનેહી દિન ઝિદ કરેગા. ઈસમેં ગૈબકી જાનકારીકે શગૂનકા દા'વા હે, જિસકા ગુનાહ હોના ઝાહિર હે. ઐસે હી સાલ ગિરહ (બરસ ગાંઠ) કી રસમમેં પૈદાઈશકી તારીખ પર હર સાલ જમા' હોકર ખાના પકાના ઔર નાડેમેં એક છલ્લા (અંગૂઠી) બાંધના ખ્વાહ-મ-ખ્વાહકી પાબંદી હે. ઈસી તરહ સીલકા કુંડા યા'ની જબ લળકા જવાન હોને લગતા હે, તબ મૂંછોંમેં રૂપિયેસે સન્દલ લગાયા જાતા હે ઔર સિવૈયાં પકાતી હૈં તાકે સિવૈયાંકી તરહ લંબે લંબે બાલ હો જાએં. યે-સબ શગૂન હે જિસકી બુરાઈ જાન ચુકી હો.

ખત્નાકી રસમોંકા બયાન

ઈસમેં ભી બેકારકી રસમેં લોગોંને નિકાલ લી હૈં જો અકલકે બિલકુલ ખિલાફ ઔર બકવાસ હૈં.

(૧) લોગોંકો આદમી ઔર ખત ભેજકર બુલાના ઔર જમા' કરના યે સુન્નતકે બિલકુલ ખિલાફ હે. એક બાર પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કે એક સહાબીકો કિસીને ખત્નામેં બુલાયા, આપને તશરીફ લે જાનેસે ઈન્કાર કર દિયા. લોગોંને વજહ પૂછી તો જવાબ દિયા કે અલ્લાકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેમેં હમ લોગ ન તો ખત્નામેં કભી જાતે થે, ન ઉસકે લિયે બુલાએ જાતે થે. ઈસ હદીસસે મા'લૂમ હુવા કે જિસ ચીઝકા મશહૂર કરના ઝરૂરી ન હો, ઉસકે લિયે લોગોંકો જમા' કરના-બુલાના સુન્નતકે ખિલાફ હે. ઈસમેં બહોતસી રસમેં આ ગઈ, જિનકે લિયે બળે લંબે ચૌળે એહતિમામ હોતે હૈં.

(૨) કુછ જગહોં પર ઈન રસમોંકી વજહસે ખત્નામેં ઈતની દેર હો જાતી હે કે લળકા સિયાના (જવાન) હો જાતા હે, જિસમેં ઈતની દેર હો જાનેકે સિવા યે ભી ખરાબી હોતી હે કે સબ લોગ ઉસકા બદન દેખતે હૈં, હાલાં કે ખત્ના કરનેવાલોંકો છોળકર દૂસરોંકો ઉસકા બદન દેખના હરામ હે ઔર યે ગુનાહ ઈસ બુલાને હી કી વજહસે હુવા.

(૩) કટોરેમેં ન્યોતા પળનેકા યહાં ભી વોહી ફઝીહતા હે, જિસકી ખરાબિયોંકા ઝિકર હો ચુકા.

(૪) બચ્ચાકે નનિહાલસે કુછ નકદ ઔર કપળે લાએ જાતે હૈં, જિસકો ભાત કેહતે હૈં. જિસકી અસલી વજહ યે હૈ કે હિન્દુસ્તાનકે ગૈર મુસ્લિમ લોગ બાપકે મર જાને પર ઉસકે માલમેંસે લળકિયોંકો કુછ હિસ્સા નહીં દેતે થે. જાહિલ મુસલમાનોંને ભી ઈનકી દેખા દેખી યેહી તરીકા અપનાયા, ઔર અચ્છા ઉનકી દેખા દેખી ન સહી, બલ્કે ખૂદ હી રસમ નિકાલી, ફિર ભી બુરી તો હૈ હી. જિસ હકદારકા હક અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને મુકર્રર ફરમાયા હૈ ઉસકો ન દેના, ખૂદ દબા બૈઠના કહાં દુરૂસ્ત હૈ. ગરઝ યે કે જબ લળકીકો મીરાસસે મેહરૂમ રખ્ખા તો ઉસકી તસલ્લીકે લિયે યે તજવીઝ કિયા કે મુખ્તલિફ મૌકોં ઔર તકરીબોંમેં ઉસકો કુછ દે દિયા જાએ, ઈસ તરહ દેકર અપની મન સમઝોતી કર લી કે હમારે ઝિમ્મે અબ ઈસકા કુછ હક નહીં રહા, ગરઝ યે કે ઈસ રસમકો નિકાલનેકી વજહ યાં તો કાફિરોંકી પૈરવી હૈ યા ઝુલ્મ ઔર યે દોનૂં હરામ હૈં. દો ખરાબિયાં તો યે હુઈ. તીસરી ખરાબી વોહી બેહદ પાબંદી કે નનહિયાલવાલોંકે પાસ ચાહે હો, ચાહે ન હો, હઝાર જતન કર લો, સૂદી કર્ઝ લો, કોઈ ચીઝ ગિરવી રખ્ખો, જિસમેં આજ કલ યા તો નકદ સૂદ દેના પળતા હૈ, યા નકદ સૂદ તો નહીં દેના પળતા, લેકિન જો જાયદાદ રેહન રખ્ખી હૈ ઉસકી પૈદાવાર વોહી લેગા જિસકે પાસ રેહન રખ્ખી. યે ભી સૂદ હૈ ઔર સૂદકા લેના-દેના દોનૂં હરામ હૈં. ગરઝ કુછ હો મગર યહાં સામાન ઝરૂર હો. ખૂદ હી બતલાઓ જબ એક ગૈર ઝરૂરી બલ્કે ગુનાહકા ઈસ ઝોર ઝોરસે એહતિમામ હુવા કે ફર્ઝ ઔર વાજીબકા ભી ઈતના એહતિમામ નહીં હોતા તો શરીઅતસે બાહિર કદમ રખના હુવા યા નહીં.

ચોથી ખરાબી વોહી શોહરત ઔર બળાઈ, નામ, ઘમંડ, જિનકા હરામ હોના ઉપર બયાન હો ચુકા. બા'ઝ કેહતે હૈં કે અપને રિશ્તેદારોંસે અચ્છા સુલૂક કરના તો ઈબાદત ઔર સવાબ હૈ, ફિર ઈસમેં ગુનાહ ક્યૂં હૈ ? જવાબ યે હૈ કે અગર સુલૂક ઔર એહસાન મંઝૂર હોતા તો બગૈર પાબંદીકે જબ અપને પાસ હોતા ઔર ઉનકી હાજત હોતી દે દિયા કરતે, યહાં પર તો રિશ્તેદારોંકો ફાકે હોને લગેં, ખબર ભી નહીં લેતે. રસમેં કરતે વકત નામ-નાક કરનેકે લિયે સુલૂક ઔર એહસાન નામ રખ લિયા.

(૫) કુછ શહેરોંમેં યે આફત હૈ કે ખત્નામેં યા સેહહતકે નહાનેકે દિન ખૂબ રાગ યા બાજા, નાચ-રંગ હોતા હૈ, કહીં ડોમનિયાં ગાતી હૈં જિનકા ના-જાઈઝ હોના ઉપર લિખ્ખા ગયા હૈ. ઈસકી ખરાબિયાં ઔર બુરાઈયાં, અલ્લાહ તઆલાને ચાહા તો આગે બયાન કી જાએંગી. ગરઝ ઈન સારી બેકારકી રસમોં ઔર ગુનાહોંકો રોકના ચાહિયે. જબ બચ્ચેમેં બરદાશ્તકી તાકત દેખેં, ચુપકેસે નાઈકો બુલાકર ખત્ના કરા દેં. જબ અચ્છા હો જાએ નેહલાએં. અગર ગુંજાઈશ હો ઔર પાબંદી ભી ન કરે ઔર શોહરત, નામ, તા'ના ઔર બદનામીકા ભી ખ્યાલ ન હો તો દો ચાર દોસ્ત યા દો ચાર ગરીબોંકો જો ખિલા સકે ખિલા દેં. અલ્લાહ-અલ્લાહ, ખૈર સલ્લાહ, લેકિન બાર બાર એસા ભી ન કરે, વરના ફિર વોહી રસમ પળ જાએગી.

મકતબ યા'ની બિસ્મિલ્લાહકી રસમોંકા બયાન

ઈન રસમોંમેંસે એક બિસ્મિલ્લાહકી રસમ હૈ જો બળે એહતિમામ ઔર પાબંદીકે સાથ લોગોંમેં જારી હૈ. ઈસમેં યે ખરાબિયાં હૈં -

(૧) ચાર બરસ ચાર મહીને ચાર દિનકા હોના અપની તરફસે મુકર્રર કર લિયા હૈ જો બિલકુલ બેકારકી બાત હૈ, ફિર ઉસકી ઈતની પાબંદી કે ચાહે જો કુછ હો, ઉસકે ખિલાફ ન હોને પાએ. ઔર અનપઢ લોગ તો ઈસે શરીઅત હી કી બાત સમઝતે હૈં, જિસકી વજહસે અકીદેમેં ખરાબી ઔર શરીઅતકે હુકમમેં એક પચ્ચર (રોક) લગાના લાઝિમ આતા હૈ.

(૨) દૂસરી ખરાબી મિઠાઈ બાંટનેકી બેહદ પાબંદી કે જહાંસે બને ઝબરદસ્તી ઝરૂર કરો, ન કરો તો બદનામ હો, નકકૂ (બદનામ) બનો, જિસકા બયાન ઉપર હો ચુકા હૈ, ફિર શોહરત ઔર નામ ઔર લોગોંકે દિખાવે ઔર વાહ વાહ સુનનેકે લિયે કરના, વો અલગ રહા.

(૩) બા'ઝ પૈસોંવાલે ચાંદીકી કલમ-દવાતસે ચાંદીકી તખ્તી પર લિખાકર બચ્ચોંકો ઉસમેં પઢવાતે હૈં. ચાંદીકી ચીઝોંકો બરતના ઔર કામમેં લાના હરામ હૈ, ઈસ લિયે ઈસમેં લિખવાના ભી હરામ હુવા ઔર ઈસમેં પઢાના ભી.

(૪) બા'ઝ લોગ બચ્ચેકો ઉસ વકત શરીઅતકે ખિલાફકા કપડા પહેનાતે હૈં. રેશમી યા ઝરી યા કુસુમ યા ઝાફરાનકા રંગા હુવા યે ભી ગુનાહ હૈ.

(૫) કમીનોં ઔર ખયાનિયોંકા ઈસમેં ભી ફર્ઝસે બઢકર હક સમઝા જાતા હૈ, જિસકી બુરાઈ ઉપર બયાન હો ચુકી. યે ભી રોક દિયે જાનેકે કાબિલ હૈ. જબ લડકા બોલને લગે ઉસકો કલિમા સિખાઓ, ફિર કિસી દીનદાર બુઝુર્ગ, બરકતી આદમીકી ખિદમતમેં જાકર બિસ્મિલ્લાહ કેહલા દો, ઔર ઈસ નેઅમતકે શુક્રિયેમેં અગર દિલ ચાહે તો બગૈર પાબંદીકે જો તૌફીક હો છુપાકર ખુદાકી રાહમેં કુછ ખેર-ખેરાત કર દો. લોગોંકો દિખલાકર હરગિઝ મત દો. બાકી ઔર સબ પખંડ (બિલા વજહ તકલ્લુફ) હૈં. અકસર દેખા જાતા હૈ કે જબ બચ્ચેકી ઝબાન ખુલને લગતી હૈ તો ઘરવાલે અબ્બા, અમ્મા, બાબા વગૈરહ કેહલાતે હૈં, ઈસકી જગહ અલ્લાહ અલ્લાહ સિખલાઓ તો કૈસા અચ્છા હો, ઔર ઈસીકે કરીબ કરીબ કુરઆન ખત્મ હોનેકે બા'દ રસમેં હોતી હૈં ઔર ઉનમેં ભી બહોતસી ગૈર-ઝરૂરી બાતોંકી બહોત પાબંદી કી જાતી હૈ ઔર બહોતસી બાતેં નામકે લિયે કી જાતી હૈં, જૈસે મેહમાનોંકો જમા' કરના, કિસી કિસીકો જોળે દેના, ઈનકી બુરાઈયાં ઉપર મા'લૂમ હો ચુકી હૈં.



તકરીબોંમેં ઔરતોં કે જાને ઔર જમા' હોનેકા બયાન

બિરાદરીકી ઔરતેં કઇ તકરીબોંમેં જમા' હોતી હૈં, જિનમેં કુછ તો ઉપર બયાન હો ચુકી ઔર કુછ બાકી હૈં, જિનકા બયાન આગે આતા હે, યે સબ ના-જાઇઝ હે. તકરીબોંકે અલાવા યું ભી જબ કભી જી ચાહા કે ફલાનીકો બહોત દિન હુએ નહીં દેખા, બસ ઝટ ડોલી મંગાઇ ઔર ચલ દી, યા કોઇ બીમાર હુવા ઉસકો દેખને ચલી ગઇ. કહીં કોઇ ખુશી હુઇ વહાં મુબારકબાદી દેને જા પહોંચી. બા'ઝ તો ઐસી આઝાદ હોતી હૈં કે બગૈર ડોલી મંગાએ ભી રાતકો ચલ દેતી હૈં. બસ રાત હુઇ ઔર સૈરકી સૂઝી. યે તો ઔર ભી બુરા હે. ઔર અગર ચાંદની રાત હુઇ તો ઔર ભી બે-હયાઇ હે. મતલબ યે હે કે ઔરતોંકો અપને ઘરસે નિકલના ઔર કહીં આના જાના, બહોતસી ખરાબિયોંકી વજહસે કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં, બસ ઇતની ઇજાઝત હે કે કભી કભી અપને માં-બાપકો દેખને ચલી જાયા કરેં. ઇસી તરહ માં-બાપકે સિવા ઔર મહરમ રિશ્તેદારોંકો દેખને જાના દુરૂસ્ત હે, મગર સાલ ભરમેં સિર્ફ એક-આધ બાર બસ, ઇસકે સિવા ઔર કહીં બે-એહતિયાતીસે જાના જિસ તરહ દસ્તૂર હે જાઇઝ નહીં, ન રિશ્તેદારોંકે યહાં, ન કિસી ઔરકે યહાં, ન બિયાહ શાદીમેં, ન ગમીમેં, ન બીમારકે પૂછનેમેં, ન મુબારકબાદ દેનેકો, ન બચ્ચી હોનેકે મૌકે પર, બલ્કે બિયાહ બારાત વગૈરહમેં જબ કિસી તકરીબકી વજહસે મેહફિલ ઔર મજમા' હો તો અપને મહરમ રિશ્તેદારકે ઘર જાના ભી દુરૂસ્ત નહીં. અગર શૌહરકી ઇજાઝતસે ગઇ તો વો ભી ગુનેહગાર હુવા, ઔર યે ભી ગુનેહગાર હુઇ. અફસોસ કે ઇસ હુકમ પર હિન્દુસ્તાન ભરમેં કહીં અમલ નહીં, બલ્કે ઇસકો તો ના-જાઇઝ હી નહીં સમઝતી, બલ્કે જાઇઝ ખ્યાલ કર રખ્ખા હે. હાલાંકે ઇસીકી વજહસે યે સારી ખરાબિયાં હૈં. મતલબ યે હે કે અબ મા'લૂમ હો જાનેકે બા'દ બિલકુલ છોળ દેના ચાહિયે ઔર તોબા કરની ચાહિયે. યે તો શરીઅતકા હુકમ હે. અબ ઇસકી બુરાઇયાં ઔર ખરાબિયાં સુનો.

જબ બિરાદરીમેં ખબર મશહૂર હુઇ કે ફલાં ઘર ફલાની તકરીબ હે તો હર બીવીકો નયે ઔર કીમતી જોળેકી ફિકર હોતી હે, કભી ખાવિંદસે ફરમાઇશ હોતી હે, કભી ખૂદ બઝઝાઝ (કપળા બેચનેવાલે) કો દરવાઝે પર બુલાકર ઉસસે ઉધાર લિયા જાતા હે, યા સૂદી કર્ઝ લેકર ખરીદા જાતા હે. શૌહરકે પાસ પૈસે નહીં હોતે, તબ ઉસકી મજબૂરી સુની નહીં જાતી. ઝાહિર હે કે યે જોળા સિર્ફ દિખાને ઔર નામકે લિયે બનતા હે, જિસકે લિયે હદીસમેં આયા હે કે ઐસે શખ્સકો કિયામતકે દિન ઝિલ્લતકા કપળા પહેનાયા જાએગા. એક ગુનાહ તો યે હુવા.

ઔર ફિર ઇસ મકસદસે માલકા ખર્ચ કરના ફુઝૂલ ખર્ચ હે, જિસકી બુરાઇ પેહલે બાબમેં આ ચુકી હે યે દૂસરા ગુનાહ હુવા.

ખાવિંદસે ઉસકી તાકતસે ઝિયાદહ બગૈર ઝરૂરત ફરમાઈશ કરના, ઉસકો તકલીફ પહોંચાના હે. યે તીસરા ગુનાહ હુવા.

બઝ્ઝાઝકો બુલાકર બગૈર ઝરૂરત ઉસકા મહરમસે બાતેં કરના, બલ્કે અકસર થાન લેને-દેનેકે વાસ્તે આધા-આધા હાથ, જિમેં ચૂળી મહેંદી સભી કુછ હોતા હે, બાહિર નિકાલ દેના, કિતની ગૈરત ઓર શરમકે ખિલાફ હે. યે ચોથા ગુનાહ હુવા.

ફિર અગર સૂદ પર કર્ઝ લિયા તો સૂદ દેના પળા, યે પાંચવાં ગુનાહ હુવા.

અગર ખાવિંદકી નિય્યત ઈન બેજા ફરમાઈશોંસે બિગળ ગઈ ઓર હરામ આમ્દની પર ઉસકી નઝર પહોંચી, કિસીકા હક મારા, રિશવત લી ઓર ફરમાઈશેં પૂરી કર દી ઓર અકસર યેહી હોતા ભી હે કે હલાલ આમ્દનીસે યે ફરમાઈશેં પૂરી નહીં હોતી તો યે ગુનાહ ઉસ બીવીકી વજહસે હુવા, ઓર ગુનાહકી વજહ બનના ભી ગુનાહ હે, યે છઠા ગુનાહ હુવા.

અકસર જોળેકે લિયે ગોટા-ઠપ્પા (ચાંદી-સોનેકે તારકા બુના હુવા કપળા) મસાલા ભી લિયા જાતા હે, ઓર ન જાનને ઓર બે-પરવાહીકી વજહસે ઈસકે ખરીદનેમેં અકસર સૂદ લાઝિમ આ જાતા હે, ક્યૂંકે ચાંદી-સોને ઓર ઉસકી ચીઝોંકે ખરીદનેકે મસ્અલે બહોત
૧ નાઝુક ઓર બારીક હૈં, જૈસા કે અકસર ખરીદને-બેચને[1] કે બયાનમેં લિખ ચુકે હૈં. યે સાતવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર ગઝબ યે હે કે એક શાદીકે લિયે જો જોળા બના, વો દૂસરી શાદીકે લિયે કાફી નહીં, ઉસકે લિયે ફિર દૂસરા જોળા ચાહિયે, વરના ઓરતેં નામ રખ્ખેંગી, ઈસકે પાસ બસ યેહી એક જોળા હે, ઈસકો બાર બાર પહેનકર આતી હે, ઈસ લિયે ઈતને હી ગુનાહ ફિર દોબારહ જમા' હોંગે. ગુનાહકો બાર બાર કરતે રેહના ભી બુરા ઓર ગુનાહ હે. યે આઠવાં ગુનાહ હુવા.

યે તો પોશાકકી તૈયારી થી, અબ ઝેવરકી ફિકર હુઈ. અગર અપને પાસ નહીં હોતા તો માંગા-તાંગા પહેના જાતા હે ઓર ઉસકે માંગેકા હોના ઝાહિર નહીં કિયા જતા, બલ્કે છુપાતી હૈં ઓર અપની હી મિલ્કિયત ઝાહિર કરતી હૈં. યે એક કિસમકા ધોકા ઓર ઝૂઠ હે. હદીસ શરીફમેં આયા હે કે જો કોઈ એસી ચીઝકા અપના હોના ઝાહિર કરે જો સચમુચ ઉસકી નહીં, ઉસકી એસી મિસાલ હે જૈસે કિસીને દો કપળે ઝૂઠ ઓર ધોકેકે પહેન લિયે યા'ની સરસે પાંવ તક ઝૂઠ લપેટ લિયા. યે નવ્વાં ગુનાહ હુવા.

ફિર અકસર ઝેવર ભી એસે પેહને જાતે હૈં જિસકી ઝંકાર દૂર તક જાએ, તાકે મેહફિલમેં જાતે હી સબકી નિગાહેં ઉનહી કે નઝ્ઝારેમેં લગ જાએં. બજતે ઝેવરકે પહેનનેસે ખુદ મના' કિયા ગયા હે. હદીસ શરીફમેં હે કે હર બાજેકે સાથ શૈતાન હે. યે દસવાં ગુનાહ હુવા.

અબ સવારીકા વકત આયા. નોકરકો ડોલી લાનેકા હુકમ હુવા યા જિસકે ઘર કામ

---

૧. ઈસકા મુઆમલેવાલે હિસ્સેમેં સાફ સાફ બયાન હે.

યા ઉસકે યહાંસે ડોલી આ ગઇ તો બીવીકો નહાનેકી ફિકર હુઇ. કુછ ખલી-પાનીકી તૈયારીમેં દેર હુઇ, કુછ ગુસલકી નિય્યત બાંધનેમેં દેર લગી. ગરઝ ઇસ દેર-વેરમેં નમાઝ જાતી રહી, તબ કુછ પરવાન નહીં, યા ઔર કોઇ ઝરૂરી કામમેં હરજ હો જાએ તબ કુછ પરવાહ નહીં, ઔર અકસર ભલી-માનસોંકે ગુસલકે દિન યેહી મુસીબત પેશ આતી હૈ. બહરહાલ અગર નમાઝ કઝા હો ગઇ યા મકરૂહ વક્ત હો ગયા તો યે ગ્યારહવાં ગુનાહ હુવા.

અબ કહાર (ડોલી ઉઠાનેવાલે) દરવાઝે પર પુકાર રહે હૈં ઔર બીવી અંદરસે ઉનકો ગાલિયાં ઔર કોસને (બદદુઆ) સુના રહી હૈં. બે-વજહ કિસી ગરીબકો દૂર દબક કરના યા ગાલી-કોસને દેના ઝુલ્મ ઔર ગુનાહ હૈ, યે બારહવાં ગુનાહ હુવા.

અબ ખુદા ખુદા કરકે બીવી તૈયાર હુઇ ઔર કહારોંકો હટાકર સવાર હુઇં. બા'ઝ ઐસી બે-એહતિયાતીસે સવાર હોતી હૈં કે ડોલીકે અંદરસે પલ્લી યા'ની આંચલ લટક રહા હૈ યા કિસી તરફસે પરદા ખુલ રહા હૈ યા ઇત્ર ફુલેલ ઇતના ભરા હુવા હૈ કે રાસ્તેમેં ખૂશ્બૂ મહકી જાતી હૈ, યે ના-મહરમોંકે સામને અપના સિંગાર ઝાહિર કરના હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે જો ઔરત ઘરસે ઇત્ર લાગકર નિકલે યા'ની ઇસ તરહ કે દૂસરોંકો ભી ખૂશ્બૂ પહોંચે તો વો ઐસી ઐસી હૈ યા'ની બહોત બુરી હૈ. યે તેરહવાં ગુનાહ હુવા.

અબ મંઝિલ પર પહોંચી. કહાર ડોલી રખકર અલગ હુએ ઔર યે બે-ધડક ઉતરકર ઘરમેં દાખિલ હુઇ યા ખ્યાલ હી નહીં કે શાયદ કોઇ ના-મહરમ મર્દ ઘરમેં હો ઔર બહોત બાર ઐસા હોતા ભી હૈ કે ઐસે મૌકે પર ના-મહરમકા સામના ઔર ચાર આંખેં હો જાતી હૈં. મગર ઔરતોંકો તમીઝ હી નહીં કે પેહલે ઘરમેં પતા લગા લિયા કરેં. બારી શુબહ હોને પર પતા ન કરના યે ચૌદહવાં ગુનાહ હુવા.

અબ ઘરમેં પહોંચી તો વહાંકી બીવિયાંકો સલામ કિયા. ખૂબ હુવા, બા'ઝને તો ઝબાનકો તકલીફ હી નહીં દી, સિર્ફ માથે પર હાથ રખ દિયા, બસ સલામ હો ગયા. ઇસ તરહ સલામ કરનેસે હદીસ શરીફમેં મના' કિયા ગયા હૈ. બા'ઝને સલામકા લફઝ કહા ભી તો સિર્ફ સલામ. યે ભી સુન્નતકે ખિલાફ હૈ, અસ્સલામુ અલૈકુમ કેહના ચાહિયે. અબ જવાબ દેખિયે, ઠંડી રહો, બીતી રહો, સુહાગન રહો, ઉમ્ર બળી હો, દૂધોં નહાઓ, પોતોં ફલો, ભાઇ જિયે, મિયાં જિયે, બચ્ચા જિયે. મતલબ કુમ્બા ભરકે નામ ગિનાના આસાન ઔર વ અલૈકુમ અસ્સલામ કે જિસકે અંદર સબ દુઆએં આ જાતી હૈં કઠિન. યે હમેશા હમેશા સુન્નતકે ખિલાફ ચલના પંદરહવાં ગુનાહ હુવા.

અબ મજલિસ જમી તો બળા કામ યે હુવા કે ગપ્પેં શુરૂ' હો ગઇં. ઇસકી શિકાયત, ઉસકી પીઠ પીછે બુરાઇ, ઇસકી ચુગલી, ઉસપર બોહતાન, જો બિલકુલ હરામ ઔર સખ્ત મના' હૈ. યે સોલહવાં ગુનાહ હુવા.

બાતોંકે દરમિયાનમેં હર બીવી ઇસ કોશિશમેં હૈ કે મેરી પોશાક ઔર ઝેવર પર સબકી નઝર પળની ચાહિયે. હાથસે, પાંવસે, ઝબાનસે, મતલબ યે કે તમામ બદનસે યે

ઝાહિર હોતા હૈ. યે સિર્ફ રિયા (દિખાવા) હૈ, જિસકા હરામ હોના કુરઆન ઔર હદીસમેં સાફ સાફ આયા હૈ. યે સત્તરહવાં ગુનાહ હુવા.

ઔર જિસ તરહ હર બીવી દૂસરોંકો અપને ફખ્રકા સામાન દિખલાતી હૈ, ઉસી તરહ હર એક દૂસરોંકે કુલ હાલાત દેખનેકો ભી કોશિશ કરતી હૈં, ફિર અગર કિસીકો અપનેસે કમ પાયા તો ઉસકો નીચા આર ઝલીલ ઔર અપનેકો બળા સમઝા. બા'ઝ ઘમંડી તો ઐસી હોતી હૈં કે સીધે મુંહ બાત ભી નહીં કરતી, યે સખ્ત ગુનાહ હૈ. યે અઠારહવાં ગુનાહ હુવા.

ઔર અગર દૂસરોંકો અપનેસે બળ્હા હુવા દેખા તો જલન ઔર નાશુક્રી ઔર લાલચ અપનાયા. યે ઉન્નીસવાં, બીસવાં ઔર ઇક્કીસવાં ગુનાહ હુવા. અકસર ઇસ તૂફાન ઔર બેહૂદા કામોંમેં લગે રેહનેસે નમાઝેં ઉળ જાતી હૈં, વરના વક્ત તો ઝરૂર હી તંગ હો જાતા હૈ. યે બાઇસવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર અકસર એક દૂસરેકો દેખકર યા એક દૂસરેસે સુનકર યે બેકારકી રસમેં ભી સીખતી હૈં. ગુનાહકા સીખના-સિખાના દોનૂં ગુનાહ હૈં. યે તેઇસવાં ગુનાહ હુવા.

યે ભી એક રસમ હૈ કે ઐસે વક્ત સબકા જો પાની લાતા હૈ, ઉસ્સે પરદા કરનેકે લિયે બંદ મકાનોંમેં નહીં જાતી, બલ્કે ઉસકો હુકમ હોતા હૈ કે તૂ મુંહ પર નિકાબ ડાલકર ચલા આ, ઔર કિસીકો દેખના મત. અબ આગે ઉસકા દીન ઔર ઇમાન જાને. ચાહે કનખિયોંસે પૂરે મજમેકો દેખ લે તો ભી કિસીકો કુછ ગૈરત ઔર હયા નહીં, ઔર ઐસા હોતા ભી હૈ, કયૂં કે જો કપળા વો મુંહ પર ડાલતા હૈ, ઉસ્સે સબ દિખાઇ દેતા હૈ, વરના સીધે ઘડે-મટકેકે પાસ જાકર પાની કૈસે ભરતા. ઐસી જગહ જાન-બૂઝકર બૈઠે રેહના કે ના-મહરમ દેખ સકે, હરામ હૈ. યે ચૌબીસવાં ગુનાહ હુવા.

કુછ બીવિયોંકે સામને લળકે દસ-દસ, બારહ-બારહ બરસકી ઉમ્રકે અંદર ઘુસે ચલે આતે હૈં, ઔર મુરૂવ્વતમેં (લિહાઝમેં) ઉનસે કુછ નહીં કહા જાતા, સામને આના પળતા હૈ. યે પચીસવાં ગુનાહ હુવા, કયૂંકે શરીઅતકે મુકાબલેમેં કિસીકી મુરૂવ્વત કરના ગુનાહ હૈ, ઔર જબ લળકા સિયાના હો જાયા કરે તો ઉસ્સે પરદા કરનેકા હુકમ હૈ.

અબ ખાનેકે વક્ત ઇસ કદર તૂફાન મચતા હૈ કે એક-એક બીવી ચાર-ચાર લુહેલિયોંકો સાથ લાતી હૈ ઔર ઉનકો ખૂબ ભર દેતી હૈં, ઔર ઘરવાલેકે માલ યા આબરૂકી કુછ પરવાહ નહીં કરતી. યે છબ્બીસવાં ગુનાહ હુવા.

અબ ફારિગ હોનેકે બા'દ જબ ઘર જાનેકો હોતી હૈં તો કહારોંકી આવાઝ સુનકર યાજૂજ ઔર માજૂજકી તરહ દૌળતી હૈં કે એક પર દૂસરી ઔર દૂસરી પર તીસરી, ગરઝ સબ દરવાઝે પર જા પહોંચતી હૈં કે પેહલે મૈં હી સવાર હૂં. કભી કભી કહાર હટને ભી નહીં પાતે ઔર અચ્છી તરહસે સામના હો જાતા હૈ. યે સત્તાઇસવાં ગુનાહ હુવા.

કભી કભી એક-એક ડોલી પર દો-દો લદ ગઇ ઔર કહારોંકો નહીં બતાયા કે એક પૈસા કહીં ઔર ન દેના પળે. યે અઠ્ઠાઇસવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર કિસીકી કોઇ ચીઝ ગુમ હો જાએ તો બગૈર દલીલ કિસી પર તોહમત લગાના, બલ્કે કભી કભી ઉસપર સખ્તી કરના, અકસર શાદિયોંમેં હોતા હૈ. યે ઉન્નીસવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર અકસર તકરીબવાલે ઘરકે મર્દ બે-એહતિયાતી ઔર જલ્દીમેં ઔર બા'ઝ સિર્ફ ઝાંકને-તાકનેકે લિયે બિલકુલ દરવાઝેંમેં ઘરકે રૂબરૂ (સામને) આકર ખળે હોતે હૈં, ઔર બહોતોં પર નિગાહ ડાલતે હૈં. ઉનકો દેખકર કિસીને મુંહ ફેર લિયા, કોઇ કિસીકી આડમેં હો ગઇ, કિસીને ઝરાસા સર નીચા કર લિયા, બસ યે પરદા હો ગયા. અચ્છી-ખાસી સામને બૈઠી રેહતી હૈં. યે તીસવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર દુલ્હાકી ઝિયારત ઔર બરાતકે તમાશેકો દેખના ફર્ઝ ઔર બરકતી ચીઝ સમઝતી હૈં, જિસ તરહ ઔરતકો અપના બદન પરાએ મરદોંકો દિખલાના જાઇઝ નહીં, વૈસે હી બગૈર ઝરૂરત ગૈર મર્દકો દેખનાભી મના' હૈ. યે ઇકતીસવાં ગુનાહ હુવા.

ફિર ઘર લૌટ આનેકે બા'દ કઇ કઇ દિન તક આનેવાલી બીવિયોંમેં ઔર તકરીબવાલેકી કારવાઇયોંમેં જો એબ નિકાલે જાતે હૈં ઔર કીડે ડાલે જાતે હૈં, યે બત્તીસવાં ગુનાહ હુવા.

ઇસી તરહકી બહોતસી ખરાબિયાં ઔર ગુનાહકી બાતેં ઔરતોંકે જમા' હોનેમેં હૈં. ખુદ ખ્યાલ કરો કે જિસમેં ઇતની ઝિયાદહ ખરાબિયાં હોં વો કૈસે જાઇઝ હો સકતા હૈ. ઇસ લિયે ઇસ રસમકા બંદ કરના સબસે ઝિયાદહ ઝરૂરી હૈ.

મંગનીકી રસમોંકા બયાન

મંગનીમેં ભી તૂફાને બે-તમીઝીકી તરહ બહોતસી રસમેં કી જાતી હૈં, ઉનમેંસે કુછકો હમ બયાન કરતે હૈં.

(૧) જબ મંગની હોતી હૈ તો ખત લેકર નાઇ આતા હૈ તો લળકીવાલેકી તરફસે શકરાના બનાકર નાઇકે આગે રખ્ખા જાતા હૈ. ઇસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદી કે ફર્ઝ ઔર વાજીબ ચાહે ટલ જાએ મગર યે ન ટલે. હો સકતા હૈ કે કિસી ઘરમેં ઇસ વકત દાલ-રોટી હી હો, મગર જહાંસે બને શકરાના કરો, વરના મંગની હી ન હોગી. એક ખરાબી તો યે હૂઇ.

ફિર ઇસ બેહૂદા બાતકે લિયે અગર સામાન મોજૂદ ન હો તો કર્ઝ લેના પળતા હૈ, હાલાંકે બગૈર ઝરૂરત કર્ઝ લેના મના' હૈ. હદીસમેં એસે કર્ઝ લેને પર બળી ધમકી આઇ હૈ. દૂસરા ગુનાહ યે હુવા.

(૨) વો નાઇ ખાના ખાકર સો રૂપિયે યા જિતને લળકીવાલેને દિયે હોં, થાલમેં ડલ દેતા હૈ. લળકેવાલા ઇસમેંસે એક યા દો રૂપિયા ઉઠાકર બાકી ફેર દેતા હૈ, ઔર યે રૂપિયા અપને કમીનોંકો (નીચી ઝાતવાલોંકો) બાંટ દેતા હૈ. ભલા સોચનેકી બાત હૈ કે

જબ એક હી દો રૂપિયેકા લેન-દેન મંઝૂર હે તો ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ સો રૂપિયેકી ક્યૂં તકલીફ દી, ઔર ઇસ રસમકો પૂરા કરનેકે લિયે કભી કભી બલ્કે અકસર સૂદી કર્ઝ લેના પળતા હે, જિસકે લિયે હદીસમેં લા'નત આઇ હે, ઔર અગર કર્ઝ ભી ન લિયા તો ફખ્ર ઔર અપની બળાઇ બતલાનેકે અલાવા ઇસમેં કૌનસી અકલી મસ્લિહત હે, ઔર જબ સબકો મા'લૂમ હે કે એક-દો રૂપિયેસે ઝિયાદહ ન લિયા જાએગા તો સો કયા, હઝાર રૂપિયમેં ભી કોઇ બળાઇ, ઔર શાન નહીં રહી. બળાઇ તો જબ હોતી જબ દેખનેવાલે સમઝતે કે તમામ રૂપિયા ભેંટ ચળ્હા દિયા. અબ તો સિર્ફ મસખરાપન ઔર બચ્ચોંકા સા ખેલ હી ખેલ રેહ ગયા ઔર કુછ નહીં, મગર લોગ કરતે હૈં ઉસી ફખ્ર ઔર શાન ઔર શૌકતકે લિયે. ઔર અફસોસ કે બળે બળે અકલમંદ ભી જો ઔરોંકો અકલ સિખાતે હૈં વો ભી ઇસ અકલકે ખિલાફકી રસમમેં પળે હુએ હૈં. ગરઝ ઇસમેં ભી અસલ ઇજાદકે એ'તિબારસે તો દિખાવેકા ગુનાહ હે, ઔર અબ ચૂંકે સિર્ફ બેકારકા કામ હો ગયા, જૈસા કે અભી બયાન હુવા, ઇસ લિયે યે ભી બુરા હે. હદીસ શરીફમેં આયા હે કે આદમીકે ઇસ્લામકી ખૂબી યે હે કે બેકારકી બાતોંકો છોળ દે. મતલબ યે કે બેકારકી બાતેં ભી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી મરઝીકે ખિલાફ હે. ઔર અગર સૂદી રૂપિયા લિયા ગયા તો ઇસકા ગુનાહ તો સબ હી જાનતે હૈં. ગરઝ ઇતની ખરાબિયાં ઇસમેં ભી મૌજૂદ હૈં.

(૩) ફિર લળકીવાલા નાઇકો એક જોળા કુછ નકદ રૂપિયેકે સાથ દેતા હે. ઔર યહાં ભી વોહી દિલ્લગી હોતી હે કે દેના મંઝૂર હે એક-દો, ઔર દિખલાયે જાતે હૈં સો. સચ તો યે હે કે રિવાજ ભી અજબ ચીઝ હે કે કૈસી હી અકલકે ખિલાફ કોઇ બાત હો, મગર અકલમંદ ભી ઉસકે કરનેમેં નહીં શરમાતે. ઇસકી ખરાબિયાં અભી બયાન હો ચુકીં.

(૪) નાઇકે લૌટનેસે પેહલે સબ ઔરતેં જમા' હોતી હૈં ઔર ડોમનિયાં (ગાનેવાલી) આતી હૈં. ઔરતોંકે જમા' હોનેકી ખરાબિયાં બયાન હો ચુકી, ઔર ગાનેકી ખરાબિયાં બિયાહકી રસમોંમેં બયાન હોગી. ગરઝ યે ભી ના જાઇઝ હે.

(૫) જબ નાઇ પહોંચતા હે, અપના જોળા રૂપિયોંકે સાથ ઘરમેં ભેજ દેતા હે. વો જોળા તમામ બિરાદરીમેં ઘર-ઘર દિખલાકર નાઇકો દે દિયા જાતા હે. ખૂદ ગૌર કરો જહાં હર-હર બાતકો દિખલાનેકી પખ (શર્ત) લગી હો, કહાં તક નિય્યત દુરૂસ્ત રેહ સકતી હે. યકીનન જોળા બનાનેકે વકત યેહી નિય્યત હોતી હે. એસા બનાઓ કે કોઇ નામ ન રખ્ખે. ગરઝ દિખાવા ભી હુઆ ઔર બેકારકા ખર્ચ ભી, જિસકા હરામ હોના કુરઆન ઔર હદીસમેં સાફ સાફ આ ગયા હે. ઔર મુસીબત યે હે કે કભી ઇસ એહતિમામ પર ભી દેખનેવાલોંકો પસંદ નહીં આતા. વોહી કહાવત હે, ચિડિયા અપની જાનસે ગઇ, ખાનેવાલેકો મઝા ન મિલા. કુછ ઘમંડકી મારી ઇસમેં ખૂબ એબ નિકાલને લગતી હૈં ઔર બદનામ કરતી હૈં, ગરઝ દિખાવા, ફુઝૂલ ખર્ચી, ગીબત સભી કુછ ઇસ રસમકી વજહસે હોતા હે.

(૬) કુછ મુદ્દત બા'દ લળકીવાલેકી તરફસે મિઠાઇ, અંગૂઠી ઔર રૂમાલ ઔર કિસી કદર રૂપિયે, જિસકો નિશાની કેહતે હૈં ભેજે જાતે હૈં. ઔર યે રૂપિયે-ન્યોતાકે તૌર

પર જમા' કરકે ભેજા જાતા હે. યહાં ભી દિખાવા ઔર બેહૂદા ઔર બેકાર ખર્ચકી ગંદગી મૌજૂદ હે, ઔર ન્યોતાકી ખરાબિયાં ઉપર આ ચુકી.

(૭) જો નાઇ ઔર કહાર યે મિઠાઈ લેકર આતે હૈં, નાઈકો જોળા ઔર કહારોંકો પુધડિયાં ઔર કુછ નકદ દેકર રૂખસત કર દિયા જતા હે. ઇસ મિઠાઈકો કુમ્બાકી બળી-બૂઢી ઔરતેં બિરાદરીમેં ઘર-ઘર બાંટતી હૈં, ઔર ઉસીકે ઘર ખાતી હૈં. સબ જાનતે હૈં કે ઇન કહારોંકી કુછ મઝદૂરી નહીં મુકર્રર કી જાતી, ન ઇસકા ખ્યાલ હોતા હે કે યે ખૂશીસે જાતે હૈં યા ઇન પર ઝબરદસ્તી હો રહી હે. અકસર વો લોગ અપને કિસી કારોબાર યા અપની બીમારી યા કિસી રિશ્તેદાર યા બીવી-બચ્ચેકી બીમારીકી મજબૂરી પેશ કરતે હૈં, મગર યે ભેજનેવાલે અગર કુછ કાબૂદાર હુએ તો ખુદ વરના કિસી દૂસરે કાબૂદાર ભાઇસે જૂતે લગવાકર, ખૂબ પિટવાકર, ઝબરદસ્તી ભેજતે હૈં, ઔર ઇસ મૌકે પર કયા અકસર ઇન લોગોંસે ઝબરદસ્તી કામ લિયા જાતા હે જો બિલકુલ ગુનાહ ઔર ઝુલ્મ હે. ઔર ઝુલ્મકા વબાલ દુનિયામેં ભી અકસર પળતા હે, ઔર આખિરતકા ગુના હે હી. ફિર મઝદૂરીકા ન તય કરના યે દૂસરી બાત શરીઅતકે ખિલાફ હુઇ. યે ઉનકી રવાનગીકે ફલ ફૂલ હૈં. ઔર તકસીમ કરનેમેં દિખાવેકા હોના કિસીકો મા'લૂમ નહીં. ફિર તકસીમમેં ઇતની મશ્ગૂલી હોતી હે કે અકસર બાંટનેવાલિયોંકી નમાઝેં ઉળ જાતી હૈં, ઔર વકતકા તંગ હો જાના તો ઝરૂરી બાત હે. એક બાત શરીઅતકે ખિલાફ યે હુઇ.

જિનકે ઘર હિસ્સે જાતે હૈં ઉનકે નખરે બાત-બાત પર હિસ્સા ફેર દેના અલગ ઉઠાના પળતા હે, બલ્કે કબૂલ કરના ભી ઇસ દિખાવેકી રસમકો રોનક દેના ઔર રિવાજ ડાલના હે. ઇસ લિયે શરીઅતસે યે ભી દુરૂસ્ત નહીં. ગરઝ ઇન સબ બેકારકી બાતોંકો છોળ દેના વાજીબ હે. બસ એક પોસ્ટ કાર્ડ યા ઝબાની બાતચીતસે નિકાહકા પેગામ દિયા જા સકતા હે. દૂસરી તરફકે લોગ અપને તૌર પર ઝરૂરી બાતોંકી તહકીક કરકે એક પોસ્ટ કાર્ડસે યા સિર્ફ ઝબાની વા'દા કર લે, લીજિયે મંગની હો ગઇ. અગર પક્કી બાત પૂરી કરનેકે લિયે યે રસમેં અદા કી જાતી હૈં તો એક તો કિસી મસ્લિહતકે લિયે ગુનાહ કરના દુરૂસ્ત નહીં. ફિર હમ દેખતે હૈં કે ઇન બેકારકી રસમોંકે બાવજૂદ ભી જહાં મરઝી નહીં હોતી, જવાબ દે દેતે હૈં, કોઇ ભી કુછ નહીં કર સકતા.

(૮) કહીં-કહીં તો મંગનીકે વકત યે રસમેં હોતી હૈં કે સુસરાલવાલે બા'ઝ લોગ આતે હૈં ઔર દુલ્હનકી ગોદ ભરી જાતી હે, જિસકી સૂરત યે હે કે લળકેકા સરપરસ્ત અંદર બુલાયા જાતા હે. વો દુલ્હનકી ગોદમેં મેવા ઔર પેડે ઔર બતાશે વગૈરહ રખતા હે ઔર હાથ પર એક રૂપિયા રૂપકા રખતા હે, ઇસકે બા'દ જબ લળકીવાલે ઇનકો ઇસકા બદલા ઔર જિતની તૌફીક હો ઉતને રૂપિયે દેતે હૈં. ઇસમેં ભી કઇ બુરાઈયાં હૈં. એક તો અજનબી મર્દકો ઘરમેં બુલાના ઔર ઉસ્સે ગોદ ભરવાના, અગરચે પરદેકી આળ સે હો, લેકિન ફિરભી બુરા હે. દૂસરે ગોદ ભરનેમેં વોહી શગૂન જો શરીઅતમેં ના-જાઇઝ હે. તીસરે નારિયલકે સળે હુએ યા અચ્છા નિકલનેસે લળકીકી બુરાઇ યા ભલાઇકી ફાલ લેતી

હૈ. ઈસકા શિર્ક ઔર બુરા હોના બયાન હો ચુકા હે. ચોથે ઈસમેં ઈસ કદર પાબંદી, જિસકા બુરા હોના તુમ સમઝ ચુકી હો, ઔર શોહરત ઔર નામભી ઝરૂરી હે. મતલબ યે હે કે કોઈ રસમ એસી નહીં હે જિસમેં ગુનાહ ન હોતા હો.

બિયાહકી રસમોંકા બયાન

સબસે બળી તકરીબ જિસમેં ખૂબ દિલ ખોલકર હોસલે નિકાલે જાતે હૈં, ઔર બહોત ઝિયાદહ રસમેં અદા કી જાતી હૈં, વોં યેહી શાદીકી તકરીબ હે, જિસકો વાકઈમેં બરબાદી કેહના સહીહ હે, ઔર બરબાદી ભી કેસી, દીનકી ભી ઔર દુનિયાકી ભી, ઈસમેં જો રસમેં કી જાતી હૈં યે હૈં.

(૧) સબસે પેહલે બિરાદરીકે મર્દ જમા' હોકર લળકીવાલેકી તરફસે તય કી હુઈ તારીખકા ખત લિખકર નાઈકો દેકર રૂખસત કરતે હૈં. યે રસમ એસી ઝરૂરી હે કે ચાહે બરસાત હો, રાહમેં નદી નાલે પળતે હોં, જિસમેં નાઈ સાહબકે બિલકુલ હી રૂખસત હો જાનેકા ડર હો, ગરઝ કુછ ભી હો મગર યે મુમ્કિન નહીં કે ડાકકે ખતકો કાફી સમઝેં યા નાઈસે ઝિયાદહ કોઈ ભરોસેકા આદમી જાતા હો, ઉસકે હાથ ભેજેં. શરીઅતને જિસ ચીઝકો ઝરૂરી નહીં ઠેહરાયા, ઉસકો ઈતના ઝરૂરી સમઝના કે શરીઅતકે ઝરૂરી બતલાએ હુએ કામોંસે ઝિયાદહ ઉસપર ધ્યાન દેના, ખૂદ ઈન્સાફ કરો કે શરીઅતકા મુકાબલા હે યા નહીં ? ઔર જબ મુકાબલા હે તો છોળ દેના વાજીબ હે યા નહીં ? ઈસી તરહ મરદોંકે જમા' હોનેકો ઝરૂરી સમઝના હે. ઈસમેંભી યેહી ખરાબી હે. અગર કહો કે મશ્વરેકે લિયે જમા'હોતે હૈં, તો યે બિલકુલ ગલત હે. વો બેચારે તો ખુદ પૂછતે હૈં કે કૌનસી તારીખ લિખ્ખેં ? જો પેહલેસે ઘરમેં ખાસ મશ્વરા કરકે મુકર્રર કર ચુકે હૈં વોહી બતલા દેતે હૈં, ઔર વો લોગ લિખ દેતે હૈં. અગર મશ્વરા હી કરના હે જિસ તરહ ઔર કામોંમેં મશ્વરા હોતા હે કે એક-દો અકલમંદ લોગોંસે રાય લે લી, બસ યે કાફી હે. ઘર-ઘરકે આદમિયોંકો બટોરના (જમા' કરના) કયા ઝરૂરી હે ? ફિર અકસર લોગ જો નહીં આ સકતે, અપને છોટે છોટે બચ્ચોંકો અપની જગહ ભેજ દેતે હૈં, ભલા વો મશ્વરેમેં કયા તીર ચલાએંગે. કુછભી નહીં, યે સબ મન-સમઝોતિયાં હૈં. સીધી બાત કયૂં નહીં કેહતે કે સાહબ યૂંહી રિવાજ ચલા આતા હે. બસ ઈસી રિવાજકી બુરાઈ ઔર ઈસકે છોળનેકા વાજીબ હોના બયાન કિયા જાતા હે.

ગરઝ ઈસ રસમકી સબ બાતેં શરીઅતકે ખિલાફ હૈં. ફિર ઈસમેં યે ભી એક ઝરૂરી બાત હે કે યે ખત લાલ હી હો ઔર ઉસપર ગોટા ભી લિપટા હો. યે ભી ઈસી બેહદ પાબંદીકે અંદર દાખિલ હે, જિસકી બુરાઈ ઔર શાનકે ખિલાફ હોના કઈ બાર ઉપર બયાન હો ચુકા હે.

(૨) ઘરમેં બિરાદરી-ખાનદાનકી ઔરતેં જમા' હોકર લળકીકો એક કોનેમેં કેદ

કર દેતી હૈં, જિસકો માયૂ બિઠલાના ઓર માંઝે બિઠલાના કેહતે હૈં. ઉસ સિલસિલેકી કુછ બાતેં યે હૈં કે ઉસકો ચોકી પર બિઠલાકર ઉસકે દાહને હાથ પર કુછ ઉબટના (સરસવકા તેલ ઉબાલકર કુછ મસાલા ડાલકર) રખતી હૈં, ઔર ગોદમેં કુછ ખીલ-બતાશે ભરતી હૈં ઔર કુછ ખીલ-બતાશે મૌજૂદ લોગોમેં બાંટતી હૈં ઔર ઉસી તારીખસે બરાબર લળકીકે ઉબટના મલા જાતા હે ઔર બહોતીસ પેંડિયાં બિરાદરીમેં બંટતી હૈં. યે રસમ ભી કુછ બેકારકી બાતેં મિલાકર બનાઇ ગઇ હે.

એક યે કે ઉસકે અલગ બિઠાનેકો ઝરૂરી સમઝના, ચાહે ગરમી હો યા ઘુટન હો. દુનિયા ભરકે હકીમ-ડાકટર ભી કહે, ઉસકો કોઇ બીમારી હો જાએગી, કુછ હી હો, મગર યે ફર્ઝ કઝા ન હોને પાએ. ઇસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદીકી બુરાઇ મૌજૂદ હે. ઔર અગર ઉસકે બીમાર હોનેકા ડર હો તો દૂસરા ગુનાહ, એક મુસલમાનકો નુકસાન પહોંચાનેકા હોગા, જિસમેં માશાઅલ્લાહ સારી બિરાદરી ભી શરીક હે.

દૂસરે બગૈર ઝરૂરત ચૌકી પર બિઠાના, ઇસકી ક્યા ઝરૂરત હે. ક્યા ફર્શ પર અગર ઉબટના મલા જાએગા તો બદનમેં સફાઇ ન આએગી. ઇસમેંભી વોહી બેહદ પાબંદી, જિસકા શરીઅતકે ખિલાફ હોના કઇ બાર મા'લૂમ હો ચુકા હે.

તીસરે દાહને હાથ પર ઉબટના રખના ઔર ગોદમેં ખીલ-બતાશે ભરના, મા'લૂમ હોતા હે કે યે કોઇ ટોટકા (મંતર) ઔર શગૂન હે. અગર એસા હે તબ તો શિર્ક હે ઔર શિર્કકા શરીઅતકે ખિલાફ હોના કૌન મુસલમાન નહીં જાનતા, વરના વોહી પાબંદી તો ઝરૂર હે. ઇસી તરહ ખીલ-બતાશોંકે બાંટનેકી પાબંદી, યે બસ બેહદ પાબંદી દિખાવા ઔર ઘમંડ હે, જૈસા કે ઝાહિર હે.

ચોથે ઔરતોંકા જમા' હોના ઉન સારે બિગાડોંકી જડ હે, જૈસા ઉપર બયાન હો ચુકા હે. કહીં કહીં યે ભી કેદ હે કે સાત સુહાગનોંકા જમા' હોકર ઉસકે હાથ પર ઉબટના રખના, યે એક શગૂન હે જિસકા શિર્ક હોના ઉપર સુન ચુકી હો. અગર બદનકી સફાઇ ઔર નરમીકી મસ્લિહતસે ઉબટના મલા જાએ તો ઇસમેં હરજ નહીં, મગર મા'મૂલી તૌરસે બગૈર કેદ કોઇ રસમકે મલ દો બસ છુટ્ટી હુઇ. ઇસકા ઇતના તુમાર ક્યૂં બાંધા જાએ. બા'ઝ ઔરતેં ઇસ રસમકી પચ (હિમાયત) મેં વજહેં ખોજતી હૈં. બા'ઝ યે કેહતી હૈં કે સુસરાલ જાકર કુછ દિન લળકીકો સર ઝુકાએ એક હી જગહ બૈઠના હોગા, ઇસ લિયે આદત ડાલનેકી મસ્લિહતસે માંઝે બિઠાતે હૈં કે વહાં ઝિયાદહ તકલીફ ન હો. ઔર બા'ઝ યે કેહતી હૈં કે ઉબટના મલનેસે બદન સાફ ઔર ખૂશબૂદાર હો જાતા હે, ઇસ લિયે ઇધર-ઉધર નિકલનેમેં કુછ આસેબકે ખલલ હોનેકા ડર હે. યે સબ શૈતાની ખ્યાલ ઔર મન સમઝોતિયાં હૈં. અગર સિર્ફ યેહી બાત હે તો બિરાદરીકી ઔરતોંકા જમા' હોના, હાથ પર ઉબટના રખના, ગોદ ભરના વગૈરહ ઔર બેકારકી બાતેં ક્યૂં હોતી હૈં. ઇતના મતલબ તો બગૈર ઇન બખેડોંકે ભી હો સકતા હે.

દૂસરે યે કે વહાં જાકર બિલકુલ મુરદા હોકર રેહના ભી તો બુરા હે જૈસા કે આગે આતા હે. ઇસ લિયે ઇસકી મદદ ઔર બાકી રખનેકે લિયે જો કામ કિયા જાએ, વો ભી ના-જાઇઝ હે, ઔર યે ન ભી સહી તો હમ કેહતે હૈં કે આદમી પર જેસી પળતી હે સબ ઝેલ લેતા હે. ખૂદ સમઝો કે પેહલે ઘર ભરમેં ચલતી ફિરતી થી, અબ યકાયક (અચાનક) એક કોનેમેં કૈસે બૈઠ ગઇ. એસે હી વહાં ભી દો-એક દિન બૈઠ લેગી, બલ્કે વહાં તો દો એક દિનકી મુસીબત હે ઔર યહાં તો દસ-દસ, બારહ-બારહ દિન કૈદકી મુસીબત ઉઠાઇ જાતી હે.

તીસરે યે કે અગર આસેબકે ડરસે નહીં નિકલને પાતી તો બહોતસે બહોત આંગનમેં ઔર કોઠે પર ન જાને દો. યે ક્યા કે એક હી કોનેમેં પળી કુળ્હા કરે, ખાને-પીનેકે લિયે ભી વહાંસે ન ટલે, ઇસ લિયે યે સબ મન ગળત બહાને ઔર બેકારકી બાતેં હૈં.

(૩) જબ નાઇ ખત લેકર દુલ્હાકે ઘર ગયા તો વહાં બિરાદરીકી ઔરતેં જમા' હોકર દો થાલ શકરાનેકી બનાતી હૈં, જિસમેં એક નાઇકા હોતા હે દૂસરા ડોમનિયોંકા. નાઇકા થાલ બાહિર ભેજા જાતા હે ઔર સારી બિરાદરીકે મર્દ જમા' હોકર નાઇકો શકરાના ખિલાતે હૈં યા'ની ખાતેકા મુંહ તિકા કરતે હૈં. ઔર ડોમનિયાં દરવાઝેમેં બૈઠકર ગાલિયાં ગાતી હૈં. ઇસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદીકી બુરાઇ. દૂસરી ખરાબી ઇસમેં યે હે કે ડોમનિયોંકો ગાનેકી મઝદૂરી દેના હરામ હે, ફિર ગાના ભી ગાલિયાં જો ખૂદ ગુનાહ હે. હદીસ શરીફમેં ઇસકો મુનાફિક હોનેકી નિશાની ફરમાયા હે, યે તીસરા ગુનાહ હુવા જિસમેં સબ સુનનેવાલે શરીક હૈં, ક્યૂંકે જો આદમી ગુનાહકે મજમા'મેં શરીક હો વો ભી ગુનેહગાર હોતા હે. ચોથે મરદોંકે મજમા'કો ઝરૂરી સમઝના જો બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ હે. મા'લૂમ નહીં નાઇકે શકરાના ખાનેમેં ઇતને બુઝુર્ગોંકો ક્યા મદદ કરની પળતી હે. પાંચવેં ઔરતોંકા જમા' હોના, જિસકા ગુનાહ મા'લૂમ હો ચુકા.

(૪) નાઇ શકરાના ખાકર હિદાયતકે મુતાબિક અપને માલિકકે એક યા દો રૂપિયે થાલમેં ડાલ દેતા હે ઔર યે રૂપિયે દુલ્હાકે નાઇ ઔર ડોમનિયોંમેં આધોં-આધ બાંટે જાતે હૈં. દૂસરા થાલ શકરાનેકા, ઠીક વોહી ડોમનિયાં અપને ઘર લે જાતી હૈં. ફિર બિરાદરીકી ઔરતોંકે લિયે શકરાના બનાકર બાંટા જાતા હે. ઇસમેં ભી વોહી શોહરત ઔર દિખાવા ઔર બેહદ પાબંદી મૌજૂદ હે, ઇસ લિયે બિલકુલ શરીઅતકે ખિલાફ હે.

(૫) સુબહકો બિરાદરીકે મર્દ જમા' હોકર ખતકા જવાબ-લિખતે હૈં ઔર એક જોળા નાઇકો બહોત ઉમદા કીમતી, બળી રકમ યા'ની સો યા દો સો રૂપિયેકે સાથ દેતે હૈં. વોહી મસ્ખરાપન જો પેહલે હુવા થા વો યહાં ભી હોતા હે કે દિખલાએ જાતે હૈં સો, ઔર લિયે જાતે હૈં એક-દો, ફિર ઇસ દિખાવે ઔર બે-મતલબ હરકતકે અલાવા કુછ વકત ઇસ રકમકે પુરા કરનેકે લિયે સૂદી કર્ઝકી ઝરૂરત પળના, યે અલગ ગુનાહ હે જિસકા ઝિક્ર અભી ઉપર આ ચુકા હે.

(૬) અબ નાઇ રૂખસત હોકર દુલ્હનવાલોંકે ઘર પહોંચતા હે. વહાં બિરાદરીકી

ઔરતેં પેહલેસે જમા' હોતી હૈં. નાઇ અપના જોળા ઘરમેં દિખલાનેકે લિયે દેતા હે ઔર ફિર સારી બિરાદરીમેં ઘર-ઘર દિખલાયા જાતા હે. ઇસમેં વોહી ઔરતોંકા જમા' હોના ઔર જોળા દિખાનેમેં દિખાવા, શોહરતકી ખરાબી ઝાહિર હે.

(૭) ઉસ તારીખસે દુલ્હાકે ઉબટના મલા જાતા હે ઔર શાદીકી તારીખ તક કુમ્બેકી ઔરતેં જમા' હોકર દુલ્હાકે ઘર બરી (દુલ્હાકી તરફસે દુલ્હનકો મિઠાઇ-કપળે) કી તૈયારી ઔર દુલ્હનકે ઘર જહેઝકી તૈયારી કરતી હૈં ઔર ઇસ દરમિયાનમેં જો મેહમાન દોનોંમેંસે કિસીકે ઘર આતે હૈં, અગરચે ઉનકો બુલાયા ન હો ઉનકે આનેકા કિરાયા દિયા જાતા હે, ઇસમેં વોહી ઔરતોંકા જમા' હોના ઔર બેહદી પાબંદી તો હે હી, ઔર કિરાયેકા અપને પાસસે દેના, ભલે હી દિલ ચાહે યા ન ચાહે, સિર્ફ દિખાવે ઔર શાન ઔર શૌકતકે લિયે, યે ઔર ખાસ બાત, ઇસી તરહ આનેવાલોંકા યે સમઝના કે યે ઉસકે ઝિમ્મે વાજીબ હે, યે એક કિસમકી ઝબરદસ્તી હે. દિખાવા ઔર ઝબરદસ્તી દોનૂંકા શરીઅતકે ખિલાફ હોના ઝાહિર હે, ઔર ઇસસે બળહકર કિસ્સા બરી (મિઠાઇ-કપળા જો દુલ્હાકી તરફસે દુલ્હનકે વહાં ભેજા જાતા હે) ઔર જહેઝકા હે જો શાદીકે બળે ભારી રૂક્ન હૈં, ઔર હરચંદ યે દોનૂં બાતેં અસલમેં જાઇઝ બલ્કે બેહતર ઔર પસંદીદહ થે, કયૂંકે બરી યા સાચિક હકીકતમેં દુલ્હા યા દુલ્હાવાલોંકી તરફસે દુલ્હન યા દુલ્હનવાલોંકો ભેંટ હે ઔર જહેઝ હકીકતમેં અપની ઔલાદકે સાથ સુલૂક ઔર એહસાન હે, મગર જિસ ઢંગસે ઇસકા રિવાજ હે, ઉસમેં તરહ તરહકી ખરાબિયાં હો ગઇ હૈં, જિનકા ખુલાસા યે હે કે અબ ન ભેંટ દેના રેહ ગયા હે, ન સુલૂક ઔર એહસાન, સિર્ફ નામ ઔર શોહરત ઔર રસમકી પાબંદીકી નિય્યતસે કિયા જાતા હે. યેહી વજહ હે કે બરી ઔર જહેઝ દોનૂંકા એ'લાન હોતા હે, યા'ની દિખલાકર, શોહરત દેકર દેતે હૈં.

બરીભી બળી ધૂમ-ધામ ઔર તકલ્લુફસે દી જાતી હે ઔર ઉસકી ચીઝેંભી ખાસ મુકર્રર હૈં. બરતનભી ખાસ તરહકે ઝરૂરી સમઝે જાતે હૈં, ઇસકા આમ તૌર પર નઝ્ઝારા ભી હોતા હે, મૌકા' ભી તય હોતા હે. અગર ભેંટ દેના હોતા તો મા'મૂલી તૌર પર જબ મિલ જાતા ઔર જો મિલ જાતા, રસમકી પાબંદીકે બગૈર ઔર બગૈર એ'લાનકે સિર્ફ મુહબ્બતસે ભેજ દિયા કરતે. ઇસી તરહ જહેઝકા સામાનભી ખાસ-ખાસ મુકર્રર હે કે ફલાં ફલાં ચીઝ ઝરૂર હો, ઔર તમામ બિરાદરી ઔર કહીં સિર્ફ અપના કુમ્બા ઔર ઘરવાલે ઉસકો દેખેં ઔર દિન ભી વોહી ખાસ. અગર સુલૂક ઔર એહસાન મકસદ હોતા તો મા'મૂલી તૌર પર જો મિલ જાતા ઔર જબ મિલ જાતા દે દેતે. ઇસી તરહ હદિયા ઔર એહસાનેક લિયે કોઇ આદમી કર્ઝકા બોઝ નહીં ઉઠાતા, લેકિન ઇન દોનૂં રસમોંકે પૂરા કરનેકો અકસર વકત કર્ઝદાર ભી હોતે હૈં, ચાહે સૂદ હી દેના પળે. ઔર ચાહે હવેલી (મકાન) ઔર બાગ બેચ દિયા જાએ યા ગિરવી હો જાએ. બસ ઇસમેં ભી વોહી શોહરત-નુમાઇશ ઔર ફુઝૂલ ખર્ચી વગૈરહ સબ ખરાબિયાં મોજૂદ હૈં, ઇસ લિયે યે ભી ના-જાઇઝ બાતોંમેં શામિલ હો ગયા.

(૮) બરાતકે એક દિન પેહલે દુલ્હાવાલોંકા નાઈ મહેંદી લેકર ઔર દુલ્હનવાલોંકા નાઈ તોશાકા જોળા લેકર અપની અપની જગહોંસે ચલતે હૈં ઔર યે મંઢેકા દિન કેહલાતા હે. દુલ્હાકે યહાં ઈસ તારીખ પર બિરાદરીકી ઔરતેં જમા' હોકર દુલ્હનકા જોળા તૈયાર કરતી હૈં ઔર ઉનકો સિલાઈમેં ખીલેં (ભુના હુવા અનાજ) ઔર બતાશે દિયે જાતે હૈં. ઔર તમામ કમીનોંકો એક-એક કામ પર એક-એક પરોત (ભેંટ) દિયા જાતા હે. ઈસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદી ઔર ઔરતોંકા જમા' હોના હે, જિસમેં બે-શુમાર ખરાબિયાં પૈદા હો જાતી હૈં.

(૯) જોળા લાનેવાલે નાઈકો જોળા પહોંચાનેકે વક્ત કુછ ઈનામ દેતે હૈં, ઔર ફિર યે જોળા નાઈન લેકર સારી બિરાદરીમેં ઘર-ઘર દિખલાને જાતી હે ઔર ઉસ રાતકો બિરાદરીકી ઔરતેં જમા' હોકર ખાના ખાતી હૈં. ઝાહિર હે કે જોળા દિખલાનેકા મકસદ દિખાવેકે અલાવા ઔર કુછ ભી નહીં, ઔર ઔરતોંકે જમા' હોનેકી બરકતેં મા'લૂમ હી હો ચુકીં. ગરઝ ઈસ મૌકે પર ભી ગુનાહોંકી ખૂબ ભીળ હોતી હે.

(૧૦) સુબહ તડકે (સવેરે) દુલ્હાકો ખૂબ નેહલાકર શાહી જોળા પહેનાતે હૈં ઔર પુરાના જોળા જૂતાકે સાથ નાઈકો દિયા જાતા હે ઔર ચોટી-સેહરેકા હક કમીનોંકો દિયા જાતા હે. અકસર ઈસ જોળેમેં શરીઅતકે ખિલાફ લિબાસ ભી હોતા હે. ઔર સેહરા ચૂંકે કાફિરોંકી રસમ હે, ઈસ લિયે ઈસ હકકા નામ ચોટી-સેહરેસે મુકર્રર કરના બેશક બુરા હે, ઈસ લિયે યે ભી શરીઅતકે ખિલાફ હુવા.

(૧૧) અબ નૌશા (દુલ્હા) કો ઘરમેં બુલાકર ચૌકી પર ખળા કરકે ધયાનિયાં સેહરા બાંધકર અપના હક લેતી હૈં ઔર કુમ્બેકી ઔરતેં કુછ ટકે નૌશાકે સર પર ફેરકર કમીનોંકો દેતી હૈં. નૌશાકે ઘરમેં જાનેકે વક્ત બિલકુલ એહતિયાત નહીં રેહતી. બળે-બળે ગેહરે પરદેવાલિયાં બનાવ-સિંગાર કિયે હુએ ઉસકે સામને આ ખળી હોતી હૈં ઔર યે સમઝતી હૈં કે યે તો ઉસકે શરમકા વકત હે, યે કિસીકો ન દેખેગા. ભલા યે ગઝબકી બાત હે યા નહીં. એક તો યે કે યે કૈસે મા'લૂમ હુવા કે વો ન દેખેગા. હર કિસમકી તબીઅતકે લળકે હોતે હૈં, જિસમેં આજકલ તો અકસર શરીર હી હૈં, ફિર અગર ઉસને ન દેખા તો તુમ ક્યૂં ઉસકો દેખ રહી હો. હદીસ શરીફમેં હે. લા'નત કરે અલ્લાહ દેખનેવાલે પર ઔર જિસકો દેખે ઉસપર ભી. ગરઝ ઈસ મૌકે પર દુલ્હા ઔર ઔરતેં સબ ગુનાહમેં મુબતલા હોતી હૈં. ફિર સેહરા બાંધના, યે દૂસરી બાત શરીઅતકે ખિલાફ હુઈ, ક્યૂંકે યે કાફિરોંકી રસમ હે. ફિર લળ-ઝગળકર અપના હક લેના અવ્વલ તો વૈસે ભી કિસી પર ઝબરદસ્તી કરના હરામ હે, ખાસકર એક ગુનાહ કરકે ઉસપર કુછ લેના બિલકુલ ગંદગી હે, ઔર નૌશા (દુલ્હા) કે સર પરસે પૈસોંકા ઉતારના યે ભી એક ટોટકા (ટાણા) હે, જિસકે બારેમેં હદીસ શરીફમેં કહા ગયા હે કે ટોટકા શિર્ક હે, ગરઝ યે ભી સરસે પૈર તક શરીઅતકે ખિલાફ બાતોંકા મજમૂઆ હે.

(૧૨) અબ બરાત રવાના હોતી હે. યે બરાતભી શાદીકા બળા રુકન સમઝા

જાતા હે. ઓર ઇસકે લિયે ભી દુલ્હાવાલે, કભી દુલ્હનવાલે બળા ઇસ્રાર ઓર તકરાર કરતે હૈં. ગરઝ ઇસમેં સિર્ફ નામ ઓર ઊંચા હોનેકી બાત હે. ઓર અજબ નહીં કે કિસી વક્ત જબ કે રાહોંમેં અમન થા, અક્સર ડાકૂઓં ઓર લુટેરોંસે દો ચાર હોના પળતા થા. દુલ્હા-દુલ્હન ઓર અસ્બાબ-ઝેવર વગૈરહકી હિફાઝતકે લિયે ઉસ વક્ત યે રસમ શુરૂ' હુઇ હોગી. ઇસી વજહસે ઘર પીછે એક-એક આદમી ઝરૂર જાતા થા. મગર અબ ન તો વો ઝરૂરત બાકી રહી ઓર ન કોઇ મસ્લિહત, સિર્ફ દિખાવા બાકી રેહ ગયા હે. ફિર અક્સર ઉસમેં એસા ભી કરતે હૈં કે બુલાએ પચાસ જા પહોંચે સો. એક તો બગૈર બુલાએ ઇસ તરહ કિસીકે ઘર જાના હરામ હે. હદીસ શરીફમેં હે કે જો આદમી દા'વતમેં બગૈર બુલાએ જાએ, વો ગયા તો ચોર હોકર ઓર વહાંસે નિકલા લુટેરા હોકર. યા'ની એસા ગુનાહ હોતા હે જૈસે ચોરી ઓર લૂટમારકા. ફિર દૂસરે આદમીકી ઇસમેં બે-ઇઝ્ઝતી હો જાતી હે. કિસીકો રૂસવા કરના યે દૂસરા ગુનાહ હે. ફિર ઇન બાતોંકી વજહસે અક્સર દોનૂં તરફકે લોગોંસે એસી ઝિદ્દા-ઝિદ્દી ઓર બે-લુત્ફી હોતી હે કે ઉમ્ર ભર ઇસકા અસર દિલોંમેં રેહતા હે. ચૂંકે ફૂટ હરામ હૈ, ઇસ લિયે જિન બાતોંસે ફૂટ પળે વો ભી હરામ હોગી. ઇસ લિયે યે બેકારકી રસમ હરગિઝ જાઇઝ નહીં. રાહમેં જો ગાડીબાનોં પર જહાલત સવાર હોતી હે, ઓર ગાડિયોંકો બે-સુધ, બે-ઝરૂરત ભગાના શુરૂ' કર દેતે હૈં, ઇસમેં સૈંકડોં ખતરનાક વારદાત (હાદસે) હો જાતે હૈં. ઝાહિર હે કે એસે ખતરેમેં ફંસના બગૈર ઝરૂરત કિસી તરહ જાઇઝ નહીં.

(૧૩) દુલ્હા ઉસ શહેરકે કિસી મશહૂર મુબારક મઝાર પર જાકર કુછ નકદ ચળ્હાકર બરાતમેં શામિલ હો જાતા હે. ઇસમેં જો અકીદા જાહિલોંકા હે, વો યકીની શિર્ક તક પહોંચા હુવા હે. અગર કોઇ સમઝદાર ઇસ બુરે અકીદેસે પાક ભી હો, તબ ભી ઇસ્સે ચૂંકે જાહિલોંકે કામકો તાકત મિલતી હે ઓર ઉસકા રિવાજ હોતા હે, ઇસ લિયે સબકો બચના ચાહિયે.

(૧૪) મહેંદી લાનેવાલે નાઇકો ઇતની મિકદારમેં ઇનામ દિયા જાતા હે જિસ્સે દુલ્હાવાલા ઉસ ખર્ચકા અંદાઝા કર લેતા હે જો કમીનોંકો દેના પળેગા. યા'ની કમીનોંકા ખર્ચ ઇસ ઇન્આમસે આઠ હિસ્સા ઝિયાદહ હોતા હે, યે ભી ઝબરદસ્તીકા જુર્માના હે કે પેહલે હી ખબર કર દી કે હમ તુમસે ઇતના રૂપિયા દિલવા દેંગે. ચૂંકે ઇસ તરહ ઝબરદસ્તી દિલવાના હરામ હે, ઇસ લિયે ઇસકા યે ઝરીયા ભી ઇસી હુકમમેં હે, ક્યૂંકે ગુનાહકા ઇરાદાભી ગુનાહ હે.

(૧૫) કુછ મહેંદી દુલ્હનકે લગાઇ જાતી હે. ઓર બાકી તકસીમ હો જાતી હે. યે દોનૂં બાતેં બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ હૈં, ક્યૂંકે ઇસકે ખિલાફકો એબ સમઝતી હૈં, ઇસ લિયે યે ભી શરીઅતકી હદસે આગે બળ્હના હે.

(૧૬) બારાતકે આનેકે દિન દુલ્હનકે ઘર ઓરતેં જમા' હોતી હૈં. ઇસ જમા' હોનેકી બુરાઇયાં ઉપર મા'લૂમ હો ચુકી.

(૧૭) હર કામ પર પરોત યા'ની નેગ (ભેંટ) બાંટતે હૈં, જૈસે નાઈને દેગકે લિયે ચૂલ્હા ખોદકર પરોત માંગા તો ઉસકો એક થાલમેં અનાજ, ઉસપર એક ભેલી (ડલી) ગુળકી રખકર દે દિયા જાતા હૈ. ઈસી તરહ હર-હર, ઝરા-ઝરાસે કામ પર ભી જુર્માના, ખિદમતગારોંકો દેના અચ્છી બાત હૈ, મગર ઈસ ઢોંગકી કયા ઝરૂરત હૈ. ઉસકા જો હક સમઝી એક બાર દે દો. ઈસ બાર-બાર દેનેકી વજહભી વોહી શોહરત હૈ. ઈસકે અલાવા યે દેના યા તો ઈનામ હૈ યા મઝદૂરી. અગર ઈનામ ઔર એહસાન હૈ તો ઉસકો ઈસ તરહ ઝબરદસ્તી કરકે લેના હરામ હૈ, ઔર જિસકા લેના હરામ હૈ દેનાભી હરામ હૈ. ઔર અગર ઈસકો મઝદૂરી કહો તો મઝદૂરીકા તય કરના, પેહલેસે મિકદાર બતલા દેના ઝરૂરી હૈ. ઈસકે બગૈર તય કિયે ઈજારા ગલત હો જાતા હૈ ઔર ગલત ઈજારા ભી હરામ હૈ.

(૧૮) બરાત પહોંચને પર ગાડિયોંકો ઘાસ-દાના ઔર માંગેકી ગાડિયોંકો ઘી ઔર ગુડ ભી દિયા જાતા હૈ. ઈસ મૌકે પર અકસર ગાડીવાન ઐસા તૂફાન ખળા કરતે હૈં કે ઘરવાલા બે-આબરૂ હો જાતા હૈ ઔર ઈસ બે-ઈઝઝતીકી વજહ વોહી બરાત લાનેવાલા હુવા. ઝાહિર હૈ કે બુરી બાતકી વજહ બનના ભી બુરા હૈ.

(૧૯) બરાત એક જગહ ઠહેરતી હૈ. દોનૂં તરફકી બિરાદરીકે સામને બરી ખોલી જાતી હૈ. અબ વકત આયા દિખાવા ઔર નામ કરનેકા, જો અસલ મકસદ હૈ ઔર ઈસી વજહસે યે રસમ મના' હૈ.

(૨૦) ઈસ બરીમેં કુછ ચીઝેં બહોત ઝરૂરી હૈં, જૈસે શાહી જોળા, અંગૂઠી, પાંવકા ઝેવર, સુહાગ પુડા, ઈત્ર, તેલ, મિસ્સી, સુરમાદાની, કંઘી, પાન, ખીલેં, બાકી ગૈર ઝરૂરી જિતને જોળે બરીમેં હોતે હૈં, ઉતની હી મટકિયાં હોતી હૈં. ઈન સબ બેકારકી બાતોંકા બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ હોના ઝાહિર હૈ, જિસકા શરીઅતકે ખિલાફ હોના કઈ બાર બયાન હો ચુકા. ઔર અબ દિખાવા ઔર નામ કરના તો સબ રસમોંકી જાન હૈ. ઈસકી તો કેહનેકી ઝરૂરત હી કયા હૈ.

(૨૧) ઈસ બરીકો લે જાનેકે વાસ્તે દુલ્હનકી તરફસે કમીન થાલ લેકર આતે હૈં ઔર એક-એક આદમી એક-એક ચીઝ સર પર લે જાતા હૈ. દેખો યે દિખાવા ઔર અચ્છી તરહ ઝાહિર હુવા, અગરચે વો એક હી આદમીકે લે જાનેકા બોઝ હો, મગર લે જાએ ઉસકો એક કાફલા, તાકે દૂર તક સિલસિલા મા'લૂમ હો. યે ખુલા હુવા ધોકા ઔર શેખી બધારના હૈ.

(૨૨) ખાનદાનકે તમામ મર્દ બરીકે સાથ જાતે હૈં ઔર બરી ઝનાને (ઔરતોંકે) મકાનમેં પહોંચા દી જાતી હૈ. ઈસ મૌકે પર અકસર બે-એહતિયાતી હોતી હૈ કે મર્દ ભી ઘરમેં ચલે જાતે હૈં ઔર ઔરતોંકા બે-પરદા સામના હોતા હૈ. નહીં મા'લૂમ ઉસ દિન તમામ ગુનાહ ઔર બે-ગૈરતી કિસ તરહ હલાલ ઔર તમીઝદારી હો જાતી હૈ.

(૨૩) ઈસ બરીમેંસે શાહી જોળા ઔર કુછ ચીઝેં રખકર બાકી સબ ચીઝેં ફેર (વાપસ) દી જાતી હૈ જિસકો ઠીક દુલ્હા ઉસી તરહ સંદૂકમેં રખતા હૈ. જબ વાપસ લેના

થા તો ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ભેજનેકી કયૂં તકલીફ કી. પસ વોહી નામ ઔર શોહરત, ફિર જબ વાપસ આના પકીની હૈ, તબ તો અકલમંદોંકે નઝદીક કોઇ શાન ઔર શૌકતકી બાતી ભી નહીં. શાયદ કિસીકી માંગ લાયા હો. ફિર ઘર જાકર વાપસ કર દેના ઔર અકસર એૈસા હોતા ભી હૈ. મતલબ યે કે તમામ બેકારકી બાતેં શરીઅતકે ભી ખિલાફ ઔર અકલકે ભી ખિલાફ, ફિર ભી લોગ ઇસ પર ખૂશ હૈં.

(૨૪) બરીકે થાલમેં દુલ્હનવાલોંકી તરફસે એક યા સવા રૂપિયા ડાલા જાતા હૈ, જિસકો બરીકી ચંગેર કેહતે હૈં ઔર યે દુલ્હાકે નાઇકા હક હોતા હૈ. ઇસકે બા'દ એક ડોમની એક ડોરી લેકર દુલ્હાકે પાસ જાતી હૈ ઔર એક હલ્કા ઇનામ દો આને, ચાર આને દિયા જતા હૈ. ઇસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદી ઔર ઇનામકા ઝબરદસ્તી લેના હૈ, ઔર મા'લૂમ નહીં ડોમની સાહિબાકા કયા હક હૈ ઔર યે ડોરી કયા બેકારકી બાત હૈ.

(૨૫) બરાતવાલે નિકાહકે લિયે ઘર બુલાએ જાતે હૈં. ખૈર ગનીમત હૈ. ખતા મઆફ તો હુઇ. ઇન બેકારકી રસમોંમેં ઇતની દેર લગતી હૈ કે અકસર તો તમામ રાત ઉસકી ભેંટ હો જાતી હૈ, ફિર બદ-ખ્વાબીસે કોઇ બીમાર હો ગયા, કિસીકો બદ-હઝમી હો ગઇ, કોઇ નીંદસે એૈસા સોયા કે સુબહકી નમાઝ છૂટ ગઇ. એક રોના હો તો રોયા જાએ, વહાં તો સરસે પાંવ તક નૂર હી નૂર ભરા હૈ. અલ્લાહ રહમ ફરમાએ.

(૨૬) સબસે પેહલે સુક્કા (પાને ભરનેવાલા) પાની લેકર આતા હૈ, ઉસકો સવા રૂપિયા બેર ઘડીકે નામસે દિયા જાતા હૈ, ચાહે દિલ ચાહે ન ચાહે, મગર ઝકાતસે બઢકર ફર્ઝ હૈ, કૈસે ન દિયા જાએ. ગઝબ હૈ. એક તો ઇનામમેં ઝબરદસ્તી જો હરામ હૈ. ઔર ઝબરદસ્તીકે યેહી મા'ના નહીં કે લાઠી-ડંડા મારકર કિસીસે કુછ લે લિયા જાએ, બલ્કે યે ભી ઝબરદસ્તી હૈ કે અગર ન દેંગે તો બદનામ હોંગે, ફિર લેનેવાલે ખૂબ માંગ માંગકર ઝગલ ઝગળકર લેતે હૈં ઔર વો બેચારે અપની ઇઝઝતકે લિયે દે દેતે હૈં. યે સબ ઝબરદસ્તીકી ચીઝેં હરામ હૈં. ફિર યે બેર ઘડી હિન્દુસ્તાની લફઝ હૈ. મા'લૂમ હોતા હૈ કે ગૈર મુસ્લિમોંસે યે રસમ સીખી હૈ યે દૂસરી ગુમરાહી હુઇ.

(૨૭) ઇસકે બા'દ ડોમ શરબત ઘોલનેકે લિયે આતા હૈ જિસકો સવા રૂપિયા દિયા જાતા હૈ ઔર શરબતકી શકર દુલ્હનકે યહાંસે આતી હૈ. યહાં ભી વોહી ઇનામમેં ઝબરદસ્તીકી ગંદગી લગી હુઇ હૈ. ફિર યે ડોમ સાહબ કિસ કામકે હૈં. બેશક શરબત ઘોલનેકે લિયે બહોત મુનાસિબ હૈં, કયૂંકે બાજા બજાતે બજાતે હાથોંમેં સુરૂરકા માદ્દા પૈદા હો ગયા હૈ તો શરબત પીનેવાલોંકો ઝિયાદહ સુરૂર હોગા, ફિર ખાસ બાત યે હૈ કે કૈસી હી સરદી પળતી હો, ચાહે ઝુકામ હો જાએ, મગર શરબત ઝરૂર પિલાયા જાએ. ઇસ બે-અકલીકી ભી કોઇ હદ હૈ.

(૨૮) ફિર કાઝી સાહબકો બુલાકર નિકાહ પઢવાતે હૈં, પસ યે એક બાત હૈ જો તમામ બેકારકી રસમોંમેં અચ્છી ઔર શરીઅતકે મુતાબિક હૈ, મગર ઇસમેં ભી દેખા જાતા હૈ કે અકસર જગહ હઝરાતે કાઝી સાહેબાન નિકાહકે મસ્અલોંકો બિલકુલ જાનતે નહીં,

બલ્કે કહીં કહીં તો નિકાહ ભી દુરૂસ્ત નહીં હોતા. તમામ ઉમ્ર બદકારી હુવા કરતી હૈ. ઔર બા'ઝ તો ઐસે લાલચી હૈં કે રૂપિયા-સવા રૂપિયાકે લાલચસે જિસ તરહ ફરમાઇસ કી જાએ કર ગુઝરતે હૈં, ચાહે નિકાહ હો યા ન હો, મુરદા બહિશ્તમેં જાએ યા દોઝખમેં, અપને હલવે-માંડેસે કામ. ઇસમેં બહોત એહતિમામ કરના ચાહિયે કે નિકાહ પઢનેવાલા ખૂદ આલિમ હો યા કિસી આલિમસે ખૂબ મા'લૂમાત કરકે નિકાહ પઢે ઔર કહીં તો નિકાહસે પેહલે દુલ્હાકો ઘરમેં બુલાકર દુલ્હનકા હાથ પરદેસે નિકાલકર ઉસકી હથેલી પર કુછ તિલ વગૈરહ રખકર દુલ્હાકો ખિલાતે હૈં. ખ્યાલ કરના ચાહિયે કે અભી નિકાહ નહીં હુવા ઔર લડકીકા હાથ દુલ્હાકે સામને બગૈર ઝરૂરત કર દિયા, કિતની બડી બે-હયાઇ હૈ. અલ્લાહ બચાએ.

(૨૯) ઇસકે બા'દ અગર દુલ્હાવાલે છુહારે લે ગએ હોં તો વો લુટા દેતે હૈં યા બાંટ દેતે હૈં, વરના વોહી શરબત ચાહે સરદી હો યા ગરમી, ઇસ શરબતમેં બેહદ પાબંદીકે અલાવા બીમારી ડાલનેકા સામાન કરના હૈ જૈસાકે કુછ ફસલોંમેં વાકેઅ હોતા હૈ, યે કહાં જાઇઝ હૈ.

(૩૦) અબ દુલ્હનકી તરફકા નાઇ હાથ ધુલાતા હૈ. ઉસકો સવા રૂપિયા હાથ ધુલાઇ દિયા જાતા હૈ. યે દેના અસલમેં ઇનામ ઔર એહસાન હૈ, મગર ઉસકો દેનેવાલે ઔર લેનેવાલે હક વાજીબ ઔર નેક સમઝતે હૈં, ઇસ તરહસે દેના-લેના હરામ હૈ, ક્યૂંકે એહસાનમેં ઝબરદસ્તી કરના હરામ હૈ, જૈસા કે ઉપર ગુઝર ચુકા. ઔર અગર ઇસે ખિદમત ગુઝારીકા હક કહો તો ખિદમત ગુઝાર તો દુલ્હનવાલોંકા હૈ, ઉનકે ઝિમ્મે હોના ચાહિયે, દુલ્હાવાલોંસે કયા વાસ્તા, યે તો મેહમાન હૈં. શરીઅતકે ખિલાફ હોનેકે અલાવા યે અકલકે કિસ કદર ખિલાફ હૈ કે મેહમાનોંસે અપને નોકરોંકો તંખ્વાહ ઔર મઝદૂરી દિલાઇ જાએ.

(૩૧) દુલ્હાકે લિયે ઘરસે શકરાના બનાકર આતા હૈ જો ખાલી પ્લેટોંમેં સબ બરાતિયોંકો તકસીમ કિયા જાતા હૈ. ઇસમેં ઇસ બેહદ પાબંદીકે અલાવા અકીદેકી ભી ખરાબી હૈ, યા'ની અગર શકરાના ન બનાયા જાએ તો ના-મુબારકીકી વજહ સમઝતે હૈં. બલ્કે અકસર રસમોંમેં યેહી અકીદા હૈ. યે ખૂદ શિર્કકી બાત હૈ. હદીસ શરીફમેં આયા હૈ કે બદ-શગૂની (અપશગુન) ઔર ના-મુબારકીકી કોઇ અસલિયત નહીં. શરીઅત જિસકો બે-અસલ બતલાએ ઔર લોગ ઉસપર પુલ બનાકર ખડા કર દેં, યે શરીઅતકા મુકાબલા હૈ યા નહીં.

(૩૨) ઇસકે બા'દ સબ બરાતી ખાના ખાકર ચલે જાતે હૈં. લડકીવાલેકે ઘરસે તોશાકે લિયે પલંગ સજાકર ભેજા જાતા હૈ. ઔર કૈસે અચ્છે વકત ભેજા જાતા હૈ જબ રાત ભર ઝમીન પર પડે પડે ચૂર હો ચુકે. અબ મરહમ આયા હૈ. વાકઇ હક તો અભી હુવા ઇસ્સે પેહલે તો અજનબી ઔર ગૈર થા. ભલે માનસો. અગર વો દામાદ ન થા તો બુલાયા હુવા મેહમાન તો થા. આખિર મેહમાનકી ખાતિર મદારાતકા ભી શરીઅત ઔર અકલમેં

હુકમ હુવા હે યા નહીં. ઔર દૂસરે બરાતી ભી બેકાર રહે. ઈનકી અબ ભી કિસીને બાત ન પૂછી. સાહિબો ! વો ભી તો મેહમાન હૈં.

(૩૩) પલંગ લાનેવાલે નાઈકો સવા રૂપિયા દિયા જાતા હે. બસ યે મા'લૂમ હુવા કે ચારપાઈ ઈસ ગરઝકે લિયે આઈ થી, અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ ! (અલ્લાહકી તૌબા !) ઈસમેં ભી વોહી ઈનામમેં ઝબરદસ્તી હોના ઝાહિર હોતા હે.

(૩૪) પિછ્લી રાતકો એક થાલમેં શકરાના ભેજા જાતા હે, ઉસકો બરાતકે સબ લોગ મિલકર ખાતે હૈં, ચાહે ઉન કમ-બખ્તીકે મારોંકો બદ-હઝમી હો જાએ, મગર શાદીવાલોંકો અપની રસમ પૂરી કરનેસે કામ. પેહલે જહાં શકરાના બનાનેકા ઝિકર આયા હે, વહાં બયાન હો ચુકા હે કે યે ભી શરીઅતકે ખિલાફ હે.

(૩૫) ઈસ થાલ લાનેવાલે નાઈકો સવા રૂપિયા દિયા જાતા હે. ક્યૂં ન દિયા જાએ, ઈન નાઈ સાહબકે બુઝુર્ગોને ઈસ બેચારે બરાતીકે બાપ-દાદાકો કર્ઝ રૂપિયા દે રખ્ખા થા. વો બેચારા ઈસકો અદા કર રહા હે, વરના ઉસકે બાપ-દાદા જન્નતમેં જાનેસે અટકે રહેંગે. લા હૌલ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ.

(૩૬) સુબહકો બરાતકે ભંગી દુલ્હનવાલોંકે ઘર દફ (એક બાજા) બજાતે હૈં. યે દફ બરાતકે સાથ આતી થી. ઔર દફ અસલમેં જાઈઝ ભી થી, મગર ઈસમેં શરીઅતને યે મસ્લિહત રખ્ખી હે કે ઈસ્સે નિકાહકો ખૂબ શોહરત હો જાએ, લેકિન અબ યકીની બાત હે કે શાન ઔર શૌકત દિખાને ઔર અપનેકો બળા બનાનેકે લિયે બજાઈ જાતી હે, ઈસ લિયે ના-જાઈઝ ઔર બંદ કર દિયે જાનેકે કાબિલ હે. એ'લાન ઔર શોહરતકે ઔર ભી હઝારોં તરીકે હૈં. ઔર અબ તો હર કામમેં મજમા' હોતા હે. ખૂદ હી સારી બસ્તીમેં ચર્ચા હો જાતા હે, બસ યેહી શોહરત કાફી હે. અગર દફકે સાથ શેહનાઈ (બાંસરી) ભી હો તો કિસી હાલમેં જાઈઝ નહીં. હદીસ શરીફમેં સાફ મના' કિયા હે.

(૩૭) દુલ્હનવાલોંકી તરફકા ભંગી બરાતકે ઘોડોંકી લીદ ઉઠાતા હે ઔર દોનૂં તરફકે ભંગિયોંકો લીદ ઉઠાઈ ઔર સફાઈકા નેગ (ભેંટકી રકમ) બરાબર મિલતા હે, ભલા ઈસ ઠઠેરે બદલાઈસે કયા ફાઈદા. દોનૂંકો જબ બરાબર મિલતા હે તો અપને અપને કમીનોંકો દે દિયા હોતા. ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ એક દૂસરેસે દિલાકર ઝબરદસ્તી લાઝિમ કરાયા.

(૩૮) દુલ્હનવાલોંકી ડોમની દુલ્હાકો પાન ખિલાનેકે લિયે આતી હે. ઔર દસ્તૂરકે મુતાબિક અપના પરોત (ભેંટ) લેકર જાતી હે, ઉસકોં ભી ઈનામ દેના પળતા હે. બેચારેકો આજ હી લૂટ લો, કુછ બચાકર લે જાને ન પાએ, બલ્કે કર્ઝદાર હોકર જાએ. યહાં ભી ઉસ ઝબરદસ્તીકો યાદ કર લો.

(૩૯) ઈસકે બા'દ નાઈન દુલ્હનકા સર ગૂંથ કરકે કંઘીકો એક કટોરેમેં રખકર લે જાતી હે, ઔર ઉસકો સર-બંધાઈ ઔર પૂડે પિસાઈકે નામસે કુછ દિયા જાતા હે, ક્યૂં ન દિયા જાએ, યે બેચારા સબકા કર્ઝદાર ભી હે, યહાં ભી ઝબરદસ્તી હે.

(૪૦) ઈસકે બા'દ કમીનોંકે ઈનામકી ફર્દ (લિસ્ટ) દુલ્હનવાલોંકી તરફસે તેયાર હોકર દુલ્હાવાલોંકો દી જાતી હે, યે ચાહે ઉસે બાંટ દે યા ઈકઠેહી દુલ્હનવાલોંકો દે દે. ઈસમેં ભી વોહી ઝબરદસ્તી પાઈ જાતી હે, જિસકા હરામ હોના કઈ બાર બયાન હો ચુકા હે. બા'ઝ લોગ કેહતે હૈં સાહબ ! યે લોગ એસે હી મોકેકી ઉમ્મીદ પર ઉમ્ર ભર ખિદમત કેરતે હૈં. ઈસકા જવાબ યે હે કે જિસકી ખિદમત કી હે, ઉસ્સે ખિદમતકા બદલા ભી લેના ચાહિયે. યે કયા બેકારકા કામ હે કે ખિદમત કરે ઉનકી ઓર બદલા દે યે.

(૪૧) નોશા (દુલ્હા) ઘરમેં બુલાયા જાતા હે ઓર ઉસ વકત પૂરી બે-પરદગી હોતી હે ઓર કુછ બાતેં બે-હયાઈકી ઉસ્સે પૂછી જાતી હૈં, જિસકા ગુનાહ ઓર બે-ગેરતી હોના ઝાહિર હે, બયાનકી ઝરૂરત નહીં. કહીં તો દુલ્હાસે ફરમાઈશેં હોતી હૈં કે દુલ્હનસે કહે કે મૈં તુમહારા ગુલામ હૂં ઓર તુમ શેર હો, મૈં ભેડ હૂં. ઈલાહી તોબા ! અલ્લાહ તઆલા શૌહરકો સરદાર ફરમાએં ઓર યે ઉસકો ગુલામ ઓર તાબે'દાર બનાએં. બતલાઓ કુરઆનકે ખિલાફ રસમ હે યા નહીં ?

(૪૨) અગર બહોત ગૈરતસે કામ લિયા ગયા તો ઉસકા રૂમાલ ઘરમેં મંગાયા જાતા હે. ઓર ઉસ વકત સલામીકા રુપિયા જો ન્યોતેમેં આતા હે, જમા' કરકે દુલ્હાકો દિયા જાતા હે. ઈસ ન્યોતેકા ગુનાહ હોના ઉપર બયાન હો ચુકા.

(૪૩) ઈસ્સે ડોમની (ગાનેવાલી) ઓર નાઈનકા હક આઠ આનેકે બરાબર નિકાલા જાતા હે. અલ્લાહ મિયાંકી ઝકાતકા ચાલીસવાં હિસ્સા ઈતના ફર્ઝ નહીં, ખેતકા દસવાં હિસ્સા વાજીબ નહીં મગર ઈનકા હિસ્સા નિકાલના સબ ફર્ઝોંસે બઢકર ફર્ઝ હે. યે બેહદ પાબંદી કિતની બેકાર હે. ફિર યે કે નાઈન તો ખિદમતી ભી હે, ભલા યે ડોમની કિસ કામકી હે જો હર જગહ ઉસકા સાઝા ઓર હક રખ્ખા હુવા હે. કિસીકે કહે કે મુતાબિક બિયાહમેં બીચકા લેખા શાયદ ગાને-બજાનેકી ખિદમતકા હક હોગા સો જબ ગાના-બજાનાં હરામ હે, જૈસા કે પેહલે બાબમેં બયાન હો ચુકા હે તો ઈસપર કુછ મઝદૂરી ઓર ઈનામ દેના-દિલાના કિસ તરહ જાઈઝ હોગા. ઓર મઝદૂરી ભી કિસ તરહકી કે ઘરવાલા તો ઈસ લિયે દેતા હે કે ઉસને બુલાયા, ઉસકે યહાં તકરીબ હે, ભલા યે આનેવાલેકી કયા કમ-બખ્તી કે ઉસ્સે ઝબરદસ્તી વસૂલ કિયા જાતા હે. ઓર જો ન દે ઉસકી ઝિલ્લત ઓર રુસવાઈ ઓર ઉસપર લાન-તાન કિયા જાતા હે. પસ એસે ગાને ઓર એસે હક કો કયૂં ન હરામ કહા જાએગા. ગાને બજાનેમેં બા'ઝકો યે શુબહ હોતા હે કે બિયાહ શાદીમેં ગીત દુરૂસ્ત હે, લેકિન યે નહીં દેખતે કે જો ખરાબિયાં ઈસમેં મિલ ગઈ હૈં, ઉનસે દુરૂસ્ત નહીં રહા. વો ખરાબિયાં યે હૈં કે ડોમનિયાં લયસે (લેહઝાસે) ગાતી હૈં. હમારે મઝહબમેં યે મના' હે ઓર ઉનકી આવાઝ ગૈર-મરદોંકે કાનમેં પહોંચતી હે. ના-મહરમકો એસી આવાઝ સુનાના ભી ગુનાહ હે, ઓર અકસર ડોમનિયાં જવાન ભી હોતી હૈં, ઉનકી આવાઝસે ઓર ભી ખરાબીકા ડર હે, કયૂંકે સુનનેવાલીકા દિલ પાક નહીં રહેગા. ગાના સુનનેસે ઓર નાપાકી બઢ જાતી હૈ. કહીં કહીં ઢોલક ભી હોતી હે, યે

ખુલા હુવા ગુનાહ ભી હે. ફિર ઝિયાદહ રાત ઈસી ધંધેમેં ગુઝરતી હે, સુબહકી નમાઝેં અકસર કઝા હો જાતી હેં. મઝમૂન ભી કભી કભી શરીઅતકે ખિલાફ હોતા હે. એેસા ગાના ગવાના કબ દુરૂસ્ત હોગા ?

(૪૪) ખાનેસે ફરાગતકે બા'દ જહેઝકી તમામ ચીઝેં મજમા'મેં લાઈ જાતી હેં ઔર એક એક ચીઝ સબકો દિખલાઈ જાતી હે. ઔર ઝેવરકી લિસ્ટ સબકો સુનાઈ જાતી હે. ખૂદ કહો કે પૂરી પૂરી નુમાઈશ ઔર દિખાવા હે કે નહીં ? અલાવા ઈસકે કે ઝનાને કપડોંકા મરદોંકો દિખલાના કિતના ગૈરતકે ખિલાફ હે. ઔર બા'ઝ લોગ અપને નઝદીક બળી દીનદારી કરતે હેં, જહેઝ દિખલાતે નહીં, તાલા-બંદ સંદૂક ઔર સામાનકી લિસ્ટ દે દેતે હેં, લેકિન ઈસમેં ભી દિખલાવા ઝરૂર હે. બારાતી વગૈરહ સંદૂક લાતે હુએ દેખતે હેં, કુછ લિસ્ટ ભી માંગકર પઢને લગતે હેં. દૂસરે દુલ્હાકે ઘરમેં જો મેહમાન હેં ઉન્હેં ખોલકર ભી દિખાયા જાતા હે. ઈસકા બચાવ તો યેહી હે કે જહેઝ સાથ ન ભેજા જાએ, ફિર ઈત્મીનાનકે વકત સબ ચીઝેં અપની લળકીકો દિખલાકર સુપુર્દ કર દી જાએં. યે જબ ચાહે લે જાએ, ચાહે એક બાર કરકે, ચાહે કઈ બાર કરકે.

(૪૫) સવા રૂપિયા કમીનોંકા નેગ જહેઝકે થાલમેં ડાલા જાતા હે, વોહી ઈનામમેં ઝબરદસ્તી યહાં ભી યાદ કર લો.

(૪૬) અબ લળકીકે રૂખસત હોનેકા દિન આયા, મિયાના, પાલકી દરવાઝેમેં રખકર દુલ્હનકે બાપ-ભાઈ વગૈરહ ઉસકે સર પર હાથ ધરનેકો ઘરમેં બુલાએ જાતે હેં, ઈસ વકત ભી અકસર મરદોં-ઔરતોંકા આમના-સામના હો જાતા હે, જિસકા બુરા હોના ઝાહિર હે.

(૪૭) ફિર લળકીકો રૂખસત કરકે ડોલીમેં બિઠાતે હેં ઔર અકલકે ખિલાફ સબમેં રોના-પીટના મચતા હે, મુમ્કિન હે કે બા'ઝકો જુદાઈકા સદમા હો, મગર અકસર તો રસમ હી પૂરા કરનેકો રોતી હેં કે કોઈ યૂં કહેગા કે ઉન પર લળકી ભારી થી. ઉસકો હટા કરકે ખૂશ હુએ ઔર યે ઝૂઠા રોના નાહકકા દિખાવા હે જો કે અકલ ઔર શરીઅત દોનૂંકે ખિલાફ ઔર ગુનાહ હે.

(૪૮) કહીં દુલ્હાકો હુકમ હોતા હે કે ગોદમેં લેકર ડોલેમેં રખ દે. ઉનકી યે ફરમાઈશ સબકે સામને પૂરી કી જાતી હે. અગર દુલ્હા કમઝોર હુવા તો બહનેં વગૈરહ સહારા લગાતી હેં. ઈસમેં અલાવા બે-ગૈરતીં ઔર બે-હયાઈકે અકસર ઔરતોંકા બિલકુલ સામના હો જાતા હે, કયૂંકે યેહી તમાશા દેખનેકે લિયે તો યે ફરમાઈશ હુઈ થી. ફિર કભી દુલ્હન ઝિયાદહ ભારી હુઈ, ન સંભલ સકી તો છૂટ પળતી હે ઔર ચોટ લગતી હે, ઈસ લિયે યે ભી ના જાઈઝ હે.

(૪૯) દુલ્હનકે દોપટ્ટેકે એક પલ્લૂમેં કુછ નકદ, દૂસરેમેં હલ્દીકી ગિરહ, તીસરેમેં જાયફલ, ચોથેમેં ચાવલ ઔર ઘાસકી પત્તી બાંધતી હેં, યે શગૂન ઔર ટોટકા હે. જો અકલકે ખિલાફ હોનેકે અલાવા શિર્કકી બાત હે.

(૫૦) ઔર ડોલેમેં મિઠાઈકી ચંગેર (ટોકરી) રખ દેતી હૈં, જિસકે ખર્ચકા મૌકા' આગે ચલકર મા'લૂમ હોગા, ઉસીસે ઉસકા બેહૂદા ઔર મના' હોના ભી બાહિર હો જાએગા.

(૫૧) એક તો ડોલા દુલ્હનકી તરફસે કહાર ઉઠાતે હૈં ઔર દુલ્હાવાલે ઉસપર બખેર (રૂપિયા પૈસા જો શાદીકે મૌકા' પર દુલ્હાકે સર પરસે નિછાવર કિયા જાતા હૈ) શુરૂ' કરતે હૈં. અગર ઉસમેં કોઈ અસર શગૂનીભી સમઝતે હૈં કે ઉસકે સરસે આફતેં ઉતર ગઈ, તબ તો અકીદેકી ખરાબી હૈ, વરના નામ-શોહરતકી નિય્યત હોના ઝાહિર હૈ, ગરઝ હર હાલમેં બુરા હૈ. ફિર લેનેવાલે ઈસ બખેરેકે ભંગી હોતે હૈં, જિસ્સે યે ભી નહીં કેહ સકતે કે સદકા ખૈરાત કરના મકસૂદ હૈ, વરના ગરીબોં, મોહતાજોંકો દેતે. પસ યે એક કિસમકા ફુઝૂલ ઔર બેજા ખર્ચ ભી હૈ કે હકદારોંકો છોળકર ગૈર-હકદારોંકો દિયા. ફિર ઈસમેં બા'ઝકો ચોટ લગ જાતી હૈ, કિસીકો ભીડકી વજહસે, ઔર કિસીકો ખૂદ રૂપિયા-પૈસા લગ જાતા હૈ. યે ખરાબી અલગ રહી.

(૫૨) ઈસ બખેરેમેં એક મુઠ્ઠી ઉન કહારોંકો દી જાતી હૈં ઔર વો સબ કમીનોંકા હક હોતા હૈ. ઔર વોહી ઝબરદસ્તીકા ના-જાઈઝ હોના યહાં ભી યાદ કર લો.

(૫૩) જબ બખેરે કરતે હુએ શહેરસે બાહિર પહોંચતે હૈં તો યે કહાર ડોલા કિસી બાગમેં રખકર અપના નેગ (ભેંટ) સવા રૂપિયા લેકર ચલે જાતે હૈં. વોહી ઈનામ લેનેમેં ઝબરદસ્તી યહાં ભી હૈ.

(૫૪) ઔર દુલ્હનકે રિશ્તે-નાતેદાર જો ઉસ વકત તક ડોલીકે સાથ હોતે હૈં, રૂખસત કરકે ચલે જાતે હૈં. ઔર વહાં પર વો ચંગેર (ટોકરી) મિઠાઈકી નિકાલકર બરાતિયોંમેં ભાગ-દૌળ, છીના-ઝપટી શુરૂ' હોતી હૈ. ઈસમેં અલાવા ઉસી બેહદ પાબંદીકે અકસર બે-એહતિયાતી હોતી હૈ કે અજનબી મર્દ ડોલેમેં અંધાધુંધ હાથ ડાલકર વો ચંગેર લે લેતે હૈં, ઈસકી પરવાહ નહીં કે પરદા ખુલ જાએગા. નાઈન યા દુલ્હનકો હાથ લગ જાએગા. ઔર બા'ઝ ગૈરતમંદ દુલ્હા યા દુલ્હનકે રિશ્તેદાર ઈસપર જોશમેં આકર બુરા-ભલા કેહતે હૈં, જિસમેં કભી કભી બાત બહોત બળહ જાતી હૈ, મગર ઈસ મનહૂસ રસમકો કોઈ નહીં છોળતા. તમામ તિક્કા ફઝીહતી (ઝગળા-તકરાર) મંઝૂર, મગર ઈસકા છોળના મંઝૂર નહીં. ઈન્નાલિલ્લાહ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન.

(૫૫) રાસ્તેમેં જો પેહલી નદી મિલતી હૈ, કહાર લોગ ઉસ નદી પર પહોંચકર ડોલા રખ દેતે હૈં કે હમારા હક દો તબ હમ પાર જાએં, ઔર યે હક કમસે કમ એક રૂપિયા હોતા હૈ, જિસકો દરિયા ઉતરાઈ કેહતે હૈં. યે વોહી ઈનામમેં ઝબરદસ્તી હૈ.

(૫૬) જબ મકાન પર ડોલા પહોંચતા હૈ તો કહાર ડોલા નહીં રખતે, જબ તક સવા રૂપિયા ઉનકો ઈનામ ન દિયા જાએ. અગર યે ઈનામ હૈ તો યે ઝબરદસ્તી કૈસી ? ઔર અગર મઝદૂરી હૈ તો મઝદૂરીકી તરહ હોની ચાહિયે. જબ કિસીકે પાસ હુવા દે દિયા, ઉસકા વકત મુકર્રર કરકે મજબૂર કરના રસમ કરનેકે અલાવા ઔર કુછ નહીં,

જિસકો બેહદ પાબંદી કેહના ચાહિયે.

(૫૭) કહીં કહીં યે ભી હોતા હે કે દુલ્હાકા કોઈ રિશ્તેદાર લળકા આકર ડોલા રોક લેતા હે કે જબ તક હમારા હક ન મિલે, ડોલેકો ઘરમેં ન જાને દેંગે, ઈસકો ભી ઉસી બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ સમઝો.

(૫૮) ડોલા આનેસે પેહલે હી બીચ આંગનમેં થોળી જગહ લીપ રખતી હૈં ઓર ઉસમેં આટેસે ઘરવંદે (છોટાસા ધુડીયાકા ઘર) કી તરહ બના દેતી હૈં. ડોલા સબસે પેહલે વહીં રખ્ખા જાતા હે. દુલ્હનકા અંગૂઠા ઉસમેં ટિકા લેતી હૈં તબ અંદર લે જાતી હૈં. ઈસમેં બેહદ પાબંદીકે અલાવા સરાસર શગૂન ભરા હુવા હે. ઓર અનાજકી બે-કદરી, ઈસ લિયે યે ભી ના-જાઈઝ હે.

(૫૯) જબ કહાર ડોલા રખકર ચલે જાતે હૈં તો ધયાનિયાં બહૂકો ડોલેમેંસે નહીં ઉતારને દેતી, જબ તક ઉનકો ઉનકા હક ન દે દિયા જાએ, બલ્કે અકસર દરવાઝા બંદ કર લેતી હૈં જિસકે યે મા'ના હુએ કે જબ તક હમકો ફીસ યા જુર્માના ન દે દિયા જાએ, તબ તક હમ દુલ્હનકો ઘરમેં ન ઘુસને દેંગે. યે ભી ઈનામમેં ઝબરદસ્તી હે.

(૬૦) ઈસકે બા'દ દુલ્હાકો બુલાકર ડોલેકે પાસ ખળા કિયા જાતા હે, ઈસકી બળી પાબંદી હે. ઓર એક કિસ્મકા શગૂન હે, જિસમેં અકીદેકી ખરાબી મા'લૂમ હોતી હે. ઓર ઉસ વક્ત પરદેદાર ઓરતેં બે-તમીઝીસે સામને આ ખળી હોતી હૈં.

(૬૧) ઓરતેં સન્દલ ઓર મહેંદી પીસકર લે જાતી હૈં ઓર દુલ્હનકે દાહને પાંવ ઓર કોખકો એક ટીકા લગાતી હૈં. યે ખુલા હુવા ટોટકા ઓર શિર્ક હે.

(૬૨) તેલ ઓર માશ (અડદ) સદકા કરકે ભંગનકો દિયા જાતા હે, ઓર મ્યાનેકે ચારોં પાયોં પર તેલ છિળકા જાતા હે, વોહી અકીદેકી ખરાબીકા રોગ ઈસ બેકાર હરકતકા ભી મંશા હે.

(૬૩) ઓર ઉસ વકત એક બકરા ગડરીયેસે મંગાકર નોશા (દુલ્હા) ઓર દુલ્હનકે ઉપર સદકા કરકે ઉસી ગડરીયેકો કુછ નેગકે સાથ, જિસકી મિકદાર દો આને યા ચાર આને કીમત હે દિયા જાતા હે. દેખો કયા બેકારકી હરકત હે. અગર બકરા ખરીદા હે તો ઉસકી કીમત કહાં દી. ઓર અગર ખરીદા નહીં તો વો ઉસ ગડરીયેકી મિલ્ક હે તો યે પરાએ માલકા સદકા કરનેકા કયા મતલબ ? યે તો વોહી કહાવત હે કે હલવાઈકી દુકાન પર નાનાજીકી ફાતિહા ? ફિર સદકાકા મસરફ ગડરીયા બહોત મુનાસિબ હે, મતલબ સરસે પૈર તક બેકાર હરકત હે ઓર શરીઅતકે ઉસૂલકે બિલકુલ ખિલાફ હે.

(૬૪) ઈસકે બા'દ બહૂકો ઉતારકર ઘરમેં લાતી હૈં ઓર એક બોરિયે પર કિબ્લા રૂખ બિઠાતી હૈં. ઓર સાત સુહાગનેં મિલકર થોળ થોળી ખીર બહૂકે દાહને હાથ પર રખતી હૈં, ફિર ઈસ ખીરકો ઉનમેંસે એક સુહાગન મુંહસે ચાટ લેતી હે, યે રસમ બિલકુલ શગૂનોં ઓર ફાલોંસે મિલકર બની હે, જિસકા મન્શા અકીદેકી ખરાબી હે. ઓર કિબ્લા રૂખ હોના બળી શરીઅતકી બાત હે, લેકિન યે મસ્અલા ઈન્હીં બેકારકી બાતોં પર અમલ

કરનેકે લિયે રેહ ગયા. ઔર કભી ઉમ્ર ભર ચાહે નમાઝકી તૌફીક ન હુઇ હો, ઔર જબ ઉસકી પાબંદી ફર્ઝોંસે બળ્હકર હોને લગે ઔર ઐસા ન કરનેકી બદ-શગૂની સમઝા જાએ તો યે ભી શરીઅતકી હદસે બળ્હ જાતા હે, ઇસ લિયે યે ભી જાઇઝ નહીં. કુછ જગહોં પર નોશા (દુલ્હા) ગોદમેં લેકર દુલ્હનકો ઉતારતા હે, ઇસકી બુરાઇયાં ઉપર બયાન હો ચુકી.

(૬૫) યે ખીર દો બળે થાલોંમેં ઉતારી જાતી હે. એક ઉનમેંસે ડોમનીકો (શાબાશ રી ડોમની તેરા તો સબ જગહ ઝહૂરા હે) ઔર એક નાઇનકો કુછ ઇનામકે સાથ જિસકી મિકદાર કમસે કમ પાંચ ટકે હેં દિયા જાતા હે. યે સબ સિર્ફ રસમોંકી પાબંદી ઔર બેકારકી બાત હે.

(૬૬) ઇસકે બા'દ એક યા દો મનકી ખીર બિરાદરીમેં બાંટી જાતી હે, જિસમેં પાબંદીકે અલાવા દિખાવે ઔર નામ બળ્હાનકે અલાવા ઔર કુછ નહીં.

(૬૭) ઇસકે બા'દ બહૂકા મુંહ ખોલા જાતા હે. ઔર સબસે પેહલે સાસ યા સબસે બળી ઔરત ખાનદાકી બહૂકા મુંહ દેખતી હે. ઔર બા'ઝ મુંહ દિખલાઇ દેતી હે જો સાથવાલીકે પાસ જમા' હોતા રેહતા હે. ઇસકી ઐસી સખ્ત પાબંદી હે કે જિસકે પાસ મુંહ દિખલાઇ ન હો, વો હરગિઝ હરગિઝ મુંહ નહીં દેખ સકતી, ઔર લા'નત મલામતકા ઇતના ભારી બોઝ ઉસપર રખ્ખા જાતા હે જિસકો કિસી તરહ ઉઠા હી ન સકે. મતલબ યે હે કે ઉસકો વાજીબ કરાર દિયા હે જો સાફ શરીઅતકી હદસે બળ્હ જાતા હે, ફિર ઇસકી કોઇ મુનાસિબ વજહ નહીં સમઝમેં આતી કે ઉસકે ઝિમ્મે મુંહ પર હાથ રખના, બલ્કે હાથોં પર મુંહ રખના યે ક્યૂં ફર્ઝ કિયા ગયા હે. ઔર ફર્ઝભી ઐસા કે અગર કોઇ ન કરે તો તમામ બિરાદરીમેં બે-હયા, બે-શરમ, બે-ગૈરત મશહૂર હો જાએ, બલ્કે ઐસા તઅજ્જુબ કરે કે જૈસે કોઇ મુસલમાન કાફિર બન જાએ. ફિર ખૂદ હી કેહો કે ઇસમેં ભી શરીઅતકી હદસે બાહિર હો જાના હે યા નહીં ? ઇસ શરમમેં અકસર બલ્કે સારી દુલ્હનેં નમાઝ કઝા કર ડાલતી હેં. અગર સાથવાલીને મૌકા' પાકર પળ્હવા દી તો ખૈર, વરના ઔરતોંકે મઝહબમેં ઇસકી ઇજાઝત નહીં કે ખૂદ ઉઠકર યા કિસીસે કેહ-સુનકર નમાઝકા બંદોબસ્ત કર લે. ઉસકો ઝરા ઇધર ઉધર હિલના, બોલના, ચાટના, ખાના-પીના, અગર ખુજલી બદનમેં ઉઠે તો ખુજલાના, અગર જમાઇ યા અંગડાઇકા ગલબા હો તો જમાઇ યા અંગડાઇ લેના યા નીંદ આને લગે તો લેટ રેહના, પેશાબ-પાખાના ખતા હોને લગે તો ઉસકી ખબર તક દેના ભી ઇન ઔરતોંકે મઝહબમેં હરામ, બલ્કે કુફ્ર હે. ઇસી ખ્યાલકી વજહસે દુલ્હન દો ચાર દિન પેહલેસે બિલકુલ દાના-પાની છોળ દેતી હે કે કહીં પેશાબ યા પાખાનેકી ઝરૂરત ન હો, જો સબમેં બદનામી હો જાએ. ખુદા જાને ઉસ બેચારીને કયા જુર્મ કિયા થા જો ઐસી સખ્ત કાલ કોઠરીમેં મઝલૂમા કેદ કી ગઇ. ખૂદ સોચો કે ઇસમેં બે-વજહ એક મુસલમાનકો તકલીફ દેના હે યા નહીં ? ફિર ક્યૂંકર ઇજાઝત હો સકતી હે. ઔર યાદ રહે કે નમાઝોંકે કઝા હોનેકા ગુનાહ ઉસકો તો હોતા હી હે, લેકિન ઇન સબ ઔરતોંકો ઉતનાહી ગુનાહ હોતા હે, જિનકી બદૌલત યે રસમેં કાઇમ હુઇ હેં, ઇસ લિયે

ઈન સબ બેકારકી રસમોંકો ખત્મ કરના ચાહિયે. ઔર બા'ઝ શહેરોંમેં યે બેહૂદગી હે કે કુમ્બેકે સારે મર્દ ભી દુલ્હનકા મુંહ દેતખે હૈં. અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ નઊઝુબિલ્લાહ.

(૬૮) યે સબ ઔરતેં મુંહ દેખતી હૈં, ઈસકે બા'દ કિસીકા બચ્ચા બહૂકી ગોદમેં બિઠા દેતી હૈં ઔર કુછ મિઠાઈ દેકર ઉઠા લેતી હૈં. વોહી બેકારકી રસમ ઔર શગૂન, મગર કયા હોતા હે. ઈસ પર ભી બા'ઝ કે તો તમામ ઉમ્ર ઔલાદ નહીં હોતી. તૌબા, તૌબા કયા બુરે ખ્યાલાતા હૈં.

(૬૯) ઈસકે બા'દ બહૂકો ઉઠાકર ચારપાઈ પર બિઠાતી હૈં, ફિર નાઈન દુલ્હનકે પૈરકા દાહના અંગૂઠા ધોતી હે. ઔર વો રુપિયા યા અઠન્ની વગૈરહ જો બહૂકે પલ્લૂમેં બંધા હોતા હે, અંગૂઠા ધુલાઈમેં નાઈનકો દિયા જાતા હે. મા'લૂમ હોતા હે કે યે ભી કોઈ શગૂન હે.

(૭૦) દુલ્હનકે આનેકે બા'દ શકરાનેકે દો બડે થાલ, એક ઉસકે લિયે, દૂસરા નાઈનકે લિયે જો બહૂકે સાથ ખાતી હે બનાએ જાતે હૈં. ઈસ વકતભી વોહી સુહાગનેં મિલકર કુછ દાને બહૂકે મુંહકો ઉસ બેચારીકે લલચાનેકે લિયે લગાકર આપસમેં સબ મિલકર ખા લેતી હૈં. (શાબાશ ! શાબાશ !) યે સબ શગૂન મા'લૂમ હોતા હે.

(૭૧) ફિર દુલ્હાવાલોંકી નાઈન દુલ્હનવાલોંકી નાઈનકા હાથ ધુલવાતી હે ઔર યે નાઈન અપને માલિકકે કહે કે મુતાબિક કુછ નકદ હાથ ધુલવાઈ દેતી હે ઔર ખાના શુરૂ' કર દેતી હે. ઈસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદી ઔર ઈનામમેં ઝબરદસ્તીકી ખરાબી હે.

(૭૨) ખાના ખાતે વકત ડોમનિયાં ગાના ગાતી હૈં. (કમબખ્તોં પર ખુદાકી માર) ઔર ઉસ નાઈનસે નેગ (ભેંટ) લેતી હૈં. માશાઅલ્લાહ ! ગાલિયાંકી ગાલિયાં ખાઓ ઔર ઉપરસે ઈનામ દો. ઈસ જહાલતકી ભી કોઈ હદ હે, ખુદાકી પનાહ !

(૭૩) જબ જહેઝ ખોલા જાતા હૈ તો એક જોડા સાથવાલી નાઈનકો દિયા જાતા હે. ઔર એક એક જોડા સબ ધયાનિયાં આપસમેં બાંટ લેતી હૈં. વાહ ! કયા અચ્છી ઝબરદસ્તી હે. માન ન માન, મૈં તેરા મેહમાન ? અગર કોઈ કહે કે યે ઝબરદસ્તી નહીં ઈસકો તો સબ માને હુએ હૈં, તો જવાબ યે હે કે જબ જાનતી હૈં કે ન માનનેસે નિક્કૂ (ઝલીલ) બનાઈ જાએગી તો ઈસ ઝબરદસ્તીકે માનનેકા કયા ભરોસા હે. ઝબરદસ્તીકા માનના તો વો ભી માન લેતા હે જિસકી ચોરી હો જાતી હે ઔર ચુપ હોકર બૈઠા રેહતા હે. યા કોઈ ઝાલિમ માલ છીન લેતા હે ઔર યે ડરકે મારે નહીં બોલતા. ઐસે માનનેસે કિસીકા માલ હલાલ નહીં હો જાતા. ઈસી તરહ કહીં કહીં યે ભી રસમ હે કે જહેઝમેં બટવે ઔર કમરબંદ ઔર તિલેદાનિયાં (સીને પિરોનેકા સામાન રખનેકી છોટી થેલી) હોતી હૈં, ઔર વો સબ ધયાનિયાં આપસમેં બાંટ લેતી હૈં ઔર હિસ્સા રસદ (કુછ હિસ્સા) બહૂકો ભી દેતી હૈં.

(૭૪) રાતકા વકત તન્હાઈકે લિયે હોતા હે, જિસમેં બા'ઝ બે-હયા ઔરતેં ઝાંકતી-તાકતી હૈં ઔર હદીસકે મુતાબિક લા'નતમેં દાખિલ હોતી હૈં.

(૭૫) સુબહકો યે બેહયાઈ હોતી હૈ કે રાતકા બિસ્તર-ચાદર વગૈરહ દેખી જાતી હૈ. ઈસ્સે બઢકર કહીં કહીં તો યે ગઝબ હૈ કે તમામ કુમ્બેમેં નાઈનકે હાથ ફિરાયા જાતા હૈ. કિસીકા રાઝ મા'લૂમ કરના બિલકુલ હરામ હૈ, ખાસ તૌરસે એસી શરમકી બાતકી શોહરત સબ જાનતે હૈં કે કિતની બે-ગૈરતીકી બાત હૈ. મગર અફસોસ હૈ કે ઠીક ઉસ વકત કિસીકો ના-ગવાર નહીં હોતા. અલ્લાહ બચાએ !

(૭૬) અસર ઔર મગરિબકે દરમિયાન બહૂકા સર ખોલા જાતા હૈ ઔર ઉસ વકત ડોમનિયાં ગાતી જાતી હૈં, ઔર ઉનકો સવા રૂપિયા યા પાંચ ટકે માંગ ભરાઈ યા સર ખુલાઈ નામસે દિયે જાતે હૈં, ઔર ઈસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદી ઔર મઝદૂરી દેનેકી ખરાબી મૌજૂદ હૈ.

(૭૭) બહૂકે આનેસે અગલે દિન પેહલે અઝીઝ રિશ્તેદાર દો-ચાર ગાડયાં ઔર મિઠાઈ વગૈરહ લેકર આતે હૈં. ઈસ આનેકા નામ ચૌથી હૈ. ઈસમેં ભી વોહી બેહદ પાબંદીકી ગંદગી લગી હુઈ હૈ.

(૭૮) બહૂકે ભાઈ વગૈરહ ઘરમેં બુલાએ જાતે હૈં ઔર બહૂકે પાસ અલગ મકાનમેં બૈઠતે હૈં. અકસર યે લોગ શરીઅતસે ના-મહરમ ભી હોતે હૈં, મગર ઈસકી કુછ તમીઝ નહીં હોતી કે ના-મહરમકે પાસ તન્હા મકાનમેં બૈઠના, ખાસ તૌરસે સજ-ધજકે સાથ કિતના ગુનાહ ઔર બે-ગૈરતી હૈ. ઔર વો બહૂકો કુછ નકદ દેતે હૈં ઔર કુછ મિઠાઈ ખિલાતે હૈં, ઔર ચૌથીકા જોડા, તેલ ઔર ઈત્ર ઔર કમીનોંકે ખર્ચકે સાથ ઘરમેં ભેજ દેતે હૈં ઔર યે સબ ઉસી બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ હૈ.

(૭૯) જબ નાઈ હાથ ધુલાને આતા હૈ તો વો અપના નેગ જો ઝિયાદહસે ઝિયાદહ સવા રૂપિયા ઔર કમસે કમ ચાર આને હૈ, લેકર હાથ ધુલવાતા હૈ. ઈસ ફર્ઝકા ભી કુછ ઠિકાના હૈ. જિતને હક ખુદાકે ઔર બંદોંકે હૈં સબ રૂક જાએંગે, મગર ઈસ મન ગઢત હકમેં જો સચ પૂછો તો ના-હક હૈ, કયા બાત કે ઝરા ફર્ક આ જાએ, બલ્કે પેશગી વસૂલ કિયા જાએ. પેહલે ઈસકા કર્ઝ અદા કર દો, તબ ખાના નસીબ હો. અસ્તગ્ફિરૂલ્લાહ! મેહમાનોંસે દામ લેકર ખાના ખિલાના યે ઈન્હી અકલકે દુશ્મનોંકા કામ હૈ. યે ભી બેહદ પાબંદી ઔર શરીઅતકી હદસે આગે બઢના ઔર ઈનામમેં ઝબરદસ્તી કરના હૈ.

(૮૦) ખાના ખાનેકે વકત દુલ્હનવાલોંકી ડોમનિયાં દરવાઝે પર બૈઠકર ઔર ગાલિયાં ગાકર અપના નેગ લેતી હૈં. ખુદા તુમકો સમઝે. એસે હી લેનેવાલે ઔર એસેહી દેનેવાલે. ઝરૂરતમંદોંકો ખુશામદ ઔર દુઆઓં પર ફૂટી કૌડી ન દેં, ઔર ઈન બદ-ઝાતોંકો ગાલિયાં ખાકર રૂપિયે બખ્શેં. વાહ રે રિવાજ ! તૂ ભી કૈસા ઝબરદસ્ત હૈ. ખુદા તુઝે હમારે મુલ્કસે ગારત કરે.

(૮૧) દૂસરે દિન ચૌથીકા જોડા પહેનાકર ઉસ મિઠાઈકે સાથ જો બહૂકે ઘરસે આઈ થી, રૂખસત કરતે હૈં. માશાઅલ્લાહ ! ભલા ઈસ મિઠાઈકે ભેજનેસે ઔર ફિર વાપસ જાનેસે કયા હાસિલ ! શાયદ ઈસ મુબારક ઘરસે મિઠાઈમેં બરકત આ જાનેકે લિયે

ભેજી હોગી. ખ્યાલ તો કરો, રસમકી પાબંદીમેં અકલ ભી જાતી રેહતી હે, ઔર બેહદ પાબંદીકા ગુનાહ ઔર ઈલ્ઝામ અલગ રહા.

(૮૨) ઔર બહૂકે સાથ નૌશા (દુલ્હા) ભી જાતા હે ઔર રૂખસત કરતે વકત વોહી ચારોં ચીઝેં પલ્લૂઓંમેં બાંધી જાતી હૈં, જો રૂખસતીકે વકત જહાંસે બાંધકર આઈ થી. યે ભી બેકારકી બાત ઔર શગૂન હે.

(૮૩) વહાં જાકર દુલ્હન ઉતારી જાતી હે તો ઉસકા દાહના અંગૂઠા વહાં ભી નાઈન ધોકર વો અઠન્ની યા રૂપિયા જો બહૂકે પલ્લૂમેં બંધા હોતા હે, લે લેતી હે. વોહી શગૂન યહાં ભી હે.

(૮૪) જબ દુલ્હા ઘરમેં જાતા હે તો સાલિયાં ઉસકા જૂતા છુપાકર જૂતા છુપાઈકે નામસે કમસે કમ એક રૂપિયા લેતી હૈં. શાબાશ ! એક તો ચોરી કરે ઔર ઉલ્ટા ઈનામ પાએ. એક તો એસે બેકારકે મઝાક કે કિસીકી ચીઝ ઉઠાઈ, છુપા દી, હદીસમેં ઈસે મના' કિયા ગયા હે. ફિર યે કે હંસી-દિલ્લગીકી ખૂબી હે, ઈસસે બે-તકલ્લુફી બઢતી હે ઔર અજનબી ઔર ગૈર મર્દસે એસા તઅલ્લુક પૈદા કરના યે ખૂદ શરીઅતકે ખિલાફ હે. ફિર ઈસ ઈનામકો લાઝમી હક સમઝના યે ભી ઝબરદસ્તી કરકે લેના ઔર શરીઅતકી હદસે નિકલ જાના હે. કહીં કહીં જૂતા-છુપાઈકી રસમ નહીં, મગર ઈસકા ઈનામ બાકી હે. કયા વાહિયાત બાત હે.

(૮૫) ઈસસે બદતર ચૌથી ખેલના (શાદીકે ચોથે દિન દુલ્હાકા દુલ્હનકે ઘર ફૂલોં, તરકારીયોં, મેવોંકા એક દૂસરે પર ઉછાલના) હે જિસકા બા'ઝ શહેરોંમેં રિવાજ હે. ઈસમેં જિસ દરજાકી બે-હયાઈ ઔર બે-ગૈરતી હોતી હે, ઉસકા કુછ પૂછના નહીં. ફિર જિનકી ઔરતેં ઉસ ચૌથી ખેલનેમેં શરીક હોતી હૈં, ઉનકે શૌહર બાવજૂદ મા'લૂમ હોનેકે ઈસકા ઈન્તિઝામ કરને ઔર ન મના' કરનેકી વજહસે દય્યૂસ બનતે હૈં. ઈન સબકે અલાવા કભી કભી એસી ચોટેં લગ જાતી હૈં કે આદમી તિલમિલા જાતા હે, ઉસકા ગુનાહ અલગ.

(૮૬) જબ દુલ્હા આતા હે તો વહાંકા નાઈ ઉસકે દાહને પૈરકા અંગૂઠા ધોકર અપના હક લેતા હે, જો એક રૂપિયેકે કરીબ હોતા હે. ઔર બાકી કમીનોંકા ખર્ચ ઘરમેં દેતે હૈં, યે સબ શગૂન ઔર બેહદ પાબંદીમેં દાખિલ હૈં. ઈન સબ મૌકોંમેં નાઈકા હક સબસે ઝિયાદહ સમઝા જાતા હે. યે હિન્દુઓંકી રસમ હે, ઈનકે રિવાજમેં નાઈકે ઈખ્તિયાર ચૂંકે બહોત ઝિયાદહ હૈં, ઈસલિયે ઈસકી બડી કદર હે. અનપઢ મુસલમાનોંકે ઈખ્તિયાર તો ઉનસે લે લિયે, મગર તંખ્વાહ વોહી રખ્ખી, જો અકસર જગહ સિર્ફ નાહકકા લેના-દેના હે, જહાં કોઈ શરઈ વજહભી નહીં હો સકતી.

(૮૭) અબ ખાનેકા વકત આયા તો નાઈ સાહબ રૂઠે બૈઠે હૈં. હઝારોં મન્નતેં કરો, ખૂશામદ કરો, મગર ઉનકા હાથ હી નહીં ઉઠતા કે જબ તક હમકો ન દોગે, હમ ખાના ન ખાએંગે, જબ હક મિલ જાએગા તબ ખાએંગે. સુબ્હાનલ્લાહ ! કયા અકલકી બાત હે કે ખાનેકા ખાના ખાએં ઔર ઉપરસે દાંત ઘિસાઈ માંગેં. ઈસ બે-તમીઝીમેં

હયા શરમ, અકલ, તેહઝીબ સબ તાક પર રખ દિયે જાતે હૈં. ઈસમેં ભી એહસાનમેં ઝબરદસ્તીકી ઔર દેનેમેં દિખાનેકી બુરાઈ મૌજૂદ, ઈસ લિયે યે ભી ના-જાઈઝ હે.

(૮૮) દો-ચાર દિનકે બા'દ ફિર દુલ્હાવાલે દુલ્હનકો લે જાતે હૈં, ઉસકો બહૂજા કેહતે હૈં ઔર ઈસમેં ભી વોહી સબ રસમેં હોતી હૈં જો ચૌથીમેં હુઈ થી. જો બુરાઈયાં ઈસમેં થીં વોહી યહાં ભી સમઝ લો.

(૮૯) ઈસકે બા'દ બહૂકે મયકેસે બા'ઝ ઔરતેં ઉસકો લેને આતી હૈં ઔર અપને સાથ ખજૂરેં લાતી હૈં, વોહી બેહદ પાબંદી.

(૯૦) યે ખજૂરેં સારી બિરાદરીમેં તકસીમ હોતી હૈં. વોહી દિખાવા ઔર નામ કરનેકી બાત.

(૯૧) ફિર જબ યહાંસે રૂખસત હોતી હે તો નઈ ખજૂરેં સાથ કી જાતી હૈં, વોહી બેહદ પાબંદી.

(૯૨) ઔર વો બાપકે ઘર જાકર બિરાદરીમેં બાંટી જાતી હૈં, વોહી દિખાવા ઔર ઘમંડ યહાં ભી હે.

(૯૩) ઈસકે બા'દ અગર શબે બરાત યા મુહર્રમ હો તો બાપકે ઘર હોગા. જૈસે યે પાબંદી આયત યા હદીસસે સાબિત હે. વજહ ઈસકી સિર્ફ જહાલતકા એક ખ્યાલ હે કે મુહર્રમ ઔર શબે બરાતકો અલ્લાહકી પનાહ ના-મુબારક સમઝતી હૈં, ઈસ લિયે દુલ્હાકે ઘર હોના ના-મુનાસિબ જાનતી હૈં.

(૯૪) ઔર રમઝાન ભી વહીં હોતા હે. ઈદકે કરીબ સવારી ભેજકર બહૂકો બુલાતી હૈં. ગરઝ યે કે જો ત્યૌહાર (તહેવાર) ગમ ઔર ભૂખકે હૈં, જૈસે મુહર્રમ કે યે ગમ ઔર રંજકા ઝમાના સમઝા જાતા હે, રમઝાનમેં ભૂખ-પ્યાસકા હોના ઝરૂરી હે, શબે-બરાતકો આમ લોગ જલતા-બલતા કેહતે હૈં, ગરઝ યે સબ બાપકે હિસ્સે હૈં. ઔર ઈદ જો ખૂશીકા ત્યૌહાર હે વાં ઘર હોના ચાહિયે. લા હૌલ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ.

(૯૫) ઔર વહાંસે દો-તીન મન જિન્સ, જૈસે સિવૈયાં, આટા, મેવા વગેરહ ભેજા જાતા હે. ઔર દુલ્હા-દુલ્હનકો જોળા કુછ નકદકે સાથ ઘી કે નામસે ઔર કુછ મિઠાઈ દી જાતી હે. યે એસા ઝરૂરી ફર્ઝ હે કે સૂદી કર્ઝ લેના પળે, મગર યે કઝા ન હો. ઝાહિર હે કે યે શરીઅતકી હદસે બઢ જાતા હે.

(૯૬) નિકાહકે બા'દ સાલ-દો સાલ તક બહૂકો રવાનગીકે વકત કુછ મિઠાઈ ઔર કુછ નકદ ઔર જોળે વગૈરહ દોનૂં તરફસે બહૂકે સાથ કર દિયે જાતે હૈં, ઔર રિશ્તેદારોંમેં ભી ખૂબ દા'વતેં હોતી હૈં, મગર વોહી જુર્માનેકી દા'વતકી બદનામીસે બચનેકો યા નામ કમાનેકો સારા બખેળા હોતા હે. ફિર ઈસકે બદલે ઔર બરાબરીકા ભી પૂરા ધ્યાન રેહતા હે, બલ્કે કભી કભી તો શિકાયત ઔર તકાઝા કરકે દા'વત ખાતે હૈં. ગરઝ થોળે દિનોં તક યે આવ-ભગત સચ્ચી યા ઝૂઠી હોતી રેહતી હે, ફિર ઈસકે બા'દ કોઈ કિસીકો નહીં પૂછતા. સબ ખૂશિયાં મનાનેવાલે ઔર ઝૂઠી ખાતિરદારી કરનેવાલે

અલગ હુએ. અબ જો મુસીબત પળે ભુગતી. કાશ ! જિસ કદર રૂપિયા બેહૂદા તૌર પર ઉડાયા જાતા હે, અગર ઇન દોનૂંકે લિયે ઇસ્સે કોઇ જાયદાદ ખરીદી જાતી યા તિજારતકા સિલસિલા શુરૂ' કર દિયા જાતા તો કિતના આરામ રેહતા. સારી ખરાબી ઇન રસમોંકી પાબંદીસે હે.

(૯૭) દોનૂં તરફકી મિઠાઇ દોનૂંકી બિરાદરીમેં તકસીમ હો જાતી હે, જિસકા મન્શા વોહી દિખાવા હે. ઔર અગર વો મિઠાઇ સબકો ન પહોંચે તો અપને ઘરસે મંગાકર મિલાઓ, યે ભી જુર્માના હે.

(૯૮) બા'ઝ જગહ કંગના (દુલ્હાકી કલાઇ પર બાંધનેકા ડોરા) બાંધનેકા ભી રિવાજ હે જો ગૈર-મુસ્લિમોંકી રસમ હોનેકી વજહસે મના' હે.

(૯૯) બા'ઝ જગહ તો આરસી મસ્હફ (નિકાહકે બા'દ દુલ્હા દુલ્હનકો આઇના-કુર્આન દિખાનેકી રસમ, યા દુલ્હા દુલ્હનકો એક દૂસરેકા મુંહ દિખાના) કી ભી રસમ હે. ઇસમેં ભી તરહ તરહકી રૂસ્વાઇયાં ઔર ઝિલ્લતેં હૈં, જો શરીઅત ઔર અકલકે બિલકુલ ખિલાફ હે.

(૧૦૦) બા'ઝ જગહ સાજ-સજ્જા (આરાઇશ) ઔર આતિશબાઝીકા સામાન હોતા હે, જો સરાસર દિખાવા ઔર માલકા બેહૂદા ઉડાના હે, જિસકે હરામ હોનેમેં કોઇ શુબહ નહીં.

(૧૦૧) બા'ઝ જગહોં પર તો હિન્દુસ્તાની યા અંગ્રેજી બાજે હોતે હૈં, ઇનકા હરામ હોના હદીસમેં મૌજૂદ હે. ઔર કુછ નાચ ભી હોતા હે, જિસકા હરામ હોના પેહલે બાબમેં બયાન કર દિયા ગયા હે.

(૧૦૨) બા'ઝ તારીખોં ઔર મહીનોં ઔર સાલોંકો, જૈસે અઠારહ સાલકો મનહૂસ સમઝતે હૈં, ઔર ઇસમેં શાદી નહીં કરતે. યે અકીદા ભી બિલકુલ અકલ ઔર શરીઅતકે ખિલાફ હે.

(૧૦૩) કહીં તો જહેઝકે પલંગમેં ચાંદીકે પાએ, ચાંદીકી સુરમાદાની, સલાઇ, કટોરે વગૈરહ દિયે જાતે હૈં, જિનકા ઇસ્તે'માલ કરના હરામ હે. હદીસ શરીફમેં ખુલે તૌર પર રોકા ગયા હે, ઇસ લિયે ઇસકા દેના ભી હરામ હે. ક્યૂંકે એક હરામ બાતમેં મદદ દેના ઔર ઉસકી મુવાફિકત કરના હે.

યે સબ બાતેં સો (૧૦૦) સે ઉપર હૈં, જિનમેંસે કિસીમેં એક ગુનાહ, કિસીમેં દો, કિસીમેં ચાર-પાંચ ઔર કિસીમેં બત્તીસ તક જમા' હૈં. અગર હર એકકે પીછે તીન-તીન ગુનાહકા ઓસત રખ્ખો તો યે શાદી તીનસો સે કુછ ઝિયાદહ ગુનાહોં પર શામિલ હે. જિસ નિકાહમેં તીનસો સે ઝિયાદહ શરઇ હુકમકે ખિલાફ હોતા હે, ઉસમેં ભલા ખેર ઔર બરકતકા ક્યા ઝિકર. ગરઝ યે સબ બાતેં ઇન ગુનાહોંસે ભરી પળી હૈં.

૧. માલકા બેહૂદા ઉડાના, ૨. નામ ઔર શાન, ૩. બેહદ પાબંદી, ૪. ગૈર-મુસ્લિમોં જૈસા કામ, ૫. સૂદી કર્ઝ યા બગૈર ઝરૂરત કર્ઝ લેના, ૬. ઇનામ ઔર

ઈકરામ ઔર એહસાનકો ઝબરદસ્તી લેના, ૭. બે-પરદગી, ૮. શિર્ક ઔર અકીદેકી ખરાબી, ૯. નમાઝોંકા કઝા હોના યાં મકરૂહ વકતમેં પઢના, ૧૦. ગુનાહોંમેં મદદ દેના, ૧૧. ગુનાહ પર કાયમ રેહના ઔર ઉનકો અચ્છા જાનના, જિનકો કુરઆન ઔર હદીસમેં સાફ બુરા બતાયા ગયા હે, ચુનાંચે કુછ થોળસા બયાન કિયા જાતા હે.

(૧) ઈર્શાદ ફરમાયા અલ્લાહને કે બેહૂદા મત ઉળાઓ, બેશક અલ્લાહ તઆલા પસંદ નહીં કરતે બેહૂદા ઉળાનેવાલોંકો.

(૨) દૂસરી જગહ ફરમાયા, બેહૂદા ઉળાનેવાલે શૈતાનકે ભાઈ હૈં ઔર શૈતાન અપને પાલનહારકા ના શુક્રા હે.

(૩) હદીસમેં ફરમાયા અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને, જો શખ્સ દિખાનેકે લિયે કોઈ કામ કરે, અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઐબ કિયામતકે દિન દિખાએગા.

(૪) કુરઆન મજીદમેં હે કે અલ્લાહ તઆલાકી હદોંસે આગે ન બઢો.

ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે જો ચીઝ શરીઅતમેં ઝરૂરી નહીં, ઉસકો ઝરૂરી સમઝના, ઔર ઉસકી બેહદ પાબંદી કરના બુરા હે, ક્યૂંકે ઈસમેં ખુદાકી હદોંસે આગે બઢના હે.

(૫) હદીસ શરીફમેં હે કે લા'નત ફરમાઈ અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને સૂદ લેનેવાલે ઔર દેનેવાલે પર, ઔર ફરમાયા હે કે ગુનાહમેં દોનૂં બરાબર હૈં.

(૬) કર્ઝ લેનેકે બારેમેં ભી હદીસોંમેં બહોત ધમકિયાં આઈ હૈં, ઈસ લિયે બગૈર ઝરૂરત યે ભી ગુનાહ હે.

(૭) હદીસ શરીફમેં હે કે કિસીકા માલ હલાલ નહીં હે, બગૈર ઉસકી ખૂશદિલીકે. ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે કિસી કિસમકી ઝબરદસ્તી કરકે, મજબૂર કરકે, દબાવ ડાલકર લેના હરામ હે.

(૮) હદીસ શરીફમેં હે કે લા'નત કરે અલ્લાહ તઆલા દેખનેવાલેકો ઔર જિસકી તરફ દેખા જાએ. ઈસસે બે-પરદગીકી બુરાઈ ઔર ઉસકા હરામ હોના સાબિત હુવા કે દેખનેવાલે પર ભી લા'નત હે ઔર જો સામને આ જાએ એહતિયાતસે પરદા ન કરે ઉસપર ભી લા'નત હે. ઔર મર્દકા ગૈર-ઔરતકો દેખના ઔર ઔરતકા ગૈર-મર્દકો દેખના દોનૂં ગુનાહ હૈં.

(૯) શિર્કકી બુરાઈકો કૌન નહીં જાનતા.

(૧૦) હદીસમેં હે કે અલ્લાહકે રસૂલકે સહાબા (રદિ.) કિસી અમલકે છોળનેકો કુફ્ર ન સમઝતે થે નમાઝકે અલાવા. દેખો ઈસસે નમાઝ કઝા કરનેકી કિતની બુરાઈ નિકલી કે આદમીકા ઈમાન હી સહીહ ઔર દુરૂસ્ત નહીં રેહતા.

(૧૧) અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા, એક દૂસરેકી મદદ કરો ગુનાહ ઔર ઝુલ્મમેં.

(૧૨) હદીસમેં હે કે જબ નેકી કરનેસે તેરા જી ખુશ હો ઔર બુરે કામ કરનેસે ભી જી બુરા હો, પસ તૂ મો'મિન (ઈમાનવાલા) હે. ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે ગુનાહકો અચ્છા જાનના ઔર ઉસપર કાઈમ રેહના, ઈમાનકા વીરાન કરનેવાલા હે.

(૧૩) હદીસ શરીફમેં ખાસકર જહાલત ભરી ઈન રસમોંકે બારેમેં બળી સખ્ત ધમકિયાં આઈ હૈં.

(૧૪) ફરમાયા અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને કે સબસે ઝિયાદહ બુગ્ઝ (દુશ્મની) અલ્લાહ તઆલાકો તીન આદમિયોંકે સાથ હે. ઉનમેંસે એક યે ભી ફરમાયા કે જો આદમી ઈસ્લામમેં આકર જાહિલિયતકી રસમેં બરતના ચાહે.

ઈસકે અલાવા ઔર બહોતસી હદીસેં હૈં. હમ ઝિયાદહ બયાન નહીં કરતે. પસ મુસલમાન પર ફર્ઝ ઔર વાજીબ ઔર ઈમાન ઔર અકલકી બાત યે હે કે ઈન રસમોંકી બુરાઈ જબ અકલ ઔર શરીઅતસે મા'લૂમ હો ગઈ તો હિમ્મત કરકે સબકો છોળ દે ઔર નામ ઔર બદનામી પર નઝર ન કરે, બલ્કે ઈસકા તજુર્બા હો ચુકા હે કે અલ્લાહ તઆલાકી ઈતાઅતમેં ઝિયાદહ ઈઝ્ઝત ઔર નેકનામી હોતી હે, ઔર ઈન રસમોંકો ખત્મ કરનેકે દો તરીકે હૈં.

એક યે કે સબ બિરાદરી મિલકર યે સબ બખેળે બંદ કરેં.

દૂસરા તરીકા યે હે કે અગર કોઈ ઈસકા સાથ ન દે તો ખુદ હી શુરૂ' કર દે. દેખા દેખી ઔર લોગ ભી એસા કરને લગેંગે, ક્યૂંકે ઈન બેકારકી રસમોંસે સબકો તકલીફ હે. ઈસી તરહ અગર અલ્લાહને ચાહા તો કુછ દિનોંમેં આમ અસર ફેલ જાએગા, ઔર શુરૂ' કરનેકા સવાબ કિયામત તક મિલતા રહેગા, મરનેકે બા'દ ભી મિલેગા.

બા'ઝ લોગ કેહતે હૈં કે સાહબ ! જિસકો ગુંજાઈશ હો વો કરે, જિસકો ન હો વો ન કરે. ઈસકા જવાબ યે હે કે એક તો ગુંજાઈશસે ઈજાઝત કબ હો સકતી હે. દૂસરે યે કે જબ ગુંજાઈશવાલે કરેંગે તો ઉનકી બિરાદરીકે ગરીબ આદમી ભી અપની આબરૂકી હિફાઝતકે લિયે ઝરૂર કરેંગે. ઈસ લિયે ઝરૂરી ઈન્તિઝામકી બાત યેહી હે કે સબ હી છોળ દેં.

બા'ઝ લોગ કેહતે હૈં કે અગર યે રસમેં રૂક જાએં, ફિર મેલ-મિલાપકી કોઈ શક્લ હી નહીં. ઈસકા જવાબ યે હે કે એક તો મેલ-મિલાપકી મસ્લિહતસે ગુનાહકી બાતકી ઈજાઝત કિસી તરહ જાઈઝ નહીં હો સકતી. ફિર યે મેલ-મિલાપ ઈસ પર મૌકૂફ નહીં. રસમોંકી પાબંદીકે બગેર એક દૂસરેકે ઘર જાએ યા ઉસકો બુલાએ, ખિલાએ-પિલાએ, કુછ મદદ ઔર સુલૂક કરે, જૈસા યાર દોસ્તોંમેં રાહો રસમ (તઅલ્લુક) જારી હે તો ક્યા યે મુમ્કિન નહીં, બલ્કે અબ તો ઈન રસમોંકી વજહસે બજાએ મુહબ્બતકે જોકે મેલ-મિલાપકા અસલ મકસદ હે, અકસર રંજ ઔર તકરાર ઔર શિકાયત ઔર પુરાને કીનોંકા તાઝા કરના, ઔર તકરીબવાલેકા એબ ઢૂંઢકર નિકાલના, ઉસકો ઝલીલ કરનેકે દરપે હોના, ઈસી તરહકી ઔર દૂસરી ખરાબિયાં દેખી જાતી હૈં ઔર ચૂંકે એસા લેના-દેના, ખિલાના-પિલાના રસમકી વજહસે ઝરૂરી હો ગયા હે, ઈસ લિયે કુછ ખુશી ભી નહીં હોતી, ન દેનેવાલેકો કે વો એક બગાર-સી ઉતારતા હે, ન લેનેવાલેકો કે વો અપના ઝરૂરી હક સમઝતા હે, ફિર લુત્ફ કહાં રહા, ઈસ લિયે ઈન તમામ બુરી રસમોંકા ખત્મ

ર દેના વાજીબ હે. મંગનીમેં ઝબાની વા'દા કાફી હે, ન નાઈકી ઝરૂરત, ન જોળા ઓર ન નિશાની ઓર ન મિઠાઈકી ઝરૂરત. જબ દોનૂં નિકાહકે કાબિલ હો જાએં ઝબાની યા ખતોંકે ઝરીયે કોઇ વક્ત ઠેહરાકર દુલ્હાકો બુલાએં, એક ઉસકા સરપરસ્ત ઓર એક ઉસકા ખિદમત ગુઝાર ઉસકે સાથ આના કાફી હે, ન બરીકી ઝરૂરત, ન બરાતકી ઝરૂરત, નિકાહ કરકે ફૌરન એક-આધ દિન મેહમાન રખકર ઉસકો રૂખસત કર દેં, ઓર અપની ગુંજાઈશકે મુતાબિક જો ઝરૂરી ઓર કામકી ચીઝેં જહેઝમેં દેની મંઝૂર હોં, બગૈર દૂસરોંકો દિખલાએ ઓર શોહરત દિયે ઉસકે ઘર ભેજ દેં, યા અપને હી ઘર ઉસકે સુપુર્દ કર દેં, ન સુસરાલકે જોળેકી ઝરૂરત, ન ચોથીકે ઘોળેકી હાજત, ફિર જબ ચાહે દુલ્હનવાલે બુલાવેં ઓર જબ મૌકા' હો દુલ્હાવાલે બુલા લે. અપને અપને કમીનોંકી ગુંજાઈશકે મુતાબિક ખૂદ હી દે લેં, ન યે ઉનસે દિલાએં ન વો ઈનસે. મુંહ પર હાથ રખના ભી કુછ ઝરૂરી નહીં, બિખેર ભી બેકાર હે. અગર તોફીક હો તો શુક્રિયામેં ઝરૂરતમંદોંકો દે દેં. કિસી કામકે લિયે કર્ઝ ન લો, હાં વલીમા સુન્નત હે, વો ભી અચ્છી નિય્યતકે સાથ ઓર થોળેમેં, ન કે નામકે લિયે ઓર દિખાવેકે લિયે, વરના એસા વલીમા ભી જાઈઝ નહીં.

હદીસમેં એસે વલીમેકો સબસે બુરા ખાના કહા ગયા હે, ઈસ લિયે ન એસા વલીમા જાઈઝ, ન ઈસકા કબૂલ કરના જાઈઝ. ઈસ્સે મા'લૂમ હો ગયા હોગા કે અકસર ખાને જો બિરાદરીકો ખિલાએ જાતે હૈં, ઉનકા ખાના ઓર ખિલાના કુછ ભી જાઈઝ નહીં. દીનદારકો ચાહિયે કે ખૂદ ઈન રસમોંકો ન કરે, ઓર જિસ તકરીબમેં યે રસમેં હોં, વહાં હરગિઝ શરીક ન હો, બલ્કે સાફ ઈન્કાર કર દે. બિરાદરી, કુમ્બેકી ખુશી અલ્લાહ તઆલાકી ના-રાઝીકે સામને કુછ કામ ન આએગી. અલ્લાહ તઆલા સબ મુસલમાનોંકો એસી તોફીક અતા ફરમાએ. આમીન !

મહર ઝિયાદહ બળ્હાનેકા બયાન

ઈનહી રસમોંમેંસે મહર ઝિયાદહ ઠેહરાનેકી રસમ હે જો સુન્નતકે ખિલાફ હે. હદીસમેં હે કે હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા, ખબરદાર ! મહર બળ્હાકર મત ઠેહરાઓ, ઈસ લિયે કે અગર યે ઈઝ્ઝતકી બાત હોતી દુનિયામેં, ઓર તકવેકી બાત હોતી અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક તો તુમહારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને કિસી બીવીસે નિકાહ કિયા હો યા કિસી સાહબઝાદીકા નિકાહ કિયા હો, બારહ ઓકિયાસે ઝિયાદહ પર ઓર બા'ઝ રિવાયતોંમેં સાઢે બારહ ઓકિયા આએ હૈં. યે હમારે હિસાબસે લગભગ એક સો સેંતીસ રૂપિયે હોતે હૈં.

બા'ઝ કેહતે હૈં કે બળા મહર ઈસ લિયે મુકર્રર કરતે હૈં, તાકે શૌહર ન છોળ સકે, યે બહાના બિલકુલ બેકાર હે. એક તો જિનકો છોળના હોતા હે યે છોળ હી દેતે હૈં, ફિર જો કુછ ભી હો. ઓર જો મહરકે તકાઝેકે ખોફસે નહીં છોળતે, વો છોળનેસે ભી બુરા કર

દેતે હૈં. યા'ની ન તલાક દેતે હૈં, ન પાસ રખતે હૈં, બીચમેં અધ્ધર ડાલ રખ્ખા, ન ઈધર કો, ન ઉધરકો. ઉનકા કોઈ ક્યા કર લેતા હે. યે સબ ફુઝૂલ બહાને હૈં. અસલ યે હે કે ઘમંડકે લિયે એસા કરતે હૈં કે ખૂબ શાન ઝાહિર હો, સો ફખ્રકે લિયે કોઈ કામ કરના, ચાહે અસલમેં જાઈઝ હો, હરામ હો જાતા હે. તો ભલા ઉસકા કયા કેહના જો ખૂદ હી સુન્નતકે ખિલાફ ઓર મકરૂહ હો, વો તો ઔર ભી મના' ઓર બુરા સમઝા જાએગા. સુન્નત તો યેહી હે કે હઝરત પેગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીવિયોં ઓર સાહબઝાદિયોંકા સા મહર ઠેહરાએ. ઓર ખેર એસા હી ઝિયાદહ બાંધનેકા શોક હે તો હર આદમીકો હેસિયતકે મુતાબિક મુકર્રર કરેં, ઈસ્સે ઝિયાદહ ન કરેં.

હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કા નિકાહ

પેહલે તો હઝરત અબૂબકર સિદીક (રદિ.) ઓર હઝરત ઉમર ફારૂક (રદિ.) ને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે ઈસ બળી દોલતકી દરખ્વાસ્ત કી. આપને કમ ઉમ્ર હોનેકા ઉઝર ફરમા દિયા, ફિર હઝરત અલી (રદિ.) ને શરમાતે હુએ ખૂદ હાઝિર હોકર ઝબાની અર્ઝ કિયા. આપ પર ફોરન હુકમે ઈલાહી આયા ઓર આપને ઉનકી અર્ઝકો કબૂલ કર લિયા. તો ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે મંગનીમેં યે તમામ બખેળે કે જિનકા આજકલ રિવાજ હે, બસ બેકાર ઓર સુન્નતકે ખિલાફ હૈં. બસ ઝબાની પેગામ ઓર ઝબાની જવાબ કાફી હે. ઉસ વક્ત હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કી ઉમ્ર સાડે પંદરહ સાલ ઓર હઝરત અલી (રદિ.) કી ૨૧ બરસકી થી. ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે ઈસ ઉમ્રકે બા'દ દેર કરના નિકાહમેં અચ્છા નહીં. ઓર યે ભી મા'લૂમ હુવા કે દુલ્હા-દુલ્હનકી ઉમ્રમેં જોળ હોનેકા ધ્યાન ભી રખના મુનાસિબ હે. ઓર બેહતર યે હે કે દુલ્હા ઉમ્રમેં દુલ્હનસે કિસી કદર બળા હો. ફ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા, અય અનસ ! જાઓ અબૂબકરકો બુલા લાઓ. તો ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે નિકાહકી મજલિસમેં અપને ખાસ લોગોંકો બુલાનેમેં કુછ હરજ નહીં. ઓર હિકમત ઈસમેં હે કે નિકાહકી શોહરત હો જાએ જો કે મકસૂદ હે. મગર ઈસ બુલાવેમેં એહતિમામ ઓર કોશિશ ન હો. વક્ત પર બે-તકલ્લુફ જો દો-ચાર આદમી કરીબ ઓર નઝદીકકે હોં, જમા' હો જાએં.

યે સબ હાઝિર હો ગએ ઓર આપને એક ખુત્બા પળહકર નિકાહ કર દિયા. ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે બાપકા છુપે છુપે ફિરના યે ભી સુન્નતકે ખિલાફ હે, બલ્કે બેહતર યે હે કે બાપ ખૂદ અપની લળકીકા નિકાહ પળ્હે. ઓર ચાર સો મિસ્કાલ ચાંદી મહર મુકર્રર હુવા, જિસકી મિકદારકા તખ્મીના (અંદાઝા) ઉપર આ ચુકા હે. ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે મહર લમ્બા-ચોળા મુકર્રર કરના ભી સુન્નતકે ખિલાફ હે, પસ મહરે ફાતિમા કાફી ઓર બરકતકી વજહ હે. ઓર અગર કિસીકો તાકત ન હો તો ઈસ્સે ભી કમ મુનાસિબ હે.

ફિર આપને એક થાલમેં ખુરમા લેકર હાઝિર લોગોંકો પહોંચા દિયે. ફિર હુઝૂર

(સ.અ.વ.) ને હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કો હઝરત ઉમ્મે એમનકે સાથ હઝરત અલી (રદિ.) કે ઘર પહોંચા દિયા.

બહેનો ! દેખો, યે દોનૂં જહાનકી સાહબઝાદીકી રૂખસતી હે, જિસમેં ન ધૂમ, ન ધામ, ન મ્યાન, ન પાલકી, ન બિખેર, ન આપને હઝરત અલી (રદિ.) સે કમીનોંકા ખર્ચ દિલવાયા, ન કુમ્બે-બિરાદરીકા ખાના કિયા. હમ લોગોંકો ભી લાઝિમ હે કે અપને પેગમ્બર (સ.અ.વ.) જૈસે સરદારકી પૈરવી કરેં ઔર અપની ઇઝ્ઝતકો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ઇઝ્ઝતસે બઢકર ન સમઝેં. (ઇસ્સે અલ્લાહકી પનાહ હમ માંગતે હૈં.) ફિર હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઉનકે ઘર તશ્રીફ લાએ ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) સે પાની મંગાયા વો એક લકડીકે પ્યાલેમેં પાની લાઈ. ઇસ્સે મા'લૂમ હુવા કે નઈ દુલ્હનોંકા શરમમેં ઇતના ઝિયાદતી ન કરના એબ ન સમઝા જાએ. યે ભી સુન્નતકે ખિલાફ હે. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને અપની કુલ્લી ઉસમેં ડાલ દી ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કો ફરમાયા કે ઇધર મુંહ કરો. ઔર ઉનકે સીના મુબારક ઔર સર મુબારક પર થોડા પાની છિડકા ઔર દુઆ કી. ઇલાહી ! ઇન દોનૂંકી ઓલાદકો શૈતાનસે આપકી પનાહમેં દેતા હૂં. ફિર ફરમાયા કે ઇધર પીઠ કરો ઔર આપને ઇનકે કંધોંકે બીચ પાની છિડકા ઔર ફિર વોહી દુઆ કી. ફિર હઝરત અલી (રદિ.) સે પાની મંગાયા ઔર યેહી ઉનકે સાથ ભી કિયા, મગર પીઠકી તરફ પાની નહીં છિડકા. મુનાસિબ હે કે દુલ્હા દુલ્હનકો જમા' કરકે યે અમલ કિયા કરેં કે બરકતકી વજહ બને.

હિન્દુસ્તાનમેં એસી બુરી રસમ હે કે નિકાહ હો જાનેકે બાવજૂદ દુલ્હા દુલ્હનમેં પરદા રેહતા હે. ફિર ઇર્શાદ હુવા કે બિસ્મિલ્લાહ ! બરકતકે સાથ અપને ઘર જાઓ ઔર એક રિવાયતમેં હે કે નિકાહકે દિન હુઝૂર (સ.અ.વ.) નમાઝે ઇશાકે બા'દ હઝરત અલી મુરતઝા (રદિ.) કે ઘર તશરીફ લાએ ઔર બરતનમેં પાની લેકર ઉસમેં અપના મુબારક થૂક ડાલા ઔર કુલ અઊઝુ બિરબ્બિલ ફલક ઔર કુલ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ પઢકર દુઆ કી, ફિર હઝરત અલી (રદિ.) ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કો આગે પીછે હુકમ ફરમાયા કે ઉસકો પિએં ઔર વુઝૂ કરેં. ફિર દોનૂં સાહિબોંકે લિયે પાકી ઔર આપસમેં મુહબ્બતસે રેહનેકી ઔર ઓલાદમેં બરકત હોને ઔર અચ્છી કિસમકી દુઆ ફરમાઇ ઔર ફરમાયા, આઓ આરામ કરો (અગર દામાદકા ઘર કરીબ હો તો યે અમલ કરના ભી બરકતકા સબબ હે) ઔર ઔરતોંકી સરદારકા જહેઝ યે થા. દો ચાદર યમાની, જો સૂસીકે તૌર પર હોતી થી, દો નહાલી (બિસ્તર), જિસમેં અલસીકી છાલ ભરી થી, ચાર ગદ્દે, દો બાઝૂબંદ ચાંદીકે, એક કમલી, ઔર એક તકિયા, એક પ્યાલા ઔર એક ચક્કી, એક મશક ઔર પાની રખનેકા બરતન યા'ની ઘડા. બા'ઝ રિવાયતોંમેં એક પલંગ ભી આયા હે.

બીવિયો ! જહેઝમેં તીન બાતોંકા ધ્યાન રખના ચાહિયે. એક યે કે મુખ્તસર હો યા'ની યે કે ગુંજાઇશસે ઝિયાદહકી ફિક્ર ન કરો. દૂસરે ઝરૂરતકા ખ્યાલ કે જિન ચીઝોંકી

ફોરન ઝરૂરત હો વો દેના ચાહિયે. તીસરે એ'લાન ઔર ઈઝહાર ન હોના ચાહિયે, ક્યૂંકે યે તો અપની ઔલાદકે સાથ એહસાન ઔર સુલૂક હે, દૂસરોંકો દિખલાનેકી કયા ઝરૂરત હે. પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કે અમલસે જો અભી બયાન હુવા, તીનોં બાતેં સાબિત હૈં. ઔર પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને કામ ઈસ તરહ બાંટા કે બાહિરકા કામ હઝરત અલી (રદિ.) કે ઝિમ્મે ઔર ઘરકા કામ હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કે ઝિમ્મે રહે. મા'લૂમ નહીં હિન્દુસ્તાનકી શરીફ ઝાદિયોંમેં ઘરકે કામસે કયૂં શરમ કી જાતી હે, ફિર હઝરત અલી (રદિ.) ને વલીમા કિયા, જિસમેં યે સામાન થા, કઈ સાઅ' જવકી રોટી પકી હુઈ ઔર કુછ ખુરમે (ખજૂર) ઔર કુછ મલીદા. પસ વલીમાકા સુન્નત તરીકા યે હે કે બે-તકલ્લુફ ૧
ઔર બગૈર ફખ્રકે થોડેમેં જિતના મિલા અપને ખાસ લોગોંકો ખિલાએ.

પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કી બીવિયોંકા નિકાહ

હઝરત ખદીજા (રદિ.) કા મહર પાંચસો દિરહમ યા ઉસ કીમતકે ઊંટ થે જો અબૂ તાલિબને અપને ઝિમ્મે રખ્ખે, ઔર હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કા મહર કોઈ બરતનેકી ચીઝ થી જો દસ દિરહમકી થી, ઔર હઝરત જુવૈરિયા (રદિ.) કા મહર ચારસો દિરહમ થે, ઔર ઉમ્મે હબીબા (રદિ.) કા મહર ચારસો દીનાર થે જો હબ્શાકે બાદશાહને અપને ઝિમ્મે રખ્ખે, ઔર હઝરત સૌદા (રદિ.) કા મહર ચારસો દિરહમ થે. ઔર વલીમા હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.) કા કુછ જવકા ખાના થા. ઔર હઝરત ઝૈનબ બિન્તે જહશ (રદિ.) કે વલીમામેં એક બકરી ઝબહ હુઈ થી ઔર ગોશ્ત રોટી લોગોંકો ખિલાયા ગયા થા. ઔર હઝરત સફિય્યા (રદિ.) કે વક્ત જો બા'ઝ સહાબા (રદિ.) કે પાસ હાઝિર થા, સબકો જમા' કર લિયા ગયા, યેહી વલીમા થા. હઝરત આઈશા (રદિ.) કા વલીમા યે ખૂદ ફરમાતી હૈં, ન ઊંટ ઝબહ હુવા ન બકરી. સઅદ બિન ઉબાદા (રદિ.) કે ઘરસે એક પ્યાલા દૂધકા આયા થા, બસ યેહી વલીમા થા.

શરીઅતકે મુતાબિક શાદીકા એક નયા કિસ્સા

યે કિસ્સા ઈસ મકસદસે લિખ્ખા જાતા હે કે અકસર લોગ રસમોંકી બુરાઈકો સુનકર પૂછતે હૈં કે જબ યે રસમેં ન હોં તો ફિર કિસ તરીકેસે શાદી કરેં ? ઈસકા જવાબ મહર ઝિયાદહ બઢાનેકે બયાનસે ઝરા પેહલે ગુઝર ચુકા હે કે કિસ તરહ શાદી કરેં ? ઔર ફિર હમને પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી સાહબઝાદિયોં ઔર બીવિયોંકી શાદીકા કિસ્સા ભી અભી લિખ દિયા હે, સમઝદાર આદમીકે લિયે કાફી હે. મગર ફિર-ભી કોઈ કોઈ કેહને લગતે હૈં કે સાહબ ! ઉસ ઝમાનેકી બાત થી, આજકલ કરકે દિખલાઓ તો દેખેં ઔર નિરે (સિર્ફ) ઝબાની તરીકે બતલાનેસે કયા હોતા હે. ઈસ કિસ્સેસે યે મા'લૂમ હો

૧. એક પૈમાના જો નંબરી સેરસે એક છટાંક ઉપર સાડે તીન સેર હોતા હે.

જાએગા કે આજકલ ભી ઇસ તરહ શાદી હો સકતી હે, ફિર યે કે યે કિસ્સા ન મૌલવિયોં ઔર દુરવેશોંકે આનદાનકા હે, ઔર ન કિસી ગરીબ આદમીકા હે, ન કિસી છોટી કૌમકા હે. દોનૂં તરફ માશાઅલ્લાહ ખૂબ ખાતે-પીતે, દુનિયાદારી બરતનેવાલે શરીફ આબરૂદાર ઘરોંકા હે. ઇસ લિયે કોઇ યૂં ભી નહીં કેહ સકતા કે મૌલવી દુરવેશ લોગોંકી ઔર બાત હે યા યે કે ઉનકે પાસ કુછ થા હી નહીં, ઇસ મજબૂરીકો શરીઅતકે મુતાબિક કર લિયા. ઇસ કિસ્સેસે સારે શુબહે જાતે રહેંગે.

ઇસી સાલકી બાત હે કે ઝિલા મુઝફ્ફર નગરકે દો કસ્બોંમેં એક કસ્બેમેં દુલ્હાવાલે, એકમેં દુલ્હનવાલે હેં. મુદ્દતસે દોનૂં તરફવાલોંમેં બહોત બળે હોસલે થે, લેકિન ઠીક વક્ત પર અલ્લાહને દોનૂંકો હિદાયત દી. શરીઅતકા હુકમ સુનકર અપને સબ ખયાલતકો દિલસે નિકાલકર ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કે હુકમકે મુતાબિક તેયાર હો ગએ, ન શાદીકી તારીખ મુકર્રર કરનેકો, યા મહેંદી લે જાનેકો યા જોળા લે જાનેકો નાઇ ભેજા ગયા, ન ઇસ સિલસિલેમેં કોઇ રસમ અદા કી ગઇ, ન દુલ્હનકે ઉબટના મલનેકે વાસ્તે બીવિયાં જમા' કી ગઇં. ખૂદ હી ઘરવાલોંને મલ-દલ દિયા, ન દુલ્હા, ન દુલ્હનવાલોંને ઘરોંમેં કિસીકો મહેમાન બુલાયા, ન કિસી રિશ્તે-નાતેદારકો કોઇ ખબર દી. શાદીકે પાંચ-છ દિન પેહલે ખતકે ઝરીયે શાદીકા દિન ઠહેર ગયા. દુલ્હા ઔર દુલ્હાકે સાથ એક ઉસકા બળા ભાઇ થા. દુલ્હનકે શરઇ વલીને ઉસ બળે ભાઇકો લિખકર નિકાહકી ઇજાઝત દી થી. ઔર એક મુલાઝિમ કામ ઔર ખિદમતકે લિયે થા. ઔર કમ-ઉમ્ર ભતીજા ઇસ મસ્લિહતસે સાથ લે લિયા થા કે શાયદ કોઇ ઝરૂરી બાત ઘરમેં કેહલા ભેજનેકી ઝરૂરત હો તો યે બચ્ચા પરદેકે કાબિલ નહીં હે. બે-તકલ્લુફ ઘરમેં જાકર કેહ દેગા. બસ કુલ ઇતને આદમી થે જો કિરાયેકી એક બેહલીમેં બેઠકર જુમ્આકે દિન દુલ્હનકે ઘર પહોંચ ગએ. દુલ્હનકા જોળા ઉન્હીં લોગોંકે પાસ થા. ઔર દુલ્હા અપને ઘરકે કપળે પેહને હુએ થા. વહાં પહોંચકર મિલનેવાલોંકો કેહલા ભેજા ગયા કે જુમ્આકી નમાઝકે બા'દ નિકાહ હોગા. જુમ્આકી નમાઝકે કરીબ દુલ્હાકા જોળા ઘરમેં સે આ ગયા. ઉસકો પહેનકર જુમ્આ મસ્જિદમેં ચલે ગએ. જુમ્આકી નમાઝકે બા'દ પેહલે તો છોટાસા વઅઝ હુવા, જિસમેં રસમોંકી ખરાબિયોંકા બયાન થા. ઇસ વઅઝમેં જિતને આદમી થે ખૂબ સમઝ ગએ. વઅઝકે બા'દ નિકાહ પઢ્હા ગયા. ઔર છુહારે ઘરમેં ઔર બાહિર તકસીમ હુએ. જો લોગ ન આ સકે થે ઉનકે ઘરમેં ભેજ દિયે. અસરસે પેહલે સબ કામ પૂરા હો ગયા. મગરિબકે બા'દ દુલ્હાવાલોંકો હમેશાકે વક્ત પર અચ્છા ખાના ખિલાયા ઔર ઇશાકે બા'દ ઔરતોંકો ભી વેસા હી વઅઝ સુનાયા ગયા. ઇસપર ભી ખૂબ અસર હુવા ઔર વક્ત પર ચૈનસે સો રહે.

અગલે દિન થોળા હી દિન ચઢ્હા થા કે દુલ્હનકો એક બેહલીમેં રૂખસત કર દિયા ગયા. સાથમેં એક રિશ્તેદાર બીવી ઔર ખિદમતકે લિયે એક નાઇન થી. યે બેહલી દુલ્હનકે જહેઝમેં મિલી થી ઔર પાલકી યા મિયાના વગેરહકી કોઇ પાબંદી નહીં કી ગઇ.

ઔર જહેઝભી સાથ નહીં દિયા ગયા. દુલ્હનવાલોંને અપને કમીનોંકો અપને પાસસે ઈનામ દિયા ઔર દુલ્હાવાલોંને સલામી રૂપિયાભી નહીં લિયા. બજાએ બિખેરેકે જો કે દુલ્હનકે સર પર હોતી હે, બા'ઝ મસ્જિદોંમેં ઔર ગરીબ-મોહતાજકે ઘરોંમેં રૂપિયે પૈસે ભેજ દિયે ગએ. ઝોહરકે વકત દુલ્હાકે ઘર જા પહોંચે. દુલ્હનકી કોઈ નમાઝ કઝા નહીં હુઈ. જો બીબિયાં દુલ્હનકો દેખને આઈ ઉનસે મુંહ દિખાઈ નહીં લી ગઈ. અગલે દિન વલીમાકે લિયે કુછ તો બાઝારસે અચ્છી મિઠાઈ મંગાકર ઔર કુછ ખાના ઘરમેં દો તરહકા પકવાકર મુનાસિબ જગહોંમેં અપને દોસ્તોં ઔર મિલનેવાલોં ઔર ગરીબે-મોહતાજોં ઔર નેક બખ્ત તાલિબે ઈલ્મોં[1] કે લિયે ભેજ દિયા ગયા. ઘર પર કિસીકો નહીં બુલાયા ગયા, દુલ્હનવાલોંકી તરફસે ચોથીકી રસમકે લિયે કોઈ નહીં આયા. તીસરે દિન દુલ્હા-દુલ્હન ઉસકે મયકે ચલે ગએ ઔર એક હફતા રેહકર ફિર દુલ્હાકે ઘર આ ગએ. ઉસ વકત જહેઝકા કુછ સામાન ભી સાથ લાએ ઔર કુછ ફિર ભી દૂસરે વકત પર લાનેકે લિયે વહાં હી છોળ આએ. ઉસ વકત દુલ્હન ઈત્તિફાકસે મિયાનમેં સવાર થી. દુલ્હાકે કમીનોંકો જો કુછ રસમકે મુતાબિક મિલતા હે ઉસ્સે ઝિયાદહ ઉનકો ઈનામ બાંટ દિયા ગયા. મતલબ યે કે એસી ચૈન ઔર અમનસે શાદી હો ગઈ કે કિસીકો ન કોઈ તકલીફ હુઈ ઔર ન કોઈ તુફાન ખળા હુવા. મૈં ભી શુરૂ' સે આખિર તક ઉસ શાદીમેં શરીક રહા, ઈતની મિઠાસ ઔર રોનક થી કે ખ્યાલમેં નહીં આતી. ખુદાકી મહેરબાનીસે સબ દેખનેવાલે ખુશ હુએ ઔર બહોત લોગ તૈયાર હો ગએ કે હમ ભી યૂં હી કરેંગે. ચુનાંચે ઉસ દિનકે બા'દ દુલ્હનકે ખાનદાનમેં એક શાદી ઔર હુઈ ઔર વો ઈસસેભી સાદી થી. અગર ઝિયાદહ સાદી ન હો સકે તો ઈસી તરહ કર લિયા કરો, જૈસા કે ઈસ કિસ્સામેં તુમને પઢ્હા હે. અલ્લાહ તઆલા તૌફીક બખ્શેં. આમીન યા રબ્બલ આલમીન !

બેવાકે નિકાહકા બયાન

ઈન્હીં બેહૂદા રસમોંમેંસે એક યે ભી હે કે બેવા ઔરતકે નિકાહકો બુરા ઔર શરમકી ચીઝ સમઝતે હૈં, ખાસકર શરીફ લોગ ઈનમેં ઝિયાદહ મુબતલા હૈં. શરીઅતસે ભી ઔર અકલસે ભી જૈસા પેહલા નિકાહ, વૈસા દૂસરા દોનૂંમેં ફર્ક સમઝના બે-વજહ ઔર બે-વકૂફી હે. સિર્ફ ગૈર-મુસ્લિમોંકે મેલ-જોલ ઔર કુછ જાયદાદકી મુહબ્બતસે વો ખ્યાલ જમ ગયા હે. ઈમાન ઔર અકલકી બાત યે હે કે જિસ તરહ પેહલે નિકાહકો બગૈર રોક-ટોક કર દેતે હૈં, ઉસી તરહ દૂસરા નિકાહ ભી કર દિયા કરેં. અગર દૂસરે નિકાહસે દિલ તંગ હોતા હે તો પેહલે નિકાહસે ક્યૂં નહીં હોતા ? ઔરતોંકી એસી બુરી આદત હે કે ખુદ કરના ઔર દૂસરોંકો ઈસ પર તૈયાર કરના તો દૂર રહા, અગર કોઈ ખુદાકી બંદી ખુદા તઆલા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કા હુકમ સર આંખોં પર રખકર ભી લે તો હકારત

૧. અરબી પઢ્હનેવાલે લળકે.

(ઝિલ્લત) કી નઝરસે દેખતી હૈં. બાત બાતમેં તા'ના દેતી હૈં, હંસતી હૈ, ઝલીલ કરતી હૈ. મતલબ યે કે કિસી બાતમેં બે-ચોટ કિયે નહીં રેહતી. યે બળા ગુનાહ હૈ, બલ્કે ઈસકો એબ સમઝનેમેં કુફ્રકા ખોફ હૈ. ક્યૂંકે શરીઅતકે હુકમકો એબ સમઝના, ઉસકે કરનેવાલેકો હકીર ઔર ઝલીલ જાનના કુફ્ર હૈ.

સોચનેકી બાત હૈ કે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી જિતની બીવિયાં થી, હઝરત આઇશા (રદિ.) કે અલાવા કોઇ ભી કુંવારી ન થી, એક-એક, દો-દો નિકાહ પેહલે હો ચુકે થે તો ખુદાકી પનાહ ! ખુદાકી પનાહ ! ઉનકો ભી બુરા કહોગી. કયા તોબા-તોબા, તુમારી શરાફત ઉનસે ભી બઢ્ઢ ગઇ કે જો કામ ઉન્હોંને કિયા, ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને જિસકા હુકમ કિયા ઉસકે કરનેસે તુમ્હારી ઈઝઝત ઘટ જાએગી ? આબરૂમેં બટ્ટા લગ જાએગા, નાક કટ જાએગી, તો યૂં કહો કે મુસલમાન હોના ભી તુમ્હારે લિયે બે-ઈઝઝતીકી બાત હૈ. ખૂબ યાદ રખ્ખો કે જબ તક ઈસ ખ્યાલકો અપને દિલસે દૂર ન કરોગી ઔર પેહલે ઔર દૂસરે નિકાહકો બરાબર ન સમઝોગી તબ તક હરગિઝ તુમ્હારા ઈમાન દુરૂસ્ત ઔર ઠીક ન હોગા, ઈસ લિયે ઈસ ખ્યાલકે મિટાનેમેં બળી કોશિશ કરની ચાહિયે, ઔર સિવાએ ઈસકે કોશિશ કામિયાબ નહીં હો સકતી કે ઈઝઝત ઔર શરમકો દિલસે નિકાલકર, રસમ ઔર રિવાજકો તાક પર રખકર, અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કો રાઝી ઔર ખુશ કરનેકે લિયે ફૌરન બેવા ઔરતોંકા નિકાહ કર દિયા કરો. ઈન્કાર કરે તો ઉસકો તૈયાર કરો, કોશિશ કરો, દબાવ ડાલો, મતલબ યે કે જિસ તરહ બન પળે નિકાહ કર દો. ઔર ખૂબ સમઝ લો કે યે ઈન્કાર સબકા ઝાહિરી ઈન્કાર હૈ, જો સિર્ફ રિવાજકી વજહસે હોતા હૈ. રિવાજ ન હો તો કોઈ ઈન્કાર ન કરે. જબ તક એસા ન કરોગી આમ તૌર પર ઈસકા રિવાજ ન ફૈલેગા, હરગિઝ દિલકા ચોર ન નિકલેગા.

હદીસમેં હૈ કે જો કોઇ મેરે છૂટે હુએ તરીકેકો ફિર ફૈલાએ ઔર જારી કરે ઉસકો સો (૧૦૦) શહીદોંકા સવાબ મિલેગા, ઈસ લિયે બેવા ઔરતોંકે નિકાહમેં જો કોઇ કોશિશ કરેગા, ઔર ઈસકા રિવાજ ફૈલાએગા, ઔર જો અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી ખુશીકે લિયે ઔર રિવાજ બઢ્ઢાનેકે લિયે અપના નિકાહ કર લેગી, યે સો (૧૦૦) શહીદોંકા સવાબ પાએગી. કયા તુમકો ઈન પર તરસ નહીં આતા. ઈનકા હાલ દેખ દેખકર તુમ્હારા દિલ નહીં કુઢ્ઢતા કે ઉનકી ઉમ્ર બરબાદ હોતી હૈ, ઔર વો મિટ્ટીમેં મિલ જાતી હૈં.



તીસરા બાબ ઉન રસમોંકે બયાનમેં જિનકો લોગ દોનૂં દુનિયાકે સવાબકી બાત સમઝકર કરતે હેં

ફાતિહાકા બયાન

પેહલે યે સમઝો કે ફાતિહા યા'ની મુરદેકો સવાબ પહોંચાનેકા તરીકા કયા હે ? તો ઈસકી હકીકત શરીઅતમેં બસ ઈતની હે કે કિસીને કોઈ નેક કામ કિયા, ઉસપર જો કુછ સવાબ મિલા ઉસને અપની તરફસે વો સવાબ કિસી દૂસરેકો દે દિયા કે યા અલ્લાહ ! મેરા યે સવાબ ફલાંકો દે દીજિયે ઔર ફલાંકો પહોંચા દીજિયે. જૈસે કિસીને ખુદાકી રાહમેં કુછ ખાના યા મિઠાઈ યા રૂપિયા-પૈસા, કપડા વગૈરહ દિયા, અલ્લાહ તઆલાસે દુઆકી કે જો કુછ ઈસકા સવાબ મુઝે મિલા હે વો ફલાંકો પહોંચા દીજિયે, યા એક-આધ પારા કુરઆન મજીદ યા એક-આધ સૂરત પઢી ઔર ઉસકા સવાબ બખ્શ દિયા, ચાહે વો નેક કામ આજ હી કિયા હો યા ઈસસે પેહલે ઉમ્ર ભરમેં કભી કિયા થા, દોનૂંકા સવાબ પહોંચ જાતા હે. ઈતના તો શરીઅતસે સાબિત હે.

અબ દેખો, જાહિલોંને ઈસમેં કયા કયા બખેડે શામિલ કિયે હેં.

પેહલે તો થોડીસી જગહ લીપતે હેં, ઉસમે ખાના રખતે હેં. કુછ તો ખાનેકે સાથ પાની ઔર પાન ભી રખતે હેં. ફિર એક આદમી ખાનેકે સામને ખડા હોકર કુછ સૂરતેં પઢતા હે ઔર નામ-બ-નામ સબ મુરદોંકો બખ્શતા હે. ઈસ મન ગઢત તરીકેમેં યે ખરાબિયાં હેં.

(૧) બડી ખરાબી ઈસમેં યે હે કે સારે જાહિલોંકા યે અકીદા હે કે બગૈર ઈસ તરહ પહોંચાએ સવાબ હી નહીં પહોંચતા. ચુનાંચે એક-એકકી ખૂશામદ કરતે ફિરતે હેં. જબ તક કોઈ ઈસ તરહકા ફાતિહા ન કરે તબ તક વો ખાના કિસીકો નહીં દિયા જાતા, કયૂંકે અબ તક સવાબ તો પહોંચા હી નહીં, ફિર કિસીકો કિસ તરહ દિયા જાએ. કભી તો ગૈર મહરમકો ઘરમેં બુલાકર ફાતિહા દિલવાતી હેં જો શરીઅતસે નાજાઈઝ હે. ખૂદ મૈંને દેખા હે કે જબ બહોતસે મુરદોંકો ફાતિહા દિલાના હોતા હે, જિનકે નામ બતલા દેનેસે યાદ નહીં રેહ સકતે તો વહાં ફાતિહા દેનેવાલેકો હુકમ હોતા હે કે જબ તૂ સબ પઢ ચુકે તો 'હૂં' કર દેના. પસ 'હૂં' કરનેકે વકત એક-એક નામ બતલા કર ઉસ્સે કેહલાયા જાતા હે ઔર યે સમઝતી હેં કે ઈસ વકત જિસકા નામ વો લે લેગા ઉસીકો સવાબ મિલેગા. જિસકા ન લેગા ઉસકો ન મિલેગા. હાલાંકે સવાબ બખ્શનેકા ઈખ્તિયાર ખાનેકે માલિકકો હે, ન ઉસ પઢનેવાલેકો. ઉસકે નામ લેનેસે કુછ નહીં હોતા, ખૂદ યે જિસકો ચાહે બખ્શે, જિસકો ચાહે ન બખ્શે. યે સબ અકીદેકી ખરાબી હે.

બા'ઝ કમ ઈલ્મ યૂં કેહતે હેં કે સવાબ તો ઈસકે બગૈર ભી પહોંચ જાતા હે, લેકિન ઈસ વકત સૂરત ઈસ લિયે પઢ લેતે હેં કે દોહરા સવાબ પહોંચ જાએ, એક ખાનેકા,

દૂસરા કુરઆન મજીદકા. ઇસકા જવાબ યે હૈ કે અગર યેહી મતલબ હૈ તો ખાસ ઇસ વકત પઢનેકી કયા વજહ. જો કુરઆન મજીદ તુમને સુબહકો તિલાવત કિયા, બસ ઉસીકો ઉસકે સાથ બખ્શ દિયા હોતા. અગર કોઇ આદમી ઉસ વકત ન પઢે, પેહલેકા પઢા હુવા એક આધ પારા યા પૂરા કુરઆન મજીદ બખ્શ દે યા યૂં કહે, અચ્છા મિઠાઇ બાંટ દો ફિર પઢકે બખ્શ દૂંગા તો કભી કોઇ ન માનેગા, યા કોઇ ઇસ ખાને યા મિઠાઇકે પાસ ન આએ વહીં દૂર બૈઠા બૈઠા પઢ દે તબ ભી કોઇ નહીં માનતા. ફિર ઇસ શકલમેં દૂસરેસે ફાતિહા કરાનેકા કોઇ મતલબ હી નહીં, કયૂંકે કુરઆન પઢનેકા સવાબ ઉસી પઢનેવાલેકો હોગા તો તુમહારી તરફસે તો બહરહાલ મિઠાઇકા સવાબ પહોંચા. યે અચ્છી ઝબરદસ્તી હૈ કે જબ હમ એક સવાબ બખ્શેં તો કુછ ન કુછ વો ભી બખ્શે.

(૨) લોગ યે ભી સમઝતે હૈં કે સિર્ફ ઇસ તરહ પઢકર બખ્શ દેનેસે સવાબ પહોંચ જાતા હૈ, ખાના ખૈરાત કરનેકી ઝરૂરત નહીં. ચુનાંચે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) યા ઔર કિસી બુઝુર્ગકા ફાતિહા દિલાકર ખુદ ખા જાતે હૈં. ગ્યારહવીં વગૈરહકી મિઠાઇ અગર બાંટી ભી જાતી હૈ તો જિસકો ફલાને નવાબ સાહબ, તહસીલદાર સાહબ, પેશકાર સાહબ, થાનેદાર સાહબ વગૈરહ યાર-દોસ્તોંકો ભેજી જાતી હૈ. હમને કહીં નહીં દેખા, ન સુના કે સબ મિઠાઇ ફકીરોં ઔર મિસ્કીનોંકો ખૈરાત કર દી ગઇ હો. પસ મા'લૂમ હુવા કે યેહી અકીદા હૈ કે ઇસ તરહ પઢકર બખ્શ દેનેસે ઇસકા સવાબ પહોંચેગા, સો યે અકીદા સબ ગલત ઔર ગુનાહ હૈ, ઇસ લિયે કે ખુદ વો ચીઝ તો પહોંચતી હી નહીં, હાં ઇસકા સવાબ પહોંચતા હૈ તો જિનકો બખ્શા ઉનકો ભી નહીં પહોંચા, અલબત્તા એક દો સૂરત જો પઢી હૈ, સિર્ફ ઉસીકા સવાબ પહોંચા, સો અગર ઉન્હીંકા સવાબ બખ્શના થા તો ઇસ મિઠાઇ યા ખાનેકા બખેડા નાહક કિયા, ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ રૂપિયા-દો રૂપિયેકા મુફત એહસાન રખ્ખા. અગર કહો કે નહીં સાહબ ! ફકીરોંકો ભી ઇસમેંસે દે દેતે હૈં, તો જવાબ યે હૈ કે ફકીરોંકો દિયા, બહોતસે બહોત દસકો, પાંચકો દિયા તો ઇસ્સે કયા હોતા હૈ, મકસદ તો પૂરે રૂપિયેકી મિઠાઇકા સવાબ બખ્શના થા તો રૂપિયેકા નામ કયૂં લિયા ? ઔર જિનકો દિયા જાતા હૈ ઉનકો ખૈરાતકે નામસે હરગિઝ નહીં દિયા જાતા, બલ્કે તબર્રૂક ઔર હદિયા (ભેટ) સમઝકર દેતે હૈં, ચુનાંચે અગર ઉનકો ખૈરાત દો તો હરગિઝ ન લેં, બલ્કે બુરા માનેં, ઇસ લિયે આજકલકે રિવાજકે એ'તિબારસે યે કામ બિલકુલ બેકાર ઔર બે-મતલબ હૈ. -

(૩) અચ્છા હમને માના કે ફાતિહાકે બા'દ વો ખાના મોહતાજ હી કો દે દિયા, તો હમ કેહતે હૈં કે મોહતાજકો દેને ઔર ખિલાનેસે પેહલે સવાબ બખ્શનેકા કયા મતલબ, તુમકો તો સવાબ ઉસી વકત મિલેગા, જબ ફકીરકો દે દો યા ખિલા દો. અભી તુમહીંકો સવાબ નહીં મિલા તો ઉસ બેચારે મુરદેકો કયા બખ્શા, મતલબ યે કે ઇસ કામકી કોઇ બાત ઠિકાનેકી નહીં.

(૪) બા'ઝકા યે ભી અકીદા હૈ કે ખુદ વો ચીઝ પહોંચ જાતી હૈ, ચુનાંચે ખાનેકે સાથ પાની કહાં પિયેંગે, ફિર મુંહ બદ મઝા હોગા, ઇસ લિયે પાનકી ઝરૂરત પડેગી.

મુદાકી પનાહ ! જહાલતકી ભી હદ હો ગઇ. યે ભી ખ્યાલ રખતી હૈં કે જો ચીઝ ઉસકો ઝિન્દગીમેં પસંદ થી, ઉસપર ફાતિહા હો. છોટે બચ્ચોકો દૂધ પર ફાતિહા હો. મુઝે ખૂબ યાદ હૈ કે એક બાર શબે બરાતકી ફાતિહા પર એક બુઢ્ઢયાને કઇ ફુલઝડિયાં રખ દી થી. ઔર કહા થા કે ઉનકો આતિશબાઝીકા બળા શૌક થા. ખૂદ કહો યે અકીદેકી ખરાબી હૈ યા નહીં ?

(૫) યે ભી ખ્યાલ હૈ કે ઇસ વકત ઉસકી રૂહ આતી હૈ. ચુનાંચે લોબાન વગૈરહ ખુશ્બૂ સુલગાનેકા યેહી મતલબ હૈ, ભલેહી સબકા યે ખ્યાલ ન હો.

(૬) ફિર જુમે'રાતકી કૈદ અપની તબીઅતસે લગા લી, જબ શરીઅતસે સબ દિન બરાબર હૈં તો ખાસ જુમે'રાતકો ફાતિહાકા એક દિન સમઝના શરેઇ હુકમકો બદલના હૈ યા નહીં. ફિર ઇસ કૈદસે એક યે ભી ખરાબી પૈદા હો ગઇ હૈ કે લોગ સમઝને લગે કે મુરદોંકી રૂહેં જુમે'રાતકો અપને અપને ઘર આતી હૈં. અગર કુછ સવાબ મિલ ગયા તો ખૈર, વરના ખાલી હાથ લૌટ જાતી હૈં, યે સિર્ફ ખ્યાલ હૈ ઔર બગૈર દલીલકા એસા અકીદા રખના ગુનાહ હૈ. ઇસી તરહ કોઇ તારીખ મુકર્રર કરના ઔર યે સમઝના કે ઇસમેં ઝિયાદહ સવાબ મિલેગા, સિર્ફ ગુનાહકા અકીદા હૈ.

(૭) અકસર લોગોંકી આદત હૈ કે બહોત ખાનેમેંસે થોળાસા ખાના કિસી થાલમેં રખકર ઉસકો સામને રખકર ફાતિહા કરાતી હૈં, ઇસમેં ઇન ખરાબિયોંકે અલાવા એક યે બાત પૂછની હૈ કે સિર્ફ ઇતને હી ખાનેકા સવાબ બખ્શવાના હૈ યા સારે ખાનેકા, સિર્ફ ઉતનેહી ખાનેકા સવાબ બખ્શવાના તો યકીની તૌર પર મંઝૂર નહીં, પસ ઝરૂર યેહી કહોગી કે સબકા સવાબ પહોંચાના મંઝૂર હૈ. પસ હમ કેહતે હૈં કે ફિર સિર્ફ ઇતને પર ક્યૂં ફાતિહા દિલાયા. ઇસસે તો તુમહારે કાયદેકે મુતાબિક સિર્ફ ઉસ થાલકા સવાબ પહોંચના ચાહિયે, બાકી તમામ ખાના બરબાદ હો ગયા ઔર બેકાર રહા. અગર યૂં કહો કે ઉસકા સામને રખના ઝરૂરી નહીં, સિર્ફ નિય્યત કાફી હૈ તો ફિર ઉસ થાલકે રખનેકી ક્યા ઝરૂરત હુઇ. ઇસમેં ભી નિય્યત કાફી થી, યે તોબા-તોબા હક તઆલાકો નમૂના દિખલાના હૈ કે દેખિયે, ઇસ કિસમકા ખાના દેગમેં હૈ, ઉસકા સવાબ બખ્શ દીજિયે, નઊઝુબિલ્લાહ !

(૮) ફિર અગર સવાબ પહોંચાનેકે લિયે ઉસકા સામને રખકર પળહના ઝરૂરી હૈ તો અગર રૂપિયા-પૈસા યા કપળા-ગલ્લા (અનાજ) વગૈરહ સવાબકે લિયે દિયા જાએ, ઉસપર ફાતિહા ક્યૂં નહીં પળહતી હો ? ઔર અગર યે ઝરૂરી નહીં તો ખાને ઔર મિઠાઇમેં ક્યૂં એસા કરતી હો ઔર ઝરૂરી સમઝતી હો ?

(૯) ફિર હમ પૂછતે હૈં કે ઝમીન લીપનેકી ક્યા ઝરૂરત પળી. વો નાપાક થી યા પાક ? અગર નાપાક થી તો લીપનેસે પાક નહીં હુઇ, બલ્કે વો ઔર ઝિયાદહ નાપાક હો ગઇ કે પેહલે તો ખુશ્ક હોનેકી વજહસે પ્યાલે વગૈરહમેં લગનેકા શુબહ ન થા, અબ વો બરતન ભી નાપાક હો જાએંગે. ઔર અગર પાક થી તો લીપના સિર્ફ બેકારકા કામ હૈ.

(૧૦) બુઝુર્ગોંકી ફાતિહામેં સારી ચીઝેં અછૂતી (નથી) હોં, કોરે ઘળે, કોરે બરતન નિકાલે જાએં, ઈસમેં પાની કુંવેસે ભરકર આએ, ઘરકા પાની ન લગને પાએ. ઔર ઉસકો કોઈ ન છૂએ, ન હાથ ડાલે, ન ઉસમેંસે કોઈ પિએ, ન ઝૂઠા કરે, સીની (થાલ) ખૂબ ધોકર શકર આએ. ગરઝ ઘરકી સબ ચીઝેં નાપાક હૈં. યે અજીબ અકલકે ખિલાફ બાત હે. અગર સચમુચ નાપાક હે તો ઉનકો અપને ઈસ્તે'માલમેં કયૂં લાતી હો, વરના ઈસ સારે પખંડકી કયા ઝરૂરત ? શરઈ હુકમ સિર્ફ ઈતના હે કે જિસ ચીઝકા ખાના ખૂદકો જાઈઝ, ઉસે ફકીરકો દેના ભી જાઈઝ. ઔર જબ ફકીરકો દે દિયા તો અબ સવાબ બખ્શ દેના જાઈઝ. ફિર યે સારી બાતેં બેકાર ઔર અકલકે ખિલાફ હુઈ યા નહીં ? અગર કહો કે સાહબ, યે બળી દરગાહ હે, બુઝુર્ગ લોગ હૈં, ઉનકે પાસ ચીઝ એહતિયાતસે ભેજની ચાહિયે, તો જવાબ યે હે કે એક તો અલ્લાહ તઆલાકે યહાં ઈસ ઝાહિરી એહતિયાત ઔર પાકીકી કોઈ કદર નહીં. ઉસકે નઝદીક હલાલ ઔર તૈયબ (પાક) હોનેકી કીમત હે. અગર માલ હરામ હોગા તો હઝાર એહતિયાત કરો, સબ અકારત ગયા. ઔર અગર હલાલ-તૈયબ હે તો યે સબ બેકાર હે. વો યૂંહી મા'મૂલી તોર પર દે દેનેસે ભી કબૂલ કરતા હે. દૂસરે યે કે જબ ખૂદ ઉનકી દરગાહમેં ભેજનેકા અકીદા હુવા તો યે હરામ ઔર શિર્ક હોગા, કયૂંકે ઉસ ખાનેકો અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં દેના મકસૂદ હૈ, ન ખૂદ ઉસકે પાસ ભેજના ઔર ઉનકી રાહમેં દેના. અગર ઐસા અકીદા હો તો વો ખાના ભી હરામ હો જાએગા. પસ જબ અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં દેકર સવાબ બખ્શના મંઝૂર હો તો જૈસે ઔર ચીઝેં ખુદાકી રાહમેં દેતી હો ઔર ઉસમેં બેકારકી રસમેં નહીં કરતી હો, જૈસે ફકીરકો પૈસા દિયા ઉસકો ધોતી નહીં, અનાજ વગૈરહ દિયા, ઘરકે પકે હુએ ખાનેમેંસે રોટી વગૈરહ દે દી હો, ઈસી તરહ યે મા'મુલી તૌરસે પકા કર દે દો, કયૂંકે યે ભી બળી દરગાહ યા'ની અલ્લાહ તઆલાકે યહાં જાતા હે. વો ભી વહીં જાતા હે તો ફિર દોનૂંમે ફર્ક કૈસા ? ફિર સોચો તો ઈસમેં એક હિસાબસે બુઝુર્ગોંકો ખુદા તઆલા પર બઢા દેના હે. ઔર યે દિલકા ચોર અલગ રહા કે વો બુઝુર્ગોંકી દરવાહમેં જાતા હે ઔર યે અલ્લાહકી દરગાહમેં, યે ખુલા હુવા શિર્ક હે.

(૧૧) ઈસ્સે બુરા યે દસ્તૂર હે કે હર એકકા ફાતિહા અલગ અલગ કરકે દિખાયા જાતા હે. યે અલ્લાહ મિયાંકા, યે મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કા, યે હઝરત બીબીકા. ઈસકા તો સાફ યેહી મતલબ હે કે સિર્ફ ઈતના અલ્લાહ મિયાંકો દેતી હૈં ઔર ઈતના ઈતના ઉન લોગોંકો, તો ભલા ઈસકે શિર્ક હોનેમેં કિસકો શક હો સકતા હે (અલ્લાહ તોબા, અલ્લાહ તોબા !) ઈસકા શિર્ક ઔર બુરા હોના કલામ મજીદમેં સાફ સાફ ઝિકર હુવા હે, ઈસ્સે તોબા કરની ચાહિયે. બસ સારી ચીઝ ખુદાકી રાહમેં દે દો, ફિર જિતનોંકો સવાબ બખ્શના હો બખ્શ દો.

ફિર એક લુત્ફ ઔર હે કે મા'મૂલી મુરદોંકા ફાતિહા તો સબકા એક હીમેં કરા દેતી હૈં, બુઝુર્ગો ઔર બળે લોગોંકા અલગ અલગ કરાતી હૈં, જિસકા મતલબ યે હુવા કે વો તો

બીચારે ગરીબ, મિસ્કીન, કમઝોર હૈં, ઈસ લિયે એકમેં હો જાએ તબ ભી કોઈ હરજ નહીં, ઓર યે બળે લોગ હૈં, સાઝેમેં હોગા તો લળ મરેંગે, છીના ઝપટી કરને લગેંગે. લા હોલ વલા કુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ.

(૧૨) હઝરત બીબીકે ફાતિહામેં યે ભી કેદ હે કે ખાના બંદ કર દિયા જાએ, ખુલા ન રહે, ક્યૂંકે વો પરદાદાર થી તો ઉનકે ખાનેકા ભી ગૈર-મહરમસે સામના ન હો, ઈસકા બેકાર હોના ખૂદ ઝાહિર હે.

(૧૩) હઝરત બીબીકી ફાતિહા ઓર સહનક (હઝરત ફાતિમાકા નિયાઝ) કે ખાનેમેં એક યે ભી કેદ હે કે મર્દ નહીં ખા સકતે. ભલા વો ખાએંગે તો સામના હો જાએગા, ઓર હર ઓરત ભી ન ખાએ. કોઈ પાક-સાફ નેક બખ્ત ઓરત ખાએ. ઓર ન વો ખાએ જિસને અપના દૂસરા નિકાહ કર લિયા હો. યે ભી બહોત બુરા ઓર ગુનાહ હે. કુરઆન મજીદમેં ઈસકી ભી બુરાઈ મોજૂદ હે.

(૧૪) બુઝુર્ગો ઓર ઓલિયા અલ્લાહકી ફાતિહામેં એક ઓર ખરાબી હે, વો યે કે લોગ ઉનકો ઝરૂરત પૂરી કરનેવાલા ઓર મુશ્કિલ દૂર કરનેવાલા સમઝકર ઈસ નિય્યતસે ફાતિહા ઓર નિયાઝ દિલાતે હૈં કે ઉનસે હમારે કામ નિકલેંગે, ઝરૂરતેં પૂરી હોંગી, ઓલાદ હોગી, માલ ઓર રોઝી બળ્હેગી, ઓલાદકી ઉમ્ર બળ્હેગી. હર મુસલમાન જાનતા હે કે ઈસ તરહકા અકીદા સાફ શિર્ક હે. ખુદા બચાએ. ગરઝ ઈન રસમોં ઓર આદતોંકો બિલકુલ છોળના ચાહિયે. અગર કિસીકો સવાબ બખ્શના મંઝૂર હો તો જિસ તરહ શરીઅતકી તા'લીમ હે, ઉસ તરહ સીધે-સાદે તોર પર બખ્શ દેના ચાહિયે, જૈસા હમને ઉપર બયાન કિયા હે. ઓર ઈન સબ બેકારકી રસમોંકો છોળ દેના ચાહિયે, બસ બગૈર રિવાજકી પાબંદીકે જો કુછ તોફીક મયસ્સર હો, પેહલે મોહતાજકો દે દો, ફિર ઉસકા સવાબ બખ્શ દો. હમારે ઈસ બયાનસે ગ્યાહરવીં (ગોસ પાકકી નિયાઝ), સેહમુની, તોશા વગૈરહ સબકા હુકમ નિકલ આયા ઓર સમઝમેં આ ગયા હોગા. બા'ઝ લોગ કબરોં પર ચળ્હાવા ચળ્હાતે હૈં. તો યે બિલકુલ હરામ હે ઓર ઉસ ચળ્હાવેકા ખાના ભી દુરૂસ્ત નહીં. ન ખૂદ ખાઓ, ન કિસીકો દો, ક્યૂંકે ઈસકા ખાના ભી દુરૂસ્ત નહીં, દેના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

(૧૫) બા'ઝ આદમી મઝારોં પર ચાદરેં ઓર ગિલાફ ભેજતે હૈં ઓર ઉસકી મન્નત માનતે હૈં, ચાદર ચળ્હાના મના' હે. ઓર જિસ અકીદેસે લોગ એસા કરતે હૈં વો શિર્ક હે. ઓર દૂસરે ખૈરાત-સદકામેં ભી જાહિલોંને બહોતસે બે-શરમ રિવાજ નિકાલ રખ્ખે હૈં. ચુનાંચે એક રિવાજ અકસર જાહિલોંમેં યે હે કે કિસી બીમારીકા ઉતાર સમઝકર ચીલોં વગૈરહકો ગોશ્ત દેતી હૈં. ચૂંકે અકસર યે અકીદા હોતા હે કે બીમારી ઈસી ગોશ્તમેં લિપટકર ચલી ગઈ, ઓર ઈસ લિયે વો ગોશ્ત આદમીકે ખાનેકે કાબિલ નહીં સમઝતે. એસે અકીદેકી શરીઅતમેં કોઈ સનદ નહીં, ઈસ લિયે યે ભી બિલકુલ શરીઅતકે ખિલાફ હે. એક રિવાજ યે હે કે જાનવર બાઝારસે ખરીદ-મંગવાકર છોળતી હૈં ઓર યે સમઝતી

હૈં કે હમને અલ્લાહકે વાસ્તે એક જાનકો આઝાદ કિયા હૈ, અલ્લાહ મિયાં હમારે બીમારકી જાનકો મુસીબતસે આઝાદ કર દેંગે. સો યે અકીદા રખના કે જાનકા બદલા જાન હોતા હૈ, શરીઅતમેં ઈસકી ભી કોઈ સનદ (બુનિયાદ) નહીં. એસી બે-સનદ બાતકા એ'તિકાદ કરના ખૂદ ગુનાહ હૈ.

એક રિવાજ ઈસ્સે બઢકર ગઝબકા હૈ કે કોઈ ચીઝ ખાને-પીનેકી ચૌરાહે પર રખવા દેતે હૈં. યે બિલકુલ કાફિરોંકી રસમ હૈ. બરતાવમેં કાફિરોંકા તરીકા વૈસે ભી મના' હૈ, ઔર જો ઉસકે સાથ અકીદા ભી ખરાબ હો તો ઉસમેં શિર્ક ઔર કુફ્રકા ભી ડર હૈ. ઈસ કામકે કરનેવાલે યેહી સમઝતે હૈં કે ઈસપર કસી જિન્ન યા ભૂત યા પીર યા શહીદકા દબાવ યા સતાવ હો ગયા હૈ, ઉનકે નામ ભેંટ દેનેસે વો ખૂશ હો જાએંગે ઔર યે બીમારી યા મુસીબત જાતી રહેગી, સો યે બિલકુલ મખ્લૂકકી પૂજા હૈ, જિસકા શિર્ક હોના સાફ ઝાહિર હૈ, ઔર ઈસમેં જો રોઝીકી બે-અદબી ઔર રાસ્તા ચલનેવાલોંકો તકલીફ હોતી હૈ ઉસકા ગુનાહ અલગ રહા.

એક રિવાજ યે ગઝબ રખ્ખા હૈ કે કુછ મૌકોંમેં સદકાકે લિયે કુછ ચીઝોંકો ખાસ કર રખ્ખા હૈ જૈસે માશ (અડદ) ઔર તેલ ઔર વો ભી ખાસ ભંગીકો દિયા જાતા હૈ. એક તો એસે ખાસ કરનેકી શરીઅતમેં કોઈ સનદ નહીં. ઔર બે-સનદ ખાનેકો ખાસ કરના ગુનાહ હૈ. ફિર મોહતાજકો છોડકર ભંગીકો દેના યે ભી શરીઅતકા મુકાબલા હૈ, ક્યૂંકે શરીઅતમેં મુસલમાનકા હક ઝિયાદહ ઔર મુકદમ (પેહલે) હૈ. ફિર ઈસમેં યે અકીદા ભી હોતા હૈ કે ઈસ સદકેમેં બીમારી લિપટી હુઈ હૈ, ઈસ લિયે ગંદે નાપાક લોગોંકો દેના ચાહિયે કે સબ અલા-બલા ખા જાએં. સો યે અકીદા ભી બે-સનદ હૈ ઔર એસી બે-સનદ બાતકા એ'તિકાદ કરના ખૂદ ગુનાહ હૈ. ઈસ સદકા-ખેરાતકે ઈન તરીકોંકો છોડકર સીધા તરીકા અપનાના ચાહિયે કે જો કુછ અલ્લાહ તઆલાને દિયા, ચાહે કોઈ ચીઝ હો, ચુપકેસે કિસી મોહતાજકો યે સમઝકર દે દિયા કે અલ્લાહ તઆલા ઈસ્સે ખૂશ હોંગે ઔર ઉસકી બરકતસે બલા ઔર મુસીબતકો દફા' કર દેંગે. ઈસ્સે ઝિયાદહ સબ બેકાર, પખંડ, બલ્કે ગુનાહ હૈ.

એક રિવાજ યે નિકાલ રખ્ખા હૈ કે ગુલગુલે વગૈરહ પકાકર ઔરતેં મસ્જિદમેં લે જાકર ખાસ મેહરાબ યા મિમ્બર પર રખતી હૈં ઔર કહીં કહીં તો બાજા ભી સાથ હોતા હૈ. બાજેકા હોના તો ઝાહિર હૈ, જૈસા કુછ બુરા હૈ, બાકી ઔર કૈદેં ભી બેકાર હૈં. બલ્કે ખૂદ ઔરતકા મસ્જિદમેં જાના હી મના' હૈ. જબ નમાઝકે વાસ્તે ઔરતોંકો મસ્જિદમેં જાનેસે મના' કિયા હૈ તો યે કામ ઉસકે સામને કુછ ભી નહીં હૈ. બા'ઝ તો ઉનમેં જવાન હોતી હૈં, બા'ઝ ઝેવર પેહને હોતી હૈં, બા'ઝ ચિરાગ હાથમેં લિયે હોતી હૈં કે હમારા મુંહ ભી દેખ લો. ઈસી તરહ બા'ઝ ઔરતેં મન્નત માનનેકો યા દુઆ કરનેકો યા સલામ કરનેકો મસ્જિદમેં જાતી હૈં. યે સબ બાતેં શરીઅતકે ખિલાફ હૈં, સબસે તોબા કરની ચાહિયે. જો કુછ દેના-દિલાના હો યા દુઆ કરના હો, અપને ઘરમેં બેઠકર કરો.

ઉન રસમોંકા બયાન જો કિસીકે મરનેમેં બરતી જાતી હૈં

(૧) પેહલે યે કે ગુસલ ઓર કફનકે સામાનમેં બળી દેર કરતી હૈં. કિસી તરહ દિલ હી નહીં ચાહતા કે મુરદા ઘરસે નિકલે. પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને બળી તાકીદ ફરમાઇ હૈ કે જનાઝેમેં હરગિઝ દેર મત કરો.

(૨) દૂસરે જનાઝેકે સાથ કુછ અનાજ યા પૈસે વગૈરહ ભેજતે હૈં કે કબર પર ખૈરાત કર દિયા જાએ. ઇસમેં નિય્યત ઝિયાદહ નામ કરનેકી હોતી હૈ, જિસમેં કુછ ભી સવાબ નહીં મિલતા, ફિર યે હોતા હૈ કે ગરીબ-મોહતાજ રેહ જાતે હૈં. ઓર જિનકા પેશા યેહી હૈ વો ઘર લે જાતે હૈં, સવાબકે લિયે જો કુછ દેના હો, સબસે છુપાકર એસે લોગોંકો દો જો બહોત મોહતાજ યા અપાહજ (મા'ઝૂર) યા આબરૂદાર ગરીબ યા દીનદાર, નેકબખ્ત હોં.

(૩) તીસરે અકસર આદત હૈ કે મરનેકે બા'દ મુરદેકે કપળે, જોળે યા કુરઆન શરીફ વગૈરહ નિકાલકર અલ્લાહ વાસ્તે દે દેતી હૈં. ખૂબ સમઝ લો કે જબ કોઇ મર જાતા હૈ, શરીઅતસે જિતને આદમિયોંકો ઉસકી મીરાસકા હિસ્સા પહોંચતા હૈ, વો સબ આદમી ઉસ મુરદેકી હર છોટી-બળી ચીઝકે માલિક હો જાતે હૈં ઓર વો સબ ચીઝેં ઉન સબકે સાઝેકી (હિસ્સેકી) હો જાતી હૈં. ફિર એક યા દો આદમીકે લિયે કબ સહીહ હોગા કે સાઝેકી ચીઝ કિસીકો દે દેં. ઓર અગર સબ સાઝી ઇજાઝત ભી દે દેં, લેકિન કોઇ ઉનમેં નાબાલિગ હો તબ ભી એસી ચીઝકા દેના દુરૂસ્ત નહીં. ઓર ઇસ ઇજાઝતકા એ'તિબાર નહીં. ઇસી તરહ સબ સાઝી બાલિગ હોં, લેકિન શરમા-શરમીમેં ઇજાઝત દે દેં, તબ ભી એસી ચીઝકા દેના દુરૂસ્ત નહીં, ઇસ લિયે જહાં મોકા' હો તો પેહલે તો વો સબ ચીઝેં કિસી આલિમસે હર એકકા હિસ્સા પૂછ કર શરીઅતકે મુતાબિક આપસમેં બાંટ લેં. ફિર હર આદમીકો અપને હિસ્સેકા ઇખ્તિયાર હૈ જો ચાહે કરે ઓર જિસકો ચાહે દે. હાં, અગર સબ વારિસ બાલિગ હોં ઓર સબ ખુશીસે ઇજાઝત દે દેં તો બાંટે બગૈર ભી ખર્ચ કરના દુરૂસ્ત હોગા.

(૪) ચોથે કુછ મુકર્રર તારીખોં પર યા ઉનસે ઝરા આગે-પીછે કુછ ખાના વગૈરહ પકાકર બિરાદરીમેં બાંટા જાતા હૈ ઓર બા'ઝ ગરીબોંકો ખિલા દિયા જાતા હૈ, ઉસકો તેજા (મરનેકે બા'દ તીસરા દિન), દસવાં, બીસવાં, ચાલીસવાં કેહતે હૈં. ઉસમેં એક તો નિય્યત દુરૂસ્ત નહીં હોતી. નામકે વાસ્તે યે સબ સામાન કિયા જાતા હૈ. જબ યે નિય્યત હૂઇ તો સવાબ કયા હોતા ઓર ઉલટા ગુનાહ ઓર વબાલ હૈ. કહીં તો કર્ઝ લેકર યે રસમ પૂરી કી જાતી હૈ. ઓર સબ જાનતે હૈં કે એસે ગૈર-ઝરૂરી કામકે લિયે કર્ઝદાર બનના ખૂદ બુરી બાત હૈ. ઓર ઇતની પાબંદી કરના કે શરીઅતકે હુકમોંસે ભી ઝિયાદહ હો જાએ, યે

ભી ગુનાહ હે. ઔર અકસર યે રસમેં મુરદેકે માલસે અદા હોતી હૈં, જિસમેં યતીમોંકા ભી સાઝા (હિસ્સા) હોતા હે. યતીમોંકા માલ સવાબકે કામોંમેં ભી ખર્ચ કરના દુરૂસ્ત નહીં તો ગુનાહકે કામોંમેં તો ઔર ઝિયાદહ બુરા હોગા. હાં અપને માલમેંસે જો કુછ તૌફીક હો, ગરીબોંકો છુપા કરકે દે દો, ઐસી ખેરાત ખુદાકે યહાં કબૂલ હોતી હે, બા'ઝ લોગ ખાસ કર મીઠે ચાવલ મસ્જિદોંમેં ભેજતે હૈં. કુછ તેલ ઝરૂર ભેજતે હૈં, બા'ઝ બચ્ચોંકે મરનેકે બા'દ દૂધ ભેજતે હૈં કે વો બચ્ચા દૂધ પિયા કરતા થા. ઈન કેદોંકી કોઈ સનદ (અસલ) શરીઅતમેં નહીં હે. અપની તરફસે નયે તરીકે નિકાલના બડા ગુનાહ હે. ઐસે ગુનાહકો શરીઅતમેં બિદઅત કેહતે હૈં. ઔર પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે બિદઅત ગુમરાહીકી ચીઝ હે ઔર દોઝખમેં લે જાનેવાલી હે.

બા'ઝ યે ભી સમઝતી હૈં કે ઈન તારીખોંમેં ઔર જુમે'રાતકે દિન ઔર શબે બરાતકે દિનોંમેં મુરદોંકી રૂહેં ઘરોંમેં આતી હૈં. ઈસ બાતકી શરીઅતમેં કુછ અસલ નહીં ઔર ઉનકો આનેકી ઝરૂરત હી કયા હે, કયૂંકે જો કુછ સવાબ મુરદેકો પહોંચાયા જાતા હે વો ખુદ ઉસકે ઠિકાને પર પહોંચ જાતા હે, ફિર ઉસકો કૌન ઝરૂરત હે કે મારા મારા ફિરે. ફિર યે ભી હે કે અગર મુરદા નેક ઔર બેહિશ્તી હે તો ઐસી બહારકી જગહ છોડકર કયૂં આને લગા ? ઔર અગર બદ ઔર દોઝખી હે તો ઉસકો ફરિશ્તે કયૂં છોડ દેંગે કે અઝાબસે છુટકર સૈર કરતા ફિરે. ગર્ઝ યે બાત બિલકુલ બેજોડ મા'લૂમ હોતી હે, અગર કિસી ઐસી વૈસી કિતાબમેં લિખ્ખા હુવા દેખો, તબ ભી ઐસા એ'તિકાદ મત રખના. જિસ કિતાબકો આલિમ સનદ ન રખ્ખેં વો ભરોસેકી નહીં હે.

(૫) પાંચવેં મય્યિતકે ઘરમેં ઔરતેં કઈ બાર ઈકઠ્ઠી હોતી હૈં ઔર યે સમઝતી હૈં કે હમ ઉસકે દર્દ-શરીક હૈં, લેકિન વહાં પહોંચકર બા'ઝ તો પાન-છાલિયા (સોપારી) ખાનેકે કામમેં લગ જાતી હૈં. અગર પાન-છાલિયામેં ઝરા દેર યા કમી હો જાએ તો સારી ઉમ્ર ગાતી ફિરે કે ફલાને ઘર પાનકા ટૂકડા નસીબ નહીં હુવા. બા'ઝ વહાં ખાના ભી ખાતી હૈં, ચાહે અપના ઘર કિતના હી નઝદીક હો, લેકિન ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ મય્યિતકે ઘર જાકર પડી રેહતી હૈં. ભલા બતાઓ, યે ઔરતેં દર્દ-શરીક હોને આઈ હૈં યા ખુદ દૂસરોં પર અપના દર્દ ડાલને આઈ હૈં. ઐસી બેહૂદા ઔરતોંકી વજહસે ઘરવાલોંકો ઈસ કદર તકલીફ ઔર પરેશાની હોતી હે જિસકી કોઈ હદ નહીં. એક તો ઉસપર મુસીબત આઈ હે, દૂસરે યે ઉસ્સે બઢકર આ પડી. વોહી કહાવત હો ગઈ, સર પીટના, ઘર લુટના. બા'ઝ ઉનમેં મુરદેકા નામ તક ભી નહીં લેતી, બલ્કે દો-દો, ચાર-ચાર જમા' હોકર બૈઠતી હૈં ઔર દુનિયા ઔર જહાનકે કિસ્સે વહાં બયાન કિયે જાતે હૈં, બલ્કે હંસતી હૈં, ખુશ હોતી હૈં, કપડે ઐસે ભડકદાર પહેનકર આતી હૈં, જૈસે કિસી શાદીમેં શરીક હોને ચલી હૈં. ભલા ઈન બેહૂદિયોંકે આનેસે કૌનસા ફાઈદા દીન યા દુનિયાકા હુવા. બા'ઝ જો સચમુચ ભલા ચાહનેવાલી કેહલાતી હૈં કુછ દર્દમેં ભી શરીક હોતી હૈં મગર જો અસલ તરીકા દર્દમેં શરીક હોનેકા હે કે આકર મુરદેવાલોંકો તસલ્લી દેં સબર દિલાએં, ઉનકે

૭૭૭ ઇસ તરીકેસે કોઈ શરીક નહીં હોતા, બલ્કે ઓર ઉપરસે ગલે લગ-લગકર ફિક્રોંકો થામેં, રોના શુરૂ' કર દેતી હૈં. બા'ઝ તો યૂંહી ઝૂઠ-મૂઠ મુંહ બનાતી હૈં. આંખોંમેં આંસૂ તક નહીં હોતા. ઓર બા'ઝ અપને ગળે (દફન કિયે હુએ) મુરદોંકો યાદ કરકે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહકા એહસાન ઘરવાલોં પર રખતી હૈં. ઓર જો સચ્ચે દિલસે રોતી ભી હૈં વો ભી કહાંકી અચ્છી હૈં, ક્યૂંકે પેહલે તો અકસર બયાન કરકે રોતી હૈં, જિસકે લિયે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને બહોત સખ્તીસે મના' કિયા હે, બલ્કે લા'નત કી હે. ઓર દૂસરે ઇનકે રોનેસે ઘર ઘરવાલોંકા ઓર દિલ ભર આતા હે ઓર ઝખમ પર નમક છિળક જાતા હે. ઝિયાદહ બેતાબ હોકર બિગળ-બિગળકર રોતી હૈં ઓર થોળા બહોત જો સબર આ ચલા થા વો ભી જાતા રેહતા હે, તો ઇન ઓરતોંને બજાએ સબર દિલાનેકે ઓર ઉલ્ટી બે-સબરી બઢા દી. ફિર ઉનકે આનેકા કયા ફાઇદા હુવા. સચ બાત યે હૈ કે યે ગમવાલોંકા ગમ મિટાનેકો નહીં આતીં, બલ્કે અપને આપસે ઇલ્ઝામ ઉતારનેકો જમા' હોતી હૈં. ભલા જબ ઓરતોંકે જમા' હોનેમેં ઇતની ખરાબિયાં હોં તો એસા જમા' હોના કબ દુરૂસ્ત હોગા. ઇનમેં બા'ઝ દૂર કી આઇ હુઇ મેહમાન હોતી હૈં, બેહલિયોંમેં (ઘોડાગાડીમેં) ચબ્બ ચબ્બકર આતી હૈં ઓર કઇ કઇ રોઝ તક રેહતી હૈં ઓર ઘાસ-દાના બૈલોંકા ઓર અપની આવ-ભગતકા સારા બોઝ ઘરવાલોં પર ડાલતી હૈં, ચાહે મુરદેવાલે પર કૈસી હી મુસીબત હો, ચાહે ઉનકે ઘર ખાનેકો ભી ન હો, લેકિન ઉનકે લિયે સારે તકલ્લુફ કરના ઝરૂર, હાલાંકે હદીસમેં હે કે મેહમાનકો ચાહિયે કે ઘરવાલોંકો તંગ ન કરે. ઇસ્સે ઝિયાદહ ઓર તંગ કરના કયા હોગા. ફિર બા'ઝકે સાથ બચ્ચોંકી ધાડ (ટોલી) હોતી હે. કોઇ ઘી-શકરકી ફરમાઇશ કર રહા હે, કોઇ દૂધકે વાસ્તે મચલ રહા (રો રહા) હે, ઓર ઉન સબકા બંદોબસ્ત ઘરવાલોંકો કરના પળતા હે, ઓર મુદતોં તક યેહી સિલસિલા જારી રેહતા હે, ખાસકર ઓરત અગર બેવા હો જાએ તો એક ચબ્બાઇ તો તાઝા મૌતકે ઝમાને હુઇ થી, દૂસરી વૈસી હી ચબ્બાઇ ઇદ્દત પર હોતી હે, જિસકા નામ છ માહી રખ્ખા હે ઓર યૂં કહા જાતા હે કે ઇદ્દતસે નિકાલનેકે લિયે આઇ હૈ. ઇનસે કોઇ પૂછે કે ઇદ્દત કોઇ કોઠરી હે, જિસમેંસે બેવાકો હાથ-પાંવ પકળકર નિકાલેગી. જબ ચાર માહ દસ દિન ગુઝર ગએ ઇદ્દતસે નિકલ ગઇ. ઓર અગર ઉસકો હમલ થા, જબ બચ્ચા પૈદા હો ગયા, ઇદ્દત ખત્મ હો ગઇ. ઇસ બેકારસી બાતકી કોનસી ઝરૂરત હે કે સારી દુનિયા ઇકઠ્ઠા હો. ફિર ઇસ સારે તૂફાનકા ખર્ચ, અકસર એસા હોતા હે કે મુરદેકે માલસે કિયા જાતા હૈ, જિસમેં સબ વારિસોંકા સાઝા (હિસ્સા) હોતા હૈ. બા'ઝ તો ઇનમેંસે પરદેસમેં હોતે હૈં, ઉનસે ઇજાઝત હાસિલ નહીં કી જાતી, ઓર બા'ઝ ના-બાલિગ હોતે હૈં, ઉનકી ઇજાઝતકા શરીઅતમેં એ'તિબાર નહીં. યાદ રખ્ખો કે જિસને ખર્ચ કિયા હે સારા ઉસીકે ઝિમ્મે પળેગા, ઓર સબ વારિસોંકા હક પૂરા પૂરા દેના પળેગા. ઓર અગર કોઇ બહાના લાએ કે મેરા હિસ્સા ઇન ખર્ચોં કે લિયે કાફી નહીં, ઇસકા જવાબ યે હે કે સબકા હિસ્સા ભી કાફી ન હો તો કયા કરોગી ? કયા પળોસિયોંકી ચોરી દુરૂસ્ત હો જાએગી ? ગરઝ ઇસ તૂફાનમેં

ખર્ચ કરનેવાલે ગુનેહગાર હોતે હૈં. ઔર યે ખર્ચ હુવા ઇન આનેવાલિયોંકી બદૌલત, ઇસ લિયે વો ભી ગુનેહગાર હોતી હૈં. ઇસ લિયે યૂં ચાહિયે કે જો મર્દ ઔર ઔરત પાસકે (નઝદીકકે) હૈં વો ખળે ખળે આએં, ઔર સબર ઔર તસલ્લી દેકર ચલે જાએં, ફિર દોબારહ આનેકી ઝરૂરત નહીં.

ઇસી તરહ તારીખ મુકર્રર કરના ભી બેકાર બાત હે, જિસકા જબ મૌકા' હુવા આ ગયા, ઔર જો દૂરકે હૈં, અગર યે સમઝેં કે હમારે ગયે બગૈર મુસીબતઝદોંકી તસલ્લી દૂર ન હોગી તો આનેકા કુછ ડર નહીં, લેકિન ગાડી વગૈરહકા ખર્ચ અપને પાસસે કરના ચાહિયે. ઔર અગર સિર્ફ ઇલ્ઝામ ઉતારનેકો આઇ હૈં તો હરગિઝ ન આએં, ખતસે માતમ પુર્સી કર લેં.

(૬) છઠી રસમ હે કે મય્યિતવાલોંકે લિયે એક તો ઉનકે નઝદીકકે રિશ્તેદારકે ઘરસે ખાના આતા હે, યે બાત બહોત અચ્છી હે, લેકિન ઇસમેં ભી લોગોંને બા'ઝ ખરાબિયાં કર દી હૈં, ઉનસે બચના વાજીબ હે. એક તો ઉસમેં અદલે-બદલેકા ખ્યાલ હોને લગા હે કે ફલાનેને હમારે યહાં ભેજા થા, હમ ઉનકે ઘર ભેજેં. ફિર ઇસકા ઇતના ખ્યાલ હે કે અપને પાસ ગુંજાઇશ ન હો ઔર કોઇ દૂસરા આદમી ખુશીસે ચાહે કે મૈં ભેજ દૂં, મગર યે આદમી બે-ઢબ ઝિદ કરેગા કે નહીં, હમારે હી યહાંસે જાએગા. ઔર ઇસકી વજહ સિર્ફ યેહી હે કે હમ ન ભેજેંગે તો હમ પર તા'ન હોગા, ખા તો લિયા લેકિન બદલા ન દિયા ગયા. ઔર ઐસી પાબંદી એક તો ખુદ મના' હે, ફિર ઉસકે લિયે કભી કર્ઝ લેના પળતા હે, ઇસ લિયે ઇસ પાબંદીકો છોળ દેં. જિસ રિશ્તેદારકો કોઇ તોફીક હુઇ ભેજ દિયા. ઇસી તરહ યે પાબંદી ભી બુરી હે કે નઝદીકકે રિશ્તેદાર રેહતે હુએ દૂરકા રિશ્તેદાર ક્યૂં ભેજે. ઇસકે લિયે મરતે-મારતે હૈં, ઇસકી વજહ ભી વોહી બદનામી મિટાના હે તો ઇસ પાબંદીકો છોળ દેં. એક ખરાબી ઇસમેં યે કર લી હે કે ઝરૂરતસે બહોત ઝિયાદહ ખાના ભેજા જાતા હે. ઔર મય્યિતકે ઘર દૂર દૂરકે ઇલાકેદાર (રિશ્તેદાર) ખાનેકે વાસ્તે જમ કર બૈઠ જાતે હૈં. યે ખાના સિર્ફ ઉન લોગોંકો ખાના ચાહિયે જો ગમ ઔર મુસીબતકે ગલબેમેં અપના ચૂલ્હા નહીં ઝોંક સકતે. ઔર જિનકે ઘર સબને ખાના પકાયા હે, વો ઇસ ખાનેસે ક્યૂં ખાતી હૈં, અપને ઘર જાકર ખાએં યા અપને ઘરસે મંગા લેં. એક ખરાબી યે ભી તો હે કે બા'ઝ ઇસ ખાનેમેં ભી તકલ્લુફકા સામાન કરતી હૈં, યે ભી છોળ દેના ચાહિયે. જો વક્ત પર આસાનીસે હો ગયા, મુખ્તસરસા તૈયાર કરકે મય્યિતવાલોંકે લિયે ભેજ દિયા.

(૭) સાતવાં બા'ઝ ઔરતેં એક યા દો હાફિઝોંકો કુછ દેકર કુરઆન મજીદ પળ્હવાતી હૈં કે મુરદાકો સવાબ બખ્શા જાએ. કહીં કહીં તો દૂસરે દિન ચનોં પર કલિમા ઔર સીપારોંમેં કુરઆન મજીદ પળ્હવાયા જાતા હે, ચૂંકે એસે લોગ રૂપિયા-પૈસા યા ચને ઔર ખાનેકે લાલચસે કુરઆન મજીદ પળ્હતે હૈં, ઉનકો ખુદ હી કુછ સવાબ નહીં મિલતા. જબ ઉન્હીંકો કુછ નહીં મિલા તો મુરદેકો ક્યા બખ્શેંગે. વો સબ પળ્હના-પળ્હાના ઔર દિયા-દિલાયા બેકાર ઔર અકારત જાતા હે. બા'ઝ આદમી લાલચસે નહીં પળ્હતે, લેકિન

 લિહાઝ ઔર બદલા ઉતારનેકો પઢતે હૈં, યે ભી દુનિયાકી નિય્યત હુઇ, ઈસકા સવાબ ભી નહીં મિલતા. હાં જો આદમી સિર્ફ ખુદાકે વાસ્તે, લાલચ ઔર લિહાઝકે બગૈર પઢ દે, ન જગહ ઠેહરાએ, ન તારીખ ઠેહરાએ, ઉસકા સવાબ બેશક પહોંચતા હે.

રમઝાન શરીફકી બા'ઝ રસમોંકા બયાન

એક યે કે બા'ઝ ઔરતેં રમઝાન શરીફમેં હાફિઝકો ઘરકે અંદર બુલાકર તરાવીહમેં કુરઆન મજીદ સુના કરતી હૈં. અગર યે હાફિઝ કોઇ અપના મહરમ મર્દ હો ઔર ઘરકી ઘરકી ઔરતેં સુન લિયા કરેં ઔર યે હાફિઝ નમાઝ મસ્જિદમેં પઢકર સિર્ફ તરાવીહકે વાસ્તે ઘરમેં આ જાયા કરે તો કુછ ડર નહીં, લેકિન આજકલ ઈસમેં બહોતસી બે-એહતિયાતિયાં હોતી હૈં.

(૧) એક યે કે બા'ઝ જગહોં પર ના-મહરમ હાફિઝ ઘરમેં બુલાયા જાતા હે, અગરચે નામકે લિયે કપડોંકા પરદા હોતા હે, લેકિન ઔરતેં ચૂંકે બે-એહતિયાત ઝિયાદહ હોતી હૈં, ઈસ લિયે અકસર એસા હોતા હે કે યા તો હાફિઝ જી સે બાતેં શુરૂ' કર દેતી હૈં યા આપસમેં ખૂબ પુકાર-પુકારકર બોલતી હૈં ઔર હાફિઝ જી સુનતે હૈં. ભલા બગૈર મજબૂરીકે અપની આવાઝ ના-મહરમકો સુનાના કબ દુરૂસ્ત હે.

(૨) દૂસરે જો આદમી કુરઆન મજીદ સુનાતા હે, જહાં તક હો સકતા હે ખૂબ આવાઝ બનાકર પઢતા હે. બા'ઝ લોગોંકી આવાઝ એસી અચ્છી હોતી હે કે ઝરૂર સુનનેવાલેકા દિલ ઉસકી તરફ હો જાતા હે, તો ઈસ શકલમેં ના-મહરમ મરદોંકી આવાઝ ઔરતોંકે કાનમેં પહોંચના કિતની બુરી બાત હે.

(૩) તીસરે મુહલ્લા ભરકી ઔરતેં રોઝકે રોઝ ઈકઠ્ઠા હોતી હૈં. એક તો ઔરતોંકો મજબૂરીકે બગૈર ઘરસે બાહિર પાંવ નિકાલના મના' હે, ઔર યે કોઇ મજબૂરી નહીં ક્યૂંકે ઉનકો શરીઅતમેં કોઇ તાકીદ નહીં આઇ કે તરાવીહ જમાઅતસે પઢા કરો, ફિર નિકલના ભી રોઝ-રોઝકા ઔર ઝિયાદહ બુરા હે. ફિર લૌટનેકા વકત એસા બે-મૌકા' હોતા હે કે રાત ઝિયાદહ હો જાતી હે, ગલિયાં, કૂચે બિલકુલ ખાલી-સુનસાન હો જાતે હૈં. એસી હાલતમેં ખુદા ન કરે, અગર માલ યા આબરૂકા નુકસાન હો જાએ તો તઅજ્જુબ નહીં. ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ અપને આપકો પરેશાનીમેં ડાલના અકલકે ખિલાફ હે ઔર શરીઅતકે ભી ખિલાફ હે. ખાસકર બા'ઝ ઔરતેં તો કપડે-છલ્લે પહેનકર ગલિયોંમેં ચલતી હૈં તો ઔર ભી ઝિયાદહ ખરાબીકા ડર હે.

એક રસમ રમઝાન શરીફમેં યે હે કે ચૌદહવેં રોઝેકો ખાસ સામાન ખાને વગૈરહકા કિયા જાતા હે ઔર ઉસકો સવાબકી બાત સમઝતી હૈં. શરીઅતમેં જિસ બાતકો સવાબ ન કહા હો ઉસકો સવાબ સમઝના ખૂદ ગુનાહ હે, ઈસ લિયે ઉસકો ભી છોડના ચાહિયે.

એક રસમ યે હે કે બચ્ચા જબ પેહલા રોઝા રખતા હે તો ચાહે કોઇ કૈસા હી

ગરીબ હો, લેકિન કર્ઝ કરકે ભીખ માંગકર રોઝા ખોલનેકા બખેળા ઝરૂર હોગા. જો બાત શરીઅતમેં ઝરૂરી ન હો ઉસકો ઝરૂરી સમઝના ભી ગુનાહ હૈ, ઇસ લિયે ઇસકો ઝરૂરી સમઝના ભી ગુનાહ હૈ ઔર એસી પાબંદી છોળ દેની ચાહિયે.

ઈદકી રસમોંકા બયાન

એક તો સેવૈયાં પકાનેકો ઝરૂરી સમઝતી હૈં. શરીઅતસે યે ઝરૂરી બાત નહીં. અગર દિલ ચાહે પકા લો, મગર ઇસમેં સવાબ મત સમઝો.

દૂસરે રિશ્તેદારોંકે બચ્ચોંકો દેના-લેના યા રિશ્તેદારોંકે ઘર ખાના ભેજના, ફિર ઉસમેં અદલા-બદલા રખના ઔર ન હો તો કર્ઝ લેકર કરના, યે પાબંદી બેકાર ભી હૈ ઔર તકલીફ ભી હોતી હૈ. ઇસ લિયે સબ કૈદેં છોળ દેં.

બકરી ઈદકી રસમોંકા બયાન

દેના-લેના યે ભી ઇદકા સા હૈ, જૈસા ઉસકા હુકમ અભી પળ્હા હૈ, વોહી ઇસકા ભી હૈ.

દૂસરે ઇસમેં બહોતસે આદમિયોં પર કુરબાની વાજીબ હોતી હૈ ઔર કુરબાની નહીં કરતે, યે ભી ગુનાહ હૈ.

તીસરે કુરબાનીમેં અપની તરફસે યે બાત ગળ્હ રખ્ખી હૈ કે સિરી સુક્કાકા હક ઔર પાએ નાઇકા હક હૈ. યે ભી બેકારકી બાત ઔર શરીઅતકે ખિલાફ પાબંદી હૈ, હાં અપની ખૂશીસે જિસકો ચાહો દે દો.

ઝીલકા'દહ ઔર સફરકી રસમોંકા બયાન

જાહિલ ઔરતેં ઝીલકા'દહકો ખાલીકા ચાંદ કેહતી હૈં ઔર ઇસમેં શાદી કરનેકો મનહૂસ સમઝતી હૈં. યે એ'તિકાદ ભી ગુનાહ હૈ, તૌબા કરની ચાહિયે.

ઔર સફરકો તેરહ તેઝી કેહતી હૈં ઔર ઇસ મહીનેકો ના-મુબારક જાનતી હૈં ઔર કહીં કહીં તો તેરહવીં તારીખકો બા'ઝ ઘૂંગનિયાં વગૈરહ પકાકર બાંટતી હૈં કે ઇસકી નહૂસતસે હિફાઝત રહે. યે સારે અકીદે શરીઅતકે ખિલાફ ઔર ગુનાહ હૈં, તૌબા કરો.

રબીઉલ અવ્વલ યા કિસી ઔર વકતમેં મીલાદ શરીફકા બયાન

કહીં કહીં ઔરતોંમેં ભી મીલાદ શરીફ હોતા હૈ ઔર જિસ તરહ આજકલ હો

રહા હે, ઉસમેં યે ખરાબિયાં હૈં.

(૧) અગર ઔરત પળ્હનેવાલી હે તો અકસર ઉસકી આવાઝ બાહિર દરવાઝેમેં આતી હે. ના-મહરમોંકો આવાઝ સુનાના બુરા હે, ખાસકર શે'રકે પળ્હનેકી આવાઝમેં ઝિયાદહ ખરાબીકા ડર હે.

(૨) અગર મર્દ પળ્હનેવાલા હે તો યે ઝાહિર હે કે વો મર્દ સબ ઔરતોંકા મહરમ ન હોગા, બહોતસી ઔરતોંકા ના-મહરમ હોગા. અગર ઉસને શે'ર-અશઆર અચ્છી આવાઝસે પળ્હે, જૈસા આજકલ રિવાજ હે તો ઔરતોંને મર્દકા ગાના સુના, યે ભી મના' હે.

(૩) રિવાયતેં ઔર કિતાબેં મીલાદકે બયાનકી અકસર ગલત રિવાયતોંસે ભરી હુઇ હૈં, ઉનકા પળ્હના ઔર સુનના, સબ ગુનાહ હે.

(૪) બા'ઝ તો યૂં સમઝતી હૈં કે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ઇસ મેહફિલમેં તશરીફ લાતે હૈં ઔર ઇસી લિયે બીચમેં પૈદાઇશકે બયાનકે વકત ખળે હો જાતે હૈં. ઇસ બાત પર શરીઅતમેં કોઇ દલીલ નહીં. ઔર જો બાત શરીઅતમેં સાબિત ન હો, ઉસકા યકીન કરના ગુનાહ હે. ઔર બા'ઝ યે અકીદા નહીં રખતી, લેકિન ખળા હોનેકો એસા ઝરૂરી સમઝતી હૈં કે જો ખળા ન હો ઉસકો બુરા-ભલા કેહતે હૈં, ઔર ખૂદ ઉનસે કહો કે જબ શરીઅતમેં ખળા હોના ઝરૂરી નહીં તો આજ મીલાદ હોગા, ઇસમેં ખળે મત હોના તો કભી ઉનકા દિલ ગવારા ન કરે ઔર સમઝે કે જબ ખળે ન હુએ મીલાદ હી નહીં હુવા. જો ચીઝ શરીઅતમેં ઝરૂરી ન હો, ઉસકો ઝરૂરી સમઝના, યે ભી ગુનાહ હે.

(૫) મિઠાઇ યા ખાના બાંટનેકી એસી પાબંદી હે કે કભી નાગા નહીં હોતા ઔર નાગા કરનેમેં બદનામી ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કી ના-ખૂશી સમઝતે હૈં. ઔર જો ચીઝ શરીઅતમેં ઝરૂરી નહીં, ઉસકી પાબંદી કરના, યે ભી બુરા હે.

(૬) ઉસકે સામાનમેં યા પળ્હતે પળ્હતે દેર લગ ગઇ યા મિઠાઇ બાંટનેમેં અકસર નમાઝકા વકત તંગ હો જાતા હે, યે ભી ગુનાહ હે.

(૭) અગર કિસીકા અકીદા ભી ખરાબ ન હો ઔર ગુનાહકી બાતોંકો ઉસ્સે નિકાલ દે, જબ ભી ઝાહિરી પાબંદીસે જાહિલોંકો ઝરૂર સનદ હોગી, તો જિસ બાતસે જાહિલોંકે બિગળનેકા ડર હો ઔર વો ચીઝ શરીઅતમેં ઝરૂરી કરનેકી ન હો તો એસી બાતકો છોળ દેના ચાહિયે, ઇસી લિયે રિવાજકે મુતાબિક ઇસ અમલકો ન કરે, બલ્કે જબ હઝરત (સ.અ.વ.) કે હાલાત પળ્હનેકા શૌક હો તો કોઇ ઢંગકી કિતાબ લેકર ખૂદ પળ્હ લે, યા બગૈર ઇકઠ્ઠા કિયે હુએ ઘરકે દો-ચાર આદમી યા જો મિલને-મિલાને આ ગએ હોં ઉનકો ભી સુના દે. ઔર અગર હઝરત (સ.અ.વ.) કી રૂહકો કિસી ચીઝકા સવાબ બખ્શના મંઝૂર હો તો દૂસરે વકત મિસ્કીનોંકો દેકર યા ખિલાકર બખ્શ દે. નેક કામેકો કોઇ મના' નહીં કરતા, મગર બે-ઢંગાપન બુરા હે.

રજબકી રસમોંકા બયાન

ઈસકો આમ લોગ મરયમ રોઝેકા ચાંદ કેહતે હૈં. ઔર ઈસકી સત્તાઈસ તારીખમેં રોઝા રખનેકો અચ્છા સમઝતે હૈં કે એક હઝાર રોઝોંકા સવાબ મિલતા હૈ. શરીઅતમેં ઈસકી કોઈ અસલ નહીં. અગર નફલ રોઝા રખનેકો દિલ ચાહે ઈખ્તિયાર હૈ, અલ્લાહ તઆલા જિતના ચાહે સવાબ દે દે, અપની તરફસે હઝાર યા લાખ મુકર્રર ન સમઝે. કહીં કહીં તો ઈસ મહીનેમેં તબારકકી રોટિયાં પકતી હૈં. (રજબકે મહીનેમેં જુમે'રાત યા જુમ્આકો સૂરએ તબારક ચાલીસ મરતબા પઢકર મુરદોંકો બખ્શતે હૈં ઔર મેદેકી રોટીયાં તકસીમ કરત હૈં.) યે ભી ગઢી હુઈ બાત હૈ. શરીઅતમેં ઈસકા કોઈ હુકમ નહીં. ન ઈસ પર કોઈ સવાબકા વા'દા હૈ. ઈસ લિયે એસે કામકો દીનકી બાત સમઝના ગુનાહ હૈ.

શબે બરાતકા હલવા, મુહર્રમકા ખિચળા ઔર શરબત

શબે બરાતકી ઈતની અસલ હૈ કે પંદરહવીં રાત ઔર પંદરહવાં દિન ઈસ મહીનેકા બહોત બુઝુર્ગી ઔર બરકતકા હૈ. હમારે હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઈસ રાતકો જાગનેકી ઔર ઈસ દિનકો રોઝા રખનેકી તરફ ઉભારા હૈ, ઔર ઈસ રાત હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને મદીનેકે કબ્રસ્તાનમેં તશરીફ લે જાકર મુરદોંકે લિયે બખ્શિશકી દુઆ માંગી હૈ, તો અગર ઈસ તારીખમેં મુરદોંકો કુછ બખ્શ દિયા કરે, ચાહે કુરઆન શરીફ પઢકર, ચાહે ખાના ખિલાકર, ચાહે નકદ દેકર, ચાહે વેસે હી દુઆ બખ્શિશકી કર દે તો યે તરીકા સુન્નતકે મુતાબિક હૈ. ઈસ્સે ઝિયાદહ જિતને બખેળે લોગ કર રહે હૈં, ઉસમેં હલવેકી કૈદ લગા રખ્ખી હૈ ઔર ઈસી તરીકેસે ફાતિહા દિલાતે હૈં ઔર ખૂબ પાબંદીસે યે કામ કરતે હૈં, યે સબ બેકારકી ચીઝેં હૈં. ઈન સબ બાતોંકી બુરાઈ ઉપર અભી પઢ ચુકી હો. ઔર યે ભી સુન ચુકી હો કે જો ચીઝ શરીઅતમેં ઝરૂરી ન હો, ઉસકો ઝરૂરી સમઝના યા હદસે ઝિયાદહ પાબંદ હો જાના બુરી બાત હૈ.

ઈસી તરહ મુહર્રમકી દસવીંકી રસમોંકો સમઝ લો. શરીઅતમેં સિર્ફ ઈતની અસલ હૈ કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને યૂં ફરમાયા હૈ કે જો આદમી ઉસ દિન અપને ઘરવાલોં પર ખૂબ ખાને-પીનેકી ફરાગત રખ્ખે, સાલ ભર તક ઉસકી રોઝીમેં બરકત હોતી હૈ. ઔર જબ ઈતના ખાના ઘરમેં પકે તો અગર ઉસમેંસે અલ્લાહ તઆલાકે વાસ્તે ભી મોહતાજોં, ગરીબોંકો દે દે તો કયા ડર હૈ. ઈસ્સે ઝિયાદહ જો કુછ કરતે હૈં, ઉસમેં ઉસી તરહકી બુરાઈયાં હૈં, જૈસે ઉપર સુન ચુકી હો.

ઈસ્સે બઢકર શરબત બાંટનેકી રસમ હૈ કે અપને ખ્યાલમેં કરબલાકે પ્યાસે શહીદોંકો સવાબ બખ્શતે હૈં, તો યાદ રખ્ખો કે શહીદોંકો શરબત નહીં પહોંચતા, બલ્કે સવાબ પહોંચ સકતા હૈ. ઔર સવાબમેં ઠંડા શરબત ઔર ગરમ ગરમ ખાના સબ

બરાબર હે. ફિર શરબતકી પાબંદીમેં સિવા ગલત અકીદેકે કે ઉનકી પ્યાસ ઈસ્સે બુઝેગી ઔર ક્યા બાત હે. એસા ગલત અકીદા ખૂદ ગુનાહ હે.

બા'ઝ જાહિલ શબે બરાતમેં આતિશબાઝી ઔર મુહર્રમમેં તા'ઝિયાકા સામાન કરતે હૈં. આતિશબાઝીકી બુરાઈ પેહલે બાબમેં લિખ દી હે. ઔર તા'ઝિયાકી બુરાઈ ઈસ્સે ઝિયાદહ ક્યા હોગી કે ઉસકે સાથ એસે એસે બરતાવ કરતે હૈં કે જો શરીઅતમેં બિલકુલ શિર્ક ઔર ગુનાહ હે. ઉસપર ચળ્હાવા ચળ્હાતે હૈં, ઉસકે સામને સર ઝુકાતે હૈં, ઉસપર અર્ઝિયાં લટકાતે હૈં, મરસિયે પળ્હતે હૈં, રોતે-ચિલ્લાતે હૈં ઔર ઉસકે સાથ બાજા બજાતે હૈં. ઉસકે દફન કરનેકી જગહકો ઝિયારતકી જગહ સમઝતે હૈં. મર્દ-ઔરત આપસમેં બે-પરદા હો જાતે હૈં, નમાઝેં બરબાદ કરતે હૈં. ઈન બાતોંકી બુરાઈ કૌન નહીં જાનતા.

બા'ઝ આદમી ઔર બખેળે નહીં કરતે, મગર શહાદત નામા પળ્હા કરતે હૈં તો યાદ રખ્ખો કે અગર ઈસમેં ગલત રિવાયતેં હૈં, તબ તો ઝાહિર હે કે મના' હે. ઔર અગર સહીહ રિવાયતેં ભી હોં જબ ભી, ચૂંકે સબકી નિય્યત યેહી હોતી હે કે સુનકર રોએંગે. ઔર શરીઅતમેં મુસીબતકે અંદર ઈરાદા કરકે રોના દુરૂસ્ત નહીં. ઈસ વાસ્તે ઈસ તરહકા શહાદત નામા પળ્હના ભી દુરૂસ્ત નહીં.

ઈસી તરહ મુહર્રમકે દિનોંમેં ઈરાદા કરકે રંગ પુડિયાં છોળ દેના ઔર સોગ ઔર માતમકી સૂરત બના લેના યા અપને બચ્ચોંકો ખાસ તૌરકે કપળે પહેનાના, યે સબ બિદઅત ઔર ગુનાહકી બાતેં હૈં.

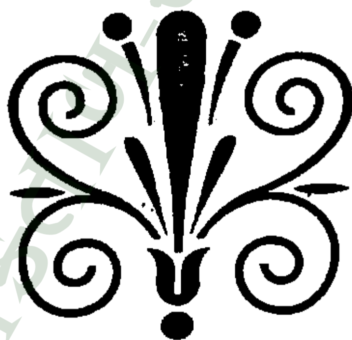
તબર્રૂકાતકી ઝિયારતકે વકત ઈકટ્ટા હોના

કહીં કહીં જુબ્બા શરીફ યા મૂએ (બાલ) શરીફ પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) યા કિસી ઔર બુઝુર્ગકા મશહૂર હે. ઉસકી ઝિયારતકે લિયે યા તો ઉસી જગહ જમા' હોતે હૈં યા ઉન લોગોંકો ઘરોંમેં બુલાકર ઝિયારત કરતે હૈં. ઔર ઝિયારત કરનેવાલોંમેં ઔરતેં ભી હોતી હૈં.

એક તો હર જગહ ઈન તબર્રૂકાતકી સનદ (અસલ) નહીં. ઔર અગર સનદભી હો, તબભી જમા' હોનેમેં બળી ખરાબિયાં હૈં. બા'ઝ ખરાબિયાં વહાં બયાન કર દી હૈં, જહાં શાદીમેં ઔરતોંકે જમા' હોનેકા ઝિકર લિખ્ખા હે. ફિર શોર ઔર ગુલ ઔર બે-પરદગી, ઔર કહીં કહીં ઝિયારતવાલોંકા ગાના, જિસકો સબ ઔરતેં સુનતી હૈં, યે સબ હર આદમી જાનતા હે કે બુરી બાતેં હૈં, હાં અગર અકેલેમેં ઝિયારત કર લે ઔર ઝિયારતકે વકત શરીઅતકે ખિલાફ કોઈ બાત ન કરે તો દુરૂસ્ત હે, ઔર રસમોંકા પૂરા હાલ ઈસ્લાહુર્રૂસૂમ એક કિતાબ હે, ઉસમેં લિખ દિયા હૈ. ઈસ જગહ તુમકો એક ગુર (ઉસૂલ) બતલાતે હૈં, ઉસકો ધ્યાનમેં રખ્ખોગી તો સબ રસમોંકા હાલ મા'લૂમ હો જાએગા, કભી ધોકા ન હોગા.

વો ગુર (ઉસૂલ) યે હૈ કે જિસ બાતકો શરીઅતને ના-જાઇઝ કહા હો, ઉસકો જાઇઝ સમઝના ગુનાહ હૈ. જિસકો જાઇઝ બતલાયા હો, મગર ઝરૂર ન કહા હો ઉસકો ઝરૂર સમઝકર પાબંદી કરના યા નામ કમાનેકો કરના ભી ગુનાહ હૈ. ઈસી તરહ જિસ કામકો શરીઅતને સવાબ નહીં બતલાયા, ઉસકો સવાબ સમઝના ગુનાહ હૈ. ઔર જિસકો સવાબ બતલાયા ઔર ઝરૂર ન કહા ઉસકો ઝરૂરી સમઝના ગુનાહ હૈ, ઔર અગર ઝરૂરી ન સમઝે, મગર દુનિયાકે લાન-તાનકે ડરસે ઉસકે છોડનેકો બુરા સમઝે, યે ભી ગુનાહ હૈ. ઈસી તરહ શરીઅતકી સનદકે બગૈર કોઈ બાત તરાશના ઔર ઉસકા યકીન કર લેના ગુનાહ હૈ. ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કિસીસે દુઆ માંગના યા ઉનકો નફા' ઔર નુકસાનકા માલિક સમઝના, યે સબ ગુનાહકી બાતેં હૈં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા સબસે બચાયેં.

*** છટ્ઠા હિસ્સા ખતમ હુવા ***



نیک بیبیاں فرماں بردار ہیں، خیال رکھنے والی ہیں
پیٹھ پیچھے اللہ تعالیٰ کی حفاظت سے

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

સાતવાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઈસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઈદ ઔર મસાઈલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા સાતવાં હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

આદાબ, અખલાક, સવાબ ઔર અઝાબકે બયાનમેં

ઈબાદતોંકા સંવારના - વુઝૂ ઔર પાકીકા બયાન

અમલ ૧ :- વુઝૂ અચ્છી તરહ કરો ચાહે કિસી વકત નફસકો નાપસંદ હો.

અમલ ૨ :- તાઝા વુઝૂકા ઝિયાદહ સવાબ હે.

અમલ ૩ :- પાખાના પેશાબકે વકત કિબ્લાકી તરફ મુંહ ન કરો, ન પીઠ કરો.

અમલ ૪ :- પેશાબકે છીંટોંસે બચો, ઉસમેં બે એહતિયાતી કરનેસે કબરકા અઝાબ હોતા હે.

અમલ ૫ :- કિસી સૂરાખમેં પેશાબ મત કરો, શાયદ ઉસમેંસે કોઈ સાંપ બિચ્છૂ વગૈરહ નિકલ આએ.

અમલ ૬ :- જહાં ગુસલ કરના હો વહાં પેશાબ મત કરો.

અમલ ૭ :- પેશાબ પાખાનાકે વકત બાતેં મત કરો.

અમલ ૮ :- જબ સોકર ઉઠો, જબ તક હાથ અચ્છી તરહ ન ધો લો પાનીકે અંદર હાથ ન ડાલો.

અમલ ૯ :- જો પાની ધૂપસે ગરમ હો ગયા હો ઉસકો મત ઈસ્તે'માલ કરો. ઉસસે બર્સ (કોઢ) કી બીમારીકા ખૌફ હે જિસમેં બદન પર સફેદ સફેદ દાગ હો જાતે હૈં.

નમાઝકા બયાન

અમલ ૧ :- નમાઝ સહીહ વકત પર પઢો, રૂકૂઅ ઔર સિજદા અચ્છી તરહ કરો, દિલ લગાકર પઢો.

અમલ ૨ :- જબ બચ્ચા સાત બરસકા હો જાએ ઉસકો નમાઝકી તાકીદ કરો, જબ દસ બરસકા હો જાએ તો મારકર નમાઝ પઢાઓ.

અમલ ૩ :- ઐસે કપડે યા એસી જગહમેં નમાઝ પઢના અચ્છા નહીં કે ઉસકી ફૂલ પત્તીમેં ધ્યાન લગ જાએ.

અમલ ૪ :- નમાઝીકે આગે કોઈ આડ હોની ચાહિયે, અગર કુછ ન હો તો એક

લકળી ખળી કર લો, યા કોઇ ઉંચી ચીઝ રખ લો, ઔર ઉસ ચીઝકો દાએં યા બાએં અબરૂ (ભંવોં) કે મુકાબિલ (સામને) રખ્ખો.

અમલ ૫ :- ફર્ઝ પળ્હકર બેહતર હૈ કે ઉસ જગહસે હટકર સુન્નત ઔર નફલ પળ્હો.

અમલ ૬ :- નમાઝમેં ઇધર ઉધર મત દેખો. ઉપર નિગાહ મત ઉઠાઓ. જહાં તક હો સકે જમાઇ (બગાસુ) કો રોકો.

અમલ ૭ :- જબ પેશાબ યા પાખાનેકા દબાવ હો તો પેહલે ઉસ્સે ફરાગત કર લો ફિર નમાઝ પળ્હો.

અમલ ૮ :- નફલેં ઔર વઝીફે ઉતને શુરૂ' કરો જિસકો નિભા સકો.

મૌત ઔર મુસીબતકા બયાન

અમલ ૧ :- અગર પુરાની મુસીબત યાદ આ જાએ તો ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન. પળ્હ લો, જૈસા સવાબ પેહલે મિલા થા વૈસા હી ફિર મિલેગા.

અમલ ૨ :- રંજકી કૈસી હી હલ્કી બાત હો ઉસપર ઈન્નાલિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન. પળ્હ લિયા કરો સવાબ મિલેગા.

ઝકાત ઔર ખૈરાતકા બયાન

અમલ ૧ :- ઝકાત જહાં તક હો સકે ઐસે લોગોંકો દી જાએ જો માંગતે નહીં આબરૂ થામે ઘરોંમેં બૈઠે હૈં.

અમલ ૨ :- ખૈરાતમેં થોળી ચીઝ દેનેસે મત શરમાઓ જો તૌફીક હો દે દો.

અમલ ૩ :- યૂં ન સમઝો કે ઝકાત દેકર ઔર ખૈરાત દેના ક્યા ઝરૂર હૈ ઝરૂરતકે મૌકે ઔર હિમ્મતકે મુવાફિક ખૈર ખૈરાત કરતે રહો.

અમલ ૪ :- અપને રિશ્તાદારોંકો દેનેસે દોહરા (ડબલ) સવાબ હૈ. એક ખૈરાતકા દૂસરે રિશ્તાદારસે એહસાન કરનેકા.

અમલ ૫ :- ગરીબ પળોસિયોંકા ખિયાલ રખ્ખા કરો.

અમલ ૬ :- શૌહરકે માલસે ઇતની ખૈરાત મત કરો કે ઉસકો ના ગવાર હો.

રોઝેકા બયાન

અમલ ૧ :- રોઝામેં બેહૂદા બાતેં કરના, લડના, ભિડના બહોત બુરી બાત હૈ ઔર કિસીકી ગીબત કરના તો ઔર ભી બળા ગુનાહ હૈ.

અમલ ૨ :- નફલી રોઝા શૌહરસે ઇજાઝત લેકર રખ્ખો જબ કે વો ઘર પર મૌજૂદ હો.

અમલ ૩ :- જબ રમઝાન શરીફકે દસ દિન રેહ જાએં તો ઝરા ઈબાદત ઝિયાદહ કરો.

કુરઆન મજીદકી તિલાવતકા બયાન

અમલ ૧ :- અગર કુરઆન મજીદ અચ્છી તરહ ન ચલે ઘભરાકર મત છોળો પળ્હે જાઓ. ઐસે શખ્સકો દોહરા (ડબલ) સવાબ મિલતા હે.

અમલ ૨ :- અગર કુરઆન શરીફ પળ્હા હો ઉસકો મત ભુલાઓ, બલ્કે હમેશા પળ્હતી રહો, નહીં તો બળા ગુનાહ હોગા.

અમલ ૩ :- કુરઆન શરીફ જી લગાકર ખુદાસે ડરકર પળ્હા કરો.

દુઆ ઔર ઝિક્રકા બયાન

અમલ ૧ :- દુઆ માંગનેમેં ઈન બાતોંકા ખિયાલ રખ્ખો.ખૂબ શૌકસે દુઆ માંગો. ગુનાહકી ચીઝ મત માંગો. અગર કામ હોનેમેં દેરી હો જાએ તંગ હોકર મત છોળો. કબૂલ હોનેકા યકીન રખ્ખો.

અમલ ૨ :- ગુસ્સામેં આકર અપને માલ-ઔલાદ ઔર જાનકો મત કોસો, શાયદ કુબૂલિયતકી ઘળી હો.

અમલ ૩ :- જહાં બૈઠકર દુનિયાકી બાતોં ઔર ધંધોંમેં લગો વહાં થોળા બહોત અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કા ઝિકર ભી ઝરૂર કર લિયા કરો, નહીં તો વો સબ બાતેં વબાલ હો જાએગી.

અમલ ૪ :- ઈસ્તિગ્ફાર બહોત પળ્હા કરો ઉસ્સે મુશ્કિલ આસાન ઔર રોઝીમેં બરકત હોતી હે.

અમલ ૫ :- અગર નફસકી નહૂસતસે ગુનાહ હો જાએ તો તૌબામેં દેર મત લગાઓ, અગર ફિર હો જાએ ફિર જલ્દી તૌબા કરો, યું મત સોચો કે જબ તૌબા ટૂટ જાતી હે ફિર ઐસી તૌબાસે ક્યા ફાઈદા.

અમલ ૬ :- બા'ઝ દુઆએં ખાસ ખાસ વકત પર પળ્હી જાતી હૈં સોતે વકત યે દુઆ પળ્હો, અલ્લાહુમ્મ બિસ્મિક અમૂતુ વ અહ્યા.

જાગતે વકત યે દુઆ પળ્હો અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અહ્યાના બા'દ મા અમાતના વઈલૈહિન્નુશૂર.

સુબહકો યે દુઆ પળ્હો અલ્લાહુમ્મ બિક અસ્બહ્ના વ બિક અમ્સૈના વ બિક નહ્યા વ બિક નમૂતુ વ ઈલૈકન્નુશૂર.

શામકો યે દુઆ પળ્હો. અલ્લાહુમ્મ બિક અમ્સૈના વ બિક અસ્બહ્ના વ બિક નહ્યા વ બિક નમૂતુ વ ઈલૈકન્નુશૂર.

ખાના ખાકર યે દુઆ પઢ્હો. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી અત્અમના વ સક્રાના વ જઅલના મિનલ્મુસ્લિમીન વકફાના વ આવાના.

સુબહકી નમાઝકે બા'દ ઓર મગરિબકી નમાઝકે બા'દ યે દુઆ પઢ્હો. અલ્લાહુમ્મ અજિર્ની મિનન્નારં. સાત બાર પઢ્હો. ઓર બિસ્મિલ્લઝી લા યઝુર્રુ મ-અ ઇસ્મિહી શૈઉન્ ફિલ્અર્દિ વલા ફિસ્સમાઇ વહુવસ્સમીઉલ્ અલીમ. તીન બાર પઢ્હો.

સવારી પર બેઠકર યે દુઆ પઢ્હો. સુબ્હાનલ્લઝી સખ્ખર લના હાઝા વમા કુન્ના લહૂ મુક્રિનીન વ ઇન્ના ઇલા રબ્બિના લમુન્કલિબૂન.

કિસીકે ઘર ખાના ખાઓ તો ખાકર યે ભી પઢ્હો. અલ્લાહુમ્મ બારિક લહુમ્ ફીમા રઝક્તહુમ વગ્ફિર લહુમ વર્હમ્હુમ.

ચાંદ દેખકર યે દુઆ પઢ્હો. અલ્લાહુમ્મ અહિલ્લહૂ અલૈના બિલ્અમ્નિ વલ્ઇમાનિ વસ્સલામતિ વલ્ઇસ્લામિ રબ્બી વ રબ્બુકલ્લાહ.

કિસી મુસીબત ઝદાકો દેખકર યે દુઆ પઢ્હો, અલ્લાહ તઆલા તુમકો ઉસ મુસીબતસે મેહફૂઝ રખ્ખેંગે. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી આફાની મિમ્મબ્તલાક બિહી વ ફઝ્ઝલની અલા કસીરિમ્ મિમ્મન્ ખલક તફઝીલા.

જબ કોઇ તુમસે રુખસત હોને લગે ઉસ્સે ઇસ તરહ કહો અસ્તૌ દિઉલ્લાહ દીનકુમ્ વ અમાનતકુમ્ વ ખવાતીમ અઅ્માલિકુમ.

દુલ્હા યા દુલ્હનકો નિકાહકી મુબારકબાદી દો તો ઇસ તરહ કહો બારકલ્લાહુ લકુમા વ બારક અલૈકુમા વ જમઅ બૈનકુમા ફી ખૈર.

જબ કોઇ મુસીબત આએ તો યે દુઆ પઢ્હો. યા હય્યુ યા કય્યૂમુ બિરહ્મતિક અસ્તગીષ.

પાંચોં નમાઝોંકે બા'દ ઓર સોતે વકત યે ચીઝેં પઢ્હા કરો. અસ્તગ્ફિરુલ્લાહલ્લઝી લા ઇલાહ ઇલ્લા હુવલ્હય્યુલ્કય્યૂમુ વ અતૂબુ ઇલૈહ. તીન બાર લા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરીક લહૂ લહુલ્મુલ્કુ વ લહુલ્હમ્દુ વહુવ અલા કુલ્લિ શૈઇન્ કદીર. એક બાર, સુબ્હાનલ્લાહિ તેંતીસ બાર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ તેંતીસ બાર અલ્લાહુ અકબર ચોંતીસ બાર. ઓર કુલ્અઊઝુ બિરબ્બિલ્ફલક ઓર કુલ્અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ એક એક બાર ઓર આયતુલ્કુરસી એક બાર

ઓર સુબહકે વકત સૂરએ યાસીન એક બાર. ઓર મગરિબકે બા'દ સૂરએ વાકિઆ એક બાર, ઓર ઇશાકે બા'દ સૂરએ મુલ્ક એક બાર, ઓર જુમ્આકે રોઝ સૂરએ કહ્ફ એક બાર પઢ્હ લિયા કરો.

ઓર સોતે વકત આમનર્રસૂલુ ભી સૂરતકે ખત્મ તક પઢ્હ લિયા કરો. ઓર કુરઆનકી તિલાવત રોઝ કિયા કરો જિસ કદર હો સકે. ઓર યાદ રખ્ખો કે ઇન ચીઝોંકા પઢ્હના સવાબ હૈ ઓર ન પઢ્હે તો ગુનાહ ભી નહીં.

કસમ ઔર મન્નતકા બયાન

અમલ ૧ :- અલ્લાહ તઆલાકે સિવા ઔર કિસી ચીઝકી કસમેં મત ખાઓ. જૈસે અપને બચ્ચેકી, અપની સિહ્હતકી, અપની આંખોંકી. ઐસી કસમસે ગુનાહ હોતા હૈ ઔર જો ભૂલેસે મુંહસે નિકલ જાએ તો ફૌરન કલિમા પઢ્હ લો.

અમલ ૨ :- ઇસ તરહસે કભી કસમ મત ખાઓ કે અગર મૈં ઝૂઠી હૂં તો બે ઇમાન હો જાઉં, ચાહે સચ્ચી હી બાત હો.

અમલ ૩ :- અગર ગુસ્સેમેં ઐસી કસમ ખા બેઠો કે જિસકા પૂરા કરના ગુનાહ હો તો ઉસકો તોડ દો ઔર કફ્ફારા અદા કરો. જૈસે યે કસમ ખા લી કે બાપ યા માં સે ન બોલૂંગી યા ઔર કોઇ કસમ ઉસી તરહકી ખા લી.

મઆમલોંકા યા'ની બરતાવકા સંવારના

લેને દેનેકા બયાન

મઆમલા ૧ :- રુપિયા પૈસાકી ઐસી હિર્સ મત કરો કે હલાલ ઔર હરામકી તમીઝ ન રહે. ઔર જો હલાલ પૈસા ખુદા દે ઉસકો ઉડાઓ નહીં, હાથ રોકકર ખર્ચ કરો, બસ જહાં સચ મુચ ઝરૂરત હો વહીં ઉઠાઓ.

મઆમલા ૨ :- અગર કોઇ મુસીબતઝદા નાચારીમેં અપની ચીઝ બેચતા હો તો ઉસકો સાહિબે ઝરૂરત સમઝકર મત દબાઓ ઔર ઉસ ચીઝકે દામ મત ગિરાઓ યા ઉસકી મદદ કરો યા મુનાસિબ દામોંસે વો ચીઝ ખરીદ લો.

મઆમલા ૩ :- અગર તુમહારા કરઝદાર ગરીબ હો ઉસકો પરેશાન મત કરો બલ્કે ઉસકો મોહલત દો. કુછ યા સારા મઆફ કર દો.

મઆમલા ૪ :- અગર તુમહારે ઝિમ્મા કિસીકા કર્ઝ નિકલતા હો ઔર તુમહારે પાસ દેનેકો હે ઉસ વકત ટાલના બળા ઝુલ્મ હે.

મઆમલા ૫ :- જહાં તક મુમકિન હો કિસીસે કર્ઝ મત લો. ઔર અગર મજબૂરીસે લો ઉસકે અદા કરનેકા ખિયાલ રખ્ખો, બેપરવા મત બન જાઓ. ઔર અગર જિસકા કર્ઝ હે વો તુમકો કુછ કહે સુને તો ઉલટકર જવાબ મત દો. નારાઝ મત હો.

મઆમલા ૬ :- હંસીમેં કિસીકી ચીઝ ઉઠાકર છુપા દેના જિસમેં વો પરેશાન હો બહોત બુરી બાત હે.

મઆમલા ૭ :- મઝદૂરસે મઝદૂરી કરાકર ઉસકી મઝદૂરી દેનેમેં કોતાહી (સુસ્તી, દેર) મત કરો.

મઆમલા ૮ :- કહતકે દિનોંમેં બા'ઝ લોગ અપને યા પરાએ બચ્ચોંકો બેચ

હાલતે હૈં ઉનકો લોન્ડી ગુલામ બનાના હરામ હૈ.

મઆમલા ૯ :- અગર ખાના પકાનેકો કિસીકો આગ દે દી યા ખાનેમેં ડાલનેકો કિસીકો ઝરાસા નમક દે દિયા તો ઐસા સવાબ હૈ જૈસે વો સારા ખાના ઉસે દે દિયા.

મઆમલા ૧૦ :- પાની પિલાના બળા સવાબ હૈ. જહાં પાની કસરતસે મિલતા હૈ વહાં તો ઐસા સવાબ હૈ જૈસે ગુલામ આઝાદ કિયા, ઔર જહાં કમ મિલતા હૈ વહાં ઐસા સવાબ હૈ જૈસે કિસી મુરદાકો ઝિન્દા કર દિયા.

મઆમલા ૧૧ :- અગર તુમહારે ઝિમ્મા કિસીકા લેના દેના હો યા કિસીકી અમાનત તુમહારે પાસ રખ્ખી હો તો યા તો દો ચાર આદમીયોંસે ઉસકા ઝિકર કર દો યા લિખવાકર રખ લો, શાયદ મર મરા જાઓ તો તુમહારે ઝિમ્મા કિસીકા રેહ ન જાએ.

નિકાહકા બયાન

મઆમલા ૧ :- અપની ઔલાદકે નિકાહમેં ઝિયાદહ ઇસ બાતકા ખિયાલ રખ્ખો કે દીનદાર આદમીસે હો. દૌલત જાઇદાદ-નોકર ચાકર પર ઝિયાદહ ખિયાલ મત કરો, ખાસકર આજ કલ ઝિયાદહ દૌલત વાલે અંગ્રેજી પઢનેસે ઐસે ભી હોને લગે હૈં કે કુફકી બાતેં કરતે હૈં. ઐસે આદમીસે નિકાહ હી દુરૂસ્ત નહીં હોતા. તમામ ઉમ્ર બદકારીકા ગુનાહ હોતા રહેગા.

મઆમલા ૨ :- અકસર ઔરતોંકી આદત હોતી હૈ કે ગૈર ઔરતોંકી શકલ ઔર સૂરતકા બયાન અપને ખાવિન્દસે કિયા કરતી હૈં યે બહોત બુરી બાત હૈ, અગર ઉસકા દિલ આ ગયા તો ફિર રોતી ફિરેંગી.

મઆમલા ૩ :- અગર કિસી જગહ કહીંસે બિયાહ શાદીકા પૈગામ આ ચુકા હૈ ઔર કુછ કુછ મરઝી ભી મા'લૂમ હોતી હૈ ઐસી જગહ તુમ અપની ઔલાદકે લિયે પૈગામ મત ભેજો. હાં અગર વો છોળ બૈઠે યા દૂસરા આદમી જવાબ દે દે તબ તુમકો દુરૂસ્ત હૈ.

મઆમલા ૪ :- મિયાં બીબીકી તન્હાઇકે ખાસ મઆમલોંકા અપની સાથનોં, સહેલિયોંસે ઝિકર કરના ખુદા તઆલાકે નઝદીક બહોત નાપસંદ હૈ. અકસર દુલ્હા દુલ્હન ઉસકી પરવાહ નહીં કરતે.

મઆમલા ૫ :- અગર નિકાહકે મઆમલામેં તુમસે કોઇ સલાહ લે તો અગર ઇસ મૌકા'કી કોઇ ખરાબી યા બુરાઇ તુમકો મા'લૂમ હો તો ઉસકો ઝાહિર કરો, યે ગીબત હરામ નહીં, હાં ખ્વાહ મ-ખ્વાહ કિસીકો બુરા મત કહો.

મઆમલા ૬ :- અગર ખાવિંદ મકદૂરવાલા (માલદાર) હો ઔર બીવીકી ઝરૂરતકે લાઇક ભી ખર્ચ ન દે તો બીવી છુપા કર લે સકતી હૈ, મગર ફુઝૂલ ખર્ચી કરનેકો યા દુનિયાકી રસમેં પૂરી કરનેકો લેના દુરૂસ્ત નહીં.

કિસીકો તકલીફ દેનેકા બયાન

મઆમલા ૧ :- જો શખ્સ પૂરા હકીમ ન હો ઉસકો કિસીકી દવા દારૂ કરના દુરૂસ્ત નહીં જિસમેં નુકસાનકા ડર હો, અગર એસા કિયા તો ગુનેહગાર હોગા.

મઆમલા ૨ :- ધારવાલી ચીઝસે કિસીકો ડરાના નહીં ચાહિયે, ચાહે હંસીમેં હો, મના' હૈ. શાયદ હાથસે નિકલ પળે.

મઆમલા ૩ :- ચાકૂ ખુલા હુવા કિસીકે હાથમેં મત દો, યા તો બંદ કરકે દો યા ચારપાઈ વગૈરહ પર રખ દો દૂસરા આદમી અપને હાથસે ઉઠા લે.

મઆમલા ૪ :- કુત્તે બિલ્લીકો બંદ રખના જિસમેં વો ભૂકા પ્યાસા તળપે બળા ગુનાહ હૈ.

મઆમલા ૫ :- કિસી ગુનેહગારકો તા'ના દેના બુરી બાત હૈ. હાં નસીહતકે તૌર પર કેહના કુછ ડર નહીં.

મઆમલા ૬ :- બે-ખતા કિસીકો ઘોરના જિસ્સે વો ડર જાએ દુરૂસ્ત નહીં. દેખો જબ ઘોરના દુરૂસ્ત નહીં તો હંસીમેં કિસીકો અચાનક ડરા દેના કિતની બુરી બાત હૈ.

મઆમલા ૭ :- અગર જાનવર ઝબહ કરના હો છુરી ખૂબ તેઝ કર લો, બે ઝરૂરત તકલીફ ન દો.

મઆમલા ૮ :- જબ સફર કરો જાનવરકો તકલીફ ન દો, ન બહોત ઝિયાદહ સામાન લાદો ન બહોત ડરાઓ. ઔર જબ મંઝિલ પર પહોંચો પેહલે જાનવરકે ઘાસ દાનેકા બંદોબસ્ત કરો.

આદતોંકા સંવારના - ખાને પીનેકા બયાન

અદબ ૧ :- બિસ્મિલ્લાહ કરકે ખાના શુરૂ' કરો. ઔર દાહને હાથસે ખાઓ ઔર અપને સામનેસે ખાઓ. અલબત્તા અગર ઉસ બરતનમેં કઈ કિસમકી ચીઝેં હૈં જૈસે કઈ તરહકે ફલ, કઈ તરહકી મીઠાઈ હો ઉસ વક્ત જિસ ચીઝકો જી ચાહે જિસ તરફસે ચાહે ઉઠાઓ.

અદબ ૨ :- ઉન્ગલિયાં ચાટ લિયા કરો ઔર બરતનમેં સાલન ખતમ હો ચુકે તો ઉસકો ભી સાફ કર લિયા કરો.

અદબ ૩ :- અગર લુકમા હાથસે છુટ જાએ તો ઉસકો ઉઠાકર સાફ કરકે ખા લો શેખી (ઘમંડ) મત કરો.

અદબ ૪ :- ખરબૂઝેકી ફાંકેં હૈં યા ખજૂર ઔર અંગૂરકે દાને હૈં યા મિઠાઈકી ડલિયાં હૈં તો એક એક ઉઠાઓ, દો દો એક દમસે મત લો.

અદબ ૫ :- અગર કોઈ ચીઝ બદબૂદાર ખાઈ હો જૈસે કચ્ચી પ્યાઝ, લેહસન તો

અગર મેહફિલમેં બૈઠના હો પેહલે મુંહ સાફ કર લો બદબૂ ન રહે.

અદબ ૬ :- રોઝકે ખર્ચકે લિયે આટા ચાવલ નાપ તોલકર પકાઓ, અંધાધુન મત ઉઠાઓ.

અદબ ૭ :- ખા પીકર અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર કરો.

અદબ ૮ :- ખાનેસે પેહલે ઔર ખાનેકે બા'દ હાથ ધો લો.

અદબ ૯ :- બહોત જલતા (ગરમ) ખાના મત ખાઓ.

અદબ ૧૦ :- મેહમાનકી ખાતિર કરો. અગર તુમ મેહમાન જાઓ તો ઇતના મત ઠહેરો કે દૂસરેકો બોઝ લગને લગે.

અદબ ૧૧ :- ખાના મિલકર ખાનેસે બરકત હોતી હૈ.

અદબ ૧૨ :- જબ ખાના ખા ચુકો અપને ઉઠનેસે પેહલે દસ્તરખ્વાન ઉઠવા દો. ઉસસે પેહલે ખુદ ઉઠના બે અદબી હૈ. અગર અપની સાથનસે પેહલે ખા ચુકો તબ ભી ઉસકા સાથ દો, થોબા થોબા ખાતી રહો તાકે વો શરમકે મારે ભૂકી ન ઉઠ જાએ. અગર કિસી વજહસે ઉઠનેહીકી ઝરૂરત હો તો ઉસસે ઉઝર કર દો.

અદબ ૧૩ :- મેહમાનકો દરવાઝેકે પાસ તક પહોંચાના સુન્નત હૈ.

અદબ ૧૪ :- પાની એક સાંસમેં મત પિયો તીન સાંસમેં પિયો, ઔર સાંસ લેને કે વક્ત બરતન મુંહસે જુદા કર દો, ઔર બિસ્મિલ્લાહ કરકે પિયો ઔર પીકર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહો.

અદબ ૧૫ :- જિસ બરતનમેં ઝિયાદહ પાની આ જાનેકા શુબહ હો યા જિસ બરતનકે અંદરકા હાલ મા'લૂમ ન હો કે ઉસમેં શાયદ કોઇ કીડા કાંટા હો ઐસે બરતનસે મુંહ લગાકર પાની મત પિયો.

અદબ ૧૬ :- બે ઝરૂરત ખડે હોકર પાની મત પિયો.

અદબ ૧૭ :- પાની પીકર અગર દૂસરોંકો ભી દેના હો તો જો તુમહારે દાહની તરફ હો ઉસકો પેહલે દો, ઔર વો અપની દાહની તરફવાલીકો દે, ઇસી તરહ અગર કોઇ ચીઝ બાંટના હો જૈસે પાન, ઇત્ર, મિઠાઇ સબકા યેહી તરીકા હૈ.

અદબ ૧૮ :- જિસ તરફસે બરતન ટૂટા હુવા હૈ ઉધરસે પાની મત પિયો.

અદબ ૧૯ :- શુરૂ' શામકે વક્ત બચ્ચોંકો બાહિર મત નિકલને દો. ઔર રાતકો દરવાઝે બિસ્મિલ્લાહ કરકે બંદ કર દો. ઔર બિસ્મિલ્લાહ કરકે બરતનોંકો ઢાંક દો. ઔર ચિરાગ સોતે વક્ત બુઝા દો ઔર ચુલ્હેકી આગ બુઝા દો યા દબા દો.

અદબ ૨૦ :- ખાને પીનેકી ચીઝ કિસીકે પાસ ભેજના હો તો ઢાંક કર ભેજો.

પહેનને-ઓઢનેકા બયાન

અદબ ૧ :- એક જૂતી પહેનકર મત ચલો. રઝાઇ વગૈરહ ઇસ તરહ મત લપેટો

હે ચલનેમેં યા જલ્દીસે હાથ નિકાલનેમેં તકલીફ હો.

અદબ ૨ :- કપળા દાહની તરફસે પહેનના શુરૂ' કરો. જૈસે દાહની આસ્તીન ઔર દાહના પાંઇચા, દાહની જૂતી. બાઇં તરફસે નિકાલો.

અદબ ૩ :- કપળા પહેનકર યે દુઆ પળ્હો ગુનાહ મઆફ હોતે હૈં. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી કસાની હાઝા વ રઝકનીહિ મિન્ ગૈરિ હૌલિમ્ મિન્ની વલા કુવ્વતિન.

અદબ ૪ :- ઐસા લિબાસ મત પહેનો જિસમેં બે પરદગી હો.

અદબ ૫ :- જો માલદાર ઔરતેં બહોત કીમતી પોશાક ઔર ઝેવર પહેનતી હૈં ઉનકે પાસ ઝિયાદહ મત બૈઠો ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ દુનિયાકી હવસ બળ્હેગી.

અદબ ૬ :- પૈવંદ (થીગડા) લગાનેકો ઝિલ્લત મત સમઝો.

અદબ ૭ :- કપળા ન બહોત તકલ્લુફકા પહેનો ઔર ન મૈલા કુચેલા પહેનો, બીચકી રાસ રહો. ઔર સફાઇ રખ્ખો.

અદબ ૮ :- બાલોંમેં તેલ કંઘી કરતી રહો મગર હર વકત ઉસી ધુનમેં મત રહો. હાથોંમેં મહેંદી લગાઓ.

અદબ ૯ :- સુરમા તીન તીન સલાઇ દોનૂં આંખોંમેં લગાઓ.

અદબ ૧૦ :- ઘરકો સાફ રખ્ખો.

બીમારી ઔર ઇલાજકા બયાન

અદબ ૧ :- બીમારકો ખાને પીને પર ઝિયાદહ ઝબરદસ્તી મત કરો.

અદબ ૨ :- બીમારીમેં બદ પરહેઝી મત કરો.

અદબ ૩ :- શરીઅતકે ખિલાફ તા'વીઝ ગંડા, ટોટકા (જાદૂ ટાણાં) હરગિઝ ઇસ્તે'માલ મત કરો.

અદબ ૪ :- અગર કિસીકો નઝર લગ જાએ, જિસ પર શુબહ હો કે ઉસકી નઝર લગી હૈ ઉસકા મુંહ ઔર દોનૂં હાથ કોહની સમેત ઔર દોનૂં પાંવ ઔર દોનૂં ઝાનૂં ઔર ઇસ્તિન્જેકી જગહ ધુલવાકર પાની જમા' કરકે ઉસ શખ્સકે સર પર ડાલો જિસકો નઝર લગી હૈ. ઇન્શાઅલ્લાહ તઆલા શિફા હો જાએગી.

અદબ ૫ :- જિન બીમારોંસે દૂસરોંકો નફરત હોતી હૈ જૈસે ખારિશ (ખુજલી) યા ખૂન બિગળ જાના, ઐસે બીમારકો ચાહિયે કે ખુદ સબસે અલગ રહે તાકે કિસીકો તકલીફ ન હો.

ખ્વાબ દેખનેકા બયાન

અદબ ૧ :- અગર ડરાવના ખ્વાબ નઝર આએ તો બાઇં તરફ તીન બાર થુતકાર દો. ઔર તીન બાર અઊઝુબિલ્લાહિ મિનશ્શૈતાનિર્રજીમ પળ્હો ઔર

કરવટ બદલ ડાલો ઓર કિસીસે ઝિકર મત કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા કોઈ નુકસાન ન હોગા.

અદબ ૨ :- અગર ખ્વાબ કેહના હો તો એસે શખ્સસે કહો જો અકલમંદ હો, તુમ્હારા ભલા ચાહનેવાલા હો તાકે બુરી તા'બીર ન દે.

અદબ ૩ :- ઝૂઠા ખ્વાબ બનાના બળા ગુનાહ હે.

સલામ કરનેકા બયાન

અદબ ૧ :- આપસમેં સલામ કિયા કરો ઈસ તરહ અસ્સલામુ અલૈકુમ. ઓર જવાબ ઈસ તરહ દિયા કરો વ અલૈકુમુસ્સલામ. ઓર દૂસરે સબ તરીકે ગલત હૈં.

અદબ ૨ :- જો પેહલે સલામ કરે ઉસકો ઝિયાદહ સવાબ મિલતા હે.

અદબ ૩ :- જો કોઈ દૂસરેકા સલામ લાએ યૂં જવાબ દો અલૈહિમ વ અલૈકુમુસ્સલામ.

અદબ ૪ :- અગર કઈ આદમીયોંમેંસે એકને સલામ કર લિયા તો સબકી તરફસે હો ગયા, ઈસી તરહ સારી મેહફિલમેંસે એક ને જવાબ દે દિયા વો ભી સબકી તરફસે હો ગયા (હાથકે ઈશારેસે સલામકે વકત ઝુકના મના' હે).

અગર કોઈ શખ્સ દૂર હો ઓર તુમ ઉસકો સલામ કરો યા વો તુમકો સલામ કરે તો ફિર હાથસે ઈશારા કરના જાઈઝ હે, લેકિન ઝબાનસે ભી સલામકે અલ્ફાઝ કેહને ચાહિયેં. મુસલમાનોંકે જો બચ્ચે સરકારી સ્કૂલોંમેં પળ્હતે હૈં ઉનકો ભી અંગ્રેજી યા હિન્દુઓંકે તરીકેસે સલામ ન કરના ચાહિયે, બલ્કે શરીઅતકે તરીકે પર ઉસ્તાદોં વગેરહકો સલામ કરના ચાહિયે. અગર ઉસ્તાદ કાફિર હો તો ઉસકો સિર્ફ સલામ યા અસ્લામુ અલા મનિત્તબઅલ્હુદા કેહના ચાહિયે, કાફિરોંકે સલામકે અલ્ફાઝ ઈસ્તે'માલ ન કરને ચાહિયેં. સબ મુસલમાનોંકે લિયે યેહી હુકમ હે.

બૈઠને-લેટને-ચલનેકા બયાન

અદબ ૧ :- બન ઠનકર ઈતરાતી હુઈ (અકળકર) મત ચલો.

અદબ ૨ :- ઉલ્ટી મત લેટો.

અદબ ૩ :- એસી છત પર મત સોઓ જિસમેં આળ ન હો, શાયદ લુળ્હક કર ગિર પળો

અદબ ૪ :- કુછ ધૂપમેં કુછ સાયેમેં ન બેઠો.

અદબ ૫ :- અગર તુમ કિસી નાચારીકો (મજબૂરીમેં) બાહિર નિકલો તો સડકકે કિનારે કિનારે ચલો, બીચમેં ચલના ઓરતકે લિયે બે શરમી હે.

સબમેં મિલકર બૈઠનેકા બયાન

અદબ ૧ :- કિસીકો ઉસકી જગહસે ઉઠાકર ખૂદ વહાં મત બૈઠો.

અદબ ૨ :- કોઇ ઔરત મેહફિલસે ઉઠકર કિસી કામકો ગઇ ઔર અકલસે મા'લૂમ હુવા કે અભી ફિર આએગી, એસી હાલતમેં ઉસકી જગહ કિસી ઔરકો બેઠના ન ચાહિયે. વો જગહ ઉસીકા હક હે.

અદબ ૩ :- અગર દો ઔરતેં ઇરાદા કરકે મેહફિલમેં પાસ પાસ બૈઠી હોં તુમ ઉનકે બીચમેં જાકર મત બેઠો, હાં અગર વો ખૂશીસે બિઠા લેં તો કુછ હરજ નહીં.

અદબ ૪ :- જો ઔરત તુમસે મિલને આએ ઉસકો દેખકર ઝરા અપની જગહસે ખિસક જાઓ જિસમેં વો યે જાને કે મેરી કદર કી.

અદબ ૫ :- મેહફિલમેં સરદાર બનકર મત બૈઠો. જહાં જગહ હો ગરીબોંકી તરહ બેઠ જાઓ.

અદબ ૬ :- જબ છીંક આએ તો મુંહ પર કપળા યા હાથ રખ લો. ઔર પસ્ત (ધીમી) આવાઝસે છીંકો.

અદબ ૭ :- જમાઇ (બગાસુ) કો જહાં તક હો સકે રોકો, અગર ન રૂકે તો મુંહ ઢાંક લો.

અદબ ૮ :- બહોત ઝોરસે મત હંસો.

અદબ ૯ :- મેહફિલમેં નાક મુંહ ચળ્હાકર મુંહ ફેલાકર મત બૈઠો, આજિઝીસે ગરીબોંકી તરહ બૈઠો. કોઇ બાત મૌકા'કી હો બોલ ચાલ ભી લો. હાં, ગુનાહકી બાત મત કરો.

અદબ ૧૦ :- મેહફિલમેં કિસી તરફ પાંવ મત ફેલાઓ.

ઝબાનકે બચાનેકા બયાન

અદબ ૧ :- બગૈર સોચે કોઇ બાત મત કહો, જબ સોચકર યકીન હો જાએ કે યે બાત કિસી તરહ બુરી નહીં તબ બોલો.

અદબ ૨ :- કિસીકો બેઇમાન યા યૂં કેહના કે ફલાની પર ખુદાકી માર, ખુદાકી ફિટકાર, ખુદાકા ગઝબ પળે, દોઝખ નસીબ હો ચાહે આદમીકો ચાહે જાનવરકો યે સબ ગુનાહ હે. જિસકો કહા હે અગર વો એસા ન હુવા તો યે સબ ફિટકાર લૌટકર ઉસ કેહનેવાલી પર પળતી હે.

અદબ ૩ :- અગર તુમકો કોઇ બેજા (બુરી) બાત કહે તો બદલેમેં ઉતના હી કેહ સકતી હો. અગર ઝરા ભી ઝિયાદહ કહા ફિર તુમ ગુનેહગાર હોગી.

અદબ ૪ :- દુગલી બાત મુંહ દેખેકી મત કરો કે ઇસકે મુંહ પર ઇસકી સી ઔર ઉસકે મુંહ પર ઉસકી સી.

અદબ ૫ :- ચુગલ ખોરી હરગિઝ મત કરો. ન કિસીકી ચુગલી સુનો.

અદબ ૬ :- ઝૂઠ હરગિઝ મત બોલો.

અદબ ૭ :- ખૂશામદસે કિસીકે મુંહ પર તા'રીફ મત કરો. ઔર પીઠ પીછે ભી હદસે ઝિયાદહ તા'રીફ મત કરો.

અદબ ૮ :- કિસીકી ગીબત હરગિઝ મત કરો. ઔર ગીબત યે હૈ કે કિસીકે પીઠ પીછે ઉસકી એસી બાત કેહના કે અગર વો સુને તો ઉસકો રંજ હો ચાહે વો બાત સચ્ચી હી હો. ઔર અગર વો બાત હી ગલત હૈ. તો વો બોહતાન હૈ ઉસમેં ઔર ભી ઝિયાદહ ગુનાહ હૈ.

અદબ ૯ :- કિસીસે બહસ મત કરો. અપની બાતકો ઊંચી મત કરો.

અદબ ૧૦ :- ઝિયાદહ મત હંસો. ઉસ્સે દિલકી રોનક જાતી રેહતી હૈ.

અદબ ૧૧ :- જિસ શખ્સકી ગીબત કી હૈ અગર ઉસ્સે મઆફ ન કરા સકો તો ઉસ શખ્સકે લિયે મગ્ફિરતકી દુઆ કિયા કરો, ઉમ્મીદ હૈ કે કિયામતમેં મઆફ કર દે.

અદબ ૧૨ :- ઝૂઠા વા'દા મત કરો.

અદબ ૧૩ :- એસી હંસી મત કરો જિસ્સે દૂસરા ઝલીલ હો જાએ.

અદબ ૧૪ :- અપની કિસી ચીઝ યા કિસી હુનર પર બળાઈ મત જતલાઓ.

અદબ ૧૫ :- શે'ર શાઈરીકા ધંધા મત રખ્ખો, હાં અગર મઝમૂન શરીઅતકે ખિલાફ ન હો ઔર થોળીસી આવાઝસે કભી કભી કોઈ દુઆ યા નસીહતકા શે'ર પઢ લો તો હરજ નહીં.

અદબ ૧૬ :- સુની સુનાઈ હુઈ બાતેં મત કહા કરો. ક્યૂંકે અકસર એસી બાતેં ઝૂઠી હોતી હૈં.

મુતફર્રિક (અલગ-અલગ) બાતોંકા બયાન

અદબ ૧ :- ખત લિખકર ઉસપર મિટ્ટી ડાલ દિયા કરો, ઉસ્સે ઉસ કામમેં આસાની હોતી હૈ જિસ કામકે લિયે ખત લિખ્ખા ગયા હો.

અદબ ૨ :- ઝમાનાકો બુરા મત કહો.

અદબ ૩ :- બાતેં બહોત ચબા ચબાકર મત કરો. ન બાત બહોત લંબી યા બળ્હાકર કિયા કરો. ઝરૂરતકે બરાબર બાત કરો.

અદબ ૪ :- કિસીકે ગાનેકી તરફ કાન મત લગાઓ.

અદબ ૫ :- કિસીકી બુરી સૂરત યા બુરી બાતકી નકલ મત ઉતારો.

અદબ ૬ :- કિસીકા એબ દેખો ઉસકો છુપાઓ. ગાતી મત ફિરો.

અદબ ૭ :- જો કામ કરો સોચકર અંજામ સમઝકર ઇત્મીનાનસે કરો. જલ્દીસે અકસર કામ બિગળ જાતે હૈં.

અદબ ૮ :- કોઇ તુમસે મશ્વરા લે તો વોહી સલાહ દો જિસકો અપને નઝદીક બેહતર સમઝતી હો.

અદબ ૯ :- ગુસ્સેકો જહાં તક હો સકે રોકો.

અદબ ૧૦ :- લોગોંસે અપના કહા સુના મઆફ કરા લો, વરના કિયામતમેં બડી મુસીબત હોગી.

અદબ ૧૧ :- દૂસરોંકો ભી નેક કામ બતલાતી રહો. બુરી બાતોંસે મના' કરતી રહો, હાં અગર બિલકુલ કબૂલ કરનેકી ઉમ્મીદ ન હો યા ડર હો કે યે તકલીફ પહોંચાએગા તો ખામોશી જાઇઝ હે, મગર દિલસે બુરી બાતકો બુરા સમઝતી રહો, ઔર બગૈર લાચારીકે ઐસે આદમિયોંસે ન મિલો.

દિલકા સંવારના

ઝિયાદહ ખાનેકી હિર્સકી બુરાઇ ઔર ઉસકા ઇલાજ

બહોતસે ગુનાહ પેટકે ઝિયાદહ પાલનેસે હોતે હૈં. ઇસમેં કઇ બાતોંકા ખ્યાલ રખ્ખો. મઝેદાર ખાનેકી પાબંદ ન રહો. હરામ રોઝીસે બચો. હદસે ઝિયાદહ ન ભરો, બલ્કે દો ચાર લુકમેકી ભૂખ રખકર ખાઓ. ઇસમેં બહોતસે ફાઇદે હૈં. એક તો દિલ સાફ રેહતા હે જિસ્સે ખુદાએ તઆલાકી નેઅમતોંકી પેહચાન હોતી હે. ઔર ઇસ્સે ખુદાએ તઆલાકી મુહબ્બત પૈદા હોતી હે. દૂસરે દિલમેં રિક્કત ઔર નરમી રેહતી હે જિસ્સે દુઆ ઔર ઝિક્રમેં લઝ્ઝત મા'લૂમ હોતી હે. તીસરે નફસમેં બડાઇ ઔર સરકશી નહીં હોને પાતી. ચોથે નફસકો થોડીસી તકલીફ પહોંચતી હે. ઔર તકલીફકો દેખકર ખુદાકા અઝાબ યાદ આતા હે ઔર ઇસ વજહસે નફસ ગુનાહોંસે બચતા હે. પાંચવેં ગુનાહકી રગબત કમ હોતી હે. છઠ્ઠે તબીઅત હલકી રેહતી હે.નીંદ કમ આતી હે, તહજ્જુદ ઔર દૂસરી ઇબાદતોંમેં સુસ્તી નહીં હોતી. સાતવેં ભૂકોં આજિઝોં પર રહમ આતા હે બલ્કે હર એક કે સાથ રહમદિલી પૈદા હોતી હે.

ઝિયાદહ બોલનેકી હિર્સકી બુરાઇ ઔર ઉસકા ઇલાજ

નફસકો ઝિયાદહ બોલનેમેં ભી મઝા આતા હે. ઔર ઉસ્સે સદહા (હઝારોં) ગુનાહમેં ફંસ જાતા હે. ઝૂઠ ઔર ગીબત ઔર કોસના, કિસીકો તા'ના દેના, અપની બડાઇ જતલાના ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ કિસીસે બહસા બહસી લગાના, અમીરોંકી ખુશામદ કરના, ઐસી હંસી કરના જિસ્સે કિસીકા દિલ દુખે. ઇન સબ આફતોંસે બચના જબહી મુમ્કિન હે કે ઝબાનકો રોકે. ઔર ઉસકે રોકનેકા તરીકા યે હે કે જો બાત મુંહસે નિકાલના હો જી મેં આતે હી ન કેહ ડાલે, બલ્કે પેહલે ખૂબ સોચ સમઝ લે કે ઇસ બાતમેં કિસી

તરહકા ગુનાહ હે યા સવાબ હે, યા યે કે ન ગુનાહ હે ન સવાબ. અગર વો બાત એસી હે જિસમેં થોળા યા બહોત ગુનાહ હે તો બિલકુલ અપની ઝબાન બંદ કર લો. અગર અંદરસે નફસ તકાઝા કરે તો ઉસકો સમઝાઓ કે ઈસ વકત થોળાસા જી કો માર લેના આસાન હે ઔર દોઝખકા અઝાબ બહોત સખ્ત હે. ઔર અગર વો બાત સવાબકી હે તો કેહ ડાલો. ઔર અગર ન ગુનાહ હે ન સવાબ તો ભી મત કહો. ઔર અગર બહોત હી દિલ ચાહે તો થોળીસી કેહકર ચુપ હો જાઓ. હર બાતમેં ઈસી તરહ સોચા કરો. થોળે દિનોંમેં બુરી બાત કેહનેસે ખૂદ નફરત હો જાએગી. ઔર ઝબાનકી હિફાઝતકી તદબીર યે ભી હે કે બગૈર ઝરૂરત કિસીસે ન મિલો. જબ તન્હાઈ હોગી ખૂદ હી ઝબાન ખામોશ રહેગી.

ગુસ્સેકી બુરાઈ ઔર ઉસકા ઈલાજ

ગુસ્સામેં અકલ ઠિકાને નહીં રેહતી ઔર અંજામ સોચનેકા નહીં રેહતા. ઈસ લિયે ઝબાનસે ભી જા બેજા (અચ્છા બુરા) નિકલ જાતા હે ઔર હાથસે ભી ઝિયાદતી હો જાતી હે. ઈસ લિયે ઉસકો બહોત રોકના ચાહિયે. ઔર ઉસકા તરીકા યે હે કે સબસે પેહલે યે કરે કે જિસ પર ગુસ્સા આયા હે ઉસકો અપને સામનેસે બિલકુલ હટા દે. અગર વો ન હટે ખૂદ ઉસ જગહસે હટ જાએ, ફિર સોચે જિસ કદર યે શખ્સ મેરા કુસૂરવાર હે ઉસ્સે ઝિયાદહ મેં ખુદાએ તઆલાકી કુસૂરવાર હૂં, ઔર જૈસા મેં ચાહતી હૂં કે અલ્લાહ તઆલા મેરી ખતા મુઆફ કર દે એસે હી મુઝકો ભી ચાહિયે કે મેં ઉસકા કુસૂર મુઆફ કર દૂં. ઔર ઝબાનસે અઊઝુબિલ્લાહ કઈ બાર પળ્હે. ઔર પાની પી લે યા વુઝૂ કરે. ઈસ્સે ગુસ્સા જાતા રહેગા. ફિર જબ અકલ ઠિકાને હો જાએ ઉસ વકત ભી અગર ઈસ કુસૂર પર સઝા દેના મુનાસિબ મા'લૂમ હો જૈસે સઝા દેનેમેં ઈસી કુસૂરવારકી ભલાઈ હે જૈસે અપની ઔલાદ હે કે ઉસકો સુધારના ઝરૂરી હે યા સઝા દેનેમેં દૂસરેકી ભલાઈ હે. જૈસે ઈસ શખ્સને કિસી પર ઝુલ્મ કિયા થા, અબ મઝલૂમકી મદદ કરના ઔર ઉસકે વાસ્તે બદલા લેના ઝરૂરી હે ઈસ લિયે સઝાકી ઝરૂરત હે, તો પેહલે ખૂબ સમઝ લે કે ઈતની ખતાકી કિતની સઝા હોની ચાહિયે. જબ અચ્છી તરહ શરીઅતકે મુવાફિક ઈસ બાતમેં તસલ્લી હો જાએ ઉસી તરહ સઝા દે દે, ચંદ રોઝ ઈસી તરહ ગુસ્સા રોકનેસે દિલ ખૂદ બખૂદ કાબૂમેં આ જાએગા, તેઝી ન રહેગી. ઔર કીના ભી ઈસ ગુસ્સેસે પૈદા હો જાતા હે. જબ ગુસ્સેકી ઈસ્લાહ હો જાએગી કીના ભી દિલસે નિકલ જાએગા.

હસદકી બુરાઈ ઔર ઉસકા ઈલાજ

કિસીકો ખાતા પિતા યા ફલતા ફુલતા યા ઈઝઝત આબરૂસે રેહતા હુવા દેખકર દિલમેં જલના ઔર રંજ કરના ઔર ઉસકે દૂર હોનેસે ખુશ હોના. ઈસકો હસદ કેહતે હેં.

યે બહોત બુરી ચીઝ હે, ઇસમેં ગુનાહ ભી હે, એસે શખ્સકી સારી ઝિન્દગી તલ્ખીમેં (કડવાઇમેં) ગુઝરતી હે. ગર્ઝ ઉસકી દુનિયા ઔર દીન દોનૂં બે હલાવત (બે-મઝા) હૈં. ઇસ લિયે ઇસ આફતસે નિકલનેકી બહોત કોશિશ કરની ચાહિયે. ઔર ઇસકા ઇલાજ યે હે કે પેહલે યે સોચે કે મેરે હસદ કરનેસે મુઝહીકો નુકસાન ઔર તકલીફ હે. ઉસકા ક્યા નુકસાન હે. ઔર મેરા નુકસાન યે હે કે મેરી નેકિયાં બરબાદ હો રહી હૈં. ક્યૂંકે હદીસમેં હે કે હસદ નેકિયોંકો ઇસ તરહ ખા જાતા હે જિસ તરહ આગ લકડીકો ખા લેતી હે, ઔર વજહ ઉસકી યે હે કે હસદ કરનેવાલી ગોયા અલ્લાહ પર એ'તિરાઝ કર રહી હે કે ફલાના શખ્સ ઇસ નેઅમતકે લાઇક ન થા, ઉસકો નેઅમત ક્યૂં દી? તો યૂં સમઝો કે તૌબા તૌબા! અલ્લાહ તઆલાકા મુકાબલા કરતી હે તો કિતના બડા ગુનાહ હોગા. ઔર તકલીફ ઝાહિર હી હે કે હમેશા રંજ ઔર ગમમેં રેહતી હે. ઔર જિસ પર હસદ કિયા હે ઉસકા કોઇ નુકસાન નહીં હે, ક્યૂંકે ઉસકે હસદસે વો નેઅમત જાતી ન રહેગી, બલ્કે ઉસકા નફા' યે હે કે ઉસ હસદ કરનેવાલીકી નેકિયાં ઉસકે પાસ ચલી જાએગી. જબ એસી એસી બાતેં સોચ ચુકો તો ફિર યે કરો કે અપને દિલ પર જબર (કાબુ) કરકે જિસ શખ્સ પર હસદ પૈદા હુવા હે ઝબાનસે દૂસરોંકે રૂબરૂ ઉસકી તા'રીફ ઔર ભલાઇ કરો, ઔર યૂં કહો કે અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર હે કે ઉસકે પાસ એસી એસી નેઅમતેં હૈં અલ્લાહ તઆલા ઉસકો દુગની દેં. ઔર અગર ઉસ શખ્સસે મિલના હો જાએ તો ઉસકી ઇઝ્ઝત કરે ઔર ઉસકે સાથ આજિઝીસે પેશ આએ. પેહલે પેહલે એસે બરતાવસે નફસકો બહોત તકલીફ હોગી, મગર આહિસ્તા આહિસ્તા આસાની હો જાએગી ઔર હસદ જાતા રહેગા.

દુનિયા ઔર માલકી મુહબ્બતકી બુરાઇ ઔર ઉસકા ઇલાજ

માલકી મુહબ્બત એસી બુરી ચીઝ હે કે જબ યે દિલ મેં આતી હે તો હક તઆલાકી યાદ ઔર મુહબ્બત ઉસમેં નહીં સમાતી. ક્યૂંકે એસે શખ્સકો તો હર વકત યેહી ઉધેડ બુન (ધુન) રહેગી કે રૂપિયા કિસ તરહ આએ ઔર ક્યૂંકર જમા' હો. ઝેવર કપડા એસા હોના ચાહિયે, ઉસકા સામાન કિસ તરહ કરના ચાહિયે, ઇતને બરતન હો જાએં, ઇતની ચીઝેં બન જાએં, એસા ઘર બનાના ચાહિયે, બાગ લગાના ચાહિયે. જાઇદાદ ખરીદના ચાહિયે. જબ રાત દિન દિલ ઉસીમેં રહા ફિર ખુદાએ તઆલાકો યાદ કરનેકી ફુરસત કહાં મિલેગી, એક બુરાઇ ઉસમેં યે હે કે જબ દિલમેં ઉસકી મુહબ્બત જમ જાતી હે તો મરકર ખુદાકે પાસ જાના ભી ઉસકો બુરા મા'લૂમ હોતા હે. ક્યૂંકે યે ખ્યાલ આતા હે કે મરતે હી સારા એશ (આરામ) જાતા રહેગા. ઔર કભી ખાસ મરતે વકત દુનિયાકા છોડના બુરા મા'લૂમ હોતા હે, ઔર જબ ઉસકો મા'લૂમ હોતા હે કે ખુદાએ તઆલાને દુનિયાસે છુડાયા હે તૌબા તૌબા અલ્લાહ તઆલાસે દુશ્મની હો જાતી હે ઔર ખાતિમા કુફ્ર પર હોતા હે. એક બુરાઇ ઉસમેં યે હે કે જબ આદમી દુનિયા સમેટનેકે પીછે પડ જાતા હે ફિર

ઉસકો હરામ ઔર હલાલકા કુછ ખ્યાલ નહીં રેહતા હે, ન અપના ઔર પરાયા હક સૂઝતા હે, નં.ઝૂઠ ઔર દુઆકી પરવાહ હોતી હે. બસ યેહી નિય્યત રેહતી હે કે કહીંસે આએ લેકર ભર લૂં. ઈસી વાસ્તે હદીસમેં આયા હે કે દુનિયાકી મુહબ્બત સારે ગુનાહોંકી જડ હે. જબ યે એસી બુરી ચીઝ હે તો હર મુસલમાનકો કોશિશ કરની ચાહિયે કે ઈસ બલાસે બચે ઔર અપને દિલસે ઈસ દુનિયાકી મુહબ્બત બાહિર કરે. તો ઈલાજ ઉસકા એક તો યે હે કે મૌતકો કસરતસે યાદ કર લે, ઔર હર વકત સોચે કે યે સબ સામાન એક દિન છોડના હે. ફિર ઉસમેં જી લગાના કયા ફાઈદા? બલ્કે જિસ કદર જી ઝિયાદહ લગેગા ઉસી કદર છોડતે વકત હસરત હોગી. દૂસરે બહોતસે ઈલાકે ન બઢાએ યા'ની બહોતસે આદમિયોંસે મેલ જોલ, લેના દેના ન બઢાએ. ઝરૂરતસે ઝિયાદહ સામાન ચીઝ મકાન, જાઈદાદ જમા' ન કરે, કારોબાર રોઝગાર, તિજારત હદસે ઝિયાદહ ન ફેલાએ, ઈન ચીઝોંકો ઝરૂરત ઔર આરામ તક રખ્ખે, ગર્ઝ સબ સામાન મુખ્તસર (થોડા) રખ્ખે. તીસરે ફુઝૂલ ખર્ચી ન કરે. કયૂંકે ફુઝૂલ ખર્ચી કરનેસે આમ્દની (આવક) કી હિર્સ બઢતી હે ઔર ઉસકી હિર્સસે ખરાબિયાં પૈદા હોતી હૈં. ચોથે મોટે ખાને (સાદા ખાના) કપડેકી આદત રખ્ખે. પાંચવેં ગરીબોંમેં ઝિયાદહ બૈઠે અમીરોંસે બહોત કમ મિલે. કયૂંકે અમીરોંસે મિલનેમેં હર ચીઝકી હવસ પૈદા હોતી હે. છઠે જિન બુઝુર્ગોંને દુનિયા છોડ દી હે ઉનકે કિસ્સે હિકાયતેં દેખા કરે. સાતવેં જિસ ચીઝસે દિલકો ઝિયાદહ લગાવ હો ઉસકો ખેરાત કર દે યા બેચ ડાલે. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ઈન તદબીરોંસે દુનિયાકી મુહબ્બત દિલસે નિકલ જાએગી ઔર દિલમેં જો દૂર દૂરકી ઉમંગેં પૈદા હોતી હૈં કે યૂં જમા' કરેં, યૂં સામાન ખરીદેં, યૂં ઔલાદકે લિયે મકાન ઔર ગાંવ છોડ જાએં. જબ દુનિયાકી મુહબ્બત જાતી રહેગી યે ઉમંગેં ખુદ રફા' (દૂર) હો જાએંગી.

કંજૂસીકી બુરાઈ ઔર ઉસકા ઈલાજ

બહોતસે હક જિનકા અદા કરના ફર્ઝ ઔર વાજિબ હે. જૈસે ઝકાત, કુરબાની, કિસી મોહતાજકી મદદ કરના, અપને ગરીબ રિશ્તેદારોંકે સાથ સુલૂક કરના. કંજૂસીમેં યે હક અદા નહીં હોતે ઈસકા ગુનાહ હોતા હે. યે તો દીનકા નુકસાન હે. ઔર કંજૂસ આદમી સબકી નિગાહોંમેં ઝલીલ ઔર બેકદર રેહતા હે. યે દુનિયાકા નુકસાન હે. ઈસ્સે ઝિયાદહ કયા બુરાઈ હોગી. ઈલાજ ઈસકા એક તો યે હે કે માલ ઔર દુનિયાકી મુહબ્બત દિલસે નિકાલે. જબ ઈસકી મુહબ્બત ન રહેગી કંજૂસી કિસી તરહ હો હી નહીં સકતી. દૂસરા ઈલાજ યે હે કે જો ચીઝ અપની ઝરૂરતસે ઝિયાદહ હો અપની તબીઅત પર ઝોર ડાલકર ઉસકો કિસીકો દે ડાલા કરે ચાહે નફસકો તકલીફ હો, મગર હિમ્મત કરકે ઈસ તકલીફકો સહારે (બરદાશ્ત કર લે). જબ તક કે કંજૂસીકા અસર બિલકુલ દિલસે ન નિકલ જાએ યૂંહી કિયા કરે.

નામ ઔર તા'રીફ ચાહનેકી બુરાઇ ઔર ઉસકા ઇલાજ

જબ આદમીકે દિલમેં ઇસકી ખ્વાહિશ હોતી હે તો દૂસરે શખ્સકે નામ ઔર તા'રીફસે જલતા હે ઔર હસદ કરતા હે. ઇસકી બુરાઇ ઉપર સુન ચુકી હો. ઔર દૂસરે શખ્સકી બુરાઇ ઔર ઝિલ્લત સુનકર જી ખૂશ હોતા હે. યે ભી બળે ગુનાહકી બાત હે કે આદમી દૂસરેકા બુરા ચાહે, ઔર ઇસમેં યે ભી બુરાઇ હે કે કભી ના જાઇઝ તરીકોંસે નામ પૈદા કિયા જાતા હે. જૈસે નામકે વાસ્તે શાદી વગૈરહમેં ખૂબ માલ ઉળાયા, ફુઝૂલ ખર્ચી કી, ઔર વો માલ કભી રિશવતસે જમા' કિયા, કભી સૂદી (વ્યાજ) કર્ઝ લિયા. ઔર યે સારે ઉસ નામકી વજહસે હુએ. ઔર દુનિયાકા નુકસાન ઇસમેં યે હે કે ઐસે શખ્સકે દુશ્મન ઔર હસદ કરનેવાલે બહોત હોતે હેં ઔર હમેશા ઉસકો ઝલીલ ઔર બદનામ કરને ઔર ઉસકો નુકસાન ઔર તકલીફ પહોંચાનેકી ફિકરમેં લગે રેહતે હેં. ઇલાજ ઇસકા એક તો યે હે કે યૂં સોચે કે જિન લોગોંકી નિગાહમેં નામવરી ઔર તા'રીફ હોગી, ન વો રહેંગે ન મેં રહૂંગી, થોળે દિનોંકે બા'દ કોઇ પૂછેગા ભી નહીં. ફિર ઐસી બે બુનિયાદ ચીઝ પર ખૂશ હોના નાદાનીકી બાત હે. દૂસરા ઇલાજ યે હે કે કોઇ એસા કામ કરે જો શરીઅતકે ખિલાફ તો ન હો મગર યે લોગોંકી નઝરમેં ઝલીલ ઔર બદનામ હો જાએ. જૈસે ઘરકી બચી હુઇ બાસી રોટીયાં ગરીબોંકે હાથ સસ્તી બેચને લગે. ઇસ્સે ખૂબ રૂસ્વાઇ હોગી.

ઘમંડ ઔર શેખીકી બુરાઇ ઔર ઉસકા ઇલાજ

ગુરૂર ઔર શેખી ઉસકો કેહતે હેં કે આદમી અપને આપકો ઇલ્મમેં યા ઇબાદતમેં યા દીનદારીમેં યા હસબ-નસબમેં યા માલ ઔર સામાનમેં યા ઇઝઝત ઔર આબરૂમેં યા અકલમેં યા ઔર કિસી બાતમેં દૂસરોંસે બળા સમઝે, ઔર દૂસરોંકો અપનેસે કમ ઔર હકીર જાને. યે બળા ગુનાહ હે. હદીસમેં આયા હે કે જિસકે દિલમેં રાઇ બરાબર તકબ્બુર હોગા વો જન્નતમેં ન જાએગા. ઔર દુનિયામેં ભી લોગ ઐસે આદમીસે દિલમેં બહોત નફરત કરતે હેં ઔર ઉસકે દુશ્મન હોતે હેં, અગરચે ડરકે મારે ઝાહિરમેં આવ ભગત કરતે હેં. ઔર ઇસમેં યે ભી બુરાઇ હે કે એસા શખ્સ કિસીકી નસીહતકો નહીં માનતા, હક બાતકો કિસીકે કેહનેસે કબૂલ નહીં કરતા બલ્કે બુરા માનતા હે, ઔર ઉસ નસીહત કરનેવાલેકો તકલીફ પહોંચાના ચાહતા હે. ઇલાજ ઇસકા યે હે કે અપની હકીકત પર ગૌર કરે કે મેં મિટ્ટી ઔર નાપાક પાની (મની) કી પૈદાઇશ હૂં, સારી ખૂબિયાં અલ્લાહ તઆલાકી દી હુઇ હેં, અગર વો ચાહે અભી સબ લે લે, ફિર શેખી (ઘમંડ) કિસ બાત પર કરૂં. ઔર અલ્લાહ તઆલાકી બળાઇકો યાદ કરે. ઉસ વકત અપની બળાઇ નિગાહમેં ન આએગી. ઔર જિસકો ઉસને હકીર સમઝા હે ઉસકે સામને આજિઝીસે પેશ આએ ઔર ઉસકી તા'ઝીમ (ઇઝઝત) કિયા કરે શેખી દિલસે નિકલ જાએગી. અગર ઔર ઝિયાદહ

હિમ્મત ન હો તો અપને ઝિમ્મે ઈતની હી પાબંદી કરે કે જબ કોઈ છોટે દરજેકા આદમી મિલે ઉસકો પેહલે ખુદ સલામ કિયા કરે. ઈન્શા અલ્લાહ ઈસ્સે ભી નફસમેં બહોત આજિઝી આ જાએગી. (નવાફિલ ઝિયાદહ પઢના ભી તકબ્બુરકા ઉમદા ઈલાજ હે).

ઈતરાને ઔર અપને આપકો અચ્છા સમઝનેકી બુરાઈ ઔર ઉસકા ઈલાજ

અગર કોઈ અપને આપકો અચ્છા સમઝી યા કપડા ઝેવર પહેનકર ઈતરાઈ અગરચે દૂસરોંકો ભી બુરા ઔર કમ ન સમઝી, યે બાત ભી બુરી હે. હદીસમેં આયા હે કે યે આદત દીનકો બરબાદ કરતી હે. ઔર યે ભી બાત હે કે ઐસા આદમી અપને સંવારનેકી ફિકર નહીં કરતા. ક્યૂંકે જબ વો અપને આપકો અચ્છા સમઝતા હે તો ઉસકો અપની બુરાઈયાં કભી નઝર ન આએંગી. ઈલાજ ઈસકા યે હે કે અપને ઐબોંકો સોચા ઔર દેખા કરે ઔર યે સમઝે કે જો બાતેં મેરે અંદર અચ્છી હૈં યે ખુદાએ તઆલાકી નેઅમત હે, મેરા કોઈ કમાલ નહીં. ઔર યેં સોચકર અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર કિયા કરે ઔર દુઆ કિયા કરે કે અય અલ્લાહ! યે નેઅમત ખતમ ન હો.

નેક કામ દિખલાવેકે લિયે કરનેકી બુરાઈ ઔર ઉસકા ઈલાજ

યે દિખલાવા (રિયા) કઈ તરહકા હોતા હે. કભી સાફ ઝબાનસે હોતા હે કે હમને ઈતના કુરઆન પઢા, હમ રાતકો ઉઠે થે. કભી ઔર બાતોંમેં મિલા હોતા હે. જૈસે કહીં બદ્દુઓંકા ઝિકર હો રહા થા, કિસીને કહા કે નહીં સાહબ! યે સબ બાતેં ગલત હૈં, હમારે સાથ ઐસા બરતાવ હુવા તો અબ બાત તો હુઈ ઔર કુછ લેકિન ઈસીમેં યે ભી સબને જાન લિયા કે ઉનહોંને હજ કિયા હે.

કભી કામ કરનેસે હોતા હે. જૈસે દિખલાવેકી નિય્યતસે સબકે સામને તસ્બીહ લેકર બૈઠ ગઈ. યા કભી કામકે સંવારનેસે હોતા હે. જૈસે કિસીકી આદત હૈ કે હમેશા કુરઆન પઢતી હે મગર ચાર ઔરતોંકે સામને ઝરા સંવાર સંવારકર પઢના શુરૂ' કર દિયા. કભી સૂરત ઔર શકલસે હોતા હે. જૈસે આંખેં બંદ કરકે ગરદન ઝુકાકર બૈઠ ગઈ જિસમેં દેખનેવાલીયાં સમઝેં કે બડી અલ્લાહવાલી હે, હર વકત ઈસી ધ્યાનમેં ડૂબી હે, રાતકો બહોત જાગી હે, નીંદસે આંખેં બંદ હુઈ જાતી હૈં. ઈસી તરહ યે દિખલાવા ઔર ભી કઈ તૌર પર હોતા હે, ઔર જિસ તરહ ભી હો બહોત બુરા હે. કિયામતમેં ઐસે નેક કામોં પર જો દિખલાવેકે લિયે કિયે ગએ હોં સવાબકે બદલે ઉલટા દોઝખકા અઝાબ હોગા. ઈલાજ ઈસકા વોહી હે જો કે નામ ઔર તા'રીફ ચાહનેકા ઈલાજ હે

જિસકો હમ ઉપર લિખ ચુકે હૈં. ક્યૂંકે દિખલાવા ઈસી વાસ્તે હોતા હે કે મેરા નામ હો ઔર મેરી તા'રીફ હો.

ઝરૂરી બતલાનેકે કાબિલ બાત

ઈન બુરી બાતોંકે જો ઈલાજ બતલાએ ગએ હૈં ઉનકો દો ચાર બાર બરત લેનેસે કામ નહીં ચલતા ઔર યે બુરાઈયાં દૂર નહીં હોતી. જૈસે ગુસ્સાકો દો ચાર બાર રોક લિયા તો ઈસ્સે ઈસ બીમારીકી જડ નહીં ગઈ. યા એક આધ બાર ગુસ્સા ન આયા તો ઈસ ધોકેમેં ન આએ કે મેરા નફસ સંવર ગયા હે, બલ્કે બહોત દિનોં તક ઈન ઈલાજોંકો બરતે, ઔર જબ ગફલત હો જાએ અફસોસ ઔર રંજ કરે ઔર આગેકો ખ્યાલ રખ્ખે. મુદ્દતોંકે બા'દ ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા ઈન બુરાઈયોંકી જડ જાતી રહેગી.

એક ઔર ઝરૂરી કામકી બાત

નફસકે અંદર જિતની બુરાઈયાં હૈં, ઔર હાથ ઔર પાંવસે જિતને ગુનાહ હોતે હૈં ઉનકે ઈલાજકા એક આસાન તરીકા યે ભી હે કે જબ નફસસે કોઈ શરારત ઔર બુરાઈ યા ગુનાહકા કામ હો જાએ ઉસકો કુછ સઝા દિયા કરે. ઔર દો સઝાએં આસાન હૈં કે હર શખ્સ કર સકતા હે. એક તો યે કે અપને ઝિમ્મે કુછ આના દો આના રૂપિયા દો રૂપિયા જૈસી હેસિયત હો જુરમાનેકે તૌર પર ઠેહરા લે, જબ કભી કોઈ બુરી બાત હો જાયા કરે વો જુરમાના ગરીબોંકો બાંટ દિયા કરે, અગર ફિર હો ફિર ઉસી તરહ કરે. દૂસરી સઝા યે હે કે એક વક્ત યા દો વક્ત ખાના ન ખાયા કરે. અલ્લાહ તઆલાસે ઉમ્મીદ હે કે અગર કોઈ ઈન સઝાઓંકો નિભાકર બરતે ઈન્શાઅલ્લાહ સબ બુરાઈયાં છૂટ જાએંગી. આગે અચ્છી બાતોંકા બયાન હે જિનસે દિલ સંવરતા હે.

તૌબા ઔર ઉસકા તરીકા

તોબા એસી અચ્છી ચીઝ હે કે ઉસ્સે સબ ગુનાહ મઆફ હો જાતે હૈં. ઔર જો આદમી અપની હાલતમેં ગૌર કરેગા તો હર વક્ત કોઈ ન કોઈ બાત ગુનાહકી હો હી જાતી હે, ઝરૂર તૌબાકો હર વક્ત ઝરૂરી સમઝેગા. તરીકા ઉસકે હાસિલ કરનેકા યે હે કે કુરઆન ઔર હદીસમેં જો અઝાબકે ડરાવે ગુનાહોં પર આએ હૈં ઉનકો યાદ કરે ઔર સોચે. ઈસ્સે ગુનાહ પર દિલ દુખેગા. ઉસ વક્ત ચાહિયે કે ઝબાનસે ભી તૌબા કરે. ઔર જો નમાઝ રોઝા વગૈરહ કઝા હુવા હો ઉસકો ભી કઝા કરે. અગર બંદોંકે હુકૂક ઝાએઅ હુએ હૈં ઉનસે મઆફ ભી કરા લે યા અદા કર દે. ઔર જો વૈસે હી ગુનાહ હોં ઉનપર ખૂબ રોએ ઔર રોનેકી શકલ બનાકર ખુદાએ તઆલાસે ખૂબ મઆફી માંગે.

ખુદાએ તઆલાસે ડરના ઔર ઉસકા તરીકા

અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હે કે મુઝસે ડરો. ઔર ખૌફ એસી અચ્છી ચીઝ હે કે આદમી ઉસકી વજહસે ગુનાહોંસે બચતા હે. તરીકા ઉસકા વોહી હે જો તરીકા તૌબાકા હે કે ખુદાએ તઆલાકે અઝાબકો સોચા કરે ઔર યાદ કિયા કરે.

અલ્લાહ તઆલાસે ઉમ્મીદ રખના ઔર ઉસકા તરીકા

અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હે કે તુમ હક તઆલાકી રહમતસે ના ઉમ્મીદ મત હો. ઔર ઉમ્મીદ એસી અચ્છી ચીઝ હે કે ઉસ્સે નેક કામોંકે લિયે દિલ બઢતા હે ઔર તૌબા કરનેકી હિમ્મત હોતી હે. તરીકા ઉસકા યે હે કે અલ્લાહ તઆલાકી રહમત યાદ કરે ઔર સોચા કરે.

સબર ઔર ઉસકા તરીકા

નફસકો દીનકી બાત પર પાબંદ રખના ઔર દીનકે ખિલાફ ઉસ્સે કોઇ કામ ન હોને દેના ઉસકો સબર કેહતે હૈં ઔર ઇસકે કઇ મૌકે' હૈં. એક મૌકા' યે હે કે આદમી ચૈન અમનકી હાલતમેં હો. ખુદાએ તઆલાને તંદુરુસ્તી દી હો, માલ-દૌલત, ઇઝ્ઝત-આબરૂ, નોકર-ચાકર, આલ-ઔલાદ, ઘરબાર, સાઝો સામાન દિયા હો. એસે વકતકા સબર યે હે કે દિમાગ ખરાબ ન હો, ખુદાએ તઆલાકો ન ભુલ જાએ, ગરીબોંકો હકીર ન સમઝે, ઉનકે સાથ નરમી ઔર એહસાન કરતા રહે. દૂસરા મૌકા' ઇબાદતકા વકત હે કે ઉસ વકત નફસ સુસ્તી કરતા હે જૈસે નમાઝકે લિયે ઉઠનેમેં. યા નફસ કંજૂસી કરતા હે જૈસે ઝકાત ખૈરાત દેનેમેં. એસે મૌકા' પર તીન તરહકા સબર દરકાર હે. એક ઇબાદતસે પેહલે કે નિય્યત દુરુસ્ત રખ્ખે, અલ્લાહહીકે વાસ્તે વો કામ કરે, નફસકી કોઇ ગર્ઝ ન હો. દૂસરે ઇબાદતકે વકત કે કમ હિમ્મતી ન હો, જિસ તરહ ઉસ ઇબાદતકા હક હૈ ઉસી તરહ અદા કરે. તીસરે ઇબાદતકે બા'દ કે ઉસકો કિસીકે સામને ઝિકર ન કરે. તીસરા મૌકા' ગુનાહકા વકત હે. ઉસ વકતકા સબર યે હે કે નફસકો ગુનાહસે રોકે. ચોથા મૌકા' વો વકત હે કે ઉસ શખ્સકો કોઇ મખલૂક તકલીફ પહોંચાએ, બુરા ભલા કહે, ઉસ વકતકા સબર યે હે કે બદલા ન લે ખામોશ હો જાએ. પાંચવાં મૌકા' મુસીબત ઔર બીમારી ઔર માલકે નુકસાન યા કિસી અઝીઝ કરીબકે મર જાનેકા હે. ઉસ વકતકા સબર યે હે કે ઝબાનસે શરીઅતકે ખિલાફ કલિમા ન કહે, બયાન કરકે ન રોએ. સબ કિસમકે સબરોંકા તરીકા યે હૈ કે ઇન સબ મૌકોં'કે સવાબકો યાદ કર લે ઔર સમઝે કે યે સબ બાતેં મેરે ફાઇદેકે વાસ્તે હૈં. ઔર સોચે કે બે સબરી કરનેસે તકદીર તો ટલતી નહીં, નાહક સવાબ ભી કયૂં ખોયા જાએ.

શુક્ર ઔર ઉસકા તરીકા

ખુદાએ તઆલાકી નેઅમતોંસે ખૂશ હોકર ખુદાએ તઆલાકી મુહબ્બત દિલમેં પૈદા હોના ઔર ઉસ મુહબ્બતસે યે શોક હોના કે જબ વો હમકો ઐસી ઐસી નેઅમતેં દેતે હૈં તો ઉનકી ખૂબ ઈબાદત કરો. ઔર ઐસી નેઅમત દેનેવાલેકી ના ફરમાની બડે શરમકી બાત હે. યે શુક્રકા ખુલાસા હે. યે ઝાહિર હૈ કે બંદે પર હર વક્ત અલ્લાહ તઆલાકી હઝારોં નેઅમતેં હૈં. અગર કોઈ મુસીબત ભી હે તો ઉસમેં ભી બંદેકા ફાઈદા હે
૧ તો વો ભી નેઅમત[૧] હે. જબ હર વક્ત નેઅમત હે તો હર વક્ત દિલમેં યે ખૂશી ઔર મુહબ્બત રેહની ચાહિયે કે કભી ખુદાએ તઆલાકે હુકમ બજા લાનેમેં કમી ન કરની ચાહિયે. ઉસકા તરીકા યે હે કે ખુદાએ તઆલાકી નેઅમતોંકો યાદ કરે ઔર સોચા કરે.

ખુદાએ તઆલા પર ભરોસા રખના ઔર ઉસકા તરીકા

યે હર મુસલમાનકો મા'લૂમ હે કે બગૈર ખુદાએ તઆલાકે ઈરાદેકે ન કોઈ નફા' હાસિલ હો સકતા હૈ ન નુકસાન પહોંચ સકતા હૈ. ઈસ વાસ્તે ઝરૂરી હુવા કે જો કામ કરે અપની તદબીર પર ભરોસા ન કરે, નઝર ખુદાએ તઆલા પર રખ્ખે. ઔર કિસી મખલૂકસે ઝિયાદહ ઉમ્મીદ ન રખ્ખે, ન કિસીસે ઝિયાદહ ડરે. યે સમઝ લે કે બગૈર ખુદાકે ચાહે કોઈ કુછ નહીં કર સકતા. ઈસકો ભરોસા ઔર તવક્કુલ કેહતે હૈં. તરીકા ઉસકા યેહી હે કે અલ્લાહ તઆલાકી કુદરત ઔર હિકમતકો ઔર મખલૂકકે નાચીઝ હોનેકો ખૂબ સોચા ઔર યાદ કિયા કરે.

ખુદાએ તઆલાસે મુહબ્બત ઔર ઉસકા તરીકા

અલ્લાહ તઆલાકી તરફ દિલકા ખીંચના ઔર અલ્લાહ તઆલાકી બાતોંકો સુનકર ઔર ઉનકે કામોંકો દેખકર દિલકો મઝા આના યે મુહબ્બત હે. તરીકા ઉસકા યે હે કે અલ્લાહ તઆલાકા નામ બહોત કસરતસે પઢ્ઢા કરે. ઔર ઉસકી ખૂબિયોંકો યાદ કિયા કરે. ઔર ઉનકો જો બંદેકે સાથ મુહબ્બત હે ઉસકો સોચા કરે.

ખુદાએ તઆલાકે હુકમ પર રાઝી રેહના ઔર ઉસકા તરીકા

જબ મુસલમાનકો યે મા'લૂમ હે કે ખુદાએ તઆલાકી તરફસે જો કુછ હોતા હે

૧. કયૂંકે ઉસપર સબર કરનેસે સવાબ ભી હોતા હે ઔર નફસકી ઈસ્લાહ ભી હોતી હે કે વો ઝલીલ હોતા હે. ઔર કભી કોઈ ઉમદા બદલા દુનિયામેં ભી મિલ જાતા હે.

સબમેં બંદેકા ફાઇદા ઔર સવાબ હે તો હર બાત પર રાઝી રેહના ચાહિયે. ન ઘભરાએ ન શિકાયત શિકાયત કરે. તરીકા ઉસકા ઉસી બાતકો સોચના હે કે જો કુછ હોતા હે સબ બેહતર હે.

સિદ્દક યા'ની સચ્ચી નિય્યત ઔર ઉસકા તરીકા

દીનકા જો કામ કરે ઉસમેં કોઇ દુનિયાકા મતલબ ન હો. ન તો દિખલાવા હો ન ઐસા કોઇ મતલબ હો જૈસે કિસીકે પેટમેં ગિરાની (ભારીપન) હો, ઉસને કહા લાઓ રોઝા રખ લેં રોઝાકા રોઝા હો જાએગા ઔર પેટ હલ્કા હો જાએગા. યા નમાઝકે વક્ત પેહલેસે વુઝૂ હો મગર ગરમી ભી હે ઇસ લિયે (તાઝા વુઝૂ કર લિયા કે વુઝૂ ભી તાઝા હો જાએગા ઔર હાથ પાંવ ભી ઠંડે હો જાએંગે, યા કિસી સાઇલકો કુછ દિયા કે ઉસકે તકાઝેસે જાન બચી ઔર યે બલા ટલી. યે સબ બાતેં સચ્ચી નિય્યતકે ખિલાફ હૈં. તરીકા ઉસકા યે હે કે કામ કરનેસે પેહલે ખૂબ સોચ લિયા કરે. અગર કિસી એસી બાતકા ઉસમેં મેલ પાએ ઉસસે દિલકો સાફ કર લે.

મુરાકબા યા'ની દિલસે ખુદાકા ધ્યાન રખના ઔર ઉસકા તરીકા

દિલસે હર વક્ત ધ્યાન રખ્ખે કે અલ્લાહ તઆલાકો મેરે સબ હાલોંકી ખબર હે ઝાહિરકી ભી ઔર દિલ કી ભી. અગર બુરા કામ હોગા યા બુરા ખ્યાલ લાયા જાએગા શાયદ અલ્લાહ તઆલા દુનિયામેં યા આખિરતમેં સઝા દેં. દૂસરે ઇબાદતકે વક્ત યે ધ્યાન જમાએ કે વો મેરી ઇબાદતકો દેખ રહે હૈં અચ્છી તરહ બજા લાના ચાહિયે. તરીકા ઉસકા યેહી હે કે કસરતસે હર વક્ત યે સોચા કરે. થોડે દિનોંમેં ઉસકા ધ્યાન બંધ જાએગા. ફિર ઇન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ઉસસે કોઇ બાત અલ્લાહ તઆલાકી મરઝીકે ખિલાફ ન હોગી.

કુરઆન મજીદ પઢનેમેં દિલ લગાનેકા તરીકા

કાઇદા હે કે અગર કોઇ કિસીસે કહે કે હમકો થોડાસા કુરઆન સુનાઓ દેખેં કૈસા પઢતી હો, તો ઉસ વક્ત જહાં તક હો સકતા હે ખુબ બનાકર સંવારકર સંભાલકર પઢતી હો. અબ યૂં કિયા કરો કે જબ કુરઆન પઢનેકા ઇરાદા કિયા કરો પેહલે દિલમેં યે સોચ લિયા કરો કે ગોયા અલ્લાહ તઆલાને હમસે ફરમાઇશ કી હે કે હમકો સુનાઓ કૈસા પઢતી હો, ઔર યૂં સમઝો કે અલ્લાહ ખૂબ સુન રહે હૈં, ઔર યૂં ખ્યાલ કરો કે જબ આદમીકે કેહનેસે બના સંવારકર પઢતે હૈં તો અલ્લાહ તઆલાકે ફરમાનેસે જો પઢતે હેં તો ઉસકો ખુબ હી સંભાલ સંભાલકર પઢના ચાહિયે. યે સબ બાતેં સોચકર અબ

પઢના શુરૂ' કરો. ઔર જબ તક પઢતી રહો યેહી બાતેં ખ્યાલમેં રખ્ખો. ઔર જબ પઢનેમેં બિગાડ હોને લગે યા દિલ ઇધર ઉધર બટને લગે તો થોડી દેરકે લિયે પઢના મૌકૂફ (રોક) કરકે ઉન બાતોંકો સોચો ઔર ફિર તાઝા કરો. ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા ઇસ તરીકાસે સહીહ ઔર સાફ ભી પઢા જાએગા ઔર દિલ ભી ઇધર મુતવજ્જેહ રહેગા. અગર એક મુદ્દત તક ઇસી તરહ પઢોગી તો ફિર આસાનીસે દિલ લગને લગેગા.

નમાઝમેં દિલ લગાનેકા તરીકા

ઇતની બાત યાદ રખ્ખો કે નમાઝમેં કોઇ કામ કોઇ પઢના બગૈર ઇરાદે ન હો બલ્કે હર બાત ઇરાદે ઔર સોચસે હો. જૈસે અલ્લાહુ અકબર કેહકર જબ ખડી હો તો હર લફ્ઝ પર યૂં સોચો કે મૈં અબ સુબ્હાન કલ્લાહુમ્મ પઢ રહી હૂં. ફિર સોચો કે અબ વ બિહમ્દિક કેહ રહી હૂં. ફિર ધ્યાન કરો કે અબ વ તબારકસ્મુક મુંહસે નિકલ રહા હે. ઉસી તરહ હર લફ્ઝ પર અલગ અલગ ધ્યાન ઔર ઇરાદા કરો. અલ્હમ્દુ ઔર સૂરતમેં યૂંહી કરો. ફિર રૂકૂઅમેં ઉસી તરહ હર દફા' સુબ્હાન રબ્બિયલ્અઝીમ. કો સોચ સોચકર કહો. ગર્ઝ મુંહસે જો નિકાલો ધ્યાન ભી ઇધર રખ્ખો. સારી નમાઝમેં યેહી તરીકા રખ્ખો. ઇન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ઇસ તરહ કરનેસે નમાઝમેં કિસી તરફ ધ્યાન ન બટેગા. ફિર થોડે દિનોંમેં આસાનીસે જી લગને લગેગા ઔર નમાઝમેં મઝા આએગા.

પીરી મુરીદીકા બયાંન

મુરીદ બનનેમેં કઇ ફાઇદે હૈં. એક ફાઇદા યે કે દિલ સંવારનેકે તરીકે જો ઉપર બયાન કિયે ગએ હૈં ઉનકે બરતાવ કરનેમેં કભી કમ સમઝીસે ગલતી હો જાતી હે. પીર ઉસકા ઠીક રસ્તા બતલા દેતા હે. દૂસરા ફાઇદા યે હે કે કિતાબમેં પઢનેસે બા'ઝ દફા' ઇતના અસર નહીં હોતા જિતના પીરકે બતલાનેસે હોતા હે, એક તો ઉસકી બરકત હોતી હે, ફિર યે ભી ખોફ હોતા હે કે અગર કોઇ નેક કામમેં કમી કી યા કોઇ બુરી બાત કી પીરસે શરમિન્દગી હોગી, તીસરા ફાઇદા યે કે પીરસે એઅ્તિકાદ ઔર મુહબ્બત હો જાતી હે ઔર યૂં જી ચાહતા હે કે જો ઉસકા તરીકા હે હમ ભી ઉસકે મુવાફિક ચલેં. ચોથા ફાઇદા યે હે કે પીર અગર નસીહત કરનેમેં સખ્તી યા ગુસ્સા કરતા હે તો ના-ગવાર નહીં હોતા. ફિર ઉસ નસીહત પર અમલ કરનેકી ઝિયાદહ કોશિશ હો જાતી હે. ઔર ભી બા'ઝ ફાઇદે હૈં જિનપર અલ્લાહ તઆલાકા ફઝલ હોતા હે ઉનકો હાસિલ હોતે હૈં. ઔર હાસિલ હોને હીસે વો મા'લૂમ હોતે હૈં, અગર મુરીદ હોનેકા ઇરાદા હો તો અવ્વલ પીરમેં દેખ લો, જિસમેં યે બાતેં ન હોં ઉસ્સે મુરીદ ન હો. એક યે કે વો પીર દીનકે મસ્અલે જાનતા હો, શરીઅતસે ના વાકિફ ન હો. દૂસરે યે કે ઉસમેં કોઇ બાત શરીઅતકે ખિલાફ ન હો. જો અકીદે તુમને ઇસ કિતાબકે પેહલે હિસ્સેમેં પઢે હૈં વેસે ઉસકે અકીદે હોં, જો જો

મસ્અલે ઓર દિલકે સંવારનેકે તરીકે તુમને ઈસ કિતાબમેં પઢ્હે હૈં કોઈ બાત ઉસમેં ઉનકે ખિલાફ ન હો. તીસરે કમાને ખાનેકે લિયે પીરી મુરીદી ન કરતા હો. ચોથે કિસી એસે બુઝુર્ગકા મુરીદ હો જિસકો અકસર અચ્છે લોગ બુઝુર્ગ સમઝતે હોં. પાંચવેં ઉસ પીરકો ભી અચ્છે લોગ અચ્છા કેહતે હોં. છઠે ઉસકી તા'લીમમેં યે અસર હો કે દીનકી મુહબ્બત ઓર શોક પૈદા હો જાએ. યે બાત ઉસકે ઓર મુરીદોંકા હાલ દેખનેસે મા'લૂમ હો જાએગી. અગર દસ મુરીદોંમેં પાંચ છ મુરીદ ભી અચ્છે હોં, તો સમઝો કે યે પીર તાસીરવાલા હૈ. ઓર એક આધ મુરીદકે બુરા હોનેસે શુબા મત કરો. ઓર તુમને જો સુના હોગા કે બુઝુર્ગોંમેં તાસીર હોતી હૈ વો તાસીર યેહી હૈ, ઓર દૂસરી તાસીરોંકો મત દેખના કે વો જો કુછ કેહ દેતે હૈં ઉસી તરહ હોતા હૈ. વો એક છૂ કર દેતે હૈં તો બીમારી જાતી રેહતી હૈ. વો જિસ કામકે લિયે તા'વીઝ દેતે હૈં વો કામ મરઝીકે મુવાફિક હો જાતા હૈ. વો એસી તવજ્જોહ દેતે હૈં કે આદમી લોટ પોટ હો જાતા હૈ. ઉન તાસીરોંસે કભી ધોકા મત ખાના. સાતવેં ઉસ પીરમેં યે બાત હો કે દીનકી નસીહત કરનેમેં મુરીદોંકા લિહાઝ મુલાહિઝા ન કરતા હો. બેજા (બુરી) બાતસે રોક દેતા હો. જબ કોઈ એસા પીર મિલ જાએ તો અગર તુમ કુંવારી હો તો માં બાપસે પૂછકર, ઓર અગર તુમહારી શાદી હો ગઈ હૈ તો શોહરસે પૂછકર અચ્છી નિય્યતસે ખાલિસ દીનકે દુરૂસ્ત કરનેકી નિય્યતસે મુરીદ હો જાઓ. ઓર અગર યે લોગ કિસી મસ્લિહતસે ઈજાઝત ન દેં તો મુરીદ હોના ફર્ઝ તો હૈ નહીં મુરીદ મત બનો. અલબત્તા દીનકી રાહ પર ચલના ફર્ઝ હૈ. બગૈર મુરીદ હુએ ભી ઉસ રાહ પર ચલતી રહો.

અબ પીરી મુરીદીકે મુતઅલ્લિક બા'ઝ બાતોંકી તા'લીમ કી જાતી હૈ

તા'લીમ ૧ :- પીરકા ખૂબ અદબ રખ્ખે. અલ્લાહ તઆલાકે નામ લેનેકા તરીકા વો જિસ તરહ બતલાએ ઉસકો નિભાકર કરે. ઉસકી નિસ્બત યૂં એ'તિકાદ કરે કે મુઝકો જિતના ફાઈદા દિલકે દુરૂસ્ત હોનેકા ઉસસે પહોંચ સકતા હૈ ઈતના ઈસ ઝમાનાકે કિસી બુઝુર્ગ[૧]સે નહીં પહોંચ સકતા.

તા'લીમ ૨ :- અગર મુરીદકા દિલ અભી અચ્છી તરહ નહીં સંવરા થા કે પીરકા ઈન્તિકાલ હો ગયા તો દૂસરે કામિલ પીરસે જિસમેં ઉપરકી સબ બાતેં હોં મુરીદ હો જાએ.

તા'લીમ ૩ :- કિસી કિતાબમેં કોઈ વઝીફા યા કોઈ ફકીરીકી બાત દેખકર અપની અકલસે કુછ ન કરે. પીરસે પૂછ લે. ઓર જો કોઈ નઈ બાત ભલી યા બુરી દિલમેં આએ યા કિસી બાતકા ઈરાદા પૈદા હો પીરસે મા'લૂમ કરે.

તા'લીમ ૪ :- પીરસે બે પરદહ ન હો. ઓર મુરીદ હોનેકે વકત ઉસકે હાથમેં

૧. લેકિન કિસી બુઝુર્ગકી તોહીન હરગિઝ ન કરે.

ધ્રથ ન દે. રૂમાલ યા કિસી ઔર કપળેસે યા ખાલી ઝબાનસે મુરીદી દુરુસ્ત હે.

તા'લીમ ૫ :- અગર ગલતીસે કિસી શરીઅતકે ખિલાફ પીરસે મુરીદ હો જાએ યા પેહલે વો શખ્સ અચ્છા થા અબ બિગળ ગયા તો મુરીદી તોડ ડાલે ઔર કિસી અચ્છે બુઝુર્ગસે મુરીદ હો જાએ, લેકિન અગર કોઇ હલકીસી બાત કભી કભાર પીરસે હો જાએ તો યૂં સમઝે કે આખિર યે ભી આદમી હે ફરિશ્તા તો હે નહીં. ઉસ્સે ગલતી હો ગઇ જો તોબાસે મઆફ હો સકતી હે. ઝરા ઝરાસી બાતમેં એઅ્તિકાદ ખરાબ ન કરે. અલબત્તા અગર વો ઉસ બેજા (બુરી) બાત પર જમ જાએ તો ફિર મુરીદી તોડ દે.

તા'લીમ ૬ :- પીરકો યૂં સમઝના ગુનાહ હે કે ઉસકો હર વક્ત હમારા સબ હાલ મા'લૂમ હે.

તા'લીમ ૭ :- ફકીરીકી જો એસી કિતાબેં હેં કે ઉસકા ઝાહિરી મતલબ શરીઅતકે ખિલાફ હે. એસી કિતાબેં કભી ન દેખે. ઉસી તરહ જો શે'ર અશઆર શરીઅતકે ખિલાફ હેં ઉનકો કભી ઝબાનસે ન પઢે.

તા'લીમ ૮ :- બા'ઝે ફકીર કહા કરતે હેં કે શરીઅતકા રાસ્તા ઔર હે ઔર ફકીરીકા રાસ્તા ઔર હે. યે ફકીર ગુમરાહ હેં ઉનકો ઝૂઠા સમઝના ફર્ઝ હે.

તા'લીમ ૯ :- અગર પીર કોઇ બાત શરીઅતકે ખિલાફ બતલાએ ઉસપર અમલ દુરુસ્ત નહીં. અગર વો ઉસપર હટ કરે તો ઉસ્સે મુરીદી તોડ દે.

તા'લીમ ૧૦ :- અગર અલ્લાહ તઆલાકા નામ લેનેકી બરકતસે દિલમેં કોઇ અચ્છી હાલત પૈદા હો યા અચ્છે ખ્વાબ નઝર આએં યા જાગતેમેં કોઇ આવાઝ યા રોશની મા'લૂમ હો તો અપને પીરકે સિવા કિસીસે ઝિકર ન કરે. ન કભી અપને વઝીફોં ઔર ઇબાદતકા કિસીસે ઇઝહાર કરે. ક્યૂંકે ઝાહિર કરનેસે વો દૌલત જાતી રેહતી હે.

તા'લીમ ૧૧ :- અગર પીરને કોઇ વઝીફા યા ઝિક બતલાયા, ઔર કુછ મુદ્દત તક ઉસકા અસર યા મઝા દિલ પર કુછ મા'લૂમ ન હો તો ઉસ્સે તંગ દિલ યા પીરસે બદ એઅ્તિકાદ ન હો, બલ્કે યૂં સમઝે કે બળા અસર યેહી હે કે અલ્લાહ તઆલાકા નામ લેનેકા દિલમેં ઇરાદા પૈદા હોતા હે. ઔર ઉસ નેક કામકી તૌફીક હોતી હે. એસે અસરકા કભી દિલમેં ખ્યાલ ન લાએ કે મુઝકો ખ્વાબમેં બુઝુર્ગોંકી ઝિયારત હુવા કરે. મુઝકો હોનેવાલી બાતેં મા'લૂમ હો જાયા કરેં. મુઝકો ખૂબ રોના આયા કરે. મુઝકો ઇબાદતમેં એસી બે હોશી હો જાએ કે દૂસરી ચીઝોંકી ખબર હી ન રહે. કભી કભી યે બાતેં ભી હો જાતી હેં ઔર કભી નહીં હોતીં. અગર હો જાએં તો ખુદા તઆલાકા શુક્ર બજા લાએ, ઔર અગર ન હોં યા હોકર કમ હો જાએં યા જાતી રહેં તો ગમ ન કરે, અલબત્તા ખુદા ન કરે અગર શરીઅતકી પાબંદીમેં કમી હોને લગે યા ગુનાહ હોને લગેં. યે બાત અલબત્તા ગમકી હે જલ્દી હિમ્મત કરકે અપની હાલત દુરુસ્ત કર લે, ઔર પીરકો ખબર દે ઔર વો જો બતલાએ ઉસપર અમલ કરે.

તા'લીમ ૧૨ :- દૂસરે બુઝુર્ગોંકી યા દૂસરે ખાનદાનકી શાનમેં ગુસ્તાખી

(બે અદબી) ન કરે. ઓર ન દૂસરી જગહ કે મુરીદોંસે યૂં કહે કે હમારે પીર તુમ્હારે પીરસે યા હમારા ખાનદાન તુમ્હારે ખાનદાન' સે બઢકર હે. ઈન ફુઝૂલ બાતોંસે દિલમેં અંધેરા ૧
પૈદા હોતા હે.

તા'લીમ ૧૩ :- અગર અપની કિસી પીર બહેન પર પીરકી મહેરબાની ઝિયાદહ હો યા ઉસકો વઝીફા ઓર ઝિક્રસે ઝિયાદહ ફાઈદા હો તો ઉસપર હસદ ન કરે.

મુરીદકો બલ્કે હર મુસલમાનકો ઈસ તરહ રાત દિન રેહના ચાહિયે

(૧) ઝરૂરતકે મુવાફિક દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરે, ચાહે કિતાબ પઢકર યા આલિમોંસે પૂછ પૂછકર. (૨) સબ ગુનાહોંસે બચે (૩) અગર કોઈ ગુનાહ હો જાએ ફૌરન તૌબા કરે. (૪) કિસીકા હક ન રખ્ખે, કિસીકો ઝબાનસે યા હાથસે તકલીફ ન દે, કિસીકી બુરાઈ ન કરે. (૫) માલકી મુહબ્બત ઓર નામકી ખ્વાહિશ ન રખ્ખે, ન બહોત અચ્છે ખાને કપડેકી ફિકરમેં રહે. (૬) અગર ઉસ્કી ખતા પર કોઈ ટોકે અપની બાત ન બનાએ, ફૌરન ઈકરાર ઓર તૌબા કર લે. (૭) બગૈર સખ્ત ઝરૂરતકે સફર ન કરે, સફરમેં બહોતસી બાતેં બે એહતિયાતીકી હોતી હૈં, બહોતસે નેક કામ છૂટ જાતે હૈં, વઝીફોંમેં ખલલ પડ જાતા હે, વક્ત પર કોઈ કામ નહીં હોતા. (૮) બહોત ન હંસે. બહોત ન બોલે ખાસકર ના-મહરમસે બેતકલ્લુફીકી બાતેં ન કરે. (૯) કિસીસે ઝગડા તકરાર ન કરે. (૧૦) શરીઅતકા હર વક્ત ખ્યાલ રખ્ખે. (૧૧) ઈબાદતમેં સુસ્તી ન કરે. (૧૨) ઝિયાદહ વક્ત તન્હાઈમેં રહે. (૧૩) અગર દૂસરોંસે મિલના જુલના પડે તો સબસે આજિઝ હોકર રહે, સબકી ખિદમત કરે, બડાઈ ન જતલાએ. (૧૪) ઓર અમીરોંસે તો બહોત હી કમ મિલે. (૧૫) બદ દીન આદમીસે દૂર ભાગે. (૧૬) દૂસરોંકા એબ ન ઢૂંઢે ઓર કિસી પર બદગુમાની ન કરે, અપને એબોંકો દેખા કરે ઓર ઉનકો ઠીક કિયા કરે. (૧૭) નમાઝકો અચ્છી તરહ અચ્છે વક્ત દિલસે પાબંદીકે સાથ અદા કરનેકા બહોત ખ્યાલ રખ્ખે. (૧૮) દિલ યા ઝબાનસે હર વક્ત અલ્લાહકી યાદમેં રહે કિસી વક્ત ગાફિલ ન હો. (૧૯) અગર અલ્લાહ તઆલાકે નામમેં મઝા આએ દિલ ખુશ હો તો અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર બજા લાએ. (૨૦) બાત નરમીસે કરે. (૨૧) સબ કામોંકે લિયે વક્ત મુકર્રર કર લે ઓર ઉસકો પાબંદીસે નિભાવે. (૨૨) જો કુછ રંજ ઓર ગમ ઓર નુકસાન પેશ આએ અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે જાને, પરેશાન ન હો. ઓર યૂં સમઝે કે ઈસમેં મુઝકો સવાબ મિલેગા. (૨૩) હર વક્ત દિલમેં દુનિયાકા હિસાબ કિતાબ ઓર દુનિયાકે કામોંકા ખ્યાલ ન રખ્ખે બલ્કે અલ્લાહહીકા ખ્યાલ રખ્ખે. (૨૪) જહાં તક હો સકે દૂસરોંકો ફાઈદા પહોંચાએ ચાહે દુનિયાકા યા દીનકા. (૨૫) ખાને પીનેમેં ન ઈતની

૧. પીરોંકે બહોતસે ખાનદાન હૈં જૈસે ચિશ્તી, કાદરી, નકશબંદી, સહરવરદી વગૈરહ.

કમી કરે કે કમઝોર યા બીમાર હો જાએ, ન ઈતની ઝિયાદતી કરે કે ઈબાદતમેં સુસ્તી હોને લગે. (૨૬) ખુદાએ તઆલાકે સિવા કિસીસે તમઅ (લાલચ) ન કરે, ન કિસીકી તરફ ખ્યાલ દોડાએ કે ફલાની જગહસે હમકો યે ફાઈદા હો જાએ. (૨૭) ખુદાએ તઆલાકી તલાશમેં બેચૈન રહે. (૨૮) નેઅમત થોડી હો યા બહોત ઉસપર શુક્ર બજા લાએ ઔર ફક્રો ફાકાસે તંગદિલ ન હો. (૨૯) જો ઉનકી હુકૂમતમેં હૈં ઉનકે ખતા ઔર કુસૂરસે દરગુઝર કરે. (૩૦) કિસીકા એબ મા'લૂમ હો જાએ તો ઉસકો છુપાએ, અલબત્તા અગર કોઈ કિસીકો નુકસાન પહોંચાના ચાહતા હૈ ઔર તુમકો મા'લૂમ હો જાએ તો ઉસ શખ્સસે કેહ દો. (૩૧) મેહમાનોં ઔર મુસાફિરોં ઔર ગરીબોં ઔર આલિમોં ઔર દુરવેશો (ફકીરોં) કી ખિદમત કરે. (૩૨) નેક સોહબત ઈખ્તિયાર કરે. (૩૩) હર વક્ત ખુદાએ તઆલાસે ડરા કરે. (૩૪) મૌતકો યાદ રખ્ખે. (૩૫) કિસી વક્ત બૈઠકર રોઝકે રોઝ અપને દિન ભરકે કામોંકો સોચા કરે. જો નેકી યાદ આએ ઉસપર શુક્ર કરે. ગુનાહ પર તૌબા કરે. (૩૬) ઝૂઠ હરગિઝ ન બોલે. (૩૭) જો મેહફિલ શરીઅતકે ખિલાફ હો વહાં હરગિઝ ન જાએ. (૩૮) શરમ ઔર હયા ઔર બુર્દબારીસે રહે. (૩૯) ઉન બાતોં પર મગરૂર (ઘમંડ) ન હો કે મેરે અંદર એસી વૈસી ખૂબિયાં હૈં. (૪૦) અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરે કે નેક રાહ પર કાઈમ રખ્ખે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી હદીસોંસે બા'ઝે નેક કામોંકે સવાબકા ઔર બુરી બાતોંકે અઝાબકા બયાન તાકે નેકિયોંકી રગબત હો ઔર બુરાઈયોંસે નફરત હો.

નિય્યત ખાલિસ રખના

(૧) એક શખ્સને પુકારકર પૂછા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ઈમાન ક્યા ચીઝ હૈ? આપને ફરમાયા કે નિય્યતકો ખાલિસ રખના.

ફાઈદા :- મતલબ યે હૈ કે જો કામ કરે ખુદાકે વાસ્તે કરે. (૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે સારે કામ નિય્યતકે સાથ હૈં.

ફાઈદા :- મતલબ યે કે અચ્છી નિય્યત હો તો નેક કામ પર સવાબ મિલતા હૈ વરના નહીં મિલતા.

સુનાવે ઔર દિખાવેકે વાસ્તે કોઈ કામ કરના

(૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ સુનાનેકે વાસ્તે કોઈ કામ કરે અલ્લાહ તઆલા કિયામતમેં ઉસકે એબ સુનવાએંગે. ઔર જો શખ્સ દિખલાનેકે વાસ્તે

કોઈ કામ કરે અલ્લાહ તઆલા કિયામતમેં ઉસકે એબ દિખલાએંગે.

(૪) ઔર ફરમાયા હે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને થોડાસા દિખલાવા ભી એક તરહકા શિર્ક હે.

કુરઆન ઔર હદીસકે હુકમ પર ચલના

(૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ વક્ત મેરી ઉમ્મતમેં દીનકા બિગાડ પડ જાએ ઉસ વક્ત જો શખ્સ મેરે તરીકેકો થામે રહે ઉસકો સો શહીદોંકે બરાબર સવાબ મિલેગા. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મેં તુમ લોગોંમેં એસી ચીઝ છોડે જાતા હૂં કે અગર તુમ ઉસકો થામે રહોગે તો કભી ન ભટકોગે. એક તો અલ્લાહકી કિતાબ યા'ની કુરઆન, દૂસરી નબી (સ.અ.વ.) કી સુન્નત યા'ની હદીસ.

નેક કામકા રાસ્તા નિકાલના યા બુરી બાતકી બુન્યાદ ડાલના

(૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ નેક રાહ નિકાલે, ફિર ઔર લોગ ઉસ રાહ પર ચલેં તો ઉસ શખ્સકો ખૂદ ઉસકા સવાબ ભી મિલેગા ઔર જિતનોંને ઉસકી પૈરવી કી હે ઉન સબકે બરાબર ભી ઉસકો સવાબ મિલેગા, ઔર ઉનકે સવાબમેં ભી કમી ન હોગી. ઔર જો શખ્સ બુરી રાહ નિકાલે ફિર ઔર લોગ ઉસ રાહ પર ચલેં તો ઉસ શખ્સકો ખૂદ ઉસકા ભી ગુનાહ હોગા, ઔર જિતનોંને ઉસકી પૈરવી કી હે ઉન સબકે બરાબર ભી ઉસકો ગુનાહ હોગા ઔર ઉનકે ગુનાહમેં ભી કમી ન હોગી.

ફાઈદા :- જૈસે કિસીને અપની ઔલાદકી શાદીમેં રસમેં મૌકૂફ કર દી યા કિસી બેવાને નિકાહ કર લિયા ઔર ઉસકી દેખા દેખી દૂસરોંકો ભી હિમ્મત હુઈ તો ઉસ શુરૂ' કરનેવાલીકો હમેશા સવાબ મિલા કરેગા.

દીનકા ઈલ્મ ઢૂંઢના

(૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ શખ્સકે સાથ અલ્લાહ તઆલા ભલાઈ કરના ચાહતે હેં, ઉસકે દીનકી સમઝ દેતે હેં.

ફાઈદા :- યા'ની મસ્અલા મસાઈલકી તલાશ ઔર શૌક ઉસકો હો જાતા હે.

દીનકા મસ્અલા છુપાના

(૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ્સે કોઈ દીનકી બાત પૂછી જાએ ઔર વો ઉસકો છુપા લેવે તો કિયામતકે દિન ઉસકો આગકી લગામ પહેનાઈ જાએગી.

ફાઈદા :- અગર તુમસે કોઈ મસ્અલા પૂછા કરે ઔર તુમકો ખૂબ યાદ હો તો

સુસ્તી ઔર ઈન્કાર મત કિયા કરો. અચ્છી તરહ સમઝા દિયા કરો.

મસ્અલા જાનકર અમલ ન કરના

(૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ કદર ઈલ્મ હોતા હૈ વો ઈલ્મવાલે પર વબાલ હોતા હૈ. સિવાએ ઉસ શખ્સકે જો ઉસકે મુવાફિક અમલ કરે.

ફાઈદા :- દેખો કભી બિરાદરીકે ખ્યાલસે યા નફસકી પૈરવીસે મસ્અલેકે ખિલાફ ન કરના.

પેશાબસે એહતિયાત ન કરના

(૧૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને પેશાબસે ખૂબ એહતિયાત રખ્ખા કરો. ક્યૂંકે અકસર કબરકા અઝાબ ઈસીસે હોતા હૈ.

વુઝૂ ઔર ગુસલમેં ખૂબ ખ્યાલસે પાની પહોંચાના

(૧૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિન હાલતોંમેં નફસકો નાગવાર હો એસી હાલતમેં અચ્છી તરહ વુઝૂ કરનેસે ગુનાહ ધુલ જાતે હૈં.

ફાઈદા :- નાગવારી કભી સુસ્તીસે હોતી હૈ કભી સરદીસે.

મિસ્વાક કરના

(૧૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને દો રકા'તેં મિસ્વાક કરકે પઢના ઉન સત્તર (૭૦) રકા'તોંસે અફઝલ હૈં જો બગૈર મિસ્વાક કિયે પઢી જાએં.

વુઝૂમેં અચ્છી તરહ પાની ન પહોંચાના

(૧૩) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને બા'ઝે લોગોંકો દેખા કે વુઝૂ કર ચુકે થે મગર એડિયાં કુછ ખુશ્ક રેહ ગઈ થીં તો આપને ફરમાયા, બડા અઝાબ હૈ એડિયોંકો દોઝખકા.

ફાઈદા :- અંગૂઠી, છલ્લા, ચૂડિયાં, છળે અચ્છી તરહ હિલાકર પાની પહોંચાયા કરો. ઔર ઠંડીમેં અકસર પાંવ સખ્ત હો જાતે હૈં ખૂબ પાનીસે તર કિયા કરો. ઔર બા'ઝ ઔરતેં મુંહ સામને સામનેસે ધો લેતી હૈં કાનોં તક નહીં ધોતીં, ઈન સબ બાતોંકા ખ્યાલ રખ્ખો.

ઔરતોંકા નમાઝકે લિયે બાહિર નિકલના

(૧૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઔરતોંકે લિયે સબસે અચ્છી મસ્જિદ ઉનકે ઘરોંકે અંદરકા દરજા હૈ.

ફાઈદા :- મા'લૂમ હુવા કે મસ્જિદોંમેં ઔરતોંકા જાના અચ્છા નહીં, ઉસ્સે યે ભી સમઝો કે નમાઝકે બરાબર કોઇ ચીઝ નહીં. જબ ઉસકે લિયે ઘરસે નિકલના અચ્છા નહીં સમઝા ગયા તો ફુઝૂલ મિલને મિલાને યા રસમોંકો પૂરા કરનેકો ઘરસે નિકલના તો કિતના બુરા હોગા.

નમાઝકી પાબંદી

(૧૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે પાંચોં નમાઝોંકી મિસાલ એસી હે જેસે કિસીકે દરવાઝેકે સામને એક ગેહરી નહર બેહતી હો ઔર વો ઉસમેં પાંચ વકત નહાયા કરે.

ફાઈદા :- મતલબ યે હે કે જેસે ઉસ શખ્સકે બદન પર ઝરા મેલ ન રહેગા, ઉસી તરહ જો શખ્સ પાંચોં વકતકી નમાઝ પાબંદીસે પઢ્હે ઉસકે સારે ગુનાહ ધુલ જાતે હેં.

(૧૬) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કિયામતકે દિન બંદેસે સબસે પેહલે નમાઝકા હિસાબ હોગા.

અવ્વલ વકત નમાઝ પઢ્હના

(૧૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે અંવ્વલ વકત નમાઝ પઢ્હનેમેં અલ્લાહ તઆલાકી ખુશી હોતી હે.

ફાઈદા :- બીવીયો! તુમકો જમાઅતમેં જાના તો હે નહીં, ફિર કયૂં દેર કિયા કરતી હો?

નમાઝકો બુરી તરહ પઢ્હના

(૧૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ બે વકત નમાઝ પઢ્હે ઔર વુઝૂ અચ્છી તરહ ન કરે ઔર જી લગાકર ન પઢ્હે ઔર રુકૂઅ ઔર સિજદા અચ્છી તરહ ન કરે તો વો નમાઝ કાલી બે-નૂર હોકર રેહ જાતી હે. ઔર યૂં કેહતી હે કે ખુદા તુઝે બરબાદ કરે જેસા તૂને મુઝે બરબાદ કિયા, યહાં તક કે જબ અપની ખાસ જગહ પર પહોંચતી હે જહાં અલ્લાહકો મંઝૂર હો તો પુરાને કપડેકી તરહ લપેટકર ઉસ નમાઝીકે મુંહ પર મારી જાતી હે.

ફાઈદા :- બીવીયો! નમાઝ તો ઇસી વાસ્તે પઢ્હતી હો કે સવાબ હો, ફિર ઇસ તરહ કયૂં પઢ્હતી હો કે ઔર ઉલ્ટા ગુનાહ હો.

નમાઝમેં ઉપર યા ઇધર ઉધર દેખના

(૧૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે તુમ નમાઝમેં ઉપર મત દેખા કરો

કભી તુમહારી નિગાહ છીન લી જાએ.

(૨૦) ઓર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જો શખ્સ નમાઝમેં ખળે હોકર ઈધર ઉધર દેખે અલ્લાહ તઆલા ઉસકી નમાઝકો ઉસી પર લૌટા દેતે હૈં.

ફાઈદા :- યા'ની કબૂલ નહીં કરતે.

નમાઝ પળ્હતેકે સામનેસે નિકલ જાના

(૨૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અગર નમાઝીકે સામનેસે ગુઝરનેવાલેકો ખબર હોતી કે કિતના ગુનાહ હોતા હૈ? તો ચાલીસ બરસ તક ખળા રેહના ઉસકે નઝદીક બેહતર હોતા સામનેસે નિકલનેસે.

ફાઈદા :- લેકિન અગર નમાઝીકે સામને એક હાથકે બરાબર યા ઉસ્સે ઝિયાદહ કોઇ ચીઝ ખળી હો તો ઉસ ચીઝકે સામનેસે ગુઝરના દુરૂસ્ત હૈ.

નમાઝકો જાનકર કઝા કર દેના

(૨૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ નમાઝકો છોળ દે વો જબ ખુદાએ તઆલાકે પાસ જાએગા તો અલ્લાહ તઆલા ગઝબનાક હોંગે.

કર્ઝ દે દેના

(૨૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મૈંને શબે મેઅરાજમેં બેહિશ્તકે દરવાઝે પર લિખ્ખા હુવા દેખા કે ખૈરાતકા સવાબ દસ હિસ્સા મિલતા હૈ ઔર કર્ઝ દેનેકા સવાબ અઠારા હિસ્સા.

ગરીબ કર્ઝદારકો મોહલત દે દેના

(૨૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જબ તક કર્ઝ અદા કરનેકે વા'દાકા વકત ન આયા હો ઉસ વકત તક અગર કિસી ગરીબકો મોહલત દે તબ તો હર રોઝ ઐસા સવાબ મિલતા હૈ જૈસે ઇતના રૂપિયા ખૈરાત દે દિયા. ઔર જબ ઉસકા વકત આ જાએ ઔર ફિર મોહલત દી તો હર રોઝ ઐસા સવાબ મિલતા હૈ જૈસે ઇતને રૂપિયેસે દો ગુનાહ (ડબલ) રૂપિયા રોઝાના ખૈરાત દિયા.

કુરઆન મજીદ પળ્હના

(૨૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કુરઆનકા એક હર્ફ પળ્હતા હૈ ઉસકો એક હર્ફ પર એક નેકી મિલતી હૈ. ઔર નેકીકા કાઇદા યે હૈ કે ઉસકે બદલે દસ

હિસ્સા મિલતે હૈં. ઔર મૈં અલિફ-લામ-મીમકો એક હર્ફ નહીં કેહતા, બલ્કે (અલિફ) એક હર્ફ હૈ ઔર (લામ) એક હર્ફ હૈ ઔર (મીમ) એક હર્ફ.

ફાઈદા :- તો ઉસ હિસાબસે તીન હર્ફોં પર તીસ નેકિયાં મિલેંગી.

અપની જાન ઔર ઔલાદકો કોસના

(૨૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે ન અપને લિયે બદ દુઆ કરો ઔર ન અપની ઔલાદકે લિયે ઔર ન અપને ખિદમત કરનેવાલેકે લિયે ઔર ન અપને માલ ઔર સામાનકે લિયે, કભી એસા ન હો કે તુમહારે કોસનેકે વક્ત કુબૂલિયતકી ઘડી હો કે ઉસમેં ખુદા તઆલાસે જો માંગો અલ્લાહ તઆલા વોહી કર દેં.

હરામ માલ કમાના ઔર ઉસ્સે ખાના પીના

(૨૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો ગોસ્ત ઔર ખૂન હરામ માલસે બઢ્ઢા હોગા વો જન્નતમેં ન જાએગા. દોઝખ હી ઉસકે લાઈક હૈ.

(૨૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કોઈ કપળા દસ દિરહમમેં ખરીદ લે ઔર ઉસમેં એક દિરહમ હરામકા હો તો જબ તક વો કપળા ઉસકે બદન પર રહેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસકી નમાઝ કબૂલ ન કરેંગે.

ફાઈદા :- એક દિરહમ ચવન્નીસે કુછ ઝાઈદ હોતા હૈ.

ધોકા કરના

(૨૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ હમ લોગોંસે ધોકા બાઝી કરે વો હમસે બાહિર હૈ.

ફાઈદા :- ખ્વાહ કિસી ચીઝકે બેચનેમેં ધોકા હો યા ઔર કિસી મઆમલામેં સબ બુરા હૈ.

કર્ઝ લેના

(૩૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ મર જાએ ઔર ઉસકે ઝિમ્માં કિસીકા કોઈ દીનાર યા દિરહમ રેહ ગયા હો તો ઉસકી નેકિયોંસે પૂરા કિયા જાએગા જહાં ન દીનાર હોગા ન દિરહમ.

ફાઈદા :- દીનાર સોનેકા દસ દિરહમકી કીમતકા હોતા હૈ.

(૩૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કર્ઝ દો તરહકા હોતા હૈ. જો શખ્સ મર જાએ ઔર ઉસકી નિય્યત અદા કરનેકી હો તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે મૈં

ઉસકા મદદગાર હૂં. ઔર જો શખ્સ મર જાએ ઔર ઉસકી નિય્યત અદા કરનેકી ન હો ઉસ શખ્સકી નેકિયોંસે લિયા જાએગા. ઔર ઉસ રોઝ દીનાર ઔર દિરહમ કુછ ન હોગા.

ફાઈદા :- મદદગારકા મતલબ યે હૈ કે મૈં ઉસકા બદલા ઉતારૂંગા.

મકદૂર (તાકત) હોતે હુએ કિસીકા હક ટાલના

(૩૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મકદૂરવાલેકા ટાલના ઝુલ્મ હૈ.

ફાઈદા :- જૈસે બા'ઝોંકી આદત હોતી હૈ કે કર્ઝવાલીકો યા જિસકી મઝદૂરી ચાહિયે ઉસકો ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ દોબાતે હૈં. ઝૂઠે વા'દે કરતે હૈં કે કલ આના પરસૂં આના. અપને સારે ખર્ચ ચલે જાતે હૈં મગર કિસીકા હક દેનેમેં બે-પરવાહી કરતી હૈં.

સૂદ (વ્યાજ) લેના યા દેના

(૩૩) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સૂદ લેનેવાલી પર ઔર સૂદ દેનેવાલી પર લા'નત ફરમાઈ હૈ.

કિસીકી ઝમીન દબા લેના

(૩૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ બાલિશ્ત ભર ઝમીન ભી નાહક દબા લે ઉસકે ગલેમેં સાતોં ઝમીનકા તૌક ડાલા જાએગા.

મઝદૂરી ફૌરન દે દેના

(૩૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મઝદૂરકો ઉસકે પસીના ખુશ્ક હોનેસે પેહલે મઝદૂરી દે દિયા કરો.

(૩૬) અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં કે તીન આદમિયોં પર મૈં ખૂદ દા'વા કરૂંગા. ઉનહીંમેંસે એક વો શખ્સ ભી હૈ કે કિસી મઝદૂરકો કામ પર લગાયા ઔર ઉસ્સે કામ પૂરા લે લિયા ઔર ઉસકી મઝદૂરી ન દી.

ઔલાદકા મર જાના

(૩૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જો દો મિયાં બીવી મુસલમાન હોં ઔર ઉનકે તીન બચ્ચે મર જાએં, અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝલ ઔર રેહમતસે ઉન દોનૂંકો બેહિશ્તમેં દાખિલ કરેંગે. બા'ઝોંને પૂછા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! અગર દો મરે હોં? આપને ફરમાયા દો મેં ભી યેહી સવાબ હૈ. ફિર એકકો પૂછા. આપને એકમેં ભી યેહી ફરમાયા. ફિર આપને ફરમાયા કે મૈં કસમ ખાતા હૂં ઉસ ઝાતકી કે જિસકે ઇખ્તિયારમેં

મેરી જાન હે કે જો હમલ ગિર ગયા હો વો ભી અપની માં કો આનોલ નાલસે પકળકર બેહિશ્તકી તરફ ખીંચકર લે જાએગા જબકે માં ને સવાબકી નિય્યત કી હો.

ફાઈદા :- યા'ની સવાબકા ખ્યાલ કરકે સબર કિયા હો.

ગૈર મરદોં કે રૂબરૂ ઔરતકા ઈત્ર લગાના

(૩૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઔરત અગર ઈત્ર લગાકર ગૈર મરદોંકે પાસસે ગુઝરે તો વો એેસી એસી હે યા'ની બદકાર હે.

ફાઈદા :- જહાં દેવર, જેઠ, બહનોઈ, ચચાઝાદ યા મામૂંઝાદ યા ફૂફીઝાદ યા ખાલાઝાદ ભાઈકા આના જાના હો, ઈત્ર ન લગાએ.

ઔરતકા બારીક કપળા પહેનના

(૩૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને બા'ઝી ઔરતેં નામકો તો કપળા પહેનતી હેં ઔર વાકેઅમેં નંગી હેં. એેસી ઔરતેં બેહિશ્તમેં ન જાએંગી ઔર ન ઉસકી ખુશ્બૂ સૂંઘને પાએંગી.

ઔરતોંકો મરદોંકીસી વઝઅ ઔર સૂરત બનાના

(૪૦) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઉસ ઔરત પર લા'નત ફરમાઈ હે જો મરદોંકાસા પેહનાવા પેહને.

ફાઈદા :- હમારે મુલ્કમેં ખળા જૂતા યા અચકન (શેરવાની) મરદોંકી વઝઅ હે. ઔરતકો ઉન ચીઝોંકા પહેનના હરામ હે.

શાન દિખલાનેકો કપળા પહેનના

(૪૧) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો કોઈ દુનિયામેં નામો નમૂદ (દિખલાવા) કે વાસ્તે કપળા પેહને, ખુદા તઆલા ઉસકો કિયામતમેં ઝિલ્લતકા લિબાસ પહેનાકર ઉસમેં દોઝખકી આગ લગાએંગે.

ફાઈદા :- મતલબ યે કે જો ઉસ નિય્યતસે કપળા પેહને કે મેરી ખૂબ શાન બને સબકી નિગાહ મેરે હી ઉપર પળે, ઔરતોંમેં યે મર્ઝ બહોત હે.

કિસી પર ઝુલ્મ કરના

(૪૨) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અપને પાસ બેઠને વાલોંસે પૂછા કે તુમ જાનતે હો મુફલિસ કેસા હોતા હે? ઉનહોંને અર્ઝ કિયા, હમમેં મુફલિસ વો કેહલાતા હે જિસકે

પાસ માલો મતાઅ ન હો. આપને ફરમાયા કે મેરી ઉમ્મતમેં બળા મુફલિસ વો હે કે કિયામતકે દિન નમાઝ,રોઝા, ઝકાત સબ લેકર આએ, લેકિન ઉસકે સાથ યે ભી હે કે કિસીકો બુરા ભલા કહા થા ઓર કિસીકો તોહમત લગાઈ થી ઓર કિસીકા માલ ખા લિયા થા, ઓર કિસીકો મારા થા, ઓર કિસીકા ખૂન કિયા થા. પસ ઉસકી કુછ નેકિયાં એકકો મિલ ગઈ, કુછ દૂસરેકો મિલ ગઈ. ઔર અગર ઉન હુકૂકકે બદલે અદા હોનેસે પેહલે ઉસકી નેકિયાં ખતમ હો ચુકીં તો ઉન હકદારોંકે ગુનાહ લેકર ઉસપર ડાલ દિયે જાએંગે ઓર ઉસકો દોઝખમેં ફેંક દિયા જાએગા.

રહમ ઔર શફકત કરના

(૪૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ આદમિયોં પર રહમ ન કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસપર રહમ નહીં કરતે.

અચ્છી બાત દૂસરોંકો બતલાના ઔર બુરી બાતસે મના' કરના

(૪૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ તુમમેંસે કોઈ બાત શરીઅતકે ખિલાફ દેખે તો ઉસકો હાથસે મિટા દે. ઔર અગર ઈતના બસ ન ચલે તો ઝબાનસે મના' કર દે. ઔર અગર ઉસકી ભી તાકત ન હો તો દિલસે બુરા સમઝે. ઔર દિલસે બુરા સમઝના ઈમાનકા અદના દરજા હે.

ફાઈદા :- બીવીયો! અપને બચ્ચોં ઔર નોકરોં પર તુમહારા પૂરા ઈખ્તિયાર હે ઉનકો ઝબરદસ્તી નમાઝ પળ્હવાઓ. ઔર અગર ઉનકે પાસ કોઇ તસ્વીર કાગઝકી યા મિટ્ટીકી યા ચીનીકી યા કપળેકી દેખો યા કોઈ બેહૂદા કિતાબ દેખો ફૌરન તોડ ફોડ ડાલો. ઉનકો એસી ચીઝોંકે લિયે યા આતિશબાઝી ઔર કન્કવ્વે (પતંગ) કે લિયે યા દીવાલીકી મિઠાઈકે લિયે પૈસે મત દો.

મુસલમાનકા ઐબ છુપાના

(૪૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈકા એબ છુપાએ, અલ્લાહ તઆલા કિયામતમેં ઉસકે એબ છુપાએંગે. ઔર જો શખ્સ મુસલમાનકા એબ ખોલ દે, અલ્લાહ તઆલા ઉસકા એબ ખોલ દેંગે યહાં તક કે કભી ઉસકો ઘરમેં બેઠે ફઝીહત (ઝલીલ) કર દેતે હૈં.



કિસીકી ઝિલ્લત યા નુકસાન પર ખૂશ હોના

(૪૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અપને મુસલમાન ભાઈકી મુસીબત પર ખૂશી ઝાહિર મત કરો. અલ્લાહ તઆલા ઉસપર રહમ કરેંગે ઔર તુમકો ઉસમેં ફંસા દેંગે.

કિસીકો કિસી ગુનાહ પર તા'ના દેના

(૪૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈકો કિસી ગુનાહ પર આર (શરમ) દિલાવે તો જબ તક યે આર દિલાનેવાલા ઉસ ગુનાહકો ન કર લેગા ઉસ વકત તક ન મરેગા.

ફાઈદા :- યા'ની ગુનાહસે ઉસને તોબા કર લી ફિર ઉસકો યાદ દિલાકર શરમિન્દા કરના બુરી બાત હે. ઔર અગર તોબા ન કી હો તો નસીહતકે તૌર પર કેહના તો દુરૂસ્ત હે લેકિન અપને આપકો પાક સમઝકર યા ઉસકો રૂસ્વા કરનેકે વાસ્તે કેહના ફિર ભી બુરા હે.

છોટે છોટે ગુનાહ કર બૈઠના

(૪૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અય આઈશા (રદિ.)! છોટે ગુનાહોંસે ભી અપનેકો બહોત બચાઈયો. ક્યૂંકે ખુદાએ તઆલાકી તરફસે ઉનકી પકડ કરનેવાલા ભી મૌજૂદ હે.

ફાઈદા :- યા'ની ફરિશ્તા ઉનકો ભી લિખતા હે. ફિર કિયામતમેં હિસાબ હોગા ઔર અઝાબકા ડર હે.

માં-બાપકા ખૂશ રખના

(૪૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે અલ્લાહ તઆલાકી ખૂશી માં-બાપકી ખૂશીમેં હે ઔર અલ્લાહ તઆલાકી નારાઝગી માં-બાપકી નારાઝગીમેં હે.

રિશ્તાદારોંસે બદ સુલૂકી કરના

(૫૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે હર જુમ્આકી રાતમેં તમામ આદમીયોંકે અમલ ઔર ઈબાદત દરગાહે ઈલાહીમેં પેશ હોતે હેં. જો શખ્સ રિશ્તાદારોંસે બદ સુલૂકી કરે ઉસકા અમલ કબૂલ નહીં હોતા.

બગૈર બાપકે બચ્ચોંકી પરવરિશ કરના

(૫૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મૈં ઔર જો શખ્સ યતીમકા ખર્ચ

અપને ઝિમ્મે રખ્ખે બેહિસ્તમેં ઇસ તરહ પાસ પાસ રહેંગે, ઔર શહાદતકી ઉન્ગલી ઔર બીચકી ઉન્ગલીસે ઇશારા કરકે બતલા યા ઔર દોનૂંમેં થોળા ફાસલા રેહને દિયા.

(૫૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ યતીમકે સર પૂર હાથ ફેરે ઔર મહઝ અલ્લાહહીકે વાસ્તે ફેરે, જિતને બાલોં પર કે ઉસકા હાથ ગુઝરા હૈ ઉતની નેકિયાં ઉસકો મિલેંગી. ઔર જો શખ્સ કિસી યતીમ લળકી યા લળકેકે સાથ એહસાન કરે જો કે ઉસકે સાથ રેહતા હો, તો મૈં ઔર વો જન્નતમેં ઇસ તરહ રહેંગે જૈસે શહાદતકી ઉન્ગલી ઔર બીચકી ઉન્ગલી પાસ પાસ હૈં.

પડોસીકો તકલીફ દેના

(૫૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને પડોસીકો તકલીફ દે ઉસને મુઝકો તકલીફ દી. ઉસને ખુદા તઆલાકો તકલીફ દી. ઔર જો શખ્સ અપને પડોસીસે લળા વો મુઝસે લળા ઔર જો મુઝસે લળા વો અલ્લાહ તઆલાસે લળા.

ફાઇદા :- મતલબ યે કે બે-વજહ યા હલકી હલકી બાતોં પર ઉસ્સે રંજ ઔર તકરાર કરના બુરા હૈ.

મુસલમાનકા કામ કર દેના

(૫૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઇકે કામમેં હોતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે કામમેં હોતે હૈં

શરમ ઔર બે-શરમી

(૫૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને શરમ ઇમાનકી બાત હૈ ઔર ઇમાન બેહિસ્તમેં પહોંચાતા હૈ. ઔર બે-શરમી બદ ખૂઇકી બાત હૈ. બદ ખૂઇ દોઝખમેં લે જાતી હૈ.

ફાઇદા :- લેકિન દીનકે કામમેં શરમ હરગિઝ મત કરો. જૈસે બિયાહકે દિનોંમેં સફરમેં અકસર ઔરતેં નમાઝ નહીં પળ્હતીં. ઐસી શરમ બે-શરમીસે ભી બદતર હૈ.

ખૂશ ખુલ્કી ઔર બદ ખુલ્કી

(૫૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે ખૂશ ખુલ્કી ગુનાહોંકો ઇસ તરહ પિગલા દેતી હૈ જિસ તરહ પાની નમકકે પત્થરકો પિગલા દેતા હૈ. ઔર બદ ખુલ્કી ઇબાદતકો ઇસ તરહ ખરાબ કર દેતી હૈ જિસ તરહ સિરકા શહદકો ખરાબ કર દેતા હૈ.

(૫૭) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે તુમ સબમેં મુઝકો ઝિયાદહ પ્યારા ઔર આખિરતમેં ઝિયાદહ નઝદીકી વાલા મુઝસે વો શખ્સ હૈ જિસકે અખલાક

અચ્છે હોં. ઔર તુમમેં ઝિયાદહ મુઝકો બુરા લગનેવાલા ઔર આખિરતમેં સબસે ઝિયાદહ મુઝસે દૂર રેહનેવાલા વો શખ્સ હૈ જિસકે અખલાક બુરે હોં.

નરમી ઔર રૂખાપન

(૫૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે બેશક અલ્લાહ તઆલા મહેરબાન હૈં. ઔર પસંદ કરતે હૈં નરમીકો. ઔર નરમી પર ઐસી નેઅમતેં દેતે હૈં કે સખ્તી પર નહીં દેતે.

(૫૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જો શખ્સ મહરૂમ રહા નરમીસે વો સારી ભલાઈયોંસે મહરૂમ હો ગયા.

કિસીકે ઘરમેં ઝાંકના

(૬૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જબ તક ઈજાઝત ન લે લે કિસીકે ઘરમેં ઝાંકકર ન દેખે. ઔર અગર ઐસા કિયા તો યૂં સમઝો કે અંદર હી ચલા ગયા.

ફાઈદા :- બા'ઝી ઔરતોંકો ઐસી શામત (નહૂસત) સવાર હોતી હૈ કે દુલ્હા દુલ્હનકો ઝાંક ઝાંકકર દેખતી હૈં બળી બે-શરમીકી બાત હૈ, હકીકતમેં ઝાંકનેમેં ઔર કિવાળ ખોલકર અંદર જાનેમેં કયા ફર્ક હૈ? બળે ગુનાહકી બાત હૈ.

કન્સૂઈ લેના યા બાતેં કરનેવાલોં કે પાસ જા ઘુસના

(૬૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કિસીકી બાતોંકી તરફ કાન લગાએ ઔર વો લોગ નાગવાર (ના-પસંદ) સમઝેં, કિયામતકે દિન ઉસકે દોનૂં કાનોંમેં સીસા છોળા જાએગા.

ગુસ્સા કરના

(૬૨) એક શખ્સને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે અર્ઝ કિયા કે મુઝકો કોઈ ઐસા અમલ બતલાઈયે જો મુઝકો જન્નતમેં દાખિલ કરે. આપને ફરમાયા ગુસ્સા મત કરના ઔર તેરે લિયે બેહિશ્ત હૈ.

બોલના છોળના

(૬૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કિસી મુસલમાનકો હલાલ નહીં કે અપને ભાઈ મુસલમાનકે સાથ તીન દિનસે ઝિયાદહ બોલના છોળ દે. ઔર જો તીન દિનસે ઝિયાદહ બોલના છોળ દે ઔર ઈસી હાલતમેં મર જાએ તો વો દોઝખમેં જાએગા.

કિસીકો બે ઈમાન કેહ દેના યા ફિટકાર ડાલના

(૬૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈકો કાફિર કેહ દે તો એસા ગુનાહ હૈ જૈસે ઉસકો કત્લ કર દિયા.

(૬૫) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે મુસલમાન પર લા'નત કરના એસા હૈ કે ઉસકો કત્લ કર ડાલના.

(૬૬) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જબ કોઈ શખ્સ કિસી ચીઝ પર લા'નત કરતા હૈ તો અવ્વલ વો લા'નત આસમાનકી તરફ ચઢતી હૈ. આસમાનકે દરવાઝે બંદ કર લિયે જાતે હૈં, ફિર વો ઝમીનકી તરફ ઉતરતી હૈ વો ભી બંદ કર લી જાતી હૈ. ફિર વો દાઈં બાઈં ફિરતી હૈ, જબ કહીં ઠિકાના નહીં પાતી તબ ઉસકે પાસ જાતી હૈ જિસ પર લા'નતકી ગઈ થી. અગર વો ઉસ લાઈક હો તો ખૈર, નહીં તો ઉસ કેહનેવાલે પર પળતી હૈ.

ફાઈદા :- બા'ઝી ઔરતોંકો બહોત આદત હૈ કે સબ પર ખુદાકી માર, ખુદાકી ફિટકાર કિયા કરતી હૈં. કિસીકો બે ઈમાન કેહ દેતી હૈં. યે બળા ગુનાહ હૈ, ચાહે આદમીકો કહે યા જાનવરકો યા કિસી ચીઝકો.

કિસી મુસલમાનકો ડરા દેના

(૬૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને હલાલ નહીં કિસી મુસલમાનકો કે દૂસરે મુસલમાનકો ડરાએ

(૬૮) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કિસી મુસલમાનકી તરફ નાહક કિસી તરહ નિગાહ ફેરકર દેખે કે વો ડર જાએ, અલ્લાહ તઆલા કિયામતમેં ઉસકો ડરાએંગે.

ફાઈદા :- અગર કિસી ખતા ઔર કુસૂર પર હો તો ઝરૂરતકે મુવાફિક દુરૂસ્ત હૈ.

મુસલમાનકા ઉઝર કબૂલ કર લેના

(૬૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈકે સામને ઉઝર કરે ઔર વો ઉસકે ઉઝરકો કબૂલ ન કરે તો એસા શખ્સ મેરે પાસ હોઝે કૌસર પર ન આએગા.

ફાઈદા :- યા'ની અગર કોઈ તુમ્હારા કુસૂર કરે ઔર ફિર વો મુઆફ કરાવે તો મુઆફ કર દેના ચાહિયે.



ગીબત કરના

(૭૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ દુનિયામેં અપને મુસલમાન ભાઇકા ગોશ્ત ખાએગા યા'ની ગીબત કરેગા, અલ્લાહ તઆલા કિયામતકે દિન મુરદાર ગોશ્ત ઉસકે પાસ લાએંગે ઓર ઉસસે કહા જાએગા કે જૈસા તૂને ઝિન્દાકો ખાયા થા અબ મુરદાકો ભી ખા. પસ વો શખ્સ ઉસકો ખાએગા ઓર નાક ભવં ચઢાતા જાએગા ઓર ગુલ (શોર) મચાતા જાએગા.

ચુગલી ખાના

(૭૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ચુગલખોર જન્નતમેં ન જાએગા.

કિસી પર બોહતાન લગાના

(૭૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કિસી મુસલમાનકો એેસી બાત લગાએ જો ઉસમેં ન હો, અલ્લાહ તઆલા ઉસકો દોઝખિયોંકે લહૂ ઓર પીપકે જમા' હોનેકી જગહ રેહનેકો દેંગે યહાં તક કે અપને કહેસે બાઝ આએ ઓર તૌબા કર લે.

કમ બોલના

(૭૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ ચુપ રેહતા હે બહોત આફતોંસે બચા રેહતા હે.

(૭૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે અલ્લાહકે ઝિક્રકે સિવા ઓર બાતેં ઝિયાદહ મત કિયા કરો. ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલાકે ઝિક્રકે સિવા બહોત બાતેં કરના દિલકો સખ્ત કર દેતા હે. ઓર લોગોંમેં સબસે ઝિયાદહ ખુદા તઆલાસે દૂર વો શખ્સ હે જિસકા દિલ સખ્ત હો.

અપને આપકો સબસે કમ સમઝના

(૭૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલાકે વાસ્તે આજિઝી ઇખ્તિયાર કરતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસકા રુતબા બઢા દેતે હેં. ઓર જો શખ્સ તકબ્બુર કરતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસકી ગરદન તોડ દેતે હેં યા'ની ઝલીલ કર દેતે હેં.

અપને આપકો દૂસરોંસે બડા સમઝના

(૭૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને એેસા આદમી જન્નતમેં ન જાએગા

જિસકે દિલમેં રાઈકે દાનાકે બરાબર ભી તકબ્બુર હોગા.

સચ બોલના ઔર ઝૂઠ બોલના

(૭૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને તુમ સચ બોલનેકે પાબંદ રહો, કયૂંકે સચ બોલના નેકીકા રાસ્તા દિખલાતા હે. ઔર સચ ઔર નેકી દોનૂં જન્નતમેં લે જાતે હૈં. ઔર ઝૂઠ બોલનેસે બચા કરો, કયૂંકે ઝૂઠ બોલના બુરાઈકા રાસ્તા દિખલાતા હે, ઔર ઝૂઠ ઔર બુરાઈ દોનૂં દોઝખમેં લે જાતે હૈં.

હર એક કે મુંહ પર ઉસીકે જૈસી બાત કેહના

(૭૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) જિસ શખ્સકે દો મુંહ હોંગે કિયામતમેં ઉસકી દો ઝબાનેં હોંગી આગકી.

ફાઈદા :- દો મુંહ હોનેકા મતલબ યે હે કે ઈસકે મુંહ પર ઈસકે જૈસી કેહ દી, ઔર ઉસકે મુંહ પર ઉસકે જૈસી કેહ દી.

અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કિસી દૂસરેકી કસમ ખાના

(૭૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કિસી દૂસરેકી કસમ ખાએ ઉસને કુફ્ર કિયા યા યૂં ફરમાયા કે ઉસને શિર્ક કિયા.

ફાઈદા :- જૈસે બા'ઝ આદમીયોંકી આદત હોતી હે કે ઈસ તરહ કસમ ખાતે હૈં. તેરી જાનકી કસમ! અપને દીદોંકી કસમ! અપને બચ્ચેકી કસમ! યે સબ મના' હૈં. ઔર એક હદીસમેં હે કે અગર કભી કોઈ ઐસી કસમ મુંહસે નિકલ જાએ તો ફૌરન કલિમા પઢ લે.

ઐસી કસમ ખાના કે અગર મૈં ઝૂઠ બોલૂં તો ઈમાન નસીબ ન હો.

(૮૦) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ કસમમેં ઈસ તરહ કહે કે મુઝકો ઈમાન નસીબ ન હો. અગર વો ઝૂઠા હોગા તો જિસ તરહ ઉસને કહા હે ઉસી તરહ હો જાએગા. ઔર અગર સચ્ચા હોગા તબ ભી ઈમાન પૂરા ન રહેગા.

ફાઈદા :- ઈસી તરહ યૂં કહના કે કલિમા નસીબ ન હો યા દોઝખ નસીબ હો. યે સબ કસમેં મના' હૈં. યે આદત છોડની ચાહિયે.



રાસ્તામેંસે ઐસી ચીઝ હટા દેના જિસકે પળે રેહનેસે ચલનેવાલોંકો તકલીફ હો.

(૮૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે એક શખ્સ ચલા જા રહા થા. રાસ્તામેં ઉસકો એક કાંટેદાર ટેહની પળી હુઇ મિલી. ઉસને રાસ્તાસે અલગ કર દિયા.અલ્લાહ તઆલાને ઇસ અમલકી બળી કદર કી ઔર ઉસકો બખ્શ દિયા.

ફાઇદા :- ઇસ્સે મા'લૂમ હુવા કે ઐસી ચીઝ રાસ્તામેં ડાલના બુરી બાત હે. બા'ઝ બે-તમીઝ ઔરતોંકી આદત હોતી હે, આંગનમેં પેળ્હી (ખટોલી, ખાટલી) બિછાકર બેઠી હેં આપ તો ઉઠ ખળી હુઇ ઔર પેળ્હી વહીં છોળ દી. બા'ઝ દફા' ચલનેવાલે ઉસમેં ઉલઝકર ગિર જાતે હેં ઔર મુંહ હાથ ટૂટતા હે, ઇસી તરહ રાસ્તામેં કોઇ બરતન છોળ દેના યા ચારપાઇ યા કોઇ લકળી યા સિલ બટ્ટા (મસાલા પીસનેકા પત્થર) ડાલના સબ બુરા હે.

વા'દા ઔર અમાનત પૂરા કરના

(૮૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસમેં અમાનત નહીં ઉસમેં ઇમાન[1] નહીં. ઔર જિસકો અહદ (વા'દા) કા ખ્યાલ નહીં ઉસમેં દીન નહીં.

કિસી પંડિત યા ફાલ ખોલનેવાલે યા હાથ દેખનેવાલેકે પાસ જાના

(૮૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ ગૈબકી બાતેં બતલાનેવાલેકે પાસ આએ ઔર કુછ બાતેં પૂછે ઔર ઉસકો સચ્ચા જાને, ઉસ શખ્સકી ચાલીસ દિનકી નમાઝ કબૂલ ન હોગી.

ફાઇદા :- ઇસી તરહ અગર કિસી પર જિન ભૂતકા શુબહ હો જાતા હે, બા'ઝ ઔરતેં ઉસ જિનસે ઐસી બાતેં પૂછતી હેં કે મેરે મિયાંકી નોકરી કબ લગ જાએગી? મેરા બેટા કબ આએગા? યે સબ ગુનાહકી બાતેં હેં.

કુત્તા પાલના યા તસ્વીર રખના

(૮૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ(સ.અ.વ.) ને જિસ ઘરમેં કુત્તા યા તસ્વીર હો ઉસમેં ફરિશ્તે નહીં આતે.

ફાઇદા :- યા'ની રહમતકે ફરિશ્તે નહીં આતે. બચ્ચોંકે ખિલોને જો તસ્વીરવાલે હોં વો ભી મના' હૈ.

---

૧. યા'ની ઐસે લોગોંકા ઇમાન ઔર દીન નાકિસ (અધૂરા) હે.

બગૈર મજબૂરીકે ઉલ્ટા લેટના

(૮૫) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) એક શખ્સકે પાससે ગુઝરે જો પેટકે બલ લેટા થા. આપને ઉસકો અપને પાંવસે ઈશારા કિયા ઔર ફરમાયા કે ઈસ તરહ લેટનેકો અલ્લાહ તઆલા પસંદ નહીં કરતે.

કુછ ધૂપમેં કુછ સાયેમેં બૈઠના લેટના

(૮૬) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈસ તરહ બૈઠનેકો મના' ફરમાયા હૈ કે કુછ ધૂપમેં ઔર કુછ સાયેમેં હો.

બદ શગૂની ઔર ટોટકા (જાદૂ ટોણા)

(૮૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે બદ શગૂની શિર્ક હૈ.

(૮૮) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે ટોટકા શિર્ક હૈ.

દુનિયાકી હિર્સ ન કરના

(૮૯) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને દુનિયાકી હિર્સ ન કરનેસે દિલકો ભી ચૈન હોતા હૈ. ઔર બદનકો ભી આરામ મિલતા હૈ.

(૯૦) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે અગર બહોતસી બકરીયોંમેં દો ભૂકે ભેળિયે છોળ દિયે જાએં જો ઉનકો ખૂબ ચીરેં, ફાળેં, ખાએં. તો બરબાદી ઉન ભેળિયોંસે ભી ઈતની નહીં પહોંચતી, જિતની બરબાદી આદમીકે દીનકો ઈસ બાતસે હોતી હૈ કે માલકી હિર્સ કરે ઔર નામ ચાહે.

મૌતકો યાદ રખના ઔર બહોતસે દિનોં કે લિયે બંદોબસ્ત ન સોચના ઔર નેક કામકે લિયે વકતકો ગનીમત સમઝના

(૯૧) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઉસ ચીઝકો બહોત યાદ કિયા કરો જો સારી લઝઝતોંકો ખતમ કર દેગી યા'ની મૌત.

(૯૨) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જબ સુબ્હકા વકત તુમ પર આએ તો શામકે વાસ્તે સોચ બિચાર મત કિયા કરો. ઔર જબ શામકા વકત તુમ પર આએ તો સુબ્હકે વાસ્તે સોચ બિચાર મત કિયા કરો. ઔર બીમારી આનેસે પેહલે અપની તંદુરૂસ્તીસે કુછ ફાઈદે લે લો. ઔર મરનેસે પેહલે અપની ઝિંદગીકે ફલ ઉઠા લો.

ફાઈદા :- મતલબ યે કે તંદુરૂસ્તી ઔર ઝિંદગીકો ગનીમત સમઝો ઔર નેક કામમેં

ઉસકો લગાએ રખ્ખો, વરના બીમારી ઔર મૌતમેં ફિર કુછ ન હો સકેગા.

બલા ઔર મુસીબતમેં સબર કરના

(૯૩) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને મુસલમાનકો જો દુઃખ, મુસીબત, બીમારી, રંજ પહોંચતા હે યહાં તક કે કિસી ફિકરમેં જો થોડીસી પરેશાની હોતી હે ઇન સબમેં અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ગુનાહ મઆફ કર દેતે હૈં.

બીમારકો પૂછના

(૯૪) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને એક મુસલમાન દૂસરે મુસલમાનકી બીમાર પુર્સી સુબ્હકે વક્ત કરે તો શામ તક ઉસકે લિયે સત્તર હઝાર (૭૦,૦૦૦) ફરિશ્તે દુઆ કરતે હૈં. ઔર અગર શામકો કરે તો સુબ્હ તક સત્તર હઝાર ફરિશ્તે દુઆ કરતે હૈં.

મુરદેકો નેહલાના ઔર કફન દેના ઔર ઘરવાલોંકી તસલ્લી કરના

(૯૫) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો શખ્સ મુરદેકો ગુસલ દે તો ગોનાહોં[૧]સે ઐસા પાક હો જાતા હે જૈસે માં કે પેટસે પૈદા હુવા હો. ઔર જો શખ્સ કિસી મુરદે પર કફન ડાલે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નતકા જોડા પહેનાએંગે. ઔર જો કિસી ગમઝદાકી તસલ્લી કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસકો પરહેઝગારીકા લિબાસ પહેનાએંગે, ઔર ઉસકી રૂહ પર રહમત ભેજેંગે. ઔર જો શખ્સ કિસી મુસીબતઝદાકો તસલ્લી દે અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નતકે જોડોંમેંસે ઐસે કીમતી દો જોડે પહેનાએંગે કે સારી દુનિયા ભી કીમતમેં ઉનકે બરાબર નહીં.

ચિલ્લાકર ઔર બયાન કરકે રોના

(૯૬) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને બયાન કરકે રોનેવાલી ઔરત પર ઔર જો ઔરત સુનનેમેં શરીક હો ઉસપર લા'નત ફરમાઇ હે.

ફાઇદા :- બીબીયો! ખુદાકે વાસ્તે ઇસકો છોડ દો.

યતીમકા માલ ખાના

(૯૭) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કિયામતમેં બા'ઝ આદમી ઇસ તરફ

૧. પા'ની સગીર (છોટે) ગુનાહોંસે

કબરોંસે ઉઠેંગે કે ઉનકે મુંહસે આગકે શો'લે નિકલતે હોંગે. કિસીને આપસે પૂછા કે યા રસુલલ્લાહ! (સ.અ.વ.) વો કૌન લોગ હોંગે? ફરમાયા કે તુમકો મા'લૂમ નહીં. અલ્લાહ તઆલાને કુરઆન મજીદમેં ફરમાયા હે કે જો લોગ યતીમોંકા માલ નાહક ખાતે હૈં વો લોગ અપને પેટમેં અંગારે ભર રહે હૈં.

ફાઈદા :- નાહકકા મતલબ યે હે કે ઉનકો વો માલ ખાનેકા ઔર ઉસમેંસે ફાઇદા ઉઠાનેકા શરીઅતસે કોઇ હક નહીં. બીબીયો! ડરો. હિન્દુસ્તાનમેં એસા બુરા રિવાજ હે કે જહાં ખાવિન્દ છોટે છોટે બચ્ચે છોળકર મરા, સારે માલ પર બેવાને કબ્ઝા કર લિયા, ફિર ઉસીમેં મહેમાનોંકા ખર્ચ ઔર મસ્જિદોંકા તેલ ઔર નમાઝીયોંકા ખાના સબ કુછ કરતી હૈં, હાલાંકે ઇસમેં યતીમોંકા હક હે ઔર સારે ખર્ચ સાઝેમેં સમઝતી હૈં. ઔર વેસે ભી રોઝકે ખર્ચમેં ઔર ફિર ઉન બચ્ચોંકે બિયાહ શાદીમેં જિસ તરહ અપના જી ચાહતા હે ખર્ચ કરતી હૈં; શરીઅતસે કોઇ મતલબ નહીં. ઇસ તરહ સાઝેકે માલસે ખર્ચ કરના સખ્ત ગુનાહ હે. ઉનકા હિસ્સા અલગ રખ દો. ઔર ઉસમેંસે ખાસ ઉનહીંકે ખર્ચમેં જો બહોત નાચારીકે હૈં ઉઠાઓ. ઔર મહેમાનદારી ઔર ખૈર ખેરાત અગર કરના હો અપને ખાસ હિસ્સાસે કર દો, વો ભી શરીઅતકે ખિલાફ ન હો, નહીં તો અપને માલસે ભી દુરુસ્ત નહીં. ખૂબ યાદ
૧ રખ્ખો! નહીં તો મરનેકે સાથ હી આંખેં ખુલ જાએંગી.[1]

કિયામતકે દિનકા હિસાબ-કિતાબ

(૯૮) ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કિયામતમેં કોઇ શખ્સ અપની
૨ જગહસે હટને ન પાએગા જબ તક કે ચાર બાતેં ઉસ્સે[2] ન પૂછી જાએંગી. એક તો યે કે ઉમર કિસ ચીઝમેં ખતમ કી? દૂસરી યે કે જાને હુએ મસ્અલોં પર કયા અમલ કિયા? તીસરી યે કે માલ કહાંસે કમાયા ઔર કહાં ખર્ચ કિયા? ચોથી યે કે અપને બદનકો કિસ ચીઝમેં ઘટાયા?

ફાઈદા :- મતલબ યે કે સારે કામ શરીઅતકે મુવાફિક કિયે થે યા અપને નફસકે મુવાફિક કિયે થે?

(૯૯) ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે કિયામતમેં સારે હુકૂક અદા
૩ કરને પળેંગે, યહાં તક કે સીંગ[3] વાલી બકરીસે બગેર સીંગવાલી બકરીકે ખાતિર બદલા લિયા જાએગા.

ફાઈદા :- યા'ની અગર ઉસને નાહક સીંગ માર દિયા હોગા.

---

૧. યા'ની અઝાબ હોગા.

૨. બહોતસે પરહેઝગાર હિસાબસે અલગ ભી કિયે જાવેંગે જૈસા કે હદીસમેં આયા હે.

૩. અગરચે જાનવર ગેર મુકલ્લફ હૈં મગર ઇન્સાફકો ઝાહિર કરનેકે લિયે હક તઆલા કરેંગે મુકલ્લફ હોનેકે એ'તિબારસે નહીં, ખૂબ સમઝ લો.

જન્નત ઔર દોઝખકા યાદ રખના

(૧૦૦) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ખુત્બામેં ફરમાયા કે દો ચીઝેં બહોત બડી હૈ ઉનકો મત ભૂલના, યા'ની જન્નત ઔર દોઝખ. ફિર યે ફરમાકર આપ બહોત રોએ યહાં તકકે આંસૂઓંસે આપકી રીશ (ડાઢી) મુબારક તર હો ગઇ. ફિર ફરમાયા કે કસમ હૈ ઉસ ઝાતકી જિસકે કબઝામેં મેરી જાન હૈ આખિરતકી બાતેં જો કુછ મૈં જાનતા હૂં અગર તુમકો મા'લૂમ હો જાએં તો તુમ જંગલોંકો ચઢ જાઓ ઔર અપને સર પર ખાક ડાલતે ફિરો.

ફાઇદા :- બીબીયો! યે એકસો હદીસેં હૈં. ઔર કઇ જગહ ઇસ કિતાબમેં ઔર હદીસેં ભી આઇ હૈં. હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે જો કોઇ ચાલીસ હદીસેં ભી યાદ કરકે મેરી ઉમ્મતકો પહોંચાએ તો વો કિયામતકે દિન આલિમોંકે સાથ ઉઠેગા, તો તુમ હિમ્મત કરકે યે હદીસેં દૂસરોંકો ભી સુનાતી રહા કરો. ઇન્શાઅલ્લાહ તુમ ભી કિયામતમેં આલિમોંકે સાથ ઉઠોગી. કિતની બડી નેઅમત કૈસી આસાનીસે મિલતી હૈ.

ખોલાસા[1] હાલ કિયામતકા ઔર ઉસકી નિશાનિયોંકા

કિયામતકી છોટી નિશાનિયાં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ફરમાયઇ હુઇ હદીસમેં યે આઇ હૈં. લોગ ખુદાઇ માલકો અપની મિલ્ક સમઝને લગેં. ઔર ઝકાતકો ડંડકી તરહ ભારી સમઝેં. ઔર અમાનતકો અપના માલ સમઝેં. ઔર મર્દ બીવીકી તાબે'દારી[2] કરેં ઔર માં કી નાફરમાની કરેં. ઔર બાપકો પરાયા સમઝેં ઔર દોસ્તકો અપના સમઝેં. ઔર દીનકા ઇલ્મ દુનિયા કમાનેકો હાસિલ કરેં. ઔર સરદારી ઔર હુકૂમત એસોંકો મિલે જો સબમેં નિકમ્મે હોં, યા'ની બદ ઝાત ઔર લાલચી ઔર બુરે અખ્લાકવાલા. ઔર જો જિસ કામકે લાઇક ન હો વો કામ ઉસકે સુપુર્દ હો. ઔર શરાબ ખુલ્લમ ખુલ્લા પી જાને લગે. ઔર નાચને ઔર ગાનેવાલી ઔરતોંકા રિવાજ હો જાએ. ઔર ઢોલક, સારંગી, તબલા ઔર એસી ચીઝેં ઝિયાદહ હો જાએં. ઔર પિછલે લોગ ઉમ્મતકે પેહલે બુઝુર્ગોંકો બુરા ભલા કેહને લગેં.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે એસે વકતમેં એસે એસે અઝાબોંકે મુન્તઝિર રહો કે લાલ આંધી આએ ઔર બા'ઝ લોગ ઝમીનમેં ધંસ જાએં ઔર આસમાનસે પત્થર બરસેં ઔર સૂરતેં બદલ જાએં. યા'ની આદમીસે સુવ્વર કુત્તે હો જાએં. ઔર બહોતસી આફતેં આગે પીછે જલ્દી જલ્દી ઇસ તરહ આને લગે જૈસે બહોતસે દાને કિસી તાગેમેં પિરોકર રખ્ખે હોં ઔર વો તાગા ટૂટ જાએ ઔર સબ દાને ઉપર તલે ઝટ ઝટ ગિરને

૧. કિયામત નામા શાહ રફીઉદ્દીન (રહ.)
૨. યા'ની શરીઅતકે ખિલાફ મોકા' પર.

લગેં. ઔર યે નિશાનિયાં ભી આઇ હૈં કે દીનકા ઇલ્મ કમ હો જાએ ઔર ઝૂઠ બોલના હુનર સમઝા જાએ. ઔર અમાનતકા ખ્યાલ દિલોંસે જાતા રહે. ઔર હયા શરમ જાતી રહે ઔર સબ તરફ કાફિરોંકા ઝોર હો જાએ. ઔર ઝૂઠે ઝૂઠે તરીકે નિકલને લગેં. જબ યે સારી નિશાનિયાં હો ચુકેં ઉસ વક્ત સબ મુલ્કોંમેં નસારા લોગોંકી અમલદારી હો જાએ. ઔર ઉસી ઝમાનેમેં શામકે મુલ્કમેં એક શખ્સ અબૂ સુફયાનકી ઔલાદસે ઐસા પૈદા હો કે બહોતસે સૈયદોંકા ખૂન કરે ઔર શામ ઔર મિસ્રમેં ઉસકે અહકામ ચલને લગેં. ઉસી ઝમાનામેં રૂમકે મુસલમાન બાદશાહકી નસારાકી એક જમાઅતસે લડાઇ હો, ઔર નસારાકી એક જમાઅતસે સુલહ હો જાએ. દુશ્મન જમાઅત કુસ્તુન્તુનિયા શહેર પર ચઢાઇ કરકે અપના અમલ દખલ કર લેં. વો બાદશાહ અપના મુલ્ક છોડકર શામકે મુલ્કમેં ચલા જાએ, ઔર નસારાકી જિસ જમાઅતસે સુલહ ઔર મેલ હો ઉસ જમાઅતકો અપને સાથ શામિલ કરકે ઉસ દુશ્મન જમાઅતસે બડી ભારી લડાઇ હો ઔર ઇસ્લામકે લશ્કરકો ફતહ હો. એક દિન બૈઠે બિઠાએ જો નસારા મુવાફિક થે ઉનમેંસે એક શખ્સ મુસલમાનકે સામને કેહને લગે કે હમારી સલીબ (ક્રોસ) કી બરકતસે ફતહ હુઇ, મુસલમાન ઉસકે જવાબમેં કહે કે ઇસ્લામકી બરકતસે ફતહ હુઇ. ઉસીમેં બાત બઢ જાએ. યહાં તક કે દોનૂં આદમી અપને અપને મઝહબવાલોંકો પુકારકર જમા' કર લેં ઔર લડાઇ હોને લગે, ઉસમેં ઇસ્લામકા બાદશાહ શહીદ હો જાએ ઔર શામકે મુલ્કમેં ભી નસારાકા અમલ દખલ હો જાએ, ઔર યે નસારા ઉસ દુશ્મન જમાઅતસે સુલહ કર લેં. ઔર બચે ખુચે
૧ મુસલમાન મદીનાકો ચલે જાએં ઔર ખૈબર[1] કે પાસ તક નસારાકી અમલદારી હો જાએ. ઉસ વક્ત મુસલમાનોંકો ફિકર હો જાએ કે હઝરત ઇમામ મેહદી (અલૈ.) કો તલાશ કરના ચાહિયે તાકે ઇન મુસીબતોંસે જાન છૂટે. ઉસ વક્ત ઇમામ મેહદી (અલૈ.) મદીના મુનવ્વરહમેં હોંગે, ઔર ઇસ ડરસે કે કહીં હુકૂમતકે લિયે મેરે સર ન હોં મદીના મુનવ્વરહસે મક્કા મુઅઝ્ઝમા ચલે જાએંગે. ઔર ઉસ ઝમાનાકે વલી જો અબદાલકા દરજા રખતે હૈં સબ હઝરત ઇમામ મેહદીકી તલાશમેં હોંગે. ઔર બા'ઝ લોગ ઝૂઠ મૂઠ ભી મેહદી હોનેકા દા'વા શુરૂ' કર દેંગે. ગર્ઝ ઇમામ મેહદી (અલૈ.) ખાનએ કા'બાકા તવાફ કરતે હોંગે ઔર હજરે અસ્વદ ઔર મકામે ઇબ્રાહીમકે દરમિયાનમેં હોંગે કે બા'ઝ નેક લોગ ઉનકો પેહચાન લેંગે ઔર ઉનકો ઝબરદસ્તી ઘેર ઘારકર ઉનસે ઉનકો હાકિમ બનાનેકી બયઅત કર લેંગે, ઔર ઉસી બયઅતમેં એક આવાઝ આસમાનસે આવેગી જિસકો સબ લોગ જિતને વહાં મૌજૂદ હોંગે સુનેંગે. વો આવાઝ યે હોગી કે યે અલ્લાહ તઆલાકે ખલીફા યા'ની હાકિમ બનાએ હુએ ઇમામ મેહદી (અલૈ.) હૈં. ઔર હઝરત ઇમામ મેહદી કે ઝાહિર હોનેસે બડી નિશાનિયાં કિયામતકી શુરૂ' હોતી હૈં. ગર્ઝ જબ આપકી બયઅતકા કિસ્સા મશ્હૂર હોગા તો મદીના મુનવ્વરહમેં જો ફૌજેં મુસલમાનોંકી હોંગી વો મક્કા ચલી આએંગી ઔર મુલ્ક શામ ઔર ઇરાક ઔર યમનકે અબદાલ ઔર ઔલિયા સબ આપકી ખિદમતમેં હાઝિર

૧. ખૈબર મદીના મુનવ્વરહકે પાસ એક જગહ હે.

હોંગે. ઓર ભી અરબકી બહોતસી ફોજેં ઇખઠી હો જાએંગી. જબ યે ખબર મુસલમાનોંમેં મશ્હૂર હોગી, એક શખ્સ ખુરાસાનસે હઝરત ઇમામ મેહદીકી મદદકે વાસ્તે એક બળી ફોજ લેકર ચલેગા, જિસકે લશ્કરકે આગે ચલનેવાલે હિસ્સાકે સરદારકા નામ મન્સૂર હોગા. ઓર રાસ્તામેં બહોતસે બદ દીનોંકી સફાઇ કરતા જાએગા. ઓર જિસ શખ્સકા ઉપર ઝિકર આયા હે કે અબૂ સુફયાનકી ઓલાદમેં હોગા ઓર સૈયદોંકા દુશ્મન હોગા ચૂંકે હઝરત ઇમામ ભી સૈયદ હોંગે. વો શખ્સ ઇમામ (અલૈ.) સે લડનેકો એક ફોજ ભેજેગા. જબ યે ફોજ મક્કા મુઅઝ્ઝમા ઓર મદીના મુનવ્વરહકે દરમિયાનકે જંગલમેં પહોંચેગી ઓર એક પહાળકે નીચે ઠહેરેગી તો સબકે સબ ઝમીનમેં ધંસ જાએંગે, સિર્ફ દો આદમી બચ જાએંગે, જિસમેંસે એક તો હઝરત ઇમામકો જાકર ખબર દેગા, ઓર દૂસરા ઉસ સુફયાનીકો ખબર પહોંચાએગા. ઓર નસારા સબ તરફસે ફોજેં જમા' કરેંગે ઓર મુસલમાનોંસે લડનેકી તૈયારી કરેંગે. ઉસ લશ્કરમેં ઉસ રોઝ અસ્સી (૮૦) ઝંડે હોંગે ઓર હર ઝંડે સાથ ઉસ રોઝ બારહ હઝાર આદમી હોંગે. તો કુલ નવ લાખ સાઠ હઝાર આદમી હુએ. હઝરત ઇમામ મક્કા મુઅઝ્ઝમાસે ચલકર મદીના મુનવ્વરહ તશરીફ લાએંગે ઓર વહાં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે મઝાર શરીફકી ઝિયારત કરકે શામકે મુલ્કકો રવાના હોંગે. ઓર દમિશ્ક શહેર તક પહોંચ જાએંગે કે દૂસરી તરફસે નસારાકી ફોજ મુકાબલામેં આ જાએગી. હઝરત ઇમામકી ફોજ તીન હિસ્સા હો જાએગી. એક હિસ્સા તો ભાગ જાએગા, ઓર એક હિસ્સા શહીદ હો જાએગા, ઓર એક હિસ્સાકો ફતહ હોગી. ઓર ઉસ શહાદત ઓર ફતહકા કિસ્સા યે હોગા કે હઝરત ઇમામ નસારાસે લડનેકો લશ્કર તૈયાર કરેંગે. ઓર બહોતસે મુસલમાન આપસમેં કસમ ખાએંગે કે બગૈર ફતહ કિયે ન હટેંગે. પસ સારે આદમી શહીદ હો જાએંગે સિર્ફ થોળેસે આદમી બચેંગે જિનકો લેકર હઝરત ઇમામ અપને લશ્કરમેં ચલે આએંગે, અગલે દિન ફિર ઉસી તરહકા કિસ્સા હોગા. કસમ ખાકર જાએંગે ઓર થોળેસે બચકર આએંગે, ઓર તીસરે દિન ભી એસા હી હોગા. આખિરકાર ચોથે દિન યે થોળેસે આદમી મુકાબલા કરેંગે ઓર અલ્લાહ તઆલા ફતહ દેંગે. ઓર ફિર કાફિરોંકે દિમાગમેં હુકૂમતકા હોસલા ન રહેગા. અબ હઝરત ઇમામ મુલ્કકા બંદોબસ્ત શુરૂ' કરેંગે ઓર સબ તરફ ફોજેં રવાના કરેંગે. ઓર ખુદ ઉન સારે કામોંસે નિમટકર કુસ્તુન્તુનિયા ફતહ કરનેકો ચલેંગે. જબ દરિયાએ રૂમકે કિનારે પર પહોંચેંગે તો બનૂ ઇસ્હાકકે સત્તર હઝાર (૭૦,૦૦૦) આદમીયોંકો કશ્તિયોં પર સવાર કરકે ઉસ શહેરકે ફતહ કરનેકે વાસ્તે તજવીઝ કરેંગે. જબ યે લોગ શહેરકી ફસીલ (કિલ્લેકી દીવાર) કે સામને પહોંચેંગે અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર બુલંદ આવાઝસે કહેંગે. ઇસ નામકી બરકતસે શહેર પનાહકે સામનેકી દીવાર ગિર પળેગી. ઓર મુસલમાન હમલા કરકે શહેરકે અંદર ઘુસ પળેંગે ઓર કુફ્ફારકો કતલ કરેંગે. ઓર ખૂબ ઇન્સાફ ઓર કાઇદેસે મુલ્કકા બંદોબસ્ત કરેંગે. ઓર હઝરત ઇમામ (અલૈ.) સે જબ બયઅત હુઇ થી ઉસ વક્તસે ઇસ ફતહકી છ યા સાત સાલકી મુદ્દત ગુઝરેગી. હઝરત ઇમામ વહાંકે

બંદોબસ્તમેં લગે હોંગે કે એક ઝૂઠી ખબર મશ્હૂર હોગી કે યહાં કયા બેઠે હો, વહાં શામમેં
દજ્જાલ આ ગયા ઔર તુમ્હારે ખાનદાનમેં ફિતના ફસાદ કર રખ્ખા હે. ઉસ ખબર પર
હઝરત ઈમામ શામકી તરફ સફર કરેંગે, ઔર હાલાતકી તેહકીકકે વાસ્તે નવ યા પાંચ
સવારોંકો આગે ભેજ દેંગે. ઉનમેંસે એક શખ્સ આકર ખબર દેગા કે વો ખબર બિલકુલ
ગલત થી અભી દજ્જાલ નહીં નિકલા, હઝરત ઈમામ (અલૈ.) કો ઈત્મીનાન હો જાએગા
ઔર ફિર સફરમેં જલ્દી ન કરેંગે, ઈત્મીનાનકે સાથ દરમિયાનકે મુલ્કોંકા બંદોબસ્ત દેખતે
ભાલતે શામમેં પહોંચેંગે. વહાં પહોંચકર થોળે હી દિન ગુઝરેંગે કે દજ્જાલ ભી નિકલ
પળેગા, ઔર દજ્જાલ યહૂદિયોંકી કોમમેંસે હોગા. પેહલે શામ ઔર ઈરાકકે દરમિયાનમેંસે
નિકલેગા ઔર નબુવ્વતકા દા'વા કરેગા. ફિર અસ્ફહાનમેં પહોંચેગા. વહાંકે સત્તર હઝાર
(૭૦,૦૦૦) યહૂદી ઉસકે સાથ હો જાએંગે ઔર ખુદાઈકા દા'વા શુરૂ' કર દેગા. ઉસી
તરહ બહોતસે મુલ્કોં પર ગુઝરતા હુવા યમનકી સરહદ તક પહોંચેગા, ઔર હર જગહસે
બહોતસે બદ દીન સાથ હોતે જાએંગે, યહાં તક કે મક્કા મુઅઝ્ઝમાકે કરીબ આકર
ઠહેરેગા, લેકિન ફરિશ્તોંકી હિફાઝતકી વજહસે શહેરકે અંદર ન જાને પાએગા. ફિર
વહાંસે મદીનાકા ઈરાદા કરેગા, ઔર વહાં ભી ફરિશ્તોંકા પેહરા હોગા જિસ્સે અંદર ન
૧ જાને પાએગા, મગર મદીનાકો તીન બાર હાલન' આએગા. ઔર જિતને આદમી દીનમેં
સુસ્ત ઔર કમઝોર હેં સબ ઝલઝલાસે ડરકર મદીનાસે બાહિર નિકલ પળે હોંગે ઔર
દજ્જાલકે ફંદેમેં ફંસ જાએંગે. ઉસ વક્ત મદીનામેં કોઈ બુઝુર્ગ હોંગે જો દજ્જાલસે ખૂબ
બહસ કરેંગે, દજ્જાલ ઝિલ્લાકર ઉનકો કતલ કર દેગા ઔર ફિર ઉનકે જિસમકે દોનૂં
ટુકળે મિલાકર કહેગા ઝિંદા હો જા! વો ઝિંદા હો જાએંગે. ફિર ઝિલ્લાકર પૂછેગા કે અબ
તુમ મેરે ખુદા હોનેકો માનતે હો? વો ફરમાએંગે કે અબ તો ઔર ભી યકીન હો ગયા કે
તૂ દજ્જાલ હે. ફિર વો ઉનકો મારના ચાહેગા મગર ઉસકા કુછ બસ ન ચલેગા. ફિર
ઉનપર કોઈ ચીઝ અસર ન કરેગી. વહાંસે દજ્જાલ મુલ્કે શામકો રવાના હોગા. જબ વો
દમિશ્કકે કરીબ પહોંચેગા ઔર હઝરત ઈમામ વહાં પેહલેસે પહોંચ ચુકે હોંગે ઔર
લળાઈકે સામાનમેં મશ્ગૂલ હોંગે કે અસરકા વક્ત આ જાએગા, ઔર મુઅઝ્ઝિન અઝાન
કહેગા ઔર લોગ નમાઝકી તૈયારીમેં હોંગે કે અચાનક હઝરત ઈસા (અલૈ.) દો ફરિશ્તોંકે
કંધોં પર હાથ રખ્ખે હુએ આસમાનસે ઉતરતે હુએ નઝર આએંગે. ઔર જામેઅ મસ્જિદકી
મશરિકકી તરફકે મિનારે પર આકર ઠહેરેંગે ઔર વહાંસે ઝીના (સીડી) લગાકર નીચે
તશરીફ લાએંગે. હઝરત ઈમામ સબ લડાઈકા સામાન ઉનકે સુપુર્દ કરાના ચાહેંગે. વો
ફરમાએંગે કે લડાઈકા ઈન્તિઝામ આપ હી રખ્ખેં. મેં ખાસ દજ્જાલકો કતલ કરને આયા
હૂં. ગર્ઝ જબ રાત ગુઝરકર સુબહ હોગી હઝરત ઈમામ લશ્કરકો આરાસ્તા ફરમાએંગે,
ઔર હઝરત ઈસા (અલૈ.) એક ઘોડા એક નેઝા મંગાકર દજ્જાલકી તરફ બઢેંગે ઔર
મુસલમાન દજ્જાલકે લશ્કર પર હમલા કરેંગે ઔર બહોત સખ્ત લડાઈ હોગી. ઔર ઉસ

૧. અરબી ઝબાનમેં ઝલઝલાકો કેહતે હેં.

વકત હઝરત ઈસા (અલૈ.) કી સાંસમેં યે અસર હોગા કે જહાં તક નિગાહ જાએ વહાં તક સાંસ પહોંચ સકે. ઔર જિસ કાફિરકો સાંસકી હવા લગા દે વો ફૌરન હલાક હો જાએ. દજ્જાલ હઝરત ઈસા (અલૈ.) કો દેખકર ભાગેગા, આપ ઉસકા પીછા કરેંગે યહાં તક કે બાબે લુદ એક જગહ હે વહાં પહોંચકર નેઝેસે ઉસકા કામ તમામ કરેંગે. ઔર મુસલમાન દજ્જાલકે લશ્કરકો કત્લ કરના શુરૂ' કરેંગે. ફિર હઝરત ઈસા (અલૈ.) શહેરોં શહેરોં તશરીફ લે જાકર જિતને લોગોંકો દજ્જાલને સતાયા થા સબકી તસલ્લી કરેંગે. ઔર ખુદાએ તઆલાકે ફઝલસે ઉસ વકત કોઇ કાફિર ન રહેગા. ફિર હઝરત ઈમામકા ઈન્તિકાલ હો જાએગા ઔર સબ બંદોબસ્ત હઝરત ઈસા (અલૈ.) કે હાથમેં આ જાએગા. ફિર યાજૂજ માજૂજ નિકલેંગે. ઉનકે રેહનેકી જગહ જહાં શિમાલ (ઉત્તર) કી તરફ આબાદી ખતમ હુઇ હે ઉસ્સે આગે ભી સાત વિલાયતસે આખિર હે. ઔર ઉધરકા સમંદર ઝિયાદહ સરદીકી વજહસે એસા જમા હુવા હે કે ઉસમેં જહાઝ ભી નહીં ચલ સકતા. હઝરત ઈસા (અલૈ.) મુસલમાનોંકો ખુદા તઆલાકે હુકમકે મુવાફિક તૂર પર લે જાએંગે, ઔર યાજૂજ માજૂજ બળા ઉધમ મચાએંગે. આખિરકો અલ્લાહ તઆલા ઉનકો હલાક કર દેંગે ઔર ઈસા (અલૈ.) પહાળસે ઉતર આએંગે. ચાલીસ બરસકે બા'દ હઝરત ઈસા (અલૈ.) વફાત ફરમાએંગે. ઔર હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કે રોઝામેં દફન હોંગે. ઔર આપકી ગદ્દી પર એક શખ્સ મુલ્કે યમનકે રેહનેવાલે બૈઠેંગે જિનકા નામ જહજાજ હોગા. ઔર કહતાન કબીલાકે હોંગે. ઔર બહોત દીનદારી ઔર ઈન્સાફકે સાથ હુકૂમત કરેંગે. ઉનકે બા'દ આગે પીછે ઔર કઇ બાદશાહ હોંગે. ફિર આહિસ્તા આહિસ્તા નેક બાતેં કમ હોના શુરૂ' હોંગી ઔર બુરી બાતેં બઢ્હને લગેંગી, ઉસ વકત આસમાન પર એક ધુંવાસા છા જાએગા ઔર ઝમીન પર બરસેગા. જિસ્સે મુસલમાનોંકો ઝુકામ ઔર કાફિરોંકો બેહોશી હો જાએગી. ચાલીસ રોઝકે બા'દ આસમાન સાફ હો જાએગા ઔર ઉસી ઝમાનેકે કરીબ બકરી ઈદકા મહીના હોગા. દસવી તારીખકે બા'દ અચાનક એક રાત ઈતની લંબી હોગી કે મુસાફિરોંકા દિલ ઘભરા જાએગા ઔર બચ્ચે સોતે સોતે ઉકતા જાએંગે ઔર ચોપાએ જાનવર જંગલમેં જાનેકે લિયે ચિલ્લાને લગેંગે. ઔર કિસી તરહ સુબહ હી ન હોગી, યહાં તક કે તમામ આદમી હેબત ઔર ઘભરાહટસે બે કરાર હો જાએંગે. જબ તીન રાતોંકે બરાબર વો રાત હો ચુકેગી. ઉસ વકત સૂરજ થોળી રોશની લિયેં હુએ જૈસે ગિરહન લગનેકે વકત હોતા હે મગરિબકી તરફસે નિકલેગા, ઉસ વકત કિસીકા ઈમાન યા તોબા કબૂલ ન હોગી. જબ સૂરજ ઈતના ઉંચા હો જાએગા જૈસા કે દોપહરસે પેહલે હોતા હે. ફિર ખુદાએ તઆલાકે હુકમસે મગરિબ હી કી તરફ લૌટેગા, ઔર દસ્તૂરકે મુવાફિક ગુરૂબ હોગા. ફિર હમેશા અપને પુરાને કાઇદેકે મુવાફિક રોશન ઔર ચમકદાર નિકલતા રહેગા. ઉસકે થોળે હી દિન બા'દ સફા પહાળ જો મક્કામેં હે ઝલઝલા આકર ફટ જાએગા, ઔર ઉસ જગહસે એક જાનવર બહોત અજીબ શકલ સૂરતકા નિકલકર લોગોંસે બાતેં કરેગા ઔર બળી તેઝીસે સારી ઝમીન પર ફિર જાએગા. ઔર ઈમાનવાલોંકી પેશાની પર હઝરત મૂસા

(અલૈ.) કે અસાસે નૂરાની લકીર ખીંચ દેગા જિસ્સે સારા ચેહરા ઉસકા રોશન હો જાએગા. ઓર બે-ઈમાનોંકી નાક યા ગરદન પર સુલેમાન (અલૈ.) કી અંગૂઠીસે સિયાહ (કાલી) મુહર કર દેગા જિસ્સે ઉસકા ચેહરા મૈલા હો જાએગા, ઔર યે કામ કરકે વો ગાઈબ હો જાએગા. ઉસકે બા'દ જુનૂબ (દક્ષિણ) કી તરફસે એક હવા નિહાયત ફરહત દેનેવાલી ચલેગી. ઉસ્સે સબ ઈમાનવાલોંકી બગલમેં કુછ નિકલ આએગા જિસ્સે વો મર જાએંગે. જબ મુસલમાન મર જાએંગે ઉસ વકત કાફિર હબ્શીયોંકા સારી દુનિયામેં અમલ દખલ હો જાએગા. ઔર વો લોગ ખાનએ કા'બાકો શહીદ કર દેંગે ઔર હજ બંદ હો જાએગા. ઓર કુરઆન શરીફ દિલોંસે ઓર કાગઝોંસે ઉઠ જાએગા. ઔર ખુદાકા ખોફ ઔર મખલૂકકી શરમ સબ ઉઠ જાએગી. ઔર કોઈ અલ્લાહ અલ્લાહ કેહનેવાલા ન રહેગા. ઉસ વકત મુલ્કે શામમેં બહોત અરઝાની (સસ્તાઈ) હોગી. લોગ ઊંટોં ઔર સવારિયોં પર પૈદલ ઉધર ઝુક પળેંગે, ઔર જો રેહ જાએંગે એક આગ પૈદા હોગી ઔર સબકો હાંકતી હુઈ શામમેં પહોંચા દેગી. ઔર હિકમત ઉસમેં યે હૈ કે કિયામતકે રોઝ સબ મખલૂક ઉસી મુલ્કમેં જમા' હોગી, ફિર વો આગ ગાઈબ હો જાએગી ઔર ઉસ વકત દુનિયાકો બળી તરક્કી હોગી. તીન ચાર સાલ ઉસી હાલસે ગુઝરેંગે કે અચાનક જુમ્આકે દિન મુહર્રમકી દસવીં તારીખ સુબ્હકે વકત સબ લોગ અપને અપને કામમેં લગે હોંગે કે સૂર ફૂંક દિયા જાએગા. પેહલે હલકી હલકી આવાઝ હોગી, ફિર ઈસ કદર બળ્હેગી કે ઉસકી હૈબતસે સબ મર જાએંગે, ઝમીન ઔર આસમાન સબ ફટ જાએંગે ઔર દુનિયા ફના હો જાએગી. ઔર જબ આફતાબ મગરિબસે નિકલા થા ઉસ વકતસે સૂરકે ફૂંકને તક એકસો તીસ બરસકા ઝમાના હોગા. અબ યહાંસે કિયામતકા દિન શુરૂ' હો ગયા.

ખાસ કિયામતકે દિનકા ઝિકર

જબ સૂર ફૂંકનેસે તમામ દુનિયા ફના હો જાએગી, ચાલીસ બરસ ઉસી સંસાન હાલતમેં ગુઝર જાએંગે. ફિર અલ્લાહ તઆલાકે હુકમસે દૂસરી બાર સૂર ફૂંકા જાએગા ઔર ફિર ઝમીન ઔર આસમાન ઉસી તરહ કાઈમ હો જાએંગે. ઔર મુરદે કબરોંસે ઝિંદા હોકર કબરોંસે નિકલ પળેંગે. ઔર મૈદાને કિયામતમેં ઈખઠે કર દિયે જાએંગે. ઔર આફતાબ બહોત નઝદીક હો જાએગા. જિસકી ગરમીસે લોગોંકે દિમાગ પકને લગેંગે. ઔર જૈસે જૈસે લોગોંકે ગુનાહ હોંગે ઉતના હી પસીના ઝિયાદહ નિકલેગા. ઔર લોગ ઉસ મૈદાનમેં ભૂકે પ્યાસે ખળે ખળે પરેશાન હો જાએંગે. જો નેક લોગ હોંગે ઉનકે લિયે ઉસ મૈદાનકી મિટ્ટી મૈદે જૈસી બના દી જાએગી, ઉસકો ખાકર ભૂકકા ઈલાજ કરેંગે, ઔર પ્યાસ બુઝાનેકો હોઝે કૌસર પર જાએંગે. ફિર જબ મૈદાને કિયામતમેં ખળે ખળે પરેશાન હો જાએંગે ઉસ વકત મિલકર અવ્વલ હઝરત આદમ (અલૈ.) કે પાસ ફિર ઔર નબીયોંકે પાસ ઉસ બાતકી સિફારિશ કરાનેકે લિયે જાએંગે કે હમારા હિસાબ ઔર કિતાબ ઔર

કુછ ફેસલા જલ્દી હો જાએ. સબ પૈગમ્બર કુછ ન કુછ ઉઝર કરેંગે ઔર સિફારિશકા વા'દા ન કરેંગે. સબકે બા'દ હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હોકર વોહી દરખ્વાસ્ત કરેંગે. આપ હક તઆલાકે હુકમસે કબૂલ ફરમાકર મકામે મહમૂદમેં (કે એક મકામકા નામ હૈ) તશરીફ લે જાકર શફાઅત ફરમાએંગે. હક તઆલાકા ઈરશાદ હોગા કે હમને સિફારિશ કબૂલ કી. અબ હમ ઝમીન પર અપની તજલ્લી ફરમાકર હિસાબ ઔર કિતાબ કિયે દેતે હૈં. અવ્વલ આસમાનસે ફરિશ્તે બહોત કસરતસે ઉતરના શુરૂ' હોંગે ઔર તમામ આદમિયોંકો હર તરફસે ઘેર લેંગે. ફિર હક તઆલાકા અર્શ ઉતરેગા. ઉસપર હક તઆલાકી તજલ્લી હોગી ઔર હિસાબ ઔર કિતાબ શુરૂ' હો જાએગા. ઔર આ'માલ નામે ઉડાએ જાએંગે. ઔર ઈમાન તોલનેકી તરાઝૂ ખડી કી જાએગી જિસ્સે સબ નેકિયાં ઔર બદિયાં મા'લૂમ હો જાએંગી. ઔર પુલ સિરાત પર ચલનેકા હુકમ હોગા. જિસકી નેકિયાં તોલમેં ઝિયાદહ હોંગી વો પુલ સિરાતસે પાર હોકર બેહિસ્તમેં જા પહોંચેગા. ઔર જિસકે ગુનાહ ઝિયાદહ હોંગે અગર ખુદા તઆલાને મઆફ ન કર દિયે હોંગે વો દોઝખમેં ગિર જાએગા. ઔર જિસકી નેકિયાં ઔર ગુનાહ બરાબર હોંગે એક મકામ હૈ અઅરાફ, જન્નત ઔર દોઝખકે બીચમેં વો વહાં રેહ જાએગા. ઉસકે બા'દ હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ઔર દૂસરે હઝરાતે અંબિયા (અલૈ.) ઔર આલિમ ઔર વલી ઔર શહીદ ઔર હાફિઝ ઔર નેક બંદે ગુનેહગાર લોગોંકો બખ્શવાનેકે લિયે શફાઅત કરેંગે, ઉનકી શફાઅત કબૂલ હોગી. ઔર જિસકે દિલમેં ઝર્રા ભર ભી ઈમાન હોગા વો દોઝખસે નિકાલકર બેહિશ્તમેં દાખિલ કર દિયા જાએગા. ઈસી તરહ જો લોગ અઅરાફમેં હોંગે વો ભી આખિરકો જન્નતમેં દાખિલ કર દિયે જાએંગે. ઔર દોઝખમેં ખાલી વોહી લોગ રેહ જાએંગે જો બિલકુલ કાફિર ઔર મુશરિક હૈં. ઔર એસે લોગોંકો કભી દોઝખસે નિકલના નસીબ ન હોગા. જબ સબ જન્નતી ઔર દોઝખી અપને અપને ઠિકાને હો જાએંગે ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલા જન્નત ઔર દોઝખકે બીચમેં મૌતકો એક મેંઢેકી સૂરત પર હાઝિર કરકે સબ જન્નતીયોં ઔર દોઝખિયોંકો દિખલાકર ઉસકો ઝબહ કરાવેંગે, ઔર ફરમા દેંગે કે અબ ન જન્નતિયોંકો મૌત આએગી ઔર ન દોઝખિયોંકો આએગી. સબકો અપને અપને ઠિકાને પર હમેશાકે લિયે રેહના હોગા. ઉસ વક્ત ન જન્નતિયોંકી ખુશીકી કોઈ હદ હોગી, ઔર ન દોઝખિયોંકે સદમે ઔર રંજકી કોઈ ઈન્તિહા હોગી.

જન્નતકી નેઅમતોં ઔર દોઝખકી મુસીબતોંકા ઝિકર

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતે હૈં કે મૈંને અપને નેક બંદોંકે વાસ્તે એસી નેઅમતેં તૈયાર કર રખ્ખી હૈં કે ન કિસી આંખને દેખી ઔર ન કિસી કાનને સુની ઔર ન કિસી આદમીકે દિલમેં ઉનકા ખ્યાલ આયા. ઔર રસૂલુલ્લાહ

(સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જન્નતકી ઇમારતમેં એક ઇંટ ચાંદીકી હે ઔર એક ઇંટ સોનેકી, ઔર ઇંટોંકે જોળનેકા ગારા ખાલિસ મુશ્કકા હે. ઔર જન્નતકી કંકરિયાં મોતી ઔર યાકૂત હેં. ઔર વહાંકી મિટ્ટી ઝઅ'ફરાન હે. જો શખ્સ જન્નતમેં ચલા જાએ ચૈન ઔર સુખમેં રહેગા ઔર રન્જ ઔર ગમ ન દેખેગા. ઔર હમેશા હમેશાકો ઉસમેં રહેગા કભી ન મરેગા. ન ઉન લોગોંકે કપળે મેલે હોંગે, ન ઉનકી જવાની ખતમ હોગી. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જન્નતમેં દો બાગ તો એસે હેં કે વહાંકે બરતન ઔર સબ સામાન ચાંદીકા હોગા. ઔર દો બાગ એસે હેં કે વહાંકે બરતન ઔર સબ સામાન સોનેકા હોગા. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જન્નતમેં સો દરજે ઉપર તલે હેં. ઔર એક દરજાસે દૂસરે દરજા તક ઇતના ફાસલા હે કે જિતના ઝમીન ઔર આસમાનકે દરમિયાનમેં ફાસલા હે યા'ની પાંચસો બરસ. ઔર સબ દરજોંમેં બળા દરજા ફિરદૌસ હે ઔર ઉસીસે જન્નતકી ચારોં નહરેં નિકલી હેં યા'ની દૂધ ઔર શહદ ઔર શરાબે તહૂર (પાકીઝા શરાબ) ઔર પાનીકી નહરેં. ઔર ઉસ્સે ઉપર અર્શ હે. તુમ જબ અલ્લાહ તઆલાસે માંગો તો ફિરદૌસ માંગા કરો. ઔર યે ભી ફરમાયા હે કે ઉનમેં એક એક દરજા ઇતના બળા હે કે અગર તમામ દુનિયાકે આદમી એકમેં ભર દિયે જાએં તો અચ્છી તરહ સમા જાએં. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે જન્નતમેં જિતને દરખ્ત હેં સબકા તના સોનેકા હે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે સબસે પેહલે જો લોગ જન્નતમેં જાએંગે ઉનકા ચેહરા એસા રોશન હોગા જૈસે ચૌદહવીં રાતકા ચાંદ. ફિર જો ઉનકે પીછે જાએંગે ઉનકા ચેહરા તેઝ રોશનીવાલે સિતારાકી તરહ હોગા. ન વહાં પેશાબકી ઝરૂરત હોગી ન પાખાનાકી, ન થૂકકી ન રેંટકી. કંઘીયાં સોનેકી હોંગી. ઔર પસીના મુશ્કકી તરહ ખુશ્બૂદાર હોગા. કિસીને પૂછા ફિર ખાના કહાં જાએગા? રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે એક ડકાર આએગી જિસમેં મુશ્કકી ખુશ્બૂ હોગી. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જન્નતવાલોંમેં જો સબસે અદના દરજાકા હોગા. ઉસ્સે અલ્લાહ તઆલા પૂછેગા કે અગર તુઝકો દુનિયાકે કિસી બાદશાહકે મુલ્કકે બરાબર દે દૂં તો રાઝી હો જાવેગા? વો કહેગા અય પરવરદિગાર! મેં રાઝી હૂં. ફિર ઇરશાદ હોગા જા તુઝકો ઉસકે પાંચ હિસ્સાકે બરાબર દિયા. વો કહેગા અય રબ! મેં રાઝી હો ગયા. ફિર ઇરશાદ હોગા જા તુઝકો ઇતના દિયા ઔર ઉસ્સે દસ ગુના દિયા. ઔર ઇસકે અલાવા જિસ ચીઝકો તેરા જી ચાહેગા જિસ્સે તેરી આંખકો લઝઝત હોગી વો તુઝકો મિલેગા. ઔર એક રિવાયતમેં હે કે દુનિયા ઔર ઉસ્સે દસ હિસ્સા ઝિયાદહકે બરાબર ઉસકો મિલેગા. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અલ્લાહ તઆલા જન્નતવાલોંસે પૂછેંગે કે તુમ ખુશ ભી હો? વો અર્ઝ કરેંગે કે ભલા ખુશ ક્યૂં ન હોતે આપને હમકો વો ચીઝેં દીં જો આજ તક કિસી મખલૂકકો નહીં દીં. ઇરશાદ હોગા કે હમ તુમકો એસી ચીઝ દેં જો ઇન સબસે બઢકર હો. વો અર્ઝ કરેંગે કે ઇન સબસે બઢકર ક્યા ચીઝ હોગી? ઇરશાદ હોગા કે વો ચીઝ યે હે કે મેં તુમસે હમેશા ખુશ રહૂંગા કભી નારાઝ ન હૂંગા. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ

(સ.અ.વ.) ને કે જબ જન્નતવાલે જન્નતમેં જા ચુકેંગે અલ્લાહ તઆલા ઉનસે ફરમાએંગે તુમ ઔર કુછ ઝિયાદહ ચાહતે હો મૈં તુમકો દૂં, વો અર્ઝ કરેંગે કે હમારે ચેહરે આપને રોશન કર દિયે, હમકો જન્નતમેં દાખિલ કર દિયા, હમકો દોઝખસે નજાત દે દી ઓર હમકો કયા ચાહિયે. ઉસ વકત અલ્લાહ તઆલા પરદા ઉઠાએંગે, ઈતની પ્યારી કોઇ નેઅમત ન હોગી જિસ કદર અલ્લાહ તઆલાકે દીદારમેં લઝ્ઝત હોગી. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કે દોઝખકો હઝાર બરસ તક ધૌંકાયા યહાં તકકે ઉસકા રંગ સુર્ખ (લાલ) હો ગયા. ઔર ફિર હઝાર બરસ ઔર ધૌંકાયા યહાં તકકે સફેદ હો ગઇ, ફિર હઝાર બરસ તક ઓર ધૌંકાયા યહાં તક કે સિયાહ (કાલી) હો ગઇ. અબ વો બિલકુલ કાલી ઓર અંધેરી હે. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તુમહારી યે આગ જિસકો જલાતે હો દોઝખકી આગસે સત્તર (૭૦) હિસ્સા તેઝીમેં કમ હે ઔર વો સત્તર હિસ્સે ઝિયાદહ તેઝ હે. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અગર એક બળા ભારી પત્થર દોઝખકે કિનારેસે છોળા જાએ ઔર સત્તર (૭૦) બરસ તક બરાબર ચલા જાએ જબ જાકર ઉસકે તલેમેં પહોંચે. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે દોઝખકો લાયા જાએગા. ઉસકી સત્તર હઝાર (૭૦,૦૦૦) બાગેં (લગામેં) હોંગી. ઔર હર બાગકો સત્તર હઝાર ફરિશ્તે પકળે હોંગે. જિસ્સે ઉસકો ઘસીટેંગે. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે સબમેં હલકા અઝાબ દોઝખમેં એક શખ્સકો હોગા, ઉસકે પાંવમેં ફકત આગકી દો જૂતિયાં હેં, મગર ઉસ્સે ઉસકા ભેજા હંડિયાકી તરહ પકતા હે ઔર વો યૂં સમઝતા હે કે મુઝસે બળ્હકર કિસી પર અઝાબ નહીં. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે દોઝખમેં એસે બળે બળે સાંપ હેં જૈસે ઊંટ. અગર એક દફા' કાટ લેં તો ચાલીસ બરસ તક લહર ઉઠતી રહે. ઔર બિચ્છૂ એસે બળે બળે હેં જૈસે પાલાન કસા હુવા (યા'ની વો ગદગદા કપળા જો ગધે-ઊંટકી પીઠ પર હિફાઝતકે લિયે ડાલા જાતા હે) ખચ્ચર. અગર વો કાટ લેં તો ચાલીસ બરસ તક ઝહર ચળ્હા રહે. ઔર એક મરતબા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) નમાઝ પળ્હકર મિમ્બર પર તશરીફ લાએ ઔર ફરમાયા કે મૈંને આજ જન્નત ઔર દોઝખકા હૂ બહૂ નકશા દેખા હે, ન આજ તક મૈંને જન્નતસે ઝિયાદહ કોઇ અચ્છી ચીઝ દેખી, ઔર ન દોઝખસે ઝિયાદહ કોઇ ચીઝ તકલીફકી દેખી.

ઉન બાતોંકા બયાન કે ઉનકે બગૈર ઈમાન અધૂરા રેહતા હૈ

હદીસ શરીફમેં આયા હે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કઇ ઉપર સત્તર બાતેં ઈમાનકે મુતઅલ્લિક હેં. સબસે બળી બાત તો લાઇલાહ ઈલ્લલ્લાહુ[1] હે. ઔર સબસે છોટી બાત યે હે કે રાસ્તેમેં કોઇ કાંટા લકળી યા પત્થર પળા હો જિસ્સે રાસ્તા ચલને વાલોંકો તકલીફ હો ઉસકો હટા દે. ઔર શરમ ઔર હયા ભી ઈમાનકી ઉનહીં

૧. યા'ની કલિમાએ તય્યિબા લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ રસૂલુલ્લાહ. (સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ.)

બાતોંમેંસે એક બળી ચીઝ હે. ઇસ ઇરશાદસે મા'લૂમ હુવા કે જબ ઇતની બાતેં ઇમાનસે તઅલ્લુક રખતી હેં તો પૂરા મુસલમાન વોહી હોગા જિસમેં સબ બાતેં હોં. ઔર જિસમેં કોઈ બાત હો કોઈ ન હો વો અધૂરા મુસલમાન હે. યે સબ જાનતે હેં કે મુસલમાન પૂરા હી હોના ઝરૂરી હે ઇસ લિયે સબકો લાઝિમ હુવા કે ઉન સબ બાતોંકો અપને અંદર પૈદા કરે, ઔર કોશિશ કરે કે કિસી બાતકી કસર ન રેહ જાએ. ઇસ લિયે હમ ઉન બાતોંકો લિખકર બતલાએ દેતે હેં. વો સબ સાત ઉપર સત્તર (૭૭) હેં.

તીસ તો દિલસે મુતઅલ્લિક હેં.

(૧) અલ્લાહ તઆલા પર ઇમાન લાના. (૨) યે એઅતિકાદ રખના કે ખુદાકે સિવા સબ ચીઝેં પેહલે ના પેદ થીં ફિર ખુદાકે પેદા કરનેસે પેદા હુઇં. (૩) યે યકીન કરના કે ફરિશ્તે હેં. (૪) યે યકીન કરના કે ખુદા તઆલાને જિતની કિતાબેં પૈગમ્બરોં પર ઉતારી થીં સબ સચ્ચી હેં અલબત્તા કુરઆનકે સિવા અબ ઔરોંકા હુકમ નહીં રહા. (૫) યે યકીન કરના કે સબ પૈગમ્બર સચ્ચે હેં અલબત્તા અબ ફક્ત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે તરીકે પર ચલનેકા હુકમ હે. (૬) યે યકીન કરના કે અલ્લાહ તઆલાકો સબ બાતોંકી પેહલેહીસે ખબર હે ઔર જો ઉનકો મંઝૂર હોતા હે વોહી કરતે હેં. (૭) યે યકીન કરના કે કિયામત આનેવાલી હે. (૮) જન્નતકા માનના (૯) દોઝખકા માનના (૧૦) અલ્લાહ તઆલાસે મુહબ્બત રખના (૧૧) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે મુહબ્બત રખના (૧૨) ઔર કિસીસે ભી અગર મુહબ્બત યાં દુશ્મની કરે તો અલ્લાહ હી કે વાસ્તે કરના (૧૩) હર એક કામમેં નિય્યત દીન હી કી કરના (૧૪) ગુનાહોં પર પછતાના (૧૫) ખુદાએ તઆલાસે ડરના (૧૬) ખુદાએ તઆલાકી રહમતકી ઉમ્મીદ રખના (૧૭) શરમ કરના (૧૮) નેઅમતકા શુક્ર કરના (૧૯) અહદ પૂરા કરના (૨૦) સબર કરના (૨૧) અપનેકો દૂસરોંસે કમ સમઝના (૨૨) મખલૂક પર રેહમ કરના (૨૩) જો કુછ ખુદાકી તરફસે હો ઉસપર રાઝી રેહના (૨૪) ખુદા પર ભરોસા કરના (૨૫) અપની કિસી ખૂબી પર ન ઇતરાના (૨૬) કિસીસે કીના કપટ ન રખના (૨૭) કિસી પર હસદ ન કરના (૨૮) ગુસ્સા ન કરના (૨૯) કિસીકા બુરા ન ચાહના (૩૦) દુનિયાસે મુહબ્બત ન રખના.

ઔર સાત બાતેં ઝબાનસે મુતઅલ્લિક હેં.

(૩૧) ઝબાનસે કલિમા પઢના (૩૨) કુરઆનકી તિલાવત કરના (૩૩) ઇલ્મ સીખના (૩૪) ઇલ્મ સિખાના (૩૫) દુઆ કરના (૩૬) અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર કરના (૩૭) લગ્વ ઔર ગુનાહકી બાતસે જૈસે ઝૂઠ, ગીબત, ગાલી, કોસના, શરીઅતકે ખિલાફ ગાના, ઉન સબસે બચના.

ઔર ચાલીસ બાતેં હમારે બદનસે મુતઅલ્લિક હેં.

(૩૮) વુઝૂ ઔર ગુસલ કરના. કપળેકા પાક રખના (૩૯) નમાઝકા પાબંદ રેહના (૪૦) ઝકાત ઔર સદકએ ફિત્ર દેના (૪૧) રોઝા રખના (૪૨) હજ કરના

(૪૩) એ'તિકાફ કરના (૪૪) જહાં રેહનેમેં દીનકી ખરાબી હો વહાંસે ચલે જાના (૪૫) મન્નત ખુદાકી પૂરી કરના (૪૬) જો કસમ ગુનાહકી બાત પર ન હો ઉસકો પૂરા કરના (૪૭) ટૂટી હુઇ કસમકા કફફારા દેના (૪૮) જિતના બદન ઢાંકના ફર્ઝ હે ઉસકો ઢાંકના (૪૯) કુરબાની કરના (૫૦) મુરદેકા કફન દફન કરના (૫૧) કિસીકા કર્ઝ આતા હો ઉસકા અદા કરના (૫૨) લેન દેનમેં શરીઅતકે ખિલાફ બાતોંસે બચના (૫૩) સચ્ચી ગવાહીકા ન છુપાના (૫૪) અગર નફસ તકાઝા કરે નિકાહ કર લેના (૫૫) જો અપની હુકૂમતમેં હેં ઉનકા હક અદા કરના (૫૬) માં-બાપકો આરામ પહોંચાના (૫૭) ઔલાદકી પરવરિશ કરના (૫૮) નાતેદારોંસે બદ સુલૂકી ન કરના (૫૯) આકાકી તાબે'દારી કરના (૬૦) ઇન્સાફ કરના (૬૧) મુસલમાનોંકી જમાઅતસે અલગ કોઇ તરીકા ન નિકાલના (૬૨) હાકિમકી તાબે'દારી કરના મગર શરીઅતકે ખિલાફમેં ન કરે (૬૩) લડનેવાલોંમેં સુલહ કરા દેના (૬૪) નેક કામમેં મદદ દેના (૬૫) નેક રાહ બતલાના, બુરી બાતસે રોકના (૬૬) અગર હુકૂમત હો તો શરીઅતકે મુવાફિક સઝા દેના (૬૭) અગર વકત આવે તો દીનકે દુશ્મનોંસે લડના (૬૮) અમાનત અદા કરના (૬૯) ઝરૂરતવાલેકો રૂપિયા કર્ઝ દેના (૭૦) પડોસીકી ખાતિરદારી કરના (૭૧) આમ્દની પાક લેના (૭૨) ખર્ચ શરીઅતકે મુવાફિક કરના (૭૩) સલામકા જવાબ દેના (૭૪) અગર કોઇ છીંક લેકર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કહે તો ઉસકો યર્હમુકલ્લાહ કેહના (૭૫) કિસીકો નાહક તકલીફ ન દેના (૭૬) શરીઅતકે ખિલાફ ખેલ તમાશોંસે બચના (૭૭) રાસ્તામેં ઢેલા, પત્થર, કાંટા, લકડી હટા દેના.

અગર અલગ અલગ સબ બાતોંકા સવાબ મા'લૂમ કરના હો તો ફુરૂઉલ ઇમાન એક કિતાબ હે ઉસમેં દેખ લો.

અપને નફસકી ઔર આમ આદમિયોંકી ખરાબી

ઉપર જિતની અચ્છી ઔર બુરી બાતોંકા સવાબ ઔર અઝાબકી ચીઝોંકા બયાન આયા હે ઉસમેં દો ચીઝેં ખંડિત (અબતરી,ખરાબી) ડાલ દેતી હેં. એક તો ખુદ અપના નફસ કે હર વકત ગોદમેં બૈઠા હુવા તરહ તરહકી બાતેં સુઝાતા હે. નેક કામોંમેં બહાને નિકાલતા હે ઔર બુરે કામોંમેં અપની ઝરૂરતેં બતલાતા હે. ઔર અઝાબસે ડરાઓ તો અલ્લાહ તઆલાકા ગફૂર્રુહીમ હોના યાદ દિલાતા હે. ઔર ઉપરસે શૈતાન ઉસકો સહારા દેતા હે. ઔર દૂસરે ખંડિત ડાલનેવાલે વો આદમી હેં જો ઉસસે કિસી તરહકા વાસ્તા રખતે હેં યા તો અઝીઝો અકારિબ હેં યા જાન પેહચાનવાલે હેં યા બિરાદરી કુમ્બેકે હેં યા ઉસકી બસ્તીકે હેં. બા'ઝે ગુનાહ તો ઇસ વાસ્તે હોતે હેં કે ઉનકે પાસ બેઠકર ઉનકી બુરી બાતોંકા અસર ઉસમેં આ જાતા હે. ઔર બા'ઝે ગુનાહ ઉનકી ખાતિરસે હોતે હેં. ઔર બા'ઝે ઇસ વાસ્તે હેં કે ઉનકી નિગાહમેં હલકાપન ન હો. ઔર બા'ઝે ગુનાહ ઇસ લિયે હો જાતે હેં

કે વો લોગ ઉસકે સાથ બુરાઈ કરતે હૈં કુછ વક્ત ઉસ બુરાઈકે રંજમેં, કુછ વક્ત ઉનકી ગીબતમેં, ઔર કુછ વક્ત ઉનસે બદલા લેનેકી ફિકરમેં ખર્ચ હોતા હૈ. ફિર ઉસસે તરહ તરહકે ગુનાહ પૈદા હો જાતે હૈં. ગર્ઝ સારી ખરાબી ઉસ નફસકી તાબે'દારીકી ઔર આદમિયોંસે ભલાઈકી ઉમ્મીદ રખનેકી હૈ. ઈસ લિયે ઉનકી ખરાબીસે બચનેકે વાસ્તે દો બાતેં ઝરૂર ઠેહરી. એક તો અપને નફસકો દબાના, ઉસકો બેહલા ફુસલાકર કભી ડાંટ ડપટકર દીનકી રાહ પર લગાના. દૂસરે સબ આદમીયોંસે ઝિયાદા લગાવ ન રખના ઔર ઉસ બાતકી પરવા ન કરના કે વો અચ્છા કહેંગે. ઈસ વાસ્તે ઉન દોનૂં બાતોંકો અલગ અલગ લિખ્ખા જાતા હૈ.

નફસકે સાથ બરતાવકા બયાન

પાબંદીકે સાથ થોબાસા વક્ત શામકો યા સોતે વક્ત મુકર્રર કર લો. ઉસ વક્તમેં અકેલે બૈઠકર ઔર અપને દિલકો જહાં તક હો સકે સારે ખ્યાલોંસે પાક કરકે અપને જી સે યૂં બાતેં કિયા કરો ઔર નફસસે યૂં કહા કરો કે અય નફસ! ખૂબ સમઝ લે તેરી મિસાલ દુનિયામેં એક સોદાગરકી સી હૈ પૂન્જી તેરી ઉમ્ર હૈ ઔર નફા' ઉસકા યે હૈ કે હમેશાકી ભલાઈ યા'ની આખિરતકી નજાત હાસિલ કરે. અગર યે દૌલત હાસિલ કર લી તો સોદાગરીમેં નફા' હુવા. ઔર યે પૂન્જી ઐસી કીમતી હૈ કે ઉસકી એક એક ઘળી બલ્કે એક એક સાંસ બે ઈન્તિહા કીમત રખતા હૈ. ઔર કોઈ ખઝાના કિતના હી બળા હો ઉસકી બરાબરી નહીં કર સકતા. ક્યૂંકે ખઝાના અગર જાતા રહે તો કોશિશસે ઉસકી જગહ દૂસરા ખઝાના મિલ સકતા હૈ. ઔર ઉમર જિતની ગુઝરતી જાતી હૈ ઉસકી એક પલ ભી લૌટકર નહીં આ સકતી, ન દૂસરી ઉમર ઔર મિલ સકતી હૈ. દૂસરે યે કે ઈસ ઉમરસે કિતની બળી દૌલત કમા સકતે હો યા'ની હમેશાકે લિયે બેહિશ્ત ઔર ખુદા તઆલાકી ખૂશી ઔર દીદાર ઈતની બળી દૌલત કિસી ખઝાનેસે કોઈ નહીં કમા સકતા. ઈસ વાસ્તે યે પૂન્જી બહોત હી કદરો કીમતકી હુઈ. ઔર અય નફસ! અલ્લાહ તઆલાકા એહસાન માન કે અભી તેરી મૌત નહીં આઈ જિસ્સે યે ઉમર ખતમ હો જાતી. ખુદા તઆલાને આજકા દિન ઝિન્દગીકા ઔર નિકાલ દિયા હૈ. ઔર અગર તૂ મરને લગે તો હઝારોં દિલ ઔર જાનસે આરઝૂ કરે કે મુઝકો એક દિનકી ઉમર મિલ જાએ તો ઉસ એક દિનમેં સારે ગુનાહોંસે સચ્ચી ઔર પક્કી તૌબા કર લૂં ઔર પક્કા વા'દા અલ્લાહસે કર લૂં કે ફિર ઉન ગુનાહોંકે પાસ ન ફટકૂંગા. ઔર વો સારા દિન ખુદા તઆલાકી યાદ ઔર તાબે'દારીમેં ગુઝારૂંગા. જબ મરનેકે વક્ત તેરા યે ખ્યાલ ઔર હાલ હો તો અપને દિલમેં તૂ યૂંહી સમઝ લે કે ગોયા મેરી મૌતકા વક્ત આ ગયા થા ઔર મેરે માંગનેસે અલ્લાહ તઆલાને યે દિન ઔર દે દિયા હૈ ઔર ઈસ દિનકે બા'દ મા'લૂમ નહીં કે ઔર દિન નસીબ હોગા યા નહીં સો ઈસ દિનકો તો ઉસી તરહ ગુઝારના ચાહિયે જૈસા કે ઉમરકા અખીર દિન મા'લૂમ હો ઔર ઉસકો ઉસી તરહ ગુઝારના યા'ની સબ ગુનાહોંસે પક્કી તૌબા કર લે ઔર ઈસ

દિનમેં કોઇ છોટી યા બળી ના ફરમાની ન કર. ઔર તમામ દિન અલ્લાહ તઆલાકે ધ્યાન ઔર ખૌફમેં ગુઝાર દે. ઔર કોઇ હુકમ ખુદાકા ન છોળ. જબ વો સારા દિન ઉસી તરહ ગુઝર જાએ ફિર અગલે દિન યૂંહી સોચે કે શાયદ ઉમરકા યેહી એક દિન બાકી રહા હો. ઔર અય નફસ! ઇસ ધોકેમેં ન આના કે અલ્લાહ તઆલા મઆફ હી કર દેંગે, ક્યૂંકે અવ્વલ તુઝકો કૈસે મા'લૂમ હુવા કે મઆફ હી કર દેંગે. ઔર સઝા ન દેંગે. ભલા અગર સઝા હોને લગે તો ઉસ વક્ત ક્યા કરેગા? ઔર ઉસ વક્ત કિતના પછ્તાના પળેગા. ઔર અગર હમને માના કે મઆફ હી હો ગયા જબ ભી નેક કામ કરનેવાલોંકો જો ઇન્આમ ઔર મરતબા મિલેગા વો તુઝકો નસીબ ન હોગા. ફિર જબ તૂ અપની આંખસે ઔરોંકો મિલના ઔર અપના મેહરૂમ હોના દેખેગા, કિસ કદર હસરત ઔર અફસોસ હોગા. ઉસપર અગર નફસ સવાલ કરે કે બતલાઓ ફિર મૈં ક્યા કરૂં ઔર કિસ તરહ કોશિશ કરૂં? તો તુમ ઉસકો જવાબ દો કે તૂ યે કામ કર કે જો ચીઝ તુઝસે મરકર છૂટનેવાલી હે યા'ની દુનિયા ઔર બુરી આદતેં તો ઉસકો અભી છોળ દે. ઔર જિસ્સે તુઝકો સાબિકા પળનેવાલા હે ઔર બગૈર ઉસકે તેરા ગુઝર નહીં હો સકતા યા'ની અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકો રાઝી કરનેકી બાતેં ઉસકો અભીસે લે બેઠ. ઔર ઉસકી યાદ ઔર તાબે'દારીમેં લગ જા. ઔર બુરી આદતોંકા બયાન ઔર ઉનકે છોળનેકા ઇલાજ ઔર ખુદાએ તઆલાકે રાઝી કરનેકી બાતોંકી તફસીલ ઔર ઉનકે હાસિલ કરનેકી તદબીર ખૂબ સમઝા સમઝાકર ઉપર લિખ દી હૈં. ઔર ઉસકે મુવાફિક કોશિશ ઔર બરતાવ કરનેસે દિલસે બુરાઇયાં નિકલ જાતી હૈં ઔર નેકિયાં જમ જાતી હૈં. ઔર અપને નફસે કહો કે અય નફસ! તેરી મિસાલ બીમારકીસી હે. ઔર બીમારકો પરહેઝ કરના પળતા હે. ઔર ગુનાહકા કરના બદ પરહેઝી હે. ઇસ વાસ્તે ઉસ્સે પરહેઝ કરના ઝરૂરી હે. ઔર યે પરહેઝ અલ્લાહ તઆલાને સારી ઉમરકે લિયે બતલા રખ્ખા હે. ભલા સોચ તો સહીહ, અગર દુનિયાકા કોઇ અદનાસા હકીમ કિસી સખ્ત બીમારીમેં તુઝકો યે બતલા દે કે ફલાની મઝેદાર ચીઝ ખાનેસે જબ કભી ખાએગાં ઉસ બીમારીકો સખ્ત નુકસાન પહોંચેગા, ઔર તૂ સખ્ત તકલીફમેં મુબતલા હો જાએગા. ઔર ફલાની કળવી બદ મઝા દવા રોઝ મર્રા ખાતે રહોગે તો અચ્છે રહોગે ઔર તકલીફ કમ રહેગી, તો યકીની બાત હે કે અપની જાન જો પ્યારી હે ઉસકે લિયે ઉસ હકીમકે કેહનેસે કૈસી હી મઝેદાર ચીઝ હો ઉસકો સારી ઉમરકે લિયે છોળ દેગા, ઔર દવા કૈસી હી બદ મઝા ઔર ના ગવાર હો આંખ બંદ કરકે રોઝકે રોઝ ઉસકો નિગલ જાયા કરેગા. તો હમને માના કે ગુનાહ બળે મઝેદાર હૈં ઔર નેક કામ બહોત નાગવાર હૈં. લેકિન જબ અલ્લાહ તઆલાને ઉન મઝેદાર ચીઝોંકા નુકસાન બતલા દિયા હે ઔર ઉન નાગવાર કામોંકો ફાઇદામંદ ફરમાયા હે ફિર નુકસાન ઔર ફાઇદા ભી કૈસા હમેશા હમેશાકા જિસકા નામ દોઝખ ઔર જન્નત હે. ઔર તૂ અય નફસ! તઅજ્જુબ ઔર અફસોસકી બાત હે કે જાનકી મુહબ્બતમેં અદના હકીમકે કેહનેકા તૂ યકીન કર લે. ઔર ઉસકા પાબંદ હો જાએ ઔર અપને

ઈમાનકી મુહબ્બતમેં અલ્લાહ તઆલાકે કેહને પર દિલકો ન જમાએ ઔર ગુનાહોંકે છોળનેકી હિમ્મત ન કરે. ઔર નેક કામોંસે ફિર ભી જી ચુરાએ. તૂ કૈસા મુસલમાન હૈ કે તૌબા તૌબા અલ્લાહ તઆલાકે ફરમાનેકો એક છોટેસે હકીમકે કેહનેકે બરાબર ભી ન સમઝે. ઔર કૈસા બે અકલ હૈ કે જન્નતકે હમેશા હમેશાકે આરામકી દુનિયાકે થોળે દિનોંકે આરામકે બરાબર ભી કદર ન કરે. ઔર દોઝખકી ઈતની સખ્ત ઔર લંબી તકલીફસે દુનિયાકી થોળે દિનોંકી તકલીફકે બરાબર ભી બચનેકી કોશિશ ન કરે. ઔર નફસસે યૂં કહો કે અય નફસ! દુનિયા સફરકા મકામ હૈ. ઔર સફરમેં પૂરા આરામ હરગિઝ મયસ્સર નહીં હોતા. તરહ તરહકી તકલીફેં ઝેલની પળતી હૈં, મગર મુસાફિર ઈસ લિયે ઉન તકલીફોંકો સહાર લેતા હૈ કે ઘર પહોંચકર પૂરા આરામ મિલ જાએગા. બલ્કે ઉન તકલીફોંસે ઘબરાકર કિસી સરાયમેં ઠહેરકર ઉસકો અપના ઘર બના લે, ઔર સબ સામાન આરાઈશકા વહાં જમા' કર લે તો સારી ઉમર ભી ઘર પહોંચના નસીબ ન હો, ઉસી તરહ દુનિયામેં જબ તક રેહના હૈ મેહનત ઔર મશક્કતકી સહાર (બરદાશ્ત) કરના ચાહિયે. ઈબાદતમેં ભી મેહનત હૈ ઔર ગુનાહોંકે છોળનેમેં ભી મશક્કત હૈ. ઔર ભી તરહ તરહકી મુસીબત હૈ, લેકિન આખિરત હમારા ઘર હૈ વહાં પહોંચકર સબ મુસીબત કટ જાએગી. યહાંકી સારી મેહનત ઔર મશક્કતકો ઝેલના ચાહિયે. અગર યહાં આરામ ઢૂંઢા તો ઘર જાકર આરામકા સામાન મિલના મુશ્કિલ હૈ. બસ યે સમઝકર કભી દુનિયાકી રાહત ઔર લઝઝતકી હવસ ન કરના ચાહિયે. ઔર આખિરતકી દુરુસ્તીકે લિયે હર તરહકી મેહનતકો ખુશીસે ઉઠાના ચાહિયે. ગર્ઝ ઐસી ઐસી બાતેં નફસસે કરકે ઉસકો રાહ પર લગાના ચાહિયે. ઔર રોઝ મર્રા ઉસી તરહ સમઝાના ચાહિયે. ઔર યાદ રખ્ખો કે અગર તુમ ખૂદ ઈસ તરહ અપની ભલાઈ ઔર દુરુસ્તીકી કોશિશ ન કરોગી તો ઔર કૌન આએગા જો તુમ્હારી ખેરખ્વાહી કરેગા. અબ તુમ જાનો તુમ્હારા કામ જાને.

આમ આદમિયોંકે સાથ બરતાવકા બયાન

આમ આદમી તીન તરહકે હૈં. એક તો વો જિનસે દોસ્તી ઔર બહન સાથન હોનેકા ઈલાકા હૈ. દૂસરે વો જિનસે સિર્ફ જાન પેહચાન હૈ. તીસરે વો જિનસે જાન પેહચાન ભી નહીં, ઔર હર એકકે સાથ બરતાવ કરનેકા તરીકા અલગ હૈ. સો જિનસે જાન પેહચાન ભી નહીં, અગર ઉનકે સાથ મિલના બૈઠના હો તો ઉન બાતોંકા ખ્યાલ રખ્ખો કે વો ઈધર ઉધરકી બાતેં ઔર ખબરેં બયાન કરેં ઉનકી તરફ કાન મત લગાઓ, ઔર વો જો કુછ વાહી તબાહી બકેં ઉનસે બિલકુલ બેહરી બન જાઓ. ઉનસે બહોત મત મિલો. ઉનસે કોઈ ઉમ્મીદ ઔર ઈલ્તિજા મત કરો. ઔર અગર કોઈ બાત ઉનસે શરીઅતકે ખિલાફ દેખ્ખો તો અગર યે ઉમ્મીદ હો કે નસીહત માન લેંગી તો બહોત નરમીસે સમઝા દો. ઔર જિનસે દોસ્તી ઔર ઝિયાદા રાહો રસમ (તઅલ્લુક) હૈ ઉનમેં ઉસકા ખ્યાલ રખ્ખો કે અવ્વલ તો હર કિસીસે દોસ્તી ઔર રાહો

રસમ મત કરો. ક્યૂંકે હર આદમી દોસ્તીકે કાબિલ નહીં હોતા. અલબત્તા જિસમેં યે પાંચ બાતેં હોં ઉસસે રાહો રસમ (તઅલ્લુક) રખનેમેં કુછ હરજ નહીં.

અવ્વલ યે કે વો અકલમંદ હો. ક્યૂંકે બે-વકૂફ આદમીસે અવ્વલ તો દોસ્તીકા નિબાહ નહીં હોતા.

દૂસરે કભી એસા હોતા હે કે તુમકો ફાઇદા પહોંચાના ચાહતા હે મગર બે વકૂફીકી વજહસે ઓર ઉલટા નુકસાન કર ગુઝરતા હે. જૈસે કિસીને રીંછ પાલા થા. એક દફા' યે શખ્સ સો ગયા ઓર ઉસકે મુંહ પર બાર બાર મખ્ખી આકર બેઠતી થી. ઉસ રીંછકો જો ગુસ્સા આયા મખ્ખીકે મારનેકો એક બળા પત્થર ઉઠાકર લાયા ઓર તાક કર ઉસકે મુંહ પર ખીંચ મારા. મખ્ખી તો ઉડ ગઇ ઓર ઉસ બેચારેકા સર ખીલ ખીલ હો ગયા (યા'ની રેઝા રેઝા હો ગયા, ફૂલ ગયા.). દૂસરી બાત યે કે ઉસકે અખલાક ઓર આદાત ઓર મિઝાજ અચ્છા હો. અપને મતલબકી દોસ્તી ન રખ્ખે. ઓર ગુસ્સાકે વક્ત આપેસે બાહિર ન હો જાએ. ઝરા ઝરાસી બાતમેં તોતેકીસી આંખેં ન બદલે.

તીસરી બાત યે કે દીનદાર હો. ક્યૂંકે જો શખ્સ દીનદાર નહીં હે, જબ વો ખુદાએ તઆલાકા હક નહીં અદા કરતા તો તુમકો ઉસસે ક્યા ઉમ્મીદ હે કે ઉસસે વફા હોગી. દૂસરી ખરાબી યે હે કે જબ તુમ બારબાર ઉસકો ગુનાહ કરતે દેખોગી ઓર દોસ્તીકી વજહસે નરમી કરોગી તો ખૂદ તુમકો ભી ઉસ ગુનાહસે નફરત ન રહેગી. તીસરી ખરાબી યે કે ઉસકી બુરી સોહબતકા અસર તુમકો ભી પહોંચેગા. ઓર વૈસે હી બુરે ગુનાહ તુમસે ભી હોને લગેં.

ચોથી બાત યે કે ઉસકો દુનિયાકી હિર્સ ન હો. ક્યૂંકે હિર્સવાલેકે પાસ બેઠનેસે ઝરૂર દુનિયાકી હિર્સ બઢતી હે, જબ હર વક્ત ઉસકો ઉસી ધુન ઓર ઉસી ચરચેમેં દેખોગી. કહીં ઝેવરકા ઝિકર હે કહીં પોશાકકી ફિકર હે કહીં ઘરકે સામાનકા ધંધા હે તો કહાં તક તુમકો ખ્યાલ ન હોગા. ઓર જિસકો ખૂદહી હિર્સ ન હો. મોટા કપળા હો, મોટા ખાના હો. હર વક્ત દુનિયાકી નાપાઇદારીકા ઝિકર હો ઉસકે પાસ બેઠકર જો કુછ થોળી બહોત હિર્સ હોતી હે વો ભી દિલસે નિકલ જાતી હે.

પાંચવીં બાત યે કે ઉસકી આદત ઝૂઠ બોલનેકી ન હો. ક્યૂંકે ઝૂઠ બોલનેવાલે આદમીકા કુછ એ'તિબાર નહીં, ખુદા જાને ઉસકી કિસ બાતકો સચ્ચા સમઝકર આદમી ધોકેમેં આ જાએ. ઇન પાંચોં બાતોંકા ખ્યાલ તો દોસ્તી પૈદા કરનેસે પેહલે કર લેના ચાહિયે. ઓર જબ કિસીમેં પાંચોં બાતેં દેખ લીં. ઓર રાહો રસમ પૈદા કર લી. અબ ઉસકે હક અચ્છી તરહ અદા કરો. ઓર વો હક યે હૈં કે જહાં તક હો સકે ઉસકી ઝરૂરતમેં કામ આવે. અગર ખુદાએ તઆલા ગુન્જાઇશ દે ઉસકી મદદ કરો. ઉસકા ભેદ કિસીસે મત કહો, ઉસકા એબ કિસીસે મત કહો, જો કોઇ ઉસકો બુરા કહે ઉસે ખબર મત કરો. જબ વો બાત કરે કાન લગાકર સુનો. અગર ઉસમેં કોઇ એબ દેખો તો બહોત નરમી ઓર ખૈરખ્વાહીસે તન્હાઇમેં સમઝા દો. અગર ઉસસે કોઇ ખતા હો જાએ દરગુઝર કરો. ઉસકી ભલાઇકે લિયે અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરતી રહો.

અબ રેહ ગએ વો આદમી જિનસે સિર્ફ જાન પેહચાન હે. એસે આદમીસે બળી

એહતિયાત દરકાર હે. ક્યૂંકે જો દોસ્ત હેં વો તો તુમ્હારે ભલેમેં હેં ઔર જિનસે જાન પેહચાન ભી નહીં, વો અગર ભલેમેં નહીં તો બુરાઇમેં ભી નહીં. ઔર યે જો બચકે રેહ ગએ જિનસે ન દોસ્તી હે ઔર ન વો બિલકુલ અન્જાન હેં ઝિયાદહ તકલીફ ઔર બુરાઇ એસોં હીસે પહોંચતી હે કે ઝબાનસે દોસ્તી ઔર ખૈરખ્વાહીકા દમ ભરતે હેં ઔર અંદર હી અંદર જડેં ખોદતે હેં ઔર હસદ કરતે હેં ઔર હર વક્ત એબ ઢૂંઢા કરતે હેં ઔર બદનામ કરનેકી ફિકરમેં રેહતે હેં. ઇસ લિયે જહાં તક હો સકે કિસીસે જાન પેહચાન ઔર મુલાકાત મત પૈદા કરો. ઔર ઉનકી દુનિયાકો દેખકર હિર્સ મત કરો. ઔર ઉનકે ખાતિર અપના દીન મત બરબાદ કરો. અગર કોઇ તુમસે દુશ્મની કરે તો ઉસસે દુશ્મની મત કરો. ક્યૂંકે ઉસકી તરફસે ફિર તુમ્હારે સાથ ઔર ઝિયાદહ બુરાઇ હોગી. તો તુમસે ઉસકી સહાર (બરદાશ્ત) ન હો સકેગી. ઔર ઉસી ધંધેમેં લગ જાએગી ઔર દુનિયા ઔર દીન દોનૂંકા નુકસાન હોગા. ઇસ વાસ્તે દરગુઝર હી બેહતર હે. ઔર અગર કોઇ તુમ્હારી ઇઝ્ઝત આબરૂ, ખાતિરદારી કરે યા તુમ્હારી તા'રીફ કરે ઔર મુહબ્બત ઝાહિર કરે તો તુમ ઉસ ધોકેમેં મત આના. ઔર ઉસ ભરોસે મત રેહના. ક્યૂંકે બહોત કમ આદમી હેં જિનકા ઝાહિર ઔર બાતિન એકસા હો, ઔર બહોત કમ ઇત્મીનાન હે કે ઉનકે યે બરતાવ સાફ દિલસે હોં. ઉસકી ઉમ્મીદ હરગિઝ કિસીસે મત રખ્ખો. ઔર જો કોઇ તુમ્હારી ગીબત કરે તુમ સુનકર ન ગુસ્સા હો, ન યે તઅજ્જુબ કરો કે ઉસને મેરે સાથ યે મુઆમલા કિયા. ઔર મેરે હક કા યા મેરે એહસાનકા યા મેરે બળે હોનેકા યા મેરે ઇલાકા (તઅલ્લુક) કા કુછ ખ્યાલ ન કિયા. ક્યૂંકે અગર ઇન્સાફ કરકે દેખો તો તુમ ભી ખુદ સબકે સાથ આગે પીછે એક હાલતમેં નહીં રેહ સકતી હો. સામને ઔર બરતાવ હોતા હે ઔર પીછે ઔર બરતાવ. ફિર જિસ બલામેં ખુદ મુબતલા હો ઔરોં પર ક્યૂં તઅજ્જુબ કરતી હો.

ખુલાસા યે કે કિસીસે કિસી તરહકી ભલાઇકી ઉમ્મીદ મત રખ્ખો. ન તો કિસી કિસમકે ફાઇદે પહોંચનેકી ઔર ન કિસીકી નઝરમેં આબરૂ બઢનેકી ઔર ન કિસીકે દિલમેં મુહબ્બત પૈદા હોનેકી. જબ કિસીસે કોઇ ઉમ્મીદ ન રખ્ખોગી તો ફિર કોઇ તુમસે કૈસા હી બરતાવ કરે કભી ઝરા ભી રંજ ન હોગા. ઔર ખુદ જહાં તક હો સકે સબકો ફાઇદા પહોંચાઓ. અગર કિસીકી કોઇ ભલાઇકી બાત સમઝમેં આએ ઔર યે યકીન હો કે વો માન લેગા તો ઉસકો બતલા દો, નહીં તો ખામોશ રહો. અગર કિસીસે કોઇ ફાઇદા પહોંચ જાએ તો અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર કરો ઔર ઉસ શખ્સકે લિયે દુઆ કર દો. ઔર કિસીસે કોઇ નુકસાન યા તકલીફ પહોંચે તો યૂં સમઝો કે મેરે કિસી ગુનાહકી સઝા હે. અલ્લાહ તઆલાકે સામને તૌબા કરો ઔર ઉસ શખ્સસે રંજ મત રખ્ખો. ગર્ઝ ન મખલૂકકી ભલાઇકો દેખો ન બુરાઇકો. બલ્કે હર વક્ત અલ્લાહ તઆલા પર નિગાહ રખ્ખો ઔર ઉનસે હી કામ રખ્ખો ઔર ઉનકી હી તાબે'દારી ઔર યાદમેં લગી રહો. અલ્લાહ તઆલા તૌફીક બખ્શે. આમીન.

★ સાતવાં હિસ્સા ખતમ હુવા ★

નેક બીબિયાં કરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

આઠવાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં

★ મુસન્નિફ ★

હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બેહિશ્તી ઝેવરકા આઠવાં હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

નેક બીવીયોંકે હાલમેં પળ્હનેવાલિયોંકી દીનકી હિમ્મત બળ્હાનેકે વાસ્તે

ઈસ બયાનસે પેહલે બરકતકે વાસ્તે પૈગમ્બરે ખુદા (સ.અ.વ.) કા થોળાસા ઝિકર કિયા જાતા હે તાકે પળ્હનેવાલિયાં અપને પૈગમ્બર સાહબ (સ.અ.વ.) કો ઔર આપકી આદતોંકો ભી જાન લેં જિસ્સે ઉનકો મુહબ્બત પેદા હો ઔર પૈરવી કરેં. ઔર યે ભી બાત હે કે ઉન સબકો નેકીકી જો દૌલત મિલી વો આપ હીકી બરકતસે મિલી હે. પેહલી ૧ ઉમ્મતકી બીવીયોંકો તો આપકે નૂર'સે ઔર ઈસ ઉમ્મતકી બીવીયોંકો આપકી શરીઅતસે, ઈસ વાસ્તે પેહલે આપકા ઝિકર લિખકર ફિર બીવીયોંકા હાલ શુરૂ' હોગા.

પૈગમ્બર સાહબ (સ.અ.વ.) કી પૈદાઈશ ઔર વફાત વગૈરહકા બયાન

આપકા મશહૂર નામ મુબારક મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) હે. આપકે વાલિદકા નામ અબ્દુલ્લાહ હે. ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ અબ્દુલ મુત્તલિબ ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ હાશિમ ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ અબ્દે મનાફ. આપકી વાલિદાકા નામ આમિના હે ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ વહબ ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ અબ્દે મનાફ ઔર ઉનકે વાલિદકા નામ ઝહરા. ઔર યે અબ્દે મનાફ ઔર હેં. ઔર પીરકે રોઝ રબીઉલ અવ્વલકે મહીનેમેં જિસ સાલ એક કાફિર બાદશાહ હાથી લેકર કા'બા પર ઉસકે ઢાનેકે વાસ્તે ચળ્હ આયા થા આપ પૈદા હુએ. ઔર આપ પાંચ સાલ ઔર દો રોઝકે થે ઉસ વકત આપકી દૂધ પિલાઈને આપકો આપકી વાલિદાકે પાસ પહોંચા દિયા. જબ આપ છ સાલકે હો ગએ આપકી વાલિદા આપકો હમરાહ લેકર આપકે દાદાકી નનહાલ બની નજ્જાર મદીનામેં ગઈ ઔર એક મહીનેકે બા'દ લૌટતે હુએ મકામે અબવામેં ઈન્તિકાલ કર ગઈ. ઉમ્મે એમન ભી સાથ થીં. વો આપકો મક્કામેં લાઈં. ઔર આપકે વાલિદ આપકો હમલમેં છોળકર ઈન્તિકાલ કર ગએ થે. આપકો આપકે દાદા અબ્દુલ મુત્તલિબને પરવરિશ કરના

૧. યા'ની આપકે નૂરકી બરકતસે ક્યૂંકે તમામ મખલૂકકા વુજૂદ આપ હી કી વજહસે હુવા હે.

શુરૂ' કિયા. ફિર આપકે દાદાકા ઇન્તિકાલ હો ગયા. આપકે ચચા અબૂ તાલિબને આપકો પરવરિશ કિયા. ઔર વો આપકો શામકી તરફ તિજારતકે લિયે લે ચલે થે, રાસ્તામેં બહીરાને જો નસારાકા આલિમ ઔર દુરવેશ થા આપકો દેખા ઔર આપકે ચચાસે તાકીદ કી કે આપકી હિફાઝત કરો યે નબી હૈં, ઔર આપકો મક્કા વાપસ કરા દિયા. ફિર આપ ખૂદ હઝરત ખદીજા કા માલે તિજારત લેકર શામકો ચલે. રાસ્તામેં નસ્તૂરાને જો કે આલિમ ઔર નસારાકા દુરવેશ થા આપકે નબી હોનેકી ગવાહી દી. ઔર જબ આપ લૌટે તો હઝરત ખદીજા (રદિ.) સે આપકી શાદી હો ગઇ. ઉસ વક્ત આપકી ઉમર પચીસ બરસકી થી, ઔર હઝરત ખદીજા ચાલીસ બરસકી થી. ફિર ચાલીસ બરસકી ઉમરમેં આપકો નબુવ્વત મિલી. ઔર આપ બાવન યા તરેપ્પન બરસકે થે કે આપકો મેઅરાજ હુઇ. નબુવ્વતકે બા'દ તેરહ (૧૩) બરસ આપ મક્કામેં રહે. ફિર જબ કાફિરોંને બહોત પરેશાન કિયા તો ખુદા તઆલાકે હુકમસે આપ મદીના મુનવ્વરા ચલે ગએ. ઔર દૂસરા બરસ મદીના મુનવ્વરામેં આએ હુએ થા કે બદરકી લળાઇ હુઇ. ફિર ઔર લળાઇયાં હુઇ. સબ છોટી બળી મિલાકર પૈંતીસ હુઇં. ઔર મશ્હૂર નિકાહ આપકે ગ્યારહ બીવીયોંસે હુએ જિનમેં દો આપકે રૂબરૂ ઇન્તિકાલ કર ગઇં. એક તો હઝરત ખદીજા (રદિ.) દૂસરી હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) ખુઝૈમાકી બેટી. વફાત શરીફકે વક્ત નવ ઝિંદહ થીં. હઝરત સૌદા (રદિ.), હઝરત આઇશા (રદિ.), હઝરત હફસા (રદિ.), હઝરત ઉમ્મે સલમા (રદિ.), હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) જહશકી બેટી, હઝરત ઉમ્મે હબીબા (રદિ.), હઝરત જુવેરિયા (રદિ.), હઝરત મૈમૂના (રદિ.), હઝરત સફિય્યા (રદિ.).

ઔર આપકી ઔલાદ ચાર લળકિયાં થીં. સબમેં બળી હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) ઔર ઉનસે છોટી હઝરત ઉમ્મે કુલ્સૂમ (રદિ.) ઔર રૂકૈયા (રદિ.), સબમેં છોટી હઝરત ફાતિમા (રદિ.). યે સબ હઝરત ખદીજા (રદિ.) સે હૈં. ઔર તીન યા ચાર યા પાંચ લળકે થે. હઝરત કાસિમ (રદિ.) ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ઔર હઝરત તય્યબ (રદિ.) ઔર હઝરત તાહિર (રદિ.) યે હઝરત ખદીજાસે હૈં. ઔર એક હઝરત ઇબ્રાહીમ (રદિ.) યે હઝરત મારિયા (રદિ.) સે હૈં. જો આપકી બાંદી થીં ઔર ઉનકા મદીનામેં દૂધ પીનેકી હાલતમેં ઇન્તિકાલ હો ગયા થા. ઇસ તરહ તો પાંચ હુએ. ઔર બા'ઝોંને કહા હૈ કે અબ્દુલ્લાહકા નામ તય્યબ ભી હૈ તો ઇસ તરહ ચાર હુએ. ઔર બા'ઝોંને કહા હૈ કે તય્યબ ભી ઉનહી અબ્દુલ્લાહકા નામ હૈ ઔર તાહિર ભી, તો ઇસ તરહ તીન હુએ. ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ નબુવ્વતકે બા'દ પૈદા હુએ ઔર મક્કાહીમેં ઇન્તિકાલ કર ગએ. ઔર બાકી પૈગમ્બર ઝાદે નબુવ્વતસે પેહલે પૈદા હુએ ઔર નબુવ્વતસે પેહલે હી ઇન્તિકાલ કર ગએ. ઔર આપ મદીનેમેં દસ બરસ તક રહે ફિર બુધકે રોઝ સફરકે મહીનેકે દો દિન રહે થે આપ બીમાર હુએ ઔર રબીઉલ અવ્વલકી બારહ તારીખ પીરકે રોઝ ચાશતકે વક્ત ત્રેસઠ (૬૩) સાલકી ઉમરમેં વફાત ફરમા ગએ, ઔર મંગલકે દિન દો પહર ઢલે દફન કિયે ગએ. ઔર બા'ઝોંને કહા હૈ કે મંગલકા દિન ગુઝરકર રાત આ ગઇ થી, ઔર યે દેર

ઈસ લિયે હુઈ કે સહાબા ગમ ઔર સદમાસે ઐસે પરેશાન થે કે કિસીકા હોશ દુરૂસ્ત નહીં થા. ઔર હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બેટીયોંમેંસે હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) કે એક લળકા પૈદા હુવા અલી (રદી.) ઔર એક લળકી ઉમામહ (રદિ.), દોનૂંકી નસલ નહીં ચલી. હઝરત રૂકૈયા (રદિ.) કે એક લળકા પૈદા હુવા. અબ્દુલ્લાહ છ સાલકા ઈન્તિકાલ કર ગયા. ઔર હઝરત ઉમ્મે કુલ્સૂમ (રદિ.) કી કુછ ઓલાદ નહીં હુઈ. ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કે હસન હુસૈન (રદિ.) ઔર ઉનકી ઓલાદ બહોત કસરતસે ફૈલી.

પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કે મિઝાજ ઔર આદાતકા બયાન

આપ દિલકે બળે સખી થે. કિસી સવાલીસે "નહી" કભી નહીં કી. અગર હુવા દે દિયા, ન હુવા તો નરમીસે સમઝા દિયા દૂસરે વકત દેનેકા વા'દા કર લિયા. આપ બાત ચીતકે બળે સચ્ચે થે. આપકી તબીઅત બહોત નરમ થી. સબ બાતોંમેં સહૂલત ઔર આસાની બરતતે. અપને પાસ ઉઠને બેઠનેવાલોંકા બળા ખ્યાલ રખતે થે કે ઉનકો કિસી તરહકી અપનેસે તકલીફ ન પહોંચે, યહાં તક કે અગર રાતકો ઉઠકર બાહિર જાના હોતા તો બહોત હી આહિસ્તા જૂતી પહેનતે. બહોત હલકેસે કિવાડ ખોલતે. બહોત આહિસ્તા ચલતે. ઔર અગર ઘરમેં તશરીફ લાતે ઔર ઘરવાલે સો રેહતે તો ભી સબ કામ ચુપકે ચુપકે કરતે, કભી કિસી સોતેકી નીંદ ખરાબ ન હો જાવે. હમેશા નીચી નિગાહ ઝમીનકી તરફ રખતે. જબ બહોતસે આદમીયોંકે સાથ ચલતે તો દૂસરોંસે પીછે રેહતે. જો સામને આતા ઉસકો પેહલે ખૂદ સલામ કરતે. જબ બેઠતે તો આજિઝીકી સૂરત બનાકર. જબ ખાના ખાતે તો બહોત હી ગરીબોંકી તરહ બેઠકર. કભી પેટ ભર ખાના નહીં ખાયા. હર વકત ખુદાએ તઆલાકે ખોફસે ગમગીનસે રેહતે. હર વકત ઉસી સોચમેં લગે રેહતે, ઉસી ધુન કિસી કરવટ ચૈન ન આતા. ઝિયાદહ વકત ખામોશ રેહતે. બગૈર ઝરૂરતકે બાતચીત ન ફરમાતે. જબ બોલતે તો ઐસા સાફ કે દૂસરા આદમી ખૂબ સમઝ લે. આપકી બાત ન તો ઈતની લંબી હોતી કે ઝરૂરતસે ઝિયાદહ, ઔર ન ઈસ કદર કમ હોતી કે મતલબ ભી સમઝમેં ન આવે. બાતમેં ઝરા સખ્તી ન થી, ન બરતાવમેં કિસી તરહકી સખ્તી થી. અપને પાસ આનેવાલેકી બે કદરી ઔર ઝિલ્લત ન કરતે થે. કિસીકી બાત ન કાટતે થે. અલબત્તા અગર શરીઅતકે ખિલાફ કોઈ બાત કરતા તો યા તો મના' ફરમા દેતે યા વહાંસે ખૂદ ઉઠ જાતે. ખુદાકી નેઅમત કૈસી હી છોટી ક્યૂં ન હો આપ ઉસકો બહોત બળી સમઝતે થે. કભી ઉસમેં એબ ન નિકાલતે થે કે ઉસકા મઝા અચ્છા નહીં હે. યા ઉસમેં બદબૂ આતી હે. અલબત્તા જિસ ચીઝકો દિલ ન કેહતા ઉસકો ખૂદ ન ખાતે ઔર ન ઉસકી તા'રીફ કરતે, ન ઉસમેં એબ નિકાલતે. દુનિયાકી કૈસી હી બાત હો ઉસકી વજહસે આપકો ગુસ્સા ન આતા. જૈસે કિસીકે હાથસે નુકસાન હો ગયા. કિસીને કામકો બિગાળ દિયા. યહાં તક કે હઝરત અનસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે મૈંને દસ બરસ તક આપકી ખિદમત કી. ઉસ દસ

બરસમેં મૈંને જો કુછ કર દિયા ઉસકો યૂં નહીં ફરમાયા કે કયૂં કિયા? ઔર જો નહીં કિયા
ઉસકો યૂં નહીં પૂછા કે કયૂં નહીં કિયા? અલબત્તા અગર કોઇ બાત દીનકે ખિલાફ હો તો
ઉસ વકત આપકે ગુસ્સાકી કોઇ તાબ ન લા સકતા થા. અપને ઝાતી મઆમલામેં આપને ૧
ગુસ્સા નહીં કિયા. અગર કિસીસે નારાઝ હોતે તો સિર્ફ મુંહ ફેર લેતે યા'ની ઝબાનસે કુછ
સખ્ત ઔર સુસ્ત ન ફરમાતે. ઔર જબ ખુશ હોતે તો નીચે નિગાહ કર લેતે યા'ની શરમ
ઇસ કદર થી કે કયા કુંવારી લળકીકો હોગી. બળી હંસી આતી તો યૂં હી ઝરા મુસ્કુરા દેતે
યા'ની આવાઝસે ન હંસતે. સબમેં મિલે જુલે રેહતે, યે નહીં કે અપની શાન બનાકર
લોગોંસે ખીંચને લગેં, બલ્કે કભી કભી કિસીકા દિલ ખુશ કરનેકો હંસી મઝાક ભી ફરમા
લેતે, લેકિન ઉસમેં ભી વોહી બાત ફરમાતે જો સચ્ચી હોતી. નફલેં ઇસ કદર પઢતે કે
ખળે ખળે દોનૂં પાંવ સૂજ જાતે. જબ કુરઆન પઢતે યા સુનતે તો ખુદાકે ખોફ ઔર
મુહબ્બતસે રોતે. આજિઝી ઇસ કદર મિઝાજમેં થી કે અપની ઉમ્મતકો હુકમ ફરમાયા કે
મુઝકો બહોત મત બઢા દેના. ઔર કોઇ ગરીબ મામા અસીલ આકર કેહતી કે મુઝકો
આપસે અલગ કુછ કેહના હે. આપ ફરમાતે અચ્છા કહીં સળક પર બેઠકર કેહ લે, વો જહાં
બેઠ જાતી આપ ભી વહીં બેઠ જાતે. કોઇ બીમાર હો અમીર યા ગરીબ ઉસકો પૂછતે.
કિસીકા જનાઝા હોતા આપ ઉસપર તશરીફ લાતે. કૈસાહી કોઇ ગુલામ તલામ દા'વત કર
દેતા. આપ કબૂલ ફરમા લેતે. અગર કોઇ જવકી રોટી ઔર બદ મઝા ચરબીકી દા'વત
કરતા આપ ઉસ્સે ભી ઉઝર ન ફરમાતે. ઝબાનસે કોઇ બેકાર બાત ન નિકલતી. સબકી
દિલજોઇ કરતે. કોઇ ઐસા બરતાવ ન ફરમાતે જિસ્સે કોઇ ઘભરાવે. ઝાલિમ તકલીફ
દેનેવાલોંકી શરારતસે ખૂશ તદબીરોંકે સાથ અપના બચાવ ભી કરતે, મગર ઉનકે સાથ
ઉસી ખન્દાપેશાની ઔર ખૂશ અખલાકીસે પેશ આતે. આપકે પાસકે હાઝિર હોનેવાલોંમેં
અગર કોઇ ન આતા તો ઉસકો પૂછતે. હર કામકો એક કાઇદેસે કરતે, યે નહીં કે કભી કુછ
કર દિયા કભી કિસી તરહ કર લિયા. જબ ઉઠતે ખુદાકી યાદ કરતે. જબ બૈઠતે યે નહીં કે
સબકો ફાંદકર બળી જગહ જાકર બૈઠેં. અગર બાત કરનેકે વકત કઇ આદમી હોતે તો
બારી બારી સબકી તરફ મુંહ કરકે બાત કરતે કે હર શખ્સ યૂં સમઝતા કે મુઝે સબસે
ઝિયાદહ ચાહતે હૈં. અગર કોઇ પાસ આકર બૈઠતા યા બાત શુરૂ' કરતા ઉસકી ખાતિર
રૂકે બૈઠતે. જબ પેહલે વોહી ઉઠ જાતા તબ આપ ઉઠતે, આપકે અખલાક સબકે સાથ આમ
થે, ઘરમેં જાકર મસનદ[2] તકિયા લગાકર બૈઠતે થે. ઘરકે બહોતસે કામ અપને હાથસે કર ૨
લેતે. કહીં બકરીકા દૂધ નિકાલ લેતે, કહીં અપને કપળે સાફ કર લેતે, અપના કામ અકસર

---

૧. ઔર બા'ઝ રિવાયાતમેં યે ભી આયા હે અબ્દુર્રઝ્ઝાકકી સનદસે કે હઝરત અનસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જબ કભી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે બા'ઝ ઘરવાલે (કિસી ખતા પર) મુઝે મલામત કરતે તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઉનકો મના' ફરમાતે, ઔર ફરમાતે કે જો કુછ તકદીરમેં થા વો હો ગયા. (કન્ઝુલ ઉમ્માલ)

૨. યા'ની આરામકે લિયે, ન કે તકબ્બુરકે ઝાહિર કરનેકે લિયે

અપને હાથસે કર લિયા કરતે. કૈસા હી બુરેસે બુરા આદમી આપકે પાસ આતા ઉસ્સે ભી મહરેબાનીકે સાથ મિલતે, ઉસકી દિલશિકની ન ફરમાતે. ગર્ઝે સારે આદમીયોંસે ઝિયાદહ આપહી ખૂશ અખલાક થે. અગર કિસીસે કોઇ નાપસંદ બાત હો જાતી તો કભી ઉસકે મુંહ દર મુંહ ન જતલાતે. ન તબીઅતમેં સખ્તી થી ઔર ન કભી સખ્તીકી સૂરત બનાતે, જૈસે બા'ઝોંકી આદત હોતી હે કે કિસીકે ડરાને ધમકાનેકો ઝૂઠ મૂઠ ગુસ્સેકી સૂરત બનાકર વૈસીહી બાતેં કરને લગતે હૈં. ન આપકી આદત ચિલ્લાનેકી થી. જો કોઇ આપકે સાથ બુરાઇ કરતા આપ કભી ઉસકે સાથ બુરાઇ ન કરતે. બલ્કે મઆફ ઔર દરગુઝર ફરમા દિયા કરતે. કભી અપને હાથસે કિસી ગુલામકો, ખિદમતગારકો, ઔરતકો બલ્કે કિસી જાનવર તકકો ભી નહીં મારા. ઔર શરીઅતકે હુકમસે સઝા દેના ઔર બાત હે. ઔર આપ પેર કોઇ ઝિયાદતી કરતા તો ઉસકા બદલા ન લેતે. હર વકત હંસમુખ રેહતે. ઔર નાક ભંવ ન ચળ્હાતે. ઔર યે મતલબ નહીં કે બે-ગમ રેહતે. કયૂંકે ઉપર આ ચુકા હે કે હર વકત ગમ ઔર સોચમેં રેહતે. મિઝાજ બહોત નરમ થા. ન બાતમેં સખ્તી, ન બરતાવમેં સખ્તી, ન બેબાકી થી કે જો ચાહા ફટસે કેહ દિયા. ન કિસીકા ઐબ બયાન કરતે. ન કિસી ચીઝકે દેનેમેં દરેગ (બુખ્લ) ફરમાતે. ઇન ખસ્લતોંકી હવા ભી ન લગી થી. જૈસે અપની બળાઇ કરના. કિસીસે બહસા બહસી કરના. જિસ બાતમેં કોઇ ફાઇદા ન હો ઉસમેં લગના. ન કિસીકી બુરાઇ કરતે ન કિસીકે ઐબ ખોદ કુરેદ કરતે. ઔર વોહી બાત મુંહસે નિકાલતે જિસમેં સવાબ મિલા કરતા હે. કોઇ બાહિરકા પરદેસી આ જાતા ઔર બોલ ચાલમેં પૂછને યા કેહનેમેં બદ તમીઝી કરતા આપ ઉસકી સહાર (બરદાશ્ત) ફરમાતે. કિસીકો અપની તા'રીફ ન કરને દેતે. ઔર હદીસોંમેં બળી અચ્છી અચ્છી બાતેં લિખ્ખી હૈં. જિતની હમને બતલા દી હૈં અગર અમલ કરો. યે ભી બહોત હૈં. અબ નેક બીવીયોંકે હાલ સુનો.

હઝરત હવ્વા (અલૈ.) કા ઝિકર

યે હઝરત આદમ (અલૈ.) કી બીબી ઔર તમામ દુનિયાકે આદમીયોંકી માં હૈં અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો અપની કામિલ કુદરતસે હઝરત આદમ (અલૈ.) કી બાઇં પસલીસે પૈદા કિયા ઔર ફિર ઉનકે સાથ નિકાહ કર દિયા. ઔર જન્નતમેં રેહનેકો જગહ દી. ઔર વહાં એક દરખ્ત થા ઉસકે ખાનેકો મના' કર દિયા. ઉનહોંને ગલતીસે શૈતાનકે બેહકાનેમેં આકર ઉસ દરખ્તસે ખા લિયા. ઉસપર અલ્લાહ તઆલાકા હુકમ હુવા કે જન્નતસે દુનિયામેં જાઓ. દુનિયામેં આકર અપની ખતા પર બહોત રોએ. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી ખતા મઆફ કર દી. ઔર પેહલે હઝરત આદમ (અલૈ.) સે અલગ હો ગઇ થી. અલ્લાહ તઆલાને ફિર ઉનસે મિલા દિયા. ફિર દોનુંસે બેશુમાર ઔલાદ પૈદા હુઇ.

ફાઈદા :- બીબીયો! દેખો હઝરત હવ્વાને અપની ખતાકા ઈકરાર કર લિયા. તૌબા કર લી. બા'ઝ ઔરતેં અપને કુસૂરકો બનાયા કરતી હૈં. ઔર કભી અપને ઉપર બાત નહીં આને દેતીં. ઔર એસી તો બહોત હૈં જો ગુનાહ કર રહી હૈં. સારી ઉમર કરતી રેહતી હૈં, ઉસકો છોળતી નહીં. ખાસકર ગીબત ઔર રસમોંકી પાબંદી. બીબીયો! ઈસ ખસ્લતકો છોળ દો. જો ખતા ઔર કુસૂર હો જાએ ઉસકો ફૌરન છોળકર તૌબા કર લિયા કરો.

હઝરત નૂહ (અલૈ.) કી વાલિદહકા ઝિકર

કુરઆન શરીફમેં હે કે નૂહ (અલૈ.) ને અપને સાથ અપની માં કે લિયે ભી દુઆ કી. તફસીરોંમેં લિખ્ખા હે કે આપકે માં-બાપ મુસલમાન થે.

ફાઈદા :- દેખો ઈમાનકી કયા બરકત હે કે ઈમાનદારકે વાસ્તે પૈગમ્બર ભી દુઆ કરતે હૈં. બીબીયો ઈમાનકો મઝબૂત રખ્ખો.

હઝરત સારહ (અલૈ.) કા ઝિકર

યે હઝરત ઈબ્રાહીમ પૈગમ્બર (અલૈ.) કી બીબી ઔર હઝરત ઈસ્હાક પૈગમ્બર (અલૈ.) કી માં હૈં. ઉનકા ફરિશ્તોંસે બોલના. ઔર ફરિશ્તોંકા ઉનસે યે કેહના કે તુમ સારે ઘરવાલોં પર ખુદાકી રહમત ઔર બરકત હે કુરઆનમેં મઝકૂર હે. ઉનકી પારસાઈ (પરહેઝગારી) ઔર ઉનકી દુઆ કબૂલ હોનેકા એક કિસ્સા બુખારી શરીફકી હદીસમેં આયા હે. કે જબ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) હિજરત કરકે શામકો ચલે યે ભી સફરમેં સાથ થીં. રાસ્તેમેં કિસી ઝાલિમ બાદશાહકી બસ્તી આઈ. ઉસ કમબખ્તસે કિસીને જા લગાયા કે તેરી અમલદારીમેં એક બીબી બળી ખૂબસૂરત આઈ હે. ઉસને હઝરત ઈબ્રાહીમકો બુલાકર પૂછા, તુમહારે હમરાહ (સાથ) કૌન ઔરત હે? આપને ફરમાયા કે મેરી દીનકી બહન હે. બીવી ઈસ લિયે નહીં ફરમાયા કે વો ઉનકો ખાવિંદ સમઝકર માર ડાલતા. જબ વહાંસે લૌટકર આએ તો હઝરત સારહસે કહા કે મેરી બાત ઝૂઠી મત કર દેના. ઔર વૈસે તુમ દીનમેં મેરી બહન હી હો. ફિર ઉસને હઝરત સારહકો પકળવા બુલાયા. જબ ઉનકો મા'લૂમ હુવા કે ઉસકી નિય્યત બુરી હે, ઉન્હોંને વુઝૂ કરકે નમાઝ પળ્હી ઔર દુઆ કી અય અલ્લાહ! અગર મૈં તેરે પૈગમ્બર પર ઈમાન રખનેવાલી ઔર હમેશા અપની આબરૂ બચાનેવાલી હૂં તો ઈસ કાફિરકા મુઝ પર કાબૂ ન ચલને દીજિયે' બસ ઉસકા યે હાલ હુવા ૧ કે લગા હાથ પાંવ દે દે મારને. ફિર તો ખૂશામદ કરને લગા ઔર કહા કે અય બીબી અલ્લાહસે દુઆ કરો મૈં અચ્છા હો જાઉં. મૈં વા'દા કરતા હૂં કે કુછ ન કહૂંગા. ઉનકો ભી યે ખ્યાલ આયા કે અગર મર જાએગા તો લોગ કહેંગે કે ઈસી ઔરતને માર ડાલા હોગા.

૧. મતલબ યે હે કે મૈં ઝરૂર મુસલમાન હૂં. પસ ઈસ્લામ ઔર ઈમાનકી બરકતસે મુઝે ઈસ બલાસે બચાઈયે. યે શર્ત તાકીદે મઝમૂનકે લિયે હે ન કે શકકે દૂર કરનેકે લિયે.

ગર્ઝ ઉસકે અચ્છે હોનેકી દુઆ કર દી ફૌરન અચ્છા હો ગયા, ઉસને ફિર શરારતકા ઈરાદા કિયા. આપને ફિર બદ દુઆ કી, ઉસને ફિર મન્નત સમાજત કી. આપને ફિર દુઆ કર દી. ગર્ઝ તીન બાર ઐસાહી કિસ્સા હુવા. આખિર ઝિલ્લાકર કેહને લગા કે તુમ કિસ બલાકો મેરે પાસ લે આએ ઉનકો રૂખસત કરો. ઔર હઝરત હાજરાકો જિનકો ઉસને ઝુલ્મસે બાંદી બના રખ્ખા થા. ઔર વો કિબ્તીયોંકી કૌમસે થીં, ઔર ઉસી તરહ ખુદાને ઉનકી ઈઝ્ઝત ભી બચા રખ્ખી થી ખિદમતકે લિયે ઉનકે હવાલે કિયા. માશાઅલ્લાહ ઈઝ્ઝત આબરૂસે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કે પાસ આ ગઈ.

ફાઈદા :- બીબીયો! દેખો પારસાની (પરહેઝગારી) કૈસી બરકતકી ચીઝ હૈ. ઐસે આદમીકી કિસ તરહ અલ્લાહ તઆલા હિફાઝત કરતે હૈં. ઔર યે ભી મા'લૂમ હુવા કે નમાઝસે મુસીબત ટલતી હૈ ઔર દુઆ કબૂલ હોતી હૈ. જબ કોઈ પરેશાની હુવા કરે બસ નફલોંમેં લગ જાયા કરો ઔર દુઆ કિયા કરો.

હઝરત હાજરા (અલૈ.) કા ઝિકર

જિસ ઝાલિમ બાદશાહકા કિસ્સા ઉપર આ ચુકા હૈ ઉસને હઝરત હાજરાકો બતૌર બાંદીકે રખ છોળા થા જૈસા અભી બયાન હુવા હૈ, ફિર ઉસને હઝરત સારહકો દે દિયા. ઔર હઝરત સારહને ઉનકો અપને શૌહર હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કો દે દિયા. ઔર ઉનસે હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) પૈદા હુએ. અભી હઝરત ઈસ્માઈલ દૂધ પીતે બચ્ચે હી થે કે અલ્લાહ તઆલાકો મંઝૂર હુવા કે મક્કા શરીફકો હઝરત ઈસ્માઈલકી ઔલાદસે આબાદ કરે, ઉસ વક્ત ઉસ જગહ જંગલ થા. ઔર કા'બા ભી બના હુવા ન થા. અલ્લાહ તઆલાને હઝરત ઈબ્રાહીમકો હુકમ દિયા કે હઝરત ઈસ્માઈલ ઔર ઉનકી માં હાજરાકો ઈસ મૈદાનમેં છોળ દો, હમ ઉનકે નિગેહબાન હૈં. ખુદાકે હુકમસે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) માં ઔર બચ્ચા દોનૂંકો લેકર ઉસ જંગલ બયાબાનમેં જહાં અબ મક્કા આબાદ હૈ પહોંચા આએ. ઔર ઉનકે પાસ એક મશકીઝા પાનીકા ઔર એક થેલા ખજૂરોંકા રખ દિયા, જબ પહોંચાકર વહાંસે લૌટને લગે તો હઝરત હાજરા (અલૈ.) ઉનકે પીછે ચલી ઔર પૂછા કે હમકો યહાં આપ અકેલે છોળ જાતે હૈં? હઝરત ઈબ્રાહીમને કુછ જવાબ[1] ન દિયા. તબ ઉનહોંને પૂછા કે ખુદા તઆલાને તુમકો ઈસકા હુકમ ફરમાયા હૈ? ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) બોલે હાં, કેહને લગીં તો કુછ ગંમ નહીં, વો આપહી હમારી ખબર રખ્ખેંગે. ઔર અપની જગહ જાકર બૈઠ ગઈ. છૂહારે ખાકર પાની પી લેતી ઔર હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) કો દૂધ પિલાતી, જબ મશકકા પાની ખતમ હો ગયા તો માં બેટે પર પ્યાસકા ગલબા હુવા. ઔર હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) કી તો યે હાલત હુઈ કે પ્યાસકે મારે બલ ખાને લગે. માં ઈસ હાલતમેં અપને બચ્ચાકો ન દેખ સકી ઔર પાની દેખનેકો કોહે સફા પહાળ પર

૧. કિસી ખાસ હિકમતસે જવાબ નહીં દિયા. ગૈર કિસી ઝરૂરતસે ઐસા કરના બદ અખ્લાકી નહીં.

જગહી ઓર ચારોં તરફ નિગાહ દોળાઇ શાયદ કહીં પાની નઝર આએ. જબ કહીં નઝર નહીં પળા તો ઇસ પહાળસે ઉતરકર દૂસરે પહાળ મરવાકી તરફ ચલી કે ઉસપર ચઢકર દેખેં, બીચકે મૈદાનમેં એક ટુકળા ઝમીનકા ગહ્‌રા જૈસા થા. જબ તક બરાબર ઝમીન પર રહીં તો બચ્ચેકો દેખ લેતીં. જબ ઉસ ગહ્‌રેમેં પહોંચી તો બચ્ચા નઝર ન પળા ઇસ લિયે દૌળકર ઉસ ટુકળેસે નિકલકર બરાબર મૈદાનમેં આ ગઇ. ગર્ઝ મરવહ પહાળ પર પહોંચી ઓર ઉસી તરહ ચઢકર વહાં ભી કુછ પતા ન લગા. ઉસ્સે ઉતરકર બેતાબીમેં (બેચૈનીમેં) ફિર સફા પહાળકી તરફ ચલી. ઇસી તરહ દોનૂં પહાળોં પર કઇ ફેરે કિયે, ઓર ઉસ ગહ્‌રેકો હર બાર દૌળકર તય કરતી થી. અલ્લાહ તઆલાકો યે અમ્ર ઐસા પસંદ આયા કે હાજીયોંકો હમેશા હમેશાકો ઇસી તરહ હુકમ કર દિયા કે દોનૂં પહાળોંકે બીચમેં સાત ફેરે કરેં, ઓર ઉસ ટુકળેમેં જહાં વો ગહ્‌રા થા ઓર અબ વો ભી બરાબર ઝમીન હો ગઇ હૈ દૌળકર ચલા કરેં. ગર્ઝ અખીરકે ફેરેમેં મરવહ પહાળ પર થીં કે ઉનકે કાનમેં એક આવાઝસી આઇ, ઉસકી તરફ કાન લગાકર ખળી હુઇ, વોહી આવાઝ ફિર આઇ, આવાઝ દેનેવાલા કોઇ નઝર નહીં આયા. હઝરત હાજરાને પુકારકર કહા કે મૈંને આવાઝ સુન લી હૈ. અગર કોઇ શખ્સ મદદ કર સકતા હૈ તો મદદ કરે. ઉસી વકત જહાં આબે ઝમઝમકા કુંવા હૈ વહાં ફરિશ્તા ઝાહિર હુવા ઓર અપના બાઝૂ ઝમીન પર મારા, વહાંસે પાની ઉબલને લગા, ઉનહોંને ચારોં તરફ મિટ્ટીકા ડોલ બનાકર ઉસકો ઘેર લિયા ઓર મશકમેં ભર લિયા. ઓર ખૂદ ભી પિયા ઓર બચ્ચેકો ભી પિલાયા. ફરિશ્તાને કહા કુછ અંદેશા ન કરના ઇસ જગહ ખુદાકા ઘર યા'ની કા'બા હૈ. યે લળકા અપને બાપકે સાથ મિલકર ઉસ ઘરકો બનાએગા. ઓર યહાં આબાદી હો જાએગી. ચુનાંચે થોળે દિનોંમેં સબ ચીઝોંકા ઝુહૂર હો ગયા. એક કાફલા ઉધરસે ગુઝરા. વો લોગ પાની દેખકર ઠહેર ગએ ઓર વહીં બસ પળે. ઓર હઝરત ઇસ્માઇલ (અલૈ.) કી શાદી હો ગઇ. ઓર ફિર હઝરત ઇબ્રાહીમ (અલૈ.) ખુદા તઆલાકે હુકમસે તશરીફ લાએ. ઓર દોનૂં બાપ બેટોંને મિલકર ખાનએ કા'બા બનાયા. ઓર વો ઝમઝમકા પાની ઉસ વકત ઝમીનકે અંદર ઉતર ગયા થા, ફિર મુદ્દતકે બા'દ કુંવા બન ગયા.

ફાઇદા :- દેખો હઝરત હાજરાકો ખુદા તઆલા પર કૈસા ભરોસા થા. જબ યે ઉનકો મા'લૂમ હો ગયા કે જંગલમેં રેહના ખુદા તઆલાકે હુકમસે હૈ ફિર કૈસી બે-ફિકરી હો ગઇ. ઓર ફિર ઉસ ભરોસા કરનેકી ક્યા ક્યા બરકતેં ઝાહિર હુઇં. બીબીયો ઇસ તરહ તુમકો ખુદા પર ભરોસા રખના ચાહિયે. ઇન્શાઅલ્લાહ તઆલા સબ કામ દુરસ્ત હો જાએંગે. ઓર ઉનકી બુઝુર્ગી દેખો કે દૌળી તો થીં પાનીકી તલાશમેં. ઓર અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક વો કૈસી પ્યારી હો ગઇ કે હાજિયોંકે વાસ્તે ઉસકો ઇબાદત બના દિયા. જો બંદે મકબૂલ હોતે હૈં ઉનકા મઆમલા હી દૂસરા હો જાતા હૈ. બીબીયો! કોશિશ કરકે ખુદા તઆલાકે હુકમ માના કરો તાકે તુમ ભી મકબૂલ હો જાઓ, ફિર તુમ્હારે દુનિયાકે કામ દીનમેં શામિલ હો જાએંગે.

હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) કી દૂસરી બીવીકા ઝિકર

ખાનએ કા'બા બનાનેસે પેહલે દો દફા' હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ઔર ભી મક્કામેં આએ હૈં, મગર હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) દોનૂં દફા' ઘરમેં નહીં મિલે, ઔર ઝિયાદહ ઠહેરનેકા હુકમ ન થા. સો પેહલી બાર જબ તશરીફ લાએ ઉસ વકત હઝરત ઈસ્માઈલકે ઘરમેં એક બીબી થી. ઉસ્સે પૂછા કે કિસ તરહ ગુઝર હોતા હૈ? કેહને લગી કે બળી મુસીબતમેં હૈં. આપને ફરમાયા જબ તુમહારે ખાવિંદ આવેં ઉનસે મેરા સલામ કેહના ઔર યે કેહના કે અપને દરવાઝેકી ચોખટ બદલ દો. ચુનાંચે હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) ઘર આએ તો સબ હાલ મા'લૂમ હુવા. આપને ફરમાયા કે વો મેરે વાલિદ થે ઔર ચોખટ તૂ હૈ. વો યૂં કેહ ગએ હૈં કે તુઝકો છોળ દૂં. ઉસકો તલાક દેકર ફિર એક ઔર બીબીસે નિકાહ કિયા. જબ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) આએ હૈં તો યે બીબી ઘરમેં થી. ઉન્હોંને બળી ખાતિર કી. આપને ઉનસે ભી ગુઝરાનકા હાલ પૂછા, ઉન્હોંને કહા ખુદા તઆલાકા શુક્ર હૈ બહોત આરામમેં હૈં. આપને ઉનકે લિયે દુઆ કી ઔર ફરમાયા. જબ તુમહારે શૌહર આવેં તો મેરા સલામ કેહના ઔર કેહના કે અપને દરવાઝેકી ચોખટકો કાઈમ રખ્ખેં. ચુનાંચે હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) કો આનેકે બા'દ યે હાલ ભી મા'લૂમ હુવા. આપને બીબીસે ફરમાયા કે યે મરે બાપ થે. યૂં કેહ ગએ હૈં કે તુઝકો અપને પાસ રખ્ખૂં.

ફાઈદા :- દેખો નાશુક્રીકા ફલ પેહલી બીબીકો કયા મિલા કે એક નબી નારાઝ હુએ. દૂસરે નબીને અપને પાસસે અલગ કર દિયા. ઔર સબરો શુક્રકા ફલ દૂસરી બીબીકો કયા મિલા. કે એક નબીને દુઆ દી. દૂસરે નબીકી ખિદમતમેં રેહના નસીબ હુવા. બીબીયો કભી નાશુક્રી ન કરના. જિસ હાલતમેં હો સબર ઔર શુક્રસે રેહના.

નમરૂદ કાફિર બાદશાહકી બેટીકા ઝિકર

નમરૂદ વો ઝાલિમ બાદશાહ હૈ જિસને હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કો આગમેં ડાલ દિયા. ઉસકી યે બેટી જિનકા નામ રઅઝા હૈ ઉપર ખળી હુઈ દેખ રહી થીં. દેખા કે આગને હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) પર કુછ અસર નહીં કિયા. પુકારકર પૂછા ઉસકી કયા વજહ હૈ? આપને ફરમાયા લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ ઈબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ કેહકર ચલી આઓ. વો કલિમા પળહતી હુઈ બે ધળક આગકે અંદર ચલી ગઈ. ઉસપર ભી આગને કુછ અસર નહીં કિયા. ઔર વહાંસે નિકલકર અપને બાપકો બહોત બુરા ભલા કહા. ઉસને ઉનકે સાથ બહોત સખ્તી કી મગર વો અપને ઈમાન પર કાઈમ રહી.

(અજાઈબુલ કિસસ)

ફાઈદા :- સુબ્હાનલ્લાહ! કૈસી હિમ્મતકી બીબી થી કે તકલીફમેં ભી ઈમાનકો ન

છોડા. બીબીયો તુમ ભી મુંસીબતકે વક્તોંમેં હિમ્મત મઝબુત રખ્ખા કરો ઔર બાલ બરાબર ભી દીનકે ખિલાફ મત કિયા કરો.

હઝરત લૂત (અલૈ.) કી બેટિયોંકા ઝિકર

જબ અલ્લાહ તઆલાને લૂત (અલૈ.) કે પાસ ફરિશ્તે ભેજે ઔર ઉનહોંને આકર ખબર દી કે અબ આપકી કૌમ પર જિસને આપકો નહીં માના અઝાબ આનેવાલા હૈ, તો અલ્લાહ તઆલાને યે ભી કેહલા ભેજા થા કે અપને મુસલમાન કુમ્બેકો રાતોં રાત ઇસ બસ્તીસે નિકાલ લે જાઓ. ઉસ મુસલમાન કુમ્બેમેં આપકી બેટિયાં ભી થીં. યે ભી અઝાબસે બચ ગઇ થી.

ફાઇદા :- દેખો ઇમાન કૈસી બરકતકી ચીઝ હૈ કે દુનિયામેં જો ખુદાકા કહર નાઝિલ હોતા હૈ ઇમાન ઉસ્સે ભી બચા લેતા હૈ. બીબીયો ઇમાનકો ખૂબ મઝબૂત કરો. ઔર વો મઝબૂત હોતા હૈ ઇસ તરહ કે સબ હુકમ બજા લાઓ ઔર સબ ગુનાહોંસે બચો.

હઝરત અય્યૂબ (અલૈ.) કી બીવીકા ઝિકર

ઉનકા નામ રહમત હૈ. જબ હઝરત અય્યૂબ (અલૈ.) કા તમામ બદન ઝખમી હો ગયા ઔર સબને પાસ આના જાના છોડ દિયા. યે બીબી ઉસ વકત ખિદમત ગુઝારીમેં મશ્ગૂલ રેહતીં. ઔર હર તરહકી તકલીફ ઉઠાતીં. એક બાર ઉનકો આનેમેં દેર હો ગઇ થી, હઝરત અય્યૂબ (અલૈ.) ને ગુસ્સેમેં કસમ ખાઇ કે અચ્છા હો જાઉં તો ઉનકો સો લકડીયાં મારુંગા. જબ આપકો તંદુરુસ્તી હો ગઇ તો અપની કસમ પૂરા કરનેકા ઇરાદા કિયા. અલ્લાહ તઆલાને અપની રહમતસે યે આસાન હુકમ દિયા કે તુમ એક ઝાડૂ લો જિસમેં સો સીંકે (સળીયાં) હોં ઔર એક દફા' માર દો.

ફાઇદા :- દેખો કૈસી સબર કરનેવાલી બીબી થી કે એસી હાલતમેં ભી બરાબર અપને ખાવિંદકી ખિદમત કરતી રહીં. ઔર બીમારીમેં ઉનકી કસમસે મા'લૂમ હોતા હૈ કે કુછ મિઝાજ નાઝુક હો ગયા થા વો ઉસકો ભી સેહતી થીં. ઉસી ખિદમત ઔર સબરકી બરકત થી કે અલ્લાહ મિયાંને ઉનકો લકડીયોંસે બચવા લિયા. જિસ્સે મા'લૂમ હોતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકો બહોત હી પ્યારી થીં કે ખુદા તઆલાને હુકમકો કૈસા આસાન કર દિયા. અબ યે મસ્અલા નહીં હૈ.

ઇસી તરહ અગર કોઇ કસમ ખાવે તો ઝાડૂ મારનેસે કસમ પૂરી ન હોગી, બલ્કે એસી કસમકો તોડકર કફ્ફારા દેના હોગા. બીબીયો ખાવિંદકી તાબે'દારી ઔર ઉસકી નાઝુક મિઝાજીકી ખૂબ સહાર (બરદાશ્ત) કિયા કરો, તુમ ભી એસી પ્યારી બંદી બન જાઓગી.



હઝરત લયા યા'ની હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) કી ખાલાકા ઝિકર

ઉનકા ઝિકર કુરઆન મજીદમેં આયા હૈ કે જબ હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) મિસરકે બાદશાહ હુએ ઔર કહત પળા. ઓર સબ ભાઈ મિલકર અનાજ ખરીદને ઉનકે પાસ ગએ. ઔર હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) ને અપને આપકો પહેચનવા દિયા, ઉસ વકત અપના કુરતા અપને વાલિદ યા'કૂબ (અલૈ.) કી આંખોં પર ડાલનેકે લિયે દિયા, ઔર યે ભી કહા કે સબકો યહાં લે આઓ. ચુનાંચે હઝરત યા'કૂબ (અલૈ.) કી બીનાઈ (આંખોંકી રોશની) ફિર દુરૂસ્ત હો ગઈ ઓર અપને વતનસે ચલકર મિસરમેં હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) સે મિલે તો યૂસુફ (અલૈ.) ને અપને વાલિદ ઔર અપની ખાલાકો તા'ઝીમકે વાસ્તે બાદશાહી તખ્ત પર બિઠલા દિયા. ઓર યે દોનૂં સાહબ ઔર સબ ભાઈ ઉસ વકત હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) કે સામને સિજદેમેં ગિર પળે, ઉસ ઝમાનેમેં સિજદા સલામકી જગહ દુરૂસ્ત થા અબ દુરૂસ્ત નહીં રહા. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી ખાલાકો માં ફરમા દિયા હૈ. ઉનકી માં કા ઈન્તિકાલ હો ગયા થા. ઔર યા'કૂબ (અલૈ.) ને ઉનસે નિકાહ કર લિયા થા. બા'ઝોંને કહા હૈ કે જિનકા યે કિસ્સા હૈ યે માં થીં. હઝરત રાહીલ ઉનકા નામ થા. હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) ને ફરમાયા કે મેરે બચપનકે ખ્વાબકી યે તા'બીર હૈ. ઉનહોંને ખ્વાબ દેખા થા કે ચાંદ-સૂરજ ઔર ગ્યારહ સિતારે મુઝકો સિજદહ કર રહે હૈં.

૧ ફાઈદા :- દેખો' કૈસી બુઝુર્ગ હોંગી જિનકી તા'ઝીમ નબીને કી.

હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી વાલિદહકા ઝિકર

ઉનકા નામ યૂખાન્દ હૈ. જિસ ઝમાનેમેં ફિરઔનકો નજૂમિયોંને ડરાયા થા કે બની ઈસરાઈલકી કૌમમેં એક લળકા એસા પૈદા હોગા જો તેરી બાદશાહીકો ગારત (ખતમ) કરેગા. ઔર ફિરઔનને હુકમ દિયા કે જો લળકા બની ઈસરાઈલમેં પૈદા હો ઉસકો કતલ કર ડાલો. ચુનાંચે હઝારોં લળકે કતલ હો ગએ. એસે નાઝુક વકતમેં હઝરત મૂસા (અલૈ.) પૈદા હુએ. ઉસ વકત ખુદા તઆલાને ઉન બીબીકે દિલમેં યે બાત ડાલી જિસકો ઈલ્હામ કેહતે હૈં કે તુમ બે ફિકર ઉનકો દૂધ પિલાતી રહો, ઔર જબ ઈસકા અંદેશા હો કે કિસીકો ખબર હો જાએગી તો ઉસ વકત ઉનકો સંદૂકકે અંદર બંદ કરકે દરિયામેં ડાલ દીજિયો. ફિર ઉનકો જિસ તરહ હમકો મંઝૂર હોગા તુમહારે પાસ પહોંચા દેંગે. ચુનાંચે ઉનહોંને બે-ધળક એસા હી કિયા. ઔર અલ્લાહ તઆલાને અપને સબ વા'દે પૂરે કર દિયે.

---

૧. ખાલા અગર બુઝુર્ગ હોં તો બહોત ઝિયાદહ અઝમતકે કાબિલ હૈં ઔર બુઝુર્ગ ન હોં જબ ભી ઉનકી ઈઝઝત કરના વાજિબ હૈ.

ફાઈદા :- બીબીયો દેખો ઉનકો ખુદા તઆલા પર કૈસા ભરોસા ઔર ઇત્મીનાન થા. ઔર ઉસ ભરોસાકી બરકતેં ભી કૈસી ઝાહિર હુઈ.

હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી બહનકા ઝિકર

ઉનકા નામ બા'ઝોંને કહા હૈ કે મરયમ હૈ. બા'ઝોંને કહા હૈ કે કુલસૂમ હૈ. જબ હઝરત મૂસા (અલૈ.) કો ઉનકી વાલિદહને દરિયામેં ડાલ દિયા તો બેટીસે કહા કે ઝરા તુમ ખોજ લગાઓ કે અંજામ ક્યા હોતા હૈ? ગર્ઝ વો સંદૂક નહરમેં હોકર ફિરઔનકે મહલમેં પહોંચા ઔર નિકાલા ગયા તો ઉસકે અંદર એક ખૂબસૂરત બચ્ચા મિલા. ઔર ફિરઔનને કતલ કરના ચાહા મગર ફિરઔનકી બીબી આસિયાને કે નેક બખ્ત ઔર ખુદાતર્સ થીં કેહ સુનકર જાન બચાઈ, ઔર દોનૂં મિયાં બીબીને અપના બેટા બનાકર પાલના ચાહા તો અબ મૂસા (અલૈ.) કિસી અન્ના (દૂધ પિલાનેવાલી) કા દૂધ હી મુંહમેં ન લેતે. સબ હેરાન હૈ કે ક્યા તદબીર કરેં, ઉસ વક્ત યે બીબી યા'ની હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી બહન ઉસી તલાશમેં વહાં પહોંચ ગઈ થીં, કેહને લગી કે મૈં એક દૂધ પિલાનેવાલી બતલાઉં જો બહોત ખૈર ખ્વાહ ઔર શફીક હૈં ઔર દૂધ ભી ઉસકા બહોત સુથરા હૈ. આખિર ઉનહોંને હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી વાલિદહકા પતા બતલા દિયા, વો બુલાઈ ગઈ ઔર મૂસા (અલૈ.) ઉનકે સુપુર્દ કિયે ગએ, ઔર અલ્લાહ તઆલાકા જો વા'દા થા કે હમ ઉનકો તુમહારે પાસ પહોંચા દેંગે વો ઇસ તરહસે પૂરા હુવા.

ફાઈદા :- દેખો અકલ ભી ક્યા ચીઝ હૈ, કિસ તરહ પતા ભી લગા લિયા ઔર કૈસી જાન જોખોંમેં અપની માં કી ખૈર ખ્વાહી ઔર તાબે'દારી બજા લાઈ. ઔર દુશ્મનોંકો ભી ખબર ન હુઇ. બીબીયો! માં-બાપકી તાબે'દારી ઔર અકલ તમીઝ બળી નેઅમત હૈ.

હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી બીવીકા ઝિકર

ઉનકા નામ સફૂરા હૈ. ઔર યે હઝરત શુઐબ[1] (અલૈ.) કી બળી બેટી હૈં. ઔર જબ હઝરત મૂસા (અલૈ.) કે હાથસે મિસર શહેરમેં એક કાફિર બગૈર ઇરાદા મારા ગયા. ઔર ફિરઔનકો ખબર હુઈ. ઉસને અપને સરદારોંસે મશ્વરા કિયા કે મૂસા (અલૈ.) કો કત્લ કર દેના ચાહિયે. મૂસા (અલૈ.) યે ખબર પાકર પોશીદા (છુપકર) મદયન શહેરકી તરફ ચલ દિયે. જબ બસ્તીકી હદમેં પહોંચે તો દેખા કે બહોતસે ચરવાહે કુંવેસે ખીંચ ખીંચકર અપની બકરીયોંકો પાની પિલા રહે હૈં. ઔર દો લળકિયાં અપની બકરીયોંકો પાની પર જાનેસે હટા રહી હૈં. ઉન દોનૂં લળકિયોંમેં એક હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી બીબી થીં ઔર એક સાલી. આપને ઉનસે ઇસકી વજહ પૂછી, ઉનહોંને કહા કે હમારે ઘર કોઇ મર્દ કામ કરનેવાલા નહીં હૈ. ઇસ લિયે હમકો ખૂદ કામ કરના પળતા હૈ, લેકિન ચૂંકે હમ ઔરતેં

૧. આપ નાબીના (અંધે) થે.

હૈં ઇસ વાસ્તે મરદોંકે ચલે જાનેકે મુન્તઝિર રેહતી હૈં. સબકે ચલે જાનેકે બા'દ હમ અપની બકરીયોંકો પાની પિલા લેતે હૈં. આપકો ઉનકે હાલ પર રહમ આયા ઔર પાની ખુદ નિકાલકર બકરીયોંકો પિલા દિયા. ઉન દોનૂંને જાકર અપને વાલિદ બુઝુર્ગવારસે યે કિસ્સા બયાન કિયા. ઉનહોંને બળી બેટીકો ભેજા કે ઉન બુઝુર્ગકો બુલા લાઓ. વો શરમાતી હુઈ આઇ ઔર મૂસા (અલૈ.) કો ઉનકા પૈગામ પહોંચા દિયા. આપ ઉનકે સાથ હો લિયે. ઔર હઝરત શુએબ (અલૈ.) સે મિલે. ઉનહોંને ઉનકી હર તરહસે તસલ્લી કી ઔર ફરમાયા કે મૈં ચાહતા હૂં કે ઇનમેંસે એક લળકી તુમસે બિયાહ દૂં, મગર શર્ત યે હૈ કે આઠ યા દસ બરસ મેરી બકરીયાં ચરાઓ. આપને મંઝૂર કિયા ઔર બળી બેટીસે આપકા નિકાહ હો ગયા. વા'દા પૂરા કરનેકે બા'દ આપ ઉનકો લેકર વતન ચલે થે કે રાસ્તામેં સરદીકી વજહસે આગકી ઝરૂરત હુઇ. તૂર પહાળકી આગ નઝર આઇ, વહાં પહોંચે તો ખુદાકા નૂર થા. વહીં આપકો પૈગમ્બરી મિલ ગઇ.

ફાઇદા :- દેખો! અપને ઘરકા કામ કૈસી મહેનતસે કરતી થીં. ઔર ગૈર મર્દસે લાચારીકો બોલી તો કૈસી શરમાતી હુઇ. બીબીયો! તુમ ભી ઘરકે કામોંમેં આરામ તલબી ઔર સુસ્તી મત કરો. ઔર શરમ હયા હર વક્ત ઝરૂરી સમઝો.

હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી સાલીકા ઝિકર

ઉનકા ઝિકર અભી ઉપર આ ચુકા હૈ. ઉનકા નામ સફીરા હૈ. યે ભી અપની બહેનકે સાથ ઘરકા કારોબાર બળી મહેનતસે કરતી થીં. ઔર બાપકી તાબે'દારી ઔર ખિદમત બજા લાતી થીં.

ફાઇદા :- બીબીયો! ઇસ તરહ તુમ ભી માં-બાપકી ખિદમત ઔર ઘરકે કામમેં મહેનત મશક્કત કિયા કરો. જૈસે કામ ગરીબ લોગ કિયા કરતે હૈં. ઉનકો ઝિલ્લત મત સમઝો. દેખો! પૈગમ્બર ઝાદિયોંસે તો ઝિયાદહ તુમહારા રૂત્બા નહીં હૈ.

હઝરત આસિયા (રદિ.) કા ઝિકર

ફિરઓન મિસરકા બાદશાહ જિસને ખુદાઇકા દા'વા કિયા થા યે ઉસકી બીબી હૈં. ખુદાકી કુદરત ખાવિંદ એસા શૈતાન ઔર બીબી એસી નેક દિલ જિનકી તા'રીફ કુરઆનમેં આઇ હૈ. ઔર જિનકી બુઝુર્ગી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઇસ તરહ ફરમાઇ કે અગલે મરદોંમેં તો બહોત કામિલ હુએ હૈં, મગર ઔરતોંમેં કોઇ કમાલકે દરજાકો નહીં પહોંચી સિવાએ હઝરત મરયમ[1] ઔર આસિયા (રદિ.) કે. ઉનહોંને હી હઝરત મૂસા (અલૈ.) કી

૧. યે મઝમૂન પિછલી ઉમ્મતોંકે મુતઅલ્લિક હૈ ઇસ લિયે કે હઝરત ફાતિમા જન્નતકી તમામ ઔરતોંકી સરદાર હૈં, લેકિન ચૂંકે વો જનાબે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ઉમ્મતમેં હૈં ઇસ લિયે યહાં ઉનકા ઝિકર નહીં કિયા ગયા.

જાન બચાઇ થી. જૈસા કે મૂસા (અલૈ.) કી બહનકે ઝિકરમેં ગુઝરા. ઉનકી કિસમતમેં મૂસા (અલૈ.) પર ઈમાન લાના લિખ્ખા થા. શુરૂ' બચપન હીસે ઉનકે દિલમેં મુહબ્બત પૈદા હો ગઇ થી. જબ હઝરત મૂસા (અલૈ.) કો પૈગમ્બરી મિલી, ફિરઓન તો ઈમાન નહીં લાયા, મગર યે ઈમાન લે આઇ. ફિરઓનકો જબ ઉનકે ઈમાન લાનેકી ખબર હુઇ તો ઉન પર બળી સખ્તી કી, ઔર તરહ તરહસે તકલીફ પહોંચાઇ, મગર ઉનહોંને અપના ઈમાન નહીં છોળા, ઉસી હાલતમેં દુનિયાસે ઉઠ ગઇ.

ફાઈદા :- દેખો! કૈસી ઈમાનકી મઝબૂત થી કે બદદીન ખાવિંદ બાદશાહ થા, સબ કુછ ઉસને કિયા મગર ઉસકા સાથ નહીં દિયા. અબ ઝરાસી તકલીફમેં કુફ્રકે કલિમે બકને લગતી હૈં. બીબીયો! ઈમાન બળી દૌલત હે, કૈસીહી તકલીફ પહોંચે દીનકે ખિલાફ કોઇ કામ ન કરના. અગર કિસીકા ખાવિંદ બદદીનીકા કામ કરે, કભી ઉસકા સાથ ન દે. ઔર ઉસ ઝમાનેમેં કાફિર મર્દસે નિકાહ હો જાતા થા. મગર હમારી શરીઅતમેં અબ યે હુકમ હે કે અગર ખાવિંદ કાફિર હો નિકાહ દુરૂસ્ત નહીં હોતા. ઔર અગર કાફિર હોનેસે પેહલે હો ગયા હો તો ટૂટ જાતા હે.

ફિરઓનકી બેટીકી ખવાસકા ઝિકર

રૌઝતુસ્સફા એક કિતાબ હે. ઉસમેં લિખ્ખા હે કે ફિરઓનકી બેટીકી એક ખવાસ (લોન્ડી, કનીઝ) થી. જો ઉસકી કારમુખ્તાર થી. ઔર ઉસકી કંઘી ચોટી ભી વોહી કરતી થી. ઔર હઝરત મૂસા (અલૈ.) પર ઈમાન રખતી થી. મગર ફિરઓનકે ડરસે ઝાહિર ન કરતી થી. એક બાર વો ખવાસ ઉસકે બાલ સંવાર રહી થી કે ઉસકે હાથસે કંઘી છૂટ ગઇ, ઉસને બિસ્મિલ્લાહ કેહકર ઉઠા લી, લળકીને પૂછા યે તૂને ક્યા કહા? યે કિસકા નામ હે? ખવાસને કહા યે ઉસીકા નામ હે જિસને તેરે બાપકો પૈદા કિયા ઔર ઉસકો બાદશાહી દી. લળકીકો બળા તઅજ્જુબ હુવા કે મેરે બાપસે કોઇ બળા હે. દૌળી હુઇ બાપકે પાસ ગઇ ઔર સારા કિસ્સા બયાન કિયા. ફિરઓન બહોત ગુસ્સેમેં આયા ઔર ઉસ ખવાસકો બુલાકર ડરાયા ધમકાયા, મગર ઉસને સાફ કેહ દિયા કે જો ચાહે કરેં ઈમાન ન છોળૂંગી. પેહલે ઉસકે હાથમેં કીલેં જળકર ઉસપર અંગારે ઔર ભૂબલ (ગરમ રાખ) ડાલી. જબ ઉસ્સે ભી કુછ અસર ન હુવા તો ઉસકી ગોદમેં એક લળકા થા ઉસકો આગમેં ડાલ દિયા. લળકા આગમેં બોલા કે માં સબર કીજિયો, ખબરદાર ઈમાન ન છોળિયો. ગર્ઝ વો ઈમાન પર જમી રહી યહાં તકકે ઉસ બીચારીકો ભી પકળકર જલતે તન્નૂરમેં ઝોંક દિયા. તીસવેં પારેમેં સૂરએ બુરૂજમેં જો ખાઇયોંવાલા કિસ્સા આયા હે ઉસમેં ભી ઈસી તરહ એક ઔરતકા ઔર ઉસકે બચ્ચેકા કિસ્સા હુવા થા.

ફાઈદા :- દેખો ઈમાનકી કૈસી મઝબૂત થી. બીબીયો! ઈમાન બળી નેઅમત હે. અપને નફસકી ખૂશીકે વાસ્તે યા કિસી લાલચકી વજહસે યા કિસી મુસીબત યા તકલીફકી

વજહસે કભી અપને ઈમાન દીનમેં ખલલ મત ડાલના. ખુદા ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે ખિલાફ કોઈ કામ મત કરના.

હઝરત મૂસા (અલૈ.) કે લશ્કરકી એક બુળ્હયાકા ઝિક્ર

જબ ફિરઔનને મિસરમેં બની ઈસરાઈલકો બહોત તંગ કરના શુરૂ' કિયા, ઉનસે તરહ તરહકી બેગારેં લેતા (યા'ની બગૈર મઝદૂરી કામ કરાતા) ઉનકો મારતા દુઃખ પહોંચાતા. હઝરત મૂસા (અલૈ.) કો ખુદા તઆલાકા હુકમ હુવા કે સબ બની ઈસરાઈલકો રાતોં રાત મિસરસે નિકાલ લે જાઓ તાકે ફિરઔનકે ઝુલ્મસે ઉનકી જાન છુટે. મૂસા (અલૈ.) સબકો લે ચલે. જબ દરિયાએ નીલ પર પહોંચે રાસ્તા ભૂલ ગએ ઔર ભી કિસીકી પેહચાનમેં રાસ્તા ન આયા. આપને તઅજ્જુબ કિયા ઔર પુકાર કર ફરમાયા કે જો શખ્સ ઈસ ભેદસે વાકિફ હો વો આકર બતલા દે. એક બુળ્હયાને હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા કે જબ હઝરત યૂસુફ (અલૈ.) કા ઈન્તિકાલ હોને લગા થા તો ઉનહોંને અપને ભાઈ ભતીજોંકો વસિય્યત ફરમા દી થી કે અગર કિસી વક્તમેં તુમ લોગ મિસરકા રેહના છોળ દો તો મેરા તાબૂત જિસમેં મેરી લાશ હોગી અપને સાથ લે જાના, તો જબ તક વો તાબૂત આપ સાથ ન લેંગે રાસ્તા ન મિલેગા. આપને તાબૂતકા હાલ પૂછા કે કહાં દફન હે? ઉસકા જાનનેવાલા ભી ઈસ બુળ્હયાકે સિવા કોઈ ન નિકલા. ઉસ્સે જો પૂછા તો ઉસને અર્ઝ કિયા કે મેં યૂં ન બતલાઉંગી, મુઝસે એક બાતકા ઈકરાર કીજિયે ઉસ વક્ત મેં બતલાઉંગી. આપને પૂછા વો ક્યા બાત હે? કેહને લગી વો ઈકરાર યે હે કે મેરા ખાતમા
૧ ઈમાન પર હો ઔર જન્નતમેં જો દરજા રેહને[1]કો આપકો મિલે મુઝે ભી મિલે. આપને અલ્લાહ તઆલાસે અર્ઝ કી અય અલ્લાહ! યે બાત તો મેરે ઈખ્તિયારકી નહીં, હુકમ હુવા કે તુમ ઈકરાર લો હમ પૂરા કર દેંગે, આપને ઈકરાર કર લિયા, ઉસને તાબૂતકા પતા બતલા દિયા કે દરિયાકે બીચમેં દફન થા. ઉસ તાબૂતકા નિકાલના થા ઔર રાસ્તેકા મિલના, ફૌરન રાસ્તા મિલ ગયા. (તફસીરે અઝીઝી)

ફાઈદા :- દેખો બળી બીબી કેસી બુઝુર્ગ થીં કે કોઈ દૌલત દુનિયાકી નહીં માંગી, અપની આખિરતકો દુરુસ્ત કિયા. બીબીયો! તુમ ભી દુનિયાકી હવસ (લાલચ) છોળ દો
૨ વો તો જિતની કિસ્મતમેં હે મિલેગી હી. અપને દીનકો સંવારો[2].

હયસૂરકી બહનકા ઝિક્ર

૩ કુરઆન શરીફમેં હઝરત મૂસા (અલૈ.) ઔર હઝરત ખિઝર[3] (અલૈ.) કે કિસ્સામેં

---

૧. ઈસસે યે મતલબ નહીં કે વો બુળ્હયા હઝરત મૂસા (અલૈ.) કે બરાબર સવાબમેં હો જાએંગી, બલ્કે ફક્ત એક જગહ રેહના હોગા. યે ભી બળી નેઅમત હે. ઔર સવાબમેં નબીકે બરાબર કોઈ નહીં હો સકતા.

૨. ઈસ લિયે કે જન્નત બગૈર કોશિશ નહીં મિલ સકતી.

૩. યે બહોત બળે વલી હેં નબી નહીં હે.

ઝિકર હે કે હઝરત ખિઝર (અલૈ.) ને એક છોટે બચ્ચેકો ખુદા તઆલાકે હુકમસે માર ડાલા. હઝરત ખિઝર (અલૈ.) ને ફરમાયા કે યે લળકા અગર જવાન હોતા તો કાફિર હોતા ઓર ઉસકે માં-બાપ ઈમાનદાર થે. ઓલાદકી મુહબ્બતમેં ઉનકે બિગળનેકા ડર થા. ઈસ વાસ્તે યેહી મસ્લિહત હુઈ કે ઉસકો કતલ કર દિયા જાએ. અબ ઉસકે બદલે અલ્લાહ તઆલા એક લળકી દેંગે જો બુરાઈયોંસે પાક હોગી ઓર માં-બાપકો ઝિયાદહ ભલાઈ પહોંચાનેવાલી હોગી. ચુનાંચે ઓર કિતાબોંમેં લિખ્ખા હે કે એક લળકી એસી હી પૈદા હુઈ ઓર એક પૈગમ્બરસે ઉસકા નિકાહ હુવા, ઓર સત્તર (૭૦) પૈગમ્બર ઉસકી ઓલાદમેં હુએ. ઓર ઉસ લળકેકા નામ હયસૂર થા. યે લળકી ઉસકી બહન થી.

ફાઈદા :- દેખો ગુનાહસે પાક રેહના ઓર માં-બાપકો સુખ દેના કેસા પ્યારા કામ હે જિસ્સે આદમીકા એસા રુત્બા હો જાતા હે કે ખુદા તઆલા ઉસ આદમીકી તા'રીફ કરેં. બીબીયો! ઈન બાતોંમેં ખૂબ કોશિશ કરો.

હયસૂરકી માં કા ઝિકર

હયસૂર વોહી લળકા હે જિસકા ઝિકર ઉપર આ ચુકા હે. યે ભી પળ્હ ચુકી હો કે કુરઆનમેં ઉસકે માં-બાપકો ઈમાનદાર લિખ્ખા હે. જિસકો અલ્લાહ તઆલા ઈમાનદાર ફરમા દેં વો એસા કચ્ચા પક્કા ઈમાનદાર તો હોગા નહીં, ખૂબ પૂરા ઈમાનદાર હોગા. ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે હયસૂરકી માં ભી બહોત બુઝુર્ગ થી.

ફાઈદા :- દેખો ઈમાનમેં પુખ્તા હોના એસી દોલત હે જિસ પર અલ્લાહ તઆલાને તા'રીફ કી. બીબીયો! ઈમાનકો મઝબૂત કરો. ઓર વો ઉસી તરહ મઝબૂત હોતા હે કે શરીઅતકે હુકમ ખૂબ બજા લાઓ. સબ બુરાઈયોંસે બચો.

હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) કી વાલિદહકા ઝિકર

કુરઆનમેં હે કે સુલેમાન (અલૈ.) ને દુઆમેં યે કહા કે અય અલ્લાહ! આપને મેરે માં-બાપ પર ઈન્આમ કિયા હે. મા'લૂમ હુવા કે આપકી માં ભી બુઝુર્ગ થીં. ક્યૂંકે બળા ઈન્આમ ઈમાન ઓર દીન હે.

ફાઈદા :- દેખો ઈમાન એસી ચીઝ હે કે ઈમાનદારકા ઝિકર પૈગમ્બરોંકી ઝબાન પર ભી ખૂબીકે સાથ આતા હે. બીબીયો! ઈમાનકો ખૂબ રોનક દો.

હઝરત બિલકીસકા ઝિકર

યે મુલ્કે સબાકી બાદશાહ થીં. હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) કો હુદહુદ જાનવરને ખબર દી થી કે મૈંને એક ઓરત બાદશાહ દેખી હે ઓર વો આફતાબકો પૂજતી હે. આપને એક ખત લિખકર હુદહુદકો દિયા કે ઉસકે પાસ ડાલ દીજિયો. ઉસ ખતમેં લિખ્ખા

થા કે તુમ લોગ મુસલમાન હોકર યહાં હાઝિર હો. ઉસ ખતકો પળહકર અમીરોં ઔર વઝીરોંસે મશ્વરા કિયા. બહોત બાત ચીતકે બા'દ ખૂદ હી યે મશ્વરા તય હુવા કે મૈં ઉનકે પાસ કુછ ચીઝેં સોગાત (હદિયા, તોહફા) કે તૌર પર ભેજતી હૂં અગર લેકર રખ લેં તો સમઝૂંગી દુનિયાદાર બાદશાહ હૈં. અગર ન રખ્ખેંગે તો સમઝૂંગી પૈગમ્બર હૈં. જબ વો ચીઝેં હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) કે પાસ પહોંચીં આપને સબ લૌટા દીં ઔર કેહલા ભેજા કે અગર મુસલમાન ન હોગી તો લળાઇકે લિયે ફૌજ લાતા હૂં. યે પૈગામ સુનકર યકીન હો ગયા કે બેશક પૈગમ્બર હૈં. ઔર મુસલમાન હોનેકે ઈરાદેસે અપને શહરસે ચલીં. ઉનકે ચલનેકે બા'દ સુલેમાન (અલૈ.) ને અપને મો'જિઝેસે ઉનકા એક બળા ભારી કીમતી બાદશાહી તખ્ત ભી અપને દરબારમેં મંગા લિયા તાકે બિલકીસ મો'જિઝા ભી દેખ લેં. ઔર ઉસકે મોતી જવાહિર ઉખાળકર દૂસરી તરફ જુળવા દિયે.

જબ બિલકીસ યહાં પહોંચી તો હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) કે હુકમસે ઉનકી અકલ આઝમાનેકો પૂછા ગયા કે દેખો. યે તુમહારા તખ્ત તો નહીં હૈ? ગૌરસે દેખકર કહા હાં વૈસાહી હૈ. ઈસ તરહ યૂં કહા કે કુછ સૂરત શકલ બદલ ગઇ. ઈસ જવાબસે મા'લૂમ હુવા કે બળી અકલમંદ હૈં. ફિર સુલેમાન (અલૈ.) ને બિલકીસકો યે બાત દિખલાની ચાહી કે હમારે ખુદાકી દી હુઇ બાદશાહી તુમહારી દુનિયાકી બાદશાહીસે વૈસે ભી ઝિયાદહ હૈ. યે બાત દિખલાનેકે વાસ્તે હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) ને હુકમ દિયા કે એક હૌઝ પાનીસે ભરકર ઉસકે ઉપર ઐસે સાફ શફફાફ કાંચકા ફર્શ બનાયા જાવે કે વો નઝર ન આએ, ઔર હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) ઐસી જગહ જા બૈઠે કે જો આદમી વહાં પહોંચના ચાહે હૌઝ રાસ્તામેં પળે, ઔર બિલકીસકો ઈસ જગહ હાઝિર હોનેકા હુકમ દિયા. બિલકીસ જો હૌઝકે પાસ પહોંચીં કાંચ તો નઝર ન આયા, યૂં સમઝીં કે મુઝકો પાનીકે અંદર જાના પળેગા તો પાઇંચે ચળ્હાને લગીં, ફૌરન ઉનકો કેહ દિયા ગયા કે ઉસપર કાંચકા ફર્શ હૈ ઐસે હી ચલી આઓ. જબ બિલકીસને તખ્તકે મંગા લેનેકા મો'જિઝા દેખા ઔર ઉસ કારીગરીકો ભી દેખા જિસ્સે યે સમઝીં કે ઉનકે પાસ વૈસે ભી બાદશાહીકા સામાન મેરે યહાંકે સામાનસે ઝિયાદહ હૈ ફૌરન કલિમા પળહકર મુસલમાન હો ગઇં.

ફિર બા'ઝ આલિમોંને તો યે કહા હૈ કે હઝરત સુલેમાન (અલૈ.) ને ઉનકે સાથ ખૂદ નિકાહ કર લિયા, ઔર બા'ઝોંને કહા કે યમનકે બાદશાહસે નિકાહ કર દિયા. અલ્લાહ તઆલા હીકો મા'લૂમ કે કયા હુવા?

ફાઈદા :- દેખો કૈસી બે નફસ થી કે બા-વજૂદ અમીર બાદશાહ હોનેકે જબ દીનકી સચ્ચી બાત મા'લૂમ હો ગઇ ફૌરન ઉસકો માન લિયા. ઉસકે કબૂલ કરનેમેં શેખી (બળાઇ) નહી કી, ન બાપ દાદાકી રસમકો પકળકર બૈઠીં. બીબીયો! તુમ ભી અપના યેહી તરીકા રખ્ખો કે જબ દીનકી બાત સુનો કભી આર યા શરમ યા ખાનદાનકી રસમકી પૈરવી મત કરો. ઉનમેંસે કોઇ ચીઝ કામ ન આવેગી ફકત દીન સાથ ચલેગા.

બની ઈસરાઈલકી એક લોન્ડીકા ઝિકર

હદીસમેં એક કિસ્સા હૈ કે બની ઈસરાઈલકી એક ઔરત અપને બચ્ચેકો દૂધ પિલા રહી થી ઈતનેમેં એક સવાર બળી શાન ઔર શૌકતસે સામનેકો ગુઝરા. માં ને દુઆકી કે અય અલ્લાહ! મેરે લળકેકો એસા હી કર દીજિયે. બચ્ચા માં કી છાતી છોળકર બોલને લગા કે અય અલ્લાહ! મુઝકો ઐસા મત કીજિયો. ઔર ફિર દૂધ પીને લગા. ફિર સામનેસે કુછ લોગ ગુઝરે જો એક લોંડીકો પકળે ઝિલ્લત ઔર ખ્વારીસે લિયે જાતે થે. માં ને દુઆ કી કે અય અલ્લાહ! મેરે લળકેકો એસા મત કીજિયો. વો બચ્ચા ફિર બોલા અય અલ્લાહ! મુઝકો એસા' કર દીજિયો. માં ને પૂછા યે કયા બાત હૈ? બચ્ચેને કહા કે વો સવાર તો એક ઝાલિમ શખ્સ થા ઔર લોંડીકો લોગ તોહમત લગાતે હૈં કે યે ચોર હૈ બદ ચલન હૈ, ઔર વો ગરીબ ઉસ્સે પાક હૈ. ૧

ફાઈદા :- મતલબ યે કે ઉસ સવારકી મખલૂકકે નઝદીક તો કદર હૈ મગર અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક કુછ કદર નહી. ઔર યે લોંડી મખલૂકકે નઝદીક તો બે-કદર હૈ મગર અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઉસકી બળી કદર હૈ. તો કદર ખુદાકે નઝદીક ચાહિયે ચાહે મખ્લૂક કૈસા હી સમઝે. અગર ખુદાકે નઝદીક કદર ન હુઈ તો મખલૂકકી કદર કિસ કામ આવેગી. દેખો યે ઉસ લોંડીકી કરામત થી કે ઉસકી પાકીઝગી ઝાહિર કરનેકે લિયે વો દૂધ પીતા બચ્ચા બાતેં કરને લગા. બીબીયોં બા'ઝી ઔરતોંકી આદત હૈ કે ગરીબોંકો બહોત હકીર (ઝલીલ) સમઝતી હૈં ઔર ઝરાસે શુબહસે ઉન પર એબ ઔર ચોરી લગા દેતી હૈં યે બુરી બાત હૈ. શાયદ વો અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક તુમસે અચ્છી હોં.

બની ઈસરાઈલ કી એક અકલમંદ દીનદાર બીબીકા ઝિકર

મુહમ્મદ ઈબ્ને કઅબકા બયાન હૈ કે બની ઈસરાઈલમેં એક શખ્સ બળા આલિમ ઔર બળા આબિદ થા. ઉસકો અપની બીબીકે સાથ બહોત મુહબ્બત થી. ઈત્તિફાકસે વો મર ગઈ. ઉસ આલિમ પર એસા ગમ સવાર હુવા કે દરવાઝા બંદ કરકે બેઠ ગયા ઔર સબસે મિલના જુલના છોળ દિયા. બની ઈસરાઈલમેં એક ઔરત થી ઉસને યે કિસ્સા સુના. ઉસકે પાસ ગઈ ઔર ઘરમેં આનેવાલોંસે કહા કે મુઝકો એક મસ્અલા પૂછના હૈ ઔર વો ઝબાની હી પૂછ સકતી હૂં. ઔર દરવાઝે પર જમકર બેઠ ગઈ. આખિર ઉસકો ખબર હુઈ. ઔર અંદર આનેકી ઈજાઝત દી. આકર કેહને લગી કે મુઝકો એક મસ્અલા

૧. મકસૂદ યે થા કે ખુદા તઆલાકે નઝદીક મકબૂલ હો જાઉં, યે ગર્ઝ ન થી કે મૈં દુનિયામેં ઝલીલ હૂં. ઔર આખિરતમેં અઝીઝ હૂં. ઈસ લિયે કે એસી દુઆ માંગના શરીઅતમેં મના' હૈ કે દુનિયામેં ઝિલ્લત હો.

પૂછના હે, ઉસને કહા બયાન કરો, કેહને લગી કે મૈંને અપની પડોસનસે કુછ ઝેવર માંગનેકે તૌર પર લિયા થા. ઔર મુદ્દત તક ઉસકો પહેનતી રહી. ફિર ઉસને આદમી ભેજા કે મેરા ઝેવર દે દો, તો કયા ઉસકા ઝેવર દે દેના ચાહિયે? આલિમને કહા બેશક દે દેના ચાહિયે. વો ઔરત બોલી કે વો તો મેરે પાસ મુદ્દત તક રહા હે તો કૈસે દે દૂં? આલિમને કહા તબ તો વો ઔર ભી ખૂશીસે દેના ચાહિયે. કયૂંકે એક મુદ્દત તક ઉસને નહીં માંગા યે ઉસકા એહસાન હે. ઔરતને કહા ખુદા તુમહારા ભલા કરે ફિર તુમ કયૂં ગમમેં પળે હો? ખુદાએ તઆલાને એક ચીઝ માંગે દી થી જબ ચાહા લે લી. ઉસકી ચીઝ થી. યે સુનકર ઉસ આલિમકી આંખેંસી ખુલ ગઈ ઔર ઈસ બાતસે ઉસકો બળા ફાઈદા પહોંચા.

૧ ફાઈદા :- દેખો કૈસી ઔરત થી જિસને મર્દકો અકલ દી ઔર મર્દ ભી કૈસા' આલિમ. બીબીયો! તુમકો ચાહિયે કે મુસીબતમેં યેહી સમઝા કરો. દૂસરોંકો ભી સમઝા દિયા કરો.

હઝરત મરયમ (અલૈ.) કી વાલિદહકા ઝિકર

ઉન બીબીકા નામ હન્ના થા. ઈમરાન ઉનકે મિયાંકા નામ થા. જો વાલિદ હૈં હઝરત મરયમ (અલૈ.) કે. ઉનકો હમલ રહા તો ઉનહોંને અલ્લાહ મિયાંસે મન્નત માની કે જો બચ્ચા મેરે પેટમેં હે ઉસકો મસ્જિદકી ખિદમતકે લિયે આઝાદ છોળ દૂંગી. યા'ની દુનિયાકે કામ ઉસ્સે ન લુંગી. ઉનકા ગુમાન યે થા કે લળકા પૈદા હોગા. કયૂંકે મસ્જિદકી ખિદમત લળકાહી કર સકતા હે. ઉસ ઝમાનેમેં એસી મન્નત દુરૂસ્ત થી. જબ બચ્ચા પૈદા હોનેકા વકત આયા તો પૈદા હુઈ લળકી. અફસોસસે કહા કે અય અલ્લાહ! યે તો લળકી હુઈ. હુકમ હુવા કે લળકી લળકોંસે ભી અચ્છી હોગી. ઔર ખુદાને ઉસકો કબૂલ કિયા.
૨ ગર્ઝ હઝરત મરયમ' (અલૈ.) ઉનકા નામ રખ્ખા. ઔર ઉનહોંને ઉનકે લિયે યે દુઆ કી કે ઉનકો ઔર ઉનકી ઔલાદકો શૈતાનસે બચાઈયો. ચુનાંચે હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) ને
૩ ફરમાયા કે શૈતાન' સબકો પૈદા હોતે વકત છેળતા હે, મગર હઝતર મરયમ ઔર ઉનકે બેટે હઝરત ઈસા (અલૈ.) કો નહીં છેળ સકા.

ફાઈદા :- દેખો ઉનકી પાક નિય્યતકી કૈસી બરકત હુઈ કે ખુદા તઆલાને કૈસી પાક ઔલાદ દી. ઔર ખુદા તઆલાને ઉનકી દુઆ ભી કબૂલ કી. મા'લૂમ હોતા હે કે અલ્લાહ તઆલાકો ઉનકી બળી ખાતિર મંઝૂર થી. બીબીયો! પાક નિય્યતકી એસી બરકતેં

૧. તજુર્બા હે કે એસે મોકા' પર દૂસરેકી નસીહત કારગર (ફાઈદામંદ) હોતી હે. અગરચે નસીહત કરનેવાલા દીનદારીમેં ઉસ શખ્સસે જિસકો નસીહત કી જાતી હે કમ હી દરજાકા હો.

૨. મરયમ કે મા'ના ઈબાદત ગુઝાર ઔરતકે હૈં.

૩. ઝાહિર યે હે કે જનાબ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઈસ હુકમસે ખારિજ હૈં યા'ની આપકો શૈતાનને પૈદા હોતે વકત નહીં છેળા.

હોતી હૈ. હમેશા અપની નિય્યત ખાલિસ રખ્ખા કરો. જો નેક કામ કરો ખુદાકે વાસ્તે કરો. તુમહારી ભી અલ્લાહ મિયાંકે દરબારમેં કદર હો જાવેગી.

હઝરત મરયમ (અલૈ.) કા ઝિકર

ઉનકે પૈદા હોનેકા કિસ્સા અભી ગુઝર ચુકા હૈ. જબ યે પૈદા હુ ચુકી તો ઉનકી વાલિદહ અપની મન્નતકે મુવાફિક ઉનકો લેકર બૈતુલ મુકદ્દસકી મસ્જિદમેં પહોંચી. વહાંકે રેહનેવાલે બુઝુર્ગોંસે કહા કે યે મન્નતકી લળકી લો. ચૂંકે બળે બુઝુર્ગ ખાનદાનકી થી. સબને ચાહા કે મૈં લેકર પાલું. ઉનમેં હઝરત ઝકરિયા (અલૈ.) ભી થે. વો હઝરત મરયમ (અલૈ.) કે ખાલૂ હોતે થે. યૂં ભી ઉનકા હક ઝિયાદહ થા, મગર ફિર ભી લોગોંને ઉનસે ઝઘડા કરના શુરૂ' કિયા. જિસ ફેસલે પર સબ રાઝી હુએ થે ઉસમેં ભી યેહી જીતે રહે. આખિર હઝરત ઝકરિયા (અલૈ.) ને ઉનકો લેકર પરવરિશ કરના શુરૂ' કિયા. ઉનકે બળ્હનેકી યે હાલત થી કે ઔર બચ્ચોંસે કહીં ઝિયાદહ બળ્હતી થી યહાં તક કે થોળે દિનોંમેં સિયાની મા'લૂમ હોને લગીં. ઔર વેસે ભી બચપનસે માદરઝાદ બુઝુર્ગ ઔર વલી થીં. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો કુરઆનમેં સિદ્દીકા (વલી) ફરમાયા હૈ. ઔર ઉનકી કરામત બયાન ફરમાઇ હૈ કે બગૈર ફસલ (મોસમ) મેવે ગૈબસે ઉનકે પાસ આ જાતે. હઝરત ઝકરિયા (અલૈ.) પૂછતે કે યે કહાંસે આએ? તો જવાબ દેતીં કે અલ્લાહ મિયાંકે યહાંસે ગર્ઝ ઉનકી સારી બાતેં અચમ્બે (તઅજ્જુબ) કી થીં યહાં તક કે જબ જવાન હુઇં તો મહઝ અલ્લાહ તઆલાકી કુદરતસે બગૈર મર્દકે ઉનકો હમલ હો ગયા ઔર હઝરત ઇસા (અલૈ.) પૈગમ્બર પૈદા હુએ. યહૂદિયોંને બગૈર બાપ' કે બચ્ચા હોને પર વાહી ૧
તબાહી બકના શુરૂ' કિયા. અલ્લાહ તઆલાને ઇસા (અલૈ.) કો પૈદા હોને હીકે ઝમાનેમેં બોલનેકી તાકત દી. ઉનહોંને ઐસી અચ્છી અચ્છી બાતેં કહીં કે ઇન્સાફ વાલોંકો મા'લૂમ હો ગયા કે ઉનકી પૈદાઇશ ખુદાકી કુદરતકા નમૂના હૈ. બેશક બગૈર બાપકે પૈદા હુએ હૈં. ઔર ઉનકી માં પાક સાફ હૈં. હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઉનકી બુઝુર્ગી બયાન ફરમાઇ હૈ કે ઔરતોંમેં કોઇ કામિલ નહીં હુઇ સિવાએ દો ઔરતોં કે. એક હઝરત મરયમ દૂસરી હઝરત આસિયા. યે મઝમૂન હઝરત આસિયાકે ઝિકરમેં ભી આ ચુકા હૈ.

ફાઇદા :- દેખો ઉનકી માં ને ઉનકો ખુદાકે નામ કર દિયા થા. કેસી બુઝુર્ગ હુઇં ઔર ખૂદ અલ્લાહ તઆલાકી તાબે'દારીમેં લગી રેહતી થીં જિસ્સે આદમી વલી હો જાતા હૈ. ઉસકી બરકતસે ખુદા તઆલાને કેસી તોહમતસે બચા લિયા. બીબીયો! ખુદા તઆલાકી તાબે'દારી કિયા કરો. સબ આફતોંસે બચી રહોગી. ઔર અપની ઓલાદકો દીનમેં ઝિયાદહ લગા રખ્ખા કરો, દુનિયાકા બંદા મત બના દિયા કરો.

---

૧. હાલાંકે યે કોઇ તઅજ્જુબકી બાત ન થી, ઇસ લિયે હઝરત આદમ (અલૈ.) તો હક તઆલાકી કુદરતસે બગૈર વાલિદૈન પૈદા હો ગએ થે. સો હઝરત ઇસા (અલૈ.) કા બગૈર વાલિદ પૈદા હોના કયા તઅજ્જુબ થા. અલ્લાહ તઆલા હર બાત પર કાદિર હૈ, મગર વો યહૂદી લોગ બેવકૂફ ઔર શરીર થે.

હઝરત ઝકરિયા (અલૈ.) કી બીબીકા ઝિકર

ઉનકા નામ ઈશાઅ હે. યે હઝરત યે હઝરત હન્નાકી બહન ઔર હઝરત મરયમકી ખાલા હૈં. ઉનકે લિયે અલ્લાહ તઆલાને યૂં ફરમાયા હે કે હમને ઝકરિયાકી બીબીકો સંવાર દિયા. ઉસકા મતલબ બા'ઝે આલિમોંને યે લિખ્ખા હે કે હમને ઉનકી આદતેં ખૂબ સંવાર દીં. હઝરત યહયા (અલૈ.) ઉનકે બુઢાપેમેં પૈદા હુએ તો હઝરત ઈસા (અલૈ.) રિશ્તેમેં હઝરત યહયા (અલૈ.) કી ખાલાકે નવાસે હૈં. નવાસા ભી બેટેકી જગહ હોતા હે. ઈસ વાસ્તે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને એકકો દૂસરીકી ખાલાકા બેટા ફરમા દિયા હે.

ફાઈદા :- દેખો અચ્છી આદત ઐસી અચ્છી ચીઝ હે કે અલ્લાહ તઆલાને ભી ઉનકી તા'રીફ ફરમાઈ હે. બીબીયો! અપની આદતેં હર તરહકી ખૂબ સંવારો, જિસકા તરીકા હમને સાતવેં હિસ્સેમેં અચ્છી તરહ લિખ દિયા હે. યે પચીસ કિસ્સે પેહલી ઉમ્મતોંકી નેક બીબીયોંકે થે, અબ થોડેસે ઈસ ઉમ્મતકી નેક બીબીયોંકે ભી સુન લો.

હઝરત ખદીજા (રદિ.) કા ઝિકર

યે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સબસે પેહલી બીબી હૈં. ઉનકી બડી બડી બુઝુર્ગીયાં હૈં એક દફા' પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઉનસે ફરમાયા કે હઝરત જિબ્રાઈલ (અલૈ.) ખુદા તઆલાકા સલામ તુમ્હારે પાસ લાતે હૈં. ઔર આપને યે ભી ફરમાયા કે તમામ દુનિયાકી બીબીયોંમેં સબસે અચ્છી ચાર બીબીયાં હૈં. એક હઝરત મરયમ. દૂસરી હઝરત આસિયા ફિરઓનકી બીબી. તીસરી હઝરત ખદીજા. ઔર ચોથી હઝરત ફાતિમા (રદિ.). ઔર પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો જો કુછ કાફિરોંકે બરતાવસે પરેશાની હોતી તો આપ ઉનસે આકર ફરમાતે. યે કોઈ એસી તસલ્લીકી બાત[1] કેહ દેતી કે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી પરેશાની જાતી રેહતી તો આપકો ઉનકા એસા ખ્યાલ થા કે ઉનકે ઈન્તિકાલકે બા'દ ભી બકરી વગૈરહ ઝબહ કરતે તો ઉનકી સાથનોં સહેલિયોંકો ભી ઝરૂર ગોશ્ત ભેજતે. હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે પેહલે ઉનકા નિકાહ ઔર હુવા થા. ઉનકે પેહલે શૌહરકા નામ અબૂ હાલા તમીમી હે.

ફાઈદા :- અલ્લાહ તઆલા ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે નઝદીક ઉનકી કદર ઈમાન ઔર તાબે'દારીસે થી. બીબીયો! તુમ ભી ઉસમેં ખૂબ કોશિશ કરો. ઔર યે ભી મા'લૂમ હુવા કે ખાવિંદકી પરેશાનીમેં ઉસકી દિલજોઈ ઔર તસલ્લી કરના નેક ખસલત હે. અબ બા'ઝી ઔરતેં ખાવિંદકે અચ્છે બચ્છે દિલકો ઉલટા પરેશાન કર ડાલતી હૈં. કભી ફરમાઈશેં કરકે કભી તકરાર કરકે. ઈસ આદતકો છોડ દો.

---

૧. હાલાંકે આપ વલી થીં ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) નબી થે, મગર તબ ભી આપકી તસલ્લી નફા' દેતી થી. ઔર તજ્રુબા હે કે એસે મૌકા' પર દૂસરેકી નસીહત કારગર (ફાઈદામંદ) હોતી હે, ચાહે નસીહત કરનેવાલા દીનદારીમેં ઉસ શખ્સસે જિસકો નસીહત કી જાતી હે કમ હી દરજાકા હો.

હઝરત સૌદહ (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. ઉનહોંને અપની બારીકા દિન હઝરત આઈશાકો દે દિયા થા. હઝરત આઈશા (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે કિસી ઔરતકો દેખકર મુઝકો યે હિર્સ નહીં હુઈ કે મૈં ભી વેસી હી હોતી સિવાએ હઝરત સૌદા (રદિ.) કે. ઉનકો દેખકર મુઝકો હિર્સ હોતી થી કે મૈં ભી એસી હી હોતી જૈસી યે હૈં. ઉનકે પેહલે શોહરકા નામ સકરાન બિન અમ્ર થા.

ફાઈદા :- દેખો હઝરત સૌદહ (રદિ.) કી હિમ્મત કે અપની બારી અપની સોતકો દે દી. આજ કલ ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ભી સૂતસે લળાઈ ઔર હસદ કિયા કરતી હૈં. આજ કલ જાન જાનકર ઉસપર એબ લગાતી હૈં. બીબીયો! તુમકો ભી એસી હી હિમ્મત ઔર ઈન્સાફ ઈખ્તિયાર કરના ચાહિયે. ફિર દેખો અખલાક હઝરત સિદ્દીકા (રદિ.) કે કે ઉનહોંને ઉન જૈસી હોનેકી તમન્ના ઝાહિર ફરમાઈ.

હઝરત આઈશા (રદિ.) કા ઝિકર

યે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બહોત ચહીતી બીબી હૈં. સિર્ફ ઉનહી કુંવારીસે હઝરત (સ.અ.વ.) કા નિકાહ હુવા. આલિમ ઈતની બળી થીં કે હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કે બળે બળે સહાબી (રદિ.) ઉનસે મસ્અલા પૂછા કરતે થે. એક બાર હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) સે એક સહાબી (રદિ.) ને પૂછા કે સબસે ઝિયાદહ આપકો કિસકે સાથ મુહબ્બત હૈ? ફરમાયા આઈશા (રદિ.) કે સાથ. ઉનહોંને પૂછા ઔર મરદોંમેં? ફરમાયા આપકે બાપ યા'ની હઝરત અબૂબકર (રદિ.) કે સાથ. ઔર ભી ઉનકી બહોત ખૂબિયાં આઈ હૈં.

ફાઈદા :- દેખો એક યે ઔરત થીં જિનસે બળે બળે આલિમ મસ્અલે દીનકે પૂછતે થે. એક અબ હૈં કે ખૂદ ભી આલિમોંસે પૂછનેકા યા દીનકી કિતાબેં પળ્હનેકા શૌક નહીં. બીબીયો! દીનકા ઈલ્મ ખૂબ મેહનત ઔર શૌકસે સીખો.

હઝરત હફસા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીબી ઔર હઝરત ઉમર (રદિ.) કી બેટી હૈં. હઝરત (સ.અ.વ.) ને કિસી બાત પર ઉનકો એક તલાક દે દી થી. ફિર જિબ્રઈલ (અલૈ.) કે કેહનેસે આપને રૂજૂઅ કર લિયા. હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને યૂં ફરમાયા કે આપ હઝરત હફસા (રદિ.) સે રૂજૂઅ કર લીજિયે, ક્યૂંકે વો દિનકો રોઝા બહોત રખતી હૈં. રાતોંકો જાગકર ઈબાદત બહોત કરતી હૈં. ઔર વો બેહિશ્તમેં આપકી બીબી હોંગી. ઉનહોંને અપને ભાઈ અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) કો વસિય્યત કી થી કે મેરા ઈતના

ભી ઉનહોંને વકફ કી થી. ઉસકે બંદોબસ્તકે
માલ ખેરાત કર દીજિયો, ઔર કોઈ ઝમીન ભી ઉનહોંને વકફ કી થી. ઉસકે બંદોબસ્તકે
માલ ખેરાત કર દીજિયો, ઓર કોઈ ઝમીન ભી ઉનહોંને વકફ
ખીનસ બિન હુઝાફા થા.
લિયે ભી વસિય્યત કી થી. ઉનકે પેહલે ખાવિંદકા નામ ખીનસ બિન હુઝાફા થા.
લિયે ભી વસિય્યત કી થી. ઉનકે પેહલે ખાવિંદકા નામ અલ્લાહ મિયાંકે યહાંસે તરફદારી કી જાતી
ફાઈદા :- દીનદારીકી બરકત દેખી કે અલ્લાહ મિયાંકે યહાંસે તરફદારી કી જાતી
હૈ. ફરિશ્તેકે હાથ તરફદારીકા હુકમ હોતા હૈ કે અપની તલાકકો લોટા લો ઔર ઉનકી
સખાવત દેખો કે અલ્લાહકી રાહમેં કિસ તરહ ખેરાતકા બંદોબસ્ત કિયા. ઔર ઝમીન ભી
વકફ કી. બીબીયો! દીનદારી ઇખ્તીયાર કરો. ઔર માલકી હિર્સ ઔર મુહબ્બત દિલસે
નિકાલ ડાલો.

હઝરત ઝૈનબ ખુઝૈમાકી બેટી (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. ઔર યે એસી સખી થી કે
ગરીબોંકી માં કે નામસે મશ્હૂર થી. ઉનકે પેહલે શૌહરકા નામ અબ્દુલ્લાહ બિન
જહશ થા.

ફાઈદા :- દેખો ગરીબોંકી ખિદમત કૈસી બુઝુર્ગીકી ચીઝ હૈ.

હઝરત ઝૈનબ હાશમિયા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. હઝરત ઝૈદ (રદિ.) એક સહાબી
હૈં. હમારે હઝરતને ઉનકો અપના બેટા બનાયા થા. પેહલે બેટા બનાના શરીઅતમેં
૧ દુરુસ્ત' થા. જબ વો જવાન હુએ તો હઝરતકો ઉનકી શાદીકી ફિકર હુઈ. આપને ઉનહી
ઝૈનબકે લિયે ઉનકે ભાઈકો પૈગામ દિયા. યે દોનૂં ભાઈ બહન નિસ્બતમેં હઝરત ઝૈદકો
બરાબરકા ન સમઝતે થે. ઈસ વાસ્તે અવ્વલ અવ્વલ રૂકે, મગર ખુદાએ તઆલાને યે
આયત ભેજ દી કે પૈગમ્બરકી તજવીઝકે બા'દ ફિર મુસલમાનકો કોઈ ઉઝર નહીં ચાહિયે.
દોનૂંને મંઝૂર કર લિયા ઔર નિકાહ હો ગયા. મગર કુછ મિયાં બીબીમેં અચ્છી તરહસે ન
બની. નોબત યહાં તક પહોંચી કે હઝરત ઝૈદ (રદિ.) ને તલાક દેનેકા ઈરાદા કર લિયા.
ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) સે આકર સલાહ કી. હઝરત (સ.અ.વ.) ને રોકા ઔર સમઝાયા,
મગર અંદરસે આપકો મા'લૂમ હો ગયા કે યે બગૈર તલાક દિયે રહેંગે નહીં. ઉસ વક્ત
આપકો બહોત સોચ હુવા કે અવ્વલ હી ઈન દોનૂં ભાઈ બહનોંકા દિલ ઈસ નિકાહકો
ગવારા ન કરતા થા મગર હમારે કેહનેસે કબૂલ કર લિયા. અબ તલાક હો ગઈ તો ઔર
ભી દોનૂં ભાઈ બહનોંકી બાત હલકી હોગી ઔર બહોત દિલશિકની હોગી. ઉનકી
દિલજોઈકી ક્યા તદબીર કી જાએ. આખિર સોચનેસે યે બાત ખ્યાલમેં આઈ કે અગર મૈં
અપનેસે નિકાહ કરૂં તો બેશક ઉનકે આંસૂ પૂંછ જાએંગે વરના કોઈ બાત સમઝમેં નહીં

---

૧. યા'ની પેહલે જો શખ્સ મુતબન્ના કરતા થા. ઉસ શખ્સકી તરફ નિસ્બત કરના યા'ની ઉસકા બેટા કેહના જાઈઝ થા.

આતી, લેકિન ઉસકે સાથ હી દુનિયાકી ઝબાનકા ભી ખ્યાલ થા કે બે ઈમાન લોગ તા'ને ઝરૂર દેંગે કે બેટેકી બીવીકો ઘરમેં ડાલ લિયા. અગરચે શરીઅતસે મુંહ બોલા બેટા સચ મુચ નહીં હો જાતા, મગર લોગોંકી ઝબાનકો કૌન પકડે. ફિર ઉનમેં ભી બે ઈમાન લોગ જિનકો તા'ના દેનેકે વાસ્તે ઝરાસા હીલા બહોત હૈ. આપ ઉસી સોચ બિચારમેં થે ઉધર હઝરત ઝૈદ (રદિ.) ને તલાક ભી દે દી. ઈદ્દત ગુઝરનેકે બા'દ આપકી ઝિયાદહ રાય ઈસી તરફ ઠેહરી કે પૈગામ ભેજના ચાહિયે. ચુનાંચે આપને પૈગામ દિયા. ઉન્હોંને કહા મૈં અપને પરવરદિગારસે કેહ લૂં અપની અકલસે કુછ નહીં કરતી. ઉનકો જો મંઝૂર હોગા આપ હી સામાન કર દેંગે, યે કેહકર વુઝૂ કરકે મુસલ્લે પર પહોંચી નમાઝમેં લગ ગઈ ઔર નમાઝકે બા'દ દુઆ કી. અલ્લાહ તઆલાને અપને પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) પર યે આયત નાઝિલ કર દી કે હમને ઉનકા નિકાહ આપસે કર દિયા. આપ ઉનકે પાસ તશરીફ લે આએ. ઔર યે આયત સુના દી. વો ઔર બીબીયોં પર ફખર[1] કિયા કરતીં કે તુમહારા નિકાહ તુમહારે માં-બાપને કિયા ઔર મેરા નિકાહ ખુદા તઆલાને કિયા. ઔર પેહલે પહલ જો પરદહકા હુકમ હુવા હૈ વો ઉનહીકી શાદીમેં હુવા. ઔર યે બીબી બડી સખી થીં. દસ્તકાર (હુનરમંદ) ભી થીં. અપની દસ્તકારીકી આમ્દનીસે ખેરાત કિયા કરતીં. એક દફા'કા ઝિકર હૈ કે સબ બીબીયોંને મિલકર હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) સે પૂછા કે આપકે બા'દ કૌન બીબી સબસે પેહલે દુનિયાસે જાકર આપસે મિલેંગી? આપને ફરમાયા જિસકે હાથ સબસે લંબે હોંગે. અરબી બોલચાલમેં લંબે હાથવાલા કેહતે હૈં સખીકો, મગર બીબીયોંકી સમઝમેં નહીં આયા. વો સમઝીં ઉસી નાપકે લંબાનકો. સબને એક લકડીસે અપને અપને હાથ નાપના શુરૂ' કિયે તો સબસે ઝિયાદહ લંબે હાથ નિકલે હઝરત સૌદા (રદિ.) કે, મગર સબસે પેહલે હઝરત ઝૈનબને વફાત પાઈ. ઉસ વકત સમઝમેં આયા કે ઓ હો યે મતલબ થા. ગર્ઝ ઉનકી સખાવત અલ્લાહ ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે નઝદીક ભી માની હુઈ થી. હઝરત આઈશા (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે મૈંને હઝરત ઝૈનબ (રદિ.) સે અચ્છી કોઈ ઔરત નહીં દેખી. દીનમેં બહોત કામિલ. ખુદાસે ડરનેવાલી. બાતકી બડી સચ્ચી, રિશ્તાદારોંસે બડા સુલૂક કરનેવાલી, ખેરાત બહોત કરનેવાલી. ખેરાત કરનેકે વાસ્તે દસ્તકારીમેં બડી મેહનત કરનેવાલી. હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઉનકે હકમેં ફરમાયા હૈ કે દિલમેં બહોત આજિઝી રખનેવાલી ખુદાકે સામને ગિડ ગિડાનેવાલી.

ફાઈદા :- બીબીયો! તુમને સુન લી સખાવતકી બુઝુર્ગી ઔર દસ્તકારીકી ખૂબી ઔર હર કામમેં ખુદા તઆલાસે રૂજૂઅ કરના. દેખો કભી અપને હાથસે કામ કરનેકો ઝિલ્લત મત સમઝના. હુનર પેશાકો કભી એબ મત જાનના.

---

૧. યે ફખર બતૌરે તકબ્બુર ન થા, બલ્કે ખુદા તઆલાકી નેઅમતકા ઈઝહાર થા ઔર યે ઈબાદત હૈ.

હઝરત ઉમ્મે હબીબા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. જબ મક્કામેં કાફિરોંને મુસલમાનોંકો બહોત સતાયા. ઔર મદીના જાનેકા ઉસ વકત તક કોઈ હુકમ ન હુવા થા. ઉસ વકત બહોતસે મુસલમાન હબશાકે મુલ્કકો ચલે ગએ થે. વહાંકા બાદશાહ જિસકો નજ્જાશી કેહતે હૈં નસરાની મઝહબ રખતા થા. મગર મુસલમાનોંકે જાનેકે બા'દ વો મુસલમાન હો ગયા. ગર્ઝ જો મુસલમાન હબશા ગએ થે ઉનહીમેં હઝરત ઉમ્મે હબીબા (રદિ.) ભી થીં. યે બેવા હો ગઈ તો નજ્જાશી બાદશાહને એક ખવાસ (કનીઝ, લોંડી) જિસકા નામ અબરહા થા. ઉનકે પાસ ભેજી કે મૈં તુમકો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે લિયે પૈગામ દેતા હૂં ઉનહોંને મંઝૂર કિયા. ઔર ઈન્આમમેં અબરહાકો ચાંદીકે દો કંગન ઔર ઔર કુછ અંગૂઠી છલ્લે દિયે. ઉનકે પેહલે શોહરકા નામ અબ્દુલ્લાહ બિન જહશ થા.

ફાઈદા :- કૈસી દીનદાર થી કે દીનકી હિફાઝતકે લિયે ઘરસે બે-ઘર હો ગઈં. આખિર અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી મેહનતકે બદલેમેં કૈસી રાહત ઔર ઈઝ્ઝત દી કે હઝરત (સ.અ.વ.) સે નિકાહ હુવા. ઔર બાદશાહને ઉસકા બંદોબસ્ત કિયા. બીબીયો! દીનકા જબ મૌકા' આ જાએ કભી દુનિયાકે આરામકા યા નામકા યા માલકા યા ઘરબારકા લાલચ મત કરના. સબ ચીઝેં દીન પર કુરબાન હૈં.

હઝરત જુવેરિયહ (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. યે એક લડાઈમેં જો બની મુસ્તલકકી લડાઈકે નામસે મશ્હૂર હે. કાફિરોંકે શહરમેં કૈદ હોકર આઈ થીં. ઔર એક સહાબી સાબિત બિન કૈસ યા ઉનકે કોઈ ચચાઝાદ ભાઈ થે યે ઉનકે હિસ્સેમેં લગી થીં. ઉનહોંને અપને આકાસે કહા કે મૈં તુમકો ઈતના રૂપિયા દૂં ઔર તુમ મુઝકો ગુલામીસે આઝાદ કર દો. ઉનહોંને મંઝૂર કિયા. વો હઝરત (સ.અ.વ.) કે પાસ આઈ કે કુછ રૂપિયાકા સહારા લગા દેં. આપને ઉનકી દીનદારી ઔર ગરીબી પર રહમ ખાયા ઔર ફરમાયા કે અગર તુમ કહો તો રૂપિયા સબ મૈં અદા કર દૂં ઔર તુમસે નિકાહ કર લૂં. ઉનહોંને જી જાનસે કબૂલ કર લિયા. ગર્ઝ નિકાહ હો ગયા. જબ લોગોંકો નિકાહકા હાલ મા'લૂમ હુવા તો ઉનકે કુમ્બે કબીલેકે ઔર ભી બહોત કૈદી દૂસરે મુસલમાનોંકે કબ્ઝેમેં થે. સબને ઉન કૈદિયોંકો ગુલામીસે આઝાદ કર દિયા કે અબ ઉનકા હમારે હઝરતસે સુસરાલી રિશ્તા હો ગયા. અબ ઉનકો ગુલામ બનાના બે અદબી હે. હઝરત આઈશા (રદિ.) કા કૌલ હે કે હમકો એસી કોઈ ઔરત મા'લૂમ નહીં હુઈ કે જિસ્સે ઉસકી બિરાદરીકો ઈતના બડા ફાઈદા પહોંચા હો. ઉનકે પેહલે શોહરકા નામ મુસાફેઅ બિન સફવાન થા.

ફાઈદા :- દેખો દીનદારી અજીબ નેઅમત હે કે ઉસકી વજહસે બાવજૂદ લોંડી

હોનેકે હઝરતકી બીબી બની. બીબીયો! હઝરત (સ.અ.વ.) સે ઝિયાદહ કોઇ ઇઝ્ઝતદાર નહીં. જબ આપને લૌંડીકો બીબી બનાના એબ નહીં સમઝા તો અગર કોઇ ઘટિયા જગહ ઉસી મસ્લિહતસે નિકાહ કરે યા પરદેસસે કિસીકો લે આવે તો તુમ ભી ઉસકો હકીર મત સમઝો. યે બહોત બુરા મર્ઝ હે ઓર ગુનાહ ભી હે. દેખો સહાબા (રદિ.) કા અદબ કે ઉન બીબીકી ઇઝ્ઝત કિતની ઝિયાદહ કી કે ઉનકી બિરાદરીકી ઝિલ્લત ભી ગવારા નહીં કી. આજ કલ કેસી જહાલત હે કે ખુદ એસી બીબીકી ભી ઇઝ્ઝત નહીં કરતી, ચાહે કેસી હી દીનદાર હો. ભલા ઉસકી બિરાદરીકી તો કયા ખાક ઇઝ્ઝત કરનેકી ઉમ્મીદ હે.

હઝરત મેમૂના (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પેગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. એક બહોત બળે હદીસકે જાનનેવાલી આલિમ યૂં કેહતે હૈં કે ઉનકા નિકાહ હઝરત (સ.અ.વ.) સે ઇસ તરહ હુવા હે કે ઉન્હોંને યૂં અર્ઝ કિયા થા કે અપની જાન આપકો બખ્શતી હૂં. યા'ની બગૈર મહરકે આપકે નિકાહમેં આના મંઝૂર કરતી હૂં ઓર આપને કબૂલ ફરમાયા થા. ઇસ તરહકા નિકાહ હમારે પેગમ્બર (સ.અ.વ.) કો દુરૂસ્ત થા. ઓર એક બહોત તફસીરકે જાનનેવાલે આલિમ યૂં કેહતે હૈં કે જિસ આયતમેં એસે નિકાહકા હુકમ હે વો અવ્વલ ઇનહી બીબીકે લિયે ઉતરી હે ઇનકે પેહલે શૌહરકા નામ હુવયતિબ થા.

ફાઇદા :- દેખો કેસી દીનકી આશિક બીબીયાં થી કે હઝરતકી ખિદમતકો ઇબાદત સમઝકર મહરકી ભી પરવા નહી કી. હાલાંકે ઉસ ઝમાનેમેં મહર નકદા નકદ હી મિલ જાયા કરતા થા. હમારે ઝમાનેકી તરહ કિયામતકા યા મૌતકા હાર ન થા. બીબીયો બસ દીન હી કો હમેશા અસલી દોલત સમઝો. દુનિયાસે એસી મુહબ્બત રખ્ખો કે અપને વક્તકો અપને ખ્યાલકો ઉસીમેં ખપા દો. રાત દિન ઉસીકા ધંધા રહે, મિલ જાએ તો બાગ બાગ હો જાઓ, ચાહે સવાબ હો ચાહે ગુનાહ. ન મિલે તો ગમ સવાર હો જાએ તો શિકાયત કરતી ફિરો. દોલતવાલોં પર હસદ કરને લગો, નિય્યત ડાંવાડોલ કરને લગો.

હઝરત સફિય્યા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પેગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બીબી હૈં. ખેબર[1] એક બસ્તી હે વહાં યહુદિયોંસે મુસલમાનોંકી લળાઇ હુઇ થી. યે બીબી ઉસ લળાઇમેં કેદ હોકર આઇ થીં ઓર એક સહાબી (રદિ.) કે હિસ્સેમેં લગ ગઇ થીં. હઝરત પેગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ઉનસે મોલ લેકર આઝાદ કર દિયા. ઓર ઉનસે નિકાહ કર લિયા. યે બીબી હઝરત હારૂન પેગમ્બર (અલૈ.) કી ઓલાદમેં હૈં. ઓર નિહાયત બુર્દબાર અકલમંદ ખૂબિયોંકી ભરી હુઇ હૈં. ઉનકી બુર્દબારી ઉસ એક કિસ્સેસે મા'લૂમ હોતી હે કે ઉનકી એક લૌંડીને હઝરત ઉમર

૧. યે બસ્તી મદીના મુનવ્વરહકે કરીબ હે.

(રદિ.) સે ઝૂઠ મૂઠ ઉનકી દો બાતોંકી ચુગલી ખાઈ. એક તો યે કે ઉનકો અબ તક સનીચરકે દિનસે મુહબ્બત હે. યે દિન યહૂદિયોંમેં બળી તા'ઝીમકા થા. મતલબ યે થા કે ઉનમેં મુસલમાન હોકર ભી અપને પેહલે મઝહબ યહૂદી હોનેકા અસર બાકી હે. તો યૂં સમઝો કે મુસલમાન પૂરી નહીં હુઈ. દૂસરી બાત યે કહી કે યહૂદીયોંકો ખૂબ દેતી લેતી હેં. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને હઝરત સફિય્યાસે પૂછા, ઉનહોંને જવાબ દિયા કે પેહલી બાત તો બિલકુલ ઝૂઠ હે. જબસે મેં મુસલમાન હુઈ હૂં ઓર જુમ્આકા દિન ખુદા તઆલાને દે દિયા હે. સનીચરસે દિલકો લગાવ ભી નહીં રહા. રહી દૂસરી બાત વો અલબત્તા સહીહ હે, ઓર વજહ ઉસકી યે હે કે વો લોગ મેરે રિશ્તાદાર હેં ઓર રિશ્તાદારોંસે સુલૂક કરના શરીઅતકે ખિલાફ નહીં. ફિર ઉસ લોંડીસે પૂછા કે તુઝસે ઝૂઠી ચુગલી ખાનેકો કિસને કહા થા? કેહને લગી શેતાનને. આપને ફરમાયા જા તુઝકો ગુલામીસે આઝાદ કિયા. ઉનકે પેહલે શોહરકા નામ કિનાના બિન અબીલ હકીક થા.

ફાઈદા :- બીબીયો! દેખો બુર્દબારી ઈસે કેહતે હેં. તુમકો ભી ચાહિયે કે અપની મામા નોકર ચાકરકી ખતા ઓર કુસૂર મઆફ કરતી રહા કરો. બાત બાતમેં બદલા લેના કમ હોસલગી[1] હે ઓર દેખો સચ્ચી કેસી થીં કે જો બાત થી સાફ કેહ દી ઉસકો બનાયા નહીં, જેસે આજકલ બા'ઝોંકી આદત હે કે કભી અપને ઉપર બાત નહીં આને દેતીં. હેર ફેર કરકે અપને આપકો ઈલ્ઝામસે બચાતી હેં. બાતકા બનાના ભી બુરી બાત હે.

હઝરત ઝેનબ (રદિ.) કા ઝિકર

યે બીબી હમારે હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બેટી હેં, ઓર હઝરત (સ.અ.વ.) કો ઉનસે બહોત મુહબ્બત થી. ઉનકા નિકાહ હઝરત અબૂલ આસ[2] બિન રબીઅસે હુવા થા. જબ યે મુસલમાન હો ગઈં ઓર શોહરને મુસલમાન હોનેસે ઈન્કાર કર દિયા તો ઉનસે રિશ્તા તોડ કરકે ઉનહોંને મદીનાકો હિજરત કી. થોળે દિનોં બા'દ ઉનકે શોહર ભી મુસલમાન હોકર મદીને આ ગએ. હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફિર ઉનહીસે નિકાહ કર દિયા. ઓર વો ભી ઉનકો બહોત ચાહતે થે. જબ યે હિજરત કરકે મદીનેકો ચલી થીં. રસ્તેમેં એક ઓર કિસ્સા હુવા કે કહીં દો કાફિર મિલ ગએ. ઉનમેંસે એકને ઉનકો ધકેલ દિયા. યે એક પત્થર પર ગિર પળી ઓર ઉનકો કુછ ઉમ્મીદ થી વો ભી જાતી રહી, ઓર ઈસ કદર સદમા પહોંચા કે મરતે દમ તક અચ્છી ન હુઈ. આખિર ઉસીમેં ઈન્તિકાલ કિયા.

ફાઈદા :- દેખો કેસી હિમ્મત ઓર દીનદારીકી બાત હે કે દીનકે વાસ્તે અપના

---

૧. પેહલે આ ચુકા હે કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને અપને નફસકે લિયે કભી ગુસ્સા નહીં કિયા. જિસસે યે ભી મા'લૂમ હુવા કે આપને કભી કિસીસે બદલા નહીં લિયા. કમાલ યેહી હે, ગો કુસૂરકી મિકદાર બદલા લેના જાઈઝ હે.

૨. પેહલે એસા નિકાહ યા'ની મુસલમાન ઓરતકા કાફિર મર્દકે સાથ જાઈઝ થા અબ યે હુકમ નહીં રહા.

વતન છોળા ખાનદાનકો છોળ દિયા. કાફિરોંકે હાથસે કૈસી તકલીફ ઉઠાઈ કે ઉસમેં જાન ગઈ, મગર દીન પર કાઈમ રહી. બીબીયો! દીનકે સામને સબ ચીઝોંકો છોળ દેના ચાહિયે. અગર તકલીફ પહોંચે ઉસકો ઝેલો. અગર ખાવિંદ બદદીન હો કભી ઉસકા સાથ મત દો.

હઝરત રૂકૈયા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બેટી હૈં. ઉનકા પેહલા નિકાહ ઉતબાસે હુવા જો અબૂ લહબ કાફિરકા બેટા હે. જિસકી બુરાઈ સૂરએ તબ્બતમેં આઈ હે. જબ યે દોનૂં બાપ બેટે મુસલમાન ન હુએ ઔર બાપકે કેહનેસે ઉસને ઉન બીબીકો છોળ દિયા તો હઝરત (સ.અ.વ.) ને ઉનકા નિકાહ હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) સે કર દિયા. જબ હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) બદરકી લળાઈમેં ચલે હૈં ઉસ વકત યે બીમારે થી. ઔર આપ હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) કો ઉનકી ખેર ખબર લેનેકે વાસ્તે મદીના મુનવ્વરહ છોળ ગએ થે. ઔર ફરમાયા થા કે તુમકો જિહાદવાલોંકે બરાબર સવાબ મિલેગા. ઔર જિહાદવાલોંકે સાથ ઉનકા હિસ્સા ભી લગાયા. જિસ રોઝ લળાઈ ફતહ કરકે મદીના મુનવ્વરહમેં આએ હું ઉસી રોઝ ઉનકા ઈન્તિકાલ હો ગયા.

ફાઈદા :- દેખો ઉનકી કૈસી બુઝુર્ગી હે કે ઉનકી ખિદમત કરનેકા સવાબ જિહાદકે બરાબર ઠેહરા. યે બુઝુર્ગી ઉનકે દીનદાર હોનેકી વજહસે હે. બીબીયો! અપને દીનકો પક્કા કરનેકા ખ્યાલ હર વકત રખ્ખો. કોઈ ગુનાહ ન હોને પાવે, ઉસ્સે દીનમેં બળી કમઝોરી આ જાતી હે.

હઝરત ઉમ્મે કુલસૂમ (રદિ.) કા ઝિકર

યે ભી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી બેટી હૈં. ઉનકા પેહલા નિકાહ ઉતૈબાસે હુવા જો ઉસી કાફિર અબૂ લહબકા દૂસરા બેટા હે. અભી રૂખ્સતી ન હોને પાઈ થી કે હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કો પૈગમ્બરી મિલ ગઈ. વો દોનૂં બાપ બેટે મુસલમાન ન હુએ ઔર ઉસને ભી બાપકે કેહનેસે ઉન બીબીકો છોળ દિયા. જબ ઉનકી બહન હઝરત રૂકૈયા (રદિ.) કા ઈન્તિકાલ હો ગયા થા તો ઉનકા નિકાહ હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) સે હો ગયા. ઔર જબ હઝરત રૂકૈયા (રદિ.) કા ઈન્તિકાલ હો ગયા થા ઈત્તિફાકસે ઉસી ઝમાનામેં હઝરત હફસા (રદિ.) ભી બેવા હો ગઈ થીં. ઉનકે બાપ હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ઉનકા નિકાહ હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) સે કરના ચાહા. ઉનકી કુછ રાય ન હુઈ. પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો ખબર હુઈ તો આપને ફરમાયા કે હફસા (રદિ.) કો તો ઉસ્માન (રદિ.) સે અચ્છા ખાવિંદ બતલાતા હું. ઔર ઉસ્માન (રદિ.) કો હફસાસે અચ્છી બીબી બતલાતા હું. ચુનાંચે આપને હઝરત હફસા (રદિ.) સે નિકાહ કર લિયા. ઔર હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) કા

નિકાહ હઝરત ઉમ્મે કુલ્સૂમસે કર દિયા.

ફાઈદા :- આપને ઉનકો અચ્છા કહા, ઔર પૈગમ્બર કિસીકો અચ્છા કહેં યે ઈમાનકી વજહસે હૈ. બીબીયો! ઈમાન ઔર દીન દુરૂસ્ત રખ્ખો.

હઝરત ફાતિમા ઝોહરા (રદિ.) કા ઝિકર

યે ઉમરમેં સબ બહનોંસે છોટી ઔર રૂતબેમેં સબસે બળી ઔર સબસે ઝિયાદહ પ્યારી બેટી હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી હૈં. હઝરત (સ.અ.વ.) ને ઉનકો અપની જાનકા ટુકળા ફરમાયા હૈ. ઔર ઉનકો સારે જહાનકી ઔરતોંકા સરદાર ફરમાયા હૈ. ઔર યૂં ભી ફરમાયા હૈ કે જિસ બાતસે ફાતિમાકો રંજ હોતા હૈ ઉસ્સે મુઝકો ભી રંજ હોતા હૈ. ઔર જિસ બીમારીમેં હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને વફાત પાઈ હૈ ઉસી બીમારીમેં આપને સબસે પોશીદા સિર્ફ ઉનહીકો અપની વફાતકે નઝદીક હો જાનેકી ખબર દી થી. જિસ પર યે રોને લગીં. આપને ફિર ઉનકે કાનમેં ફરમાયા કે તુમ રંજ મત કરો. એક તો સબસે પેહલે તુમ મેરે પાસ ચલી આઓગી. દૂસરે જન્નતમેં સબ બીબીયોંકી સરદાર હોગી. યે સુનકર હંસને લગીં. હઝરત (સ.અ.વ.) કી બીબીયોંને કિતના હી પૂછા કે યે ક્યા બાત થી? ઉનહોંને કુછ જવાબ ન દિયા. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કી વફાતકે બા'દ
૧ યે ભેદ[1] બતલાયા. ઔર હઝરત અલી (રદિ.) સે ઉનકા નિકાહ હુવા હૈ. ઔર ભી હદીસોંમેં ઉનકી બળી બળી બુઝુર્ગીયાં આઈ હૈં.

ફાઈદા :- હઝરત (સ.અ.વ.) કી યે સારી મુહબ્બત ઔર ખુસૂસિયત ઈસ લિયે થી કે યે દીનદાર ઔર સબર કરનેવાલી, શુક્ર કરનેવાલી સબસે ઝિયાદહ થીં. બીબીયો! દીન
૨ ઔર સબર[2] ઔર શુક્રકો ઈખ્તિયાર કરો, તુમ ભી ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કી પ્યારી બન જાઓ.

ફાઈદા :- જહાં સબસે પેહલે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કા હાલ બયાન હુવા હૈ વહાં ભી ઈન બીબીયોં ઔર બેટીયોંકે નામ આ ચુકે હૈં.

ફાઈદા :- બીબીયો! એક ઔર બાત સોચનેકી હૈ. તુમને હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ગ્યારહ બીબીયોં ઔર ચાર બેટીયોંકા હાલ પળ્હા હૈ. ઈસ્સે તુમકો યે ભી મા'લૂમ હુવા હોગા કે બીબીયોંમેં હઝરત આઈશા (રદિ.) કે સિવા સબ બીબીયોંકા હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે દૂસરા નિકાહ હુવા હૈ. ઔર બેટિયોંમેં હઝરત ઝૈનબ ઔર હઝરત ફાતિમા (રદિ.) કે

---

૧. ઔર ઝિંદગીમેં ન બતલાયા ઈસ લિયે કે વો રાઝ થા હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા. ઔર આખિરમેં ઈસી વજહસે આપને પોશીદા ફરમાયા થા. ઔર વફાત શરીફકે બા'દ પોશીદા રખનેકી વજહ જાતી રહી, ઈસ વાસ્તે હઝરત ફાતિમા (રદિ.) ને ઝાહિર કર દિયા.

૨. આપકે સબર ઔર શુક્ર ઔર દૂસરે કમાલાતકા બયાન અહકરને મનાકિબે ફાતિમામેં બહોત તફસીલસે લિખ્ખા હૈ.

સિવા બાકી દો કા હઝરતં ઉસ્માન (રદિ.) સે દૂસરા નિકાહ હુવા હે. યે બારહ બીબીયાં વો હેં કે દુનિયામેં કોઈ ઔરત ઇઝ્ઝત ઔર રૂત્બેમેં ઉનકે બરાબર નહીં. અગર દૂસરા નિકાહ કોઈ એબકી બાત હોતી તો યે બીબીયાં તોબા તોબા કયા એબકી બાત કરતી. અફસોસ હે કે બા'ઝ કમ સમઝ આદમી ઇસકો એબ સમઝતે હેં. ભલા જબ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઘરાનેકી બાતકો એબ ઔર બે ઇઝ્ઝતી સમઝા તો ઈમાન કહાં રહા? યે કૈસે મુસલમાન હેં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે તરીકેકો એબ ઔર કાફિરોંકે તરીકેકો ઇઝ્ઝતકી બાત સમઝેં. ક્યૂંકે યે તરીકા બેવા ઔરતકો બિઠલાએ રખનેકા ખાસ હિન્દુસ્તાનકે કાફિરોંકા હે. ઔર ભી સુનો! તુમસે પેહલે વક્તોંકી બેવાઓંમેં ઔર અબકી બેવાઓંમેં ભી બળા ફર્ક હે. ઉન કમબખ્તી મારિયોંમેં જહાલત તો થી, મગર અપની આબરૂકી બળી હિફાઝત કરતી થીં. અપને નફસકો માર દેતી થીં. ઉનસે કોઈ બાત ઉંચ નીચકી નહીં હોને પાતી થી. ઔર અબ તો બેવાઓંકો સુહાગનોંસે ઝિયાદહ બનાવ સિંગારકા હૌસલા હોતા હે. ઇસ લિયે બહોત જગહ ઐસી નાઝુક નાઝુક બાતેં હોને લગી હેં જો કેહનેકે લાઈક નહીં. અબ તો બિલકુલ બેવાકે બિઠાનેકા ઝમાના નહીં રહા, ક્યૂંકે ન ઔરતોંમેં પેહલીસી શરમ ઔર હયા રહી ઔર ન મરદોંમેં પેહલીસી ગૈરત. ઔર ન બેવાઓંકે રંડાપા કાટને ઔર હર તરહસે ઉનકે ખાને કપળેકી ખબર લેનેકા ખ્યાલ રહા. અબ તો ભૂલકર ભી બેવાકો ન બિઠલાના ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા સમઝ ઔર તૌફીક દે. પેહલી ઉમ્મતોંકી બીબીયોંકે બા'દ યહાં તક હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ગ્યારહ બીબીયોં ઔર ચાર બેટિયોં કુલ પંદરહ બીબીયોંકા ઝિકર હુવા. આગે ઔર ઐસી બીબીયોંકા ઝિકર આતા હે જો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે વકતમેં થીં. ઉનમેં બા'ઝોંકો હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે ખાસ ખાસ ઇલાકા (રિશ્તા) ભી હે.

હઝરત હલીમા સઅદિયહ કા ઝિકર

ઇન બીબીને હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો દૂધ પિલાયા હે. ઔર જબ હઝરત (સ.અ.વ.) ને તાઈફ શહર પર જિહાદ કિયા હે ઉસ ઝમાનેમેં યે બીબી અપને શૌહર ઔર બેટેકો લેકર હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં આઈ થીં. આપને બહોત તા'ઝીમ કી, ઔર અપની ચાદર બિછાકર ઉસપર ઉનકો બિઠલાયા ઔર વો સબ મુસલમાન હુએ.

(અજાઇબુલ કિસસ)

ફાઈદા :- દેખો બા-વજૂદ યે કે હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ ઉનકા બળા ઇલાકા (રિશ્તા) થા. મગર યે જાન ગઈ કે બગૈર દીન ઔર ઈમાનકે ફકત ઇસ ઇલાકેસે બખ્શિશ ન હોગી ઇસ લિયે આકર દીન કબૂલ કિયા. બીબીયો! તુમ ઉસ ભરોસેસે મત રેહના કે હમ ફલાને પીરકી ઓલાદ હેં યા હમારા ફલાના બેટા યા પોતા આલિમ હાફિઝ હે યે લોગ હમકો બખ્શવા લેંગે. યાદ રખ્ખો અગર તુમ્હારે પાસ ખુદ ભી દીન હે તો યે લોગ ભી કુછ અલ્લાહ મિયાંસે તુમ્હારે વાસ્તે કેહ સુન સકતે હેં, નહીં તો એસે ઇલાકે (રિશ્તે) કુછ ભી કામ ન આએંગે.

હઝરત ઉમ્મે ઐમન (રદિ.) કા ઝિકર

ઉન બીબીને હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કો ગોદમેં ખિલાયા હે ઔર પાલા હે. હઝરત (સ.અ.વ.) કભી કભી ઉનકે પાસ મિલને જાયા કરતે થે. એક બાર હઝરત (સ.અ.વ.) ઉનકે પાસ તશરીફ લાએ. ઉન્હોંને એક પ્યાલેમેં કોઇ પીનેકી ચીઝ દી. ખુદા જાને હઝરત (સ.અ.વ.) કા ઉસ વકત જી ન ચાહતા થા યા આપકા રોઝા થા. આપને ઉઝર કર દિયા. ચૂંકે પાલને રખનેકા ઉનકો નાઝ થા ઝિદ બાંધકર ખડી હો ગઈ ઔર બે ઝિઝક કેહ રહી થી નહીં, પીના પડેગા. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) યૂં ભી ફરમાયા કરતે થે કે મેરી હકીકી માં કે બા'દ ઉમ્મે ઐમન મેરી માં હેં. હઝરત (સ.અ.વ.) કી વફાતકે બા'દ હઝરત અબૂબકર (રદિ.) ઔર હઝરત ઉમર (રદિ.) કભી કભી ઉનકી ઝિયારતકો જાયા કરતે થે. ઉનકો દેખકર હઝરત (સ.અ.વ.) કો યાદ કરકે રોને લગતી વો દોનૂં સાહબ ભી રોને લગતે. (મુસ્લિમ, નવવી વગૈરહ)

ફાઈદા :- દેખો કેસી બુઝુર્ગીકી બાત હે કે હઝરત (સ.અ.વ.) ઉનકે પાસ જાવેં. ઐસે બડે સહાબા (રદિ.) ઉનકી ખાતિર મદારાત કરેં. યે બુઝુર્ગી ઈસ વજહસે થી કે ઉન્હોંને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખિદમત કી ઔર દીનમેં કામિલ થીં. બીબીયો! અબ હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમત યેહી હે કે હઝરત (સ.અ.વ.) કે દીનકી ખિદમત કરો. દૂસરોંકો નેક બાતેં બતલાઓ. ઔરતોંકો દીન સિખલાઓ. અપની ઔલાદકો નેકીકી તા'લીમ દો ઔર ખૂદ ભી દીનમેં મઝબૂત રહો, ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા તુમકો બુઝુર્ગીકા હિસ્સા મિલ જાવેગા. ઔર ઝિયારતસે યૂં ન સમઝો કે યે સબ ઝિયારત કરનેવાલોંકે સામને બે-પરદહ હો જાતી હોંગી, કિસીકે પાસ ઈરાદા કરકે જાના ઔર પાસ બેઠના અગરચે દરમિયાનમેં પરદહ ભી હો ઔર અચ્છી અચ્છી બાતેં કેહના સુનના બસ યેહી ઝિયારત હે

૧

હઝરત ઉમ્મે સલીમ[1] (રદિ.) કા ઝિકર

૨ યે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી સહાબિયા[2] હેં. ઔર એક સહાબી હેં અબૂ તાહિર (રદિ.) ઉનકી યે બીવી હેં. ઔર એક સહાબી હેં હઝરત અનસ (રદિ.) જો હમારે હઝરતકે ખાસ ખિદમત ગુઝાર હેં ઉનકી યે માં હેં. ઔર એક તરહસે હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખાલા હેં. ઔર ઉનકે એક ભાઈ થે સહાબી વો એક લડાઈમેં શહીદ હો ગએ. હઝરત (સ.અ.વ.) ઉનકી બહોત ખાતિર કરતે થે. ઔર કભી કભી ઉનકે ઘર

૧. ફઝાઈલે હદીસ ઔર ઉનકી શરહ.

૨. યા'ની યે બીબી હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી સોહબત મેં રહી હૈં.

તશરીફ લે જાયા કરતે. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) ને ઉનકો જન્નતમેં ભી દેખા થા. ઔર ઉનકા એક અજીબ કિસ્સા આયા હૈ. કે ઉનકા એક બચ્ચા થા વો બીમાર હો ગયા ઔર એક દિન મર ગયા. રાતકા વકત થા. અબ ઉનકા સબર દેખો યે ખ્યાલ કિયા કે અગર ખાવિંદકો ખબર કરૂંગી સારી રાત બેચૈન હોંગે. ખાના દાના ન ખાએંગે. પસ ચુપ હોકર બેઠી રહીં. ખાવિંદ આએ ઔર પૂછા બચ્ચા કૈસા હૈ? કેહને લગીં આરામ હૈ. ઔર ઝૂઠ ભી નહીં કહા, મુસલમાનકે વાસ્તે ઉસસે બઢકર કયા આરામ હોગા કે અપને અસલી ઠિકાને ચલા જાએ. વો સમઝે નહીં, ગર્ઝ ઉનકે સામને ખાના લાકર રખ્ખા. ઉન્હોંને ખાના ખાયા. ફિર ઉનકો ઉનકી તરફ ખ્વાહિશ હુઈ. ખુદાકી બંદીને ઉસસે ભી ઉઝર નહીં કિયા. જબ સારી બાતોંસે ફારિગ હો ચુકી તો ખાવિંદસે પૂછતી હૈં કે અગર કોઈ કિસીકો માંગી ચીઝ દે ઔર ફિર અપની ચીઝ માંગને લગે તો ઈન્કાર કરનેકા કુછ હક હાસિલ હૈ? ઉન્હોંને કહા નહીં. કેહને લગીં તો ફિર બચ્ચાકો સબર કરો. વો બળે ખફા હુએ કે મુઝકો જબ હી કયૂં ન ખબર કી. ઉન્હોંને યે સારા કિસ્સા હઝરત (સ.અ.વ.) સે જાકર બયાન કિયા. આપને ઉનકે લિયે દુઆ કી. ખુદાકી કુદરત ઉસી રાત હમલ રેહ ગયા ઔર બચ્ચા પૈદા હુવા. અબ્દુલ્લાહ ઉસકા નામ રખ્ખા ગયા. ઔર યે અબ્દુલ્લાહ આલિમ હુએ ઔર ઉનકી ઔલાદમેં બળે બળે આલિમ હુએ.

ફાઈદા :- બીબીયો! સબર ઉનસે સીખો ઔર ખાવિંદકો આરામ પહોંચાનેકા સબક ઉનસે લો. ઔર યે જો માંગી હુઈ ચીઝકી મિસાલ દી કૈસી અચ્છી ઔર સચ્ચી બાત હૈ. અગર આદમી ઈતની બાત સમઝ લે તો કભી બે સબરી ન કરે. દેખો ઉસ સબરકી બરકત કે અલ્લાહ મિયાંને ઉસ બચ્ચાકા ઈવઝ (બદલા) કિતની જલ્દી દે દિયા ઔર કૈસા બરકતકા બદલા દિયા જિસકી નસલમેં આલિમ ફાઝિલ હુએ.

હઝરત ઉમ્મે હરામકા ઝિકર.

યે ભી સહાબિયા હૈં. ઔર ઉમ્મે સલીમ જિનકા ઝિકર અભી ગુઝરા હૈ ઉનકી બહન હૈં. યે ભી હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી એક રિશ્તેસે ખાલા હૈં. ઉનકે યહાં ભી હઝરત (સ.અ.વ.) તશરીફ લે જાયા કરતે થે. એક બાર આપને ઉનકે ઘર ખાના ખાયા. ફિર નીંદ આ ગઈ સો ગએ. ફિર હંસતે હુએ જાગે. ઉન્હોંને વજહ પૂછી, આપને ફરમાયા કે મૈંને ઈસ વકત ખ્વાબમેં અપની ઉમ્મતકે લોગોંકો દેખા કે જિહાદકે લિયે જહાઝમેં સવાર હુએ જા રહે હૈં. ઔર સામાન ઔર લિબાસમેં અમીર ઔર બાદશાહ મા'લૂમ હોતે હૈં. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! દુઆ કીજિયે ખુદા તઆલા મુઝકો ભી ઉનમેંસે કર દે. આપને દુઆ ફરમાઈ. ફિર આપકો નીંદ આ ગઈ તો ઉસી તરહ ફિર હંસતે હુએ ઉઠે ઔર ઉસી તરહકા ખ્વાબ ફિર બયાન કિયા. ઉસ ખ્વાબમેં ઉસી તરહકે દો આદમી નઝર આએ થે, ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)!

દુઆ કર દીજિયે અલ્લાહ તઆલા મુઝકો ઉનમેંસે કર દે. આપને ફરમાયા કે તુમ પહેલોંમેંસે હો. ચુનાંચે ઉનકે શોહર જિનકા નામ ઉબાદહ થા દરિયાકે સફરસે જિહાદમેં ગએ. યેભી સાથ સાથ ગઈં. જબ દરિયાસે ઉતરી હૈં યે ભી કિસી જાનવર પર સવાર હોને લગીં, ઉસને શોખી કી, યે ગિર ગઈ ઔર જાન દે દી. (મુસ્લિમ ઔર શર્હે મુસ્લિમ)

ફાઈદા :- હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી દુઆ કબૂલ હો ગઈ. ક્યૂંકે જબ તક ઘર લૌટકર ન આવે વો જિહાદકે સફર હીકા રેહતાં હૈ. ઔર જિહાદકે સફરમેં ચાહે કિસી તરહ મર જાવે ઉસમેં શહીદકા હી સવાબ મિલતા હૈ. દેખો કૈસી દીનદાર થી કે સવાબ હાસિલ કરનેકે શોકમેં જાનકી પરવા નહીં કી. ખૂદ દુઆ કરાઈ કે મુઝકો યે દૌલત મિલે. બીબીયો! તુમ ભી ઈસકા ખ્યાલ રખ્ખો. ઔર દીનકા કામ કરનેમેં અગર થોડી બહોત તકલીફ હુવા કરે ઉસસે ઘબરાયા મત કરો. આખિર સવાબ ભી તો તુમહી લોગી.

હઝરત ઉમ્મે અબ્દ (રદિ.) કા ઝિક્ર

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઊદ એક બહોત બડે સહાબી હૈં. યે ઉનકી માં હૈં. ઔર ખૂદ ભી સહાબિયા હૈં. ઉનકો હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કે ઘરકે કામોંમેં એેસા દખલ થા કે દેખનેવાલે યે સમઝતે થે કે યે ભી ઘરવાલોંહીમેં હૈં.

ફાઈદા :- ઈસ કદર ખુસૂસિયત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કે ઘરમેં યે ફકત દીનકી વજહસે થી. બીબીયો! અગર દીનકો સંવારોગી તો તુમકો ભી કિયામતમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે કુર્બ નસીબ હોગા.

હઝરત અબૂઝર ગિફારી (રદિ.) કી વાલિદહકા ઝિક્ર

યે એક સહાબી હૈં. જબ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે પૈગમ્બર હોનેકી ખબર મશ્હૂર હુઈ ઔર કાફિરોંને ઝુઠલાયા તો યે બુઝુર્ગ અપને વતનસે મક્કા મુઅઝ્ઝમામેં ઈસ બાતકી તેહકીક કરનેકો આએ થે. યહાંકા હાલ દેખ ભાલકર મુસલમાન હો ગએ. જબ યે લૌટકર અપને ઘર ગએ ઔર અપની માં કો સારા કિસ્સા સુનાયા તો કેહને લગીં, મુઝકો તુમહારે દીનસે કોઈ ઈન્કાર નહીં, મૈં ભી મુસલમાન હોતી હૂં.

ફાઈદા :- દેખો તબીઅતકી પાકી યે હૈ કે જબ સચ્ચી બાત મા'લૂમ હો ગઈ ઉસકે માનનેમેં બાપ દાદાકે તરીકેકા ખ્યાલ નહીં કિયા. બીબીયો! તુમ ભી જબ શરીઅતકી બાત મા'લૂમ હો જાયા કરે ઉસકે મુકાબલેમેં ખાનદાની રસ્મોંકા નામ મત લિયા કરો. બસ ખૂશી ખૂશી દીનકી બાત માન લિયા કરો. ઔર ઉસીકા બરતાવ કિયા કરો.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી વાલિદહકા ઝિક્ર

યે એક સહાબી હૈં. અપની માં કો દીન કબૂલ કરનેકે વાસ્તે સમઝાયા કરતે. એક

દફા' માં ને દીન ઔર ઇમાનકી કોઇ એસી બાત કેહ દી કે ઉનકો બળા સદમા હુવા. યે રોતે હુએ હઝરત (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ, ઔર અર્ઝ કિયા કે હઝરત મેરી માં કે વાસ્તે દુઆ કીજિયે કે ખુદા ઉસકો હિદાયત કરે. આપને દુઆ કી અય અલ્લાહ! અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કી માં કો હિદાયત કર. યે ખૂશી ખૂશી ઘર પહોંચે તો દરવાઝા બંદ થા. ઔર પાની ગિરનેકી આવાઝ આ રહી થી. જૈસે કોઇ નહાતા હો. ઉનકે આનેકી આહટ સુનકર માં ને પુકારકર કહા વહાં હી રહિયો. નહા ધોકર કિવાડ ખોલે ઔર કહા અશહદુ અલ્લા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહુ વ અશહદુ અન્ન મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ. ઉનકા મારે ખૂશીકે યે હાલ હો ગયા કે બે ઇખ્તિયાર રોના શુરૂ' કિયા ઔર ઉસી હાલમેં જાકર સારા કિસ્સા હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે બયાન કિયા. આપને અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર અદા કિયા. ઉન્હોંને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! અલ્લાહ મિયાંસે દુઆ કર દીજિયે કે મુસલમાનોંસે હમ માં બેટોંકો મુહબ્બત હો જાએ. ઔર મુસલમાનોંકો હમ દોનુંસે મુહબ્બત હો જાએ. આપને દુઆ ફરમા દી.

ફાઇદા :- દેખો નેક ઔલાંદસે કિતના બળા ફાઇદા હે. બીબીયો! અપને બચ્ચોંકો ભી દીનકા ઇલ્મ સિખલાઓ. ઉનસે તુમહારા દીન ભી સંવરેગા.

હઝરત અસમા બિન્તે અમીસ (રદિ.) કા ઝિકર

યે બીબી સહાબિયા હૈં. જબ મક્કામેં કાફિરોંને મુસલમાનોંકો બહોત સતાયા, ઉસ વક્ત બહોત મુસલમાન મુલ્ક હબ્શાકો ચલે ગએ થે. ઉનમેં યે ભી થીં. ફિર જબ હુઝૂર (સ.અ.વ.) મદીનામેં તશરીફ લે આએ તો વો સબ મુસલમાન મદીનામેં આ ગએ થે ઉનમેં યે ભી આઇ થી. આપને ઉનકો ખૂશખબરી દી થી કે તુમને દો હિજરતેં કી હૈં તુમકો બહોત સવાબ હોગા.

ફાઇદા :- દેખો દીનકે વાસ્તે કિસ તરહસે બે-ઘર હુઇ તબ તો સવાબ લૂટે. બીબીયો! અગર દીનકે વાસ્તે કુછ મેહનત ઉઠાના પળે તો મત ઉકતાઇયો.

હઝરત હુઝૈફા (રદિ.) કી વાલિદહકા ઝિકર

હઝરત હુઝૈફા સહાબી હૈં. યે ફરમાતે હૈં કે મેરી વાલિદહને એક બાર મુઝસે પૂછા, તુમકો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં ગએ હુએ કિતને દિન હુએ? મૈંને બતલાયા કે ઇતને દિન હુએ, મુઝકો બુરા ભલા કહા, મૈંને કહા અબ જાઉંગા. ઔર મગરિબ આપ હીકે સાથ પળ્હૂંગા. ઔર આપસે અર્ઝ કરૂંગા કે મેરે ઔર તુમહારે લિયે બખ્શિશકી દુઆ કરે. ચુનાંચે મૈં ગયા ઔર મગરિબ પળ્હી, ઇશા પળ્હી, જબ ઇશા પળ્હકર આપ ચલે મૈં સાથ હો લિયા. મેરી આવાઝ સુનકર ફરમાયા હુઝૈફા હે? મૈંને કહા જી હાં, ફરમાયા કયા કામ હે? અલ્લાહ તુમહારી ઔર તુમહારી માં કી બખ્શિશ કરેં.

ફાઈદા :- દેખો કેસી અચ્છી બીબી થી. અપની ઓલાદકે લિયે ઈન બાતોંકા ભી ખ્યાલ રખતી થી કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં ગએ યા નહીં. બીબીયો તુમ ભી અપની ઓલાદકો તાકીદ રખ્ખા કરો કે બુઝુર્ગોંકે પાસ જાકર બેઠા કરેં. ઉનસે દીનકી બાત સીખેં ઔર અચ્છી સોહબતકી બરકત હાસિલ કરેં.

હઝરત ફાતિમા બિન્તે ખત્તાબ (રદિ.) કા ઝિક્ર

યે હઝરત ઉમર (રદિ.) કી બહન હૈં. હઝરત ઉમર (રદિ.) સે પેહલે મુસલમાન હો ચુકી થી. ઉનકે ખાવિંદ ભી સઈદ ઈબ્ને ઝૈદ (રદિ.) મુસલમાન હો ચુકે થે. હઝરત ઉમર (રદિ.) ઉસ વકત તક મુસલમાન ન હુએ થે. યે દોનૂં હઝરત ઉમર (રદિ.) કે ડરકે મારે અપના ઈસ્લામ પોશીદા (છુપા) રખતે થે. એક દફા' ઉનકે કુરઆન મજીદ પઢનેકી આવાઝ હઝરત ઉમર (રદિ.) ને સુન લી. ઔર ઈન દોનૂંકે સાથ બળી સખ્તી કી. લેકિન બહનોઈ તો ફિર ભી મર્દ થે. હિમ્મત ઈન બીબીકી દેખો કે સાફ કહા કે બેશક હમ મુસલમાન હૈં ઔર કુરઆન મજીદ પઢ રહે થે. ચાહે મારો ઔર ચાહે છોળો. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને કહા, મુઝકો ભી કુરઆન મજીદ દિખલાઓ. પસ કુરઆનકા દેખના થા ઔર ઉસકા સુનના થા ફૌરન ઈમાનકા નૂર ઉનકે દિલમેં દાખિલ હો ગયા. ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હોકર મુસલમાન હુએ.

ફાઈદા :- બીબીયો તુમકો ભી દીન ઔર શરીઅતકી બાતોંમેં એસી હી મઝબૂતી ચાહિયે. યે નહીં કે ઝરાસે રૂપિયેકે વાસ્તે શરીઅતકે ખિલાફ કર લિયા. બિરાદરી કુમ્બેકે ખ્યાલસે શરીઅતકે ખિલાફ રસમેં કર લી. ઔર જો બાત ભી શરીઅતકે ખિલાફ હો કિસી તરહ ઉસકે પાસ મત જાઓ.

એક અન્સારી ઔરતકા ઝિક્ર

ઈબ્ને ઈસ્હાકસે રિવાયત હૈ કે હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ ઉહદકી લળાઈમેં એક અન્સારી બીબીકા ખાવિંદ ઔર બાપ ભાઈ સબ શહીદ હો ગએ. જબ ઉસને સુના તો અવ્વલ પૂછા કે યે બતલાઓ હઝરત (સ.અ.વ.) કેસે હૈં? લોગોંને કહા ખેરિયતસે હૈં. કેહને લગી જબ આપ સહીહ સાલિમ હૈં ફિર કિસીકા કયા ગમ.

ફાઈદા :- સુબ્હાનલ્લાહ! હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે સાથ કૈસી મુહબ્બત થી. બીબીયો! અગર તુમકો હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ મુહબ્બત કરની મંઝૂર હૈ તો આપકી શરીઅતકી પૂરી પૈરવી કરો. ઉસ્સે ઔર મુહબ્બતકી વજહસે બેહિશ્તમેં હઝરત (સ.અ.વ.) કે પાસ દરજા મિલેગા.



હઝરત ઉમ્મે ફઝલ લુબાબા બિન્તે હારિસકા ઝિકર

યે હમારે હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી ચચી હૈં. ઔર હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) કી બીબી ઔર અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસકી માં હૈં. કુરઆન મજીદમેં જો આયા હૈ કે જો મુસલમાન કાફિરોંકે મુલ્કમેં રેહનેસે ખુદાકી ઈબાદત ન કર સકે, ઉસકો ચાહિયે કે ઉસ મુલ્કકો છોડકર કહીં ઔર જા બસે. અગર એસા ન કરેગા ઉસકો બહોત ગુનાહ હોગા. અલબત્તા બચ્ચે ઔર ઔરતેં જિનકો દૂસરી જગહકા રાસ્તા ન મા'લૂમ હો, ન ઈતની દીલેરી ઔર હિમ્મત હો વો કાબિલે મઆફી હૈં. તો હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઉનહી કમ હિમ્મતોંમેં મૈં ઔર મેરી માં થી. વો ઔરત થીં ઔર મૈં બચ્ચા થા. (સિહાહે સિત્તાહ)

ફાઈદા :- દેખો યે ઉનકી નિય્યતકી ખૂબી થી કે દિલસે કાફિરોંમેં રેહના પસંદ ન થા, લેકિન લાચાર થીં. ઈસ વાસ્તે અલ્લાહ મિયાંકી ઉન પર રહમત હો ગઈ કે ગુનાહસે બચા લિયા. બીબીયો! તુમ ભી દિલસે હમેશા દીનકે મુવાફિક અમલ કરનેકી પક્કી નિય્યત રખ્ખા કરો. ફિર તુમ્હારી લાચારીકે મઆફ હોનેકી ઉમ્મીદ હૈ. ઔર જો દિલ હીસે દીનકી બાતકા ઈરાદા ન કિયા તો ફિર ગુનાહસે બચ નહીં સકતી.

હઝરત ઉમ્મે સલીત (રદિ.) કા ઝિકર

એક દફા' હઝરત ઉમર (રદિ.) મદીનેકી બીબીયોંકો કુછ ચાદરેં તકસીમ કર રહે થે. એક ચાદર રેહ ગઈ. આપને લોગોંસે સલાહ પૂછી કે બતલાઓ કિસકો દૂં? લોગોંને કહા કે હઝરત અલીકી બેટી ઉમ્મે કુલસૂમ જો આપકે નિકાહમેં હૈં ઉનકો દે દીજિયે. આપને ફરમાયા નહીં બલ્કે યે ઉમ્મે સલીતકા હક હૈ. યે બીબી અન્સારમેંકી હૈં ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) સે બયઅત હૈં. હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ફરમાયા કે ઉહદકી લડાઈમેં ઉનકા યે હાલ થા કે પાનીકી મશકેં ઢોતી (ઉઠાએ) ફિરતી થીં. ઔર મુસલમાનોંકે ખાને પીનેકા ઈન્તિઝામ કરતી થીં. ઉસી તરહ એક બીબી થીં ખોલા વો તો લડાઈમેં તલવાર લેકર લડતી થીં.

ફાઈદા :- દેખો ખુદાકે કામમેં કૈસી હિમ્મત કી થી. જબ તો હઝરત ઉમર (રદિ.) ને ઈતની કદર કી. અબ કમ હિમ્મતોંકા હાલ યે હૈ કે નમાઝ ભી પાંચ વકતકી ઠીક ઠીક નહીં પઢી જાતી.

હઝરત હાલા બિન્તે ખુવૈલિદકા ઝિકર

યે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી સાલી ઔર હઝરત ખદીજા (રદિ.) કી બહન હૈં. યે એક બાર હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુઈ ઔર દરવાઝેસે બાહિર ખડે

હોકર આનેકી ઇજાઝત ચાહી. ચૂંકે આવાઝ અપની બીવીકી બહનકી સી થી ઇસ વાસ્તે આપકો હઝરત ખદીજા (રદિ.) કા ખ્યાલ આયા ઔર ચૌંકસે ગએ ઔર ફરમાંને લગે અય અલ્લાહ! યે હાલા હો.

ફાઈદા :- ઇસ દુઆસે મા'લૂમ હુવા કે આપકો ઉનસે મુહબ્બત થી. યૂં તો સાલીકા રિશ્તા ભી હે, મગર બળી વજહ આપકી મુહબ્બતકી સિર્ફ દીનદારી હે. બીબીયો! દીનદાર બન જાઓ તુમકો ભી અલ્લાહ ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ચાહને લગેંગે.

હઝરત હિન્દ બિન્તે ઉત્બાકા ઝિકર

હઝરત મુઆવિયા (રદિ.) જો હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાલે હેં. યે ઉનકી માં હેં. ઉનહોંને એક બાર હમારે હઝરત પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) સે અર્ઝ કિયા કે મુસલમાન હોનેસે પેહલે મેરા યે હાલ થા કે આપસે ઝિયાદહ કિસીકી ઝિલ્લત ન ચાહતી થી. ઔર અબ યે હાલ હે કે આપસે ઝિયાદહ કિસીકી ઇઝઝત નહીં ચાહતી. આપને ફરમાયા કે મેરા ભી યેહી હાલ હે.

ફાઈદા :- ઇસસે એક તો ઉનકા સચ્ચા હોના મા'લૂમ હુવા. દૂસરે યે મા'લૂમ હુવા કે હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ ઉનકો મુહબ્બત થી. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કો ઉનકે સાથ મુહબ્બત થી. બીબીયો! તુમ ભી સચ બોલા કરો. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) સે મુહબ્બત રખ્ખો. ઔર એસે કામ કરો કે હઝરત (સ.અ.વ.) કો તુમસે મુહબ્બત હો જાએ.

હઝરત ઉમ્મે ખાલિદ (રદિ.) કા ઝિકર

જબ લોગ હબ્શાકો હિજરત કરકે ગએ થે ઉનમેં યે ભી થીં. ઉસ ઝમાનામેં બચ્ચી થીં. વહાંસે લૌટકર જબ મદીનાકો આઇં તો ઉનકે બાપ હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં આએ. ઔર યે ભી સાથ આઇં. એક ઝર્દ (પીલા) કુરતા પેહને હુએ થીં. આપકે પાસ એક છોટીસી ચાદર બોટેદાર (ફૂલ પત્તીવાલી) રખ્ખી થી. આપને ઉનકો ઓઢા દી ઔર ફરમાયા બળી અચ્છી હે બળી અચ્છી હે. ફિર યે દુઆ કી કે ઘિસ ઘિસ પુરાની હો. ઇસ દુઆકા મતલબ યે હોતા હે કે તુમહારી બળી ઉમર હો. લોગોંકા યે બયાન હે કે જિતની ઉમર ઉનકી હુઇ હમને કિસી ઔરતકી નહીં સુની. લોગોંમેં ચર્ચા હુવા કરતા હે કે ફલાં બીબીકી ઇતની ઝિયાદહ ઉમર હે, યે બચ્ચી તો થીં હી. હઝરત (સ.અ.વ.) કી મોહરે નબુવ્વતસે ખેલને લગીં. બાપને ડાંટા. આપને ફરમાયા રેહને દો કયા ડર હે.

ફાઈદા :- બળી ખૂશ કિસ્મત થીં. બીબીયો! દીનકી ચાદર હી નબી (સ.અ.વ.) કી ચાદર હે. જૈસા કે કુરઆન મજીદમેં પરહેઝગારીકો બેહતરીન લિબાસ ફરમાયા હે. અગર ઉસ દૌલતકો લેના ચાહતી હો દીન ઔર પરહેઝગારી ઇખ્તિયાર કરો.

હઝરત સફિય્યા (રદિ.) કા ઝિક્ર

યે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી ફૂફી હૈં. જબ હઝરત (સ.અ.વ.) કે ચચા હઝરત હમઝા (રદિ.) ઉહદકી લળાઈમેં શહીદ હો ગએ. આપને યે ફરમાયા કે મુઝકો સફિય્યાકે સદમાકા ખ્યાલ હે, વરના હમઝા (રદિ.) કો દફન ન કરતા. દરિન્દે ખા જાતે ઔર કિયામતમેં દરિન્દોંકે પેટમેંસે ઉનકા હશ્ર હોતા.

ફાઈદા :- ઈસસે મા'લૂમ હુવા કે હઝરત (સ.અ.વ.) કો ઉનકા બહોત ખ્યાલ થા કે અપની ઔલાદકો ઉનકી ખાતિર છોળ દિયા. બીબીયો! યે ખ્યાલ ઉનકી દીનદારીકી વજહસે થા. તુમ ભી દીનદાર બનો તાકે તુમ ભી ઈસ લાઈક હો જાઓ કે પૈગમ્બરે ખુદા (સ.અ.વ.) તુમસે ભી રાઝી રહેં.

હઝરત અબૂલ હુસૈમ (રદિ.) કી બીબીકા ઝિક્ર

યે એક સહાબી હૈં. હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી ઉનકે હાલ પર એસી મહેરબાની થી કે એક બાર આપ પર ફાકા થા. જબ ભૂકકી બહોત શિદ્દત હુઈ. આપ ઉનકે ઘરમેં બેતકલ્લુફ તશરીફ લે ગએ. મિયાં તો ઘરમેં થે નહીં, મીઠા પાની લેને ગએ થે. ઉન બીબીને આપકી બહોત ખાતિર કી. ફિર મિયાં ભી આ ગએ થે વો ઔર ભી ઝિયાદહ ખૂશ હુએ ઔર સામાને દા'વત કિયા.

ફાઈદા :- અગર ઉન બીબીકે ઈખ્લાસ પર આપકો ઈત્મીનાન ન હોતા તો જૈસે મિયાં ઘરમેં ન થે આપ લૌટ આતે. મા'લૂમ હુવા કે આપ જાનતે થે કે યે ભી ખૂબ ખૂશ હૈં. કિસીકા પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) સે ખૂબ ખૂશ હોના ઔર પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કા કિસીકો અચ્છા સમઝના યે થોળી બુઝુર્ગી નહીં હે. બીબીયો! હઝરત (સ.અ.વ.) ઉસ વક્ત મેહમાન થે તુમ ભી મેહમાનોંકે આનેસે ખૂશ હુવા કરો. તંગ દિલ મત હુવા કરો.

હઝરત અસ્મા બિન્તે અબીબકરકા ઝિક્ર

યે હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી સાલી હઝરત આઈશા (રદિ.) કી બહન હૈં. જબ હઝરત (સ.અ.વ.) હિજરત કરકે મદીનેકો ચલે હૈં જિસ થેલીમેં નાશ્તા થા ઉસકે બાંધનેકો કોઈ ચીઝ ન મિલી. ઉન્હોંને ફૌરન અપના કમર બંદ બીચસે ચીર ડાલા. એક ટુકળા કમરબંદ રખ્ખા દૂસરે ટુકળેસે નાશ્તા બાંધ દિયા.

ફાઈદા :- એસી મુહબ્બત બળી દીનદારકો હોતી હૈ કે અપને એસે કામકી ચીઝ આપકે આરામકે લિયે નાકિસ (અધૂરી) કર દી. બીબીયો! દીનકી મુહબ્બત એસી હી ચાહિયે કે ઉસકો સંવારનેમેં અગર દુનિયા બિગળ જાએ કુછ પરવા ન કરે.

હઝરત ઉમ્મે રૂમાન (રદિ.) કા ઝિક્ર

યે હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી સાસ ઔર હઝરત આઈશા (રદિ.) કી માં હૈ. હઝરત આઈશા (રદિ.) પર એક મુનાફિકને તૌબા તૌબા તોહમત લગાઈ થી જિસમેં બા'ઝે ભોલે સીધે મુસલમાન ભી શામિલ હો ગએ થે. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) ભી ઉનસે કુછ ચુપ ચુપ હો ગએ થે. ફિર અલ્લાહ તઆલાને હઝરત આઈશા (રદિ.) કી પાકી કુરઆનમેં ઉતારી ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) ને વો આયતેં પઢકર ઘરમેં સુનાઈ. ઉસ વક્ત હઝરત ઉમ્મે રૂમાનને હઝરત આઈશાકો કહા કે ઉઠો ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કી શુક્રગુઝારી કરો. ઔર ઉસસે પેહલે ભી હાલાંકે ઉનકો અપની બેટીકા બળા સદમા થા મગર ક્યા મુમકિન હે કે કોઈ ઝરાસી બાત ભી એસી કહી હો જિસસે હઝરત (સ.અ.વ.) કી શિકાયત ટપકતી હો.

ફાઈદા :- ઔરતોંસે એસા તહમ્મુલ ઔર ઝબ્ત (સબર) બહોત તઅજ્જુબકી બાત હે. વરના એસે વક્તમેં કુછ ન કુછ મુંહસે નિકલ હી જાતા હે. મસલન યેહી કેહ દેતી કે અફસોસ મેરી બેટીસે બે વજહ ખિંચ ગએ (દૂર હો ગએ), ખાસકર જબ પાકી સાબિત હો ગઈ ઉસ વક્ત તો ઝરૂર કુછ ન કુછ ગુસ્સા ઔર રંજ હોતા કે લો એસી પાક પર શુબહ થા. મગર ઉનહોંને ઉલટા અપની બેટીકો દબાયા ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કી તરફદારી કી. બીબીયો! તુમ ભી એસે રંજ ઔર તકરારકે વક્ત બેટીકો બહકાવે મત દિયા કરો. ઉસકી તરફસે હોકર સુસરાલ વાલોંસે મત લળા કરો. ઈસ કિસ્સેમેં એક ઔર બીબીકા ભી ઝિક્ર આયા હે જિનકે બેટે ઉનહીકી તોહમત લગાને વાલોંમેં ભોલેપનસે શામિલ હો ગએ થે. ઉન બીબીને એક મૌકા' પર અપને બેટે હીકો કોસા ઔર આઈશા (રદિ.) કી તરફદાર રહી. યે બીબી ઉમ્મે મસ્તાહ કેહલાતી હૈં. દેખો હક પરસ્તી યે હોતી હે કે બેટેકી બાતકી પચ (તરફદારી) નહીં કી બલ્કે સચ્ચી બાતકી તરફ રહી. ઔર બેટેકો બુરા કહા.

હઝરત ઉમ્મે અતિય્યા (રદિ.) કા ઝિક્ર

યે બીબી સહાબિયા હૈં. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ છ લળાઈયોંમેં ગઈ. ઔર વહાં બીમારોં ઔર ઝખ્મીયોંકા ઈલાજ ઔર મરહમ પટ્ટી કરતી થી. ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) સે ઈસ કદર મુહબ્બત થી કે જબ કભી આપકા નામ લેતી તો યું ભી ઝરૂર કેહતી કે મેરા બાપ આપ પર કુરબાન.

ફાઈદા :- બીબીયો! દીનકે કામોંમેં હિમ્મત કરો ઔર હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે સાથ એસી હી મુહબ્બત રખ્ખો.



હઝરત બરીરહ (રદિ.) કા ઝિકર

યે એક શખ્સકી લોંડી થી. ફિર ઉસે હઝ. ! આઇશા (રદિ.) ને ખરીદકર આઝાદ કર દિયા. યે ઉનહીકે ઘર રેહતી થીં. ઔર હઝરત આઇશા ઔર હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમત કિયા કરતીં. એક બાર ઉનકે વાસ્તે કહીંસે ગોશ્ત આયા થા. હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) ને ખુદ માંગકર નોશ ફરમાયા થા.

ફાઇદા :- હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમત કરના કિતની બળી ખુશ કિસ્મતી હે. ઔર ઉનકી મુહબ્બત પર હઝરત (સ.અ.વ.) કો પૂરા ભરોસા થા. જબ હી તો ઉનકી ચીઝ ખા લી ઔર યે સમઝે કે યે ખુશ હોંગી. બીબીયો! હઝરત (સ.અ.વ.) કી ખિદમત યેહી હે કે દીનકી ખિદમત કરો. ઔર યેહી મુહબ્બત હે હઝરત (સ.અ.વ.) કે સાથ.

ફાતિમા બિન્તે અબી હબીશ ઔર હમનહ બિન્તે જહશ ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) કી બીબી ઝેનબકા ઝિકર

યે તીનોં બીબીયોંકા હઝરત (સ.અ.વ.) સે મસ્અલે પૂછનેકે લિયે ઘરસે આના હદીસોંમેં આયા હે. ઔર ઇસી લિયે હમને તીનોંકા નામ સાથ હી લિખ દિયા હે કે ઉનકા હાલ એક હી જૈસા હે. પેહલી બીબીને ઇસ્તિહાઝાકા મસ્અલા પૂછા. દૂસરી બીબી હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) કી સાલી ઔર હઝરત ઝેનબકી બહન હેં. ઉનહોંને ભી ઇસ્તિહાઝાકા મસ્અલા પૂછા થા. ઔર તીસરી બીબીને સદકા દેનેકા મસ્અલા પૂછા થા. અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ એક બહોત બળે સહાબી હેં યે ઉનકી બીબી હેં.

ફાઇદા :- બીબીયો! દીનકા શૌક એસા હોતા હે. તુમકો ભી જો મસ્અલા મા'લૂમ ન હુવા કરે ઝરૂર પરહેઝગાર આલિમોંસે પૂછ લિયા કરો. અગર કોઇ શરમકી બાત હુઇ ઉન આલિમોંકી બીવીસે કેહ દિયા ઉનહોંને પૂછ લિયા. હઝરત (સ.અ.વ.) કી બીબીયોં ઔર બેટિયોંકે બા'દ યહાં તક ઉન પચીસ ઔરતોંકે ઝિકર હુએ જો હઝરતકે ઝમાનેમેં થીં. ઔર ભી એસી બહોત બીબીયોંકે હાલાત કિતાબોંમેં લિખ્ખે હેં, મગર હમને ઇતનાહી લિખ્ખા હે કે કિતાબ બળ્હ ન જાવે. આગે ઉન બીબીયોંકા ઝિકર આતા હે જો હઝરત (સ.અ.વ.) કે પીછે હુઇ હેં.

ઇમામ હાફિઝ ઇબ્ને અસાકિરકી ઉસ્તાદ બીબિયા

યે ઇમામ હદીસકે બળે આલિમ હેં. જિન ઉસ્તાદોંસે ઉનહોંને યે ઇલ્મ હાસિલ કિયા હે ઉનમેં અસ્સી (૮૦) સે ઝિયાદહ ઔરતેં હેં.

ફાઈદા :- અફસોસ એક યે ઝમાના હે કે ઓરતેં દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરકે શાગિર્દીકે દરજાકો ભી નહીં પહોંચતી.

હફીદ બિન ઝોહરા તબીબકી બહન ઔર ભાંજી

યે એક મશહૂર તબીબ હૈં. ઉનકી બહન ઔર ભાંજી હિકમતકા ઈલ્મ ખૂબ રખતી થીં. ઓર એક બાદશાહ થા. ખલીફા ઉસકે મહલ્લાતકા ઈલાજ ઉનહીંકે સુપુર્દ થા.

ફાઈદા :- યે ઈલ્મ તો ઔરતોંમેંસે બિલકુલ જાતા રહા. ઈસ ઈલ્મમેં ભી અગર અચ્છી નિય્યત હો ઓર લાલચ ઓર દગા ન કરે, કોઈ હરામ દવા ન ખિલા દે. દીનકે કામોંમેં ગફલત ન કરે તો બળા સવાબ હે. ઔર મખ્લૂકકા ફાઈદા હે. અબ જાહિલ દાઈયાં ઔરતોંકા સત્યાનાસ કરતી હૈં. અગર ઈલ્મ હોતા તો યે ખરાબી ક્યૂં હોતી. જિન ઔરતોંકે બાપ ભાઈ મિયાં હકીમ હૈં વો અગર હિમ્મત કરેં તો ઉનકો ઈસ ઈલ્મકા હાસિલ કરના બહોત આસાન હે.

ઈમામ યઝીદ બિન હારૂન (રહ.) કી લોન્ડી

યે હદીસકે બળે ઈમામ હૈં. અખીર ઉમરમેં નિગાહ બહોત કમઝોર હો ગઈ થી. કિતાબ ન દેખ સકતે થે. ઉનકી યે લોંડી ઉનકી મદદ કરતી. ખૂદ કિતાબેં દેખકર હદીસેં યાદ કરકે ઉનકો બતલા દિયા કરતી.

ફાઈદા :- ઉસ ઝમાનેમેં લોંડિયાં બાંદિયાં આલિમ હોતી થીં. અબ બીબિયાં ભી અક્સર જાહિલ હૈં. ખુદાકે વાસ્તે ઈસ ધબ્બાકો મિટાઓ.

ઈબ્ને સમ્માક કૂફીકી લોન્ડી

યે બુઝુર્ગ અપને ઝમાનાકે બળે આલિમ હૈં. ઉનહોંને એક દફા' અપની લોંડીસે પૂછા મેરી તકરીર કેસી હે? ઉસને કહા તકરીર તો અચ્છી હે મગર ઈતના એબ હે કે એક બાતકો બાર બાર કેહતે હો ઉનહોંને કહા ઈસ લિયે બારબાર કેહતા હૂં કે કમ સમઝ લોગ ભી સમઝ લેં. કેહને લગી જબ તક કમ સમઝ સમઝેંગે સમઝદાર ઘભરા ચુકેંગે.

ફાઈદા :- કિસી આલિમકી તકરીરમેં એસી ગેહરી બાત સમઝના આલિમ હીસે હો સકતા હે. ઈસ્સે મા'લૂમ હોતા હે કે વો લોંડી આલિમ થી. બીબીયો! લોંડિયોંસે તો કમ મત રહો ખૂબ કોશિશ કરકે ઈલ્મ હાસિલ કરો. ઘરમેં કોઈ મર્દ આલિમ હો તો હિમ્મત કરકે અરબી ભી પઢ લો. પૂરા મઝા ઈલ્મકા ઉસીમેં હે. તુમકો તો લોગોંસે ઝિયાદહ આસાન હે. ક્યૂંકે કમાના તો તુમકો હે નહીં, ઈત્મીનાનસે ઉસીમેં લગી રહો. રહા સીના પિરોના વો હફતોંમેં સીખ સકતી હો સારી ઉમર ક્યૂં બરબાદ કરતી હો.

ઈબ્ને જોઝી (રહ.)[1] કી ફૂફી

યે બુઝુર્ગ બળે આલિમ હૈં. ઉનકી ફૂફી ઉનકો બચપનમેં આલિમોંકે પળ્હને પળ્હાનેકી જગહ લે આયા કરતીં. બચપન હીસે જો ઈલ્મકી બાતેં કાનમેં પળતી રહીં માશાઅલ્લાહ દસ બરસકી ઉમરમેં એૈસે હો ગએ કે આલિમોંકી તરહ વઅઝ કેહને લગે.

ફાઈદા :- દેખો અપની ઓલાદકે વાસ્તે ઈલ્મે દીન સિખલાનેકા કિતના બળા ખ્યાલ થા. વો બળી બુળ્હી હોંગી ખૂદ લે ગઈ. તુમ ઈતના તો કર સકતી હો કે જબ તક વો દીનકા ઈલ્મ ન પળ્હ લેં અંગ્રેજીમેં મત ફંસાઓ. બુરી સોહબતસે રોકો. ઉસપર તમ્બીહ કરો, મકતબમેં મદરસેમેં જાનેકી તાકીદ કરો. અબ તો યે હાલ હૈ કે અવ્વલ તો પળ્હાનેકા શોક નહીં, ઓૈર અગર હૈ તો અંગ્રેજીકા કે મેરા બેટા તેહસીલદાર હોગા, ડિપ્ટી હોગા. ચાહે કિયામતમેં દોઝખમેં જાએ. ઓૈર માં-બાપકો ભી સાથ લે જાવે. યાદ રખ્ખો કે સબસે મુકદ્દમ દીનકા ઈલ્મ હૈ યે નહીં તો કુછ ભી નહીં.

ઈમામ રબીઅતુર્રાય (રહ.) કી વાલિદહ

યે ભી બળે આલિમ હુએ હૈં. ઈમામ માલિક ઓૈર હસન બસરી જો આફતાબસે ઝિયાદહ મશહૂર હૈં. વો દોનૂં ઉનહીકે શાગિર્દ હૈં. ઉનકે વાલિદકા નામ ફર્રૂખ હે. બની ઉમય્યા કી બાદશાહીકે ઝમાનામેં વો ફૌજમેં નોકર થે. બાદશાહકી હુકમસે વો બહોતસી લળાઈયોં પર ભેજે ગએ થે. ઉસ વકત યે અપની વાલિદાકે પેટમેં થે. ઉનકો સત્તાઈસ બરસ ઉસ સફરમેં લગ ગએ. યે પીછે હી પૈદા હુએ ઓૈર પીછે હી ઈતને બળે આલિમ હુએ. ચલતે વકત ઉનકે વાલિદને અપની બીબીકો તીસ હઝાર અશરફિયાં દી થીં. ઉસ આલી હિમ્મત બીબીને સબ અશરફિયાં ઉનકે પળ્હાને લિખાનેમેં ખર્ચ કર દીં. જબ ઉનકે બાપ સત્તાઈસ બરસ બા'દ લોટકર આએ તો બીબીસે અશરફિયાંકો પૂછા, ઉનહોંને કહા સબ હિફાઝતસે રખ્ખી હૈં. ઉસ અરસેમેં હઝરત રબીઆ મસ્જિદમેં જાકર હદીસ સુનાનેમેં મશ્ગૂલ હુએ. ફર્રૂખને જો યે તમાશા અપની આંખસે દેખા કે મેરા બેટા એક જહાનકા પેશવા હો રહા હે. મારે ખૂશીકે ફૂલે ન સમાએ. જબ ઘર લોટકર આએ બીબીને પૂછા બતલાઓ તીસ હઝાર અશરફિયાં ઝિયાદહ અચ્છી હૈં યા યે નેઅમત? વો બોલે અશરફિયોંકી ક્યા હકીકત હે? જબ ઉનહોંને કહા કે મૈંને વો અશરફિયાં ઉસી નેઅમતકે હાસિલ કરનેમેં ખર્ચ કર ડાલીં. ઉનહોંને નિહાયત ખૂશ હોકર કહા કે ખુદાકી કસમ તુને અશરફિયાં ઝાએઅ નહીં કીં.

ફાઈદા :- કૈસી બીબીયાં થીં. ઈલ્મે દીનકી કૈસી કદર જાનતી થીં કે તીસ હઝાર

---

૧. વઅઝમેં ઉનકો બહોત બળા કમાલ થા ઓૈર બીસ હઝાર કાફિર ઉનકે હાથ પર મુસલમાન હુએ.

અશરફિયાં અપને બેટેકે ઇલ્મ હાસિલ કરનેમેં ખર્ચ કર ડાલી. બીબીયો તુમ ભી ખર્ચકી પરવા મત કરના. જિસ તરહ હો ઓલાદકો ઇલ્મે દીન હાસિલ કરાના.

ઇમામ બુખારીકી વાલિદહ ઔર બહન

ઇમામ બુખારીકે બરાબર હદીસકા કોઇ આલિમ નહીં હુવા. ઉનકી ઉમર ચૌદહ સાલકી થી. જબ ઉન્હોંને ઇલ્મ હાસિલ કરનેકા સફર કિયા તો ઉનકી વાલિદહ ઔર બહન ખર્ચકી ઝિમ્મેદાર થીં.

ફાઇદા :- ભલા માં તો વૈસે ભી ખર્ચ દિયા કરતી હૈ, મગર બહન જિસકા રિશ્તા ઝિમ્મેદારીકા નહીં હૈ ઉનકો કયા ગર્ઝ થી. મા'લૂમ હોતા હૈ ઉસ ઝમાનેમેં બીબીયોંમેં ઇલ્મે દીનકા નામ લિયા ઔર યે અપના માલો મતાઅ કુરબાન કરનેકો તૈયાર હો ગઇં. બીબીયો! તુમકો ભી ઐસાહી હોના ચાહિયે.

કાઝીઝાદા રૂમીકી બહન

યે એક બળે મશ્હૂર ફાઝિલ હૈં. જબ રૂમકે ઉસ્તાદોંસે ઇલ્મ હાસિલ કર ચુકે તો ઉનકો બાહિરકે આલિમોંસે ઇલ્મ હાસિલ કરનેકા શૌક હુવા, ઔર ચુપકે ચુપકે સફરકા સામાન કરના શુરૂ' કિયા. ઉનકી બહનકો મા'લૂમ હુવા તો અપના બહોતસા ઝેવર અપને ભાઇકે સામાનમેં છુપાકર રખ દિયા ઔર ખૂદ ઉનસે ભી નહીં કહા.

ફાઇદા :- કૈસી અચ્છી બીબીયાં થીં. નામસે કોઇ ગર્ઝ ન થી. યૂં ચાહતી થીં કે કિસી તરહ ઇલ્મ કાઇમ રહે. બીબીયો! ઇલ્મકે કાઇમ રખનેમેં મદદ કરના બળા સવાબ હૈ. જો દીનકે મદ્રસે હૈં જિસ કદર આસાનીસે મદદ મુમકિન હો ઝરૂર ખ્યાલ રખ્ખો. હઝરત (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેકી બીબીયોંકે બા'દ ઉન દસ ઔરતોંકે કિસ્સે બયાન હુએ જિનકો ઇલ્મ હાસિલ કરનેકા શૌક થા. અબ ઉન બીબીયોંકા હાલ લિખ્ખા જાતા હૈ જિનકા દિલ ફકીરીકી તરફ થા.

હઝરત મઆઝા અદવિયા (રહ.) કા ઝિકર

ઉનકા અજીબ હાલ થા. જબ દિન આતા કેહતી શાયદ યે વો દિન હૈ જિસમેં મૈં મર જાઉં. ઔર શામ તક ન સોતી કે કહીં મૌતકે વકત ખુદાકી યાદસે ગાફિલ ન મરૂં, ઉસી તરહ જબ રાત આતી તો સુબહ તક ન સોતી ઔર યેહી બાત કેહતી, અગર નીંદકા ઝોર હોતા તો ઘરમેં ધીરી ધીરી ફિરતી ઔર નફસકો કેહતી કે નીંદકા વકત આગે આતા હૈ. મતલબ યે થા કે મરકર ફિર કિયામત તક સોઇયો. રાત દિનમેં છ સો (૬૦૦) નફલેં પળ્હા કરતી. કભી આસમાનકી તરફ નિગાહ ન ઉઠાતી. જબસે ઉનકે શૌહર મર ગએ ફિર બિસ્તર પર નહીં

હેટીં. યે હઝરત આઈશા (રદિ.) સે મિલી હૈં. ઔર ઉનસે હદીસે સુની હૈં.

ફાઈદા :- બીબીયો ખુદાકી મુહબ્બત ઔર યાદ એસી હોતી હૈ. ઝરા આંખેં ખોલો.

હઝરત રાબિઆ અદવિયા (રહ.) કા ઝિકર

યે બહોત રોયા કરતીં. અગર દોઝખકા ઝિકર સુન લેતી થીં તો ગશ આ જાતા (બેહોશ હો જાતીં) કોઈ કુછ દેતા તો વાપસ કર દેતીં. ઔર કેહ દેતી કે મુઝકો દુનિયા' ૧
નહીં ચાહિયે. અસ્સી (૮૦) બરસકી ઉમરમેં યે હાલ હો ગયા થા કે ચલનેમેં મા'લૂમ હોતા થા કે અબ ગિરીં. કફન હમેશા અપને સામને રખતીં. સિજદેકી જગહ આંસૂઓંસે તર હો જાતી. ઔર ઉનકી અજીબો ગરીબ બાતેં મશહૂર હૈં. ઔર ઉનકો રાબિઆ બસરિયા ભી કેહતે હૈં.

ફાઈદા :- બીબીયો! કુછ તો ખુદાકા ખૌફ ઔર મૌતકી યાદ તુમ ભી અપને દિલમેં પૈદા કરો. દેખો આખિર યે ભી તો ઔરત હી થીં.

હઝરત માજિદા કુરશિયા (રદિ.) કા ઝિકર

યે કહા કરતીં કે જો કદમ રખતી હૂં બસ ઉસકે બા'દ મૌત હૈ. ઔર ફરમાયા કરતીં તઅજ્જુબ હૈ દુનિયાકે રેહનેવાલોંકો કૂચકી (આખિરતકે સફરકી) ખબર દે દી ગઈ હૈ. ઔર ફિર એસે ગાફિલ હૈં જૈસે કિસીને કૂચકી ખબર સુની હી નહીં યહીં રહેંગે. ઔર ફરમાતીં કોઈ નેઅમત જન્નતકી ઔર ખુદા તઆલાકી રઝામંદીકી બગૈર મુહબ્બત નહીં મિલતી.

ફાઈદા :- બીબીયો! કૈસી કામકી નસીહતેં હૈં. અપને દિલ પર ઈનકો જમાઓ ઔર બરતો.

હઝરત આઈશા બિન્તે જા'ફર સાદિક (રહ.) કા ઝિકર

ઉનકા મરતબા નાઝુકા થા. યૂં કહા કરતી થીં કે અગર મુઝકો દોઝખમેં ડાલા તો મૈં સબસે કેહ દૂંગી કે મૈં અલ્લાહકો એક માનતી થી ફિર મુઝકો અઝાબ દિયા. સન હિજરી ૧૪૫મેં ઈન્તિકાલ હુવા ઔર બાબે કરાના મિસરમેં મઝાર હૈ.

ફાઈદા :- બીબીયો![2] યે મરતબા કૈસી કૈસીકો નસીબ હોતા હૈ. ઔર જિનકો હુવા ૨
હૈ પૂરી તાબે'દારીકી બરકતસે હુવા. ઉસકો ઈખ્તિયાર કરો. ઔર યાદ રખ્ખો કે અલ્લાહકો એક માનના પૂરા પૂરા યે હૈ કે ન ઔર કિસીકો પૂજે, ન કિસીસે ઉમ્મીદ રખ્ખે, ન કિસીસે

---

૧. કિસી દીની મસ્લિહતસે હદિયાકે વાપસ કર દેનેમેં કુછ હરજ નહીં.

૨. ઔર બહોત બડા કમાલ યે હૈ કે સુન્નતકે મુતાબિક ફઝ્લે ઈલાહીકા ઉમ્મીદવાર રહે ઔર અપને આ'માલ પર ભરોસા ઔર ઉનકા ઝિકર તક ભી ન કરે ખૂબ સમઝ લો.

કરે, ન કિસીકો ખુશ કરનેકા ખ્યાલ હો, ન કિસીકે નારાઝ હોનેકી પરવા હો. કોઇ અચ્છા કહે ખુશ ન હો, કોઇ બુરા કહે ગમ ન કરે, કોઇ સતાએ તો ઉસપર નિગાહ ન કરે. યું સમઝે કે અલ્લાહકો યૂંહી મંઝૂર થા. મૈં બંદા હું હર હાલમેં રાઝી રેહના ચાહિયે. તો જો શખ્સ ઈસ તરહ ખુદાકો એક માનેગા ઉસકો દોઝખસે કયા ઈલાકા (રિશ્તા)? યે મતલબ થા ઉન બીબીકા. ગોયા અલ્લાહકે ઈસ તરહ એક માનનેકી બરકત ઔર બુઝુર્ગી બયાન કરતી થી.

હઝરત રિબાહ કૈસી (રહ.) કી બીબીકા ઝિકર

યે સારી રાત ઈબાદત કરતીં. જબ એક પહર રાત ગુઝર જાતી તો શૌહરસે કેહતીં કે ઉઠો. અગર વો ન ઉઠતે તો ફિર થોડી દેરકે બા'દ ઉનકો ઉઠાતીં. ફિર આખિર રાતમેં કેહતીં અય રબાહ ઉઠો રાત ગુઝરતી હૈ ઔર તુમ સોતે હો. કભી ઝમીનસે તિનકા ઉઠાકર કેહતીં કે ખુદાકી કસંમ દુનિયા મેરે નઝદીક ઈસ્સે ભી ઝિયાદહ બે કદર હૈ. ઈશાકી નમાઝ પઢકર કેહતીં કે ઝીનતકે કપડે પહેનકર ખાવિંદસે પૂછતીં કે તુમકો કુછ ખ્વાહિશ હૈ? અગર વો ઈન્કાર કર દેતે તો વો કપડે ઉતારકર રખ દેતીં ઔર સુબહ તક નફલોંમેં મશગૂલ રેહતીં.

ફાઈદા :- બીબીયો તુમને દેખા કે ખુદા તઆલાકી કૈસી ઈબાદત કરતી થીં. ઔર સાથ સાથ ખાવિંદકા કિતના હક અદા કરતી થીં. ઔર ખાવિંદકો દીનકી રગબત ભી દેતી થીં. યે સારી બાતેં કરનેકી હૈં.

હઝરત ફાતિમા નેશાપુરી (રહ.) કા ઝિકર

એક બુઝુર્ગ હૈં બડે કામિલ ઝુન્નૂન મિસરી (રહ.). વો ફરમાતે હૈં કે ઉનકી બીબીસે મુઝકો ફૈઝ (ફાઈદા) હુવા હૈ. વો ફરમાયા કરતીં, જો શખ્સ હર વક્ત અલ્લાહ તઆલાકા ધ્યાન નહીં રખતા વો ગુનાહકે હર મૈદાનમેં જા ગિરતા હૈ. જો મુંહમેં આયા બક ડાલતા હૈ. ઔર જો હર વક્ત અલ્લાહકા ધ્યાન રખતા હૈ વો ફુઝૂલ બાતોંસે ગૂંગા હો જાતા હૈ. ઔર ખુદા તઆલાસે શરમ ઔર હયા કરને લગતા હૈ. ઔર હઝરત અબૂ યઝીદ (રહ.) કેહતે હૈં કે મૈંને ફાતિમા (રહિ.) કે બરાબર કોઇ ઔરત નહીં દેખી. ઉનકો જિસ જગહકી
૧ જો ખબર દી વો ઉનકો પેહલે હી મા'લૂમ હો જાતી થી. ઉમરહ[૧]કે રાસ્તેમેં મક્કા મુઅઝ્ઝમામેં સન હિજરી ૨૨૩મેં ઉનકા ઈન્તિકાલ હુવા.

ફાઈદા :- દેખો ધ્યાન રખનેકી કયા અચ્છી બાત કહી. અગર ઈસીકો નિબાહ લો તો સારે ગુનાહોંસે બચ જાઓ. ઔર યે ભી મા'લૂમ હુવા કે ઉન બીબીકો કશ્ફ હોતા થા. અગરચે યે કોઇ બડા રૂત્બા નહીં હૈ, લેકિન અગર અચ્છે આદમીકો હો તો અચ્છી બાત હૈ.

---

૧. ઉમરહ હજકે સાથ હોતા હૈ. હજ ફર્ઝ ઔર ઉમરહ સુન્નત હૈ.

હઝરત રાબિઆ યા રાબિઆ શામિયા બિન્તે ઈસ્માઈલકા ઝિક્ર

યે સારી રાત ઈબાદત કરતીં. હમેશા રોઝા રખતી ઔર ફરમાતીં કે જબ અઝાન સુનતી હૂં કિયામતકે દિન પુકારનેવાલા ફરિશ્તા યાદ આ જાતા હે. ઔર જબ ગરમીકો દેખતી હૂં તો કિયામતકે દિનકી ગરમી યાદ આ જાતી હે. ઔર ઉનકે ખાવિંદ ભી બડે બુઝુર્ગ હેં. ઈબ્ને અબી અલ્હવારી (રહ.) યે ઉનસે કેહતીં મુઝકો તુમહારે સાથ ભાઈયોં કીસી મુહબ્બત હે. મતલબ યે કે મેરે નફસકો ખ્વાહિશ નહીં હે. ઔર ફરમાતીં કે જબ કોઈ ઈબાદતમેં લગ જાતા હે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે એબોંકી ઉસકો ખબર દેતે હેં. ઔર જબ ઉસકો અપને એબોંકી ખબર હો જાતી હે ફિર વો દૂસરોંકે એબોંકો નહીં દેખતા. ઔર ફરમાતીં કે મેં જિન્નાતકો આતે જાતે દેખતી હૂં. ઔર મુઝકો હૂરેં નઝર આતી હેં.

ફાઈદા :- બીબીયો! ઈબાદત ઉસકો કેહતે હેં. ઔર દેખો તુમ જો દૂસરોંકે એબોંકા હર વક્ત ધંધા રખતી હો ઉસકા ક્યા અચ્છા ઈલાજ બતલાયા કે અપને એબોંકો દેખા કરો. ફિર કિસીકા એબ નઝર હી ન આએગા. ઔર મા'લૂમ હોતા હે કે ઉનકો કશ્ફ ભી હોતા થા. કશ્ફકા હાલ ઉપરકે કિસ્સેમેં આ ગયા હે.

હઝરત ઉમ્મે હારૂનકા ઝિક્ર

ઉન પર ખુદાકા ખોફ બહોત ગાલિબ થા. ઔર બહોત ઈબાદત કરતીં. ઔર રૂખી રોટી ખાયા કરતીં, ઔર ફરમાતીં કે રાતકે આનેસે મેરા દિલ ખુશ હોતા હે. ઔર જબ દિન હોતા હે તો ગમગીન હોતી હૂં. સારી રાત જાગતીં ઔર તીસ બરસસે સરમેં તેલ નહીં ડાલા, મગર જબ સર ખોલતીં તો બાલ સાફ ઔર ચિકને હોતે થે. એક દફા' બાહિર નિકલીં. કિસી શખ્સને ખુદા જાને કિસકો કહા હોગા પકડો. ઉનકો કિયામતકા દિન યાદ આ ગયા ઔર બેહોશ હોકર ગિર ગઈં. એક દફા' જંગલમેં સામનેસે શેર આ ગયા. આપને ફરમાયા અગર મેં તેરા રિઝક હૂં તો મુઝકો ખા લે. વો પીઠ ફેરકર ચલા ગયા.

ફાઈદા :- સુબ્હાનલ્લાહ! ખુદાકી યાદમેં કેસી ચૂર થીં. ઔર ખુદાસે કિસ કદર ડરતી થીં. ઔર શેરકી બાત ઉનકી કરામત હે. જૈસા હમને કશ્ફકા હાલ લિખ્ખા હે વોહી કરામતકા સમઝો. બીબીયો! તુમ ભી ખુદાકી યાદ ઔર ખુદાકા ખોફ દિલમેં પૈદા કરો. આખિર કિયામત ભી આનેવાલી હે કુછ સામાન કર રખ્ખો.

હબીબ અજમી[૧]કી બીબી હઝરત ઉમરહ (રહ.) કા ઝિક્ર

યે સારી રાત ઈબાદત કરતીં. જબ અખીર રાત હોતી તો ખાવિંદસે કેહતીં કાફલા

૧. યે બહોત બડે વલિયુલ્લાહ ઔર હઝરત હસન બસરીકે શાગિર્દ હેં.

આગે ચલ દિયા. તુમ પીછે સોતે રેહ ગએ. એક બાર ઉનકી આંખ દુખને આઈ. કિસીને પૂછા, કેહને લગી. મેરે દિલકા દર્દ ઇસ્સે ભી ઝિયાદહ હૈ.

ફાઈદા :- બીબીયો! ખુદાકી મુહબ્બતકા એસા દર્દ પૈદા કરો કે સબ દર્દ ઉસકે સામને હલકે હો જાએં.

હઝરત અમતુલ જલીલ (રહ.) કા ઝિકર

યે બળી આબિદ ઝાહિદ થીં. એક બાર કઇ બુઝુર્ગોંમેં બાતચીત હુઇ કે વલી કૈસા હોતા હૈ? સબને કહા અવ્વલ અમતુલ જલીલ (રહ.) સે ચલકર પૂછેં. ગર્ઝ ઉનસે પૂછા. ફરમાયા વલીકી કોઇ ઘળી એસી નહીં હોતી જિસમેં ઉસકો ખુદાકે સિવા કોઇ ઔર ધંધા હો. જો કોઇ ઉસકો દૂસરા ધંધા બતલાવે વો ઝૂઠા હૈ.

ફાઈદા :- કૈસી શાનકી બીબી થી કે બુઝુર્ગ મર્દ ઉનસે એસી બાતેં પૂછતે થે. ઔર ઉન્હોંને કૈસી અચ્છી પેહચાન બતલાઇ. બીબીયો! તુમ ભી ઉસકી ફિકર કરો ઔર અપને સારે ધંધોંસે ઝિયાદહ ખુદાકી યાદકા ધંધા કરો.

હઝરત ઉબૈદહ બિન્તે કિલાબ (રહ.) કા ઝિકર

માલિક ઇબ્ને દીનાર એક બળે કામિલ બુઝુર્ગ હૈં. યે બીબી ઉનકી ખિદમતમેં આતી જાતી થીં. બા'ઝે બુઝુર્ગ ઉનકા રુત્બા રાબિયા બસરિય્યા (રહ.) સે ઝિયાદહ બતલાતે હૈં. એક શખ્સકો કેહતે સુના કે પૂરા મુત્તકી જબ હોતા હૈ કે જબ ઉસકે નઝદીક ખુદાકે પાસ જાના સબ ચીઝોંસે પ્યારા હો જાએ. યે સુનકર ગશ ખાકર (બેહોશ હોકર) ગિર પળે.

ફાઈદા :- ખુદાકે પાસ જાનેકા કૈસા શોક થા કે ઝિકર સુનકર ગશ આ ગયા. અબ યે હાલ હૈ કે મોતકા નામ સુનના પસંદ નહીં. ઉસકી વજહ સિર્ફ દુનિયાકી મુહબ્બત હૈ કે જાનેકો જી નહીં ચાહતા. ઉસકો દિલસે નિકાલો. જબ ખુદાકે યહાં જાનેકો જી ચાહેગા.

હઝરત અફીરા (રહ.) આબિદાકા ઝિકર

એક રોઝ બહોતસે આબિદ લોગ ઉનકે પાસ આએ ઔર કહા, હમારે લિયે દુઆ કીજિયે. આપને ફરમાયા કે મૈં ઇતની ગુનેહગાર હૂં કે અગર ગુનાહ કરનેકી સઝામેં આદમી ગૂંગા હો જાયા કરતા તો મૈં બાત ભી ન કર સકતી. યા'ની ગૂંગી હો જાતી. લેકિન દુઆ કરના સુન્નત હૈ ઇસ લિયે દુઆ કરતી હૂં. ફિર સબકે લિયે દુઆ કી.

ફાઈદા :- દેખો એસી આબિદ ઝાહિદ હોકર ભી અપનેકો એસા આજિઝ ગુનેહગાર સમઝતી થીં. અબ યે હાલ હૈ. ઝરા દો તીન તસ્બીહેં પળ્હને લગી ઔર અપને આપકો બુઝુર્ગ સમઝ લિયા. ખુદા તઆલાકો બળાઇ નાપસંદ હૈ હર હાલમેં અપનેકો સબસે

કમતર સમઝે ઔર સચ ભી હૈ સૈંકળોં એબ હર હાલતમેં ભરે રેહતે હૈં ફિર ઇબાદતકે સાથ ઉનકો ભી દેખે તો બળાઇકા ખ્યાલ ન આવે.

હઝરત શઅવાનાકા ઝિકર

યે બહોત રોતીં ઔર યૂં કેહતી કે મૈં ચાહતી હૂં કે ઇતના રોઉં કે આંસૂ બાકી ન રહેં. ફિર ખૂન રોઉં ઇતના કે બદન ભરમેં ખૂન ન રહે. ઉનકી ખાદિમાકા બયાન હૈ કે જબસે મૈંને ઉનકો દેખા હૈ એસા ફૈઝ હોતા હૈ કે કભી દુનિયાકી રગબત મુઝકો નહીં હુઇ. ઔર કિસી મુસલમાનકો હકીર ન સમઝા. હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ (રહ.) બળે મશ્હૂર બુઝુર્ગ હૈં. વો ઉનકે પાસ જાકર દુઆ કરાતે.

ફાઇદા :- ખુદાકે ખૌફસે યા મુહબ્બતસે રોના બળી દૌલત હૈ. અગર રોના ન આવે તો રોનેકી સૂરત હી બના લિયા કરો. અલ્લાહ મિયાંકો આજિઝી પર રહમ આ જાવેગા. ઔર બુઝુર્ગોંકે પાસ બૈઠનેસે બળા ફૈઝ હોતા હૈ. જૈસા ઉનકી ખાદિમાને બયાન કિયા. તુમ ભી નેક સોહબત ઢૂંઢા કરો ઔર બુરે આદમીસે બચા કરો.

હઝરત આમિના રમલિયા (રહ.) કા ઝિકર

એક બુઝુર્ગ હૈં બિશર બિન હારિસ (રહ.). વો ઉનકી ઝિયારતકો આતે. એક દફા' બિશર બીમાર હો ગએ. યે ઉનકો પૂછને ગઇં. અહમદ બિન હમ્બલ જો બહોત બળે ઇમામ હૈં. વો ભી પૂછને આ ગએ. મા'લૂમ હુવા કે યે આમિના હૈં રમલિયાસે આઇ હૈં. ઇમામ અહમદને બિશરસે કહા કે ઉનસે હમારે લિયે દુઆ કરાઓ, બિશરને દુઆકે લિયે કહા. ઉન્હોંને દુઆ કી કે અય અલ્લાહ! બિશર ઔર અહમદ દોઝખસે પનાહ ચાહતે હૈં ઉન દોનૂંકો પનાહ દે. ઇમામ અહમદ (રહ.) કેહતે હૈં કે રાતકો એક પરચા ઉપરસે ગિરા. ઉસમેં બિસ્મિલ્લાહકે બા'દ લિખ્ખા હુવા થા કે હમને મંઝૂર કિયા. ઔર હમારે યહાં ઔર ભી નેઅમતેં હૈં.

ફાઇદા :- સુબ્હાનલ્લાહ! કૈસી દુઆ કબૂલ હુઇ. બીબીયો! યે સબ બરકત તાબે'દારીકી હૈ. જો ખુદાકા હુકમ પૂરા કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે સવાલ પૂરા કરતે હૈં. પસ હુકમ માનનેમેં કોશિશ કરો.

હઝરત મનફૂસા (રહ.) બિન્તે ઝૈદ બિન અબીલ ફૂરાસ કા ઝિકર

જબ ઉનકા બચ્ચા મર જાતા ઉસકા સર ગોદમેં રખકર કેહતી કે તેરા મુઝસે આગે

૧ જાના ઉસ્સે બેહતર હે કે મુઝસે પીછે રેહતા. મતલબ' યે કે તૂ આગે જાકર મુઝકો બખ્શવાએગા. ઔર ખૂદ ભી બખ્શા હે બખ્શા જાએગા. ઔર અગર મેરે પીછે ઝિંદા રેહતા તો સૈંકડોં ગુનાહ કરતા. ઔર ખુદા જાને કે બખ્શવાનેકે કાબિલ હોતા યા ન હોતા. ઔર ફરમાતી કે મેરા સબર બેહતર હે બેકરારીસે. ઔર ફરમાતી કે અગરચે જુદાઈકા અફસોસ હે લેકિન સવાબકી ઉસ્સે ઝિયાદહ ખૂશી હે.

ફાઈદા :- બીબીયો! કિસીકે મરનેકે વક્ત અગર યેહી બાતેં કેહકર જીકો સમઝાયા કરો તો ઈન્શા અલ્લાહ તઆલા કાફી હૈં.

હઝરત સય્યિદા નફીસા (રહ.) બિન્તે હસન બિન ઝૈદ બિન હસન બિન અલી (રદિ.) કા ઝિકર

યે હમારે પેગમ્બર (સ.અ.વ.) કે ખાનદાનસે હૈં. ક્યૂંકે હઝરત અલી (રદિ.) કે જો પોતે હૈં ઝૈદ (રહ.) યે ઉનકી પોતી હૈં. સન હીજરી ૧૪૫મેં મક્કેમેં પેદા હુઈ. ઈબાદત હીમેં ઉઠાન હુવા. ઈમામ શાફઈ બળે ઈમામ હૈં જબ વો મિસરમેં આએ તો ઉનકી ખિદમતમેં આયા જાયા કરતે થે.

ફાઈદા :- બીબીયો! ઈલ્મ ઔર બુઝુર્ગી વો ચીઝ હે કે ઈતને બળે ઈમામ ઉનકી ખિદમતમેં આતે થે. તુમ ભી દીનકા ઈલ્મ હાસિલ કરો. ઉસપર અમલ કરો તાકે બુઝુર્ગી હાસિલ હો.

હઝરત મૈમૂના સૌદાકા ઝિકર

એક બુઝુર્ગ હૈં અબ્દુલ વાહિદ બિન ઝૈદ (રહ.). ઉનકા બયાન હે વો કેહતે હૈં કે મૈંને અલ્લાહસે દુઆ કી અય અલ્લાહ! બેહિશ્તમેં જો શખ્સ મેરા રફીક હોગા મુઝકો ઉસે દિખલા દીજિયે. હુકમ હુવા તેરી રફીક બેહિશ્તમેં મૈમૂના સૌદા હૈં. મૈંને પૂછા વો કહાં હૈં. જવાબ મિલા વો કૂફામેં હૈં ફલાં કબીલેમેં. મૈંને વહાં જાકર પૂછા, લોગોંને કહા વો એક દીવાની હે બકરિયાં ચરાયા કરતી હે. મૈં જંગલમેં પહોંચા તો દેખા ખળી હુઇ નમાઝ પઢ્ઢ રહી હૈં. ઔર ભેળિયે ઔર બકરિયાં એક જગહ મિલી જુલી ફિર રહી હૈં. જબ સલામ ફેરા તો ફરમાયા અય અબ્દુલ વાહિદ જાઓ મિલનેકા વા'દા બેહિશ્તમેં હે. મુઝકો તઅજ્જુબ હુવા કે મેરા નામ કૈસે મા'લૂમ હો ગયા. કેહને લગી તુમકો મા'લૂમ નહીં, જિન રૂહોંમેં વહાં જાન પેહચાન હો ચુકી હે ઉનમેં ઉલફત (મુહબ્બત) હોતી હે. મૈંને કહા કે મૈં ભેળિયે ઔર બકરિયાં એક જગહ દેખતા હૂં યે ક્યા બાત હે? કેહને લગી જાઓ અપના કામ કરો.

---

૧. મોજૂદહ હાલત પર યેહી કેહના મુનાસિબ થા વરના યે ભી એહતિમાલ હો કે પક્કા વલી હો જાતા. ખૂદ ભી બહોતસા સવાબ પાતા ઔર શફાઅત ભી આ'લા દરજાકી કરતા. મગર યકીન ઉસકા ભી નહીં થા. ફકત એહતિમાલ થા.

મૈંને અપના મુઆમલા હક તઆલાસે દુરૂસ્ત કર લિયા. અલ્લાહ તઆલાને મેરી બકરિયોંકા મુઆમલા ભેડિયોંકે સાથ દુરૂસ્ત કર દિયા.

ફાઈદા :- ઈન બીબીકે કશ્ફ ઔર કરામત દોનૂં ઈસ્સે મા'લૂમ હોતે હૈં. યે સબ બરકત પૂરી તાબે'દારી બજા લાનેકી હૈ. બીબીયો! ખુદાકી તાબે'દારીમેં મુસ્તઈદ (તૈયાર) હો જાઓ.

હઝરત રૈહાના મજનૂનાના (રહ.) કા ઝિકર

અબૂ રબીઅ (રહ.) એક બુઝુર્ગ હૈં વો કેહતે હૈં કે મૈં ઔર મુહમ્મદ બિન મુન્કદિર (રહ.) ઔર સાબિત બનાની (રહ.) કે યે દોનૂં ભી બુઝુર્ગ હૈં. એક દફા' સબકે સબ રૈહાનાકે મેહમાન હુએ. વો આધી રાતસે પેહલે ઉઠીં ઔર કેહને લગીં કે ચાહનેવાલી અપને પ્યારેકી તરફ જાતી હૈ. ઔર દિલકા ખૂશીસે યે હાલ હૈ કે નિકલા જાતા હૈ. જબ આધી રાત હુઈ કેહને લગીં એસી ચીઝસે જી લગાના ન ચાહિયે જિસકો દેખનેસે ખુદાકી યાદમેં ફર્ક આવે. ઔર રાતકો ઈબાદતમેં ખૂબ મેહનત કરના ચાહિયે, તબ આદમી ખુદાકા દોસ્ત બનતા હૈ. જબ રાત ગુઝર ગઈ તો ચિલ્લાઈ હાય લૂટ ગઈ. મૈંને કહા ક્યા હુવા? કેહને લગીં રાત જાતી રહી જિસમેં ખુદાસે ખૂબ જી લગાયા જાતા હૈ.

ફાઈદા :- દેખો રાતકી ઉનકો કૈસી કદર થી. ઔર જિસકો ઈબાદતકા મઝા મકસૂદ હોગા ઉસકો રાતકી કદર હોગી. બીબીયો! તુમ ભી અપના થોડાસા રાતકા હિસ્સા અપની ઈબાદતકે લિયે મુકર્રર કર લો. ઔર દેખો ખુદાકે સિવા કિસીસે જી લગાનેકી કૈસી બુરાઈ ઉન્હોંને બયાન કી. તુમ ભી માલ ઔર સામાન, પોશાક, ઝેવર, ઔલાદ, જાઈદાદ ઔર બરતન મકાનસે બહોત જી મત લગાઓ.

હઝરત સિર્રી સકતી (રહ.) કી એક મુરીદની (રહ.) કા ઝિકર

ઉન બુઝુર્ગકે એક મુરીદ બયાન કરતે હૈં કે હમારે પીરકી એક મુરીદની થી. ઉનકા લડકા મકતબમેં પઢતા થા. ઉસ્તાદને કિસી કામકો ભેજા. વો કહીં પાનીમેં જા ગિરા. ઔર ડૂબકર મર ગયા. ઉસ્તાદકો ખબર હુઈ. ઉસને હઝરત સિર્રીકે પાસ જાકર ખબર કી. આપ ઉઠકર ઉસ મુરીદનીકે ઘર ગએ. ઔર સબરકી નસીહત કી. વો મુરીદની કેહને લગી હઝરત આપ યે સબરકા મઝમૂન ક્યૂં ફરમાય રહે હૈં? ઉન્હોંને કહા તેરા બેટા ડૂબકર મર ગયા. તઅજ્જુબસે કેહને લગી મેરા બેટા! ઉન્હોંને ફરમાયા કે હાં તેરા બેટા, કેહને લગી મેરા બેટા કભી નહીં ડૂબા. ઔર યે કેહકર ઉઠકર ઉસ જગહ પહોંચીં ઔર જાકર બેટેકા નામ લેકર પુકારા અય ઝમ્રર! ઉસને જવાબ દિયા ક્યૂં અમ્માં. ઔર પાનીસે ઝિંદા નિકલ આયા. હઝરત સિર્રી (રહ.) ને હઝરત જુનેદ (રહ.) સે પૂછા યે ક્યા બાત હૈ? ઉન્હોંને

ફરમાયા ઉસ ઔરતકા એક ખાસ મકામ ઔર દરજા હૈ કે ઉસપર જો મુસીબત આનેવાલી હોતી હૈ ઉસકો ખબર કર દી જાતી હૈ. ઔર ઈસકી ખબર નહીં હુઈ થી, ઈસ લિયે ઉસને કહા કે કભી એસા નહીં હુવા.

ફાઈદા :- હર વલીકો જુદા દરજા મિલતા હૈ, કોઈ યે ન સમઝે કે યે દરજા એસે વલીસે બળા હૈ જિસકો પેહલેસે મા'લૂમ ન હો કે મુઝ પર કયા ગુઝરનેવાલા હૈ? અલ્લાહ તઆલાકો ઈખ્તિયાર હૈ જિસકે સાથ જો બરતાવ ચાહે રખ્ખેં. મગર ફિર ભી બળી કરામત હૈ. ઔર યે સબ બરકત ઉસકી હૈ કે ખુદા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) કી તાબે'દારી કરે. ઉસમેં કોશિશ કરના ચાહિયે. ફિર ખુદા તઆલા ચાહે તો યેહી દરજા દે દેં ચાહે ઉસસે બળ્હા દેં.

હઝરત તોહફા (રહ.) કા ઝિકર

હઝરત સિર્રી સક્તી કા બયાન હૈ કે મૈં એક બાર શિફાખાને (દવાખાને) ગયા. દેખા કે એક લળકી ઝંજીરોંમેં બંધી હુઈ રો રહી હૈ. ઔર મુહબ્બતકે અશ્આર પઢ રહી હૈ. મૈંને વહાંકે દારોગાસે પૂછા. કેહને લગા યે પાગલ હૈ. યે સુનકર વો ઔર રોઈ ઔર કેહને લગી મૈં પાગલ નહીં હૂં આશિક હૂં. મૈંને પૂછા કિસકી આશિક હૈ? કેહને લગી જિસને હમકો નેઅમતેં દીં, જો હમારે હર વક્ત પાસ હૈ યા'ની અલ્લાહ તઆલા. ઈતનેમેં ઉસકા માલિક આ ગયા ઔર દારોગાસે પૂછા, તોહફા કહાં હૈ? ઉસને કહા અંદર હૈ. ઔર હઝરત સિર્રી (રહ.) ઉસકે પાસ હૈં ઉસને મેરી તા'ઝીમ કી. મૈંને કહા મુઝસે ઝિયાદહ યે લળકી તા'ઝીમ[1]કે લાઈક હૈ. ઔર તૂને ઈસકા યે હાલ કયૂં કિયા હૈ? કેહને લગા મેરી સારી દૌલત ઈસમેં લગ ગઈ. બીસ હઝાર રૂપિયેકી મેરી ખરીદ હૈ મુઝકો ઉમ્મીદ થી કે ખૂબ નફા'સે બેચૂંગા મગર યે ન ખાતી હૈ ન પીતી હૈ, રાત દિન રોયા કરતી હૈ. મૈંને કહા મેરે હાથ ઈસકો બેચ ડાલ. કેહને લગા આપ ફકીર આદમી હૈં ઈતના રૂપિયા કહાંસે દેંગે. મૈંને ઘર જાકર અલ્લાહ તઆલાસે ખૂબ ગિળગિળાકર દુઆ કી. એક શખ્સને દરવાઝા ખિટખિટાયા. જાકર કયા દેખતા હૂં કે એક શખ્સ બહોતસે તોળે (થેલે) રૂપિયોંકે લિયે ખળા હૈ. મૈંને કહા તૂ કૌન હૈ? કેહને લગા મૈં અહમદ બિન મુસન્ના હૂં. મુઝકો ખ્વાબમેં હુકમ હુવા કે આપકે પાસ રૂપિયે લાઉં. મૈં ખૂશ હુવા ઔર સુબહકો શિફાખાના પહોંચા. ઈતનેમેં માલિક ભી રોતા હુવા આયા. મૈંને કહા રંજ મત કર. મૈં રૂપિયે લાયા હૂં. દો ગુને નફા' તક અગર માંગેગા દૂંગા. કેહને લગા અગર સારી દુનિયા મિલે તબ ભી ન બેચૂંગા. મૈં ઈસકો અલ્લાહકે વાસ્તે આઝાદ કરતા હૂં. મૈંને કહા યે કયા બાત હૈ? કેહને લગા ખ્વાબમેં મુઝ પર ખફગી (નારાઝગી) હુઈ હૈ. ઔર તુમ ગવાહ રહો મૈંને સબ માલ

---

૧. દેખો ઉન બુઝુર્ગને અપને આપકો હકીર સમઝા ઔર ઉસ લળકીકો બુઝુર્ગ કહા. એસા હી તુમ ભી કિયા કરો. અપનેકો હમેશા ઝલીલ સમઝો.

અલ્લાહકી રાહમેં છોળા. મૈંને જો દેખા તો અહમદ બિન મુસન્ના ભી રો રહા હે. મૈંને કહા તુઝકો ક્યા હુવા? કેહને લગા મૈં ભી સબ માલ અલ્લાહકી રાહમેં ખેરાત કરતા હું. મૈંને કહા સુબ્હાનલ્લાહ બીબી તોહફાકી બરકત હે કે ઈતને આદમિયોંકો હિદાયત હુઈ. તોહફા (રહ.) વહાંસે ઉઠીં ઔર રોતી હુઈ ચલીં. હમ ભી સાથ ચલે. થોળી દૂર જાકર ખુદા જાને વો કહાં ચલી ગઈ. ઔર હમ સબ મક્કેકો ચલે. અહમદ બિન મુસન્નાકા તો રાહમેં ઈન્તિકાલ હો ગયા. ઔર મૈં ઔર વો માલિક મક્કા પહોંચે. હમ તવાફ કર રહે થે કે એક દર્દનાક આવાઝ સુની. પાસ જાકર પૂછા કોન હે? કેહને લગીં સુબ્હાનલ્લાહ ભૂલ ગએ. મૈં તોહફા હું. મૈંને કહા કહો ક્યા ક્યા મિલા? કેહને લગીં અપને સાથ મેરા જી લગા દિયા. ઔર ઔરોંસે હટા દિયા. મૈંને કહા અહમદ બિન મુસન્નાકા ઈન્તિકાલ હો ગયા. કેહને લગીં ઉસકો બળે બળે દરજે મિલે હૈં. મૈંને કહા તુમહારા માલિક ભી આયા હે. ઉનહોંને કુછ ચુપકેસે કહા, દેખતા ક્યા હું કે મુરદા હૈં. માલિકને જો યે હાલ દેખા બેતાબ હો ગયા. ગિર પળા. હિલાકર દેખા તો મુરદા. મૈંને દોનુંકો કફન દેકર દફન કર દિયા.

ફાઈદા :- સુબ્હાનલ્લાહ! કેસી અલ્લાહકી આશિક થીં. બીબીયો! હિર્સ (તમન્ના) કરો. ઈસ કિસ્સાકો હમારે પીર હાજી ઈમ્દાદુલ્લાહ સાહબ મુહાજિર મક્કી કુદ્દિસ સિર્રુહૂને અપની કિતાબ તોહફતુલ ઉશ્શાકમેં ઝિયાદહ તફસીલસે લિખ્ખા હે.

હઝરત જુવેરિયા (રહ.) કા ઝિકર

યે એક બાદશાહકી લોંડી થીં. ઉસ બાદશાહને આઝાદ કર દિયા થા. ઉસકે બા'દ અબૂ અબ્દુલ્લાહ કુરાબી એક બુઝુર્ગ હૈં ઉનહોંને ઉનકી ઈબાદત દેખકર ઉનસે નિકાહ કર લિયા થા. ઔર ઈબાદત કિયા કરતી થીં. એક દફા' ખ્વાબમેં બળે અચ્છે અચ્છે ખેમે લગે હુએ દેખે. પૂછા યે કિસકે લિયે હૈં? મા'લૂમ હુવા કે ઉનકે લિયે હૈં જો તહજ્જુદમેં કુરઆન પળહતે હૈં. ઉસકે બા'દ રાતકા સોના છોળ દિયા. ઔર ખાવિંદકો જગાકર કેહતીં કે કાફલે ચલ દિયે.

ફાઈદા :- બીબીયો! ખુદ ભી ઈબાદત કરો ઔર ખાવિંદકો ભી સમઝાયા કરો.

હઝરત શાહ બિન શુજાઅ કિરમાનીકી બેટીકા ઝિકર

યે બુઝુર્ગ બાદશાહી છોળકર ફકીર હો ગએ થે. ઉનકી એક બેટી થી. એક બાદશાહને પેગામ દિયા મગર આપને મંઝૂર નહીં કિયા. એક ગરીબ નેક બખ્ત લળકેકો અચ્છી તરહ નમાઝ પળહતે દેખકર ઉસ્સે નિકાહ કર દિયા. જબ વો રૂખસત હોકર શૌહરકે ઘર આઈ તો એક સૂખી રોટી ઘળે પર ઢકી હુઈ દેખકર પૂછા યે ક્યા હે? લળકેને કહા યે રાતકી બચ ગઈ થી. વો રોઝા ખોલનેકે લિયે રખ લી. યે સુનકર વો ઉલટે પાંવ હટીં. લળકેને કહા મૈં પેહલેહી જાનતા થા કે ભલા બાદશાહકી બેટી મેરી ગરીબી પર કબ રાઝી હોગી. વો બોલીં

બાદશાહકી બેટી ગરીબીસે નારાઝ નહીં હે, બલ્કે ઈસ્સે નારાઝ હે કે તુમકો ખુદા પર ભરોસા નહીં હે. ઔર મુઝકો બાપસે તઅજ્જુબ હે કે મુઝસે યૂં કહા કે એક પારસા (પરહેઝગાર-નેક) જવાન હે. ભલા જિસકો ખુદા પર ભરોસા ન હો વો પારસા કયા. વો જવાન ઉઝર કરને લગા. વો બોલી ઉઝર તો મૈં જાનતી નહીં, યા ઘરમેં મૈં રહૂંગી યા યે રોટી રહેગી. ઉસ જવાનને ફૌરન યે રોટી ખેરાત કર દી. ઉસ વક્ત વો ઘરમેં બેઠી.

૧ ફાઈદા :- બીબીયો! યે ભી તો ઔરત[૧] થી તુમ કુછ તો સબર સીખો ઔર માલ દૌલતકી હવસ કમ કરો.

હઝરત હાતિમ અસમ (રહ.) કી એક છોટીસી લળકીકા ઝિકર

યે એક બળે બુઝુર્ગ હૈં. કોઈ અમીર ચલા જા રહા થા કે ઉસકો પ્યાસ લગી. ઉનકા ઘર રાસ્તેમેં થા. પાની માંગા. ઔર જબ પાની પી લિયા તો કુછ નકદ (રૂપિયા) ફેંકકર ચલા ગયા. સબકા તો કલ પર ગુઝર થા સબ ખુશ હુએ. ઔર ઘરમેં ઉનકે એક છોટીસી લળકી થી વો રોને લગી. ઘરવાલોંને પૂછા, કેહને લગી કે એક નાચીઝ બંદેને હમારા હાલ દેખ લિયા તો હમ ગની હો ગએ. ઔર ખુદા તઆલા તો હમકો હર વક્ત દેખતે હૈં. અફસોસ હમ અપના દિલ ગની નહીં રખતે.

ફાઈદા :- કૈસી સમઝકી બચ્ચી થી. અફસોસ હે કે અબ બળી બુઢીયોંકો ભી ઈતની અકલ નહીં કે ખુદા પર નઝર નહીં રખતી. મખ્લૂક પર નિગાહ કરતી હૈં કે ફલાનીસે નફા' હો જાવેગા, ફલાના મદદ કરેગા. ખુદાકે વાસ્તે દિલકો ઠીક કરો.

હઝરત સિત્તુલ મુલૂકકા ઝિકર

યે મુલ્કે અરબકી રેહને વાલી હૈં. ઉનકે ઝમાનેમેં તમામ વલી ઔર આલિમ ઉનકી તા'ઝીમ કરતે થે. એક બાર બૈતુલ મુકદ્દસકી ઝિયારતકો આઈ થીં, ઉસ ઝમાનેમેં વહાં એક બુઝુર્ગ થે. અલી બિન અબ્બાસ યમાની. ઉનકા બયાન હે કે મૈં ઉસી મસ્જિદમેં થા, મૈંને દેખા કે આસમાનસે મસ્જિદકે ગુમ્બદ તક એક નૂરકા તાર બંધ રહા હે. મૈંને જાકર દેખા તો ઉસ ગુમ્બદકે નીચે યે બીબી નમાઝ પઢ રહી હૈં. ઔર વો તાર ઉનસે મિલા હુવા હે.

યે નૂર પરહેઝગારીકા થા. દિલમેં તો સબ પરહેઝગારોંકે પૈદા હોતા હે. અલ્લાહ તઆલા કભી ઝાહિરમેં ભી દિખલા દેતે હૈં. લેકિન જગા ઈસ નૂરકી દિલ હે. બીબીયો! પરહેઝગારી ઈખ્તિયાર કરો. નેક કામોંકી પાબંદી કરો. જો ચીઝેં મના' હૈં ઉનસે બચો.

૧.ઉનકો તવક્કુલકા આ'લા મકામ હાસિલ થા.

અબૂ આમિર વાઈઝકી લોન્ડીકા ઝિકર

ઉનકા બયાન હે કે મૈંને એક લોંડી બહોત હી બે હકીકત (કમ) દામોંકો બિકતે દેખી. જિસકા રંગ તો ઝર્દ હો ગયા થા. ઓર પેટ-પીઠ એક હો ગએ થે. ઓર બાલસે જમ ગએ થે. મુઝકો ઉસપર તરસ આયા. મૈંને ખરીદ લિયા. મૈંને કહા બાઝાર જાકર રમઝાનકા સામાન ખરીદ લા. કેહને લગી ખુદાકા શુક્ર હે. મેરે લિયે બારા મહીને બરાબર હૈં કે દિનકો હમેશા રોઝા રખતી હું ઓર રાતકો ઈબાદત કરતી હું. ફિર જબ ઈદ આઈ તો મૈંને ઉસકે લિયે સામાન ખરીદનેકા ઈરાદા કિયા, કેહને લગી, તુમ્હારે મિઝાજમેં દુનિયાકા બળા બખેળા હે. ફિર અપની નમાઝમેં લગ ગઈ. એક આયત પળ્હી જિસમેં દોઝખકા ઝિકર થા. બસ એક ચીંખ મારકરં ગિર ગઈં ઓર મર ગઈં.

ફાઈદા :- દેખો ખુદાકા ખોફ ઐસા હોતા હે. ખેર યે હાલ તો ઈખ્તિયારસે બાહિર હે મગર ઈતના ઝરૂર હે કે ગુનાહસે રૂક જાયા કરે. ચાહે કિસી તરહકા ગુનાહ હો. હાથ પાંવકા હો યા દિલકા હો યા ઝબાનકા હો.

ફાઈદા :- ઈસ હિસ્સામેં કુલ સો (૧૦૦) કિસ્સે નેક બીબીયોંકે બયાન હુએ. ઈસ તરહસે કે પેહલી ઉમ્મતોંકી બીબીયોંકે ૨૫. ઓર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી બીબીયોં ઓર બેટીયોંકે ૧૫. ઓર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેકી ઓર બીબીયોંકે ૨૫. ઓર હઝરત (સ.અ.વ.) કે ઝમાનેકે બા'દકી બીબીયોંમેં ઈલ્મ વાલી બીબીયોંકે ૧૦. ઓર દુરવેશ બીબીયોંકે ૨૫. યે સબ મિલકર સો (૧૦૦) હો ગએ. કિતાબોંમેં ઓર ભી બહોતસે કિસ્સે હૈં, મગર નસીહત માનનેવાલોંકે લિયે ઈતને હી બહોત હૈં.

રિસાલા કિસ્વતુન્નિસ્વહ

અસલી બેહિશ્તી ઝેવરકે આઠવે હિસ્સેકા એક હિસ્સા

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

અલ્હમ્દુ વસ્સલાત કે બા'દ! યે એક મુખ્તસર રિસાલા હે જિસકા અકસર હિસ્સા ઓરતોંકી તરગીબાત ઓર ઉન તરગીબાત પર અમલ કરનેવાલોંકે ફઝાઈલ પર મુશ્તમિલ હે. સબબ ઉસકે જમા'કા કે ઉસીસે ગાયત ભી ઉસ જમા'કી મા'લૂમ હો જાએગી. યે હે કે બંદા શુરૂ' રમઝાન સન હીજરી ૧૩૩૫મેં હસ્બે તેહરીક બા'ઝ અહબાબ મુખ્લિસીનકે મકામ ડીક રિયાસત ભરતપુરમેં મેહમાન હુવા. ઈત્તિફાકસે એક રોઝ મેઝબાન સાહબકે ઝનાનેમેં વઅઝ હુવા તો હસ્બે ઝરૂરત ઝિયાદહ તર ઓરતોંકી કોતાહિયોંકા બયાન કિયા ગયા. ફારિગ હોનેકે બા'દ એક સાલિહા બીબીકા પૈગામ આયા. ઓરતોંકી બુરાઈયાં તો બહોતસી હૈં લેકિન અગર ઉનમેં કુછ ખૂબિયાં

યા ઉનકે કુછ સુકૂક ભી હોં તો ઉનકા ઈલ્મ હોના ભી ઝરૂરી હૈ. મેરે દિલમેં ફોરન ખ્યાલ આયા કે વાકઈ જિસ તરહ તરહીબાત એક ખાસ તરીકસે નાફેઅ હોતી હૈં તરગીબાત ભી જિનકે મુલહિકાતમેંસે સુકૂક ભી હૈં બા'ઝ ઓકાત ઉનસે ઝિયાદહ નાફેઅ હોતી હૈં. ઉનસે દિલ બઢતા હૈ. જિસ્સે આ'માલે સાલિહાકી રગબત ઝિયાદહ હોતી હૈ. ઔર તરહીબ મહઝસે બા'ઝ ઓકાત દિલ કમઝોર ઔર ઉમ્મીદ કમઝોર હો જાતી હૈ. પસ ફોરન ઈરાદા કર લિયા કે ઈન્શા અલ્લાહ તઆલા ખાસ ઉન મઝામીનમેં એક મુસ્તકિલ મજમૂઆ લિખૂંગા. ઈસ વાકિઆકો દો માહ ગુઝરે થે કયૂંકે અબ ઝિલ્કા'દાકા શુરૂ' વકત હૈ. કન્ઝુલ ઉમ્માલમેં ઉસકી એક મુસ્તકિલ સુરખી નઝર પળી ઉસ્સે વો ખ્યાલ તાઝા હુવા ઔર મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે ઉસીકા તર્જુમા કર દિયા જાએ. ઔર લિખનેકે દૌરાન અગર કોઈ ઔર હદીસ યાદ આ જાએ ઉસકા ભી ઈઝાફા કર દિયા જાએ. ફિર યાદ આયા બેહિશ્તી ઝેવર હિસ્સા આઠમેં ભી એસી આયાત ઔર અહાદીસ જમા' કી ગઈ હૈં. ચુનાંચે દેખનેસે વો યાદ સહીહ નિકલી. પસ મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે અવ્વલ એક ફસલમેં બેહિશ્તી ઝેવરકા મઝમૂન ઠીક વોહી પૂરા લેકર ફિર દૂસરી ફસલમેં કન્ઝુલ ઉમ્માલકી રિવાયાત મઅ ઈઝાફાત જમા' કર દી જાએં. ઔર ચૂંકે બેહિશ્તી ઝેવર હિસ્સા આઠકે તરગીબી મઝમૂન મઝકૂરકે બા'દ કિસી કદર તરહીબી (ડરાવેકા) મઝમૂન ભી હૈ ઔર તરગીબકે સાથ કિસી કદર તરહીબ હોનેસે ઉમ્મીદકે મઝમૂનમેં એ'તિદાલ હો જાતા હૈ, ઈસ લિયે મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે તીસરી ફસલમેં વો તરહીબી મઝમૂન ઉસી તરહ લિખ દિયા જાવે. પસ ઈસ રિસાલેમેં અસલ મઝમૂન તરગીબ ઔર ફઝાઈલ હૈ ઔર નામ ઉસકા કિસ્વતુન્નિસ્વહ હૈ. યા'ની ઔરતોંકા તકવાકા લિબાસ.

પેહલી ફસલ અસલી બેહિશ્તી ઝેવરકે તરગીબી મઝમૂનમેં

નેક બીબીયોંકી ખસલત ઔર તા'રીફ ઔર દરજે કુરઆન ઔર હદીસસે

યહાં તક નેક બીબીયોંકે સો (૧૦૦) કિસ્સે લિખ્ખે ગએ. ચૂંકે અસલી મકસદ ઈન કિસ્સોંસે અચ્છી ખસલતોંકા બતલાના હૈ. ઈસ વાસ્તે મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે થોળીસી એસી આયતોં ઔર હદીસોંકા ખુલાસા ઔર તર્જુમા લિખ દિયા જાવે. જિસમેં અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ખાસ કરકે નેક બીબીયોંકી ખસલત ઔર તા'રીફ ઔર દરજાકા ઝિકર ફરમાયા હૈ. કયૂંકે બીબીયોંકો જબ ખબર હોગી કે ઉનમેં તો અલ્લાહ ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈરાદા કરકે ખાસ હમારા હી બયાન ફરમાયા હૈ તો ઉસ્સે ઔર દિલ બઢેગા ઔર નેક ખસલતોંકા ઝિયાદહ શોક હો જાએગા ઔર મુશ્કિલ બાત આસાન હો જાએગી.

આયતોંકા મઝમૂન

ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને જો ઔરતેં એસી હૈં કે ઈસ્લામકા કામ કરતી હૈં યા'ની નમાઝ ઔર રોઝેકી પાબંદી, ગુનાહ સવાબકે કામોંકા ખ્યાલ રખતી હૈં. ઔર જો ઈમાન દુરૂસ્ત રખતી હૈં. યા'ની હદીસ ઔર કુરઆનકે ખિલાફ કિસીકી બાતમેં અપના દિલ નહીં જમાતીં, ઔર જો ઔરતેં તાબે'દારીસે રેહતી હૈં યા'ની શેખી (ઘમંડ) નહીં કરતીં, ઔર જો ઔરતેં ખેરાત ઔર ઝકાત દેતી હૈં ઔર જો ઔરતેં રોઝા રખતી હૈં, અપની ઈઝઝત ઔર આબરૂકો બચાતી હૈં. યા'ની કિસીકે સામને હો જાનેકા ઔર કિસીકો આવાઝ સુનાનેકા ઔર ખિલાફે શરીઅત કપળે પહેનનેકા ઔર બે ઝરૂરત કિસીસે હંસને બોલનેકા ઔર ભી હર તરહકી બે શરમીકા પરહેઝ રખતી હૈં. ઔર જો ઔરતેં અલ્લાહકો બહોત યાદ રખતી હૈં. યા'ની દિલસે ભી ઉસકા ધ્યાન રખતી હૈં ઔર ઝબાનસે ભી ઉસકા નામ લેતી રેહતી હૈં. એસી ઔરતોંકે વાસ્તે અલ્લાહ તઆલાને અપની બખ્શિશ ઔર બળા સવાબ તૈયાર કર રખ્ખા હે. ઔર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને જો નેક બખ્ત ઔરતેં હોતી હૈં. ઉનમેં યે બાતેં હુવા કરતી હૈં કે વો તાબે'દાર હોતી હૈં. ઔર ખાવિંદ પર નાભી હો જબ ભી અપની આબરૂકા બચાવ રખતી હૈં. ઔર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને એસી બીબીયાં અચ્છી હૈં જો શરીઅતકે કામોંકી પાબંદ હોં ઔર ઉનકે અકીદે ઠીક હોં, ઔર વો તાબે'દારી કરતી હોં, ઔર જહાં કોઈ શરીઅતકે ખિલાફ બાત હુઈ ફૌરન તૌબા કર લેતી હોં. ઔર ખુદા તઆલાકી ઈબાદતમેં લગી રેહતી હોં ઔર રોઝા રખતી હોં.

હદીસોં[1]કા મઝમૂન

ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને એસી ઔરત પર અલ્લાહકી રહમત નાઝિલ હો કે રાતકો ઉઠકર તહજ્જુદ પળ્હે ઔર અપને ખાવિંદકો ભી જગાએ કે વો ભી નમાઝ પળ્હે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો ઔરત કુંવારપનેકી હાલતમેં યા હમલમેં બચ્ચા જનનેકે વકત યા ચિલ્લેકે દિનોંમેં મર જાએ ઉસકો શહીદ હીકા દરજા મિલતા હે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસકે તીન બચ્ચે મર જાએં ઔર વો સવાબ સમઝકર સબર કરે તો બેહિશ્તમેં દાખિલ હોગી. એક ઔરત બોલી યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ઔર જિસકે દો હી બચ્ચે મરે હોં? આપને ફરમાયા દો કા ભી યેહી સવાબ હે. એક રિવાયતમેં હે કે એક સહાબીને એક બચ્ચેકે મરનેકો પૂછા, આપને ઉસમેં ભી બળા સવાબ બતલાયા. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો હમલ

૧. મકસૂદ યે કે યે ફઝીલતેં જો કુંવારી ઔરતકી બયાન કી ગઈ હૈં ઉમદા કાબિલે તહસીલ હૈં. અગર બેવામેં કહીં યે આદતેં પાઈ જાવેં તો વો ભી ઈસ એ'તિબારસે કુંવારીકે બરાબર હૈં ઔર જો કોઈ કુંવારીમેં અગર યે ખસલતેં ન હોં તો વો ભી બુરી શુમાર હોગી.

ગિર જાએ તો ભી અપની માં કો બેહિશ્તમેં ઘસેટકર લે જાએગા, જબકે સવાબ સમઝકર સબર કરે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને સબસે અચ્છા ખઝાના નેક બખ્ત ઔરત હે કે ખાવિંદ ઉસકે દેખનેસે ખૂશ હો જાએ. ઔર જબ ખાવિંદ ઉસકો કોઈ કામ બતલાએં તો હુકમ બજા લાએ. (યા'ની પૂરા કરે) ઔર જબ ખાવિંદ ઘર પર ન હો તો ઈઝ્ઝત આબરૂ થામે બેઠી રહે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને અરબકી ઔરતોંમેં કુરેશકી નેક ઔરતેં દો બાતોંમેં સબસે અચ્છી હોતી હૈં. એક તો બચ્ચે પર ખૂબ શફકત કરતી હૈં, દૂસરે ખાવિંદકે માલકી હિફાઝત કરતી હૈં.

ફાઈદા :- મા'લૂમ હુવા કે ઔરતમેં યે ખસલતેં હોની ચાહિયે. આજ કલ ઔરતેં ખાવિંદકા માલ બળી બે-દર્દીસે ઉળાતી હૈં ઔર ઔલાદ પર જૈસે ખાને પીનેકી શફકત હોતી હે ઉસ્સે ઝિયાદહ ઉસકી આદતેં સંવારનેકી હોની ચાહિયે. નહીં તો અધૂરી શફકત હોગી. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને કુંવારી લળકિયોંસે નિકાહ કરો. ક્યૂં કે ઉનકી બોલ ચાલ ખાવિંદકે સાથ નરમ હોતી હે. ઔર શરમ ઔર હયાકી વજહસે બદ લિહાઝ ઔર મુંહ ફટ નહીં હોતી. ઔર ઉનકો થોળા ખર્ચ દે દો તો ખૂશ હો જાતી હૈં.

ફાઈદા :- મા'લૂમ હુવા કે ઔરતોંમેં શરમ ઔર લિહાઝ ઔર કનાઅત અચ્છી ખસલત હે. ઔર ઉસકા મતલબ યે નહીં કે બેવાસે નિકાહ ન કરો બલ્કે કુંવારીકી એક તા'રીફ હે. ઔર બા'ઝ હદીસોંમેં હમારે હઝરત (સ.અ.વ.) ને બેવા ઔરતસે નિકાહ કરને પર એક સહાબીકો દુઆ દી હે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઔરત જબ પાંચ વકતકી નમાઝ પઢ લિયા કરે ઔર રમઝાનકે રોઝે રખ લિયા કરે ઔર અપની અઝરૂકી હિફાઝત રખ્ખે ઔર અપને ખાવિંદકી તાબે'દારી કરે તો એસી ઔરત બેહિશ્તમેં જિસ દરવાઝેસે ચાહે દાખિલ હો જાએ.

ફાઈદા :- મતલબ યે હે કે દીનકી ઝરૂરી બાતોંકી પાબંદી રખ્ખે તો ઔર બળી બળી મેહનતકી ઈબાદતેં કરનેકી ઉસકો ઝરૂરત નહીં. જો દરજા ઉન મેહનતકી ઈબાદતોંસે મિલતા વો ઔરતકો ખાવિંદકી તાબે'દારી ઔર ઔલાદકી ખિદમત ગુઝારી ઔર ઘરકે બંદોબસ્તમેં મિલ જાતા હે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ ઔરતકી મૌત એસી હાલતમેં આવે કે ઉસકા ખાવિંદ ઉસ્સે ખૂસ હો વો ઔરત બેહિશ્તમેં જાએગી. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જિસ શખ્સકો ચાર ચીઝેં નસીબ હો ગઈ ઉસકો દુનિયા ઔર આખિરતકી દૌલત મિલ ગઈ. એક તો દિલ એસા કે નેઅમતકા શુક્ર અદા કરતા હો. દૂસરે ઝબાન એસી જિસ્સે ખુદાકા નામ લે. તીસરે બદન એસા કે બલા ઔર મુસીબત પર સબર કરે. ચોથે બીબી એસી કે અપની આબરૂ ઔર ખાવિંદકે માલમેં દગા ફરેબ ન કરે.

ફાઈદા :- યા'ની આબરૂ ન ખોએ ન માલ બગૈર મરઝી ખાવિંદકે ખર્ચ કરે. ઔર ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જો ઔરત બેવા હો જાએ ઔર ખાનદાની ભી હે ઔર માલદાર ભી હે લેકિન ઉસને અપને બચ્ચોંકી ખિદમત ઔર પરવરિશમેં લગકર

અપના રંગ મેલા કર લિયા, યહાં તક કે વો બચ્ચે યા તો બળે હોકર અલગ હો ગએ યા મરમરા ગએ તો એસી ઔરત બેહિશ્તમેં મુઝસે એસી નઝદીક હોગી જૈસે શહાદતકી ઉન્ગલી ઔર બીચકી ઉન્ગલી.

ફાઈદા :- ઈસકા યે મતલબ નહીં કે બેવાકા બૈઠા રેહના ઝિયાદા સવાબ હે, બલ્કે ઉસ ઔરતકો બનાવ સિંગાર ઔર નફસકી ખ્વાહિશસે કુછ મતલબ ન હો તો ઉસકા યે દરજા હે. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે એક શખ્સ ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ફલાની ઔરત કસરતસે નફલ નમાઝે પઢતી રોઝે રખતી ઔર ખેરાત કરતી હે લેકિન ઝબાનસે પળોસિયોંકો તકલીફ પહોંચાતી હે. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા વો દોઝખમેં જાએગી. ફિર ઉસ શખ્સને અર્ઝ કિયા કે ફલાની ઔરત નફલ નમાઝેં ઔર રોઝે ઔર ખેરાત કુછ ઝિયાદહ નહીં કરતી યૂંહી કુછ પનીરકે ટુકડે દે દિયા દેતી હે, લેકિન ઝબાનસે પળોસિયોંકો તકલીફ નહીં દેતી. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે વો બેહિશ્તમેં જાએગી. ઔર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં એક ઔરત હઝિર હુઈ ઉસકે સાથ દો બચ્ચે થે. એકકો ગોદમેં લે રખ્ખા. દૂસરેકી ઉન્ગલી પકળે હુએ થી. આપ (સ.અ.વ.) ને દેખકર ઈરશાદ ફરમાયા કે ઔરતેં અવ્વલ પેટમેં બચ્ચોંકો રખતી હેં. ફિર જનતી હેં. ફિર ઉનકે સાથ કિસ તરહ મુહબ્બત ઔર મહેરબાની કરતી હેં. અગર ઉનકા બરતાવ ખાવિંદોંસે બુરા ન હુવા કરતા તો ઉનમેં જો નમાઝકી પાબંદ હોતીં બસ બેહિશ્ત હીમેં ચલી જાયા કરતીં.

દૂસરી ફસલ કન્ઝુલ ઉમ્માલકે તરગીબી મઝમૂનમેં

હદીસ ૧ :- ઈરશાદ ફરમાયા હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને (ઔરતોંસે) ક્યા તુમ ઈસ બાત પર રાઝી નહીં (યા'ની રાઝી હોના ચાહિયે) કે જબ તુમમેંસે કોઈ અપને શૌહરસે હામિલા હોતી હે ઔર વો શૌહર ઉસસે રાઝી હો તો એસા સવાબ મિલતા હે કે જેસે અલ્લાહકી રાહમેં રોઝા રખનેવાલે ઔર રાત જાગનેવાલેકો. ઔર જબ ઉસકો બચ્ચા જનનેકી તકલીફ હોતી હે તો આસમાન ઔર ઝમીનકે રેહનેવાલોંકો ઉસકી આંખોંકી ઠંડક (યા'ની રાહત) કા જો સામાન છુપા રખ્ખા ગયા હે ઉસકી ખબર નહીં. ફિર જબ વો બચ્ચા જનતી હે તો ઉસકે દૂધકા એક ઘૂંટ ભી નહીં નિકલતા ઔર ઉસકે પિસ્તાન (છાતી) સે એક દફા' ભી બચ્ચા નહીં ચૂસતા જિસમેં ઉસકો હર ઘૂંટ ઔર હર ચૂસને પર એક નેકી ન મિલતી હો. ઔર અગર બચ્ચાકે સબબ ઉસકો રાતકો જાગના પળે તો ઉસકો રાહે ખુદામેં સત્તર (૭૦) ગુલામોંકે આઝાદ કરનેકા સવાબ મિલતા હે. અય સલામતા! (યે નામ હે હઝરત ઈબ્રાહીમ સાહબઝાદા હુઝૂર સ.અ.વ. કી કેહલાઈકા) વોહી ઈસ હદીસકી રાવી હેં. આપ ઉનસે ફરમાતે હેં કે તુમકો મા'લૂમ હે મેરી મુરાદ ઈસ્સે કૌનસી ઔરતેં હેં જો બા-વજૂદકે નેક હેં, નાઝમેં પલી હુઈ હેં મગર શૌહરોંકી ઈતાઅત કરનેવાલી હેં ઉસ શૌહરકી નાકદરી નહીં કરતી.

હદીસ ૨ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જબ ઔરત અપને શૌહરકે ઘરમેંસે અલ્લાહકી રાહમેં ખર્ચ કરે મગર ઘરકો બરબાદ ન કરે યા'ની ઈજાઝત ઔર મુનાસિબ મિકદારસે ઝિયાદહ ખર્ચ ન કરે તો ઉસ ઔરતકો ભી સવાબ મિલતા હૈ ઉસકે ખર્ચ કરનેકી વજહસે, ઔર ઉસકે શૌહરકો ભી ઉસકા સવાબ મિલતા હૈ ઉસકે કમાનેકી વજહસે, ઔર તહવીલદાર (ખઝાનચી) કો ભી ઉસકે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. કિસીકી વજહસે કિસીકા સવાબ ઘટતા નહીં.

ફાઈદા :- પસ ઔરત યે ન સમઝે કે જબ કમાઇ મર્દકી હૈ તો મૈં સવાબકી ક્યા હકદાર હૂંગી.

હદીસ ૩ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.) ને ફરમાયા અય ઔરતો! તુમ્હારા જિહાદ હજ હૈ.

ફાઈદા :- દેખિયે ઉનકી બળી રિઆયત હૈ હજ કરનેસે જિસમેં જિહાદકે બરાબર દુશ્વારી ભી નહીં, જિહાદકા સવાબ મિલતા હૈ જો કે સબસે ઝિયાદહ મુશ્કિલ ઈબાદત હૈ.

હદીસ ૪ :- ઔરતોં પર ન જિહાદ હૈ ઔર ન જુમ્આ, ન જનાઝેમેં સાથ જાના. ફિર દેખિયે ઉનકો ઘર બૈઠે કિતના સવાબ મિલ જાતા હૈ.

હદીસ ૫ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને જબ બીબીયોંકો સાથ લેકર હજ ફરમાયા તો ઈરશાદ હુવા કે બસ યે હજ કર લિયા ફિર ઈસકે બા'દ બોરિયોં પર જમી બૈઠી રેહના.

ફાઈદા :- મતલબ યે કે બગૈર સખ્ત ઝરૂરત સફર ન કરના.

હદીસ ૬ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. અલ્લાહ તઆલા પસંદ કરતા હૈ ઉસ ઔરતકો જો અપને શૌહરકે સાથ તો લાગ ઔર મુહબ્બત કરે ઔર ગૈર મર્દસે અપની હિફાઝત કરે.

ફાઈદા :- મતલબ યે હૈ કે શૌહરસે મુહબ્બત કરને ઔર ઉસકી મન્નત ખૂશામદ કરનેકો શાનકે ખિલાફ ન સમઝે જૈસે ઘમંડી ઔરતેં હોતી હૈં.

હદીસ ૭ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. ઔરતેં ભી મરદોં હીકે અજઝા (ઉઝવ) હૈં.

ફાઈદા :- ચુનાંચે હઝરત આદમ (અલૈ.) સે હવ્વા (અલૈ.) કા પૈદા હોના મશ્હૂર હૈ. મતલબ યે કે ઔરતોંકે અહકામ ભી મરદોં હીકી તરહ હૈં. પસ અગર ઉનકે ફઝાઈલ વગૈરહ જુદા ન હોતે તબ ભી કોઇ દિલગીરીકી બાત નહીં. જિન આ'માલ પર ફઝાઈલકા મરદોંસે વા'દા હૈ ઉનહીં આમા'લ પર ઉનસે હૈ.

હદીસ ૮ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, બગૈર તેહકીક હક તઆલાને ઔરતોંકે હિસ્સામેં રશ્કકા સવાબ લિખ્ખા હૈ ઔર મરદોં પર જિહાદકા લિખ્ખા હૈ. પસ જો ઔરત ઈમાન ઔર મતલબ સવાબકી રાહસે રશ્ક કી બાત પર જૈસે શૌહરને દૂસરા નિકાહ કર લિયા, સબર કરેગી ઉસકો શહીદકે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ. દેખિયે એક ઝરાસે ઝબ્ત પર કિતના બળા સવાબ મિલતા હૈ જો મરદોંકો કિસ દુશ્વારીસે મિલતા હૈ.

હદીસ ૯ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લહ (સ.અ.વ.) ને અપને બીબીકે કારોબાર કરનેસે

ભી તુમકો સદકેકા સવાબ મિલતા હૈ. દેખિયે ઔરતોંકો રાહત પહોંચાનેકા કૈસા સામાન શરીઅતને કિયા હે કે ઉસમેં સવાબકા વા'દા ફરમાયા જિસકી લાલચમેં હર મુસલમાન અપની બીબીકો રાહત પહોંચાએગા.

હદીસ ૧૦ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, સબ ઔરતોંસે અચ્છી વો ઔરત હે કે જબ ખાવિંદ ઉસકી તરફ નઝર કરે તો વો ઉસકો મસરૂર (ખૂશ) કર દે. ઔર જબ કોઇ હુકમ દે તો વો ઉસકી ઇતાઅત કરે: ઔર અપને જાન ઔર માલમેં ઉસકો નાખૂશ કરકે ઉસકી કોઇ મુખાલિફત ન કરે.

હદીસ ૧૧ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, અલ્લાહ રહમત ફરમા દે પાઇજામા પહેનનેવાલી ઔરતોં પર.

ફાઇદા :- દેખિયે હાલાંકે પાઇજામા પહેનના અપની મસ્લિહતે પરદાકે લિયે ફિતરી ચીઝ હે મગર ઉસમેં ભી પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી દુઆ લે લી. યે કિતની બળી મહેરબાની હે ઔરતોંકે હાલ પર.

હદીસ ૧૨ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, બદકાર ઔરતકી બદકારી હઝાર બદકાર મરદોંકી બદકારીકે બરાબર ઔર નેકકાર ઔરતકી નેકકારી સત્તર (૭૦) ઔલિયાકી ઇબાદતકે બરાબર હે. દેખિયે કિતને થોળે અમલ પર કિતના બળા સવાબ મિલા યે રિઆયત નહીં ઔરતોંકી તો કયા હૈ.

હદીસ ૧૩ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, કિસી ઔરતકા અપને ઘરમેં ઘર ઘરસ્તીકા કામ કરના જિહાદ કરનેવાલોંકે રૂતબેકો પહોંચતા હૈ ઇન્શાઅલ્લાહ તઆલા.

ફાઇદા :- કયા ઇન્તિહા હૈ ઉસ ઇનાયતકી.

હદીસ ૧૪ :- ફરમાયા રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને, તુમહારી બીબીયોંમેં સબસે અચ્છી વો ઔરત હૈ જો અપની આબરૂકે બારેમેં પારસા (પાક દામન) હો. અપને ખાવિંદ પર આશિક હો.

ફાઇદા :- દેખિયે શૌહરસે મુહબ્બત કરના એક ખૂશી હૈ નફસકી મગર ઉસમેં ભી ફઝીલત ઔર સવાબ હૈ.

હદીસ ૧૫ :- એક શખ્સને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મેરી એક બીવી હે. મૈં જબ ઉસકે પાસ જાતા હૂં તો વો કેહતી હૈ મરહબા હો મેરે સરદારકો ઔર મેરે ઘરવાલોંકે સરદારકો. ઔર જબ વો મુઝકો રંજીદા દેખતી હૈ તો કેહતી હૈ દુનિયાકા કયા ગમ કરતે હો તુમહારી આખિરતકા કામ તો બન રહા હૈ. આપ (સ.અ.વ.) ને સુનકર ફરમાયા. ઉસ ઔરતકો ખબર કર દો કે વો અલ્લાહકે કામ કરનેવાલોંમેંસે એક કામ કરનેવાલી હૈ. ઔર ઉસકો જિહાદ કરનેવાલેકા નિસ્ફ (આધા) સવાબ મિલતા હૈ.

ફાઇદા :- દેખિયે શૌહરકી મા'મૂલી આઓ ભગતમેં ઉસકો કિતના બળા સવાબ મિલ ગયા.

હદીસ ૧૬ :- અસમા બિન્તે યઝીદ અન્સારિયાસે રિવાયત હૈ કે ઉનહોંને અર્ઝ

કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મેં ઔરતોંકી ભેજી હુઈ આપકે પાસ આઈ હૂં. વો અર્ઝ કરતી હૈં કે મર્દ જુમ્આ ઔર જમાઅત ઔર બીમારકી ઇયાદત ઔર જનાઝેકી હાઝરી ઔર હજ ઔર ઉમરહ ઔર સરહદે ઇસ્લામીકી હિફાઝતકી વજહસે હમ પર ફૌકિયત (બાઝી) લે ગએ. આપને ફરમાયા. તૂ વાપસ જા ઔર ઔરતોંકો ખબર કર દે કે તુમ્હારા અપને શૌહરકે લિયે બનાવ સિંગાર કરના યા શૌહરકા હક અદા કરના ઔર શૌહરકી રઝામંદીકી તલાશમેં રેહના ઔર શૌહરકી મરઝીકી પૈરવી કરના, યે સબ ઉન આ'માલકે બરાબર હૈ.

હદીસ ૧૭ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, ઔરત અપની હમલકી હાલતસે લેકર બચ્ચા જનને ઔર દૂધ છુળાને તક (ફઝીલત ઔર સવાબમેં) એસી હૈ જૈસે ઇસ્લામકી રાહમેં સરહદકી નિગરાની કરનેવાલા, જિસમેં હર વક્ત જિહાદકે લિયે તૈયાર રેહતા હૈ. ઔર અગર ઇસ બીચ મર જાએ તો ઉસકો શહીદકે બરાબર સવાબ મિલતા હૈ.

હદીસ ૧૮ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, (વોહી મઝમૂન હૈ જો ઇસ ફસલકી સબસે પેહલી હદીસકા હૈ, બસ ઇતના ફર્ક હૈ કે દૂધ પિલાને પર યે ફરમાયા) જબ કોઈ ઔરત દૂધ પિલાતી હૈ તો હર ઘૂંટકે પિલાને પર એસા સવાબ મિલતા હૈ જૈસે કિસી જાનદારકો ઝિંદગી દે દી. ફિર જબ વો દૂધ છુળાતી હૈ તો ફરિશ્તા ઉસકે કંધે પર (શાબાશીસે) હાથ મારતા હૈ ઔર કેહતા હૈ કે પિછલે ગુનાહ સબ મઆફ હો ગએ, અબ આગે જો કરે ફિરસે કર. ઉનમેં જો ગુનાહ કામકા હોગા લિખ્ખા જાએગા, ઔર મુરાદ ઇસસે છોટે ગુનાહ હૈં. મગર છોટે ગુનાહોંકા મઆફ હોના ક્યા થોળી બાત હૈ.

હદીસ ૧૯ :- રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અય બીબીયો! યાદ રખ્ખો કે તુમમેં જો નેક હૈં વો નેક લોગોંસે પેહલે જન્નતમેં જાએંગી. ફિર (જબ શૌહર જન્નતમેં આએંગે) તો વો ઔરતેં ગુસલ દેકર ઔર ખૂશ્બૂ લગાકર શૌહરોંકે હવાલે કર દી જાએંગી. લાલ ઔર પીલે રંગકી સવારિયોં પર. ઉનકે સાથ એસે બચ્ચે હોંગે જૈસે બિખરે હુએ મોતી. બીબીયો! ઔર કૌનસી ફઝીલત ચાહતી હો. જન્નતમેં મરદોંસે પેહલે તો પહોંચ ગઈં. હાં નેક બન જાના શર્ત હૈ ઔર યે કુછ મુશ્કિલ નહીં.

હદીસ ૨૦ :- હઝરતં આઇશા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ, ઉનહોંને ફરમાયા કે જિસ ઔરતકા શૌહર બાહિર હો ઔર વો અપની ઝાતમેં ઉસકી ઇસ હાલતકી દેખ ભાલ કરે ઔર બનાવ સિંગાર છોળ દે ઔર અપને પાંવકો બાંધ દે ઔર ઝીનતકે સામાનકો રોક દે ઔર નમાઝકી પાબંદી રખ્ખે, વો કિયામતકે દિન કુંવારી લળકી બનાકર ઉઠાઈ જાએગી. પસ ઉસકા શૌહર મો'મિન હુવા તો વો જન્નતમેં ઉસકી બીબી હોગી. ઔર અગર ઉસકા શૌહર મો'મિન ન હુવા (ખુદા ન કરે, દુનિયાસે બે-ઇમાન હોકર મરા થા) તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકા નિકાહ કિસી શહીદસે કર દેંગે.

હદીસ ૨૧ :- અબૂ દરદા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ ઉનહોંને કહા, મુઝકો મેરે ખલીલ અબૂલ કાસિમ (સ.અ.વ.) ને વસિય્યત કી, પસ ફરમાયા કે ખર્ચ કિયા કરો

અપની તાકતસે અપને ખાનદાનવાલોં પર.

ફાઈદા :- જો લોગ તાકતકે બાવજૂદ બીવીકે ખર્ચમેં તંગી કરતે હૈં વો ઝરા ઈસ હદીસકો દેખેં.

હદીસ ૨૨ :- મદાઈનીસે રિવાયત હે કે હઝરત અલી (રદિ.) ને ફરમાયા કે આદમી અપને ઘરકા સરબરાહે કાર (ઝિમ્મેદાર) નહીં બન સકતા જબ તક કે વો એસા ન હો જાએ કે ઉસકી પરવાહ ન રહે કે ઉસને કૈસા લિબાસ પહેન લિયા, ઔર ન ઈસકા ખ્યાલ રહે કે ભૂખકી આગ કિસ ચીઝસે બુઝાઈ.

ફાઈદા :- જો લોગ અપના તન પાલનેમેં મસ્ત રેહકર ઘરવાલોંસે બે-પરવાહ રેહતે હૈં વો ઈસ્સે સબક પકડેં.

મિશ્કાતસે બઢ્હાયા ગયા હિસ્સા

હદીસ ૨૩ :- હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ઔરતોંકે હકમેં મેરી નસીહત ભલાઈ કરનેકી કબૂલ કરો, ઈસ લિયે કે વો પસલીસે પૈદા હુઈ હૈં.

ફાઈદા :- યા'ની ઉસ્સે સીધેપનકી ઉમ્મીદ ન રખ્ખો. ઉસકો ટેઢ્હી સમઝ પર સબર કરો. દેખિયે! ઔરતોંકી કિસ કદર રિઆયતકા હુકમ હે.

હદીસ ૨૪ :- હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હે કે મો'મિન મર્દકો મો'મિન ઔરતસે બુગ્ઝ (કપટ) ન રખના ચાહિયે. યા'ની અપની બીવીસે, ક્યૂંકે અગર ઉસકી એક આદતકો નાપસંદ કરેગા તો દૂસરીકો ઝરૂર પસંદ કરેગા. (મુસ્લિમ)

ફાઈદા :- યા'ની યે સોચકર સબર કરે.

હદીસ ૨૫ :- અબ્દુલ્લાહ બિન ઝમઆસે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અપની બીવીકો બે-દર્દીસે ન મારના ચાહિયે. ઔર ફિર દિનકે ખતમ પર જિમાઅ (સંભોગ) કરને લગે.

ફાઈદા :- યા'ની ફિર મુરૂવ્વત કૈસે ગવારા કરેગી.

હદીસ ૨૬ :- હકીમ બિન મુઆવિયા અપને બાપસે રિવાયત કરતે હૈં કે મૈંને અર્ઝ કિયા કે અય અલ્લાહ કે રસૂલ (સ.અ.વ.)! હમ પર હમારી બીવીકા ક્યા હક હે? આપને ફરમાયા, વો હક યે હે કે જબ તૂ ખાના ખાએ તો ઉસકો ભી ખિલાએ, ઔર જબ તૂ કપડા પહેને તો ઉસકો ભી પહેનાએ, ઔર ઉનકે મુંહ પર ન મારે ઔર બોલચાલ ઘર હીકે અંદર રેહકર છોડી જાએ. (અહમદ, અબૂ દાઉદ, ઈબ્ને માજા)

ફાઈદા :- યા'ની અગર ઉસ્સે રૂઠે તો ઘરસે બાહિર ન જાએ.

હદીસ ૨૭ :- હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, સબ મો'મિન હૈં. ઈમાનકા કામિલ વો શખ્સ હે જિસકે અખ્લાક અચ્છે હૈં.

ઔર તુમ સબમેં અચ્છે વો લોગ હૈં જો અપને બીવીયોંકે સાથ અચ્છે હોં. (તિરમિઝી)

ફાઇદા :- યે દૂસરી ફસલકી ૨૭ હદીસેં હૈં. ઔર પેહલી ફસલમેં તેરહ (૧૩) થી સબ મિલાકર ચાલીસ હો ગઇ, ગોયા યે ફસલોંકા મજમૂઆ ફઝાઇલુન્નિસાકી એક ચહલ (ચાલીસ) હદીસ હૈ.

તીસરી ફસલ

બેહિશ્તી ઝેવરકે ડરાવેકે મઝમૂનમેં ઔરતોં કે કુછ ઐબોં પર નસીહત કુરઆન ઔર હદીસસે

જબ હમ નેક બીબીયોંકી આદત બતલા ચુકે તો મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા કે કુછ ઐબ જો ઔરતોંમેં પાએ જાતે હૈં ઔર ઉનસે નેકીમેં કમી આ જાતી હૈ, ઔર ઉન ઐબોં પર જો અલ્લાહ ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ઔરતોંકો તાકીદ યા નસીહત ફરમાઇ હૈ ઉનકા ખુલાસા ભી લિખ દેં, તાકે ઇન ઐબોંસે નફરત ખાકર બચેં, જિસ્સે નેકી કાઇમ રહે.

આયતોંકા મઝમૂન

અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા, જિન બીબીયોંમેં નિશાનિયોંસે તુમકો મા'લૂમ હો કે યે કેહના નહીં માનતી તો પેહલે ઉનકો નસીહત કરો, ઔર ઇસ્સે ન માનેં તો ઉનકે પાસ
૧ સોના બૈઠના છોળ દો, ઔર ઇસ પર ભી ન માનેં તો ઉનકો મારો[૧]. ઇસકે બા'દ અગર વો તાબે'દારી કરને લગેં તો ઉનકો તકલીફ દેને કે લિયે બહાના મત ઢૂંઢો.

ફાઇદા :- ઇસ્સે મા'લૂમ હુવા કે ખાવિંદકા કેહના ન માનના બહોત બુરી બાત હૈ. અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા. ચલનેમેં પાંવ ઝોરસે ઝમીન પર મત રખ્ખો, જિસમેં ઝેવર વગૈરહકી ગૈર મર્દકો ખબર હો જાએ.

ફાઇદા :- બાજેદાર ઝેવર પહેનના તો બિલકુલ દુરૂસ્ત નહીં, ઔર વો જિસમેં બાજા ન હો એક દૂસરેસે લગકર બજ જાતા હો, ઉસમેં યે એહતિયાત હૈ, ઔર સમઝો કે જબ પાંવમેં જો એક ચીઝ હૈ ઉસકી આવાઝકી ઇતની એહતિયાત હૈ તો ખુદ ઔરતકી આવાઝ ઔર ઉસકે બદનકે ખુલનેકી કિતની તાકીદ હોગી.

૨
હદીસોંકા મઝમૂન[૨]

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અય ઔરતો! મૈંને તુમકો દોઝખમેં બહોત

૧. મારનેસે થોળા મારના મુરાદ હૈ.
૨. મિશ્કાતસે લિયા ગયા.

દેખા હે. ઓરતોંને પૂછા ઈસકી કયા વજહ હે? આપને ફરમાયા, તુમ માર-ફિટકાર[1] સબ ચીઝોં પર બહોત ડાલા કરતી હો, ઔર શૌહરકી નાશુક્રી બહોત કરતી હો, ઔર ઉસકી દી હુઈ ચીઝકો બહોત નાક મારતી હો.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે સામને એક બીબીને બુખારકો બુરા કહા. આપને ફરમાયા કે બુખારકો બુરા મત કહો, ઈસ્સે ગુનાહ મઆફ હોતે હૈં.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, બયાન કરકે રોનેવાલી ઔરત અગર તૌબા ન કરેગી તો કિયામતકે દિન ઈસ હાલતમેં ખળી કી જાએગી કે ઉસકે બદન પર કુરતેકી તરહ એક રોગન લપેટા જાએગા, જિસમેં આગ બળી જલ્દી લગતી હે, ઔર કુરતે હીકી તરહ જિસમેં ખુજલી ભી હોગી. યા'ની ઉસકો દો તકલીફેં હોંગી. ખુજલીસે તમામ બદન નોચ ડલેગી ઔર દોઝખકી આગ લગેગી વો અલગ.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અય મુસલમાન ઔરતો! કોઈ પડોસન અપની પડોસનકી ભેજી હુઈ ચીઝકો છોટા ઔર હલકા ન સમઝે, ચાહે બકરીકી ખુરી[2] કયૂં ન હો.

ફાઈદા :- કુછ ઔરતોંકી યે આદત હોતી હૈ કે દૂસરેકે ઘરસે આઈ હુઈ ચીઝકો બહોત નાક મારા કરતી હૈં ઔર તા'ના દિયા કરતી હૈં

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, એક ઔરતકો એક બિલ્લીકી વજહસે અઝાબ હુવા થા. ઉસને ઉસકો પકળકર બાંધ દિયા થા, ન તો ખાનેકો દિયા, ન ઉસકો છોળા. યૂંહી તળપકર મર ગઈ.

ફાઈદા :- ઈસ તરહ જાનવર પાલકર ઉસકે ખાને પીનેકી ખબર ન લેના અઝાબકી બાત હે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. કુછ મર્દ ઔર ઔરત સાઠ બરસ તક ખુદાકી ઈબાદત કરતે હૈં, ફિર મૌતકા વકત આતા હે તો શરીઅતકે ખિલાફ વસિય્યત કરકે દોઝખકે કાબિલ હો જાતે હૈં.

ફાઈદા :- જૈસે કુછ લોગોંકી આદત હોતી હે, યૂં કેહ મરતે હૈં કે દેખો! મેરી ચીઝ મેરે નવાસેકો દીજિયો, ભાઈકો ન દેના, યા ફલાંની બેટીકો ફલાંની ચીઝ દૂસરી બેટીસે ઝિયાદહ દેના, યે સબ હરામ હે. વસિય્યત ઔર મીરાસકે મસ્અલે કિસી આલિમસે પૂછકર ઉસકે મુતાબિક અમલ કરે, કભી ઉસકે ખિલાફ ન કરે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કોઈ ઔરત દૂસરી ઔરતસે ઈસ તરહ ન મિલે કે અપને શૌહરકે સામને ઈસ તરહ કેહને લગે જૈસે વો ઉસકો દેખ રહા હે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ એક બાર આપકી દો બેટિયાં બૈઠી થીં કે એક અંધે

---

૧. યા'ની કેહતી હૈં, ફલાંને પર ખુદાકી માર-ફિટકાર.

૨. મકસદ યે હે કે થોળાસા હદિયા (ભેંટ) ખુશીસે કબૂલ કર લેના ચાહિયે, કયૂંકે કામકા હે હી ઔર અલ્લાહ તઆલાકી નેઅમત હે, ઈસમેં મુસલમાનકા દિલ રખના હે. ખુરીકા ઝિકર મુબાલગાકે લિયે હે, યે મતલબ નહી કે ખુરી હી હદિયા દી જાએ ઔર વો કબૂલ કી જાએ. ખૂબ સમઝ લો.

સહાબી આને લગે. આપને દોનૂંકો પરદેમેં જાનેકા હુકમ દિયા. દોનૂંને તઅજ્જુબસે અર્ઝ કિયા વો તો અંધે હૈં! આપને ફરમાયા, તુમ તો અંધી નહીં હો, તુમ તો ઉનકો દેખતી હો.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જબ કોઈ ઔરત અપને શૌહરકો દુનિયામેં કુછ તકલીફ દેતી હૈ તો જો હૂર ઉસ શૌહરકો મિલેગી વો કેહતી હૈ કે ખુદા તુઝે ગારત કરે, વો તેરે પાસ મેહમાન હૈ, જલ્દ હી તેરે પાસસે હમારે પાસ ચલા આએગા.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, મૈંને એસી દોઝખી ઔરતોંકો નહીં દેખા, યા'ની મેરે ઝમાનેસે પીછે એસી ઔરતેં પૈદા હોંગી કે કપડે પહેને હોંગી ઔર નંગી હોંગી. યા'ની નામકો ઉનકે બદન પર કપડા હોગા, લેકિન કપડા ઈતના બારીક હોગા કે તમામ બદન દિખ પડેગા, ઔર ઈતરાકર બદનકો મટકાકર ચલેંગી. ઔર બાલોંકે અંદર મૂબાફ યા કપડા દેકર બાલોંકો લપેટકર ઈસ તરહ બાંધેગી જિસમેં બાલ બહોતસે મા'લૂમ હોં, જૈસે ઊંટકા કોહાન હોતા હૈ. એસી ઔરતેં જન્નતમેં ન જાએંગી, બલ્કે ઉસકી ખૂશ્બૂ ભી ઉનકો નસીબ ન હોગી.

ફાઈદા :- યા'ની જબ પરહેઝગાર ઔરતેં જન્નતમેં જાને લગેંગી તો ઉનકો ઉનકે સાથ જાના નસીબ ન હોગા, ફિર ચાહે સઝાકે બા'દ ઈમાનકી બરકતસે ચલી જાએં.

૧ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જો ઔરત સોને'કા ઝેવર દિખલાવેકો પહેનેગી ઉસીસે ઉસકો અઝાબ દિયા જાએગા.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) એક સફરમેં તશરીફ રખતે થે. એક આવાઝ સુની, જૈસે કોઈ કિસી પર લા'નત કર રહા હો. આપને પૂછા કયા બાત હૈ? લોગોંને અર્ઝ કિયા કે યે ફલાની ઔરત હૈ કે અપની સવારીકી ઊંટની પર લા'નત કર રહી હૈ. વો ઊંટની ચલનેમેં કમી યા શૌખી (શરારત) કરતી હોગી. ઉસ ઔરતને ઝિલ્લાકર કેહ દિયા હોગા તુઝે ખુદાકી માર, જૈસા ઔરતોંકા દસ્તૂર હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને લોગોંકો હુકમ દિયા કે ઈસ ઔરતકો ઈસકે સામાનકો ઉસ ઊંટની પરસે ઉતાર દો. યે ઊંટની તો ઉસ ઔરતકે નઝદીક લા'નતકે કાબિલ હૈ, ફિર ઉસકો કામમેં કયૂં લાતી હૈ.

ફાઈદા :- ખૂબ સઝા દી.

રિસાલા કિસ્વતુન્નિસ્વહ ખતમ હુવા

આગે હૈ બેહિશ્તી ઝેવરકે આઠવેં હિસ્સેકે મઝમૂનકા બાકી હિસ્સા

ઈન દોનૂં મઝમૂનોં યા'ની તા'રીફ ઔર નસીહતમેં યહાં પાંચ આયતેં ઔર

---

૧. ઔર તમામ ઝેવરકા યેહી હુકમ હૈ, ચાહે ચાંદીકા હો યા કિસી ચીઝકા હો. ઔર અગર કોઈ કપડા ઈસ નિય્યતસે પહેને ઉસકા ભી યે હી હુકમ હૈ.

પચ્ચીસ હદીસેં લિખ્ખી ગઈ. ઓર ઇસ હિસ્સેકે શુરૂ'મેં હમને અપને પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી મુબારક આદતેં બહોતસી લિખ દી હૈ જિનકી હર વક્ત બરતાવમેં ઝરૂરત હૈ. ઓર ઇસકે પેહલે સાત હિસ્સોંમેં હર તરહકી નેકી ઓર હર તરહકી નસીહત તફસીલસે લિખ દી હૈ જિસકા ધ્યાન રખ્ખો ઓર અમલ કરો. ઇન્શા અલ્લાહ તઆલા કિયાંમતમેં બડે દરજે પાઓગી, વરના ખુદા પનાહમેં રખ્ખે, બુરી ઔરતોંકા બુરા હાલ હોગા. અગર કુરઆન ઓર હદીસ સમઝનેકે કાબિલ કભી હો જાઓ તો બહોતસે કિસ્સે એસી બદ દીન ઓર બદઝાત ઓર બદ અકીદા ઔરતોંકે તુમકો મા'લૂમ હોંગે. અલ્લાહ તઆલા હમારા તુમહારા નેકિયોંમેં ગુઝર ઓર ઉનહીંમેં ખાતમા ઓર ઉનમેં હશ્ર કરે. આમીન!

★ આઠવાં હિસ્સા ખતમ હુવા ★



હમારી નઈ ઈશાઅત

ગુજરાતી લિપીમેં

મરનેકે બા'દ કયા હોગા?

જિસમેં શામિલ હૈં

બરઝખકે હાલાત :- મૌત કે વક્ત ઔર મૌતકે બા'દ યા'ની બરઝખકે ઝમાનેકે હાલાત, મો'મિનકા કબરમેં એ'ઝાઝ ઔર કાફિરોંકી ઝિલ્લત ઔર અઝાબ વગૈરહકી તફસીલ બયાન કી ગઈ હૈ.

જહન્નમકે હાલાત :- ઈસમેં કુરઆની આયતોં ઔર સહીહ હદીસોંકી રોશનીમેં આખિરતકે કૈદખાના યા'ની જહન્નમકે હાલાત તફસીલસે લિખ્ખે ગએ હૈં.

મૈદાને હશ્ર :- કુરઆન ઔર હદીસકી રોશનીમેં કિયામતકે મુફસ્સલ હાલાત, હશ્ર-નશ્ર, હિસાબ-કિતાબકી પૂરી બાત બયાન કી ગઈ હૈ.

ખુદાકી જન્નત :- ઈસમેં કુરઆન મજીદ ઔર અહાદીસકી રોશનીમેં જન્નત ઔર જન્નતિયોંકે તફસીલી હાલાત જમા' કિયે ગએ હૈં.

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)

પીન - ૩૮૫૨૧૦

فالصّٰلحٰت قٰنتٰت حٰفظٰت للغیب بما حفظ اللّٰہ

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

નવ્વાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઓલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગએ હૈં.

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા નવ્વાં હિસ્સા

મુકદ્દમા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

ઈસમેં તંદુરૂસ્તી હાસિલ કરને ઔર ઉસકે કાઈમ રખનેકી કુછ ઝરૂરી તદબીરેં (ઉપાય) હૈં જિનકે જાનનેસે ઔરતેં અપની ઔર અપને બચ્ચોંકી હિફાઝત ઔર એહતિયાત કર સકેં. તંદુરૂસ્તી ઐસી ચીઝ હૈ કે ઈસ્સે આદમીકા દિલ ખૂશ રેહતા હૈ. તો ઈબાદત ઔર નેક કામમેં ખૂબ જી લગતા હૈ. ખાને પીનેકા મઝા મિલતા હૈ તો દિલસે અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર કરતા હૈ. બદનમેં તાકત રેહતી હૈ તો અચ્છે કામ ઔર દૂસરોંકી ખિદમત ખૂબ કર સકતા હૈ, હકદારોંકા હક અચ્છી તરહ અદા હો સકતા હૈ.

ઈસ લિયે તંદુરૂસ્તી પર ધ્યાન દેના ઐસી નિય્યતસે ઈબાદત ઔર દીનકા કામ હૈ, ખાસકર ઔરતોંકો ઐસી બાતોંકા જાનના બહોત ઝરૂરી હૈ, કયૂંકે ઉનકે હાથોંમેં બચ્ચે પલતે હૈં ઔર વો અપના નફા' નુકસાન કુછ નહીં સમઝતી, તો જો ઔરતેં ઈન બાતોંકો નહીં જાનતી, ઉનકી બે-એહતિયાતોંસે બચ્ચે બીમાર હો જાતે હૈં, અગર વો પઢનેકે કાબિલ હુએ તો ઉનકે ઈલ્મમેં ભી હરજ હોતા હૈ, ફિર બચ્ચોંકી બીમારીમેં યા ખુદ ઔરતોંકી બીમારીમેં મરદોંકો અલગ પરેશાની હોતી હૈ. દવાદારૂમેં ઉનહીંકા રૂપિયા ખર્ચ હોતા હૈ, મતલબ યે કે હર તરહકા નુકસાન હી નુકસાન હૈ. ઔર હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ભી દવા ઔર પરહેઝકો પસંદ ફરમાયા હૈ, ઈસ લિયે થોળા થોળા બયાન ઐસી ઝરૂરી બાતોંકા લિખ દિયા હૈ.

હવાકા બયાન

(૧) પૂરવા હવા, જો કે સૂરજ નિકલનેકી તરફસે આતી હૈ, ચોટ ઔર ઝખમકો નુકસાન કરતી હૈ. ઔર કમઝોર આદમીકો ભી સુસ્તી લાતી હૈ. ચોટ ઔર ઝખમ ઔર કમઝોરીમેં ઈસ્સે હિફાઝત રખ્ખેં, દોહરા (ડબલ) કપળા પહેન લિયા કરેં.

(૨) જો હવા દખ્ખનકી તરફસે ચલતી હૈ ગરમ હોતી હૈ, નસોંકો ઢીલા કરતી હૈ. જો લોગ અભી બીમારીસે ઉઠે હૈં ઉનકો ઈસ હવાસે બચના ચાહિયે વરના બીમારીકે લૌટ આનેકા ડર હૈ.

(૩) ઘરમેં જગહ જગહ કીચડ ન કરો, ઇસ્સે ભી હવા ખરાબ હોં જાતી હે, ઓર યે ભી ખ્યાલ રખ્ખો કે પાખાના ઓર ગુસલખાના ઓર બરતન ધોનેકી જગહ પે સબ જગહેં અપને ઉઠને બેઠનેકી જગહસે જહાં તક હો સકે અલગ ઓર દૂર રખ્ખો.

કુછ ઓરતોંકી આદત હોતી હે કે બચ્ચોંકો કિસી જગહ પાંવ પર બિઠલાકર પાખાના પેશાબ કરા લિયા, ફિર બહોત ખ્યાલ કિયા તો ઉસ જગહકો લીપ દિયા. યે બિલકુલ બે-તમીઝી ઓર નુકસાનકી બાત હે. એક તો ઇસકે લિયે જગહ મુકર્રર રખ્ખો, નહીં તો કમસે કમ ઇતના કરો કે કોઇ બરતન ઇસ કામકે લિયે અલગ ઠેહરા લો, ઓર ઉસકો ફોરન સાફ કર લિયા કરો.

(૪) કભી કભી ઘરમેં ખૂશ્બૂદાર ચીઝેં સુલગા દિયા કરો, જૈસે લોબાન, કાફૂર, અગરબત્તી વગૈરહ. ઓર વબાકે ઝમાનેમેં ગંધક યા લોબાન ઘરકે હર કમરેમેં સુલગાઓ ઓર કિવાડ બંદ કર દો, તાકે અચ્છી તરહ ઇન ચીઝોંકા અસર હો જાએ[1]. ૧

(૫) સોતે વક્ત ચિરાગ ઝરૂર બુઝા દિયા કરો, ખાસકર મિટ્ટીકા તેલ (કેરોસીન) જલતા છોડનેમેં ઝિયાદહ નુકસાન હે. હવામેં ખુશ્કી છાઇ હોતી હે, દિમાગ ઓર આંખોંકો નુકસાન પહોંચતા હે. કભી મોતકી નોબત આ ગઇ હે[2]. ૨

(૬) બંદ મકાનમેં ધુવાં કરકે હરગિઝ ન બેઠો. કહીં કહીં એસા હુવા હે કે ઇસ તરહ તાપનેવાલોંકા એક સાથ દમ ઘુટ ગયા ઓર ઇતની ફુરસત ન મિલી કે કિવાડ ખોલકર બાહિર નિકલ આએં, વહીં મરકર રેહ ગએ.

(૭) સરદીકે દિનોંમેં સરદીસે બચો. અગર નહાનેકા[3] ઇત્તિફાક હો તો ફોરન ૩
બાલ સુખા લો. અગર મિઝાજ ઝિયાદહ ઠંડા હે તો ચાય પી લો, યા દો તોલા શહદ ઓર પાંચ માશા કલોંજી ચાટ લો.

(૮) જિસ તરહ ઠંડી હવાસે બચના ઝરૂરી હે ઉસી તરહ ગરમ હવા યા'ની લૂ સે બચો, મોટા દોહરા કપડા પહેનો, ગરમીમેં આંવલે (આમલા) સે સર ધોયા કરો.

ખાનેકા બયાન

(૧) ખાના હમેશા ભૂખસે કમ ખાઓ. યે એક એસી તદબીર હે કે ઇસકા ખ્યાલ રખનેસે સેંકડોં બીમારિયોંસે હિફાઝત રેહતી હે.

(૨) રબીઅકે દિનોંમેં ખાના કમ ખાઓ, કભી કભી રોઝા રખ લિયા કરો. ઓર રબીઅકે દિન વો કેહલાતે હેં જબકે સરદીકા મોસમ જાતા હો ઓર ગરમી આતી હો.

૧. સિર્ફ નીમ (લીમડા) કે પત્તોંકી ધુની ભી અચ્છા અસર રખતી હે.

૨. બંદ મકાનમેં મિટ્ટીકા તેલ હરગિઝ ન જલાઓ, ચાહે લાલટેનમેં હો યા લેમ્પમેં યા ડિબિયામેં, ઇસ્સે ફેફડે ખરાબ હો જાતે હેં.

૩. સરદીમેં નહાનેકા એક તરીકા યે ભી હે કે સર એક બાર ધોકર સુખા લિયા ઓર બાકી બદન દૂસરે વક્ત ધો લિયા. ગુસલ ઇસ તરહ ભી અદા હો જાતા હે.

(૩) ગરમીકે દિનોંમેં ઠંડી ગિઝાએં (ખાને) ઇસ્તે'માલમેં રખ્ખો. જૈસે ખીરા, કકડી, તુરઇ વગૈરહ. ઔર અગર મુનાસિબ મા'લૂમ હો તો કોઇ દવા ભી ઠંડી તૈયાર રખ્ખો. ઔર બચ્ચોં ઔર બળોંકો ઝરૂરતકે મુવાફિક દેતે રહો. જૈસે નીલૂફરકા શરબત, ઉન્નાબકા શરબત વગૈરહ. ફાલૂદા ભી ઉમદા ચીઝ હૈ ઉસ્સે નયે અનાજકી ગરમી ભી નહીં હોતી. ઔર સિર્ફ રૈહાનકે બીજ ફાંક લેના ભી યેહી ફાઇદા દેતા હૈ. ઇસ મોસમમેં ગરમ ઔર ખુશ્ક ગિઝાએં બહોત કમ ખાઓ જૈસે અરહરકી દાલ આલૂ વગૈરહ.

(૪) ખરીફકે દિનોંમેં ઐસી ચીઝેં કમ ખાઓ જિનસે સૌદા પૈદા હોતા હૈ જૈસે તેલ બેંગન, બળેકા ગોશ્ત, મસૂર વગૈરહ. ઔર ખરીફકે દિન વો કેહલાતે હૈં જિસકો બરસાત કેહતે હૈં.

(૫) સરદીકે દિનોંમેં જિસકો તાકત હો તાકતવાલી ગિઝાએં ઔર દવાએં ઇસ્તે'માલ કરે. તાકે તમામ સાલ બહોતસી આફતોંસે હિફાઝત રહે. જૈસે નીમ બ્રિશ્ત અંડા નમક સુલેમાનીકે સાથ ઔર ગાજરકા હલવા ઔર નીમ બ્રિશ્ત અંડા ઉસકો કેહતે હૈં કે અંદરસે પૂરા જમા ન હો. તરકીબ ઉસકી યે હૈ કે અંડેકો એક બારીક કપળેમેં લપેટકર ખૂબ ખોલતે પાનીમેં સો દફા' ગોતા દે યા અંડેકો ખોલતે પાનીમેં ઠીક તીન મિનટ ડાલકર નિકાલ લેં ઔર તીન મિનટ ઠંડે પાનીમેં ડાલ રખ્ખેં, ઉસકી સિર્ફ ઝરદી ખાના ચાહિયે સફેદી ઉમદા ચીઝ નહીં હૈ.

(૬) જબ તક ઝિયાદહ ઝરૂરત ન હો દવાકી આદત મત ડાલો, છોટે મોટે મર્ઝમેં ગિઝાકે કમ કર દેનેસે યા બદલ દેનેસે કામ નિકાલ લિયા કરો.

(૭) આજ કલ ગિઝામેં બહોત બે-તરકીબી હો ગઇ હૈ જિસ્સે તરહ તરહકે નુકસાન હોતે હૈં ઇસ લિયે ઉમદા ઔર ખરાબ ગિઝાએં લિખ્ખી જાતી હૈં.

અચ્છે ખાને યે હૈં :- અંડા નીમ બ્રિશ્ત, કબૂતરકા ગોશ્ત, બકરીકા ગોશ્ત, મેંઢેકા ગોશ્ત, લવા, બટેર, તીતર, મુર્ઘ, અકસર જંગલી પરિંદે, હિરન, નીલગાય ઔર દૂસરે શિકારોંકા ગોશ્ત, મછલી, ગેહૂંકી રોટી, અંગૂર, ઇન્જીર, અનાર (દાડમ), સેબ, શલજમ, પાલક, ખુરફા, દૂધ, જલેબી, સિરી (મુંડી) પાયાસે ખૂન ગાળ્હા પૈદા હોતા હૈ.

ખરાબ ખાને યે હૈં :- બેંગન, મૂલી, લાહીકા સાગ, યા'ની કાલે પત્તોંકા સાગ, સીંગરે, બતખકા ગોશ્ત, ગાજર, સુખાયા હુવા ગોશ્ત, લોબિયા, મસૂર, તેલ, ગુડ (ગોળ) ખટાઇ.

ઇન ચીઝોંકે ખરાબ હોનેકા યે મતલબ નહીં કે બિલકુલ ન ખાએં, બલ્કે બીમારીકી હાલતમેં તો બિલકુલ ન ખાએં. ઔર તંદુરુસ્તીમેં ભી અપને મિઝાજકો દેખકર ઝરા કમ ખાએં. હાં જિસકા મિઝાજ મઝબૂત હૈ ઔર ઉનકી આદત હૈ ઉનકો કુછ નુકસાન નહીં.

કહીં કહીં દસ્તૂર હૈ કે ઝચ્ચાકો કિસમ કિસમકે ખાને કહી માશ (અડદ) કી દાલ કહીં બળા ગોશ્ત, ઔર કહીં ભારી પળનેવાલી તરકારિયાં ઠંડી કરકે દેતે હૈં, યે બુરી રસમ હૈ. ઐસે મૌકોં પર એહતિયાત રખનેકે લિયે ખરાબ ખાનોંકો લિખ દિયા ગયા હૈ.

અબ ખોલાસા બયાન ઈન ખાનોંકી ખાસિયતકા ભી લિખ્ખા જાતા હે તાકે અચ્છી તરહસે મા'લૂમ હો જાએ.

બૈગન :- ગરમ ખુશ્ક હે. ઉસમેં ગિઝાઈયત (પૌષ્ટિકતા) બહોત કમ હે, ખૂન બુરા પૈદા કરતા હે. બવાસીર (મસા) વાલોંકો ઔર સૌદાવી મિઝાજવાલોંકો બહોત નુકસાન કરતા હે. અગર ઈસમેં ઘી ઝિયાદહ ડાલા જાએ ઔર સિરકા કે સાથ ખાયા જાએ તો કુછ ઈસ્લાહ યા'ની દુરૂસ્તી હો જાતી હે.

મૂલી :- ગરમ ખુશ્ક હે. ઉસકે પત્તોંમેં ઔર ઝિયાદહ ગરમી હેં. સરકો ઔર હલકકો ઔર દાંતોંકો ઝિયાદહ નુકસાન પહોંચાતી હે. દેરમેં હઝમ હોતી હે લેકિન ઉસ્સે દૂસરી ગિઝાએં હઝમ હો જાતી હેં. બવાસીર વાલોંકો કિસી કદર ફાઈદા દેતી હે, મગર ગરમ હે. અગર ઉસમેં સિરકાકા ભિગાયા હુવા ઝીરા (જીરૂ) મિલા દિયા જાએ તો ઉસકે નુકસાન કમ હો જાતે હેં. તિલ્લીકે લિયે ફાઈદામંદ હે. ખાસકર સિરકામેં પળી હુઇ.

લાહીકા સાગ :- ગરમ હે. ગુરદેકે બીમારોંકો બહોત નુકસાન કરતા હે ઔર હમલકી હાલતમેં ખાનેસે બચ્ચેકે મર જાનેકા ડર હે.

સીંગરી :- યે ભી ગરમ હે.

બતખકા ગોશ્ત :- ગરમ ખુશ્ક હે. દેરમેં હઝમ હોતા હે. મગર પોદીના ડાલનેસે ઈસકા નુકસાન કમ હો જાતા હે. ઔર દરિયાઈકા ગોશ્ત ઈતના નુકસાન નહીં કરતા જિતના ઘરેલૂ બતખકા કરતા હે.

ગાજર :- ગરમ-તર હે. ઔર દેરમેં હઝમ હોતી હે. હાં ગેસકો રોકતી હે ઔર સુકૂન પૈદા કરતી હે, ઈસ લિયે લોગ ઉસકો ઠંડા કેહતે હેં. ગોશ્તમેં પકાનેસે ઈસકે નુકસાન કમ હોતે હેં. ઈસકા મુરબ્બા ઉમદા ચીઝ હે. રહમ (ગર્ભાશય) કો તાકત દેતા હે ઔર હામિલા ઓરતેં ગાજર ખાનેસે એહતિયાત રખ્ખેં, ક્યૂંકે ઈસ્સે ખૂન જારી હો જાતા હે.

લોબિયા :- ગરમ-તર હે. દેરમેં હઝમ હોતા હે. ઈસ્સે પરેશાન ખ્વાબ નઝર આતે હેં. સિરકા ઔર દારચીની (એક દરખ્તકી છાલ) મિલાનેસે ઈસકા નુકસાન કમ હો જાતા હે. લેકિન હામિલા ઓરતેં હરગિઝ ન ખાએં.

મસૂર :- ખુશ્ક હે. બવાસીરવાલોંકો નુકસાન કરતી હે. જિનકા મેદા કમઝોર હે ઔર બાદી મિઝાજવાલોંકો નુકસાન કરતી હે. ઝિયાદહ ઘી ડાલનેસે યા સિરકા મિલાકર ખાનેસે ઈસકી કુછ ઈસ્લાહ (સુધાર) હો જાતી હે.

તેલ :- ગરમ હે. સૌદા (બાદીપન) પૈદા કરતા હે ઔર ઈસ્સે પૈદા હોનેવાલી બીમારિયોંમેં નુકસાન કરતા હે. ઠંડી તરકારિયાં મિલાનેસે કુછ ઈસ્લાહ હો જાતી હે. ઔર તિલકે આધા સેર તેલકો જોશ દેકર ઈસમેં દો તોલા મેથીકે બીજ ડાલેં, ઔર જબ મેથી જલ જાએ નિકાલકર ફેંક દેં, ફિર ઈસમેં આધા સેર ઘી મિલાકર જમા લેં તો તેલકા મઝા અચ્છા ઔર ઘી જૈસા હો જાતા હે. અગર મેથીકે બીજ ગુડકે પાનીમેં ઉંટાકર, મિલાકર, છાનકર ઉસ્સે નિકલે હુએ પાનીકો તેલમેં મિલાકર ફિર ઉંટાએં, યહાં તક કે પાની જલ જાએ તો

ઉમ્મીદ હે કે તેલકા નુકસાન ભી જાતા રહેગા. યે તરીકા ગરીબોંકે લિયે કામકા હે.

ગુડ :- ગરમ હે, સૌદા ઝિયાદહ પૈદા કરતા હે.

ખટાઈ :- ઝિયાદહ ખાના પઠ્ઠોંકો નુકસાન કરતા હે ઔર જલ્દ બુઢ્ઢા કરતા હે. ઔરતેં બહોત એહતિયાત રખ્ખેં. ઔર હમલમેં ઔર ઝચ્ચા હોનેકી હાલતમેં ઔર ઝુકામમેં ઝિયાદહ એહતિયાત ઝરૂરી હે. અગર ખટાઈમેં મીઠી ચીઝ મિલા દી જાએ તો નુકસાન કમ હો જાતા હે.

(૮) કુછ ખાને એસે હેં કે અલગ અલગ ખાઓ તો કુછ ડર નહીં, લેકિન સાથ ખાનેસે નુકસાન હોતા હે. યા'ની ઉનમેંસે જબ તક એક ચીઝ મેદેમેં હો દૂસરી ન ખાએં. અકસર મિઝાજોંમેં તીન ઘંટેકા ફાસલા દેના કાફી હોતા હે.

હકીમોંને કહા હે કે દૂધકે સાથ ખટાઈ ન ખાએં. ઈસી તરહ દૂધ પીકર પાન ન ખાએં, ઈસસે દૂધકા પાની મેદેમેં અલગ હો જાતા હે. દૂધ ઔર મછલી સાથ ન ખાએં, ઈસમેં ફાલિજ (લકવા) ઔર કોઢ (કોઢ) કા ડર હે.

દૂધ ચાવલકે સાથ સત્તૂ ન ખાએં. ચિકનાઈ ખાકર પાની ન પીએં. તેલ યા ઘી બગૈર કલઈકે બરતનમેં ન રખ્ખેં. કસાયા હુવા ખાના ન ખાએં. મિટ્ટીકે બરતનકા પકાયા હુવા ખાના સબસે બેહતર હે.

અમરૂદ (જામફળ), ખીરા, કકડી, ખરબૂઝા, તરબૂઝ ઔર હરે મેવોં પર પાની ન પિએં. અંગૂરકે સાથ સિરી-પાએ ન ખાએં.

(૯) ખાના બહોત ગરમ ન ખાઓ. ગરમ ખાના ખાકર ઠંડા પાની પીનેસે દાંતોંકો બહોત નુકસાન પહોંચતા હે.

(૧૦) મોટા આટા મેદેસે અચ્છા હે. લુકમેકો ખૂબ ચબાના ચાહિયે. ખાના જલ્દી જલ્દી ખા લેના ચાહિયે. બહોત દેરમેં ખાનેસે હઝમમેં ખરાબી હોતી હે.

(૧૧) બહોત ભૂખમેં ન સોઓ. ઔર ન ખાના ખાતે હી સોઓ. કમસે કમ દો ઘંટે ગુઝર જાએં ઔર તબીઅત હલકી હલકી મા'લૂમ હોને લગે ઉસ વકત હરજ નહીં.

ફાઈદા :- અગર કભી કબ્ઝ હો જાએ તો ઉસકી તદબીર ઝરૂર કરો. આસાનસી તદબીર યે હે કે રોટી ન ખાઓ.

(૧૨) અગર પાખાના રોઝસે ઝિયાદહ નરમ આએ તો રોકનેકી તદબીર કરો ઔર ચિકનાઈ કમ કર દો. ભુના હુવા ગોશ્ત ખાઓ. ઔર અગર દસ્ત આને લગેં યા મા'મૂલી કબ્ઝસે ઝિયાદહ કબ્ઝ હો જાએ તો હકીમ-ડાકટરકો ખબર કર દો.

(૧૩) ખાના ખાકર ફૌરન પાખાનેમેં મત જાઓ, ઔર અગર બહોત તકાઝા હો તો હરજ નહીં.

(૧૪) પેશાબ-પાખાનાકા જબ તકાઝા હો તો હરગિઝ મત રોકો. ઈસ તરહસે તરહ તરહકી બીમારિયાં પૈદા હોતી હૈં.

પાનીકા બયાન

(૧) સોતેસે ઉઠકર ફૌરન પાની ન પિયો. ઔર એક દમ હવામેં ન નિકલો. અગર બહોતહી પ્યાસ હૈ તો બેહતરીન તરીકા યે હૈ કે નાક પકળકર પાની પિયો. ઔર એક એક ઘૂંટ કરકે પાની પિયો. ઔર પાની પીકર કુછ દેર તક નાક પકળે રહો, સાંસ નાકસે મત લો. ઇસી તરહ ગરમીમેં ચલકર ફૌરન પાની મત પિયો, ખાસકર જિસકો લૂ લગી હો, વો અગર ફૌરન બહોતસા પાની પી લે તો ઉસી વક્ત મર જાતા હૈ. ઇસી તરહ નહાર મુંહ પાની ન પીના ચાહિયે. યા પાખાનેસે નિકલકર ફૌરન પાની ન પીના ચાહિયે.

(૨) જહાં તક હો સકે પાની એસે કુંવેકા હો જિસ પર ભરાઇ ઝિયાદહ હો, ખારા પાની ઔર ગરમ પાની મત પિયો. બારિશકા પાની સબસે અચ્છા હૈ, મગર જિસકો ખાંસી યા દમા હો વો ન પિયે. કિસી કિસી પાનીમેં તેલસા મિલા મા'લૂમ હોતા હૈ વો પાની બહોત બુરા હૈ. અગર ખરાબ પાનીકો અચ્છા બનાના હો તો ઉસકો ઇતના પકાયેં કે સેરકા તીન પાવ રેહ જાએ. ફિર ઠંડા કરકે છાનકર પિયેં.

(૩) ઘડોંકો હર વક્ત ઢકા રખ્ખો, બલ્કે પીનેકે બરતનકે મુંહ પર બારીક કપળા બંધા રખ્ખો, તાકે છના હુવા પાની પીનેમેં આએ.

(૪) બરફ ગુરદેકો નુકસાન કરતા હૈ, ખાસકર ઔરતેં ઇસકી આદત ન ડાલેં. ઇસ્સે બેહતર શોરહ (એક કિસમકા ખાર) કા જલા હુવા પાની હૈ.

(૫) ખાતે પીતેમેં હરગિઝ ન હંસો ઇસ્સે કભી કભી મૌતકી નૌબત આ જાતી હૈ[૧].

આરામ ઔર મેહનતકા બયાન

(૧) ન તો ઇતના આરામ કરો કે બદન ફૂલ જાએ, સુસ્તી છા જાએ, હર વક્ત પલંગ હી પર દિખલાઇ દો, ઘરકે કારોબાર દૂસરોં હી પર ડાલ દો, કયૂંકે ઝિયાદહ આરામસે અપને ઘરકા ભી નુકસાન હૈ ઔર કુછ બીમારિયાં ભી લગ જાતી હૈં. ઔર ન ઇતની મેહનત કરો કે બીમાર હો જાઓ, બલ્કે અપને હાથ પાંવ ઔર સારે બદનસે બીચકી રાહસે મેહનતકા કામ ઝરૂર લેના ચાહિયે. ઇસકે તરીકે યે હૈં કે હર કામકો હાથ ચલાકર ફુરતીસે કરો, સુસ્તીકી આદત છોળ દો, ઔર ઘરમેં થોળી દેર ઝરૂર ટહલ લિયા કરો. દો ચાર બાર અગર બેપરદગી ન હો તો કોઠે પર ચઢ ઉતર લિયા કરો. ચરખા ઔર ચક્કીકા ઝરૂર થોળા બહોત મશ્ગલા રખ્ખો. હમ યે નહીં કેહતે કે તુમ ઉસ્સે પૈસે કમાઓ. એક તો ઇસમેં ભી કોઇ એબકી બાત નહીં, લેકિન અપની તંદુરૂસ્તીકા કાઇમ રખના તો ઝરૂરી ચીઝ હૈ. ઇસ્સે તંદુરૂસ્તી ખૂબ રેહતી હૈ.

---

૧. સોડા લેમન ઔર વિલાયતી પાની અગર પિયો તો થોળા થોળા કઇ સાંસમેં પિયો, એક દમ પીનેસે કભી કભી એસા ફંદા લગતા હૈ કે દમ પર બન જાતી હૈ.

દેખો! જો ઓરતેં મેહનતી હૈં, કૂટતી-પીસતી હૈં, કૈસી તાકતવર ઔર તાઝી રેહતી હૈં. ઔર જો ઓરતેં આરામ તલબ હૈં સારી ઉમ્ર દવાકા પ્યાલા મુંહકો લગા રેહતા હે. ઐસી મેહનતકો રિયાઝત કેહતે હૈં. ખાના ખાકર જબ તક તીન ઘંટા ન ગુઝર જાએં ઉસ વક્ત તક રિયાઝત ન કરના ચાહિયે. ઔર જબ ઝરા ઝરા પસીના આને લગે યા સાંસ ઝિયાદહ ફૂલને લગે તો રિયાઝત મોકૂફ કર દેના ચાહિયે.

(૨) બચ્ચોંકે લિયે ઝૂલા ઝૂલના અચ્છી રિયાઝત હે.

(૩) સુબહકો સવેરે ઉઠનેકી આદત રખ્ખો, બલ્કે હિમ્મત કરકે તહજ્જુદકો ઉઠા કરો. ઉસ્સે તંદુરુસ્તી ખૂબ બની રેહતી હે.

(૪) દોપહરકો બે-ઝરૂરત ન સોઓ. ઔર અગર કુછ થકાન યા નીંદકા ગલ્બા હો તો ઔર બાત હે.

(૫) દિમાગસે ભી કુછ કામ લેના ઝરૂરી હે. અગર ઉસ્સે બિલકુલ કામ ન લિયા જાએ તો દિમાગમેં રતુબત (તરી) બઢ જાતી હે ઔર ઝેહન કુન્દ (કમઝોર) હો જાતા હે. ઔર જો હદસે ઝિયાદહ ઝોર ડાલા જાએ હર વક્ત ફિકર ઔર સોચમેં રહે તો ખુશ્કી ઔર કમઝોરી પૈદા હો જાતી હે. ઈસ વાસ્તે અંદાઝસે મેહનત લેના મુનાસિબ હે. પઢ્હને પઢ્હાનેકા મશ્ગલા રખ્ખો. કુરઆન શરીફ રોઝાના પઢ્હા કરો. કિતાબ દેખા કરો. બારીક બાતોંકો સોચા કરો, ન ઈતના ગુસ્સા કરો કે આપેસે બાહિર હો જાઓ, ન ઐસી બુર્દબારી કરો કે કિસી પર બિલકુલ રોક ટોક ન રહે, ન ઐસી ખુશી કરો કે ખુદાકી બે-નિયાઝી ઔર ઉસકી કુદરતકો ભૂલ જાઓ કે વો એક દમમેં ચાહેં સારી ખુશીકો ખાકમેં મિલા દેં, ન ઈતના રંજ કરો કે ખુદા તઆલાકી રહમત હી બિલકુલ યાદ ન રહે. ઔર ઉસી ગમકો લેકર બેઠ જાઓ. અગર કોઈ ઝિયાદહ સદમા પહોંચે તો અપની તબીઅતકો દૂસરી તરફ હટા દો. કિસી કામમેં લગ જાઓ. ઈન સબ બાતોંસે બીમારી બલ્કે હલાકત્તકા ડર હે. અગર કિસીકો બહોત ખૂશીકી બાત સુનાના હો ઔર વો દિલકા કમઝોર હો તો એક દમ ન સુનાઓ, પેહલે પૂછો કે અગર તુમહારા યે કામ હો જાએ તો કૈસા. ફિર કહો કે દેખો હમ કોશિશ કર રહે હૈં શાયદ હો જાએ ઔર ઉમ્મીદ તો હે કે હો જાએ, ફિર ઉસી વક્ત યા દો ચાર ઘંટા બા'દ સુના દો કે તુમહારા યે કામ હો ગયા. ઉસી તરહ ગમકી ખબર એક દમ ન સુનાઓ. કિસીકો મરનેકી ખબર સુનાની હો તો યૂં કહો કે ફલાં શખ્સ બીમાર થા ઉસકી હાલત તો ગૈર થી હી, ઔર મોત સબકે વાસ્તે હે, કભી ન કભી આએગી. કઝાએ ઈલાહીસે ઉસને ઈન્તિકાલ કિયા.

ફાઈદા :- બીમારીકી હાલતમેં ઔર પેટમેં જબ બચ્ચામેં જાન પડ જાએ મિયાંકે પાસ સોનેસે નુકસાન હોતા હે.

ઈલાજ કરનેમેં જિન બાતોંકા ખ્યાલ રખના ઝરૂરી હે

(૧) છોટી મોટી બીમારીમેં દવા ન કરના ચાહિયે. ખાને પીને ચલને ફિરને હવાકે

બદલનેસે ઉસકી તદબીર (ઉપાય) કર લેના ચાહિયે. જૈસે ગરમ હવાસે સરમેં દર્દ હો ગયા તો ઠંડી હવામેં બૈઠ જાએં, યા ખાના ખાનેસે પેટમેં બોઝ હો ગયા તો એક દો વક્ત ફાકા કર લેં યા નીંદકી કમીસે સરમેં દર્દ હો ગયા તો સો રહિયે, યા ઝિયાદહ સોનેસે સુસ્તી હો ગઇ તો કમ સોએં, યા દિમાગસે ઝિયાદહ કામ લિયા થા ઉસસે ખુશ્કી હો ગઇ ઝરા મેહનત કમ કર દેં. ઉસકો આરામ ઓર ફુરસત દેં. જબ ઇન તદબીરોંસે કામ ન ચલે તો અબ દવાકો ઇખ્તિયાર કરેં.

(૨) બીમારી ખ્વાહ કૈસા હી સખ્ત હો ઘબરાઓ મત, ઉસસે ઇલાજકા ઇન્તિઝામ ખરાબ હો જાતા હૈ. ખૂબ ઇસ્તિકલાલ (જમકર) ઓર ઇત્મીનાનસે ઇલાજ કરો.

(૩) મુસહિલ (દસ્ત લાના) ઓર કય ઓર ફસ્દકી આદત ન ડાલો. યા'ની બગૈર સખ્ત ઝરૂરતકે હર સાલ મુસહિલ ન લિયા કરો. અગર મુસહિલકી આદત પડ જાએ તો ઉસકે છોડનેકી તદબીર યે હૈ કે જબ મૌસમ મુસહિલકા કરીબ આવે ખાના કમ કર દો. રિયાઝત ઝિયાદહ કરો. કોઇ ઐસી દવા ખાતે રહો જિસસે પાખાના ખુલકર આતા રહે. જૈસે હડકા મુરબ્બા યા ગુલકંદ યા જવારિશ મુસ્તગી વગૈરહ. ફિર અગર મુસહિલકે દિનોંમેં તબીઅતમેં કુછ મેલ ભી રહે તો કુછ પરવા ન કરો ઓર મુસહિલકો ટાલ દો, ઇસ તરહસે આદત છૂટ જાએગી.

(૪) બગૈર સખ્ત ઝરૂરતકે બહોત તેઝ દવાએં ન ખાએં. ઐસી દવાઓંમેં યે ખરાબી હૈ કે અગર મુવાફિક ન આઇ તો નુકસાન ભી પૂરા કરેંગી. ખાસકર કુશ્તોંસે બહોત બચો. ક્યૂંકે યે જબ નુકસાન કરતે હૈં તો તમામ ઉમર રોગ નહીં જાતા. અલબત્તા રાંગ ઓર મોંગેકા કુશ્તા બહોત હલકા હોતા હૈ. ઉસમેં કુછ ડર નહીં. ઓર હડતાલ ઓર સંખ્યા ઓર ઝહરીલી દવાઓંકે કુશ્તોંકે પાસ ન જાઓ ઓર હરામ[1] ઓર નાપાક દવા ન ખાઓ, ન લગાઓ. ૧

(૫) જબ કોઇ દવા[2] એક લંબી મુદ્દત તક ખાના હો તો કભી કભી એક દો દિનકો છોડ દિયા કરો. યા ઉસકી જગહ ઓર દવા બદલ દિયા કરો. ક્યૂંકે જિસ દવાકી આદત હો જાતી હૈ ઉસકા અસર નહીં હોતા. ૨

(૬) જબ તક ગિઝાસે કામ ચલે દવાકો ઇખ્તિયાર ન કરો. મસલન મુસહિલકે બા'દ તાકત આનેકે લિયે જવાન આદમીકો યખની કાફી હૈ. ઉસકો મુશ્ક ઓર અંબરકી ઝરૂરત નહીં અલબત્તા બુઢ્ઢે આદમીકો યખની કબ્ઝ કરતી હૈ ઓર ઉસકે હઝમ કરનેકે લિયે ભી તાકત ચાહિયે. ઐસે શખ્સકો કોઇ મા'જૂન વગૈરહ બના લેના બહોત મુનાસિબ હૈ.

(૭) દવાકો બહોત એહતિયાતસે ઠીક તોલકર નુસ્ખાકે મુવાફિક બનાઓ, અપની

---

૧. ઉસકે મસાઇલ તિબ્બી જૌહરમેં દેખ લો.

૨. દવાકો હમેશા ઢાંકકર ઓર હિફાઝતસે રખ્ખો. બા'ઝ દવાઓં પર બા'ઝ જાનવર આશિક હોતે હૈં વો ઉનમેં ઝરૂર મુંહ ડાલતે હૈં. જૈસે બિલ્લી બાલછડ (એક કિસમકી ખુશ્બુદાર ઘાસ) પર, ઓર બાદર બખબોયા પર, યા સાંપ કેવડા પર.

તરફસે મત ઘટાઓ, બઢાઓ.

(૮) દવા પેહલે હકીમકો દિખલા લો. અગર બુરી હો ઉસકો બદલ ડાલો.

(૯) દિલ, જિગર ઔર દિમાગ ઔર ફેફડા ઔર આંખ વગૈરહ જો નાઝુક ચીઝેં હૈં ઉનકે લિયે ઐસી દવાઓંમેં ઇસ્તે'માલ ન કરો જો બહોત તેઝ હૈં, યા બહોત ઠંડી યા બહોત તહલીલ કરનેવાલી હૈં, યા ઝહરીલી હૈં. હાં જહાં સખ્ત ઝરૂરત હો લાચારી હૈ. જૈસે જિગર પર અકાસ બયાખ રખ્ખેં, ખાંસીમેં સંખ્યાકા કુશ્તા ન ખાએં, આંખમેં ખાલિસ કાફૂર ન લગાએં. બલ્કે જબ તક આંખમેં બાહિરકી દવાસે કામ ચલ સકે અંદર દવા ન લગાએં.

(૧૦) ઇલાજ હમેશા ઐસે તબીબ (ડાકટર) સે કરવાઓ જો હિકમતકા ઇલ્મ રખતા હો, ઔર તજ્રુબાકાર ભી હો, ઇલાજ ગૌર ઔર તેહકીકસે કરતા હો, બગૈર સોચે સમઝે નુસ્ખા ન લિખ દેતા હો. મુસહિલ (દસ્ત) દેનેમેં જલ્દી ન કરતા હો. કિસીકા નામ મશ્હૂર સુનકર ધોકેમેં ન આઓ.

(૧૧) બીમારીમેં પરહેઝકો દવાસે ઝિયાદહ ઝરૂરી સમઝો. ઔર તંદુરુસ્તીમેં પરહેઝ હરગિઝ ન કરો. ફસલકી ચીઝોંમેંસે જિસકો જી ચાહે શૌકસે ખાઓ, મગર યે ખ્યાલ રખ્ખો કે પેટસે ઝિયાદહ ન ખાઓ. ઔર પેટમેં ગિરાની (બોઝ) પાઓ તો ફાકા કર દો.

(૧૨) યૂં તો હર બીમારીકા ઇલાજ ઝરૂર હૈ, લેકિન ખાસકર ઇન બીમારીયોંકે ઇલાજમેં હરગિઝ ગફલત મત કરો. ઔર બચ્ચોંકે લિયે તો ઔર ઝિયાદહ ખ્યાલ કરો. ઝુકામ, ખાંસી, આંખ દુખના, પસ્લીકા દર્દ, બદ હઝમી, બાર બાર પાખાના જાના. પેચિશ, આંત ઉતરના, હૈઝકી કમી યા ઝિયાદતી. બુખાર જો હર વક્ત રેહતા હો. યા ખાના ખાકર હો જાતા હો. કિસી જાનવર યા આદમીકા કાટ ખાના, ઝહરીલી દવા ખા લેના, દિલ ધડકના, ચક્કર આના, જગહ જગહસે બદન ફડકના. તમામ બદનકા સુન હો જાના. ઔર જબ ભૂખ બહોત બઢ જાએ યા બહોત ઘટ જાએ યા નીંદ બહોત બઢ જાએ યા બહોત ઘટ જાએ યા પસીના બહોત આને લગે યા બિલકુલ ન આએ, ઔર કોઇ બાત અપની હમેશાકી આદતકે ખિલાફ પૈદા હો જાએ તો સમઝો કે બીમારી આતી હૈ જલ્દી હકીમસે ખબર કરકે તદબીર કરો. ઔર ગિઝા વગૈરહમેં બે-એહતિયાતી ન હોને દો.

(૧૩) નબ્ઝ દિખલાનેમેં ઇન બાતોંકા ખ્યાલ રખ્ખો કે નબ્ઝ દિખલાનેકે વક્ત પેટ ન ભરા હો, ન બહોત ખાલી હો કે ભૂખસે બેતાબ હો. તબીઅત પર ન ઝિયાદહ ગમ હો ન ઝિયાદહ ખૂશી હો, ન સોકર ઉઠનેકે બા'દ ફૌરન દિખલાવે, ન બહોત જાગનેકે બા'દ, ન કિસી મેહનતકા કામ કરનેકે બા'દ, ન દૂરસે ચલકર આનેકે બા'દ . નબ્ઝ દિખાનેકે વક્ત ચાર ઝાનૂં હોકર બૈઠો યા ચાર પાઇ પર યા પેઢી (ખટોલી) પર પાંવ લટકાકર બૈઠો. કિસી કરવટ પર ઝિયાદહ ઝોર દેકર મત બૈઠો, ન કોઇસા હાથ ટેકો. તકિયા ભી ન લગાઓ. જિસ હાથકી નબ્ઝ દિખલાઓ ઉસમેં કોઇ ચીઝ મત પકડો, ન હાથકો બહોત સીધા કરો ન બહોત મોડો, બલ્કે બાઝૂકો પસલિયોંસે મિલાકર ઢીલા છોડ દો. સાંસ બંદ ન કરો. હકીમસે ન ડરો. ઉસ્સે નબ્ઝમેં બડા ફર્ક પડ જાતા હૈ. અગર લેટકર નબ્ઝ

દિખલાના હો તો કરવટ પર મત લેટો ચિત લેટ જાઓ.

(૧૪) કારૂરા (પેશાબ) રખનેમેં ઈન બાતોંકા ખ્યાલ રખ્ખો કે કારૂરા (પેશાબ) એસે વક્ત લિયા જાએ કે આદમી આદતકે મુવાફિક નીંદસે ઉઠા હો, અભી તક કુછ ખાયા પિયા ન હો. સબ્ઝ તરકારીકે ખાનેસે કારૂરામેં સબ્ઝી આ જાતી હે. ઝા'ફરાન ઔર અમલતાસસે ઝરદી આ જાતી હે. મહેંદી લગાનેસે સુરખી આ જાતી હે. રોઝા રખને ઔર નીંદ ન આનેસે ઔર ઝિયાદહ થકાનસે ઔર બહોત ભૂખ ઔર દેર તક પેશાબ રોકનેસે ઝરદી યા સુરખી આ જાતી હે. કભી બહોત જાગનેસે કારૂરાકા રંગ સુફેદ હો જાતા હે. બહોત પાની પીનેસે રંગ હલકા હો જાતા હે. દસ્તોંકે બા'દકા કારૂરા કાબિલે એ'તિબાર નહીં રેહતા. ગિઝા ખાનેસે બારહ ઘંટા બા'દકા કારૂરા પૂરે એ'તિબારકે કાબિલ હે. જબ સુબહકો કારૂરા દિખલાના હો તો રાતકો બહોત પેટ ભરકર ન ખાએં, ઝચ્ચાકા કારૂરા કાબિલે એ'તિબાર નહીં, અગર કારૂરા છ ઘંટા રખ્ખા રહા હો તો દિખાનેકે કાબિલ નહીં રહા, ઔર બા'ઝે કારૂરે ઈસસે ભી કમ હેં ખરાબ હો જાતે હેં. ગર્ઝ જબ દેખેં કે ઉસકે રંગ ઓર બૂ મેં ફર્ક આ ગયા તો દિખલાનેકે કાબિલ ન રહા'. ૧

(૧૫) જલ્દી જલ્દી બે ઝરૂરત હકીમોંકો ન બદલો. હકીમકો ખૂશ રખ્ખો. ઉસકે ખિલાફ મત કરો. અગર ફાઈદા ન હો તો ઉસપર ઈલ્ઝામ મત દો. ઉસકો દેકર એહસાન મત જતલાઓ.

(૧૬) બીમાર પર સખ્તી મત કરો. ઉસકી સખ્ત મિઝાજીકો ઝેલો. ઉસકે સામને એસી કોઈ બાત મત કરો જિસ્સે ઉસકો ના ઉમ્મીદી હો જાએ, ચાહે કૈસી હી ઉસકી હાલત ખરાબ હો મગર ઉસકી તસલ્લી કરતે રહો.

કમઝોરીકે વકતકી તદબીરોંકા બયાન

બા'ઝ વકત કઈ દિનોં તક બુખાર આનેસે યા કિસી બીમારીમેં મુબતલા રેહનેસે આદમી કમઝોર હો જાતા હે. ઉસ વક્ત બા'ઝ લોગ ઉસકો જલ્દી તાકત આનેકે લિયે બહોતસી ગિઝા યા મેવે વગૈરહ ખિલાતે હેં યે ઠીક નહીં. યહાં એસે વકતકી મુનાસિબ તદબીરેં લિખ્ખી જાતી હેં.

(૧) યાદ રખ્ખો કે કમઝોરીમેં એક દમ ઝિયાદહ ખાનેસે યા બહોત તાકતકી દવા ખા લેનેસે ફાઈદા નહીં પહોંચતા, બલ્કે બા'ઝ વકત નુકસાન પહોંચ જાતા હે. ફાઈદા ઉસી ગિઝાસે ઔર ઉતની હી મિકદારસે પહોંચતા હે જો આસાનીસે હઝમ હો જાએ. ઔર અગર ગિઝા મિકદારમેં ઝિયાદહ ખા લી, યા ગિઝા ઝિયાદહ તાકતવાલી હુઈ તો મરીઝકો ઉસકી બરદાશ્ત નહીં હોગી. ઔર હઝમમેં ખરાબી હોગી, તો મુમકિન હે મર્ઝ ફિર લૌટ આએ. ઔર પેટમેં સુદ્દે પળ જાએં યા વરમ હો જાએ. લિહાઝા કમઝોરીકી હાલતમેં

૧. કારૂરાકા બરતન બિલકુલ સાફ હો, ઔર ઢાંક કર રખના ચાહિયે અગર શીશીમેં દિખાયા જાએ તો શીશી બિલકુલ સાફ હો.

આહિસ્તા આહિસ્તા ગિઝાકો બઢ્હાઓ. ઔર અગર એક દો ચમચા શોરબા હી યા એક અંડા હી હઝમ હો સકતા હે તો વેહી દો, ઝિયાદહ ન દો. અગરચે મરીઝ ભૂખ ભૂખ પુકારે, ભૂખા રેહનેસે નુકસાન નહીં હોતા. ઔર ઝિયાદહ ખા લેનેસે નુકસાન હો જાતા હે, હાં યે હો સકતા હે કે દો દો ચમચા કરકે શોરબા દિનમેં તીન ચાર દફા' દો, લેકિન યે ખ્યાલ રખ્ખો કે દો મરતબામેં તીન ચાર ઘંટાસે ફાસલા કમ ન હો, તાકે પેહલી ગિઝા હઝમ હો ચુકે તબ દૂસરી ગિઝા પહોંચે, વરના મદાખિલ ઔર બદ હઝમીકા અંદેશા હે. ગર્ઝ હર કામમેં આહિસ્તા આહિસ્તા ઝિયાદતી કરેં, ગિઝા દેનેમેં, ઘી દેનેમેં, ચલને ફિરને, બોલને ચાલને, લિખને પઢ્હનેમેં. ઔર મરીઝકો ખુશ રખ્ખેં, કોઇ બાત ઉસકો રંજ દેનેવાલી ઉસકે સામને ન કહેં, ન ઉસકો બિલકુલ અકેલા છોડ દેં, ન ઉસકે ખિલાફે મિઝાજ મજમા' કરેં, ન બહોત રોશનીમેં રખ્ખેં ન બહોત અંધેરેમેં. બેહતર યે હે કે દવા ઔર ગિઝા ઔર તમામ તદબીરેં તબીબ ડોકટરકી રાયસે કરેં. ઔર યે ન સમઝેં કે અબ મર્ઝ નિકલ ગયા અબ હકીમસે પૂછનેકી ક્યા ઝરૂરત હે.

(૨) કમઝોર આદમીકો અગર ભૂખ ખૂબ લગતી હે ઔર ખોરાક ખૂબ ખા લેતા હે લેકિન તબીઅત ઉઠતી નહીં ઔર પાખાના પેશાબ સાફ નહીં હોતા ઔર તાકત નહીં આતી તો સમઝ લો કે મર્ઝ અભી બાકી હે ઔર યે ભૂખ ઝૂઠી હે.

(૩) કમઝોર આદમીકો દોપહરકા સોના અકસર નુકસાન દેતા હે.

(૪) કમઝોર આદમીકો અગર ભૂખ ન લગે તો સમઝ લો કે મર્ઝકા માદ્દા (અસર) અભી ઉસકે બદનમેં બાકી હે.

(૫) કમઝોરીમેં ઝિયાદહ દેર તક ભૂખ ઔર પ્યાસકો મારના ભી નહીં ચાહિયે ઉસસે કમઝોરી બઢ્હ જાતી હે. જબ ભૂખ ઔર પ્યાસ ગાલિબ હો કુછ ખાને પીનેકો દે દિયા જાએ.

(૬) પતલી ગિઝા જલ્દ હઝમ હો જાતી હે, ગો ઉસકા અસર દેર તક નહીં હોતા. જૈસે આશ (હરીરા), જવ, શોરબા મુરઘીકા બચ્ચા યા બટેરકા યા બકરીકે ગોશ્તકા. ઔર ખુશ્ક ઔર ગાઢી ગિઝા દેરમેં હઝમ હોતી હે ગો ઉસકા અસર ભી દેર તક રેહતા હે, જૈસે કીમા, કબાબ, ખીર વગૈરહ

(૭) કમઝોરીમેં બહોત ઠંડા પાની નહીં પીના ચાહિયે, ઔર ન એક દમ બહોતસા પાની પીના ચાહિયે. ઉસસે બા'ઝ વક્ત મૌત તક કી નોબત આ ગઇ હે.

(૮) કમઝોર આદમીકો કોઇ દવા ભી તાકતકી હકીમ ડાકટરી રાયસે બનવા લેની મુનાસિબ હે, તાકે જલ્દ તાકત આ જાએ.

(૯) આમલાકા મુરબ્બા, સેબકા મુરબ્બા, પેઠાકા મુરબ્બા ચાંદી યા સોનેકે વરકકે સાથ ખાના ભી કુવ્વત દેનેવાલા હે. ઇન સબકી તરકીબેં ખાતિમામેં હેં.

સફરકી ઝરૂરી તદબીરોંકા બયાન

(૧) સફર કરનેસે પેહલે પેશાબ પાખાનસે ફરાગત કર લો, ઔર ખાના થોડા

ખાઓ તાકે તબીઅત ભારી ન હો.

(૨) સફરમેં ખાના એસા ખાઓ જિસ્સે ગિઝા ઝિયાદહ બનતી હો જૈસે કીમા, કબાબ, કોફતા જિસમેં ઘી અચ્છા હો. ઓર સબ્ઝ તરકારીયોંસે ગિઝા કમ બનતી હૈ. લિહાઝા મત ખાઓ.

(૩) બા'ઝે સફરમેં પાની કમ મિલતા હૈ એસે સફરમેં ખુશ્કાકે બીજ આધા સેર ઓર થોડા સિરકા સાથ રખ્ખો. નવ માશા બીજ ફાંકકર ઝરાસા સિરકા પાનીમેં મિલાકર પી લિયા કરો ઉસ્સે પ્યાસ કમ લગતી હૈ. અગર બીજ ન હોં તો સિરકા પાનીમેં મિલાકર પીના ભી કાફી હૈ. અગર હજકે સફરમેં ઉસકો સાથ રખ્ખેં તો બહોત મુનાસિબ[1] હૈ.

(૪) અગર સફરમેં કાફૂરકા અર્ક ભી સાથ રખ્ખેં તો મુનાસિબ હૈ ઉસ્સે પ્યાસ ભી નહીં લગતી, ઓર હૈઝાકે લિયે ભી મુફીદ હૈ.

(૫) અગર લૂ મેં ચલના હો તો બિલકુલ ખાલી પેટ ચલના બુરા હૈ ઉસ્સે લૂ કા અસર ઝિયાદહ હોતા હૈ બેહતર યે હૈ કે પ્યાઝ ખૂબ બારીક તરાશ કર દહી યા ઓર કિસી ખટ્ટી ચીઝમેં મિલાકર ચલનેસે પેહલે ખા લેં. ઓર અગર પ્યાઝકો ઘીમેં ભૂન લેં તો બદબૂ ભી ન રહે. ઓર પ્યાઝકે પાસ રખનેસે ભી લૂ નહીં લગતી, ઓર અગર કિસીકો લૂ લગ જાએ તો ઠંડે પાનીસે ઉસકા મુંહ ધુલાઓ ઓર કદ્દૂ યા કકડી યા ખુરફા કુચલકર રોગને ગુલ મિલાકર સર પર રખ્ખો ઓર ઠંડે પાનીસે કુલ્લિયાં કરાઓ ઓર પાની હરગિઝ ન પીને દો. જબ ઝરા તબીઅત ઠેહરે તો ચમ્મચેકે બરાબર બહોત થોડા ઠંડા પાની પિલાઓ ઓર દવા પિલાઓ. વો ભી એક દમ નહીં બલ્કે થોડી થોડી કરકે પિલાઓ.

હમલકી તદબીરોં ઓર એહતિયાતોંકા બયાન

(૧) હમલમેં કબ્ઝ ન હોને પાએ. જબ ઝરા પેટમેં ગિરાની મા'લૂમ હો તો એક દો વક્ત સિર્ફ શોરબા ઝિયાદહ ચિકનાઈદાર પી લેં. અગર કબ્ઝ ન જાએ તો દો તીન તોલા મુનક્કા (કિશમિશ) યા મુરબ્બેકી હડ ખા લેં અગર યે ભી કાફી ન હો તો યે નુસ્ખા ઈસ્તે'માલ કરેં ઉસમેં હમલકો કિસી તરહકા નુકસાન નહીં. ઓર મે'દાકો કવી કરતા હૈ ઓર બચ્ચાકો ગિરનેસે મેહફૂઝ રખતા હૈ. સાડે દસ માશા ગુલાબકે ફૂલકી પંખડિયાં બેહતર તો તાઝા હૈં વરના ખુશ્ક સહી, રાતકો આધ પાઉ ગુલાબમેં ભિગો રખ્ખેં, સુબહકો ઈતના પીસેંકિ છાનનેકી ઝરૂરત ન રહે, ફિર થોડી મિસરી મિલાકર નાક બંદ કરકે પીએં. ઉસ્સે દો તીન દસ્ત અચ્છે હો જાતે હૈં ગોયા હલકા મુસહિલ હૈ. ઓર જિનકો તેહરીકે નઝલાકા ઝોર બહોત ઝિયાદહ હો તો વો ઉસકો ન પીએં બલ્કે મુરબ્બેકી હડ ખા લિયા કરેં. અગર ઉસ્સે ફાઈદા ન હો તો હકીમસે પૂછેં.

(૨) ઓર હામિલાકો યે ગિઝાએં નુકસાન કરતી હૈં. લોબિયા, ચના, તેલ, ગાજર, મૂલી, ચિકંદર, હિરનકા ગોશ્ત, ઝિયાદહ મિર્ચ, ઝિયાદહ ખટાઈ, તરબૂઝ, ખરબૂઝા,

૧. મગર જિસકો નઝલાકી આદત હો વો સિરકા ન ખાએ.

ઝિયાદહ માશકી દાલ, લેકિન કભી કભી ડર નહીં.

ઓર યે ચીઝેં નુકસાન નહીં કરતીં. અંગૂર, અમરૂદ, નાશપાતી, સેબ, અનાર, જામન, મીઠા આમ. બટેર, તીતર ઓર છોટે પરિન્દોંકા ગોશ્ત.

(૩) ચલનેમેં બહોત ઝોરસે પાંવ ન પળે, ઉંચી જગહસે નીચી એકદમ ન ઉતરે. ગર્ઝ કે પેટકો ઝિયાદહ હરકતસે બચાએં. કોઇ સખ્ત મેહનત ન કરેં, ભારી બોઝ નં ઉઠાએં, બહોત ગુસ્સા ન કરેં, ઝિયાદહ ગમ ન કરેં, ખુશ્બૂ કમ સૂંઘેં ઓર નવ્વેં મહીને ખૂશ્બુસે ઝિયાદહ એહતિયાત રખ્ખેં. ક્યૂંકે બચ્ચા મુશ્કિલસે હોતા હે. ચલને ફિરનેકી આદત રખ્ખેં ક્યૂંકે હર વકત બેઠે રેહનેસે બાદી ઓર સુસ્તી બળ્હતી હે. મિયાંકે પાસ ન જાએં, ખાસકર ચોથે મહીનેસે પેહલે ઓર સાતવેંકે બા'દ ઝિયાદહ નુકસાન હે. ઓર જિનકે મિઝાજમેં બલગમ ઝિયાદહ હો વો ઝિયાદહ ચિકનાઇ ભી ન ખાએં. કીમા ઓર મૉન્ગકી દાલ ભુની હુઇ ઓર એસી ચીઝેં ખાયા કરેં.

ઇરાદા કરકે કય ન કરેં. અગર ખુદ આએ તો રોકના ન ચાહિયે. જિન ચીઝોંસે નઝલા-ખાંસી પૈદા હો ઉનસે બચેં. પેટ કો ઠંડી હવાસે બચાએં.

(૪) અગર કય બહોત આયા કરે તો તીન-તીન માશા અનાર દાના ઓર પોદીના પીસકર કચ્ચે અંગૂરકે શરબતમેં મિલાકર ચાટ લિયા કરેં. અગર મેદેમેં ખરાબી હો ઓર ઇસકી વજહસે કય આએ તો કય લાનેવાલી દવાઓંસે પેટ સાફ કરેં.

(૫) અગર મિટ્ટી વગૈરહ ખાનેકી ખ્વાહિશ હો, તો ખુદ જાતી રેહતી હે. અગર ઝિયાદહ હો તો ઉસ ગુલાબવાલી દવાસે પેટ સાફ કરેં જો નં. ૧ મેં ગુઝર ચુકી હે.

(૬) અગર ભૂખ બંદ હો જાએ તો ચિકનાઇ ઓર મિઠાઇ કમ ખાએં ઓર ઉસી ગુલાબવાલી દવાસે પેટ સાફ કરેં.

(૭) જબ દિલ ધડકા કરે, દો-ચાર ઘૂંટ ગરમ પાની યા ગરમ ગુલાબકે સાથ પી લિયા કરેં ઓર ઝરા ચલા-ફિરા કરેં.

(૮) અગર હમલમેં પૈરોં પર વરમ આ જાએ તો કુછ ડર નહીં.

(૯) જિસકો હમલ ગિર જાનેકી આદત હો, વો ચાર મહીને તક ઓર ફિર સાતવેં મહીને કે બા'દ બહોત એહતિયાત રખ્ખે, કોઇ ગરમ ચીઝ ન ખાએ, કોઇ બોઝ ન ઉઠાએ, બલ્કે હર વકત લંગોટ બાંધે રખ્ખે ઓર જબ ગિરનેકી નિશાનિયાં મા'લૂમ હોને લગે તો ફૌરન હકીમ-ડાકટરસે મશવરા કરેં. ઓર અગર ગિર જાએ તો ઉસ વકત બળે એહતિયાતકી ઝરૂરત હે.

હમલ ગિર જાનેકી તદબીરોંકા બયાન

અગર હમલ ગિર જાએ તો ગિઝા બિલકુલ બંદ કર દેં. જબ ભૂખ ઝિયાદહ હો તો ખરબૂઝેકે છિલે હુએ બીજ દો-તીન તોલા ઝીરા ભૂનકર ઓર ઝાઇકા (સ્વાદ) બનાનેકે લિયે લાહોરી નમક ઓર કાલી મિર્ચ મિલાકર ખાએં યા પેટકી સફાઇકે લિયે હકીમ-

ડાક્ટરકે મશ્વરેસે દવા પિલાતે રહેં.

કમર ઔર નાફકે નીચે નીમકે પત્તોંસે સેંકતે રહેં.

ચોથે દિન થોડી મૂઠ ઔટાકર ઉસકા પાની પિલાએં,

ફિર પાંચવેં દિન શોરબેમેં ચપાતી ખૂબ ગલાકર દેં. ઔર પેટકી સફાઇમેં કમી ન રેહને દેં.

ઝચ્ચાકી તદબીરોંકા બયાન

(૧) જબ નવ્વાં મહીના શુરૂ' હો જાએ, હર રોઝ એક માશા મુસ્તગી (પિસ્તાકે દરખ્તકા ગૂંદ) બારીક પીસકર ઉસમેં નવ માશા રોગને બાદામ ઔર ઝરાસી મિસરી (સાકર) મિલાકર રોઝ ચાટ લિયા કરે, રોગને બાદામ અચ્છા ન મિલે તો ગ્યારહ બાદામ છીલકર, ખૂબ બારીક પીસકર, મિસરી મિલાકર ચાટ લિયા કરેં. ગાયકા દૂધ જિતના હઝમ હો સકે પિયા કરેં, યા ગાયકા મસ્કા અગર હઝમ હો જાએ ચાટા કરેં. ઈન સબ દવાઓંસે બચ્ચા આસાનીસે પૈદા હોતા હૈ.

વૈસે બચ્ચા પૈદા હોતે વક્ત ઝિયાદહ તકલીફ હો યા બચ્ચા પેટમેં મર જાએ યા ઔર કોઇ નયે ખતરેકી બાત પૈદા હો જાએ ફૌરન હકીમ-ડાક્ટરકો ખબર કરો.

(૨) બચ્ચે કો એક દિન-રાત દૂધ ન દેં, બજાએ દૂધકે ઘુટ્ટી દેં તાકે પેટ ખૂબ સાફ હો જાએ. અગલે દિન દૂધ દેં.

બચ્ચેકી માં ઈસ બીચ અપના દૂધ દો તીન બાર દબા દબા કર નિકાલ દે, બલ્કે ગરમ પાનીસે છાતિયોંકો ધારે, તાકે જમા હુવા દૂધ નિકલ જાએ. એક હફતે તક દિન-રાતમેં તીન બારસે ઝિયાદહ દૂધ ન પિલાએં.

(૩) રસમ હૈ કે મિટ્ટી યા બેસનસે બચ્ચેકો ગુસલ દેતે હૈં. બજાએ ઈસકે અગર નમકકે પાનીસે ગુસલ દેં ઔર થોડી દેરકે બા'દ ખાલિસ પાનીસે નેહલાએં તો બહોતસી બીમારિયોંસે જૈસે ફોડા-ફુન્સી વગૈરહ સબસે હિફાઝત રેહતી હૈ, લેકિન નમકકા પાની નાક યા કાન યા આંખ યા મુંહમેં ન જાને પાએ.

અગર બચ્ચેકે બદન પર મૈલ ઝિયાદહ મા'લૂમ હો તો કઇ દિન તક નમકકે પાનીસે ગુસલ દેં. ઔર અગર મૈલ ન હો તો ભી ચિલ્લે ભર તક તીસરે-ચૌથે દિન ખાલિસ પાનીસે ગુસલ દિયા કરેં. ઔર ગુસલકે બા'દ તેલ મલ દિયા કરેં. અગર ચાર પાંચ મહીને તક તેલકી માલિશ રખ્ખોંગે તો બહોત મુફીદ હૈ.

(૪) બચ્ચેકો ઐસી જગહ રખ્ખેં જહાં બહોત રોશની ન હો. ઝિયાદહ રોશનીસે ઉસકી નિગાહ કમઝોર હો જાતી હૈ.

(૫) બચ્ચેકો દૂધ દેનેસે પેહલે કોઇ મીઠી ચીઝ જૈસે શહદ યા ખજૂર ચબાઇ હુઇ વગૈરહ ઉન્ગલી પર લગાકર ઉસકે તાલૂ પર લગાએં'. ૧

---

૧. ઉસ વક્ત જો ચીઝ તાલૂ પર લગા દી જાતી હૈ, તમામ ઉમ્ર ઉસકા અસર રેહતા હૈ, યહાં તક કે કુછ બચ્ચોંકે તાલૂમેં બિચ્છૂ ઘિસકર, મિસરી મિલાકર મલ દિયા ગયા, તમામ ઉમ્ર બિચ્છૂકા ઝહર ન ચઢા.

(૬) રસમ હૈ કે ઝચ્ચાકો કાઢા (જોશ દી હુઈ દવા) પિલાતે હૈં ઔર ઉસકે લિયે એક નુસ્ખા તય હૈ, સબકો વોહી દિયા જાતા હૈ, ચાહે ઉસકા મિજાઝ ગરમ હો યા ઠંડા હો યા વો બીમાર હો. યે બુરી રસમ હૈ, બલ્કે મિજાઝકે મુતાબિક દવા દેની ચાહિયે. ઈસમેં ભી હકીમ-ડાકટરકા મશ્વરા ઝરૂરી હૈ.

(૭) બચ્ચેકો ઝિયાદહ દેર તક એક કરવટ લેટે હુએ કિસી ચીઝ પર નિગાહ ન જમાને દેં. ઈસસે ભેંગાપન હો જાતા હૈ, કરવટ બદલતે રહેં.

(૮) જિસકે દૂધ કમ હોતા હો, અગર દૂધ ઠીક હો તો દૂધ પિલાઓ, વરના એૈસી ચીઝેં ખિલાઓ-પિલાઓ જિસસે દૂધ બને.

(૯) દૂધ પિલાનેવાલી કોઈ નુકસાન કરનેવાલ ચીઝ ન ખાએ.

(૧૦) અગર દૂધ છાતિયોંમેં જમ જાએ ઔર તકલીફ દે ઔર ખિંચાવ મા'લૂમ હોને લગે તો ફૌરન ઈલાજ કરેં.

(૧૧) જિસકા દૂધ ખરાબ હો બચ્ચેકો ન પિલાએં. એક બૂંદ નાખુન પર ડાલકર દેખ લેં. અગર ફૌરન બેહ જાએ યા બહોત દેર તક ન બહે તો ખરાબ હૈ. ઔર અગર ઝરા બેહકર રેહ જાએ તો ઉમદા હૈ ઔર જિસ પર મખ્ખી ન બૈઠે વો બુરા હૈ.

બચ્ચોંકી તદબીરોં ઔર એહતિયાતોંકા બયાન

(૧) સબસે બઢ્હકર માં કા દૂધ હૈ. બશર્તે કે મસાનકા મર્ઝ ન હો. ઔર અગર મસાનકા મર્ઝ હો તો સબસે નુકસાન દેનેવાલા માં કા દૂધ હૈ. જિસકો યે મર્ઝ હો ઉસે ઝરૂર હી અપના ઈલાજ કરાના ચાહિયે, વરના બચ્ચોંકે મરનેકા ખતરા રેહતા હૈ. તંદુરૂસ્ત માં અગર ખાલી પિસ્તાન ભી બચ્ચેકે મુંહમેં દે તો બચ્ચેકો ફાઈદા પહોંચતા હૈ. ઔર યે આદત કર લેં કે હર બાર દૂધ પિલાનેસે પેહલે એક ઉન્ગલી શહદ ચટા દિયા કરેં તો બહોત મુફીદ હૈ.

(૨) જબ બચ્ચા સાત દિનકા હો જાએ, ગેહવારેમેં ઝુલાના ઔર લોરી (ગીત) સુનાના ઉસકો બહોત મુફીદ હૈ. ગોદમેં લેં યા ગેહવારેમેં લિટા દેં, બચ્ચેકા સર ઉંચા રખ્ખેં.

(૩) બચ્ચા જિસ વકત પૈદા હોતા હૈ, ઉસકા દિમાગ ફોટોકી તરહ હોતા હૈ. જો કુછ ઉસમેં આંખકી રાહસે યા કાનકી રાહસે પહોંચતા હૈ, ઉસકા ફોટો ઉતરકર વહીં જમ જાતા હૈ ઔર તમામ ઉમ્ર મેહફૂઝ રેહતા હૈ. અગર અચ્છી તા'લીમ દેની હો તો બચ્ચેકે સામને તમીઝ ઔર સલીકેકી બાતેં કરેં. તહઝીબકે ખિલાફ કોઈ હરકત ન કરેં, કોઈ બાત બુરી મુંહસે ન નિકાલેં, અચ્છે બોલ હી ઝબાનસે નિકાલતે રહેં.

(૪) જબ દૂધ છોડનેકે દિન નઝદીક આએં ઔર બચ્ચા કુછ ખાને લગે, તો ઈસકા ખ્યાલ રખ્ખેં, કોઈ બડી ચીઝ હરગિઝ ન ચબાને દેં, ઈસસે ડર હૈ કે દાંત મુશ્કિલસે નિકલેં ઔર હમેશાકે લિયે દાંત કમઝોર રહેં.

(૫) એૈસી હાલતમેં ન ગિઝા પેટ ભરકર ખિલાએં, ન પાની ઝિયાદહ પિલાએં,

ઇસ્સે મેદા હમેશાકો કમઝોર હો જાતા હે. અગર ઝરા ભી પેટ ફૂલા દેખેં તો ગિઝા બંદ કર દેં, ઔર જિસ તરહ હો સકે બચ્ચેકો સુલા દેં, ઇસ્સે ગિઝા જલ્દી હઝમ હો જાતી હે.

(૬) અગર ગરમીમેં દૂધ છુડાયા જાએ તો પ્યાસ ઔર બળક ન હોને દેં. ઇસકી તદબીર યે હે કે હર દિન ઝહર મોહરા ગુલાબ યા પાનીમેં ઘિસકર પિલાએં ઔર ઝિયાદહ ચિકનાઇ ન ખિલાએં ઔર હમેશા તીસરે દિન તાલૂ પર મહેંદીકી ટિકિયા રખ્ખેં.

અગર બહોત સરદીમેં દૂધ છુડાયા જાએ તો સરદીસે બચાએં ઔર કોઇ ભારી ચીઝ ન ખાને દેં ઔર બદ-હઝમીકા ખ્યાલ રખ્ખેં.

(૭) જબ મસોળે સખ્ત હો જાએં ઔર દાંત નિકલતે માલૂમ હોં તો મુરગેકી ચરબી મસોળોં પર મલા કરેં ઔર સર ઔર ગરદન પર તેલ ખૂબ મલા કરેં ઔર કાનમેં ભી તેલ ખૂબ ડલા કરેં. કભી કભી શહદ દો બૂંદ થોળા ગરમ કરકે કાનોંમેં ડાલ દિયા કરેં કે મેલ ન જમે ઔર ઉસ દવાકા ઇસ્તે'માલ કરેં કે દાંત આસાનીસે નિકલેં.

(૮) જબ દાંત કિસી કદર નિકલ આએં ઔર બચ્ચા કુછ ચબાને લગે તો એક ગિરહ મુલહઠીકી ઉપરસે છીલકર પાનીમેં ભિગોકર નરમ કરકે બચ્ચેકે હાથમેં દે દેં કે ઉસ્સે ખેલા કરે ઔર ઉસકો ચબાયા કરે, ઇસ્સે એક તો અપની ઉન્ગલીયાં ન ચબાએગા. દૂસરે દાંત નિકલનેમેં મસોળે ન ફૂલેંગે ઔર દર્દ ન કરેંગે. ઔર કભી કભી નમક ઔર શહદ મિલાકર મસોળોં પર મલતે રહેં, ઇસ્સે મુંહ નહીં આતા ઔર દાંત બહોત આસાનીસે નિકલતે હેં.

(૯) જબ બચ્ચેકી ઝબાન કુછ ખુલ ચલે, તોં કભી કભી ઝબાનકી જડકો ઉન્ગલીસે મલ દિયા કરેં. ઇસ્સે બહોત જલ્દી સાફ બોલને લગતા હે.

(૧૦) હિકમતકી કિતાબોમેં લિખ્ખા હે. બુરી આદતોંસે તંદુરુસ્તી ખરાબ હો જાતી હે, ઇસ લિયે બચ્ચેકી આદતેં દુરુસ્ત રખનેકા ખ્યાલ રખ્ખેં. કોઇ ઔર ભી ઉસકે સામને બેહૂદા હરકત ન કરને પાએ.

(૧૧) બચ્ચોંકો કિસી ખાસ ગિઝાકી આદત ન ડાલો, બલ્કે મોસમી ચીઝેં સબ ખિલાતી રહો તાકે આદત રહે, હાં, બારબાર ન ખિલાઓ. જબ તક એક ચીઝ હઝમ ન હો જાએ દૂસરી ન દો, ઔર કોઇ ચીઝ ઇતની ન ખિલાઓ કે હઝમ ન હો સકે. ઔર હરે મેવોં પર પાની ન દો. ઔર ખટાઇ ઝિયાદહ ન ખાને દો, ખાસકર લળકિયોંકો. ઔર બચ્ચોંકો તાકીદ રખ્ખો કે ખાના ખાનેમેં ઔર પાની પીનેમેં ન હંસેં, ન કોઇ એસી હરકત કરેં કે જિસ્સે લુકમા યા પાની નાક કી તરફ ચળ જાએ'. જૈસી હેસિયત હો બચ્ચોં કો ૧
અચ્છી ગિઝા દો. ઇસ ઉમ્રમેં જો કુછ તાકત બદનમેં આ જાએગી તમામ ઉમ્ર કામમેં આએગી, ખાસકર સરદીમેં મેવા યા તિલકે લડ્ડૂ ખિલા દિયા કરો, નારિયલ ઔર મિસરી ખાનેસે તાકત ભી આતી હે ઔર ચનૂને પૈદા નહીં હોતે ઔર સોતેમેં પેશાબ ઝિયાદહ નહીં આતા. ઇસી તરહ ઔર મેવોંમેં ઔર ફાયદે હેં.

(૧૨) બચ્ચોંકો મેહનતકી આદત ઝરૂર ડાલેં, બલ્કે ઝરૂરત બઅ્ઝ'લડકોંકો ડંડ-

---

૧. ખાસકર સોડા લેમનકી બોતલ પીનેમેં કે ઇસ્સે ફંદા લગતા હે તો મોતકી નોબત આતી હે.

મુઅદરકી ઔર તાકત હો તો ઘોડેકી સવારી કી, લડકિયોંકો છોટી ચક્કી, ફિર બડી ચક્કી, ફિર ચરખા ફેરનેકી આદત ડલેં.

(૧૩) ખત્ના જિતની છોટી ઉમ્રમેં હો જાએ બેહતર હે, તકલીફ કમ હોતી હે, ઝખમ ભર જાતા હે.

(૧૪) બહોત છોટી ઉમ્રમેં શાદી કર દેનેમેં બહોતસે નુકસાન હેં. બેહતર તો યેહી હે કે લડકા જબ કમાનેકા ઔર લડકી જબ ઘર ચલાનેકા બોઝ ઉઠા સકે, ઉસ વક્ત શાદી કી જાએ.

ઝાડ-ફૂંકકા બયાન

જિસ તરહ બીમારીકા ઈલાજ દવા-દારૂસે હોતા હે, ઉસી તરહ કુછ મોકોં પર ઝાડ-ફૂંકસે ભી ફાઈદા હો જાતા હે, ઈસ લિયે દવા-દારૂકા બયાન લિખનેકે બા'દ થોડાસા બયાન ઝાડ-ફૂંકકા ભી લિખના મુનાસિબ સમઝા.

દૂસરે યે કે કુછ જાહિલ ઔરતેં બચ્ચોંકી બીમારીમેં, ઔલાદકી આરઝૂમેં એસી ડાંવાડોલ હો જાતી હેં કે શરીઅતકે ખિલાફ કામ કરને લગતી હેં. કહીં ફાલ ખુલવાતી હેં, કહીં ચઢાવે ચઢાતી હેં, કહીં વાહી-તબાહી મન્નતેં માનતી હેં, કહીં કિસીકો હાથ દિખાતી હેં, બદ દીન ઔર ઠગ લોગોંસે તાવીઝ-ગંડે યા ઝાડ-ફૂંક કરાતી હેં, બલ્કે કુછ જાહિલ તો એસે વક્તમેં શીતલા-ભવાની તક કો પૂજને લગતી હેં, જિસ્સે દીન ભી ખરાબ હોતા હે, ગુનાહ ભી હોતા હે, બલ્કે કુછ બાતોંસે આદમી કાફિર મુશ્રિક હો જાતા હે. ઔર કભી એસે લોગ કુછ પૈસે રૂપિયે યા કપડા ઔર ગલ્લા યા મુરઘા યા બકરા વગૈરહ ભી વસૂલ કર લેતે હેં. ઔર કભી કભી એસે લોગોંકે પાસ ઔરતોંકે આને જાને યા બાત ચીત કરનેસે ઉનકી નિય્યત બિગડ જાતી હે ઔર આબરૂકે લાગૂ હો જાતે હેં, ગર્ઝ હર તરહકા નુકસાન હે. ઔર ફિર ભી વહી હોતા હે તો મંઝૂરે ખુદા હોતા હે, ઈસ લિયે યેહી ખ્યાલ હુવા કે કિસી કદર ઝાડ-ફૂંકકે એસે તરીકે બતલાએ જાએં જો હમારી શરીઅતકે ખિલાફ ન હોં, તાકે અલ્લાહ તઆલાકે નામકી બરકતસે શિફા ભી હો ઔર દીન ભી બચા રહે. ઔર માલ ઔર આબરૂકા નુકસાન ભી ન હો.

સરકા ઔર દાંતકા દર્દ ઔર રિયાહ :- એક પાક તખ્તી પર પાક રેત બિછાકર એક મેખ (ખીલી) સે ઉસપર યે લિખ્ખો અબજદ, હવઝ, હતય ઔર મેખકો ઝોરસે અ (અલિફ) પર દબાઓ ઔર દર્દવાલા અપની ઉન્ગલી ઝોરસે દર્દકી જગહ રખ્ખે ઔર તુમ એક બાર અલ્હમ્દુ પઢ્હો ઔર ઉસ્સે દર્દકા હાલ પૂછો. અગર અબ ભી રહા તો ઈસી તરહ બ (બા) કો દબાઓ. ગર્ઝ ઈસી તરહ એક એક હર્ફ પર અમલ કરો. ઈન્શા અલ્લાહ હર્ફ ખત્મ ન હોને પાએંગે કે દર્દ જાતા રહેગા.

હર કિસમકા દર્દ :- દર્દ ચાહે જહાં હો, યે આયત બિસ્મિલ્લાહ કે સાથ પઢ્હકર દમ કરેં યા કિસી તેલ વગૈરહ પર પઢ્હકર માલિશ કરેં યા બા-વુઝૂ લિખકર બાંધેં. બિલ્હક્કિ અન્ઝલ્નાહુ વ બિલ્હક્કિ ન-ઝ-લ વ મા અર્સલ્નાક ઈલ્લા મુબશ્શિરંવ્વ નઝીરા.

દિમાગકા કમઝોર હોના :- પાંચોં નમાઝોંકે બા'દ સર પર હાથ રખકર ગ્યારહ બાર યા કવિય્યુ પઢો.

નિગાહકી કમઝોરી :- પાંચોં નમાઝોંકે બા'દ યા નૂરૂ ગ્યારહ બાર પઢકર દોનૂં હાથોંકે પોરોં પર દમ કરકે આંખોં પર ફેર લેં.

ઝબાનમેં હકલાપન હોના યા ઝહનકા કમ હોના :- ફજરકી નમાઝ પઢકર એક પાક કંકરી મુંહમેં રખકર યે એક્કીસ (૨૧) બાર પઢે. રબ્બિશરહ્ લી સદ્રી વ યસ્સિર્ લી અમ્રી વહ્લુલ્ ઉક્દતમ્ મિલ્લિસાની યફ્કહૂ કૌલી.

• ઓર રોઝાના એક બિસ્કીટ પર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ (આખિર તક) લિખકર ચાલીસ દિન ખિલાનેસે ભી ઝહન બઢતા હે.

હવલ દિલી :- યે આયત બિસ્મિલ્લાહકે સાથ લિખકર ગલેમેં બાંધેં. ડોરા ઈતના લંબા રહે કે તાવીઝ દિલ પર પડા રહે ઓર દિલ બાઈં તરફ હોતા હે. અલ્લઝીન આમનૂ વ તત્મઈન્ન કુલૂબહુમ બિઝિક્રિલ્લાહિ અલા બિઝિક્રિલ્લાહિ તત્મઈન્નુલ્ કુલૂબિ.

પેટકા દર્દ :- યે આયત પાની વગેરહ પર તીન બાર પઢકર પિલાએં યા લિખકર પેટ પર બાંધેં લા ફીહા ગૌલુંવ્વ લા હુમ અન્હા યન્ઝિફૂન.

હેઝા ઓર હર કિસમકી વબા, તાઊન વગેરહ :- એસે દિનોંમેં જો ચીઝ ખાએં પિએં, પેહલે તીન બાર ઉસપર સૂરએ ઈન્ના અન્ઝલ્ના પઢકર દમ કર લિયા કરેં. ઈન્શા અલ્લાહ હિફાઝત રહેગી. ઓર જિસકો હો જાએ ઉસકો ભી કિસી ચીઝ પર દમ કરકે ખિલાએં પિલાએં. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા શિફા હોગી.

તિલ્લી બઢ જાના :- યે આયત બિસ્મિલ્લાહકે સાથ લિખકર તિલ્લીકી જગહ બાંધેં, ઝાલિક તખ્ફીફુમ મિર્રબ્બિકુમ વ રહ્મતુન.

નાફ ટલ જાના :- યે આયત બિસ્મિલ્લાહકે સાથ લિખકર નાફકી જગહ બાંધેં, નાફ અપની જગહ આ જાએગી ઓર અગર બંધા રહને દેં તો ફિર ન ટલેગી.

ઈન્નલ્લાહ યુમ્સિકુસ્સમાવાતિ વલ્અર્ઝિ ઈન્ તઝૂલા વ લઈન્ ઝાલતા ઈન્ અમ્સક હુમા મિન્ અહદિમ્ મિમ્ બઅ્દિહી ઈન્નહૂ કાન હલીમન્ ગફૂરા.

બુખાર :- અગર સરદીકે બગેર હો, યે આયત લિખકર બાંધેં ઓર ઈસીકો દમ કરેં. કુલ્ના યા નારૂ કૂની બર્દંવ્વ સલામન્ અલા ઈબ્રાહીમ.

ઓર અગર સરદીસે હો, યે આયત લિખકર ગલેમેં યા બાઝૂ પર બાંધે. બિસ્મિલ્લાહિ મજરેહા વ મુર્સાહા ઈન્ન રબ્બી લ ગફૂરુર્રહીમ.

ફોડા-ફૂંસી યા વરમ :- પાક મિટ્ટી પિંડોલ વગેરહ ચાહે ખડા ઢેલા ચાહે પિસી હુઈ લેકર ઉસપર યે દુઆ તીન બાર પઢકર થૂક દેં. બિસ્મિલ્લાહિ બિતુર્બતિ અર્ઝિના બિરીકતિ બા'ઝિના લિયુશ્ફા સકીમના બિઈઝ્નિ રબ્બિના.

ઔર ઉસપર થોડા પાની છિળકકર વહ મિટ્ટી તકલીફકી જગહ યા ઉસકે આસ પાસ દિનમેં દો ચાર બાર મલા કરેં.

સાંપ-બિચ્છૂ યા ભિડ (મખ્ખી) વગેરહકા કાટ લેના :- ઝરાસે પાનીમેં નમક ઘોલકર ઉસ જગહ મલતે જાએં ઔર કુલ યાં પૂરી સૂરત પઢકર દમ કરતે જાએં, બહોત દેર તક એસા હી કરેં.

સાંપકા ઘરમેં નિકલના યા આસેબ હોના :- ચાર કીલેં લોહેકી લેકર એક એક પર યે આયત ૨૫-૨૫ બાર દમ કરકે ઘરકે ચારોં કોનોં પર ઝમીનમેં ગાળ દેં. ઈન્શા અલ્લાહ તઆલા સાંપ ઉસ ઘરમેં ન રહેગા. વો આયત યે હૈ. ઈન્નહુમ્ યકીદૂન કૈદંવ્વ અકીદુ કૈદા. ફમહ્હિલિલ્ કાફિરીન અમ્હિલ્હુમ રુવૈદા. ઉસ ઘરમેં આસેબકા અસર ભી ન હોગા.

બાવલે કુત્તેકા કાટ લેના :- યે આયત જો ઉપર લિખ્ખી ગઈ હૈ. ઈન્નહુમ યકીદૂન સે રુવૈદા તક એક રોટી યા બિસ્કીટ કે ચાલીસ ટુકળોં પર લિખકર એક ટુકળા રોઝ ઉસ આદમીકો ખિલા દેં. ઈન્શા અલ્લાહ હળક ન હોગી.

બાંઝ હોના :- ચાલીસ લોન્ગેં (લવીંગ) લેકર હર એક પર સાત સાત બાર ઇસ આયતકો પઢે ઔર જિસ દિન ઔરત પાકીકા ગુસલ કરે, ઉસ દિનસે એક (લવીંગ) રોઝાના સોતે વક્ત ખાના શુરૂ' કર દે ઔર ઉસપર પાની ન પિએ, ઔર કભી કભી મિયાંકે સાથ બૈઠે ઉઠે. આયત યે હૈ.

અવ્ ક ઝુલુમાતિન્ ફી બહ્રિન્ લુજ્જિય્યિન્ યગ્શાહુ મૌજુન્ મિન્ ફૌકિહી મૌજુન્ મિન્ ફૌકિહી સહાબુન્ ઝુલુમાતુન્ બઅ્ઝુહા ફૌક બાઝિન્ ઈઝા અખ્રજ યદહૂ લમ્ યકદ યરાહા વ મલ્લમ્ યજ્ અલિલ્લાહુ લહૂ નૂરન્ ફમા લહૂ મિન્નૂર.

ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ઔલાદ હોગી.

હમલ ગિર જાના :- એક તાગા કુસુમકા રંગા હુવા ઔરતકે કદકે બરાબર લેકર ઉસમેં નવ ગિરહ લગાએ, ઔર હર ગિરહ પર યે આયત પઢકર ફૂંકે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા હમલ ન ગિરેગા. ઔર અગર કિસી વક્ત તાગા ન મિલે તો કિસી પરચે પર લિખકર પેટ પર બાંધે. આયત યે હૈ.

વસ્બિર વમા સબ્રૂક ઈલ્લા બિલ્લાહિ વલા તહ્ઝન્ અલૈહિમ વલા તકુ ફી ઝૈકિમ્ મિમ્મા યમ્કુરૂન. ઈન્નલ્લાહ મઅલ્લઝીનત્તકૌ વલ્લઝીન હુમ્ મુહ્સિનૂન.

બચ્ચા હોનેકા દર્દ :- યે આયત એક પરચે પર લિખકર પાક કપળેમેં લપેટકર ઔરતકી બાઈ રાનમેં બાંધે યા શીરીની પર પઢકર ઉસકો ખિલા દે. ઈન્શા અલ્લાહ બચ્ચા આસાનીસે પૈદા હોગા. આયત યે હૈ. ઈઝસ્સમાઉન્શક્કત વ અઝિનત લિરબ્બિહા વ હુક્કત ઈઝલ્અર્ઝુ મુદ્દત વ અલ્કત મા ફીહા વ તખલ્લત વ અઝિનત લિરબ્બિહા વહુક્કત.

બચ્ચા ઝિંદા ન રેહના :- અજવાઈન ઔર કાલી મિર્ચ આધા પાવ લેકર પીરકે દિન દોપહરકે બક્ત ચાલીસ બાર સૂરએ વશ્શમ્સ ઇસ તરહ પઢે કે હર બાર કે સાથ દુરૂદ શરીફ ભી પઢે. જબ ચાલીસ બાર હો જાએ, ફિર એક બાર દુરૂદ શરીફ પઢે ઔર અજવાઈન ઔર

કાલી મિર્ચ પર દમ કરકે ઓર શુરૂ' હમલસે યા જબસે ખ્યાલ હુવા હો, દૂધ છુટાને તક રોઝાના થોડા થોડા ઉનૂં ચીઝોંસે ખા લિયા કરે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ઔલાદ ઝિંદા રહેગી.

હમેશા લડકી હોના :- ઉસ ઔરતકા ખાવિંદ યા કોઈ દૂસરી ઔરત ઉસકે પેટ પર ઉન્ગલીસે કુંડલ યા ગોલા (દાઈરા) સત્તર (૭૦) બાર બનાએ ઓર હર બારમેં યા મતીનુ કહે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા લડકા પૈદા હોગા.

બચ્ચેકો નઝર લગ જાના યા રોના યા સોતેમેં ડરના :- કુલ્ અઊઝુ બિરબ્બિલ્ ફલક્. ઓર કુલ્ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસિ. તીન તીન બાર પઢકર ઉસપર દમ કરે ઓર યે દુઆ લિખકર ગલેમેં ડાલ દે.

અઊઝુ બિકલિમાતિલ્લાહિ ત્તામ્માતિ મિન્ શર્રિ કુલ્લિ શૈતાનિંવ્વ હામ્મતિન્ વ ઐનિન્ લામ્મતિન. ઈન્શા અલ્લાહુ સબ આફતોંસે હિફાઝત રહેગી.

ચીચક :- એક નીલા ગંડા (દોરા) સાત તારકા લેકર ઉસપર સૂરએ રહમાન જો સત્તાઈસવેં પારાકે આધે પર હે ઓર જબ યે આયતેં કહે ફબિ અય્યિ આલાઈ ઉસપર દમ કરકે એક ગિરહ લગાએ. સૂરત કે ખત્મ હોને તક ઈકત્તીસ ગિરહેં હો જાએંગી. ફિર વો ગંડા બચ્ચેકે ગલેમેં ડાલ દે. અગર ચીચકસે પેહલે ડાલ દે તો ઈન્શા અલ્લાહ ચીચકસે હિફાઝત રહેગી. ઓર અગર ચીચક નિકલનેકે બા'દ ડાલેં તો ઝિયાદહ તકલીફ ન હોગી.

હર તરહકી બીમારી :- ચીનીકી તશ્તરી પર સૂરએ અલ્હમ્દુ ઓર યે આયતેં લિખકર બીમારકો રોઝાના પિલાયા કરેં, બહોત હી અસરકી ચીઝ હે. આયતેં યે હેં.

વ યશ્ફિ સુદૂર કૌમિમ્ મુઅ્મિનીન વ ઈઝા મરિઝ્તુ ફહુવ યશ્ફીન વ શિફાઉલ્લિમા ફિસ્સુદૂરિ વ હુદંવ્વ રહ્મતલ્ લિલ્મુઅ્મિનીન વ નુનઝ્ઝિલુ મિનલ્ કુરઆનિ મા હુવ શિફાઉંવ્વ રહ્મતુલ્ લિલ્મુઅ્મિનીન વલા યઝીદુઝ્ઝાલિમીન ઈલ્લા ખસારા. કુલ્ હુવ લિલ્લાઝીન આમનૂ હુદંવ્વ શિફાઅ.

મોહતાજ ઓર ગરીબ હોના :- ઈશાકી નમાઝકે બા'દ આગે પીછે ગ્યારહ બાર દુરૂદ શરીફ ઓર બીચમેં ગ્યારહ તસ્બીહ યા મુઈઝ્ઝુ કી પઢકર દુઆ કિયા કરે. ઓર ચાહે યે દૂસરા વઝીફા પઢા લિયા કરે. ઈશાકી નમાઝકે બા'દ પીછે સાત સાત બાર દુરૂદ શરીફ, ઓર બીચમેં ચોદહ તસ્બીહ દાને યા વહ્હાબુ પઢકર દુઆ કરે ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ફરાગત ઓર બરકત હોગી.

આસેબ લિપટ જાના :- ઈન આયતોંકો બીમારકે કાનમેં પઢકર દમ કરે ઓર પાની પર પઢકર ઉસકો પિલા દે. અફ હસિબ્તુમ્ અન્નમા ખલક્નાકુમ અબષંવ્વ અન્નકુમ ઈલૈના લા તુર્જઊન. ફતઆલલ્લાહુલ્ મલિકુલ્ હક્કુ લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ રબ્બુલ્ અર્શિલ્ કરીમ. વ મંય્યદ્ઉ મઅલ્લાહિ ઈલાહન્ આખર લા બુર્હાન લહૂ બિહી ફઈન્નમા હિસાબુહૂ ઈન્દ રબ્બિહી ઈન્નહૂ લા યુફ્લિહુલ્ કાફિરૂન. વકુર્રબ્બિગ્ફિર વર્હમ્ વ અન્ત ખૈરુર્રાહિમીન.

ઓર સૂરએ વસ્સમાઈ વત્તારિકિ સાત બાર કાનમેં દમ કરના ઓર દાએં કાનમેં

અઝાન ઔર બાએઁ કાનમેં તકબીર કેહના ભી આસેબકો ભગા દેતા હે.

કિસી તરહકા કામ અટકના :- બારહ દિન તક હર દિન ઈસ દુઆકો બારહ હઝાર બાર પઢકર હર રોઝ દુઆ કિયા કરે. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા કેસા હી મુશ્કિલ કામ હો પૂરા હો જાએગા યા બદીઅલ્ અજાઈબિ બિલ્ખૈરિ યા બદીઉ.

દેવકા શુબહ હોના :- કુલ્ અઊઝુ બિરબ્બિલ્ ફલક ઔર કુલ્ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસિ. તીન-તીન બાર પાની પર દમ કરકે બીમારકો પિલાએઁ ઔર ઝિયાદહ પાની પર દમ કરકે ઉસ પાનીમેં નેહલાએઁ. ઔર દુઆ ચાલીસ દિન તક રોઝાના ચીનીકી તશ્તરી પર લિખકર પિલાયા કરેં.

યા હય્યુ હીન લા હય્યુ ફી દૈમૂમતિ મુલ્કિહી વ બકાઈહી યા હય્યુ. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા જાદૂકા અસર જાતા રહેગા. ઔર યે દુઆ હર ઉસ બીમારકે લિયે ભી મુફીદ હે જિસકો ડાકટરોં હકીમોંને જવાબ દે દિયા હો.

ખાવિંદકા નારાઝ યા બે-પરવા રેહના :- ઈશાકી નમાઝકે બા'દ ગ્યારહ દાના કાલી મિર્ચ લેકર આગે પીછે ગ્યારહ બાર દુરૂદ શરીફ ઔર દરમિયાનમેં ગ્યારહ તસ્બીહ યા લતીફુ યા વદૂદુ કી પઢેં ઔર ખાવિંદકે મહેરબાન હોનેકા ખ્યાલ રખ્ખેં. જબ સબ પઢ ચુકેં, ઈન સિયાહ મિરચોં પર દમ કરકે તેઝ આંચમેં ડાલેં ઔર અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરેં. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ખાવિંદ મહેરબાન હોગા ઔર કમસે કમ ચાલીસ દિન કરેં.

દૂધ કમ હોના :- યે દોનૂં આયતેં નમક પર સાત બાર પઢકર માશકી દાલમેં ખિલાએઁ. પેહલી આયત.

વલ્વાલિદાતુ યુર્ઝિઅ્ન ઔલાદહુન્ન હૌલૈનિ કામિલૈનિ લિમન્ અરાદ અંય્યુતિમ્મર્ રઝાઅત.

દૂસરી આયત વ ઈન્ન લકુમ ફિલ્અન્આમિ લઈબ્રતન્ નુસ્કીકુમ મિમ્મા ફી બુતૂનિહી મિમ્ બૈનિ ફર્ષિન્ વ દમિન્ લબનન્ ખાલિસન્ સાઈગલ્ લિશ્શારિબીન

દૂસરી આયત અગર આટેકે પેડે પર દમ કરકે ગાય ઔર ભેંસકો ખિલાએઁ, ખૂબ દૂધ દેતી રહે.

જિનકો ઔર ઝિયાદહ ઝાડ-ફૂંક કી ચીઝેં જાનનેકા શોક હો, વો હમારી કિતાબ આ'માલે કુરઆની કે તીનોં હિસ્સે ઔર શિફાઉલ્ અલીલ ઔર ઝફરે જલીલ દેખ લેં. ઔર ઈન બાતોંકો હમેશા યાદ રખ્ખેં કે કુરઆનકી આયત બગૈર વુઝૂ મત લિખ્ખો. ઔર નહાનેકી ઝરૂરતમેં પઢો ભી મત. ઔર જિસ કાગઝ પર કુરઆનકી આયત લિખકર તા'વીઝ બનાઓ તો ઉસ કાગઝ પર એક ઔર કાગઝ સાદા લપેટ દો, તાકે તા'વીઝ લેનેવાલા અગર બે-વુઝૂ હો તો ઉસકો હાથમેં લેના દુરૂસ્ત હો. ઔર ચીનીકી તશ્તરી પર આયત લિખકર બે-વુઝૂ હાથમેં મત દો, બલ્કે તુમ ખુદ પાનીસે ઘોલ દો. જબ તા'વીઝ કામકા ન રહે, ઉસકો પાનીમેં ઘોલકર કિસી નદી યા નહર યા કુંવે મેં છોડ દો.

★ નવ્વાં હિસ્સા ખતમ હુવા ★

નેક બીબિયાં ફરમાં બરદાર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈ
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ

દસવાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઈસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઈદ ઔર મસાઈલ, અખ્લાક ઔર મઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગયે હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બહિશ્તી ઝેવરકા દસવાં હિસ્સા

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્માનિર્રહીમ

ઈસમેં એસી બાતેં ઝિયાદહ હૈં જિસ્સે દુનિયામેં ખુદ ભી આરામસે રહે ઔર દૂસરોંકો ભી ઈસ્સે તકલીફ ન પહોંચે. ઔર યે બાતેં ઝાહિરમેં તો દુનિયાકી મા'લૂમ હોતી હૈં, લેકિન પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે પૂરા મુસલમાન વો હૈ જિસકે હાથ ઔર
૧ ઝબાનસે કિસીકો તકલીફ ન પહોંચે[1]. ઔર યે ભી ફરમાયા હૈ કે મુસલમાનકો મુનાસિબ નહીં કે કિસી સખ્ત તકલીફમેં ફંસકર અપને આપકો ઝલીલ કરે. ઔર યે ભી આયા હૈ કે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) વઅઝમેં ઈસકા ખ્યાલ રખતે થે કે સુનનેવાલે ઉકતા ન જાએં. ઔર યે ભી ફરમાયા હૈ કે મેહમાન ઈતના ન ઠેહરે કે ઘરવાલા તંગ આ જાએ.

ઈસ્સે મા'લૂમ હુવા કે બે-ઝરૂરત તકલીફ ઉઠાના યા કિસીકો તકલીફ દેના યા એસા બરતાવ કરના જિસ્સે દૂસરા આદમી ઉકતા જાએ યા તંગ હોને લગે, યે ભી દીનકે ખિલાફ હૈ. ઈસ લિયે દીનકી બાતોં કે સાથ એસી બાતેં ભી ઈસ કિતાબમેં લિખ દી હૈં. જિનસે અપને આપકો ઔર દૂસરોંકો આરામ પહોંચે.

કુછ બાતેં સલીકે ઔર આરામકી

(૧) જબ રાતકો ઘરકા દરવાઝા બંદ કરને લગો તો બંદ કરનેસે પેહલે ઘરકે અંદર ખૂબ દેખભાલ લો કે કુત્તા બિલ્લી તો નહીં રેહ ગયા. કભી રાતકો જાનકા યા ચીઝબસ્ત (સામાન) કા નુકસાન કર દે યા ઔર કુછ નહી તો રાત ભરકી ખળ ખળ હી નીંદ ઉડાનેકો બહોત હૈ.

(૨) કપડોં ઔર અપની કિતાબોંકો કભી કભી ધૂપ દેતી રહા કરો.

(૩) ઘર સાફ રખ્ખો ઔર ચીઝ અપની જગહ પર રખ્ખો.

(૪) અગર અપની તંદુરૂસ્તી ચાહો તો અપનેકો બહોત આરામ તલબ ન બનાઓ. કુછ મેહનતકા કામ અપને હાથસે કિયા કરો. સબસે અચ્છી ચીઝ ઔરતોંકે લિયે ચક્કી પીસના યા મૂસલ (અનાજ કૂટનેકે અવઝાર) સે કૂટના યા ચરખા કાતના હૈ. ઈસ્સે બદન તંદુરૂસ્ત રહેતા હૈ.

(૫) અગર કિસીસે મિલને જાઓ તો વહાં ઈતના મત બૈઠો યા ઉસ્સે ઈતની દેર તક બાતેં મત કરો કે વો તંગ હો જાએ યા ઉસ્સે કિસી કામમેં હરજ હોને લગે.

---

૧. તકવીમ અઝ કંઝુલ ઉમ્માલ

(૬) સબ ઘરવાલે ઈસ બાતકે પાબંદ રહેં કે હર ચીઝકી એક જગહ તય કર લેં ઔર વહાંસે જબ ઉઠાએં તો બરત કર ફિર વહીં પર રખ દેં તાકે હર આદમીકો વકત પર પૂછના ઢૂંઢના ન પડે. ઔર જગહ બદલનેસે કભી કભી ઉસીકો ભી નહીં મિલતી. સબકો તકલીફ હોતી હે. ઔર જો ચીઝેં ખાસ તુમહારે બરતનેકી હેં ઉનકી જગહ ભી તય કર લો, તાકે ઝરૂરતકે વકત હાથ ડાલતે હી મિલ જાએ.

(૭) રાહમેં ચારપાઈ યા પીઢી (ખટોલી) યા ઔર કોઈ બરતન, ઈંટ પત્થર સિલ (મસાલા પીસનેકા પત્થર) વગૈરહ મત ડાલો. અકસર એસા હોતા હે કે અંધેરેમેં યા કભી કભી દિન હી મેં કોઈ ઝપટા હુવા રોઝકી આદતકે મુતાબિક બે-ખટકે ચલા આ રહા હે, વો ઉલઝકર ગિર ગયા ઔર જગહ બે-જગહ ચોટ લગ ગઈ.

(૮) જબ હમસે કોઈ કિસી કામ કો કહે, તો ઉસકો સુનકર હાં યા નહીં ઝરૂર ઝબાનસે કુછ કેહ દો, તાકે કેહનેવાલેકા દિલ એક તરફ હો જાએ, નહીં તો એસા ન કહો કે કેહનેવાલા તો સમઝે કે ઉસને સુન લિયા હે ઔર તુમને સુના નહીં થા, વો સમઝે કે તુમ યે કામ કરોગી. ઔર તુમકો કરના મંઝૂર ન હો તો નાહક દૂસરા આદમી ભરોસેમેં રહા.

(૯) ખાનેમેં નમક કિસી કદર કમ ડાલા કરો, ક્યૂંકે કમ કા તો ઈલાજ હો સકતા હે લેકિન અગર ઝિયાદહ હો ગયા તો ઉસકા ઈલાજ હી નહીં.

(૧૦) દાલમેં સાગમેં મિર્ચ કતરકર મત ડાલો, બલ્કે પીસકર ડાલો, ક્યૂંકે કતરકર ડાલનેસે બીજ ઉસકે ટુકડોંમેં રેહ જાતે હેં. અગર કોઈ ટુકડા મુંહમેં આ જાતા હે તો ઈન બીજોંસે તમામ મુંહમેં આગ લગ જાતી હે.

(૧૧) અગર રાતકો પાની પીનેકા ઈત્તિફાક હો તો અગર રોશની હો તો ઉસકો ખૂબ દેખ લો, નહીં તો લોટે વગૈરહમેં કપડા લગા લો તાકે મુંહમેં કોઈ એસી વેસી ચીઝ ન આ જાએ.

(૧૨) બચ્ચોંકો હંસીમેં મત ઉછાલો, ઔર કિસી ખિડકી વગૈરહસે મત લટકાઓ. અલ્લાહ બચાએ. કભી એસા ન હો કે હાથસે છૂટ જાએ ઔર હંસીકી ગુલ ફંસી હો જાએ. ઈસ તરહ ઉનકે પીછે હંસીમેં મત દોડો, શાયદ ગિર પડે ઔર ચોટ લગ જાએ.

(૧૩) જબ બરતન ખાલી હો જાએ તો ઉસકો હમેશા ધોકર ઉલ્ટા રખ્ખો. ઔર જબ દો બાર ઉસકો બરતના હો તો ફિર ઉસકો ધો લો.

(૧૪) બરતન ઝમીન પર રખકર અગર ઉનમેં ખાના નિકાલો તો વેસે હી સીની (થાલ) યા દસ્તરખ્વાન પર મત રખ દો. પહલે ઉસકે તલે (નીચે) દેખ લો ઔર સાફ કર લો.

(૧૫) કિસીકે ઘર મેહમાન જાઓ તો ઉસસે કિસી ચીઝકી ફરમાઈશ મત કરો. કભી ચીઝ તો હોતી હે બે હકીકત, મગર વકતકી બાત હે. ઘરવાલા ઈસકો પૂરી નહીં કર સકતા. નાહક ઉસકો શરમિંદગી હોગી.

(૧૬) જહાં ઔર આદમી બેઠે હોં વહાં બેઠકર મત થૂકો, નાક મત સાફ કરો. અગર ઝરૂરત હો તો એક કિનારે પર જાકર ફારિગ હો આઓ.

(૧૭) ખાના ખાનેમેં એસી ચીઝોંકા નામ મત લો, જિસ્સે સુનનેવાલોંકો ઘિન પૈદા હોતી હે. કુછ નાઝુક મિઝાજોંકો બહોત તકલીફ હોતી હે.

(૧૮) બીમારકે સામને યા ઉસકે ઘરવાલોંકે સામને એસી બાતેં ન કરો, જિસ્સે ઝિંદગીકી ના ઉમ્મીદી પાઇ જાએ, નાહક દિલ ટૂટેગા, બલ્કે તસલ્લીકી બાતેં કરો. ઇન્શા અલ્લાહુ તઆલા સબ દુ:ખ જાતા રહેગા.

(૧૯) અગર કિસીકી છુપી બાત કરની હો ઔર વો ભી ઇસ જગહ મૌજૂદ હો તો આંખસે યા હાથસે ઇશારા મત કરો. નાહક ઉસકો શુબહ હોગા. ઔર યે ઉસ વકત હે કે. ઉસ બાતકા કરના શરીઅતમેં દુરુસ્ત ભી હો, ઔર અગર દુરુસ્ત ન હો તો એસી બાત હી કરના ગુનાહ હે.

(૨૦) બાત કરતે વકત બહોત હાથ મત નચાઓ.

(૨૧) દામન, આંચલ, આસ્તીનસે નાક મત પૂંછો.

૧ (૨૨) પાખાનેકે કદમચે પર તહારત[1] મત કરો. આબદસ્તકે (પાનીકે) વાસ્તે એક કદમચા અલગ છોડ દો.

(૨૩) જૂતી હમેશા ઝાડકર પેહનો, શાયદ ઉસકે અંદર કોઇ તકલીફ પહોંચાનેવાલા જાનવર બૈઠા હો, ઇસી તરહ કપડા બિસ્તર ભી.

(૨૪) પરદેકી જગહમેં કિસીકે ફોડા ફુન્સી હો, તો ઉસ્સે મત પૂછો કે કિસ જગહ

૨ હે? નાહક ઉસકો શરમાના હે[2].

(૨૫) આને જાનેકી જગહ મત બૈઠો, તુમકો ભી ઔર સબકો ભી તકલીફ હોગી.

(૨૬) બદન ઔર કપડેમેં બદબૂ પૈદા ન હોને દો. અગર ધોબીકે ઘરકે ધુલે હુએ કપડે ન હોં, તો બદન હી કે કપડોં કો ધો ડાલો ઔર નહા ડાલો.

(૨૭) આદમીયોં કે બૈઠે હુએ ઝાડૂ મત દિલવાઓ.

(૨૮) ગુઠલી છિલકે કિસી આદમીકે ઉપર મત ફેંકો.

(૨૯) ચાકૂ કૈંચી યા સૂઇ યા કિસી ઔર ચીઝસે મત ખેલો, શાયદ ગફલતસે કહીં લગ જાએ.

(૩૦) જબ કોઇ મેહમાન આએ, સબસે પેહલે ઉસકો પાખાના બતલા દો. ઔર બહોત જલ્દી ઉસકે સાથકી સવારીકે ખર્ચ કરનેકા ઔર બૈલ યા ઘોડેકે ઘાસ ચારેકા ઇન્તિઝામ કર દો. ઔર ખાનેમેં ઇતના તકલ્લુફ મત કરો કે ઉસકો વકત પર ખાના ન મિલે, ખાના વકત પર પકા દો, ચાહે સાદા ઔર થોડા હી હો. ઔર ઉસકે જાનેકા ઇરાદા હો તો બહોત જલ્દ ઔર સવેરે નાશ્તા તૈયાર કર દો. મતલબ યે કે ઉસકે આરામ ઔર મસ્લિહતમેં ખલલ ન પડે.

---

૧. ઔર મરદોંકો પાખાનામેં પાની ન લે જાના ચાહિયે, બલ્કે ઢેલા લે જાના, ફિર ગુસલખાનેમેં આબદસ્ત (પાની) લેં.

૨. યે પૂછના બેકાર ભી હે, ક્યૂંકે યે મા'લૂમ હો ગયા કે પરદેકી જગહ હે, તો કુછ તો જાનકારી તો હો ગઇ, ફિર ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ઝિયાદહ છાન-બીનકી ક્યા ઝરૂરત.

(૩૧) પાખાના યા ગુસલખાનાસે કમરબંદ બાંધતી હુઈ મત નિકલો, બલ્કે અંદર હી અચ્છી તરહ બાંધકર બાહિર આઓ.

(૩૨) જબ તુમસે કોઈ બાત પૂછે પેહલે ઉસકા જવાબ દે દો, ફિર ઓર કામકો લગો.

(૩૩) જો બાત કહો યા કિસી બાતકા જવાબ દો, મુંહ ખોલકર સાફ બાત કહો, તાકે દૂસરા અચ્છી તરહ સમઝ લે.

(૩૪) કિસીકો કોઈ ચીઝ હાથમેં દેના હો તો દૂરસે મત ફેંકો, શાયદ દૂસરેકે હાથમેં ન આ સકે તો નુકસાન હો, પાસ જાકર દે દો.

(૩૫) અગર દો આદમી પઢતે પઢાતે હોં યા બાતેં કર રહે હોં, તો ઉન દોનોંકે બીચમેં આકર ચિલ્લાના યા કિસીસે બાત ન કરના ચાહિયે[1].

(૩૬) અગર કોઈ કિસી કામમેં યા બાતમેં લગા હો, તો જાતે હી ઉસસે અપની બાત મત શુરૂ' કરો, બલ્કે મૌકેકા ઈન્તિઝાર કરો. જબ વો તુમહારી તરફ તવજ્જોહ કરે, તબ બાત કરો.

(૩૭) જબ કિસીકે હાથમેં કોઈ ચીઝ દે દેના હો, તો જબ તકકે વો દૂસરા આદમી ઉસકો અચ્છી તરહ સંભાલ ન લે, અપને હાથસે મત છોડો, કભી કભી યૂંહી બીચમેં ગિરકર નુકસાન હો જાતા હૈ.

(૩૮) અગર કિસીકો પંખા ઝેલના હો તો ખૂબ ખ્યાલ રખ્ખો, સરમેં યા ઓર કહીં બદન યા કપડેમેં ન લગે. ઓર એસે ઝોરસે મત ઝેલો, જિસ્સે દૂસરા પરેશાન હો.

(૩૯) ખાના ખાનેમેં હડ્ડિયાં એક જગહ જમા' રખ્ખો. ઈસી તરહ કિસી ચીઝકે છિલકે વગૈરહ સબ તરફ મત ફેલાઓ. જબ સબ ઈકઠ્ઠે હો જાએં મૌકેસે એક તરફ ડાલ દો.

(૪૦) બહોત દૌડકર યા મુંહ ઉપર ઉઠાકર મત ચલો, કભી ગિર ન પડો.

(૪૧) કિતાબકો બહોત સંભાલકર એહતિયાતસે બંદ કરો. અકસર શુરૂ' કે ઓર આખિરકે વરક (પન્ને) મુડ જાતે હૈં.

(૪૨) અપને શૌહરકે સામને કિસી ના મહરમ મર્દકી તા'રીફ ન કરના ચાહિયે, કુછ મરદોંકો ના ગવાર ગુઝરતા હૈ.

(૪૩) ઈસી તરહ ગૈર ઔરતોંકી તા'રીફ ભી શૌહરસે ન કરે, શાયદ ઉસકા દિલ ઉસપર આ જાએ ઓર ઉસસે હટ જાએ.

(૪૪) જિસ્સે બેતકલ્લુફી ન હો, ઉસ્સે મુલાકાતકે વકત ઉસકે ઘરકા હાલ યા ઉસકે માલ ઓર દૌલત, ઝેવર ઓર પોશાક કા હાલ ન પૂછના ચાહિયે.

(૪૫) મહીનેમેં તીન દિન યા ચાર દિન ખાસ ઈસ કામકે લિયે મુકર્રર કર લો કે ઘરકી સફાઈ પૂરે તૌરસે કર લિયા કરો. જાલે ઉતાર દિયે, ફર્શ ઉઠવાકર ઝડવા દિયે. હર ચીઝ કરીનેસે (તરતીબસે) રખ દો.

---

૧. બલ્કે એસે મૌકે પર સલામ ભી ન કરો. જબ વે લોગ અપને કામસે ફારિગ હોકર તુમહારી તરફ તવજ્જોહ કરેં ઉસ વકત સલામ-કલામ કરો.

(૪૬) કિસીકે સામનેસે કોઇ કાગઝ લિખ્ખા હુવા યા કિતાબ રખ્ખી હુઇ ઉઠાકર દેખના ન ચાહિયે. અગર વો કાગઝ કલમી હે તો શાયદ કોઇ રાઝકી બાત લિખ્ખી હો, ઔર છપી હુઇ હે તો શાયદ ઉસમેં કોઇ એસા કાગઝ લિખ્ખા હો.

(૪૭) સીડીયોં પર બહોત સંભલકર ઉતરો-ચઢો, બલ્કે બેહતર યે હે કે જિસ સીડી પર એક પાંવ રખ્ખો, દૂસરા ભી ઉસી પર રખકર ફિર અગલી સીડી પર ઇસી તરહ પાંવ રખ્ખો ઔર યે કે એક સીડી પર એક પાંવ ઔર દૂસરી સીડી પર દૂસરા પાંવ, લળકિયોં ઔર ઔરતોંકો તો બિલકુલ મુનાસિબ નહીં. ઔર બચપનમેં લળકોંકો ભી મના' કરે.

(૪૮) જહાં કોઇ બેઠા હો, વહાં કપળા યા કિતાબ યા ઔર કોઇ ચીઝ ઇસ તરહ ઝટકના ન ચાહિયે કે ઉસ આદમી પર ગર્દ પળે. ઇસી તરહ મુંહસે યા કપળેસે ભી ઝાળના ન ચાહિયે; બલ્કે ઉસ જગહસે દૂર જાકર સાફ કરના ચાહિયે.

(૪૯) કિસીકે ગમ ઔર પરેશાની યા દુ:ખ બીમારીકી કોઇ ખબર સુને, તો જબ તક ખૂબ પક્કે તોર પર બાત ન હો જાએ કિસીસે ઝિકર ન કરે. ઔર ખાસકર ઉસ આદમીકે રિશ્તેદારોંસે તો હરગિઝ ન કહે, ક્યૂંકે અગર ગલત હુઇ તો ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ દૂસરેકો પરેશાની દી. ફિર વો લોગ ઉસકો ભી બુરા ભલા કહેંગે કે ક્યૂં એસી બદ ફાલી નિકલી.

(૫૦) ઇસી તરહ મા'મૂલી બીમારી ઔર તકલીફકી ખબર દૂર પરદેસકે રિશ્તેદારોંકો ખતકે ઝરીયાસે ન કરે.

(૫૧) દીવાર પર મત થૂકો, પાનકી પીક મત ડાલો. ઇસી તરહ તેલકા હાથ દીવાર યા કિવાળસે મત પૂંછો, બલ્કે ધો ડાલો, લેકિન જલે હુએ તેલકો નાપાક મત કહો, જૈસા કે કુછ જાહિલ ઔરતેં કહતી હૈં.

(૫૨) અગર દસ્તરખ્વાન પર ઔર સાલનકી ઝરૂરત હો તો ખાને વાલેકે સામનેસે બરતન મત ઉઠાઓ, દૂસરે બરતનમેં લે આઓ.

(૫૩) કોઇ આદમી તખ્ત યા ચારપાઇ પર બેઠા યા લેટા હો તો ઉસકો હિલાઓ મત. અગર પાસસે નિકલો તો ઇસ તરહ નિકલો કે ઉસમેં ઠોકર-ધુટના ન લગે. અગર તખ્ત પર કોઇ ચીઝ રખના હો યા ઉસપર સે કુછ ઉઠાના હો તો એસે વક્ત ધીરેસે ઉઠાઓ ઔર ધીરેસે રખ્ખો.

(૫૪) ખાને-પીનેકી કોઇ ચીઝ ખુલી મત રખ્ખો, યહાં તક કે અગર કોઇ ચીઝ દસ્તરખ્વાન પર ભી રખ્ખી જાએ, લેકિન વો ઝરા દેરમેં યા આખીરમેં ખાનેકી હો તો ઉસકો ભી ઢાંક કર રખ્ખો.

(૫૫) મેહમાનકો ચાહિયે કે અગર પેટ ભર જાએ તો થોળા સાલન-રોટી દસ્તરખ્વાન પર ઝરૂર છોળ દે તાકે ઘરવાલોંકો યે શુબહ ન હો કે મેહમાનકો ખાના કમ હો ગયા, ઇસસે વો શર્મિંદા હોતે હૈં.

(૫૬) જો બરતન બિલકુલ ખાલી હો, ઉસકો અલમારી (કબાટ) યા તાક વગૈરહમેં રખના હો તો ઉલ્ટા કરકે રખ્ખો.

(૫૭) ચલતેમેં પાંવ પૂરા ઉઠાકર આગે રખ્ખો, ઘિસાકર મત ચલો, ઈસમેં જૂતા ભી જલ્દ ટૂટતા હૈ ઔર બુરા ભી મા'લૂમ હોતા હૈ.

(૫૮) ચાદર-દોપટ્ટેકા ખ્યાલ રખ્ખો. ઉસકા પલ્લા ઝમીન પર લટકતા ન ચલે.

(૫૯) અગર કોઈ નમક યા ઔર કોઈ ખાને પીનેકી ચીઝ માંગે બરતનમેં લાઓ, હાથ પર રખકર મત લાઓ.

(૬૦) લડકિયોંકે સામને કોઈ બેશરમીકી બાત મત કરો, વરના ઉનકી શરમ જાતી રહેગી.

ઐબ ઔર તકલીફકી કુછ બાતેં જો ઔરતોંમેં પાઈ જાતી હૈં

(૧) એક ઐબ યે હૈ કે બાતકા મા'કૂલ (સહીહ) જવાબ નહીં દેતી જિસ્સે પૂછનેવાલેકો તસલ્લી હો જાએ. બહોતસી ફુઝૂલ બાતેં ઈધર ઉધરકી મિલા દેતી હૈં ઔર અસલ બાત ફિર ભી મા'લૂમ નહીં હોતી. હમેશા યાદ રખ્ખો કે જો આદમી કુછ પૂછે ઉસકા મતલબ ખૂબ ગૌરસે સમઝ લો ફિર ઉસકા જવાબ ઝરૂરતકે મુતાબિક દે દો.

(૨) એક ઐબ યે હૈ કે કોઈ કામ ઉનસે કહા જાએ તો સુનકર ખામોશ હો જાતી હૈં. કામ કેહનેવાલેકો યે શુબહ રેહતા હૈ કે ખુદા જાને ઉન્હોંને સુના ભી હૈ યા નહીં સુના. કભી ગલતીસે ઉસને યૂં સમઝ લિયા કે સુન લિયા હોગા. ઔર સચ તો યે હૈ કે સુના ન હો તો ઈસ ભરોસે પર વો કામ નહીં હોતા. ઔર યે પૂછનેકે વકત યે કેહકર અલગ હો ગઈ કે મૈંને નહીં સુના. ગરઝ વો કામ તો રેહ ગયા.

કભી ગલતીસે ઉસને સમઝ લિયા કે નહીં સુના હોગા, ઈસ લિયે ઉસને દો બારા ફિર કહા તો ઉસ ગરીબકે લત્તે લિયે જાતે હૈં (મલામત કી જાતી હૈ) કે સુન લિયા, સુન લિયા, ક્યૂં જાન ખાતી હો. મતલબ યે કે ઉસ વકત ભી આપસમેં રંજ હોતા હૈ. અગર યે પેહલી હી બાર ઈતના કેહ દેતી કે અચ્છા, તો દૂસરેકો ખબર તો હો જાતી.

(૩) એક ઐબ યે હૈ કે મામા અસીલ (બાંદી) કો જો કામ બતલા દેંગી યા કિસીસે ઘરમેં કોઈ બાત કહેંગી, દૂરસે ચિલ્લાકર કહેંગી. ઈસમેં દો ખરાબિયાં હૈં.

એક તો બેહયાઈ ઔર બે-પરદગી કે બાહિર દરવાઝે તક, બલ્કે કુછ મૌકોં પર સડક તક આવાઝ પહોંચતી હૈ[1].

દૂસરી ખરાબી યે કે દૂરસે કુછ બાત સમઝમેં આઈ ઔર કુછ ન આઈ, જિતની સમઝમેં ન આઈ, ઉતના કામ ન હુવા. અબ બીબી ખફા હો રહી હૈં કે તૂને યૂં ક્યૂં ન કિયા.

૧. કુછ ઔરતોંકો આવાઝકે પરદેકા બિલકુલ એહતિમામ નહીં હોતા, હાલાંકે આવાઝકા પરદા ભી વાજિબ હૈ, જૈસે કે ચેહરેકા પરદા ભી ઝરૂરી હૈ, ઈસ લિયે ગુનેહગાર હોતી હૈં. હર કિસમકે પરદેકા બહોત ઝિયાદહ એહતિમામ કરના ચાહિયે.

દૂસરી જવાબ દે રહી હૈં કે મૈંને તો સુના નહીં થા. ગરઝ તૂ-તૂ, મૈં-મૈં હુઇ ઔર કામ બિગળા સો અલગ.

ઇસી તરહ ઉનકી મામા અસીલેં (કનીઝેં) હૈં કે જિસ બાતકા જવાબ બાહિરસે લાએંગી દરવાઝેસે ચિલ્લાતી હુઇ આએંગી, ઇસમેં ભી કુછ સમઝમેં આયા ઔર કુછ ન આયા. તમીઝકી બાત યે હૈ કે જિસસે બાત કરની હો ઉસકે પાસ જાઓ, યા ઉસકો અપને પાસ બુલાઓ ઔર ઇત્મીનાનસે અચ્છી તરહ સમઝાકર કેહ દો ઔર સમઝ લો, સુન લો.

(૪) એક એબ યે હૈ કે ચાહે કિસી ચીઝકી ઝરૂરત હો યા ન હો, લેકિન પસંદ આનેકી દેર હૈ. ઝરા પસંદ આઇ ઔર લે લી, ચાહે કર્ઝ હી હો જાએ, લેકિન કુછ પરવાહ નહીં. ઔર અગર કર્ઝ ભી ન હુવા, તબ ભી અપને પૈસેકો ઇસ તરહ બેકાર ખોના કૌનસી અકલકી બાત હૈ. ફુઝૂલખર્ચી ગુનાહ ભી હૈ. જહાં ખર્ચ કરના હો એક તો ખૂબ સોચ લો કે યહાં ખર્ચ કરનેમેં કોઇ દીનકા ફાઇદા યા દુનિયાકી ઝરૂરત ભી હૈ. અગર ખૂબ સોચનેસે ઝરૂરત ઔર ફાઇદા મા'લૂમ હો ખર્ચ કરો, નહીં તો પૈસે મત ખોઓ. ઔર કર્ઝ તો જહાં તક હો સકે હરગિઝ મત લો, ચાહે થોળીસી તકલીફ હો જાએ.

(૫) એક એબ યે હૈ કે જબ કહીં જાતી હૈં, ચાહે શહરમેં યા સફરમેં, ટાલતે ટાલતે બહોત દેર કર દેતી હૈં કે વક્ત તંગ હો જાતા હૈ તો મંઝિલ પર દેરમેં પહોંચેંગી. અગર રાસ્તેમેં રાત હો ગઇ, જાન ઔર માલકા ડર હૈ. અગર ગરમીકે દિન હુએ તો ધૂપમેં ખુદ ભી તપેંગી ઔર બચ્ચોંકો ભી તકલીફ હોગી. અગર બરસાત હૈ એક તો બરસનેકા ડર, દૂસરે ગારે કીચડમેં ગાડીકા ચલના કઠિન ઔર દેરમેં દેર હો જાતી હૈ. અગર સવેરેસે ચલેં હર તરહકી ગુંજાઇશ રહે. ઔર અગર બસ્તી હી મેં જાના હુવા, જબ ભી કહારોંકો ખળે

૧ ખળે પરેશાની[૧]. ફિર દેરમેં લૌટના હોગા, અપને કામોંકા હરજ હોગા, ખાનેકે ઇન્તિઝામમેં દેર હોગી. કહીં જલ્દીમેં ખાના બિગળ ગયા, કહીં મિયાં તકાઝા કર રહે હૈં, કહીં બચ્ચે રો રહે હૈં. અગર જલ્દી સવાર હો જાતી તો યે મુસીબતેં ક્યૂં હોતી?

(૬) એક એબ યે હૈ કે સફરમેં બે-ઝરૂરત ભી સામાન બહોતસા ઉઠાકર લે જાતી હૈં, જિસસે જાનવરકો ભી તકલીફ હોતી હૈ, જગહમેં ભી તંગી હોતી હૈ, ઔર સબસે ઝિયાદહ મુસીબત સાથકે મરદોંકો હોતી હૈ, ઉનકો સંભાલના પળતા હૈ, કહીં કહીં લાદના (ઉઠાના) ભી પળતા હૈ. મઝદૂરીકે પૈસે ઉનહીંકો દેને પળતે હૈં, ગર્ઝ કે તમામ ફિક્ર ઉન બેચારોંકી જાન પર હોતી હૈ, યે અચ્છી ખાસી ગાડીમેં બેફિક્ર બૈઠી રેહતી હૈં. સામાન હમેશા સફરમેં કમ લે જાઓ, હર તરહકા આરામ મિલતા હૈ.

---

૧. ઔર ઇસ પરેશાનીકે અલાવા કહારોંકા વક્ત ભી બરબાદ હોતા હૈ ઔર ઉસ વક્તકી બરબાદીકી કુછ મઝદૂરી નહીં દી જાતી, ઇસ લિયે ઇસ સૂરતમેં ઔરતેં ગુનેહગાર હોતી હૈં. ઇત્તિફાકસે ઐસા હો ભી જાએ તો કહારોંસે ખતા માફ કરાની ઝરૂરી હૈ યા ઉનકો કુછ ઝિયાદહ મઝદૂરી દેકર રાઝી કિયા જાએ. ઔર યેહી દૂસરી સૂરત ઝિયાદહ બેહતર હૈ, ક્યૂંકે ખતા માફ કરાનેસે કહાર ચલેંગે ઔર ઉનકી આદત બિગળેગી.

ઈસી તરહ રેલકે સફરમેં ખ્યાલ રખ્ખો, બલ્કે રેલમેં ઝિયાદહ સામાન લે જાનેસે ઝિયાદહ તકલીફ હોતી હે.

(૭) એક ઐબ યે હે કે ગાડી વગૈરહમેં સવાર હોનેકે વક્ત મરદોંસે કેહ દિયા કે મુંહ ઢાંક લો, એક કોનેમેં છુપ જાઓ ઔર જબ સવાર હો ચુકી તો ઉન લોગોંકો દોબારા ખબર નહીં દી જાતી કે અબ પરદા નહીં. ઈસમેં દો ખરાબિયાં હોતી હૈં.

કભી તો વો બેચારે મુંહકો ઢાંકે હુએ બૈઠે હૈં, ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ તકલીફ હો રહી હે. ઔર કભી ઐસા હોતા હે કે વો અટકલસે સમઝતે હૈં કે બસ પરદા હો ચુકા ઔર યે સમઝકર મુંહ ખોલ દેતે હૈં યા સારે આ જાતે હૈં ઔર બેપરદગી હોતી હે. યે સારી ખરાબી દોબારા ન કેહનેકી હે, વરના અગર સબકો મા'લૂમ હો જાએ કે દોબારા કેહનેકી ભી આદત હૈ, તો સબ આદમી ઉસકે ઈન્તિઝારમેં રહેં ઔર બગૈર કહે કોઈ સામને ન આએ.

(૮) એક ઐબ યે હે કે અભી સવાર હોનેકો તૈયાર નહીં હુઈ ઔર આધા ઘંટા પેહલેસે પરદા કરા દિયા, રસ્તા રોકવા દિયા, બે-વજહ ખુદાકી મખ્લૂકકો તકલીફ હો રહી હે ઔર યે અભી ઘરમેં ચોંચલે બઘાર રહી હૈં (નાઝ કર રહી હૈં).

(૯) એક ઐબ યે હે કે જિસ ઘર જાતી હૈં, ગાડી યા ડોલીસે ઉતરકર ઝપસે (ફૌરન) ઘરમેં જા ઘુસતી હૈં. અકસર ઐસા હોતા હે કે ઘરકા કોઈ મર્દ અંદર હોતા હે ઉસકા સામના હો જાતા હે. તુમકો ચાહિયે કે અભી ગાડી યા ડોલીસે મત ઉતરો, પેહલે કિસી મામા (ખાદિમા) વગૈરહકો ઘરમેં ભેજકર દિખવા લો ઔર અપને આનેકી ખબર કર દો, કોઈ મર્દ વગૈરહ હોગા તો વો અલગ હો જાએગા. જબ સુન લો કે અબ ઘરમેં મર્દ વગૈરહ નહીં હે, તબ ઉતરકર અંદર જાઓ.

(૧૦) એક ઐબ યે હે કે આપસમેં જબ દો ઔરતેં બાતેં કરતી હૈં, અકસર યે હોતા હે કે એકકી બાત ખત્મ નહીં હોને પાતી કે દૂસરી શુરૂ' કર દેતી હે, બલ્કે બહોત બાર ઐસા હોતા હે કે દોનૂં એક દમસે બોલતી હૈં. વો અપની કેહ રહી હે ઔર યે અપની હાંક રહી હે, ન વો ઈસકી સુને, ન યે ઉસકી સુને. ભલા ઐસી બાત કરને હી સે ક્યા ફાઈદા? હમેશા યાદ રખ્ખો કે જબ એક બોલનેવાલીકી બાત ખત્મ હો જાએ, ઉસ વક્ત દૂસરીકો બોલના ચાહિયે.

(૧૧) એક ઐબ યે હે કે ઝેવર ઔર કભી રૂપિયા-પૈસા ભી બે-એહતિયાતીસે કભી તકિયાકે નીચે રખ દિયા, કભી કિસી તાકમેં ખુલા રખ દિયા, તાલા-કુંજી હોતે હુએ ભી સુસ્તીકે મારે ઈસમેં હિફાઝતસે નહીં રખતીં, ફિર કોઈ ચીઝ જાતી રહે તો સબકા નામ લગાતી ફિરતી હૈં.

(૧૨) એક ઐબ યે હે કે ઉનકો એક કામકે લિયે ભેજો, જાકર દૂસરે કામમેં લગ જાતી હૈં. જબ દોનૂંસે ફરાગ હો જાએ તબ લૌટતી હૈં. ઈસમેં ભેજનેવાલેકો સખ્ત તકલીફ ઔર ઉલઝન (પરેશાની) હોતી હે, ક્યૂંકે ઉસને તો એક કામકા હિસાબ લગા રખ્ખા હે કે યે ઈતની દેરકા હે. જબ ઈતની દેર ગુઝર જાતી હે તો ફિર ઉસકો પરેશાની શુરૂ' હોતી હે, ઔર યે અકલમંદ કેહતી હે કે આએ તો હૈં હી, લાઓ દૂસરા કામ ભી લગે હાથોં કરતે

ચલેં. ઐસા મત કરો. એક તો પેહલા કામ કરકે ઉસકી ફરમાઇશ પૂરી કર દો, ફિર અપને તૌર પર ઇત્મીનાનસે દૂસરા કામ કર લો.

(૧૩) એક એબ સુસ્તીકા હે કે એક વક્તકે કામકો દૂસરે વક્ત પર ઉઠા રખતી હેં, ઇસસે અકસર હરજ ઔર નુકસાન હોતા હે.

(૧૪) એક એબ યે હે કે મિઝાજમેં ઇન્તિસાર નહીં, ઔર ઝરૂરત ઔર મૌકા'કો નહીં દેખતી કે યે જલ્દીકા વક્ત હે. મુખ્તસર તૌર પર ઇસ કામકો નિમટા લેં. હર વક્ત ઇનકો ઇત્મીનાન ઔર તકલ્લુફ હી સૂઝતા હે. ઇસ તકલ્લુફ-તકલ્લુફમેં કભી કભી અસલ કામ બિગળ જાતા હે ઔર મૌકા' નિકલ જાતા હે.

(૧૫) એક એબ યે હે કે કોઇ ચીઝ ખો જાએ તો બે-જાને સમઝે કિસી પર તોહમત લગા દેતી હેં. યા'ની જિસને કભી કોઇ ચીઝ ચુરાઇ થી, બે ધળક કેહ દિયા કે બસ જી, ઇસીકા કામ હે, હાલાંકે યે ક્યા ઝરૂરત હે કે સારે એબ એક હી આદમીને કિયે હોં. ઇસી તરહ ઔર બુરી બાતોંમેં ઝરાસે શુબહસે પક્કા યકીન કરકે અચ્છા ખાસા ગઢમઢ દેતી હેં.

૧ (૧૬) એક એબ યે હે કે પાન-તમ્બાકૂકા ખર્ચ' ઇતના બળ્હા લિયા હે કે ગરીબ આદમી તો સહાર હી નહીં સકતા, ઔર અમીરોંકે યહાં ઇતને ખર્ચમેં ચાર-પાંચ ગરીબોંકા ભલા હો સકતા હે, ઇસકો ઘટાના ચાહિયે.

ખરાબી યે હે કે બે-ઝરૂરત ભી ખાના શુરૂ' કર દેતી હેં, ફિર વો ઇલ્લત (બીમારી) લગ જાતી હે.

(૧૭) એક એબ યે હે કે ઉનકે સામને દો આદમી કિસી મા'મલેમેં બાતં કરતે હોં ઔર ઉનસે ન કોઇ પૂછે, ન ગછે, મગર યે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ દખલ દેતી હેં ઔર સલાહ બતાને લગતી હેં. જબ તક તુમસે કોઇ સલાહ ન લે, તુમ બિલકુલ ગૂંગી બેહરી બની બૈઠી રહો.

(૧૮) એક એબ યે હે કે મેહફિલમેંસે આકર તમામ ઔરતોંકી સૂરત શકલ, ઉનકે ઝેવર, પોશાકકા ઝિકર અપને ખાવિંદસે કરતી હેં, ભલા અગર શૌહરકા દિલ કિસી પર

૨ આ ગયા ઔર વો ઉસકે ખ્યાલમેં લગ ગયા તો તુમકો કિતના બળા નુકસાન' પહોંચેગા.

(૧૯) એક એબ યે હે કે ઉનકો કિસીસે કોઇ બાત કરના હો, તો વો દૂસરા આદમી ચાહે કૈસે હી કામમેં હો, યા વો કોઇ બાત કર રહા હો, કભી ઇન્તિઝાર ન કરેંગી કે ઉસકા કામ યા બાત ખત્મ હો લે તો હમ બાત કરેં, બલ્કે ઉસકી બાત યા કામકે બીચમેં જાકર ટાંગ અળા દેતી હેં. યે બુરી બાત હે, ઝરા ઠહેર જાના ચાહિયે. જબ વો તુમહારી તરફ મુતવજ્જેહ હો સકે ઉસ વક્ત બાત કરો.

(૨૦) એક એબ યે હે કે હમેશા બાત અધૂરી કરેંગી. પૈગામ અધૂરા પહોંચા દેંગી.

---

૧. તમ્બાકૂ અગર ઐસા હો જિસકે ખાનેસે મુંહમેં બદબૂ આને લગે, તો ઉસકા ખાના ફુઝૂલખર્ચીકે અલાવા બદબૂકી વજહસે ભી મકરૂહ હે.

૨. ઔર અગર ઉસને તુમહારી ઉસ તા'રીફ કરનેકી વજહસે કોઇ ના-જાઇઝ કામ કિયા, ઝિના વગૈરહ, તો ઇસ ગુનાહકી વજહ બન જાનેકા ગુનાહ તુમકો ભી હોગા.

જિસ્સે મતલબ ગલત સમઝા જાએગા. કભી કભી ઇસમેં કામ બિગળ જાતા હૈ ઓર કભી દો આદમિયોંમેં ઇસ ગલતીસે રંજ હોતા હૈ.

(૨૧) એક એબ યે હે કે ઉનસે બાત કી જાએ તો પૂરે તૌરસે મુતવજ્જેહ હોકર ઉસે નહીં સુનતીં. ઇસીમેં ઓર કામ ભી કર લિયા, કિસી ઔર સે ભી બાત કર લી. ન તો બાત કરનેવાલેકા બાત કરકે જી બહલા હોતા હે ઓર ન ઉસ કામકે હોનેકા પૂરા ભરોસા હોતા હે. ક્યૂંકે જબ પૂરી બાત સુની નહીં તો ઉસકો કરેંગી કિસ તરહ.

(૨૨) એક એબ યે હે કે અપની ખતા યા ગલતીકા ભી ઇકરાર ન કરેંગી, જહાં તક હો સકેગા બાતકો બના દેંગી, ચાહે બન સકે યા ન બન સકે.

(૨૩) એક એબ યે હે કે કહીંસે થોળીસી ચીઝ ઉનકે હિસ્સેકી આએગી મા'મૂલી દરજેકી ચીઝ આએ તો ઉસકો નાક મારેં, ત્યૌ ::: દેંગી. એસી ચીઝ ભેજનેકી ઝરૂરત ક્યા થી? ભેજતે હુએ શરમ ન આઇ. યે બુરી બાત હે, ઉસકી ઇતની હી હિમ્મત થી તુમહારા તો ઇસને કુછ નહીં બિગાળા. ઔર ખાવિંદકે સાથ ભી ઉનકી યેહી આદત હે કે ખુશ હોકર ચીઝ કમ લેતી હૈં, ઉસકો રદ કરકે એબ નિકાલકર તબ કબૂલ કરતી હૈં.

(૨૪) એક એબ યે હે કે ઉનકો કોઇ કામ કહો, ઉસમેં ઝિક ઝિક (બક-બક) કર લેંગી ફિર ઉસ કામકો કરેંગી. ભલા જબ. વો કામ કરના હી હે તો ઉસમેં વાહિયાત બાતોંસે ક્યા ફાઇદા નિકલા, નાહક દૂસરેકા ભી જી બુરા કિયા.

(૨૫) એક એબ યે હે કે કપળા પૂરા સિલ જાનેસે પેહલે પહેન લેતી હૈં. કભી સૂઇ ચુભ જાતી હે, બે-ઝરૂરત તકલીફમેં ક્યૂં પળે.

(૨૬) એક એબ યે હે કે આનેકે વક્ત ઔર ચલને કે વક્ત મિલકર ઝરૂર રોતી હૈં, ચાહે રોના ન ભી આએ. મગર ઇસ ડરસે રોતી હૈં કે કોઇ યૂં ન કહે કે ઇસકો મુહબ્બત નહીં.

(૨૭) એક એબ યે હે કે અકસર તકિયામેં યા વૈસે હી સૂઇ રખકર ઉઠકર ચલી જાતી હૈં ઓર કોઇ બે-ખબરીમેં આ બેઠતા હે ઉસકો ચુભ જાતી હે.

(૨૮) એક એબ યે હે કે બચ્ચોંકો ગરમી-સરદીસે નહીં બચાતીં, ઇસસે અકસર બચ્ચે બીમાર હો જાતે હૈં, ફિર તા'વીઝ ગંડે કરાતી ફિરતી હૈં યા દવા-ઇલાજ, આગે કોઇ એહતિયાત ફિર ભી નહીં કરતી.

(૨૯) એક એબ યે હે કે બચ્ચોંકો બગૈર ભૂખ ખાના ખિલા દેતી હૈં યા મેહમાનકો ઇસરાર કરકે ખિલાતી હૈં, ફિર બગૈર ભૂખ ખાનેકી તકલીફ ઉન્હેં ભુગતની પળતી હે.

તજ્રુબા ઔર ઇન્તિઝામકી કુછ બાતેં

(૧) અપને દો લળકોંકી યા દો લળકિયોંકી શાદી જહાં તક હો સકે એક દમ મત કરો, ક્યૂંકે બહુઓંમેં ઝરૂર ફર્ક હોગા, દામાદોંમેં ઝરૂર ફર્ક હોગા. ખૂદ લળકોં ઓર લળકિયોંકી સૂરત ઓર શકલમેં, કપળેકી સજાવટમેં, રંગ ઓર રોનકમેં, હયા ઓર શરમમેં ફર્ક ઝરૂર હોગા. ઓર ભી બહોતસી બાતોંમેં ફર્ક હો જાતા હે. ઓર લોગોંકી આદત હે

ઝિક્ર મઝકૂર કરનેકી ઔર એક કો ઘટાનેકી ઔર દૂસરેકો બઢ્ઢાનેકી. ઈસસે ના હક દૂસરેકા જી બુરા હોતા હૈ.

(૨) હર કિસી પર ઈત્મીનાન મત કર લિયા કરો, કિસીકે ભરોસે ઘર મત છોડ જાયા કરો. ગર્ઝ જબ તક કિસીકો હર તરહકે બરતાવસે, ખૂબ આઝમા ન લો ઉસકા એ'તિબાર ન કરો, ખાસકર અકસર શહરોંમેં બહોતસી ઔરતેં હજજન બની હુઈ કા'બેકા ગિલાફ લિયે હુએ ઔર કોઈ તા'વીઝ-ગંડે ઝાડ-ફૂંક કરતી હુઈ, કોઈ ફાલ દેખતી હુઈ, કોઈ તમાશા લિયે હુએ ઘરોંમેં ઘુસતી ફિરતી હૈં, ઈનકો તો ઘરમેંકી મત આને દો, દરવાઝે હીસે રોક દો. એસી ઔરતોંને બહોતસે ઘરોંકી સફાઈ કર દી હૈ.

(૩) કભી સંદૂકચી યા પાનદાન જિસમેં રુપિયા પૈસા, ગહના, ઝેવર રખતી રેહતી હો, ખુલા છોડકર મત ઉઠો. તાલા લગાકર યા અપને સાથ લેકર ઉઠો.

(૪) જહાં તક હો સકે સૌદા કર્ઝ મત મંગાઓ, જો બહોત મજબૂરીસે મંગાના હી પડે તો દામ પૂછકર તારીખકે સાથ લિખ લો, ઔર જબ દામ હોં ફૌરન દે દો.

(૫) ધોબનકે કપડે, પિસનહારી (આટા પીસનેવાલી) કા અનાજ ઔર પિસાઈ સબકા હિસાબ લિખતી રહો, ઝબાની યાદકા ભરોસા મત કરો.

(૬) જહાં તક હો સકે ઘરકા ખર્ચ બહોત કિફાયત ઔર ઈન્તિઝામસે ઉઠાઓ, બલ્કે જિતના ખર્ચ તુમકો મિલે, ઉસમેંસે કુછ બચા લિયા કરો.

(૭) જો ઔરતેં બાહિરસે ઘરમેં આયા કરતી હૈં, ઉનકે સામને કોઈ બાત મત કિયા કરો, જિસકા તુમકો દૂસરી જગહ મા'લૂમ કરાના મંઝૂર નહીં, ક્યૂંકે એસી ઔરતેં ઘરોંકી બાતેં દસ ઘરમેં જાકર કહા કરતી હૈં.

(૮) આટા-ચાવલ અટકલસે મત પકાઓ. અપને ખર્ચકા અંદાઝા કરકે દોનૂં વક્ત સબ ચીઝેં નાપ-તોલકર ખર્ચ કરો. અગર કોઈ તુમકો તા'ના દે, કુછ પરવાહ મત કરો.

(૯) જો લડકિયાં બાહિર નિકલતી હૈં, ઉનકો ઝેવર બિલકુલ મત પહેનાઓ. ઈસમેં જાન ઔર માલ દોનૂંકા ડર હૈ.

(૧૦) અગર કોઈ મર્દ દરવાઝે પર આકર તુમ્હારે શૌહર યા બાપ-ભાઈસે અપની મુલાકાત યા દોસ્તી યા કિસી કિસ્મકી રિશ્તેદારીકા તઅલ્લુક ઝાહિર કરે, હરગિઝ ઉસકો ઘરમેં મત બુલાઓ, યા'ની પરદા કરકે ભી ઉસકો મત બુલાઓ, ઔર ન કોઈ કીમતી ચીઝ ઉસકે કબ્ઝેમેં દો. ગૈર આદમીકી તરહ ખાના વગૈરહ ભેજ દો. ઝિયાદહ મુહબ્બત ઔર ઈખ્લાસ મત કરો. જબ તક તુમ્હારે ઘરકા કોઈ મર્દ ઉસકો પેહચાન ન લે. ઈસી તરહ એસે આદમીકી ભેજી હુઈ ચીઝ હરગિઝ મત બરતો. અગર વો બુરા માને, કુછ ગમ ન કરો.

(૧૧) ઈસી તરહ કોઈ અંજાન ઔરત ડોલી વગૈરહકે સાથ કહીંસે આકર કહે કે મુઝકો ફલાને ઘરસે આપકો બુલાનેકો ભેજા હૈ, હરગિઝ ઉસકે કેહનેસે ડોલી પર મત સવાર હો. મતલબ યે કે અંજાને આદમિયોંકે કેહનેસે કોઈ કામ મત કરો, ન ઉસકો અપને ઘરકી કોઈ ચીઝ દો, ચાહે વો મર્દ હો ચાહે ઔરત હો, ચાહે વો અપને નામસે લે યા

દૂસરેકે નામસે માંગે.

(૧૨) ઘરકે અંદર એસા કોઈ દરખ્ત મત રેહને દો, જિસકે ફલસે ચોટ લગનેકા ડર હો જૈસે કૈથકા દરખ્ત. (યા'ની કડવે ફલકા દરખ્ત.)

(૧૩) કપળા સરદીમેં ઝરા ઝિયાદહ પેહનો. અકસર ઔરતેં બહોત કમ કપળા પહેનતી હૈં, કહીં ઝુકામ હો જાતા હે, કહીં બુખાર આ જાતા હે.

(૧૪) બચ્ચોંકો માં-બાપ, બલ્કે દાદાકા નામ ભી યાદ કરા દો. ઔર કભી કભી પૂછતી રહા કરો, તાકે ઉસકો યાદ રહે. ઈસમેં યે ફાઈદા હે કે અગર ખુદા ન કરે બચ્ચા કભી ખો જાએ ઔર કોઈ ઉસ્સે પૂછે, તૂ કિસકા લળકા હે? તેરે માં-બાપ કોન હૈં? તો અગર બચ્ચેકો નામ યાદ હોંગે તો બતલા તો દેગા, ફિર કોઈ ન કોઈ તુમહારે પાસ ઉસકો પહોંચા દેગા. ઔર અગર યાદ ન હુવા તો પૂછને પર ઈતના હી કહેગા કે મૈં અમ્માકા હું, મૈં અબ્બાકા હું. યે ખબર નહીં કે અબ્બા કૌન, અમ્મા કૌન?

(૧૫) એક જગેહ એક ઔરત અપના બચ્ચા છોળકર કહીં કામકો ચલી ગઈ. પીછે એક બિલ્લીને આકર ઉસકો ઈતના નોચા કે ઉસીમેં જાન ગઈ. ઈસ્સે દો બાતેં મા'લૂમ હુઈ.

એક તો યે કે બચ્ચેકો કભી તન્હા (અકેલા) નહીં છોળના ચાહિયે,

દૂસરે યે કે બિલ્લી-કુત્તે જાનવરકા કુછ ભરોસા નહીં.

કુછ ઔરતેં બેવકૂફી કરતી હૈં કે બિલ્લીયોંકો સાથ સુલાતી હૈં, ભલા ઉસકા ક્યા ભરોસા. અગર રાતકો કહીં ધોખેમેં પંજા યા દાંત માર દે યા નરખરા (ગલા) પકળ લે તો ક્યા કર લોગી.

(૧૬) દવા હમેશા પેહલે ડાકટરકો દિખા લો ઔર ઉસકો ખૂબ સાફ કર લો, કભી એસા હોતા હે કે અનાડી પિન્સારી (દવા બેચનેવાલા) દવા કુછ કી કુછ દે દેતા હે. કભી ઉસમેં એસી કોઈ ચીઝ મિલી હોતી હે કે ઉસકી તાસીર અચ્છી નહીં હોતી. ઔર જો દવા કિસી બોતલ યા ડિબિયા યા પુડિયામેં બચ જાએ ઉસકે ઉપર એક કાગઝકી ચિટ લગાકર ઉસ દવાકા નામ લિખ દો. કઈ બાર એસા હોતા હે કે કિસીકો ઉસકી પેહચાન નહીં રહી, ઈસલિયે ચાહે કિતની હી લાગતકી હુઈ મગર ફૈંકના પળી. ઔર કભી ગલત યાદ રહી ઔર ઉસકો દૂસરી બીમારીમેં ગલતીસે બરત લિયા ઔર ઉસને નુકસાન કિયા.

(૧૭) લિહાઝકી (શરમકી) જગહસે કર્ઝ મત લો ઔર ઝિયાદહ કર્ઝ ભી મત દો, ઈતના દો કે અગર વસૂલ ન હો તો તુમકો ભારી ન મા'લૂમ હો.

(૧૮) જો કોઈ બળા યા નેક કામ કરો, પેહલે તો કિસી સમઝદાર, દીનદાર, ભલા ચાહનેવાલે આદમીસે મશ્વરા લે લો.

(૧૯) અપના રૂપિયા પૈસા, માલ ઔર સામાન છુપાકર રખ્ખો, હર કિસીસે ઉસકા ઝિકર ન કરો.

(૨૦) જબ કિસીકો ખત લિખ્ખો, પતા પૂરા ઔર સાફ લિખ્ખો. ઔર અગર ઉસી

જગહ ફિર લિખ્ખો તો યૂં ન સમઝો કે પેહલે ખતમેં પતા લિખ દિયા થા, અબ ક્યા ઝરૂરી હે, ક્યૂંકે પેહલા ખત ખુદા જાને હે યા નહીં. અગર ન હુવા તો દૂસરે આદમીકો કેસી પરેશાની હોગી, શાયદ ઉસકો ન બતલા સકે.

(૨૧) અગર રેલકા સફર કરના પળે તો અપના ટિકટ બળી હિફાઝતસે રખ્ખો
૧ યા અપને મરદોં[1] કે પાસ રખ્ખો ઓર ગાડીમેં ગાફિલ હોકર ઝિયાદહ મત સોઓ, ન કિસી ઓરત મુસાફિરસે અપને દિલકે ભેદ કહો, ન અપને અસ્બાબ ઓર ઝેવરકા ઉસ્સે ઝિકર કરો. કિસીકી દી હુઇ ચીઝ, પાન-પત્તા, મિઠાઇ, ખાના વગૈરહ કુછ મત ખાઓ. ઓર ઝેવર પહેનકર રેલમેં મત બેઠો, બલ્કે ઉતારકર સંદૂકચા વગૈરહમેં રખ લો. જબ મંઝિલ પર પહોંચકર ઘર જાઓ, ઉસ વકત જો ચાહો પહેન લો.

(૨૨) સફરમેં કુછ ખર્ચ ઝરૂર અપને પાસ રખ્ખો.

(૨૩) બાવલે આદમીકો મત છેળો, ન ઉસ્સે બાત કરો. જબ ઉસકો હોશ નહીં, ખુદા જાને ક્યા કેહ બેઠે, યા ક્યા કર ગુઝરે, ફિર ના હક તુમકો શરમિંદગી ઓર રંજ હો.

(૨૪) અંધેરેમેં નંગા પાંવ કહીં મત રખ્ખો, અંધેરેમેં કહીં હાથ મત ડાલો, પેહલે ચિરાગકી રોશની લે લો, ફિર હાથ ડાલો.

(૨૫) અપના ભેદ હર કિસીસે મત કહો. કુછ લોગ ઓછોં (કમીનોં) સે ભેદ કેહકર ફિર મના' કર દેતે હેં કે કિસીસે કેહના મત. ઇસ્સે એસે આદમી ઓર ભી કહા કરતે હેં.

(૨૬) ઝરૂરી દવાએં હમેશા અપને ઘરમેં રખ્ખો.

(૨૭) હર કામકા પેહલે અંજામ સોચ લિયા કરો, ઉસ વકત શુરૂ' કરો.

(૨૮) ચીની ઓર શીશેકે બરતન ઓર સામાન ભી બે-ઝરૂરત ઝિયાદહ મત ખરીદો કે ઉસમેં બળા રૂપિયા બરબાદ હોતા હે.

(૨૯) અગર ઓરતેં રેલમેં બેઠેં ઓર અપને સાથકે મર્દ દૂસરી જગહ બેઠે હોં, તો જિસ સ્ટેશન પર ઉતરના હો, રેલ પહોંચનેકે વકત ઉસ સ્ટેશનકા નામ સુનકર યા તખ્તે પર લગા હુવા દેખકર ઉતરના ન ચાહિયે. કુછ શહરોંમેં દો સ્ટેશન હોતે હેં, શાયદ ઉનકે સાથકા મર્દ દૂસરે સ્ટેશન પર ઉતરે ઓર યે યહાં ઉતર પળે તો દોનૂં પરેશાન હોંગે, યા મર્દ કી આંખ લગ ગઇ હો ઓર વો યહાં ન ઉતરા ઓર યે ઉતરી, તબ ભી મુસીબત હોગી, બલ્કે જબ અપને ઘરકા મર્દ આ જાએ તબ ઉતરે.

(૩૦) સફરમેં લિખ્ખી-પળ્હી ઓરતેં યે ચીઝેં ભી સાથ રખ્ખેં. એક કિતાબ મસ્અલોંકી, પેન્સિલ, કાગઝ, થોળેસે કાર્ડ, વુઝૂકા બરતન.

(૩૧) સફરમેં જાનેવાલોંસે જહાં તક મુમ્કિન હો કોઇ ફરમાઇશ ન કરો કે ફલાં જગહસે યે ખરીદ લાના. હમારી ફલાં ચીઝ ફલાં જગહ રખ્ખી હે, તુમ અપને સાથ લેતે આના, યા યે અસ્બાબ લેતે જાઓ, ફલાનેકો પહોંચા દેના, યા યે ખત ફલાનેકો દે દેના.

---

૧. સુના હે રેલવાલોંને કાનૂન બના દિયા હે, અપના ટિકટ અપને પાસ રખ્ખો.

ઇન ફરમાઇશોંસે અકસર દૂસરે આદમીકો તકલીફ હોતી હૈ. ઔર અગર દૂસરા બે-ફિક હુવા તો ઉસકે ભરોસે પર રેહનેસે તુમહારા નુકસાન હોગા. કાર્ડ તો પચ્ચીસ પૈસેમેં જહાં ચાહો ભેજ દો. ઔર ચીઝ રેલસે મંગા સકતી હો, યા વો ચીઝ અગર યહાં મિલ સકતી હો તો મહેંગી ભી લે સકતી હો. અપની થોળી સી બચતકે વાસ્તે દૂસરોંકો પરેશાન કરના બેહતર નહીં, કભી કામ હોતા તો હૈ ઝરાસા, મગર ઉસકે બંદોબસ્તમેં બહોત ઉલઝન (પરેશાની) હોતી હૈ. ઔર અગર બહોત હી મજબૂરી આ પળે તો ચીઝકે મંગાનેસે પેહલે દામ ભી દે દો. ઔર અગર રેલસે આએ-જાએ તો કુછ ઝિયાદહ દામ દે દો કે શાયદ ઉસકે પાસ ખૂદ અપના સામાન ભી હો ઔર સબ મિલકર તોલનેકે કાબિલ હો જાએ.

(૩૨) રેલમેં યા વૈસે કહીં સફરમેં અંજાન આદમીકે હાથકી દી હુઇ ચીઝ કભી ન ખાઓ. કુછ બદમાશ કિસમકે લોગ કુછ ઝહર યા નશા ખિલાકર માલ ઔર સામાન લે ભાગતે હૈં.

(૩૩) રેલકી જલ્દીમેં ઇસકા ખ્યાલ રખ્ખો કે જિસ દરજેકા ટિકટ તુમહારે પાસ હૈ, ઉસસે બળે કિરાયાકે દરજેમેં મત બૈઠ જાઓ.

(૩૪) સિલાઇ કરતે વક્ત અગર કપળેમેં સૂઇ અટક જાએ તો ઉસે દાંતસે પકળકર મત ખીંચો. કભી ટૂટકર યા ફિસલકર તાલૂમેં ઘુસ જાતી હૈ.

(૩૫) એક નહરની નાખુન કાટનેકો ઝરૂર અપને પાસ રખ્ખો. અગર વક્ત બે વક્ત નાઇનકો દેર હોગી, તો અપને હાથસે નાખુન કાટનેકા આરામ મિલેગા.

(૩૬) બની હુઇ દવા કભી મત ઇસ્તે'માલ કરો. જબ તક ઉસકા પૂરા નુસ્ખા કિસી તજુર્બેકાર સમઝદાર હકીમ યા ડાક્ટરકો દિખલાકર ઇજાઝત ન લે લી જાએ, ખાસકર આંખોંમેં તો કભી એસી વૈસી દવા હરગિઝ ન ડાલના ચાહિયે.

(૩૭) જિસ કામકા પૂરા ભરોસા ન હો, ઉસમ દૂસરેકો કભી ભરોસા ન દો, વરના તકલીફ ઔર રંજ હોગા.

(૩૮) કિસીકી મસ્લિહતમેં દખલ ઔર ઇસ્લાહ ન દો, હાં, જિસ પર પૂરા ભરોસા હો યા જો ખૂદ પૂછે, વહાં કુછ ડર નહીં.

(૩૯) કિસીકો ઠહેરાને યા ખાના ખિલાને પર ઝિયાદહ ઝિદ ન કરે, કભી તો ઇસમેં દૂસરેકો ઉલઝન (પરેશાની) ઔર તકલીફ હોતી હૈ. એસી મુહબ્બતસે ક્યા ફાઇદા, જિસકા અંજામ નફરત ઔર ઇલ્ઝામ હો.

(૪૦) ઇતના બોઝ મત ઉઠાઓ જો મુશ્કિલસે ઉઠે. હમને બહોત આદમી દેખે હૈં કે લળકપનમેં ઉઠા લિયા ઔર કુછ ન કુછ બિગાળ પળ ગયા, જિસ્સે સારી ઉમરકી તકલીફ ખળી હો ગઇ. ખાસકર લળકિયાં ઔર ઔરતેં બહોત એહતિયાત રખ્ખેં, ઉનકે બદનકે જોડ, રગ-પટ્ઠે ઔર ભી કમઝોર ઔર નરમ હોતે હૈં.

(૪૧) સુવા યા સૂઇ યા એસી કોઇ ચીઝ છોળકર મત ઉઠો શાયદ કોઇ ભૂલેસે ઉસપર આ બૈઠે ઔર વો ઉસકે ચુભ જાએ.

(૪૨) આદમીકે ઉપરસે કોઇ ચીઝ વઝનકી યા ખતરેકી મત દો ઔર ખાના-પાની ભી કિસીકે ઉપરસે મત દો, શાયદ હાથસે છૂટ જાએ.

(૪૩) કિસી બચ્ચા યા શાગિર્દકો સઝા દેના હો તો મોટી લકળી યા લાત ઘૂંસેસે મત મારો. અલ્લાહ બચાએ, અગર કહીં નાઝુક જગહ ચોટ લગ જાએ તો લેનેકે દેને પળ જાએં ઔર ચેહરે ઔર સર પર ભી મત મારો.

(૪૪) અગર કહીં મેહમાન જાઓ ઔર ખાના ખા ચુકે હો તો જાતેહી ઘરવાલોંકો ઇત્તિલાઅ (ખબર) કર દો, ક્યૂંકે વો શરમકે મારે ખુદ પૂછેંગે નહીં, તો ચુપકે-ચુપકે ફિક્ર કરેંગે, ચાહે વક્ત હો યા ન હો. ઉનહોંને તકલીફ ઝેલકર ખાના પકાયા, જબ સામને આયા તો તુમને કેહ દિયા કે હમને ખા લિયા, ઉસ વક્ત ઉનકો કિતના અફસોસ હોગા, તો પેહલે હીસે ક્યૂં ન કેહ દો. ઇસી તરહ કોઇ દૂસરા તુમહારી દા'વત કરે યા તુમકો ઠહેરાએ તો ઘરવાલોંસે ઇજાઝત લો. અગર ઐસી હી મસ્લિહત હો જિસ્સે તુમકો ખુદ મંઝૂર કરના પળે તો ઘરવાલેકો ઐસે વક્ત ખબર કર દો કે વો ખાને પકાનેકા સામાન ન કરે.

(૪૫) જો જગહ લિહાઝ ઔર તકલ્લુફકી હો વહાં ખરીદને બેચનેકા મા'મલા મુનાસિબ નહીં, ક્યૂંકે ઐસી જગહ પર ન બાત સાફ હો સકતી હે, ન તકાઝા હો સકતા હે, એક દિલમેં કુછ સમઝતા હે, દૂસરા કુછ સમઝતા હે, અંજામ અચ્છા નહીં.

(૪૬) ચાકૂ વગૈરહસે દાંત મત કુરેદો.

(૪૭) પળહનેવાલે બચ્ચોંકો દિમાગકી તાકતકી ગિઝા હમેશા ખિલાતી રહો.

(૪૮) જહાં તક મુમ્કિન હો રાતકો અકેલે મકાનમેં મત રહો, ખુદા જાને ક્યા મૌકા' પળે. ઔર મજબૂરીકી ઔર બાત હે. કુછ લોગ યૂંહી મરકર રેહ ગએ ઔર કઇ-કઇ દિન તક લોગોંકો ખબર નહીં હુઇ.

(૪૯) છોટે બચ્ચોંકો કુંવે પર મત ચળહને દો, બલ્કે અગર ઘરમેં કુંવા હો તો ઉસપર તખ્તા ડલવાકર હર વક્ત તાલા લગાએ રખ્ખો ઔર ઉનકો લોટા દેકર પાની લાનેકે લિયે કભી મત ભેજો, શાયદ વહાં જાકર ખુદ હી કુંવેસે ડોલ ખીંચને લગેં.

(૫૦) પત્થર, સિલ (મસાલા પીસનેકા પત્થર-બળા પત્થર), ઇંટ બહોત દિનોં તક જો એક જગહ રખ્ખી રેહતી હે, અકસર ઉસકે નીચે બિચ્છૂ વગૈરહ પૈદા હો જાતે હૈં. ઉસકો એકદમ મત ઉઠા લો, ખૂબ દેખ ભાલકર ઉઠાઓ.

(૫૧) જબ બિછોનેપર લેટને લગો તો ઉસકો કિસી કપળેસે ફિર ઝાળ લો, શાયદ કોઇ જાનવર ઉસપર ચળહ ગયા હો.

(૫૩) અગર ઘરમેં કુછ રૂપિયે પૈસે દબાકર રખ્ખો તો એક દો આદમી ઘરકે, જિન પર તુમકો પૂરા ભરોસા હો ઉનકો ભી બતલા દો. એક જગહ એક ઔરત પાંચસો રૂપિયે મિયાંકી કમાઇકે દબાકર મર ગઇ, જગહ ઠીક કિસીકો મા'લુમ નહીં થી. સારે ઘરકો ખોદ ડાલા કહીં પતા ન લગા. મિયાં ગરીબ આદમી થા, ખ્યાલ કરો કૈસા સદમા હુવા હોગા.

(૫૪) કુછ આદમી તાલા લગાકર કુંજી ભી ઇધર ઉધર પાસ હી રખ દેતે હૈં. યે

બળી ગલતીકી બાત હે.

(૫૫) મિટ્ટીકા તેલ બહોત નુકસાન કરતા હે, ઉસકો ન જલાને દેં. ઓર ચિરાગમેં બત્તી અપને હાથસે બનાકર ડાલેં, જો ન બહોત પતલી હો, ઓર ન બહોત મોટી હો. કુછ મામાએં (લોંડી) બે તમીઝ બહોત મોટી બત્તી ડાલતી હેં, મુફતમેં દોગુના તિગુના તેલ બરબાદ હો જાતા હે. ઓર ચિરાગમેં બત્તી ઉકસાનેકે લિયે પાબંદીકે સાથ એક લકળી યા લોહે પીતલકા તાર ઝરૂર રખ્ખેં, વરના ઉન્ગલી ખરાબ કરના પળતી હે. ચિરાગ ગુલ કરતે વક્ત એહતિયાત રખ્ખેં. ઉસપર એસા હાથ ન મારેં કે ચિરાગ હી આ પળે, બલ્કે ઉસકે લિયે પંખા યા કપળા મુનાસિબ હે ઓર મજબૂરીકો મુંહસે બુઝા દેં.

(૫૬) રાતકે વક્ત રૂપિયા વગૈરહ ગિનના હો તો ધીરે ગિનો કે આવાઝ ન હો, ઇસકે હઝારોં દુશ્મન હેં.

(૫૭) જલતા ચિરાગ અકેલે મકાનમેં છોળકર મત જાઓ. ઇસી તરહ દિયાસલાઇ સુલગતી હુઇ વૈસી હી મત ફેંક દો. ઉસકો યા તો બુઝાકર ફેંકો યા ફેંકકર જૂતી વગૈરહસે મલ ડાલો તાકે ઉસમેં બિલકુલ ચિંગારી ન રહે.

(૫૮) બચ્ચોંકો દિયાસલાઇસે યા આગસે યા આતિશબાઝીસે હરગિઝ ખેલને મત દો. હમારે પળોસમેં એક લળકા દિયાસલાઇ ખીંચ રહા થા, કુરતેમેં આગ લગ ગઇ, તમામ સીના જલ ગયા. એક જગહ આતિશબાઝીસે એક લળકેકા હાથ ઉળ ગયા.

(૫૯) પાખાના વગૈરહમેં ચિરાગ લે જાઓ તો બહોત એહતિયાત રખ્ખો, કહીં કપળોંમેં ન લગ જાએ. બહોત આદમી ઇસ તરહ જલ ચુકે હેં, ખાસકર મિટ્ટીકા તેલ (કિરોસીન) તો ઓર ભી ગઝબ હે.

બચ્ચોંકી એહતિયાતકા બયાન

(૧) હર દિન બચ્ચેકા હાથ, મુંહ, ગલા, કાન, ચડ્ડે (રાનકે ઉપરકા હિસ્સા,જાંઘ) વગૈરહ ગીલે કપળેસે ખૂબ સાફ કર દિયા કરેં. મેલ જમનેસે ગોશ્ત ગલ કર ઝખમ પળ જાતે હેં.

(૨) જબ બચ્ચા પેશાબ-પાખાના કરે, ફૌરન પાનીસે પાક કર દિયા કરેં, ખાલી ચીથળેસે પૂંછને પર બસ ન કિયા કરેં, ઇસ્સે બચ્ચેકે બદનમેં ખુજલી ઓર જલન પૈદા હો જાતી હે. અગર મોસમ ઠંડા હો તો પાની આધા ગરમ કર લેં.

(૩) બચ્ચેકો અલગ સુલા દે ઓર હિફાઝતકે લિયે દોનૂં તરફકી પટ્ટીયોંસે દો ચારપાઇયાં મિલાકર બિછાએં યા ઉસકી દોનૂં કરવટ પર દો તકિયે રખ દેં, તાકે ગિર ન પળે. હાથ-પાંવ નાઝુક તો હોતે હી હેં. અગર સદમા પહોંચ જાએ, તઅજ્જુબ નહીં. એક જગહ ઇસી તરહ એક બચ્ચા રાતકો દબ ગયા, સુબહકો મરા હુવા મિલા.

(૪) ઝૂલેકી ઝિયાદહ આદત બચ્ચેકો ન ડાલેં, કયૂંકે ઝૂલા હર જગહ નહીં મિલતા ઓર બહોત ગોદમેં ભી ન રખ્ખેં, ઇસ્સે બચ્ચા કમઝોર હો જાતા હે.

(૫) છોટે બચ્ચેકો આદત ડાલેં કે વો સબકે પાસ આ જાયા કરે. એક આદમીકે પાસ ઝિયાદહ હિલ જાનેસે (માનૂસ હો જાનેસે) અગર વો આદમી મર જાએ યા નોકરીસે છુડા દિયા જાએ તો બચ્ચેકી મુસીબત હો જાતી હે.

(૬) અગર બચ્ચેકો અન્નાકા દૂધ પિલાના હો તો ઐસી અન્ના (દૂધ પિલાનેવાલી) તજ્વીઝ કરના ચાહિયે જિસકા દૂધ અચ્છા હો ઔર જવાન હો ઔર દૂધ ઉસકા તાઝા હો. યા'ની ઉસકા બચ્ચા છ સાત મહીનેસે ઝિયાદહકા ન હો. ઔર વો આદતકી અચ્છી હો ઔર દીનદાર હો. બેવકૂફ, બેશરમ, બદ ચલન, કંજૂસ, લાલચી ન હો.

(૭) જબ બચ્ચા ખાને લગે તો અન્ના ઔર ખિલાઇ (બચ્ચાકો ખિલાનેવાલી) પર બચ્ચેકા ખાના ન છોડેં. બલ્કે ખૂદ અપને યા અપને કિસી સલીકાદાર એ'તિબારવાલે આદમીકે સામને ખાના ખિલાયા કરેં તાકે બે-અંદાઝા ખાકર બીમાર ન હો જાએ. ઔર બીમારીમેં દવા ભી અપને સામને બનવાએં, અપને સામને પિલાએં.

(૮) જબ કુછ સમઝદાર હો જાએ તો ઉસકો અપને હાથસે ખાનેકી આદત ડાલેં ઔર ખાનેસે પેહલે હાથ ધુલવા દિયા કરેં ઔર દાહને હાથસે ખાના સિખલાએં ઔર ઉસકો કમ ખાનેકી આદત ડાલેં તાકે બીમારી ઔર મર્ઝસે બચા રહે.

(૯) માં-બાપ ખૂદ ભી ખ્યાલ રખ્ખેં ઔર જો મર્દ યા ઔરત બચ્ચે પર મુકર્રર હો, વો ભી ખ્યાલ રખ્ખેં કે બચ્ચા હર વકત સાફ સુથરા રહે, જબ હાથ-મુંહ મૈલા હો જાએ ધુલા દે.

(૧૦) અગર મુમ્કિન હો તો હર વકત કોઇ બચ્ચેકે સાથ લગા રહે. ખેલ કૂદકે વકત ઇસકા ધ્યાન રખ્ખે. બહોત દોડને કૂદને ન દે, ઊંચે મકાન પર લે જાકર ન ખિલાએ, ભલે માનસોંકે બચ્ચોંકે સાથ ખિલાએ. કમીનોંકે બચ્ચોંકે સાથ ન ખેલને દે. ઝિયાદહ બચ્ચોંમેં ન ખેલને દે. ગલિયોં, સડકોંમેં ન ખેલને દે. બાઝાર વગૈરહમેં ઉસકો ન લિયે ફિરે. ઉસકી હર બાતકો દેખકર હર મૌકેકે મુનાસિબ ઉસકો આદાબ ઔર કાઇદે સિખલાએ. બેજા (બુરી) બાતોંસે ઉસકો રોકે.

(૧૧) ખિલાઇકો તાકીદ કર દેં કે ઉસકો ગૈર જગહ કુછ ન ખિલાએ. અગર કોઇ ઉસકો ખાને પીનેકી ચીઝ દે તો ઘર લાકર માં-બાપકે સામને રખ દે. આપહી આપ ન ખિલા દે.

(૧૨) બચ્ચેકો આદત ડાલેં કે અપને બુઝુર્ગોં કે અલાવા ઔર કિસીસે કોઇ ચીઝ ન માંગે ઔર ન બગૈર ઇજાઝત કિસીકી ચીઝ લે.

(૧૩) બચ્ચેકા બહોત લાડ પ્યાર ન કરેં, વરના બિગડ જાએગા.

(૧૪) બચ્ચેકો બહોત તંગ કપડે ન પહેનાએં. ઔર બહોત ગોટા કિનારી ભી ન લગાએં, હાં, ઇદ બકરી ઇદમેં હરજ નહીં.

(૧૫) બચ્ચેકો મંજન મિસ્વાકકી આદત ડાલેં

(૧૬) ઇસ કિતાબકે સાતવેં હિસ્સેમેં જો આદાબ ઔર કાયદે ખાને-પીનેકે, બોલને-

ચાલનેકે, મિલને-જુલનેકે, ઉઠને-બેઠનેકે લિખ્ખે ગએ હૈં, ઉન સબકી આદત બચ્ચેકો ડાલેં. ઇસ ભરોસેમેં ન રહેં કે બળા હોકર આપ સીખ જાએગા યા ઉસકો ઉસ વક્ત પઢ્ઢા દેંગે. યાદ રખ્ખો આપહી કોઇ નહીં સીખા કરતા ઔર પઢ્ઢનેસે જાન તો જાતા હે, મગર આદત નહીં પળતી, હમેશા ઉસ્સે બેતમીઝી, નાલાયકી ઔર દિલ દુખાનેકી બાતેં ઝાહિર હોતી હૈં. ઔર કુછ પાંચવેં હિસ્સેકે ઔર નવ્વેં હિસ્સેકે ખતમકે કરીબ બચ્ચોંકે બારેમેં લિખ્ખા ગયા હે. વહાં દેખકર ઇન બાતોંકા ભી ખ્યાલ રખ્ખેં.

(૧૭) પઢ્ઢનેમેં બચ્ચે પર બહોત મેહનત ન ડાલે, શુરૂ'મેં એક ઘંટા પઢ્ઢનેકા મુકર્રર કરે, ફિર દો ઘંટે, ફિર તીન ઘંટે, ઇસી તરહ ઉસકી તાકત ઔર સહારેકે મુતાબિક ઉસ્સે મેહનત લેતા રહે, ઐસા ન કરે કે સારા દિન પઢ્ઢાતા રહે. એક તો થકનકી વજહસે બચ્ચા જી ચુરાને લગેગા, ફિર ઝિયાદહ મેહનતસે દિલ ઔર દિમાગ ખરાબ હોકર ઝહન ઔર યાદદાશ્તમેં ગડબડ હો જાએગી. ઔર બીમારોંકી તરહ સુસ્ત રેહને લગેગા, ફિર પઢ્ઢનેમેં જી ન લગાએગા.

(૧૮) મા'મૂલી છુટ્ટીયોંકે અલાવા સખ્ત ઝરૂરતકે બગૈર બાર બાર છુટ્ટી ન દિયા દે કે ઉસ્સે તબીઅત ઉચાટ હો જાતી હે.

(૧૯) જહાં તક હો સકે જો ઇલ્મ વ ફન સિખાએં, એસે આદમીસે સિખલાએં જો ઉસમેં પૂરા આલિમ ઔર કામિલ હો. કુછ આદમી સુસ્ત ઉસ્તાદ રખકર ઉસ્સે તા'લીમ દિલવાતે હૈં. શુરૂ' હીસે તરીકા બિગળ જાતા હે, ફિર દુરુસ્તી મુશ્કિલ હો જાતી હે.

(૨૦) આસાન સબક હમેશા તીસરે પહરકે વકત મુકર્રર કરેં ઔર મુશ્કિલ સબક સુબહકો, કયૂંકે આખિરી વકતમેં તબીઅત થકી હુઇ હોતી હે, મુશ્કિલ સબકસે ઘબરાએગી.

(૨૧) બચ્ચોંકો ખાસ તૌરસે લળકિયોંકો પકાના ઔર સીના ઝરૂર સિખાએં.

(૨૨) શાદીમેં દુલ્હા-દુલ્હનકી ઉમ્રમેં ઝિયાદહ ફર્ક હોના બહોતસી ખરાબિયોંકા સબબ હે. ઔર બહોત કમ ઉમ્રીમેં શાદી ન કરેં, ઇસમેં ભી બળે નુકસાન હૈં. લળકોંકો યે સિખલાઓ કે સબકે સામને ખાસકર લળકિયોં યા ઔરતોંકે સામને ઢેલેસે ઇસ્તિન્જા ન સુખાયા કરેં.

નેકિયોં ઔર નસીહતોંકી કુછ બાતેં

(૧) પુરાની બાતકા કિસીકો તા'ના દેના બુરી બાત હે. ઔરતોંકો એસી બુરી આદતેં હૈં કે જિન રંજોંકી સફાઇ ઔર માફી ભી હો ચુકી હે, જબ કોઇ નયી બાત હોગી, ફિર ઉન રંજોંકે ઝિકરકો લેકર બૈઠેંગી. યે ગુનાહ ભી હે ઔર ઇસ્સે દિલોંમેં દોબારા રંજ ઔર ગુબાર ભી બઢ્ઢ જાતા હે.

(૨) અપની સુસરાલકી શિકાયત હરગિઝ મૈકેમેં જાકર મત કરો. કુછ શિકાયત ગુનાહ ભી હે ઔર બે-સબરીકી ભી બાત હે. ઔર અકસર ઇસ્સે દોનૂં તરફ રંજ ભી બઢ્ઢ

જાતા હે. ઇસી તરહ સુસરાલમેં જાકર મૈકેકી તા'રીફ યા વહાં કી બળાઇ મત કરો, ઇસમેં ભી કભી કભી ફખ્ર ઔર ઘમંડકા ગુનાહ હો જાતા હૈં, ઔર સુસરાલવાલે સમઝતે હૈં કે હમકો બહુ બે-કદ્ર સમઝતી હે, ઇસ્સે વો ભી ઉસકી બે-કદ્રી કરને લગતે હૈં.

(૩) ઝિયાદહ બકવાસકી આદત મત ડાલો, વરના બહોતસી બાતોંમેં કોઇ ન કોઇ બાત ના મુનાસિબ ઝરૂર હી નિકલ જાતી હે, જિસકા અંજામ દુનિયામેં રંજ ઔર આખિરતમેં ગુનાહ હોતા હે.

(૪) જહાં તક હો સકે અપના કામ કિસીસે મત લો, ખૂદ અપને હાથસે કર લિયા કરો, બલ્કે દૂસરોંકા ભી કામ કર દિયા કરો. ઇસ્સે તુમકો સવાબ ભી હોગા ઔર ઇસ્સે હર એક કી પ્યારી ભી બન જાઓગી.

(૫) ઐસી ઔરતોંકો કભી મુંહ મત લગાઓ ઔર કાન દેકર ઉનકી બાત ન સુનો, જો ઇધર ઉધરકી બાતેં ઘરમેં આકર સુનાએં. ઐસી બાતેં સુનનેસે ગુનાહ ભી હોતા હૈ ઔર કભી બિગાળ ભી હો જાતા હે.

(૬) ઔર અગર અપની સાસ, નનદ, દેવરાની, જેઠાની યા દૂર-નઝદીકકે રિશ્તેદારકી શિકાયત સુનો, તો ઉસકો દિલમેં મત રખ્ખો, બેહતર તો યે હે કે ઉસકો ઝૂઠ સમઝકર દિલસે નિકાલ ડાલો. અગર ઇતની હિમ્મત ન હો તો જિસને તુમસે કહા હે, ઉસકા સામના કરાકર આમને સામને ઉસકો સાફ કરો. ઇસ્સે બિગાળ નહીં બળ્હતા હે.

(૭) નોકરોં પર હર વક્ત સખ્તી ઔર તંગી મત કિયા કરો. અપને બચ્ચોંકી દેખ-ભાલ રખ્ખો તાકે વે મામા-નોકરોં કો યા ઉનકે બચ્ચોંકો ન સતાને પાએં, ક્યૂંકે યે લોગ બિચારે માર ઝબાનસે તો કુછ નહીં કહેંગે, લેકિન દિલમેં ઝરૂર કોસેંગે. ફિર અગર નં ભી કોસેં, જબ ભી ઝુલ્મકા વબાલ ઔર ગુનાહ તો ઝરૂર હોગા.

(૮) અપના વક્ત ફુઝૂલ બાતોંમેં મત ખોયા કરો. ઔર બહોતસા વક્ત ઇસ કામકે લિયે ભી રખ્ખો કે ઇસમેં લળકિયોંકો કુરઆન ઔર દીનકી કિતાબેં પળ્હાયા કરો. અગર ઝિયાદહ ન હો તો કુરઆનકે બા'દ યે બેહિશ્તી ઝેવર શુરૂ'સે ખત્મ તક ઝરૂર પળ્હા દિયા કરો. લળકિયાં ચાહે અપની હોં યા પરાઇ હોં, ઉન સબકે લિયે ઇસકા ભી ખ્યાલ રખ્ખો કે ઉનકો ઝરૂરી હુનર ભી આ જાએં. લેકિન કુરઆન મજીદકે ખત્મ હોને તક ઉનસે દૂસરા કામ મત લો. ઔર જબ કુરઆન પળ્હ ચુકેં ઔર સાફ (દુરૂસ્ત) ભી કર લેં, ફિર સુબહકે વક્ત પળ્હાઓ, ફિર જબ છુટ્ટી લેકર ખાના ખા ચુકેં, ઉનસે લિખાઓ, ફિર દિન રહેસે ઉનકો ખાના પકાનેકા ઔર સીને-પિરોનેકા કામ સિખાઓ.

(૯) જો લળકિયાં તુમસે પળ્હને આએં, ઉનસે અપને ઘરકા કામ મત લો, ન ઉનસે અપને બચ્ચોંકી ટહલ કરાઓ, બલ્કે ઉનકો ભી અપની ઔલાદકી તરહ રખ્ખો.

(૧૦) નામકે વાસ્તે કભી કોઇ ફિકર કોઇ બોઝ અપને ઉપર મત ડાલો. ગુનાહકા ગુનાહ, મુસીબતકી મુસીબત.

(૧૧) કહીં આને જાનેકે વક્ત ઇસકી પાબંદ મત બનો કે ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ જોળા

ઝરૂર હી બદલા જાએ, ઝેવર ભી સારા લાદા જાએ, ક્યૂંકે ઈસમેં યેહી નિય્યત હોતી હે કે દેખનેવાલે હમકો બળા સમઝેં, સો એસી નિય્યત ખૂદ ગુનાહ હે. ઔર ચલનેમેં ઈસકી વજહસે દેર ભી હોતી હે, જિસ્સે તરહ તરહકે હરજ હો જાતે હૈં. મિઝાજમેં આજિઝી ઔર સાદગી રખ્ખો. કભી જો કપળે પેહને હો , વોહી પહેનકર ચલી જાયા કરો. કભી અગર કપળે ઝિયાદહ મૈલે હુએ યા એસા હી કોઈ મૌકા' હુવા, મખ્તસર તૌર પર જિતના આસાનીસે ઔર જલ્દી હો સકા બદલ લિયા, બસ છુટ્ટી હુઈ.

(૧૨) કિસીસે બદલા લેનેકે વકત ઉસકે ખાનદાનકે ઘર મરે હુએકે ઐબ મત નિકાલો, ઈસમેં ગુનાહ ભી હો જાતા હે ઔર ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ દૂસરોંકો રંજ હોતા હે.

(૧૩) દૂસરોંકી ચીઝ જબ બરત ચુકે યા જબ બરતન ખાલી હો જાએ, ફૌરન વાપસ કર દો. અગર કોઈ ઈત્તિફાકસે ઉસ વકત લે જાનેવાલા ન મિલે તો ઉસકો અપને બરતનેકી ચીઝોંમેં મિલા જુલાકર મત રખ્ખો, બલ્કે અલગ ઉઠાકર રખ્ખ દો, તાકે વો ચીઝ બરબાદ ન હો. વૈસે ભી બે-ઈજાઝત કિસીકી ચીઝ બરતના ગુનાહ હે.

(૧૪) અચ્છા ખાને-પીનેકી આદત મત ડાલો, હમેશા એક સા વકત નહીં રેહતા ફિર કિસી વકત બહોત મુસીબત ઝેલની પળતી હે.

(૧૫) એહસાન કિસીકા ચાહે થોળાસા હી હો, ઉસકો કભી મત ભૂલો ઔર અપના એહસાન ચાહે કિતના હી બળા હો, મત જતલાઓ.

(૧૬) જિસ વકત કોઈ કામ ન હો, સબસે અચ્છા કામ કિતાબ દેખના હે, હમેશા અચ્છી કિતાબેં દેખા કરો. ઔર જિન કિતાબોંકા અસર અચ્છા ન હો, ઉનકો કભી મત દેખો.

(૧૭) ચિલ્લાકર કભી મત બોલો, બાહિર આવાઝ જાએગી, કૈસી શરમકી બાત હે.

(૧૮) અગર રાતકો ઉઠો ઔર ઘરવાલે સોતે હોં, તો ખળ-ખળ, ધડ-ધડ મત કરો. ઝોરસે મત ચલો, તુમ તો ઝરૂરતસે જાગીં, ભલા દૂસરોંકો ક્યૂં જગાયા. જો કામ કરો ધીરેસે કરો, ધીરેસે કિવાડ ખોલો, ધીરેસે પાની લો, ધીરેસે કૂદો, ધીરેસે ચલો, ધીરેસે ઘડા બંદ કરો.

(૧૯) બળોંસે હંસી મત કરો, યે બે-અદબીકી બાત હે. ઔર કમ હૌસલા લોગોંસે ભી બે-તકલ્લુફી ન કરો, કે વો બે-અદબ હો જાએંગે, ફિર તુમકો નાગવાર હોગા, યા વો લોગ કહીં દૂસરી જગહ ગુસ્તાખી કરકે ઝલીલ હોંગે.

(૨૦) અપને ઘરવાલોંકી યા અપની ઔલાદકી તા'રીફ કિસીકે સામને મત કરો.

(૨૧) અગર કિસી મેહફિલમેં સબ ખળે હો જાએં, તુમ ભી મત બૈઠી રહો કે ઉસમેં ઘમંડ પાયા જાતા હે.

(૨૨) અગર દો આદમિયોંમેં આપસમેં રંજ હો તો તુમ ઉન દોનૂંકે દરમિયાન એસી કોઈ બાત મત કહો કે ઉનમેં મેલ હો જાએ તો તુમકો શરમિંદગી ઉઠાની પળે.

(૨૩) જબ તક રૂપિયે પૈસે યા નરમીસે કામ નિકલ સકે ઔર ખતરેમેં ન પળો.

(૨૪) મેહમાનકે સામને કિસી પર ગુસ્સા મત કરો, ઈસ્સે મેહમાનકા દિલ વેસા ખુલા હુવા નહીં રેહતા, જૈસા પેહલે થા.

(૨૫) દુશ્મનકે સાથ ભી અખ્લાકસે પેશ આઓ, ઉસકી દુશ્મની નહીં બઢેગી.

(૨૬) રોટીકે ટુકડે યૂંહી મત પડે રેહને દો, જહાં દેખો ઉઠા લો. ઔર સાફ કરકે રખ લો. અગર ન ખા સકો તો કિસી જાનવરકો દો. ઔર દસ્તરખ્વાન જિસમેં ટુકડે હો, ઉસકો એસી જગહ પર મત ઝાડો, જહાં કિસીકા પાંવ આએ.

(૨૭) જબ ખાના ખા ચુકે, ઉસકો છોડકર મત ઉઠો કે ઉસમેં બે અદબી હૈ બલ્કે પેહલે બરતન ઉઠવા દો, તબ ખુદ ઉઠો.

(૨૮) લડકિયોં પર તાકીદ રખ્ખો કે લડકોંમેં ન ખેલા કરેં. ક્યૂંકે ઈસમેં દોનૂંકી આદત બિગડ જાતી હૈ ઔર જો ગૈર લડકે ઘરમેં આએં, ચાહે વો છોટે હી હોં, મગર ઉસ વક્ત લડકિયાં વહાંસે હટ જાયા કરેં.

(૨૯) કિસીકી હાથ-પાંવકી હંસી હરગિઝ મત કરો. અક્સર તો રંજ હો જાતા હૈ ઔર કભી જગહ બે જગહ ચોટ ભી લગ જાતી હૈ. ઔર ઝબાની ભી ઝિયાદહ હંસી મત કરો, જિસ્સે દૂસરા ચિડને લગે. ઈસમેં ભી તકરાર હો જાતી હૈ, ખાસકર મેહમાનસે હંસી કરના ઔર ભી ઝિયાદહ બેહૂદા બાત હૈ, જૈસે કુછ બરાતિયોંસે હંસી કરતે હૈં.

(૩૦) અપને બુઝુર્ગોંકે સરહાને મત બૈઠો, લેકિન અગર વો કિસી વજહસે ખૂદ હુકમકે તૌર પર બૈઠનેકો કહેં તો ઉસ વક્ત અદબ યેહી હૈ કે કેહના માન લો.

(૩૧) અગર કિસીસે કોઈ ચીઝ માંગનેકે તૌર પર લો તો ઉસકો ખૂબ એહતિયાતસે રખ્ખો. ઔર જબ વો ખાલી હો જાએ ફૌરન ઉસકે પાસ પહોંચા દો. યે રાહ મત દેખો કે વો ખુદ માંગે. એક તો ઉસકો ખબર ક્યા કે અબ ખાલી હો ગઈ. દૂસરે શાયદ શરમકે મારે ન માંગે ઔર શાયદ ઉસકો યાદ ન રહે, ફિર ઝરૂરતકે વકત ઉસકો કૈસી પરેશાની હોગી. ઔર ઈસી તરહ અગર કિસીકા કર્ઝ હો તો ઈસકા ખ્યાલ રખ્ખો કે જબ ઝરા ભી ગુંજાઈશ હો, ફૌરન જિતના હો સકે કર્ઝ ઉતાર દો.

(૩૨) અગર કભી કિસી મજબૂરીમેં કહીં રાત બે-રાત પૈદલ-ચલનેકા મૌકા' હો તો છલ્લે-કડે વગૈરહ પાંવસે નિકાલકર હાથમેં લે લો. રાસ્તેમેં બજાતી હુઈ મત ચલો.

(૩૩) અગર કોઈ બિલકુલ અકેલી કોઠરી વગૈરહમેં હો ઔર કિવાડ વગૈરહ બંદ હોં, એકદમ ખોલકર મત ચલી આઓ. ખુદા જાને વો આદમી નંગા હો, ખુલા હો, યા સોતા હો ઔર ના-હક બે-આરામ હો, બલ્કે ધીરે ધીરે પેહલે પુકારો ઔર અંદર આનેકી ઈજાઝત લો. અગર વો ઈજાઝત દે દે તો અંદર જાઓ, નહીં તો ખામોશ હો જાઓ, ફિર દૂસરે વકત સહી. હાં અગર કોઈ બહોત હી ઝરૂરતકી બાત હો તો પુકારકર જગા લો. જબ તક વો બોલ ન પડે, તબ તક અંદર ફિર ભી ન જાઓ.

(૩૪) જિસ આદમીકો પેહચાનતી ન હો, ઉસકે સામને કિસી શહર યા કિસી કૌમકી બુરાઈ મત કરો. શાયદ વો આદમી ઉસી શહર યા ઉસી કૌમકા હો, ફિર તુમકો

શરમિંદા હોના પળે.

(૩૫) ઈસી તરહ જિસ કામકા કરનેવાલા તુમકો મા'લૂમ ન હો, તો યૂં મત કહો કે યે કિસ બેવકૂફકા હે, યા એસી હી કોઈ બાત મત કહો, શાયદ કિસી એસે આદમીને કિયા હો જિસકા તુમ અદબ કરતી હો, ફિર પીછે મા'લૂમ હોને પર શરમિંદા હોના પળે.

(૩૬) અગર તુમહારા બચ્ચા કિસીકા કુસૂર-ખતા કરે, તો તુમ કભી અપને બચ્ચેકી તરફદારી મત કરો, ખાસકર બચ્ચેકે સામને તો એસા કરના બચ્ચેકી આદત ખરાબ કરના હે.

(૩૭) લળકિયોંકી શાદીમેં ઝિયાદહ યે બાત દેખો કે દામાદકે મિઝાજમેં ખુદાકા ડર ઔર દીનદારી હો. એસા આદમી અપની બીબીકો હમેશા આરામસે રખતા હે. અગર માલ ઔર દૌલત બહોત કુછ હુવા ઔર દીન ન હુવા તો વો આદમી અપની બીવીકા હક હી ન પહોંચાએગા ઔર ઉસકે સાથ વફાદારી ન કરેગા, બલ્કે રૂપિયા-પૈસા ભી ન દેગા. અગર દિયા ભી તો ઉસ્સે ઝિયાદહ જલા દેગા (સતા એગા).

(૩૮) કુછ ઔરતોંકી આદત હે કે પરદેમેંસે કિસીકો બુલાના હો તો ખબર કરનેકે લિયે આળમેં હોકર ઢેલા ફેંકતી હેં. કભી વો કિસીકે લગ જાતા હે. એસા કામ ન કરના ચાહિયે, જિસમેં કિસીકો તકલીફ પહોંચનેકા શુબહ હો, બલ્કે અપની જગહ બેઠી હુઈ ઈંટ વગૈરહસે ખટકા દેના ચાહિયે.

(૩૯) અપને કપળોં પર સૂઈ ડોરેસે કોઈ નિશાન ફૂલ વગૈરહ બના દિયા કરો કે ધોબીકે ઘર કપળે બદલ ન જાએં, વરના કભી ગલતીસે તુમ દૂસરેકે ઔર દૂસરા તુમહારે કપળે બરતકર ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ગુનેહગાર હોગા ઔર દુનિયાકા ભી નુકસાન હે.

(૪૦) અરબમેં દસ્તૂર હે કે જો કિસી બુઝુર્ગ આદમીસે કોઈ તબર્રુક કે તૌર પર લેના ચાહતે હેં તો વો ચીઝ અપને પાસસે ઉન બુઝુર્ગકે પાસ લાકર કેહતે હેં કે આપ ઈસકો એક દો દિન ઈસ્તે'માલ કરકે હમકો દે દીજિયે. ઈસમેં ઉન બુઝુર્ગકો તરદ્દુદ નહીં કરના પળતા, વરના અગર બીસ આદમી કિસી બુઝુર્ગસે એક એક કપળા માંગે તો ઉનકી ગઠરીમેં તો એક ચીથળા ભી ન રહે. હમારે હિંદુસ્તાનમેં બે-ધળક માંગ બેઠતે હેં. કભી કભી ઉનકો સોચ હો જાતા હે, અગર હમ લોગ ભી અરબકા દસ્તૂર બરતેં તો બહોત મુનાસિબ હે.

(૪૧) અગર કોઈ આદમી અપની તરફસે કોઈ બાત કહે તો અગર ઉસકે ખિલાફ મુનાસિબ જવાબ દેના હો તો અપની તરફસે જવાબ દો. કિસી દૂસરેકે નામસે મત કહો કે તુમ યૂં કેહતે હો ઔર ફલાં આદમી ઈસકે ખિલાફ કેહતા હે, કયૂંકે અગર ઉસ દૂસરે શખ્સકો ઉસને કુછ કેહ દિયા તો વો સુનકર રંજીદા હોગા.

(૪૨) સિર્ફ અટકલ ઔર ગુમાનસે, બગૈર જાંચ-પડતાલ કિયે કિસી પર ઈલ્ઝામ (તોહમત) મત લગાઓ, ઈસ્સે બહોત દિલ દુખતા હે.

હાથકે હુનર ઔર પેશેકા થોળાસા બયાન

કુછ લાવારિસ ગરીબ ઔરતેં, જિનકે ખાને-કપળેકા કોઇ સહારા નહીં, ઐસી પરેશાની ઔર મુસીબતમેં હૈં કે ખુદાકી પનાહ. ઇસકા ઇલાજ દો બાતોંસે હો સકતા હે, યા તો નિકાહ કર લેં યા અપને હાથકે હુનરસે ચાર પૈસે હાસિલ કરેં. મગર હિંદુસ્તાનકે જાહિલ નિકાહકો ઔર હુનરકો દોનૂંકો ઐબ સમઝતે હૈં ઔર યે કિસીકો તોફીક નહીં હોતી કે ઐસે ગરીબોંકે ખર્ચકી ખબર રખ્ખેં, ફિર બતલાઓ ઇન બેચારિયોંકા કૈસે ગુઝર હો.

(બીબિયો!) દૂસરોં પર તો કુછ ઝોર ચલતા નહીં, મગર અપને દિલ પર ઔર હાથ-પાંવ પર અલ્લાહ તઆલાને ઇખ્તિયાર દિયા હે, દિલકો સમઝાઓ ઔર કિસીકે બુરા ભલા કેહનેકા ખ્યાલ ન કરો. અગર કિસીકી ઉમર નિકાહકે કાબિલ હે તો નિકાહ કર લે. ઔર ઇસ કાબિલ ન હો યા યે કે ઉસકો ઐબ તો નહીં સમઝતી, મગર વૈસે હી દિલ નહીં ચાહતા યા બખેળેસે ઘભરાતી હે તો ઇસ સૂરતમેં અપના ગુઝર કિસી પાક હુનરકે ઝરીયેસે કરો. અગર કોઇ છોટા સમઝે યા હંસે, હરગિઝ પરવાહ ન કરો. દૂસરે નિકાહકા બયાન તો છઠે હિસ્સેમેં પેહલે આ ચુકા હે. ઔર હુનર ઔર પેશેકા બયાન અબ કિયા જાતા હે.

(બીબીયો!) અગર ઇસમેં કોઇ બાત બે-ઇઝ્ઝતીકી હોતી તો પૈગમ્બર ઇન બાતોંકો કયૂં કરતે. ઇનસે ઝિયાદહ કિસકી ઇઝ્ઝત હે.

હદીસમેં હે, હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને બકરિયાં ચરાઇ હૈં ઔર યે ભી ફરમાયા હે કે સબસે અચ્છી કમાઇ અપને હાથકી હે. ઔર હઝરત દાઉદ (અલૈ.) અપને હાથકે હુનરસે ખાતે થે. યે સારી બાતેં હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) ને ફરમાઇ હૈં. ઔર પૈગમ્બરોંકે કુછ ઐસે કામોંકા બયાન કુરઆન શરીફમેં હે ઔર કુછ કામ ઐસી કિતાબોંમેં લિખ્ખે હૈં, જિનમેં પૈગમ્બરોંકા હાલ હે. ઇન સબમેંસે થોળોંકા નામ લિખ્ખા જાતા હે.

કુછ પૈગમ્બરોં ઔર બુઝુર્ગોં કે હાથકે હુનરકા બયાન

(૧) હઝરત આદમ (અલૈ.) ને ખેતી કી હે; આટા પીસા હે ઔર રોટી પકાઇ હે.

(૨) હઝરત ઇદરીસ (અલૈ.) ને લિખનેકા ઔર દરજીકા કામ કિયા.

(૩) હઝરત નૂહ (અલૈ.) ને લકડી તરાશકર નાવ બનાઇ હે, જો કે બઢઇકા કામ હે.

(૪) હઝરત હૂદ (અલૈ.) તિજારત કરતે થે.

(૫) હઝરત સાલેહ (અલૈ.) ભી તિજારત કરેત થે.

(૬) હઝરત ઝુલ કરનૈન જો બળે બાદશાહ થે ઔર બા'ઝને ઉનકો પૈગમ્બર ભી કહા હે, વો ઝમ્બીલ બુનતે થે, જૈસે યહાં ડલિયા યા ટોકરી હોતી હે.

(૭) હઝરત ઇબ્રાહીમ (અલૈ.) ને ખેતી કી હે ઔર તા'મીરકા કામ કિયા હે.

ખાના-એ-કા'બા બનાયા થા.

(૮) હઝરત લૂત (અલે) ખેતી કરતે થે.

(૯) હઝરત ઈસ્માઈલ (અલે.) તીર બનાકર નિશાના લગાતે થે.

(૧૦) હઝરત ઈસહાક (અલે.) હઝરત યાકૂબ (અલે.) ઔર ઉનકે સબ બેટે બકરિયાં ચરાતે થે. ઔર ઉનકે બાલ-બચ્ચોંકો બેચતે થે.

(૧૧) હઝરત યૂસુફ (અલે.) ને ગલ્લેકી તિજારત કી હે, જબ સૂખા (કહત) પળા થા.

(૧૨) હઝરત અય્યૂબ (અલે.) કે યહાં ઊંટ ઔર બકરિયોંકે બચ્ચે બળ્હતે થે ઔર ખેતી હોતી થી.

(૧૩) હઝરત શુએબ (અલે.) કે યહાં બકરિયાં ચરાઈ જાતી થીં.

(૧૪) હઝરત મૂસા (અલે.) ને કઈ સાલ બકરિયાં ચરાઈ હૈં ઔર ઉનકે નિકાહકા યેહી મહર થા.

(૧૫) હઝરત હારૂન (અલે.) ને તિજારત કી હે.

(૧૬)હઝરત અલ-યસઅ (અલે.) ખેતી કરતે થે

(૧૭) હઝરત દાઊદ (અલે.) ઝિરહ (કવચ) બનાતે થે, જો કે લોહારકા કામ હે.

(૧૮) હઝરત લુકમાન (અલે.) બળે હિકમતવાલે આલિમ હુએ હૈં ઔર બા'ઝને ઉનકો પૈગમ્બર ભી કહા હે, ઉનહોંને બકરિયાં ચરાઈ હૈં.

(૧૯) હઝરત સુલૈમાન (અલે.) ઝમ્બીલ બુનતે થે.

(૨૦) હઝરત ઝકરિયા (અલે.) બઢઈકા કામ કરતે થે.

(૨૧) હઝરત ઈસા (અલે.) ને એક દુકાનદારકે યહાં કપળે રંગે થે.

(૨૨) હમારે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કા, બલ્કે સબ પૈગમ્બરોંકા બકરિયાં ચરાના ભી બયાન હો ચુકા હે. અગરચે ઈન પૈગમ્બરોંકા ગુઝર ઈન ચીઝોં પર ન થા, મગર યે કામ કિયે તો હૈં, ઈનસે શરમ તો નહીં કી.

ઈસી તરહ બળે બળે વલી ઔર બળે બળે આલિમ. જિનકી કિતાબોંકા મસ્અલા સનદ હે, ઉનમેંસે કિસીને કપળા બુના હે, કિસીને ચમળેકા કામ કિયા હે, કિસીને જૂતી સીનેકા કામ કિયા હે, કિસીને મિઠાઈ બનાઈ હે, ફિર એસા કૌન હે જો ઈન સબસે ઝિયાદહ (તૌબા! તૌબા!!) ઈઝ્ઝતદાર હે.

લિખને-પળ્હનેકા બયાન

તુમ કિતાબેં પળ્હ લેતી હો, તુમ્હેં લિખના ભી આતા હે. આમ તૌર પર તુમ્હેં દૂસરોંકો ખત લિખનેકી ઝરૂરત પળતી હે. ખત કૈસે લિખ્ખે જાતે હૈં, ઈસકે લિયે તુમ બાઝારસે કોઈ ભી કિતાબ મંગાકર સમઝ સકતી હો. ઈસ સિલસિલેકી કુછ ઝરૂરી ઔર કામકી બાતેં તુમ ઔર સીખ લો. યે બાતેં આમ તૌરસે તુમ્હેં દૂસરી

કિતાબોંમેં નહીં મિલેંગી.

(૧) જબ ખત લિખ્ખો તો જલ્દી ન કરો, ખૂબ સંભાલકર, હરફોંકો ખૂબ સંવારકર લિખ્ખો. હાં અગર લિખનેકી મશ્ક ઝિયાદહ હો તો જલ્દી જલ્દી લિખનેમેં કોઈ હરજ નહીં.

(૨) હાં, ઘસીટ ઓર કટે હુએ ઓર ગંદા-સંદા સારી ઉમર મત લિખો.

(૩) અગર કોઈ જુમ્લા ગલત લિખ ગયા યા જો બાત લિખના મંઝૂર ન થી, વો લિખ્ખી ગઇ, તો ઉસકો થૂક યા પાનીસે મત મિટાઓ. લિખનેવાલોંકે નઝદીક યે એબ સમઝા જાતા હૈ. બલ્કે એસે જુમ્લોં પર એક લકીર ખીંચકર ઉસે કાટ દો યા અગર ઉસે બિલકુલ છુપાના હી મંઝૂર હો, તો ખૂબ રોશનાઈ ભરો દો યા કાગઝ બદલ દો.

(૪) હર્ફ બહોત છોટે છોટે ઓર ઉપર તલે ચઢ્હે હુએ મત લિખ્ખો.

(૫) તરહ તરહકે લિખ્ખે હુએ ખત પઢ્હા કરો, ઉસસે ખત પઢ્હના આ જાએગા.

(૬) જિસ મર્દસે શરીઅતસે પરદા હૈ, ઉસકો બગૈર કિસી બળી મજબૂરીકે ખત મત લિખ્ખો.

(૭) ખતમેં કિસીકો કોઇ બાત બે-શરમી યા હંસીકી મત લિખ્ખો.

(૮) જો ખત કહીં ભેજના હો, લિખકર અપને શૌહરકો દિખલા દો, ઓર જિસકા શૌહર ન હો વો અપને ઘરકે મર્દકો, બાપકો, ભાઇકો ઝરૂર દિખલાએ. ઇસમેં એક તો યે ફાઇદા હૈ કે મરદોંકો અલ્લાહ તઆલાને ઝિયાદહ અકલ દી હૈ, શાયદ ઇસમેં કોઈ બાત ના મુનાસિબ લિખ્ખી ગઇ હો ઔર તુમહારી સમઝમેં ન આઇ હો, વો સમઝકર નિકાલ દેંગે યા સંવાર દેંગે.

દૂસરા ફાઇદા યે હૈ કે ઉનકો કિસી તરહ શુબહ ન હોગા. યાદ રખ્ખો, કિસી ઔરત પર શુબહ હો જાના ઔરતકે લિયે મર રેહનેકી બાત હૈ, તો એસે કામ ક્યૂં કરો, જો કિસીકો તુમ પર શુબહ હો. ઔર ઇસી તરહ જો ખત તુમહારે પાસ આએ, વો ભી અપને મરદોંકો દિખલા દિયા કરો, હાં, ખૂદ મિયાંકો જો ખત જાએ યા મિયાંકા ખત આએ, વો ન દિખલાઓ તો કુછ ડર નહીં, મગર ઉપરસે આએ હુએ ખતકા લિફાફા ઔર જાનેવાલે ખતકા, ફિર ભી દિખલા દો.

(૯) જહાં તક હો સકે લિફાફા અપને મરદોંકે હાથસે લિખવાયા કરો, કભી કોઇ એસી બાત હો જાતી હૈ કે કચેરી દરબારમેં કિસી બાતકો પૂછનેકે લિયે જાના પળતા હૈ, તો ઔરતોંકે વાસ્તે એસી બાત કિસી કદર બેજા (બુરી) હૈ.

(૧૦) કાર્ડ યા લિફાફા અગર પતેકી તરફસે કુછ બિગળ જાએ, તો ઉસકો ભી ધોના મત, કભી કભી તો ટિકટકી જગહ મૈલી હો જાતી હૈ ઔર ડાકવાલોંકો શુબહ હો જાતા હૈ, કહીં કોઈ મુકદ્દમા ન ખળા હો જાએ. એક જગહ એસા હો ચુકા હૈ, જબ સરકારી આદમિયોંને પૂછા તો ઉસ ઔરતકો દસ્ત (હથકડી) લગ ગએ, બળી મુશ્કિલસે વો કિસ્સા રફા-દફા (દૂર) હુવા. ઔર ઇસી તરહ મૈલા ટિકટ ભી ન લગાએ.

(૧૧) જો કાગઝ સરકારી દરબારમેં પેશ કરનેકા હો, ઉસપર કિસી મજબૂરીકે બગૈર અપની દસ્તખત કભી મત કરો.

(૧૨) શૌક-શૌકમેં સવાબ લેનેકે ખ્યાલસે સારી દુનિયાકો ખત પત્ર ન લિખ્ખા કરો, કોઇ મજબૂરી હી આ પળે તો ખૈર, જૈસે કિસી ગરીબકા કોઇ કામ ઝરૂરી અટકા હુવા હૈ ઔર કોઇ લિખનેવાલા નહીં મિલતા તો મજબૂરીકી બાત હૈ, વરના કેહ દિયા કરો કે ભાઇ મૈં કોઇ મુન્શી નહીં હૂં. મૈં અપના ખત ગૈર મરદોંકી નઝરસે ગુઝારૂં, બે-શરમીકી બાત હૈ. અપની ઝરૂરતકે લિયે દો ચાર ઉલટી સીધી લકીરેં ખીંચ લેતી હૂં, જાઓ કિસી દૂસરેસે લિખ્વાઓ. વજહ યે હૈ કે કહીં કહીં તો ઐસી બાતોંસે બુરે મરદોંકી નિય્યત બિગળ ગઇ હૈ. અલ્લાહ બુરી ઘળીસે બચાએ.

(૧૩) જબ ખતકા જવાબ લિખ ચુકો, ઉસકો ચૂલ્હેમેં જલા દો. ઇસમેં એક તો કાગઝકી બે-અદબી ન હોગી, મારા મારા ન ફિરેગા, દૂસરે ખતમેં હઝાર બાતેં હોતી હૈ, ખુદા જાને કિસ કિસ આદમીકી નઝર પળે. અપને ઘરકી બાત દૂસરી જગહ પહોંચની ક્યા ઝરૂરી હૈ. હાં, અગર કિસી ખાસ વજહસે કોઇ ખત કુછ દિનોં તક રખના હી ઝરૂરી હૈ તો ઔર બાત હૈ, મગર રખ્ખો તો હિફાઝતસે સંદૂકચી વગૈરહ મેં રખ્ખો, તાકે મારા મારા ન ફિરે.

(૧૪) અગર કોઇ છુપી ભેદકી બાત લિખની હો તો પોસ્ટકાર્ડ મત લિખ્ખો.

(૧૫) ખતમેં તારીખ, મહીના ઔર સન (સાલ) ઝરૂર લિખ્ખો. તારીખ, મહીના ઔર સન લિખનેમેં બહોતસે ફાઇદે હૈં.

એક તો યે મા'લૂમ હોતા હૈ કે ઇસ ખતકો આએ હુએ કિતને દિન હુએ, શાયદ ઇસમેં કોઇ બાત લિખ્ખી હો ઔર અબ મૌકા' ન રહા હો, તો ધોકા ન હો.

દૂસરે અગર એક ખતમેં એક બાત લિખ્ખી હૈ ઔર દૂસરેમેં ઉસકે ખિલાફ લિખ્ખી હૈ, તો અગર તારીખ ઔર સન ન હો તો દેખનેવાલેકો યે નહીં મા'લૂમ હોગા કે ઇસમેં કૌનસા પેહલા હૈ ઔર કૌનસા પિછ્લા. ઔર મૈં કૌનસી બાત કરૂં ઔર કૌનસી ન કરૂં. ઔર અગર તારીખ ઔર સન હોગા તો ઇસ્સે મા'લૂમ હો જાએગા, ફલાના ખત બા'દકા હૈ, ઉસકે મુતાબિક અમલ કરના ચાહિયે. ઔર ભી તરહ તરહકે ફાઇદે હૈં.

(૧૬) પતા બહોત સાફ લિખ્ખો, યહાંકા ભી ઔર વહાંકા ભી, વરના કભી કભી તો બળી પરેશાની હો જાતી હૈ, કભી તો ખત નહીં પહોંચતા, ઔર ભી જવાબ ભેજનેકે વકત પતા નહીં પળ્હા જાતા તો જવાબ નહીં આ સકતા.

(૧૭) હર ખતમેં અપના પૂરા પતા લિખ્ખા કરો, શાયદ દૂસરેકો યાદ ન રહે, ઔર પેહલા ખત ભી હિફાઝતસે ન રહે.

(૧૮) ઐસે કાગઝ યા ઐસી રોશનાઇસે મત લિખ્ખો કે હર્ફ ફેલ જાએં યા દૂસરી તરફ છિન જાએં કે પળ્હનેમેં પરેશાની હો. ઔર ન બહોત મોટા કાગઝ લો કે બે ફાઇદા વઝન બળ્હનેસે મહેસૂલ બળ્હ જાએ.

(૧૯) ખત ઉલટ પુલટ મત લિખ્ખો કે દૂસરા ચેહી ઢૂંઢતા ફિરે કે ઉસકે બા'દકા જુમ્લા કૌનસા હૈ.

(૨૦) એક તરફસે સીધા-સાદા લિખના શુરૂ' કરો ઔર તરતીબસે લિખતી ચલી જાઓ, પઢનેવાલા સીધા પઢતા ચલા જાએ.

(૨૧) જબ એક સફા લિખ ચુકો તો ઉસકો મિટ્ટીસે યા સોખ્તેસે (ચૂસનેવાલે કાગઝસે) ખૂબ સુખા લો, ફિર અગલા સફા લિખના શુરૂ' કરો, વરના હર્ફ મિટ જાએંગે, પઢે નહીં જાએંગે.

(૨૨) બા'ઝ લોગોંકી આદત હૈ કે કલમમેં રોશનાઈ ઝિયાદહ લગા લેતે હૈં, ફિર ઉસે ચટાઈ યા ફર્શ પર યા દીવાર પર છિળકકર રોશનાઈ કમ કરતે હૈં. યે બે-તમીઝીકી બાત હૈ. શુરૂ' હીસે રોશનાઈ (શાહી) સંભાલકર લગાઓ, અગર ઝિયાદહ આએ તો દવાતકે અંદર ઝાળ દો.

કિતાબકા ખાતમા જિસમેં તીન મઝમૂન હૈં

પેહલા મઝમૂન

ઈસમેં ઝિયાદહ ઈલ્મ હાસિલ કરનેકા તરીકા ઔર કુછ કિતાબોંકે નામ હૈં. હમને ઈસ કિતાબમેં અલ્લાહ તઆલાકી મદદસે ખૂબ સોચ-સોચકર દીન ઔર દુનિયાકી એેસી ઝરૂરી બાતેં લિખ દી હૈં, જિનસે ઝિયાદહ કામ પળા કરતા હૈ. ઔર અગર ઝિયાદહ બાતેં મા'લૂમ કરના હો તો ઉસકે તીન તરીકે હૈં.

(૧) એક તો યે કે મરદોંકી તરહ કુછ ફારસી પઢકર આગે અરબી પઢના શુરૂ' કરે. અરબીમેં બહોત બળી બળી ઔર અચ્છી અચ્છી ઈલ્મકી બાતેં હૈં. ઔર સચ યે હૈ કે દીનકા ઈલ્મ ઔર પૂરી પૂરી ખબર અરબીકે બગૈર નહીં હાસિલ હોતી. અગર ઈસકી હિમ્મત હો તો યે કિતાબ તો ખતમ હોનેકો આઈ, તુમ અલ્લાહકા નામ લેકર એક કિતાબ હૈ, તૈસીરૂલ મુબ્તદી ઉસકા નામ હૈ. મેરે એક દોસ્ત મૌલવી સાહબને લિખ્ખી હૈ ઔર મૈંને બળે શૌકસે ઉસકો લિખવાયા હૈ. ઔર મુઝકો બહોત પસંદ આઈ હૈ. ઔર મૈં અપને પાસકે બચ્ચોંકો વોહી પઢવાતા હૂં ઔર ઉનકો ઈસકે પઢનેસે બળી તાકત હોતી હૈ. તુમ વો કિતાબ મંગવાકર ખૂબ સમઝ સમઝકર પઢના શુરૂ' કર દો, ફિર આગે,જો જો પઢા જાએગા, ઉસકી તરકીબ ઈસી કિતાબકે પેહલે વરકમેં લિખ્ખી હૈ, ઉસકે મુતાબિક પઢતી રેહના. થોળે દિનોંમેં અલ્લાહ તઆલાને ચાહા તો અરબી પઢનેકી તાકત હો જાએગી.

હમને અરબી પઢનેકી ભી એક છોટી ઔર જલ્દી જલ્દી હાસિલ હો જાનેકી તરકીબ નિકાલી હૈ, ઈસ તરકીબકે મિલનેકા પતા ભી ઉસી કિતાબકે પેહલે વરકમેં લિખ્ખા હૈ, ઉસકે મુતાબિક અરબી પઢ લેના. ઈન્શા અલ્લાહુ તઆલા ઉસ વકતસે તીન

સાલકે અંદર તુમ મોલવી યા'ની અરબીકી આલિમા હો જાઓગી. આલિમોંકે જો દરજે હૈં વો તુમકો મિલેંગે, આલિમોંકી તરહ કુરઆન ઔર હદીસકા વઅઝ કેહને લગોગી, આલિમોંકી તરહ ફતવા દેને લગોગી, આલિમોંકી તરહ લળકિયોંકો અરબી પળ્હાને લગોગી, ફિર તુમહારે વઅઝ ઔર ફતવોંસે ઔર પળ્હાનેસે ઔર કિતાબોંસે જિતનોંકો હિદાયત મિલેગી, ઔર ફિર ઉનસે આગે જિતનોંકો હિદાયત મિલેગી, કિયામત તક સબકા સવાબ તુમહારે આ'માલનામેમેં ભી લિખ્ખા જાએગા.

દેખો થોળી મેહનતમેં કિત્તની બળી દૌલત મુફ્ત મિલતી હૈ. સબસે બળ્હકર તરીકા દીનકો હાસિલ કરનેકા તો યે હૈ.

(૨) દૂસરા તરીકા યે હૈ કે અગર તુમહારે ઘરમેં કોઈ આલિમ હો તો ખૂદ ઔર જો તુમહારે ઘરમેં ન હો, શહર બસ્તીમેં હો, તો અપને મરદોં યા હોશિયાર લળકોંકે ઝરીએસે હર તરહકી દીનકી બાતેં આલિમોંસે પૂછતી રહો. મગર પૂરે આલિમ-દીનદારસે મસ્અલા પૂછો, ઔર જો અધ-કચ્ચા હો યા દુનિયાકી મુહબ્બતમેં જાઈઝ નાજાઈઝકા ખ્યાલ ઉસકો ન હો, ઉસકી બાત ભરોસેકે કાબિલ નહીં.

(૩) તીસરા તરીકા યે હૈ કે દીનકી ઉર્દૂ યા ગુજરાતી ઝબાનવાલી કિતાબેં દેખા કરો, ખૂબ સોચ સોચકર સમઝા કરો. જહાં શુબહ રહે અપની સમઝસે મતલબ મત ઠેહરા લિયા કરો. બલ્કે આલિમસે પૂછ લો. અગર મૌકા' હો તો યેહી બેહતર હૈ કે ઈન કિતાબોંકો ભી સબકકે તૌર પર કિસી જાનનેવાલેસે પળ્હ લિયા કરો. અબ યે સમઝો કે દીનકે નામસે કિતાબેં ઈસ ઝમાનેમેં બહોત ફૈલ ગઈ હૈં, મગર બહોતસી કિતાબેં ઈનમેં સહીહ નહીં હૈં, કુછ કિતાબોંમેં કુછ ગલત બાતેં મિલી હુઈ હૈં, ઔર કુછ કિતાબોંકા અસર દિલોંમેં અચ્છા પૈદા નહીં હોતા. ઔર જો કિતાબેં દીન હી કી નહીં હૈં, વો હર તરહસે નુકસાન હી પહોંચાતી હૈં, લેકિન લળકિયાં ઔર ઔરતેં ઈસ બાતકો બિલકુલ નહીં દેખતીં, જિસ કિતાબકો દિલ ચાહા ખરીદકર પળ્હને લગીં, ફિર ઈનસે નફા'કે બજાએ નુકસાન હોતા હૈ, આદતેં બિગળ જાતી હૈં, ખ્યાલ ગંદે હો જાતે હૈં, બે-તમીઝી, બે-શરમી, શૈતાની કિસ્સે પૈદા હો જાતે હૈં. નાહકકો ઈલ્મ બદનામ હોતા હૈ કે સાહબ ઔરતોંકા પળ્હાના અચ્છા નહીં.

સચ તો યે હૈ કે દીનકા ઈલ્મ તો હર તરહ અચ્છી હી ચીઝ હૈ, મગર જો દીન હીકા ઈલ્મ ન હો યા તરીકેસે હાસિલ ન કિયા જાએ યા ઉસપર અમલ ન હો તો ઉસમેં દીનકે ઈલ્મ પર કયા ઈલ્ઝામ હો સકતા હૈ.

ઈસ બે-એહતિયાતીસે બચનેકી તરકીબ યે હૈ કે જો કિતાબેં મોલ લેના (ખરીદના) યા દેખના હો, પેહલે કિસી આલિમ[૧] કો દિખલા લો. અગર વો ફાઈદેકી બતલા દેં તો દેખો, અગર નુકસાનકી બતલાએં તો ન દેખો, બલ્કે ઘરમેં ભી મત રખ્ખો. અગર ચોરી-છુપે અપને કિસી બચ્ચેકે પાસ દેખો તો ઉસકો અલગ કર દો. ગર્ઝ આલિમોંકો દિખલાએ

૧. દીનદાર બળા આલિમ.

બગૈર ઔર ઉનસે પૂછે બગૈર કોઈ કિતાબ મત દેખો, ઔર કોઈ કામ મત કરો, બલ્કે અગર આલિમ ભી બન જાઓ તબ ભી અપનેસે ઝિયાદહ જાનનેવાલે આલિમસે પૂછ-પાછ રખ્ખો. અપને ઇલ્મ પર ઘમંડ ન કરો.

દૂસરા મઝમૂન

ઇસમેં સબ હિસ્સોંકે પઢને-પઢાનેકા તરીકા ઔર જિન જિન બાતોંકા ઇસમેં ખ્યાલ રખ્ખેં, ઉન સબકા બયાન હૈ. પઢાનેવાલા મર્દ હો યા ઔરત ઇસકો પેહલે દેખ લે ઔર ઇસીકે મુતાબિક બરતાવ કરે તો પઢને વાલિયોં ઔર સીખાને વાલિયોંકો બહોત ફાઇદા હોગા.

(૧) અકીદે ઔર મસ્અલે ખૂબ સમઝાકર પઢાએ ઔર ખુદ પઢનેવાલીકી ઝબાનસે કેહલા દે તાકે મા'લૂમ હો કે વો સમઝ ગઇ હૈ.

(૨) જો જો દુઆએં કિતાબમેં આઈ હૈં, સબકો ઝબાની સુનના ચાહિયે.

(૩) જબ નમાઝ બચ્ચેસે પઢવાઇ જાએ તો ઉસ્સે કહો કે થોળે દિનોં તક સબ સૂરતેં ઔર દુઆએં પુકારકર પઢે ઔર તુમ બૈઠકર સુના કરો. જબ નમાઝ ખૂબ યાદ હો જાએ ફિર કાઇદેકે મુતાબિક પઢા કરે.

(૪) અગર પઢાનેવાલા મર્દ હો યા કોઇ મસ્અલા બચ્ચેકી સમઝસે ઝિયાદહ હો તો ઐસા મસ્અલા છોળો ઔર કિસી રંગસે યા પેન્સિલસે નિશાન બનવા દો. જબ મોકા' હોગા, ઐસે મસ્અલોંકો ફિર સમઝા દિયા જાએગા.

(૫) મર્દ અપની બીવીકે ઝરીએ શરમકી બાતેં સમઝા દે.

(૬) ચોથે પાંચવેં હિસ્સેમેં ઝરા બારીક બાતેં હૈં. અગર બચ્ચેકી સમઝમેં ન આએ તો છઠા યા સાતવાં યા દસવાં હિસ્સા પેહલે પઢા દો, ઔર ઉનમેંસે જિસકો મુનાસિબ સમઝો, પેહલે પઢા દો.

(૭) પઢનેવાલેકો તાકીદ કરો કે સબક ખૂબ ધ્યાનસે દોહરાયા કરે ઔર તબીઅતકે ઝોરસે મતલબ નિકાલા કરે જિતના ભી નિકલ સકે. ઔર સબક પઢકર કઇ બાર કહા કરે ઔર અપને હી જી સે મતલબ ભી કહા કરે. ઇસ્સે સમઝાનેકી તાકત આ જાતી હૈ.

(૮) પિછલે પઢેકો કહીં-કહીંસે સુન લિયા કરો, તાકે યાદ રહે.

(૯) પઢનેવાલીકો તાકીદ કરો કે પીછેકા કુછ તય કરકે રોઝ પઢા કરે.

(૧૦)અગર દો-તીન લળકિયાં એક હી સબક પઢ રહી હોં, તો ઉનસે કહો કે આપસમેં પૂછ-પાછ લિયા કરેં.

(૧૧) જો બાત કિતાબકી પઢતી જાએં, જબ પઢનેવાલી ઉસકે ખિલાફ કરે, તો ઉસકો ફૌરન ટોક દિયા કરે. ઔર ઇસી તરહ જબ કોઇ દૂસરા આદમી કોઇ ખિલાફ કામ કરે ઔર નુકસાન ઉઠાવે તો પઢને વાલિયાંકો બતાના ચાહિયે કે દેખો, ફલાનેને કિતાબકે

ખિલાફ કામ કિયા ઔર નુકસાન હુવા. ઈસ તરીકેસે અચ્છી બાતોંકી ભલાઈ ઔર બુરી બાતોંકી બુરાઈ ખૂબ દિલમેં બેઠ જાએગી.

તીસરા મઝમૂન

ઈસમેં નેકિયોંકે ઝેવરકી તા'રીફમેં વહી શે'ર હૈં જો ઈસ કિતાબકે શુરૂ'મેં લિખ્ખે ગએ હૈ. યેહી નેકિયાં બેહિશ્તકે ઝેવર હૈં, તો ઈન શે'રોંકો ઈસ કિતાબકે નામ ઔર મઝમૂનસે ભી લગાવ હૈ. ઔર ઈનસે નેકિયોંકી મુહબ્બત દિલમેં ઔર ઝિયાદહ હોંગી, ઈસ ઝૂઠે ઝેવરકા લાલચ કમ હોગા. ઈસીકે લાલચને ઉસ સચ્ચે ઝેવરકો ભુલા રખ્ખા હૈ. અગર કિસીને પેહલે હિસ્સેમેં યે શે'ર નહીં દેખે હોંગે, તો વો યહાં પઢ લેગી. ઔર અગર પેહલે દેખ ચુકી હોગી ઔર ઝિયાદહ અમલકા ખ્યાલ હોગા, ઈસ લિયે ઈનકો યહાં દોબારા લિખ દિયા હૈ ઔર કિતાબ ઈસી પર ખતમ હૈ. અલ્લાહ તઆલા નેક રાહ પર કાઈમ રખકર હમ સબકા ભલાઈ પર ખાત્મા કરે. વે શે'ર યે હૈં.

અસલી ઈન્સાની ઝેવર

એક લડકીને યે પૂછા અપની અમ્મી જાનસે,
આપ ઝેવરકી કરેં તા'રીફ મુઝ અન્જાનસે.
કોનસે ઝેવર હૈં અચ્છે, યે બતા દીજિયે મુઝે,
ઔર જો બદ-ઝેબ[1] હૈં, વો ભી બતા દીજિયે મુઝે. ૧
તાકે અચ્છે ઔર બુરેમેં મુઝકો ભી હો ઈમ્તિયાઝ[2], ૨
ઔર મુઝ પર આપકી બરકતસે ખુલ જાએ યે રાઝ.
યૂં કહા માં ને મુહબ્બતસે કે અય બેટી! મેરી,
ગોશે દિલ[3]સે બાત સુન લો ઝેવરોંકી તુમ ઝરી. ૩
સીમ[4] વ ઝર[5] કે ઝેવરોંકો લોગ કેહતે હૈં ભલા; ૪, ૫
પર ન મેરી જાન હોના તુમ કભી ઉન પર ફિદા.
સોને-ચાંદીકી ચમક બસ દેખનેકી બાત હૈ,
ચાર દિનકી ચાંદની ઔર ફિર અંધેરી રાત હૈ.
તુમકો લાઝિમ હૈ કરો મરગૂબ[6] એસે ઝેવરાત, ૬
દીન વ દુનિયાકી ભલાઈ, જિસ્સે અય જાં! આએ હાથ.
સર પે ઝૂમર અક્લકા રખના તુમ અય બેટી, મદામ[7], ૭
ચલતે હૈં જિસકે ઝરીએસે હી સબ ઈન્સાંકે કામ.

---

૧. જો દેખનેમેં બુરે લગેં, ૨. ફર્ક, ૩. દિલકે કાનસે, ગોરસે સુનો, ૪. ચાંદી, ૫. સોના, ૬. પસંદીદા, ૭. હમેશા.

બાલિયાં હોં કાનમેં અય જાન! ગોશે હોશ કી,
ઔર નસીહત લાખ તેરે ઝૂમકોંમેં હો ભરી.
૨ ઔર આવેઝે નસાએહ[1] હોં કે દિલ આવેઝ[2] હોં,
ગર કરે ઉન પર અમલ, તેરે નસીબે તેઝ હોં.

કાનકે પત્તે દિયા કરતે હૈં કાનોંકો અઝાબ,
૩ કાનમેં રખ્ખો નસીહત, દે જો ઔરાકે કિતાબ[3]
ઔર ઝેવર ગર ગલેકે કુછ તુઝે દરકાર હોં,
નેકિયાં પ્યારી મેરી! તેરે ગલેકા હાર હોં.

કુવ્વતે બાઝૂકા હાસિલ તુઝકો બાઝૂબંદ હો,
૪ કામિયાબીસે સદા તૂ ખુર્રમ વ ખુરસંદ[4] હો.
હૈ જો સબ બાઝૂ કે ઝેવર સબકે સબ બેકાર હૈં,
હિમ્મતેં બાઝૂકી અય બેટી! તેરી દરકાર હૈં.

હાથકે ઝેવરસે પ્યારી દસ્તકારી ખૂબ હૈ.
દસ્તકારી વો હુનર હૈ, સબકો જો મરગૂબ હૈ,
ક્યા કરોગી અય મેરી જાં! ઝેવરે ખલખાલકો,
ફેંક દેના ચાહિયે બેટી, બસ ઇસ જંજાલકો.

સબસે અચ્છા પાંવકા ઝેવર યે હૈ નૂરે બસર,
તુમ રહો સાબિત કદમ હર વક્ત રાહે નેક પર.
સીમ વ ઝરકા પાંવમેં ઝેવર ન હો તો ડર નહીં,
રાસ્તીસે પાંવ ફિસલે ગર ન મેરી જાં! કહીં.

---

૧. નસીહતોંકે બુંદે, ૨ મનમોહક, ૩, કિતાબકે વરક (પન્ને), ૪. ખુશ વ કામિયાબ

★ દસવાં હિસ્સા ખતમ હુવા ★



નેક બીબિયાં ઘરમાં બરઘર હૈં, ખ્યાલ રખનેવાલી હૈં
પીઠ પીછે અલ્લાહ તઆલાકી હિફાઝતસે

નુરાની
બેહિશ્તી ઝેવર મુકમ્મલ
ગ્યારહવાં હિસ્સા

اصلی بہشتی زیور

ઇસકે સબ હિસ્સોંમેં ઔરતોંકી તમામ ઝરૂરિયાત, અકાઇદ ઔર મસાઇલ, અખ્લાક ઔર મુઆશરતકે આદાબ ઔર ઔલાદકી તરબિયત વગૈરહ બયાન કિયે ગયે હૈં

★ મુસન્નિફ ★
હકીમુલ ઉમ્મત મૌલાના અશરફ અલી સાહબ થાનવી (રહ.)

❋ લિપ્યાંતર ❋
(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક
નુરાની કુતુબખાના
મુ.પો. છાપી (બનાસકાંઠા)
પીન - ૩૮૫૨૧૦

બેહિશ્તી ઝેવરકા ગ્યારહવાં હિસ્સા

યા'ની

બેહિશ્તી ગૌહર

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ

૧ દીબાચા[1]

૨ અલ્હમ્દુ વસ્સલાત કે બા'દ! યે બેહિશ્તી ગૌહર[2] તતિમ્મા હૈ બેહિશ્તી ઝેવરકા,
જો દસ હિસ્સોંમેં છપ ચુકા હૈ. ઔર જિસકે આખિરી હિસ્સેકે ખતમ પર ઇસ તતિમ્મેકી
ખબર ઔર ઝરૂરતકો ઝાહિર કિયા જા ચુકા હૈ. લેકિન ફુરસત ન મિલનેકી વજહસે ઇસકે
તમામ મસ્અલોંકો ફિકહકી અસલ કિતાબોંસે નકલ કરનેકા મોહ્લત નહીં મિલ સકા. બલ્કે
ઇલ્મુલ ફિકહકે નામસે લખનઉસે જો કિતાબ છપી હૈ ઔર જિસમેં બહોતસી જગહોં પર
૩ અસલ કિતાબોંકા હવાલા ભી દે દિયા ગયા હૈ, એક તાલિબે ઇલ્મ[3] કી નઝરસે પઢકર
ઉસમેંસે ઇસ તતિમ્માકે લિયે મુનાસિબ યા'ની ઝરૂરી મસ્અલોંકો ઇકઠ્ઠા કર દિયા ગયા હૈ.
ઇસમેં મરદોંકે મસ્અલોં પર ઝિયાદહ તવજ્જોહ દી ગઇ હૈ. જહાં ઝરૂરત મેહસૂસ કી ગઇ
હૈ અસલ કિતાબેં ભી દેખ લી ગઇ હૈં, ઔર જહાં કહીં કોઇ ગલતી મિલી હૈ ઉસે સુધાર
દિયા ગયા હૈ. ઝરૂરતકે મુતાબિક ઘટા-બઢા દિયા ગયા હૈ. ઇસકે બા'દ ભી મુમ્કિન હૈં
કોઇ અહમ મસ્અલા યા મસ્અલે રેહ ગએ હોં, પઢનેવાલોંસે દરખ્વાસ્ત હૈ કે અગર
એસી કોઇ બાત હો તો ઉસકી ઇત્તિલા' (ખબર) ઝરૂર દેં તાકે અગલે એડીશનમેં ઉન્હેં
બઢાયા જા સકે.

ઝરૂરી ઇસ્તિલાહેં

જાનના ચાહિયે કે અલ્લાહકે જો હુકમ બંદોંકે કામોંકે બારેમેં હૈં, ઉનકી આઠ કિસમેં
હૈં. (૧) ફર્ઝ, (૨) વાજિબ, (૩) સુન્નત, (૪) મુસ્તહબ, (૫) હરામ, (૬) મકરૂહે તહરીમી,

૧. પ્રાક્કથન.
૨. યા'ની જિસ પર કોઇ ચીઝ ખતમ હો, ઇસે ગુજરાતીમેં મોતી કેહતે હૈં.
૩. ઇલ્મકા ચાહનેવાલા.

(૭) મકરૂહે તન્ઝીહી, (૮) મબાહ.

૧. ફર્ઝ :- વો હૈ જો કત્ઈ દલીલસે સાબિત હો ઔર બગૈર ઉઝર છોળનેવાલા ફાસિક (ના ફરમાન) ઔર અઝાબકા હકદાર હોતા હૈ. ઔર જો ઈસકા ઈન્કાર કરે વો કાફિર હૈ.

ફિર ઈસકી દો કિસમેં હૈં- ફર્ઝે ઐન, ફર્ઝે કિફાયા.

(૧) ફર્ઝે ઐન વો હૈ જિસકા કરના હર એક પર ઝરૂરી હૈ. ઔર જો કોઈ ઈસકો બગૈર મજબૂરી છોળે, વો અઝાબકા હકદાર ઔર ફાસિક હૈ. જૈસે પાંચોં વક્તકી નમાઝ ઔર જુમ્આકી નમાઝ વગૈરહ.

(૨) ફર્ઝે કિફાયા વો હૈ જિસકા કરના હર એક પર ઝરૂરી નહીં, બલ્કે કુછ લોગોંકે અદા કરનેસે અદા હો જાએગા, ઔર અગર કોઈ અદા ન કરે તો સબ ગુનેહગાર હોંગે, જૈસે જનાઝેકી નમાઝ વગૈરહ.

૨. વાજિબ :- વો હૈ જો ઝન્ની દલીલ[૧]સે સાબિત હો, ઈસકા બગૈર મજબૂરી છોળનેવાલા ફાસિક ઔર અઝાબકા હકદાર હૈ, બશર્તે કે બગૈર કિસી તાવીલ ઔર શુબહકે છોળે. ઔર જો ઈસકા ઈન્કાર કરે વો ભી ફાસિક હૈ, કાફિર નહીં. ૧

૩. સુન્નત :- વો કામ હૈ જિસકો નબી (સ.અ.વ.) યા સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને કિયા હો. ઔર ઈસકી દો કિસમેં હૈં, સુન્નતે મુઅક્કદા (તાકીદી સુન્નત) ઔર સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા (ગૈર તાકીદી સુન્નત).

(૧) સુન્નતે મુઅક્કદા વો કામ હૈ, જિસકો નબી (સ.અ.વ) યા સહાબા (રદિ.) ને હમેશા કિયા હો ઔર બગૈર કિસી મજબૂરીકે કભી ન છોળા હો, લેકિન છોળનેવાલે પર કિસી કિસમકી ડાંટ ઔર તમ્બીહ ન કી હો. ઈસકા હુકમ ભી અમલકે એ'તિબારસે વાજિબકા હૈ યા'ની બગૈર ઉઝર છોળનેવાલા ઔર ઈસકી આદત કરનેવાલા ફાસિક ઔર ગુનેહગાર હૈ ઔર નબી (સ.અ.વ.) કી શફાઅત[૨] સે મેહરૂમ રહેગા. હાં અગર કભી છૂટ જાએ તો હરજ નહીં, મગર વાજિબકે છોળનેમેં ઈસકે છોળ દેનકે મુકાબલેમેં ગુનાહ ઝિયાદહ હૈ. ૨

(૨) સુન્નતે ગૈર મુઅક્કદા વો કામ હૈ જિસકો નબી (સ.અ.વ.) યા સહાબએ કિરામ (રદિ.) ને કિયા હો ઔર બગૈર ઉઝર છોળ ભી દિયા હો, ઈસકા કરનેવાલા સવાબકા હકદાર હૈ ઔર છોળનેવાલા અઝાબકા હકદાર નહીં. ઈસકો સુન્નતે ઝાઈદ ઔર સુન્નતે આદિયા ભી કેહતે હૈં.

૪. મુસ્તહબ :- વો કામ હૈ જિસકો નબી (સ.અ.વ.) યા સહાબા (રદિ.) ને કિયા

---

૧. ઝન્ની દલીલ વો દલીલ હૈ જિસમેં દૂસરે કમઝોર પેહલૂ હોં, ઔર કત્ઈ દલીલસે દરજેમેં પીછે હો.

૨. શફાઅતસે મુરાદ મુતલક શફાઅત નહીં, જો બળે ગુનાહવાલોં તક કે લિયે આમ હોગી, બલ્કે મુરાદ વો શફાઅત હૈ જો સુન્નતકી પૈરવી કા ફલ હૈ.

હો, લેકિન હમેશા ઔર અકસર નહીં. બલ્કે કભી કભી ઈસકા કરનેવાલા સવાબકા હકદાર હે ઔર ન કરનેવાલે પર કિસી કિસમકા ગુનાહ નહીં. ઔર ઈસકો નફલ, મન્દૂબ ઔર તતવ્વુઅ ભી કેહતે હેં.

૫. હરામ :- વો હે જો કત્ઈ દલીલસે સાબિત હો. ઈસકા ઈન્કાર કરનેવાલા કાફિર હે, ઔર ઈસકા બગૈર ઉઝર કરનેવાલા ફાસિક ઔર અઝાબકા હકદાર હે.

૬. મકરૂહે તહરીમી :- વો હે જો ઝન્ની દલીલસે સાબિત હો. ઈસકા ઈન્કાર કરનેવાલા ફાસિક હે, જૈસે કે વાજિબકા ઈન્કાર કરનેવાલા ફાસિક હે. ઔર ઈસકા બગૈર ઉઝર કરનેવાલા ગુનેહગાર ઔર અઝાબકા હકદાર હે.

૭. મકરૂહે તન્ઝીહી :- વો કામ હે જિસકે ન કરનેમેં સવાબ હો ઔર કરનેમેં અઝાબ ભી ન હો.

૮. મબાહ :- વો કામ હે જિસકે કરનેમેં સવાબ ન હો, ઔર ન કરનેમેં અઝાબ ન હો.

પેહલે હિસ્સેકા તતિમ્મા

પાકીકા બયાન-પાનીકે ઈસ્તે'માલકા હુકમ

મસ્અલા ૧ :- એસે નાપાક પાનીકા ઈસ્તે'માલ જિસકી તીનોં ખૂબિયાં યા'ની મઝા, બૂ ઔર રંગ, નાપાકીકી વજહસે બદલ ગએ હોં, કિસી તરહ દુરૂસ્ત નહીં, ન જાનવરોંકો પિલાના દુરૂસ્ત હે, ન મિટ્ટી વગૈરહમેં ડાલકર ગારા બનાના જાઈઝ હે. અગર તીનોં ખૂબિયાં નહીં બદલીં તો છિડકાવ કરના દુરૂસ્ત હે, મગર એસે ગારેસે મસ્જિદ ન લીપે.

મસ્અલા ૨ :- દરિયા, નદી ઔર વો તાલાબ જો કિસીકી ઝમીનમેં ન હોં ઔર વો કુંવા જિસકો બનાનેવાલેને વકફ કર દિયા હો, તો ઉસ તમામ પાનીસે આમ લોગ ફાઈદા ઉઠા સકતે હેં. કિસીકો યે હક નહીં હે કે કિસીકો ઉસકે ઈસ્તે'માલસે મના' કરે યા ઉસકે ઈસ્ત'માલમેં એસા તરીકા અપનાએ જિસ્સે આમ લોગોંકો નુકસાન હો, જૈસે કોઈ આદમી દરિયા યા તાલાબસે નહર ખોદકર લાએ ઔર ઈસ્સે વો દરિયા યા તાલાબ સૂખ જાએ, યા કિસી ગાંવ યા ઝમીનકે ડૂબનેકા ડર હો તો ઈસ્તે'માલકા યે તરીકા દુરૂસ્ત નહીં. ઔર હર આદમીકો ઈખ્તિયાર હે કે ઈસ્તે'માલકે ઈસ નાજાઈઝ તરીકેસે મના' કરે.

મસ્અલા ૩ :- કિસી આદમીકી ઝમીનમેં કુંવા યા ચશ્મા યા હોઝ યા નહર હો તો દૂસરે લોગોંકો પાની પીનેસે યા જાનવરોંકો પિલાનેસે યા વુઝૂ ઔર ગુસલ વગૈરહકે લિયે પાની લેનેસે યા ઘડે ભરકર અપને ઘરકે દરખ્ત યા કયારીમેં પાની દેનેસે મના' નહીં કર સકતા, ક્યૂંકે ઈસમેં સબકા હક હે. હાં, અગર જાનવરોંકી ઝિયાદતીકી વજહસે પાની ખત્મ હો જાનેકા યા નહર વગૈરહકે ખરાબ હોનેકા ડર હો તો રોકનેકા ઈખ્તિયાર હે. ઔર અગર અપની ઝમીનમેં આનેસે રોકના ચાહે તો દેખા જાએગા કે પાની લેનેવાલેકા

કામ દૂસરી જગહસે આસાનીકે સાથ ચલ સકતા હે, જૈસે કોઇ દૂસરા કુંવા વગૈરહ અગર એક મીલ શરીઅતસે કમ ફાસલે પર મૌજૂદ હે ઔર વો કિસીકી ઝમીન ભી નહીં હે યા ઉસકા કામ બંદ હો જાએગા ઔર તકલીફ હોગી, અગર ઇસકી કારવાઈ દૂસરી જગહસે હો સકે તો ખેર, વરના ઉસ કુંવેવાલેસે કહા જાએગા, યા તો ઉસ આદમીકો અપને કુંવે યા નહર વગૈરહ પર આનેકી ઇસ શર્તસે ઇજાઝત દો કે નહર વગૈરહ તોડેગા નહીં, વરના ઉસકો જિતને પાનીકી ઝરૂરત હે તુમ ખૂદ નિકાલ કર યા નિકલવાકર ઉસકે હવાલે કરો. હાં, અપને ખેત યા બાગકો પાની દેના ઉસ આદમીકી ઇજાઝતકે બગૈર દૂસરે લોગોંકો જાઇઝ નહીં. વો ઇસ્સે રોક સકતા હે. યેહી હુકમ હે અપને આપ ઉગનેવાલી ઘાસકા, ઔર જિતને ભી બગૈર તનેકે પૌદે હૈં, સબ ઘાસકે હુકમમેં હૈં. હાં તનેદાર દરખ્ત ઝમીનવાલેકી મિલ્કિયત હૈં.

મસ્અલા ૪ :- અગર એક આદમી દૂસરેકે કુંવે યા નહરસે ખેતકો પાની દેના ચાહે ઔર વો કુંવે યા નહરવાલા ઉસ્સે કુછ કીમત લે, તો જાઇઝ હે યા નહીં? ઇસમેં અલગ અલગ રાએં હૈં. બલ્કે બુઝુર્ગોંને જાઇઝ હોનેકા ફતવા દિયા હે.

મસ્અલા ૫ :- દરિયા, તાલાબ ઔર કુંવે વગૈરહસે જો આદમી અપને કિસી બરતનમેં જૈસે ઘડે, મશક વગૈરહમેં પાની ભર લે, તો વો ઉસ પાનીકા માલિક હો જાએગા. ઉસ પાનીસે બગૈર ઉસ આદમીકી ઇજાઝતકે કિસીકો ઇસ્તે'માલ કરના દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર પ્યાસસે બેચેન હો જાએ તો ઝબરદસ્તી ભી છીન લેના જાઇઝ હે, જબ કે પાનીવાલેકી સખ્ત ઝરૂરતસે ઝિયાદહ મૌજૂદ હો, મગર ઇસ પાનીકી ઝમાનત દેની પડેગી.

મસ્અલા ૬ :- લોગોંકે પીનેકે લિયે જો પાની રખ્ખા હુવા હો, જૈસે ગરમીયોંમેં રાસ્તોં પર પાની રખ દેતે હૈં, ઉસ્સે વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરૂસ્ત નહીં. હાં અગર ઝિયાદહ હો તો હરજ નહીં. ઔર જો પાની વુઝૂકે લિયે રખ્ખા હો ઉસ્સે પીના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર કુંવેમેં એક દો મેંગની ગિર જાએ ઔર વો સાબિત (સહીહ સાલિમ) નિકલ આએં કુંવા નાપાક નહીં હોતા, ચાહે વો કુંવા જંગલકા હો યા બસ્તીકા ઔર મન (કુંવેકી મુંડેર) હો યા ન હો.

પાકી-નાપાકીકે કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- ગલ્લા (અનાજ) ગાહનેકે વકત, યા'ની જબ ઉસપર બેલોંકો ચલાતે હૈં, અગર બેલ ગલ્લે પર પેશાબ કર દેં તો ઝરૂરતકી વજહસે વો મઆફ હે. યા'ની ગલ્લા ઇસ્સે નાપાક ન હોગા. ઔર અગર ઉસ વકતકે સિવા દૂસરે વકતમેં પેશાબ કરેં તો નાપાક હો જાએગા, ઇસ લિયે કે યહાં ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- કાફિર ખાનેકી જો ચીઝ બનાતે હૈં, ઉસકો ઔર ઇસી તરહ ઉનકે બરતન ઔર કપડે વગૈરહકો નાપાક ન કહેંગે, જબ તક કે ઉસકા નાપાક હોના કિસી

દલીલ યા કરીનેસે મા'લૂમ ન હો.

મસ્અલા ૩ :- કુછ લોગ જો શેર વગૈરહકી ચરબી ઇસ્તે'માલ કરતે હૈં ઔર ઉસકો પાક જાનતે હૈં યે દુરૂસ્ત નહીં. અગર કિસી દીનદાર ડાકટરકી રાય હો કે ઇસ મર્ઝકા ઇલાજ સિવાએ ચરબીકે ઔર કુછ નહીં, તો ઐસી હાલતમેં કુછ ઉલમાકે નઝદીક દુરૂસ્ત હૈ, લેકિન નમાઝકે વક્ત ઉસકો પાક કરના ઝરૂરી હોગા.

મસ્અલા ૪ :- રાસ્તોંકી કીચડ ઔર નાપાક પાની મુઆફ હૈ, બશર્તે કે બદન યા કપળેમેં નાપાકીકા અસર ન મા'લૂમ હો. ફતવા ઇસી પર હૈ. બાકી એહતિયાત યે હૈ કે જિસ આદમીકા બાઝાર ઔર રાસ્તોંમેં ઝિયાદહ આના જાના ન હો, વો ઇસકે લગનેસે બદન ઔર કપળે સાફ કર લિયા કરે, ચાહે નાપાકીકા અસર ભી મેહસૂસ ન હો.

મસ્અલા ૫ :- નાપાકી અગર જલાઇ જાએ, ઉસકા ધુવાં પાક હૈ. વો અગર જમ જાએ ઔર ઉસસે કોઇ ચીઝ બનાઇ જાએ તો વો પાક હૈ, જૈસે નોશાદરકો કેહતે હૈં કે નાપાક હૈ, ધુવેંસે બનતા હૈ.

મસ્અલા ૬ :- નાપાકીકે ઉપર જો ધૂલ-મિટ્ટી હો વો પાક હૈ, બશર્તે કે નાપાકીકી તરીને ઉસમેં અસર કરકે તર ન કર દિયા હો.

મસ્અલા ૭ :- નજાસતોંસે જો ગૈસેં ઉઠેં વો પાક હૈં, ફલ વગૈરહકે કીડે પાક હૈં, લેકિન ઉનકા ખાના દુરૂસ્ત નહીં અગર ઉનમેં જાન પળ ગઇ હો. ઔર ગૂલર વગૈરહ સબ ફલોંકે કીડોંકા યેહી હુકમ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- ખાનેકી ચીઝેં અગર સડ જાએં ઔર બૂ કરને લગેં તો નાપાક નહીં હોતીં. જૈસે ગોશ્ત, હલવા વગૈરહ. મગર નુકસાનકે ખ્યાલસે ઉનકા ખાના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- મુશ્ક ઔર ઉસકા નાફા[1] પાક હૈ, ઇસી તરહ અંબર વગૈરહ.

મસ્અલા ૧૦ :- સોતેમેં આદમીકે મુંહસે જો પાની નિકલતા હૈ વો પાક હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- ગંદા અંડા હલાલ જાનવરકા પાક હૈ, બશર્તે કે ટૂટા ન હો.

મસ્અલા ૧૨ :- સાંપકી કેચલી પાક હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- જિસ પાનીસે કોઇ નાપાક ચીઝ ધોઇ જાએ વો નાપાક હૈ, ચાહે વો પાની પેહલી બારકા હો યા દૂસરી બારકા હો, લેકિન ઇન પાનિયોંમેં ફર્ક ઇતના હૈ કે અગર પેહલી બારકા પાની કિસી કપળેમેં લગ જાએ તો યે કપળા તીન બાર ધોનેસે પાક હોગા. ઔર અગર દૂસરી બારકા પાની લગ જાએ તો સિર્ફ દો બાર ધોનેસે પાક હોગા. ઔર અગર તીસરી બારકા લગ જાએ, તો એકહી બાર ધોનેસે પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૪ :- મુરદા ઇન્સાન જિસ પાનીસે નહલાયા જાએ વો નાપાક હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- સાંપકી ખાલ નાપાક હૈ યા'ની વો જો ઉસકે બદન પર લગી હુઇ હૈ, ક્યૂંકે કેચલી પાક હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- મુરદા ઇન્સાનકે મુંહકા લુઆબ (રાલ) નાપાક હૈ.

૧. હિરનકે અંદર જિસ જગહ મુશ્ક નિકલતા હૈ ઉસે નાફા કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૧૭ :- ઈકહરે કપળેમેં એક તરફ માફીકી મિકદારસે કમ નાપાકી લગે ઔર દૂસરી તરફ ફેલ જાએ ઔર હર તરફ મિકદારસે કમ હો, લેકિન દોનૂં મિલાકર ઉસ મિકદારસે બઢ જાએ, તો વો કમહી સમઝી જાએગી ઔર માફ હોગી. હાં, અગર કપળા દોહરા હો યા દો કપળોંકો મિલાકર ઈસ મિકદારસે બઢ જાએ તો વો ઝિયાદહ સમઝી જાએગી ઔર મા'ફ ન હોગી.

મસ્અલા ૧૮ :- દૂધ દોહતે વક્ત દો એક મેંગની દૂધમેં પળ જાએં યા થોળાસા ગોબર એક દો મેંગનીકે બરાબર ગિર જાએ તો માફ હે, બશર્તે કે નિકાલ ડાલા જાએ.

મસ્અલા ૧૯ :- ચાર પાંચ સાલકા એક લળકા જો વુઝૂ નહીં સમઝતા, વો અગર વુઝૂ કરે, યા દીવાના વુઝૂ કરે તો યે પાની ઈસ્તે'માલ કિયા હુવા નહીં માના જાએગા.

મસ્અલા ૨૦ :- પાક કપળા, બરતન ઔર દૂસરી પાક ચીઝેં જિસ પાનીસે ધોઈ જાએં, ઉસ્સે વુઝૂ ઔર ગુસલ દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે પાની ગાઢા ન હો જાએ ઔર મહાવરેમેં ઈસકો માએ મુતલક યા'ની સિર્ફ પાની કેહતે હોં. ઔર અગર બરતન વગૈરહમેં ખાને-પીનેકી ચીઝ લગી હો, તો ઉસકે ધોવનસે વુઝૂ ઔર ગુસલકે જાઈઝ હોનેકી શર્ત યે હે કે પાનીકી તીન ખૂબિયોંમેંસે દો ખૂબિયાં બાકી હોં, ચાહે એક ખૂબી બદલ ગઈ હો. ઔર અગર દો ખૂબિયાં બદલ જાએં તો ફિર દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- ઈસ્તે'માલ કિયે હુએ પાનીકા પીના ઔર ખાનેકી ચીઝોંમેં ઈસ્તે'માલ કરના મકરૂહ હે. ઔર વુઝૂ યા ગુસલ ઈસ્સે દુરૂસ્ત નહીં. હાં ઐસે પાનીસે નાપાકી ધોના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૨ :- ઝમઝમકે પાનીસે બે-વુઝૂકો વુઝૂ ન કરના ચાહિયે. ઔર ઈસી તરહ વો આદમી જિસકો નહાનેકી ઝરૂરત હો ઉસ્સે ગુસલ ન કરે. ઔર ઈસ્સે નાપાક ચીઝોંકા ધોના ઔર ઈસ્તિન્જા કરના મકરૂહ હે, હાં અગર મજબૂરી હો કે પાની એક મીલસે પેહલે ન મિલ સકે ઔર ઝરૂરી તહારત (પાકી) કિસી ઔર તરહસે ભી હાસિલ હો સકતી હો, તો યે સબ બાતેં ઝમઝમકે પાનીસે જાઈઝ હૈં.

મસ્અલા ૨૩ :- ઔરતકે વુઝૂ ઔર ગુસલકે બચે હુએ પાનીસે મર્દકો વુઝૂ ઔર ગુસલ ન કરના ચાહિયે, ચાહે હમારે નઝદીક ઈસ્સે વુઝૂ વગૈરહ જાઈઝ હે, મગર ઈમામ અહમદકે નઝદીક જાઈઝ નહીં. ઔર ઈખ્તિલાફ (મતભેદ) સે બચના બેહતર હે.

મસ્અલા ૨૪ :- જિન જગહોં પર અલ્લાહ તઆલાકા અઝાબ કિસી કોમ પર આયા હો, જૈસે સમૂદ ઔર આદકી કોમ, ઉસ જગહકે પાનીસે વુઝૂ ઔર ગુસલ ન કરના ચાહિયે. ઉપરકે મસ્અલેકી તરહ ઈસમેં ભી ઈખ્તિલાફ હે, મગર યહાં ભી ઈખ્તિલાફસે બચના દુરૂસ્ત હે. ઔર મજબૂરીકો ઈસકા ભી વોહી હુકમ હે જો ઝમઝમકે પાનીકા હે.

મસ્અલા ૨૫ :- તન્નૂર અગર નાપાક હો જાએ તો ઉસમેં આગ જલાનેસે પાક હો જાએગા, બશર્તે કે ગરમ હોનેકે બા'દ નાપાકીકા અસર ન રહે.

મસ્અલા ૨૬ :- નાપાક ઝમીન પર મિટ્ટી વગૈરહ ડાલકર નાપાકી છુપા દી જાએ,

ઇસ તરહ કે નાપાકીકી બૂ ન આએ, તો મિટ્ટીકે ઉપરકા હિસ્સા પાક હે.

મસ્અલા ૨૭ :- નાપાક તેલ યા ચરબીકા સાબુન બના લિયા જાએ તો પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૨૮ :- ફસ્દ (આપરેશન) કી જગહ પર યા કિસી ઓર ઉઝ્વ કો, જો ખૂન-પીપકે નિકલનેસે નાપાક હો ગયા હો ઓર ધોના નુકસાન કરતા હો, તો સિર્ફ તર કપડેસે પૂંછ દેના કાફી હે. ઓર આરામ હોનેકે બા'દ ઉસ જગહકા ધોના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૨૯ :- નાપાક રંગ અગર જિસ્મમેં યા કપડેમેં લગ જાએ યા બાલ ઉસ નાપાક રંગસે રંગીન હો જાએં તો સિર્ફ ઇતના ધોના કે પાની સાફ નિકલને લગે, કાફી હે, અગરચે રંગ દૂર ન હો.

મસ્અલા ૩૦ :- અગર ટૂટે હુએ દાંતકો જો ટૂટકર અલગ હો ગયા હે, ઉસકી જગહ પર રખકર જમા દિયા જાએ, ચાહે પાક ચીઝસે યા નાપાક ચીઝસે, ઓર ઇસી તરહ અગર કોઇ હડ્ડી ટૂટ જાએ ઓર ઉસકે બદલે કોઇ નાપાક હડ્ડી રખ દી જાએ યા કિસી ઝખ્મમેં કોઇ નાપાક ચીઝ ભર દી જાએ ઓર વો અચ્છા હો જાએ તો ઉસકો નિકાલના ન ચાહિયે, બલ્કે વો અપને આપ પાક હો જાએગા.

મસ્અલા ૩૧ :- એસી નાપાક ચીઝકે જો ચિકની હો, જૈસે તેલ, ઘી, મુરદારકી ચરબી, અગર કિસી ચીઝમેં લગ જાએ ઓર ઇતની ધોઇ જાએ કે પાની સાફ નિકલને લગે તો પાક હો જાએગી, અગરચે ઉસ નાપાક ચીઝકી ચિકનાહટ બાકી હો.

મસ્અલા ૩૨ :- નાપાક ચીઝ પાનીમેં ગિરે ઓર ઉસકે ગિરનેસે છીંટે ઉછલકર કિસી પર જા પડી તો વો પાક હે, બશર્તે કે ઇસ નાપાકીકા કુછ અસર ઇન છીંટોંમેં ન ગિરે.

મસ્અલા ૩૩ :- દોહરા કપડા યા રૂઇકા કપડા અગર એક તરફ નાપાક હો જાએં ઓર એક તરફ પાક હો, તો પૂરા નાપાક સમઝા જાએગા, નમાઝ ઉસપર દુરૂસ્ત નહીં, બશર્તે કે નાપાક તરફકા નાપાક હિસ્સા નમાઝીકે ખડે હોને યા સિજદા કરનેકી જગહ હો. ઓર દોનૂં કપડે આપસમેં સિલે હુએ હોં. ઓર અગર સિલે હુએ ન હોં તો ફિર એકકે નાપાક હોનેસે દૂસરા નાપાક ન હોગા, બલ્કે દૂસરે પર નમાઝ દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે ઉપરકા કપડા ઇસ કદર મોટા હો કે ઉસમેંસે નીચેકી નાપાકીકા રંગ ઓર બૂ ઝાહિર ન હોતી હો.

મસ્અલા ૩૪ :- મુરઘી યા ઓર કોઇ ચિડિયા પેટ ચાક કરને ઓર ઉસકી ગંદગી નિકાલનેસે પેહલે પાનીમેં જોશ દી જાએ જૈસા કે આજકલ અંગ્રેજોં ઓર ઉનકી પૈરવી કરનેવાલે ભારતીયોંકા રિવાજ હે, તો વો કિસી તરહ પાક નહીં હો સકતી.

મસ્અલા ૩૫ :- ચાંદ યા સૂરજકી તરફ પાખાના યા પેશાબકે વક્ત મુંહ યા પીઠ કરના મકરૂહ હે, નહર ઓર તાલાબ વગૈરહકે કિનારે પાખાના પેશાબ કરના મકરૂહ હે, ચાહે ઉસમેં ગંદગી ન ગિરે. ઓર ઇસી તરહ એસે દરખ્તકે નીચે જિસકે સાયેમેં લોગ બેઠતે હોં, ઓર ઇસી ફલ ફૂલવાલે દરખ્તકે નીચે સરદીમેં જિસ જગહ ધૂપ લેનેવાલે લોગ બેઠતે હોં, જાનવરોંકે દરમિયાનમેં, મસ્જિદ ઓર ઇદગાહકે ઇતને કરીબ જિસકી બદબૂસે

નમાઝિયોંકો તકલીફ હોતી હો, કબ્રસ્તાનમેં એસી જગહ જહાં લોગ વુઝૂ ઔર ગુસલ કરતે હોં, રાસ્તેમેં ઔર હવાકે રૂખ પર, સૂરાખમેં, રાસ્તેકે કરીબ ઔર કાફલા યા કિસી મજમા'કે કરીબ મકરૂહે તેહરીમી હે.

મતલબ યે હે કે એસી જગહ જહાં લોગ ઉઠતે બેઠતે હોં ઔર ઉનકો તકલીફ હોતી હો, ઔર એસી જગહ જહાંસે નાપાકી બેહકર અપની તરફ આએ, મકરૂહ હે.

પેશાબ-પાખાનાકે વકત જિન બાતોંસે બચના ચાહિયે

બાત કરના, બે-ઝરૂરત ખાંસના, કિસી આયત યા હદીસ ઔર બરકતી ચીઝકા પઢના, એસી ચીઝ જિસ પર ખુદા યા નબી યા કિસી ફરિશ્તે યા કિસી મુઅઝઝમ (ઇઝઝતવાલે) કા નામ યા કોઇ આયત યા હદીસ યા દુઆ લિખ્ખી હુઇ હો, અપને સાથ રખના. હાં અગર એસી ચીઝ જેબમેં હો યા તા'વીઝ કપડે વગૈરહમેં લિપટા હુવા હો, તો મકરૂહ નહીં. બગૈર ઝરૂરત લેટકર યા ખડે હોકર પાખાના-પેશાબ કરના, તમામ કપડે ઉતાર કર નંગે હોકર પાખાના-પેશાબ કરના, દાહને હાથસે ઇસ્તિન્જા કરના.

જિન ચીઝોંસે ઇસ્તિન્જા દુરૂસ્ત નહીં

હડ્ડી, ખાનેકી ચીઝેં, લીદ ઔર તમામ નાપાક ચીઝેં, વો ઢેલા યા પત્થર જિસ્સે એક બાર ઇસ્તિન્જા હો ચુકા હો, પકકી ઇંટ, ઠીકરી, શીશા, કોયલા, ચુના, લોહા, ચાંદી, સોના વગૈરહ.

એસી ચીઝોંસે ઇસ્તિન્જા કરના જો નાપાકી કો સાફ ન કરે જૈસે સિરકા વગૈરહ, વો ચીઝેં જિનકો જાનવર વગૈરહ ખાતે હોં, જૈસે ભુસ ઔર ઘાસ વગૈરહ. ઔર એસી ચીઝેં જો કીમતદાર હોં, ચાહે થોડી કીમત હો યા બહોત, જૈસે કપડા, અર્ક વગૈરહ, આદમીકે બાલ, હડ્ડી, ગોશ્ત વગૈરહ, મસ્જિદકી ચટાઇ યા કુડા, ઝાડૂ વગૈરહ, દરખ્તકે પત્તે, કાગઝ ચાહે લિખ્ખા હુવા હો યા સાદા, ઝમઝમકા પાની, દૂસરેકે માલસે બગૈર ઉસકી ઇજાઝત ઔર રઝામંદી કે, ચાહે વો પાની હો યા કપડા યા ઔર કોઇ ચીઝ, રૂઇ ઔર તમામ એસી ચીઝેં જિનસે ઇન્સાન યા ઉનકે જાનવર નફા' ઉઠાએં, ઇન તમામ ચીઝોંસે ઇસ્તિન્જા કરના મકરૂહ હે.

જિન ચીઝોંસે ઇસ્તિન્જા દુરૂસ્ત હે

પાની, મિટ્ટીકા ઢેલા, પત્થર, બે-કીમત કપડા ઔર તમામ વો ચીઝેં જો પાક હોં, નાપાકીકો દૂર કર દેં, બશર્તે કે માલ ઔર મોહતરમ[1] ન હોં.

૧. એહતિરામ કિયા હુવા, માન્ય, આદરણીય.

વુઝૂકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- ડાળ્હીકા ખિલાલ કરે ઔર તીન બાર મુંહ ધોનેકે બા'દ ખિલાલ કરે. ઔર તીન બારસે ઝિયાદહ ખિલાલ ન કરે.

મસ્અલા ૨ :- જો હિસ્સા રૂખ્સારા ઔર કાનકે બીચમેં હૈ ઉસકા ધોના ફર્ઝ હૈ, ચાહે ડાળ્હી નિકલી હો યા નહીં.

મસ્અલા ૩ :- ઠોડીકા ધોના ફર્ઝ હૈ, બશર્તે કે ડાળ્હીકે બાલ ઉસપર ન હોં, યા હોં તો ઇતને કમ હોં કે ખાલ નઝર આએ.

મસ્અલા ૪ :- હોંઠકા જો હિસ્સા કે હોંઠ બંદ હોનેકે બા'દ દિખાઇ દેતા હૈ, ઉસકા ધોના ફર્ઝ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ડાળ્હી યા મૂંછ યા ભવેં અગર ઇતની ઘની હોં કે ખાલ નઝર ન આએ તો ઉસ ખાલકા ધોના જો ઉસ્સે છુપી હુઇ હૈ ફર્ઝ નહીં હૈ, બલ્કે વો બાલહી ખાલ કે બદલેમેં હૈં, ઉનપરસે પાની બહા દેના કાફી હૈ.

મસ્અલા ૬ :- ભવેં યા ડાળ્હી યા મૂંછેં અગર ઇતની ઘની હોં કે ઉસકે નીચેકી ખાલ છુપ જાએ ઔર નઝર ન આએ તો એસી સૂરતમેં ઇતને બાલોંકા ધોના વાજિબ હૈ જો ચેહરેકી હદકે અંદર હૈં, બાકી બાલ જો હદસે આગે બળ્હ ગએ હોં ઉનકા ધોના વાજિબ નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસી આદમીકે મુશતરક (પિછલે) હિસ્સેકા કોઇ હિસ્સા બાહિર નિકલ આએ, જિસકો હમારે મહાવરેમેં કાંચ નિકલના કેહતે હૈં, તો ઉસ્સે વુઝૂ જાતા રેહતા હૈ, ચાહે વો અંદર અપને આપ ચલા જાએ યા કિસી લકડી, કપળે, હાથ વગૈરહકે ઝરીએસે અંદર પહોંચાયા જાએ.

મસ્અલા ૮ :- મની અગર બગૈર જોશકે નિકલે તો વુઝૂ ટૂટ જાએગા, જૈસે કિસીને કોઇ બોઝ ઉઠાયા યા કિસી ઉંચી જગહસે ગિર પળા ઔર ઇસ ગિરનેસે મની બગૈર જોશકે નિકલ પળી.

મસ્અલા ૯ :- અગર કિસીકે હોશ વ હવાસમેં ખલલ હો જાએ, લેકિન યે ખલલ જુનૂન ઔર મદહોશીકી હદકો ન પહોંચા હો તો વુઝૂ ન જાએગા.

મસ્અલા ૧૦ :- નમાઝમેં અગર કોઇ આદમી સો જાએ ઔર સોનેકી હાલતમેં કેહકહા લગાએ (ઝોરસે હંસે) તો વુઝૂ ન જાએગા.

મસ્અલા ૧૧ :- જનાઝેકી નમાઝ ઔર તિલાવતકે સિજદેમેં કેહકહા લગાનેસે વુઝૂ નહીં જાતા, બાલિગ હો યા ના-બાલિગ.

મોઝોં પર મસહ કરનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બૂટ પર મસહ જાઇઝ હૈ, બશર્તે કે પૂરે પૈરકો ટખનોં કે સાથ છુપાએ ઔર ઉસકા ચાક તસમોંસે ઇસ તરહ બંધા હો કે પૈરકી ઇતની ખાલ નઝર ન

આએ જો મસહમેં રૂકાવટ બને.

મસ્અલા ૨ :- કિસીને તયમ્મુમકી હાલતમેં મોઝે પેહને હોં તો જબ વુઝૂ કરે તો ઉન મોઝોં પર મસહ નહીં કર સકતા, ઇસ લિયે કે તયમ્મુમ મુકમ્મલ પાકી નહીં, ચાહે વો તયમ્મુમ સિર્ફ ગુસલકા હો યા વુઝૂ ઔર ગુસલ દોનૂંકા હો યા સિર્ફ વુઝૂકા.

મસ્અલા ૩ :- ગુસલ કરનેવાલેકો મસહ જાઇઝ નહીં, ચાહે ગુસલ ફર્ઝ હો યા સુન્નત. જૈસે પૈરોંકો કિસી ઉંચી જગહ પર રખકર બેઠ જાએ, ઔર પૈરોંકે સિવા બાકી તમામ જિસમકો ધોએ ઔર ઉસકે બા'દ પૈરોં પર મસહ કરે, તો યે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- મા'ઝૂર[1]કા વુઝૂ જૈસે નમાઝકા વકત જાનેસે ટૂટ જાતા હે, વૈસેહી ઉસકા મસહ ભી જાતા રેહતા હે. ઔર ઉસકો મોઝે ઉતારકર પૈરોંકા ધોના વાજિબ હે, હાં અગર ઉસકા મર્ઝ વુઝૂ કરને ઔર મોઝે પહેનનેકી હાલતમેં ન પાયા [illegible] તો વો ભી સહીહ આદમિયોંકે બરાબર સમઝા જાએગા.

મસ્અલા ૫ :- પૈરકા બળા હિસ્સા કિસી તરહ ધુલ ગયા, ઇસ શકલમેં મોઝેકો ઉતારકર પૈરોંકો ધોના ચાહિયે.

બે-વુઝૂ હોનેકી હાલતકે હુકમ

મસ્અલા ૧ :- કુરઆન મજીદ ઔર પારોંકે પૂરે કાગઝકો છૂના મકરૂહે તેહરીમી હે, ચાહે ઉસ જગહકો છૂએ જિસમેં આયત લિખ્ખી હે યા ઉસ જગહકો જો સાદા હે. ઔર અગર પૂરા કુરઆન ન હો, બલ્કે કિસી કાગઝ યા ઝિલ્લી વગૈરહ પર કુરઆનકી એક પૂરી આયત લિખ્ખી હુઇ હો, બાકી હિસ્સા સાદા હો તો સાદા જગહકા છૂના જાઇઝ હે જબકે આયત પર હાથ ન લગે.

મસ્અલા ૨ :- કુરઆન મજીદકા લિખના મકરૂહ નહીં, બશર્તે કે લિખ્ખે હુએકો હાથ ન લગે, ચાહે ખાલી જગહકો છૂએ, મગર ઇમામ મુહમ્મદકે નઝદીક ખાલી જગહકો ભી છૂના જાઇઝ નહીં, ઔર ઇસીમેં ઝિયાદહ એહતિયાત હે. પેહલા કૌલ ઇમામ અબૂ યુસુફકા હે ઔર યેહી ઇખ્તિલાફ પેહલે મસ્અલેમેં ભી હે. ઔર યે હુકમ જબ હે કુરઆન શરીફ ઔર સીપારોંકે અલાવા કિસી કાગઝ યા કપળે વગૈરહમેં કોઇ આયત લિખ્ખી હો ઔર ઉસકા કુછ હિસ્સા સાદા ભી હો.

---

૧. ઇસ મસઅલેકા મતલબ યે હે કે મા'ઝૂરકી દો હાલતેં હૈં. એક તો યે હે કે જિતની મુદ્દતમેં ઉસને વુઝૂ કિયા હે ઔર મોઝા પેહને હુએ હે. ઉસ તમામ મુદ્દતમેં ઉસકા વો મર્ઝ જિસકી વજહસે વો મા'ઝૂર હુવા હે, પાયા જાએ. પેહલી સૂરતકા હુકમ યે હે કે નમાઝકા વકત નિકલનેસે ઉસકા વુઝૂ ટૂટ જાએગા. ઔર ચૂંકે ઉસને મોઝે પૂરી પાકી પર પેહને હૈં, ઇસ લિયે ઉસકા મસહ ન ટૂટેગા. ઔર તંદુરસ્તોંકી તરહ ઠહેરનેકી હાલતમેં એક દિન ઔર એક રાત ઔર સફરકી હાલતમેં તીન દિન ઔર તીન રાત મસહ કર સકેગા. ઔર દૂસરી સૂરતકા હુકમ યે હે કે વકત નિકલ જાનેસે જિસ તરહ ઉસકા વુઝૂ ટૂટ જાએગા યૂંહી ઉસકા મસહ ભી ટૂટ જાએગા ઔર ઉસકો મોઝે ઉતાર કર પાંવ ધોને પળેંગે.

મસ્અલા ૩ :- એક આયતસે કમકા લિખના મકરૂહ નહીં અગર કિતાબ વગૈરહમેં લિખ્ખે. ઔર કુરઆન શરીફમેં એક આયતસે કમકા લિખના ભી જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૪ :- ના-બાલિગ બચ્ચોંકા બે-વુઝૂ હોનેકી હાલતમેં ભી કુરઆન મજીદકા દેના ઔર છૂને દેના મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- કુરઆન મજીદકે સિવા ઔર આસમાની કિતાબોંમેં તૌરાત, ઇન્જીલ ઔર ઝબૂર વગૈરહ જૈસી કિતાબોંકે સિર્ફ ઉસી જગહકા છૂના મકરૂહ હૈ જહાં લિખ્ખા હુવા હો. સાદી જગહકા છૂના મકરૂહ નહીં. ઔર યેહી હુકમ કુરઆન મજીદકી ઉન આયતોંકા
૧ ભી હૈ જો તિલાવતસે મન્સૂખ' હૈં.

મસ્અલા ૬ :- વુઝૂકે બા'દ અગર કિસી ઉઝવકે બારેમેં ન ધોનેકા શુબહ હો, લેકિન વો ઉઝવ તય ન હો તો ઐસી શકલમેં શક દૂર કરનેકે લિયે પૈરકો ધોએ. ઇસી તરહ અગર વુઝૂકે દરમિયાન કિસી ઉઝવકે બારેમેં શુબહ હો તો ઐસી હાલતમેં આખિરી ઉઝવકો ધોએ, જૈસે કોહનિયોં તક હાથ ધોનેકે બા'દ યે શુબહ હો તો મુંહ ધો ડાલે. ઔર અગર પૈર ધોતે વકત યે શુબહ હો તો કોહનિયોં તક હાથ ધો ડાલે. યે ઉસ વકત હૈ કે અગર કભી કભી શુબહ હોતા હો. અગર કિસીકો અકસર ઇસ કિસમકા શુબહ હોતા હો તો ઉસકો ચાહિયે કે ઇસ શુબહકી તરફ ખ્યાલ ન કરે ઔર અપને વુઝૂકો કામિલ (પૂરા) સમઝે.

મસ્અલા ૭ :- મસ્જિદકે ફર્શ પર વુઝૂ કરના દુરૂસ્ત નહીં, હાં, અગર ઇસ તરહ વુઝૂ કરે કે વુઝૂકા પાની મસ્જિદમેં ન ગિરને પાએ તો ખૈર, ઇસમેં અકસર જગહ બે-એહતિયાતી હોતી હૈ કે વુઝૂ ઐસે મૌકે પર કિયા જાતા હૈ કે વુઝૂકા પાની મસ્જિદકે ફર્શ પર ગિરતા હૈ.

૨
ગુસલ²કા બયાન

મસ્અલા ૧ :- બડી ગંદગીસે પાક હોનેકે લિયે ગુસલ ફર્ઝ હૈ. ઔર ઐસી ગંદગી પૈદા હોનેકી ચાર વજહેં હૈં.

[૧] પેહલી વજહ મનીકા અપની જગહસે જોશકે સાથ અલગ હોકર જિસમસે
૩ બાહિર આનેકી હૈ, ચાહે જાગતેમેં હો યા સોતેમેં, બેહોશીમેં હો યા હોશમેં, જિમાઅ³સે હો યા બગૈર જિમાઅકે, કિસી ખ્યાલ યા સોચસે હો યા ખાસ હિસ્સેકો હરકત દેનેસે યા ઔર કિસી તરહસે.

મસ્અલા ૨ :- અગર મની અપની જગહસે જોશકે સાથ નિકલી, મગર ખાસ હિસ્સેસે બાહિર નિકલતે વકત જોશ ન થા, તબ ભી ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા, જૈસે મની અપની જગહસે જોશકે સાથ નિકલી, મગર ઉસકે ખાસ હિસ્સેકે સૂરાખકો હાથસે બંધ કર

---

૧. નિરસ્ત ૨. નહાના, સ્નાન, ૩. સંભોગ.

લિયા યા રૂઇ વગૈરહ રખ લી, થોળી દેરકે બા'દ જોશ જાતા રહા તો ઉસને ખાસ હિસ્સેકે સૂરાખસે રૂઇ હટાઇ ઔર મની બગૈર જોશકે નિકલ આઇ, તબ ભી ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા.

મસ્અલા ૩ :- અગર કિસીકે ખાસ હિસ્સેસે કુછ મની નિકલી ઔર ઉસને ગુસલ કર લિયા, ગુસલકે બા'દ દોબારા કુછ બગૈર જોશકે નિકલી તો ઇસ સૂરતમેં પેહલા ગુસલ બાતિલ (ગલત) હો જાએગા. દો બારા ફિર ગુસલ ફર્ઝ હૈ, બશર્તે કે યે બાકી મની સોને ઔર પેશાબ કરનેસે પેહલે ઔર ચાલીસ કદમ યા ઉસ્સે ઝિયાદહ ચલનેસે પેહલે નિકલે, મગર ઇસ બાકી મનીકે નિકલનેસે પેહલે અગર નમાઝ પઢ્હ લી હો તો વો નમાઝ સહીહ રહેગી, ઉસકો દોહરાના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૪ :- કિસીકે ખાસ હિસ્સેસે પેશાબકે બા'દ મની નિકલે, તો ઉસપર ભી ગુસલ ફર્ઝ હોગા, બશર્તે કે જોશકે સાથ હો.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસી મર્દ યા ઔરતકો અપને જિસમ યા કપળે પર સોકર ઉઠનેકે બા'દ તરી મા'લૂમ હો તો ઉસમેં બહોતસી સૂરતેં હૈં, ઇનમેંસે આઠ ઇસ તરહ હૈં.

(૧) યકીન યા ગાલિબ ખ્યાલ યે હો જાએ કે યે મની હૈ ઔર એહતિલામ[૧] યાદ હો. ૧

(૨) યકીન હો જાએ કે યે મની હૈ ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

(૩) યકીન હો જાએ કે યે મઝી[૨] હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો. ૨

(૪) શક હો કે યે મની હૈ યા મઝી ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

(૫) શક હો કે યે મની હૈ યા વદી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો.

(૬) શક હો કે યે મઝી હૈ યા વદી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ હો.

(૭), (૮) શક હો કે યે મની હૈ યા મઝી યા વદી હૈ ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

મસ્અલા ૬ :- અગર કિસી આદમીકા ખત્ના ન હુવા હો ઔર ઉસકી મની ખાસ હિસ્સેકે સૂરાખસે બાહિર નિકલકર ઉસ ખાલકે અંદર રેહ જાએ જો ખત્નામેં કાટ ડાલી જાતી હૈ, તો ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા, અગરચે મની ઉસ ખાલકે બાહિર ન નિકલી હો.

[૨] દૂસરી વજહ ઇલાજ યા'ની કે કિસી ઐસે મર્દકે જિસે જોશ આ રહા હો, ખાસ હિસ્સેકે સરકા કિસી ઝિન્દા ઔરતકે ખાસ હિસ્સેમેં યા કિસી દૂસરે ઝિંદા આદમીકે મુક્તરકા (પીછેકા હિસ્સા) હિસ્સેમેં દાખિલ હોના, ચાહે વો મર્દ હો યા ઔરત યા ખુન્સા (નપુંસક) ઔર ચાહે મની ગિરે યા ન ગિરે, ઇસ સૂરતમેં અગર દોનૂંમેં ગુસલકી સહીહ હોનેકી શર્તે પાઇ જાતી હૈં યા'ની દોનૂં બાલિગ હૈં તો દોનૂં પર, વરના જિસમેં પાઇ જાતી હૈં ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા.

મસ્અલા ૭ :- અગર ઔરત કમસિન (છોટી) હો, મગર ઐસી કમસિન ન હો કે

---

૧. સ્વપ્ન દોષ

૨. મની નિકલનેસે પેહલે જો પાની નિકલતા હૈ ઔર જિસ્સે જોશ ઔર બઢતા હૈ ઉસે મઝી કેહતે હૈં.

ઉસકે સાથ જિમાઅ કરનેસે ઉસકે ખાસ હિસ્સે ઓર મુસ્તરક હિસ્સેકે મિલ જાનેકા ડર હો, તો ઉસકે ખાસ હિસ્સેમેં મર્દકે ખાસ હિસ્સેકા સર દાખિલ હોનેસે મર્દ પર ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા, અગર વો મર્દ બાલિગ હે.

મસ્અલા ૮ :- જિસ મર્દકે ખુસિયે કટ ગએ હોં, ઉસકે ખાસ હિસ્સેકા સર કિસીકે મુસ્તરક (પીછેકે) હિસ્સે યા ઓરતકે ખાસ હિસ્સેમેં દાખિલ હો, તબ ભી ગુસલ દોનૂં પર ફર્ઝ હો જાએગા, મગર દોનૂં બાલિગ હોં, વરના ઉસપર જો બાલિગ હો.

મસ્અલા ૯ :- અગર કિસી મર્દકે ખાસ હિસ્સેકા સર કટ ગયા હો તો ઉસકે બાકી જિસ્મસે ઉસ મિકદારકા એ'તિબાર કિયા જાએગા યા'ની અગર બાકી ઉઝ્વસે હશ્ફા (અગલા હિસ્સા, સુપારી) કે બરાબર દાખિલ હો ગયા તો ગુસલ વાજિબ હોગા, વરના નહીં.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કોઇ મર્દ અપને ખાસ હિસ્સેકો કપડે વગેરહસે લપેટકર દાખિલ કરે તો અગર જિસ્મકી ગરમી મેહસૂસ હો યા ન હો, ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કોઇ ઓરત જોશકી વજહસે અપને ખાસ હિસ્સેમેં કિસી બે-જોશ મર્દ યા જાનવરકે ખાસ હિસ્સેકો યા કિસી લકડી વગેરહકો યા અપની ઉંગલીકો દાખિલ કરે, તબ ભી ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ હો જાએગા, મની ગિરે યા ન ગિરે, મગર યે શારેહકી રાય હે ઓર અસલ મઝહબમેં બગેર મની નિકલે ગુસલ વાજિબ નહીં.

[૩] તીસરી વજહ હેઝસે પાક હોના હે.

[૪] ચોથી વજહ નિફાસસે પાક હોના હે.

ઇનકે મસ્અલે બેહિશ્તી ઝેવરમેં ગુઝર ચુકે હૈં, વહીં દેખ લેં.

જિન શકલોંમેં ગુસલ ફર્ઝ નહીં

મસ્અલા ૧ :- મની અગર અપની જગહસે જોશકે સાથ જુદા ન હો, તો અગરચે ખાસ હિસ્સેસે બાહિર નિકલ આએ ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા, જૈસે કિસી આદમીને કોઇ બોઝ ઉઠાયા યા ઉંચેસે ગિર પડા યા કિસીને ઉસકો મારા ઓર સદમેસે ઉસકી મની બગૈર જોશકે નિકલ આઇ, તો ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઇ મર્દ કિસી કમસિન (છોટી) ઓરતકે સાથ જિમાઅ કરે તો ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા, બશર્તે કે મની ન ગિરે. ઓર વો ઓરત ઇસ કદર કમસિન હો કે ઉસકે સાથ જિમાઅ કરનેમેં ખાસ હિસ્સે ઓર મુશ્તરક (પીછેકે) હિસ્સેકે મિલ જાનેકા ડર હો.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઇ મર્દ અપને ખાસ હિસ્સેમેં કપડા લપેટકર જિમાઅ કરે તો ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા, બશર્તે કે કપડા ઇતના મોટા હો કે જિસ્મકી ગરમી ઓર જિમાઅકા મઝા ઉસકી વજહસે ન મેહસૂસ હો, મગર ઝિયાદહ એહતિયાત ઇસમેં હૈ કે હશ્ફેકે ગાયબ હોનેસે ગુસલ વાજિબ હો જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઇ મર્દ અપને ખાસ હિસ્સેકા ઉઝ્વ હશ્ફેકે સરકે બિકદારસે કમ દાખિલ કરે, તબ ભી ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા ૫ :- મઝી ઔર વદીકે નિકલનેસે ગુસલ ફર્ઝ નહીં હોતા.

મસ્અલા ૬ :- ઈસ્તિહાઝા[1] સે ગુસલ ફ.. ન હોગા. 1

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસી આદમીકો મની જારી રેહનેકા મર્ઝ હો તો ઉસકે ઉપર ઉસ મનીકે નિકલનેસે ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા ૮ :- સો ઉઠનેકે બા'દ કપળોં પર તરી દેખે તો ઈસ શકલમેં ગુસલ ફર્ઝ નહીં હોતા:

(૧) યકીન હો જાએ કે યે મઝી હે ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

(૨) શક હો કે યે મની હે યા વદી હે ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

(૩) શક હો કે યે મઝી હે યા વદી હે ઔર એહતિલામ યાદ ન હો.

(૪), (૫) યકીન હો જાએ કે યે વદી હે ઔર એહતિલામ યાદ હો યા ન હો.

(૬) શક હો કે યે મની યા મઝી યા વદી હે ઔર એહતિલામ યાદ ન હો. હાં, પેહલી, દૂસરી ઔર છઠ્ઠી શકલમેં એહતિયાતકે તૌર પર ગુસલ કર લેના વાજિબ હે. અગર ગુસલ ન કરેગા તો નમાઝ ન હોગી ઔર સખ્ત ગુનાહ હોગા, કયૂંકે ઈસમેં ઈમામ અબૂ યૂસુફ ઔર તરફૈન[2] કા ઈખ્તિલાફ હે. ઈમામ અબૂ યૂસુફ ને કહા, ગુસલ વાજિબ નહી. ઔર તરફૈનને વાજિબ કહા હે. ઔર ફતવા તરફૈનકે કૌલ પર હે. 2

મસ્અલા ૯ :- હુકના (અમલ) કે મુશ્તરક હિસ્સેમેં દાખિલ હોનેસે ગુસલ ફર્ઝ નહીં હોતા.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કોઇ મર્દ અપના ખાસ હિસ્સા કિસી ઔરત યા મર્દકી નાકમેં દાખિલ કરે ઔર મની ન નિકલે તો ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કોઇ આદમી ખ્વાબમેં અપની મની ગિરતી હુઇ દેખે ઔર મની ગિરનેકા મઝા ભી ઉસકો મેહસૂસ હો, મગર કપળોં પર તરી યા કોઇ ઔર અસર મા'લૂમ ન હો, તો ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

જિન શકલોંમેં ગુસલ વાજિબ હે

(૧) અગર કોઇ કાફિર ઈસ્લામ લાએ ઔર કુફ્ર હી કી હાલતમેં ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ હુવા હો ઔર વો ન નહાયા હો યા નહાયા હો, મગર શરીઅતકે એ'તિબારસે વો

૧. કિસી બીમારીકી વજહસે, હૈઝ ઔર નિફાસકે અલાવા જો ખૂન આએ, ઉસે ઈસ્તિહાઝા કેહતે હૈં.

૨. ઈમામ મુહમ્મદ (રહ.) ઔર ઈમામ અબૂ હનીફા (રહ.)

ગુસલ સહી નં હુવા હો તો ઉસપર ઇસ્લામ લાનેકે બા'દ નહાના વાજિબ હે.

(૨) અગર કોઇ આદમી પંદરહ બરસસે પેહલે બાલિગ હો જાએ ઔર ઉસે પેહલા એહતિલામ હો તો ઉસપર એહતિયાતકે તૌર પર ગુસલ વાજિબ હે. ઔર ઇસકે બા'દ જો એહતિલામ હો યા પંદરહ બરસકે બા'દ મુહતલિમ (એહતિલામ) હો તો ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ હે.

(૩) મુસલમાન મુરદેકી લાશકો નહલાના મુસલમાનોં પર ફર્ઝે કિફાયા હે.

જિન શકલોંમેં ગુસલ સુન્નત હે

(૧) જુમ્આકે દિન નમાઝે ફજરકે બા'દસે જુમ્આ તક ઉન લોગોંકો ગુસલ કરના સુન્નત હે, જિન પર જુમ્આકી નમાઝ વાજિબ હે.

(૨) દોનૂં ઇદોંકે દિન ફજરકે બા'દ ઉન લોગોંકો ગુસલ કરના સુન્નત હે, જિન પર દોનૂં ઇદોંકી નમાઝ વાજિબ હે.

(૩) હજ યા ઉમરહકે એહરામકે લિયે ગુસલ કરના સુન્નત હે.

(૪) હજ કરનેવાલેકો અરફાકે દિન ઢલનેકે બા'દ ગુસલ કરના સુન્નત હે.

જિન શકલોંમેં ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે

(૧) ઇસ્લામ લાનેકે લિયે ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે, અગર બળી ગંદગીસે પાક હો.

(૨) કોઇ મર્દ યા ઔરત જબ પંદરહ બરસકી ઉમરકો પહોંચે ઔર ઉસ વક્ત તક કોઇ નિશાની જવાનીકી ઉસમેં ન પાઇ જાએ, તો ઉસકોં ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે.

(૩) પછને લગવાનેકે બા'દ ઔર જુનૂન ઔર મસ્તી ઔર બેહોશી દૂર હો જાનેકે બા'દ ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે.

(૪) મુરદેકો નહલાનેકે બા'દ નહલાનેવાલોંકો ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે.

(૫) શબે બરાત યા'ની શાબાનકી પંદરહવીં રાતકો ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે.

(૬) લૈલતુલ કદ્રકી રાતોંમેં ઉસ આદમીકો ગુસલ કરના મુસતહબ હે, જિસકો લૈલતુલ કદ્ર મા'લૂમ હુઇ હો.

(૭) મદીના મુનવ્વરામેં દાખિલ હોનેકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૮) મુઝદલફામેં ઠહેરનેકે લિયે દસવીંકી સુબહકો ફજરકે હોનેકે બા'દ ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૯) તવાફે ઝિયારતકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૧૦) કંકરી ફેંકનેકે વક્ત ગુસલ મુસતહબ હે.

(૧૧) ચાંદ ગિરહન, સૂરજ ગિરહન ઔર બારિશકે લિયે પળ્હી ગઇ નમાઝોંકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૧૨) ડર ઔર મુસીબતકી નમાઝકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૧૩) કિસી ગુનાહકે તૌબા કરનેકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૧૪) સફરસે વાપસ આનેવાલકો ગુસલ મુસ્તહબ હે, જબ વો અપને વતન જાએ.

(૧૫) આમ મજ્લિસમેં આનેકે લિયે ઔર નયે કપડે પહેનનેકે લિયે ગુસલ મુસ્તહબ હે.

(૧૬) જિસકો કત્લ કિયા જાતા હે, ઉસકો ગુસલ કરના મુસ્તહબ હે.

બે-ગુસલ હોનેકે હુકમ

મસ્અલા ૧ :- ઇસ હાલતમેં મસ્જિદમેં દાખિલ હોના હરામ હે. હાં, અગર કોઇ સખ્ત ઝરૂરત હો તો જાઇઝ હે, જૈસે, કિસીકે ઘરકા દરવાઝા મસ્જિદમેં હે ઔર દૂસરા કોઇ રાસ્તા ઉસકે નિકલનેકા ઉસકે અલાવા ન હો ઔર ન વહાં કે અલાવા દૂસરી જગહ રેહ સકતા હો, તો ઉસકો મસ્જિદમેં તયમ્મુમ કરકે જાના જાઇઝ હે, યા કિસી મસ્જિદમેં પાનીકા ચશ્મા યા કુંવા યા હોઝ હો ઔર ઉસકે સિવા કહીં પાની ન હો, તો ઉસ મસ્જિદમેં તયમ્મુમ કરકે જાના જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૨ :- ઇદગાહમેં ઔર મદરસા ઔર ખાનકાહ વગૈરહમેં જાના જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૩ :- હૈઝ ઔર નિફાસકી હાલતમેં ઔરતકી નાફ ઔર ઝાનૂકે દરમિયાનકે જિસમકો દેખના યા ઉસ્સે અપને જિસમકો મિલાના, જબ કોઇ કપડા બીચમેં ન હો ઔર જિમાઅ (સોહબત) કરના હરામ હે.

મસ્અલા ૪ :- હૈઝ ઔર નિફાસકી હાલતમેં ઔરતકા બોસા લેના ઔર ઝૂઠા પાની વગૈરહ પીના ઔર ઉસ્સે લિપટકર સોના ઔર ઉસકી નાફ ઔર નાફકે ઉપર ઔર[1] ઝાનૂ ઔર ઝાનૂકે નીચેકે જિસમસે અપને જિસમકો મિલાના, અગરચે કપડા બીચમેં ન હો, ઔર નાફ ઔર ઝાનૂકે દરમિયાનમેં કપડેકે સાથ મિલાના જાઇઝ હે, બલ્કે હૈઝકી વજહસે ઔરતસે અલાહિદા હોકર સોના યા ઉસકે લિપટનેસે બચના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઇ મર્દ સોકર ઉઠનેકે બા'દ અપને ખાસ ઉઝવ પર તરી દેખે ઔર સોનેસે પેહલે ઉસકે ખાસ હિસ્સેકો જોશ હો તો ઉસપર ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા ઔર વો તરી મઝી સમઝી જાએગી, બશર્તે કે એહતિલામ યાદ ન હો ઔર ઉસ તરીકે મની હોનેકા ગાલિબ ખ્યાલ ન હો. ઔર અગર રાન વગૈરહ યા કપડોં પર ભી તરી હો, તો ગુસલ બહરહાલ વાજિબ હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર દો મર્દ યા દો ઔરતેં યા એક મર્દ ઔર એક ઔરત એક હી

---

૧. ઝાનૂકે છૂને ઔર ઉસ્સે બદન મિલાનેકો આમ ફકીહોંને તો જાઇઝ કહા હે. મગર શામીને ઉસકે ઔરત હોનેકી વજહસે ઝિઝક મેહસૂસ કી હે, મગર યે ઝિઝક તો પૂરે બદનમેં હે, ક્યૂંકે ઔરતકા સારા જિસમ ઔરત હે ઔર ઝાનૂકે નીચેમેં પિંડલી ભી દાખિલ હે, ક્યૂંકે પિંડલી છોડી હુઇ ઔરત હે, ઇસ લિયે જમ્હૂરકા કોલ તરજીહકે કાબિલ હે.

બિસ્તર પર લેટેં ઔર સો ઉઠનેકે બા'દ ઉસ બિસ્તર પર મનીકા નિશાન પાયા જાએ ઔર કિસી તરીકેસે યે ન મા'લૂમ હો કે કિસકી મની હૈ, ઔર ન ઉસ બિસ્તર પર ઈનસે પેહલે કોઈ ઔર સોયા હો તો ઈસ શકલમેં દોનૂં પર ગુસલ ફર્ઝ હોગા. ઔર અગર ઈનસે પેહલે કોઈ ઔર આદમી બિસ્તર પર સો ચુકા હૈ ઔર મની સૂખી હૈ તો ઈન દોનૂં શક્લોંમેં કિસી પર ગુસલ ફર્ઝ ન હોગા.

મસ્અલા ૭ :- કિસી પર ગુસલ ફર્ઝ હો ઔર પરદેકી જગહ નહીં તો ઉસમેં યે તફસીલ હૈ કે મર્દકા મરદોંકે સામને નંગે હોકર નહાના વાજિબ હૈ. ઈસી તરહ ઔરતકો ઔરતોંકે સામને ભી નહાના વાજિબ હૈ ઔર મર્દકો ઔરતોંકે સામને ઔર ઔરતોંકો મરદોંકે સામને નહાના હરામ હૈ, બલ્કે તયમ્મુમ કરે.

તયમ્મુમકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- કુંવેસે પાની નિકાલનેકી કોઈ ચીઝ ન હો ઔર ન કોઈ કપળા હો, જિસકો કુંવેમેં ડાલ કર તર કર લે ઔર ઉસ્સે નિચોડકર પાકી કરે યા પાની મટકે વગૈરહમેં હો ઔર કોઈ ચીઝ પાની નિકાલનેકી ન હો ઔર મટકા ઝૂકાકર ભી પાની ન લે સકતા હો ઔર હાથ નાપાક હોં ઔર કોઈ દૂસરા આદમી એસા ન હો જો પાની નિકાલ દે યા ઉસકે હાથ ધુલા દે, એસી હાલતમેં તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર વો ઉઝર જિસકી વજહસે તયમ્મુમ કિયા ગયા હૈ, આદમિયોંકી તરફસે હો, તો ઉઝર જાતા રેહતા હૈ, તો જિતની નમાઝેં ઈસ તયમ્મુમસે પળ્હી હૈં, સબ દોબારા પળ્હની ચાહિયે, જૈસે કોઈ આદમી જેલખાનામેં હો ઔર જેલકે મુલાઝિમ ઉસકો પાની ન દેં, યા કોઈ આદમી ઉસ્સે કહે કે અગર તૂ વુઝૂ કરેગા તો મૈં તુઝકો માર ડાલૂંગા. ઈસ તયમ્મુમસે જો નમાઝ પળ્હી હૈ, ઉસકો ફિર દોહરાના પળેગા.

મસ્અલા ૩ :- એક જગહસે ઔર એક ઢેલેસે કુછ આદમી એક કે બા'દ એક તયમ્મુમ કરેં તો દુરૂસ્ત હૈ.

મસ્અલા ૪ :- જો આદમી પાની ઔર મિટ્ટી દોનૂંકે ઈસ્તે'માલ પર કુદરત ન રખતા હો, ચાહે મિટ્ટી ઔર પાની ન હોનેકી વજહસે યા બીમારીસે, તો ઉસકો ચાહિયે કે નમાઝ, બિલા મકરૂહ સમઝે, પળ્હ લે, ફિર ઉસકો તહારતસે લૌટા લે, જૈસે કોઈ આદમી રેલમેં હો ઔર ઈત્તિફાકસે નમાઝકા વકત આ જાએ ઔર પાની ઔર વો ચીઝ જિસસે તયમ્મુમ દુરૂસ્ત હૈ, જૈસે મિટ્ટી ઔર મિટ્ટીકે બરતન યા ધૂલ-મિટ્ટી ન હો ઔર નમાઝકા વકત જાતા હો તો એસી હાલતમેં બે-મકરૂહ સમઝે નમાઝ પળ્હ લો. ઈસી તરહ જેલમેં જો આદમી હો ઔર વો પાક પાની ઔર મિટ્ટી પર કુદરત ન રખતા હો તો બે-વુઝૂ ઔર તયમ્મુમકે નમાઝ પળ્હ લે ઔર દોનૂં શક્લોંમેં નમાઝ દોહરાની પળેગી.

મસ્અલા ૫ :- જિસ શખ્સકો આખિરી વકત પાની મિલનેકા યકીન યા ગુમાન

ગાલિબ હો, ઉસકો નમાઝકે આખિરી મુસ્તહબ વકત તક પાનીકા ઇન્તિઝાર કરના મુસ્તહબ હે. જેસે, કુંવેસે પાની નિકાલનેકી કોઇ ચીઝ ન હો ઓર યે યકીન યા ગુમાન ગાલિબ હો કે આખિરી મુસ્તહબ વકત રસ્સી-ડોલ મિલ જાએગા યા કોઇ આદમી રેલ પર સવાર હો ઓર યકીની તૌર પર યા ખ્યાલ કે તૌર પર મા'લૂમ હો કે આખિરી વકત તક રેલ એસે સ્ટેશન પર પહોંચ જાએગી જહાં પાની મિલ સકતા હે, તો આખિરી મુસ્તહબ વકત તક ઇન્તિઝાર મુસ્તહબ હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર કોઇ આદમી રેલ પર સવાર હો ઓર ઉસને પાની ન મિલનેસે તયમ્મુમ કિયા હો ઓર રાહ મેં ચલતી હુઇ રેલસે ઉસે પાનીકે ચશ્મે તાલાબ વગેરહ દિખલાઇ દેં તો ઉસકા તયમ્મુમ ન જાએગા, ઇસ લિયે કે ઇસ શકલમેં વો પાનીકે ઇસ્તે'માલ પર કુદરત નહીં રખતા, રેલ નહીં ઠહેર સકતી ઓર ચલતી હુઇ રેલસે ઉતર નહીં સકતા.

તતિમ્મા દૂસરા હિસ્સા બેહિશ્તી ઝેવર

નમાઝકે વકતોંકા બયાન

મુદરિક :- વો આદમી જિસકો શુરૂ'સે આખિર તક કિસીકે પીછે જમાઅતસે નમાઝ મિલે ઉસકો મુકતદી ઓર મુઅત્તિમ્મ ભી કેહતે હેં.

મસ્બૂક :- વો આદમી જો એક રકા'ત યા ઉસસે ઝિયાદહ હો જાનેકે બા'દ જમાઅતમેં આકર શરીક હુવા હો.

લાહિક :- વો આદમી જો કિસી ઇમામકે પીછે નમાઝમેં શરીક હુવા હો ઓર શરીક હોનેકે બા'દ ઉસકી રકા'તેં યા કુછ રકા'તેં જાતી રહીં, ચાહે ઇસ વજહ સે કે વો સો ગયા હો યા ઉસકો હદસ (ગંદગી) હો જાએ, છોટા હો યા બડા.

મસ્અલા ૧ :- મરદોંકે લિયે મુસ્તહબ હે કે ફજરકી નમાઝ એસે વકત શુરૂ' કરે કે રોશની ખૂબ ફેલ જાએ ઓર ઇતના વકત બાકી હો કે અગર નમાઝ પઢી જાએ ઓર ઉસમેં ચાલીસ પચાસ આયતોંકી તિલાવત અચ્છી તરહ કી જાએ ઓર નમાઝકે બા'દ અગર કિસી વજહસે નમાઝ દોહરાના ચાહેં તો ઉસી તરહ ચાલીસ-પચાસ આયતેં ઉસમેં પઢ સકે. ઓર ઓરતોંકો હમેશા ઓર મરદોંકો હજકી હાલતમેં મુઝદલફામેં ફજરકી નમાઝ અંધેરેમેં પઢના મુસ્તહબ હે.

મસ્અલા ૨ :- જુમ્આકી નમાઝકા વકત ભી વોહી હે જો ઝોહરકી નમાઝકા હે. સિર્ફ ઇતના ફર્ક હે કે ઝોહરકી નમાઝ ગરમિયોંમેં કુછ દેર કરકે પઢના બેહતર હે, ચાહે ગરમીમેં તેઝી હો યા ન હો, ઓર સરદીકે ઝમાનેમેં જલ્દી પઢ લેના બેહતર હે. ઓર જુમ્આકી નમાઝ હમેશા અવ્વલ વકત પઢના સુન્નત હે. જમ્હૂર (બહોત બડી તા'દાદમેં

(ઉલમા) કા યેહી કોલ (કથન) હે.

મસ્અલા ૩ :- દોનૂં ઇદોંકી નમાઝકા વકત સૂરજકે અચ્છી તરહ નિકલ આનેકે
બા'દ શુરૂ' હોતા હે, દોપહરસે પેહલે તક રેહતા હે. સૂરજકે અચ્છી તરહ નિકલ આનેસે
મુરાદ હે કે સૂરજકા પીલાપન જાતા રહે ઔર રોશની એસી તેઝ હો જાએ કે નઝર ન
૧ ઠેહરે. ઇસે તય કરનેકે લિયે ફકીહોંને લિખ્ખા હે કે એક નેઝે' જિતના ઉંચા હો જાએ. દોનૂં
ઇદોંકી નમાઝકા જલ્દ પઢના મુસ્તહબ હે મગર ઇદુલ ફિત્રકી નમાઝ અવ્વલ વકતસે
કુછ દેરમેં પઢના ચાહિયે.

મસ્અલા ૪ :- જબ ઇમામ ખુત્બેકે લિયે અપની જગહસે ઉઠ ખળા હો ઔર
ખુત્બા જુમ્આકા હો , યા ઇદોંકા યા હજ વગૈરહકા, તો ઇન વકતોંમેં નમાઝ પઢના
મકરૂહ હે. ઔર નિકાહકે ખુત્બે ઔર કુરઆનકે ખત્મમેં ખુત્બાકે શુરૂ' હોનેકે બા'દ નમાઝ
પઢના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૫ :- જબ ફર્ઝ નમાઝકી તકબીર કહી જાતી હો, ઉસ વકત ભી નમાઝ
મકરૂહ હે, હાં અગર ફજરકી સુન્નત ન પઢી હો ઔર કિસી તરહ યે યકીન યા બળા
૨ ગુમાન હો જાએ કે રકા'ત જમાઅતસે મિલ જાએગી યા કુછ ઉલમાં'કે નઝદીક તશહ્હુદ
હી મિલ જાનેકી ઉમ્મીદ હો તો ફજરકી સુન્નતોંકા પઢ લેના મકરૂહ નહીં યા જો તાકીદી
સુન્નત શુરૂ' કર દી હો, ઉસકો પૂરા કરે.

મસ્અલા ૬ :- ઇદોંકી નમાઝસે પેહલે ચાહે ઘરમેં હો યા ઇદગાહમેં, નફલ નમાઝ
મકરૂહ હે. ઔર ઇદોંકે બા'દ સિર્ફ ઇદગાહમેં મકરૂહ હે.

અઝાનકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કિસી અદા નમાઝકે લિયે અઝાન કહી જાએ તો ઉસકે લિયે
ઉસ નમાઝકે વકતકા હોના ઝરૂરી હે. અગર વકત આનેસે પેહલે અઝાન દી જાએ તો
સહીહ ન હોગી. વકત આનેકે બા'દ ફિર ઇસકો દોહરાના હોગા, ચાહે ફજરકી અઝાન
કી હો યા કિસી ઔર વકત કી.

૩ મસ્અલા ૨ :- અઝાન ઔર ઇકામત'કા અરબી ઝબાનમેં ઉનહીં ખાસ લફઝમેં
હોના ઝરૂર હે, જો નબી (સ.અ.વ.) સે નકલ કિયે ગએ હેં. ઔર અગર કિસી ઔર
ઝબાનમેં યા અરબી ઝબાનમેં કિસી ઔર લફઝમેં અઝાન યા ઇકામત કહી જાએ તો
સહીહ ન હોગી, અગરચે લોગ ઉસકો સુનકર અઝાન સમઝ લેં ઔર અઝાનકા મકસદ

૧. એક નેઝેસે યે મુરાદ હે કે નિકલનેકી જગહસે ઇતના ઉંચા હો જાએ.

૨. મગર ઝાહિર મઝહબ યે હે કે ફર્ઝ સુબહકી દોનૂં રકા'તેં ન મિલનેકા ડર હો ઔર તશહ્હુદ મિલ જાનેકી ઉમ્મીદ હો, તો ઇસ શકલમેં ફજરકી સુન્નત ન પઢે ઔર દૂસરે કૌલકો ગૌહરમેં કમઝોર કહા ગયા, મગર ફત્હુલ કદીરમેં ઇસકી તાઇદ કી ગઇ હે.

૩. જમાઅતકે ખળે હોનેકે વકતકી છોટી અઝાન.

ઇસ્સે હાસિલ હો જાએ.

મસ્અલા ૩ :- મુઅઝ્ઝિન (અઝાન દેનેવાલા) કા મર્દ હોના ઝરૂરી હે, ઔરતકી અઝાન દુરુસ્ત નહીં. અગર કોઈ ઔરત અઝાન દે તો ઇસકો દોહરાના ચાહિયે. અગર બગૈર દોહરાએ હુએ નમાઝ પઢ લી જાએગી, તો ગોયા બગૈર અઝાનકે પઢી ગઇ.

મસ્અલા ૪ :- મુઅઝ્ઝિનકા અકલવાલા હોના ભી ઝરૂરી હે. અગર કોઈ ના સમઝ બચ્ચા યા મજનૂન (પાગલ) યા મસ્ત અઝાન દે દે તો એ'તિબારકે કાબિલ ન હોગી.

મસ્અલા ૫ :- અઝાનકા સુન્નત તરીકા યે હે કે અઝાન દેનેવાલા દોનૂં ગંદગિયોંસે પાક હોકર કિસી ઉંચી જગહ પર મસ્જિદસે અલગ કિબ્લાકી તરફ મુંહ કરકે ખડા હો ઔર અપને દોનૂં કાનોંકે સૂરાખોંકો કલમેકી ઉંગલીસે બંદ કરકે અપની તાકતકે મુતાબિક બુલંદ આવાઝસે, ન ઇતનાકે જિસ્સે તકલીફ હો ઇન લફ્ઝોંકો કહે.

અલ્લાહુ અકબર, ચાર બાર, ફિર
અશ્હદુ અલ્લા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહ, દો બાર, ફિર
અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ, દો બાર, ફિર
હય્ય અલસ્સલાહ, દો બાર, ફિર
હય્ય અલલ્ફલાહ, દો બાર, ફિર
અલ્લાહુ અકબર, દો બાર, ફિર
લાઇલાહ ઇલ્લલ્લાહ, એક બાર.

હય્ય અલસ્સલાહ કેહતે વકત અપને મુંહકો દાહની તરફ ફેર લિયા કરે, ઇસ તરહ કે સીના ઔર કદમ કિબ્લેસે ફિરને ન પાએં. ઔર હય્ય અલલ્ફલાહ કેહતે વકત બાઇં તરફ મુંહ ફેર લિયા કરે, ઇસ તરહ કે સીના ઔર કદમ કિબ્લેસે ન ફિરને પાએં.

ફજરકી અઝાનમેં હય્ય અલલ્ફલાહકે બા'દ અસ્સલાતુ ખૈરુમ મિનન્નૌમ ભી દો બાર કહે.

તો અઝાનકે કુલ બોલ ૧૫ હુએ, ઔર ફજરકી અઝાનમેં ૧૭. ઔર અઝાનકે લફ્ઝોંકો ગાનેકે તોર પર અદા ન કરે, ઔર ન ઇસ તરહ કે કુછ પસ્ત (ધીમી) આવાઝસે ઔર કુછ બુલંદ આવાઝસે.

દો બાર અલ્લાહુ અકબર કેહ કર ઇતની દેર ચુપ રહે કે સુનનેવાલે ઉસકા જવાબ દે સકે ઔર અલ્લાહુ અકબરકે અલાવા દૂસરે લફ્ઝોંમેં ભી હર લફ્ઝકે બા'દ ઇતના હી ખામોશ રેહકર દૂસરા લફ્ઝ કહે.

મસ્અલા ૬ :- ઇકામતકા તરીકા ભી યે હે. સિર્ફ ફર્ક ઇતના હે કે અઝાન મસ્જિદસે બાહિર કહી જાતી હે યા'ની યે બેહતર હે. ઔર ઇકામત મસ્જિદકે અંદર. ઔર અઝાન ઉંચી આવાઝસે કહી જાતી હે ઔર ઇકામત દબી આવાઝસે.

ઇકામતમેં અસ્સલાતુ ખૈરુમ મિનન્નૌમ નહીં કેહતે બલ્કે ઇસકે બજાએ પાંચોં વકતમેં કદ કામતિસ્સલાતુ દો બાર કહેં.

ઈકામત કેહતે વક્ત કાનોંકે સૂરાખોંકો બંદ કરના ભી નહીં, ઈસ લિયે કે કાનોકે સૂરાખ આવાઝ બુલંદ હોનેકે લિયે બંદ કિયે જાતે હૈં ઔર વો યહાં મકસૂદ નહીં.

ઈકામતમેં હય્ય અલસ્સલાહ ઔર હય્ય અલલ્ફલાહ કેહતે વક્ત દાહને બાએં મુંહ ફેરના ભી નહીં હે, યા'ની ઝરૂરી નહીં, વરના કુછ ફુકહાને લિખ્ખા હે.

અઝાન ઔર ઈકામતકે હુકમ

મસ્અલા ૧ :- સબ ફર્ઝે એન નમાઝોંકે લિયે એક બાર અઝાન કેહના મરદોં પર તાકીદી સુન્નત હે, મુસાફિર હો યા મુકીમ, જમાઅતકી નમાઝ હો યા તન્હા, અદા નમાઝ હો યા કઝા. ઔર જુમ્આકી નમાઝકે લિયે દો બારા અઝાન કેહના.

મસ્અલા ૨ :- અગર નમાઝ કિસી એસી વજહસે કઝા હુઈ હો, તો અઝાન છુપે તૌર પર ધીરે કહી જાએ, તાકે લોગોંકો અઝાન સુનકર નમાઝ કઝા હોનેકા ઈલ્મ ન હો, ઈસ લિયે કે નમાઝકા કઝા હો જાના ગફલત ઔર સુસ્તીકી દલીલ હે ઔર દીનકે કામોંમેં ગફલત ઔર સુસ્તી ગુનાહ હે ઔર ગુનાહકા ઝાહિર કરના અચ્છા નહીં. ઔર અગર નમાઝેં કઝા હુઈ હોં ઔર સબ એક હી વક્ત પઢી જાએં તો સિર્ફ પેહલી નમાઝકી અઝાન દેના સુન્નત હે ઔર બાકી નમાઝોંકે લિયે સિર્ફ ઈકામત. હાં, યે મુસ્તહબ હે કે હર એક કે લિયે અઝાન ભી અલગ દી જાએ.

મસ્અલા ૩ :- મુસાફિરકે લિયે અગર ઉસકે તમામ સાથી મૌજૂદ હોં, અઝાન મુસ્તહબ હે, તાકીદી સુન્નત નહીં.

મસ્અલા ૪ :- જો આદમી અપને ઘરમેં નમાઝ પઢે, તન્હા યા જમાઅતસે, ઉસકે લિયે અઝાન-ઈકામત દોનૂં મુસ્તહબ હૈં, બશર્તે કે મુહલ્લેકી મસ્જિદ યા ગાંવકી મસ્જિદમેં અઝાન ઔર ઈકામત હો ચુકી હો, ઈસ લિયે કે મુહલ્લેકી અઝાન યા ઈકામત તમામ મુહલ્લેવાલોંકો કાફી હે.

મસ્અલા ૫ :- જિસ મસ્જિદમેં અઝાન ઔર ઈકામતકે સાથ નમાઝ હો ચુકી હો, ઉસમેં અગર નમાઝ પઢી જાએ તો અઝાન ઔર ઈકામતકા કેહના મકરૂહ હે, હાં, અગર ઉસ મસ્જિદમેં કોઈ મુઅઝ્ઝિન ઔર ઈમામ મુકર્રર ન હો તો મકરૂહ નહીં, બલ્કે અફઝલ હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર કોઈ આદમી એસી જગહ પર, જહાં જુમ્આકી નમાઝકી શર્તેં પાઈ જાતી હોં, ઔર જુમ્આ હોતા હો, ઝોહરકી નમાઝ પઢે તો ઉસકો અઝાન ઔર ઈકામત કેહના મકરૂહ હે, ચાહે વો ઝોહરકી નમાઝ કિસી મજબૂરીસે પઢતા હો યા બગૈર કિસી મજબૂરીકે, ઔર ચાહે જુમ્આકી નમાઝ ખત્મ હોનેસે પેહલે પઢે યા ખત્મ હોનેકે બા'દ.

મસ્અલા ૭ :- ઔરતોંકો અઝાન ઔર ઈકામત કેહના મકરૂહ હે, ચાહે જમાઅતસે પઢેં યા અકેલે.

મસ્અલા ૮ :- ફર્ઝે એન નમાઝોંકે સિવા ઔર કિસી નમાઝકે લિયે અઝાન ઔર

ईकामत सुन्नत नहीं, चाहे फर्ज़ किफाया हो, जैसे जनाज़ेकी नमाज़, या वाजिब हो जैसे वित्र ओर दोनूं ईदें, या नफल हो जैसे ओर नमाज़ें.

मस्अला ९ :- जो आदमी अज़ान सुने, मर्द हो या औरत, पाक हो या नापाक, उसपर अज़ानका जवाब देना मुस्तहब है. ओर बा'ज़ने वाजिब भी कहा है, लेकिन ज़ाहिर मज़हबमें मुस्तहब ही है. या'नी जो लफ्ज़ मुअज़्ज़िनकी ज़बानसे सुने वोही कहे. मगर हय्य अलस्सलाह ओर हय्य अलल्फलाहके जवाबमें ला हौल वला कुव्वत ईल्ला बिल्लाह भी कहे. अस्सलातु खैरुम् मिनन्नौमके जवाबमें सदक्त व बरर्त ओर अज़ानके बा'द दरुद शरीफ पढ्कर ये दुआ पढ्हे.

अल्लाहुम्म रब्ब हाज़िहिदअ् वतित्ताम्मति वस्सलातिल् काईमति आति सय्यिदिना मुहम्मद निल्वसीलत वल्फज़ीलत वब्अस्हु मकामम्मह्मूद निल्लज़ी व अद्तहू ईन्नक ला तुख्लिफुल् मीआद.

मस्अला १० :- जुम्आकी पेहली अज़ान सुनकर तमाम कामोंको छोडकर जुम्आकी नमाज़के लिये जुम्आ मस्जिदमें जाना वाजिब है. खरीदना बेचना या किसी ओर काममें लगा रहना हराम है.

मस्अला ११ :- ईकामतका जवाब देना भी मुस्तहब है वाजिब नहीं. ओर कद कामतिस्सलातुके जवाबमें अकामहल्लाहु व अदामहा कहे.

मस्अला १२ :- आठ हालतोंमें अज़ानका जवाब न देना चाहिये.

(१) नमाज़की हालतमें,

(२) खुत्बा सुननेकी हालतमें, चाहे वो खुत्बा जुम्आका हो, या किसी ओर चीज़का.

(३), (४) हेज़ ओर निफासमें या'नी ज़रुरी नहीं,

(५) दीनका ईल्म पढ्हने-पढ्हानेकी हालत में,

(६) जिमाअकी हालतमें,

(७) पेशाब या पाखानाकी हालतमें,

(८) खाना खानेकी हालतमें, या'नी ज़रुरी नहीं, हां, ईन चीज़ोंसे फारिग होनेके बा'द अगर अज़ान हुए ज़ियादह ज़माना (वक्त) न गुज़रा हो तो जवाब देना चाहिये, वरना नहीं.

अज़ान ओर ईकामतकी सुन्नतें वगैरह

अज़ान ओर ईकामतकी सुन्नतें दो किसमकी हैं. कुछ मुअज़्ज़िनसे मुतअल्लिक हैं कुछ अज़ान ओर ईकामतसे मुतअल्लिक हैं, ईस लिये हम पेहले नं. ५ तक मुअज़्ज़िनकी सुन्नतोंका ज़िकर करते हैं. ईसके बा'द अज़ानकी सुन्नतें बयान करेंगे.

(१) मुअज़्ज़िन मर्द होना चाहिये. औरतकी अज़ान ओर ईकामत मकरुहे तेहरीमी

હે. અગર ઓરત અઝાન કહે તો ઉસે દોહરા લેના ચાહિયે. ઈકામત દોહરાઈ નહી જાતી, ઈસ લિયે કે ઈકામતકા દોહરાયા જાના સરીઅતમેં નહી, અઝાનકો દોહરાયા જાના ઈસકે ખિલાફ હે.

(૨) મુઅઝ્ઝિનકા અકલવાલા હોના. મજ્નૂન (પાગલ) ઓર મસ્ત ઓર ના-સમઝ બચ્ચેકી અઝાન ઓર ઈકામત મકરૂહ હે. ઓર ઈનકી અઝાનોંકો દોહરા લેના ચાહિયે, ન કે ઈકામત કો.

૧ (૩) મુઅઝ્ઝિનકા ઝરૂરી મસ્અલોં ઔર નમાઝકે વકતોંકા જાનના અગર જાહિલ[1] આદમી અઝાન દે તો ઉસકો મુઅઝ્ઝિનકે બરાબર સવાબ ન મિલેગા.

(૪) મુઅઝ્ઝિનકા પરહેઝગાર ઓર દીનદાર હોના ઓર લોગોંકે હાલસે ખબરદાર રેહના, જો લોગ જમાઅતમેં ન આતે હોં, ઉનકો તમ્બીહ કરના પસ્તી અગર યે ખૌફ ન હો કે મુઝકો કોઈ સતાએગા.

(૫) મુઅઝ્ઝિનકી આવાઝકા બુલંદ હોના.

(૬) અઝાનકા કિસી જગહ પર મસ્જિદસે અલગ કેહના ઓર ઈકામતકા મસ્જિદકે અંદર કેહના. મસ્જિદકે અંદર અઝાન કેહના મકરૂહે તન્ઝીહી હે, હાં, જુમ્આકી દૂસરી અઝાનકા મસ્જિદકે અંદર મિમ્બરકે સામને કેહના મકરૂહ નહી, બલ્કે તમામ શહરોંમેં ઈસ પર અમલ હે.

(૭) અઝાનકા ખળે હોકર કેહના. અગર કોઈ આદમી બૈઠે બૈઠે અઝાન કહે તો મકરૂહ હે ઓર ઈસે દોહરાના ચાહિયે. હાં, અગર મુસાફિર સવાર હો યા મુકીમ, સિર્ફ અપની નમાઝકે લિયે કહે, તો ફિર દોહરાનેકી ઝરૂરત નહી.

(૮) ઈનકા બુલંદ આવાઝસે કેહના, હાં અગર સિર્ફ અપની નમાઝકે લિયે કહે તો ઈખ્તિયાર હે, મગર ફિર ભી ઝિયાદહ સવાબ બુલંદ આવાઝમેં હોગા.

(૯) અઝાન કેહતે વકત કાનોંકે સૂરાખોંકો ઉન્ગલીયોંસે બંદ કરના મુસ્તહબ હે.

(૧૦) અઝાનકે લફઝોંકા ઠહેર-ઠહેરકર અદા કરના ઔર ઈકામતકા જલ્દી જલ્દી કેહના સુન્નત હે, યા'ની અઝાનકી તકબીરોંમેં હર દો તકબીરકે બા'દ ઈતના રૂકે કે સુનનેવાલા ઉસકા જવાબ દે સકે, ઓર તકબીરકે અલાવા ઓર લફઝોંમેં હર એક લફઝકે બા'દ ઉતના હી રૂકે, દૂસરા લફઝ કહે. ઓર અગર કિસી વજહસે અઝાન બગૈર ઈતના ઠેહરે હુએ કેહ દે તો ઈસકા દોહરાના મુસ્તહબ હે. ઓર અગર ઈકામતકે લફઝ ઠહેર ઠહેરકર કહે તો ઉસકા દોહરાના મુસ્તહબ નહી.

(૧૧) અઝાનમેં હય્ય અલસ્સલાહ કેહતે વકત દાહની તરફકો મુંહ ફેરના ઓર હય્ય અલલફલાહ કેહતે વકત બાઈં તરફકો મુંહ ફેરના સુન્નત હે, ચાહે વો અઝાન નમાઝકી હો યા કિસી ઓર ચીઝકી, મગર સીના ઓર કદમ કિબ્લેસે ન ફિરને પાએં.

---

૧. જાહિલસે મુરાદ યે હે નમાઝકે વકતોંકો ખુદ ન જાનતા હો ઓર કિસી જાનકારસે પૂછકર અઝાન કહે.

(૧૨) અઝાન ઔર ઈકામતકા કિબ્લેકી તરફ મુંહ કરકે કેહના, બશર્તે કે સવાર ન હો, બગૈર કિબ્લા રૂખ હુએ અઝાન ઔર ઈકામત કેહના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ.

(૧૩) અઝાન કેહતે વક્ત પાક હોના સુન્નત હૈ ઔર દોનૂં નાપાકિયોંસે પાક હોના મુસ્તહબ હૈ. ઔર ઈકામત કેહતે વક્ત દોનૂં નાપાકિયોંસે પાક હોના સુન્નત હૈ. ઔર બળી નાપાકીકી હાલતમેં કોઇ આદમી અઝાન કહે તો મકરૂહે તેહરીમી હૈ. ઔર ઈસ અઝાનકા દોહરાના મુસ્તહબ હૈ. ઈસી તરહ અગર કોઇ બળી યા છોટી નાપાકીકી હાલતમેં ઈકામત કહે તો મકરૂહે તેહરીમી હૈ, મગર ઈકામતકા દોહરાયા જાના મુસ્તહબ નહીં.

(૧૪) અઝાન ઔર ઈકામતકે લફઝોંકા તરતીબસે કેહના સુન્નત હૈ. અગર કોઇ આદમી બા'દકે લફઝકો પેહલે કેહ જાએ, જૈસે અશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ સે પેહલે અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદ રૅસૂલુલ્લાહ કેહ જાએ યા હય્ય અલસ્સલાહ સે પેહલે હય્ય અલલ્ફલાહ કેહ જાએ તો ઈસ શકલમેં સિર્ફ બા'દકે લફઝોંકા દોહરાના ઝરૂરી હૈ. જિસે ઉસને પેંહલે કેહ દિયા હૈ.

પેહલી શકલમેં, અશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ કેહકર અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદ રૅસૂલુલ્લાહ ફિર કહે, ઔર દૂસરી શકલમેં હય્ય અલસ્સલાહ કેહકર હય્ય અલલ્ફલાહ ફિર કહે. પૂરી અઝાન દોહરાના ઝરૂરી નહીં.

(૧૫) અઝાન ઔર ઈકામત'કી હાલતમેં કોઇ દૂસરા કલામ ન કરના, ચાહે વો[૧] સલામકા જવાબ હી ક્યૂં ન હો. અગર કોઈ આદમી અઝાન ઔર ઈકામતસે કલામ કરે તો અગર બહોત કલામ કિયા હો તો અઝાન દોહરાએ, ઈકામત નહીં.

કુછ ઔર મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઇ આદમી અઝાનકા જવાબ દેના ભૂલ જાએ યા જાન-બૂઝકર ન દે ઔર અઝાન કે ખત્મ હોનેકે બા'દ ખ્યાલ આએ યા દેનેકા ઈરાદા કરે તો અગર ઝિયાદહ ઝમાના (વક્ત) ન ગુઝરા હો, તો જવાબ દે દે, વરના નહીં.

મસ્અલા ૨ :- ઈકામત કેહનેકે બા'દ અગર ઝિયાદહ ઝમાના ગુઝર જાએ ઔર જમાઅત કાઈમ ન હો તો ઈકામત દોહરાની ચાહિયે, હાં, અગર કુછ થોળીસી દેર હો જાએ તો કુછ ઝરૂરત નહીં. અગર ઈકામત હો જાએ ઔર ઈમામને ફજરકી સુન્નત ન પળ્હી હો ઔર પળ્હનેમેં લગ જાએ, તો યે ઝમાના ઝિયાદહ તાખીર (દેર) કા ન સમઝા જાએગા. ઔર ઈકામતકો દોહરાયા ન જાએગા. ઔર અગર ઈકામતકે બા'દ દૂસરા કામ

૧. યે હુકમ મુઅઝ્ઝિનકા હૈ. ઔર અઝાન ઔર તકબીર સુનનેવાલેકો ભી મુનાસિબ નહીં કે અઝાન ઔર તકબીરકે દરમિયાન બાત કરે ઔર વો ન કુરઆનકે પળ્હનેમેં લગા હો ઔર ન કિસી કામમેં, સિવાએ જવાબ દેનેકે અઝાન ઔર ઈકામતકા. ઔર અગર વો કુરઆન પળ્હતા હો તો ચાહિયે કે રોક દે, ઔર અઝાન ઔર ઈકામતકે સુનને ઔર જવાબ દેનેમેં લગ જાએ.

શુરૂ' કર દિયા જાએ, જો નમાઝકી કિસમસે નહી, જૈસે ખાના-પીના વગૈરહ તો ઈસ સૂરતમેં ઈકામતકો દોહરા લેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- અગર મુઅઝ્ઝિન અઝાન દેનેકી હાલતમેં મર જાએ યા બેહોશ હો જાએ યા ઉસકી આવાઝ બંદ હો જાએ યા ભૂલ જાએ ઔર કોઈ બતલાનેવાલા નહીં યા ઉસકા વુઝૂ ટૂટ જાએ ઔર વો ઉસકો દૂર કરનેકે લિયે ચલા જાએ, તો ઈસ અઝાનકા નયે સિરેસે દોહરાના સુન્નતે મુઅક્કિદા (તાકીદી સુન્નત) હૈ.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસીકા અઝાન યા ઈકામત કેહનેકી હાલતમેં વુઝૂ ટૂટ જાએ તો બેહતર હૈ કે અઝાન યા ઈકામત પૂરી કરકે હી ઉસ ઝરૂરતકો કરનેકો જાએ.

મસ્અલા ૫ :- એક મુઅઝ્ઝિનકા દો મસ્જિદોંમેં અઝાન દેના મકરૂહ હૈ, જિસ મસ્જિદમેં ફર્ઝ પઢ્હે, વહીં અઝાન દે.

મસ્અલા ૬ :- જો શખ્સ અઝાન દે, ઈકામત ભી ઉસીકા હક હૈ. હાં, અગર વો અઝાન દેકર કહીં ચલા જાએ યા કિસી દૂસરેકો ઈજાઝત દે દે તો દૂસરા ભી કેહ સકતા હૈ.

મસ્અલા ૭ :- કઈ મુઅઝ્ઝિનોંકા એક સાથ અઝાન કેહના જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- મુઅઝ્ઝિનકો ચાહિયે કે ઈકામત જિસ જગહ કેહના શુરૂ' કરે, વહીં ખત્મ કરે.

મસ્અલા ૯ :- અઝાન ઔર ઈકામતકે લિયે નિય્યત શર્ત નહીં, હાં, સવાબ બગૈર નિય્યતકે નહીં મિલતા. ઔર નિય્યત યે હૈ કે દિલમેં યે ઈરાદા કર લે કે મૈં અઝાન સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકી ખુશી ઔર સવાબકે લિયે કેહતા હૂં. ઈસકે અલાવા કોઈ મકસદ નહીં.

નમાઝકી શરતોંકા બયાન

તહારત (પાકી) કે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઈ ચાદર ઈતની બડી હો કે ઉસકા નાપાક હિસ્સા નમાઝ પઢ્હનેવાલેકે ઉઠને બેઠનેસે હિલે હિલે નહીં, તો કુછ હરજ નહીં. ઔર ઈસી તરહ ઉસ ચીઝકો ભી પાક હોના ચાહિયે, જિસકો નમાઝ પઢ્હનેવાલા ઉઠાએ હો, બશર્તે કે વો ચીઝ ખૂદ અપની તાકતસે રૂકી હુઈ ન હો, જૈસે નમાઝ પઢ્હનેવાલા કિસી બચ્ચેકો ઉઠાએ હુએ હો ઔર ઉસ બચ્ચેકા જિસમ યા કપડા નાપાક હો ઔર વો બચ્ચા ખૂદ અપની તાકતસે રૂકા હુવા ન હો, તબ તો ઉસકા પાક હોના નમાઝકે સહીહ હોનેકે લિયે શર્ત હૈ. પસ જબ ઉસ બચ્ચેકા બદન ઔર કપડા ઈસ કદર ગંદા હો જો નમાઝમેં રૂકાવટ ડાલનેવાલા હૈ, તો ઈસ શકલમેં ઉસ આદમીકી નમાઝ ઠીક ન હોગી. ઔર અગર ખૂદ અપની તાકતસે રૂકા હુવા બેઠા હો તો કુછ હરજ નહીં, ઈસ લિયે કે વો અપની તાકત ઔર સહારે બેઠા હૈ. પસ યે ગંદગી ઉસીકી તરફ લગી કહી જાએગી. ઔર નમાઝ પઢ્હનેવાલેસે કુછ ઉસકા તઅલ્લુક

ન સમઝા જાએગા. ઈસી તરહ અગર નમાઝ પઢનેવાલેકે જિસમ પર કોઈ એસી નાપાક ચીઝ હો જો અપને પૈદા હોનેકી જગહ પર હો, ઔર બાહિર ઉસકા કુછ અસર મૌજૂદ ન હો તો કુછ હરજ નહીં, ઈસ લિયે કે ઈસકી તરી ઈસકે જિસમકે અંદર હે ઓર વોહી ઉસકે પૈદા હોનેકી જગહ હે, પસ ઉસ ગંદગી જૈસા હોગા જો ઈન્સાનકે પેટમેં રેહતી હે, જિસ્સે પાકી શર્ત નહીં. ઈસી તરહ અગર કોઈ એસા અંડા, જિસકી ઝરદી ખૂન હો ગઈ હો, નમાઝ પઢનેવાલેકે પાસ હો, તો ભી કુછ હરજ નહીં, ઈસ લિયે કે ઈસકા ખૂન ઉસી જગહ હે, જહાં પૈદા હુવા હે, બાહિર ઉસકા કુછ અસર નહીં. ઈસકે ખિલાફ કે અગર શીશીમેં પેશાબ ભરા હો ઔર વો નમાઝ પઢનેવાલેકે પાસ હો, અગરચે મુંહ ઉસકા બંદ હો, ઈસ લિયે કે ઉસકા પેશાબ એસી જગહ નહીં હે, જહાં પેશાબ પૈદા હોતા હે.

મસ્અલા ૨ :- નમાઝ પઢનેકી જગહ નજાસતે હકીકીયા[1]સે પાક હોની ચાહિયે. હાં અગર નાપાકી માફ હોને ભર કી હો તો કોઈ હરજ નહીં. નમાઝ પઢનેકી જગહસે વો જગહ મુરાદ હે, જહાં ઉસકે ઘુટને, હાથ, માથા ઔર નાક રેહતી હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર સિર્ફ એક પૈર કી જગહ પાક હો ઔર દૂસરે પૈરકો ઉઠાએ રહે, તબ ભી કાફી હે.

મસ્અલા ૪ :- અગર કિસી કપડે પર નમાઝ પઢી જાએ, તબ ભી ઉસકા ઈસી કદર પાક હોના ઝરૂરી હે, પૂરે કપડેકા પાક હોના ઝરૂરી નહીં, ચાહે કપડા છોટા હો યા બડા.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસી જગહ કોઈ પાક કપડા બિછાકર નમાઝ પઢી જાએ તો ઈસમેં યે ભી શર્ત હે કે વો કપડા ઈતના બારીક ન હો કે ઉસકે નીચે કી ચીઝ સાફ તૌર પર ઈસ્સે નઝર આએ.

મસ્અલા ૬ :- અગર નમાઝ પઢનેકી હાલતમેં નમાઝ પઢનેવાલેકા કપડા કિસી નાપાક જગહ પર પડતા હો[2] તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર કપડેકે ઈસ્તે'માલમેં આદમિયોંકે કામકી વજહસે મજબૂરી હો તો જબ મજબૂરી જાતી રહેગી નમાઝ દોહરાની પડેગી, જૈસે કોઈ શખ્સ જેલમેં હો ઔર જેલકે મુલાઝિમોંને ઉસકે કપડે ઉતાર લિયે હોં યા કોઈ દુશ્મન કેહતા હો કે અગર તુ કપડે પેહનેગા તો મૈં તુમ્હેં માર ડાલૂંગા ઔર અગર આદમિયોંકી તરફસે નહીં તો ફિર નમાઝકો દોહરાનેકી ઝરૂરત નહીં, જૈસે કિસીકે પાસ કપડે હી ન હોં.

મસ્અલા ૮ :- અગર કિસીકે પાસ એક કપડા હો કે ચાહે ઉસ્સે અપને જિસમકો છુપાએ, ચાહે ઉસકો બિછાકર નમાઝ પઢે તો ઉસકો ચાહિયે કે અપને જિસમકો છુપા લે

૧. યા'ની જિતની નાપાક ચીઝેં હૈં, જૈસે, પેશાબ પાખાના, મની વગૈરહ.

૨. યા'ની જબકે પાક જગહ ખડા હો ઔર સિજદા કરનેમેં કપડે જિસ જગહ પર પડતે હોં, બશર્તે કે વો નાપાક જગહ સૂખી યા ગીલી હો, મગર કપડોંમેં ઈસ કદર નાપાકીકા અસર ન આએ જો નમાઝમેં રૂકાવટ બન જાએ.

ઔર નમાઝ ઉસી નાપાક જગહમેં પઢ લે, અગર પાક જગહ ન મિલે.

કિબ્લાકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કિબ્લા મા'લૂમ ન હોનેકી શકલમેં જમાઅતસે નમાઝ પઢી જાએ, તો ઈમામ ઔર મુકતદી (ઈમામકે પીછે નમાઝ પઢનેવાલે) સબકો અપને અપને ગુમાન પર અમલ કરના ચાહિયે, લેકિન અગર કિસી મુકતદીકા ગાલિબ ગુમાન ઈમામકે ખિલાફ હોગા, તો ઉસકી નમાઝ ઉસ ઈમામકે પીછે ન હોગી, ઈસ લિયે કે વો ઈમામ ઉસકે નઝદીક ગલતી પર હે. ઔર કિસીકો ગલતી પર સમઝકર ઉસકી ઈક્તિદા (પૈરવી) જાઈઝ નહીં.

નિય્યતકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- મુકતદીકો અપને ઈમામકી ઈક્તિદાકી નિય્યત કરના ભી શર્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- ઈમામકો સિર્ફ અપની નમાઝકી નિય્યત કરના શર્ત હે, ઈમામતકી નિય્યત કરના શર્ત નહીં. હાં, અગર કોઈ ઔરત ઉસકે પીછે નમાઝ પઢના ચાહે ઔર મરદોંકે બરાબર ખળી હો ઔર જનાઝા, જુમ્આ ઔર ઈદોંકી નમાઝ ન હો, તો ઉસકી ઈક્તિદા સહીહ હોનેકે લિયે ઉસકી ઈમામતકી નિય્યત કરના શર્ત હે. ઔર અગર મરદોંકે બરાબર ન ખળી હો યા જનાઝા, જુમ્આ યા ઈદોંકી નમાઝ ન હો તો ફિર શર્ત નહીં.

મસ્અલા ૩ :- મુકતદીકો ઈમામકા તય કરના શર્ત નહીં કે વો ઝૈદ હે યા ઉમર બલ્કે સિર્ફ ઈતની નિય્યત કાફી હે કે મૈં ઈસ ઈમામકે પીછે નમાઝ પઢતા હૂં, હાં, અગર નામ લેકર તય કર લેગા ઔર ફિર ઉસકે ખિલાફ ઝાહિર હોગા, તો ઉસકી નમાઝ ન હોગી. જૈસે, કિસી શખ્સને યે નિય્યત કી કે મૈં ઝૈદકે પીછે નમાઝ પઢતા હૂં, હાલાંકે જિસકે પીછે નમાઝ પઢતા હે વો ખાલિદ હે, તો ઉસકી નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૪ :- જનાઝેકી નમાઝમેં યે નિય્યત કરના ચાહિયે કે મૈં યે નમાઝ અલ્લાહ તઆલાકી ખુશનૂદી ઔર ઈસ મય્યિતકી દુઆકે લિયે પઢતા હૂં, ઔર મુકતદીકો યે ન મા'લૂમ હો કે યે મય્યિત મર્દ હે યા ઔરત, તો ઉસકો યે નિય્યત કર લેના કાફી હે
૧ કે મેરા ઈમામ જિસકી નમાઝ પઢતા હે, ઉસકી મૈં ભી પઢતા હૂં[1].

કુછ ઉલમાકે નઝદીક સહીહ યે હે કે ફર્ઝ ઔર વાજિબ નમાઝોંકે સિવા ઔર નમાઝોંમેં સિર્ફ નમાઝકી નિય્યત કર લેના કાફી હે. ઈસ ખાસ કરનેકી કોઈ ઝરૂરત નહીં કે યે નમાઝ સુન્નત હે યા મુસ્તહબ. ઔર સુન્નત ફજરકે વકત કી હે યા ઝોહરકે વકતકી હે, યા યે સુન્નત તહજ્જુદ યા તરાવીહ યા ચાંદ ગિરહનકી હે યા સૂરજ ગિરહનકી,

---

૧. અગર ઈમામ ઔરતકી નમાઝ પઢતા હે તો મૈં ભી ઔરતકી નમાઝ પઢતા હૂં ઔર અગર ઈમામ મર્દકી નમાઝ પઢતા હે તો મૈં ભી મર્દકી પઢતા હૂં.

મગર તરજીહ ઈસી બાતકો દી ગઈ હૈ કે ખાસ કરકે હી નિય્યત કરે.

તકબીરે[1] તહરીમાકા બયાન ૧

મસ્અલા ૧ :- કુછ ન જાનનેવાલે જબ મસ્જિદમેં આકર ઈમામકો રૂકૂઅમેં પાતે હૈં, તો જલ્દીસે આતે હી ઝુક જાતે હૈં ઔર ઉસી હાલતમેં તકબીરે તહરીમા કેહતે હૈં, ઉનકી નમાઝ નહીં હોતી, ઈસ લિયે કે તકબીરે તહરીમા નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્ત હૈ ઔર તકબીરે તહરીમાકે લિયે કિયામ[2] શર્ત હૈ, જબકે કિયામ ન કિયા, વો સહીન હુઈ. ૨
ઔર જબ વો સહીહ ન હુઈ તો નમાઝ કૈસે હો સકતી હૈ?

ફર્ઝ નમાઝકે કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- આમીનકે અલિફ (આ) કો બઢાકર પઢના ચાહિયે, ઈસકે બા'દ કોઈ સૂરત કુરઆન મજીદકી પઢે.

મસ્અલા ૨ :- અગર સફરકી હાલત હો યા કોઈ ઝરૂરત સામને હો, તો ઈખ્તિયાર હૈ કે સૂરએ ફાતિહાકે બા'દ જો સૂરત ચાહે પઢે. અગર સફર ઔર ઝરૂરતકી હાલત ન હો તો ફજર ઔર ઝોહરકી નમાઝમેં સૂરએ હુજુરાત ઔર સૂરએ બુરૂજ ઔર ઉનકે દરમિયાનકી સૂરતોંમેં જિસકો ચાહે પઢે.

ફજરકી પેહલી રકા'તમેં દૂસરી રકા'તકે મુકાબલેમેં બડી સૂરત હોની ચાહિયે. બાકી વક્તોંમેં દોનૂં રકા'તોંકી સૂરતેં બરાબર હોની ચાહિયે. એક દો આયત કી કમી-બેશીકા કુછ એ'તિબાર નહીં. અસર ઔર ઈશાકી નમાઝમેં વસ્સમાઈ વત્તારિકિ ઔર લમ યકુન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી સૂરતોંમેંસે કોઈ સૂરત પઢની ચાહિયે. મગરિબકી નમાઝમેં ઈઝા ઝુલ્ઝિલત આખિર તક.

મસ્અલા ૩ :- જબ રૂકૂ'સે ઉઠકર સીધા ખડા હો તો ઈમામ સિર્ફ સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ ઔર મુક્તદી સિર્ફ રબ્બના લકલ હમ્દુ ઔર મુન્ફરિદ[3] દોનૂં કહે, ફિર ૩
તકબીર કેહતા હુવા દોનૂં હાથોંકો ઘુટનોં પર રખ્ખે હુએ સિજદેમેં જાએ. તકબીરકા આખિર ઔર સિજદેકા શુરૂ' સાથ હી હો યા'ની સિજદેમેં પહોંચતે હી તકબીર ખત્મ હો જાએ.

મસ્અલા ૪ :- સિજદેમેં પેહલે ઘુટનોંકો ઝમીન પર રખના ચાહિયે, ફિર હાથોંકો, ફિર નાકકો, ફિર માથેકો, મુંહ દોનૂં હાથોંકે દરમિયાનમેં હોના ચાહિયે, ઔર ઉન્ગલિયાં મિલી હુઈ કિબ્લા રૂખ હોની ચાહિયે, ઔર દોનૂં પૈર ઉન્ગલિયોંકે બલ ખડે હુએ હોં ઔર ઉન્ગલિયોંકા રૂખ કિબ્લેકી તરફ ઔર પેટ ઝાનૂસે અલગ ઔર બાઝૂ બગલસે જુદા હોં.

---

૧. નિય્યત બાંધનેકે બા'દકી પેહલી તકબીર.

૨. ખડા હોના.

૩. અકેલે નમાઝ પઢનેવાલા.

પેટ ઝમીનસે ઈતના ઉંચા હો કે બકરીકા બહોત છોટા બચ્ચા દરમિયાનસે નિકલ સકે.

મસ્અલા ૫ :- ફજર, મગરિબ ઔર ઈશાકે વકત પેહલી દો રકા'તોંમેં સૂરએ ફાતિહા ઔર દૂસરી સૂરત ઔર સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ ઔર સબ તકબીરેં ઈમામ
૧ બુલંદ આવાઝસે કહે ઔર મુન્ફરિદકો કિરા'ત'મેં તો ઈખ્તિયાર હે, મગર સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ ઔર તકબીર ધીરેસે કહે. ઝોહર અસરકે વકત ઈમામ સિર્ફ સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ ઔર સબ તકબીરેં બુલંદ આવાઝસે કહે, ઔર મુન્ફરિદ ધીરે ઔર ઔર મુકતદી હર વકત તકબીરેં વગૈરહ ધીરેસે કહે.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝ ખત્મ કર ચુકનેકે બા'દ દોનૂં હાથ સીને તક ઉઠાકર ફૈલાએ ઔર અલ્લાહ તઆલાસે અપને લિયે દુઆ માંગે. ઔર ઈમામ હો તો તમામ મુકતદિયોંકે લિયે ભી. દુઆ માંગ ચુકનેકે બા'દ દોનૂં હાથ મુંહ પર ફેર લે. મુકતદી ચાહે અપની અપની દુઆ માંગેં યા ઈમામકી દુઆ સુનાઈ દે તો ચાહે સબ આમીન આમીન (એૈસા હી હો, એૈસા હી હો) કેહતે રહેં.

મસ્અલા ૭ :- જિન નમાઝોંકે બા'દ સુન્નતેં હેં, જૈસે ઝોહર, મગરિબ, ઈશા ઉનકે બા'દ બહોત દેર તક દુઆ ન માંગે, બલ્કે મુખ્તસર દુઆ માંગકર ઉન સુન્નતોંકે પઢનેમેં લગ જાએ. ઔર જિન નમાઝોંકે બા'દ સુન્નતેં નહીં, જૈસે ફજર, અસર ઈનકે બા'દ જિતની દેર તક ચાહે દુઆ માંગે. ઔર ઈમામ હો તો મુકતદિયોંકે દાહની યા બાઈં તરફકો મુંહ ફેરકર બૈઠ જાએ, ઈસકે બા'દ દુઆ માંગે, બશર્તે કે કોઈ મસ્બૂક ઉસકે મુકાબલેમેં નમાઝ ન પઢ રહા હો

મસ્અલા ૮ :- ફર્ઝ નમાઝોંકે બા'દ, બશર્તે કે ઈનકે બા'દ સુન્નતેં ન હોં, વરના સુન્નતકે બા'દ મુસ્તહબ હે કે અસ્તગ્ફિરૂલ્લા હલ્લઝી લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવલ્ હય્યુલ્ કય્યૂમ, તીન બાર આયતુલ કુર્સી, કુલ હુવલ્લાહુ અહદ, કુલ અઊઝુ-બિ-રબ્બિલ્ ફલક, કુલ અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ એક બાર પઢકર તેંતીસ બાર સુબ્હાનલ્લાહ, તેંતીસ બાર અલ્હમ્દુલિલ્લાહ, ઔર ચૌંતીસ બાર અલ્લાહુ અકબર પઢે.

મસ્અલા ૯ :- ઔરતેં ભી ઈસી તરહ નમાઝ પઢેં. સિર્ફ કુછ જગહોં પર ઉનકો ઈસકે ખિલાફ કરના ચાહિયે, જિનકી તફસીલ નીચે દી જાતી હે.

(૧) તકબીરે તહરીમાકે વકત મરદોંકો ચાદર વગૈરહસે હાથ નિકાલકર કાનોં તક ઉઠાના ચાહિયે. અગર કોઈ ઝરૂરત, જૈસે સરદી વગૈરહ, અંદર હાથ રખનેકી ન હો ઔર ઔરતોંકો હર હાલમેં બગૈર હાથ નિકાલે હુએ કંધો તક ઉઠાના ચાહિયે.

(૨) તકબીરે તહરીમાકે બા'દ મરદોંકો નાફકે નીચે હાથ બાંધના ચાહિયે ઔર ઔરતોંકો સીને પર.

(૩) મરદોંકો છોટી ઉન્ગલી ઔર અંગૂઠેકા હલ્કા (ઘેરા) બનાકર બાઈં કલાઈ કો પકડના ચાહિયે ઔર દાહની તીન ઉન્ગલિયાં બાઈં કલાઈ પર બિછાના ચાહિયે, ઔર

૧. કુરઆનકા આવાઝસે પઢના

ઔરતોંકો દાહની હથેલીકી પીઠ પર રખ દેના ચાહિયે. હલ્કા બનાના ઔર બાઇં કલાઇકો પકડના ન ચાહિયે.

(૪) મરદોંકો રૂકૂઅમેં અચ્છી તરહ ઝુક જાના ચાહિયે કે સર ઔર સુરીન ઔર પીઠ બરાબર હો જાએં, ઔર ઔરતોંકો ઇતના ન ઝુકના ચાહિયે, બલ્કે સિર્ફ ઇતના કે જિસમેં ઉનકે હાથ ઘુટનોં તક પહોંચ જાએં.

(૫) મરદોંકો રૂકૂઅમેં ઉન્ગલિયાં ફૈલાકર ઘૂટનોં પર રખના ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો બગૈર ફૈલાએ હુએ, બલ્કે મિલાકર.

(૬) મરદોંકો રૂકૂઅકી હાલતમેં કોહનિયાં પેહલૂસે અલગ રખની ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો મિલી હુઇ.

(૭) મરદોંકો સિજદેમેં પેટ રાનોંસે ઔર બાઝૂ બગલસે જુદા રખના ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો મિલા હુવા.

(૮) મરદોંકો સિજદેમેં કોહનિયાં ઝમીનસે ઉઠી હુઇ રખના ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો ઝમીન પર બિછી હુઇ.

(૯) મરદોંકો સિજદેમેં દોનં પૈર ઉન્ગલિયોંકે બલ ખડે રખના ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો નહીં.

(૧૦) મરદોંકો બૈઠનેકી હાલતમેં બાએં પૈર પર બૈઠના ચાહિયે ઔર દાહને પૈરકો ઉન્ગલિયોંકે બલ ખડા રખના ચાહિયે, ઔર ઔરતોંકો બાઇં સુરીનકે બલ બૈઠના ચાહિયે. ઔર દોનૂં પૈર દાહની તરફ નિકાલ દેના ચાહિયે, ઇસ તરહકે દાહની રાન બાઇં રાન પર આ જાએ ઔર દાહની પિંડલી બાઇં પિંડલી પર.

(૧૧) ઔરતોંકો કિસી વકત ઉંચી આવાઝસે કિરા'ત કરનેકા ઇખ્તિયાર નહીં, બલ્કે ઉનકો હર વકત ધીમી આવાઝસે કિરા'ત કરની ચાહિયે.

તહિય્યતુલ મસ્જિદ

મસ્અલા ૧ :- યે નમાઝ ઉસ આદમીકે લિયે સુન્નત હે જો મસ્જિદમેં દાખિલ હો.

મસ્અલા ૨ :- ઇસ નમાઝકા મકસદ મસ્જિદકા અદબ હે, જો હકીકતમેં ખુદાહીકા અદબ હે, ઇસ લિયે કે મકાનકા અદબ મકાનકે માલિકકે ખ્યાલસે હોતા હે, બસ ગૈર-ખુદાકા અદબ કિસી તરહ ઇસકા મકસદ નહીં બન સકતા. મસ્જિદમેં આનેકે બા'દ બૈઠનેસે પેહલે દો રકા'ત નમાઝ પઢ લે, બશર્તે કે કોઇ મકરૂહ વકત ન હો.

મસ્અલા ૩ :- અગર મકરૂહ વકત હો તો સિર્ફ ચાર બાર ઇન કલમોંકો કેહ લે. સુબ્હાનલ્લાહ, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ, વલા ઇલાહ ઇલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર ઔર ઇસકે બા'દ કોઇ દુરૂદ શરીફ પઢ લે.

ઇસકી નિય્યત યે હે નવૈતુ અન્ ઉસલ્લિય રૂક્અતય તહિય્યતિલ મસ્જિદ યા

ઉર્દૂમેં ઇસ તરહ કેહ લે, ચાહે દિલ હી મેં સમઝ લે કે મૈંને યે ઇરાદા કિયા કે દો રકા'ત નમાઝ તહિય્યતુલ મસ્જિદ પઢ્ઢું.

મસ્અલા ૪ :- દો રકા'તકી બાત કુછ ખાસ નહીં, અગર ચાર રકા'તેં પઢી જાયેં તબ ભી કુછ હરજ નહીં. અગર મસ્જિદમેં આતે હી કોઇ ફર્ઝ નમાઝ પઢી જાએ યા ઔર કોઇ સુન્નત અદા કી જાએ તો વહી ફર્ઝ યા સુન્નત તહિય્યતુલ મસ્જિદકે કાઇમ મુકામ હો જાએગી, યા ઇસકે પઢનેસે તહિય્યતુલ મસ્જિદકા સવાબ ભી મિલ જાએગા, અગરચે ઇસમેં તહિય્યતુલ મસ્જિદકી નિય્યત નહી કી ગઇ.

મસ્અલા ૫ :- અગર મસ્જિદમેં જાકર કોઇ શખ્સ બૈઠ જાએ ઔર ઉસકે બા'દ તહિય્યતુલ મસ્જિદ પઢે, તબ ભી કુછ હરજ નહીં, મગર બેહતર યે હે કે બૈઠનેસે પેહલે પઢ લે.

હદીસ :- નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જબ તુમમેંસે કોઇ મસ્જિદ જાયા કરે તો જબ તક દો રકા'ત નમાઝ ન પઢ લે, ન બૈઠે.

મસ્અલા ૬ :- અગર મસ્જિદમેં કઇ બાર જાનેકા ઇત્તિફાક હો, તો સિર્ફ એક બાર તહિય્યતુલ મસ્જિદ પઢ લેના કાફી હે, ચાહે પેહલી બાર પઢ લે યા આખિરમેં.

સફરકી નફલેં

મસ્અલા ૧ :- જબ કોઇ આદમી અપને વતનસે સફર કરને લગે તો ઉસકે લિયે મુસ્તહબ હે કે દો રકા'ત નમાઝ ઘરમેં પઢકર સફર કરે. ઔર જબ સફરસે આએ તો મુસ્તહબ હે કે પેહલે મસ્જિદમેં જાકર દો રકા'ત નમાઝ પઢ લે, ઇસકે બા'દ અપને ઘર જાએ.

હદીસ :- નબી (સ.અ.વ.) સફરસે વાપસ તશરીફ લાતે તો પેહલે મસ્જિદમેં જાકર દો રકા'ત નમાઝ પઢ લેતે થે.

મસ્અલા ૨ :- મુસાફિરકો યે મુસ્તહબ હે કે સફરકે દૌરાન જબ કિસી મંઝિલ પર પહોંચે ઔર વહાં ઠહેરનેકા ઇરાદા હો બૈઠનેસે પેહલે દો રકા'ત નમાઝ પઢ લે.

કત્લકી નમાઝ

મસ્અલા ૧ :- જબ કોઇ મુસલમાન કત્લ કિયા જાતા હો તો ઉસકો મુસ્તહબ હે કે દો રકા'ત નમાઝ પઢકર અપને ગુનાહોંકી માફીકી અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરે તાકે યે નમાઝ ઔર ઇસ્તિગ્ફાર દુનિયામેં ઉસકા આખિરી અમલ રહે.

હદીસ :- એક બાર નબી (સ.અ.વ.) ને અપને સાથિયોં (રદિ.) મેં સે કુછ કારિયોંકો કુરઆન મજીદકી તા'લીમકે લિયે કહીં ભેજા થા. રાસ્તેમેં મક્કાકે કાફિરોંને ઉનહેં ગિરિફતાર કર લિયા, સિવાએ હઝરત ખુબૈબ (રદિ.) કે ઔર સબકો વહીં કત્લ કર

દિયા. હઝરત ખુબેબ (રદિ.) કો મકકામેં લે જાકર બડી ધૂમ ઔર બડે એહતિમામસે શહીદ કિયા. જબ યે શહીદ હોને લગે તો ઉન લોગોંસે ઇજાઝત લેકર દો રકા'ત નમાઝ પઢી. ઉસી વકતસે યે નમાઝ મુસ્તહબ હો ગઇ.

તરાવીહકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- વિત્રકા તરાવીહકે બા'દ પઢના બેહતર હે, અગર પેહલે પઢ લે તબ ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- નમાઝે તરાવીહમેં ચાર રકા'તકે બા'દ ઇતની દેર તક બૈઠના, જિતની દેરમેં ચાર રકા'તેં પઢી ગઇ હેં, મુસ્તહબ હે. હાં, અગર ઇતની દેર બૈઠનેમેં લોગોંકો તકલીફ હો ઔર જમાઅતકે કમ હો જાનેકા ડર હો તો ઉસસે કમ બેઠે. ઇસ બૈઠનેમેં ઇખ્તિયાર હે, ચાહે અકેલે નફલેં પઢે, ચાહે તસ્બીહ વગૈરહ પઢે, ચાહે ચુપ બેઠા રહે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઇ આદમી ઇશાકી નમાઝકે બા'દ તરાવીહ પઢ ચુકા હો, ઔર પઢ ચુકનેકે બા'દ મા'લૂમ હો કે ઇશાકી નમાઝમેં કોઇ બાત એસી હો ગઇ થી, જિસકી વજહસે ઇશાકી નમાઝ નહીં હુઇ, તો ઉસકો ઇશાકી નમાઝકો દોહરાનેકે બા'દ તરાવીહકો ભી દોહરાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૪ :- અગર ઇશાકી નમાઝ જમાઅતસે ન પઢી ગઇ હો તો તરાવીહ ભી જમાઅતસે ન પઢી જાએ, ઇસ લિયે કે તરાવીહ ઇશાકે તાબેઅ હે, હાં, જો લોગ જમાઅતસે ઇશાકી નમાઝ પઢકર તરાવીહ જમાઅતસે પઢ રહે હેં, ઉનકે સાથ શરીક હોકર ઉસ આદમીકો ભી તરાવીહકા જમાઅતસે પઢના દુરૂસ્ત હો જાએગા, જિસને ઇશાકી નમાઝ બગૈર જમાઅતકે પઢી હે, ઇસ લિયે કે વો ઉન લોગોંકે તાબે' સમઝા જાએગા જિનકી જમાઅત દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઇ શખ્સ મસ્જિદમેં એસે વકત પહોંચે કે ઇશાકી નમાઝ હો ચુકી હો તો ઉસે ચાહિયે કે પેહલે ઇશાકી નમાઝ પઢ લે ફિર તરાવીહમેં શરીક હો ઔર અગર ઇસ દરમિયાનમેં તરાવીહકી કુછ રકા'તેં હો જાએં તો ઉનકો વિત્રકે બા'દ પઢે ઔર યે આદમી વિત્ર જમાઅતસે પઢે.

મસ્અલા ૬ :- મહીનેમેં એક બાર કુરઆન મજીદકો તરતીબવાર તરાવીહમેં પઢના સુન્નતે મુઅક્કદા હે, લોગોંકો કાહિલી યા સુસ્તીસે ઉસે છોડના ન ચાહિયે. હાં, અગર યે ડર હો કે અગર પૂરા કુરઆન મજીદ પઢા જાએગા તો લોગ નમાઝમેં ન આએંગે ઔર જમાઅત ટૂટ જાએગી, યા ઉનકો બહોત ના-ગવાર હોગા તો બેહતર હે, જિતના લોગોંકો બોઝ ન મા'લૂમ દે ઉતના હી પઢા જાએ. અલમ તર કૈફ સે આખિર તક કી દસ સૂરતેં પઢ દી જાએં. હર રકા'તમેં એક સૂરત ફિર જ[illegible]દસ રકા'તેં હો જાએં તો ઉન્હી સૂરતોંકો દો બારા પઢ દે યા ઔર જો સૂરતેં ચાહે ચઢે.

મસ્અલા ૭ :- એક કુરઆન મજીદસે ઝિયાદહ ન પઢે, ઉસ વક્ત તક કે લોગોંકા શૌક ન મા'લૂમ હો જાએ.

૧ **મસ્અલા ૮ :-** એક રાતમેં[1] પૂરે કુરઆન મજીદકા પઢના જાઈઝ હે, બશર્તે કે લોગ નિહાયત શૌકીન હોં કે ઉનકો બોઝ ન મા'લૂમ હો. અગર બોઝ મા'લૂમ હો ઔર ના-ગવાર હો તો મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૯ :- તરાવીહમેં કિસી સૂરતકે શુરૂ' પર એક બાર બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ બુલંદ આવાઝસે પઢ દેના ચાહિયે, ઇસ લિયે કે બિસ્મિલ્લાહ ભી કુરઆન મજીદકી એક આયત હે. અગરચે કિસી સૂરતકા હિસ્સા નહીં. પસ અગર બિસ્મિલ્લાહ બિલકુલ ન પઢી જાએગી તો કુરઆન મજીદકે પૂરે હોનેમેં એક આયતકી કમી રેહ જાએગી. ઔર અગર ધીમી આવાઝસે પઢી જાએગી તો મુકતદિયોંકા કુરઆન મજીદ પૂરા ન હોગા.

મસ્અલા ૧૦ :- તરાવીહકા પૂરે રમઝાનમેં પઢના સુન્નત હે. અગરચે કુરઆન મજીદ મહીના પૂરા હોનેસે પેહલે ખત્મ હો જાએ, જૈસે પંદરહ દિનમેં પૂરા કુરઆન શરીફ પઢ લિયા જાએ તો બાકી ઝમાનેમેં તરાવીહકા પઢના સુન્નતે મુઅક્કદા હે.

૨ **મસ્અલા ૧૧ :-** સહીહ[2] યે હે કે કુલ્ હુવલ્લાહુકા તરાવીહમેં તીન બાર પઢના, જૈસા કે આજકલ રિવાજ હે મકરૂહ હે.

ચાંદ ગિરહન ઔર સૂરજ ગિરહનકી નમાઝ

મસ્અલા ૧ :- સૂરજ ગિરહનકે વક્ત દો રકા'ત નમાઝ સુન્નત હે.

મસ્અલા ૨ :- સૂરજ ગિરહનકી નમાઝ જમાઅતસે અદા કી જાએ, બશર્તે કે જુમ્આકા ઇમામ યા વક્તકા હાકિમ યા ઉસકા નાઇબ ઇમામત કરે. ઔર એક રિવાયતમેં હે કે હર ઇમામ અપની મસ્જિદમેં સૂરજ ગિરહનકી નમાઝ પઢા સકતા હે.

મસ્અલા ૩ :- સૂરજ ગિરહનકી નમાઝકે લિયે અઝાન યા ઇકામત નહીં, બલ્કે લોગોંકા જમા' કરના મકસદ હો તો અસ્સલાતુ જામિ અતુન (જમા' કરનેવાલી નમાઝ) પુકાર દિયા જાએ.

મસ્અલા ૪ :- સૂરજ ગિરહનકી નમાઝમેં બડી-બડી સૂરતોંકા જૈસે સૂરએ બકરહ વગૈરહ પઢના ઔર રૂકૂઅ ઔર સિજદોંકા બહોત દેર તક અદા કરના સુન્નત હે. ઇસમેં કિરા'ત ધીરેસે પઢે.

---

૧. શબીના ઇસ હુકમમેં શામિલ નહીં હે, ઇસકા હુકમ ઇસ્લાહુર્રુસૂમ મેં દેખો.

૨. મકરૂહ હોનેકી વજહ યે હે કે આજ કલ આમ લોગોંને ઉસકો ખત્મકા ઝરૂરી હિસ્સા સમઝ લિયા હે, જૈસા કે ઉનકે તરીકેસે મા'લૂમ હોતા હે, ઇસ લિયે મકરૂહ હે, ન યે કે સૂરતકા દોહરાના ખુદ મકરૂહ હે. જૈસા કે હઝરત મૌલાનાને તીસરે હિસ્સેકે તતિમ્મામેં એક સવાલકે [illegible] [illegible]બમેં લિખ્ખા હે. પસ સૂરતકા દોહરાના ચાહે અપનેમેં જાઇઝ હો યા મકરૂહ, યે રસમ બહરહાલ છોડ દેનેકે કાબિલ હે.

મસ્અલા ૫ :- નમાઝકે બા'દ ઇમામકો ચાહિયે કે દુઆમેં લગ જાએ. ઔર મુકતદી આમીન આમીન કહેં, જબ તક કે ગિરહન ખત્મ ન હો જાએ, દુઆમેં લગા રેહના ચાહિયે. હાં અગર ઐસી હાલતમેં સૂરજ ડૂબ જાએ યા કિસી નમાઝકા વકત આ જાએ, તો દુઆકો રોકકર નમાઝમેં લગ જાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૬ :- ચાંદ ગિરહનકે વકત ભી દો રકા'ત નમાઝ સુન્નત હે, મગર ઇસમેં જમાઅત સુન્નત નહીં. સબ લોગ અકેલે અકેલે નમાઝેં પઢેં, ઔર અપને અપને ઘરોંમેં પઢેં. મસ્જિદમેં જાના ભી સુન્નત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- ઇસી તરહ જબ કોઇ ડર યા મુસીબત પેશ આએ તો નમાઝ પઢના સુન્નત હે, જૈસે તેઝ આંધી ચલે યા ઝલઝલા (ધરતીકંપ) આએ યા બિજલી ગિરે યા સિતારે બહોત ટૂટેં યા બરફ બહોત ગિરે યા પાની બહોત બરસે યા કોઇ મર્ઝ, જૈસે હેઝા વગૈરહ ફૈલ જાએ, યા કિસી દુશ્મન વગૈરહકા ડર હો, મગર ઇન વકતોંમેં જો નમાઝેં પઢી જાએં, ઇનમેં જમાઅત ન કી જાએ, હર આદમી અપને અપને ઘરમેં અકેલે પઢે. નબી (સ.અ.વ.) કો જબ કોઇ મુસીબત યા રંજ હોતા તો નમાઝમેં લગ જાતે.

મસ્અલા ૮ :- જિતની નમાઝેં યહાં બયાન હુઇ, ઇનકે અલાવા ભી નફલ નમાઝેં જિતની ઝિયાદહ પઢી જાએં, સવાબ ઔર દરજોંમેં તરક્કીકી વજહ હોગી, ખાસ તૌરસે ઉન વકતોંમેં જિનકી બળાઇ હદીસોંમેં આઇ હે. ઔર ઇનમેં ઇબાદત કરનેકી ફઝીલત નબી (સ.અ.વ.) ને બતાઇ હે. જૈસે રમઝાનકી આખિરી દસ રાતોં ઔર શાબાનકી પંદરહવી તારીખકે ઇન વકતોંકી બળી બળાઇયાં હેં, ઔર ઇનમેં ઇબાદતકા બહોત સવાબ હદીસમેં આયા હે. હમને કમ જગહકો ધ્યાનમેં રખનેકી વજહસે ઇનકો તફસીલસે નહીં લિખ્ખા.

ઇસ્તિસ્કા'કી નમાઝકા બયાન ૧

જબ પાનીકી ઝરૂરત હો ઔર પાની ન બરસતા હો, ઉસ વકત અલ્લાહ તઆલાસે પાની બરસનેકી દુઆ કરના સુન્નત હે.

ઇસ્તિકાકે લિયે દુઆ કરના ઇસ તરીકેસે મુસ્તહબ હે કે તમામ મુસલમાન મિલકર અપને લળકોં-બૂઢોં ઔર જાનવરોં કે સાથ નંગે પૈર નરમી ઔર આજિઝીકે સાથ મા'મૂલી કપળોંમેં જંગલકી તરફ જાએં, તૌબાકો નયે સિરેસે કરેં. ઔર હકવાલોંકે હક અદા કરેં. ઔર અપને સાથ કિસી બદ-દીનકો ન લે જાએં, ફિર દો રકા'ત બગૈર અઝાન ઔર ઇકામતકે જમાઅતસે પઢેં, ઇમામ આવાઝસે કિરા'ત કરે, ફિર દો ખુત્બે પઢે, જિસ તરહ ઇદ'કે દિન કિયા જાતા હે. ફિર ઇમામ કિબ્લા રૂખ હોકર ખળા હો જાએ ઔર ૨

૧. પાની બરસનેકી દુઆ.

૨. યા'ની જૈસેકે ઇદકી નમાઝકે બા'દ ખુત્બા પઢા જાતા હે, ઇસી તરહ યહાં ભી નમાઝકે બા'દ દોનૂં ખુત્બે પઢે.

દોનૂં હાથ ઉઠાકર અલ્લાહ તઆલાસે પાની બરસનેકી દુઆ કરે ઔર તમામ હાઝિર લોગ ભી દુઆ કરેં. તીન દિન લગાતાર ઐસા હી કરેં. તીન દિનકે બા'દ નહીં, ક્યૂંકે ઇસ્સે ઝિયાદહ સાબિત નહીં. ઔર અગર નિકલનેસે પેહલે યા એક દિન નમાઝ પઢકર બારિશ હો જાએ, તો જબ ભી તીન દિન પૂરે કર દેં. ઔર તીનોં દિનોંમેં રોઝે ભી રખ્ખેં તો મુસ્તહબ હૈ. ઔર જાનેસે પેહલે સદકા ખેરાત કરના ભી મુસ્તહબ હૈ.

નમાઝકે ફર્ઝો-વાજિબોંકે મુતઅલ્લિક કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- મુદરિક પર કિરા'ત નહીં, ઇમામકી કિરા'ત સબ મુકતદિયોંકી તરફસે કાફી હૈ ઔર હનફિયોંકે નઝદીક મુકતદીકો ઇમામકે પીછે કિરા'ત કરના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- મસ્બૂકકો અપની ગઇ હુઇ રકા'તોંમેંસે એક યા દો રકા'તમેં કિરા'ત કરના ફર્ઝ હૈ.

મસ્અલા ૩ :- મતલબ યે કે ઇમામકે હોતે હુએ મુકતદી કો કિરા'ત ન ચાહિયે. હાં, મસ્બૂકકે લિયે ચૂંકે ઉન ગઇ હુઇ રકા'તોંમેં ઇમામ નહીં હોતા, ઇસ લિયે ઉસકો કિરા'ત ચાહિયે.

મસ્અલા ૪ :- સિજ્દેકી જગહકો પૈરોંકી જગહસે આધા ગઝસે ઝિયાદહ ઉંચા ન હોના ચાહિયે. અગર આધે ગઝસે ઝિયાદહ ઉંચી જગહ પર સિજદા કિયા જાએ તો દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર કોઇ ઐસી હી ઝરૂરત પેશ આ જાએ તો જાઇઝ હૈ, જૈસે જમાઅત ઝિયાદહ હો ઔર લોગ ઇતને મિલકર ખડે હોં કે ઝમીન પર સિજદા મુમ્કિન ન હો તો નમાઝ પઢનેવાલોંકી પીઠ પર સિજદા કરના જાઇઝ હૈ, બશર્તે કે જિસ આદમી કી પીઠ પર સિજદા કિયા જાએ, વો ભી વોહી નમાઝ પઢતા હો, જો સિજદા કરનેવાલા પઢ રહા હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ઇદોંકી નમાઝમેં અલાવા મા'મૂલી તકબીરોંકે છ તકબીરેં કેહના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા ૬ :- ઇમામકો ફજરકી દોનૂં રકા'તોંમેં ઔર મગરિબકી ઔર ઇશાકી પેહલી દો રકા'તોંમેં, ચાહે કઝા હોં યા અદા ઔર જુમ્આ ઔર ઇદોં ઔર તરાવીહકી નમાઝમેં ઔર રમઝાનકે વિત્રમેં ઉંચી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- મુન્ફરિદકો ફજરકી દોનૂં રકા'તોંમેં ઔર મગરિબકી ઔર ઇશાકી પેહલી દો રકા'તોંમેં ઇખ્તિયાર હૈ, ચાહે બુલંદ આવાઝસે કિરા'ત કરે યા ધીમી આવાઝસે. આવાઝ બુલંદ હોનેકી ફકીહોં ને યે હદ લિખ્ખી હૈ કે કોઇ દૂસરા આદમી સુન સકે ઔર ધીમી આવાઝકી યે હદ લિખ્ખી હૈ કે ખૂદ સુન સકે, દૂસરા ન સુન સકે[1].

મસ્અલા ૮ :- ઇમામ ઔર મુન્ફરિદકો ઝોહર અસરકી કુલ રકા'તોંમેં ઔર

---

૧. યા'ની જો આદમી દૂર ખડા હો વો ન સુન સકે. ઔર યે મતલબ નહીં કે જો બિલકુલ પાસ હો, વો ભી ન સુન સકે.

મગરિબ ઔર ઇશાકી આખિરી રકા'તોંમેં ધીમી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજિબ હે.

મસ્અલા ૯ :- જો નફલ નમાઝેં દિનકો પઢ્હી જાએં, ઉનહેં ધીમી આવાઝસે કિરા'ત કરના ચાહિયે ઔર જો નફલેં રાતકો પઢ્હી જાએં, ઉનમેં ઇખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૧૦ :- મુન્ફરિદ અગર ફજર મગરિબ ઔર ઇશાકી કઝા પઢ્હે, તો ઉનમેં ભી ઉનકો ધીમી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજિબ હે. અગર રાતકો કઝા પઢ્હે તો ઉસે ઇખ્તિયાર હે.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કોઇ આદમી મગરિબકી યા ઇશાકી પેહલી દૂસરી રકા'તમેં સૂરએ ફાતિહાકે બા'દ દૂસરી સૂરત મિલાના ભૂલ જાએ તો ઉસે તીસરી ચોથી રકા'તમેં સૂરએ ફાતિહાકે બા'દ સૂરત પઢ્હના ચાહિયે. ઔર ઇન રકા'તોંમેં ભી ઉંચી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજિબ હે. ઔર આખિરમેં સિજદએ સહ્વ કરના ચાહિયે.

નમાઝકી કુછ સુન્નતેં

મસ્અલા ૧ :- તકબીરે તેહરીમા કેહનેસે પેહલે દોનૂં હાથોંકા ઉઠાના મરદોંકો કાનોં તક ઔર ઔરતોંકો કન્ધોં તક સુન્નત હે. ઉઝરકી હાલતમેં મરદોંકો ભી કંધોં તક હાથ ઉઠાનેમેં કુછ હરજ નહી.

મસ્અલા ૨ :- તકબીરે તેહરીમાકે બા'દ ફૌરન હાથોંકો બાંધ લેના, મરદોંકો નાફકે નીચે ઔર ઔરતોંકો સીને પર સુન્નત હે.

મસ્અલા ૩ :- મરદોંકો ઇસ તરહ હાથ બાંધના કે દાહની હથેલી બાઇં હથેલી પર રખ લેં ઔર દાહને અંગૂઠે ઔર છોટી ઉન્ગલીસે બાઇં કલાઇકો પકડ લેના ઔર તીન ઉન્ગલીયાં બાઇં કલાઇ પર બિછાના સુન્નત હે.

મસ્અલા ૪ :- ઇમામ ઔર મુન્ફરિદકો સૂરએ ફાતિહાકે ખત્મ હોનેકે બા'દ ધીમી આવાઝસે આમીન કેહના ઔર કિરા'ત બુલંદ આવાઝસે હો તો સબ મુક્તદિયોંકો ભી ધીમેસે આમીન કેહના સુન્નત હે.

મસ્અલા ૫ :- મરદોંકો રૂકૂઅકી હાલતમેં અચ્છી તરહ ઝુક જાના કે પીઠ ઔર સર ઔર સુરીન સબ બરાબર હો જાએં, સુન્નત હે.

મસ્અલા ૬ :- રૂકૂઅમેં મરદોંકો દોનૂં હાથોંકા પેહલૂસે જુદા રખના સુન્નત હે કોમા (રૂકૂઅસે ખડા હોના) મેં ઇમામકો સિર્ફ સમિઅલ્લાહુ લિમન હમિદહ કેહના ઔર મુક્તદીકો સિર્ફ રબ્બના લકલ્હમ્દુ ઔર મુન્ફરિદકો દોનૂં કેહના સુન્નત હે.

મસ્અલા ૭ :- સિજદેકી હાલતમેં મરદોંકો અપને પેટકા ઝાનૂસે ઔર કોહનિયોંકા પેહલૂસે અલગ રખના ઔર હાથોંકી બાહોંકા ઝમીનસે ઉઠા હુવા રખના સુન્નત હે.

મસ્અલા ૮ :- પેહલે ઔર આખિરી કા'દામેં મરદોંકો ઇસ તરહ બેઠના કે દાહના પૈર ઉન્ગલિયોંકે બલ ખડા હો ઔર ઉસકી ઉન્ગલિયોંકા રૂખ કિબ્લેકી તરફ હો ઔર

બાયાં પૈર ઝમીન પર બિછા હો ઔર ઉસી પર બૈઠે હોં ઔર દોનૂં હાથ ઝાનૂઓં પર હોં, ઉન્ગલિયોંકે સિરે ઘુટનોંકે કરીબ હોં, યે સુન્નત હૈ.

મસ્અલા ૯ :- ઈમામકો સલામ બુલંદ આવાઝસે કેહના સુન્નત હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- ઈમામકો અપને સલામમેં અપને તમામ મુકતદિયોંકી નિય્યત કરના, ચાહે મર્દ હો યા ઔરત યા લડકે હોં, ઔર સાથ રેહનેવાલે ફરિશ્તોંકી નિય્યત કરના ઔર મુકતદિયોંકો અપને સાથ નમાઝ પઢનેવાલોંકી ઔર સાથ રેહનેવાલે ફરિશ્તોંકી, ઔર અગર ઈમામ દાહની તરફ હો તો દાહને સલામમેં ઔર બાઈં તરફ હો તો બાઈં સલામમેં, ઔર અગર સામને હો તો દોનૂં સલામોંમેં ઈમામકી ભી નિય્યત કરના સુન્નત હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- તકબીરે તેહરીમા કેહતે વકત મરદોંકો અપને હાથોંકા આસ્તીન યા ચાદર વગૈરહસે બાહિર નિકાલ લેના બશર્તે કે કોઈ ઉઝ્ર જૈસે સરદી વગૈરહકે ન હો, સુન્નત હૈ.

જમાઅતકા બયાન

ચૂંકે જમાઅતકે સાથ નમાઝ પઢના વાજિબ યા તાકીદી સુન્નત હૈ[1]. ઈસ લિયે ઈસકા ઝિકર ભી નમાઝકે વાજિબોં-સુન્નતોંકે બા'દ ઔર મકરૂહાત વગૈરહસે પેહલે મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા ઔર મસ્અલોંકે ઝિયાદહ ઔર એહતિમામકે કાબિલ હોનેકી વજહસે ઉસકે લિયે અલગ ઉનવાન કાઈમ કિયા ગયા. જમાઅત કમસે કમ દો આદમિયોંકે મિલકર નમાઝ પઢનેકો કેહતે હૈં. ઈસ તરહ કે એક આદમી ઉનમેં તાબે' હો ઔર દૂસરા મતબૂઅ. મતબૂઅકો ઈમામ ઔર તાબે'કો મુકતદી કેહતે હૈં.

મસ્અલા ૧ :- ઈમામકે સિવા એક આદમીકે નમાઝમેં શરીક હો જાનેસે જમાઅત હો જાતી હૈ, ચાહે વો આદમી મર્દ હો યા ઔરત, ગુલામ હો યા આઝાદ, બાલિગ હો યા સમઝદાર, નાબાલિગ બચ્ચા. હાં, જુમ્આ ઔર ઈદોંકી નમાઝમેં કમસે કમ ઈમામકે સિવા તીન આદમિયોંકે બગૈર જમાઅત નહીં હોતી.

મસ્અલા ૨ :- જમાઅતકે હોનેમેં યે ભી ઝરૂરી નહીં કે ફર્ઝ નમાઝ હો, બલ્કે અગર નફલ ભી દો આદમી ઈસ તરહ એક દૂસરેકે તાબે' હોકર પઢેં તો જમાઅત હો જાએગી, ચાહે ઈમામ ઔર મુકતદી દોનૂં નફલ પઢતે હોં યા મુકતદી નફલ પઢતા હો, હાં, જમાઅતકી નફલકા આદી હોના યા તીન મુકતદિયોંસે ઝિયાદહ હોના મકરૂહ હૈ.

જમાઅતકી ફઝીલત ઔર તાકીદ

જમાઅતકી ફઝીલત ઔર તાકીદમેં સહીહ હદીસેં ઈતની આઈ હૈં કે અગર સબ

૧. યા'ની કુછ કે નઝદીક વાજિબ ઔર બા'ઝ કે નઝદીક તાકીદી સુન્નત હૈ, જિસકા બયાન આગે આતા હૈ.

એક જગહ જમા' કી જાએં તો બહોત કાફી મોટી કિતાબ તૈયાર હો સકતી હૈ, ઉનકે દેખનેસે કતઇ તૌરસે યે નતીજા નિકલતા હૈ કે જમાઅત, નમાઝ પૂરી કરનેમેં એક ઉંચે દરજેકી શર્ત હૈ.

નબી (સ.અ.વ.) ને કભી ઉસકો છોળા નહીં. ફરમાયા, યહાં તક કે મર્ઝકી હાલતમેં જબ આપકો ખૂદ ચલનેકી તાકત ન થી, દો આદમિયોંકે સહારેસે મસ્જિદમેં તશરીફ લે ગએ. ઔર જમાઅતસે નમાઝ પઢી. જમાઅત છોળને પર આપકો સખ્ત ગુસ્સા આતા થા ઔર જમાઅતકે છોળને પર બળીસે બળી સઝા દેનેકો આપકા જી ચાહતા થા. બેશક મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી શરીઅતમેં જમાઅતકા બહોત બડા એહતિમામ કિયા ગયા હૈ ઔર હોના ભી ચાહિયે થા. નમાઝ જૈસી ઇબાદતકી શાન ભી ઇસીકો ચાહતી થી કે જિસ ચીઝસે ઉસકી તકમીલ હો, વો ભી તાકીદકે ઉંચે દરજે પર પહોંચા દી જાએ. હમ ઇસ જગહ પર પેહલે ઇસ આયતકો લિખકર જિસ્સે કુછ તફસીર લિખનેવાલોં ઔર ફુકહાને જમાઅતકો સાબિત કિયા હૈ, કુછ હદીસેં બયાન કરતે હૈં.

અલ્લાહકા હુકમ હૈ.

વર્કઊ મઅર્રાકિઈન. નમાઝ પઢો નમાઝ પઢનેવાલોંકે સાથ મિલકર યા'ની જમાઅતસે. ઇસ આયતમેં ખુલા હુવા હુકમ જમાઅતસે નમાઝ પઢનેકા હૈ, મગર ચૂંકે રૂકૂઅકે મા'ના કુછ તફસીર લિખનેવાલોંને ખુઝૂઅકે ભી લિખ્ખે હૈં, ઇસ લિયે ફર્ઝ હોના સાબિત ન હોગા.

હદીસ ૧ :- નબી (સ.અ.વ.) સે ઇબ્ને ઉમર (રદિ.) જમાઅતકી નમાઝમેં અકેલે[1] ૧
નમાઝસે સત્તાઇસ દરજા ઝિયાદહ સવાબ રિવાયત કરતે હૈં.

હદીસ ૨ :- નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અકેલે નમાઝ પઢનેસે એક આદમીકે સાથ નમાઝ પઢના બહોત બેહતર હૈ. ઔર દો આદમિયોંકે સાથ ઔર ભી બેહતર હૈ. ઔર જિતની બળી જમાઅત હો, ઉતના હી અલ્લાહ તઆલાકો પસંદ હૈ.

હદીસ ૩ :- હઝરત અનસ બિન માલિક (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) કે સાથિયોંને ઇરાદા કિયા કે અપને પુરાને મકાનોંસે (ચૂંકે વો મસ્જિદે નબવીસે દૂર થે) ઉઠકર નબી (સ.અ.વ.) કે કરીબ આકર ઠેહરેં, તબ ઉનસે નબી (સ.અ.વ.) ને
ફરમાયા કે તુમ અપને કદમોંમેં જો ઝમીન પર પળતે હૈં સવાબ નહીં સમઝતે[2]. ૨

ફાઇદા :- ઇસસે મા'લૂમ હુવા કે જો આદમી જિતની દૂરસે ચલકર મસ્જિદમેં આએગા ઉતનાહી ઝિયાદહ સવાબ મિલેગા.

---

૧. મતલબ યે હૈ અકેલે નમાઝ પઢનેસે જિતના સવાબ મિલતા હૈ, જમાઅતસે પઢનેમેં ઉસસે સત્તાઇસ ગુના ઝિયાદહ મિલતા હૈ.

૨. લેકિન અગર કિસીકે મુહલ્લેમેં મસ્જિદ હો તો ઉસકો છોળકર દૂર ન જાએ, ક્યૂંકે મુહલ્લેકી મસ્જિદકા હક હૈ, બલ્કે અગર વહાં જમાઅત ભી ન હોતી હો તબ ભી વહાં હી જાકર વો ઇકામત કેહકર તન્હા નમાઝ પઢ્ઢે.

હદીસ ૪ :- નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જિતના વકત નમાઝકે ઈન્તિઝારમેં ગુઝરતા હૈ, વો સબ નમાઝમેં ગિના જાતા હૈ.

હદીસ ૫ :- નબી (સ.અ.વ.) ને એક દિન ઈશાકે વકત અપને ઉન સાથિયોંસે જો જમાઅતમેં શરીક થે, ફરમાયા કે લોગ નમાઝ પઢ્હ-પઢ્હકર સો રહે ઔર તુમહારા વો વકત જો ઈન્તિઝારમેં ગુઝરા, સબ નમાઝમેં ગિના ગયા.

હદીસ ૬ :- નબી (સ.અ.વ.) સે બુરૈદા અસ્લમી (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે આપને ફરમાયા, ખુશખબરી દી ઉન લોગોંકો, જો અંધેરી રાતોંમેં જમાઅતકે લિયે મસ્જિદ જાતે હૈં, ઈસ બાતકી કે કિયામતમેં ઉનકે લિયે પૂરી રોશની હોગી.

હદીસ ૭ :- હઝરત ઉસ્માન (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે જો આદમી ઈશાકી નમાઝ જમાઅતસે પઢ્હે, ઉસકો આધી રાતકી ઈબાદતકા સવાબ મિલેગા. ઔર જો ઈશા ઔર ફજરકી નમાઝ જમાઅતસે પઢ્હેગા, ઉસે પૂરી રાતકા સવાબ મિલેગા.

હદીસ ૮ :- હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) નબી (સ.અ.વ.) સે રિવાયત કરતે હૈં કે એક દિન આપને ફરમાયા કે મેરે દિલમેં યે ઈરાદા હુવા કે કિસીકો હુકમ દૂં કે લકડિયાં જમા' કરેં ઔર ફિર અઝાનકા હુકમ દૂં ઔર કિસીસે કહું કે વો ઈમામત કરે ઔર મૈં ઉન લોગોંકે ઘરોં પર જાઉ જો જમાઅતમેં નહીં આતે ઔર ઉનકે ઘરોંકો જલા દૂં.

હદીસ ૯ :- એક રિવાયતમેં હૈ કે અગર મુઝે છોટે બચ્ચોં ઔર ઔરતોંકા ખ્યાલ ના હોતા તો મૈં ઈશાકી નમાઝમેં લગ જાતા, ઔર ખાદિમોંકો હુકમ દેતા કે ઉનકે ઘરોંકે માલ ઔર અસ્બાબકો ઉનકે સાથ જલા દેં. (મુસ્લિમ)

ઈસ હદીસમેં ઈશાકા ખાસ કરના ઈસ મસ્લિહતસે મા'લૂમ હોતા હૈ કે વો સોનેકા વકત હોતા હૈ ઔર શાયદ તમામ લોગ ઉસ વકત ઘરોંમેં હોતે હૈં. ઈમામ તિર્મિઝી ઈસ હદીસકો લિખકર ફરમાતે હૈં કે યેહી મઝમૂન ઈબ્ને મસઊદ, અબૂ દરદા, ઈબ્ને અબ્બાસ ઔર જાબિર (રદિ.) સે ભી રિવાયત કી ગઈ હૈ. યે સબ લોગ નબી (સ.અ.વ.) કે કરીબી સાથિયોંમેંસે હૈં.

હદીસ ૧૦ :- અબૂ દરદા (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે કિસી આબાદી યા જંગલમેં તીન મુસલમાન હોં ઔર જમાઅતસે નમાઝ ન પઢ્હેં તો બેશક ઉન પર શૈતાન ગાલિબ હો જાએગા. પસ અય અબૂ દરદા! જમાઅતકો અપને ઉપર ઝરૂરી સમઝ લો. દેખો ભેળિયા (શૈતાન) ઉસી બકરી (આદમી) કો ખાતા હૈ (બેહકાતા હૈ) જો અપને ગલ્લે (જમાઅત) સે અલગ હો ગઈ હો.

હદીસ ૧૧ :- ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે જો આદમી અઝાન સુનકર જમાઅતમેં ન આએ ઔર ઉસે કોઈ ઉઝર ભી ન હો તો ઉસકી વો નમાઝ જો

અકેલી પળ્હી હો કબૂલ ન હોગી[1]. સાથિયોંને પૂછા કે વો ઉઝર ક્યા હે? હઝરત (સ.અ.વ.)
ને ફરમાયા કે ડર યા બીમારી. ૧

ઈસ હદીસમેં ડર યા બીમારીકી તફસીલ નહીં કી ગઈ. કુછ હદીસોંમેં કુછ તફસીલ ભી હે.

હદીસ ૧૨ :- હઝરત મહઝન (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે એક બાર મૈં નબી (સ.અ.વ.) કે સાથ થા કે ઈતનેમેં અઝાન હુઈ ઔર અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) નમાઝ પળ્હને લગે. ઔર મૈં અપની જગહ પર જાકર બેઠ ગયા. જ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને નમાઝસે ફારિગ હોકર ફરમાયા કે અય મહજન! તુમને જમાઅતસે નમાઝ ક્યૂં ન પળ્હી? ક્યા તુમ મુસલમાન નહીં હો? મૈંને અર્ઝ કિયા કે અય અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.)! મૈં મુસલમાન તો હૂં મગર અપને ઘરમેં નમાઝ પળ્હ ચુકા થા. નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જબ મસ્જિદમેં આઓ ઔર દેખો કે જમાઅત હો રહી હે, લોગોંકે સાથ મિલકર નમાઝ પળ્હ
લિયા કરો. અગરચે[2] પળ્હ ચુકે હો. ૨

ઝરા હદીસકો ગૌરસે દેખો કે નબી (સ.અ.વ.) ને અપને બળે સહાબી હઝરત મહઝન (રદિ.) કો જમાઅતસે નમાઝ ન પળ્હને પર કૈસી સખ્ત ઔર ગુસ્સેસે ભરી હુઈ બાત કહી કે ક્યા તુમ મુસલમાન નહીં હો?

કુછ હદીસેં નમૂનેકે તૌર પર ઝિકર હો ચુકીં, અબ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે બળે સાથિયોંકે કૌલ સુનિયે કે ઉન્હેં જમાઅતકા કિતના ધ્યાન રેહતા થા ઔર જમાઅતકે છોળ દેનેકો કૈસા સમઝતે થે ઔર ક્યૂં ન સમઝતે, નબી (સ.અ.વ.) કી ઈતાઅત ઔર ઉનકી મરઝીકા ઈનસે ઝિયાદહ કિસકો ખ્યાલ હો સકતા હે.

અસર[3] ૧ :- અસ્વદ કેહતે હૈં કે એક દિન હમ હઝરત ઉમ્મુલ મો'મિનીન ૩
આઈશા (રદિ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર થે કે નમાઝકી પાબંદી ઔર ઉસકી ફઝીલતકા ઝિકર નિકલા. ઈસ પર હઝરત આઈશા (રદિ.) ને તાઈદમેં નબી (સ.અ.વ.) કે મર્ઝે વફાતકા કિસ્સા બયાન કિયા કે એક દિન નમાઝકા વક્ત આયા ઔર અઝાન હુઈ તો આપને ફરમાયા કે અબૂ બકરસે કહો કે વો નમાઝ પળ્હાએં. અર્ઝ કિયા ગયા કે અબૂ બકર બળે નરમ દિલ હૈં, જબ આપકી જગહ પર ખડે હોંગે, તો બે-તાકત હો જાએંગે ઔર

---

૧. ધ્યા'ની પૂરા સવાબ ન મિલેગા કે યે નહીં કે ફર્ઝ અદા ન હોગા, કભી કોઈ ઈસ ખ્યાલસે નમાઝ હી છોળ દે કે નમાઝ કબૂલ તો હોગી હી નહીં, ફિર તન્હા ભી ન પળ્હે, ક્યૂંકે કુછ ફાઈદા નહીં. એસા ખ્યાલ હરગિઝ ન ચાહિયે.

૨. મગર ફજર, અસર ઔર મગરિબકી નમાઝ અગર તન્હા પળ્હ લી હો ઔર ફિર જમાઅત હો તો અબ જમાઅતમેં શામિલ ન હોના ચાહિયે, ઈસ લિયે કે ફજર ઔર અસરકે બા'દ તો નફલેં ન પળ્હના ચાહિયે ઔર મગરિબમેં ઈસ લિયે કે તીન રકા'ત નફલોંકી શરીઅતમેં નહીં હે.

૩. અસર સહાબી (જ્યારે નબી સ.અ.વ. કે સાથ) ઔર તાબિઈન (સહાબીકા ઝમાના પાએ હુએ જ્યારે નબી સ.અ.વ. કે બા'દ કે લોગ તાબિઈ કેહલાતે હૈં) કે કૌલ કો કેહતે હૈં.

નમાઝ ન પઢા સકેંગે. આપને ફિર વોહી ફરમાયા, ફિર વોહી જવાબ દિયા ગયા, તબ આપને ફરમાયા કે વૈસી બાતેં કરતી હો જૈસે યૂસુફ (અલૈ.) સે મિસરકી ઔરતેં કરતી થીં[1]. અબૂબકર (રદિ.) સે કહો કે નમાઝ પઢા દેં. ખૈર હઝરત અબૂબકર (રદિ.) પઢાનેકે લિયે નિકલે. ઇતનેમેં નબી (સ.અ.વ.) કો મર્ઝમેં કુછ છૂટ હુઇ, તો આપ દો આદમિયોંકે સહારેસે નિકલે. મેરી આંખોંમેં અબ તક વો હાલત મૌજૂદ હૈ કે નબી (સ.અ.વ.) કે મુબારક કદમ ઝમીન પર ઘસીટતે હુએ જાતે થે યા'ની ઇતની તાકત ભી ન થી કે ઝમીનસે પૈર ઉઠા સકેં. વહાં હઝરત અબૂબકર (રદિ.) નમાઝ શુરૂ' કર ચુકે થે, ચાહા કે પીછે હટ જાએં મગર નબી (સ.અ.વ.) ને મના' ફરમાયા ઔર ઉનહીંસે નમાઝ પઢવાઇ.

અસર ૨ :- એક દિન હઝરત અમીરૂલ મોંમિનીન ઉમર ફારૂક (રદિ.) ને સુલેમાન બિન અબી હશમાકો સુબહકી નમાઝમેં નહીં પાયા, તો ઉનકે ઘર ગએ ઔર ઉનકી માં સે પૂછા કે આજ મૈંને સુલેમાનકો ફજરકી નમાઝમેં નહીં દેખા. ઉનહોંને કહા કે વો રાત ભર નમાઝ પઢતે રહે, ઇસ વજહસે ઉસ વકત ઉનકો નીંદ આ ગઇ. તબ હઝરત ફારૂક (રદિ.) ને ફરમાયા કે મુઝે ફજરકી નમાઝ જમાઅતકે સાથ પઢના ઝિયાદહ પ્યારી હૈ, ઇસકે મુકાબલેમેં કે તમામ રાત ઇબાદત કરૂં. (મુઅત્તા ઇમામ માલિક)

શૈખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દેહલવીને લિખ્ખા હૈ કે ઇસ હદીસસે સાફ ઝાહિર હૈ કે સુબહકી નમાઝ જમાઅતસે પઢનેમેં તહજ્જુદસે ભી ઝિયાદહ સવાબ હૈ. ઇસ લિયે ઉલમાને લિખ્ખા હૈ કે અગર શબ-બેદારી (રાતકા જાગના) ફજરકી નમાઝમેં ખલલ ડાલતા હો તો ઉસકા છોળ દેના બેહતર હૈ.

અસર ૩ :- હઝરત ઇબ્ને મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે બેશક હમને આઝમા લિયા અપનેકો ઔર સહાબા (રદિ.) કો કે જમાઅત નહીં છોળતા, મગર વો મુનાફિક જિસકા નિફાક[2] ખુલા હુવા હો યા બીમાર, મગર બીમાર ભી દો આદમિયોંકા સહારા લેકર જમાઅતકે લિયે હાઝિર હોતે થે. બેશક નબી (સ.અ.વ.) ને હમેં હિદાયતકી રાહેં બતલાઇ, ઉનમેં નમાઝ ભી હૈ, ઉન મસ્જિદોંમેં જહાં અઝાન હોતી હો યા'ની જમાઅત હોતી હો.

---

૧. યહાં પર હઝરત આઇશા (રદિ.) કો તશ્બીહ (ઉપમા) દી હૈ. હઝરત ઝુલેખાસે તશ્બીહ કી વજહ યે હૈ કે જબ હઝરત ઝુલેખાકે ઇશ્કકી શોહરત હુઇ કે વો હઝરત યૂસુફકો ચાહતી હૈં જો ઉસ વકત ઉનકે ખાવિંદકે ગુલામ થે, તો ઉનહોંને ઔરતોંકી મેહમાની કી ઔર ઉનકી મુરાદ મેહમાનીકે અલાવા ઔર ભી થી ઔર વો યે થી કે ઔરતેં હઝરત યૂસુફ કે બે-મિસાલ હુસ્નકો દેખેં ઔર મુઝે ઉનકે સાથ ઇશ્કમેં મજબૂર સમઝેં ઔર લાન-તાનસે બાઝ આએં. ઇસી તરહ હઝરત આઇશા (રદિ.) કી મુરાદ ભી ઇસકે અલાવા જો ઉન્હોંને ઉઝર કિયા થા ઔર ભી થી ઔર વો યે કે લોગ હઝરત અબૂબકર (રદિ.) કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી જગહ ખળે હોનેકો બદફાલી ન સમઝેં ઔર ઇસ વજહસે હઝરત અબૂબકર (રદિ.) સે લોગોંકો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે બા'દ કોઇ કદૂરત (રંજિશ) ન હો.

૨. યા'ની ઝાહિરમેં મુસલમાન હોના ઔર હકીકતમેં કાફિર હોના.

દૂસરી રિવાયતમેં હે કે ફરમાયા, જિસે ખ્વાહિશ હો કલ (કિયામતમેં) અલ્લાહ તઆલાકે સામને મુસલમાન જાએ, ઉસે ચાહિયે કે પાંચ વક્તોંકી નમાઝોંકી પાબંદી કરે. ઉન જગહોં પર જહાં અઝાન હુઈ હો. (યા'ની જમાઅતસે નમાઝ પઢી જાતી હો.) બેશક અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે નબી (સ.અ.વ.) કે લિયે હિદાયતકે તરીકે નિકાલે હેં. ઓર યે નમાઝ ભી ઉનહીં તરીકોંમેં સે હે. અગર તુમ અપને ઘરોંમેં નમાઝ પઢ લિયા કરોગે, જૈસે કે મુનાફિક પઢ લેતા હે તો બેશક છૂટ જાએગી તુમસે તુમહારે નબી (સ.અ.વ.) કી સુન્નત. ઓર અગર તુમ છોડ દોગે અપને પૈગમ્બર (સ.અ.વ.) કી સુન્નતકો તો બેશક ગુમરાહ હો જાઓગે. ઓર કોઇ શખ્સ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે નમાઝકે લિયે મસ્જિદ નહીં જાતા, મગર ઉસકે હર કદમ પર એક સવાબ મિલતા હે ઓર એક દરજા મિલતા હે ઓર એક ગુનાહ મા'ફ હોતા હે. ઓર હમને દેખ લિયા કે જમાઅતસે અલગ નહી રેહતા મગર મુનાફિક. હમ લોગોંકી હાલત તો યે થી કે બીમારીકી હાલતમેં દો આદમિયોં પર તકિયા (સહારા) લગાકર જમાઅતકે લિયે લાએ જાતે થે ઓર લાઇનમેં ખડે કર દિયે જાતે થે[1]. ૧

અસર ૪ :- એક બાર એક આદમી મસ્જિદસે અઝાનકે બા'દ[2], નમાઝ પઢે બગેર ચલા ગયા, તો હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને ફરમાયા કે ઉસ આદમીને અબુલ કાસિમ (સ.અ.વ.) કી નાફરમાની કી, ઓર ઉનકે પાક હુકમ કો ન માના. (મુસ્લિમ) ૨

દેખો, હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને જમાઅત છોડને કો કયા કહા? કયા કિસી મુસલમાનકો અબ ભી બગેર ઉઝર જમાઅત છોડનેકી હિમ્મત હો સકતી હે? કયા કિસી ઈમાનદારકો હઝરત અબુલ કાસિમ (સ.અ.વ.) કી નાફરમાની ગવારા હો સકતી હે?

અસર ૫ :- હઝરત ઉમ્મે દરદા (રદિ.) ફરમાતી હૈં કે એક બાર હઝરત અબૂ દરદા (રદિ.) મેરે પાસ ઈસ હાલમેં આએ કે નિહાયત ગુસ્સેમેં થે. મૈંને પૂછા કે ઈસ વક્ત આપકો ગુસ્સા કયૂં આયા? કેહને લગે, અલ્લાહકી કસમ! મૈં મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કી ઉમ્મતમેં અબ કોઇ બાત નહીં દેખતા, મગર યે કે વો જમાઅતસે નમાઝ પઢ લેતે હૈં, યા'ની અબ ઈસકો ભી છોડને લગે હૈં.

અસર ૬ :- નબી (સ.અ.વ.) કે બહોતસે સાહિબોંસે રિવાયત હે કે ઉનહોંને ફરમાયા કે જો કોઇ અઝાન સુનકર જમાઅતમેં ન આએ, ઉનકી નમાઝ હી ન હોગી. યે લિખકર ઈમામ તિર્મિઝી લિખતે હૈં કે કુછ આલિમોંને કહા હે કે હુકમ તાકીદી હે. મકસદ યે હે કે બગેર ઉઝર જમાઅતકા છોડના જાઈઝ નહીં[3]. ૩

---

૧. મિશ્કાત શરીફ.

૨. અઝાનકે બા'દ મસ્જિદસે એસે શખ્સ કો કે ફિર ઉસ મસ્જિદમેં આકર જમાઅતકે સાથ નમાઝ પઢનેકા ઈરાદા રખતા હો, બાહિર જાના મના' હે, હાં અગર કોઈ બડા બહાના હો ઓર સખ્ત મજબૂરી હો તો હરજ નહીં.

૩. ઓર બે-ઉઝર અકેલે નમાઝ પઢનેસે અગર્ચે નમાઝ હો જાએગી, મગર કામિલ (પૂરી) ન હોગી.

અસર ૭ :- મુજાહિદ ને ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે પૂછા કે જો આદમી તમામ દિન રોઝે રખતા હો ઓર રાત ભર નમાઝેં પઢતા હો, મગર જુમ્આ ઔર જમાઅતમેં ન શરીક હોતા હો, ઉસે આપ ક્યા કેહતે હૈં? ફરમાયા કે દોઝખમેં જાએગા. (તિર્મિઝી)

ઇમામ તિર્મિઝી ઇસ હદીસકા મતલબ યે બયાન ફરમાતે હૈં કે જુમ્આ ઓર જમાઅતકા
૧ દરજા કમ સમઝકર[1] છોડ દે તબ યે હુકમ કિયા જાએગા. લેકિન અગર દોઝખમેં જાનેસે મુરાદ થોડે દિનકે લિયે જાન લિયા જાએ તો ઇસ મતલબકે નિકાલનેકી કુછ ઝરૂરત ન હોગી.

અસર ૮ :- પુરાને નેક બુઝુર્ગોંકા યે દસ્તૂર થા કે જિસકી જમાઅત છૂટ જાતી, સાત દિન તક ઉસકા માતમ કરતે થે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

સહાબા (રદિ.) કે કૌલ ભી થોડેસે બયાન હો ચુકે, જો હકીકતમેં નબી (સ.અ.વ.) કે કૌલ હૈં. અબ ઝરા મુસ્લિમ ગિરોહકે ઉલમા ઔર બુઝુર્ગોંકો દેખિયે કે ઉનકા જમાઅતકે બારેમેં ક્યા ખ્યાલ હે ઔર ઇન હદીસોંકા મતલબ ઉનહોંને ક્યા સમઝા હે?

૨ (૧) ઝાહિરીયા[2] ઔર ઇમામ અહમદ (રહ.) કે બા'ઝ માનનેવાલોંકા મઝહબ હે કે જમાઅત નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્ત હે, બગૈર ઇસકે નમાઝ નહીં હોતી.

(૨) ઇમામ અહમદકા સહીહ મઝહબ યે હે કે જમાઅત ફર્ઝે એન હે, અગરચે નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્ત નહીં. ઇમામ શાફઇ (રહ.) કે બા'ઝ માનનેવાલોંકા ભી યે મઝહબ હે.

(૩) ઇમામ શાફઇ (રહ.) કે બા'ઝ માનનેવાલોંકા યે મઝહબ હે કે જમાઅત ફર્ઝે કિફાયા હે. ઇમામ તહાવી જો હનફીયામેં એક બડે દરજાકે ફકીહ ઓર હદીસકે આલિમ હૈં. ઉનકા યેહી મઝહબ હે.

(૪) અકસર હનફી આલિમોંકે નઝદીક જમાઅત વાજિબ હે. અલ્લામા ઇબ્ને હુમામ ઓર હલબી ઓર બહરુર્રાઇકકે મુસન્નિફ (લેખક) વગૈરહ ભી ઇસી તરફ હૈં.

૩ (૫) અકસર હનફીયા[3] કે નઝદીક જમાઅત તાકીદી સુન્નત હે મગર વાજિબકે હુકમમેં ઓર હકીકતમેં હનફિયોંકે ઇન દોનૂં કૌલોંમેં કુછ મુખાલિફત નહીં.

---

૧. ઇસ લિયેકે શરીઅતકે હુકમોંકો હલ્કા ઓર છોટા સમઝના કુફ્ર હે ઓર ઇસ મતલબકી હાજત જબ પડેગી કે હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કે ફરમાનેકા યે મતલબ હો કે એસા આદમી હમેશા જહન્નમમેં જાએગા.

૨. ઝાહિરીયા એક ઇસ્લામી ફિરકાકા નામ હે.

૩. જમાઅતકે હુકમકે બારેમેં ફકીહોંમેં ઇખ્તિલાફ હુવા હે. કુછને કહા હે કે જમાઅત તાકીદી સુન્નત હે ઓર કુછને કહા હે કે વાજિબ હે. ઇસકે બા'દ કુછ ફકીહોંને ઇસકો રાયોંકા ઇખ્તિલાફ સમઝા હે ઓર ઇન દોનૂંકો મિલાનેકી ફિક્ર કી હે. જિન લોગોંને મિલાનેકી ફિક્ર કી, ઉનમેંસે કુછને કહા કે તાકીદી સુન્નત કા મતલબ યે હે કે વો વાજિબ હે ઓર ઇસકા વુજૂદ સુન્નતસે સાબિત હે. ઓર કુછને કહા હે કે ઇસે હમેશા કાયમ રખના હી તાકીદી સુન્નત હે ઓર કભી કભી વાજિબ હે. યે વો બાતેં થીં જો ફિકહકી કિતાબોંમેં મેરી નઝરસે ગુઝરી હૈં. યેહી વો મેલ હે જો ઇલ્મુલ ફિકહમેં બયાન કી ગઇ હે ઓર ઇસસે બેહિશ્તી ગૌહરમેં નકલ હુઇ થી. વો મેરી નઝરસે ગુઝરી ઓર ઉસકા સહીહ મતલબ મેરી સમઝમેં આયા, ઇસમેં ઔર કર લિયા જાએ. (મુલ્લા હબીબ અહમદ)

(૬) હમારે ઉલમા લિખતે હૈં કે અગર કિસી શહરમેં લોગ જમાઅત છોળ દેં ઔર કેહનેસે ભી ન માનેં તો ઉનસે લડના હલાલ હે.

(૭) કનીઅ વગૈરહમેં હે કે બગૈર ઉઝ્ર જમાઅતકે છોળનેવાલેકો સઝા દેના વક્તકે ઈમામ પર વાજિબ હે. ઔર ઉસકે પળોસી અગર ઉસકે ઈસ બુરે કામ પર કુછ ન બોલેં[1] તો ગુનેહગાર હોંગે. ૧

(૮) અગર મસ્જિદ જાનેકે લિયે ઈકામત સુનનેકા ઈન્તિઝાર કરે તો ગુનેહગાર હોગા[2]. યે ઈસ લિયે કે અગર ઈકામત સુનકર ચલા કરેંગે તો એક દો રકા'ત યા પૂરી જમાઅતકે ચલે જાનેકા ડર હે. ઈમામ મુહમ્મદ (રહ.) સે રિવાયત હે કે જુમ્આ ઔર જમાઅતકે લિયે તેઝ કદમ જાના દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે ઝિયાદહ તકલીફ ન હો. ૨

(૯) જમાઅતકા છોળનેવાલા ઝરૂર ગુનાહગાર હે. ઔર ઉસકી ગવાહી કબૂલ ન કી જાએગી, બશર્તે કે ઉસને બગૈર ઉઝ્ર આસાનીકે લિયે જમાઅત છોળ દી હે.

(૧૦) અગર કોઈ આદમી દીની મસ્અલોંકે પળ્હને ઔર પળ્હાનેમેં દિન-રાત લગા રેહતા હો ઔર જમાઅતમેં હાઝિર ન હોતા હો તો મા'ઝૂર ન સમઝા જાએગા, ઉસકી ગવાહી મકબૂલ ન હોગી. (બહરુર્રાઈક વગૈરહ)

જમાઅતકી હિકમતેં ઔર ફાઈદે

ઈસ બારેમેં ઉલમાને બહોત કુછ બયાન કિયા હે, મગર જહાં તક મેરી નઝર પહોંચી હે, હઝરત શાહ મૌલાના વલીયુલ્લાહ સાહબ મુહદ્દિસ દેહલવી (રહ.) સે બેહતર જામેઅ ઔર બેહતર તકરીર કિસીકી નહીં. અગરચે ઝિયાદહ લુત્ફ યેહી થા કે ઉનહીં કી પાકીઝા ઈબારતસે વો મઝામીન સુને જાએં, મગર મુખ્તસર કરનેકે ખ્યાલસે મૈં ઉનકી બાતોંકા ખુલાસા યહાં દર્જ કરતા હૂં. વો ફરમાતે હૈં કે

(૧) કોઈ ચીઝ ઈસ્સે ઝિયાદહ ફાઈદા દેનેવાલી નહીં કે કોઈ ઈબાદત આમ રસમ બના દી જાએ, યહાં તક કે વો ઈબાદત એક ઝરૂરી ઈબાદત હો જાએ કે ઉસકા છોળના ઈબાદત છોળનેકી તરહ ના-મુમ્કિન હો જાએ. ઔર કોઈ ઈબાદત નમાઝસે ઝિયાદહ શાનદાર નહીં કે ઉસકે સાથ યે ખાસ એહતિમામ કિયા જાએ.

(૨) મઝહબમેં હર કિસમકે લોગ હોતે હૈં, જાહિલ ભી, આલિમ ભી, ઈસ લિયે યે બળી મસ્લિહત કી બાત હે કે સબ લોગ જમા' હોકર એક દૂસરેકે સામને ઈસ ઈબાદતકો અદા કરેં. અગર કિસીસે કોઈ ગલતી હો જાએ, તો દૂસરા ઉસકો સિખા દે. ગોયા અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત એક ઝેવર હુઈ કે તમામ પરખનેવાલે ઉસે દેખતે હૈં, જો ખરાબી ઉસમેં

---

૧. યા'ની ઉસકો ઈસ કામસે ન રોકેં ઔર નસીહત અપની તાકતકે મુતાબિક ન કરેં જબકે ઉનકો ઉસ આદમીસે કિસી નુકસાનકા ભી ડર ન હો તો વો પળોસી ગુનેહગાર હોંગે.

૨. યાની સુસ્તી સે.

હોતી હે. બતલા દેતે હૈં. ઔર જો બેહતરી હોતી હે ઉસે પસંદ કરતે હૈં, બસ યે એક ઉમદા ઝરીયા નમાઝ કે પૂરા કરનેકા હોગા.

(૩) જો લોગ બે-નમાઝી હોંગે, ઉનકા હાલ ભી ઈસસે ખુલ જાએગા ઔર ઉનકો વઅઝ ઔર નસીહતકા મૌકા' મિલેગા.

(૪) કુછ મુસલમાનોંકા મિલકર અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરના ઔર ઉસસે દુઆ માંગના એક અજીબ ખૂબી રખતા હે, રહમત ઉતરને ઔર કુબૂલ હોને કે લિયે.

(૫) ઈસ ઉમ્મતસે અલ્લાહ તઆલાકા યે મકસદ હે કે ઉસકા કલમા બુલંદ હો ઔર કુફ્રકા કલમા પસ્ત હો. ઔર ધરતી પર કોઈ મઝહબ ઈસ્લામસે ગાલિબ ન રહે. ઔર યે બાત જબ હી હો સકતી હે કે યે તરીકા મુકર્રર કિયા જાએ કે તમામ મુસલમાન આમ ઔર ખાસ મુસાફિર ઔર ઠેહરે હુએ, છોટે ઔર બળે અપની કિસી બળી ઔર મશહૂર ઈબાદતકે લિયે જમા' હુવા કરેં ઔર શાન ઔર શોકત ઈસ્લામકી ઝાહિર કરેં.

ઈન્હીં સબ મસ્લિહતોંસે શરીઅતકી પૂરી તવજ્જોહ જમાઅતકી તરફ હો ગઈ ઔર ઈસ પર ઉભારા ગયા. ઔર ઈસે છોળનેસે સખ્તીકે સાથ રોકા ગયા. જમાઅતમેં યે ફાઈદા ભી હે કે તમામ મુસલમાનોંકો એક દૂસરેકે હાલ પર ઈત્તિલા હોતી રહેગી. ઔર એક દૂસરેકે દર્દ ઔર મુસીબતમેં શરીક હો સકેંગા, જિસસે દીની ભાઈચારા ઔર ઈમાની મુહબ્બત પૂરી તરહ ઝાહિર હોગી જો ઈસ શરીઅતકા એક બડા મકસદ હે. ઔર જિસકી તાકીદ ઔર બળાઈ જગહ જગહ કુરઆન મજીદ ઔર નબી (સ.અ.વ.) કી હદીસોંમેં બયાન ફરમાઈ ગઈ હે. અફસોસ, હમારે ઝમાનેમેં જમાઅત છોળનેકી એક આમ આદત હો ગઈ હે. ઝાહિલોંકા ક્યા ઝિકર, હમ કુછ પઢે લિખે લોગોંકો ઈસ બલામેં ફંસે દેખ રહે હૈં. અફસોસ, યે લોગ હદીસેં પઢતે હૈં ઔર ઉનકા મતલબ સમઝતે હૈં, મગર જમાઅતકી સખ્ત તાકીદેં ઉનકે પત્થરસે ઝિયાદહ સખ્ત દિલોં પર કુછ અસર નહીં કરતીં. કિયામતમેં જબ અલ્લાહકે સામને સબસે પેહલે નમાઝકે મુકદમે પેશ હોંગે ઔર ઉસકે અદા ન કરનેવાલે યા અદામેં કમી કરનેવાલોંસે પૂછ તાછ શુરૂ' હોગી તો યે લોગ ક્યા જવાબ દેંગે.

જમાઅતકે વાજિબ હોનેકી શર્તે

(૧) મર્દ હોના, ઔરતોં પર જમાઅત વાજિબ નહીં

(૨) બાલિગ હોના, ના-બાલિગ બચ્ચોં પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૩) આઝાદ હોના, ગુલામ પર જમાઅત વાજિબ નહીં.

(૪) તમામ મજબૂરિયોંસે ખાલી હોના, ઈન મજબૂરિયોંકી હાલતમેં જમાઅત વાજિબ નહીં, મગર અદા કરે તો બેહતર હે, ન અદા કરનેમેં જમાઅતકે સવાબસે મેહરૂમ રહેગા.

જમાઅત છોળનેકી મજબૂરિયા ચૌદહ હૈં.

(૧) કપળા, સતરે ઔરતકે મુતાબિક ન પાયા જાના.

(૨) મસ્જિદકે રાસ્તેમેં સખ્ત કીચડ વગેરહ હો કે ચલના બહોત કઠિન હો. ઇમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.) ને હઝરત ઇમામે આ'ઝમ (રહ.) સે પૂછા કે કીચડ વગેરહકી હાલતમેં જમાઅતકે લિયે આપ ક્યા હુકમ દેતે હૈં? ફરમાયા કે જમાઅતકા છોળના મુઝે પસંદ નહીં.

(૩) પાની બહોત ઝોરસે બરસતા હો. એસી હાલતમેં ઇમામ મુહમ્મદને મુઅત્તામેં લિખ્ખા હે કે અગરચે ન જાના જાઇઝ હે, મગર બેહતર યે હે કે જમાઅતસે જાકર નમાઝ પઢે.

(૪) સરદી સખ્ત હોના કે બાહિર નિકલનેમેં યા મસ્જિદ તક જાનેમેં કિસી બીમારી કે પૈદા હો જાનેકા યા બઢ જાનેકા ખોફ હો.

(૫) મસ્જિદ જાનેમેં માલ ઔર અસ્બાબકે ચોરી હો જાનેકા ડર હો.

(૬) મસ્જિદ જાનેમેં કિસી દુશ્મનકે મિલ જાનેકા ડર હો.

(૭) મસ્જિદ જાનેમેં કિસી કર્ઝવાલે કે મિલ જાનેકા ઔર ઉસ્સે તકલીફ પહોંચનેકા ડર હો બશર્તે કે ઉસકે કર્ઝ કે અદા કરનેકી તાકત ન હો. ઔર અગર તાકત હો તો વો ઝાલિમ સમઝા જાએગા. ઔર ઉસકો જમાઅતકે છોળનેકી ઇજાઝત ન હોગી.

(૮) અંધેરી રાત હો કે રાસ્તા દિખલાઇ ન દેતા હો, લેકિન અગર રોશનીકા સામાન ખુદા ને દિયા હો તો જમાઅત ન છોળની ચાહિયે.

(૯) રાતકા વક્ત હો ઔર આંધી બહોત સખ્ત ચલતી હો.

(૧૦) બીમારકી ખિદમત કરતા હો કે ઉસકે જમાઅતમેં ચલે જાનેસે ઉસ બીમારકો તકલીફ યા ઘભરાહટકા ડર હો.

(૧૧) ખાના તૈયાર હો યા તૈયારીકે કરીબ હો. ઔર ભૂખ ઐસી લગી હો કે નમાઝમેં જી ન લગનેકા ડર હો.

(૧૨) પેશાબ યા પાખાના ઝોરકા મા'લૂમ હોતા હો.

(૧૩) સફરકા ઇરાદા રખતા હો ઔર ડર હો કે જમાઅતસે નમાઝ પઢનેમેં દેર હો જાએગી, કાફલા નિકલ જાએગા. રેલકા મસ્અલા ઇસી પર સોચા જા સકતા હે, મગર ફર્ક ઇતના હે કે વહાં એક કાફલેકે બા'દ દૂસરા કાફલા બહોત દિનોંમેં મિલતા હે ઔર યહાં રેલ એક દિનમેં કઇ બાર મિલ જાતી હે. અગર એક વક્તકી રેલ ન મિલે તો દૂસરે વક્ત જા સકતા હે. હાં, અગર કોઇ એસા હી સખ્ત હરજ હોતા હો તો કોઇ બાત નહી હે. ઇસી વજહસે શરીઅતસે હરજ ઉઠા દિયા ગયા હે.

(૧૪) કોઇ એસી બીમારી હો, જિસકી વજહસે ચલ ફિર ન સકે યા અંધા હો યા લુંજા (લંગડા) હો યા કોઇ પૈર કટા હો, લેકિન જો અંધા બે-તકલીફ મસ્જિદ તક પહોંચ જાએ, ઉસકો જમાઅત ન છોળના ચાહિયે.

જમાઅતકે સહીહ હોનેકી શર્તે

શર્ત ૧ :- ઇસ્લામ, કાફિરકી જમાઅત સહીહ નહીં.

શર્ત ૨ :- અકલમંદ હોના, મસ્ત, બેહોશ, દીવાનેકી જમાઅત સહીહ નહીં.

શર્ત ૩ :- મુક્તદીકો નમાઝકી નિય્યતકે સાથ ઇમામકે ઇક્તિદા કી ભી નિય્યત કરના યા'ની યે ઇરાદા દિલમેં કરના કે મૈં ઇન ઇમામકે પીછે ફલાં નમાઝ પઢતા હૂં. નિય્યતકા બયાન ઉપર તફસીલસે લિખ્ખા જા ચુકા હે.

શર્ત ૪ :- ઇમામ ઓર મુક્તદી દોનૂંકે મકાનકા મિલા હોના, ચાહે હકીકતમેં મિલે
૧ હોં, જૈસે દોનૂં એક હી મસ્જિદ[1] યા એક હી ઘરમેં ખડે હોં, યા હુકમસે મિલે હોં, જૈસે કિસી દરિયાકે પુલ પર જમાઅત કાઇમ કી જાએ ઓર ઇમામ પુલકે ઉસ પાર હો, અગર બીચમેં બરાબર સફેં ખડી હોં, તો ઇસ સૂરતમેં અગરચે ઇમામકે ઓર ઉન મુક્તદિયોંકે દરમિયાન જો પુલકે ઉસ પાર હૈં, દરિયા રૂકાવટ હે ઓર ઇસ વજહસે દોનૂંકા મકાન હુકમસે એક યા મિલા હુવા સમઝા જાએગા ઓર ઇક્તિદા સહીહ હો જાએગી.

મસ્અલા ૧ :- અગર મુક્તદી મસ્જિદકી છત પર ખડા હો ઓર ઇમામ મસ્જિદકે અંદર હો તો દુરૂસ્ત હે, ઇસ લિયે કે મસ્જિદકી છત મસ્જિદકે હુકમમેં હે ઓર યે દોનૂં જગહેં હુકમસે મિલી હુઇ સમઝી જાએંગી. ઇસી તરહ અગર કિસીકી છત મસ્જિદસે મિલી હુઇ હો ઓર બીચમેં કોઇ ચીઝ રોક ન બન રહી હો, તો વો ભી હુકમસે મસ્જિદસે મિલી હુઇ સમઝી જાએગી, ઓર ઉસકે ઉપર ખડે હોકર ઉસ ઇમામકી ઇક્તિદા કરના, જો મસ્જિદમેં નમાઝ પઢા રહા હે દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર મસ્જિદ બહોત બડી હો ઓર ઇસી તરહ અગર ઘર બહોત બડા હો યા જંગલ હો ઓર ઇમામ ઓર મુક્તદી કે દરમિયાન ઇતના ખાલી મેદાન હો કે જિસમેં દો સફેં તો યે દોનૂં જગહેં, જહાં મુક્તદી ખડા હે ઓર જહાં ઇમામ હે, અલગ અલગ સમઝી જાએંગી ઓર ઇક્તિદા સહીહ ન હોગી.

મસ્અલા ૩ :- ઇસી તરહ અગર ઇમામ ઓર મુક્તદીકે દરમિયાન કોઇ નહર હો, જિસમેં નાવ વગૈરહ ચલ સકે યા કોઇ ઇતના બડા હોઝ હો, જિસકી પાકીકા હુકમ શરીઅતને દિયા હો યા કોઇ આમ રાહ હો, જિસ્સે બેલગાડી વગૈરહ નિકલ સકે ઓર બીચમેં સફેં ન હોં તો યે દોનૂં મિલા હુવા ન સમઝે જાએંગે ઓર ઇક્તિદા દુરૂસ્ત ન હોગી.
૨ હાં, બહોત છોટી ગોલ અગર રોક હો, જિસકે બરાબર તંગ રાસ્તા[2] નહીં હોતા, વો ઇક્તિદા કે લિયે રૂકાવટ નહીં.

મસ્અલા ૪ :- ઇસી તરહ અગર દો સફોંકે દરમિયાનમેં કોઇ એસી નહર યા એસા રાસ્તા પડ જાએ તો ઉસ સફકી ઇક્તિદા દુરૂસ્ત ન હોગી, જો ઇન ચીઝોંકે ઉસ પાર હે.

મસ્અલા ૫ :- પૈદલકી ઇક્તિદા સવારકે પીછે યા એક સવાર કી દૂસરે સવારકે પીછે સહીહ નહીં, ઇસ લિયે કે દોનૂંકે મકાન મિલે હુએ નહીં, હાં, અગર એક હી સવારી

---

૧. યા'ની જબ કે વો મસ્જિદ યા ઘર બહોત બડે ન હોં, ક્યૂંકે બડી મસ્જિદ, બડે ઘરકા હુકમ આગે આએગા.

૨. તંગસે તંગ રાસ્તા વો હે જિસકી ચૌડાઇમેં ઊંટ આ સકે તો જો ગોલ ઓર ચૌડાઇમેં ઉસસે કમ હો, વો ઇક્તિદામેં રૂકાવટ નહીં.

પર દોનૂં સવાર હોં તો દુરૂસ્ત હે.

શર્ત ૫ :- મુકતદી ઔર ઈમામ દોનૂંકી નમાઝ અલગ અલગ ન હોના' અગર મુકતદીકી નમાઝ ઈમામકી નમાઝસે અલગ હોગી તો ઈકિતદા દુરૂસ્ત ન હોગી, જૈસે ઈમામ ઝોહરકી નમાઝ પઢતા હો ઔર મુકતદી અસરકી નમાઝકી નિય્યત કરે યા ઈમામ કલકે ઝોહરકી કઝા પઢતા હો ઔર મુકતદી આજકે ઝોહરકી. હાં અગર દોનૂં કલકે ઝોહરકી કઝા પઢતે હોં યા દોનૂં આજહીકે ઝોહરકી કઝા પઢતે હોં તો દુરૂસ્ત હે. હાં, ઈમામ અગર ફર્ઝ પઢતા હો ઔર મુકતદી નફલ તો ઈકિતદા સહીહ હે, ઈસ લિયે કે ઈમામકી નમાઝ મઝબૂત હે.

મસ્અલા ૬ :- મુકતદી અગર તરાવીહ પઢના ચાહે ઔર ઈમામ નફલ પઢતા હો તબ ભી ઈકિતદા ન હોગી, કયૂંકે ઈમામકી નમાઝ કમઝોર હે.

શર્ત ૬ :- ઈમામકી નમાઝકા સહીહ હોના, અગર ઈમામકી નમાઝ ખરાબ હોગી તો સબ મુકતદિયોંકી નમાઝ ભી ખરાબ હો જાએગી, ચાહે યે ખરાબી નમાઝ ખત્મ હોનેસે પેહલે મા'લૂમ હો જાએ યા ખત્મ હોનેકે બા'દ, જૈસે યે કે ઈમામકે કપડોંમેં નજાસતે ગલીઝા એક દિરહમસે ઝિયાદહ થી ઔર નમાઝ ખત્મ હોનેકે બા'દ યા નમાઝ હી કે બીચમેં મા'લૂમ હુઈ, યા ઈમામ કો વુઝૂ ન થા ઔર નમાઝકે બા'દ યા બીચ નમાઝમેં ઉસકો ખ્યાલ આયા.

મસ્અલા ૭ :- ઈમામકી નમાઝ અગર કિસી વજહસે ખરાબ હો ગઈ હો ઔર મુકતદિયોંકો ન મા'લૂમ હુવા હો તો ઈમામ પર ઝરૂરી હે કે અપને મુકતદિયોંકો જહાં તક મુમ્કિન હો સકે, ઉસકી ઈત્તિલા' કર દે તાકે વો લોગ અપની નમાઝેં દોહરા લેં, ચાહે આદમીકે ઝરીએ કી જાએ યા ખતકે ઝરીએસે.

શર્ત ૭ :- મુકતદીકા ઈમામસે આગે ન ખડા હોના, ચાહે બરાબર ખડા હો યા પીછે, અગર મુકતદી ઈમામસે આગે ખડા હો તો ઉસકી ઈકિતદા દુરૂસ્ત ન હોગી. ઈમામસે આગે ખડા હોના ઉસ વકત સમઝા જાએગા કે જબ મુકતદી કી એડી ઈમામકી એડીસે આગે હો જાએ. અગર એડી આગે ન હો ઔર ઉન્ગલિયાં આગે બઢ જાએં, ચાહે પૈરકે બડે હોનેકી વજહસે યા ઉન્ગલિયોંકે લંબે હોનેકી બજહસે, તો યે આગે ખડા હોના ન સમઝા જાએગા ઔર ઈકિતદા દુરૂસ્ત હો જાએગી.

શર્ત ૮ :- મુકતદીકો ઈમામકી હરકતોંકા, જૈસે રૂકૂઅ, કૌમે, સિજદોં ઔર કા'દોં વગૈરહકા જાનના, ચાહે ઈમામકો દેખકર યા ઉસકે કિસી મુકબ્બિર (તકબીર કેહનેવાલે) કી આવાઝ સુનકર યા કિસી મુકતદીકો દેખકર, અગર મુકતદીકો ઈમામકી હરકતોંકી જાનકારી ન હો, ચાહે કિસી ચીઝકી આડ કી વજહસે યા ઔર કિસી વજહસે, તો ઈકિતદા સહીહ ન હોગી ઔર અગર આડ જૈસા કે પરદે યા દીવાર વગૈરહ હો, મગર ઈમામકી હરકતેં મા'લૂમ હોતી હોં તો ઈકિતદા દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- અગર ઈમામકા મુસાફિર યા મુકીમ હોના મા'લૂમ ન હો સકે, લેકિન અન્દાઝા હો કે વો મુકીમ હે, બશર્તે કે વો શહર યા ગાંવકે અંદર હો ઔર નમાઝ

પઢ્હા હે મુસાફિર જૈસી યા'ની ચાર રકા'ત વાલી નમાઝમેં દો રકા'ત પર સલામ ફેર દે ઔર મુકતદી કો ઇસ સલામસે ઇમામકે મુતઅલ્લિક સહ્વ (ગલતી) કા શુબહ હો તો ઉસ મુકતદીકો અપની ચાર રકા'તેં પૂરી કર લેનેકે બા'દ ઇમામકી હાલતકા પતા લગાના વાજિબ હે કે ઇમામકો સહ્વ હુવા યા વો મુસાફિર થા. અગર પતા ચલે કે વો મુસાફિર થા તો નમાઝ સહીહ હો ગઇ. ઔર અગર સહ્વકે હોનેકા પતા ચલે તો નમાઝ દોહરાએ. ઔર અગર કુછ પતા ન લગાયા, બલ્કે મુકતદી ઇસી શુબહેકી હાલતમેં નમાઝ પઢ્હકર ચલા ગયા તો ઇસ શકલમેં ભી ઉસપર નમાઝ દોહરાના વાજિબ હે.

મસ્અલા ૯ :- અગર ઇમામકે બારેમેં મુકીમ હોનેકા ખ્યાલ હે, મગર વો નમાઝ શહર યા ગાંવમેં નહીં પઢ્હા રહા, બલ્કે શહર યા ગાંવસે બાહિર પઢ્હા રહા હે ઔર ઉસને ચાર રકા'ત વાલી નમાઝમેં મુસાફિરકી સી નમાઝ પઢ્હાઇ ઔર મુકતદીકો ઇમામકે સહ્વકા શુબહ હુવા, ઇસ શકલમેં ભી મુકતદી અપની ચાર રકા'ત પૂરી કરે ઔર નમાઝકે બા'દ ઇમામકા હાલ મા'લૂમ કરે તો અચ્છા હે, અગર ન મા'લૂમ કરે તો ઇસકી નમાઝ ખરાબ ન હોગી, ક્યૂંકે શહર યા ગાંવસે બાહિર ઇમામકા મુસાફિર હોના હી ઝાહિર હે. ઔર ઉસકે બારેમેં મુકતદીકા યે ખ્યાલ કે શાયદ ઇસકો સહ્વ હુવા હે, ઝાહિરકે ખિલાફ હે, ઇસ લિયે ઇસ શકલમેં પતા લગા લેના ઝરૂરી નહીં, ઇસી તરહ અગર ઇમામ ચાર રકા'તવાલી નમાઝ શહર યા ગાંવમેં પઢ્હાએ યા જંગલ વગૈરહમેં ઔર કિસી મુકતદીકો ઉસકે બારેમેં મુસાફિર હોનેકા શુબહ હો, લેકિન ઇમામને પૂરી ચાર રકા'તેં પઢ્હાઇં તબ ભી મુકતદીકો નમાઝકે બા'દ ઇમામકે બારેમેં પતા લગાના વાજિબ નહીં. ઔર ફજરમેં ઔર મગરિબકી નમાઝમેં કિસી વકત ભી ઇમામકે મુસાફિર યા મુકીમ હોનેકા પતા લગાના ઝરૂરી નહીં, ક્યૂંકે ઇન નમાઝોંમેં મુકીમ ઔર મુસાફિર સબ બરાબર હૈં.

ખુલાસા યે કે ઇસ પતા લગાનેકી ઝરૂરત સિર્ફ એક શકલમેં હે જબકે ઇમામ શહર યા ગાંવમેં યા કિસી જગહ ચાર રકા'તવાલી નમાઝમેં દો રકા'ત પઢ્હાએ ઔર મુકતદીકો ઇમામ પર સહ્વકા શુબહ હો.

શર્ત ૯ :- મુકતદીકો તમામ અરકાન (નમાઝકી હરકતોં) મેં કિરા'તકે અલાવા, ઇમામકા શરીક રેહના, ચાહે ઇમામકે સાથ અદા કરે યા ઉસકે બા'દ યા ઉસસે પેહલે, બશર્તે કે ઉસી રૂકનકે આખિર તક ઇમામ ઉસકા શરીક હો જાએ. પેહલી શકલકી મિસાલ, ઇમામકે સાથ રૂકૂઅ સિજદા વગૈરહ કરે. દૂસરી શકલકી મિસાલ ઇમામ રૂકૂઅ કરકે ખડા હો જાએ, ઇસકે બા'દ મુકતદી રૂકૂઅ કરે. તીસરી શકલકી મિસાલ, ઇમામસે પેહલે રૂકૂઅ કરે, મગર રૂકૂઅમેં ઇતની દેર તક રહે કે ઇમામકા રૂકૂઅ ઉસસે મિલ જાએ.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસી રૂકનમેં ઇમામકી શિરકત ન કી જાએ, જૈસે ઇમામ રૂકૂઅ કરે ઔર મુકતદી રૂકૂઅ ન કરે યા ઇમામ દો સિજદે કરે ઔર મુકતદી એક હી સિજદા કર લે યા કિસી રૂકનકી શુરૂઆત ઇમામસે પેહલે કી જાએ ઔર આખિર તક ઇમામ ઉસમેં શરીક ન હો, જૈસે મુકતદી ઇમામસે પેહલે રૂકૂઅમેં જાએ ઔર ઇસસે પેહલે

કે ઇમામ રૂકૂઅ કરે, ખળા હો જાએ, ઇન દોનૂં શકલોંમેં ઇક્તિદા દુરૂસ્ત ન હોગી.

શર્ત ૧૦ :- મુક્તદીકી હાલતકા ઇમામસે કમ યા બરાબર હોના જૈસે :-

(૧) ક્યિામ કરનેવાલેકી ઇક્તિદા ક્યિામસે આજિઝકે પીછે દુરૂસ્ત હે. શુરૂ'મેં માઝૂરકા કુઊદ (બૈઠના) ક્યિામકે બરાબર હે.

(૨) તયમ્મુમ કરનેવાલે કે પીછે, ચાહે વુઝૂકા હો યા ગુસલકા હુકમે પાકીમેં બરાબર હે, કોઇ કિસીસે કમ ઝિયાદહ નહી.

(૩) મસહ કરનેવાલે કે પીછે, ચાહે મોઝોં પર કરતા હો યા પટ્ટી પર ધોનેવાલેકી ઇક્તિદા દુરૂસ્ત હે, ઇસ લિયે કે મસહ કરના ઓર ધોના દોનૂં એક હી દરજાકી પાકીયાં હૈં, કિસી પર બળ્હાવા નહી.

(૪) માઝૂર (મજબૂર) કી ઇક્તિદા માઝૂર કે પીછે દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે દોનૂં એક હી ઉઝરમેં મુબતલા હોં, જૈસે દોનૂંકો સિલસિલે બૌલ[1] યા દોનૂંકો હવા નિકલનેકા મર્ઝ હો. ૧

(૫) ઉમ્મી[2] કી ઇક્તિદા ઉમ્મીકે પીછે દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે મુકતદિયોંમેં કોઇ ૨
કારી[3] ન હો. ૩

(૬) ઔરત યા ના-બાલિગકી ઇક્તિદા બાલિગ મર્દ કે પીછે દુરૂસ્ત હે.

(૭) ઔરતકી ઇક્તિદા ઔરતકે પીછે દુરૂસ્ત હે.

(૮) ના-બાલિગ ઔરત યા ના-બાલિગ મર્દકી ઇક્તિદા ના-બાલિગ મર્દકે પીછે દુરૂસ્ત હે.

(૯) નફલ પળ્હનેવાલેકી ઇક્તિદા વાજિબ પળ્હનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત હે. જૈસે, કોઇ આદમી ઝોહરકી નમાઝ પળ્હ ચુકા હો ઔર દોબારા ફિર નમાઝમેં શરીક હો જાએ.

(૧૦) નફલ પળ્હનેવાલેકી ઇક્તિદા નફલ પળ્હનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત હે.

(૧૧) કસમકી નમાઝ પળ્હનેવાલેકી ઇક્તિદા નફલ પળ્હનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત હે, ઇસ લિયે કે કસમકી નમાઝ ભી અસલમેં નફલ નમાઝ હી હે. યા'ની એક આદમીને કસમ ખાઇ કે મૈં દો રકા'ત નમાઝ પળ્હૂંગા ઔર ફિર કિસી નફલવાલેકે પીછે ઉસને દો રકા'ત પળ્હ લી તો નમાઝ હો જાએગી ઔર કસમ પૂરી હો જાએગી.

(૧૨) નઝરકી નમાઝ પળ્હનેવાલેકી ઇક્તિદા નઝરકી નમાઝ પળ્હનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે દોનૂંકી નઝર એક હો. જૈસે એક આદમીકી નઝરકે બા'દ દૂસરા આદમી કહે કે મૈંને ભી ઉસ ચીઝકી નઝર કી, જિસકી ફલાં આદમીને નઝર કી હે. ઔર અગર યે શકલ ન હો, જૈસે એક ને દો રકા'તકી મિસાલ કે તૌર પર અલગ નઝર કી, ઔર દૂસરેને અલગ, તો ઇનમેંસે કિસીકો દૂસરેકી ઇક્તિદા દુરૂસ્ત ન હોગી.

હાસિલ યે કે જબ મુકતદી ઇમામસે કમ યા બરાબર હોગા તો ઇક્તિદા

૧. પેશાબકા એક મર્ઝ, જિસમેં પેશાબકે કતરે લગાતાર નિકલેં
૨. ઉમ્મી વો હે જો એક આયત કુરઆનકી ઝબાની ન પળ્હ સકતા હો.
૩. કારીસે મુરાદ વો આદમી હે જો ઝરૂરત ભર ઝબાની કુરઆન મજીદ પળ્હ સકે.

દુરૂસ્ત હો જાએગી.

અબ હમ વો શકલેં લિખતે હૈં જિનમેં મુક્તદી ઈમામ્સે ઝિયાદહ હે, યકીની તોર પર યા શુબહકી બુનિયાદ પર ઈક્તિદા દુરૂસ્ત નહીં.

(૧) બાલિગકી ઈકતિદા ચાહે મર્દ હો યા ઔરત, નાબાલિગકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં,

(૨) મર્દકી ઈકતિદા ચાહે બાલિગ હો યા નાબાલિગ ઔરત કે પીછે દુરૂસ્ત નહીં.

(૩) ખુન્સાકી ખુન્સાકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, ખુન્સા ઉસે કેહતે હૈં, જિસમેં મર્દ ઔર ઔરત હોનેકી નિશાનિયાં એસી ટકરા રહી હો કે ન ઉનકા મર્દ હોના હી પતા ચલે ન ઔરત હોના ઔર એસી મખ્લૂક હોતી હી બહોત કમ હે.

૧ (૪) જિસ ઔરત¹ કો અપને હેઝકા ઝમાના યાદ ન હો, ઉસકી ઈક્તિદા ઉસી કિસમકી ઔરતકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં. ઈન દોનૂં શકલોંમેં મુક્તદીકા ઈમામસે ઝિયાદહ હોનેકા શુબહ હે, ઈસ લિયે ઈક્તિદા જાઈઝ નહીં, ક્યૂંકે પેહલી શકલમેં જો ખુન્સા ઈમામ હે, શાયદ ઔરત હો. ઔર જો ખુન્સા મુક્તદી હે, શાયદ મર્દ હો. ઈસી તરહ દૂસરી શકલમેં જો ઔરત ઈમામ હે, શાયદ યે ઝમાના ઉસકે હેઝકા હો ઔર જો મુક્તદી હે શાયદ ઉસકી પાકીકા હો.

(૫) ખુન્સાકી ઈક્તિદા ઔરતકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, ઈસ ખ્યાલસે કે શાયદ વો ખુન્સા મર્દ હો.

(૬) હોશ ઔર હવાસ વાલેકી ઈક્તિદા પાગલ ઔર મસ્ત, બેહોશ ઔર બે-અકલકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં.

(૭) ગૈર-માઝૂરકી ઈક્તિદા માઝૂરકે પીછે, જૈસે ઉસ આદમીકે પીછે જિસકો સિલસિલે બોલ વગૈરહકી શિકાયત હો, દુરૂસ્ત નહીં.

(૮) એક ઉઝર (મજબૂરી) વાલે કી ઈક્તિદા દો ઉઝર વાલેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, મિસાલકે તોર પર કિસીકો સિર્ફ હવાકે નિકલનેકા મર્ઝ હો ઔર વો એસે આદમીકી ઈક્તિદા કરે જિસકો હવા નિકલને ઔર સિલસિલે બોલ દો બીમારિયાં હોં.

(૯) એક તરહકે ઉઝરવાલેકી ઈક્તિદા દૂસરી તરહકે ઉઝરવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે સિલસિલે બોલવાલા એસે આદમીકી ઈક્તિદાકરે જિસકો નકસીર બેહનેકી શિકાયત હો.

(૧૦) કારીકી ઈક્તિદા ઉમ્મી કે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, ઔર કારી વો કેહલાતા હે, જિસકો ઈતના કુરઆન સહીહ યાદ હો જિસસે નમાઝ હો જાતી હે. ઔર ઉમ્મી વો જિસકો ઈતના ભી યાદ ન હો.

(૧૧) ઉમ્મીકી ઈક્તિદા ઉમ્મીકે પીછે, જબકે મુક્તદિયોંમેં કોઈ કારી મૌજૂદ હો, દુરૂસ્ત નહીં, ક્યૂંકે ઈસ શકલમેં ઉસ ઈમામ ઉમ્મીકી નમાઝ ખરાબ હો જાએગી, ઈસ લિયે

૧. ઈસસે મુરાદ વો ઔરત હે, જિસકો એક તો એક ખાસ આદત કે સાથ હેઝ આતા હો, ઈસકે બા'દ કિસી મર્ઝકી વજહસે ઉસકા ખૂન જારી હો જાએ ઔર જારી રહે, ઔર વો ઔરત અપની આદત હેઝકી ભૂલ જાએ.

કે મુશ્કિલ થા કે વો ઇસ તરીકેસે ઇમામ કર દેતા ઔર ઉસકી કિરા'ત સબ મુક્તદિયોંકી તરફસે કાફી હો જાતી હૈ. ઔર જબ ઇમામકી નમાઝ ખરાબ હો ગઇ તો સબ મુક્તદિયોંકી નમાઝ ખરાબ હો જાએગી, જિનમેં વો ઉમ્મી મુક્તદી ભી હૈ.

(૧૨) ઉમ્મીકી ઇક્તિદા ગૂંગેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, ઇસ લિયે કે ઉમ્મી અગરચે અમલસે કિરા'ત નહીં કર સકતા, મગર તાકત તો રખતા હૈ, ઇસ વજહસે કે વો કિરા'ત સીખ સકતા હૈ, ગૂંગેમેં તો યે ભી તાકત નહીં,

(૧૩) જિસ આદમીકા જિસ્મ જિતના ઢાંકના ફર્ઝ હૈ, છુપા હુવા હો, ઉસકી ઇક્તિદા નંગેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં,

(૧૪) રૂકૂઅ-સિજદા કરનેવાલેકી ઇક્તિદા, ઇન દોનૂં આજિઝકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં. ઔર અગર કોઇ આદમી સિજદેસે આજિઝ હો, ઉસકે પીછે ભી ઇક્તિદા દુરૂસ્ત નહીં.

(૧૫) ફર્ઝ પઢનેવાલે કી ઇક્તિદા નફલ પઢનેવાલે કે પીછે દુરૂસ્ત નહીં.

(૧૬) નઝરકી નમાઝ પઢનેવાલેકી ઇક્તિદા નફલ નમાઝ પઢનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, ઇસ લિયેકે નઝરકી નમાઝ વાજિબ હૈ.

(૧૭) નઝરકી નમાઝ પઢનેવાલેકી ઇક્તિદા કસમકી નમાઝ પઢનેવાલેકે પીછે દુરૂસ્ત નહીં, જૈસે અગર કિસીને કસમ ખાઇ કે મૈં આજ ચાર રકા'ત પઢૂંગા ઔર કિસીને નઝરકી તો વો નઝર કરનેવાલા અગર ઉસકે પીછે નમાઝ પઢે તો દુરૂસ્ત ન હોગી, ઇસ લિયે કે નઝરકી નમાઝ વાજિબ હૈ ઔર કસમકી નફલ, ક્યૂંકે કસમકા પુરા કરના હી વાજિબ નહીં હોતા. બલ્કે ઉસમેં યે ભી હો સકતા હૈ કે કફ્ફારા દે દે ઔર વો નમાઝ ન પઢે.

(૧૮) જિસ આદમીસે સાફ હુરૂફ અદા ન હો સકતે હોં, જૈસે સ કો ત યા ર કો લ પઢતા હો યા કિસી ઔર હર્ફમેં એસી હી તબદીલી હોતી હો તો ઉસકે પીછે સાફ ઔર સહીહ પઢનેવાલેકી નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર પૂરી કિરા'તમેં એક-આધ હર્ફ એસા હો જાએ તો ઇક્તિદા સહીહ હો જાએગી.

શર્ત ૧૧ :- ઇમામકા વાજિબુલ ઇન્ફિરાદ ન હોના યા'ની એસે શખ્સકે પીછે ઇક્તિદા દુરૂસ્ત નહીં, જિસકા ઇસ વક્ત મુન્ફરિદ રેહના ઝરૂરી હૈ; જૈસે મસ્બૂક કી ઉસકો ઇમામકી નમાઝ ખત્મ હો જાનેકે બા'દ અપની છુટી હુઇ રકા'તોંકા તન્હા પઢના ઝરૂરી હૈ, પસ અગર કોઇ શખ્સ કિસી મસ્બૂકકી ઇક્તિદા કરે તો દુરૂસ્ત ન હોગી.

શર્ત ૧૨ :- ઇમામકો કિસીકા મુક્તદી ન હોના યા'ની એસે શખ્સકો ઇમામ ન બનાના ચાહિયે જો ખુદ કિસીકા મુક્તદી હો ચાહે હકીકતમેં જૈસે મુદરિક યા હુકમસે જૈસે લાહિક, અપની ઉન રકા'તોંમેં જો ઇમામકે સાથ ઉસકો નહીં મિલીં મુક્તદીકા હુકમ રખતા હૈ, ઇસ લિયે અગર કોઇ શખ્સ કિસી મુદરિક યા લાહિકકી ઇક્તિદા કરે તો દુરૂસ્ત નહીં. ઇસી તરહ મસ્બૂક અગર લાહિકકી યા લાહિક મસ્બૂકકી ઇક્તિદા કરે તો તબ ભી દુરૂસ્ત નહીં.

યે બારહ શર્તે જો હમને જમાઅતકે સહીહ હોનેકી બયાનકીં હૈં, અગર ઇનમેં સે

કોઇ શર્ત કિસી મુક્તદીમેં ન પાઇ જાએગી, તો ઉસકી ઇક્તિદા સહીહ ન હોગી. ઔર જબ કિસી મુક્તદીકી ઇક્તિદા સહીહ ન હોગી તો ઉસકી વો નમાઝ ભી ન હોગી જિસકો ઉસને ઇક્તિદાકી હાલતમેં અદા કિયા હૈ.

જમાઅતકે હુકમ

મસ્અલા ૧ :- જુમ્આ ઔર ઇદોંકી નમાઝોંમેં જમાઅત શર્ત હૈ. યા'ની યે નમાઝેં અકેલે સહીહ હી નહીં હોતી. પાંચોં વકતકી નમાઝોંમેં વાજીબ હૈ, બશર્તે કે કોઇ મજબૂરી ન હો. ઔર તરાવીહમેં સુન્નતે મુઅક્કદા (તાકીદી સુન્નત) હૈ, અગરચે એક કુરઆન મજીદ જમાઅતકે સાથ હો ચુકા હો. ઔર ઇસી તરહ સૂરજ ગિરહનકે લિયે ઔર રમઝાનકે વિત્રમેં મુસ્તહબ હૈ. ઔર રમઝાનકે અલાવા ઔર કિસી ઝમાનેકે વિત્રમેં મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ યા'ની જબ કે પાબંદી કી જાએ. ઔર અગર પાબંદી ન કી જાએ, બલ્કે કભી કભી દો-તીન આદમી જમાઅતસે પઢ લેં તો મકરૂહ નહીં. ઔર ચાંદ ગિરહનકી નમાઝમેં ઔર તમામ નફલોંમેં મકરૂહે તહરીમી હૈ, બશર્તે કે ઉસ એહતિમામસે અદા કી જાએં, જિસ એહતિમામસે ફર્ઝકી જમાઅત હોતી હૈ, યા'ની અઝાન ઔર ઇકામતકે સાથ યા કિસી તરીકેસે લોગોંકો જમા કરકે, હાં અગર બગૈર અઝાન ઔર ઇકામત ઔર બગૈર બુલાએ હુએ દો-તીન આદમી જમા' હોકર કિસી નફલકો જમાઅતસે પઢ લેં તો કોઇ હરજ નહીં. ઔર ફિર ભી હમેશા ઐસા ન કરે ઔર ઇસી તરહ મકરૂહે તહરીમી હૈ. હર હર ફર્ઝકી દૂસરી જમાઅત મસ્જિદમેં ઇન ચારોં શરતોંસે –

(૧) મસ્જિદ મોહલ્લેકી હો ઔર આમ રાસ્તે પર ન હો. મસ્જિદે મોહલ્લાકી તા'રીફ યે હૈ કે વહાંકા ઇમામ ઔર નમાઝી તય હો.

(૨) પેહલી જમાઅત બુલંદ આવાઝસે અઝાન ઔર ઇકામત કેહકર પઢી ગઇ હો.

(૩) પેહલી જમાઅત ઉન લોગોંને પઢી હો જો ઉસ મોહલ્લેમેં રેહતે હોં ઔર જિનકો ઉસ મસ્જિદકે ઇન્તિઝામકા ઇખ્તિયાર હાસિલ હૈ.

(૪) દૂસરી જમાઅત ઉસી શકલ ઔર એહતિમામસે અદા કી જાએ, જિસ શકલ ઔર એહતિમામસે પેહલી જમાઅત અદા કી ગઇ હૈ. ઔર યે ચોથી શર્ત સિર્ફ ઇમામ અબૂ યૂસુફ (રહ.) કે નઝદીક હૈ. ઔર ઇમામ સાહબકે નઝદીક શકલ બદલ દેને પર ભી કરાહત રેહતી હૈ. પસ અગર દૂસરી જમાઅત મસ્જિદમેં ન અદા કી જાએ, બલ્કે ઘરમેં ફિર મકરૂહ નહીં.

ઇસી તરહ અગર કોઇ શર્ત ઇન ચાર શરતોંમેંસે ન પાઇ જાએ, જૈસે મસ્જિદ આમ રસ્તે પર હો, મોહલ્લેકી ન હો, જિસકે મા'ના ઉપર મા'લૂમ હો ચુકે તો ઇસમેં દૂસરી, બલ્કે તીસરી-ચોથી જમાઅતભી મકરૂહ નહીં, યા પેહલી જમાઅત ઊંચી આવાઝસે અઝાન

ઓર ઇકામત કેહકર ન પળ્હી ગઇ હો તો દૂસરી જમાઅત મકરૂહ નહીં, યા પેહલી જમાઅત ઉન લોગોંને પળ્હી હો જો ઉસ મોહલ્લેમેં નહીં રહતે, ન ઉનકો મસ્જિદકે ઇન્તિઝામકા ઇખ્તિયાર હાસિલ હે, યા ઇમામ અબૂ યૂસુફકે કૌલકે મુતાબિક દૂસરી જમાઅત ઉસ શકલસે ન અદા કી જાએ જિસ શકલસે પેહલી જમાઅત અદા કી ગઇ હો, જિસ જગહ પેહલી જમાઅતકા ઇમામ ખળા થા, દૂસરી જમાઅતકા ઇમામ વહાંસે હટકર ખળા હો તો શકલ બદલ જાએગી ઓર જમાઅત મકરૂહ ન હોગી.

તમ્બીહ :- હર ચંદ કે બા'ઝ લોગોંકા અમલ ઇમામ અબૂ યૂસુફકે કૌલ પર હે, લેકિન ઇમામ સાહબકા કૌલ દલીલસે ભી મઝબૂત હે. ઓર ઇસ વકત દીનકી બાતોંમેં, ખાસ તૌરસે જમાઅતકે મામલેમેં જો સુસ્તી ઓર ગફલત હો રહી હે, ઉસકા તકાઝા ભી યેહી હે કે શકલકી તબદીલીકે બાવજૂદ કરાહત (મકરૂહ હોના) પર ફતવા દિયા જાએ, વરના લોગ જાન બૂઝકર પેહલી જમાઅતકો છોળ દેંગે કે હમ અપની દૂસરી કર લેંગે.

મુકતદી ઓર ઇમામકે મુતઅલ્લિક મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે તમામ હાઝિર લોગોંમેંસે જો ઇમામતકે કાબિલ હો, જિસમેં અચ્છી ખૂબિયાં ઝિયાદહ હો ઉસકો ઇમામ બના દે, ઓર અગર કઇ શખ્સ એસે હોં જો ઇમામતકે કાબિલ હોનેમેં બરાબર હોં તો ઝિયાદહ લોગોંકી રાય જિસકી તરફ હો ઉસકો ઇમામ બના દેં. અગર કિસી એસે શખ્સકે હોતે હુએ જો ઇમામ બનાએ જાનેકે ઝિયાદહ લાઇક હે, કિસી એસે શખ્સકો ઇમામ કર દેંગે જો ઉસસે કમ હે તો સુન્નત છોળનેકી ખરાબીમેં પળ જાએંગે.

મસ્અલા ૨ :- સબસે ઝિયાદહ ઇમામ બનાએ જાનેકા હક ઉસ શખ્સકો હે જો નમાઝકે મસ્અલે ખૂબ જાનતા હો, બશર્તે કે ઝાહિરમેં ઉસમેં કોઇ નાફરમાનીકી બાત ન હો. ઓર જિસ કદર કિરા'ત મસનૂન હે ઉસે યાદ હો ઓર કુરઆન સહીહ પળ્હતા હો. ફિર વો શખ્સ જો કુરઆન મજીદ અચ્છા પળ્હતા હો યા'ની કિરા'તકે કાયદોંકે મુતાબિક. ફિર વો શખ્સ જો સબસે ઝિયાદહ પરહેઝગાર હો. ફિર વો શખ્સ જો સબસે ઝિયાદહ ઉમ્ર રખતા હો, ફિર વો શખ્સ જો સબસે ઝિયાદહ મિલનસાર (અખલાકવાલા) હો, ફિર વો શખ્સ જો સબસે ઝિયાદહ ખૂબસૂરત હો, ફિર વો શખ્સ જો સબમેં ઝિયાદહ શરીફ હો, ફિર જો જિસકી આવાઝ સબસે ઉમદા હો, ફિર વો શખ્સ જો ઝિયાદહ કપળા પેહને હો, ફિર વો શખ્સ જિસકા સર સબસે બળા હો મગર ઢંગસે, ફિર વો શખ્સ જો મુકીમ હો, મુસાફિરકે મુકાબલેમેં, ફિર વો શખ્સ જો અસલી આઝાદ હો, ફિર વો શખ્સ જિસને છોટી નાપાકીસે તયમ્મુમ કિયા હો ઉસકે મુકાબલેમેં જિસને બળી નાપાકીસે તયમ્મુમ કિયા હો.

બા'ઝકે નઝદીક બળી નાપાકીસે તયમ્મુમ કરનેવાલા પેહલે હે ઓર જિસ આદમીમેં દો ખૂબી પાઇ જાએં, વો ઝિયાદહ હકદાર હે ઉસકે મુકાબલેમેં, જિસમેં એક હી ખૂબી પાઇ જાતી હો, જૈસે વો શખ્સ જો નમાઝકે મસ્અલેભી જાનતા હો ઓર કુરઆન મજીદભી

અચ્છા પઢતા હો, ઝિયાદહ હકદાર હૈ ઉસકે મુકાબલેમેં જો સિર્ફ નમાઝકે મસ્અલે જાનતા હો ઔર કુરઆન મજીદ અચ્છા ન પઢતા હો.

મસ્અલા ૩ :- અગર કિસીકે ઘરમેં જમાઅત કી જાએ તો ઘરવાલા ઈમામતકા ઝિયાદહ હકદાર હૈ, ઈસકે બા'દ વો શખ્સ જિસકો વો ઈમામ બના દે. હાં, અગર ઘરવાલા બિલકુલ જાહિલ હો દૂસરે લોગ મસ્અલોંકો જાનતે-સમઝતે હોં તો ફિર ઉન્હીંકો હક હોગા

મસ્અલા ૪ :- જિસ મસ્જિદમેં કોઈ ઈમામ મુકર્રર હો, ઉસ મસ્જિદમેં ઉસકે હોતે હુએ દૂસરેકો ઈમામતકા હક નહીં, હાં અગર વો કિસી દૂસરેકો ઈમામ બના દે તો હરજ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- કાઝી યા'ની શરીઅતકા હાકિમ યા બાદશાહે ઈસ્લામકે હોતે હુએ દૂસરેકો ઈમામતકા હક નહીં.

મસ્અલા ૬ :- કૌમકી રઝામંદીકે બગૈર ઈમામતકા કરના મકરૂહે તહરીમી હૈ. હાં, અગર વો શખ્સ સબસે ઝિયાદહ ઈમામતકા હક રખતા હો, યા'ની ઈમામતકી ખૂબિયાં ઉસકે બરાબર કિસીમેં ન પાઈ જાતી હોં, ફિર ઉસકે ઉપર કુછ કરાહત નહીં, બલ્કે જો ઉસકી ઈમામતસે નારાઝ હો, વોહી ગલતી પર હૈ.

મસ્અલા ૭ :- ફાસિક (નાફરમાન) ઔર બિદઅતીકા ઈમામ બનાના મકરૂહે તહરીમી હૈ. હાં, અગર ખુદા ન કરે એસે લોગોંકે સિવા કોઈ દૂસરા આદમી વહાં મૌજૂદ ન હો તો ફિર મકરૂહ નહીં. ઈસી તરહ અગર બિદઅતી ઔર ફાસિક ઝોરદાર હોં કે ઉનકો હટાનેકી કોઈ તાકત ન રખતા હો યા કોઈ બળા ફિત્ના પૈદા હોતા હો તો ભી મુકતદિયોં પર કરાહત નહીં.

મસ્અલા ૮ :- ગુલામકા યા'ની જો ફિકહકે કાયદેસે ગુલામ હો, વો નહીં જો કહત વગૈરહમેં ખરીદ લિયા જાએ ઉસકા ઈમામ બનાના અગરચે વો આઝાદ કિયા હુવા હો, ગંવાર યા'ની ગાંવકે રેહનેવાલેકા ઔર અંધેકા જો પાકી-નાપાકીકા ધ્યાન ન રખતા હો યા એસે શખ્સકા જિસે રાતકો કમ-નઝર આતા હો ઔર હરામીકા ઈમામ બનાના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. હાં, અગર યે લોગ ઈલ્મ ઔર ફઝલવાલે હોં ઔર લોગોંકો ઈનકા ઈમામ બનાના પસંદ ન હો તો ફિર મકરૂહ નહીં. ઈસી તરહ કિસી ખૂબસૂરત નૌજવાનકો ઈમામ બનાના, જિસકી દાઢી ન નિકલી હો ઔર બે-અકલકો ઈમામ બનાના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ.

મસ્અલા ૯ :- નમાઝકે ફર્ઝોં ઔર વાજીબોંમેં તમામ મુકતદિયોંકો ઈમામકી મુવાફિકત (પાલન) કરના વાજીબ હૈ, હાં સુન્નતોં વગૈરહમેં મુવાફિકત કરના વાજીબ નહીં, પસ અગર ઈમામ શાફઈ મઝહબકા હો ઔર રૂકૂઅમેં જાતે વકત ઔર રૂકૂઅસે ઉઠતે વકત હાથોંકો ઉઠાએ તો હનફી મુકતદીકો હાથોંકા ઉઠાના ઝરૂરી નહીં. ઈસ લિયે કે હાથોંકા ઉઠાના ઉનકે નઝદીક ભી સુન્નત હૈ, ઈસી તરહ ફજરકી નમાઝમેં શાફઈ મઝહબ ઈમામ કુનૂત પઢેગા તો હનફી મુકતદિયોંકે લિયે ઝરૂરી નહીં, હાં વિત્રમેં અલબત્તા ચૂંકે કુનૂત પઢના વાજીબ હૈ, ઈસ લિયે અગર શાફઈ ઈમામ અપને મઝહબકે મુતાબિક રૂકૂઅકે બા'દ પઢે તો હનફી મુકતદિયોંકો ભી રૂકૂઅકે બા'દ પઢના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૦ :- ઈમામકો નમાઝમેં ઝિયાદહ બળી બળી સૂરતેં પળ્હના, જો સુન્નત મિકદારસે ભી ઝિયાદહ હોં યા રૂકૂઅ-સિજદે વગૈરહમેં બહોત ઝિયાદહ દેર તક રેહના મકરૂહે તહરીમી હૈ, બલ્કે ઈમામકો ચાહિયે કે અપને મુકતદિયોંકી ઝરૂરત ઔર કમઝોરી વગૈરહકા ખ્યાલ રખ્ખે. જો સબમેં ઝિયાદહ ઝરૂરતમંદ હો, ઉસકી રિઆયત કરકે કિરા'ત વગૈરહ કરે, બલ્કે ઝિયાદહ ઝરૂરતકે વકત સુન્નત મિકદારસે ભી કમ કિરા'ત કરના બેહતર હૈ, તાકે લોગોંકા હરજ ન હો, જો જમાઅતમેં તા'દાદમેં કમીકી વજહ હો જાએ.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર એક હી મુકતદી હો ઔર વો મર્દ હો યા ના-બાલિગ લળકા તો ઉસકો ઈમામકી દાહને તરફ ઈમામકે બરાબર યા કુછ પીછે હટકર ખળા હોના ચાહિયે. અગર બાઈં તરફ યા ઈમામકે પીછે ખળા હો તો મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૧૨ :- ઔર અગર એકસે ઝિયાદહ મુકતદી હોં તો ઉનકો ઈમામકે પીછે સફ બાંધ કર ખળા હોના ચાહિયે. અગર ઈમામકે દાહને-બાઈં તરફ ખળે હોં ઔર દો હોં તો મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. ઔર અગર દો સે ઝિયાદહ હોં તો મકરૂહે તહરીમી હૈ, ઈસ લિયે કે જબ દો સે ઝિયાદહ મુકતદી હોં તો ઈમામકા આગે ખળા હોના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર નમાઝ શુરૂ' કરતે વકત એક હી મર્દ મુકતદી થા ઔર વો ઈમામકે દાહની તરફ ખળા હુવા. ઈસકે બા'દ ઔર મુકતદી આ ગએ તો પેહલે મુકતદીકો ચાહિયે કે પીછે હટ આએ, તાકે સબ મુકતદી મિલકર ઈમામકે પીછે ખળે હોં, અગર વો ન હટે તો ઈન મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે પીછે ખીંચ લે, ઔર અગર અંજાનેસે વો મુકતદી ઈમામકે દાહને યા બાઈં તરફ ખળે હો જાએં ઔર પેહલે મુકતદીકો પીછે ન હાટએં તો ઈમામકો ચાહિયે કે વો આગે બળ્હ જાએ, તાકે વો મુકતદી સબ મિલ જાએં ઔર ઈમામકે પીછે હો જાએં. ઈસી તરહ અગર પીછે હટનેકી જગહ ન હો, તબ ભી ઈમામકો ચાહિયે કે આગે બળ્હ જાએ, લેકિન અગર મુકતદી મસ્અલોંકો ન જાનતા હો, જૈસા કે હમારે ઝમાનેમેં પાયા જાતા હૈ તો ઉસકો હટાના મુનાસિબ નહીં, કભી કોઈ એસી હરકત ન કર બૈઠે જિસ્સે નમાઝ હી ગારત હો જાએ.

મસ્અલા ૧૪ :- અગર મુકતદી ઔરત હો યા ના-બાલિગ લળકી તો ઉસકો ચાહિયે કે ઈમામકે પીછે ખળી હો, ચાહે એક હો યા એકસે ઝિયાદહ.

મસ્અલા ૧૫ :- અગર મુકતદિયોંમેં હર કિસમકે લોગ હોં, બા'ઝ મર્દ, બા'ઝ ઔરતેં, બા'ઝ ના-બાલિગ તો ઈમામકો ચાહિયે કે ઈસ તરતીબસે ઉનકી સફેં કાયમ કરે. પેહલે મરદોંકી સફેં, ફિર ના-બાલિગ લળકોંકી, ફિર ના-બાલિગ ઔરતોંકી, ફિર ના-બાલિગ લળકિયોંકી.

મસ્અલા ૧૬ :- ઈમામકો ચાહિયે કે સફ સીધી કરે, યા'ની સફમેં લોગોંકે આગે-પીછે હોનેસે મના' કરે, સબકો બરાબર ખળા હોનેકા હુકમ દે, સફમેં એક દૂસરેસે મિલકર ખળા હોના ચાહિયે, દરમિયાનમેં ખાલી જગહ ન રેહની ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૭ :- અકેલે એક શખ્સકા સફકે પીછે ખળા હોના મકરૂહ હૈ, બલ્કે ઐસી હાલતમેં ચાહિયે કે અગલી સફસે કિસી આદમીકો ખીંચકર અપને સાથ ખળા કર લે, લેકિન
૧ ખીંચનેમેં અગર ડર હો કે વો અપની નમાઝ ફાસિદ કર લેગા યા બુરા માનેગા તો જાને દે.[1]

મસ્અલા ૧૮ :- પેહલી સફમેં જગહ હોતે હુએ દૂસરી સફમેં ખળા હોના મકરૂહ હૈ, હાં જબ પૂરી સફ હો જાએ તબ દૂસરી સફમેં ખળા હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૯ :- મર્દકો સિર્ફ ઔરતોંકી ઈમામત કરના ઐસી જગહ મકરૂહે તહરીમી હૈ જહાં કોઈ મર્દ ન હો, ન કોઈ મહરમ ઔરત, જૈસે ઉસકી બીવી, માં, બહન વગૈરહકે
૨ મૌજૂદ ન હોં. હાં, અગર કોઈ મર્દ[2] યા મહરમ ઔરત મૌજૂદ હો તો ફિર મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર કોઈ આદમી તન્હા ફજર યા મગરિબ યા ઈશાકા ફર્ઝ ધીમી આવાઝસે પળ્હ રહા હો, ઈસી બીચમેં કોઈ આદમી ઉસકી ઈકતિદા કરે તો ઉસમેં દો શકલે હૈં.

એક યે કે યે આદમી દિલમેં ઈરાદા કરે કે મૈં જબ ઈમામ બનતા હૂં તાકે નમાઝ જમાઅતસે હો જાએ.

દૂસરી શકલ યે હૈ કે ઈરાદા ન કરે, બલ્કે પેહલેકી તરહ અપનેકો યેહી સમઝે કે ગોયા મેરે પીછે આ ખળા હુવા, લેકિન મૈં ઈમામ નહીં બનતા, બલ્કે પેહલે હી કી તરહ તન્હા પળ્હતા હૂં. પસ પેહલી શકલમેં તો ઉસપર ઉસી જગહસે ઊંચી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજીબ હૈ, પસ અગર સૂરએ ફાતિહા યા કિસી કદર દૂસરી સૂરતભી ધીમી આવાઝસે પળ્હ ચુકા હો તો ઉસકો ચાહિયે, ઉસી જગહ બાકી ફાતિહા ઔર બાકી સૂરતકો ઊંચી આવાઝસે પળ્હે, ઈસ લિયે ઈમામકો ફજર, મગરિબ ઔર ઈશાકે વકત ઊંચી આવાઝસે કિરા'ત કરના વાજીબ હૈ ઔર દૂસરી શકલમેં બુલંદ આવાઝસે પળ્હના વાજીબ નહીં. ઔર ઈસ મુકતદીકી નમાઝભી દુરૂસ્ત રહેગી, કયૂંકે મુકતદીકો નમાઝકે સહીહ હોનેકે લિયે ઈમામકા ઈમામતકી નિય્યત કરના ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- ઈમામકો ઔર ઐસા હી મુન્ફરિદકો જબ કે વો ઘર યા મૈદાનમેં નમાઝ પળ્હતા હો, મુસ્તહબ હૈ કે અપની આંખકે સામને ચાહે દાહની તરફ યા બાઈં તરફ કોઈ ઐસી ચીઝ ખળી કરે જો એક હાથ યા ઉસસે ઝિયાદહ ઊંચી ઔર એક ઉન્ગલીકે બરાબર મોટી હો. હાં, અગર મસ્જિદમેં નમાઝ પળ્હતા હો યા ઐસી જગહ પર જહાં લોગોંકા સામનેસે
૩ ગુઝર ન હોતા હો તો ઈસકી કુછ ઝરૂરત નહીં. ઔર ઈમામકા સુતરા[3] તમામ મુકતદિયોંકી તરફસે કાફી હૈ. સુતરા કાયમ હો જાનેકે બા'દ સુતરેકે આગેસે નિકલ જાનેમેં કુછ ગુનાહ નહીં, લેકિન અગર સુતરાકે અંદરસે કોઈ આદમી નિકલેગા તો વો ગુનેહગાર હોગા.

---

૧. ચૂંકે ઈસમેં બહોતસે મસ્અલોંકા જાનના ઝરૂરી હૈ ઔર ઈસ ઝમાનેમેં ન જાનના હી બેહતર હૈ, ઈસ લિયે જાને દે, ન ખીંચે.

૨. યે મસ્અલા દુર્રે મુખ્તારસે લિયા ગયા હૈ ઔર ભલે હી ઈસમેં કૌલ જુમલા ઈખ્તિલાફ કિયા ગયા હૈ, મગર મુઅલ્લિફકે નઝદીક રાજેહ વોહી હૈ જો કે ઉન્હોંને ઉપર ફરમાયા હૈ.

૩. નમાઝીકે સામને રખ્ખી યા ખળી હુઈ ચીઝ, જિસકા ઝિકર અભી હુવા.

મસ્અલા ૨૨ :- લાહિક વો મુકતદી હે જિસકી બા'ઝ રકઅતેં યા સબ રકઅતેં જમાઅતમેં શરીક હોનેકે બા'દ જાતી રહીં, ચાહે મજબૂરીસે જૈસે નમાઝમેં સો જાએ ઔર ઇસ બીચ કોઇ રકઅત વગૈરહ જાતી રહી યા લોગોંકે ઝિયાદહ હોનેસે રૂકૂઅ-સિજદે વગૈરહ ન કર સકે યા વુઝૂ ટૂટ જાએ ઔર વુઝૂ કરનેકે લિયે જાએ, ઇસ બીચમેં ઉસકી રકઅતેં જાતી રહીં (ડરકી નમાઝમેં પેહલા ગિરોહ લાહિક હે. ઇસી તરહ જો મુકીમ મુસાફિરકી ઇકતિદા કરે ઔર મુસાફિર કસર કરે તો વો મુકીમ હુવા, ઇમામકે નમાઝ ખત્મ કરનેકે બાદ લાહિક હે) યા બે-ઉઝ્ર જાતી રહીં, જૈસે ઇમામસે પેહલે કિસી રકઅતકા રૂકૂઅ-સિજદા[1] કર લે ઔર ઇસ વજહસે યે રકઅત ઉસકી બેકાર સમઝી જાએ તો ઇસ રકઅતકે એ'તિબારસે લાહિક સમઝા જાએગા. પસ લાહિકકો વાજિબ હે કે પેહલે અપની ઇન રકઅતોંકો અદા કરે જો ઉસકી જાતી રહીં, બા'દ ઉનકે અદા કરનેકે અગર જમાઅત બાકી હો તો શરીક હો જાએ, વરના બાકી નમાઝ ભી પઢ લે.

મસ્અલા ૨૩ :- લાહિક અપની ગઇ હુઇ રકઅતોંમેં ભી મુકતદી સમઝા જાએગા, યા'ની જૈસે મુકતદી કિરા'ત નહીં કરતા, વૈસે હી લાહિકભી કિરા'ત ન કરે, બલ્કે ખામોશ ખડા રહે. ઔર જૈસે મુકતદીકો સહ્વકી ઝરૂરત નહીં હોતી, વૈસે હી લાહિકકો ભી.

મસ્અલા ૨૪ :-મસ્બૂક યા'ની જિસકી એક-દો રકઅત રેહ ગઇ હો ઉસકો ચાહિયે કે પેહલે ઇમામકે સાથ શરીક હોકર જિતની નમાઝ બાકી હો જમાઅતસેં અદા કરે, ઇમામકી નમાઝ ખત્મ હોનેકે બા'દ ખડા હો જાએ ઔર અપની ગઇ હુઇ રકઅતોંકો અદા કરે.

મસ્અલા ૨૫ :- મસ્બૂકકો અપની ગઇ હુઇ રકઅતેં મુનફરિદકી તરહ કિરા'તકે સાથ અદા કરના ચાહિયે. ઔર અગર ઇન રકઅતોંમેં કોઇ સહ્વ હો જાએ તો ઉસકો સિજદએ સહ્વ ભી કરના ઝરૂરી હે.

મસ્અલા ૨૬ :- મસ્બૂકકો અપની ગઇ હુઇ રકઅતેં ઇસ તરતીબસે અદા કરની ચાહિયે કે પેહલે કિરા'ત વાલી, ફિર બગૈર-કિરા'તકી ઔર જો રકઅતેં ઇમામકે સાથ પઢ ચુકા હે ઉનકે હિસાબસે કાયદા કરે યા'ની ઉન રકઅતોંકે હિસાબસે જો દૂસરી હો ઉસમેં પેહલા કાયદા કરે. ઔર જો તીસરી રકઅત હો ઔર નમાઝ તીન રકઅતવાલી હો તો ઉસમેં આખિરી કાયદા કરે. ઇસી પર આગેકા અંદાઝા કિયા જા સકતા હે.

મિસાલ :- ઝોહરકી નમાઝમેં તીન રકઅત હો જાનેકે બા'દ કોઇ આદમી શરીક હો, ઉસકો ચાહિયે કે ઇમામકે સલામ ફેર દેનેકે બા'દ ખડા હો જાએ ઔર ગઇ હુઇ તીન રકઅતેં ઇસ તરતીબસે અદા કરે, પેહલી રકઅતમેં સૂરએ ફાતિહાકે સાથ સૂરત મિલાકર રૂકૂઅ-સિજદે કરકે પેહલા કાયદા કરે, ઇસ લિયે કે યે રકઅત ઉસ મિલી હુઇ રકઅતકે હિસાબસે દૂસરી હે, ફિર દૂસરી રકઅતમેં ભી સૂરએ ફાતિહાકે સાથ સૂરત મિલાએ ઔર ઇસકે બા'દ કાયદા ન કરે ઔર અપની તીસરી રકઅતમેં સૂરત ન મિલાએ, ઇસ લિયે કે

૧. યા'ની ઇમામસે પેહલે રૂકૂઅ યા સિજદેમેં ચલા જાએ ઔર પેહલે હી ઉઠ ખડા હો

યે રકઅત કિરા'તકી ન થી ઓર ઇસમેં કાયદા કરે કે યે આખિરી કાયદા હે.

મસ્અલા ૨૭ :- અગર કોઇ આદમી લાહિક ભી હો ઓર મસ્બૂક ભી, જૈસે બા'ઝ રકઅતેં હો જાનેકે બા'દ શરીક હુવા હો ઔર કિરા'તકે બા'દ ફિર બા'ઝ રકઅતેં ઉસકી ચલી જાએં તો ઉસકો ચાહિયે કે પેહલે અપની ઇન રકઅતોંકો અદા કરે. ઓર જો શિરકતકે બા'દ ગઇ હૈં જિનમેં વો લાહિક હે, અગર ઉનકે અદા કરનેમેં અપનેકો એસા સમઝે જૈસે વો ઇમામકે પીછે નમાઝ પઢ રહા હે, યા'ની કિરા'ત ન કરે, ઔર ઇમામકી તરતીબકા ખ્યાલ રખ્ખે, ઇસકે બા'દ અગર જમાઅત બાકી હો તો ઉસમેં શરીક હો જાએ, વરના બાકી નમાઝ ભી પઢ લે. ઇસકે બા'દ અપની ઉન રકઅતોંકો અદા કરે જિનમેં મસ્બૂક હે.

મિસાલ :- અસરકી નમાઝમેં એક રકઅત હો જાનેકે બા'દ કોઇ આદમી શરીક હો ઓર શરીક હોનેકે બા'દ હી ઉસકા વુઝૂ ટૂટ ગયા ઓર વુઝૂ કરને ગયા. ઇસ બીચમેં નમાઝ ખત્મ હો ગઇ તો ઉસકો ચાહિયે કે પેહલે ઇન તીનોં રકઅતોંકો અદા કરે જો શરીક હોનેકે બા'દ ગઇ હૈં, ફિર ઉસ રકઅતકો જો ઉસકે શરીક હોનેસે પેહલે હો ચુકી થી ઓર ઉન તીનોં રકઅતોંકો મુકતદીકી તરહ અદા કરે, યા'ની કિરા'ત ન કરે ઓર ઇન તીનોંકી પેહલી રકઅતમેં કાયદા કરે, ઇસ લિયે કે યે ઇમામકી દૂસરી રકઅત હે ઓર ઇમામને ઇસમેં કાયદા કિયા થા, ફિર દૂસરી રકઅતમેં કાયદા ન કરે, ઇસ લિયે કે ઇમામકી યે તીસરી રકઅત હે, ફિર તીસરી રકઅતમેં કાયદા કરે, ઇસ લિયે કે યે ઇમામકી ચોથી રકઅત હે ઓર ઇસ રકઅતમેં ઇમામને કાયદા કિયા થા, ફિર ઉસ રકઅતકો અદા કરે જો ઉસકે શરીક હોનેસે પેહલે હો ચુકી થી. ઔર ઇસમેં કાયદા કરે, ઇસ લિયે કે યે ઉસકી ચોથી રકઅત હે ઓર ઇસ રકઅતમેં ઉસકો કિરા'ત ભી કરના હોગી, ઇસ લિયે ઇસ રકઅતમેં વો મસ્બૂક હે ઓર મસ્બૂક અપની ગઇ હુઇ રકઅતોંકે અદા કરનેમેં મુન્ફરિદકા હુકમ રખતા હે.

મસ્અલા ૨૮ :- મુકતદિયોંકો હર એક રૂકનકા ઇમામકે સાથહી બગૈર દેર કિયે હુએ અદા કરના સુન્નત હે. તહરીમા ભી ઇમામકી તહરીમાકે સાથ કરે, રૂકૂઅ ભી ઇમામકે સાથ, કોમા ભી ઉસકે કૌમાકે સાથ, સિજદા ભી ઉસકે સિજદેકે સાથ, મતલબ યે હે કે હર હરકત ઉસકી હર હરકતકે સાથ. હાં, અગર પેહલે કાયદામેં ઇમામ ઇસ્સે પેહલે ખળા હો જાએ કે મુકતદી
૧ અત્તહિય્યાત પૂરી કર લે તો મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે અત્તહિય્યાત પૂરી કરકે ખળે હોં.[1] ઇસી તરહ આખિરી કાયદામેં અગર ઇમામ ઇસકે પેહલે કે મુકતદી અત્તહિય્યાત પૂરી કરે, સલામ ફેર દે તો મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે અત્તહિય્યાત પૂરી કરકે સલામ ફેરે, હાં રૂકૂઅ-સિજદા વગૈરહમેં અગર મુકતદિયોંને તસ્બીહ ન પઢી હો તો ઇમામકે સાથ ખળા હોના ચાહિયે.

---

૧. અગરચે યે ડર હો કે ઇમામ રૂકૂઅમેં જાએ. ઓર અગર એસા હો જાએ તો બા'દ તશહ્હુદકે તીન તસ્બીહકે બરાબર કિયામ કરકે રૂકૂઅમેં જાએ ઓર ઇસી તરહ તરતીબકે સાથ સબ અરકાન અદા કરતા રહે, ચાહે ઇમામકો કિતની હી દૂર જાકર પાએ. યે ઇકતિદાકે ખિલાફ ન હોગા, ક્યૂંકે ઇકતિદા જૈસે ઇમામકે સાથ રેહનેકો કેહતે હૈં, ઉસી તરહ ઇમામકે પીછે પીછે જાનેકો કેહતે હૈં. ઇમામસે પેહલે કોઇ કામ કરના યે ઇકતિદાકે ખિલાફ હે.

જમાઅતમેં શામિલ હોને ન હોનેકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઈ આદમી અપને મોહલ્લે યા મકાનકે કરીબ મસ્જિદમેં એસે વક્ત પહોંચા કે વહાં જમાઅત હો ચુકી હો તો ઉસકો મુસ્તહબ હે કે દૂસરી મસ્જિદમેં જમાઅતકો તલાશ કરને જાએ. ઓર યે ભી ઈખ્તિયાર હે કે અપને ઘરમેં વાપસ આકર ઘરકે આદમિયોંકો જમા' કરકે જમાઅત કરે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ આદમી અપને ઘરમેં ફર્ઝ નમાઝ અકેલે પઢ ચુકા હો, ઈસકે બા'દ દેખે કે વોહી નમાઝ જમાઅતસે હો રહી હે તો ઉસકો ચાહિયે કે જમાઅતમેં શામિલ હો જાએ, બશર્તે કે નમાઝે ઈશાકા વકત હો ઓર ફજર, અસર, મગરિબકે વકત જમાઅતમેં શરીક ન હો, ઈસ લિયે કે ફજર, અસરકી નમાઝકે બા'દ નફલ નમાઝ મકરૂહ હે. ઓર મગરિબકે વકત ઈસ લિયે કે યે દૂસરી નમાઝ નફલ હોગી ઓર નફલમેં તીન રકઅત નહીં હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઈ શખ્સ ફર્ઝ નમાઝ શુરૂ' કર ચુકા હો ઓર ઈસી હાલતમેં ફર્ઝ જમાઅતસે હોને લગે તો અગર વો ફર્ઝ દો રકઅતવાલા હે, જૈસે ફજરકી નમાઝ, તો ઈસકા હુકમ યે હે કે અગર પેહલી રકઅતકા સિજદા ન કિયા તો ઉસ નમાઝકો તોડ દે, ઓર જમાઅતમેં શામિલ હો જાએ. ઓર પેહલી રકઅતકા સિજદા કર લિયા હો ઓર દૂસરી રકઅતકા સિજદા ન કિયા હો તો ભી તોડ દે ઓર જમાઅતમેં શામિલ હો જાએ. ઓર દૂસરી રકઅતકા સિજદા કર લિયા હો તો દોનૂં રકઅત પૂરી કર લે. ઓર અગર વો ફર્ઝ તીન રકઅતવાલા હો, જૈસે મગરિબ તો ઈસકા હુકમ યે હે કે અગર દૂસરી રકઅતકા સિજદા ન કિયા હો તો તોડ દે. ઓર અગર દૂસરી રકઅતકા સિજદા કર લિયા હો તો અપની નમાઝકો પૂરી કર લે ઓર બા'દમેં જમાઅતકે અંદર શરીક ન હો, કયૂંકે નફલ તીન રકઅતકે સાથ જાઈઝ નહીં. ઓર અગર યે ફર્ઝ ચાર રકઅતવાલા હો, જૈસે ઝોહર, અસર ઓર ઈશા તો અગર પેહલી રકઅતકા સિજદા ન કિયા હો તો દો રકઅત પર અત્તહિય્યાત વગૈરહ પઢકર સલામ ફેર દે ઓર જમાઅતમેં મિલ જાએ. ઓર અગર તીસરી રકઅત શુરૂ' કર દી હો ઓર ઉસકા સિજદા ન કિયા હો તો તોડ દે. ઓર અગર સિજદા કર લિયા હો તો પૂરી કર લે. ઓર જિન શકલોંમેં નમાઝ પૂરી કર લી જાએ ઉનમેંસે મગરિબ ઓર ફજર ઓર અસરમેં તો દોબારા જમાઅતમેં શરીક ન હો. ઓર ઝોહર ઓર ઈશામેં શરીક હો જાએ. ઓર જિન શકલોંમેં તોડ દેના હો, ખડે ખડે એક સલામ ફેર દે.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઈ આદમી નફલ નમાઝ શુરૂ' કર ચુકા હો ઓર ફર્ઝ જમાઅતસે હોને લગે તો નફલ નમાઝકો ન તોડે, બલ્કે ઉસકો ચાહિયે કે દો રકઅત પઢકર સલામ ફેર દે, અગરચે ચાર રકઅતકી નિય્યત કી હો.

મસ્અલા ૫ :- ઝોહર ઓર જુમ્આકી સુન્નતે મુઅક્કદા શુરૂ' કર ચુકા હો, ઓર

ફર્ઝ હોને લગે તો ઝાહિર મઝહબ યે હે કે દો રકઅત પર સલામ કરકે જમાઅતમેં શરીક
૧ હો જાએ ઔર બહોતસે ફકીહોંકે નઝદીક બેહતર[1] યે હે કે ચાર રકઅત પૂરી કર લે. ઔર
અગર તીસરી રકઅત શુરૂ' કર દી તો અબ ચારકા પૂરા કરના ઝરૂરી હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર ફર્ઝ નમાઝ હો રહી હો તો ફિર સુન્નત વગૈરહ ન શુરૂ' કી જાએ, બશર્તે કે કિસી રકઅતકે ચલે જાનેકા ડર હો, હાં અગર યકીન હો યા ઝિયાદહ ગુમાન હો કે કોઇ રકઅત ન જાને પાએગી તો પઢ્હ લે. જૈસે ઝોહરકે વક્ત અબ ફર્ઝ શુરૂ' હો જાએ ઔર ડર હો કે સુન્નત પઢ્હનેસે કોઇ રકઅત જાતી રહેગી તો ફિર સુન્નતે મુઅક્કદા જો ફર્ઝસે પેહલે પઢ્હી જાતી હે છોડ દે, ફિર ઝોહર ઔર જુમ્આમેં ફર્ઝકે બા'દ બેહતર યે હે કે બા'દવાલી સુન્નતે મુઅક્કદા પેહલે પઢ્હકર ઇન સુન્નતોંકો પઢ્હ લે, મગર ફજરકી સુન્નતેં ચૂંકે ઝિયાદહ તાકીદી હેં, ઇસ લિયે ઇનકે લિયે યે હુકમ હે કે અગર ફજર શુરૂ' હો ચુકા હો તબ ભી અદા કર લી જાએં, બશર્તે કે એક રકઅત મિલ જાનેકી
૨ ઉમ્મીદ હો.[2] ઔર અગર એક રકઅતકે મિલનેકી ભી ઉમ્મીદ ન હો તો ફિર ન પઢ્હે, ઔર ફિર અગર ચાહે સૂરજ નિકલનેકે બા'દ પઢ્હે.

મસ્અલા ૭ :- અગર યે ડર હો કે ફજરકી સુન્નત અગર નમાઝકી સુન્નતોં ઔર મુસ્તહબોં વગૈરહકી પાબંદીસે અદા કી જાએગી તો જમાઅત ન મિલેગી તો એસી હાલતમેં ચાહિયે કે સિર્ફ ફર્ઝો ઔર વાજીબોં પર ભરોસા કરે, સુન્નતેં વગૈરહ છોડ દે.

મસ્અલા ૮ :- ફર્ઝ હોનેકી હાલતમેં જો સુન્નતેં પઢ્હી જાએં, ચાહે વો ફજરકી હોં યા કિસી દૂસરેકી, વો એસી જગહ પર પઢ્હી જાએં જો મસ્જિદસે અલગ હો, ઇસ લિયે કે જહાં ફર્ઝ નમાઝ હોતી હો, ફિર કોઇ દૂસરી નમાઝ વહાં પઢ્હના મકરૂહે તહરીમી હે, ઔર અગર કોઇ એસી જગહ ન મિલે તો સબસે અલગ મસ્જિદકે કિસી કોનેમેં પઢ્હ લે.

મસ્અલા ૯ :- અગર જમાઅતકા કાયદા મિલ જાએ ઔર રકઅતેં ન મિલેં તબ ભી જમાઅતકા સવાબ મિલ જાએગા.

મસ્અલા ૧૦ :- જિસ રકઅતકા રૂકૂઅ ઇમામકે સાથ મિલ જાએ તો સમઝા જાએગા કે વો રકઅત મિલ ગઇ. હાં, અગર રૂકૂઅ ન મિલે તો ઉસ રકઅતકી ગિનતી મિલનેમેં ન હોગી.

નમાઝ જિન ચીઝોંસે ફાસિદ હોતી હે

મસ્અલા ૧ :- નમાઝકી હાલતમેં અપને ઇમામકે સિવા કિસીકો લુકમા દેના

૧. યા'ની મઝબૂત મઝહબ.

૨. ઝાહિર મઝહબ યેહી હે કે જબ તક કમસે કમ એક રકઅત મિલનેકી ઉમ્મીદ હો, ઉસ વક્ત તક પઢ્હ લે, વરના છોડ દે. ઔર એક કૌલ યે હે કે આખિરી કાયદા મિલને તક સુન્નતેં પઢ્હ લે મગર બેહતર ઝાહિર મઝહબ હે.

યા'ની કુરઆન મજીદકે ગલત પઢને પર ઉસે આગાહ કરના નમાઝકો ફાસિદ કરતા હૈ.' ૧

મસ્અલા ૨ :- સહીહ યે હૈ કે મુકતદી અગર ઈમામકો લુકમા દે તો નમાઝ ફાસિદ (ખરાબ) ન હોગી, ચાહે ઈમામ ઝરૂરત ભર કિરા'ત કર ચુકા હો યા નહીં. ઝરૂરત ભર સે કિરા'તકી વો મિકદાર મુરાદ હૈ જો સુન્નત હૈ. હાં, ઐસી શકલમેં બેહતર યે હૈ કે રૂકૂઅ કર દે, જૈસા ઈસ્સે અગલે મસ્અલેમેં આતા હૈ.

મસ્અલા ૩ :- ઈમામ અગર ઝરૂરત ભર કિરા'ત કર ચુકા હો તો ઉસકો ચાહિયે કે રૂકૂઅ કર દે. મુકતદિયોંકો લુકમા દેને પર મજબૂર ન કરે. (ઐસા કરના મકરૂહ હૈ) ઔર મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે જબ તક બડી ઝરૂરત ન હો, ઈમામકો લુકમા ન દે (યે ભી મકરૂહ હૈ.) બડી ઝરૂરતસે મતલબ યે હૈ કે જૈસે ઈમામ ગલત પઢકર આગે બઢના ચાહતા હો યા રૂકૂઅ ન કરતા હો યા ખામોશ ખડા હો જાએ. ઔર અગર બડી ઝરૂરતકે બગૈર ભી બતલા દિયા, તબ ભી નમાઝ ફાસિદ ન હોગી, જૈસા ઈસ્સે ઉપર મસ્અલા ગુઝરા.

મસ્અલા ૪ :- અગર કોઈ આદમી કિસી નમાઝ પઢનેવાલેકો લુકમા દે ઔર વો લુકમા દેનવાલા ઉસકા મુકતદી ન હો, ચાહે વો ભી નમાઝમેં હો યા નહીં, તો યે આદમી અગર લુકમા લે લેગા તો ઉસ લુકમા લેનેવાલેકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. હાં, અગર ઉસકો અપને આપ યાદ આ જાએ, ચાહે ઉસકે લુકમા દેનેકે સાથ હી યા પેહલે યા પીછે ઉસકે લુકમા દેનેકો કુછ દખલ ન હો ઔર અપની યાદ પર ભરોસા કરકે પઢે તો જિસકો લુકમા દિયા ગયા હૈ, ઉસકી નમાઝમેં ખરાબી ન આએગી.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ નમાઝ પઢનેવાલા કિસી ઐસે આદમીકો લુકમા દે જો ઉસકા ઈમામ નહીં, ચાહે વો ભી નમાઝમેં હો યા ન હો, હર હાલમેં લુકમા દેનેવાલેકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી.

મસ્અલા ૬ :- મુકતદી અગર કિસી દૂસરે આદમીકા પઢના સુનકર યા કુરઆન મજીદમેં દેખકર ઈમામકો લુકમા દે તો ઉસકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી ઔર ઈમામ અગર લે લેગા તો ઉસકી નમાઝ ભી. ઔર અગર મુકતદીકો કુરઆન દેખકર યા દૂસરેસે સુનકર ખુદ ભી યાદ આ ગયા ઔર ફિર અપની યાદ પર લુકમા દિયા તો નમાઝ ફાસિદ ન હોગી.

મસ્અલા ૭ :- ઈસી તરહ અગર નમાઝકી હાલતમેં કુરઆન મજીદ દેખકર એક આયત કિરા'ત કી જાએ, તબ ભી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. ઔર અગર વો આયત જો દેખકર પઢા, ઉસે યાદ ભી કિયા તો નમાઝ ફાસિદ ન હોગી.

મસ્અલા ૮ :- ઔરતકા મર્દકે સાથ ઈસ તરહ ખડા હો જાના કે એકકા કોઈ ઉઝ્વ દૂસરેકે કિસી ઉઝ્વકે સામને હો જાએ, ઈન શરતોંસે નમાઝકો ફાસિદ કરતા હૈ, યહા તક કે અગર સિજદેમેં જાનેકે વકત ઔરતકા સર મર્દકે પાંવકે સામને હો જાએ, તબ ભી નમાઝ જાતી રહેગી.

---

૧. યે એક ઈખ્તિલાફી મસ્અલા હૈ.

(૧) ઔરત બાલિગ હો ચુકી હો (ચાહે જવાન હો યા બૂઢી) યા ના-બાલિગ હો, મગર જિમાઅકે કાબિલ હો તો અગર કોઈ કમ-સિન ના-બાલિગ લડકી નમાઝમેં સામને હો જાએ તો નમાઝ ફાસિદ ન હોગી.

(૨) દોનૂં નમાઝમેં હોં, પસ અગર એક નમાઝમેં હો દૂસરા ન હો તો ઈસ સામને હોનેસે નમાઝ ફાસિદ ન હોગી.

(૩) કોઈ આડ બીચમેં ન હો, પસ અગર કોઈ પરદા બીચમેં હો યા કોઈ સુતરા આડ હો યા કોઈ બીચમેં ઈતની જગહ છૂટી હો, જિસમેં એક આદમી બે-તકલ્લુફ ખડા હો સકે તો ભી ફાસિદ ન હોગી.

(૪) ઔરતમેં નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્તે પાઈ જાતી હોં, પસ અગર ઔરત પાગલ હો યા હેઝ યા નિફાસકી હાલતમેં હો તો ઉસકે સામને હોનેસે નમાઝ ફાસિદ ન હોગી. ઈસ લિયે કે ઈન શકલોંમેં વો ખૂદ નમાઝમેં ન સમઝી જાએગી.

(૫) નમાઝે જનાઝેકી ન હો. પસ જનાઝેકી નમાઝમેં સામના ફસાદ નહીં પૈદા કરતા.

૧ (૬) સામના એક રૂકન[1] કે બરાબર બાકી રહે. અગર ઈસસે કમ સામના રહે તો ફસાદ નહીં પૈદા કરતા. જૈસે ઈતની દેર તક સામને રહે કે જિસમેં રૂકૂઅ વગૈરહ નહીં હો સકતા, ઉસકે બા'દ જાતી રહે તો ઈસ થોડે સામનેસે નમાઝમેં ફસાદ ન આએગા.

(૭) તહરીમા દોનૂંકી એક હો, યા'ની યે ઔરત ઉસ મર્દકી મુકતદી હો યા દોનૂં કિસી તીસરેકે મુકતદી હોં.

(૮) ઈમામને ઉસ ઔરતકી ઈમામતકી નિય્યત કી હો, નમાઝ શુરૂ' કરતે વકત યા બીચમેં જબ વો આકર મિલી હો, અગર ઈમામને ઉસકી ઈમામતકી નિય્યત ન કી હો તો ફિર ઈસ સામનેસે નમાઝ ફાસિદ ન હોગી, બલ્કે ઉસી ઔરતકી નમાઝ સહીહ ન હોગી.

મસ્અલા ૯ :- અગર ઈમામ વુઝૂ ટૂટ જાનેકે બા'દ ખલીફા (નાયબ) કિયે બગૈર મસ્જિદસે બાહિર નિકલ ગયા તો મુકતદિયોંકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી.

મસ્અલા ૧૦ :- ઈમામને કિસી ઐસે આદમીકો ખલીફા કર દિયા જિસમેં ઈમામતકી સલાહિય્યત (યોગ્યતા) નહીં, જૈસે કિસી પાગલ યા ના-બાલિગ બચ્ચેકો યા
૨ કિસી ઔરતકો, તો સબકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી.[2]

મસ્અલા ૧૧ :- અગર મર્દ નમાઝમેં હો ઔર ઔરત નમાઝકી હાલતમેં ઉસ મર્દકા બોસા લે તો ઉસ મર્દકી નમાઝ ફાસિદ ન હોગી, હાં, અગર ઉસકે બોસા લેતે વકત મર્દકો જોશ હો તો અલબત્તા નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. ઔર અગર ઔરત નમાઝમેં હો

---

૧. નમાઝકે રૂકન (સ્તંભ) ચાર હૈં, કિયામ, કિરા'ત, સિજદા, રૂકૂઅ. ઔર રૂકન કે બરાબરકા મતલબ યે હૈ કે જિસમેં તીન બાર સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકે.

૨. મતલબ કે સબકી નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, ઈમામકી ભી, ખલીફાકી ભી, સબ મુકતદિયોંકી ભી.

ઔર કોઇ મર્દ ઉસકા બોસા લે લે તો ઔરતકી નમાઝ જાતી રહેગી. ચાહે મર્દને શહવત (જોશ) સે બોસા લિયા હો યા બે-શહવત, ઔર ચાહે ઔરતકો જોશ આયા યા નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- અગર કોઇ આદમી નમાઝીકે સામનેસે નિકલના ચાહે તો નમાઝકી હાલતમેં ઉસે રોકના જાઇઝ હૈ, બશર્તે કે ઇસ રોકનેમેં ઝિયાદહ કામ (હરકત) ન હો, ઔર ઝિયાદહ હરકત હો ગઇ.તો નમાઝ ફાસિદ હો ગઇ.

નમાઝ જિન ચીઝોંસે મકરૂહ હો જાતી હૈ

મસ્અલા ૧ :- નમાઝકી હાલતમેં કપડેકા રિવાજકે ખિલાફ પહેનના, યા'ની જો તરીકા ઉસકે પહેનનેકા હો ઔર જિસ તરીકેસે ઉસે તહઝીબવાલે પહેનતે હોં, ઉસકે ખિલાફ ઉસકા ઇસ્તે'માલ કરના મકરૂહે તહરીમી હૈ.

મિસાલ :- કોઇ આદમી ચાદર ઓઢે ઔર ઉસકા કિનારા[1] કંધે પર ડાલે યા કુરતા પેહને ઔર આસ્તિનોંમેં હાથ ન ડાલે, ઇસ્સે નમાઝ મકરૂહ હો જાતી હૈ.

મસ્અલા ૨ :- નંગે સર નમાઝ પઢના મકરૂહ હૈ, હાં અગર આજિઝી ઔર નરમીકી નિય્યતસે એસા કરે તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૩ :- અગર કિસીકી ટોપી યા પગડી નમાઝ પઢનેમેં ગિર જાએ તો બેહતર યે હૈ કે ઉસી હાલતમેં ઉસે ઉઠાકર પહેન લે, લેકિન અગર પહેનનેમેં ઝિયાદહ કામ (અમલે કસીર) કી ઝરૂરત પડે તો ફિર ન પેહને.

મસ્અલા ૪ :- મરદોંકો અપને દોનૂં હાથોંકી કોહનિયોંકા સિજદાકી હાલતમેં ઝમીન પર બિછા દેના મકરૂહે તહરીમી હૈ.

મસ્અલા ૫ :- ઇમામકા મેહરાબમેં ખડા હોના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. હાં અગર મેહરાબસે બાહિર ખડા હો, મગર સિજદા મેહરાબમેં હોતા હો તો મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૬ :- સિર્ફ ઇમામકા બગૈર ઝરૂરત કિસી ઉંચી જગહ પર ખડા હોના જિસકી ઉંચાઇ એક હાથ યા ઉસ્સે ઝિયાદહ હો, મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. ઇમામકે સાથ બા'ઝ મુકતદી ભી હોં તો મકરૂહ નહીં. અગર ઇમામકે સાથ સિર્ફ એક મુકતદી હો તો મકરૂહ હૈ ઔર બા'ઝ ને કહા હૈ કે અગર એક હાથસે કમ હો, ઔર સરસરી નઝરસે ઉસકી ઉંચાઇ અલગ મા'લૂમ હોતી હો તબ ભી મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૭ :- તમામ મુક્તાદિયોંકા ઇમામસે બગૈર ઝરૂરત કિસી ઉંચી જગહ પર ખડા હોના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. હાં, કોઇ ઝરૂરત હો જૈસે જમાઅત ઝિયાદહ હો, ઔર જગહ બાકી ન હોતી હો તો મકરૂહ નહીં, યા બા'ઝ મુક્તદી ઇમામકે બરાબર હોં ઔર બા'ઝ ઉંચી જગહ પર હોં તબ ભી જાઇઝ હૈ.

---

૧. યા'ની દોનૂં કિનારે છૂટે હોં. અગર એક કિનારા છૂટા હો ઔર દૂસરા કંધોં પર પડા હો તો નમાઝ મકરૂહ હોગી.

મસ્અલા ૮ :- મુકતદીકો અપને ઈમામસે પેહલે કોઈ કામ શુરૂ' કરના મકરૂહે તહરીમી હૈ.

મસ્અલા ૯ :- મુકતદીકો જબ કે ઈમામ કિયામમેં કિરા'ત કર રહા હો, કોઈ દુઆ વગૈરહ યા કુરઆન મજીદકી તિલાવત કરના ચાહે વો સૂરએ ફાતિહા યા ઔર કોઈ સૂરત હો, મકરૂહે તહરીમી હૈ.

નમાઝમેં હદસ[1] હો જાનેકા બયાન

નમાઝમેં અગર હદસ હો જાએ તો અગર બળા હદસ હોગા, જિસ્સે ગુસલ વાજીબ હો જાએ તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. છોટા હદસ દો હાલતોંસે ખાલી નહી, ઈખ્તિયારી હોગા યા બે-ઈખ્તિયારી. યા'ની ઉસકે વુજૂદમેં યા ઉસકી વજહસે બંદોંકે ઈખ્તિયારકો દખલ હોગા યા નહીં. અગર ઈખ્તિયાર હોગા તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. જૈસે કોઈ આદમી નમાઝમેં કેહકહા મારકર હંસે યા અપને બદનમેં કોઈ ચોટ લગાકર ખૂન નિકાલ લે યા જાન-બૂઝકર હવા નિકાલે યા કોઈ આદમી છતકે ઉપર ચલે ઔર ઈસ ચલનેકી વજહસે કોઈ પત્થર વગૈરહ છતસે ગિરકર કિસી નમાઝીકે સરમેં લગે ઔર ખૂન નિકલ આએ, ઈન સબ શકલોંમેં નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, ઈસ લિયે કે યે તમામ કામ બંદોંકે ઈખ્તિયારસે હોતે હૈં.

અગર બે-ઈખ્તિયારી હોગા તો ઈસમેં દો શકલેં હોંગી, યા એસા બહોત કમ હોગા, જૈસે પાગલપન, બેહોશી યા ઈમામકા મર જાના વગૈરહ, યા એસા બહોત ઝિયાદહ હોગા જૈસે હવા નિકલના, પેશાબ-પાખાના, મઝી વગૈરહ. તો અગર બહોત કમવાલા હોગા તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. ઔર બહોત કમવાલા ન હોગા તો નમાઝ ફાસિદ ન હોગી, બલ્કે ઉસ આદમીકો શરીઅતસે ઈખ્તિયાર ઔર ઈજાઝત હૈ કે ઈસ હદસકો દૂર કરનેકે બા'દ ઉસી નમાઝકો પૂરા કરે ઔર ઈસકો બિના કેહતે હૈં, લેકિન અગર નમાઝ દોહરા લે, યા'ની ફિર શુરૂ'સે પઢે તો બેહતર હૈ. ઔર ઈસ બિના કરનેકી સૂરતમેં નમાઝ ફાસિદ ન હોનેકી કુછ શર્તે હૈં.

(૧) કિસી રૂકનકો હદસકી હાલતમેં અદા ન કરે.

(૨) કિસી રૂકનકો ચલનેકી હાલતમેં અદા ન કરે, જૈસે જબ વુઝૂકે લિયે જાએ યા વુઝૂ કરકે લૌટે તો કુરઆન મજીદકી તિલાવત ન કરે, ઈસ લિયે કે કુરઆન મજીદકા પઢના નમાઝકા રૂકન હૈ.

(૩) કોઈ એસા કામ જો નમાઝકે ખિલાફ હો ન કરે, ન કોઈ એસા કામ કરે જિસ્સે બચના મુમ્કિન હો.

---

૧. ગંદગી, નાપાકી. બળા હદસ વો નાપાકી જિસ્સે ગુસલ વાજીબ હોતા હૈ, છોટા હદસ વો જિસ્સે વુઝૂ ટૂટ જાતા હૈ.

(૪) હદસકે બા'દ બગૈર કિસી મજબૂરીકે કિસી રૂક્નકે અદા કરનેકે બરાબર રૂકે નહીં, બલ્કે ફૌરન વુઝૂ કરનેકે લિયે જાએ, હાં કિસી મજબૂરીસે દેર હો જાએ તો હરજ નહીં. જૈસે, સફેં ઝિયાદહ હોં ઔર ખુદ પેહલી સફમેં હો ઔર સફોંકો કાટકર આના મુશ્કિલ હો.' ૧

મસ્અલા ૧ :- મુન્ફરિદકો અગર હદસ હો જાએ તો ઉસકો ચાહિયે કે ફૌરન વુઝૂ કર લે. ઔર જિતની જલ્દી મુમ્કિન હો વુઝૂસે ફારિગ હો લે, મગર વુઝૂ તમામ સુન્નતોં ઔર મુસ્તહબકે સાથ ચાહિયે. ઔર ઈસ બીચ કોઈ કલામ વગૈરહ ન કરે, પાની અગર કરીબ મિલ સકે તો દૂર ન જાએ.

હાસિલ યે કે જિતની હરકત ઝિયાદહ ઝરૂરી હો ઉસસે ઝિયાદહ ન કરે. વુઝૂકે બા'દ ચાહે વહીં અપની બાકી નમાઝ પૂરી કર લે ઔર યેહી અફઝલ હે ઔર ચાહે જહાં પેહલે થા વહાં જાકર પળ્હે. ઔર બેહતર યે હે કે જાન-બૂઝકર પેહલી નમાઝકો સલામ ફેરકર તોડ દે ઔર વુઝૂકે બા'દ નયે સિરેસે નમાઝ પળ્હે.

મસ્અલા ૨ :- ઈમામકો અગર હદસ હો જાએ, અગરચે આખિરી કા'દેમેં હો તો ઉસકો ચાહિયે કે ફૌરન વુઝૂ કરનેકે લિયે ચલા જાએ, ઔર બેહતર યે હે કે અપને મુક્તદિયોંમેં જિસકો ઈમામતકે કાબિલ સમઝતા હો ઉસકો અપની જગહ ખળા કર દે. મુદરિકકો ખલીફા કરના બેહતર હે, અગર મસ્બૂકકો કર દે તબ ભી જાઈઝ હે, ઔર ઈસ મસ્બૂકકો ઈશારેસે બતલા દે કે મેરે ઉપર ઈતની રકઅતેં વગૈરહ બાકી હૈં. રકઅતોંકે લિયે ઉન્ગલીસે ઈશારા કરે, જૈસે એક રકઅત બાકી હો તો એક ઉન્ગલી ઉઠાએ, દો રકઅતેં બાકી હોં તો દો ઉન્ગલી, રૂકૂઅ બાકી હો તો ઘુટનોં પર હાથ રખ દે. સિજદા બાકી હો તો પેશાની પર, કિરા'ત બાકી હો તો મુંહ પર, સિજદએ તિલાવત બાકી હો તો પેશાની ઔર ઝબાન પર, સિજદએ સહ્વ કરના હો તો સીના પર જબ કે વો ભી સમઝતા હો, વરના ઉસકો ખલીફા ન બનાએ. ફિર જબ ખુદ વુઝૂ કર ચુકે તો અગર જમાઅત બાકી હો તો જમાઅતમેં આકર અપને ખલીફાકા મુક્તદી બન જાએ, ઔર અગર વુઝૂ કરકે વુઝૂકી જગહકે પાસ હી ખળા હો ગયા તો અગર દરમિયાનમેં કોઈ ઐસી ચીઝ યા ઈતના ફાસલા રોક બન રહા હો જિસસે ઈકતિદા સહીહ નહીં હોતી તો દુરૂસ્ત નહીં, વરના' ૨ દુરૂસ્ત હે. ઔર અગર જમાઅત હો ચુકી હો તો અપની નમાઝ પૂરી કરે, ચાહે જહાં વુઝૂ કિયા હે વહીં યા જહાં પેહલે થા વહાં.

મસ્અલા ૩ :- અગર પાની મસ્જિદકે ફર્શકે અંદર મોજૂદ હો તો ફિર ખલીફા

---

૧. તો ઈસ શકલમેં અગર રૂક્નકે બરાબર આનેમેં દેર લગ જાએ કે મુશ્કિલસે સફોંસે નિકલકર આએ તો કોઈ બાત નહીં. ઔર જિસ તરહ ઉસ આદમીકો સફેં કાટકર અપની જગહ જાના જાઈઝ હે, ઉસી તરહ વુઝૂ કરનેકે લિયે જિસકા વુઝૂ જાતા રહે, ચાહે વો ઈમામ હો યા મુક્તદી, ઉસકો ભી સફેં કાટકર નિકલ જાના ઔર ઝરૂરતકે મુતાબિક ડિબ્બાસે ફિર જાના ભી જાઈઝ હે.

૨. યા'ની વુઝૂકી જગહ ઐસી શકલમેં ખળા હોના દુરૂસ્ત હે ઔર ઉસકા જમાઅતમેં શરીક હોના સહીહ હો જાએગા.

કરના ઝરૂરી નહીં, ચાહે કર લે ઔર ચાહે ન કરે, બલ્કે જબ ખૂદ વુઝૂ કરકે આએ ઈમામ બન જાએ, ઔર ઈતની દેર તક મુક્તદી ઉસકે ઈન્તિઝારમેં રહેં.

મસ્અલા ૪ :- ખલીફા કર દેનેકે બા'દ ઈમામ નહીં રેહતા, બલ્કે અપને ખલીફાકા મુક્તદી હો જાતા હૈ, ઈસ લિયે અગર જમાઅત હો ચુકી હો તો ઈમામ અપની નમાઝ લાહિકકી તરહ પૂરી કર લે. અગર ઈમામ કિસીકો ખલીફા ન કરે, બલ્કે મુક્તદી લોગ કિસીકો અપનેમેંસે ખલીફા કર દેં યા ખૂદ કોઈ મુક્તદી આગે બઢકર ઈમામકી જગહ પર ખડા હો જાએ ઔર ઈમામ હોનેકી નિય્યત કર લે, તબ ભી દુરૂસ્ત હૈ, બશર્તે કે ઈમામ ઉસ વક્ત તક મસ્જિદસે બાહિર ન નિકલ ચુકા હો, ઔર અગર નમાઝ મસ્જિદમેં ન હોતી હો તો સફોંસે યા સુતરેસે આગે ન બઢા હો, અગર ઈન હદોંસે આગે બઢ ચુકા
૧ હો તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, અબ કોઈ દૂસરા ઈમામ નહીં કર સકતા.[૧]

મસ્અલા ૫ :- અગર મુક્તદીકો હદસ હો જાએ, ઉસકો ફૌરન વુઝૂ કરના ચાહિયે. વુઝૂકે બા'દ અગર જમાઅત બાકી હો તો ઉસમેં શરીક હો જાએ, વરના અપની નમાઝ પૂરી કર લે, ઔર મુક્તદીકો અપની જગહ પર જાકર નમાઝ પઢની ચાહિયે, અગર જમાઅત બાકી હો લેકિન અગર ઈમામકી ઔર ઉસકે વુઝૂકી જગહમેં કોઈ ચીઝ ઈકતિદામેં રૂકાવટ ન બને તો યહાં ભી ખડા હોના જાઈઝ હૈ. ઔર અગર જમાઅત હો ચુકી હો તો મુક્તદીકો ઈખ્તિયાર હૈ, ચાહે ઈકતિદાકી જગહ જાકર નમાઝ પૂરી કરે યા વુઝૂકી જગહમેં પૂરી કરે ઔર યેહી બેહતર હૈ.

મસ્અલા ૬ :- અગર ઈમામ મસ્બૂકકો અપની જગહ પર ખડા કર દે તો ઉસકો ચાહિયે કે જિસ કદર રકઅતેં વગૈરહ ઈમામ પર બાકી થી, ઉનકો અદા કરકે કિસી મુદરિકકો અપની જગહ કર દે, તાકે વો મુદરિક સલામ ફેર દે ઔર મસ્બૂક ફિર અપની ગઈ હુઈ રકઅતેં અદા કરનેમેં લગ જાએ.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસીકો આખિરી કાયદેમેં ઈસકે બા'દ કે અત્તહિય્યાતકે બરાબર બેઠ ચુકા હો, જુનૂન હો જાએ, યા બડા હદસ હો જાએ યા બગૈર ઈરાદા છોટા હદસ હો જાએ યા બેહોશ હો જાએ તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, ઔર ફિર ઉસ નમાઝકો લૌટાના હોગા.

મસ્અલા ૮ :- ચૂંકે યે મસ્અલે બારીક હૈં, આજકલ ઈલ્મકી કમી હૈ, ઝરૂર ગલતીકા ડર હૈ, ઈસ લિયે બેહતર યે હૈ કે બિના ન કરે, બલ્કે વો નમાઝ સલામકે સાથ તોડકર ફિર નયે સિરેસે નમાઝ પઢ લે.

સહવકે કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર આહિસ્તા આવાઝકી નમાઝમેં કોઈ આદમી ચાહે ઈમામ

૧. યા'ની ઉસ જમાઅતકો પૂરા કરનેકે લિયે કોઈ ઈમામ નહીં બન સકતા. હાં, દોબારહ જમાઅતસે પઢી જાએ.

યા મુન્ફરિદ, બુલંદ આવાઝસે કિરા'ત કર જાએ યા બુલંદ આવાઝકી નમાઝમેં ઈમામ આહિસ્તા' આવાંઝસે કિરા'ત કરે તો ઉસકો સિજદએ સહ્વ કરના ચાહિયે. હાં, અગર ૧ આહિસ્તા આવાઝકી નમાઝમેં બહોત થોડી કિરા'ત બુલંદ આવાઝસે કી જાએ જો નમાઝ સહીહ હોનેકે લિયે કાફી ન હો, જૈસે દો-તીન લફ્ઝ બુલંદ આવાઝસે નિકલ જાયેં, યા આવાઝવાલી નમાઝમેં ઈમામ ઉતના હી આહિસ્તા પઢ દે તો સિજદએ સહ્વ ઝરૂરી નહીં. યેહી ઝિયાદહ સહીહ હૈ.

નમાઝ કઝા હો જાનેકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર બા'ઝ લોગોંકી નમાઝ કિસી વકતકી કઝા હો ગઈ હો તો ઉનકો ચાહિયે કે ઉસ નમાઝકો જમાઅતસે અદા કરેં. અગર બુલંદ આવાઝકી નમાઝ હો તો બુલંદ આવાઝસે કિરા'ત કી જાએ ઔર આહિસ્તા આવાઝકી હો તો આહિસ્તા આવાઝસે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ ના-બાલિગ લડકા ઈશાકી નમાઝ પઢકર સોએ ઔર ફજર નિકલનેકે બા'દ અપને જાગને પર મનીકા અસર દેખે, જિસ્સે મા'લૂમ હો કે ઉસકો એહતિલામ હો ગયા હૈ તો-બેહતર યે હૈ કે ઈશાકી નમાઝકો ફિર દોહરાએ, ઔર ફજર નિકલનેસે પેહલે જાગકર મનીકા અસર દેખે તો સબકે નઝદીક ઈશાકી નમાઝ કઝા પઢે.

મરીઝકે કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઈ મા'ઝૂર ઈશારેસે રૂકૂઅ ઔર સિજદા કર ચુકા હો, ઉસકો નમાઝકે અંદર હી રૂકૂઅ ઔર સિજદે પર કુદરત હો ગઈ તો વો નમાઝ ઉસકી ફાસિદ હો જાએગી, ફિર નયે સિરેસે ઉસપર નમાઝ પઢના વાજિબ હૈ, ઔર અગર અભી ઈશારેસે રૂકૂઅ-સિજદા ન કિયા હો કે તંદુરૂસ્ત હો ગયા તો પેહલી નમાઝ સહીહ હૈ, ઉસપર બિના જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ આદમી કિરા'તકે લમ્બી હોનેકી વજહસે ખડે ખડે થક જાએ ઔર તકલીફ હોને લગે તો ઉસકો કિસી દીવાર યા દરખ્ત યા લકડી વગૈરહસે તકિયા (ટેક) લગા લેના મકરૂહ નહીં. તરાવીહકી નમાઝમેં કમઝોર ઔર બૂઢે લોગોંકો અકસર ઈસકી ઝરૂરત પેશ આતી હૈ.

મુસાફિરકી નમાઝકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- કોઈ આદમી પંદરહ દિન ઠહેરનેકી નિય્યત કરે, મગર દો જગહમેં ઔર ઈન દો જગહોંમેં ઈતના ફાસલા હો કે આવાઝ દૂસરી જગહ પર ન જા સકતી હો, જૈસે દસ દિન મક્કામેં રેહનેકા ઈરાદા કરે ઔર પાંચ દિન મિનામેં. મક્કાસે મિના તીન

૧. ઔર ઈસ શકલમેં મુન્ફરિદ પર સિજદએ સહ્વ નહીં.

મીલકી દૂરી પર હે તો ઇસ શકલમેં વો મુસાફિર હી ગિના જાએગા.

મસ્અલા ૨ :- ઓર અગર ઝિકર કિયે ગએ મસ્અલેમેં રાતકો એક હી જગહ પર રેહનેકી નિય્યત કરે ઓર દિનકો દૂસરી જગહ પર તો જિસ જગહ રાતકો ઠહેરનેકી નિય્યત કી હે વો ઉસકા વતને ઇકામત હો જાએગા, વહાં ઉસકો કસરકી ઇજાઝત ન હોગી. અબ દૂસરી જગહ જહાં દિનકો રેહતા, અગર ઉસકી પેહલી જગહસે સફરકી દૂરી પર હે તો વહાં જાનેસે મુસાફિર હો જાએગા, વરના મુકીમ (ઠેહરા હુવા) રહેગા.

મસ્અલા ૩ :- ઓર અગર ઝિકર કિયે ગએ મસ્અલેમેં એક જગહ દૂસરી જગહસે ઇતની કરીબ હો કે એક જગહકી અઝાનકી આવાઝ દૂસરી જગહ જા સકતી હે તો યે દોનૂં જગહેં એક હી સમઝી જાએંગી, ઓર ઇન દોનૂંમેં પંદરહ દિન ઠહેરનેકે ઇરાદેસે મુકીમ (ઠેહરા હુવા) હો જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- મુકીમકી ઇકતિદા મુસાફિરકે પીછે હર હાલમેં દુરુસ્ત હે, ચાહે અદા નમાઝ હો યા કઝા, ઓર મુસાફિર ઇમામ જબ દો રકઅતેં પઢકર સલામ ફેર દે તો મુકીમ મુકતદીકો ચાહિયે કે અપની નમાઝ ઉઠકર પૂરી કરે ઓર ઇસમેં કિરા'ત ન કરે, બલ્કે ચુપ ખડા રહે, ઇસ લિયે કે વો લાહિક હે, ઓર પેહલા કાયદા ઉસ મુકતદી પર ભી ઇમામકી પૈરવી કરનેકી વજહસે ફર્ઝ હોગા. મુસાફિર ઇમામકો મુસ્તહબ હે કે અપને મુકતદિયોંકો દોનૂં તરફ સલામ ફેરનેકે બા'દ ફોરન અપને મુસાફિર હોનેકી ઇત્તિલા કર દે.

મસ્અલા ૫ :- મુસાફિર ભી મુકીમકી ઇકતિદા કર સકતા હે, મગર વકતકે અંદર. ઓર વકત જાતા રહા હો ફજર ઓર મગરિબમેં કર સકતા હે, ઓર ઝોહર, અસર, ઇશામેં નહીં, ઇસ લિયે કે જબ મુસાફિર મુકીમકી ઇકતિદા કરેગા તો ઇમામકી પૈરવીમેં પૂરી ચાર રકઅત ભી પઢેગા. ઓર ઇમામકા પેહલા કાયદા ફર્ઝ ન હોગા ઓર ઉસકા ફર્ઝ હોગા,

૧ પસ ફર્ઝ પઢનેવાલેકી ઇકતિદા ગૈર ફર્ઝવાલેકે પીછે હુઇ ઓર યે દુરુસ્ત નહીં.'

મસ્અલા ૬ :- અગર કોઇ મુસાફિર નમાઝકી હાલતમેં ઇકામતકી નિય્યત કર લે, ચાહે શુરૂ'મેં યા આખિરમેં, મગર સિજદએ સહ્વ યા સલામસે પેહલે તો ઉસકો વો નમાઝ પૂરી પઢની ચાહિયે, ઇસમેં કસર નહીં, હાં અગર નમાઝકા વકત ગુઝર જાનેકે બા'દ નિય્યત કરે યા લાહિક હોનેકી હાલતસે નિય્યત કરે તો ઉસકી નિય્યતકા અસર ઉસ નમાઝમેં ઝાહિર ન હોગા, ઓર યે નમાઝ અગર ચાર રકઅતકી હોગી તો ઉસકો કસર કરના ઉસમેં વાજીબ હોગા.

મિસાલ ૧ :- કિસી મુસાફિરને ઝોહરકી નમાઝ શુરૂ' કી, એક રકઅત પઢનેકે બા'દ વકત ગુઝર ગયા. ઉસકે બા'દ ઉસને ઠહેરનેકી નિય્યત કી તો યે નિય્યત ઉસ નમાઝમેં અસર ન કરેગી ઓર યે નમાઝ ઉસકો કઝાસે પઢની હોગી.

---

૧. ઓર વકતકે અંદર યે બાત નહીં હે કે ફર્ઝવાલેકે પીછે ઝરૂરી હો, ઇસ લિયે કે ઇકતિદાકી વજહસે મુસાફિરકે ઝિમ્મે ચાર રકઅતેં ફર્ઝ હો ગઇ ઓર વકત ગુઝરનેકે બા'દ યે હુકમ નહીં, દોનૂં શકલોંકા ફર્ક ફિકહકી કિતાબોંમેં મિલ જાએગા.

મિસાલ ૨ :- કોઈ મુસાફિર કિસી મુસાફિરકા મુક્તદી હુવા ઓર લાહિક હો
ગયા, ફિર અપની ગઈ હુઈ રકઅતેં અદા કરને લગા, ઉસને' ઈકામતકી નિય્યત કર લી ૧
તો ઈસ નિય્યતકા અસર ઉસ નમાઝ પર કુછ ન પળેગા, ઓર યે નમાઝ અગર ચાર
રકઅતકી હોગી તો ઉસકો કસરસે પળ્હના હોગા.

ડરકી નમાઝ

જબ કિસી દુશ્મનકા સામના હોનેવાલા હો, ચાહે દુશ્મન ઈન્સાન હો યા કોઈ મારકર ખા જાનેવાલા જાનવર યા કોઈ અઝ્દહા (સાંપ) વગેરહ ઓર એસી હાલતમેં સબ મુસલમાન યા બા'ઝ લોગ ભી મિલકર જમાઅતસે નમાઝ ન પળ્હ સકેં ઓર સવારિયોં પર બેઠે-બેઠે ઈશારોંસે અકેલે નમાઝ પળ્હ લેં, ઈસ્તિકબાલે કિબ્લા (કિબ્લાકી તરફ રૂખ કરના) ભી ઉસ વકત શર્ત નહીં. હાં, અગર દો આદમી એક હી સવારી પર બેઠે હોં તો વો દોનોં જમાઅત કર લેં. ઓર અગર ઈસકી ભી મોહલત ન હો તો મા'ઝૂર હૈં ઉસ વકત નમાઝ ન પળ્હેં, ઈત્મીનાનકે બા'દ ઉસકી કઝા પળ્હ લેં. ઓર અગર યે મુમ્કિન હો કે બા'ઝ લોગ મિલકર જમાઅતસે નમાઝ પળ્હ સકેં, અગરચે સબ આદમી ન પળ્હ સકતે હોં તો એસી હાલતમેં ઉનકો જમાઅત ન છોળના ચાહિયે. ઈસ કાયદેસે નમાઝ પળ્હે, યા'ની તમામ મુસલમાનોંકે દો હિસ્સે કર દિયે જાએં. એક હિસ્સા દુશ્મનકે મુકાબલેમેં રહે ઓર દૂસરા હિસ્સા ઈમામકે સાથ નમાઝ શુરૂ' કર દે, અગર તીન-ચાર રકઅતકી નમાઝ હો, જૈસે ઝોહર, અસર, મગરિબ, ઈશા, જબ કે યે લોગ મુસાફિર ન હોં ઓર કસર ન કરે.

પસ જબ ઈમામ દો રકઅત નમાઝ પળ્હકર કર તીસરી રકઅતકે લિયે ખળા હોને લગે ઓર અગર યે લોગ કસર કરતે હોં યા દો રકઅતવાલી નમાઝ હો, જૈસે ફજર, જુમ્આ, ઈદકી નમાઝેં યા મુસાફિરકી ઝોહર, અસર, ઈશાકી નમાઝ તો એક હી રકઅતકે બા'દ યે હિસ્સા ચલા જાએ ઓર દૂસરા હિસ્સા વહાંસે આકર ઈમામકે સાથ બાકી નમાઝ પળ્હે. ઈમામકો ઈન લોગોંકે આનેકા ઈન્તિઝાર કરના ચાહિયે. ફિર જબ બાકી નમાઝ ઈમામ પૂરી કર ચુકે તો સલામ ફેર દે ઓર યે લોગ બગૈર સલામ ફેરે હુએ દુશ્મનકે મુકાબલેમેં ચલે જાએં. ઓર પેહલે લોગ ફિર યહાં આકર અપની બાકી નમાઝ બગૈર કિરા'તકે પૂરી કર લે ઓર સલામ ફેર દે. ઈસ લિયે કે વો લોગ લાહિક હૈં. ફિર યે લોગ દુશ્મનકે મુકાબલેમેં ચલે જાએં, દૂસરા હિસ્સા યહાં આકર અપની નમાઝ કિરા'તકે સાથ પૂરી કર લે ઓર સલામ ફેર દે, ઈસ લિયે કે વો લોગ મસ્બૂક હૈં.

મસ્અલા ૧ :- નમાઝકી હાલતમેં દુશ્મનકે મુકાબલેમેં જાતે વકત પૈદલ ચલના ચાહિયે. અગર સવાર હોકર ચલેંગે તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, ઈસ લિયે કે યે અમલે કસીર (ઝિયાદહ અમલ) હે.

---

૧. યા'ની લાહિકને.

મસ્અલા ૨ :- દૂસરે હિસ્સેકા ઈમામકે સાથ બાકી નમાઝ પઢકર ચલા જાના ઔર પેહલે હિસ્સેકા ફિર આકર અપની નમાઝ પૂરી કરના મુસ્તહબ ઔર અફઝલ હે, વરના યે ભી જાઈઝ હે કે પેહલા હિસ્સા નમાઝ પઢકર ચલા જાએ ઔર દૂસરા હિસ્સા ઈમામકે સાથ બાકી નમાઝ પઢકર અપની નમાઝ વહીં પૂરી કર લે, તબ દુશ્મનકે મુકાબલેમેં જાએ. જબ યે લોગ વહાં પહોંચ જાએ તો પેહલા હિસ્સા અપની નમાઝ વહીં પઢ લે, યહાં ન આએ.

મસ્અલા ૩ :- યે તરીકા નમાઝ પઢનેકા ઉસ વક્તકે લિયે હે કે જબ સબ લોગ એક હી ઈમામકે પીછે નમાઝ પઢના ચાહતે હોં, જૈસે કોઈ બુઝુર્ગ શખ્સ હો ઔર સબ ચાહતે હોં કે ઉસીકે પીછે નમાઝ પઢે, વરના બેહતર યે હે કે એક હિસ્સા એક ઈમામકે સાથ પૂરી નમાઝ પઢ લે ઔર દુશ્મનકે મુકાબલેમેં ચલા જાએ, ફિર દૂસરા હિસ્સા દૂસરે શખ્સકો ઈમામ બનાકર પૂરી નમાઝ પઢ લે.

મસ્અલા ૪ :- અગર યે ડર હો કે દુશ્મન બહોત હી કરીબ હે ઔર જલ્દ હી યહાં પહોંચ જાએગા ઔર ઈસ ખ્યાલસે ઉન લોગોંને પેહલે કાયદેસે નમાઝ પઢી, બા'દ ઈસકે યે ખ્યાલ ગલત નિકલા તો ઈમામકી નમાઝ સહીહ હો ગઈ, મગર મુક્તદિયોંકો ઈસે દોહરા લેના ચાહિયે, ઈસ લિયે કે વો નમાઝ બહોત સખ્ત ઝરૂરતકે લિયે કિયાસકે ખિલાફ અમલે કસીરકે સાથ શુરૂ' કી ગઈ હે. ઝિયાદહ ઝરૂરતકે બગૈર ઈતના અમલે કસીર નમાઝકો ફાસિદ કરનેવાલા હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ ના-જાઈઝ લડાઈ હો તો ઉસ વક્ત ઈસ તરીકેસે નમાઝ પઢનેકી ઈજાઝત નહીં, જૈસે બાગી લોગ ઈસ્લામકે બાદશાહ પર ચઢાઈ કરેં યા દુનિયાકી કિસી ના-જાઈઝ ગરઝસે કોઈ કિસીસે લડે તો એસે લોગોંકે લિયે ઈતના અમલે કસીર મુઆફ ન હોગા.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝ કિબ્લેકી સિમ્ત (દિશા) કે ખિલાફ શુરૂ' કર ચુકે હોં કે ઈતનેમેં દુશ્મન ભાગ જાએ તો ઉનકો ચાહિયે કે ફૌરન કિબ્લેકી તરફ ફિર જાએં, વરના નમાઝ ન હોગી.

મસ્અલા ૭ :- અગર ઈત્મીનાનસે કિબ્લેકી તરફ નમાઝ પઢ રહે હોં ઔર ઉસી હાલતમેં દુશ્મન આ જાએ તો ફૌરન ઉનકો દુશ્મનકી તરફ ફિર જાના જાઈઝ હે, ઔર ઉસ વક્ત કિબ્લા રૂખ હોના શર્ત ન રહેગા.

મસ્અલા ૮ :- અગર કોઈ આદમી નદીમેં તૈર રહા હો ઔર નમાઝકા વક્ત આખિર હો જાએ તો ઉસકો ચાહિયે કે અગર મુશ્કિલ હો તો થોડી દેર તક અપને હાથ પૈરકો હરકત ન દે ઔર ઈશારોંસે નમાઝ પઢ લે.

યહાં તક પંજવક્તા નમાઝોંકા ઔર ઉનસે મુતઅલ્લિક ચીઝોંકા ઝિકર થા. અબ ચૂંકે અલ્લાહકે ફઝલસે યે પૂરા હુવા, ઈસ લિયે જુમ્આકી નમાઝકા બયાન લિખ્ખા જાતા હે, ઈસ લિયે કે જુમ્આકી નમાઝ ભી ઈસ્લામમેં બડી અહમિય્યત રખતી હે, ઈસ લિયે ઈદોંકી નમાઝસે ઈસે પેહલે રખ્ખા ગયા હે.

જુમ્આકી નમાઝકા બયાન

અલ્લાહ તઆલાકો નમાઝસે ઝિયાદહ કોઇ ચીઝ પસંદ નહીં. ઓર ઇસી લિયે કિસી ઇબાદતકી ઇતની ઝિયાદહ તાકીદ ઓર ફઝીલત શરીઅતમેં નહીં આઇ, ઓર ઇસી વજહસે પરવરદિગારે આલમને ઇસ ઇબાદતકો અપની ન ખત્મ હોનેવાલી નેઅમતોંકા શુક્ર અદા કરનેકે લિયે જિનકા સિલસિલા પૈદાઇશકે શુરૂ'સે આખિર વક્ત તક, બલ્કે મોતકે બા'દ ઓર પૈદાઇશકે પેહલે ભી ખત્મ નહીં હોતા, હર દિનમેં પાંચ વક્ત મુકર્રર ફરમાયા હે, ઓર જુમ્આકે દિન ચૂંકે તમામ દિનોંસે ઝિયાદહ નેઅમતેં દી ગઇ હૈં, યહાં તક કે હઝરત આદમ (અલૈ.) જો ઇન્સાની નસ્લકે લિયે અસ્લે અવ્વલ હૈં, ઉસી દિન પૈદા કિયે ગએ હૈં, ઇસ લિયે એક ખાસ નમાઝકા હુકમ હુવા હે.

હમ ઉપર જમાઅતકી હિકમતેં ઓર ફાયદેભી બયાન કર ચુકે હૈં, ઓર યે ભી ઝાહિર હો ચુકા હે કે જિતની જમાઅત ઝિયાદહ હો ઉતને હી યે ફાયદે ઝિયાદહ ઝાહિર હોતે હૈં. ઓર યે ઉસી વક્ત મુમ્કિન હે જબ અલગ અલગ મોહલ્લોંકે લોગ ઓર ઉસી જગહકે અકસર રેહનેવાલે એક જગહ જમા' હોકર નમાઝ પઢેં. ઓર હર દિન પાંચોં વક્ત યે બાત બળી તકલીફકી વજહ હોતી.

ઇન સબ વજહોંસે શરીઅતને હફતેમેં એક દિન એસા મુકર્રર ફરમાયા હે, જિસમેં અલગ અલગ મોહલ્લોં ઓર ગાંવોંકે મુસલમાન આપસમેં જમા' હોકર ઇસ ઇબાદતકો અદા કરેં. ચૂંકે જુમ્આકા દિન તમામ દિનોંમેં બુઝુર્ગ ઓર બરતર થા, ઇસ લિયે યે ખાસ બાત ઇસી દિનકે લિયે કી ગઇ હે.

અગલી ઉમ્મતોંકે લિયે ભી અલ્લાહ તઆલાને ઇસ ઇબાદતકા હુકમ ફરમાયા થા, મગર ઉન્હોંને અપની બદ-કિસમતીસે ઇસમેં ઇખ્તિલાફ કિયા, ઓર ઇસ સરકશીકા નતીજા યે હુવા કે વો ઇસ બળી સઆદત (નેક બખ્તી) સે મેહરૂમ રહે ઓર યે ફઝીલત ભી ઇસ ઉમ્મતકે હિસ્સેમેં પળી.

યહૂદિયોંને સનીચરકા દિન મુકર્રર કિયા, ઇસ ખ્યાલસે કે ઇસ દિનમેં અલ્લાહ તઆલાને તમામ મખ્લૂકોંકે પૈદા કરનેસે ફરાગત કી થી. ઇસાઇયોંને ઇતવારકા દિન મુકર્રર કિયા, ઇસ ખ્યાલસે કે યે દિન કાઇનાતકે શુરૂ' હોનેકા હે, ચુનાંચે અબ તક યે કૌમેં ઇન દોનૂં દિનોંમેં બહોત એહતિમામ કરતી હૈં ઓર તમામ દુનિયાકે કામ છોળકર ઇબાદતમેં લગી રેહતી હૈં. ઇસાઇ હુકૂમતોંમેં ઇતવારકે દિન ઇસી વજહસે તમામ દફતરોંમેં છુટ્ટી હો જાતી હે.

જુમ્આકી ફઝીલત

(૧) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તમામ દિનોંસે બેહતર જુમ્આકા દિન હે. ઉસી દિનમેં હઝરત આદમ (અલૈ.) પૈદા કિયે ગએ. ઓર ઉસી દિન વો જન્નતમેં

દાખિલ કિયે ગએ. ઔર ઉસી દિન જન્નતસે બાહિર લાએ ગએ. ઔર કિયામતભી ઉસી દિન હોગી. (સહીહ મુસ્લિમ શરીફ)

(૨) ઈમામ અહમદ (રહ.) સે નકલ કિયા ગયા હૈ કે ઉન્હોંને ફરમાયા, જુમ્આકી રાતકા દરજા લૈલુતુલ કદ્ર (કદ્રકી રાત) સે ભી ઝિયાદહ હૈ બા'ઝ વજહોંસે, ઇસ લિયે કે ઇસી રાતમેં સરવરે આલમ (સ.અ.વ.) અપની માં કે પાક પેટમેં નુમાયાં હુએ ઔર હઝરત (સ.અ.વ.) કા તશ્રીફ લાના દુનિયા ઔર આખિરતકી ઇતની ભલાઈ ઔર બરકતકી વજહ હુવા, જિસકા શુમાર ઔર હિસાબ કોઈ નહીં કર સકતા હૈ.

(અશ્અતુલ લમઆત ફારસી શરહે મિશ્કાત)

(૩) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જુમ્આમેં એક ઘડી ઐસી હૈ કે અગર કોઈ મુસલમાન ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ માંગે તો ઝરૂર કબૂલ હો. (બુખારી, મુસ્લિમ)

ઉલમાકી રાયેં ઇસ મા'મલેમેં અલગ હૈં કે યે ઘડી જિસકા ઝિકર હદીસમેં ગુઝરા કિસ વક્ત હૈ ? શેખ અબ્દુલ હક મુહદ્દિસ દેહલવીને શરહે સફરુસ્સઆદતમેં ચાલીસ કૌલ નકલ કિયે હૈં, મગર ઇન સબમેં દો કૌલોંકો બડા જાના હૈ.

એક યે કે વો ઘડી ખુત્બહ પઢનેકે વક્તસે નમાઝકે ખત્મ હોને તક હૈ.

દૂસરે યે કે વો ઘડી દિનકે આખિરી હિસ્સેમેં હૈ. ઇસ દૂસરે કૌલકો બહોત બડે ગિરોહને અપનાયા હૈ. ઔર બહોતસી સહીહ હદીસેં ઇસકી તાઈદમેં હૈં.

શેખ દેહલવી ફરમાતે હૈં કે જબ જુમ્આકા દિન ખત્મ હોને લગે તો ઉનકો ખબર કર દે, તાકે વો ઉસ વક્ત ઝિકર ઔર દુઆમેં લગ જાએં. (અશ્અતુલ લમઆત)

(૪) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તુમ્હારે સબ દિનોંમેં જુમ્આકા દિન અફઝલ હૈ. ઉસી દિન સૂર ફૂંકા જાએગા. ઉસ દિન ઝિયાદહસે ઝિયાદહ મુઝ પર દુરૂદ શરીફ પઢા
૧ કરો કે વો ઉસી દિન[૧] મેરે સામને પેશ કિયા જાતા હૈ.

સહાબાને અર્ઝ કિયા કે અય અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ! આપ પર કૈસે પેશ કિયા જાતા હૈ? હાલાંકે મરનેકે બા'દ આપકી હડ્ડિયાં ભી ન હોગી, હઝરત (સ.અ.વ.)
૨ ને ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હમેશાકે લિયે ઝમીન પર નબિયોં (અલૈ.) કા બદન[૨] હરામ કર દિયા હૈ. (અબૂ દાઉદ શરીફ)

(૫) નબી (સ.અ.વ.) ને ઇર્શાદ ફરમાયા કે શાહિદ (ગવાહ) સે મુરાદ જુમ્આકા દિન હૈ. કોઈ દિન જુમ્આસે ઝિયાદહ બુઝુર્ગ નહીં. ઉસમેં એક ઘડી ઐસી હૈ કે કોઈ મુસલમાન ઉસમેં દુઆ નહીં કરતા, મગર યે કે અલ્લાહ તઆલા કબૂલ ફરમાતા હૈ. ઔર કિસી ચીઝસે પનાહ નહીં માંગતા, મગર યે કે અલ્લાહ તઆલા ઉસકો પનાહ દેતા હૈ. (તિર્મિઝી)

---

૧. ઉસ દિનકી કૈદ ઇસ હદીસમેં નહીં હૈ.

૨. યા'ની ઝમીન નબિયોં (અલૈ.) કે બદનમેં કુછ તસર્રુફ (ફેરફાર) નહીં કર સકતી, જૈસા કે દુનિયામેં થા વૈસા હી રેહતા હૈ.

શાહિદકા લફ્ઝ સૂરએ બુરૂજમેં આયા હે. અલ્લાહ તઆલાને ઉસ દિનકી કસમ ખાઈ હે.

વસ્સમાઈ ઝાતિલ્ બુરૂજિ વલ્યૌમિલ્ મૌઊદિ વ શાહિદિવ્વ મશ્હૂદ.

કસમ હે આસમાનકી જો બુરજોંવાલા હે,[1] ઔર કસમ હે મૌઊદ (કિયામત) કે ૧
દિનકી, ઔર કસમ હે શાહિદ (જુમ્આ) કી ઔર મશહૂદ (અરફા) કી.

(૬) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જુમ્આકા દિન તમામ દિનોંકા સરદાર ઔર અલ્લાહ પાકકે નઝદીક સબસે બુઝુર્ગ હે, ઔર ઈદુલ ફિત્ર ઔર ઈદુલ અઝ્હાસે ભી ઝિયાદહ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક ઉસકી ફઝીલત હે. (ઈબ્ને માજહ)

(૭) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો મુસલમાન જુમ્આકે દિન યા જુમ્આકી રાતકો મરતા હે, અલ્લાહ તઆલા ઉસકો કબરકે અઝાબસે મેહફૂઝ રખતા હે. (તિરમિઝી)

(૮) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને એક બાર આયત અલ્યૌમ અકમલ્તુ લકુમ દીનકુમકી તિલાવત ફરમાઈ. ઉનકે પાસ એક યહૂદી બૈઠા થા. ઉસને કહા કે અગર હમ પર એસી આયત ઉતરતી તો હમ ઈસ દિનકો ઈદ બના લેતે. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને ફરમાયા કે યે આયત દો ઈદોંકે દિન ઉતરી થી. એક જુમ્આકા દિન, દૂસરે અરફાકા દિન. યા'ની હમકો બનાનેકી કયા ઝરૂરત, ઉસ દિન તો ખૂદ હી દો ઈદેં થીં.

(૯) નબી (સ.અ.વ.) ફરમાતે થે કે જુમ્આકી રાત સફેદ રાત હે ઔર જુમ્આકા દિન રોશન દિન હે. (મિશ્કાત શરીફ)

(૧૦) કિયામતકે બા'દ જબ અલ્લાહ તઆલા જન્નતકે હકદારોંકો જન્નતમેં ઔર દોઝખકે હકદારોંકો દોઝખમેં ભેજ દેંગે, ઔર યેહી દિન વહાં ભી હોંગે, અગરચે વહાં દિન-રાત ન હોંગે, મગર અલ્લાહ તઆલા ઉનકો દિન ઔર રાતકી મિકદાર ઔર ઘંટોંમેં ગિનતી કરેગા, પસ જબ જુમ્આકા દિન આએગા ઔર વો વકત હોગા, જિસ વકત મુસલમાન દુનિયામેં જુમ્આકો નમાઝકે લિયે નિકલતે થે, એક પુકારનેવાલા આવાઝ દેગા કે અય જન્નતવાલો ! મઝીદકે જંગલમેં ચલો, વો એસા જંગલ હોગા કે જિસકી લંબાઈ ચૌડાઈ અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. વહાં મુશ્કકે ઢેર હોંગે. આસમાનકે બરાબર ઉંચાઈમેં અમ્બિયા (અલૈ.) નૂરકે મેમ્બરોં પર બિઠલાએ જાએંગે, ઔર મો'મિન લોગ યાકૂતકી કુરસિયોં પર. પસ જબ સબ લોગ અપની અપની જગહોં પર બૈઠ જાએંગે, અલ્લાહ તઆલા એક હવા ભેજેગા, જિસસે વો મુશ્ક જો વહાં ઢેર હોગા ઉડેગા, વો હવા ઉસ મુશ્કકે લગાનેકા તરીકા ઉસ ઔરતસે ભી ઝિયાદહ જાનતી હે, જિસકો તમામ દુનિયાકી ખુશ્બૂએં દી જાએં.

ફિર અલ્લાહ તઆલા અર્શ ઉઠાનેવાલોંકો હુકમ દેગા કે અર્શકો ઉન લોગોંકે દરમિયાનમેં લે જાકર રખ્ખો. ફિર ઉન લોગોંકો ખિતાબ કરકે ફરમાએગા કે મેરે બંદો ! જો ગૈબ પર ઈમાન લાએ હો, હાલાંકે મુઝકો દેખા ન થા. ઔર મેરે પૈગમ્બર (સ.અ.વ.)

---

૧. યા'ની બળે બળે સિતારોંવાલા. બુરજોંકે યહાં યે મા'ના હૈં.

કી તસ્દીક કી. ઔર મેરે હુકમકી ઈતાઅત કી, અબ કુછ મુઝસે માંગો. યે દિન ઝિયાદહ ઈનામ કરનેકા હૈ. સબ લોગ એક ઝબાન હોકર કહેંગે કે અય પાલનહાર ! હમ તુઝસે ખુશ હૈં, તૂ ભી હમસે રાઝી હો જા. હક તઆલા ફરમાએગા કે જન્નતવાલો ! અગર મૈં તુમસે રાઝી ન હોતા તો તુમકો અપની જન્નતમેં ન રખતા, ઔર કુછ માંગો, યે દિન ઝિયાદહ ઈનામ કરનેકા હૈ. તબ સબ લોગ એક આવાઝ હોકર કહેંગે કે અય પરવરદિગાર! હમકો અપના જમાલ દિખા દે કે હમ તેરી પાક ઝાતકો અપની આંખોંસે દેખ લેં.

પસ અલ્લાહ તઆલા પરદે ઉઠા દેગા ઔર ઉન લોગોં પર ઝાહિર હો જાએગા, અપને બે-ઈન્તિહા જમાલસે ઉનકો ઘેર લેગા. અગર જન્નતવાલોંકે લિયે યે હુકમ ન હો ચુકા હોતા કે યે લોગ કભી જલાએ ન જાએંગે તો બેશક વો નૂરકી તાબ ન લા સકે ઔર જલ જાએં.

ફિર ઉનસે ફરમાએગા કે અબ અપની અપની જગહોં પર વાપસ જાઓ ઔર ઉન લોગોંકા હુસ્ન ઔર જમાલ હકીકી અસરસે દોગુના હો ગયા હોગા. યે લોગ અપની બીવિયોંકે પાસ જાએંગે, ન બીવિયાં ઉનકો દેખેંગી, ન યે બીવિયોંકો. થોડી દેરકે બા'દ જબ વો નૂર જો ઉનકો છુપાએ હુએ થા હટ જાએગા, તબ યે આપસમેં એક દૂસરેકો દેખેંગે. ઈનકી બીવિયાં કહેંગી કે જાતે વકત જૈસી શકલ તુમહારી થી વો અબ નહીં, યા'ની હઝારોં દરજે ઉસસે અચ્છી હૈ. યે લોગ જવાબ દેંગે કે હાં, યે ઈસ વજહસે હૈ કે હક તઆલાને અપની પાક ઝાતકો હમ પર ઝાહિર કિયા થા ઔર હમને ઉસ જમાલકો અપની આંખોંસે દેખા. (શરહે સફરુસ્સઆદત)

દેખિયે, જુમ્આકે દિન કિતની બડી નેઅમત મિલી.

(૧૧) હર દિન દોપહરકે વકત દોઝખ તેઝ કી જાતી હૈ, મગર જુમ્આકી બરકતસે જુમ્આકે દિન નહીં તેઝ કી જાતી. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

(૧૨) નબી (સ.અ.વ.) ને એક જુમ્આકો ઈર્શાદ ફરમાયા કે અય મુસલમાનો ! ઈસ દિનકો અલ્લાહ તઆલાને ઈદ મુકર્રર ફરમાયા હૈ, તો ઈસ દિન ગુસલ કરો ઔર જિસકે પાસ ખુશ્બૂ હો વો ખુશ્બૂ લગાએ. ઔર મિસ્વાકકો ઉસ દિન લાઝિમ કર લો. (ઈબ્ને માજહ)

જુમ્આકે આદાબ

(૧) હર મુસલમાનકો ચાહિયે કે જુમ્આકા એહતિમામ જુમે'રાતસે કરે. જુમે'રાતકે દિન અસરકે બા'દ ઈસ્તિગ્ફાર વગૈરહ ઝિયાદહ કરે ઔર અપને પહેનનેકે કપડે સાફ કરકે રખ્ખે, ઔર ખુશ્બૂ ઘરમેં ન હો ઔર મુમ્કિન હો તો ઉસી દિન લા રખ્ખે, તાકે ફિર જુમ્આકે દિન ઈન કામોંમેં ઉસકો મશ્ગૂલ ન હોના પડે.

બુઝુર્ગોને ફરમાયા હૈ કે સબસે ઝિયાદહ જુમ્આકા ફાયદા ઉસકો મિલેગા જો ઉસકે ઈન્તિઝારમેં રેહતા હો ઔર ઉસકી તૈયારી જુમે'રાતસે કરતા હો. ઔર સબસે ઝિયાદહ

બદ-કિસ્મત વો હે, જિસકો યે ભી ન મા'લૂમ હો કે જુમ્આ કબ હે ? યહાં તક કે સબ લોગોંસે પૂછે કે આજ કૌન દિન હે ? ઔર બા'ઝ બુઝુર્ગ જુમ્આકી રાતકો ઝિયાદહ તૈયારીકે લિયે જામેઆ મસ્જિદહીમેં જાકર રેહતે થે.[1] ૧

(૨) ફિર જુમ્આકે દિન ગુસલ કરે, સરકે બાલોંકો ઔર બદનકો ખૂબ સાફ કરે ઔર મિસ્વાક કરના ભી ઉસ દિન બહોત ફઝીલત રખતા હે.[2] ૨

(૩) જુમ્આકે દિન નહાનેકે બા'દ અચ્છેસે અચ્છે કપડે જો ઉસકે પાસ હો, પેહને ઔર મુમ્કિન હો તો ખુશ્બૂ લગાએ ઔર નાખુન વગૈરહ ભી કતરવા લે.[3] ૩

(૪) જામેઅ મસ્જિદમેં બહોત સવેરે (જલ્દી) જાએ. જો આદમી જિતને સવેરે જાએગા ઉતના હી ઉસકો સવાબ મિલેગા. નબીએ કરીમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જુમ્આકે દિન ફરિશ્તે દરવાઝે પર ઉસ મસ્જિદકે જહાં જુમ્આ પઢા જાતા હે ખડે હોતે હૈં. ઔર સબસે પેહલે જો આતા હે ઉસકો, ફિર ઉસકે બા'દ દૂસરેકો, ઈસી તરહ દરજા-બ-દરજા સબકા નામ લિખ લેતે હૈં, ઔર સબસે પેહલે જો આયા ઉસકો એસા સવાબ મિલતા હે જૈસે અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં ઊંટ કુરબાની કરનેવાલેકો, ઉસકે બા'દ ફિર જૈસે ગાયકી કુરબાની કરનેમેં, ફિર જૈસે અલ્લાહ તઆલાકે લિયે મુર્ગ ઝબહ કરનેમેં, ફિર જૈસે અલ્લાહ તઆલાકી રાહમેં કિસીકો અંડા સદકા દિયા જાએ.

ફિર જબ ખુત્બહ હોને લગતા હે તો ફરિશ્તે વો દફતર બંદ કર લેતે હૈં ઔર ખુત્બહ સુનનેમેં લગ જાતે હૈં. (મુસ્લિમ શરીફ, બુખારી શરીફ)

અગરચે ઉસ ઝમાનેમેં સુબહકે વક્ત ઔર ફજરકે બા'દ રાસ્તે ઔર ગલિયાં ભરી હુઈ નઝર આતી થી. તમામ લોગ ઈતને સવેરેસે જામેઅ મસ્જિદ જાતે થે ઔર ઈતની ભીડ લગી રેહતી થી, જૈસે ઈદકે દિનોંમેં. ફિર જબ યે તરીકા જાતા રહા તો લોગોંને કહા કે યે પેહલી બિદઅત[4] હે જો ઈસ્લામમેં પૈદા હુઈ. ૪

યે લિખકર ઈમામ ગિઝાલી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ક્યૂં નહીં શરમ આતી મુસલમાનોંકો યહૂદિયોં ઔર ઈસાઈયોંસે કે વો લોગ અપની ઈબાદતકે દિન યા'ની યહૂદી સનીચરકો ઔર ઈસાઈ ઈતવારકો અપને ઈબાદતખાનોંમેં ઔર ગિરજા ઘરોંમેં કૈસે સવેરે (જલ્દી) જાતે હૈં ઔર દુનિયા ચાહનેવાલે કિતને સવેરે (જલ્દી) બાઝારોંમેં ખરીદને-બેચનેકે લિયે પહોંચ જાતે હૈં. પસ દીન ચાહનેવાલે ક્યૂં નહીં કદમ આગે બઢાતે. (અહયાઉલ ઉલૂમ)

સચ્ચી બાત તો યે હે કે મુસલમાનોંને ઈસ ઝમાનેમેં ઈસ મુબારક દીનકી બિલકુલ

---

૧. અહયાઉલ ઉલૂમ, જિલ્દ ૧, સફા ૧૬૧.

૨. વોહી. ૩. વોહી.

૪. યા'ની સવેરે ન જાના. ઔર યહાં બિદઅતસે લફઝી બિદઅત મુરાદ હે યા'ની નઈ બાત ઔર શરઈ બિદઅત મુરાદ નહીં હે, જિસકા મતલબ યે હે કે દીનમેં ઈબાદત સમઝકર નઈ બાત પૈદા કરના; ક્યૂંકે યે હરામ હે ઔર સવેરે ન જાના હરામ નહીં.

કીમત ઘટા દી. ઉનકો યે ભી ખબર નહીં હોતી કે આજ કૌન દિન હે ઔર ઉસકા કયા દરજા હે ? અફસોસ ! વો દિન જો કિસી ઝમાનેમેં મુસલમાનોંકે નઝદીક ઈદસે ભી ઝિયાદહ થા ઔર જિસ દિન પર નબી (સ.અ.વ.) કો ફખ્ર થા. ઔર જો દિન અગલી ઉમ્મતોંકો નસીબ ન હુવા થા, આજ મુસલમાનોંકે હાથસે ઉસકી એસી ઝિલ્લત ઔર ના-કદરી હો રહી હે, અલ્લાહ તઆલાકી દી હુઈ નેઅમતકો ઈસ તરહ બરબાદ કરના સખ્ત ના-શુક્રી હે, જિસકા બયાન હમ અપની આંખોંસે દેખ રહે હૈં.

ઈન્ના લિલ્લાહિ વ ઈન્ના ઈલૈહિ રાજિઊન.

(૫) જુમ્આકી નમાઝકે લિયે પૈદલ જાનેમેં હર કદમ પર એક સાલ રોઝા રખનેકા સવાબ મિલતા હે. (તિરમિઝી શરીફ)

(૬) નબી (સ.અ.વ.) જુમ્આકે દિન ફજરકી નમાઝમેં સૂરએ અલિફ-લામ-મીમ સિજદા ઔર સૂરએ હલ્ અતા અલલ્ ઈન્સાનિ પઢતે થે. ઈસ લિયે ઈન સૂરતોંકો જુમ્આકે દિન ફજરકી નમાઝમેં મુસ્તહબ સમઝકર કભી કભી પઢા કરે, કભી કભી છોડ ભી દે, તાકે લોગોંકો વાજીબ હોનેકા ખ્યાલ ન હો.

૧ (૭) જુમ્આ' કી નમાઝમેં નબી (સ.અ.વ.) સૂરએ જુમ્આ ઔર સૂરએ મુનાફિકૂન યા સબ્બિહિસ્મ રબ્બિકલ્ અઅ્લા ઔર હલ્ અતાક હદીસુલ્ ગાશિયહ પઢતે થે.

(૮) જુમ્આકે દિન ચાહે નમાઝસે પેહલે યા પીછે સૂરએ કહફ પઢનેમેં બહોત સવાબ હે. નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જુમ્આકે દિન જો કોઈ સૂરએ કહફ પઢે ઉસકે લિયે અર્શકે નીચેસે આસમાનકે બરાબર બુલંદ એક નૂર ઝાહિર હોગા કે કિયામતકે અંધેરેમેં ઉસકે કામ આએગા, ઔર ઈસ જુમ્આસે પેહલે જુમ્આ તક કે જિતને ગુનાહ ઉસસે હુએ થે સબ મઆફ હો જાએંગે. (શરહે સફરૂસ્સઆદત)

ઉલમાને લિખ્ખા હે કે ઈસ હદીસમેં છોટે ગુનાહ મુરાદ હૈં, ઈસ લિયે કે બડે ગુનાહ તો બગૈર તૌબાકે મઆફ નહીં હોતે.

(૯) જુમ્આકે દિન દુરૂદ શરીફ પઢનેમેં ભી ઔર દિનોંસે ઝિયાદહ સવાબ મિલતા હે, ઈસ લિયે હદીસોંમેં આયા હે કે જુમ્આકે દિન દુરૂદ શરીફ ઝિયાદહ પઢા કરો.

જુમ્આકી નમાઝકી ફઝીલત ઔર તાકીદ

જુમ્આકી નમાઝ ફર્ઝે ઐન હે. કુરઆન મજીદ ઔર હદીસોં ઔર ઉમ્મતકે લોગોંકે
૨ ઈજમાઅ[2] સે સાબિત હે. ઔર ઈસ્લામકે બડે શિઆર (અદબ, નિશાની) મેં સે હે. ઈસકા ઈન્કાર કરનેવાલા કાફિર ઔર બગૈર ઉઝરકે ઈસકા છોડનેવાલા ફાસિક (ના-ફરમાન) હે.

(૧) અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ હે.

---

૧. યા'ની કભી ઉપરકી દોનૂં સૂરતેં ઔર કભી યે દોનૂં સૂરતેં પઢતે થે.

૨. વો રાય જિસપર સબ જમા' હો જાએં.

તર્જુમા :- યા'ની અય ઈમાનવાલો ! જબ જુમ્આકી નમાઝકે લિયે અઝાન કહી જાએ તો તુમ લોગ અલ્લાહ તઆલાકે ઝિક્ર (યાદ) કી તરફ દૌળો ઔર ખરીદના-બેચના છોળ દો. યે તુમહારે લિયે બેહતર હે અગર તુમ જાનો.[1] ૧

(૨) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હે કે જો આદમી જુમ્આકે દિન ગુસલ ઔર તહારત મુમ્કિન હદ તક કરે, ઈસકે બા'દ અપને બાલોંમેં તેલ લગાએ ઔર ખુશ્બૂકા ઈસ્તે'માલ કરે, ઈસકે બા'દ નમાઝકે લિયે ચલે. ઔર જબ મસ્જિદમેં જાએ તો કિસી આદમીકો ઉસકી જગહસે ઉઠાકર ન બેઠે. ફિર જિતની નફલેં ઉસકી કિસમતમેં હોં પળ્હે, ફિર જબ ઈમામ[2] ખુત્બહ પળ્હને લગે તો ખામોશ રહે, તો પિછલે જુમ્આસે ઉસ વકત તક કે ગુનાહ મઆફ હો જાએંગે. (સહીહ બુખારી શરીફ) ૨

(૩) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો કોઈ જુમ્આકે દિન ગુસલ કરે ઔર સવેરેં (જલ્દી) મસ્જિદમેં પૈદલ જાએ, સવાર હોકર ન જાએ, ફિર ખુત્બહ સુને ઔર ઈસ બીચમેં કોઈ બેકાર કામ ન કરે તો ઉસકો હર કદમકે બદલેમેં એક સાલકી પૂરી ઈબાદતકા સવાબ મિલેગા, એક સાલકે રોઝોંકા ઔર એક સાલકી નમાઝોંકા. (તિરમિઝી)

(૪) ઈબ્ને ઉમર ઔર અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે હમને નબી (સ.અ.વ.) કો યે ફરમાતે સુના કે લોગ જુમ્આકી નમાઝક છોળ દેનેસે બાઝ (બચે) રહેં, વરના અલ્લાહ તઆલા ઉનકે દિલોં પર મુહર કર દેગા, ફિર વો સખ્ત ગફલત[3]મેં પળ જાએંગે. ૩

(સહીહ મુસ્લિમ)

(૫) નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો આદમી તીન જુમ્આ સુસ્તીમેં યા'ની બગૈર કિસી ઉઝરકે છોળ દેતા હે, ઉસકે દિલ પર અલ્લાહ તઆલા મુહર કર દેતા હે.

(તિરમિઝી શરીફ)

(૬) તારિક બિન શિહાબ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જુમ્આકી નમાઝ જમાઅતકે સાથ હર મુસલમાન પર હક વાજીબ હે, મગર ચાર પર નહીં.

૧. એક ગુલામ, યા'ની જો શરીઅતકે કાયદેકે મુતાબિક મમ્લૂક[4] હો. ૪

૨. દૂસરે ઔરત,

૩. તીસરે ના-બાલિગ લળકા,

૪. ચોથે બીમાર. (અબૂ દાઉદ શરીફ)

---

૧. યે બાત ઉભારનેકે લિયે હે કે તુમ મુસલમાન તો જાનનેવાલે હો. જાનનેવાલોંકો તો ઈસકે ખિલાફ ન કરના ચાહિયે.

૨. દૂસરી હદીસમેં હે કે જિસ વકત ઈમામ મિમ્બર પર આકર બેઠ જાએ ઉસી વકતસે નમાઝ પળ્હના ઔર બાતેં કરના ના-જાઈઝ હે. ઔર યેહી ઈમામે આ'ઝમ (રહ.) કા મઝહબ હે.

૩. યા'ની મુહર કરનેકા યે નતીજા હોગા કે અલ્લાહ તઆલાકી પનાહ, જબ ગફલત મુસલ્લત હો ગઈ તો જહન્નમસે છુટકારા બહોત મુશ્કિલ હે.

૪. ખરીદા હુવા ગુલામ.

(૭) ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને જુમ્આ
૧ છોળનેવાલોંકે હકમેં ફરમાયા કે મેરા પક્કા ઈરાદા' હુવા કે કિસીકો અપની જગહ ઈમામ કર દૂં ઓર ખૂદ ઉન લોગોંકે ઘરોંકો જલા દૂં જો જુમ્આકી નમાઝમેં હાઝિર નહીં હોતે.

(સહીહ મુસ્લિમ)

ઈસી મઝમૂનકી હદીસ જમાઅત છોળનેવાલોંકે હકમેં ભી આઈ હૈ, જિસકો હમ ઉપર લિખ ચુકે હૈં.

(૮) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો
૨ આદમી બગેર ઝરૂરત જુમ્આકી નમાઝ છોળ દેતા હે, વો મુનાફિક' લિખ દિયા જાતા હે, એસી કિતાબમેં જો કિસીભી તબ્દીલીસે બિલકુલ બચી હુઈ હે. (મિશ્કાત શરીફ)

યા'ની ઉસકે નિફાકકા હુકમકા હમેશા રહેગા, હાં અગર તૌબા કરે યા રહમ કરનેવાલોંમેંસે સબસે બળે રહમ કરનેવાલા અપની સિર્ફ મહેરબાનીસે મआફ કરમા દે તો વો દૂસરી બાંત હે.

(૯) હઝરત જાબિર (રદિ.) નબી (સ.અ.વ.) ને રિવાયત કરતે હૈં કે હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો આદમી અલ્લાહ તઆલા પર ઓર કિયામતકે દિન પર ઈમાન રખતા હો, ઉસકો જુમ્આકે દિન જુમ્આકી નમાઝ પળ્હના ઝરૂરી હે, સિવાએ મરીઝ ઓર મુસાફિર ઓર ઓરત ઓર લળકે ઓર ગુલામકે. પસ અગર કોઈ આદમી
૩ બેકાર કામ યા તિજારતમેં લગ જાએ તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઈસસે મુંહ મોળ લેતા હે' ઓર વો બે-નિયાઝ ઓર મહમૂદ હે. (જિસકી તા'રીફ કી જાએ.) (મિશ્કાત શરીફ)

યા'ની ઉસકો કિસીકી ઈબાદતકી પરવાહ નહીં, ન ઉસકો કુછ ફાઈદા હે ચાહે કોઈ ઉસકી તા'રીફ કરે યા ન કરે.

(૧૦) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે રિવાયત હે કે ઉન્હોંને ફરમાયા, જિસ આદમીને લગાતાર કઈ જુમ્એ છોળે, પસ ઉસને ઈસ્લામકો પીઠ પીછે ડાલ દિયા.

(અશ્અતુ લલમઆત)

(૧૧) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે કિસીને પૂછા કે એક આદમી મર ગયા ઓર વો જુમ્આ ઓર જમાઅતમેં શરીક ન હોતા થા, ઉસકે બારેમેં આપ કયા ફરમાતે હૈં ? ઉન્હોંને

---

૧. યા'ની મઝબૂત ઓર મુસ્તકિલ ઈરાદા હો ગયા, મગર બા'ઝ વજહોંસે આપને એસા નહીં કિયા.

૨. યે મતલબ નહીં કે વો કાફિર હો ગેયા, જો કે સચ્ચે મા'ના મુનાફિક કે હૈં, બલ્કે ઉસમેં મુનાફિક જૈસી આદત હે જો ગુનાહ હે.

૩. યા'ની ઉસસે બે-તવજ્જોહ હો જાતા હે ઓર વો તો બે-પરવાહ હે હી, ન કિસીસે નફા' હાસિલ કરનેવાલા ઓર ન કિસીકા મોહતાજ. બંદા જો બેહતરી કરતા હે અપને હી નફા' કે લિયે કરતા હે, પસ જબ બંદેને ખૂદ હી અપની નાલાયકીસે દોઝખમેં જાનેકા સામાન કિયા તો અલ્લાહ તઆલાકો ભી ઉસકી કુછ પરવાહ નહીં.

જવાબ દિયા કે વો દોઝખમેં હે¹. ફિર વો આદમી એક મહીને તક બરાબર ઉન્હીંસે યેહી સવાલ કરતા રહા ઔર વો યેહી જવાબ દેતે રહે. (અહયાઉલ ઉલૂમ) ૧

ઈન હદીસોંસે સરસરી નઝરકે બા'દ ભી યે નતીજા અચ્છી તરહ નિકલ સકતા હે કે જુમ્આકી નમાઝકી સખ્ત તાકીદ શરીઅતમેં હે. ઔર ઈસકે છોળને પર સખ્ત સખ્ત વઈદેં આઇ હૈં. ક્યા અબ ભી કોઇ આદમી ઈસ્લામકે દાવે' કે બા'દ ઈસ ફર્ઝકે છોળનેકી હિમ્મત કર સકતા હે.

જુમ્આકી નમાઝકે વાજીબ હોનેકી શર્તે

(૧) મુકીમ હોના યા'ની સફરમેં ન હોના, પસ મુસાફિર પર જુમ્આકી નમાઝ વાજીબ નહીં.

(૨) તંદુરૂસ્ત હોના, પસ બીમાર પર જુમ્આકી નમાઝ વાજીબ નહીં. જો બીમારી જામેઅ મસ્જિદ તક પૈદલ જાનેમેં રૂકાવટ હો ઉસ બીમારીકા એ'તિબાર હે. બુઢાપેકી વજહસે અગર કોઇ આદમી કમઝોર હો ગયા હો કે મસ્જિદ તક ન જા સકે યા અંધા હો, યે સબ લોગ બીમાર સમઝે જાએંગે ઔર જુમ્આકી નમાઝ ઉનપર વાજીબ ન હોગી.

(૩) આઝાદ હોના, ગુલામ પર જુમ્આકી નમાઝ વાજીબ નહીં.

(૪) મર્દ હોના, ઔરત પર નમાઝ વાજીબ નહીં.

(૫) જમાઅતકો છોળનેકે લિયે જો મજબૂરિયાં બયાન હો ચુકી હૈં, ઉનસે ખાલી હોના. અગર ઉન મજબૂરિયોંમેંસે કોઇ મજબૂરી મૌજૂદ હો તો જુમ્આકી નમાઝ વાજીબ ન હોગી.

મિસાલ ૧ :- પાની બહોત ઝોરસે બરસતા હો.

મિસાલ ૨ :- કિસી બીમારકી દેખ-ભાલ કરતા હો.

મિસાલ ૩ :- મસ્જિદ જાનેમેં કિસી દુશ્મનકા ડર હો.

મિસાલ ૪ :- ઔર નમાઝોંકે વાજીબ હોનેકી જો શર્તે હમ ઉપર ઝિકર કર ચુકે હૈં, વો ભી ઈસમેં મો'તબર હૈં, યા'ની અકલવાલા હોના, બાલિગ હોના, મુસલમાન હોના.

યે શર્તે જો બયાન હુઇ જુમ્આકી નમાઝકે વાજીબ હોનેકી થી.

અગર કોઇ આદમી ઈન બાતોંકે ન પાએ જાનેકે બા'દ ભી જુમ્આકી નમાઝ પળ્હે તો ઉસકી નમાઝ હો જાએગી. યા'ની ઝોહરકા ફર્ઝ ઉસકે ઝિમ્મેસે ઉતર જાએગા, જૈસે કોઇ મુસાફિર યા કોઇ ઔરત² જુમ્આકી નમાઝ પળ્હે. ૨

જુમ્આકી નમાઝકે સહીહ હોનેકી શર્તે

(૧) મિસર યા'ની શહર યા કસ્બા. પસ ગાંવ યા જંગલમેં જુમ્આકી નમાઝ

---

૧. ઈસસે પેહલે યે મઝમૂન કુછ તબ્દીલીકે સાથ ગુઝર ચુકા હે.

૨. અગરચે ઔરતકો જમાઅતમેં શરીક ન હોના ચાહિયે.

૧ દુરૂસ્ત નહીં. હાં, જિસ ગાંવ[1] કી આબાદી કસ્બેકે બરાબર હો, જૈસે તીન ચાર હજાર આદમી હોં, વહાં જુમ્આ દુરૂસ્ત હે.

(૨) ઝોહરકા વક્ત, પસ ઝોહરકે વક્તસે પેહલે ઔર ઉસકે નિકલ જાનેકે બા'દ જુમ્આકી નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં, યહાં તક કે અગર જુમ્આકી નમાઝ પઢ્હનેકી હાલતમેં વક્ત જાતા રહે તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી, અગરચે આખિરી કાયદા તશહ્હુદકે બરાબર હો ચુકા હો. ઔર ઈસી વજહસે જુમ્આકી નમાઝકી કઝા પઢ્હી નહીં જાતી.

(૩) ખુત્બહ યા'ની લોગોંકે સામને અલ્લાહ તઆલાકા ઝિક્ર કરના, ચાહે સિર્ફ સુબ્હાનલ્લાહ યા અલ્હમ્દુલિલ્લાહ કેહ દિયા જાએ, અગરચે સિર્ફ ઈતને હી કો કાફી સમઝના સુન્નતકે ખિલાફ હોનેકી વજહસે મકરૂહ હે.

(૪) ખુત્બેકા નમાઝસે પેહલે હોના, અગર નમાઝકે બા'દ ખુત્બહ પઢ્હા જાએ તો નમાઝ ન હોગી.

(૫) ખુત્બેકા વક્ત ઝોહરકે અંદર હોના, પસ વક્ત આનેસે પેહલે અગર ખુત્બહ પઢ્હા જાએ તો નમાઝ ન હોગી.

(૬) જમાઅત યા'ની ઈમામકે અલાવા કમસે કમ તીન આદમિયોંકા ખુત્બેકે શુરૂ'સે પેહલી રકઅતકે સિજદે તક મૌજૂદ રેહના, ચાહે વો તીન આદમી જો ખુત્બેકે વક્ત થે ઔર હોં. ઔર નમાઝકે વક્ત ઔર. અગર યે શર્ત હે કે યે લોગ તીન આદમી એસે હોં જો
૨ ઈમામત[2] કર સકેં. પસ અગર સિર્ફ ઔરત યા ના-બાલિગ લડકે હોં તો નમાઝ ન હોગી.

(૭) અગર સિજદા કરનેસે પેહલે લોગ ચલે જાએં ઔર તીન આદમિયોંસે કમ બાકી રેહ જાએં યા કોઈ ન રહે તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી. હાં, અગર સિજદા કરનેકે બા'દ ચલે જાએં તો ફિર કુછ હરજ નહીં.

(૮) આમ ઈજાઝતકે સાથ પૂરા એ'લાન કરતે હુએ જુમ્આકી નમાઝકા પઢ્હના. પસ કિસી ખાસ જગહમેં છુપકર જુમ્આકી નમાઝ પઢ્હના દુરૂસ્ત નહીં, અગર કિસી એસી જગહ જુમ્આકી નમાઝ પઢ્હી જાએ, જહાં આમ લોગોંકી આનેકી ઈજાઝત ન હો યા જુમ્આકો મસ્જિદકે દરવાઝે બંદ કર લિયે જાએં તો નમાઝ ન હોગી.

યે શર્તેં હૈં જો જુમ્આકી નમાઝકે સહીહ હોનેકી બયાન હુઈ. અગર કોઈ આદમી ઈન શરતોંકે ન પાએ જાનેકે બા'દ ભી જુમ્આકી નમાઝ પઢ્હે તો ઉસકી નમાઝ ન હોગી, ઝોહરકી નમાઝ ફિર ઉસકો પઢ્હના પડેગી ઔર ચૂંકે યે નમાઝ નફલ હોગી ઔર નફલકા ઈસ એહતિયાતકે સાથ પઢ્હના મકરૂહ હે, ઈસ લિયે એસી હાલતમેં જુમ્આકી નમાઝ પઢ્હના મકરૂહે તહરીમી હે.

---

૧. ઈસકા મતલબ યે હે કે જિસ બસ્તીકો ઈસ વજહસે કે ઉસકી આબાદી કસ્બેકી સી હે, યા'ની જિસે કસ્બા કેહ સકેં, ઉસમેં જુમ્આકી નમાઝ દુરૂસ્ત હે. આબાદીકી જો તા'દાદ લિખ્ખી ગઈ હે વો મિસાલકે તૌર પર હે, ન કે હદ-બંદીકે લિયે.

૨. યા'ની ઉનમેંસે કિસીકો ઈમામ બના દિયા જાએ તો શરીઅતકે લિહાઝસે ઉસકી ઈમામત દુરૂસ્ત હો જાએ.

જુમ્આકે ખુત્બેકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- જબ સબ લોગ જમાઅતમેં આ જાએં તો ઇમામકો ચાહિયે કે મિમ્બર પર બૈઠ જાએ, ઔર મુઅઝ્ઝિન ઉસકે સામને ખડે હોકર અઝાન કહે. અઝાનકે બા'દ ફોરન ઇમામ ખડા હોકર ખુત્બહ શુરૂ' કર દે.

મસ્અલા ૨ :- ખુત્બેમેં બારહ ચીઝેં સુન્નત હૈં.

(૧) ખુત્બહ પઢનેકી હાલતમેં ખુત્બહ પઢનેવાલેકા ખડા રેહના.

(૨) દો ખુત્બે પઢના.

(૩) દોનૂં ખુત્બોંકે બીચ ઇતની દેર તક બૈઠના કે સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકે.

(૪) દોનૂં હદસોં (ના-પાકિયોં) સે પાક હોના.

(૫) ખુત્બહ પઢનેકી હાલતમેં મુંહ લોગોંકી તરફ રખના.

(૬) ખુત્બહ શુરૂ' કરનેસે પેહલે અપને દિલમેં અઊઝુ બિલ્લાહિ મિનશ્શૈતા નિર્રજીમ કેહના.

(૭) ખુત્બહ ઐસી આવાઝસે પઢના કે લોગ સુન સકેં.

(૮) ખુત્બેમેં ઇન આઠ કિસમકે મઝમૂનોંકા હોના. ૧. અલ્લાહ તઆલાકા શુક્ર ઔર ઉસકી તા'રીફ, ૨. ખુદાકે એક હોનેકી ગવાહી ૩. નબી (સ.અ.વ.) કી રિસાલતકી ગવાહી, ૪. નબી (સ.અ.વ.) પર દુરૂદ, ૫. વઅઝ ઔર નસીહત, ૬. કુરઆન મજીદકી આયતોંકા યા કિસી સૂરતકા પઢના, ૭. દૂસરે ખુત્બેમેં ફિર ઇન સબ ચીઝોંકા દોહરાના, ૮. દૂસરે ખુત્બેમેં બજાએ વઅઝ ઔર નસીહતકે મુસલમાનોંકે લિયે દુઆ કરના. યે આઠ કિસમકે મઝમૂનોંકી લિસ્ટ થી. આગે ઉન બાતોંકી લિસ્ટ હૈ જો ખુત્બેકી હાલતમેં સુન્નત હૈં.

(૯) ખુત્બેકો ઝિયાદહ લમ્બા ન કરના, બલ્કે નમાઝસે કમ રખના.

(૧૦) ખુત્બહ મિમ્બર પર પઢના. અગર મિમ્બર ન હો તો કિસી લાઠી વગૈરહ પર સહારા દેકર ખડા હોના, ઔર મિમ્બરકે હોતે હુએ કિસી લાઠી વગૈરહ પર હાથ રખકર ખડા હોના ઔર હાથકા હાથ પર રખ લેના, જૈસા કે બા'ઝ લોગોંકી હમારે ઝમાનેમેં આદત હૈ, ઇસકી કોઇ સનદ (અસલ) નહીં.

(૧૧) દોનૂં ખુત્બોંકા અરબી ઝબાનમેં હોના, ઔર કિસી ઝબાનમેં ખુત્બહ પઢના યા ઉસકે સાથ કિસી ઔર ઝબાનકે શે'ર વગૈરહ મિલા દેના, જૈસા કે હમારે ઝમાનેમેં બા'ઝ લોગોંકા તરીકા હૈ, સુન્નતે મુઅક્કદાકે ખિલાફ હૈ ઔર મકરૂહે તહરીમી હૈ.

(ઇમદાદુલ ફતાવા, જિલ્દ-૧, સફા-૨૫)

(૧૨) ખુત્બહ સુનનેવાલોંકા કિબ્લા રૂખ હોકર બૈઠના. દૂસરે ખુત્બેમેં નબી (સ.અ.વ.) કે આલ ઔર અસ્હાબ, ઔર બીવિયોં, ખાસ તોરસે શુરૂ'કે ચારોં ખલીફોં ઔર હઝરત હમ્ઝા ઔર અબ્બાસ (રદિ.) કે લિયે દુઆ કરના મુસ્તહબ હૈ. ઇસ્લામી

બાદશાહકે લિયે દુઆ કરના જાઇઝ હે, મગર ઉસકી એસી તા'રીફ કરના જો ગલત હો, મકરૂહે તહરીમી હે.

મસ્અલા ૩ :- જબ ઇમામ ખુત્બેકે લિયે ઉઠકર ખળા હો, ઉસ વક્તસે કોઇ નમાઝ પળ્હના યા આપસમેં બાત-ચીત કરના મકરૂહે તહરીમી હે. હાં, કઝા નમાઝકા પળ્હના તરતીબવાલોંકે લિયે ઉસ વક્ત ભી જાઇઝ બલ્કે વાજીબ હે, ફિર જબ તક ઇમામ ખુત્બહ ખત્મ ન કર દે, યે સબ ચીઝેં મના' હેં.

મસ્અલા ૪ :- જબ ખુત્બહ શુરૂ' હો જાએ તો તમામ હાઝિર લોગોંકો ઇસકા સુનના વાજીબ હે, ચાહે ઇમામકે નઝદીક બેઠે હોં યા દૂર. ઓર કોઇ એસા કામ કરના જો સુનનેમેં રૂકાવટ બને, મકરૂહે તહરીમી હે. ઓર ખાના-પીના, બાત-ચીત કરના, ચલના-ફિરના, સલામ યા સલામકા જવાબ યા તસ્બીહ પળ્હના યા કિસીકો શરઇ મસ્અલા બતાના, જૈસા કે નમાઝકી હાલતમેં મના' હે વૈસા હી ઇસ વક્ત ભી મના' હે, હાં ખતીબ (ખુત્બહ પળ્હનેવાલે) કો જાઇઝ હે કે ખુત્બહ પળ્હનેકી હાલતમેં કિસીકો શરઇ મસ્અલા બતા દે.

મસ્અલા ૫ :- અગર સુન્નત-નફલ પળ્હનેમેં ખુત્બહ શુરૂ' હો જાએ તો બેહતર યે હે કે સુન્નતે મુઅક્કદા પૂરી કરે ઓર નફલમેં દો રકઅત પર સલામ ફેર દે.

મસ્અલા ૬ :- દોનૂં ખુત્બોંકે બીચ બેઠનેકી હાલતમેં ઇમામકો યા મુક્તદિયોંકો હાથ ઉઠાકર દુઆ માંગના મકરૂહે તહરીમી હે. હાં, બગેર હાથ ઉઠાએ હુએ અગર દિલમેં દુઆ માંગી જાએ તો જાઇઝ હે, બશર્તે કે ઝબાનસે કુછ ન કહે, ન ધીમે ન ઝોરસેં, લેકિન નબી (સ.અ.વ.) ઓર ઉનકે સાથિયોં (રદિ.) સે નકલ નહીં કિયા ગયા હે. રમઝાનકે આખિરી જુમ્આકે ખુત્બેમેં વિદા' ઓર જુદાઇકે મઝમૂનકા પળ્હના, ઇસ વજહસે કે નબી (સ.અ.વ.) ઓર ઉનકે સાથિયોંસે નકલ નહીં કિયા ગયા હે, ન ફિકહકી કિતાબોંમેં કહીં ઇસકા પતા હે, ઓર એસા હમેશા કરતે રેહનેસે આમ લોગોંકો ઇસકે ઝરૂરી હોનેકા ખ્યાલ હોને લગતા હે, ઇસ લિયે બિદઅત હે.

તમ્બીહ :- હમારે ઝમાનેમેં ઇસ ખુત્બેકો એસા ઝરૂરી સમઝ લિયા ગયા હે કે અગર કોઇ ન પળ્હે તો ઉસકે તા'ને દિયે જાતે હેં, ઓર ઉસ ખુત્બેકે સુનનેમેં તેયારી ભી ઝિયાદહ કી જાતી હે. (રૂહુલ ઇમ્યાન)

મસ્અલા ૭ :- ખુત્બહકા કિસી કિતાબ વગેરહસે દેખકર પળ્હના જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૮ :- નબી (સ.અ.વ.) કા નામ મુબારક અગર ખુત્બેમેં આએ તો મુક્તદિયોંકો અપને દિલમેં દુરૂદ શરીફ પળ્હ લેના જાઇઝ હે.

નબી (સ.અ.વ.) કા ખુત્બહ જુમ્આકે દિન

નબી (સ.અ.વ.) કા ખુત્બહ નકલ કરનેસે યે મતલબ નહીં કે લોગ ઉસી ખુત્બેકો ઝરૂરી સમઝ લેં, બલ્કે કભી કભી બરકત ઓર પેરવીકે લિયે ઇસકો રખ લિયા જાયા કરે.

આતે શરીક થે થી કે જબ સબ લોગ જમા' હો જાતે, ઉસ વક્ત આપ તશરીફ લાતે ઔર હાઝિર લોગોંકો સલામ કરતે. ઔર હઝરત બિલાલ (રદિ.) અઝાન કેહતે. જબ અઝાન ખત્મ હો જાતી આપ ખડે હો જાતે ઔર સાથ હી ખુત્બહ શુરૂ' ફરમા દેતે. જબ તક મિમ્બર ન બના થા કિસી લાઠી યા કમાનસે હાથકો સહારા દે લેતે થે. ઔર કભી કભી ઉસ લકડીકે સુતૂનસે જો મેહરાબકે પાસ થી, જહાં આપ ખુત્બહ પઢતે થે, તકિયા (ટેક) લગા લેતે થે. મિમ્બર બન જાનેકે બા'દ ફિર કિસી લાઠી વગૈરહસે સહારા લેના, ઇસકી રિવાયત નહીં મિલતી. (ઝાદુલ મઆદ, જિ-૧, સફા-૧૨૦)

દો ખુત્બે પઢતે ઔર દોનોંકે બીચમેં કુછ થોડી દેર બૈઠ જાતે. ઔર ઉસ વક્ત કુછ બાત ન કરતે, ન દુઆ માંગતે. જબ દૂસરે ખુત્બેસે આપ ફારિગ હોતે, હઝરત બિલાલ (રદિ.) ઇકામત કેહતે ઔર આપ નમાઝ શુરૂ' ફરમાતે. ખુત્બહ પઢતે વક્ત હઝરત નબી (સ.અ.વ.) કી આવાઝ બુલંદ હો જાતી થી ઔર મુબારક આંખેં લાલ હો જાતી થી.

મુસ્લિમ શરીફમેં હૈ કે ખુત્બહ પઢતે વક્ત હઝરત નબી (સ.અ.વ.) કી એસી હાલત હોતી થી કે જૈસે કોઈ આદમી કિસી દુશ્મનકે લશ્કરસે જો બહોત જલ્દ આના ચાહતા હો, અપને લોગોંકો ખબર દેતા હો. અકસરે ખુત્બેમેં ફરમાયા કરતે થે કે બુઇસ્તુ અ-ન વસ્સાઅતુ ક હાતૈનિ.' ૧

યા'ની મૈં ઔર કિયામત ઇસ તરહ સાથ ભેજા ગયા હૂં જૈસે દો ઉન્ગલિયાં ઔર બીચકી ઉન્ગલી ઔર શહાદતકી ઉન્ગલીકો મિલા દેતે થે ઔર ઇસકે બા'દ ફરમાતે થે.

અમ્મા બઅ્દુ ફ ઇન્ન ખૈરલ્ હદીસિ કિતાબુલ્લાહિ વ ખૈરુલ્ હદયિ હદ્યુ મુહમ્મદિન્ વ શર્રુલ્ ઉમૂરિ મુહ્દસાતુહા વ કુલ્લુ બિદ્અતિન્ ઝલાલતુન્ અ-ન ઔલા બિકુલ્લિ મુઅ્મિનીન્ મિન્ નફ્સિહી મન્ તરક માલન્ ફલિ અહ્લિહી વ મન્ તરક દૈનન્ ઔ ઝિયાઅન્ ફ અલય્ય.

ઔર કભી યે ખુત્બહ પઢતે થે. યા અય્યુહન્નાસુ તૂબૂ કબ્લ અન્ તમૂતૂ વ બાદિરૂ બિલ્અ'માલિસ્સાલિહાતિ વ સિલૂલ્લઝી બૈનકુમ વ બૈન રબ્બિકુમ બિકસ્રતિ ઝિક્રિકુમ લહૂ વ કસ્રતિસ્સદકાતિ બિસ્સિર્રિ વલ્અલાનિયતિ તુજરૂ વ તુહ્મદૂ વ તુર્ઝકૂ વઅ્લમૂ અન્નલ્લાહ કદ્ ફરઝ અલૈકુમુલ્ જુમ્અત મક્તૂબતન્ ફી મકામી હાઝા ફી શહ્રી હાઝા ફી આમી હાઝા ઇલા યૌમિલ્ કિયામતિ મંવ્વજદ ઇલૈહિ સબીલા. ફમન્ તરકહા ફી હયાતી ઔ બઅ્દી જુહૂદન્ બિહા વ ઇસ્તિખ્ફાફન્ બિહા વ લહૂ ઇમામુન્ જાઇરુન્ ઔ આદિલુન્ ફલા જમઅલ્લાહુ શમ્લહૂ વલા બારક લહૂ ફી અમ્રિહી અલા વલા સલાત લહૂ અલા વલા ઝકાત લહૂ વલા હજ્જ લહૂ અલા વલા બિર્ર લહૂ હત્તા યતૂબ ફઇન્ તાબ તાબલ્લાહુ અલા વલા તુઅમ્મન્ન ઇમ્રઅતુન્ રજુલન્ અલા વલા યુઅમ્મન્ન ઇઅ્રાબિય્યુન્ મુહાજિરન્ અલા વલા યુઅમ્મન્ન ફાજિરુન્ મુઅ્મિનન્ ઇલ્લા યક્હરુહૂ સુલ્તાનુન્ યખાફુ સૈફહૂ વ સૌતહૂ. (ઇબ્ને માજા)

૧. મતલબ આપકા થે યા કે કિયામત બહોત કરીબ હૈ, મેરે બા'દ બહોત જલ્દ આએગી.

ઔર કભી હમ્દો સનાકે બા'દ યે ખુત્બહ પઢતે થે. અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ નહ્મદુહૂ વ નસ્તઈનુહૂ વ નઊઝુબિલ્લાહિ મિન્ શુરૂરિ અન્ફુસિના વ મિન્ સચ્યિઆતિ આ'અમાલિના મંય્યહ્ દિહિલ્લાહુ ફલા મુઝિલ્લ લહૂ વ મંય્યુઝ્લિલ્હુ ફલા હાદિય લહૂ. વઅશ્હદુ અલ્લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વહ્દહૂ લા શરીક લહૂ વ અશ્હદુ અન્ન મુહમ્મદન્ અબ્દુહૂ વરસૂલુહૂ. અર્સલહૂ બિલ્હક્કિ બશીરંવ્ વનઝીરન્ બૈન યદયિસ્સાઅત મંય્યુતિઈલ્લાહ વ રસૂલહૂ ફકદ્ રશદ વમંય્યઅ્સિહિમા ફઈન્નહૂ લા યઝુર્રુ ઈલ્લા નફ્સહૂ વલા યઝુર્રુલ્લાહ શૈઆ. (અબૂદાઊદ)

એક સહાબી ફરમાતે હૈં કે હઝરત સૂરએ કાફ ખુત્બહમેં અક્સર પઢા કરતે થે યહાં તક કે મૈંને સૂરએ કાફ હુઝૂર (સ.અ.વ.) હી સે સુનકર યાદ કી હે. જબ આપ મિમ્બર પર ઈસકો પઢા કરતે થે. ઔર કભી સૂરએ વલ્અસ્ર ઔર કભી લા યસ્તવી અસ્હાબુન્નારી વ અસ્હાબુલ્જન્નાતિ. અસ્હાબુલ્જન્નાતિ હુમુલ્ફાઈઝૂન. ઔર કભી વનાદૌ યા માલિકુ લિયક્ઝિ અલૈના રબ્બુક કાલ ઈન્નકુમ્ માકિસૂન. (બહરૂર્રાઈક)

નમાઝકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- બેહતર યે હે કે જો આદમી ખુત્બહ પઢે, વોહી નમાઝ ભી પઢાએ. ઔર અગર કોઈ દૂસરા પઢાએ તબ ભી જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૨ :- ખુત્બહ હોતે હી ફૌરન ઈકામત કેહકર નમાઝ શુરૂ' કર દેના સુન્નત હે. ખુત્બહ ઔર નમાઝકે દરમિયાનમેં દુનિયાકા કોઈ કામ કરના મકરૂહે તહરીમી હે. ઔર અગર દરમિયાનમેં ફસલ (દૂરી) ઝિયાદહ હો જાએ તો ઈસકે બા'દ ખુત્બહકે દોહરાનેકી ઝરૂરત હે, હાં કોઈ દીની કામ હો, જૈસે કિસીકો કોઈ શરઈ મસ્અલા બતાએ, યા વુઝૂ ન રહે ઔર વુઝૂ કરને આ જાએ યા ખુત્બેકે બા'દ મા'લૂમ હો કે ઉસકો ગુસલકી ઝરૂરત થી ઔર ગુસલ કરને જાએ તો કુછ કરાહત નહીં, ન ખુત્બેકે દોહરાનેકી ઝરૂરત હે.

મસ્અલા ૩ :- જુમ્આકી નમાઝ ઈસ નિય્યતસે પઢી જાએ.

નવૈતુ અન ઉસલ્લિય રકઅતયિલ્ ફર્ઝિ સલાતિલ્ જુમુઅતિ.

યા'ની મૈંને યે ઈરાદા કિયા કે દો રકઅત ફર્ઝ જુમ્આ પઢૂં.

મસ્અલા ૪ :- બેહતર યે હે કે જુમ્આકી નમાઝ એક જગહ એક હી મસ્જિદમેં સબ લોગ જમા' હોકર પઢેં, અગરચે એક જગહકી કઈ મસ્જિદોંમેં ભી જુમ્આકી નમાઝ જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કોઈ મસ્બૂક આખિરી કા'દેમેં અત્તહિય્યાત પઢતે વક્ત યા સિજદએ સહ્વકે બા'દ આકર મિલે તો ઉસકી શિરકત સહીહ હો જાએગી. ઔર ઉસકો જુમ્આકી નમાઝ પૂરી કરની ચાહિયે, ઝોહર પઢનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- બા'ઝ લોગ જુમ્આકે બા'દ ઝોહર એહતિયાતકે તૌર પર પઢા

કરતે હૈં. ચૂંકે આમ લોગોંકા અકીદા ઈસસે બહોત બિગળ ગયા હે, ઉનકો બિલકુલ મના' કરના ચાહિયે. હાં અગર કોઈ ઈલ્મવાલા શુબહેકે મૌકે પર પઢના ચાહે તો અપને પઢનેકી કિસીકો ઈત્તિલા' (ખબર) ન કરે.

ઈદોંકી નમાઝકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- શવ્વાલકે મહીનેકી પેહલી તારીખકો ઈદુલ ફિત્ર કેહતે હૈં ઓર ઝિલહજ્જાકી દસવીં તારીખકો ઈદુલ અઝ્હા કેહતે હૈં. યે દોનૂં દિન ઈસ્લામમેં ઈદ ઓર ખુશીકે દિન હૈં. ઈન દોનૂં દિનોંમેં દો રકઅત નમાઝ શુક્રિયાકે તોર પર પઢના વાજીબ હે. જુમ્આકી નમાઝકે વાજીબ હોનેકે લિયે જો શરતેં ઉપર ગુઝર ચુકી હૈં, વોહી સબ ઈન દોનૂં ઈદોંકી નમાઝમેં ભી હૈં, ખુત્બેકે અલાવા કે જુમ્આકી નમાઝકા ખુત્બાહ ફર્ઝ ઓર શર્ત હે ઓર નમાઝસે પેહલે પઢા જાતા હે, ઓર ઈન દોનૂં ઈદોંકી નમાઝમેં શર્ત યા'ની ફર્ઝ નહીં, સુન્નત હે ઓર પીછે પઢા જાતા હે, મગર ઈદોંકે ખુત્બેકા સુનનાભી જુમ્આકે ખુત્બેકી તરહ વાજીબ હે, યા'ની ઉસ વક્ત બોલના-ચાલના, નમાઝ પઢના સબ હરામ હે.

ઈદુલ ફિત્રકે દિન તેરહ ચીઝેં સુન્નત હૈં.

(૧) શરીઅતકે મુતાબિક અપનેકો સજાના.

(૨) ગુસલ કરના.

(૩) મિસ્વાક કરના.

(૪) અચ્છેસે અચ્છે કપડે પહેનના, જો પાસ મોજૂદ હોં.

(૫) ખૂશ્બૂ લગાના.

(૬) સુબહકો બહોત સવેરે ઉઠના.

(૭) ઈદગાહમેં બહોત સવેરે જાના.

(૮) ઈદગાહ જાનેસે પેહલે કોઈ મીઠી ચીઝ જૈસે છૂહારે વગૈરહ ખાના.

(૯) ઈદગાહ જાનેસે પેહલે સદકએ ફિત્ર દેના.

(૧૦) ઈદકી નમાઝ ઈદગાહમેં જાકર પઢના યા'ની શહરકી મસ્જિદમેં બગૈર ઉઝર ન પઢના.

(૧૧) જિસ રાસ્તેસે જાએ ઉસકે સિવા દૂસરે રાસ્તેસે વાપસ આના.

(૧૨) પૈદલ જાના, ઓર

(૧૩) રાસ્તેમેં અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર, લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ, વલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર વ લિલ્લાહિલ્ હમ્દુ ધીમી આવાઝસે પઢતે હુએ જાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ પઢનેકા યે તરીકા હે કે યે નિય્યત કરે. નવૈતુ અન્ ઉસલ્લિયલ રકઅતયિલ્ વાજિબિ સલાત ઈદિલ્ ફિત્ર મઅ સિત્તિ

તકબીરાતિન્ વાજિબાતિન.

યા'ની મૈંને યે નિય્યત કી કે દો રકઅત વાજીબ નમાઝ ઈદકી છ વાજીબ તકબીરોંકે સાથ પઢતા હૂં. યે નિય્યત કરકે હાથ બાંધ લે. ઔર સુબ્હાન કલ્લાહુમ્મ આખિર તક પઢકર તીન બાર અલ્લાહુ અકબર પઢે. ઔર હર બાર તકબીરે તહરીમાકી તરહ દોનૂં કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર તકબીરકે બા'દ હાથ લટકા દે, ઔર હર તકબીરકે બા'દ ઈતની દેર રૂકે કે તીન બાર[1] સુબ્હાનલ્લાહ કેહ સકે, તીસરી તકબીરકે બા'દ હાથ ન લટકાએ, બલ્કે બાંધ લે ઔર અઊઝુ બિલ્લાહિ પઢકર સૂરએ ફાતિહા ઔર કોઈ દૂસરી સૂરત પઢકર કાયદેકે મુતાબિક રૂકૂઅ-સિજદા કરકે ખડા હો ઔર ઉસ દૂસરી રકઅતમેં પેહલે સૂરએ ફાતિહા ઔર સૂરત પઢ લે, ઈસકે બા'દ તીન તીન તકબીરેં ઈસી તરહ કહે, લેકિન યહાં તીસરી તકબીરકે બા'દ હાથ ન બાંધે, બલ્કે લટકાએ રખ્ખે, ઔર ફિર તકબીર કેહકર રૂકૂઅમેં જાએ.

મસ્અલા ૩ :- નમાઝકે બા'દ દો ખુત્બે મિમ્બર પર ખડે હોકર પઢે ઔર દોનૂં ખુત્બોંકે દરમિયાનમેં ઉતની હી દેર તક બૈઠે જિતની દેર જુમ્આકે ખુત્બેમેં બૈઠતા હૈ.

મસ્અલા ૪ :- ઈદોંકી નમાઝકે બા'દ (યા ખુત્બેકે બા'દ) દુઆ માંગના, જો નબી (સ.અ.વ.) ઔર ઉનકે સહાબા (રદિ.) ઔર ઉનકે બા'દકે બુઝુર્ગોંસે નકલ નહીં કિયા ગયા હે, મગર ચૂંકે આમ તૌરસે હર નમાઝકે બા'દ દુઆ માંગના સુન્નત હૈ, ઈસ લિયે ઈદોંકી નમાઝકે બા'દ ભી દુઆ માંગના સુન્નત હોગા.

મસ્અલા ૫ :- ઈદોંકે ખુત્બોંકો પેહલે તકબીરસે શુરૂ' કરે. પેહલે ખુત્બેમેં નવ બાર અલ્લાહુ અકબર કહે, દૂસરેમેં સાત બાર.

મસ્અલા ૬ :- ઈદુલ અઝહાકી નમાઝકા ભી યેહી તરીકા હૈ. ઔર ઈસમેં ભી વો સબ ચીઝેં સુન્નત હૈં જો ઈદુલ ફિત્રમેં હૈં. ફર્ક ઈતના હૈ કે ઈદુલ અઝહાકી નિય્યતમેં બજાએ ઈદુલ ફિત્રકે ઈદુલ અઝહા દાખિલ કરે. ઈદુલ ફિત્રમેં ઈદગાહ જાનેસે પેહલે કોઈ ચીઝ ખાના સુન્નત હૈ, યહાં નહીં. ઔર ઈદુલ ફિત્રમેં રાસ્તેમેં ચલતે વકત ધીરે ધીરે તકબીર કેહના સુન્નત હૈ ઔર યહાં બુલંદ આવાઝસે. ઔર ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ દેર કરકે પઢના સુન્નત હૈ ઔર ઈદુલ અઝહાકી સવેરે. ઔર યહાં સદકાએ ફિત્ર નહીં, બલ્કે બા'દમેં કુરબાની હૈ હેસિયતવાલોં પર. ઔર અઝાન ઔર ઈકામત ન યહાં હૈં, ન વહાં.

મસ્અલા ૭ :- જહાં ઈદકી નમાઝ પઢી જાએ વહાં ઉસ દિન[2] ઔર કોઈ નમાઝ પઢના મકરૂહ હૈ, નમાઝસે પેહલે ભી ઔર પીછે ભી. હાં, નમાઝકે બા'દ ઘરમેં આકર નમાઝ પઢના મકરૂહ નહીં હૈ. ઔર નમાઝસે પેહલે યે ભી મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૮ :- ઔરતેં ઔર વો લોગ જો કિસી વજહસે ઈદકી નમાઝ ન પઢે, ઉનકો ઈદકી નમાઝસે પેહલે કોઈ નફલ વગૈરહ મકરૂહ હૈ.

૧. અગર ઝિયાદહ ભીડકી વજહસે ઝિયાદહ રૂકનેકી ઝરૂરત હો તો હરજ નહીં.

૨. ઈસ મસ્અલેમેં નમાઝસે મુરાદ નફલ નમાઝ હૈ.

મસ્અલા ૯ :- ઈદુલ ફિત્રકે ખુત્બેમેં સદકએ ફિત્ર ઔર ઈદુલ અઝહાકે ખુત્બેમેં કુરબાનીકે મસ્અલે ઔર તકબીરે તશ્રીકકે અહકામ બયાન કરના ચાહિયે. તકબીર યા'ની હર નમાઝકે બા'દ એક બાર અલ્લાહુ અકબર અલ્લાહુ અકબર લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ વલ્લાહુ અકબર અલ્લાહુ અકબર વ લિલ્લાહિલ્ હમ્દુ. કેહના વાજીબ હે. બશર્તે કે વો ફર્ઝ જમાઅતસે પઢા ગયા હો ઔર વો જગહ શહર હો. યે તકબીર ઔરત ઔર મુસાફિર પર વાજીબ નહીં. અગર વો લોગ કિસી એસે શખ્સકે મુકતદી હોં જિસ પર તકબીર વાજીબ હે, તો ઉનપર ભી તકબીર વાજીબ હો જાએગી, લેકિન અગર મુન્ફરિદ ઔર ઔરત ઔર મુસાફિર ભી કેહ લે તો બેહતર હે કે સાહિબેન[1] કે નઝદીક ઉન સબ પર વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૦ :- યે તકબીર અરફા યા'ની નવ્વીં તારીખકી ફજરસે તેરહવીં તારીખકી અસર તક કેહના વાજીબ હે. સબ તેઈસ (૨૩) નમાઝેં હુઈં જિનકે બા'દ તકબીર વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- ઈસ તકબીરકા ઉંચી આવાઝસે કેહના વાજીબ હે, હાં ઔરતેં ધીમી આવાઝસે કહે.

મસ્અલા ૧૨ :- નમાઝકે બા'દ ફૌરન તકબીર કેહના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર ઈમામ તકબીર કેહના ભૂલ જાએ તો મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે ફૌરન તકબીર કેહ દેં. યે ઈન્તિઝાર ન કરેં કે જબ ઈમામ કહે તબ કહેં.

મસ્અલા ૧૪ :- ઈદુલ અઝહાકી નમાઝકે બા'દ ભી તકબીર કેહ લેના બા'ઝકે નઝદીક વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૫ :- ઈદોંકી નમાઝ સબકે યહાં કઈ મસ્જિદોંમેં જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર કિસીકો ઈદકી નમાઝ ન મિલી હો ઔર સબ લોગ નમાઝ પઢ ચુકે હોં તો વો આદમી તન્હા ઈદકી નમાઝ નહીં પઢ સકતા, ઈસ લિયે કે જમાઅત ઈસમેં શર્ત હે. ઈસી તરહ અગર કોઈ આદમી જમાઅતમેં શરીક હુવા હો ઔર કિસી વજહસે ઉસકી નમાઝ ફાસિદ હો ગઈ હો તો વો ભી ઈસકી કઝા નહીં પઢ સકતા. ન ઉસ પર ઈસકી કઝા વાજીબ હે. હાં, અગર બા'ઝ ઔર લોગ ભી ઉસકે સાથ શરીક હો જાએં તો પઢના વાજીબ હે.

મસ્અલા ૧૭ :- અગર કિસી મજબૂરીસે પેહલે દિન નમાઝ ન પઢી જા સકે તો ઈદુલ ફિત્રકી નમાઝ દૂસરે દિન ઔર ઈદુલ અઝહાકી નમાઝ બારહવીં તારીખ તક પઢી જા સકતી હે.

મસ્અલા ૧૮ :- ઈદુલ અઝહાકી નમાઝમેં બગૈર ઉઝ્ર ભી બારહવીં તારીખ તક દેર કરનેસે નમાઝ હો જાએગી, મગર મકરૂહ હે. ઔર ઈદુલ ફિત્રમેં બગૈર ઉઝ્ર દેર કરનેસે નમાઝ હી નહીં હોગી. ઉઝ્ર (મજબૂરી) કી મિસાલ -

---

૧. ઈમામ અબૂ યૂસુફ ઔર ઈમામ મુહમ્મદ (રહ.)

ન આયા હો.

(૧) કિસી વજહસે ઇમામ[1] નમાઝ પઢાને ન આયા હો.

(૨) પાની બરસ રહા હો.

(૩) ચાંદકી તારીખકા પતા ન ચલે ઔર દિન ઢલનેકે બા'દ જબ વક્ત જાતા રહે, મા'લૂમ હો.

(૪) બદલીકે દિન નમાઝ પઢ્હી ગઇ હો ઔર બદલી ખુલ જાનેકે બા'દ મા'લૂમ હો કે બે-વક્ત નમાઝ પઢ્હી ગઇ.

મસ્અલા ૧૯ :- અગર કોઇ આદમી ઇદકી નમાઝમેં એસે વક્ત આકર શરીક હો કે ઇમામ તકબીરોંસે ફારિગ હો ચુકા હો, તો અગર કયામમેં આકર શરીક હુવા હો તો નિય્યત બાંધનેકે ફૌરન બા'દ તકબીરેં કેહ લે, અગરચે ઇમામ કિરા'ત કર ચુકા હો. ઔર અગર રૂકૂઅમેં આકર શરીક હુવા હો તો અગર ગાલિબ ગુમાન હો કે તકબીરોંકી ફરાગતકે બા'દ ઇમામકા રૂકૂઅ મિલ જાએગા તો નિય્યત બાંધ કર તકબીર કેહ લે, ઇસકે બા'દ રૂકૂઅમેં જાએ. ઔર અગર ન મિલનેકા ખૌફ હો તો રૂકૂઅમેં શરીક હો જાએ ઔર રૂકૂઅકી હાલતમેં તસ્બીહકે બદલે તકબીરેં કેહ લે, મગર રૂકૂઅકી હાલતમેં તકબીરેં કેહતે વક્ત હાથ ન ઉઠાએ. ઔર ઇસ્સે પેહલે કે પૂરી તકબીરેં કેહ ચુકે ઇમામ રૂકૂઅસે સર ઉઠા લે તો યે ભી ખડા હો જાએ ઔર જિતની તકબીરેં રેહ ગઇ હૈં વો ઇસ્સે મઆફ હૈં.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર કિસીકી એક રકઅત ઇદકી નમાઝમેં ચલી ગઇ તો જબ વો ઉસકો અદા કરને લગે તો પેહલે કિરા'ત કર લે, ઇસકે બા'દ તકબીર કહે, અગરચે કાયદેકે મુતાબિક પેહલે તકબીર કેહના ચાહિયે થા, લેકિન ચૂંકે ઇસ તરીકેસે દોનૂં રકઅતોંમેં તકબીરેં એકકે બા'દ એક હુઇ જાતી હૈં ઔર યે કિસી સહાબીકા મઝહબ નહીં હે, ઇસ લિયે ઇસકે ખિલાફ હુકમ દિયા ગયા. અગર ઇમામ તકબીર કેહના ભૂલ જાએ ઔર રૂકૂઅમેં ઉસકો ખ્યાલ આએ તો ઉસકો ચાહિયે કે રૂકૂઅકી હાલતમેં તકબીર કેહ લે, ફિર કિયામકી તરફ ન લૌટે. ઔર અગર લૌટ જાએ તબ ભી જાઇઝ હે, યા'ની નમાઝ ફાસિદ ન હોગી, લેકિન હર હાલમેં ભીડકી ઝિયાદતીકી વજહસે સિજદએ સહ્વ ન કરે.

કા'બાકે અંદર નમાઝ પઢ્હનેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જૈસા કે કા'બા શરીફકે બાહિર ઉસકે રૂખ પર નમાઝ પઢ્હના દુરૂસ્ત હે, વૈસા હી કા'બા મુકર્રમાકે અંદર ભી નમાઝ પઢ્હના દુરૂસ્ત હે. કિબ્લા રૂખ હો જાએગા, ચાહે જિસ તરફ પઢ્હે, ઇસ વજહસે કે વહાં ચારોં તરફ કિબ્લા હે. જિસ તરફ મુંહ કિયા જાએ કા'બા હી કા'બા હે. ઔર જિસ તરહ નફલ નમાઝ જાઇઝ હે, ઉસી તરહ ફર્ઝ નમાઝ ભી.

---

૧. મુરાદ વો ઇમામ હે જિસકે બગૈર નમાઝ પઢ્હનેમેં ફિત્નેકા ડર હો, ચાહે હુકૂમતવાલા હો યા ન હો, ઔર અગર ફિત્નેકા ડર ન હો તો ફિર મુસલમાન કિસીકો ઇમામ બનાકર નમાઝ પઢ્હ લેં. ઇમામ ન આનેકી વજહસે દેર ન કરે.

મસ્અલા ૨ :- કા'બા શરીફકી છત પર ખળે હોકર અગર નમાઝ પળ્હી જાએ તો વો ભી સહીહ હે, ઇસ લિયે કે જિસ જગહ કા'બા હે, વો ઝમીન ઔર ઉસકે ઉપર જો હિસ્સા હવાકા આસમાન તક હે, સબ કિબ્લા હે. કિબ્લા કુછ કા'બાકી દીવારોં તક હી નહીં હે. ઇસી લિયે અગર કોઇ આદમી કિસી ઉંચે પહાળ પર ખળે હોકર નમાઝ પળ્હે, જહાં કા'બાકી દીવારોંસે બિલકુલ સામના ન હો તો ઉસકી નમાઝ સબકે નઝદીક દુરૂસ્ત હે. લેકિન ચૂંકે ઇસમેં કા'બાકી બે-તા'ઝીમી હે ઔર કા'બાકી છત પર નમાઝ પળ્હનેસે નબી (સ.અ.વ.) ને મના' ફરમાયા હે, ઇસ લિયે મકરૂહે તહરીમી હોગી.

મસ્અલા ૩ :- કા'બાકે અંદર તન્હા નમાઝ પળ્હના ભી જાઇઝ હે ઔર જમાઅતસે ભી. ઔર વહાં યે ભી શર્ત નહીં કે ઇમામ ઔર મુકતદિયોંકા મુંહ એક હી તરફ હો, ઇસ લિયે કે વહાં હર તરફ કિબ્લા હે. હાં, યે શર્ત ઝરૂરી હે કે મુકતદી ઇમામસે આગે બળ્હકર ન ખળે હોં. અગર મુકતદીકા મુંહ ઇમામકે મુંહકે સામને હો તબ ભી દુરૂસ્ત હે, ઇસ લિયે કે ઇસ સૂરતમેં વો મુકતદી ઇમામકે આગે ન કહા જાએગા. આગે જબ હોતા કે જબ દોનૂંકા મુંહ એક હી તરફ હોતા ઔર ફિર મુકતદી આગે બળ્હા હુવા હોતા. મગર હાં, ઇસ સૂરતમેં નમાઝ મકરૂહ હોગી, ઇસ લિયે કે કિસી આદમીકી તરફ મુંહ કરકે નમાઝ પળ્હના મકરૂહ હે, લેકિન અગર કોઇ ચીઝ બીચમેં આળ કર દી જાએ તો યે કરાહત ન હોગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર ઇમામ કા'બેકે અંદર ઔર મુકતદી કા'બેકે બાહિર ઘેરા બનાએ ખળે હોં તબ ભી નમાઝ હો જાએગી, લેકિન અગર સિર્ફ ઇમામ કા'બેકે અંદર હોગા ઔર કોઇ મુકતદી ઉસકે સાથ ન હોગા તો નમાઝ મકરૂહ હોગી, ઇસ લિયે કે ઇસ શકલમેં ઇસ વજહસે કે કા'બેકે અંદરકી ઝમીન ઉંચી હે, ઇમામકી જગહ એક કદકે બરાબર મુકતદિયોંસે ઉંચી હોગી.

મસ્અલા ૫ :- અગર મુકતદી અંદર હો ઔર ઇમામ બાહિર તબ ભી નમાઝ દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે મુકતદી ઇમામસે આગે ન હો.

મસ્અલા ૬ :- ઔર અગર સબ બાહિર હોં ઔર એક તરફ ઇમામ હો ઔર ચારોં તરફ મુકતદી ઘેરા બનોએ ખળે હોં, જૈસા કે આમ આદત વહાં ઇસી તરહ નમાઝ પળ્હનેકી હે તો ભી દુરૂસ્ત હે, લેકિન શર્ત યે હે કે જિસ તરફ ઇમામ ખળા હો ઉસ તરફકો મુકતદી ઇમામકે મુકાબલેમેં ખાનાએ કા'બાકે ઝિયાદહ નઝદીક ન હો, ક્યૂંકે ઇસ શકલમેં વો ઇમામસે આગે સમઝા જાએગા, જો કે ઇકતિદામેં રૂકાવટ હે, હાં અગર દૂસરી તરફકે મુકતદી ખાનાએ કા'બાસે ઇમામકે મુકાબલેમેં નઝદીક ભી હોં તો કુછ નુકસાન નહીં ઔર યે ઉસકી સૂરત હે.

અ-બ-જ-દ કા'બા હે ઔર 'હ' ઇમામ હે જો કા'બાસે દો ગઝકે ફાસલે પર

.... મુક્તદી હૈં જો કા'બાસે એક ગઝકે ફાસલે પર ખળે હૈં ખળા હૈ ઔર 'વ' ઔર 'ઝ' મુક્તદી હૈં જો કા'બાસે એક ગઝકે ફાસલે પર ખળે હૈં મગર 'વ' તો 'હ' કી તરફ ખળા હૈ ઔર 'ઝ' દૂસરી તરફ ખળા હૈ. 'વ' કી નમાઝ ન હોગી 'ઝ' કી હો જાએગી.



સિજદહએ તિલાવતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઇ આદમી કિસી ઇમામસે સિજદાકી આયત સુને, ઇસકે બા'દ ઉસકી ઇકતિદા કરે તો ઉસકો ઇમામકે સાથ સિજદા કરના ચાહિયે, ઔર અગર ઇમામ સિજદા કર ચુકા હો તો ઇસમેં દો શકલેં હૈં.

એક યે હૈ કે જિસ રકઅતમેં સિજદાકી આયતકી તિલાવત ઇમામને કી હો, વોહી રકઅત અગર ઉસકો મિલ જાએ તો ઉસકો સિજદાકી ઝરૂરત નહીં. ઉસ રકઅતકે મિલ જાનેસે સમઝા જાએગા કે યે સિજદાભી મિલ ગયા. દૂસરે યે કે વો રકઅત ન મિલે તો ઉસકો નમાઝ ખત્મ કરનેકે બા'દ નમાઝસે અલગ સિજદા કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૨ :- મુક્તદીસે અગર સિજદેકી આયત સુની જાએ તો સિજદા વાજીબ ન હોગા, ન ઉસપર, ન ઉસકે ઇમામ પર, ન ઉન લોગોં પર જો ઉસ નમાઝમેં શરીક હોં. હાં, જો લોગ ઇસ નમાઝમેં શરીક નહીં, ચાહે વો લોગ નમાઝ ન પઢતે હોં યા કોઇ દૂસરી નમાઝ પઢ રહે હોં તો ઉનપર સિજદા વાજીબ હોગા.

મસ્અલા ૩ :- તિલાવતકે સિજદેમેં કેહકહાસે વુઝૂ નહીં જાતા, લેકિન સિજદા બાતિલ હો જાતા હૈ.

મસ્અલા ૪ :- ઔરતકા સામના તિલાવતકે સિજદેકો ફાસિદ નહીં કરતા.

મસ્અલા ૫ :- તિલાવતકા સિજદા અગર નમાઝમેં વાજીબ હુવા હો તો ઉસકા અદા કરના ફૌરન વાજીબ હૈ, દેર કરનેકી ઇજાઝત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- નમાઝકે બાહિરકા સિજદા નમાઝમેં ઔર નમાઝકે બા'દમેં બલ્કે દૂસરી નમાઝમેં ભી અદા નહીં કિયા જા સકતા. પસ અગર કોઇ આદમી નમાઝમેં સિજદેકી આયત પઢે ઔર સિજદા ન કરે તો ઉસકા ગુનાહ ઉસકે ઝિમ્મે હોગા, ઔર ઇસકે સિવા કોઇ તદબીર નહીં કે તૌબા કરે યા સબસે બળા રહમ કરનેવાલા અપની મહેરબાનીસે મઆફ ફરમા દે.

મસ્અલા ૭ :- અગર દો આદમી અલગ અલગ ઘોળોં પર સવાર નમાઝ પઢતે હુએ જા રહે હોં ઔર હર આદમી એક હી આયત સિજદેકી તિલાવત કરે ઔર એક

દૂસરેકી તિલાવતકો નમાઝ હીમેં સુને તો હર આદમી પર એક હી સિજદા વાજીબ હોગા, જો નમાઝ હીમેં અદા કરના વાજીબ હૈ. ઔર અગર એક હી આયતકો નમાઝમેં પઢ્હા ઔર ઉસીકો નમાઝસે બાહિર સુના તો દો સિજદે વાજીબ હોંગે, એક તિલાવતકી વજહસે, દૂસરા સુનનેકી વજહસે. મગર તિલાવતકી વજહસે જો હોગા વો નમાઝકા સમઝા જાએગા ઔર નમાઝહીમેં અદા કિયા જાએગા. ઔર જો સુનનેકી વજહસે હોગા વો નમાઝકે બાહિર અદા કિયા જાએગા.

મસ્અલા ૮ :- અગર સિજદેકી આયત નમાઝમેં પઢ્હી જાએ ઔર રૂકૂઅ કિયા જાએ યા દો-તીન આયતોં કે બા'દ ઔર ઉસ રૂકૂઅમેં ઝુકતે વકત તિલાવતકે સિજદેકી ભી નિય્યત કર લી જાએ તો સિજદા અદા હો જાએગા. અગર ઈસી તરહ સિજદાકી આયતકી તિલાવતકે બા'દ નમાઝકા સિજદા કિયા જાએ યા'ની રૂકૂઅ ઔર કૌમાકે બા'દ, તબભી યે સિજદા અદા હો જાએગા ઔર ઈસમેં નિય્યતકી ભી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૯ :- જુમ્આ, ઈદૈં ઔર ધીમી આવાઝકી નમાઝોંમેં સિજદેકી આયત ન પઢ્હની ચાહિયે, ઈસ લિયે કે સિજદા કરનેમેં મુકતદિયોંકે ગડબડકા ડર હૈ.

મય્યિતકે ગુસલકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઈ આદમી દરિયામેં ડૂબકર મર ગયા હો તો વો જિસ વકત નિકાલા જાએ, ઉસકા ગુસલ દેના ફર્ઝ હૈ. પાનીમેં ડૂબના ગુસલકે લિયે કાફી ન હોગા, ઈસ લિયે કે મય્યિતકા ગુસલ ઝિન્દોં પર ફર્ઝ હૈ ઔર ડૂબનેમેં કોઈ ઉનકા કામ નહીં હુવા. હાં, અગર નિકાલતે વકત ગુસલકી નિય્યતસે ઉસકો પાનીમેં હરકત દે દી જાએ તો ગુસલ હો જાએગા. ઈસી તરહ અગર મય્યિતકે ઉપર પાની બરસ જાએ યા ઔર કિસી તરહસે પાની પહોંચ જાએ તબ ભી ઉસકા ગુસલ દેના ફર્ઝ રહેગા.

મસ્અલા ૨ :- અગર કિસી આદમીકા સિર્ફ સર કહીં દેખા જાએ તો ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએગા, બલ્કે યૂંહી દફન કર દિયા જાએગા, અગર કિસી આદમીકા બદન આધેસે ઝિયાદહ કહીં મિલે તો ઉસકા ગુસલ દેના ઝરૂરી હૈ, ચાહે સરકે સાથ મિલે યા બગૈર સરકે. ઔર અગર આધેસે ઝિયાદહ ન હો, બલ્કે આધા હો તો અગર સરકે સાથ મિલે તો ગુસલ દિયા જાએગા વરના નહીં. ઔર અગર આધેસે કમ હો તો ગુસલ ન દિયા જાએગા, ચાહે સરકે સાથ હો યા બગૈર સરકે.

મસ્અલા ૩ :- અગર કોઈ મય્યિત કહીં દેખી જાએ ઔર કિસી ભી તરહ યે મા'લૂમ ન હો કે યે મુસલમાન થા યા ગૈર મુસલમાન તો અગર દારૂલ ઈસ્લામ[1] મેં એસી બાત હુઈ હો તો ઉસકો ગુસલ દિયા જાએગા ઔર નમાઝભી પઢ્હી જાએગી.

મસ્અલા ૪ :- અગર મુસલમાનોંકી લાશેં ગૈર-મુસલમાનોંકી લાશોંમેં મિલ જાએં,

---

૧. યહાં મુરાદ ઈસસે વો જગહ હૈ, જહાં મુસલમાન ઝિયાદહ બસતે હોં.

ઔર કોઈ પેહચાન ન બાકી રહે તો ઉન સબકો ગુસલ દિયા જાએગા, ઔર અગર પેહચાન બાકી હો તો મુસલમાનકી લાશેં અલગ કર લી જાએં, ઔર સિર્ફ ઉન્હીંકો ગુસલ દિયા જાએગા, ગૈર-મુસલમાનોંકી લાશોંકો ગુસલ ન દિયા જાએગા.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસી મુસલમાનકા કોઈ રિશ્તેદાર ગૈર-મુસલમાન હો ઔર વો મર જાએ તો ઉસકી લાશ ઉસકે મઝહબવાલોંકો દે દી જાએ. અગર ઉસકા કોઈ મઝહબવાલા ન હો યા હો મગર લેના કબૂલ ન કરે તો મજબૂરીકી હાલતમેં વો મુસલમાન ઈસ ગૈર-મુસલમાનકો ગુસલ દે, મગર ન સુન્નત તરીકેસે યા'ની ઉસકો વુઝૂ ન કરાએ ઔર સર ઉસકા ન સાફ કરાયા જાએ, કાફૂર વગૈરહ ઉસકે બદનમેં ન મલા જાએ, બલ્કે જિસ તરહ નાપાક ચીઝકો ધોતે હૈં ઉસી તરહ ઉસકો ધોએં. ઔર ગૈર-મુસલમાન ધોનેસે પાક ન હોગા, યહાં તક કે અગર કોઈ આદમી ઉસકો લિયે હુએ નમાઝ પઢે તો ઉસકી નમાઝ દુરૂસ્ત ન હોગી.

મસ્અલા ૬ :- બાગી લોગ યા ડાકૂ અગર મારે જાએં તો ઉનકે મુરદોંકો ગુસલ ન દિયા જાએ, બશર્તે કે ઠીક લડાઈકે વકત મારે ગએ હોં.

મસ્અલા ૭ :- ઈસ્લામસે ફિરા હુવા અગર મર જાએ તો ઉસકો ભી ગુસલ ન દિયા જાએ, ઔર ઉસકે મઝહબવાલે ઉસકી લાશ માંગે તો ઉસકો ભી ન દી જાએ.

મસ્અલા ૮ :- અગર પાની ન હોનેકી વજહસે કિસી મય્યિતકો તયમ્મુમ કરાયા ગયા હો ઔર ફિર પાની મિલ જાએ તો ઉસકો ગુસલ દે દેના ચાહિયે.

મય્યિતકે કફનકે કુછ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર ઈન્સાનકા કોઈ ઉઝ્વ યા આધા જિસમ બગૈર સરકે પાયા જાએ તો ઉસકો ભી કિસી ન કિસી કપડેમેં લપેટ દેના કાફી હે. હાં, અગર આધે જિસમકે સાથ સર ભી હો યા આધેસે ઝિયાદહ જિસમકા હિસ્સા હો, ગો સર ભી ન હો તો સુન્નત તરીકેસે કફન દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- કિસી ઈન્સાનકી કબર ખુલ જાએ યા ઔર કિસી વજહસે ઉસકી લાશ બાહિર નિકલ આએ ઔર કફન ન હો તો ઉસકો ભી સુન્નત કફન દેના ચાહિયે, બશર્તે કે વો લાશ ફટી ન હો, ઔર અગર ફટ ગઈ હો તો સિર્ફ કપડેમેં લપેટ દેના કાફી હે.[1]

જનાઝેકી નમાઝકે મસ્અલે

જનાઝેકી નમાઝ હકીકતમેં અલ્લાહ તઆલાસે ઉસ મય્યિતકે લિયે દુઆ હે.

મસ્અલા ૧ :- નમાઝે જનાઝેકે વાજિબ હોનેકી વોહી સબ શર્તે હૈં જો ઔર

૧. યા'ની સુન્નત કફનકી ઝરૂરત નહીં, સિર્ફ લપેટકર કફન કર દે.

નમાઝોંકે લિયે હમ ઉપર લિખ ચુકે હૈં. હાં ઇસમેં એક શર્ત ઔર ઝિયાદહ હે, વો યે કે ઉસ આદમીકી મૌતકા ઇલ્મ ભી હો. પસ જિસકો યે ખબર ન હોગી વો મા'ઝૂર (મજબૂર) હે, નમાઝે જનાઝા ઉસપર ઝરૂરી નહીં.

મસ્અલા ૨ :- નમાઝે જનાઝેકે લિયે દો કિસમકી શર્તે હૈં -

એક કિસમકી શર્ત યે હે જો નમાઝ પઢનેવાલોંસે તઅલ્લુક રખતી હે, વો વોહી હે જો ઔર નમાઝોંકે લિયે ઉપર બયાન હો ચુકી યા'ની તહારત (પાકી), સતરે ઔરત, કિબ્લા રૂખ હોના, નિય્યત. હાં, વકત ઉસકે લિયે શર્ત નહીં, ઔર ઇસકે લિયે તયમ્મુમ નમાઝ ન મિલનેકે ખ્યાલસે જાઇઝ હે. જૈસે નમાઝે જનાઝા હો રહી હો ઔર વુઝૂ કરનેમેં યે ખ્યાલ હો કે નમાઝ ખત્મ હો જાએગી તો તયમ્મુમ કર લે, ઔર નમાઝોંકે ખિલાફ કે ઉનમેં અગર વકતકે ચલે જાનેકા ડર હો તો ભી તયમ્મુમ જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૩ :- આજકલ બા'ઝ આદમી જનાઝેકી નમાઝ જૂતા પેહને હુએ પઢતે હૈં, ઉનકે લિયે યે બાત ઝરૂરી હે કે વો જગહ જિસ પર ખડે હુએ હોં ઔર જૂતે દોનૂં પાક હોં. ઔર અગર જૂતા પૈરસે નિકાલ દિયા જાએ ઔર ઉસપર ખડે હોં તો સિર્ફ જૂતેકા પાક હોના ઝરૂરી હૈ. અકસર લોગ ઇસકા ખ્યાલ નહીં કરતે ઔર ઉનકી નમાઝ નહીં હોતી.

દૂસરી કિસમકી યે શર્તે હૈં જિનકા મય્યિતસે તઅલ્લુક હે વો છ હૈં.

શર્ત ૧ :- મય્યિતકા મુસલમાન હોના, પસ કાફિર ઔર ઇસ્લામસે ફિરે હુએ આદમીકી નમાઝ સહીહ નહીં. મુસલમાન અગરચે નાફરમાન યા બિદઅતી હો, ઉસકી નમાઝ સહીહ હે. સિવાએ ઉન લોગોંકે જો હકવાલે બાદશાહસે બગાવત કરે યા ડાકે ડાલતે હોં, બશર્તે કે યે લોગ વકતકે બાદશાહસે લડાઇકી હાલતમેં કત્લ હો જાએં, ઔર અગર લડાઇકે બા'દ અપની મૌતસે મર જાએં તો ફિર ઉનકી નમાઝ પઢી જાએગી. ઇસી તરહ જિસ આદમીને અપને બાપ યા માં કો કત્લ કિયા હો એર ઇસકી સઝામેં વો મારા જાએ તો ઉસકી નમાઝ ભી ન પઢી જાએગી, ઔર ઇન લોગોંકી નમાઝ ઝજરન (સઝાકે તૌર પર) નહીં પઢી જાતી. ઔર જિસ આદમીને અપની જાન ખુદકુશી (આત્મહત્યા) કરકે દી હો ઉસપર નમાઝ પઢના સહીહ યે હે કે દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૪ :- જિસ લડકેકે બાપ યા માં મુસલમાન હોં, વો લડકા મુસલમાન સમઝા જાએગા, ઔર ઉસકી નમાઝ પઢી જાએગી.

મસ્અલા ૫ :- મય્યિતસે મુરાદ વો આદમી હે જો ઝિન્દા પૈદા હોકર મર ગયા હો, અગર મરા હુવા લડકા પૈદા હો તો ઉસકી નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં.

શર્ત ૨ :- મય્યિતકે બદન ઔર કફનકા નજાસતે હકીકી ઔર હુકમીસે પાક હોના. અગર નજાસતે હકીકી ઉસકે બદનસે નિકલી હો ઔર ઇસ વજહસે ઉસકા બદન બિલકુલ નાપાક હો જાએ તો કુછ હરજ નહીં, નમાઝ દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૬ :- અગર કોઇ મય્યિત નજાસતે હુકમીસે પાક ન હો યા'ની ઉસકો ગુસલ ન દિયા ગયા હો યા ગુસલકે મુમ્કિન ન હોનેકી સૂરતમેં તયમ્મુમ ન કરાયા ગયા હો

ઉસકી નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં. હાં, અગર ઉસકા પાક હોના મુમ્કિન ન હો, જૈસે વો ગુસલ યા તયમ્મુમ કરાએ બગૈર દફન કર ચુકે હોં ઔર કબર પર મિટ્ટી ભી પળ ચુકી હો તો ફિર ઉસકી નમાઝ ઉસકી કબર પર ઉસી હાલતમેં પળ્હના જાઇઝ હે. અગર કિસી મય્યિત પર બગૈર ગુસલ યા તયમ્મુમ નમાઝ પળ્હી ગઇ હો ઔર વો દફન કર દિયા ગયા હો ઔર દફનકે બા'દ ખ્યાલ આએ કે ઉસકો ગુસલ નહીં દિયા ગયા થા તો ઉસકી નમાઝ દોબારહ ઉસકી કબર પર પળ્હી જાએ, ઇસ લિયે કે પેહલી નમાઝ સહીહ નહીં હુઇ, હાં અબ ચૂંકે ગુસલ મુમ્કિન નહીં., ઇસ લિયે નમાઝ હો જાએગી.

મસ્અલા ૭ :- અગર કોઇ મુસલમાન બગૈર નમાઝ પળ્હે હુએ દફન કર દિયા ગયા હો તો ઉસકી નમાઝ ઉસકી કબર પર પળ્હી જાએગી, જબ તક કે ઉસકી લાશકે ફટ જાનેકા ડર ન હો. જબ ખ્યાલ હો કે અબ લાશ ફટ ગઇ હોગી તો ફિર નમાઝ ન પળ્હી જાએ. ઔર લાશ ફટનેકી મુદ્દત હર જગહકે એ'તિબારસે અલગ અલગ હે, ઇસે તય નહીં કિયા જા સકતા, યેહી ઝિયાદહ સહીહ હે. બા'ઝને તીન દિન, બા'ઝને દસ દિન ઔર બા'ઝ ને એક મહીના મુદ્દત બયાન કી હે.

મસ્અલા ૮ :- મય્યિત જિસ જગહ રખ્ખી હો ઉસ જગહકા પાક હોના શર્ત નહીં. અગર મય્યિત પાક પલંગ યા તખ્ત પર હો ઔર અગર પલંગ યા તખ્ત ભી નાપાક હો યા મય્યિતકો પલંગ ઔર તખ્તકે બા-વજૂદ નાપાક ઝમીન પર રખ દિયા જાએ તો ઇસ શકલમેં ઇખ્તિલાફ (મત-ભેદ) હૈ. બા'ઝકે નઝદીક મય્યિતકી જગહકા પાક હોના શર્ત હે, ઇસ લિયે નમાઝ ન હોગી. બા'ઝકે નઝદી શર્ત નહીં, ઇસ લિયે નમાઝ સહીહ હો જાએગી.

શર્ત ૩ :- મય્યિતકે જિસમ (યા'ની ઢાંકના જિસકા ઝરૂરી હો) કા ઢંકા હુવા હોના. અગર મય્યિત બિલકુલ નંગી હો તો ઉસકી નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં.

શર્ત ૪ :- મય્યિતકા નમાઝ પળ્હનેવાલેકે આગે હોના. અગર મય્યિત નમાઝ પળ્હનેવાલેકે પીછે હો તો નમાઝ દુરૂસ્ત નહીં.

શર્ત ૫ :- જિસ ચીઝ પર મય્યિત હો, ઉસકા ઝમીન પર રખ્ખા હુવા હોના. અગર મય્યિતકો લોગ અપને હાથોં પર ઉઠાએ હુએ હોં યા કિસી ગાડી યા જાનવર પર હો ઔર ઇસી હાલતમેં ઉસકી નમાઝ પળ્હી જાએ તો સહીહ નહીં હોગી.

શર્ત ૬ :- મય્યિતકા વહાં મૌજૂદ હોના. અગર મય્યિત વહાં મૌજૂદ ન હો તો નમાઝ સહીહ ન હોગી.

મસ્અલા ૯ :- નમાઝે જનાઝમેં દો ચીઝેં ફર્ઝ હૈં -

(૧) ચાર બાર અલ્લાહુ અકબર કેહના. હર તકબીર યહાં એક રકઅત[1] કી જગહ પર સમઝી જાતી હે.

(૨) કિયામ યા'ની ખળે હોકર નમાઝે જનાઝા પળ્હના, જિસ તરહ ફર્ઝ-વાજીબ

૧. યા'ની જૈસી રકઅત ઝરૂરી હે વૈસે હી હર તકબીર ઝરૂરી હે ઔર ઇસ નમાઝકે અરકાન તકબીરેં ઔર કિયામ હૈં.

નમાઝોંમેં કિયામ ફર્ઝ હે ઔર બે-ઉઝર ઉસકા છોળના જાઇઝ નહીં. ઉઝરકા બયાન ઉપર હો ચુકા હે.

મસ્અલા ૧૦ :- રૂકૂઅ, સિજદા, કાયદા વગૈરહ ઇસ નમાઝમેં નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :- નમાઝે જનાઝામેં તીન ચીઝેં સુન્નત હૈં -

(૧) અલ્લાહ તઆલાકી હમ્દ (તા'રીફ) કરના.

(૨) નબી (સ.અ.વ.) પર દુરૂદ પળ્હના.

(૩) મય્યિતકે લિયે દુઆ કરના. જમાઅત ઇસમેં શર્ત નહીં હે. પસ અગર એક આદમી ભી જનાઝેકી નમાઝ પળ્હ લે તો ફર્ઝ અદા હો જાએગા. ચાહે વો ઔરત હો યા મર્દ, બાલિગ હો યા ના-બાલિગ.

મસ્અલા ૧૨ :- હાં, યહાં જમાઅતકી ઝરૂરત ઝિયાદહ હે, ઇસ લિયે કે યે દુઆ હે મય્યિતકે લિયે. ઔર બા'ઝ મુસલમાનોંકા જમા' હોકર અલ્લાહકે દરબારમેં કિસી ચીઝકે લિયે દુઆ કરના એક અજીબ ખૂબી રખતા હે, રહમતકે ઉતરને ઔર કબૂલ હોનેકે લિયે.

મસ્અલા ૧૩ :- નમાઝે જનાઝાકા સુન્નત ઔર મુસ્તહબ તરીકા યે હે કે મય્યિતકો આગે રખકર ઇમામ ઉસકે સીનેકે સામને ખળા હો જાએ ઔર સબ લોગ યે નિય્યત કરેં.

નવૈતુ અન્ ઉસલ્લિય સલાતલ્ જનાઝતિ લિલ્લાહિ તઆલા વ દુઆઅલ્ લિલ્મય્યિતિ.

યા'ની મૈંને યે ઇરાદા કિયા કે નમાઝે જનાઝા પળ્હૂં જો ખુદાકી નમાઝ હે ઔર મય્યિતકે લિયે દુઆ હે. યે નિય્યત કરકે દોનૂં હાથ તકબીરે તહરીમાકી તરહ કાનોં તક ઉઠાકર એક બાર અલ્લાહુ અકબર કેહકર દોનૂં હાથ નમાઝકી તરહ બાંધ લે. ફિર સુબ્હાન કલ્લાહુમ્મ આખિર તક પળ્હે. ઇસકે બા'દ ફિર એક બાર અલ્લાહુ અકબર કહે, મગર ઇસ બાર હાથ ન ઉઠાએ, ઇસકે બા'દ દુરૂદ શરીફ પળ્હે. ઔર બેહતર યે હે કે વોહી દુરૂદ શરીફ પળ્હા જાએ જો નમાઝમેં પળ્હા જાતા હે. ફિર એક બાર અલ્લાહુ અકબર કહે, ઇસ બાર ભી હાથ ન ઉઠાએં. ઇસ તકબીરકે બા'દ મય્યિતકે લિયે દુઆ કરેં, અગર વો બાલિગ હો, ચાહે મર્દ હો યા ઔરત તો યે દુઆ પળ્હેં.

અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લિહય્યિના વ મય્યિતિના વ શાહિદિના વ ગાઇબિના વ સગીરિના વ કબીરિના વ ઝકરિના વ ઉન્સાના અલ્લાહુમ્મ મન્ અહ્યયતહૂ મિન્ના ફ અહ્યિહી અલલ્ ઇસ્લામિ વ મન્ તવફ્ફૈતહૂ મિન્ના ફતવફ્ફહૂ અલલ્ ઇમાન.

ઔર બા'ઝ હદીસોંમેં યે દુઆ ભી આઇ હે -

અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લહૂ વર્હમ્હુ વઆફિહી વઅ્ફુ અન્હુ વ અકરિમ નુઝુલહૂ વ વસ્સિઅ્ મદ્ખલહૂ વ અગ્સિલ્હુ બિલ્માઇ વસ્સલ્જિ વલ્બર્દિ વ નક્કિહી મિનલ્ખતાયા કમા યુનક્કસ્સૌબુલ્ અબ્યઝુ મિનદ્દનસિ વ અબ્દિલ્હૂ દારન્ ખૈરમ્ મિન્ દારિહી વ અહ્લન્ ખૈરમ્ મિન્ અહ્લિહી વ ઝૌજન્ ખૈરમ્ મિન્ ઝૌજિહી વ અદ્ખિલ્હુલ્ જન્નત વ અઇઝ્હુ મિન્ અઝાબિલ્ કબ્રિ વ અઝાબિન્નાર.

ઔર અગર ઇન દોનૂં દુઆઓંકો પઢ લે તબ ભી બેહતર હે, બલ્કે અલ્લામા શામી (રહ.) ને રદ્દુલ મુખતારમેં દોનૂં દુઆઓંકો એક હીમેં મિલાકર લિખ્ખા હે. ઇન દોનૂં દુઆઓંકે સિવા ઔર દુઆએં ભી અહાદીસમેં આઇ હેં. ઔર ઉનકો હમારે ફુકહાને ભી નકલ કિયા હે જિસ દુઆકો ચાહે ઇખ્તિયાર કરે.

ઔર અગર મય્યિત ના-બાલિગ લળકા હો યે દુઆ પઢે -

અલ્લાહુમ્મજ્અલ્હુ લના ફરતંવ્ વજ્અલ્હુ લના અજ્રંવ્ વઝુખ્રંવ્ વજ્અલ્હુ લના શાફિઅંવ્ વ મુશફફઆ.

ઔર અગર ના-બાલિગ લળકી હો તબ ભી યેહી દુઆ હે. સિર્ફ ઇતના ફર્ક હે કે તીનોં ઇજ્અલ્હુ કી જગહ ઇજ્અલ્હા ઔર શાફિઅંવ્ વમુશફફઆ કી જગહ શાફિઅતંવ્ વમુશફફઅહ પઢે. જબ યે દુઆ પઢ ચુકે તો ફિર એક બાર અલ્લાહુ અકબર કહે, ઔર ઇસ બાર ભી હાથ ન ઉઠાએ, ઔર ઇસ તકબીરકે બા'દ સલામ ફેર દે, જિસ તરહ નમાઝમેં સલામ ફેરતે હેં. ઇસ નમાઝમેં અત્તહિય્યાત ઔર કુરઆન મજીદકી કિરા'ત વગૈરહ નહીં હે.

મસ્અલા ૧૪ :- નમાઝે જનાઝા ઇમામ ઔર મુકતદી દોનૂંક હકમેં બરાબર હે, સિર્ફ ઇતના ફર્ક હે કે ઇમામ તકબીરેં ઔર સલામ ઉંચી આવાઝસે કહેગા ઔર મુકતદી ધીમી આવાઝસે, બાકી ચીઝેં યા'ની સના ઔર દરૂદ ઔર દુઆ મુકતદી ભી ધીમી આવાઝસે પઢેંગે ઔર ઇમામભી ધીમી આવાઝસે પઢેગા.

મસ્અલા ૧૫ :-જનાઝેકી નમાઝમેં મુસ્તહબ હે કે મૌજૂદ લોગોંકી તીન સફેં કર દી જાએં, યહાં તક કે અગર સિર્ફ સાત આદમી હોં તો એક આદમી ઉનમેંસે ઇમામ બના દિયા જાએ ઔર પેહલી સફમેં તીન આદમી ખળે હો ઔર દૂસરી સફમેં દો ઔર તીસરીમેં એક.

મસ્અલા ૧૬ :- જનાઝેકી નમાઝભી ઉન ચીઝોંસે ફાસિદ હો જાતી હે, જિન ચીઝોંસે દૂસરી નમાઝોંમેં ફસાદ હોતા હે, સિર્ફ ઇતના ફર્ક હે કે જનાઝેકી નમાઝમેં ઝોરકી હંસીસે વુઝૂ નહીં જાતા ઔર ઔરતકે સામને હોનેસે ઇસમેં ફસાદ નહીં આતા.

મસ્અલા ૧૭ :- જનાઝેકી નમાઝ ઉસ મસ્જિદમેં પઢના મકરૂહે તહરીમી હે. જો પંજવકતા નમાઝોં યા જુમ્આ યા ઇદોંકી નમાઝકે લિયે બનાઇ ગઇ હો, ચાહે જનાઝા મસ્જિદમેં હો યા મસ્જિદકે બાહિર હો, ઔર નમાઝ પઢનેવાલે અંદર હોં, હાં ખાસ જનાઝેકી નમાઝકે લિયે બનાઇ ગઇ હો, ઉસમેં મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૧૮ :- મય્યિતકી નમાઝમેં ઇસ મકસદસે ઝિયાદહ દેર કરના કે જમાઅત ઝિયાદહ હો જાએ, મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૯ :- જનાઝેકી નમાઝ બેઠકર યા સવારીકી હાલતમેં પઢના જાઇઝ નહીં, જબ કે કોઇ મજબૂરી ન હો.

મસ્અલા ૨૦ :- અગર એક હી વકતમેં કઇ જનાઝે જમા' હો જાએં તો બેહતર યેહી હે કે હર જનાઝેકી નમાઝ અલગ પઢી જાએ, ઔર અગર તમામ જનાઝોંકી એક હી નમાઝ પઢી જાએ તબ ભી જાઇઝ હે. ઔર ઉસ વકત ચાહિયે કે સબ જનાઝોંકી સફ

કાયમ કર દી જાએ, જિસકી બેહતર સકલ યે હે કે એક જનાઝેકે આગે દૂસરા જનાઝા રખ દિયા જાએ કે સબકે પૈર એક તરફ હોં ઔર સબકે સર એક તરફ. ઔર યે શકલ ઈસ લિયે બેહતર હે કે ઉસમેં સબકા સીના ઈમામકે સામને હો જાએગા જો સુન્નત હે.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર જનાઝે અલગ અલગ જિન્સોં કે હોં તો ઈસ તરતીબસે ઉનકી સફ કાયમ કી જાએ કે ઈમામકે કરીબ મરદોંકે જનાઝે, ઉનકે બા'દ લળકોંકે ઉનકે બા'દ બાલિગ ઔરતોંકે, ઉનકે બા'દ ના-બાલિગ લળકિયોંકે.

મસ્અલા ૨૨ :- અગર કોઈ આદમી જનાઝેકી નમાઝમેં એસે વક્ત પહોંચા કે કુછ તકબીરેં ઉસકે આનેસે પેહલે હો ચુકી હોં તો જિતની તકબીરેં હો ચુકી હોં, ઉસકે એ'તિબારસે વો શખ્સ મસ્બૂક સમઝા જાએગા, ઔર ઉસકો ચાહિયે કે ફૌરન અપની ઔર નમાઝોંકી તરહ તકબીરે તહરીમા કેહકર શરીક ન હો જાએ, બલ્કે ઈમામકી તકબીરકા ઈન્તિઝાર કરે. જબ ઈમામ તકબીર કહે તો ઉસકે સાથ યે ભી તકબીર કહે ઔર યે તકબીર ઉસકે હકમેં તકબીરે તહરીમા હોગી, ફિર જબ ઈમામ સલામ ફેર દે તો યે આદમી અપની ગઈ હુઈ તકબીરોંકો અદા કર લે ઔર ઈસમેં કુછ પળ્હનેકી ઝરૂરત નહીં. અગર કોઈ આદમી એસે વક્ત પહોંચે કે ઈમામ ચોથી તકબીર ભી કેહ ચુકા હો તો વો આદમી ઈસ તકબીરકે હકમેં મસ્બૂક ન સમઝા જાએગા. ઉસકો ચાહિયે કે ફૌરન તકબીર કેહકર ઈમામકે સલામસે પેહલે શરીક હો જાએ ઔર નમાઝકે ખત્મકે બા'દ અપની ગઈ હુઈ તકબીરોંકો દોહરા લે.

મસ્અલા ૨૩ :- અગર કોઈ આદમી તકબીરે તહરીમા યા'ની પેહલી તકબીર યા કિસી ઔર તકબીરકે વક્ત મૌજૂદ થા ઔર નમાઝમેં શિરકતકે લિયે તૈયાર થા, મગર સુસ્તી યા કિસી ઔર વજહસે શરીક ન હુવા હો તો ફૌરન તકબીર કેહકર નમાઝમેં શરીક હોના ચાહિયે. ઈમામકી દૂસરી તકબીરકા ઉસકો ઈન્તિઝાર ન કરના ચાહિયે, ઔર જિસ તકબીરકે વક્ત હાઝિર થા ઉસ તકબીરકા દોહરાના ઉસકે ઝિમ્મે હોગા, બશર્તે કે ઈસકે પેહલે ઈમામ દૂસરી તકબીર કહે યા ઉસ તકબીરકો અદા કરે, ચાહે ઈમામકા સાથ ન હો.

મસ્અલા ૨૪ :- જનાઝેકી નમાઝકા મસ્બૂક જબ અપની ગઈ હુઈ તકબીરોંકો અદા કરે ઔર ખૌફ હો કે અગર દુઆ પળ્હેગા તો દેર હોગી ઔર જનાઝા ઉસકે સામનેસે ઉઠા લિયા જાએગા તો દુઆ ન પળ્હે.

મસ્અલા ૨૫ :- જનાઝેકી નમાઝમેં અગર કોઈ આદમી લાહિક હો જાએ તો ઉસકા વોહી હુકમ હે જો ઔર નમાઝોંકે લાહિક કા હે.

મસ્અલા ૨૬ :- જનાઝેકી નમાઝમેં સબસે ઝિયાદહ ઈમામતકા હક વક્તકે બાદશાહકો હે, ચાહે તકવા ઔર વરઅ'[1] મેં ઉસસે બેહતર લોગ ભી વહાં મૌજૂદ હોં. અગર વક્તકા બાદશાહ વહાં ન હો, ઉસકા નાયબ યા'ની જો આદમી ઉસકી તરફસે શહરકા હાકિમ હો, વો ઈમામતકા હકદાર હે, ચાહે વરઅ (પરહેઝગારી) ઔર તકવામેં

૧. યહાં તકવા ઔર વરઅ દોનોંકા એક હી મતલબ હે યા'ની પરહેઝગારી.

ઉસસે બળે લોગ વહાં મોજૂદ હોં. ઔર વો ભી ન હો તો શાહરકા કાઝી, વો ભી ન હો તો ઉસકા નાયબ, ઉન લોગોંકે હોતે હુએ દૂસરેકા ઈમામ બનના બગૈર ઉનકી ઈજાઝતકે જાઈઝ નહીં. ઉન્હીંકા ઈમામ બનાના વાજીબ હૈ. અગર ઈનમેંસે કોઈ વહાં મોજૂદ ન હો તો ઉસ મોહલ્લેકા ઈમામ હકદાર હૈ, બશર્તે કે મય્યિતકે રિશ્તેદારોંમેં કોઈ આદમી ઉસસે અફઝલ ન હો, વરના મય્યિતકે વો રિશ્તેદાર જિનકો વલી હોનેકા હક હાસિલ હૈ ઈમામતકે હકદાર હૈં, યા વો શખ્સ જિસકો વો ઈજાઝત દેં. અગર મય્યિતકે વલીકી ઈજાઝતકે બગૈર કિસી ઐસે આદમીને નમાઝ પળ્હા દી હો જિસકો ઈમામતકા હક નહીં તો વલીકો ઈખ્તિયાર હૈ કે ફિર દોબારહ નમાઝ પળ્હે, યહાં તક કે અગર મય્યિત દફન હો ચુકી હો તો ઉસકી કબર પર ભી ન નમાઝ પળ્હ સકતા હૈ, ઉસ વકત તક જબ તક કે લાશકે ફટ જાનેકા ખ્યાલ ન હો.

મસ્અલા ૨૭ :- અગર વલીકી ઈજાઝતકે બગૈર મય્યિતકે કિસી ઐસે આદમીને નમાઝ પળ્હવા દી હો જિસકો ઈમામતકા હક હૈ, તો ફિર મય્યિતકા વલી નમાઝ નહીં દોહરા સકતા. ઈસી તરહ અગર મય્યિતકે વલીને વકતકે બાદશાહકે ન મોજૂદ હોનેકી હાલતમેં નમાઝ પળ્હવા દી હો તો વકતકે બાદશાહ વગૈરહકો દોહરાનેકા ઈખ્તિયાર ન હોગા! બલ્કે સહીહ યે હૈ કે અગર મય્યિતકા વલી વકતકે બાદશાહ વગૈરહ કી મોજૂદગીકી હાલતમેં નમાઝ પળ્હ લે તબ ભી વકતકે બાદશાહ વગૈરહકો દોહરાનેકા ઈખ્તિયાર નહીં હોગા, ચાહે ઐસી હાલતમેં વકતકે બાદશાહકો ઈમામ ન બનાનેસે વાજીબકે છોળનેકા ગુનાહ મય્યિતકે વલિયોં પર હોગા. મતલબ યે કે એક જનાઝેકી નમાઝ કઈ બાર પળ્હના જાઈઝ નહીં, મગર મય્યિતકે વલીકો જબ કે ઉસકી ઈજાઝતકે બગૈર કિસી ગૈર-હકદારને નમાઝ પળ્હા દી હો, દોબારહ પળ્હના દુરૂસ્ત હૈ.

દફનકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- મય્યિતકા દફન કરના ફર્ઝે કિફાયા હૈ, જિસ તરહ ઈસકા ગુસલ ઔર નમાઝ.

મસ્અલા ૨ :- જબ મય્યિતકી નમાઝસે ફરાગત હો જાએ તો ફોરન ઉસકો દફન કરનેકે લિયે જહાં કબર ખોદી હો, લે જાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૩ :- અગર મય્યિત કોઈ દૂધ પીતા બચ્ચા હો યા ઉસસે કુછ બળા હો, તો લોગોંકો ચાહિયે કે ઉસકો હાથમેં લે જાએં યા'ની એક આદમી ઉસકો અપને દોનૂં હાથોં પર ઉઠા લે, ફિર ઉસસે દૂસરા આદમી લે લે. ઈસી તરહ બદલતે હુએ લે જાએં. ઔર અગર કોઈ બળા આદમી હો તો ઉસકો કિસી ચારપાઈ વગૈરહ પર રખકર લે જાએં ઔર ઉસકે ચારોં પાયોંકો એક એક આદમી ઉઠાએ. મય્યિતકી ચારપાઈ હાથોંસે ઉઠાકર કંધોં પર રખના ચાહિયે, માલ ઔર અસ્બાબકી તરહ શાનોં (કંધોં) પર લાદના મકરૂહ હૈ. ઈસી

તરહ બગૈર મજબૂરી ઉસકો કિસી જાનવર યા ગાડી વગૈરહ પર રખકર લે જાના ભી મકરૂહ હૈ ઔર મજબૂરી હો તો બગૈર કરાહત જાઇઝ હૈ, જૈસે કબ્રસ્તાન બહોત દૂર હો.

મસ્અલા ૪ :- મય્યિતકે ઉઠાનેકા મુસ્તહબ તરીકા યે હૈ કે પેહલે ઉસકા અપના દાહના પાયા અપને દાહને કંધે પર રખકર કમસે કમ દસ કદમ ચલે. ઇસકે બા'દ પિછલા દાહના પાયા દાહને કંધે પર રખકર કમસે કમ દસ કદમ ચલે. ઇસકે બા'દ બાયાં પાયા અપને કંધે પર રખકર દસ કદમ ચલે, ફિર પિછલા બાયાં પાયા બાયેં કંધે પર રખકર કમસે કમ દસ કદમ ચલે, તાકે ચારોં પાયોંકો મિલાકર ચાલીસ[1] કદમ હો જાયેં.

મસ્અલા ૫ :- જનાઝેકો તેઝ કદમ લે જાના સુન્નત હૈ, મગર ઇતના કે લાશકો હરકત ન હોને લગે.

મસ્અલા ૬ :- જો લોગ જનાઝેકે સાથ જાયેં, ઉનકો ઇસસે પેહલે કે જનાઝા કંધેસે ઉતારા જાએ, બૈઠના મકરૂહ હૈ, હાં અગર કોઇ ઝરૂરત હો તો કુછ હરજ ભી નહીં.

મસ્અલા ૭ :- જો લોગ જનાઝેકે સાથ ન હોં બલ્કે કહીં બૈઠે હુએ હોં, ઉનકો જનાઝેકો દેખકર ખડા હો જાના ચાહિયે.

મસ્અલા ૮ :- જો લોગ જનાઝેકે સાથ હોં, ઉનકો જનાઝેકે પીછે ચલના મુસ્તહબ હૈ. અગરચે જનાઝેકે આગે ભી ચલના જાઇઝ હૈ. હાં, અગર સબ લોગ જનાઝેકે આગે હો જાયેં તો મકરૂહ હૈ. ઇસી તરહ જનાઝેકે આગે કિસી સવારી પર ચલના ભી મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૯ :- જનાઝેકે સાથ પૈદલ ચલના મુસ્તહબ હૈ. ઔર અગર કિસી સવારી પર હો તો જનાઝેકે પીછે ચલે.

મસ્અલા ૧૦ :- જનાઝેકે સાથ જો લોગ હોં, ઉનકો કોઇ દુઆ યા ઝિકર ઉંચી આવાઝસે પઢના મકરૂહ હૈ. મય્યિતકી કબર કમસે કમ ઉસકે આધે કદકે બરાબર ગેહરી ખોદી જાએ ઔર કદસે ઝિયાદહ ન હોની ચાહિયે, ઔર ઉસકે કદકી લંબાઇકે બરાબર હો. ઔર બગલી કબર સંદૂકકે મુકાબલેમેં બેહતર હૈ, હાં અગર ઝમીન બહોત નરમ હો કે બગલી ખોદનેમેં કબરકે બૈઠ જાનેકા ડર હો તો ફિર બગલી કબર ન ખોદી જાએ.

મસ્અલા ૧૧ :- યે ભી જાઇઝ હૈ કે અગર બગલી કબર ન ખોદ સકે તો મય્યિતકો કિસી સંદૂકમેં રખકર દફન કર દેં, ચાહે સંદૂક લકડીકા હો યા પત્થરકા યા લોહેકા, મગર બેહતર યે હૈ કે ઉસ સંદૂકમેં મિટ્ટી બિછા દી જાએ.

મસ્અલા ૧૨ :- જબ કબર તૈયાર હો ચુકે તો મય્યિતકો કિબ્લેકી તરફસે કબરમેં ઉતાર દેં. ઇસકી શકલ યે હૈ કે જનાઝા કબરસે કિબ્લેકી તરફ રખ્ખા જાએ ઔર ઉતારનેવાલે કિબ્લા રૂખ ખડે હોકર મય્યિતકો ઉઠાકર કબરમેં રખ દેં.

મસ્અલા ૧૩ :- કબરમેં ઉતારનેવાલોંકા તાક યા જુફતમેં હોના.(યા'ની એકી યા બેકી સંખ્યામેં હોના) સુન્નત નહીં હૈ. નબી (સ.અ.વ.) કો આપકી પાક કબરમેં ચાર આદમિયોંને ઉતારા થા.

---

૧. યા'ની હર એકકા ઉઠાના ચારોં આદમિયોંમેંસે ચાલીસ ચાલીસ કદમ હો જાએ.

મસ્અલા ૧૪ :- કબરમેં રખતે વકત બિસ્મિલ્લાહિ વ અલા મિલ્લતિ રસૂલિલ્લાહિ કેહના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૧૫ :- મય્યિતકો કબરમેં રખકર દાહને પેહલૂ પર ઉસકો કિબ્લા રૂખ કર દેના સુન્નત હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- કબરમેં રખનેકે બા'દ કફન ખુલ જાનેકે ડરસે જો ગિરહ (ગાંઠ) દી ગઇ થી, ખોલ દી જાએ.

મસ્અલા ૧૭ :- ઇંસકે બા'દ કચ્ચી ઇંટોં યા તખ્તસે બંદ કર દેં. પક્કી ઇંટોં યા લકળીકે તખ્તોંસે બંદ કરના મકરૂહ હૈ. હાં, જહાં ઝમીન બહોત નરમ હો કે કબરકે બૈઠ જાનેકા ડર હો, પક્કી ઇંટ યા લકળીકે તખ્તે રખ દેના યા સંદૂકમેં રખના ભી જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૮ :- ઓરતકો કબરમેં રખતે વકત પરદા કરકે રખના મુસ્તહબ હૈ, ઔર અગર મય્યિતકે બદનકે ઝાહિર હો જાનેકા ડર હો તો ફિર પરદા કરના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૧૯ :- મરદોંકો દફન કરતે વકત કબર પર પરદા ન કરના ચાહિયે, હાં અગર મજબૂરી હો, જૈસે પાની બરસ રહા હો યા બરફ ગિર રહા હો યા ધૂપ સખ્ત હો તો ફિર જાઇઝ હૈ.

મસ્અલા ૨૦ :- જબ મય્યિતકો કબરમેં રખ ચુકેં તો જિતની મિટ્ટી ઉસકી કબરસે નિકલી હો, યે સબ ઉસપર ડાલ દેં, ઇસ્સે ઝિયાદહ મિટ્ટી ડાલના મકરૂહ હૈ, જબ કે બહોત ઝિયાદહ હો કે કબર એક બાલિશ્તસે બહોત ઝિયાદહ ઉંચી હો જાએ. ઔર અગર થોળીસી હો, તો ફિર મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૧ :- કબરમેં મિટ્ટી ડાલતે વકત મુસ્હતબ હૈ કે સરહાનેકી તરફસે શુરૂ' કિયા જાએ. ઔર હર આદમી અપને દોનૂં હાથોંમેં મિટ્ટી ભર કર ડાલ દે ઔર પેહલી બાર પઢે મિન્હા ખલકનાકુમ ઔર દૂસરી બાર વફીહા નુઇદુકુમ ઔર તીસરી બાર વ મિન્હા નુખ્રિજુકુમ તારતન્ ઉખ્રા.

મસ્અલા ૨૨ :- દફનકે બા'દ થોળી દેર તક કબર પર ઠહેરના ઔર મય્યિતકે લિયે મગ્ફિરતકી દુઆ કરના યા કુરઆન મજીદ પઢકર ઉસકા સવાબ ઉસકો પહોંચાના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૨૩ :- મિટ્ટી ડાલ ચુકનેકે બા'દ કબર પર પાની છિળકના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૨૪ :- કિસી મય્યિતકો, છોટા હો બળા, મકાનકે અંદર દફન ન કરના ચાહિયે, ઇસ લિયે કે યે બાત નબિયોં (અલૈ.) કે સાથ ખાસ હૈ.

મસ્અલા ૨૫ :- કબરકા ચોકોર (ચોખંટા) બનાના મકરૂહ હૈ, મુસ્તહબ યે હૈ કે ઉઠી હુઇ ઊંટકે કોહાનકી તરહ બનાઇ જાએ.ઉસકી ઉંચાઇ એક બાલિશ્ત યા ઉસ્સે કુછ ઝિયાદહ હોના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨૬ :- કબરકા એક બાલિશ્તસે બહોત ઝિયાદહ બુલંદ કરના મકરૂહ તહરીમી હૈ. કબર પર ગચ (ચુના-સિમેન્ટ) કરના, ઉસપર મિટ્ટી લગાના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૨૭ :- દફન કર ચુકનેકે બા'દ કબર પર કોઇ ઈમારત જૈસે ગુંબદ યા કુબ્બે વગૈરહ બનાના ઝીનતકે મકસદસે હરામ હે, ઔર મજબૂરીકી નિય્યતસે મકરૂહ હે. મય્યિતકી કબર પર કોઇ ચીઝ યાદ દાશ્તકે તૌર પર લિખના જાઇઝ હે, બશર્તે કે કોઇ ઝરૂરત હો, વરના જાઇઝ નહીં, લેકિન ઈસ ઝમાનેમેં ચૂંકે આમ લોગોંને અપને અકીદે ઔર અમલકો બહોત ફાસિદ કર લિયા હે ઔર ઈન ખરાબિયોંમેં પસંદીદહ ચીઝ ભી નાજાઇઝ હો જાતી હે, ઈસ લિયે એસે મઆમલે બિલકુલ ના-જાઇઝ હોંગે. ઔર જો જો ઝરૂરતેં યે લોગ બયાન કરતે હૈં સબ નફસકે બહાને હૈં, જિનકો યે દિલમેં ખુદ ભી સમઝતે હૈં.

શહીદકે હુકમ

અગરચે શહીદ ભી ઝાહિરમેં મય્યિત હે, મગર આમ મુરદોંકે સબ હુકમ ઈસમેં જારી નહીં હો સકતે. ઔર ફઝીલતેં ભી ઈસકી બહોત હૈં, ઈસ લિયે ઈસકે હુકમોંકા અલગ બયાન કરના મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા.

શહીદકી કિસ્મોંકા ઝિકર હદીસોંમેં બહોત મિલતા હે. બા'ઝ ઉલમાને ઉન કિસ્મોંકો જમા' કરનેકે લિયે મુસ્તકિલ કિતાબેંભી લિખ્ખી હૈં, મગર હમકો શહીદકે જો હુકમ યહાં બયાન કરને હૈં વો ઉસ શહીદકે સાથ ખાસ હે, જિસમેં યે કુછ શરતેં પાઇ જાએં.

શર્ત ૧ :- મુસલમાન હોના, પસ ગૈર મુસ્લિમકે લિયે કિસી કિસમકી શહાદત સાબિત નહીં હો સકતી.

શર્ત ૨ :- મુકલ્લફ યા'ની આકિલ-બાલિગ હોના. પસ જો આદમી જુનૂનકી હાલતમેં મારા જાએ યા બાલિગ ન હોનેકી હાલતમેં તો ઉસકે લિયે શહાદતકે હુકમ જિનકા હમ આગે ઝિકર કરેંગે, સાબિત ન હોંગે.

શર્ત ૩ :- બડે હદસસે પાક હોના, અગર કોઇ આદમી નાપાકીકી હાલતમેં યા કોઇ ઔરત હેઝ-નિફાસમેં શહીદ હો જાએ તો ઉસકે લિયે ભી શહીદકે વો હુકમ સાબિત ન હોંગે.

શર્ત ૪ :- બે-ગુનાહ મકતૂલ હોના, પસ અગર કોઇ આદમી બે-ગુનાહ મકતૂલ નહીં હુવા, બલ્કે કિસી શરઇ જુર્મકી સઝામેં મારા ગયા હો યા મકતૂલ હી ન હુવા હો, યૂંહી મર ગયા હો તો ઉસકે લિયે ભી શહીદકે યે હુકમ સાબિત ન હોંગે.

શર્ત ૫ :- અગર કિસી મુસલમાન યા ઝિમ્મીકે હાથસે મારા ગયા હો, જૈસે કિસી પત્થર વગૈરહસે મારા જાએ તો ઉસપર શહીદકે હુકમ જારી ન હોંગે, લેકિન લોહા બિલકુલ હી ઘાયલ કરનેવાલે હથિયારકે હુકમમેં હે, ચાહે ઉસમેં ધાર ન હો. ઔર અગર કોઇ આદમી હરબી કાફિરોં યા બાગિયોં યા ડાકુઓંકે હાથસે મારા ગયા હો યા ઉનકે લડાઇકે મૈદાનમેં મકતૂલ મિલે તો ઉસમેં ઘાયલ કરનેવાલે હથિયારસે મકતૂલ હોનેકી શર્ત નહીં, યહાં તક કે અગર કિસી પત્થર વગૈરહસે ભી વો લોગ મારેં ઔર મર જાએ તો

શહીદકે હુકમ ઉસપર જારી હો જાએંગે, બલ્કે યે ભી શર્ત નહીં કે વો લોગ ખૂદ કત્લ કરનેવાલે હુએ હોં, બલ્કે અગર વો કત્લકા સબબ ભી હુએ હોં યા'ની ઉનસે વો બાતેં હો જાએં જો કત્લકી વજહ બન જાએં તબ ભી શહીદકે હુકમ જારી હો જાએંગે.

મિસાલ ૧ :- કિસી હરબી દુશ્મનને અપને જાનવરસે કિસી મુસલમાનકો રોંદ ડાલા ઔર ખૂદ ભી ઉસપર સવાર થા.

મિસાલ ૨ :- કોઇ મુસલમાન કિસી જાનવર પર સવાર થા. ઉસ જાનવરકો કિસી હરબી દુશ્મનને ભગાયા, જિસકી વજહસે મુસલમાન ઉસ જાનવરસે ગિરકર મર ગયા.

મિસાલ ૩ :- કિસી હરબી દુશ્મન વગૈરહને કિસી મુસલમાનકે ઘર યા જહાઝમેં આગ લગા દી હો જિસ્સે કોઇ જલકર મર ગયા.

શર્ત ૬ :- ઇસ કત્લકી સઝામેં શુરૂ' મેં શરીઅતકી તરફસે કોઇ માલી બદલા ન તય હો, બલ્કે કિસાસ વાજીબ હુવા હો. પસ અગર માલી બદલા મુકર્રર હોગા તબ ભી ઉસ મકતૂલ પર શહીદકે હુકમ ન લગાએંગે, ભલે હી ઝુલ્મસે મારા જાએ.

મિસાલ ૧ :- કોઇ મુસલમાન કિસી મુસલમાનકો ઝખમ ન કરનેવાલે હથિયારસે કત્લ કર દે.

મિસાલ ૨ :- કોઇ મુસલમાન કિસી મુસલમાનકો ઝખમ કરનેવાલે હથિયારસે કત્લ કર દે મગર ભૂલેસે. જૈસે કિસી જાનવર પર યા કિસી નિશાને પર હમલા કર રહા હો ઔર વો કિસી ઇન્સાનકે લગ જાએ.

મિસાલ ૩ :- કોઇ આદમી કિસી જગહ અલાવા લડાઇકે મૈદાનકે મકતૂલ પાયા જાએ ઔર કોઇ કાતિલ ઉસકા મા'લૂમ ન હો. ઇન સબ શકલોંમેં, ચૂંકે ઇસ કત્લકે બદલેમેં માલ વાજીબ હોતા હૈ કિસાસ નહીં વાજીબ હોતા, ઇસ લિયે યહાં શહીદકે હુકમ જારી ન હોંગે. માલી બદલેકે મુકર્રર હોનેમેં શુરૂ'કી કૈદ ઇસ વજહસે લગાઇ ગઇ કે અગર શુરૂ'મેં કિસાસ મુકર્રર હુવા હો, મગર કિસી રૂકાવટકી વજહસે કિસાસ મુઆફ હોકર ઉસકે બદલેમેં માલ વાજીબ હુવા હો તો વહાં શહીદકે હુકમ જારી હો જાએંગે.

મિસાલ :- કોઇ આદમી ઝખમ કરનેવાલે હથિયારસે જાન-બૂઝકર ઝુલ્મકે સાથ મારા ગયા હો, લેકિન કાતિલ ઔર મકતૂલકે વારિસોંમેં કુછ માલકે બદલે સુલહ હો ગઇ હો તો ઇસ શકલમેં ચૂંકે શુરૂ'મેં કિસાસ વાજીબ હુવા થા ઔર શુરૂ'મેં માલ વાજીબ નહીં હુવા થા, બલ્કે સુલહકી વજહસે વાજીબ હુવા, ઇસ લિયે યહાં શહીદકે હુકમ જારી હો જાએંગે.

મિસાલ :- કોઇ બાપ અપને બેટેકો ઝખમ કરનેવાલે હથિયારસે માર ડાલે તો ઇસ શકલમેં શુરૂ'મેં કિસાસ હી વાજીબ હુવા થા, માલ શુરૂ'મેં વાજીબ નહીં હુવા, લેકિન બાપકે અદબ ઔર બુઝુર્ગીકી વજહસે કિસાસ મુઆફ હોકર ઉસકે બદલેમેં માલ વાજીબ હુવા હૈ, ઇસ લિયે યહાં ભી શહીદકે હુકમ જારી હો જાએંગે.

શર્ત ૭ :- ઝખમ લગનેકે બા'દ ફિર કોઇ આરામ યા ઝિન્દગીકા લુત્ફ ઉઠાનેકા કામ, જૈસે ખાને-પીને, સોને, દવા કરને, ખરીદને-બેચને વગૈરહ ઉસસે ન હો સકે ઔર

એક નમાઝકે વક્તકે બરાબર ઉસકી ઝિન્દગી હોશ ઔર હવાસમેં ન ગુઝરે, ઔર ન ઉસકો બેહોશકી હાલતમેં મૈદાનસે ઉઠા કર લાએં, હાં અગર જાનવરોંકે કુચલ દેનેકે ડરસે ઉઠા લાએં તો કુછ હરજ ન હોગા. પસ અગર કોઇ આદમી ઝખમકે બા'દ ઝિયાદહ બાતેં કરે તો વો ભી શહીદકે હુકમોંમેં દાખિલ ન હોગા, ઇસ લિયે કે ઝિયાદહ બાતેં કરના ઝિન્દોંકી કામ હે. ઇસી તરહ અગર કોઇ આદમી વસિય્યત કરે તો વો વસિય્યત અગર કિસી દુનિયાકે મઆમલેમેં હે તો શહીદકે હુકમસે ખારિજ હો જાએગા, ઔર અગર દીનકે મઆમલેમેં હો તો ખારિજ ન હોગા. અગર કોઇ આદમી લળાઇકે મૈદાનમેં શહીદ હુવા ઔર ઉસસે યે બાતેં સાદિર હોં તો શહીદકે હુકમોંસે ખારિજ હો જાએગા વરના નહીં. લેકિન યે આદમી અગર લળનેમેં મારા ગયા હે ઔર અબ તક લળાઇ અભી તક ખત્મ નહીં હુઇ તો ઉપરકી ચીઝોંકે હોનેકે બાવજૂદ વો શહીદ હે.

મસ્અલા ૧ :- જિસ શહીદમેં સબ શરતેં પાઇ જાએં, ઉસકા એક હુકમ યે હે કે ઉસકો ગુસલ ન દિયા જાએ ઔર ઉસકા ખૂન ઉસકે જિસમસે મિટાયા ન જાએ, ઇસી તરહ ઉસકો દફન કર દેં.

દૂસરા હુકમ યે હે કે જો કપળે પેહને હોં ઉન કપળોંકો ઉસકે જિસમસે ન ઉતારેં હાં, અગર ઉસકે કપળે સુન્નત તા'દાદસે કમ હોં તો સુન્નત તા'દાદકે પૂરા કરનેકે લિયે ઔર કપળે ઝિયાદહ કર દિયે જાએં. ઇસી તરહ અગર ઉસકે કપળે સુન્નત કફનસે ઝિયાદહ હોં તો ઝિયાદહ કપળે ઉતાર લિયે જાએં. ઔર અગર ઉસકે જિસમ પર એસે કપળે હોં જિનમેં કફન હોનેકી સલાહિય્યત ન હો, જૈસે પોસ્તીન (ખાલ) વગૈરહ તો ઉનકો ભી ઉતાર લેના ચાહિયે. હાં, અગર એસે કપળોંકે સિવા ઉસકે જિસમ પર કોઇ કપળા ન હો તો ફિર પોસ્તીન વગૈરહકો ન ઉતારના ચાહિયે. ટોપી, જૂતા, હથિયાર વગૈરહ, હર હાલમેં ઉતાર લિયા જાએગા. ઔર બાકી સબ હુકમ જો ઔર મુરદોંકે લિયે હેં, જૈસે નમાઝ વગૈરહ વો સબ ઉનકે હકમેં ભી જારી હોંગે. અગર કિસી શહીદમેં ઇન શરતોંમેંસે કોઇ શર્ત ન પાઇ જાએ તો ઉસકો ગુસલ ભી દિયા જાએગા, ઔર દૂસરે મુરદોંકી તરહ નયા કફન ભી પહેનાયા જાએગા.

જનાઝેકે મુતફર્રિક મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર મય્યિતકો કબરમેં કિબ્લા રૂખ કરના યાદ ન રહે, ઔર દફન કરને ઔર મિટ્ટી ડાલ દેનેકે બા'દ ખ્યાલ આએ તો ફિર કિબ્લા રૂખ કરનેકે લિયે ઉસકી કબર ખોલના જાઇઝ નહીં. હાં, અગર સિર્ફ તખ્તે રખ્ખે ગંએ હોં, મિટ્ટી ન ડાલી ગઇ હો તો વહાં તખ્તે હટાકર ઉસકો કિબ્લા રૂખ કર દેના ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- ઔરતોંકો જનાઝાકે સાથ જાના મકરૂહે તહરીમી હે.

મસ્અલા ૩ :- રોનેવાલી ઔરતોંકા યા બયાન કરનેવાલિયોંકા જનાઝાકે સાથ જાના મના' હે.

મસ્અલા ૪ :- મય્યિતકો કબરમેં રખતે વકત અઝાન કેહના બિદઅત હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર ઈમામ જનાઝેકી નમાઝમેં ચાર તકબીરસે ઝિયાદહ કહે તો હનફી મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે ઈન ઝિયાદહ તકબીરોંમેં ઉનકી પૈરવી ન કરેં, બલ્કે ખામોશ ખળે રહેં. જબ ઈમામ સલામ ફેરે તો ખૂદ ભી સલામ ફેર દેં, હાં અગર ઝિયાદહ તકબીરેં
૧ ઈમામસે ન સુની જાએં, બલ્કે મુકબ્બિર'સે તો મુકતદિયોંકો ચાહિયે કે પૈરવી કરેં. ઔર હર તકબીરકો તકબીરે તેહરીમા સમઝેં, યે ખ્યાલ કરકે કે શાયદ ઈસસે પેહલે જો ચાર તકબીરેં મુકબ્બિર નકલ કર ચુકા હે વો ગલત હો, ઈમામને અબ તકબીરે તહરીમા કહી હો.

મસ્અલા ૬ :- અગર કોઈ આદમી જહાઝ (કશ્તી) પર મર જાએ ઔર ઝમીન વહીંસે ઈતની દૂર હો કે લાશકે ખરાબ હોનેકા ડર હો તો ઉસ વકત ચાહિયે કે ગુસલ ઔર કફનાને ઔર નમાઝસે ફારિગ હોનેકે બા'દ ઉસકો દરિયામેં ડાલ દેં, ઔર અગર કિનારા ઈતના દૂર ન હો ઔર વહાં જલ્દી ઉતરનેકી ઉમ્મીદ હો તો ઉસ લાશકો રખ છોળેં ઔર ઝમીનમેં દફન કર દેં.

મસ્અલા ૭ :- અગર કિસી આદમીકો નમાઝે જનાઝાકી વો દુઆ જો નકલ કી ગઈ હે, યાદ ન હો તો ઉસકો સિર્ફ અલ્લાહુમ્મગ્ફિર લિલ્ મુઅ્મિનીન વલ્મુઅ્મિનાત કેહ દેના કાફી હે. અગર યે ભી ન હો સકે ઔર સિર્ફ ચારોં તકબીરોંકો કાફી સમઝા જાએ, તબ ભી નમાઝ અદા હો જાએગી, ઈસ લિયે કે દુઆ ફર્ઝ નહીં, સુન્નત હે. ઔર ઈસી તરહ દુરૂદ શરીફ ભી ફર્ઝ નહીં હે.

મસ્અલા ૮ :- જબ કબરમેં મિટ્ટી પળ ચુકે તો ઉસકે બા'દ મય્યિતકા કબરસે નિકાલના જાઈઝ નહીં. હાં, અગર કિસી આદમીકા હક મારા જાતા હો તો અલબત્તા નિકાલના જાઈઝ હે.

મિસાલ ૧ :- જિસ ઝમીનમેં ઉસકો દફન કિયા હે, વો કિસી દૂસરેકી મિલ્કિયત હો ઔર વો ઉસકે દફન પર રાઝી ન હો.

મિસાલ ૨ :- કિસી આદમીકા માલ કબરમેં રેહ ગયા હો.

મસ્અલા ૯ :- અગર કોઈ ઔરત મર જાએ ઔર ઉસકે પેટમેં ઝિન્દા બચ્ચા હો તો ઉસકા પેટ ચાક કરકે વો બચ્ચા નિકાલ લિયા જાએ. ઈસી તરહ અગર કોઈ આદમી કિસીકા માલ નિગલ કર મર જાએ ઔર માલવાલા માંગે તો વો માલ ઉસકા પેટ ચાક
૨ કરકે નિકાલ લિયા જાએ, લેકિન અગર મુરદા માલ છોળકર મરા હે તો ઉસકે તરકા'મેંસે વો માલ અદા કર દિયા જાએ ઔર પેટ ચાક ન કિયા જાએ.

મસ્અલા ૧૦ :- દફન કરનેસે પેહલે લાશકા એક જગહસે દૂસરી જગહ દફન કરનેકે લિયે લે જાના બેહતર હોનેકે ખિલાફ હે, જબ કે વો જગહ એક દો મીલસે ઝિયાદહ ન હો. ઔર અગર ઉસ્સે ઝિયાદહ હો તો જાઈઝ નહીં, ઔર દફનકે બા'દ કબર

૧. તકબીર કેહનેવાલા.

૨. છોળા હુવા માલ,

ખોદકર લાશ લે જાના તો હર હાલતમેં ના-જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૧ :- મય્યિતકી તા'રીફ કરના, ચાહે નઝમ (પદ્ય) મેં હો યા નસ્ર (ગદ્ય) મેં, જાઈઝ હૈ. બશર્તે કે તા'રીફમેં કિસી કિસમકા મુબાલગા (અતિ શયોક્તિ) ન હો યા'ની એસી તા'રીફેં બયાન કી જાએં જો ઉસમેં ન હોં.

મસ્અલા ૧૨ :- મય્યિતકે અઝીઝદારોંકો તસ્કીન ઓર તસલ્લી દેના ઓર સબરકે ફઝાઈલ ઓર ઉસકા સવાબ ઉનકો સુનાકર ઉનકો સબર પર ઉભારના ઓર ઉનકે ઓર મય્યિતકે લિયે દુઆ કરના જાઈઝ હૈ. ઈસીકો તા'ઝિયત કેહતે હૈં. તીન દિનકે બા'દ તા'ઝિયત કરના મકરૂહે તન્ઝીહી હૈ. લેકિન અગર તા'ઝિયત કરનેવાલા યા મય્યિતકે રિશ્તેદાર સફરમેં હોં ઓર તીન દિનકે બા'દ આએં તો ઈસ શકલમેં તીન દિનકે બા'દ ભી તા'ઝિયત મકરૂહ નહીં. જો આદમી એક બાર તા'ઝિયત કર ચુકા હો ઉસકો ફિર દોબારહ તા'ઝિયત કરના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૧૩ :- અપને લિયે કફન તૈયાર રખના મકરૂહ નહીં, કબરકા તૈયાર રખના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૧૪ :- મય્યિતકે કફન પર બગૈર રોશનાઈકે વૈસે હી ઉન્ગલીકી હરકતસે કોઈ દુઆ જૈસે અહદ નામા વગૈરહ લિખના યા ઉસકે સીને પર બિસ્મિલ્લાહિર્રહ્‌માનિર્રહીમ ઓર પેશાની પર કલિમા લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ મુહમ્મદુ રૈસૂલુલ્લાહ લિખના જાઈઝ હૈ, મગર કિસી સહીહ હદીસસે ઈસકા સુબૂત નહીં હૈ, ઈસ લિયે ઉસકે સુન્નત યા મુસ્તહબ હોનેકા ખ્યાલ ન રખના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૫ :- કબર પર કોઈ હરી ડાલી રખ દેના મુસ્તહબ હૈ, ઓર ઉસકે કરીબ કોઈ દરખ્ત વગૈરહ નિકલ આયા હો તો ઉસકા કાટ ડાલના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- એક કબરમેં એકસે ઝિયાદહ લાશ દફન ન કરના ચાહિયે, મગર સખ્ત ઝરૂરતકે વક્ત જાઈઝ હૈ, ફિર અગર સબ મુરદે મર્દ હી હોં તો જો ઉનમેં સબસે અફઝલ હો ઉસકો આગે રખ્ખેં, બાકી સબકો ઉસકે પીછે દરજા-બ-દરજા રખ્ખેં ઓર અગર બા'ઝ મર્દ હોં ઓર બા'ઝ ઔરતેં તો મરદોંકો આગે રખ્ખેં ઓર ઉનકે પીછે ઔરતોંકો.

મસ્અલા ૧૭ :- કબરોંકી ઝિયારત કરના યા'ની ઉનકો જાકર દેખના મરદોં કે લિયે મુસ્તહબ હૈ. બેહતર યે હૈ કે વો દિન જુમ્આકા હો. બુઝુર્ગોંકી કબરોંકી ઝિયારતકે લિયે સફર કરકે જાના ભી જાઈઝ હૈ. જબ કે કોઈ અકીદા ઓર અમલ શરીઅતકે ખિલાફ ન હો, જૈસા આજકલ ઉર્સમેં ખરાબિયાં હોતી હૈં.

મસ્જિદકે હુકમ

યહાં હમ મસ્જિદકે ઉન હુકમોંકો બયાન કરના નહીં ચાહતે જો વકફસે તઅલ્લુક રખતે હૈં, ઈસ લિયે કે ઉનકા ઝિક્ર વકફકે બયાનમેં મુનાસિબ મા'લૂમ હોતા હૈ. હમ યહાં

ઉન હુકમોંકો બયાન કરતે હૈં જો નમાઝસે યા મસ્જિદકી ઝાતસે તઅલ્લુક રખતે હૈં.

મસ્અલા ૧ :- મસ્જિદકે દરવાઝેકા બંદ કરના મકરૂહે તહરીમી હે. હાં, અગર નમાઝકા વકત ન હો ઓર માલ ઓર અસ્બાબકી હિફાઝતકે લિયે દરવાઝા બંદ કર લિયા જાએ તો જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૨ :- મસ્જિદકી છત પર પાખાના-પેશાબ યા જિમાઅ (સંભોગ) કરના એસા હી હે જૈસા મસ્જિદકે અંદર.

૧ મસ્અલા ૩ :- જિસ ઘરમેં મસ્જિદ હો ઉસ પૂરે ઘર¹કો મસ્જિદકા હુકમ નહીં. ઇસી તરહ ઉસ જગહકો ભી મસ્જિદકા હુકમ નહીં જો ઇદોં યા જનાઝેકી નમાઝકે લિયે મુકર્રર કી ગઇ હો.

૨ મસ્અલા ૪ :- મસ્જિદકે દરો દીવાર²કા નકશ કરના (બેલ-બોટે બનાના) અગર અપને ખાસ માલસે હો તો હરજ નહીં, મગર મેહરાબવાલી દીવાર પર મકરૂહ હે, ઓર અગર મસ્જિદકી આમ્દનીસે હો તો ના-જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૫ :- મસ્જિદકી દરો દીવાર પર કુરઆન મજીદકી આયતોં યા સૂરતોંકા લિખના અચ્છા નહીં.

મસ્અલા ૬ :- મસ્જિદકે અંદર યા મસ્જિદકી દીવાર પર થૂકના યા નાક સાફ કરના બહોત બુરી બાત હે, ઓર અગર સખ્ત ઝરૂરત પેશ આએ તો અપને કપડે વગૈરહમેં લે લે.

મસ્અલા ૭ :- મસ્જિદકે અંદર વુઝૂ યા કુલ્લી વગૈરહ કરના મકરૂહે તહરીમી હે.

મસ્અલા ૮ :- નાપાક ઓર હૈઝવાલી ઓરતકો મસ્જિદકે અંદર જાના ગુનાહ હે.

મસ્અલા ૯ :- મસ્જિદકે અંદર ખરીદના-બેચના મકરૂહે તહરીમી હે, હાં એ'તિકાફકી હાલતમેં ઝરૂરત ભર મસ્જિદકે અંદર ખરીદના-બેચના જાઇઝ હે. ઝરૂરતસે
૩ ઝિયાદહ ઉસ વકત ભી જાઇઝ નહીં, મગર વો ચીઝ³ મસ્જિદકે અંદર મૌજૂદ ન હોની ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૦ :- અગર કિસીકે પૈરમેં મિટ્ટી વગૈરહ ભર જાએ તો ઉસકો મસ્જિદકી દીવાર યા સુતૂનસે પૂંછના મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૧ :- મસ્જિદકે અંદર દરખ્તોંકા લગાના મકરૂહ હે. ઇસ લિયે કે યે

---

૧. બલ્કે વો ખાસ જગહ જિસકો નમાઝકે લિયે ખાસ કર લિયા હે, સાફ-પાક રખનેકે કાબિલ હે તો સબ હુકમ ઇસમેં ભી મસ્જિદકે ન હોંગે.

૨. મગર એસા બેલ-બૂટા ન બનાયા જાએ જિસ્સે નમાઝમેં ખ્યાલ બટે, ઓર નમાઝમેં ઇન બેલ-બૂટોંકે દેખનેમેં લગ જાએ ઓર નમાઝ અચ્છી તરહ અદા ન કર સકે. અગર એસા કરેગા જૈસા કે અકસર ઇસ ઝમાનેમેં રિવાજ હે તો ગુનેહગાર હોગા.

૩. યા'ની જિસ ચીઝકો બેચતા હે વો મસ્જિદમેં ન પાઇ જાએ. ઓર અગર સિર્ફ કીમતકા રૂપિયા મસ્જિદમેં લે આયા જાએ તો કુછ હરજ નહીં.

તરીકાં અહલે કિતાબ[1] કા હે. હાં, અગર ઇસમેં મસ્જિદકા કોઇ ફાયદા હો તો જાઇઝ હે. ૧
જૈસે મસ્જિદકી ઝમીનમેં નમી ઝિયાદહ હો કે દીવારોંકે ગિર જાનેકા ડર હો તો એસી હાલતમેં અગર દરખ્ત લગાયા જાએ તો વો નમીંકો ચૂસ લેગા.

મસ્અલા ૧૨ :- મસ્જિદકો રાસ્તા કરાર દેના સખ્ત નહીં. હાં, અગર જાઇઝ ઝરૂરત આ જાએ તો કભી કભી એસી હાલતમેં મસ્જિદસે હોકર નિકલ જાના જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૧૩ :- મસ્જિદમેં કિસી પેશાવરકો અપના પેશા કરના જાઇઝ નહીં, ઇસ લિયે કે મસ્જિદ દીનકે કામોં, ખાસ તૌરસે નમાઝકે લિયે બનાઇ જાતી હે, ઇસમેં દુનિયાકે કામ ન હોના ચાહિયે. યહાં તક કે જો આદમી કુરઆન વગૈરહ તંખ્વાહ લેકર પઢાતા હો વો ભી પેશાવાલોંમેં દાખિલ હે. ઉસકો મસ્જિદસે અલગ બેઠકર પઢાના ચાહિયે. હાં, અગર કોઇ આદમી મસ્જિદકી હિફાઝતકે લિયે મસ્જિદમેં બેઠે ઔર સાથમેં અપના કામ ભી કરતા જાએ તો કુછ હરજ નહીં, જૈસે કોઇ કાતિબ યા દરઝી મસ્જિદકે અંદર હિફાઝતકે લિયે બેઠે ઔર સાથ હી અપની કિતાબત યા સિલાઇ ભી કરતા જાએ તો જાઇઝ હે.

તતિમ્મા બેહિશ્તી ઝેવર દૂસરા હિસ્સા પૂરા હુવા

તતિમ્મા બેહિશ્તી ઝેવર તીસરા હિસ્સા

રોઝેકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- એક શહરવાલોંકા ચાંદ દેખના દૂસરે શહરવાલોં પર ભી હુજ્જત હે. ઇન દોનૂં શહરોંમેં કિતની હી દૂરી ક્યૂં ન હો, યહાં તક કે અગર શુરૂ' મગરિબમેં ચાંદ દેખા જાએ ઔર ઉસકી ખબર મો'તબર તરીકેસે પૂરબકે આખિરમેં રેહનેવાલોંકો પહોંચ જાએ તો ઉનપર ઉસ દિન રોઝા ઝરૂરી હોગા.

મસ્અલા ૨ :- અગર દો સિકા[2] આદમિયોંકી ગવાહીસે ચાંદકા દેખના સાબિત ૨
હો જાએ ઔર ઉસી હિસાબસે લોગ રોઝા રખ્ખેં તો તીસ રોઝે પૂરે હો જાનેકે બા'દ ઇદુલ ફિત્રકા ચાંદ ન દેખા જાએ, ચાહે આસમાન સાફ હો યા નહીં. ઔર ૩૧ વે દિન ઇફતાર કર લિયા જાએ ઔર વો દિન શવ્વાલકી પેહલી તારીખ સમઝી જાએ.

મસ્અલા ૩ :- અગર ૩૦ તારીખકો દિનકે વકત ચાંદ દિખાઇ દે તો રાત આગેકી સમઝી જાએગી ઔર વો દિન અગલે માહકી તારીખ કરાર દિયા જાએગા, ચાહે યે દેખના દિન ઢલેસે (ઝવાલસે) પેહલે હો યા ઝવાલકે બા'દ.

---

૧. આસમાની કિતાબવાલે જૈસે ઇસાઇ-યહૂદી વગૈરહ.

૨. શરીઅતકે લિહાઝસે જો ભલે હોં. (મો'તબર)

મસ્અલા ૪ :- જો આદમી રમઝાન યા ઈદકા ચાંદ દેખે ઔર કિસી વજહસે ઉસકી ગવાહી શરીઅતસે એ'તિબારકે કાબિલ ન કરાર પાએ, ઉસપર ઈન દોનૂં દિનોંકા રોઝા રખના વાજીબ હૈ.

મસ્અલા ૫ :- કિસી આદમીને ઈસ વજહસે કે રોઝેકા ખ્યાલ ન રહા, કુછ ખા-પી લિયા યા જિમાઅ કર લિયા ઔર યે સમઝા કે મેરા રોઝા જાતા રહા, ઈસ ખ્યાલસે જાન-બૂઝકર કુછ ખા-પી લિયા તો ઉસકા રોઝા ઈસ શકલમેં ફાસિદ હો જાએગા ઔર કફ્ફારા ઝરૂરી ન હોગા, સિર્ફ કઝા વાજીબ હૈ. ઔર અગર મસ્અલા જાનતા હો ઔર ફિર ભૂલકર એસા કરનેકે બા'દ જાન્-બૂઝકર ઈફતાર કર દે તો જિમાઅકી સૂરતમેં કફ્ફારા ભી લાઝિમ હોગા, ઔર ખાનેકી સૂરતમેં ઉસ વક્ત ભી સિર્ફ કઝા હી હૈ.

મસ્અલા ૬ :- કિસીકો બે-ઈખ્તિયાર કય હો ગઈ યા એહતિલામ હો ગયા યા
૧ કિસી ઔરત વગૈરહકે દેખનેસે ઈન્ઝાલ[૧] હો ગયા ઔર મસ્અલા મા'લૂમ ન હોનેકી વજહસે વો યે સમઝા કે મેરા રોઝા જાતા રહા ઔર ઉસને જાન-બૂઝકર ખા-પી લિયા તો રોઝા ફાસિદ હો ગયા. ઔર સિર્ફ કઝા લાઝિમ હોગી ન કે કફ્ફારા, ઔર અગર મસ્અલા મા'લૂમ હો કે ઈસ્સે રોઝા નહીં જાતા ઔર ફિર જાન-બૂઝકર ઈફતાર કર દિયા તો કફ્ફારા ભી લાઝિમ હોગા.

મસ્અલા ૭ :- મર્દ અગર અપને ખાસ હિસ્સેકે સૂરાખમેં કોઈ ચીઝ ડાલે તો વો ચૂંકે પેટ તક નહીં પહોંચતી, ઈસ લિયે રોઝા ફાસિદ ન હોગા.

મસ્અલા ૮ :- કિસીને મુરદા ઔરતસે યા એસી કમસિન ના-બાલિગ લડકીસે જિસકે સાથ જિમાઅકી રગબત નહીં હોતી યા કિસી જાનવરસે જિમાઅ કિયા યા કિસીકો
૨ લિપટાયા યા બોસા લિયા યા જલક[૨] કિયા ઔર ઈન સબ શકલોંમેં મની નિકલ પડી તો રોઝા ફાસિદ હો જાએગા. ઔર કફ્ફારા વાજીબ ન હોગા.

મસ્અલા ૯ :- કિસ રોઝેદાર ઔરતસે ઝબરદસ્તી યા સોનેકી હાલતમેં યા જુનૂનકી હાલતમેં જિમાઅ કિયા તો ઔરતકા રોઝા ફાસિદ હો જાએગા ઔર ઔરત પર સિર્ફ કઝા ઝરૂરી હોગી, ઔર મર્દ ભી અગર રોઝેદાર હો તો ઉસપર કઝા ઔર કફ્ફારા દોનૂં ઝરૂરી હૈં.

મસ્અલા ૧૦ :- વો આદમી જિસમેં રોઝેકે વાજીબ હોનેકી તમામ શરતેં પાઈ જાતી હોં, રમઝાનકે ઉસ અદાઈ રોઝેમેં, જિસકી નિય્યત સુબહ સવેરેસે પેહલે કર ચુકા હો, જાન-બૂઝકર મુંહકે ઝરીયેસે પેટમેં કોઈ એસી ચીઝ પહોંચાએ જો ઈન્સાનકી દવા યા ગિઝામેં ઈસ્તે'માલ કી જાતી હો યા'ની ઉસકે ઈસ્તે'માલસે કિસી કિસમકા નફા' જિસમકા યા લઝઝત મિલનેકા સોચા હો ઔર ઉસકે ઈસ્તે'માલસે નેક લોગ નફરત ન કરતે હોં, ચાહે વો બહોત હી થોડા હો, યહાં તક કે એક તિલકે બરાબર યા જિમાઅ કરે યા

૧. મનીકા નિકલના,

૨. હાથસે હરકત દેકર મની ગિરાના,

કરવાએ, લવાતત[1] ભી ઇસી હુકમમેં હે. જિમાઅમેં ખાસ હિસ્સેકે સરકા દાખિલ હો જાના કાફી હે, મનીકા નિકલના ભી શર્ત નહીં. ઇન સબ શકલોંમેં કઝા ઔર કફફારા દોનૂં વાજીબ હોંગે, મગર યે બાત શર્ત હે કે જિમાઅ ઐસી ઔરતસે કિયા જાએ જો જિમાઅકે કાબિલ હો, બહોત કમસિન લળકી ન હો જિસમેં જિમાઅકી બિલકુલ કાબિલિયત ન પાઇ જાએ.

મસ્અલા ૧૧ :- અગર કોઇ આદમી સરમેં તેલ ડાલે યા સુરમા લગાએ યા મર્દ અપને પિછલે હિસ્સેકે સૂરાખમેં કોઇ સૂખી ચીઝ દાખિલ કરે ઔર ઉસકા સર બાહિર રહે યા તર ચીઝ દાખિલ કરે ઔર વો હુકનાકી જગહ તક પહોંચે તો ચૂંકે યે ચીઝેં પેટ તક નહીં પહોંચતી, ઇસ લિયે રોઝા ફાસિદ ન હોગા, ઔર કફફારા વાજીબ ન હોગા, ન કઝા. ઔર અગર સૂખી ચીઝ જૈસે રૂઇ યા કપળા વગૈરહ મર્દને અપને પિછલે હિસ્સેમેં દાખિલ કી ઔર વો સારી અંદર ગાયબ કર દી યા તર ચીઝ દાખિલ કી ઔર વો હુકનાકી જગહ તક પહોંચ ગઇ તો રોઝા ફાસિદ હો જાએગા ઔર સિર્ફ કઝા વાજીબ હોગી.

મસ્અલા ૧૨ :- જો લોગ હુક્કા પીનેકે આદી હોં યા કિસી ફાયદેકી ગરઝસે હુક્કા પિયે રોઝેકી હાલતમેં તો ઉનપર ભી કફફારા ઔર કઝા દોનૂં વાજીબ હોંગે.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર કોઇ ઔરત કિસી ના-બાલિગ બચ્ચેસે યા પાગલસે જિમાઅ કરાએ તબ ભી ઉસપર કઝા ઔર કફફારા દોનૂં ઝરૂરી હોંગે.

મસ્અલા ૧૪ :- જિમાઅમેં ઔરત ઔર મર્દ દોનૂંકા અકલવાલા હોના શર્ત નહીં, યહાં તક કે અગર એક પાગલ હો ઔર દૂસરા અકલવાલા, તો અકલવાલે પર કફફારા ઝરૂરી હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- સોનેકી હાલતમેં મનીકે નિકલનેસે જિસકો એહતિલામ કેહતે હૈં, અગર કોઇ બગૈર ગુસલ કિયે હુએ રોઝા રખ્ખે તો રોઝા ફાસિદ ન હોગા. ઇસી તરહ અગર કિસી ઔરતકે યા ઉસકા ખાસ હિસ્સા દેખનેસે યા સિર્ફ કિસી બાતકા ખ્યાલ દિલમેં કરનેસે મની નિકલ જાએ, જબ ભી રોઝા ફાસિદ નહીં હોગા.

મસ્અલા ૧૬ :- મર્દકા અપને ખાસ હિસ્સેકે સૂરાખમેં કોઇ ચીઝ જૈસે તેલ યા પાની ડાલના, ચાહે પિચકારીકે ઝરીયેસે યા વૈસેહી યા સલાઇ વગૈરહકો દાખિલ કરના, અગર યે ચીઝેં મસાને તક પહોંચ જાયેં, રોઝેકો ફાસિદ નહીં કરતા.

મસ્અલા ૧૭ :- કિસી આદમીને ઇસ વજહસે કે રોઝેકા ખ્યાલ નહીં રહા યા અભી કુછ રાત બાકી થી ઇસ લિયે જિમાઅ શુરૂ' કર દિયા, યા કુછ ખાને-પીને લગા, ઔર ઉસકે બા'દ હી જૈસે હી રોઝેકા ખ્યાલ આ ગયા, યા જ્યૂંહી સુબહ સાદિક હુઇ ફૌરન અલગ હો ગયા, યા લુકમાકો મુંહસે ફેંક દિયા, ચાહે અલગ હો જાનેકે બા'દ મની ભી નિકલ જાએ, તબ ભી રોઝા ફાસિદ ન હોગા ઔર મનીકા યે નિકલના એહતિલામકે હુકમમેં હોગા.

મસ્અલા ૧૮ :- મિસ્વાક કરનેસે અગરચે દિન ઢલનેકે બા'દ હો, તાઝા લકળીસે હો યા સૂખીસે, રોઝેમેં કુછ નુકસાન ન આએગા.

---

૧. લળકોંસે બદકારી કરના.

મસ્અલા ૧૯ :- ઔરતકા બોસા લેના ઔર ઉસ્સે ચિમટના મકરૂહ હે, જબ કે મનીકે ગિરનેકા ડર હો યા અપને આપકે બે-ઈખ્તિયાર હો જાનેકા ઔર ઈસ હાલતમેં જિમાઅ કર લેનેકા ડર હો. ઔર અગર યે ડર ન હો તો ફિર મકરૂહ નહીં.

મસ્અલા ૨૦ :- કિસી ઔરત વગૈરહકે હોંઠકા મુંહમેં લેના ઔર ખાસ નંગા બદન મિલાના દાખિલ કિયે બગૈર, હર હાલતમેં મકરૂહ હે, ચાહે મનીકે ગિરનેકા યા જિમાઅકા ડર હો યા ન હો.

મસ્અલા ૨૧ :- અગર કોઈ મુકીમ રોઝેકી નિય્યતકે બા'દ મુસાફિર બન જાએ ઔર થોડી દૂર જાકર ભૂલી હુઈ ચીઝકે લેનેકો અપને મકાન વાપસ આએ ઔર વહાં પહોંચકર રોઝેકો ફાસિદ કર દે તો ઉસકો કફ્ફારા દેના હોગા, ઈસ લિયે કે વો ઉસ વકત મુસાફિર ન થા, ચાહે વો ઠહેરનેકી નિય્યતસે ન ગયા થા ઔર ન વહાં ઠહેરા.

મસ્અલા ૨૨ :- સિવાએ જિમાઅકે ઔર કિસી વજહસે અગર કફ્ફારા વાજીબ હુવા હો ઔર એક કફ્ફારા અદા ન કરને પાયા હો કે દૂસરા વાજીબ હો જાએ તો ઉન દોનૂંકે લિયે એક હી કફ્ફારા કાફી હે, અગરચે દોનૂં કફ્ફારે દો રમઝાનોંકે હોં. હાં, જિમાઅકી વજહસે જિતને રોઝે ફાસિદ હુએ હોં તો અગર વો એક હી રમઝાનકે રોઝે હૈં તો એક હી કફ્ફારા કાફી હે. ઔર અગર દો રમઝાનકે હૈં તો હર એક રમઝાનકા કફ્ફારા અલગ દેના હોગા, અગરચે પેહલા કફ્ફારા અદા ન કિયા હો.

એ'તિકાફકે મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- એ'તિકાફકે લિયે તીન ચીઝેં ઝરૂરી હૈં.

(૧) જમાઅતવાલી મસ્જિદમેં ઠહેરના.

(૨) એ'તિકાફકી નિય્યતસે ઠહેરના. પસ બગૈર ઈરાદા ઠહેર જાનેકો એ'તિકાફ નહીં કેહતે, ચૂંકે નિય્યતકે સહીહ હોનેકે લિયે નિય્યત કરનેવાલેકા મુસલમાન ઔર અકલવાલા હોના શર્ત હે, ઈસ લિયે અકલ ઔર ઈસ્લામકા શર્ત હોના ભી નિય્યતકે બયાનમેં આ ગયા.

(૩) હેઝ ઔર નિફાસસે ખાલી ઔર પાક હોના ઔર જનાબત (નાપાકી) સે પાક હોના.

મસ્અલા ૨ :- સબસે બેહતર વો એ'તિકાફ હે જો મસ્જિદે હરામ યા'ની કા'બએ મુકર્રમામેં કિયા જાએ, ઉસકે બા'દ મસ્જિદે નબવીકા, ઉસકે બા'દ મસ્જિદે બૈતુલ મુકદસકા, ઉસકે બા'દ ઉસ જામેઅ મસ્જિદકા જિસમેં જમાઅતકા ઈન્તિઝામ હો. અગર જામેઅ મસ્જિદમેં જમાઅતકા ઈન્તિઝામ ન હો તો મોહલ્લેકી મસ્જિદ, ઉસકે બા'દ વો મસ્જિદ જિસમેં સબસે ઝિયાદહ જમાઅત હોતી હો.

મસ્અલા ૩ :- એ'તિકાફકી તીન કિસ્મે હૈં. ૧. વાજીબ, ૨. સુન્નતે મુઅક્કદા, ૩. મુસ્તહબ.

(૧) વાજીબ :- વો હે જિસકી નઝર કી જાએ. નઝર ચાહે કિસીસે ગૈર મુઅલ્લક હો જૈસે કોઇ આદમી બગૈર કિસી શર્તકે એ'તિકાફકી નઝર કરે, યા મુઅલ્લક, જૈસે કોઇ આદમી યે શર્ત કરે કે અગર મેરા ફલાં કામ હો જાએગા તો મૈં એ'તિકાફ કરૂંગા.

(૨) સુન્નતે મુઅક્કદા :- વો હે કે રમઝાનકી આખિરી અશરામેં નબી (સ.અ.વ.) સે પાબંદીકે સાથ એ'તિકાફ કરના સહીહ હદીસોંમેં નકલ કિયા ગયા હે, મગર યે સુન્નતે મુઅક્કદા બા'ઝ કે કર લેનેસે સબકે ઝિમ્મેસે ઉતર જાએગી. ઔર

(૩) મુસ્તહબ :- વો હે કે રમઝાનકે મહીનાકે આખિરી અશરાકે સિવા કિસી ઔર ઝમાનેમેં, ચાહે રમઝાનકા પેહલા દૂસરા અશરા હો યા ઔર કોઇ મહીના હો, એ'તિકાફ કરેં.

મસ્અલા ૪ :- વાજીબ એ'તિકાફકે લિયે રમઝાન શર્ત હે. જબ કોઇ આદમી એ'તિકાફ કરેગા તો ઉસકો રોઝા રખના હોગા, બલ્કે અગર યે ભી નિય્યત કરે કે મૈં રોઝા ન રખ્ખૂંગા, તબ ભી ઉસકો રોઝા રખના ઝરૂરી હોગા. ઇસી વજહસે અગર કોઇ આદમી રાતકે એ'તિકાફકી નિય્યત કરે, તો વો ભી બેકાર સમઝી જાએગી, ક્યૂંકે રાતમેં રોઝેકા કોઇ મહલ નહીં. હાં, અગર રાત દિન દોનૂંકી નિય્યત કરે યા સિર્ફ કઇ દિનોંકી તો ફિર રાત સાથમેં દાખિલ હો જાએગી, ઔર રાતકો ભી એ'તિકાફ કરના ઝરૂરી હોગા. ઔર અગર સિર્ફ એક હી દિનકે એ'તિકાફકી નઝર કરે તો રાત સાથમેં થી દાખિલ ન હોગી, રોઝાકા ખાસ એ'તિકાફકે લિયે રખના ઝરૂરી નહીં, ચાહે જિસ મકસદસે રોઝા રખ્ખા જાએ, એ'તિકાફકે લિયે કાફી હે. જૈસે કોઇ આદમી રમઝાનમેં એ'તિકાફકી નઝર કરે તો રમઝાનકા રોઝા ઉસ એ'તિકાફકે લિયે ભી કાફી હે, હાં ઉસ રોઝેકા વાજીબ હોના ઝરૂરી હે. નફલ રોઝે ઇસકે લિયે કાફી નહીં. જૈસે કોઇ આદમી નફલ રોઝા રખ્ખે ઔર ઉસકે બા'દ ઉસી દિન એ'તિકાફકી નઝર કરે તો સહીહ નહીં. અગર કોઇ આદમી પૂરે રમઝાનકે એ'તિકાફકી નઝર કરે ઔર ઇત્તિફાકસે રમઝાનમેં ન કર સકે તો કિસી ઔર મહીનેમેં ઉસકે બદલે કર લેનેસે ઉસકી નઝર પૂરી હો જાએગી, મગર મિલાકર લગાતાર રોઝે રખના ઔર ઉનમેં એ'તિકાફ કરના ઝરૂરી હોગા.

મસ્અલા ૫ :- સુન્નત એ'તિકાફમેં તો રોઝા હોતા હી હે, ઉસકે લિયે શર્ત કરનેકી ઝરૂરત નહીં.

મસ્અલા ૬ :- મુસ્તહબ એ'તિકાફમેં ભી એહતિયાત યે હે કે રોઝા શર્ત હે ઔર એ'તિબારકી બાત યે હે કે શર્ત નહીં.

મસ્અલા ૭ :- વાજીબ એ'તિકાફ કમસે કમ એક દિન હો સકતા હે, ઔર ઝિયાદહ જિતની નિય્યત કરે. ઔર સુન્નત એ'તિકાફ એક અશરા, ઇસ લિયે કે સુન્નત એ'તિકાફ રમઝાનકે આખિરી અશરામેં હોતા હે, ઔર મુસ્તહબ ..કે લિયે કોઇ મિકદાર મુકર્રર નહીં, એક મિનટ બલ્કે ઉસસે ભી કમ હો સકતા હે.

મસ્અલા ૮ :- એ'તિકાફકી હાલતમેં દો કિસ્મકે કામ હરામ હૈં યા'ની ઉનકે
૧ કરનેસે અગર વાજીબ યા સુન્નત હે તો ફાસિદ હો જાએગા ઔર ઉસકી કઝા' કરની પળેગી. ઔર અગર એ'તિકાફ મુસ્તહબ હે તો ખત્મ હો જાએગા, ઈસ લિયે કે મુસ્તહબ એ'તિકાફકે લિયે કોઈ મુદ્દત મુકર્રર નહીં, પસ ઉસકી કઝા ભી નહીં. પેહલી કિસ્મ એ'તિકાફકી જગહસે બગૈર ઝરૂરત બાહિર નિકલના આમ ઝરૂરત હે, ચાહે કુદરતી હો યા શરઈ. કુદરતી જૈસે પાખાના-પેશાબ, નાપાકી યા ગુસલ, ખાન-ખાના ભી કુદરતી ઝરૂરતમેં દાખિલ હે, જબકે કોઈ આદમી ખાના લાનેવાલા ન હો. શરઈ ઝરૂરત જૈસે જુમ્આકી નમાઝ.

મસ્અલા ૯ :- જિસ ઝરૂરતકે લિયે એ'તિકાફકી મસ્જિદસે બાહિર જાએ, ઉસકે ફારિગ હોનેકે બા'દ વહાં ઠેહરે નહીં, ઔર જહાં તક મુમ્કિન હો, એસી જગહ અપની ઝરૂરત પૂરી કરે જો ઉસ મસ્જિદસે ઝિયાદહ કરીબ હો. જૈસે પાખાનેકે લિયે અગર જાએ ઔર ઉસકા ઘર અગર દૂર હો ઔર ઉસકે કિસી દોસ્ત વગૈરહકા ઘર કરીબ હો તો વહીં જાએ, હાં અગર ઉસકી તબીઅત અપને ઘર હી કે લિય હો ઔર દૂસરી જગહ જાનેસે ઉસકી ઝરૂરત પૂરી ન હો તો ફિર જાઈઝ હે. અગર જુમ્આકી નમાઝકે લિયે કિસી મસ્જિદમેં જાએ ઔર નમાઝકે બા'દ વહીં ઠહેર જાએ ઔર એ'તિકાફકો પૂરા કરે, તબ ભી જાઈઝ હે, મગર મકરૂહ હે.

મસ્અલા ૧૦ :- ભૂલેસે અપને એ'તિકાફકી મસ્જિદકો એક મિનટ, બલ્કે ઈસસે ભી કમ છોળ દેના જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૧ :-જો ઉઝર (મજબૂરી) ઝિયાદહ ન પાયા જાતા હો ઉસકે લિયે અપને એ'તિકાફ કરનેકી જગહ છોળ દેના એ'તિકાફકે ખિલાફ હે. જૈસે કિસી મરીઝકી દેખ ભાલકે લિયે યા કિસી ડૂબતે હુએકો બચાનેકે લિયે યા આગ બુઝાનેકો યા મસ્જિદકે ગિરનેકે ખૌફસે, તો ઈન સૂરતોંમેં એ'તિકાફકી જગહસે નિકલ જાના ગુનાહ નહીં, બલ્કે જાન બચાનેકે લિયે ઝરૂરી હે, મગર એ'તિકાફ કાઈમ ન રહેગા. અગર કિસી શરઈ યા કુદરતી ઝરૂરતકે લિયે નિકલે ઔર ઈસ દરમિયાન ચાહે ઝરૂરત પૂરી હોનેસે પેહલે યા ઉસકે બા'દ કિસી મરીઝકી દેખ ભાલ કરે યા નમાઝે જનાઝેમેં શરીક હો જાએ તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૧૨ :- જુમ્આકી નમાઝકે લિયે એસે વક્ત જાએ કે તહિય્યતુલ મસ્જિદ ઔર જુમ્આ ઔર સુન્નત વહાં પઢ સકે, ઔર નમાઝકે બા'દ ભી સુન્નત પઢનેકે લિયે ઠહેરના જાઈઝ હે. વક્તકે ઈસ મિકદારકા અંદાઝા ઉસ આદમીકી રાય પર છોળ દિયા ગયા હે, અગર અંદાઝા ગલત હો જાએ યા'ની કુછ પેહલેસે પહોંચ જાએ તો કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૧૩ :- અગર કોઈ આદમી ઝબરદસ્તી એ'તિકાફકી જગહસે બાહિર નિકાલ દિયા જાએ તબ ભી ઉસકા એ'તિકાફ કાઈમ ન રહેગા. જૈસે કિસી જુર્મસે વક્તકે

૧. મતલબ યે હે કે જિતને દિનોંકા એ'તિકાફ ફોત હો ગયા, ઉસકો કઝા કરના પળેગા. વાજીબકી કઝા વાજીબ હે ઔર સુન્નતકી સુન્નત હે, ઔર રમઝાનકે એ'તિકાફકી કઝાકે લિયે રમઝાન હોના ઝરૂરી નહીં હે, હાં રોઝા હોના ઝરૂરી હે.

હાકિમકી તરફસે વારંટ જારી હો ઓર સિપાહી ઉસકો ગિરફતાર કરકે લે જાએ યા ઉસીકા કર્ઝ ચાહતા હો ઓર વો ઉસકો બાહિર નિકાલે.

મસ્અલા ૧૪ :- ઈસી તરહ અગર કિસી શરઈ યા કુદરતી ઝરૂરતસે નિકલે ઓર રાસ્તામેં કોઈ કર્ઝવાલા રોક લે યા બીમાર હો જાએ ઓર એ'તિકાફકી જગહ તક પહોંચનેમેં દેર હો જાએ તબ ભી એ'તિકાફ કાઈમ ન રહેગા.

દૂસરી કિસમ ઉન કામોંકી જો એ'તિકાફમેં ના-જાઈઝ હૈં. જિમાઅ વગૈરહ કરના, ચાહે જાન-બૂઝકર કિયા જાએ યા ભૂલેસે, એ'તિકાફકા ખ્યાલ ન રેહનેકી વજહસે મસ્જિદમેં કિયા જાએ યા મસ્જિદસે બાહિર, હર હાલમેં એ'તિકાફ બાતિલ હો જાએગા, જો કામ કે જિમાઅકે તહત હૈ, જૈસે બોસા લેના યા ગલે મિલના વો ભી એ'તિકાફકી હાલતમેં ના-જાઈઝ હૈં, મગર ઈનસે એ'તિકાફ બાતિલ નહીં હોતા, જબ તક કે મની ન નિકલે. હાં, અગર ઈન કામોંસે મની નિકલ પડે તો ફિર એ'તિકાફ ફાસિદ હો જાએગા. હાં, સિર્ફ ખ્યાલ ઓર ફિકરસે અગર મની નિકલ જાએ તો એ'તિકાફ ફાસિદ ન હોગા.

મસ્અલા ૧૫ :- એ'તિકાફકી હાલતમેં બગૈર ઝરૂરત કિસી દુનિયાકે કામમેં લગ જાના મકરૂહે તહરીમી હૈ, જૈસે બગૈર ઝરૂરત બેચના-ખરીદના યા તિજારતકા કોઈ કામ કરના, હાં જો કામ બહોત ઝરૂરી હો જૈસે ઘરમેં ખાનેકો ન હો ઓર ઉસકે સિવા કોઈ દૂસરા આદમી ઈત્મીનાનકે કાબિલ ખરીદનેવાલા ન હો, ઐસી હાલતમેં ખરીદના-બેચના જાઈઝ હૈ, મગર મબીઅકા (ચીઝકા) મસ્જિદમેં લાના કિસી હાલમેં જાઈઝ નહીં, બશર્તે કે ઉસકે મસ્જિદમેં લાનેસે મસ્જિદકે ખરાબ હોને જાને યા જગહ રૂક જાનેકા ડર હો. હાં, અગર મસ્જિદકે ખરાબ હોને યા જગહ રૂક જાનેકા ડર ન હો તો બા'ઝ કે નઝદીક જાઈઝ હૈ.

મસ્અલા ૧૬ :- એ'તિકાફકી હાલતમેં બિલકુલ ચુપ બૈઠના ભી મકરૂહે તહરીમી હૈ, હાં બુરી બાતેં ઝબાનસે ન નિકાલે, ઝૂઠ ન બોલે, ગીબત ન કરે, બલ્કે કુરઆન મજીદકી તિલાવત યા કિસી દીની ઈલ્મકે પઢને-પઢાને યા કિસી ઓર ઈબાદતમેં અપના વક્ત લગાએ. મતલબ યે કે ચુપ બૈઠના કોઈ ઈબાદત નહીં.

ઝકાતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- સાલ ગુઝરના સબમેં શર્ત હૈ.

મસ્અલા ૨ :- જાનવરોંકી એક કિસમ જિનમેં ઝકાત ફર્ઝ હૈ સાઈમા હૈ, ઓર સાઈમા વો જાનવર હૈં જિનમેં યે બાતેં પાઈ જાતી હૈં.

(૧) સાલકે અકસર હિસ્સેમેં અપને મુંહસે ચરકર પેટ ભરતે હોં ઓર ઘરમેં ઉનકો ખડા કરકે ન ખિલાયા જાતા હો. અગર આધા સાલ મુંહસે ચરકર રેહતે હોં ઓર આધા સાલ ઉનકો ઘરમેં ખડા કરકે ખિલાયા જાતા હો તો ફિર વો સાઈમા નહીં હૈં. ઈસી તરહ અગર ઘાસ ઉનકે લિયે ઘરમેં મંગાઈ જાતી હો, ચાહે વો કીમતકે સાથ હો યા

બેકીમત તો ફિર વો સાઈમા નહીં હૈં.

(૨) દૂધકે લિયે યા નસલકે ઝિયાદહ હોને યા મોટા તાઝા કરનેકે લિયે રખ્ખે ગએ હોં. અગર દૂધ ઓર નસલ ઓર મોટાપેકી ગરઝસે ન રખ્ખે ગએ હોં, બલ્કે ગોશ્ત ખાને-ખિલાને યા સવારીકે લિયે તો ફિર સાઈમા ન કેહલાએંગે.

સાઈમા જાનવરોંકી ઝકાતકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- સાઈમા જાનવરોંકી ઝકાતમેં યે શર્ત હૈ કે યે ઊંટ-ઊંટની યા ગાય, બૈલ, ભેંસ, ભેસા, બકરા-બકરી, ભેળ-દુમ્બા હો, જંગલી જાનવરોં પર જૈસે હિરન વગૈરહ ઝકાત ફર્ઝ નહીં, હાં અગર તિજારતકી નિય્યતસે ખરીદકર રખ્ખે જાએ તો ઉન પર તિજારતકી ઝકાત ફર્ઝ હોગી. જો જાનવર કિસી દેસી ઔર જંગલી જાનવરસે મિલકર પૈદા હોં તો અગર ઉનકી માં દેસી હૈ તો વો દેસી સમઝે જાએંગે, ઔર અગર જંગલી હૈ તો જંગલી સમઝે જાએંગે, જૈસે બકરી ઓર હિરનસે કોઇ જાનવર પૈદા હુવા હો તો વો બકરીકે હુકમમેં હૈ. ઓર નીલ ગાય ઔર ગાયસે કોઇ જાનવર પૈદા હો તો વો ગાયકે હુકમમેં હૈ.

મસ્અલા ૨ :- જો જાનવર સાઈમા હો ઓર સાલકે દરમિયાનમેં ઉસકો તિજારતકી નિય્યતસે બેચ દિયા જાએ તો ઉસ સાલ ઉસકી ઝકાત દેના પડેગી, ઔર જબસે ઉસને તિજારતકી નિય્યત કી, ઉસ વકતસે ઉસકા તિજારતી સાલ શુરૂ' હોગા.

મસ્અલા ૩ :- જાનવરોંકે બચ્ચોંમેં અગર વો તન્હા હોં, ઝકાત ફર્ઝ નહીં, હાં અગર ઉનકે સાથ બળા જાનવર ભી હો તો ફિર ઉસપર ઝકાત ફર્ઝ હો જાએગી. ઔર ઝકાતમેં વોહી બળા જાનવર દિયા જાએગા, ઔર સાલ પૂરા હોનેકે બા'દ અગર વો બળા જાનવર મર જાએ તો ઝકાત ખત્મ હો જાએગી.

મસ્અલા ૪ :- વકફકે જાનવરોં પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં.

મસ્અલા ૫ :- ઘોળોં પર જબ વો સાઈમા હોં ઔર નર ઔર માદા મિલે હુએ હોં, ઝકાત હૈ યા તો એક ઘોડામેં એક દીનાર યા'ની પોને તીન રૂપિયે દે દે, ઔર યા સબકી કીમતકા ચાલીસવાં હિસ્સા દે દે.

મસ્અલા ૬ :- ગધે ઔર ખચ્ચર પર જબ કે તિજારતકે લિયે ન હોં, ઝકાત ફર્ઝ નહીં.

ઊંટકા નિસાબ

મસ્અલા ૧ :- યાદ રખ્ખો કે પાંચ ઊંટમેં ઝકાત ફર્ઝ હૈ, ઈસ્સે કમમેં નહીં. પાંચ ઊંટમેં એક બકરી, ઔર દસમેં દો, ઔર પંદરહમેં તીન, ઔર બીસમેં ચાર બકરી દેના ફર્ઝ હૈ, ચાહે નર હો યા માદા. મગર એક સાલસે કમ ન હો ઔર દરમિયાનમેં કુછ નહીં. ફિર

પચીસ ઊંટમેં એક એસી ઊંટની, જિસકા દૂસરા બરસ શુરૂ' હો. ઔર ૨૬ સે ૩૫ તક કુછ નહીં. ફિર ૩૬ ઊંટમેં એક એસી ઊંટની જિસકા તીસરા બરસ શુરૂ' હો ચુકા હો ઔર ૩૭ સે ૪૫ તક કુછ નહીં, ફિર ૪૬ ઊંટોંમેં એક એસી ઊંટની જિસકા ચોથા બરસ શુરૂ' હો ચુકા હો. ઔર ૪૭ સે ૬૦ તક કુછ નહીં. ફિર ૬૧ ઊંટોંમેં એક એસી ઊંટની જિસકા પાંચવા બરસ શુરૂ' હો. ઔર ૬૨ સે ૭૫ તક કુછ નહીં, ફિર ૭૬ ઊંટોંમેં દો એસી ઊંટનિયાં જિનકા તીસરા બરસ શુરૂ' હો ચુકા હો. ઔર ૭૭ સે ૯૦ તક કુછ નહીં, ફિર ૯૧ ઊંટમેં દો એસી ઊંટનિયાં જિનકો ચોથા બરસ શુરૂ' હો. ઔર ૯૨ સે ૧૨૦ તક કુછ નહીં. ફિર જબ ૧૨૦ સે ઝિયાદહ હો જાએં તો ફિર નયા હિસાબ કિયા જાએગા, યા'ની અગર ચાર ઝિયાદહ હૈં તો કુછ નહીં, જબ ઝિયાદતી પાંચ તક પહોંચ જાએ યા'ની ૧૨૫ હો જાએં તો ફિર એક બકરી ઔર દો વો ઊંટનિયાં જિનકો ચોથા બરસ શુરૂ' હો જાએ. ઈસી તરહ હર પાંચમેં એક બકરી બઢતી રહેગી ૧૪૪ તક. ઔર ૧૪૫ હો જાએં તો એક દૂસરે બરસવાલી ઊંટની ઔર દો તીન બરસવાલી ૧૪૯ તક. ઔર ૧૫૦ હો જાએં તો તીન ઊંટનિયાં ચોથે બરસવાલી વાજીબ હોગી. જબ ઈસસેભી બઢ જાએં તો ફિર નયે સિરેસે હિસાબ હોગા, યા'ની પાંચ ઊંટોંમેં ચોબીસ તક ફી પાંચ ઊંટ એક બકરી, તીન ચોથે બરસવાલી ઊંટનીકે સાથ, ઔર ફિર પચીસમેં એક દૂસરે બરસવાલી ઊંટની, ઔર ૩૬ મેં એક તીસરે બરસવાલી ઊંટની, ફિર જબ ૧૯૬ હો જાએં તો ચાર તીન બરસવાલી ઊંટની દો સો તક. ફિર જબ ઉસસે ભી બઢ જાએં તો હમેશા ઈસી તરહ ચલેગા જૈસા કે ડેઢસો કે બા'દ ચલા હે.

મસ્અલા ૨ :- ઊંટકી ઝકાતમેં અગર ઊંટ દિયા જાએ તો માદા હોના ચાહિયે, હાં નર અગર કીમતમેં માદાકે બરાબર હો તો દુરૂસ્ત હે.

ગાય ઔર ભેંસકા નિસાબ

ગાય ઔર ભેંસ દોનૂં એક કિસમમેં હૈં, દોનૂંકા નિસાબ ભી એક હે. ઔર અગર દોનૂંકે મિલાનેસે નિસાબ પૂરા હો તો દોનૂંકો મિલા લેંગે, જૈસે બીસ ગાયેં હોં ઔર દસ ભેંસેં હોં તો દોનૂંકો મિલાકર તીસકા નિસાબ પૂરા કર લેંગે, મગર ઝકાતમેં વહી જાનવર દિયા જાએગા જિસકી તા'દાદ ઝિયાદહ હો, યા'ની અગર ગાયેં ઝિયાદહ હૈં તો ઝકાતમેં ગાય દી જાએગી. ઔર અગર ભેંસેં ઝિયાદહ હોં તો ઝકાતમેં ભેંસ દી જાએગી, ઔર જો દોનૂં બરાબર હોં તો અચ્છી કિસમમેં જો જાનવર કમ કીમતકા હો, ઘટિયા કિસમમેં જો જાનવર ઝિયાદહ કીમતકા હો દિયા જાએગા, પસ તીસ ગાય-ભેંસમેં એક ગાય યા ભેંસકા બચ્ચા જો પૂરે એક બરસકા હો, નર હો યા માદા, તીસસે કમમેં કુછ નહીં, ઔર ૩૦ કે બા'દ ૩૧ તક ભી કુછ નહીં. ચાલીસ ગાય-ભેંસમેં પૂરે દો બરસકા બચ્ચા નર યા માદા, ૪૧ સે ૫૯ તક કુછ નહીં. જબ સાઠ હો જાએં તો એક એક બરસકે દો બચ્ચે દિયે જાએંગે, ફિર જબ સાઠસે ઝિયાદહ હો જાએં તો હર તીસમેં એક બરસકા બચ્ચા ઔર હર ચાલીસમેં દો બરસકા બચ્ચા, જૈસે ૭૦ હો

જાએં તો એક એક બરસકા બચ્ચા ઔર એક દો બરસકા બચ્ચા, ક્યૂંકે ૭૦ મેં એક ૩૦ કા નિસાબ હે ઔર એક ચાલીસકા ઔર જબ અસ્સી હો જાએં તો દો બરસકે દો બચ્ચે, ક્યૂંકે ૮૦ મેં ૪૦ કે.દો નિસાબ હૈં. ઔર નવ્વેમેં એક એક બરસકે તીન બચ્ચે, ક્યૂંકે નવ્વેમેં તીસકે તીન નિસાબ હૈં. ઔર સો મેં દો બચ્ચે એક એક બરસકે ઔર એક બચ્ચા દો બરસકા, ક્યૂંકે સો મેં દો નિસાબ તીસ-તીસ કે હૈં ઔર એક નિસાબ ચાલીસકા હે, હાં જહાં દોનૂં નિસાબોંકા હિસાબ અલગ અલગ નતીજા પૈદા કરતા હો વહાં ઇખ્તિયાર હે, ચાહે જિસકા એ'તિબાર કરેં, જૈસે એક સો બીસમેં ચાર નિસાબ તો તીસકે હૈં ઔર તીન નિસાબ ચાલીસકે હૈં, પસ ઇખ્તિયાર હે કે તીસકે નિસાબકા એ'તિબાર કરકે એક એક બરસકે ચાર બચ્ચે દેં, ચાહે ચાલીસકે નિસાબકા એ'તિબાર કરકે દો દો બરસકે તીન બચ્ચે દેં.

બકરી-ભેળકા નિસાબ

ઝકાતકે બારેમેં બકરી-ભેળ સબ બરાબર હૈં, ચાહે ભેળ દુમદાર હો, જિસકો દુમ્બા કેહતે હૈં, યા મા'મૂલી હો. અગર દોનૂંકા નિસાબ અલગ અલગ પૂરા હો તો દોનૂંકી ઝકાત સાથ' દી જાએગી ઔર મજમૂઆ એક નિસાબકા હોગા. ઔર હર એકકા નિસાબ પૂરા ન હો, મગર દોનૂંકે મિલા દેનેસે નિસાબ પૂરા હો જાતા હે, જબ ભી દોનૂંકો મિલા લેંગે ઔર જો ઝિયાદહ હોગા, ઝકાતમેં વોહી દિયા જાએગા. ઔર દોનૂં બરાબર હૈં તો ઇખ્તિયાર હે ચાલીસ બકરી યા ભેળસે કમમેં કુછ નહીં, ચાલીસ બકરી યા ભેળમેં એક બકરી યા ભેળ, ચાલીસકે બા'દ ૧૨૦ તક કુછ નહીં, ફિર ૧૨૧ મેં દો ભેળ યા બકરિયાં. ઔર ૧૨૨ સે ૨૦૦ તક કુછ નહીં, ફિર ૨૦૧ મેં તીન ભેળ યા બકરિયાં, ફિર ૩૯૯ તક કુછ નહીં, ફિર ચારસો મેં ચાર બકરિયાં યા ભેળેં, ફિર ચારસોસે ઝિયાદહમેં હર સો મેં એક બકરીકે હિસાબસે ઝકાત દેની હોગી. સો સે કમમેં કુછ નહીં.

મસ્અલા :- ભેળ-બકરીકી ઝકાતમેં નર-માદાકી કેદ નહીં, હાં એક સાલસે કમકા બચ્ચા ન હોના ચાહિયે, ચાહે ભેળ હો યા બકરી.

ઝકાતકે અલગ અલગ મસ્અલે

મસ્અલા ૧ :- અગર કોઇ શખ્સ હરામ માલકો હલાલકે સાથ મિલા દેગા તો સબકી ઝકાત ઉસકો દેની હોગી.[2]

---

૧. ઇસ મસ્અલેમેં બહોત તેહકીકકે બા'દ બાત સાફ હો ગઇ કે ઇસ શકલમેં ભી મજમૂએકો એક હી કિસમ કરાર દેકર એક કિસમમેં જો ઝકાત વાજીબ હોતી હે દી જાએગી, લેકિન અગર બકરી દેગા તો મા'મૂલી દરજેકી, ઔર અગર ભેળ દેગા તો અચ્છે દરજેકી. ગરઝ ઇસકો દો નિસાબ ન કહેંગે. ઔર દો જાનવર વાજીબ ન કહેંગે, જૈસા કે અલ-મુગ્નમ કી ઝકાતિલ મુસ્લિમમેં ઇસકી તફસીલ આતી હે.

૨. યા'ની હરામ હોના ઔર દો કિસમકે માલોંકા જમા' હોના ઝકાતમેં કોઇ રૂકાવટ નહીં ડાલતે, લેકિન અગર ઔર કોઇ વજહ રૂકાવટ હો તો દૂસરી બાત હે.

મસ્અલા ૨ :- અગર કોઈ આદમી ઝકાત વાજીબ હોનેકે બા'દ મર જાએ તો ઉસકે માલકી ઝકાત ન લી જાએગી, હાં અગર વો વસિય્યત કર ગયા હો તો ઉસકા તિહાઈ માલ ઝકાતમેં લે લિયા જાએગા, ચાહે વો તિહાઈ પૂરી ઝકાતકે લિયે કાફી ન હો. ઔર અગર ઈસકે વારિસ તિહાઈસે ઝિયાદહ દેને પર રાઝી હોં તો જિતના વો અપની ખૂશીસે દેને પર રાઝી હોં, લે લિયા જાએગા.

મસ્અલા ૩ :- અગર એક સાલકે બા'દ કર્ઝવાલા અપના કર્ઝ કર્ઝદારકો મુઆફ કર દે તો કર્ઝવાલેકો ઝકાત ઉસ સાલકી ન દેના પડેગી, ક્યૂંકે ઝકાતી માલકે હલાક કર દેનેસે ઝકાત ખત્મ નહીં હોતી.

મસ્અલા ૪ :- ફર્ઝ ઔર વાજીબ સદકોંકે અલાવા સદકા દેના ઉસી વક્ત મુસ્તહબ હે, જબ કે માલ અપની ઝરૂરતોં ઔર અપને ઘરવાલોંકી ઝરૂરતોંસે ઝિયાદહ હો, વરના મકરૂહ હે. ઈસી તરહ અપને સબ માલકા સદકેમેં દેના ભી મકરૂહ હે, હાં અગર વો અપને નફસમેં ભરોસા ઔર સબરકો ઔર તવક્કુલકો યકીની તૌર પર જાનતા હો ઔર ઘર ખાનદાનવાલોંકો ભી તકલીફકા ડર ન હો તો ફિર મકરૂહ નહીં, બલ્કે બેહતર હે.

મસ્અલા ૫ :- અગર કિસી ના-બાલિગ લડકીકા નિકાહ કર દિયા જાએ ઔર વો શૌહરકે ઘરમેં રૂખસત કર દી જાએ તો અગર વો માલદાર હે તબ તો ઉસપર સદકએ ફિત્ર વાજીબ હે. ઔર અગર માલદાર નહીં હે તો દેખના ચાહિયે કે અગર ખિદમતકે કાબિલ શૌહર હે યા ઉસકે મુવાનિસતકે કાબિલ હે તો ઉસકા સદકએ ફિત્ર ન બાપ પર વાજીબ હે, ન શૌહર પર, ન ખૂદ ઉસપર. ઔર અગર વો ખિદમતકે કાબિલ ઔર મુવાનિસતકે કાબિલ ન હો તો ઉસકે બાપ પર ઉસકા સદકએ ફિત્ર વાજીબ રહેગા. ઔર અગર શૌહરકે ઘર રૂખસત નહીં કી ગઈ હો તો ચાહે વો ખિદમતકે કાબિલ ઔર મુવાનિસતકે કાબિલ ન હો તો ભી હર હાલમેં ઉસકે બાપ પર ઉસકા સદકએ ફિત્ર વાજીબ હોગા.

તતિમ્મા તીસરા હિસ્સા બેહિશ્તી ઝેવરકા પૂરા હુવા. ચોથે હિસ્સેકા તતિમ્મા નહીં હે. આગે તતિમ્મા પાંચવેં હિસ્સેકા શુરૂ' હોતા હે.

તતિમ્મા બેહિશ્તી ઝેવર પાંચવાં હિસ્સા

બાલોંકે બારેમેં હુકમ

મસ્અલા ૧ :- પૂરે સર પર બાલ રખના કાનકી લવ તક યા કુછ ઉસસે નીચે તક સુન્નત હે, ઔર અગર સર મુંડાએ તો પૂરા સર મુંડા દેના સુન્નત હે, ઔર કતરવા દેના ભી સુન્નત હે, મગર કતરવાના ઔર આગેકી તરફ કુછ બડે રખના જો આજકલકા ફેશન હે જાઈઝ નહીં, ઔર ઈસી તરહ બા'ઝ હિસ્સા મુંડવાના, કુછ રેહને દેના દુરુસ્ત

નહીં. ઈસીસે મા'લૂમ હો ગયા કે આજકલ બાબરી રખની યા ચંદવા ખુલવાને યા સરકે અગલે હિસ્સેકે બાલ ગોલાઈ બનવાનેકી જો રસમ હે દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૨ :- અગર બાલ બહોત બઢા લિયે તો ઔરતોંકી તરહ જોળા બાંધના દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૩ :- ઔરતકો સર મુંડાના, બાલ કતરવાના હરામ હે, હદીસમેં લા'નત આઈ હે.

મસ્અલા ૪ :- લબોંકા કતરવાના ઈતના કે લબકે બરાબર હો જાએ સુન્નત હે, ઔર મુંડાનેમેં ઈખ્તિલાફ હે. બા'ઝ બિદઅત કેહતે હેં, બા'ઝ ઈજાઝત દેતે હેં, ઈસ લિયે ન મુંડાનેમેં એહતિયાત હે.

મસ્અલા ૫ :- મૂંછ દોનૂં તરફ લંબી રેહને દેના દુરૂસ્ત હે, બશર્તે કે લંબે લંબી ન હો.

મસ્અલા ૬ :- દાઢી મુંડાના યા કતરવાના હરામ હે, હાં એક મુઠીસે જો ઝિયાદહ હો ઉસકા કતરવા દેના દુરૂસ્ત હે. ઈસી તરહ ચારોં તરફસે થોળા થોળા લે લેના કે સુડોલ (ખુશનુમા) ઔર બરાબર હો જાએ, દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૭ :- ગાલકી તરફ જો બાલ બઢ જાએં ઉનકો બરાબર કર દેના યા'ની ખત કરવાના દુરૂસ્ત હે. ઈસી તરહ અગર દોનૂં ભવેં કુછ લે લી જાએં ઔર દુરૂસ્ત કર દી જાએં, યે ભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૮ :- હલકકે બાલ મુંડવાના ન ચાહિયે, મગર અબૂ યૂસુફ (રહ.) સે નકલ કિયા જાતા હે કે ઈસમેં ભી કુછ હરજ નહીં.

મસ્અલા ૯ :- ડાઢી બચ્ચાકે દોનૂં તરફ હોઠોંકે નીચેકે બાલ મુંડવાનેકો ફુકહાને બિદઅત લિખ્ખા હે, ઈસ લિયે મુંડવાના ન ચાહિયે. ઈસી તરહ ગુદી (સરકે પિછલે હિસ્સે) કે બાલ બનવાનેકો ફકીહોંને મકરૂહ લિખ્ખા હે.

મસ્અલા ૧૦ :- ઝીનતકી ગરઝસે સફેદ બાલકા ચુનના મના' હે, હાં મુજાહિદકા દુશ્મન પર રોબ ડાલનેકે લિયે દૂર કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- નાકકે બાલ ઉખાળના ન ચાહિયે, કેંચીસે કતર ડાલના ચાહિયે.

મસ્અલા ૧૨ :- સીના ઔર પુશ્તકે બાલ બનાના જાઈઝ હે મગર ખિલાફે અદબ ઔર ગેર ઔલા હે.

મસ્અલા ૧૩ :-નાકકે નીચેકે બાલકો મર્દ કે લિયે ઉસ્તરેસે દૂર કરના બેહતર હે. મૂંડતે વકત શુરૂ'આત નાફે નીચેસે કરે ઔર હડતાલ વગૈરહ ઔર દવા લગાકર ખત્મ કરના જાઈઝ હે, ઔર સુન્નતકે મુતાબિક યે હે કે ચુટકી યા ચિમટીસે દૂર કરે, ઉસ્તરા ન લગે.

મસ્અલા ૧૪ :- બગલકે બાલમેં બેહતર તો યે હે કે મોચને (બાલ ઉખાડનેકા અવઝાર) વગૈરહસે દૂર કિયે જાએં, ઔર ઉસ્તરેસે મુંડના ભી જાઈઝ હે.

મસ્અલા ૧૫ :- ઈસકે અલાવા તમામ બદનકે ઔર બાલોંકા મૂંડના-રખના દોનૂં દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૬ :- પૈરકે નાખુન દૂર કરના ભી સુન્નત હે, હાં મુજાહિદકે લિયે લડાઈકે મુલ્કમેં નાખુન ઓર મૂંછકા ન કટવાના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા ૧૭ :- હાથકે નાખુન ઈસ તરતીબસે કટવાના બેહતર હે. દાહને હાથકી શહાદતકી ઉન્ગલીસે શુરૂ' કરે ઓર છુન્ગલિયાં તક તરતીબકે સાથ કતરવા કર બાઈં છુન્ગલિયાં પર ખત્મ કરે. યે તરતીબ બેહતર હે, ઈસકે ખિલાફભી દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૮ :- કટે હુએ નાખુન ઓર બાલ દફન કર દેના ચાહિયે. દફન ન કરે તો કિસી મેહફૂઝ જગહ પર ડાલ દે, યે ભી જાઈઝ હે. મગર નાપાક ઓર ગંદી જગહ ન ડાલે, ઈસ્સે બીમાર હોનેકા અંદેશા હે.

મસ્અલા ૧૯ :- નાખુનકા દાંતસે કાટના મકરૂહ હે.[1] ઈસ્સે બર્સ (સફેદ દાગ) કી બીમારી હો જાતી હે.

મસ્અલા ૨૦ :- નાપાકીકી હાલતમેં બાલ બનાના, નાખુન કાટના, નાકકે નીચેકે બાલ વગૈરહ દૂર કરના દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૨૧ :- હર હફતેમેં એક બાર નાફકે નીચેકે બાલ, બગલ, લબેં, નાખુન વગૈરહ દૂર કરકે નહા-ધોકર સાફ-સુથરા હોના અફઝલ હે. ઓર સબસે બેહતર જુમ્આકા દિન હે કે જુમ્આકી નમાઝસે પેહલે ઈન ચીઝોંસે ફારિગ હોકર નમાઝકો જાએ. હર હફતે ન હો તો પંદરહવેં દિન સહી, ઝિયાદહસે ઝિયાદહ ચાલીસ દિન, ઈસકે બા'દ ઈજાઝત નહીં. અગર ચાલીસ દિન ગુઝર ગએ ઓર ઈન ચીઝોંસે પાકી હાસિલ ન કી તો ગુનેહગાર હોગા.

શુફઆકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જિસ વક્ત શફીઅકો બેઅકી (બેચનેકી) ખબર પહોંચી, અગર ફોરન મુંહસે ન કહા કે મૈં શુફઆ લૂંગા તો શુફઆ બાતિલ હો જાએગા, ફિર ઉસ આદમીકો દા'વા કરના જાઈઝ નહીં, યહાં તક કે અગર શફીઅકે પાસ ખત પહોંચા ઓર ઉસકે શુરૂ'મેં યે ખબર લિખ્ખી હે કે ફલાં મકાન બેચા ગયા ઓર ઉસ વક્ત ઉસને ઝબાનસે ન કહા કે મૈં શુફઆ લૂંગા, યહાં તક કે તમામ ખત પઢ ગયા તો ઉસકા શુફઆ બાતિલ હો ગયા.

મસ્અલા ૨ :- અગર શફીઅને કહા કે મુઝકો ઈતના રૂપિયા દો તો અપને શુફઆકે હકમેં હાથ ખીંચ લૂં તો ઈસ શકલમેં ચૂંકે અપના હક ખત્મ કરને પર રાઝી હો ગયા, ઈસ લિયે શુફઆ તો ખત્મ હુવા, લેકિન ચૂંકે યે રિશ્વત હે, ઈસ લિયે યે રૂપિયા લેના-દેના હરામ હે.

મસ્અલા ૩ :- અગર અબ તક હાકિમને શુફઆ નહીં દિલાયા થા કે શફીઅ મર ગયા, ઉસકે વારિસોંકો શુફઆ ન પહોંચેગા. ઓર અગર ખરીદાર મર ગયા તો શુફઆ બાકી રહેગા.

મસ્અલા ૪ :- શફીઅકો ખબર પહોંચી કે ઈતની કીમતકા મકાન બિકા હે,

૧. પસં યે કરાહત ડાકટરી લિહાઝસે હે, જિસ્સે બચના અચ્છા હે.

કામ કરનેસે ઇન્કાર કર દે તો ઉસ્સે ઝબરદસ્તી કામ લિયા જાએગા. અગર બીજવાલા ઇન્કાર કરે તો ઉસપર ઝબરદસ્તી ન કી જાએગી.

મસ્અલા ૭ :- અગર દોનું સમઝોતા કરનેવાલોંમેંસે કોઇ મર જાએ તો બટાઇ બાતિલ હો જાએગી.

મસ્અલા ૮ :- અગર બટાઇકી તય મુદ્દત ગુઝર જાએ ઓર ખેતી પકી ન હોત તો કિસાનકો ઝમીનકા બદલા ઉસ જગહકે દસ્તૂરકે મુતાબિક દેના હોગા, ઇન ઝિયાદહ દિનોંકે બદલેમેં.

મસ્અલા ૯ :- બા'ઝ જગહોં પર રસમ હે કે બટાઇકી ઝમીનમેં જો ગલ્લા પૈદા હોતા હે ઉસકો સમઝોતેકે મુતાબિક આપસમેં બાંટ લેતે હેં ઓર જો જિન્સ ચરી (ઘાસ) વગૈરહ પૈદા હોતી હે ઉસકો નહીં બાંટતે, બલ્કે બીઘોંકે હિસાબસે કાશ્તકારસે નકદ લગાન (મહેસૂલ) વસૂલ કર લેતે હેં તો ઝાહિરમેં તો યે ના-જાઇઝ મા'લૂમ હોતા હે, ઇસ લિયે કે યે શર્ત બટાઇકે ખિલાફ હે. મગર ઇસ તરહ કે ઇસ કિસમકી જિન્સોંકો પેહલે હી સે બટાઇસે અલગ કહા જાએ, ઓર જાને પેહચાને મુઆમલોં કે એ'તિબારસે પિછલે મુઆમલેકી યૂં તફસીલ કી જાએ કે દોનૂંકી મુરાદ યે થી કે ફલાં જિન્સોંમેં બટાઇકા સમઝોતા કરતે હેં ઓર ફલાં જિન્સોંમેં ઝમીન ઇજારેકે તોર પર દી જાતી હે, ઇસ તરહ જાઇઝ હો સકતા હે, મગર ઇસમેં દોનૂં ફરીકોંકી રઝામંદી શર્ત હે.

મસ્અલા ૧૦ :- બા'ઝ ઝમીનદારોંકી આદત હે કે અપને હિસ્સેકી બટાઇકે અલાવા કાશ્તકારકે હિસ્સેમેંસે કુછ હક મુલાઝિમોં ઓર કમીનોંકે ભી નિકાલતે હેં તો અગર યે ઠેહરા લિયા કે હમ દો મન યા ચાર મન ઇન હકોંકા લેંગે, યે તો ના-જાઇઝ હે ઓર ઇસ તરહ ઠેહરાયા કે જૈસે એક મનમેં એક સેર, તો યે દુરૂસ્ત હે.

મસ્અલા ૧૧ :- બા'ઝ લોગ ઇસકા ફેસલા નહીં કરતે કે કયા બોયા જાએગા? ફિર બા'દમેં ઝગળા હોતા હે, યે ના-જાઇઝ હે. યા તો ઉસ બીજકા નામ ખુલકર લે લે યા આમ ઇજાઝત દે દે કે જો ચાહે બોના.

મસ્અલા ૧૨ :- બા'ઝ જગહ રસમ હે કે કાશ્તકાર ઝમીનમેં બીજ બોકર દૂસરે લોગોંકે સુપુર્દ કર દેતા હે ઓર શર્ત ઠેહરાતા હે કે તુમ ઇસમેં મેહનત ઓર ખિદમત કરો જો કુછ હાસિલ હોગા, એક તિહાઇ મસલન ઉન મેહનતિયોંકા હોગા, સો યે ભી બટાઇ હે, જિસ જગહ અસલી ઝમીનદાર ઇસ મુઆમલેકો ન રોકતા હો, વહાં જાઇઝ હે, વરના જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૧૩ :- ઇસ ઉપરકી શકલમેં ભી પિછલી શકલકી તરહ જાની-પેહચાની તફસીલ હે, બા'ઝ જિન્સ તો ઉન આમિલોંકો બાંટ દેતે હેં, ઓર બા'ઝમેં ફી બીઘા કુછ નકદ દે દેતે હેં, પસ ઇસમેં ભી ઝાહિરમેં વોહી શુબહ જાઇઝ ન હોનેકા ઓર વોહી સૂરત જાઇઝ હોનેકી જારી હે.

મસ્અલા ૧૪ :- ઇજારા યા બટાઇમેં બારહ સાલ યા કમ ઝિયાદહ મુદ્દત તક ઝમીનસે ફાયદા ઉઠાકર મોરૂસિયતકા દા'વા કરના, જૈસા ઇસ વકત રિવાજ હે, બિલકુલ

ગલત, હરામ, ઝુલ્મ ઔર હકમારી હે. માલિકકી ખુશીસે ઇજાઝત હાસિલ કિયે બગૈર હરગિઝ ઉસ્સે નફા' હાસિલ કરના જાઇઝ નહીં, અગર એસા કિયા તો ઉસકી પૈદાવાર ભી ગલત હે ઔર ઉસકા ખાના ભી હરામ હે.

મસ્અલા ૧૫ :- ફલોંકી બટાઇકા હાલ સબ બાતોંમેં ખેતીકી બટાઇ જૈસા હે.

મસ્અલા ૧૬ :- અગર ફલ લગે હુએ દરખ્ત પાલ-પોસ દે ઔર ફલ એસે હોં કે પાની દેને ઔર મેહનત કરનેસે બઢતે હોં તો દુરૂસ્ત હે, ઔર અગર ઉનકા બઢના પૂરા હો ચુકા હો તો ફલોંકી બટાઇ દુરૂસ્ત ન હોગી, જૈસે કે ખેતીકી બટાઇ કે ખેતી તૈયાર હોનેકે બા'દ દુરૂસ્ત નહીં.

મસ્અલા ૧૭ :- ઔર ફલોંકી બટાઇકા સમઝોતા જબ ખત્મ હો જાએ તો ફલ સબ દરખ્તવાલેકે હોંગે ઔર કામ કરનેવાલેકો મા'મૂલી મઝદૂરી મિલેગી, જિસ તરહ ખેતીકી બટાઇમેં બયાન હુવા.

નશેદાર ચીઝોંકા બયાન

મસ્અલા ૧ :- જો ચીઝ પતલી બેહનેવાલી નશેદાર હો, ચાહે શરાબ હો યા તાડી યા ઔર કુછ, ઔર ઉસકે ઝિયાદહ પીનેસે નશા હો જાતા હો, ઉસકા એક કતરા ભી હરામ હે, ચાહે ઇસ છોટી મિકદારસે નશા ન હો. ઇસી તરહ દવામેં ઇસ્તે'માલ કરના, ચાહે પીનેમેં યા લેપ કરનેમેં મના' હે, ચાહે વો નશેદાર ચીઝ અપની અસલી સૂરતમેં રહે, ચાહે ઇસ્તે'માલસે કિસી ઔર શકલકી હો જાએ, હર હાલમેં મના' હે. યહાંસે અંગ્રેજી દવાઓંકા હાલ મા'લૂમ હો ગયા, જિનમેં અકસર ઇસ કિસમકી ચીઝેં મિલાઇ જાતી હૈં.

મસ્અલા ૨ :- ઔર જો નશેદાર હો મગર પતલી ન હો, બલ્કે શુરૂ' સે જમી હુઇ હો. જૈસે તમ્બાકૂ, જાયફલ, અફયૂન વગૈરહ, ઉસકા હુકમ યે હે કે જો મિકદાર અસલી તૌર પર નશા પૈદા કરે યા ઉસ્સે બળા નુકસાન હો, વો તો હરામ હે. ઔર જો મિકદાર નશા ન લાએ, ન ઉસ્સે કોઇ નુકસાન હો, વો જાઇઝ હે.

શિરકતકા બયાન

શિરકત (સાઝેદારી) દો તરહકી હોતી હે.

એક ઇમલાકકી શિરકત કેહલાતી હે, જૈસે એક આદમી મર ગયા ઔર ઉસકે તરકામેં બા'ઝ વારિસ શરીક હૈં, યા રૂપિયા મિલાકર દો આદમિયોંને એક ચીઝ ખરીદી યા એક આદમીને દો આદમિયોંકો કોઇ ચીઝ હિબા (ભેંટ) કર દી, ઉસકા હુકમ યે હે કે કિસીકો દૂસરે શરીકકી ઇજાઝતકે બગૈર કિસી કિસમકા ઇસ્તે'માલ જાઇઝ નહીં.

દૂસરી શિરકત ઉકૂદ (સમઝોતા) હે, યા'ની દો આદમિયોંને આપસમેં સમઝોતા કિયા, હમ તુમ શિરકતમેં તિજારત કરેંગે, ઇસ શિરકતકે અકસામ ઔર હુકમ યે હૈં.

મસ્અલા ૧ :- એક કિસ્મ શિરકતે ઇનાન હે. યા'ની દો આદમિયોંને થોડા થોડા રૂપિયા જમા' કિયા ઔર ફૈસલા કિયા કે ઇસકા કપડા યા ગલ્લા યા ઔર કુછ ખરીદકર તિજારત કરેં, ઇસમેં યે શર્ત હે કે દોનૂંકી પૂંજી નકદ હો, ચાહે રૂપિયા હો યા અશરફી યા પૈસે, સો અગર દોનૂં આદમી કુછ સામાન ગૈર-નકદ શામિલ કરકે શિરકતસે તિજારત કરના ચાહેં યા એકકી પૂંજી નકદ હો ઔર દૂસરેકા ગૈર-નકદ, યે શિરકત સહીહ નહીં હોગી.

મસ્અલા ૨ :- શિરકતે ઇનાનમેં જાઇઝ હે કે એક કા માલ ઝિયાદહ હો, એક કા કમ, ઔર નફા'કી શિરકત આપસકી રઝામંદી પર હે યા'ની અગર યે શર્ત ઠેહરે કે માલ તો કમ ઔર ઝિયાદહ હે, મગર નફા' બરાબર બટેગા યા માલ બરાબર હે, મગર નફા' તીન તિહાઇ[1] હોગા તો ભી જાઇઝ હે. ૧

મસ્અલા ૩ :- ઇસ શિરકતે ઇનાનમેં હર શરીકકો શિરકતકે માલમેં હર કિસમકા તસર્રુફ તિજારતકે તઅલ્લુકસે હે, બશર્તે કે યે સમઝોતાકે ખિલાફ ન હો, લેકિન એક શરીકકા કર્ઝ દૂસરેસે માંગા ન જાએગા.

મસ્અલા ૪ :- અગર શિરકત કરાર દેનેકે બા'દ કોઇ ચીઝ ખરીદી નહીં ગઇ ઔર શિરકતકા માલ સબકા યા એક આદમીકા બરબાદ હો ગયા તો શિરકત બાતિલ હો જાએગી. ઔર એક આદમી ભી કુછ ખરીદ ચુકા હે ઔર ફિર દૂસરેકા માલ હલાક હો ગયા તો શિરકત બાતિલ ન હોગી, માલ દોનૂંકા હોગા, ઔર જિતના ઇસ માલમેં દૂસરેકા હિસ્સા હે ઉસ હિસ્સેકે મુતાબિક કીમતમેંસે દૂસરે શરીકસે વસૂલ કર લિયા જાએગા. જૈસે એક આદમીકે પાસ દસ રૂપિયે થે ઔર દૂસરેકે પાસ પાંચ, દસ રૂપિયેવાલેકા માલ ખરીદ લિયા થા ઔર પાંચ રૂપિયેવાલેકે રૂપિયે બરબાદ હો ગએ, તો પાંચ રૂપિયેવાલા ઇસ માલમેં તિહાઇકા શરીક હે, ઔર દસ રૂપિયેકા તિહાઇ નકદ વાપસ કર લેગા યા'ની તીન રૂપિયે પાંચ આને ચાર પાઇ ઔર અગલે સાલ શિરકત પર બિકેગા.

મસ્અલા ૫ :- ઇસ શિરકતમેં દોનૂં આદમિયોંકે માલકા મિલા દેના ઝરૂરી નહીં, સિર્ફ ઝબાની ઇકરાર ઔર કબૂલસે યે શિરકત હો જાતી હે.

મસ્અલા ૬ :- નફા' નિસ્બતસે મુકર્રર હોના ચાહિયે યા'ની આધા આધા યા તીન તિહાઇ. જૈસે અગર યૂં ઠેહરા કે એક આદમીકો સો રૂપિયે મિલેંગે, બાકી દૂસરેકા, યે જાઇઝ નહીં.

મસ્અલા ૭ :- એક કિસમ શિરકતે ઝાએઅ હે, ઇસે શરકતે તકબ્બુલ ભી કેહતે હૈં, જૈસે દો દરઝી યા દો રંગરેજ આપસમેં સમઝોતા કરેં કે જો કામ જિસકે પાસ આએ, ઉસકો કબૂલ કરે, ઔર જો મઝદૂરી મિલે, આપસમેં આધોં આધ યા તીન તિહાઇ યા ચોથાઇ વગૈરહ[2] કે હિસાબસે બાંટ લેં, યે જાઇઝ હે.

મસ્અલા ૮ :- જો કામ એકને લે લિયા, દોનૂં પર લાઝિમ હો ગયા, જૈસે એક

૧. યા'ની એક દો તિહાઇ ઔર દૂસરેકો તિહાઇ.

૨. યા'ની ચાર હિસ્સોંમેંસે એક કો તીન હિસ્સે ઔર દૂસરેકો એક હિસ્સા મિલેગા.

શરીકને એક કપળા સીનેકે લિયે લિયા તો માલિક જિસ તરહ ઉસપર તકાઝા કર સકતા હે, દૂસરે પર ભી કર સકતા હે. ઈસી તરહ જૈસે યે કપળા સીનેવાલા મઝદૂરી માંગ સકતા હે, દૂસરા ભી મઝદૂરી લે સકતા હે, ઓર જિસ તરહ અસલકો મઝદૂરી દેનેસે માલિક છુટ્ટી પા જાતા હે, ઈસી તરહ દૂસરેકો દે દિયા તો ભી અપની ઝિમ્મેદારીસે આઝાદ હો સકતા હે.

મસ્અલા ૯ :- એક દૂસરી કિસમ શિરકતકી યે હે. યા'ની યે કે ન ઈનકે પાસ માલ હે, ન કોઈ હુનર ઓર પેશા હે, સિર્ફ આપસમેં કરાર પાયા કે દુકાનદારોંસે ઉધાર માલ લેકર બેચા કરેં. ઈસ શિરકતમેં ભી હર શરીક દૂસરેકા વકીલ હોગા. ઓર ઈસ શિરકતમેં જિસ નિસ્બતસે શિરકત હોગી, ઉસી નિસ્બતસે નફા'કા હક હોગા. યા'ની અગર ખરીદી હુઈ ચીઝોંકો આધેકા સાઝીદાર બનાયા ગયા તો નફા' ભી આધા આધા બટેગા. ઓર અગર માલકો તીન તિહાઈ સાઝીકા ઠેહરાયા ગયા તો નફા' ભી તીન તિહાઈ બટેગા.

તતિમ્મા પાંચવાં હિસ્સા બેહિશ્તી ઝેવર ખત્મ હુવા. છટ્ઠે, સાતવેં, આઠવેં, નવ્વેં, દસવેં હિસ્સેકા તતિમ્મા નહી હે, આગે બેહિશ્તી ઝેવર યા'ની ગ્યારહવેં હિસ્સેકા તતિમ્મા (બેહિશ્તી જૌહર) આતા હે.

બેહિશ્તી જૌહર

યા'ની તતિમ્મા અસલી બેહિશ્તી ગૌહર

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્મા નિર્રહીમ. વ સલ્લલ્લાહુ તઆલા અલા ખૈરિ ખલ્કિહી સય્યિદિના મુહમ્મદિવ્વ આલિહી વ સલ્લમ અજમઈન.

કુછ મૌતકે બારેમેં ઓર કબરોંકી ઝિયારતકા બયાન

(૧) અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મૌતકો ઝિયાદહસે ઝિયાદહ યાદ કિયા કરો, ઈસ લિયે કે વો યા'ની મૌતકા યાદ કરના ગુનાહકો દૂર કરતા હે, ઓર ગંદી બાતોં, ઓર બેકાર ચીઝોંસે બેઝાર કરતા હે. યા'ની જબ ઈન્સાન મૌતકો ઝિયાદહસે ઝિયાદહ યાદ કરેગા તો દુનિયામેં જી ન લગેગા. ઓર તબીયત દુનિયાકે સામાનસે નફરત કરેગી ઓર ઝાહિદ હો જાએગા. ઓર આખિરતકી તલબ ઓર વહાંકી નેઅમતોંકી ખ્વાહિશોં ઓર વહાં કે દર્દનાક અઝાબકા ડર હોગા, ઈસ તરહ ઝરૂરી બાત હે કે નેક કામોંમેં તરક્કી કરેગા ઓર ગુનાહોંસે બચેગા.

તમામ નેકિયોંકી જડ ઝુહદ હે યા'ની દુનિયાસે બેઝાર હોના. જબ તક દુનિયાસે

ઔર ઉસકી સાજ સજ્જાસે (ઝીનતસે) તઅલ્લુક ખત્મ ન હોગા, અલ્લાહકી તરફ પૂરા ધ્યાન નહીં રેહ સકતા. યે બાર બાર કહા જા ચુકા હે કે દુનિયાકી બા'ઝ બાતેં ઝરૂરી હેં, ઉનકી ગિનતી ઈબાદતમેં હોતી હે ઔર વો દીનમેં શામિલ હે, દુનિયા છોળનેમેં વો શામિલ નહીં હેં. બલ્કે દુનિયાકી જિન ચીઝોંકો છોળનેકી બાત કી જાતી હે, વો યે હેં જો અલ્લાહકી યાદસે ગાફિલ કર દેં, ગો કિસી દરજેમેં સહી જિસ દરજેકી ગફલત હોગી, ઉસી દરજેકી મઝમ્મત લાયક હોગી. તો મા'લૂમ હુવા કે મૌતકી યાદ ઔર ઉસકા ધ્યાન રખના ઔર ઉસ નાઝુક ઔર શાનદાર સફરકે લિયે તૈયારી કરના હર અકલવાલેકે લિયે ઝરૂરી હે.

(૨) દૂસરી હદીસમેં આયા હે કે જો ચોબીસ બાર હર દિન મૌતકો યાદ કરે તો વો શહીદોંકા દરજા પાએગા, સો અગર તુમ ઉસકો યાદ કરોગે ખુશહાલીકી હાલતમેં તો વો યાદ કરના ઉસ ખુશહાલીમેં કમી લાએગા યા જબ ખુશહાલ આદમી મૌતકા ધ્યાન રખ્ખેગા તો ઉસ ખુશહાલીકી ઉસકે નઝદીક કોઈ કીમત ન રહેગી, જો ગફલતકી વજહ હે, ક્યૂંકે યે સમઝેગા કે બહોત જલ્દ યે માલ મુઝસે જુદા હોનેવાલા હે, ઈસ્સે તઅલ્લુક જોળના નફા'કા સૌદા નહીં, બલ્કે ઘાટેકા સૌદા હે, ક્યૂંકે જો ચીઝ પ્યારી હોતી હે ઉસકી જુદાઈ તકલીફકી વજહ હોતી હે. હાં, વો કામ કર લેં જો વહાં કામ આએ જહાં હમેશા રેહના હે, પસ ઉન ખયાલાતસે માલકા કુછ બુરા અસર ન પળેગા. ઔર અગર તુમ ઉસે તંગીકી હાલતમેં યાદ કરોગે તો વો (યાદ કરના) તુમકો રાઝી કર દેગા, તુમહારી ગુઝર-બસર (યા'ની જો કુછ ભી તુમહારી થોળીસી રોઝી હે ઉસી) સે રાઝી હો જાઓગે કે કુછ દિનોંકા ઠહેરના હે, ફિર ક્યું ગમ કરેં. ઈસકા બદલા અલ્લાહ તઆલા બહોત જલ્દ બહોત ઉમદા દેંગે.

(૩) અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે બેશક ઝમીન હર દિન સત્તર (૭૦) બાર પુકારતી હે, અય આદમકી ઔલાદ ! ખા લો જો ચાહો ઔર જિસ્સે ચાહો રગબત રખ્ખો, પસ ખુદાકી કસમ ! અલબત્તા મૈં ઝરૂર તુમહારે ગોશ્ત ઔર તુમહારી હડ્ડિયાં ખાઉંગી, અગર શુબહ હો કે આવાઝ ઝમીનકી હમ સુનતે નહીં તો હમકો કયા ફાઈદા? જવાબ યે હે કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે ઈર્શાદસે જબ યે મા'લૂમ હો ગયા કે ઝમીન ઈસ તરહ કેહતી હે તો જૈસા ઝમીનકી આવાઝસે દુનિયા દિલ પર સર્દ હો જાતી હે, ઈસી તરહ અબ ભી અસર હોના ચાહિયે. કિસી ચીઝકે ઈલ્મકે લિયે યે કયા ઝરૂરી હે કે ઈસકી આવાઝ હી સે ઈલ્મ હો, બલ્કે મકસદ તો ઉસકા ઈલ્મ હોના હે, ચાહે કિસી તરીકેસે હો. જૈસે કોઈ આદમી દુશ્મનકે લશ્કરકો આતા દેખકર જૈસા ઘબરાતા હે ઔર ઉસ્સે બચનેકા સામાન કરતા હે, ઈસી તરહ કિસી મો'તબર આદમીકે ખબર દેનેસે ભી ઘબરાતા હે, ક્યૂંકે દોનૂં શકલોંમેં ઉસકો દુશ્મનકી ફૌજકે આનેકા ઈલ્મ હો ગયા, જો ઘબરાને ઔર બચાવ કરનેકે સામાનકી વજહ હે. ઔર કોઈ ખબર દેનવાલા પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) સે બઢકર, બલ્કે આપકે બરાબર ભી નહીં હો સકતા, પસ જબ ઔર લોગોંકે આનેકા એ'તિબાર કિયા જાતા હે તો આપકે ફરમાએ હુએકા બેહતર તરીકેસે એ'તિબાર

હોના ચાહિયે. ક્યૂંકે આપ નિહાયત સચ્ચે હૈં.

(૪) હદીસમેં હૈ, કફા બિલ્મૌતિ વાઈઝન્ વ બિલ્યકીનિ ગિનન. યા'ની મૌત વાઈઝકે એ'તિબારસે કાફી હૈ. (યા'ની મૌતકા વઅઝ કાફી હૈ કે ઉસકી યાદ રખ્ખે, ઉસકો દુનિયાસે બે-રગબત કરનેકે લિયે ઔર કિસી ચીઝકી ઝરૂરત નહીં) ઔર રોઝી મિલનેકા યકીન ગિનાકે એ'તિબારસે કાફી હૈ. યા'ની જબ ઇન્સાનકો અલ્લાહ તઆલાકે વા'દા પર યકીન હૈ કે હર જાનદારકો ઉસ અંદાઝેસે જો ઉસકે હકમેં બેહતર હૈ, રોઝી ઝરૂર દિયા જાતા હૈ તો યે કાફી ગની (ખુશહાલ) હૈ, એસા આદમી પરેશાન નહીં હો સકતા, બલ્કે જો માલસે ગિના હાસિલ હોતા હૈ ઉસ્સે યે ઉંચા હૈ કે ઉસકી ફના નહીં ઔર માલકી ફના હૈ, કયા મા'લૂમ હૈ કે જો માલ ઇસ વકત મૌજૂદ હૈ, વો કલકો ભી બાકી રહેગા યા નહીં? ઔર અલ્લાહકે વા'દાકો બકા હૈ, જિતની રોઝીકા વા'દા હૈ ઝરૂર મિલેગી, ખૂબ સમઝ લો.

(૫) હદીસમેં હૈ કે જો આદમી પસંદ કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલાસે મિલના, તો અલ્લાહ તઆલા ભી ઉસ્સે મિલના ચાહતે હૈં. ઔર જો અલ્લાહ તઆલાસે મિલના ના-પસંદ કરતા હૈ ઔર દુનિયાકે માલ-દૌલત, સાઝો સામાનસે જુદાઇ નહીં ચાહતા, તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્સે મિલના ના-પસંદ ફરમાતે હૈં. ઔર ઝાહિર હૈ કે બગૈર મૌતકે અલ્લાહ તઆલાસે મુલાકાતકા ના-મુમ્કિન હૈ, પસ મૌત ચૂંકે મેહબૂબસે મુલાકાતકા ઝરીયા હૈ, ઇસ લિયે મો'મિનકો મેહબૂબ હોની ચાહિયે. ઔર એસે સામાન પૈદા કરે જિસ્સે મૌત ના-ગવાર ન હો, યા'ની નેક અમલ કરે, તાકે જન્નતકી ખૂશીમેં મૌત મેહબૂબ મા'લૂમ હો ઔર ગુનાહોંસે બચે, તાકે મૌત ના-પસંદીદહ ન મા'લૂમ હો, ક્યૂંકે ગુનેહગારકો બળે અઝાબકે ડરકી વજહસે મૌતસે નફરત હોતી હૈ, ઇસ લિયે મૌતકે બા'દ અઝાબ હોતા હૈ. નેક-બખ્તકો ભી અગરચે અઝાબકા ડર હોતા હૈ, ઔર જન્નતકી ભી ઉમ્મીદ હોતી હૈ, મગર તજ્રુબા હૈ કે નેક-બખ્તકો બાવજૂદ ઉસ ઘભરાહટકે મૌતસે નફરત નહીં હોતી ઔર પરેશાની નહીં હોતી, ઔર ઉમ્મીદકા અસર ખૌફકે મુકાબલેમેં ગાલિબ હો જાતા હૈ. ઇસી તરહ યે ભી તજ્રુબા હૈ કે કાફિર ઔર નાફરમાન પર ઉમ્મીદકા અસર ગાલિબ નહીં હોતા, ઇસ લિયે વો મૌતસે ઘભરાતા હૈ.

(૬) હદીસમેં હૈ કે જો મુરદેકો નેહલાએ, પસ ઉસકો ઢક લે (યા'ની કોઇ બુરી બાત, જૈસે શકલકા બિગળ જાના વગૈરહ ઝાહિર હુવા, ઔર ઇસકે બારેમેં પૂરે હુકમ બેહિશ્તી ઝેવર દૂસરે હિસ્સેમેં ગુઝર ચુકે હૈં, વો ઝરૂર દેખ લેના ચાહિયે) છુપા લેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ગુનાહ. (યા'ની આખિરતમેં ગુનાહોંકી વજહસે ઉસકી રૂસવાઇ ન હોગી.) ઔર જો કફન દે મુરદેકો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો સુન્દુસ (જો એક બારીક રેશમી કપળેકા નામ હૈ) પેહનાએગા આખિરતમેં. બા'ઝ જાહિલ મુરદેકે કામસે ડરતે હૈં ઔર ઉસકો મનહૂસ સમઝતે હૈં, યે સખ્ત બેહૂદા બાત હૈ. કયા ઉનકો મરના નહીં હૈ કે ખૂબ મુરદેકી ખિદમતકો અંજામ દે ઔર બળા સવાબ લે. ઔર અપના મરના યાદ કરે કે અગર હમસે ભી લોગ એસે બચેં જૈસે કે હમ બચતે હૈં તો હમારે જનાઝેકી કયા હાલત હોગી. ઔર અજબ નહીં કે અલ્લાહ

તઆલા બદલા દેનેકો ઉસકો એસે હી લોગોંકે હવાલે કર દે.

(૭) હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ફરમાયા અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને જો ગુસલ દે મુરદેકો ઔર ઉસે કફન દે ઔર ઉસકો હુનૂત લગાએ (હુનૂત એક કિસમકી ખુશ્બૂકા નામ હે, ઈસકે બજાએ કાફૂર હે) ઔર ઉઠાએ ઉસકે જનાઝેકો ઔર ઉસપર નમાઝ પઢે, ઔર ન ખોલે ઉસકી વો (બુરી) બાત જો દેખે વો. અપને ગુનાહોંસે દૂર હો જાએગા ઈસ તરહ જૈસે કે ઉસ દિન જબ કે ઉસકી માં ને ઉસકો જના થા, ગુનાહોંસે દૂર થા (યા'ની મઆફ હો જાએંગે.)

(૮) હદીસમેં હે જો નેહલાએ મુરદેકો, પસ છુપા લે ઉસકે એબકો, તો ઉસકે લિયે બજે (યા'ની છોટે ગુનાહોંમેં જો બજે હૈં) મઆફ કર દિયે જાએંગે. ઔર જો ઉસે કફન દે, અલ્લાહ તઆલા જન્નતકા સુન્દુસ ઔર ઈસ્તબરક પેહના દેગા. ઔર જો મય્યિતકે લિયે કબર ખોદે, પસ ઉસકો ઉસમેં દફન કરે, જારી ફરમાએગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ શખ્સકે લિયે ઉતના અજર જો ઉસ મકાનકે સવાબકે જૈસા હોગા, જિસમેં કિયામત તક ઉસ આદમીકો રખતા (યા'ની ઉસકો ઈતના બદલા મિલેગા, જિતના કે ઉસ મુરદેકો રેહનેકે લિયે મકાન આરિયત દેનેકા અજર મિલતા.) ધ્યાન રહે કે જિતની ફઝીલત ઔર સવાબ મુરદેકી ખિદમતકા ઈસ વકત તક બયાન કિયા ગયા, સબ ઈસ શકલમેં હે જબ કે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકે લિયે ખિદમત કી જાએ. દિખાવા, મઝદૂરી વગૈરહ મકસદ ન હો. ઔર અગર મઝદૂરી લી તો સવાબ ન હોગા, અગરચે મઝદૂરી લેના જાઈઝ હે, લેકિન મઝદૂરીકા જાઈઝ હોના દૂસરી બાત હે ઔર સવાબ દૂસરી બાત. ઔર તમામ દીની કામ જો મઝદૂરી લેકર કિયે જાતે હૈં, કુછ તો એસે હૈં જિન પર મઝદૂરી લેના હરામ હે ઔર ઉનકા સવાબ ભી નહીં હોતા, ઔર બા'ઝ એસે હૈં જિન પર મઝદૂરી લેના જાઈઝ હે ઔર માલે હલાલ હે મગર સવાબ નહીં હોતા. ખૂબ તેહકીક કરકે ઈસપર અમલ કરના ચાહિયે.

યે મૌકા' તફસીલકા નહીં હે, મગર ઈન બાતોંકે બારેમેં એક મફીદ ઝરૂરી બાત અર્ઝ કરતા હૂં, તાકે બસીરત વાલોંકો તમ્બીહ હો.

વો યે કે જિન દીની કામોં પર મઝદૂરી લેના જાઈઝ હે, ઉનકે કરનેસે બિલકુલ સવાબ નહીં મિલતા, મગર કુછ શરતોંકે સાથ સવાબ ભી મિલેગા, ખૂબ ગૌરસે સુનો.

કોઈ ગરીબ આદમી જિસકો બસર ઔકાત ઔર ઝરૂરી ખર્ચોંકે ચલાનેકે લિયે ઈસ મઝદૂરીકે સિવા ઔર કોઈ ઝરીયા નહીં, વો દીની કામ કરકે ઝરૂરતકે બરાબર મઝદૂરી લે, ઔર સચ્ચી નિય્યતસે યે સોચે કે અગર રોઝીકા કોઈ ઔર ઝરીયા હોતા તો મૈં હરગિઝ મઝદૂરી ન લેતા. ઔર અલ્લાહ વાસ્તે કામ કરતા, યા અલ્લાહ તઆલા કોઈ ઝરીયા એસા પૈદા કરે તો મૈં મઝદૂરી છોડ દૂં ઔર મુફત કામ કરૂં, તો એસે આદમીકો દીની, ખિદમતકા સવાબ મિલેગા, કયૂંકે ઉસકી નિય્યત દીનકા ફેલાના હે, મગર રોઝીકી ઝરૂરત મજબૂર કરતી હે ઔર ચૂંકે રોઝીકા હાસિલ કરના ભી ઝરૂરી હે ઔર ઉસકા હાસિલ કરના ભી અલ્લાહકે હુકમકા અદા કરના હે, ઈસ લિયે ઈસ નિય્યત યા'ની રોઝી હાસિલ કરનેકા ભી સવાબ

મિલેગા ઔર નિય્યત સહીહ હોનેસે દોનૂં સવાબ મિલેંગે, મગર ઇન કૈદોં પર ગેહરા સોચ-વિચાર કરકે અમલ કરના ચાહિયે. ખ્વાહ-મ-ખ્વાહ ખર્ચ બઢા લેના ઔર ગૈર-ઝરૂરી ખર્ચોંકો ઝરૂરી સમઝ લેના ઔર ઉસકા બહાના કરના ઉસ ગૈબકે જાનનેવાલેકે યહાં નહીં ચલેગા, વો દિલકે ઇરાદોંકો ખૂબ જાનતા હે. યે બાતેં ખૂબ સોચ-વિચાર ઔર તેહકીક કરકે લિખ્ખી ગઇ હૈં. શામી વગૈરહસે યે બાતેં લી ગઇ હૈં. ઔર ઝાહિર હે કે જિસમેં તવક્કુલ (અલ્લાહ પર ભરોસા કરના) કી શરતેં જમા' હોં ઔર ફિર વો નેક કામ પર મઝદૂરી લે તો અગર વો ઇન તીનોંકો જમા' કર લે, જિનકે મિલનેસે સવાબ લિખ્ખા ગયા હે, તબ ભી ઉસકો સવાબ મિલેગા, મગર તવક્કુલકી ફઝીલત ખત્મ હો જાએગી.

મુસલમાનોંકો ખાસ તોરસે ઉનકે ઇલ્મવાલોંકો ઇસ બાતમેં ખાસ તવજ્જોહ ઔર એહતિયાતકી ઝરૂરત હે કે સબસે બડે પૈદા કરનેવાલેકે દીનકી ખિદમત કરકે ઉસકી ખૂશી હાસિલ ન કરના ઔર બગૈર કિસી સખ્ત મજબૂરીકે એક છોટે ઔર જલ્દ ખત્મ હોનેવાલે નફા' પર નઝર કરના, ક્યા અલ્લાહ તઆલાકે સાથ કિસી દરજેકી બે-મુરૂવ્વતી નહીં હે. હમારા કામ તરગીબ દેના ઔર ગલત ફેહમીકો દૂર કરના હે. ઔર જાઇઝ કામોંમેં તંગીકા હમકો હક હાસિલ નહીં હે, મગર ઇતના ઝરૂર કહેંગે કે સવાબકી હમકો સખ્ત ઝરૂરત હે.

(૯) હદીસમેં હે કે પેહલા તોહફા મો'મિનકા યે હે કે ગુનાહ (છોટે ગુનાહ) બખ્શ દિયે જાતે હૈં ઉસ આદમીકે જો ઉસકે જનાઝેકી નમાઝ પઢતા હે.

(૧૦) હદીસમેં હે કે કોઇ મુસલમાન એસા નહીં હે કે વો મર જાએ ઔર ઉસકે જનાઝે પર તીન સફેં મુસલમાનોંકી નમાઝ પઢેં, મગર વાજીબ કર લિયા ઉસને જન્નતકો (યા'ની ઉસકી બખ્શિશ હો જાએગી).

(૧૧) હદીસમેં હે કે નહીં હે કોઇ એસા મુસલમાન કે વો મર જાએ, પસ ખડે હોં, યા'ની નમાઝ પઢે ઉસકે જનાઝે પર ચાલીસ મર્દ એસે જો શિર્ક ન કરતે હોં અલ્લાહ તઆલાકે સાથ, મગર બાત યે હે કે વો નમાઝ પઢનેવાલે શફાઅત કબૂલ કિયે જાએંગે ઉસ મુરદેકે સિલસિલેમેં (યા'ની જનાઝેકી નમાઝ જો હકીકતમેં દુઆ હે મય્યિતકે લિયે, કબૂલ કર લી જાએગી ઔર ઉસ મુરદેકી બખ્શિશ હો જાએગી).

(૧૨) હદીસમેં હે કે કોઇ મુસલમાન એસા નહીં, જિસ (કે જનાઝે) પર એક જમાઅત નમાઝ પઢે, મગર યે બાત હે કે વો લોગ શફાઅત કબૂલ કિયે જાએંગે ઉસ (મય્યિતકે બારે)મેં.

(૧૩) હદીસમેં હે કે નહીં હે કોઇ મુરદા કે ઉસપર ઇબાદત ગુઝાર મુસલમાનોંકી એક જમાઅત નમાઝ પઢે, પસ વો નમાઝી સિફારિશ કરેં યા'ની દુઆ પઢેં ઉસકે લિયે, મગર યે બાત હે કે વો સિફારિશ કબૂલ કિયે જાએંગે ઇસકે બારેમેં. યા'ની ઉનકી દુઆ કબૂલ હોગી ઔર ઉસ મુરદેકી મગ્ફિરત હો જાએગી.

(૧૪) હદીસમેં હે કે જો ચારપાઇ (જનાઝે) કે ચારોં પાએ ઉઠાએ તો ઉસકે ચાલીસ બડે ગુનાહ બખ્શે જાએંગે. (ઇસકે બારેમેં ઉપર લિખ્ખા જા ચુકા હે).

(૧૫) હદીસમેં હે કે જનાઝેવાલોંમેં (યા'ની જનાઝેમેં જો સાથ હોતે હેં) અફઝલ વો હે જો ઈનમેં ઉસ જનાઝેકે સાથ બહોત ઝિયાદહ ઝિક્ર કરે. ઔર જો ન બેઠે યહાં તક કે જનાઝા ઝમીન પર રખ દિયા જાએ. ઔર ઝિયાદહ પૂરા કરનેવાલા પેમાના (સવાબ) કા વો હે જો તીન બાર ઉસપર મુઠ્ઠી ભરકર ખાક ડાલે (યા'ની એસે શખ્સકો ખૂબ સવાબ મિલેગા).

(૧૬) હદીસમેં હે કે અપને મુરદોંકો નેક કોમકે દરમિયાનમેં દફન કરો, ઈસ લિયે કે બેશક મુરદા બુરે પળોસીકી વજહસે તકલીફમેં રેહતા હે. (યા'ની ફાસિકોં ઔર કાફિરોંકે દરમિયાન હોનેસે મુરદેકો તકલીફ હોતી હે. ઔર તકલીફકી શકલ યે હે કે ફાસિકોં ઔર કાફિરોં પર અઝાબ હોતા હે ઔર વો ઈસકી વજહસે રોતે-ચિલ્લાતે હેં. ઈસ શોર-હંગામેકી વજહસે તકલીફ હોતી હે) જેસા કે તકલીફ પાતા હે ઝિન્દા બુરે પળોસીકી વજહસે.

(૧૭) હદીસમેં હે કે જનાઝેકે સાથ લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ ઝિયાદહસે ઝિયાદહ પળ્હો. જનાઝેકે સાથ અગર ઝિક્ર કરે તો ધીમી આવાઝસે કરે, ઈસ લિયે કે ઝોરસે જનાઝેકે સાથ ઝિક્ર કરના શામીમેં મકરૂહ લિખ્ખા હે.

(૧૮) સહીહ હદીસમેં હે, જિસકો હાકિમને રિવાયત કિયા હે કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, તુમકો કબરોંકી ઝિયારતસે મેંને મના' કિયા થા, એક ખાસ વજહસે જો અબ બાકી નહીં રહી. આગાહ હો જાઓ, પસ અબ ઝિયારત કરો ઉનકી યા'ની કબરોંકી, ઈસ લિયે કે કબરોંકી ઝિયારત નરમ કરતી હે દિલકો, ઔર દિલકી નરમીસે નેકિયાં અમલમેં આતી હેં. ઔર રૂલાતી હે હર આંખકો, ઔર યાદ દિલાતી હે આખિરતકો, ઔર તુમ કબર પર ગેર શરઈ બાત ન કહો.

(૧૯) હદીસમેં હે, મેંને તુમકો મના' કિયા થા કબરોંકી ઝિયારતસે. પસ ઉનકી ઝિયારત કરો, ઈસ લિયે કે ઝિયારત બે-રગબત કરતી હે દુનિયાસે, ઔર યાદ દિલાતી હે આખિરતકો. કબરોંકી ઝિયારત સુન્નત હે, ખાસકર જુમ્આકે દિન.

(૨૦) હદીસમેં હે કે જો હર જુમ્આકો માં-બાપકી યા બાપકી યા માં કી કબરકી ઝિયારત કરે તો ઉસકી મગ્ફિરત કી જાએગી ઔર વો માં-બાપકા ખિદમત ગુઝાર લિખ દિયા જાએગા, (નામએ આ'માલમેં). (બયહકી)

મગર કબરકા તવાફ કરના, બોસા લેના મના' હે, ચાહે કિસી નબીકી કબર હો યા વલીકી યા કિસીકી હો. ઔર કબરોં પર જાકર પેહલે ઈસ તરહ સલામ કરે.

અસ્સલામુ અલૈકુમ યા અહ્‌લલ્ કુબૂરિ મિનલ્ મુઅ્‌મિનીન વલ્મુસ્લિમીન યગ્ફિરુલ્લાહુ લના વ લકુમ વ અન્તુમ સલફુના વ નહ્‌નુ બિલ્ અસ્રિ.

જેસા કે તિરમિઝી ઔર તબરાનીમેં યે અલ્ફાઝ મુરદોંકે સલામકે લિયે આએ હેં. ઔર કિબ્લેકી તરફ પીઠ કરકે ઔર મય્યિતકી તરફ મુંહ કરકે કુરઆન મજીદ પળ્હે જિતના ભી હો સકે.

(૨૧) હદીસમેં હે કે જો કબરોં પર ગુઝરે ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ ગ્યારહ બાર પળ્હકર મુરદેકો બખ્શે તો મુરદોંકી ગિનતીકે મુતાબિક ઉસકો ભી સવાબ દિયા જાએગા.

(૨૨) હદીસમેં હૈ કે જો કબ્રસ્તાનમેં દાખિલ હો, ફિર સૂરએ અલ્હમ્દુ શરીફ ઔર સૂરએ ઇખ્લાસ, સૂરએ તકાસુર પઢકર ઉસકા સવાબ કબ્રસ્તાનવાલોંકો બખ્શે, મુરદે ઉસકી શફાઅત કરેંગે.

(૨૩) હદીસમેં હૈ કે જો કોઇ સૂરએ યાસીન કબ્રસ્તાનમેં પઢે તો મુરદોંકે અઝાબમેં અલ્લાહ તઆલા કમી કરેગા ઔર પઢનેવાલેકો ઉન મુરદોંકી ગિનતીકે બરાબર સવાબ મિલેગા.

યે તીનોં હદીસેં સનદકે સાથ નીચે લિખ દી હૈ.

(૨૪) હદીસમેં હૈ કે નહીં હૈ કોઇ મર્દ કે ગુઝરે કિસી એસે આદમીકી કબર પર, જિસે વો દુનિયામેં પેહચાનતા થા, ફિર ઉસપર સલામ કરે, મગર યે બાતે હૈ કે વો મય્યિત ઉસકો પેહચાન લેતી હૈ ઔર ઉસકો સલામકા જવાબ દેતી હૈ તો ઇસ જવાબકો સલામ કરનેવાલા નહીં સુનતા.

તીન હદીસેં

(૧) બયાન કિયા અબૂ મુહમ્મદ સમરકંદીને કુલ્ હુવલ્લાહુ અહદ કે ફઝાઇલમેં હઝરત અલી (રદિ.) સે મરફૂઅન રિવાયત કરકે કે જો આદમી ગુઝરે કબ્રસ્તાનમેં ઔર પઢે ગ્યારહ બાર કુલ્ હુવલ્લાહુ ઔર ફિર ઉસકા સવાબ બખ્શ દે મુરદોંકો તો ઉસકો ઇતના સવાબ મિલેગા, જિતને ઉસ કબ્રસ્તાનમેં મુરદે દફન હુએ હૈં.

(૨) અબુલ કાસિમ સઅદ બિન અલી ઝન્જાની હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરફૂઅન રિવાયત કરતે હૈં કે જો આદમી દાખિલ હો કબ્રસ્તાનમેં ઔર પઢે અલ્હમ્દુ શરીફ ઔર કુલ્ હુવલ્લાહુ અહદ ઔર અલ્હાકુમુત્તકાસુર ફિર કહે, અય અલ્લાહ ! મૈંને તેરે કલામકી કિરા'તકા સવાબ ઇસી કબ્રસ્તાનકે ઇમાનદાર મર્દ ઔર ઔરતોંકો બખ્શા તો વો સબ અલ્લાહ તઆલાકે યહાં ઉસકી શફાઅત કરનેવાલે હોંગે.

(૩) બયાન કિયા અબ્દુલ અઝીઝ સાહબ ખિલાલને અપની સનદસે હઝરત અનસ (રદિ.) કે વાસ્તેસે કે અલ્લાહકે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, જો કબ્રસ્તાનમેં આએ, ફિર સૂરએ યાસીન પઢે તો ખુદા ઉસકી બરકતસે કબરવાલોંકે અઝાબમેં કમી કર દેતા હૈ, ઔર ઉસકે પઢનેવાલેકો ઉતના સવાબ મિલતા હૈ, જિતને ઉસ કબ્રસ્તાનમેં મુરદે હૈં.

ઇન હદીસોંકો બયાન કિયા જલાલુદ્દીન સુયૂતી (રહ.) ને કિતાબ શર્હુસ્સુદૂરમેં સફા ૧૨૩, પ્રકાશન મિસર.

મસ્અલે

સવાલ :- જમાઅતમેં ઇમામકે કિરા'ત શુરૂ કરનેકે બા'દ કોઇ આદમી આકર શરીક હો તો અબ ઉસકો સના યા'ની સુબ્હાન કલ્લાહુમ્મ પઢના ચાહિયે યા નહીં? અગર ચાહિયે તો નિય્યત બાંધનેકે સાથ હી યા કિસ વક્ત ?

જવાબ :- નહીં પબ્ઢના ચાહિયે.

સવાલ :- કોઇ આદમી રૂકૂઅમેં ઇમામકે સાથ શરીક હુવા, અબ રકઅત તો ઉસકો મિલ ગઇ, મગર સના ફોત હો ગઇ, અબ ઉસકો દૂસરી રકઅતમેં સના પબ્ઢની ચાહિયે યા ઉસી ઔર રકઅતમેં યા પબ્ઢનેકી ઝિમ્મેદારી નહીં રહી ?

જવાબ :- કહીં ન પબ્ઢે.

સવાલ :- રૂકૂઅકી તસ્બીહ ભૂલેસે સિજદેમેં કહી યા'ની બજાએ સુબ્હાન રબ્બિયલ અઅ્લા કે સુબ્હાન રબ્બિયલ અઝીમ કેહતા રહા યા ઇસકે ઉલટ કેહતા રહા તો સિજદએ સહ્વ તો ન હોગા યા નમાઝમેં કોઇ ખરાબી તો ન હોગી ?

જવાબ :- ઇસસે સુન્નત છૂટી, ઇસસે સિજદએ સહ્વ ઝરૂરી નહીં હોતા.

સવાલ :- રૂકૂઅકી તસ્બીહ સિજદએ સહ્વમેં કેહ ચુકા થા ઔર ફિર સિજદેહીમેં ખ્યાલ આયા કે યે રૂકૂઅકી તસ્બીહ હે તો અબ સિજદાકી તસ્બીહ યાદ આને પર કેહના ચાહિયે યા રૂકૂઅકી તસ્બીહ કાફી હોગી ?

જવાબ :- અગર ઇમામ યા મુન્ફરિદ (અકેલા નમાઝ પબ્ઢને વાલા)હે તો સિજદાકી તસ્બીહ કેહ લે. ઔર અગર મુકતદી હે તો ઇમામકે સાથ ઉઠ ખબ્રા હો.

સવાલ :- નમાઝમેં જમાઇ (બગાસુ) જબ ન રૂકે તો મુંહમેં હાથ દે દેના ચાહિયે યા નહીં?

જવાબ :- જબ વેસે ન રૂકે તો હાથસે રોક લેના જાઇઝ હે.

સવાલ :- ટોપી અગર સિજદેમેં ગિર પબ્ડે તો ઉસકો ફિર હાથસે ઉઠાકર સર પર રખ લેના ચાહિયે યા નંગે સર નમાઝ પબ્ઢે ?

જવાબ :- સર પર રખ લેના બેહતર હે, અગર અમલે કસીરકી ઝરૂરત ન પબ્ડે.

સવાલ :- નમાઝમેં સૂરએ ફાતિહાકે બા'દ જબ કોઇ સૂરત શુરૂ' કરે તો બિસ્મિલ્લાહ કેહકર શુરૂ' કરે. ઔર અગર દો રૂકૂઅવાલી સૂરત પબ્ઢે તો શુરૂ' સૂરત પર બિસ્મિલ્લાહ કહે ઔર દૂસરી રકઅતમેં જબ ઉસી સૂરતકા દૂસરા રૂકૂઅ કરે તો બિસ્મિલ્લાહ કહે યા નહીં ?

જવાબ :- સૂરતકે શુરૂ'મેં બેહતર હે ઔર રૂકૂઅ પર નહીં. વલ્લાહુ આલમ !

(અશરફ અલી થાનવી.)

મસ્અલા ૧ :- ઇમામકો બગૈર કિસી ઝરૂરતકે મેહરાબકે સિવા ઔર કિસી જગહ મસ્જિદમેં ખબ્રા હોના મકરૂહ હે, મગર મેહરાબમેં ખબ્ડે હોનેકે વકત પૈર બાહિર હોને ચાહિયે.

મસ્અલા ૨ :- જો દા'વત નામ કરનેકે લિયે કી જાએ તો ઉસકા કબૂલ ન કરના બેહતર હે.

મસ્અલા ૩ :- ગવાહી પર મુઆવઝા (ઉજરત-બદલા) લેના હરામ હે. લેકિન ગવાહકો અપની ઔર અપને બાલ-બચ્ચોંકી ઝરૂરત ભરકા ખર્ચા લેના જાઇઝ હે, ઉતને વકતકે લિયે જો ખર્ચ હુવા હે, જબ કે ઉસકે પાસ કોઇ આમદનીકા ઝરીયા ન હો.

મસ્અલા ૪ :- અગર દા'વતકી મજલિસમેં શરીઅતકે ખિલાફ કોઈ બાત હો, સો અગર વહાં જાનેસે પેહલે મા'લૂમ હો જાએ તો દા'વત કબૂલ ન કરે, હાં અગર પક્કી ઉમ્મીદ હો કે મેરે જાનેસે મેરી શરમ ઔર લિહાઝકી વજહસે વો બાત રોક દી જાએગી તો જાના બેહતર હે, ઔર અગર મા'લૂમ ન થા ઔર ચલા ગયા ઔર વહાં જાકર દેખા, સો અગર યે આદમી દીનકી પૈરવી કરનેવાલા હો, તબ તો લૌટ આએ. ઔર અગર પૈરવી કરનેવાલા નહીં હે ઔર આમ લોગોંમેંસે હે તો અગર ઠીક ખાનેકે મૌકે પર શરીઅતકે ખિલાફ વો બાત હે તો વહાં ન બેઠે. ઔર અગર દૂસરે મૌકે પર હે તો ખૈર, મજબૂરીકે સાથ બેઠ જાએ, ઔર બેહતર હે કે મકાન માલિકકો સમઝાએ. ઔર અગર ઈતની હિમ્મત ન પાએ તો સબર કરે ઔર દિલસે ઉસે બુરા સમઝે. ઔર અગર કોઈ આદમી દીનકી પૈરવી કરનેવાલા ન હો, લેકિન અસરવાલા હો કે લોગ ઉસકે કામોંકી પૈરવી કરતે હોં તો વો-ભી ઈસ મસ્અલેમેં દીનકી પૈરવી કરનેવાલેકે હુકમમેં હે.

મસ્અલા ૫ :- બા'ઝ સૂદી બેંકોંમેં રૂપિયા અમાનતકે તૌર પર જમા' કર દેતે હેં ઔર ઉસકા નફા' નહીં લેતે, સો ચૂંકે પકીની તૌર પર બેંકમેં વહી રૂપિયા મેહફૂઝ નહીં રેહતા, કારોબારમેં લગાતાર લગા રેહતા હે, ઈસ લિયે વો અમાનત નહીં રેહતા, બલ્કે કર્ઝ હો જાતા હે, ઔર અગર ઉસ આદમીને સૂદ નહીં લિયા, મગર સૂદ લેનેવાલોંકી મદદ કર્ઝસે કી ઔર ગુનાહકી મદદ ગુનાહ હે, ઈસ લિયે રૂપિયા દાખિલ કરના ભી દુરૂસ્ત નહીં યા'ની યે જમા' કરના ભી એસા હી હે, જૈસે સૂદ લેનેકે લિયે જમા' કરના.

મસ્અલા ૬ :- જો આદમી પાખાના ફિર રહા હો, પેશાબ કર રહા હો, ઉસકો સલામ કરના હરામ હે ઔર ઉસકા જવાબ દેના ભી જાઈઝ નહીં.

મસ્અલા ૭ :- અગર કોઈ આદમી બા'ઝ લોગોંમેં કિસીકા નામ લેકર સલામ કરે, જૈસે યૂં કહે, અસ્સલામુ અલૈક યા ઝૈદ તો જિસકો સલામ કિયા હે ઉસકે સિવા કોઈ ઔર જવાબ દે દે તો વો જવાબ ન સમઝા જાએગા, ઔર જિસકો સલામ કિયા હે ઉસકે ઝિમ્મે જવાબ ફર્ઝ બાકી રહેગા. અગર જવાબ ન દેગા તો ગુનેહગાર હોગા, મગર ઈસ તરહ સલામ કરના સુન્નતકે ખિલાફ હે. સુન્નતકા તરીકા યે હે ક જમાઅતમેં કિસીકો ખાસ કરકે ન કરે ઔર અસ્સલામુ અલૈકુમ કહે. ઔર અગર કિસી એક હી આદમીકો સલામ કરના હો, જબ ભી યેહી લફ્ઝ ઈસ્તે'માલ કરે. ઔર ઈસી તરહ જવાબમેં ભી, જવાબ ચાહે જિસકો દિયા હો એક હી આદમી હો યા ઝિયાદહ હોં, વઅલૈકુમસ્સલામુ કેહના ચાહિયે.

મસ્અલા ૮ :- સવાર પૈદલ ચલનેવાલેકો સલામ કરે. ઔર જો ખળા હો વો બૈઠે હુએકો સલામ કરે, ઔર થોળેસે લોગ બહોતસે લોગોંકો સલામ કરેં ઔર છોટા બળેકો સલામ કરે. ઔર ઈન સબ શકલોંમેં અગર ઉલટા કરે, જૈસે બહોતસે લોગ થોળોંકો ઔર બળા છોટેકો સલામ કરે તો યે ભી જાઈઝ હે, મગર બેહતર યેહી હે જો પેહલે બયાન હુવા.

મસ્અલા ૯ :- ગૈર-મહરમ મર્દકે લિયે કિસી જવાન યા દરમિયાની ઉમ્રકી

ઔરતકો સલામ કરના મના' હૈ, ઈસી તરહ ખતોંમેં લિખકર ભેજના યા કિસીકે ઝરીયેસે કેહલાકર ભેજના ઔર ઈસી તરહ ના-મહરમ ઔરતોંકે લિયે મરદોંકો સલામ કરના ભી મના' હૈ, ઈસ લિયે ઈન શકલોંમેં બળે ફિત્નેકા ડર હૈ ઔર ફિત્નકા વજહભી ફિત્ના હોતા હૈ, હાં અગર કિસી બૂઢ્ઢી ઔરત યા બૂઢ્ઢે મર્દકો સલામ કિયા જાએ તો હરજ નહીં, મગર ગૈર-મહરમોંસે એસે તઅલ્લુકાત રખના એસી હાલતમેં ભી બેહતર નહીં. હાં જહાં કોઈ ખાસ બાત ઈસકા તકાઝા કર રહી હો ઔર ફિત્નેકા ખતરા ન હો તો વો ઔર બાત હૈ.

મસ્અલા ૧૦ :- જબ તક કોઈ ખાસ ઝરૂરત ન હો, કાફિરોંકો સલામ ન કરે. ઔર ઈસી તરહ ફાસિકોંકો ભી. ઔર જબ કોઈ બળી ઝરૂરત હો તો હરજ નહીં, ઔર અગર ઉસકે સલામ ઔર સલામ કરનેસે ઉસકે હિદાયત પર આનેકી ઉમ્મીદ હો તો ભી સલામ કર લે.

મસ્અલા ૧૧ :- જો લોગ ઈલ્મી બાતેં કર રહે હોં, યા મસ્અલેકા બાત-ચીત કરતે હોં, પળ્હતે-પળ્હાતે હોં યા ઉનમેંસે એક ઈલ્મી બાત-ચીત કર રહા હો ઔર બાકી સુન રહે હોં તો ઉનકો સલામ ન કરે, અગર કરેગા તો ગુનેહગાર હોગા. ઔર ઈસી તરહ તકબીર ઔર અઝાનકે વક્ત ભી (મુઅઝ્ઝિન યા ગૈર-મુઅઝ્ઝિનકો) સલામ કરના મકરૂહ હૈ, ઔર સહીહ યે હૈ કે ઈન તીનોં શકલોંમેં જવાબ ન દે.

દૂસરા તતિમ્મા બેહિશ્તી ગૌહર

માં-બાપકે હુકૂક

(બેહિશ્તી ગૌહરકા હાશિયા લિખનેવાલે કેહતે હૈં કે યે મઝમૂન જો દૂસરા તતિમ્માકે નામસે દિયા જાતા હૈ, હઝરત મૌલાના અશરફ અલી થાનવી સાહબકા લિખ્ખા હુવા હૈ, જિસમેં માં-બાપકે હુકૂકકે બારેમેં લિખ્ખા ગયા હૈ. બેહિશ્તી ઝેવર પાંચવાં હિસ્સામેં, હુકૂકકે તહતમેં માં-બાપકે હુકૂકકા ભી કુછ ઝિકર હુવા હૈ, લેકિન ચૂંકે વો મિલા-જુલા થા ઔરતોં ઔર મરદોંકે દરમિયાન. ઔર ઈસ મૌજૂદહ મઝમૂનકા તઅલ્લુક ઝિયાદહતર મરદોંસે હૈ, ઈસ લિયે બેહિશ્તી ગૌહરમેં ઉસકા મિલા દેના મુનાસિબ મા'લૂમ હુવા, પસ ઈસકો પાંચવાં હિસ્સા બેહિશ્તી ઝેવરકા તતિમ્મા સમઝના ચાહિયે. મઝમૂન ઈસ તરહ હૈ.)

બિસ્મિલ્લા હિર્રહ્‌મા નિર્રહીમ. નહ્‌મદુહૂ વ નુસલ્લી અલા રસૂલિહિલ્કરીમિ કાલલ્લાહુ તઆલા ઈન્નલ્લાહ યઅ્‌મુરુકુમ અન્ તઉદ્દૂલ્ અમાનાતિ ઈલા અહ્‌લિહા વ ઈઝા હકમ્તુમ બૈનન્નાસિ અન્ તહ્‌કુમૂ બિલ્અદ્‌લિ.

તર્જુમા :- અલ્લાહ તઆલા તુમકો હુકમ દેતે હૈં કે અમાનતેં અમાનતવાલોંકો અદા કરા દો. ઔર જબ તુમ લોગોંમેં હુકમ કરો ઈન્સાફસે હુકમ કરો.

ઈસ આયતસે દો હુકમ મા'લૂમ હુએ. એક યે કે હકવાલોંકો ઉનકે વાજીબ હક અદા કરના વાજીબ હે. દૂસરે યે કે એક હકકે લિયે દૂસરે આદમીકા હક બરબાદ કરના ના-જાઈઝ હે.

ઈન દોનૂં હુકમોંસે મુતઅલ્લિક ચીઝોંમેંસે વો ખાસ દો મૌકે ભી હેં જિનકે બારેમેં ઈસ વકત કુછ કેહનેકા ઈરાદા હે.

એક ઉનમેં માં-બાપકે વાજીબ ઓર ગેર-વાજીબ હકોંકા તય કરના હે.

દૂસરે માં-બાપકે હકોં ઓર બીવી યા બચ્ચોંકે હકોંમેં ટકરાવ હોનેકે વકત ઈન હકોંમેં બીચકી રાહ નિકાલના હે,

એસા બતાનેકી ઝરૂરત ઈસ લિયે પેશ આઈ કે લોગોંકે તજુર્બેને બતલાયા કે જિસ તરહ બા'ઝ બે-કેદ લોગ માં-બાપકે હુકૂકમેં ઝિયાદતી કરતે હેં, ઉનકે વાજીબ ફરમાં બરદારીસે આંખેં ચુરા લેતે હેં ઓર ઉન હુકૂકકા વબાલ અપને સર પર લેતે હેં, ઈસી તરહ બા'ઝ દીનદાર માં-બાપકે હકોંકે અદા કરનેમેં દૂસરોંકે જૈસે બીવી-બચ્ચોંકે હુકૂકકી પરવાહ નહીં કરતે ઓર ઉનકે હુકૂકકે મારે જાનેકા વબાલ અપને સર પર લેતે હેં.

બા'ઝ એસે હેં જો કિસીકા હક તો નહીં મારતે, લેકિન ગેર વાજિબકો વાજિબ સમઝકર ઉનકે અદા કરનેકા ઈરાદા કરતે હેં. ઓર ચૂંકે કભી ઉનહેં બરદાશ્ત નહીં કર પાતે, ઈસ લિયે તંગ હોતે હેં ઓર ઈસસે ગલત ખ્યાલ પૈદા હોને લગતે હેં કે શરીઅતકે બા'ઝ હુકમોંમેં બરદાશ્ત ન કરનેકે કાબિલ સખ્તી ઓર તંગી હે. ઈસ તરહ ઈન બેચારોંકે દીનકો નુકસાન પહોંચતા હે. ઓર ઈસ હેસિયતસે ઈસકો ભી હક વાલે કે વાજિબ હક કો બરબાદ કરનેમેં દાખિલ કર સકતે હેં. ઓર વો હક વાલા ઉસ આદમીકા નફસ હે કે ઉસકે ભી કુછ હુકૂક વાજિબ હોતે હેં, જૈસા કે પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તુમહારે નફસકા ભી તુમ પર હક હે. ફિર યે કે ઈન વાજિબ હકોંમેં સબસે બઢકર હિફાઝત અપને દીનકી હે.

પસ જબ માં-બાપકે ગેર વાજિબ હકકો વાજિબ સમઝના ગુનાહકી તરફ લે જાતા હે, ઈસ લિયે વાજિબ હુકૂકકા ફર્ક કરના ભી વાજિબ હે. ઈસ ફર્ક કે બા'દ ફિર અગર અમલી તૌર પર ઈન હુકૂકકો લાઝિમ કર લેગા, મગર અકીદેકે એ'તિબારસે વાજિબ ન સમઝેગા તો વો બાત તો ન હોગી, લેકિન ઈસ તંગીકો અપને હાથોંકી ખરીદી હુઈ સમઝેગા ઓર જબ તક બરદાશ્ત કરેગા, ઉસકી બળી હિમ્મત હે ઓર એસા સોચકર ભી ઉસે લઝઝત મિલેગી કે મેં બાવજૂદ મેરે ઝિમ્મે ન હોનેકે ઈસે બરદાશ્ત કરતા હૂં ઓર જબ ચાહેગા ઉસે છોળ દેગા, ગર્ઝ ઈલ્મે અહકામમેં હર તરહકી મસ્લિહત હી મસ્લિહત હે ઓર જહાલતમેં હર તરહકા નુકસાન હી નુકસાન હે, પસ ઈસી ફર્ક કી વજહસે યે ચંદ સતરેં લિખતા હૂં. અબ ઈસ તમ્હીદકે બા'દ એક તો ઉસકે બારેમેં હદીસ ઓર ફિકહકી ઝરૂરી રિવાયતોંકો જમા' કરકે ફિર ઉનસે જો હુકમ નિકલતે હેં ઉનકી તકરીર કર દૂંગા. ઓર અગર ઉસે માં-બાપકે હુકૂક કી દરમિયાની રાહકે નામસે યાદ કિયા તો ના-મુનાસિબ નહીં. વલ્લાહુલ્ મુસ્તઆનુ વ અલૈહિત્તકલાનુ.

નોટ :- અરબી ઇબારતકા હાસિલે મતલબ ગુજરાતી લીપીમેં અવામકે ફાઇદાકે લિયે નીચે લિખ્ખા જા રહા હે.

અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મેરે નિકાહમેં એક ઓરત થી. મૈં ઉસ્સે ખૂશ થા. ઔર ઉસ્સે મુહબ્બત રખતા થા, મગર હઝરત ઉમર (રદિ.) મેરે બાપ ઉસ્સે નારાઝ થે. ઉનહોંને મુઝસે ફરમાયા કે ઇસ ઔરતકોં તલાક દે દે. મૈંને ઇન્કાર કિયા. ઉસકે બા'દ હઝરત ઉમર (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ ઔર યે કિસ્સા ઝિકર કિયા. મુઝસે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઇરશાદ ફરમાયા કે ઇસ ઔરતકો તલાક દે દે. મિરકાતમેં લિખ્ખા હે કે યે તલાકકા હુકમ ઇસ્તિહબાબકે તૌર પર થા. યા અગર વહાં પર કોઇ ઔર સબબ ભી મોજૂદ થા તો વુજૂબકે લિયે થા. ઇમામ ગઝાલી (રહ.) અહયામેં ફરમાતે હૈં કે યે હદીસ ઇસ બાત પર દલાલત કરતી હે કે વાલિદકા હક મુકદ્દમ હે, લેકિન યે ઝરૂરી હે કે વાલિદ ઉસ ઔરતકો કિસી ગર્ઝે ફાસિદકી વજહસે બુરા ન સમઝતા હો. જૈસા કે હઝરત ઉમર (રદિ.) કિસી ગર્ઝે ફાસિદકી વજહસે ઉસે બુરા ન સમઝતે થે. હઝરત મઆઝ (રદિ.) કી એક હદીસમેં હે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઇરશાદ ફરમાયા કે માં-બાપકી નાફરમાની હરગિઝ ન કર અગરચે વો તુઝકો યે હુકમ કરેં કે બાલ બચ્ચોં ઔર માલસે અલગ હો જા. મિરકાતમેં લિખ્ખા હે કે યે મુબાલગા ઔર કમાલે ઇતાઅતકા બયાન હે. વરના અસલ હુકમકે લિહાઝસે લળકેકે લિયે માં-બાપકે ફરમાનેકી બિના પર અપની બીવીકો તલાક દેના ઝરૂરી નહીં, અગરચે માં-બાપકો બીવીકે તલાક ન દેનેસે સખ્ત તકલીફ હો. ક્યૂંકે ઉસકી વજહસે કભી લળકેકો સખ્ત તકલીફકા સામના હોતા હે, ઔર માં-બાપકી શફકતસે યે બઇદ હે કે વો બેટેકી તકલીફકો જાનતે હુએ ઇસકા હુકમ કરેં કે વો બીવી યા માલકો અલગ કર દે. પસ એસી સૂરતમેં ઉનકા કેહના માનના ઝરૂરી નહીં. મૈં કેહતા હૂં કે મુબાલગાકે લિયે હોનેકા યે કરીના હે કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઉસકે સાથ યે ભી ફરમાયા કે ખુદાકે સાથ શિર્ક ન કર અગરચે તૂ કતલ કર દિયા જાએ યા જલા દિયા જાએ. ઔર યે યકીનન મુબાલગા હે, વરના કલિમએ કુફ્ર એસી મજબૂરીકી હાલતમેં કેહના અલ્લાહ તઆલાકે કોલ મન્ કફર બિલ્લાહી મિમ્બઅ્દિ ઇમાનિહી સે સાબિત હે. હઝરત ઇબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો શખ્સ અપને માં-બાપમેં અલ્લાહકા મુતીઅ હોતા હે તો અગર દોનૂં હોં તો દો દરવાઝે જન્નતકે ખુલ જાતે હૈં. ઔર અગર એક હો તો એક. ઔર અગર નાફરમાની કરતા હે તો અગર દોનૂંકી ના ફરમાની કરતા હે તો ઉસકે લિયે દો દરવાઝે દોઝખકે ખુલ જાતે હૈં, ઔર અગર એકકી નાફરમાની કરતા હે તો એક ખુલ જાતા હે. ઇસી હદીસમેં હે કે એક શખ્સને અર્ઝ કિયા કે અગરચે માં-બાપ ઇસ પર ઝુલ્મ હી કરતે હોં. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને તીન મરતબા ફરમાયા કે અગરચે વો દોનૂં ઝુલ્મ હી કરતે હોં. મિરકાતમેં લિખ્ખા હે કે અલ્લાહ તઆલાકી ઇતાઅત માં-બાપમેં કરનેકા મતલબ યે હે કે ઉનકે હુકૂકમેં અલ્લાહ તઆલાકી ઇતાઅત કરતા હે ઔર ઉનકે હુકૂક

અદા કરતા હૈ. ઔર ઉસમેં યે ભી હૈ કે માં-બાપકી ઇતાઅત મુસ્તકિલ ઉનકી ઇતાઅત નહીં હૈ બલ્કે યે અલ્લાહ તઆલાકી ઇતાઅત હૈ. જિસકી અલ્લાહ તઆલાને ખાસ તૌરસે વસિય્યત ફરમાઇ હૈ. ઇસ લિયે ઉનકી ઇતાઅત અલ્લાહ તઆલાકી ઇતાઅત સમઝતે હુએ કરની ચાહિયે. યા'ની જો બાત વો ખુદાકે હુકમકે મુતાબિક કહેં ઉસકો માનના ચાહિયે, ઔર જો ઉસકે હુકમકે ખિલાફ કહેં ઉસે ન માનના ચાહિયે. ક્યૂંકે હદીસમેં હૈ અલ્લાહ તઆલાકી નાફરમાનીમેં મખ્લૂકકી ફરમાંબરદારી નહીં. ઔર મિરકાતમેં લિખ્ખા હૈ કે માં-બાપકે ઝુલ્મસે મુરાદ હદીસમેં દુનિયવી ઝુલ્મ હૈ ઉખ્રવી ઝુલ્મ નહીં. યા'ની દુનિયવી ઉમૂરમેં અગરચે વો ઝિયાદતી કરેં તબ ભી ઉનકી ફરમાંબરદારી ઝરૂરી હૈ, ઔર અગર વો દીનકે ખિલાફ કોઇ બાત કરેં તો ઉસમેં ઉનકી ફરમાંબરદારી ન કરની ચાહિયે. મૈં કેહતા હૂં કે હદીસમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા યે ફરમાના કે અગરચે વો દોનૂં ઝુલ્મ કરેં એેસા હૈ જૈસા કે આપને ઝકાત વસૂલ કરને વાલેકે બારેમેં ફરમાયા હૈ કે અપને ઝકાત વસૂલ કરને વાલોંકો રાઝી કરો ચાહે તુમ પર ઝુલ્મ કિયા જાએ. લમઆતમેં લિખ્ખા હૈ કે ઇસ્સે મકસૂદ મુબાલગા હૈ. યા'ની તુમહારે ખ્યાલમેં યા બિલફર્ઝ અગર વો ઝુલ્મ કરેં તબ ભી તુમ ઉનકો રાઝી કરો. ક્યૂંકે અગર વો વાકઇ ઝુલ્મ કરતે થે તો આપ ઉનકો રાઝી કરનેકા હુકમ કૈસે ફરમા સકતે થે.

મિરકાતમેં ઇબ્ને ઉમર (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે (ઉન તીન આદમિયોંકે કિસ્સામેં) રિવાયત કરતે હૈં જો કહીં ચલે જા રહે થે. ઔર બારિશ આ ગઇ. વો એક પહાળમેં ગાર (ગુફા) કે અંદર ચલે ગએ. ઉસકે બા'દ ગારકે મુંહ પર એક બળા પત્થર ગિર પળા ઔર ઉસને દરવાઝા બંદ કર દિયા. ઉનહોંને આપસમેં કહા કે તુમ અપને અપને નેક આ'માલ દેખો જો ખાલિસ અલ્લાહકે વાસ્તે કિયે હોં. ઉનકા વાસ્તા દેકર દુઆ માંગો તાકે અલ્લાહ તઆલા દરવાઝા ખોલ દે. ઉનમેંસે એક ને કહા. અય અલ્લાહ! મેરે માં-બાપ બહોત બુઢ્ઢે થે ઔર મેરે છોટે બચ્ચે ભી થે. મૈં બકરિયાં ચરાયા કરતા થા, ઔર શામકો જબ ઘર આતા તો બકરિયોંકા દૂધ નિકાલકર અપને માં-બાપકો અપને બચ્ચોંસે પેહલે પિલાતા થા. એક દિન મૈં બહોત દૂર ચલા ગયા. ઔર જબ શામકો આયા તો મૈંને અપને માં-બાપકો સોયા હુવા પાયા. મૈંને મા'મૂલકે મુતાબિક દૂધ નિકાલા ઔર દૂધકા બરતન લેકર ઉનકે સરકે પાસ ખળા રહા ઔર ઉનકો જગાના અચ્છા ન સમઝા, ઔર યે ભી બુરા સમઝા કે ઉનસે પેહલે બચ્ચોંકો પિલાઉં, ઔર બચ્ચે મેરે પૈરોંમેં પળે રોતે ચિલ્લાતે રહે યહાં તક કે સુબહ હો ગઇ. મૈં કેહતા હૂં કે યે બચ્ચોંકા રોના ચિલ્લાના એેસા હી થા જૈસા કે અબૂ તલહાકે મેહમાનોંકે કિસ્સામેં હૈં. જબ ઉનહોંને અપની બીવીસે પૂછા કે તુમહારે પાસ કુછ ખાનેકે લિયે હૈ? બીવીને કહા નહીં, સિર્ફ બચ્ચોંકી ખોરાક હૈ. તો અબૂ તલહાને કહા કે બચ્ચોંકો બેહલા ફુસલાકર સુલા દો. લમઆતમેં લિખ્ખા હૈ કે ઉલમાને ઇસકો ઇસ પર મેહમૂલ કિયા હૈ કે વો બચ્ચે ભૂખે નહીં થે બલ્કે બગૈર ભૂખ માંગ રહે થે જૈસા કે બચ્ચોંકી આદત હોતી હૈ, વરના અગર વો ભૂખે હોતે તો ઉનકો ખિલાના વાજિબ

થા, ઔર વાજિબકો વો કૈસે છોળ સકતે થે, હાલાંકે અલ્લાહ તઆલાને અબૂ તલહા (રદિ.) ઔર ઉનકી બીવીકી તા'રીફ કી. મૈં કેહતા હૂં કે ઇસ તાવીલકી ઝરૂરત ઇસસે ભી સાબિત હુઇ કે વાલિદસે છોટે બચ્ચેકા હક મુકદ્દમ હે જૈસા કે દુર્રે મુખ્તારમેં હે કે અગર કિસીકા બાપ ઔર બેટા દોનૂં મૌજૂદ હોં તો ખર્ચકે એ'તિબારસે બેટા બાપસે ઝિયાદહ હકદાર હે. ઔર બા'ઝોંને કહા હે કે દોનૂં પર તકસીમ કર દે. ઇમામ મુહમ્મદ (રહ.) કી કિતાબુલ આસારમેં હે કે હઝરત આઇશા (રદિ.) ને ફરમાયા હે કે સબસે બેહતર રોઝી અપની કમાઇ હે, ઔર તુમહારી ઔરલાદ ભી તુમહારી કમાઇમેં દાખિલ હે. ઇમામ મુહમ્મદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે જબ બાપ મોહતાજ હો તો બેટેકે માલમેંસે ખાનેકા હરજ નહીં, લેકિન ઝરૂરતકે મુતાબિક ખર્ચ કરે ફુઝૂલ ખર્ચી ન કરે. અગર બાપ માલદાર હે ઔર ફિર બેટેકા માલ લેતા હે તો વો ઉસ પર કર્ઝ હે. યેહી કૌલ ઇમામ અબૂ હનીફા (રહ.) કા હે. ઔર ઇસી પર અમલ હે. ઇમામ મુહમ્મદ ઇમામ અબૂ હનીફા (રહ.) સે રિવાયત કરતે હૈં ઔર વો હમ્માદસે ઔર વો ઇબ્રાહીમસે કે બાપકે લિયે બેટેકે માલમેં કોઇ હક નહીં, મગર યે કે વો ખાને પીને કપળેકા મોહતાજ હો. ઇમામ મુહમ્મદ (રહ.) ને ફરમાયા કે ઇસી પર હમ અમલ કરતે હૈં ઔર યેહી અબૂ હનીફા (રહ.) કા કૌલ હે. કન્ઝુલ ઉમ્માલમેં હાકિમ વગૈરહસે નકલ કિયા હે કે તુમહારી ઔલાદ અલ્લાહ તઆલાકા અતિય્યા હે. જિસકો ચાહતે હૈં લળકિયાં દેતે હૈં ઔર જિસકો ચાહતે હૈં લળકે દેતે હૈં. પસ વો ઔલાદ ઔર ઉનકા માલ તુમહારે લિયે હે જબ તુમકો ઝરૂરત હો મૈં કેહતા હૂં કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા યે કૌલ કે (જબ તુમકો ઝરૂરત હો) ઇસ મસ્અલા પર દલાલત કરતા હે જો મસ્અલા ભી ઇમામ મુહમ્મદ (રહ.) ને હઝરત આઇશા (રદિ.) કે કૌલસે લિયા થા. ઇસી તરહ હઝરત અબૂબકર (રદિ.) ને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે ઉસ કૌલકી કે (તુ ઔર તેરા માલ અપને બાપકે લિયે હે.) યેહી તફસીર કી હે કે ઇસસે મુરાદ નાન નફકા (રોટી-કપળેકા ખર્ચા) હે. દુર્રે મુખ્તારમેં હે કે એસે ના-બાલિગ ઔર જવાન લળકે પર જિહાદ ફર્ઝ નહીં હોતા જિસકે માં-બાપ દોનૂં યા એક મૌજૂદ હો. ક્યૂંકે ઉનકી ઇતાઅત ફર્ઝે એન હે. ઔર કોઇ એસા સફર કરના જાઇઝ નહીં જિસમેં ખતરા હો મગર ઉનકી ઇજાઝતસે, ઔર જિસમેં ખતરા ન હો વો બગૈર ઇજાઝત જાઇઝ હે. મિન જુમલા ઉસકે ઇલ્મ હાસિલ કરનેકે લિયે સફર ભી હે. રદ્દુલ મુખ્તારમેં હે કે માં-બાપકો ઉસ સફરસે રોકનેકી ગુંજાઇશ હે જબકે ઉસકી વજહસે વો સખ્ત મશક્કતમેં મુબતલા હોતે હોં. ઔર કાફિર માં-બાપકા ભી યેહી હુકમ હે જબકે ઉસકે સફરસે ઉનકો ખૌફ હો. ઔર અગર વો અપને અહલે દીનકે કિતાલકી વજહસે રોકતે હોં તો ઉનકી ઇતાઅત ન કરે જબ તકકે ઉનકી હલાકતકા ખૌફ ન હો. ક્યૂંકે અગર વો તંગદસ્ત ઔર ઉસકી ખિદમતકે મોહતાજ હોં તો ઉસપર ખિદમત ફર્ઝ હે અગર વો કાફિર હોં. ઔર ફર્ઝે એનકો ફર્ઝે કિફાયાકે ખાતિર છોળનાં ઠીક નહીં, વો સફર જિસમેં ખતરા હો જૈસે જિહાદ ઔર સમંદરકા સફર હે. ઔર જિસમેં ખતરા નહીં જૈસે તિજારત હજ ઉમરહકે લિયે સફર કરના વો બગૈર ઇજાઝત જાઇઝ હે

મગર યે કે હલાકતકા ખૌફ હો. ઔર ઈલ્મકા સફર ભી ઈસીમેં દાખિલ હૈ જબકે રાસ્તા મામૂન હો ઔર હલાકતકા ખૌફ ન હો. બહરુર્રાઈક ઔર ફતાવા હિન્દીયામેં ભી એસા હી લિખ્ખા હૈ. ઔર ફતાવા હિન્દીયામેં એક મસ્અલાકે તહતમેં લિખ્ખા હૈ કે માં-બાપસે ઈજાઝત લેના ઝરૂરી હૈ જબકે ઝરૂરી કામ ન હો. દુર્રે મુખ્તાર બાબુન્નફકામેં હૈ કે બીવીકે લિયે એસા ઘર દેના જિસમેં કોઇ બીવી યા શૌહરકે રિશ્તેદારોંમેંસે ન રેહતા હો વાજિબ હૈ. દુર્રે મુખ્તારમેં મુખ્તલિફ અકવાલ નકલ કરનેકે બા'દ લિખ્ખા હૈ કે શરીફ માલદાર ઔરતકે લિયે દરમિયાની દરજાકા એક ઘર દેના ઝરૂરી હૈ. ઉસકે બા'દ લિખ્ખા હૈ કે હમારે શામકે શહરોંમેં દરમિયાની દરજાકે લોગ ભી એસે ઘરોંમેં નહીં રેહતે જિનમેં અજનબી લોગ રેહતે હોં, યે જાએ કે અમીર ઔર શરીફ લોગ રહેં, મગર યે કે ઘર ચંદ ભાઈયોંકે દરમિયાન મુશ્તરક ઔર વરસાકે હિસ્સેદારીકા હો તો એસી સૂરતમેં હર એક અપને હિસ્સામેં રેહતા હૈ ઔર ઘરકે હુકૂક ઔર ઝરૂરીયાત મુશ્તરક હોતે હૈં. ઉસકે બા'દ કહા હૈ કે ઉર્ફ ઝમાના ઔર મકાનકે ઈખ્તિલાફસે બદલતા રેહતા હૈ. મુફતીકો ઝમાના ઔર મકાન પર નઝર રખની ઝરૂરી હૈ ઉસકે બગૈર મઆશરાકી પેહચાન હાસિલ નહીં હો સકતી. (તર્જુમા ખતમ હો ગયા).

ઈન રિવાયતોંસે કુછ મસ્અલે ઝાહિર હુએ.

એક યે કે જો ચીઝ શરીઅતકે એ'તિબારસે વાજિબ હો ઔર માં-બાપ ઉસે મના' કરેં, ઉસમેં ઉનકી ફરમાંબરદારી જાઈઝ નહીં, વાજિબ હોનેકા કોઈ સવાલ હી નહીં. ઈસ કાઈદેમેં યે બાત ભી આ ગઈ. જૈસે ઉસ આદમીકે પાસ માલી ફૈલાવ ઈતના કમ હૈ કે અગર માં-બાપકી ખિદમત કરે તો બીવી- બચ્ચોંકો તકલીફ હોને લગે, તો ઉસ આદમીકો જાઈઝ નહી કે બીવી-બચ્ચોંકો તકલીફ દે ઔર માં-બાપ પર ખર્ચ કરે. ઔર જૈસે બીવીકા હક હૈ કે વો શૌહરકે માં-બાપસે જુદા રેહનેકી માંગ કરે, પસ વો અગર ઈસકી ખ્વાહિશ કરે ઔર માં-બાપ ઉસકો શામિલ રખના ચાહેં તો શૌહરકો જાઈઝ નહીં કે ઈસ હાલતમેં બીવીકો ઉનકે શામિલ રખ્ખે, બલ્કે વાજિબ હોગા કે ઉસકો જુદા રખ્ખે, યા જૈસે હજ ઔર ઉમરહકો યા ફર્ઝ ભર ઈલ્મ હાસિલ કરનેકો ન જાને દેં તો ઈસમેં ઉનકી ઈતાઅત નાજાઈઝ હોગી.

દૂસરે યે કે જો બાત શરીઅતસે ના જાઈઝ હો ઔર માં-બાપ ઉસકા હુકમ કરેં, ઉસમેં ભી ઉસકો ફરમાંબરદારી જાઈઝ નહીં. જૈસે વો કિસી ના-જાઈઝ નોકરીકા હુકમ કરેં યા જાહિલિયતકી રસમેં ઈખ્તિયાર કરા દેં.

તીસરે યે કે જો બાત શરીઅતસે ન વાજિબ હો ઔર ન મના' હો, બલ્કે જાઈઝ હો, બલ્કે સિર્ફ પસંદીદા હો ઔર માં-બાપ ઉસકે કરનેકો યા ન કરનેકો કહેં તો ઉસમેં તફસીલ હૈ, દેખના ચાહિયે કે ઉસ ચીઝકી ઉસ આદમીકો એસી ઝરૂરત હૈ કે ઈસકે બગૈર ઉસકો તકલીફ હોગી, જૈસે ગરીબ આદમી હૈ, પાસ પૈસા નહીં, બસ્તીમેં કોઇ શકલ કમાઈકી નહીં, મગર માં-બાપ નહીં જાને દેતે યા યે કે ઉસ આદમીકો એસી ઝરૂરત નહીં. અગર ઈસ દરજેકી

ઝરૂરત હે, તબ તો ઇસમેં માં-બાપકા હુકમ માનના ઝરૂરી નહીં. ઔર અગર ઇતની ઝરૂરત નહીં, તો ફિર દેખના ચાહિયે કે ઉસ કામકે કરનેમેં કોઇ ખતરા ઔર ડર હલાક હોને યા મર્ઝ બઢનેકા હે યા નહીં, ઔર યે ભી દેખના ચાહિયે કે ઉસ આદમીકે ઉસ કામમેં લગ જાનેકી વજહસે કોઇ નોકર યા સામાન ન હોનેકી વજહસે, ખુદ ઉનકે તકલીફ ઉઠાનેકા ડર ઝિયાદહ હે યા નહીં. પસ અગર ઉસ કામમેં ખતરા હે યા ઉસકે ગાઇબ હો જાનેસે ઉસકી બે-સરો સમાનીકી વજહસે તકલીફ હોગી, તબ તો ઉનકી મુખાલિફત જાઇઝ નહીં. જૈસે ગૈર વાજિબ લડાઇમેં જાતા હે યા સમંદરકા સફર કરતા હે યા ફિર ઉનકી કોઇ ખબરગીરી કરનેવાલા ન રહેગા, ઔર ઉસકે પાસ ઇતના માલ નહીં હે જિસ્સે ખાદિમકા ઇન્તિઝામ ઔર કાફી ખર્ચકા ઇન્તિઝામ કર જાએ ઔર વો કામ ઔર સફર ભી ઝરૂરી નહીં તો ઇસ હાલતમેં ઉનકા કેહના માનના વાજિબ હોગા. ઔર અગર ઇન દોનૂં બાતોંમેંસે કોઇ બાત યા'ની ન ઇસ કામ યા સફરમેં ઉસકો કોઇ ખતરા હે ઔર ન ઉનકી મશક્કત ઔર ઝાહિરી તકલીફકા કોઇ ખતરા હે, તો બગૈર ઝરૂરત ભી વો કામ યા સફર ઉનકે રોકનેકે બાવજૂદ જાઇઝ હે, ગો મુસ્તહબ યેહી હે કે ઉસ વક્ત ભી ઉનકા કહા માને.

ઇસ ઉસૂલી બાતસે આગેકા હુકમ ભી માલૂમ હો ગયા કે જૈસે, યે કહેં કે અપની બીવીકો બે વજહ પૂરી તલાક દે દે, તો કેહના માનના વાજિબ નહીં, યા જૈસે વો કહેં કે તમામ કમાઇ અપની હમકો દિયા કરો તો ઇસમેં કહા માનના વાજિબ નહીં, ઔર વો અગર ઉસ ચીઝ પર ઝબરદસ્તી કરેંગે તો ગુનેહગાર હોંગે. ઇસ લિયે કે હદીસમેં આતા હે કે વો અગર ઝરૂરી ઝરૂરતોંસે ઝિયાદહ બે-ઇજાઝત લેંગે તો ઉનકે ઝિમ્મે કર્ઝ હોગા, જિસકી માંગ દુનિયામેં ભી કી જા સકતી હે. અગર યહાં ન દેંગે તો કિયામતમેં દેના પડેગા. ફકીહોંકી તફસીલ ઇસકે લિયે કાફી હે, વો હદીસોંકા મતલબ ખૂબ સમઝતે હૈં, જબ કે હાકિમકી હદીસમેં ભી ઇઝ્હતજતુમ કી કેદ આઇ હે. વલ્લાહુ આ'લમ

અશરફ અલી થાના ભવન

૨૭ જમાદિલ આખર હિજરી ૧૩૩૨

નોટ :- ચૂંકે યે શકલેં નમાઝમેં અકસર પેશ આતી હૈં, ઇસ લિયે હઝરત મૌલાના કુદ્દિસ સિર્રૂહૂસે પૂછા ગયા. મૌલાનાને જવાબમેં તહરીર ફરમાકર હુકમ ફરમાયા કે ઇન મસ્અલોંકો ઇસી તરહ સવાલ ઔર જવાબ બેહિશ્તી ગૌહરકે તૌર પર આખિરમેં દાખિલ કર દો. ઇસ હુકમકે મુતાબિક હઝરત મૌલાના કુદ્દિસ સિર્રૂહૂ કે ઇસ જગહ યે મસ્અલે દાખિલ કિયે ગએ, ઇસ્સે પેહલે જિન લોગોંને ઇસ કિતાબકો છાપા હે, ઉસમેં યે મસ્અલે ન મિલેંગે, ઇસ લિયે ખરીદારોંકો દેખકર ખરીદના ચાહિયે, વરના કિતાબ અધૂરી રહેગી.

★ ગ્યારહવાં હિસ્સા ખતમ હુવા ★

તમ્મત બિલખૈર

એક મુસલમાનકે લિયે અપને આપકો જાનના ઈતના ઝરૂરી નહી જિતના કે મુહમ્મદ રસુલ્લુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી મુબારક ઝાતકો જાનના ઝરૂરી હે. આપ (સ.અ.વ.) કી સીરતકે મુતઅલ્લિક એક અહમ કિતાબ.

ગુજરાતી લીપીમેં

ખસાઈલે મુસ્તફા

યા'ની

નબી (સ.અ.વ.) કી આદતેં

✱ જિસમેં ✱

આપ (સ.અ.વ.) કા હુલિયા, લિબાસ, ખાના-પીના, આપકે ખુતુત ઔર જૂતે મુબારકકા નકશા, ઔર આપકે ઔસાફ, મઆમલાત નીઝ આપકી બીવીયોંકે હાલાત ઔર ઝિંદગીકે હર શો'બેકો તફસીલસે બયાન કિયા ગયા હે.

ઈસ કિતાબકી ખુસૂસિયત યે હે કે આપકે તમામ માં'મુલાત અલગ અલગ ઉનવાનસે બયાન કિયે હેં જો પઢનેવાલોંકે લિયે કીમતી નુસ્ખાસે કમ નહીં

ઈસી તરહ આપકે હુલ્યએ મુબારકહકે બારેમેં મુનાસિબ અશ્આર ભી ઈસમેં બયાન કિયે હેં જિસસે ઈસ કિતાબકી ખૂબસૂરતીમેં ઔર ભી ઈઝાફા હો ગયા હે.

ઈસી તરહ આપકી શકલો સૂરત, આદાત, અખ્લાક, બોલચાલ, ખાનેપીને ગર્ઝ હર ચીઝકી હાલતોંકી હદીસોંકા યે મુખ્તસર ઔર જામેઅ મજમૂઆ નિહાયત સહીહ હવાલોંકે સાથ જમા' કિયા ગયા હે.

ઉમ્મીદ હે કે આપકી ઝાત પર મર મિટનેવાલે ઈસ લાજવાબ કિતાબસે ફાઈદા ઉઠાનેમેં કોઈ કસર બાકી નહીં રખ છોડેંગે.

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

મુ.પો. છાપી, (બનાસકાંઠા) પીન - ૩૮૫૨૧૦